ARISTOTELIS

ETHICA NICOMACHEA.

RECOGNOVIT

FRANCISCUS SUSEMIHL.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXXXVII.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI.

HERMANNO RASSOVIO

ET

CAROLO THUROTO

D. D. D.

EDITOR.

Ad verba Ethicorum Nicomacheorum constituenda praeter codices quattuor, quorum consensum *Π* signo notavi, a Bekkero per totum opus collatos $K^b L^b M^b O^b$ ubique adhibui editionem principem Aldinam (Ald.) et vetustam translationem (*Γ*), qualis impressa est ex secunda recognitione anno fere MDIV vel MDV hoc titulo inscripta: Decem librorum moralium Aristotelis tres conversiones: prima Argyropili Byzantii, secunda Leonardi Aretini, tertia vero antiqua etc.*), plerumque etiam Aretini translationem (Ar.) secundum eandem editionem. Qui ubi scripturam vertit, quam ego recepi, ut in editione mea critica Politicorum ita hic quoque saepius ad hoc indicandum variis lectionibus ex alio fontium genere deductis hoc signum † adieci. Praeterea lectiones, quas Heliodorus Prusensis (Hel.) in paraphrasi anno fere MCCCLXVII facta, a Daniele Heinsio annis MDCVII et MDCXVII Lugduni Batavorum edita et commentatores a Paulo Manutio Venetiis MDXXXVI hoc titulo: Eustratii et aliorum insignium peripateticorum commentaria in libros decem Aristotelis de moribus ad Nicomachum in lucem protracti, de quibus nostra aetate primus egit Schleiermacher Ueber die griechischen Scholien zur

*) Praesto mihi erant etiam variae lectiones, quas e codice manu scripto Pfitzneri syndici Schweidnitiensis olim duos libros priores, nunc praeter secundum has tantum primi partes 1095 b, 17 — 1100 b, 20. 1102 b, 3 — 1103 a, 10 continente, et per has quidem partes et per 1105 a, 17 — 1106 b, 5 sibi enotavit Mauritius Schmidtius comiterque in meum mihi usum permisit. Quas, ubi ab impresso recedunt, $Γ^1$ nota insignivi.

Nikom. Eth., in Comm. hist.-phil. acad. Berol. 1816—1817, Berol. MDCCCXIX. p. 263 sqq., in exemplis suis aut invenerunt aut videntur certe invenisse, eruere conatus sum omnes. Et sunt quidem tum nomina tum tempora eorum, qui commentarios scripserunt in libros secundum, tertium, quartum, septimum, prorsus ignota (An.), nisi quod is, qui septimum illustrare studuit, neque post medium saeculum XIII^um^ neque, ut videtur, multo antea vixit: octavi commentator est Aspasius (Asp.) haud ignobilis saeculi II^i^ ineuntis peripateticus, primi et sexti Eustratius (Eu.), qui saeculo XII° archiepiscopi Nicaeensis munere functus est, quinti, noni, decimi Michael Ephesius (Mi.). Futuro autem editori perlustranda praeterea erunt commentarii in primum, secundum, tertium, quartum, septimum Aspasi, in quintum anonymi scholiaque uberiora in L^b aliisque codicibus adscripta, quae omnia adhuc iacent inedita. Accuratiora qui de his rebus et de origine vetustae translationis doceri volunt, eos ad Krischii recensionem editionis Micheletianae (Jenaische allgem. Literatur-Zeitung 1835. II. p. 385 sqq.) et inprimis ad Rosii commentationem (Ueber die griechischen Commentare zur Ethik des Aristoteles, in Herm. V. 1871. p. 61 sqq. cf. p. 354 sqq.) remitto. Singulis tantum locis alios quoque codices H^a N^b P^b $O^{1.2.3.}$ $P^{1.2.}$ Q Parisinum 1417 Tubingensem respexi. Bekkerianos sex $H^a K^b L^b M^b N^b O^b$ accuratissime descripsi in commentariolo „Die Bekkerschen handschriften der Nikomachischen Ethik" Annal. philol. CXVII. 1878. p. 625 sqq. inserto: antiquissimum et optimum K^b postquam cum pulvisculo denuo excussit Rud. Schoellius, graviora, quae protulit nova haec collatio, Rassovius in libro egregio „Forschungen über die Nikom. Ethik, Vimar. MDCCCLXXIV", omnia admixtis nonnullis lectionibus, quas ex L^b codice benigne mecum communicaverunt Grauxius et Omontus, e

ceteris ipse enotavi, ego in calce editionis Ramsauerianae divulgavimus: varias denique lectiones, quas in editione principe et in vetusta translatione inveni, in duabus dissertationibus „de recognoscendis Ethicis Nicomacheis, Berol. (Gryph.) MDCCCLXXVIII et MDCCCLXXIX“ collegi, paucaque, quae ibi neglexi vel falso rettuli, in hac editione correxi. De $QM^{b}P^{1.2.}$ codicibus in Prolegomenis editionis meae Politicorum criticae uberrime egi: ceterum quas e P^{1} attuli lectiones Micheletianae, quas ex $O^{1.2.3.}$ Wilkinsonianae, quas e Par. 1417 Zellianae editioni, quas e P^{b} per quintum librum optimae eiusdem recensioni ab Iacksone paratae, per decimum Wilamowitzi collegae coniunctissimi collationi, quas e Q praeter paucas a me ipso exscriptas eidem Iacksoni, qui per quintum librum etiam $H^{a}L^{b}M^{b}N^{b}$ O^{b} codices denuo excussit, quas e Tubingensi Flachii commentariolo „Ein codex Tubingensis des Aristoteles“ (in Annal. philol. CXIII. 1876. p. 733 sq.) debeo, contra P^{2} librum (qui est apud Bekkerum I^{b}) per initium operis partim ipse comparavi, partim in usum meum perlustravit Guttmannus. Et est hic codex exaratus saeculo XIV° exeunte, H^{a} saeculo fere XIV°, L^{b} XII°, M^{b} ineunte XV°, N^{b} fere XIII°, O^{b} XIV°, Q XV°, P^{b} XIV°*), Par. 1417 XV° vel XVI°, P^{1} a Demetrio Chalcondyla exeunte XV° scriptus. K^{b} autem saeculi X^{i} fetus praeter ipsum librarium (corr.[1]) duos invenit eodem saeculo correctores (corr.[2.3.]) tertiumque eodem exeunte vel ineunte XI° (rc.).

Optime secundum codices suos Ethica Nicomachea, si quid aliud Aristotelis opus, recensuit Bekker: quae recognitione egent maximam partem congessit Rassovius.

*) Antiquiorem esse hunc codicem putat Iackson, quippe qui O^{3} librum, qui exaratus est anno MCCLXXIX, ex eo descriptum esse demonstrare conatus sit in commentariolo „On a MS. of the Nicomachean Ethics“, Journ. of Philol. VI. 1867. p. 208 sqq.

Diversam codicum illorum auctoritatem determinare mutuamque eorum rationem enucleare primus, sed frustra conatus est Krischius, veriora vidit Bonitzius (Aristot. Stud. II. III. 1863. p. 8 = Comm. Acad. Vindob. XLI. p. 384), perfecit rem Rassovius. Et hic quidem nos docuit duas olim fuisse codicum familias Π^1 et Π^2, quarum discriminis vestigia nobis quoque ita esse per complures libros servata, ut codicum duorum antiquissimorum et optimorum K^b et L^b alter huius, alter illius familiae agmen ducat, e duobus vero iunioribus per alios libros M^b cum K^b et O^b cum L^b, per alios O^b cum K^b et M^b cum L^b plerumque consentiat. Quae ut possem hic illic amplificare collatis editione Aldina et vetusta translatione mihi contigit. Constat enim altera familia (Π^1) per libros I. II. VI. VII. IX. X. ex K^b et M^b, per libros III. IV. VIII. ex K^b et O^b, altera (Π^2), per I. II. VI. VII. IX. ex L^b et O^b, per III. IV. ex L^b et M^b, per VIII. ex ΓM^b Ald., per X. ex ΓL^b Ald., in libro autem V. modo ab altera parte $K^b L^b$ (Π^1) et ab altera $M^b O^b$ (Π^2) modo ab altera $K^b O^b$ (Π^a) et ab altera $L^b M^b$ (Π^b) stare videntur. Π^1 recensio plerumque nonnihil melior est, quamquam in primo libro praestat Π^2: quapropter ubi aeque defendi potest utriusque lectio, illam semper fere praetuli. Saepissime autem K^b solus verum offert, multo rarius solus L^b nec saepius quam unus M^b: cum tamen inter peculiares M^b codicis lectiones haud paucae sint sine dubio e mera coniectura modo falsa modo recta haustae, summa in eo adhibendo cautione opus neque Bekker ubique satis ea usus est. Etiam minor eorum locorum est numerus, quibus ex solius vel Aldinae vel vetustae translationis vel O^b codicis auctoritate verba constituenda sint. Ubi vero sex illi fontes nos deserunt omnes, admodum raro ceteri auxilium ferunt, ut, licet in universum haud male nobis traditum sit hoc opus Aristoteleum, saepius tamen confugere cogamur ad

virorum doctorum coniecturas. Inter quos primum locum facile tenet Rassovius vir mihi amicissimus, qui nisi oculorum infirmitate et negotiorum multitudine impeditus esset, quominus ipse Ethica Nicomachea ederet, vix ego hoc munus suscepissem. Sed iam ante eum multi paucique etiam post eum in textu operis emendando alii non sine magno successu alii minus feliciter laboraverunt. Nolo in eis solis afferendis acquiescere: immo quae nostra aetate prodierunt editiones, translationes, dissertationes selectis priorum temporum praemissis fere omnes in conspectu hoc loco ponam.

Mitto operum Aristoteleorum editiones tres Basileenses (Bas.$^{1.2.3.}$) Aldinam proxime secutas: breviter nomino a Sylburgio et Casaubono paratas. Ethica Nicomachea ediderunt Victorius Flor. MDXLVII et MDLXXXIV, Turnebus Par. MDLIV et MDLV, Morelius Par. MDLX, Zwinger Bas. MDLXVI et MDLXXXII, Bergius Francof. a. M. MDXCI et MDXCVI, Wilkinson Oxon. MDCCXVI, Zellius Heidelb. MDCCCXX, Coraes Par. MDCCCXXIII, Cardwellus Oxon. MDCCCXXVIII — MDCCCXXX, qui primus K^b codice usus est, Micheletus Berol. MDCCCXXIX — MDCCCXLVIII, Bekker Berol. MDCCCXLV et MDCCCLXI, Ielfius Oxon. MDCCCLVII, Grantius Lond. MDCCCLVII sqq., tertium MDCCCLXXIV, Rogersius Lond. MDCCCLXVIII, Ramsauer Lips. MDCCCLXXVIII, Latine reddiderunt post Argyropylum et Aretinum Felicianus, Par. MDXLI (cum commentariis Eustrati et aliorum) et Ven. MDXLII, Lambinus Par. MDLVIII, quintum tantummodo librum Muretus Ven. MDLXXI, Germanice Garvius (edd. Manso et I. G. Schneider*)) Vratisl. MDCCXCVIII—MDCCCI, Rieckher Stuttg. MDCCCLVI, Stahrius Stuttg. MDCCCLXIII, Kirchmannus Lips. MDCCCLXXVI, Anglice Hatchius Lond. MDCCCLXXIX.

*) Quae „alter editor“ adnotavit, Schneidero tribui.

Praeterea ediderunt libros VIII. et IX. περὶ φιλίας A. Th. H. Fritzschius Giess. MDCCCXLVII, libros IV. VI. VII. idem in Aristot. Eth. Eud., Eudemi Rhodii Eth., Ratisbonae MDCCCLI, quattuor priores et posteriorem decimi partem Moorius, Lond. MDCCCLXXI, quintum περὶ δικαιοσύνης, id quod dixi, Iackson, Cantabr. MDCCCLXXIX. Commentarios scripserunt Muretus (ed. Schottus) Ingolst. MDCI, Camerarius (cum translatione Latina septem posteriorum librorum et partis tertii) Francof. a. M. MDLXXVIII, Gifanius Francof. a. M. MDCVIII. De tota Aristotelis morali doctrina vel quibusdam eius partibus egerunt Prantl Ueber die dianoet. Tugenden in der Nik. Eth. des Ar., Mon. MDCCCLII, Fechner Der Gerechtigkeitsbegriff des Ar., Lips. MDCCCLV, Hampke De eudaemonia Aristotelis moralis disciplinae principio, Brandenb. MDCCCLVIII, Laas *Εὐδαιμονία* Aristotelis in ethicis principium quid velit et valeat, Berol. MDCCCLIX, Teichmueller Die Einheit der aristot. Eudaemonie, Petrop. MDCCCLIX, Munier Ueber einige Lehren der N. E. und ihre Beziehung zur Politik, Mogunt. MDCCCLVIII, Hartenstein Ueber den wissenschaftl. Werth der aristot Eth., Lips. MDCCCLIX (in Comm. soc. litt. Lips. XI. p. 49 sqq.), Anton Doctrina de natura hominis ab Ar. in scriptis eth. proposita, Berol. MDCCCLII. De hominis habitu naturali quam Ar. in Eth. Nic. proposuerit doctrinam, Erf. MDCCCLX, Nielaender Erlaeuterung des von Ar. in der N. E. gegebenen Begriffes der Tugend, Herf. MDCCCLXI, Haecker Das Eintheilungs- und Anordnungsprincip der moral. Tugendreihe in d. N. E., Berol. MDCCCLXIII, C. W. Schmidt Ueber die Einwuerfe des Ar. in der Nikom. Eth. gegen Platos Lehre von der Lust, Bunzl. MDCCCLXIV, Dielitz Quaestiones Aristoteleae, Berol. MDCCCLXVII, Eucken Ueber die Methode und die Grundlagen der aristot. Eth., Francof. a. M. MDCCCLXX, Luthardt Die Ethik des

Ar. in ihrem Unterschied von der Moral des Christenthums, Lips. MDCCCLXIX. MDCCCLXX. MDCCCLXXVI, Walter Die Lehre von der praktischen Vernunft in der griechischen Philosophie, Ien. MDCCCLXXIV, Baumann Quae de anima eiusque partibus Ar. in libris Ethicorum Nicomacheorum proposuerit, Hal. MDCCCLXXIV, Klein Das Empirische in der N. E. des Ar., Brandenb. MDCCCLXXV, Kaas Die Lehre des Ar. von der Lust, Graz. MDCCCLXXVIII, Teichmueller Neue Studien zur Geschichte der Begriffe. III. Die praktische Vernunft bei Ar., Goth. MDCCCLXXIX, Susemihl Studien zur N. E., in Ann. philol. CXIX. 1879. p. 737 sqq. De mutua Ethicorum Nicomacheorum, Eudemiorum, magnorum ratione postquam minus feliciter disputavit Schleiermacher Ueber die ethischen Werke des Aristoteles, Opp. III, 3. p. 306 sqq., egregie tum hanc quaestionem denuo tractavit tum de operis compositione et integritate disseruit Spengelius Ueber die unter dem Namen des Aristoteles erhaltenen ethischen Schriften, in Comm. phil. Acad. Mon. III. 1841. p. 439 sqq. Aristotelische Studien I., Mon. MDCCCLXIII (in earundem Comm. X. p. 171 sqq.). Quocum ita facio, ut ne libros quidem V., VI. VII., qui ut simul in Eudemiis leguntur, ita ab aliis velut Schleiermachero, Munrone, Grantio, Iacksone contra Spengeli sententiam Eudemo tribuuntur, universos ab ipso Aristotele abiudicem, attamen non solum priorem quae est de voluptate dissertationem, VII, 12—15, cum ipso Spengelio*) aliisque reiciam, verum cetera quoque, quae in his libris inveniuntur, haud omnia integra, sed hic illic fragmenta tantum Aristotelea esse cum frustulis Eudemiis aliisque permixta aliisque locis nullam quidem iacturam

*) Admodum dubitanter olim locutus est Ueber die unter etc. p. 533, postea rationibus allatis gravissimis summa cum fiducia Arist. Stud. I. p. 25 (193) sqq.

fecisse, sed nihilominus alienis additamentis adulterata esse*) cum Rassovio censeam.**) Ceterum in aliis quoque libris haud pauca insunt, quae discipulorum potius quam magistri indolem sapere videantur. Res eiusmodi in examen vocaverunt Ch. Pansch De Eth. Nic., Bonn. MDCCCXXXIII. De Aristot. Eth. Nic. l. VII. c. 12—15 et l. X. c. 1—5, Eut. MDCCCLVIII, A. M. Fischer De Eth. Nicom. et Eudem., Bonn. MDCCCXLVII, qui cum libros VI. et VII. et ultimum quinti caput Eudemo potius adscriberet, Fritzschii assensum tulit, Bendixen De Ethicorum Nicomacheorum integritate, Ploen. MDCCCLIV. Bemerkungen zum siebenten buche der Nik. Eth., in Philol. X. 1855. p. 199 sqq. 263 sqq.,

*) Veluti (de libro VII. ut taceam) VI, 1. 1138b, 16—34, quod caput Eudemiorum esse satis demonstravit Fischer p. 18—35 (cf. inprimis E. E. 1222b, 7 sq. cum Fritzschii nota. 1249b, 3 sqq. 1216b, 32 sq. 1217a, 19 sq. 1220a, 16 sq.) et 1141b, 21—1142a, 11. Fortasse non aliter iudicandum est de 1135a, 16—1136a, 9, quae vix plane cum Aristotelis (cf. 1111a, 18 sqq. 25 sqq. 1113b, 21 sqq.), sed optime cum Eudemi (cf. E. E. 1224a, 15 sqq. b, 13 sq. 1225a, 8 sqq. 1226b, 36—1227a, 3) doctrina consentire ostendit Iackson (in V^1 l. ed. p. XXVI. 109 sqq.): aut enim altera recensio 1134a, 16—23 + 32 sq. ab ipso Aristotele scripta est, ut qui leviter perstringere hoc argumentum satis habuerit, aut si spuria est, fortasse non periit genuina Stagiritae dissertatio, sed is omnino noluit rem peculiariter tractare. Ceterum verba *ὕστερον ἐπισκεπτέον* 1135a, 15 non sunt lacunae indicium, sed recte ea refert Iackson ad eam Politicorum partem, quam de legumlatione scribere voluit Aristoteles.

**) Quod si verum est, falsum esse apparet quod ipse concedit Spengelius Ar. St. I. p. 29 (197): „Wer, wie ich, die Ueberzeugung ausspricht, dass der 2. Theil des 7. Buches (c. 12—15) nicht von Aristoteles ist, kann sich kaum der Folgerung entziehen, dass auch die 1. Haelfte (c. 1—11) damit fuer die Nikomachia verloren gehe“. Quid quod olim addiderat Ueber die unter etc. l. l.: „und dann stehen das 5. und 6. Buch nicht fester“, postea vero adicit haec: „muessen auch nicht sofort(!) alle drei fraglichen Buecher unmittelbar(!) und nothwendig(!) aufgegeben werden etc.“! — Ceterum cf. quae adnotavi ad 1131a, 10. 1141a, 20 sq. 1142a, 30 sq. 1177a, 17 sq.

Rieckher Die drei der Nik. und Eud. Eth. gemeinsamen Buecher, Zeitschr. f. d. Alterthumsw. 1856. p. 113 sqq., Munro Nicomachean Ethics book V, Eudemian Ethics book IV, Journ. of classical and sacred philology II. 1855. p. 58 sqq., Anton Quae intercedat ratio inter E. N. l. VII, 12—15 et X, 1—5, Gedani MDCCCLVIII, Haecker Das fuenfte Buch der N. E. *περὶ δικαιοσύνης*, Zeitschr. f. Gymnasialw. XVI. 1862. p. 513 sqq. Zur N. E. des Ar., Philol. XIX. 1863. p. 451 sqq. Beitraege zur Kritik und Erklaerung des siebenten Buchs der N. E., Berol. MDCCCLXIX, Monro On E. N. II, 7, Journ. of Philol. VII. 1876. p. 185 sqq., alii, velut Hampke Ueber das fuenfte buch der N. E. des Ar., Philol. XVI. 1861. p. 60 sqq., Noetel Quaestionum Aristotelearum specimen, Berol. MDCCCLXII. Das vierte capitel im ersten buche der N. E., Annal. philol. CXIX. 1879. p. 25 sqq., Iackson On some passages in the N. E., Journ. of Phil. IV. 1872. p. 308 sqq. On dislocations in the text of the fifth book of the N. E., ibid. VI. 1876. p. 100 sqq. singulos simul locos tractaverunt. Varii generis sunt quae scripsit Trendelenburg Historische Beitrage zur Philosophie. II. Berol. MDCCCLV. p. 352 sqq. III. Berol. MDCCCLXVII. p. 399 sqq. Et quinti libri pristinum ordinem turbatum admodum esse plurimi crediderunt: ego has perturbationes, quas in ultimis capitibus revera insunt, id quod primus breviter monuit Spengelius, postea accuratius aperuit Rieckher, magnam certe partem e duplicibus potius recensionibus ortas esse cum Rieckhero et Rassovio arbitror, transpositionibus contra tollere conati sunt et Spengelius ipse et alii. Et Muretus quidem verba tantum 1134a, 24 sq. *πῶς μὲν οὖν ἔχει τὸ ἀντιπεπονθὸς πρὸς τὸ δίκαιον εἴρηται πρότερον* praemissa *καὶ* particula et *εἴρηται πρότερον* seclusis ante 1133b, 29. *εἴρηται*, Spengelius modo 1137a, 31—1138a, 3 (c. 14) ante 1134a, 25. *δεῖ*, modo 1136a, 10—1137a, 4 (c. 11.

12) post 1138a, 3 (c. 14), similiter Fechner 1136a, 10—1137a, 4 (c. 11. 12) post 1137a, 30 (c. 13), Hildenbrandius (Geschichte und System der Staats- und Rechtsphilosophie. I. Lips. MDCCCLX. p. 325 sqq.) 1134a, 25. πρότερον deleto 1134a, 24. πῶς — 1135a, 15. ἐπισκεπτέον ante 1133b, 29, Zeller (Philosophie der Griechen II³, 2. p. 647), et hic quidem recte, 1137a, 5—1138a, 3 (c. 13. 14) post 1138b, 13. τούτοις (c. 15) traicere voluerunt. Quibus plus minusve se accommodantes verum ordinem hunc esse: 1132b, 21—1133b, 28 (c. 8). 1134a, 24—25. πρότερον. 1137a, 31—1138a 3 (c. 14). 1133b, 29—1134a, 16. καθόλου (c. 9). 1134a, 25. δεῖ — 1135a, 5. 1134a, 16. ἐπεὶ — 23. 1135a, 6—1137a, 4. 1138a, 4—b, 13 (c. 15). 1137a, 5—30 (c. 13) coniecit Munro, aut hunc: 1132b, 21—1133b, 28 (c. 8). 1134a, 24—1135a, 5. 1133b, 29—1134a, 13 (c. 9). 1138a, 28—b, 5. 1134a, 14—23. 1135a, 6—1136a, 9. 1137a, 5—30 (c. 13). 1136a, 10—1137a, 4 (c. 11. 12). 1138a, 4—27. b, 6—13. 1137a, 31—1138a, 3 (c. 14) aut hunc: 1137a, 31—1138a, 3 (c. 14). 1132b, 21—1133b, 28 (c. 8). 1134a, 24—1135a, 5. 1133b, 29—1134a, 13 (c. 9). 1138a, 28—b, 5. 1134a, 14—23. 1135a, 6—1136a, 9. 1137a, 5—30 (c. 13). 1136a, 10—1137a, 4 (c. 11. 12). 1138a, 4—27. 1138b, 6—13 aut hunc: 1132b, 21—1133b, 28 (c. 8). 1134a, 24—1135a, 5. 1137a, 31—1138a, 3 (c. 14). 1133b, 29—1134a, 13 (c. 9). 1138a, 28—b, 5. 1134a, 14—23. 1135a, 6—1136a, 9. 1137a, 5—30 (c. 13). 1136a, 10—1137a, 4 (c. 11. 12). 1138a, 4—27. b, 6—13 Hampkius, hunc: 1132b, 21—1134a, 13 (c. 8. 9). 1137a, 26—30. 1134a, 25. δεῖ — 1135a, 5. 1134a, 14—16. καθόλου. 1135a, 6—13. 1134a, 16. ἐπεὶ — 23. 1135a, 14—1136a, 9. 1137a, 5—25. 1136a, 10—1137a, 4 (c. 11. 12). 1138a,

4—27. b, 6—13. 1138a, 28—b, 5. 1134a, 24—25. πρότερον. 1137a, 31—1138a, 3 (c. 14) Haecker, hunc: 1132b, 21—1134a, 23. 1135a, 16—1136a, 9. 1137a, 5—1138a, 3 (c. 13. 14). 1134a, 24—1135a, 15. 1136a, 10—1137a, 4 (c. 11. 12). 1138a, 4—b, 13 (c. 15) Ueberwegius (Grundriss der Gesch. der Philos. des Alterth. ed. II. p. 243. ed. III. p. 149. ed. IV. p. 160. ed. V. p. 177), hunc: 1134a, 1. καὶ ἡ μὲν <κατὰ μέρος> δικαιοσύνη — 12. ἔτυχεν. 1133b, 30—1134a, 1. ἄκρων. 1134a, 12. τοῦ — 16. καθόλου. 1132b, 21—1133b, 28 (c. 8). 1134a, 24—1135a, 15 (deleto 1134a, 25. πρότερον). 1130b, 30. τῆς δὲ πολιτικῆς (κατὰ μέρος fontes) δικαιοσύνης — 1132b, 20. 1135a, 16—1137a, 4. 1138a, 4—b, 13 (c. 15). 1137a, 5—1138a, 3 (c. 13. 14) Trendelenburgius, qui 1133b, 29 et tamquam fragmentum, quod hac certe forma nusquam locum idoneum habeat, 1134a, 16. ἐπεὶ — 23 secludit, hunc denique: 1129a, 3—11. ταῦτα. 1137a, 5—25. 1129a, 11. οὐδὲ — b, 6. ἀγαθά. 1137a, 26—30. 1129b, 6. ὃ — 1133b, 33. ἐστίν. 1138a, 30. καὶ — 31. γυμναστικῇ. 1133b, 33. ἡ — 1134a, 13. 1138a, 28—30. μέσον. 31. ἀλλ' — 34. ἀδικίας. 1134a, 32. ἐν οἷς δ' (γὰρ?) — 33. ἀδικία. 1138a, 34. τὸ δ' — b, 5. 1134a, 14—16. καθόλου. 25. δεῖ — 1135b, 24. 1134a, 16. ἐπεὶ — 23. 1135b, 25—1137a, 4. 1138a, 4—27. b, 6—13. 1134a, 24—25. πρότερον. 1137a, 31—1138a, 3 (c. 14) Iackson, qui tamen de recta verborum 1134a, 32. ἐν — 33. ἀδικία et 1138a, 30. καὶ — 31. γυμναστικῇ sede ipse dubitat. Praeterea eodem tempore cum Hampkio Muenschero quoque 1134a, 24—1135a, 5 ante 1133b, 29 transponere placuit, Noeteliusque 1133b, 29 et 1134a, 24—25. πρότερον locos inter se mutare et 1134a, 16. ἐπεὶ — 23 post 1135b, 8. πράττειν traici vix recte iussit. In libri autem septimi capitibus

undecim prioribus miras sane repetitiones detexerunt Haecker Rassoviusque, cumque iam sub prelo erant ex hac mea editione libri VI. et VII., ecce mihi affertur novus libellus partim laudabilis acuminis partim, nisi fallor, nimiae subtilitatis et praeposteri iudici documentum, I. Cook Wilson Aristotelian Studies. I. Oxon. MDCCCLXXIX, cuius scriptor maximam horum capitum partem e duabus commentationibus veterum peripateticorum, quibus hic illic etiam tertiam quartamque adiungit, compilatam esse demonstrare conatus est. Quas recensiones diversas ut secundum discrimen, quod inter eas statuit, aetatis hac serie ABCD litteris insigniamus, certe BCD neque ab Aristotele neque ab Eudemo profecta esse contendit, quamquam non quidem negat nonnulla videri in hac operis parte superesse, quae forsitan ab ipso Aristotele scripta sint, aliaque ex Eudemo hausta esse vero proximum habet. Et Eudemo quidem antiquius non solum ei videtur initium 1145a, 15 — b, 20 paucis versibus b, 16 — 19. *εἶναι* exceptis postea (nescio an a compilatore demum) additis*), verum ex Eth. Eud. 1235b, 13 — 18 cum probabiliter concludat iam ab Eudemo lecta esse praeter 1145b, 2 — 7 etiam 1146b, 6 — 8, vix intellego, quo iure possint intercedentia 1145b, 21 — 1146b, 5 vel certe maior eorum pars ab ipso Stagirita abiudicari. Contra Eudemo quae relinqui queant e Wilsonis sententia nisi forte pauca illa ex A fonte libata aliaque vix plura profecto nequaquam video. Si enim ea, quae aut huic aut illi auctori impertit, ita scribimus, ut e priore columna in posteriorem transcurrant, eaque, de quibus nihil certi prodit aut inter plures sententias optionem dat aut quae pro compilatoris demum additamentis habere videtur, in ultima columna x littera superscripta componamus, tabula fragmentorum Wilsoniana haec est:

*) Idem iudicat de 1145b, 28. *καὶ* — 29. *ἀγνοίας*.

Ceterum confiteor mihi ex hac dispositione vix multo plura*) placere, quam de quibus auctor cum Rassovio plus minusve consentit. Inprimis ego quidem, utpote cui minime reputasse videatur quae de 1146b, 31 — 1147b, 17 optime disseruit Rassovius (p. 127—129) aliisque locis aut sententiam male intellexisse aut minoribus discrepantiis et repugnantiis nimium ponderis tribuisse, nullas invenio causas reapse cogentes, cur non etiam 1146b, 8—14. 24—1148a, 17. 1148b, 15—1149a, 24. 1150a, 9—16. 32 sqq. b, 29 —1152a, 36 (paucis exceptis) ab ipso Aristotele, 1148a, 22 — b, 14 aliaque ab Eudemo originem traxisse**) verisimillimum habeam, praesertim cum in altera recensione 1147b, 23—1148a, 17 nihil inesse, quod a solita Aristotelis ratione recedat, in sola altera 1148a, 22—b, 14 deprehendi vestigia illa Eudemia a Fritzschio aliisque indagata, quamvis utramque ab utroque abiudicare velit, scite demonstraverit ipse Wilson. Sed haec hactenus: tempus enim est tandem ad eos transire, qui singulis locis aut recensendis vel emendandis aut interpretandis operam dederunt. Sunt autem praeter Rassovium aliosque, de quibus iam dixi, inprimis hi: H. L. M. On the interpretation of a passage in the Nicomachean Ethics of Aristotle. Book V. Ch. 8, Journ. of class. and sacred philol. I. 1854. p. 344—348 (cui obloquitur Munro l. l.), Breier De amicitia principum. Explicatur locus Eth. Nic. VII. p. 1158 (a, 27 sqq.), Lubec. MDCCCLVII, Oncken Emendationum in Ar. Eth. Nicom. et Politica specimen, Heidelb. MDCCCLXI, Muenscher Quaestionum criticarum et exegeticarum in Ar. Eth. Nicom. specimen, Marb.

*) 1149a, 24 — 1150a, 8 revera sunt fortasse consuta e diversis fragmentis, sed accuratiora non definio.

**) Quae verbis *διείλομεν πρότερον* 1148a, 25 citantur, nusquam in Ethicis inveniri neque in Nicomacheis neque in servatis partibus Eudemiorum monuit Spengelius.

MDCCCLXI, Vermehren Aristotel. Schriftstellen, Lips. MDCCCLXIV, Imelmann Observationes criticae in Ar. Eth. Nicom., Hal. MDCCCLXIV, Bernays Aristoteles und Clemens, in Symb. philol. Bonn., Lips. MDCCCLXIV, p. 303 sqq., Richards Notes on Ar. Ethics, Journ. of Philol. IV. 1872. p. 150 sqq. Bywater A passage in Ar. Eth., ibid. p. 218. Aristotelia, ibid. V. 1874. p. 115 sq. Boesser Commentarius ad Aristotelis Eth. Nic. librum VIII et IX, Eut. MDCCCLXXIII. Compluria eiusmodi praeterea tractaverunt Spengelius et Euckenius non solum locis iam supra allatis, verum etiam in censuris aliorum librorum, ille editionis Ethicorum Eudemiorum Fritzschianae (Muenchner gel. Anz. XXXIV. 1852. I. p. 433 sqq.), hic commentationis Rassovianae (Neue Jenaer L. Z. 1874. p. 339—341): nec non Thurotus in censura editionis Ramsauerianae (Rev. crit. 1879. II. p. 168—171) suas coniecturas cum lectoribus communicavit, eas autem, in quas incidit Ios. Scaliger, divulgavit Onckenius in Eois I. 1864. p. 103 sqq. 215 sqq. Ceterum conferenda sunt quae composuerunt Bendixen Die aristotelische ethik und politik, Philol. XI. 1856. p. 351 sqq. 544 sqq. XVI. 1861. p. 465 sqq. et Susemihl Jahresberichte ueber die Fortschritte der class. Alterthumsw. I. p. 590 sqq. III. p. 361 sqq. V. p. 271 sqq. VII. p. 353 sqq.

Coniecturas in ipsa verba haud ita multas recepi: saepius quae mihi placent subter versus diductis litteris imprimendas curavi. Interpunctionem tacite mutavi saepissime. In hiatibus aut plene scribendis aut elisione vel crasi tollendis, in *οὕτως* et *ν ἐφελκυστικῷ* ante consonantes ponendo, in *οὐθείς* vel *οὐδείς*, *γίνεσθαι* vel *γίγνεσθαι*, *γινώσκειν* vel *γιγνώσκειν* scribendo ubique secutus sum K^b codicem praestantissimum et antiquissimum, nisi quod pro *οὐδ' εἷς* et *οὐθ' εἷς* semper *οὐδείς* et *οὐθείς* recepi. Verba me quidem iudice ab ipso Aristotele non profecta cancellis

his*) [ ], lacunis devorata his ⟨ ⟩, alieno loco posita uno asterisco * ibi inserto, ubi pristinam eorum sedem fuisse reor, his ⌈ ⌋, duorum locorum, qui inter se commutandi mihi videntur, alterum eisdem ⌈ ⌋ alterum his ⌊ ⌉, in duplicibus denique, quas vocant, recensionibus posteriorem, nisi potius alteram utram utpote non genuinam alio illo uncinorum genere [ ] seclusi, his ‖ ‖ circumscripsi: duo autem asterisci ** lacunae sunt signum. Ubi in verbis constistituendis ab editionibus Bekkerianis (Bk.) vel maiore (Bk.[1]) vel minore (Bk.[2]), Fritzschiana (Fr.), Ramsaueriana (Rr.), Iacksoniana (Ia.) recessi, semper hoc indicare lectori utile mihi videbatur. Sigla $\Pi^{1.2.}$ $\Pi^{a.b.}$ ita adhibui, ut primas semper codicum manus respicerem, ubicunque tamen recentior aliam lectionem inseruit, in parenthesi hoc adicerem. Compendiis usus sum fere his: pr. significat primam manum, rc. recentiorem, corr. in codicibus omnibus praeter K^b correctionem ab ipso librario profectam vel dubiae originis, mg. quae in margine scripta sunt, γϱ. mg. lectionem, quae in margine γϱ. nota praemissa legitur, cet. ceteros fontes, c. c. = cum ceteris fontibus ex sex eorum numero, e quibus ubique hausi, $\Gamma K^b L^b M^b O^b$ Ald. vel certe, ubi e vetusta translatione Latina lectio Graeca perspici nequit, e ceterorum quinque, crx. = correxit (correxerunt), em. = emendavit (emendaverunt), om. = omissum, suppl. = supplevit (suppleverunt), add. = addidit (addiderunt) vel additum, ead. m. = eadem manus, mg. rc. = in margine recentior manus, secl. = seclusit (secluserunt), ci. = coniecit (coniecerunt), tri. = traiecit (traiecerunt), transp. = transposuit (transposuerunt), prb. = probat (probant), del. = delevit, fors. = forsitan, fort. = fortasse, v. d. = vir doctus, v. l. = varia lectio, h. v. = hoc verbum, n. =

*) Quae duplicavi ([[ ]]), ubi postea in eiusmodi locos denuo aliena irrepsisse videntur.

nota, denique v. aut vide aut versum aut verbum significat. Unum superest, ut sigla fontium et editionum in tabula ponam:

Q = Marcian. Ven. 200.
H^a = Marcian. Ven. 214.
K^b = Laurent. LXXXI, 11.
corr.[1] K^b = correctiones ipsius librari.
corr.[2.3.] K^b = duo eiusdem saeculi correctores.
rc. K^b = corrector tertius.
L^b = Parisiensis 1854.
M^b = Marcian. Ven. 213.
N^b = Marcian., append. IV, 53.
O^b = Riccardianus 46.
P^b = Vaticanus 1342.
O^1 = Oxoniensis collegi corporis Christi.
O^2 = Oxoniensis collegi novi.
O^3 = Oxoniensis olim Ioannis Mori episcopi Eliensis.
P^1 = Paris. 2023.
P^2 = Paris. Coisl. 161.
Par.1417 = Parisiensis 1417.
Γ = vetusta translatio.
Π = $K^b L^b M^b O^b$.
Π^1 = $K^b M^b$ in libris I. II. VI. VII. IX. X.
Π^1 = $K^b O^b$ in libris III. IV. VIII.
Π^1 = $K^b L^b$ in libro V.
Π^2 = $L^b O^b$ in libris I. II. VI. VII. IX.
Π^2 = $L^b M^b$ in libris III. IV.
Π^2 = $M^b O^b$ in libro V.
Π^2 = ΓM^b Ald. in libro VIII.
Π^2 = ΓL^b Ald. in libro X.
Π^a = $K^b O^b$ in libro V.
Π^b = $L^b M^b$ in libro V.
E. E. = Ethica Eudemia.
M. M. = Magna Moralia.
An. = Anonymi commentatores librorum II. III. IV. VII.
Eu. = Eustrati commentarius in libros I. VI.
Mi. = Michaelis Ephesii commentarius in libros V. IX. X.
Asp. = Aspasi commentarius in librum VIII.
Hel. = Heliodori paraphrasis.
Ar. = Leonardi Aretini translatio.
† = eiusdem cum textu consensus.
Ald. = operum Aristoteleorum editio princeps Aldina.
Bas.[3] = eorundem editio Basileensis tertia.
Bk. = Bekker.
Bk.[1] = operum Aristoteleorum editio Bekkeriana.
Bk.[2] = Ethicorum Nicomacheorum editio Bekkeriana minor.
Fr. = Fritzschii editiones librorum V. VI. VII. VIII. IX.
Rr. = Ramsauer.
Ia. = Iackson.

ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ Α.

Zell. Bekk.
I Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξίς τε καὶ p. 1094 a
προαίρεσις ἀγαθοῦ τινος ἐφίεσθαι δοκεῖ· διὸ καλῶς ἀπεφή-
ναντο τἀγαθόν, οὗ πάντ' ἐφίεται. διαφορὰ δέ τις φαίνεται
2 τῶν τελῶν· τὰ μὲν γάρ εἰσιν ἐνέργειαι, τὰ δὲ παρ' αὐτὰς
ἔργα τινά. ὧν δ' εἰσὶ τέλη τινὰ παρὰ τὰς πράξεις, ἐν τού-
3 τοις βελτίω πέφυκε τῶν ἐνεργειῶν τὰ ἔργα. πολλῶν δὲ
πράξεων οὐσῶν καὶ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν πολλὰ γίνεται
καὶ τὰ τέλη· ἰατρικῆς μὲν γὰρ ὑγίεια, ναυπηγικῆς δὲ
4 πλοῖον, στρατηγικῆς δὲ νίκη, οἰκονομικῆς δὲ πλοῦτος. ὅσαι
δ' εἰσὶ τῶν τοιούτων ὑπὸ μίαν τινὰ δύναμιν, καθάπερ ὑπὸ
τὴν ἱππικὴν χαλινοποιητικὴ καὶ ὅσαι ἄλλαι τῶν ἱππικῶν
ὀργάνων εἰσίν, αὕτη δὲ καὶ πᾶσα πολεμικὴ πρᾶξις ὑπὸ
τὴν στρατηγικήν, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἄλλαι ὑφ' ἑτέ-
ρας· ἐν ἁπάσαις δὲ τὰ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν τέλη πάν-
5 των ἐστὶν αἱρετώτερα τῶν ὑπ' αὐτά. τούτων γὰρ χάριν
κἀκεῖνα διώκεται. διαφέρει δ' οὐδὲν τὰς ἐνεργείας αὐτὰς
εἶναι τὰ τέλη τῶν πράξεων ἢ παρὰ ταύτας ἄλλο τι, καθά-

Lib. I. $K^bM^b = \Pi^1$, $L^bO^b = \Pi^2$.

1094a, 1. δὲ] δὲ καὶ $\Gamma M^b O^b$ Ar. ‖ 4. παρὰ ταύτας Γ et corr.[2] K^b ‖ 8. καὶ om. Π^1, c. c. add. Hel. Ar. ‖ 10. ἀρετὴν Ald. Ar. et pr. O^1, δύναμιν c. c. Eu. Hel. ‖ 11. ἡ ante χαλινοποιητικὴ add. L^b Bk. ‖ χαλινοποιικὴ Bk. Rr. et pr. K^b, χαλινοποιητικὴ c. c. Eu. Hel. et rc. K^b ‖ 13. τὸν] κατὰ τὸν Π^1 ‖ δὲ Ald., δὴ Π Bk. Rr., om. Γ ‖ 14. δὴ ΓM^b † ‖ 15. ὑφ' αὐτὰ $\Pi^2 M^b$ Ald.

περ ἐπὶ τῶν λεχθεισῶν ἐπιστημῶν. εἰ δή τι τέλος ἔστι τῶν II
πρακτῶν ὃ δι' αὑτὸ βουλόμεθα, τὰ ἄλλα δὲ διὰ τοῦτο, καὶ μὴ
πάντα δι' ἕτερον αἱρούμεθα (πρόεισι γὰρ οὕτω γ' εἰς ἄπειρον,
ὥστ' εἶναι κενὴν καὶ ματαίαν τὴν ὄρεξιν), δῆλον ὡς τοῦτ' ἂν
εἴη τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον. — ἆρ' οὖν καὶ πρὸς τὸν βίον ἡ 2
γνῶσις αὐτοῦ μεγάλην ἔχει ῥοπήν, καὶ καθάπερ τοξόται
σκοπὸν ἔχοντες μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν τοῦ δέοντος; εἰ δ' 3
οὕτω, πειρατέον τύπῳ γε περιλαβεῖν αὐτὸ τί ποτ' ἐστὶ καὶ
τίνος τῶν ἐπιστημῶν ἢ δυνάμεων. δόξειε δ' ἂν τῆς κυριω- 4
τάτης καὶ μάλιστα ἀρχιτεκτονικῆς. τοιαύτη δ' ἡ πολιτικὴ 5
φαίνεται· τίνας γὰρ εἶναι χρεὼν τῶν ἐπιστημῶν ἐν ταῖς πό- 6
λεσι, καὶ ποίας ἑκάστους μανθάνειν καὶ μέχρι τίνος, αὕτη
διατάσσει· ὁρῶμεν δὲ καὶ τὰς ἐντιμοτάτας τῶν δυνάμεων
ὑπὸ ταύτην οὔσας, οἷον στρατηγικὴν οἰκονομικὴν ῥητορικήν.
χρωμένης δὲ ταύτης ταῖς λοιπαῖς πρακτικαῖς τῶν ἐπιστη- 7
μῶν, ἔτι δὲ νομοθετούσης τί δεῖ πράττειν καὶ τίνων ἀπέχε-
σθαι, τὸ ταύτης τέλος περιέχοι ἂν τὰ τῶν ἄλλων, ὥστε
τοῦτ' ἂν εἴη τὸ ἀνθρώπινον ἀγαθόν. εἰ γὰρ καὶ ταὐτόν ἐστιν ἑνὶ 8
καὶ πόλει, μεῖζόν γε καὶ τελειότερον τὸ τῆς πόλεως φαίνε-
ται καὶ λαβεῖν καὶ σῴζειν· ἀγαπητὸν μὲν γὰρ καὶ ἑνὶ
μόνῳ, κάλλιον δὲ καὶ θειότερον ἔθνει καὶ πόλεσιν.

ἡ μὲν οὖν μέθοδος τούτων ἐφίεται, πολιτική τις οὖσα· λέ- 9 III
γοιτο δ' ἂν ἱκανῶς, εἰ κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην διασαφηθείη.
τὸ γὰρ ἀκριβὲς οὐχ ὁμοίως ἐν ἅπασι τοῖς λόγοις ἐπιζητητέον,
ὥσπερ οὐδ' ἐν τοῖς δημιουργουμένοις. τὰ δὲ καλὰ καὶ τὰ δίκαια, 2
περὶ ὧν ἡ πολιτικὴ σκοπεῖται, τοσαύτην ἔχει διαφορὰν καὶ
πλάνην ὥστε δοκεῖν νόμῳ μόνον εἶναι, φύσει δὲ μή. τοιαύ- 3

20. οὕτω γ' K^b, οὕτως $\Pi^2 M^b$ Ald. et fort. Γ ‖ 22. ἆρ' Ald., ἄρ' ΓK^b Ar., ἄρ P^2 ‖ 24. σκοποῦ, ἔχοντες μᾶλλον Onckenius ‖ 27. δ' ἡ] δὲ ἡ Hel., δὲ καὶ ἡ L^b, δὴ καὶ ἡ ΓN^b Ald. † ‖ 1094b, 8. τε Π^1 ‖ τελεώτερον O^b Bk. Rr., θειότερον L^b Eu. et corr.[3] P^2 (τελειότερον etiam Hel.) ‖ 9. γὰρ om. ΓK^b Ar., c. c. add. Eu. Hel. ‖ 11. αὕτη post μέθοδος add. $M^b P^2$ † ‖ 13. ἐν — λόγοις] ἐφ' ἑκάστου γένους Eu. et cod. Victori.

(III)
την δέ τινα πλάνην ἔχει καὶ τἀγαθὰ διὰ τὸ πολλοῖς συμ-
βαίνειν βλάβας ἀπ' αὐτῶν· ἤδη γάρ τινες ἀπώλοντο διὰ
4 πλοῦτον, ἕτεροι δὲ δι' ἀνδρείαν. ἀγαπητὸν οὖν περὶ τοιούτων
καὶ ἐκ τοιούτων λέγοντας παχυλῶς καὶ τύπῳ τἀληθὲς ἐν-
δείκνυσθαι, καὶ περὶ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐκ τοιούτων
λέγοντας τοιαῦτα καὶ συμπεραίνεσθαι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον
καὶ ἀποδέχεσθαι χρεὼν ἕκαστον τῶν λεγομένων· πεπαιδευ-
μένου γάρ ἐστιν ἐπὶ τοσοῦτον τἀκριβὲς ἐπιζητεῖν καθ' ἕκαστον
γένος, ἐφ' ὅσον ἡ τοῦ πράγματος φύσις ἐπιδέχεται· παρα-
πλήσιον γὰρ φαίνεται μαθηματικοῦ τε πιθανολογοῦντος ἀπο-
δέχεσθαι καὶ ῥητορικὸν ἀποδείξεις ἀπαιτεῖν.
5 ἕκαστος δὲ κρίνει καλῶς ἃ γινώσκει, καὶ τούτων ἐστὶν ἀγαθὸς
κριτής. καθ' ἕκαστον ἄρα ὁ πεπαιδευμένος, ἁπλῶς δ' ὁ περὶ πᾶν 1095a
πεπαιδευμένος. διὸ τῆς πολιτικῆς οὐκ ἔστιν οἰκεῖος ἀκροατὴς ὁ
νέος· ἄπειρος γὰρ τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων, οἱ λόγοι δ' ἐκ
6 τούτων καὶ περὶ τούτων. ἔτι δὲ τοῖς πάθεσιν ἀκολουθητικὸς ὢν
ματαίως ἀκούσεται καὶ ἀνωφελῶς, ἐπειδὴ τὸ τέλος ἐστὶν οὐ
7 γνῶσις ἀλλὰ πρᾶξις. διαφέρει δ' οὐδὲν νέος τὴν ἡλικίαν ἢ
τὸ ἦθος νεαρός· οὐ γὰρ παρὰ τὸν χρόνον ἡ ἔλλειψις, ἀλλὰ
διὰ τὸ κατὰ πάθος ζῆν καὶ διώκειν ἕκαστα. τοῖς γὰρ τοιού-
τοις ἀνόνητος ἡ γνῶσις γίνεται, καθάπερ τοῖς ἀκρατέσι·
τοῖς δὲ κατὰ λόγον τὰς ὀρέξεις ποιουμένοις καὶ πράττουσι
πολυωφελὲς ἂν εἴη τὸ περὶ τούτων εἰδέναι.
8 καὶ περὶ μὲν ἀκροατοῦ, καὶ πῶς ἀποδεκτέον, καὶ τί 2
IV προτιθέμεθα, πεφροιμιάσθω τοσαῦτα· λέγωμεν δ' ἀνα-
λαβόντες, ἐπειδὴ πᾶσα γνῶσις καὶ προαίρεσις ἀγαθοῦ τινος
ὀρέγεται, τί ἐστιν οὗ λέγομεν τὴν πολιτικὴν ἐφίεσθαι καὶ

19. *ἕτεροι δὲ διὰ φιλίαν* Rassovius (nescio an recte), secl. Euckenius ‖ 22. *δὲ* O[b] Ald. Hel., *δὴ* cet., *δὲ δὴ*? Susem. ‖ 23. *ἕκαστα Π*[1] ‖ 1095a, 1. *ἀκροατής* ci. Thurotus ‖ *μὲν* post *ἕκαστον* add. M[b] et rc. H[a] et pr. K[b] (del. rc.) ‖ 3. *πραγμάτων* L[b] M[b], *πράξεων* c. c. Eu. Hel. ‖ 12. *καὶ* — 13. *τοσαῦτα* post b, 13. *ἀνήρ* tri. Euckenius: immo v. quae ad v. 31 sqq. adnotabo ‖ 13. *λεγωμεν Γ*K[b] Hel. Ar., *λέγομεν* cet.

(IV)
τί τὸ πάντων ἀκρότατον τῶν πρακτῶν ἀγαθῶν. ὀνόματι 2
μὲν οὖν σχεδὸν ὑπὸ τῶν πλείστων ὁμολογεῖται (τὴν γὰρ
εὐδαιμονίαν καὶ οἱ πολλοὶ καὶ οἱ χαρίεντες λέγουσιν, τὸ
δ' εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν ταὐτὸν ὑπολαμβάνουσι τῷ
εὐδαιμονεῖν)· περὶ δὲ τῆς εὐδαιμονίας, τί ἐστιν, ἀμφισβη-
τοῦσιν καὶ οὐχ ὁμοίως οἱ πολλοὶ τοῖς σοφοῖς ἀποδιδόασιν.
οἳ μὲν γὰρ τῶν ἐναργῶν τι καὶ φανερῶν, οἷον ἡδονὴν 3
ἢ πλοῦτον ἢ τιμήν, ἄλλοι δ' ἄλλο, πολλάκις δὲ καὶ ὁ
αὐτὸς ἕτερον (νοσήσας μὲν γὰρ ὑγίειαν, πενόμενος δὲ
πλοῦτον), συνειδότες δ' ἑαυτοῖς ἄγνοιαν τοὺς μέγα τι καὶ
ὑπὲρ αὐτοὺς λέγοντας θαυμάζουσιν· ἔνιοι δ' ᾤοντο παρὰ τὰ
πολλὰ ταῦτα ἀγαθὰ ἄλλο τι καθ' αὑτὸ εἶναι, ὃ καὶ τοῖσδε
πᾶσιν αἴτιόν ἐστι τοῦ εἶναι ἀγαθά. ἁπάσας μὲν οὖν ἐξετάζειν 4
τὰς δόξας ματαιότερον ἴσως ἐστίν, ἱκανὸν δὲ τὰς μάλιστα
ἐπιπολαζούσας ἢ δοκούσας ἔχειν τινὰ λόγον.
|| μὴ λανθανέτω δ' ἡμᾶς ὅτι διαφέρουσιν οἱ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν 5
λόγοι καὶ οἱ ἐπὶ τὰς ἀρχάς. εὖ γὰρ καὶ Πλάτων ἠπόρει τοῦτο, καὶ
ἐζήτει πότερον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἢ ἐπὶ τὰς ἀρχάς ἐστιν ἡ ὁδός,
ὥσπερ ἐν τῷ σταδίῳ ἀπὸ τῶν ἀθλοθετῶν ἐπὶ τὸ πέρας ἢ ἀνά-
παλιν. ἀρκτέον μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν γνωρίμων, ταῦτα δὲ διττῶς·
τὰ μὲν γὰρ ἡμῖν τὰ δ' ἁπλῶς. ἴσως οὖν ἡμῖν γε ἀρκτέον ἀπὸ
τῶν ἡμῖν γνωρίμων. [διὸ δεῖ τοῖς ἔθεσιν ἦχθαι καλῶς τὸν 6
περὶ καλῶν καὶ δικαίων καὶ ὅλως τῶν πολιτικῶν ἀκουσόμε-

16. *ἀγαθῶν* K^b L^b Eu. Hel., *ἀγαθόν* cet. Ar. ‖ 18. *τὸ δ'*] *τό τ'* Argyropylus (nescio an recte) ‖ 25. *δ'*] *θ'*? Susem. ‖ 27. *τοῖσδε*] *τούτοις Π*¹ ‖ 28. *αἴτιον ἔστιν* post *ἀγαθὰ Π*¹ ‖ 31. *μὴ* — b, 13. *ἀνήρ*, quam suspicionem movit Rr., altera quodammodo recensio esse videntur verborum 1094b, 11. *λέγοιτο* — 1095a, 11. *εἰδέναι*, quam ut hoc loco insereret, b, 14. *ἡμεῖς* — *παρεξέβημεν* adiecta sunt ab editore antiquissimo peripatetico ‖ *ὑμᾶς* L^b M^b† ‖ 32. *ὁ* ante *Πλάτων* add. *Π*¹ ‖ 1095b, 2. *γὰρ*] *οὖν Γ* L^b Hel. Bk. Rr. ‖ 3. ⟨*δ'*⟩ *οὖν*? Susem. ‖ 4. *διὸ* — 6. *ἱκανῶς* parenthesin esse iudicavit Gifanius, post 7. *διότι* tri. Onckenius ‖ 4. *ἔθεσιν Γ* K^b O^b Eu. Hel. et corr. N^b, *ἤθεσιν* L^b M^b Ald. Ar. et rc. H^a, *ἔθνεσιν* pr. H^a N^b.

(IV)
7 νον ἱκανῶς.] ἀρχὴ γὰρ τὸ ὅτι· καὶ εἰ τοῦτο φαίνοιτο ἀρ-
κούντως, οὐδὲν προσδεήσει τοῦ διότι. * ὁ γὰρ τοιοῦτος ἢ ἔχει ἢ
λάβοι ἂν ἀρχὰς ῥᾳδίως. ᾧ δὲ μηδέτερον ὑπάρχει τούτων,
ἀκουσάτω τῶν Ἡσιόδου·

> οὗτος μὲν πανάριστος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ,
> ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται,
> ὃς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοέῃ μήτ' ἄλλου ἀκούων
> ἐν θυμῷ βάλληται, ὃ δ' αὖτ' ἀχρήιος ἀνήρ.

V [ἡμεῖς δὲ λέγωμεν ὅθεν παρεξέβημεν.] ‖ τὸ γὰρ ἀγα- 3
θὸν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οὐκ ἀλόγως ἐοίκασιν ἐκ τῶν βίων
2 ὑπολαμβάνειν. οἱ μὲν πολλοὶ καὶ φορτικώτατοι τὴν ἡδονήν·
διὸ καὶ τὸν βίον ἀγαπῶσί τὸν ἀπολαυστικόν. τρεῖς γάρ εἰσι
μάλιστα οἱ προέχοντες, ὅ τε νῦν εἰρημένος καὶ ὁ πολιτικὸς
3 καὶ τρίτος ὁ θεωρητικός. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ παντελῶς ἀν-
δραποδώδεις φαίνονται βοσκημάτων βίον προαιρούμενοι,
τυγχάνουσι δὲ λόγου διὰ τὸ πολλοὺς τῶν ἐν ταῖς ἐξουσίαις
4 ὁμοιοπαθεῖν Σαρδαναπάλλῳ· οἱ δὲ χαρίεντες καὶ πρακτικοὶ
τιμήν. τοῦ γὰρ πολιτικοῦ βίου σχεδὸν τοῦτο τέλος. φαί-
νεται δ' ἐπιπολαιότερον εἶναι τοῦ ζητουμένου· δοκεῖ γὰρ ἐν
τοῖς τιμῶσι μᾶλλον εἶναι ἢ ἐν τῷ τιμωμένῳ, τἀγαθὸν δ
5 οἰκεῖόν τι καὶ δυσαφαίρετον εἶναι μαντευόμεθα. ἔτι δ' ἐοί-
κασι τὴν τιμὴν διώκειν ἵνα πιστεύσωσιν ἑαυτοὺς ἀγαθοὺς
εἶναι· ζητοῦσι γοῦν ὑπὸ τῶν φρονίμων τιμᾶσθαι, καὶ παρ
οἷς γινώσκονται, καὶ ἐπ' ἀρετῇ· δῆλον οὖν ὅτι κατά γε
6 τούτους ἡ ἀρετὴ κρείττων. τάχα δὲ καὶ μᾶλλον ἄν τις

6. *ἀρχὴ* post *γὰρ* pr. K^b (em. corr.^{2}), *ἀρκεῖ* M^b et mg.^{3} K^b et corr. L^b et rc. H^a (*γρ. ἀρχὴ* mg. H^a) † ‖ *εἰ τοῦτο*] *ἐν τούτοις* pr. K^b, *τοῦτο* mg.^{3} K^b ‖ 7. *γὰρ* Susem., *δὲ* *Γ Π* Ald. Hel. Bk. Rr. ‖ 10. *νοέει* L^b, *νοήσῃ* (*νοήσει* M^b) *φρασσάμενος τά κ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω* M^b Ald. Hel. ‖ 11. *πείθηται* $Π^1$ $H^a N^b O^b$, *θείπηται* Ald. ‖ 13. *βάληται* $L^b M^b$ Ald. ‖ 22. *Σαρδαναπάλλῳ* K^b, *Σαρδαναπάλῳ* c. c. Hel. Ar. Bk.^{1} ‖ 23. *τὸ* post *τοῦτο* add. $Π^2$ Ald. ‖ 27. *πιστεύσωσιν* $Π^1 O^b$ Eu. Hel., *πιστεύωσιν* L^b Ald. Bk. Rr. ‖ *εἶναι ἀγαθούς* $Π^1$.

(V)

τέλος τοῦ πολιτικοῦ βίου ταύτην ὑπολάβοι. φαίνεται δὲ ἀτελεστέρα καὶ αὕτη· δοκεῖ γὰρ ἐνδέχεσθαι καὶ καθεύδειν ἔχοντα τὴν ἀρετὴν ἢ ἀπρακτεῖν διὰ βίου, καὶ πρὸς τούτοις
1096a κακοπαθεῖν καὶ ἀτυχεῖν τὰ μέγιστα· τὸν δ' οὕτως ζῶντα οὐδεὶς ἂν εὐδαιμονίσειεν, εἰ μὴ θέσιν διαφυλάττων. καὶ περὶ μὲν τούτων ἅλις (ἱκανῶς γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις εἴρηται περὶ αὐτῶν)· τρίτος δ' ἐστὶν ὁ θεωρητικός, ὑπὲρ οὗ 7
τὴν ἐπίσκεψιν ἐν τοῖς ἑπομένοις ποιησόμεθα. ὁ δὲ χρηματιστὴς βίαιός τις ἐστίν, καὶ ὁ πλοῦτος δῆλον ὅτι οὐ τὸ ζητούμενον ἀγαθόν· χρήσιμον γὰρ καὶ ἄλλου χάριν. διὸ μᾶλλον τὰ πρότερον λεχθέντα τέλη τις ἂν ὑπολάβοι· δι' αὑτὰ γὰρ ἀγαπᾶται. φαίνεται δὲ οὐδ' ἐκεῖνα· καίτοι πολλοὶ λόγοι πρὸς αὐτὰ καταβέβληνται. 8

4 ταῦτα μὲν οὖν ἀφείσθω· τὸ δὲ καθόλου βέλτιον ἴσως ἐπισκέψασθαι καὶ διαπορῆσαι πῶς λέγεται, καίπερ προσάντους τῆς τοιαύτης ζητήσεως γιγνομένης διὰ τὸ φίλους ἄνδρας εἰσαγαγεῖν τὰ εἴδη. δόξειε δ' ἂν ἴσως βέλτιον εἶναι καὶ δεῖν ἐπὶ σωτηρίᾳ γε τῆς ἀληθείας καὶ τὰ οἰκεῖα ἀναιρεῖν, ἄλλως τε καὶ φιλοσόφους ὄντας· ἀμφοῖν γὰρ ὄντοιν φίλοιν ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν. VI
οἱ δὲ κομίσαντες τὴν δόξαν ταύτην οὐκ ἐποίουν ἰδέας 2
ἐν οἷς τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἔλεγον (διόπερ οὐδὲ τῶν ἀριθμῶν ἰδέαν κατεσκεύαζον)· τὸ δὲ ἀγαθὸν λέγεται καὶ ἐν τῷ τί καὶ ἐν τῷ ποιῷ καὶ ἐν τῷ πρός τι, τὸ δὲ καθ' αὑτὸ καὶ ἡ οὐσία πρότερον τῇ φύσει τοῦ πρός τι (παραφυάδι γὰρ τοῦτ' ἔοικε καὶ συμβεβηκότι τοῦ ὄντος)· ὥστ' οὐκ ἂν εἴη κοινή τις ἐπὶ τούτων ἰδέα. ἔτι δ' ἐπεὶ τἀγαθὸν ἰσαχῶς 3

31. δὴ L^b, γὰρ pr. K^b (crx. rc.) † ‖ 1096a, 4. ὑπὲρ] περὶ Bk. Rr. ‖ 5. ἐχομένοις K^b ‖ 6. βίαιός] βίος ἄβιός duo codices Lambini, ἄβιός Muretus, οὐ βίος ci. Coraes, βάναυσός ci. Rr. (haud recte) ‖ 9. τοι om. Π^1 † ‖ 14. ἴσως — καὶ secl. Spengelius ‖ 18. τὸ post καὶ add. M^{b}O^b Ald. Eu. Hel. Bk. Rr. ‖ ἐλέγομεν K^b † ‖ 20. ἐστι post τί add. ΓL^b Ald. Ar. Bk. Rr. (om. etiam Eu.) ‖ καὶ — ποιῷ secl. Spengelius ‖ 23. τούτοις Π^1 ‖ δ' om. ΓL^b Ald. Hel. Bk. Rr.

(VI)
*λέγεται τῷ ὄντι (καὶ γὰρ ἐν τῷ τί λέγεται, οἷον ὁ θεὸς καὶ
ὁ νοῦς, καὶ ἐν τῷ ποιῷ αἱ ἀρεταί, καὶ ἐν τῷ ποσῷ τὸ μέ-
τριον, καὶ ἐν τῷ πρός τι τὸ χρήσιμον, καὶ ἐν χρόνῳ και-
ρός, καὶ ἐν τόπῳ δίαιτα καὶ ἕτερα τοιαῦτα), δῆλον ὡς οὐκ
ἂν εἴη κοινόν τι καθόλου καὶ ἕν· οὐ γὰρ ἂν ἐλέγετο ἐν πά-*
4 *σαις ταῖς κατηγορίαις, ἀλλ' ἐν μιᾷ μόνῃ. ἔτι δ' ἐπεὶ τῶν
κατὰ μίαν ἰδέαν μία καὶ ἐπιστήμη, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἁπάν-
των ἦν ἂν μία τις ἐπιστήμη· νῦν δ' εἰσὶ πολλαὶ καὶ τῶν
ὑπὸ μίαν κατηγορίαν, οἷον καιροῦ, ἐν πολέμῳ μὲν γὰρ στρατη-
γικὴ ἐν νόσῳ δ' ἰατρική, καὶ τοῦ μετρίου ἐν τροφῇ μὲν*
5 *ἰατρικὴ ἐν πόνοις δὲ γυμναστική.* **ἀπορήσειε δ' ἄν τις τί
ποτε καὶ βούλονται λέγειν αὐτοέκαστον, εἴπερ ἔν τε αὐτο-
ανθρώπῳ καὶ ἀνθρώπῳ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς λόγος ἐστὶν ὁ τοῦ
ἀνθρώπου. ᾗ γὰρ ἄνθρωπος, οὐδὲν διοίσουσιν· εἰ δ' οὕτως,*
6 *οὐδ' ᾗ ἀγαθόν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲν τῷ ἀίδιον εἶναι μᾶλλον
ἀγαθὸν ἔσται, εἴπερ μηδὲ λευκότερον τὸ πολυχρόνιον τοῦ*
7 *ἐφημέρου.** *πιθανώτερον δὲ ἐοίκασιν οἱ Πυθαγόρειοι λέγειν
περὶ αὐτοῦ, τιθέντες ἐν τῇ τῶν ἀγαθῶν συστοιχίᾳ τὸ ἕν· οἷς
δὴ καὶ Σπεύσιππος ἐπακολουθῆσαι δοκεῖ.*
8 *ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄλλος ἔστω λόγος, τοῖς δὲ λεχθεῖσιν
ἀμφισβήτησίς τις ὑποφαίνεται διὰ τὸ μὴ περὶ παντὸς ἀγαθοῦ
τοὺς λόγους ποιεῖσθαι, λέγεσθαι δὲ καθ' ἓν εἶδος τὰ καθ' αὑτὰ
διωκόμενα καὶ ἀγαπώμενα, τὰ δὲ ποιητικὰ τούτων ἢ φυλα-
κτικά πως ἢ τῶν ἐναντίων κωλυτικὰ διὰ ταῦτα λέγεσθαι καὶ*
9 *τρόπον ἄλλον. δῆλον οὖν ὅτι διττῶς λέγοιτ' ἂν τἀγαθά,*

24. *τί ⟨ἐστι⟩* Spengelius et fort. *Γ*, rec. Rr. ‖ 32. *γὰρ* om. L^b Ald. Ar. Bk. ‖ 34. *ἀπορήσειε — b, 5. ἐφημέρου*, quae legit iam Eudemus 1218a, 8—15, videntur ab Aristotele ad v. 16 sq. in margine esse adiecta: ne tamen cum Noetelio ante 17. *οἱ* transponamus, impedit forma orationis ‖ 1096b, 1. *ἐν* ante *ἀνθρώπῳ εἷς* add. *Π*¹ P² Ar. (?) ‖ 4. *πολυχρονιώτερον* *Γ* L^b ‖ 8. *ἔσται* *Π*¹ Hel. Ar. (?) ‖ 10. *ποιεῖσθαι* *Π*¹ et corr.¹ P², *εἰρῆσθαι* *Π*² Ald. Ar. Hel. Bk. Rr. et pr. P², *εἰρῆσθαι καὶ ποιεῖσθαι* *Γ* ‖ 13. *τἀγαθὸν* L^b, *τὸ ἀγαθὸν* H^a O^b Hel., *τἀγαθὸν* aut *τὸ ἀγαθὸν* *Γ* †.

(VI)

καὶ τὰ μὲν καθ' αὑτά, θάτερα δὲ διὰ ταῦτα. χωρίσαντες
οὖν ἀπὸ τῶν ὠφελίμων τὰ καθ' αὑτὰ σκεψώμεθα εἰ λέ-
γεται κατὰ μίαν ἰδέαν. καθ' αὑτὰ δὲ ποῖα θείη τις ἄν; ἢ 10
ὅσα καὶ μονούμενα διώκεται, οἷον τὸ φρονεῖν καὶ ὁρᾶν καὶ
ἡδοναί τινες καὶ τιμαί; ταῦτα γὰρ εἰ καὶ δι' ἄλλο τι διώ-
κομεν, ὅμως τῶν καθ' αὑτὰ ἀγαθῶν θείη τις ἄν. ἢ οὐδ'
ἄλλο οὐδὲν πλὴν τῆς ἰδέας; ὥστε μάταιον ἔσται τὸ εἶδος.
εἰ δὲ καὶ ταῦτ' ἐστὶν τῶν καθ' αὑτά, τὸν τἀγαθοῦ λόγον ἐν 11
ἅπασιν αὐτοῖς τὸν αὐτὸν ἐμφαίνεσθαι δεήσει, καθάπερ ἐν
χιόνι καὶ ψιμυθίῳ τὸν τῆς λευκότητος. τιμῆς δὲ καὶ φρο-
νήσεως καὶ ἡδονῆς ἕτεροι καὶ διαφέροντες οἱ λόγοι ταύτῃ ᾗ ἀγα-
θά. οὐκ ἔστιν ἄρα τὸ ἀγαθὸν κοινόν τι ⟨καὶ⟩ κατὰ μίαν ἰδέαν.

ἀλλὰ πῶς δὴ λέγεται; οὐ γὰρ ἔοικε τοῖς γε ἀπὸ 12
τύχης ὁμωνύμοις. ἀλλ' ἆρά γε τῷ ἀφ' ἑνὸς εἶναι ἢ πρὸς
ἓν ἅπαντα συντελεῖν, ἢ μᾶλλον κατὰ ἀναλογίαν; ὡς γὰρ
ἐν σώματι ὄψις, ἐν ψυχῇ νοῦς, καὶ ἄλλο δὴ ἐν ἄλλῳ.
ἀλλ' ἴσως ταῦτα μὲν ἀφετέον τὸ νῦν, ἐξακριβοῦν γὰρ ὑπὲρ 13
αὐτῶν ἄλλης ἂν εἴη φιλοσοφίας οἰκειότερον· ὁμοίως δὲ καὶ
περὶ τῆς ἰδέας. εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἕν τι καὶ κοινῇ κατηγορού-
μενον ἀγαθὸν ἢ χωριστόν τι αὐτὸ καθ' αὑτό, δῆλον ὡς οὐκ
ἂν εἴη πρακτὸν οὐδὲ κτητὸν ἀνθρώπῳ· νῦν δὲ τοιοῦτόν τι
ζητεῖται. τάχα δέ τῳ δόξειεν ἂν βέλτιον εἶναι γνωρίζειν 14
αὐτὸ πρὸς τὰ κτητὰ καὶ πρακτὰ τῶν ἀγαθῶν· οἷον γὰρ
παράδειγμα τοῦτ' ἔχοντες μᾶλλον εἰσόμεθα καὶ τὰ ἡμῖν
ἀγαθά, κἂν εἰδῶμεν, ἐπιτευξόμεθα αὐτῶν. πιθανότητα μὲν 15
οὖν ἔχει τινὰ ὁ λόγος, ἔοικεν δὲ ταῖς ἐπιστήμαις διαφωνεῖν·
πᾶσαι γὰρ ἀγαθοῦ τινος ἐφιέμεναι καὶ τὸ ἐνδεὲς ἐπιζητοῦ-
σαι παραλείπουσι τὴν γνῶσιν αὐτοῦ. καίτοι βοήθημα τηλι-
κοῦτον ἅπαντας τοὺς τεχνίτας ἀγνοεῖν καὶ μηδ' ἐπιζητεῖν

19. ἄν τις *Γ Π*[2] H[a] Ald. ‖ 25. καὶ add. Noetelius ‖ 26. γε om. *Π*[1] ‖ 32. καὶ *Γ Π*[2] Hel., om. *Π*[1] Ald. Ar. et *Γ*[1] ‖ καὶ *Π*[1] Eu., τὸ *Γ Π*[2] Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 33. αὐτό τι *Π*[1] ‖ 1097 a, 4. τινα ἔχει *Γ Π*[1] ‖ 7. ἅπαντας post τὰς τεχνίτας *Π*[1].

(VI)
16 οὐκ εὔλογον. ἄπορον δὲ καὶ τί ὠφεληθήσεται ὑφάντης ἢ τέκτων πρὸς τὴν αὑτοῦ τέχνην εἰδὼς αὐτὸ τὸ ἀγαθόν, ἢ πῶς ἰατρικώτερος ἢ στρατηγικώτερος ἔσται ὁ τὴν ἰδέαν αὐτὴν τεθεαμένος. φαίνεται μὲν γὰρ οὐδὲ τὴν ὑγίειαν οὕτως ἐπισκοπεῖν ὁ ἰατρός, ἀλλὰ τὴν ἀνθρώπου, μᾶλλον δ' ἴσως τὴν τοῦδε· καθ' ἕκαστον γὰρ ἰατρεύει.

VII καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω· πάλιν 5
δ' ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὸ ζητούμενον ἀγαθόν, τί ποτ' ἂν εἴη. φαίνεται μὲν γὰρ ἄλλο ἐν ἄλλῃ πράξει καὶ τέχνῃ· ἄλλο γὰρ ἐν ἰατρικῇ καὶ στρατηγικῇ καὶ ταῖς λοιπαῖς ὁμοίως. τί οὖν ἑκάστης τἀγαθόν; ἢ οὗ χάριν τὰ λοιπὰ πράττεται; τοῦτο δὲ ἐν ἰατρικῇ μὲν ὑγίεια, ἐν στρατηγικῇ δὲ νίκη, ἐν οἰκοδομικῇ δ' οἰκία, ἐν ἄλλῳ δ' ἄλλο, ἐν ἁπάσῃ δὲ πράξει καὶ προαιρέσει τὸ τέλος· τούτου γὰρ ἕνεκα τὰ λοιπὰ πράττουσι πάντες. ὥστε εἴ τι τῶν πρακτῶν ἁπάντων ἐστὶ τέλος, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ πρακτὸν ἀγαθόν, εἰ δὲ πλείω,
2 ταῦτα. μεταβαίνων δὴ ὁ λόγος εἰς ταὐτὸν ἀφῖκται. τοῦτο
3 δὲ ἔτι μᾶλλον διασαφῆσαι πειρατέον. ἐπεὶ δὴ πλείω φαίνεται τὰ τέλη, τούτων δὲ αἱρούμεθά τινα δι' ἕτερα, οἷον πλοῦτον αὐλοὺς καὶ ὅλως τὰ ὄργανα, δῆλον ὡς οὐκ ἔστιν πάντα τέλεια· τὸ δ' ἄριστον τέλειόν τι φαίνεται. ὥστ' εἰ μέν ἐστιν ἕν τι μόνον τέλειον, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ ζητούμενον,
4 εἰ δὲ πλείω, τὸ τελειότατον τούτων. τελειότερον δὲ λέγομεν τὸ καθ' αὑτὸ διωκτὸν τοῦ δι' ἕτερον καὶ τὸ μηδέποτε

9. τὸ αὐτοαγαθὸν M[b], τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀγαθὸν K[b] ‖ 18. ἑκάστη *Γ* O[b] Ald. Hel. ‖ 21. τέλειον M[b], ἐν ἄλλῳ τέλειον corr.[1] P[2] † ‖ 22. εἰ <ἕν> Zwinger ‖ 24. ταὐτὸν] τοῦτο M[b] et Eu., qui alteram quoque lectionem novit, τὸ αὐτὸ Ald. Hel., τοῦτο αὐτὸ *Γ* † ‖ 25. δὴ Hel. Ar., δὲ *ΓΠ* Ald. Bk. Rr. in textu ‖ 26. ἕτερον *ΓΠ*[1] ‖ 27. αὐλοὺς] ἀγροὺς ci. Coraes, φίλους Bonitzius (Specimen emendationum, Vindob. MDCCCLVIII), cui frustra obloquitur Bendixenius (Philol. XVI, p. 488), cf. 1099a, 33 sq., secludendum esse ci. Zellius ‖ 28. πάντα] ταῦτα ci. Coraes ‖ 30. τελειότερον γὰρ λέγομεν Eu.

(VII)

δι' ἄλλο αἱρετὸν τῶν ⟨καὶ⟩ καθ' αὑτὰ καὶ διὰ τοῦθ' αἱρετῶν,
καὶ ἁπλῶς δὴ τέλειον τὸ καθ' αὑτὸ αἱρετὸν αἰεὶ καὶ μηδέ-
ποτε δι' ἄλλο. τοιοῦτον δ' ἡ εὐδαιμονία μάλιστ' εἶναι δοκεῖ· 5
1097b *ταύτην γὰρ αἱρούμεθα ἀεὶ δι' αὐτὴν καὶ οὐδέποτε δι' ἄλλο,*
τιμὴν δὲ καὶ ἡδονὴν καὶ νοῦν καὶ πᾶσαν ἀρετὴν αἱρούμεθα
μὲν καὶ δι' αὐτά (μηθενὸς γὰρ ἀποβαίνοντος ἑλοίμεθ' ἂν
ἕκαστον αὐτῶν), αἱρούμεθα δὲ καὶ τῆς εὐδαιμονίας χάριν,
διὰ τούτων ὑπολαμβάνοντες εὐδαιμονήσειν. τὴν δ' εὐδαιμο-
νίαν οὐδεὶς αἱρεῖται τούτων χάριν, οὐδ' ὅλως δι' ἄλλο. φαίνε- 6
ται δὲ καὶ ἐκ τῆς αὐταρκείας τὸ αὐτὸ συμβαίνειν· τὸ γὰρ
τέλειον ἀγαθὸν αὔταρκες εἶναι δοκεῖ. τὸ δὲ αὔταρκες λέγο-
μεν οὐκ αὐτῷ μόνῳ τῷ ζῶντι βίον μονώτην, ἀλλὰ καὶ γο-
νεῦσι καὶ τέκνοις καὶ γυναικὶ καὶ ὅλως τοῖς φίλοις καὶ πο-
λίταις, ἐπειδὴ φύσει πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος. τούτων δὲ ληπτέος 7
ὅρος τις· ἐπεκτείνοντι γὰρ ἐπὶ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς ἀπογόνους
καὶ τῶν φίλων τοὺς φίλους εἰς ἄπειρον πρόεισιν. ἀλλὰ τοῦτο
μὲν εἰσαῦθις ἐπισκεπτέον, τὸ δ' αὔταρκες τίθεμεν ὃ μονού-
μενον αἱρετὸν ποιεῖ τὸν βίον καὶ μηδενὸς ἐνδεᾶ· τοιοῦτον δὲ
τὴν εὐδαιμονίαν οἰόμεθα εἶναι, ἔτι δὲ πάντων αἱρετωτάτην 8
μὴ συναριθμουμένην. συναριθμουμένην γὰρ δῆλον ὡς αἱρετωτέ-
ραν μετὰ τοῦ ἐλαχίστου τῶν ἀγαθῶν· ὑπεροχὴ γὰρ ἀγαθῶν
γίνεται τὸ προστιθέμενον, ἀγαθῶν δὲ τὸ μεῖζον αἱρετώτερον
αἰεί. τέλειον δή τι φαίνεται καὶ αὔταρκες ἡ εὐδαιμονία,
τῶν πρακτῶν οὖσα τέλος.

32. *καὶ* post *τῶν* add. Eu. Felicianus et, ut videtur, Hel. (de $Γ^1$ tacet Schmidtius) ‖ 34. *δ'*] *δὴ* $Γ$$K^b$ ‖ 1097b, 1. *αὑτὴν* K^b, *αὐτὴν* Ald. Bk.[1] Rr. ‖ 5. *δ'* post *εὐδαιμονίαν* $H^aK^bP^2$ ‖ 10. *γυναιξὶ* $Π^1$, *γυναικὶ* c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ 11. *πολιτικὸς* L^bM^b Hel. Ar. Bk. Rr., *πολιτικὸν* c. c. Eu., *πολιτικὸν ζῶον* $Γ^1$ ‖ *ὁ* $Π^1$ Eu. Hel., om. $Π^2H^aP^2$ Ald. Bk. Rr. ‖ 15. *αἱρετὸν*] *ἄρκιον καὶ αἱρετὸν* $ΓH^aL^bP^2$ Eu. Hel. Ar., *αἱρετὸν καὶ ἄρκιον* M^b ‖ 17. *συναριθμουμένην γὰρ* — 20. *αἰεί* vel certe 18. *ὑπεροχὴ* — 20. *αἰεί* secl. Zeller (Philos. d. Gr. II^3, 2. p. 610 sq. n. 2), nescio an recte ‖ *γὰρ* Ar., *δὲ* $ΓΠ$ Ald. Bk. Rr. ‖ 21. *τῶν*] *πάντων τῶν* M^b Ald. et νr. P^2 †.

(VII)
9 ἀλλ' ἴσως τὴν μὲν εὐδαιμονίαν τὸ ἄριστον λέγειν ὁμο- 6
λογούμενόν τι φαίνεται, ποθεῖται δ' ἐναργέστερον τί ἐστιν ἔτι
10 λεχθῆναι. τάχα δὴ γένοιτ' ἂν τοῦτ', εἰ ληφθείη τὸ ἔργον
τοῦ ἀνθρώπου. ὥσπερ γὰρ αὐλητῇ καὶ ἀγαλματοποιῷ καὶ
παντὶ τεχνίτῃ, καὶ ὅλως ὧν ἔστιν ἔργον τι καὶ πρᾶξις, ἐν
τῷ ἔργῳ δοκεῖ τἀγαθὸν εἶναι καὶ τὸ εὖ, οὕτω δόξειεν ἂν καὶ
11 ἀνθρώπῳ, εἴπερ ἔστι τι ἔργον αὐτοῦ. πότερον οὖν τέκτονος μὲν
καὶ σκυτέως ἔστιν ἔργα τινὰ καὶ πράξεις, ἀνθρώπου δ' οὐδὲν
ἔστιν, ἀλλ' ἀργὸν πέφυκεν; ἢ καθάπερ ὀφθαλμοῦ καὶ χει-
ρὸς καὶ ποδὸς καὶ ὅλως ἑκάστου τῶν μορίων φαίνεταί τι
ἔργον, οὕτω καὶ ἀνθρώπου παρὰ πάντα ταῦτα θείη τις ἂν
12 ἔργον τι; τί οὖν δὴ τοῦτ' ἂν εἴη ποτέ; τὸ μὲν γὰρ ζῆν κοινὸν
εἶναι φαίνεται καὶ τοῖς φυτοῖς, ζητεῖται δὲ τὸ ἴδιον. ἀφο-
ριστέον ἄρα τὴν θρεπτικὴν καὶ αὐξητικὴν ζωήν. ἑπομένη δὲ
αἰσθητική τις ἂν εἴη, φαίνεται δὲ καὶ αὕτη κοινὴ καὶ ἵππῳ
13 καὶ βοῒ καὶ παντὶ ζῴῳ. λείπεται δὴ πρακτική τις τοῦ λό-
γον ἔχοντος. [τούτου δὲ τὸ μὲν ὡς ἐπιπειθὲς λόγῳ, τὸ δ' ὡς
ἔχον καὶ διανοούμενον.] διττῶς δὲ [καὶ] ταύτης λεγομένης
τὴν κατ' ἐνέργειαν θετέον· κυριώτερον γὰρ αὕτη δοκεῖ λέγε-
14 σθαι. εἰ δή ἐστιν ἔργον ἀνθρώπου ψυχῆς ἐνέργεια κατὰ λόγον
ἢ μὴ ἄνευ λόγου, τὸ δ' αὐτό φαμεν ἔργον εἶναι τῷ γένει
τοῦδε καὶ τοῦδε σπουδαίου, ὥσπερ κιθαριστοῦ καὶ σπουδαίου
κιθαριστοῦ, καὶ ἁπλῶς δὴ τοῦτ' ἐπὶ πάντων, προστιθεμένης τῆς
κατ' ἀρετὴν ὑπεροχῆς πρὸς τὸ ἔργον (κιθαριστοῦ μὲν γὰρ τὸ
κιθαρίζειν, σπουδαίου δὲ τὸ εὖ)· εἰ δ' οὕτως, ἀνθρώπου δὲ τί-

24. *δὲ* Mb Hel. Ar. Par. 1417 et corr.[1] P[2] (haud male) ‖ 28. *ἔργον τι ΓΠ*[2], *τι ἔργον* c. c. *Γ*[1] ‖ 32. *ταῦτα* ante *πάντα* *Γ*MbOb, om. Lb ‖ 33. *γὰρ*] *οὖν* Hel. ‖ 1098 a, 3. *δὲ Π*[1], *δὴ* c. c. Hel. Ar. ‖ 4. *τούτου* — 5. *διανοούμενον* secludenda esse ci. Grantius, secl. Rassovius ‖ 5. *καὶ* secl. Rassovius ‖ 6. ⟨*τῆς μὲν κατ' ἐνέργειαν τῆς δὲ κατ' ἕξιν*⟩ *τὴν* Rassovius ‖ 7. *δή* Susem. secundum Heliodori paraphrasin (*τοίνυν*) et Argyropyli translationem (*igitur*), *δ' ΓΠ* Ald. Bk. Rr. ‖ 12. *δ'*] *δὴ* secundum Rieckheri translationem ci. Susem.

(VII)

θεμεν ἔργον ζωήν τινα, ταύτην δὲ ψυχῆς ἐνέργειαν καὶ πράξεις
μετὰ λόγου, σπουδαίου δὲ ἀνδρὸς εὖ ταῦτα καὶ καλῶς, ἕκα-
στον δὲ εὖ κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν ἀποτελεῖται· εἰ δὴ οὕτω, 15
τὸ ἀνθρώπινον ἀγαθὸν ψυχῆς ἐνέργεια γίνεται κατ᾿ ἀρετήν,
εἰ δὲ πλείους αἱ ἀρεταί, κατὰ τὴν ἀρίστην καὶ τελειοτάτην.
ἔτι δ᾿ ἐν βίῳ τελείῳ. μία γὰρ χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, οὐδὲ 16
μία ἡμέρα· οὕτω δὲ οὐδὲ μακάριον καὶ εὐδαίμονα μία ἡμέρα
οὐδ᾿ ὀλίγος χρόνος. * *.
7 περιγεγράφθω μὲν οὖν τὸ ἀγαθὸν ταύτῃ (δεῖ γὰρ ἴσως ὑπο- 17
τυπῶσαι πρῶτον, εἶθ᾿ ὕστερον ἀναγράψαι)· [δόξειε δ᾿ ἂν παντὸς
εἶναι προαγαγεῖν καὶ διαρθρῶσαι τὰ καλῶς ἔχοντα τῇ περιγραφῇ,
καὶ ὁ χρόνος τῶν τοιούτων εὑρετὴς ἢ συνεργὸς ἀγαθὸς εἶναι.
ὅθεν καὶ τῶν τεχνῶν γεγόνασιν αἱ ἐπιδόσεις· παντὸς γὰρ προσ-
θεῖναι τὸ ἐλλεῖπον. μεμνῆσθαι δὲ καὶ τῶν προειρημένων χρή, 18
καὶ τὴν ἀκρίβειαν μὴ ἡμοίως ἐν ἅπασιν ἐπιζητεῖν, ἀλλ᾿ ἐν ἑκά-
στοις κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐφ᾿ ὅσον οἰ-
κεῖον τῇ μεθόδῳ. καὶ γὰρ τέκτων καὶ γεωμέτρης διαφερόντως 19
ἐπιζητοῦσι τὴν ὀρθήν· ὃ μὲν γὰρ ἐφ᾿ ὅσον χρησίμη πρὸς τὸ ἔρ-
γον, ὃ δὲ τί ἐστιν ἢ ποῖόν τι· θεατὴς γὰρ τἀληθοῦς. τὸν αὐτὸν
δὴ τρόπον καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ποιητέον, ὅπως μὴ τὰ πάρεργα
τῶν ἔργων πλείω γίνηται. οὐκ ἀπαιτητέον δὲ οὐδὲ τὴν αἰτίαν 20
1098b ἐν ἅπασιν ὁμοίως, ἀλλ᾿ ἱκανὸν ἔν τισι τὸ ὅτι δειχθῆναι κα-
λῶς [[, οἷον καὶ περὶ τὰς ἀρχάς]]· τὸ δ᾿ ὅτι πρῶτον καὶ ἀρχή·
τῶν ἀρχῶν δ᾿ αἳ μὲν ἐπαγωγῇ θεωροῦνται, αἳ δὲ αἰσθήσει, 21
αἳ δ᾿ ἐθισμῷ τινί, καὶ ἄλλαι δ᾿ ἄλλως. μετιέναι δὲ πειρα- 22
τέον ἑκάστας ᾗ πεφύκασιν, καὶ σπουδαστέον ὅπως ὁρισθῶσι

13. *πρᾶξιν* $\Gamma M^b O^b P^2$ Eu., *πράξεις* c. c. Hel. Ar. ‖ 15. *δὴ* Bonitzius, *δ᾿* *ΓΠ* Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 18. *οὐδὲ μία ἡμέρα* secludenda esse ci. Susem. ‖ 19. *δὴ* ΓO^b, *δὲ καὶ* $H^a P^2$ ‖ 20. ** Susem.: desunt quae citantur 1199a, 32 ‖ 22. *ἀναγράφειν* M^b O^b Ald. ‖ *δόξειε* — b, 8. *ζητουμένων* secl. Susem.: v. quae adnotabo ad v. 26 sqq. ‖ 25. *αἱ* add. K^b ‖ 26. *μεμνῆσθαι* — b, 8. *ζητουμένων* ab Aristotele abiudicat Rassovius ‖ 1098b, 2. *οἷον* — *ἀρχάς* secl. Zeller (ap. Muenscherum) ‖ *δ᾿* secludendum esse ci. Rr. ‖ *ὅτι* del. Gifanius.

(VII)
23 καλῶς. μεγάλην γὰρ ἔχουσι ῥοπὴν πρὸς τὰ ἑπόμενα. δοκεῖ
γὰρ πλεῖον ἢ ἥμισυ τοῦ παντὸς εἶναι ἡ ἀρχή, καὶ πολλὰ συμ-
VIII φανῆ γίνεσθαι δι' αὐτῆς τῶν ζητουμένων.] σκεπτέον δὲ περὶ 8
αὐτῆς οὐ μόνον ἐκ τοῦ συμπεράσματος καὶ ἐξ ὧν ὁ λόγος,
2 ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λεγομένων περὶ αὐτῆς. τῷ μὲν γὰρ
ἀληθεῖ πάντα συνᾴδει τὰ ὑπάρχοντα, τῷ δὲ ψευδεῖ
ταχὺ διαφωνεῖ [τἀληθές]. — νενεμημένων δὴ τῶν ἀγαθῶν
τριχῇ, καὶ τῶν μὲν ἐκτὸς λεγομένων τῶν δὲ περὶ ψυ-
χὴν καὶ σῶμα, τὰ περὶ ψυχὴν κυριώτατα λέγομεν καὶ
μάλιστα ἀγαθά. τὰς δὲ πράξεις καὶ τὰς ἐνεργείας τὰς ψυχι-
κὰς περὶ ψυχὴν τίθεμεν. ὥστε καλῶς ἂν λέγοιτο κατά
γε ταύτην τὴν δόξαν παλαιὰν οὖσαν καὶ ὁμολογουμένην ὑπὸ
3 τῶν φιλοσοφούντων. ὀρθῶς δὲ καὶ ὅτι πράξεις τινὲς λέγον-
ται καὶ ἐνέργειαι τὸ τέλος· οὕτω γὰρ τῶν περὶ ψυχὴν ἀγα-
4 θῶν γίνεται, καὶ οὐ τῶν ἐκτός. συνᾴδει δὲ τῷ λόγῳ καὶ τὸ
εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν τὸν εὐδαίμονα· σχεδὸν γὰρ εὐζωία
5 τις εἴρηται καὶ εὐπραξία. — φαίνεται δὲ καὶ τὰ ἐπιζητούμενα 9
6 περὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἅπανθ' ὑπάρχειν τῷ λεχθέντι. τοῖς μὲν
γὰρ ἀρετή, τοῖς δὲ φρόνησις, ἄλλοις δὲ σοφία τις εἶναι δο-
κεῖ· τοῖς δὲ ταῦτα ἢ τούτων τι μεθ' ἡδονῆς ἢ οὐκ ἄνευ ἡδονῆς·
7 ἕτεροι δὲ καὶ τὴν ἐκτὸς εὐετηρίαν συμπαραλαμβάνουσι. τού-
των δὲ τὰ μὲν πολλοὶ καὶ παλαιοὶ λέγουσιν, τὰ δὲ ὀλίγοι
καὶ ἔνδοξοι ἄνδρες· οὐδετέρους δὲ τούτων εὔλογον διαμαρτάνειν
8 τοῖς ὅλοις, ἀλλ' ἕν γέ τι ἢ καὶ τὰ πλεῖστα κατορθοῦν. τοῖς

7. *γὰρ* ΓK^b Eu. Ar., *οὖν* c. c. Hel. ‖ *ἢ*] *ἢ τὸ* $H^a P^2$ Ald. Eu. Hel., *τὸ ἢ τὸ* M^b ‖ *τοῦ παντὸς εἶναι* $H^a \Pi^1$ Ald. Eu., *εἶναι τοῦ παντὸς* O^b, *τοῦ παντὸς* L^b, *παντὸς εἶναι* Bk. Rr. ‖ *ἐμφανῆ* M^b Ald. Hel. ‖ 8. *δὲ* K^b Hel., *δὴ* $\Gamma M^b O^b$ Ald. Ar. Bk. Rr., *δὴ καὶ* $H^a L^b P^2$ ‖ 9. *αὐτοῦ* (i. e. *τἀγαθοῦ* a, 20) deletis a, 22. *δόξειε* — b, 8. *ζητουμένων* Susem. ‖ 10. *αὐτοῦ* Eu. ‖ 12. *τἀληθές* secl. Rassovius ‖ 26. *εὐπορίαν* Ald., *εὐημερίαν* ci. Coraes ‖ *συμπαραλαμβάνουσι* $\Gamma K^b L^b$ Eu. Hel., *συμπεριλαμβάνουσι* $M^b O^b$ Ald. ‖ 29. *ἕν γε* pr. K^b (crx. rc.), *ἐπί* $H^a M^b O^b$ Ald. et pr. P^2 ‖ *τι* om. pr. K^b (suppl. rc.) ‖ *ἢ καὶ* L^b, *ἢ* Γ Eu., *καὶ* $M^b O^b$ Ald. Hel. Ar., *τὴν* pr. K^b (del. rc.), om. Cardwellus ‖ *κατορθοῦντας* Cardwellus.

(VIII)

*μὲν οὖν λέγουσι τὴν ἀρετὴν ἢ ἀρετήν τινα συνῳδός ἐστιν
ὁ λόγος· ταύτης γάρ ἐστιν ἡ κατ᾽ αὐτὴν ἐνέργεια. διαφέρει* 9
*δὲ ἴσως οὐ μικρὸν ἐν κτήσει ἢ χρήσει τὸ ἄριστον ὑπολαμβά-
νειν, καὶ ἐν ἕξει ἢ ἐνεργείᾳ. τὴν μὲν γὰρ ἕξιν ἐνδέχεται
μηδὲν ἀγαθὸν ἀποτελεῖν ὑπάρχουσαν, οἷον τῷ καθεύδοντι ἢ
καὶ ἄλλως πως ἐξηργηκότι, τὴν δ᾽ ἐνέργειαν οὐχ οἷόν τε·
πράξει γὰρ ἐξ ἀνάγκης, καὶ εὖ πράξει. ὥσπερ δ᾽ Ὀλυμ-
πίασιν οὐχ οἱ κάλλιστοι καὶ ἰσχυρότατοι στεφανοῦνται ἀλλ᾽
οἱ ἀγωνιζόμενοι (τούτων γάρ τινες νικῶσιν), οὕτω καὶ τῶν ἐν
τῷ βίῳ καλῶν καὶ ἀγαθῶν οἱ πράττοντες ὀρθῶς ἐπήβολοι
γίγνονται. ἔστιν δὲ καὶ ὁ βίος αὐτῶν καθ᾽ αὑτὸν ἡδύς. τὸ* 10
*μὲν γὰρ ἥδεσθαι τῶν ψυχικῶν, ἑκάστῳ δ᾽ ἐστὶν ἡδὺ πρὸς ὃ
λέγεται φιλοτοιοῦτος, οἷον ἵππος μὲν τῷ φιλίππῳ, θέαμα
δὲ τῷ φιλοθεώρῳ· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὰ δίκαια τῷ
φιλοδικαίῳ καὶ ὅλως τὰ κατ᾽ ἀρετὴν τῷ φιλαρέτῳ. τοῖς* 11
*μὲν οὖν πολλοῖς τὰ ἡδέα μάχεται διὰ τὸ μὴ φύσει τοιαῦτ᾽
εἶναι, τοῖς δὲ φιλοκάλοις ἐστὶν ἡδέα τὰ φύσει ἡδέα. τοιαῦται
δ᾽ αἱ κατ᾽ ἀρετὴν πράξεις, ὥστε καὶ τούτοις εἰσὶν ἡδεῖαι καὶ
καθ᾽ αὑτάς. οὐδὲν δὴ προσδεῖται τῆς ἡδονῆς ὁ βίος αὐτῶν* 12
*ὥσπερ περιάπτου τινός, ἀλλ᾽ ἔχει τὴν ἡδονὴν ἐν ἑαυτῷ.
πρὸς τοῖς εἰρημένοις γὰρ οὐδ᾽ ἔστιν ἀγαθὸς ὁ μὴ χαίρων ταῖς
καλαῖς πράξεσιν· οὔτε γὰρ δίκαιον οὐθεὶς ἂν εἴποι τὸν μὴ
χαίροντα τῷ δικαιοπραγεῖν, οὔτ᾽ ἐλευθέριον τὸν μὴ χαίροντα
ταῖς ἐλευθερίοις πράξεσιν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.
εἰ δ᾽ οὕτως, καθ᾽ αὑτὰς ἂν εἶεν αἱ κατ᾽ ἀρετὴν πράξεις ἡδεῖαι.* 13
ἀλλὰ μὴν καὶ ἀγαθαί γε καὶ καλαί, καὶ μάλιστα τούτων

30. *τὴν*] *τὴν πᾶσαν* $\Pi^2 H^a$ et pr. P^2, *τὴν πᾶσαν τὴν* (superscr. *εὐδαιμονίαν*) corr.[1] P^2, *πᾶσαν τὴν* M^b Ar., *πᾶσαν* Hel. ‖ *σύνορος* K^b, *σύμφωνός* L^b, *συνῳδός* c. c. Eu. Hel. ‖ 1099a, 10. *φιλοθεωρῶι* K^b, *φιλοθεάμονι* Π^2, *φιλοθεώρῳ* c. c. Eu. Hel. ‖ 13. *τοιαῦτα* Sylburgius Bk. Rr. ‖ 14. *δ᾽* $\Gamma \Pi^2$ Eu. Ar., *δὲ* P^2 Ald., *δ᾽ ἀεὶ* Π^1 ‖ 15. *δὲ* ΓL^b, *δὲ δὴ* M^b, *δὴ* c. c. Hel. ‖ 22. *καὶ ἀγαθαί γε καὶ καλαὶ* $O^b P^2$ Ald. Eu. Hel. Ar., *γε ἀγαθαὶ καὶ καλαὶ* M^b, *καὶ ἀγαθαί τε καὶ καλαὶ* K^b, *καλαί γε καὶ ἀγαθαὶ* L^b, *καὶ καλαί τε* (vel *γε*) *καὶ ἀγαθαὶ Γ*.

VIII)

ἕκαστον, εἴπερ καλῶς κρίνει περὶ αὐτῶν ὁ σπουδαῖος· κρίνει
14 δ' ὡς εἴπομεν. ἄριστον ἄρα καὶ κάλλιστον καὶ ἥδιστον ἡ
εὐδαιμονία, καὶ οὐ διώρισται ταῦτα κατὰ τὸ Δηλιακὸν ἐπίγραμμα·

κάλλιστον τὸ δικαιότατον, λῷστον δ' ὑγιαίνειν·
ἥδιστον δὲ πέφυχ' οὗ τις ἐρᾷ τὸ τυχεῖν.

ἅπαντα γὰρ ὑπάρχει ταῦτα ταῖς ἀρίσταις ἐνεργείαις· ταύτας δέ, ἢ μίαν τούτων τὴν ἀρίστην, φαμὲν εἶναι τὴν εὐδαι-
15 μονίαν. φαίνεται δ' ὅμως καὶ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν προσδεομένη, καθάπερ εἴπομεν· ἀδύνατον γὰρ ἢ οὐ ῥᾴδιον τὰ καλὰ πράττειν ἀχορήγητον ὄντα. πολλὰ μὲν γὰρ πράττεται, καθάπερ δι' ὀργάνων, διὰ φίλων καὶ πλούτου καὶ πολιτικῆς
16 δυνάμεως· ἐνίων δὲ τητώμενοι ῥυπαίνουσι τὸ μακάριον, οἷον εὐγενείας εὐτεκνίας κάλλους. οὐ πάνυ γὰρ εὐδαιμονικὸς ὁ τὴν ἰδέαν παναίσχης ἢ δυσγενὴς ἢ μονώτης καὶ ἄτεκνος, ἔτι δ' ἴσως ἧττον, εἴ τῳ πάγκακοι παῖδες εἶεν [ἢ φίλοι],
17 ἢ ἀγαθοὶ ὄντες τεθνᾶσιν. καθάπερ οὖν εἴπομεν, ἔοικεν προσδεῖσθαι καὶ τῆς τοιαύτης εὐημερίας. ὅθεν εἰς ταὐτὸ τάττουσιν ἔνιοι τὴν εὐτυχίαν τῇ εὐδαιμονίᾳ[, ἕνιοι δὲ τὴν ἀρετήν].

IX ὅθεν καὶ ἀπορεῖται πότερόν ἐστι μαθητὸν ἢ ἐθιστὸν ἢ καὶ ἄλλως πως ἀσκητόν, ἢ κατά τινα θείαν μοῖραν ἢ καὶ διὰ τύχην
2 παραγίνεται. εἰ μὲν οὖν καὶ ἄλλο τί ἐστιν θεῶν δώρημα ἀνθρώποις, εὔλογον καὶ τὴν εὐδαιμονίαν θεόσδοτον εἶναι, καὶ

28. ἥδιστον δὲ] πάντων δ' ἥδιστον (πάντων ἥδιστον δ' crx. Spengelius) E. E. 1214a, 6 ‖ δὲ πέφυχ' οὗ τις ἐρᾷ τὸ τυχεῖν K^b Hel., δὲ πέφυχ' οὗ τις ἔραται (vel ἐρᾶται) τυχεῖν H^a M^{b}N^{b}P^2 et codices E. E., δ' οὗ τις ἐρᾶι τυχεῖν Γ Π^2, δὲ τυχεῖν οὗ τις ἕκαστος ἐρᾷ Ald., οὗ τις ἐρᾷ τὸ τυχεῖν E. E. secundum Ald. ‖ 30. τὴν om. Π^2 ‖ εἶναί φαμεν H^a M^b P^2 Ald. ‖ 1099b, 1. διὰ] καὶ διὰ Π^1, ἢ διὰ Ald. Hel., τῶν L^b † ‖ 5. ἢ φίλοι om. H^{a}O^{2}P^2 Par. 1417 Eu. Hel. †, μὴ φίλοι ci. Coraes ‖ ἢ om. K^b Ald., καί, si ἢ φίλοι recte se habeant, ci. Coraes ‖ 8. ἔνιοι δὲ τὴν ἀρετήν secl. Gifanius Rr. ‖ ἔνιοι] ἕτεροι K^b Bk. Rr. (ἔνιοι etiam Hel. Ar.) ‖ 9. ἢ καὶ Π^{1}H^{a}P^2 Eu., ἢ Γ Π^2 Ald. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 11. θεῶν ἐστι Γ H^{a}M^{b}O^{b}P^2 Ald.

μάλιστα τῶν ἀνθρωπίνων, ὅσῳ βέλτιστον· ἀλλὰ τοῦτο μὲν 3
ἴσως ἄλλης ἂν εἴη σκέψεως οἰκειότερον, φαίνεται δὲ κἂν εἰ
μὴ θεόπεμπτός ἐστιν ἀλλὰ δι' ἀρετὴν καί τινα μάθησιν ἢ
ἄσκησιν παραγίνεται, τῶν θειοτάτων εἶναι. τὸ γὰρ τῆς ἀρε-
τῆς ἆθλον καὶ τέλος ἄριστον εἶναι φαίνεται καὶ θεῖόν τι καὶ
μακάριον. εἴη δ' ἂν καὶ πολύκοινον· δυνατὸν γὰρ ὑπάρξαι 4
πᾶσι τοῖς μὴ πεπηρωμένοις πρὸς ἀρετὴν διά τινος μαθήσεως
καὶ ἐπιμελείας. εἰ δ' ἐστὶν οὕτω βέλτιον ἢ διὰ τύχην εὐδαι- 5
μονεῖν, εὔλογον ἔχειν οὕτως, εἴπερ τὰ κατὰ φύσιν, ὡς οἷόν
τε κάλλιστα ἔχειν, οὕτως πέφυκεν, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ κατὰ 6
τέχνην καὶ πᾶσαν αἰτίαν, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἀρίστην.
τὸ δὲ μέγιστον καὶ κάλλιστον ἐπιτρέψαι τύχῃ λίαν πλημ-
μελὲς ἂν εἴη. συμφανὲς δ' ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ λόγου τὸ ζητού- 7
μενον· εἴρηται γὰρ ψυχῆς ἐνέργεια κατ' ἀρετὴν ποιά τις.
τῶν δὲ λοιπῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν ὑπάρχειν ἀναγκαῖον, τὰ δὲ
συνεργὰ καὶ χρήσιμα πέφυκεν ὀργανικῶς. ὁμολογούμενα 8
δὲ ταῦτ' ἂν εἴη καὶ τοῖς ἐν ἀρχῇ· τὸ γὰρ τῆς πολιτικῆς
τέλος ἄριστον ἐτίθεμεν, αὕτη δὲ πλείστην ἐπιμέλειαν ποιεῖται
τοῦ ποιούς τινας καὶ ἀγαθοὺς τοὺς πολίτας ποιῆσαι καὶ πρακτι-
κοὺς τῶν καλῶν. εἰκότως οὖν οὔτε βοῦν οὔτε ἵππον οὔτε ἄλλο 9
τῶν ζῴων οὐδὲν εὔδαιμον λέγομεν· οὐδὲν γὰρ αὐτῶν οἷόν τε
κοινωνῆσαι τοιαύτης ἐνεργείας. διὰ ταύτην δὲ τὴν αἰτίαν 10
οὐδὲ παῖς εὐδαίμων ἐστίν· οὔπω γὰρ πρακτικὸς τῶν τοιούτων
διὰ τὴν ἡλικίαν· οἱ δὲ λεγόμενοι διὰ τὴν ἐλπίδα μακαρί-
ζονται. δεῖ γάρ, ὥσπερ εἴπομεν, καὶ ἀρετῆς τελείας καὶ
βίου τελείου. πολλαὶ γὰρ μεταβολαὶ γίνονται καὶ παντοῖαι 11
τύχαι κατὰ τὸν βίον, καὶ ἐνδέχεται τὸν μάλιστ' εὐθηνοῦντα
μεγάλαις συμφοραῖς περιπεσεῖν ἐπὶ γήρως, καθάπερ ἐν τοῖς

14, *κἂν εἰ*] *εἰ καὶ* L^b Eu. (?) Hel. (?), *κἂν* O^b ‖ 17. *εἶναι φαίνεται* K^bP^2 Hel., *εἶναι* post *φαίνεται* M^b, om. cet. Ar. (fors. recte) ‖ 20. *ἢ*] *ἢ τὸ* Π^1 ‖ 25. *δέ τι* K^b, *δ' ἂν εἴη* L^b † ‖ 33. *τῶν*] *τι τῶν* $H^aM^bO^bP^2$ Hel. Ar. ‖ 1100a, 6. *εὐσθενοῦντα* K^b, *εὐθυνοῦντα* H^a, *εὐθηνοῦντα* c. c. Eu. Hel.

(IX)
ἡρωικοῖς περὶ Πριάμου μυθεύεται· τὸν δὲ τοιαύταις χρησά-
μενον τύχαις καὶ τελευτήσαντα ἀθλίως οὐδεὶς εὐδαιμονίζει.

X πότερον οὖν οὐδ᾽ ἄλλον οὐδένα ἀνθρώπων εὐδαιμονιστέον 11
2 ἕως ἂν ζῇ, κατὰ Σόλωνα δὲ χρεὼν τέλος ὁρᾶν; εἰ δὲ δὴ καὶ
θετέον οὕτως, ἆρά γε καὶ ἔστιν εὐδαίμων τότε ἐπειδὰν ἀπο-
θάνῃ; ἢ τοῦτό γε παντελῶς ἄτοπον, ἄλλως τε καὶ τοῖς λέ-
γουσιν ἡμῖν ἐνέργειάν τινα τὴν εὐδαιμονίαν; εἰ δὲ μὴ λέγο-
3 μεν τὸν τεθνεῶτα εὐδαίμονα, μηδὲ Σόλων τοῦτο βούλεται,
ἀλλ᾽ ὅτι τηνικαῦτα ἄν τις ἀσφαλῶς μακαρίσειεν ἄνθρωπον
ὡς ἐκτὸς ἤδη τῶν κακῶν ὄντα καὶ τῶν δυστυχημάτων, ἔχει
μὲν καὶ τοῦτ᾽ ἀμφισβήτησίν τινα· δοκεῖ γὰρ εἶναί τι τῷ
τεθνεῶτι καὶ κακὸν καὶ ἀγαθόν, εἴπερ καὶ τῷ ζῶντι μὴ
αἰσθανομένῳ δέ, οἷον τιμαὶ καὶ ἀτιμίαι καὶ τέκνων καὶ
4 ὅλως ἀπογόνων εὐπραξίαι τε καὶ δυστυχίαι· ἀπορίαν δὴ
καὶ ταῦτα παρέχει. τῷ γὰρ μακαρίως βεβιωκότι μέχρι
γήρως καὶ τελευτήσαντι κατὰ λόγον ἐνδέχεται πολλὰς μετα-
βολὰς συμβαίνειν περὶ τοὺς ἐκγόνους, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν
ἀγαθοὺς εἶναι καὶ τυχεῖν βίου τοῦ κατ᾽ ἀξίαν, τοὺς δ᾽ ἐξ ἐναν-
τίας, δῆλον δ᾽ ὅτι καὶ τοῖς ἀποστήμασι πρὸς τοὺς γονεῖς
παντοδαπῶς ἔχειν αὐτοὺς ἐνδέχεται· ἄτοπον δὴ γίνοιτ᾽ ἄν,
εἰ συμμεταβάλλοι καὶ ὁ τεθνεὼς καὶ γίνοιτο ὁτὲ μὲν εὐδαί-
5 μων πάλιν δ᾽ ἄθλιος, ἄτοπον δὲ καὶ τὸ μηδὲν μηδ᾽ ἐπί
τινα χρόνον συνικνεῖσθαι τὰ τῶν ἐκγόνων τοῖς γονεῦσιν.
6 ἀλλ᾽ ἐπανιτέον ἐπὶ τὸ πρότερον ἀπορηθέν· τάχα γὰρ ἂν
7 θεωρηθείη καὶ τὸ νῦν ἐπιζητούμενον ἐξ ἐκείνου. εἰ δὴ τὸ τέλος
ὁρᾶν δεῖ καὶ τότε μακαρίζειν ἕκαστον οὐχ ὡς ὄντα μακά-
ριον ἀλλ᾽ ὅτι πρότερον ἦν, πῶς οὐκ ἄτοπον, εἰ ὅτ᾽ ἔστιν εὐδαί-

8. *τρωϊκοῖς Π*[1] et corr.[1] P[2], *γρ. ὁμηρικοῖς* mg. P[2] (sed oblitt.), *ἡρωϊκοῖς* c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ 9. *εὐδαιμονίσει Γ* (nescio an recte) ‖ 17. *τῶν* post *καὶ* fort. recte om. *Π*[2] Ald. Hel. (legisse videtur Eu.) ‖ 19. *μὴ*] *καὶ* Hel. (?) ‖ 21. *δὴ* Susem., *γὰρ* M[b], *δὲ* c. c. Bk. Rr. ‖ 26. *δ᾽*] *γὰρ* vel *θ᾽* ci. Susem. ‖ 28. *συμμεταβάλλοι* L[b]M[b] Eu. (?) Hel., *συμμεταβάλοι* K[b]O[b] Ald. ‖ 32. *τὸ* post *δὴ* add. K[b], fort. c. c. omittendum est (cf. v. 11).

(X)

*μων, μὴ ἀληθεύσεται κατ' αὐτοῦ τὸ ὑπάρχον διὰ τὸ μὴ
βούλεσθαι τοὺς ζῶντας εὐδαιμονίζειν διὰ τὰς μεταβολὰς
καὶ διὰ τὸ μόνιμόν τι τὴν εὐδαιμονίαν ὑπειληφέναι καὶ
μηδαμῶς εὐμετάβολον, τὰς δὲ τύχας πολλάκις ἀνακυκλεῖ-
σθαι περὶ τοὺς αὐτούς· δῆλον γὰρ ὡς εἰ συνακολουθοίημεν* 8
*ταῖς τύχαις, τὸν αὐτὸν εὐδαίμονα καὶ πάλιν ἄθλιον ἐροῦμεν
πολλάκις, χαμαιλέοντά τινα τὸν εὐδαίμονα ἀποφαίνοντες
καὶ σαθρῶς ἱδρυμένον. ἢ τὸ μὲν ταῖς τύχαις ἐπακολουθεῖν* 9
*οὐδαμῶς ὀρθόν; οὐ γὰρ ἐν ταύταις τὸ εὖ ἢ κακῶς, ἀλλὰ
προσδεῖται τούτων ὁ ἀνθρώπινος βίος, καθάπερ εἴπομεν, κύ-
ριαι δέ εἰσιν αἱ κατ' ἀρετὴν ἐνέργειαι τῆς εὐδαιμονίας, αἱ
δ' ἐναντίαι τοῦ ἐναντίου. μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ καὶ τὸ νῦν* 10
*διαπορηθέν. περὶ οὐδὲν γὰρ οὕτως ὑπάρχει τῶν ἀνθρωπίνων
ἔργων βεβαιότης ὡς περὶ τὰς ἐνεργείας τὰς κατ' ἀρετήν·
μονιμώτεραι γὰρ καὶ τῶν ἐπιστημῶν αὗται δοκοῦσιν εἶναι.
τούτων δ' αὐτῶν αἱ τιμιώταται μονιμώταται διὰ τὸ μάλι-
στα καὶ συνεχέστατα καταζῆν ἐν αὐταῖς τοὺς μακαρίους·
τοῦτο γὰρ ἔοικεν αἰτίῳ τοῦ μὴ γίνεσθαι περὶ αὐτὰς λήθην.
ὑπάρξει δὴ τὸ ζητούμενον τῷ εὐδαίμονι, καὶ ἔσται διὰ βίου* 11
*τοιοῦτος· ἀεὶ γὰρ ἢ μάλιστα πάντων πράξει καὶ θεωρήσει
τὰ κατ' ἀρετήν, καὶ τὰς τύχας οἴσει κάλλιστα καὶ πάντη
πάντως ἐμμελῶς ὅ γ' ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς καὶ τετράγωνος
ἄνευ ψόγου. πολλῶν δὲ γινομένων κατὰ τύχην καὶ διαφε-* 12
*ρόντων μεγέθει καὶ μικρότητι, τὰ μὲν μικρὰ τῶν εὐτυχη-
μάτων, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀντικειμένων, δῆλον ὡς οὐ ποιεῖ
ῥοπὴν τῆς ζωῆς, τὰ δὲ μεγάλα καὶ πολλὰ γινόμενα μὲν
εὖ μακαριώτερον τὸν βίον ποιήσει (καὶ γὰρ αὐτὰ συνεπι-
κοσμεῖν πέφυκε, καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν καλὴ καὶ σπουδαία
γίνεται), ἀνάπαλιν δὲ συμβαίνοντα θλίβει καὶ λυμαίνεται*

1100b, 9. *εἴπαμεν* K^b Bk.^{1} Rr. ‖ 5. *τιμίαι* corr.^{2} K^b (crx. rc.), om. pr. K^b, *τιμιώτεραι* M^b Hel., *τιμιώτεραι καὶ* Eu. † ‖ *μονιμώτεραι* *ΓΠ*^{1}L^b Eu. Hel. et corr.^{1} P^2 (de *Γ*^{1} tacet Schmidtius) † ‖ 17. *αἴτιον* *Γ*L^b ‖ 23. *σμικρότητι* *Π*^{2}M^b.

(X)

τὸ μακάριον· λύπας τε γὰρ ἐπιφέρει καὶ ἐμποδίζει πολλαῖς ἐνεργείαις. ὅμως δὲ καὶ ἐν τούτοις διαλάμπει τὸ καλόν, ἐπειδὰν φέρῃ τις εὐκόλως πολλὰς καὶ μεγάλας ἀτυχίας, μὴ δι᾽ ἀναλγησίαν, ἀλλὰ γεννάδας ὢν καὶ μεγαλόψυχος.

13 εἰ δ᾽ εἰσὶν αἱ ἐνέργειαι κύριαι τῆς ζωῆς, καθάπερ εἴπομεν, οὐδεὶς ἂν γένοιτο τῶν μακαρίων ἄθλιος· οὐδέποτε γὰρ πράξει τὰ μισητὰ καὶ φαῦλα. τὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸν καὶ ἔμφρονα πάσας οἰόμεθα τὰς τύχας εὐσχημό- 1101a νως φέρειν καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἀεὶ τὰ κάλλιστα πράττειν, καθάπερ καὶ στρατηγὸν ἀγαθὸν τῷ παρόντι στρατοπέδῳ χρῆσθαι πολεμικώτατα καὶ σκυτοτόμον ἐκ τῶν δοθέντων σκυτῶν κάλλιστον ὑπόδημα ποιεῖν, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον

14 καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας ἅπαντας. εἰ δ᾽ οὕτως, ἄθλιος μὲν οὐδέποτε γένοιτ᾽ ἂν ὁ εὐδαίμων, οὐ μὴν μακάριός γε, ἂν Πριαμικαῖς τύχαις περιπέσῃ. οὐδὲ δὴ ποικίλος γε καὶ εὐμετάβολος· οὔτε γὰρ ἐκ τῆς εὐδαιμονίας κινηθήσεται ῥᾳδίως, οὐδ᾽ ὑπὸ τῶν τυχόντων ἀτυχημάτων ἀλλ᾽ ὑπὸ μεγάλων καὶ πολλῶν, ἔκ τε τῶν τοιούτων οὐκ ἂν γένοιτο πάλιν εὐδαίμων ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, ἀλλ᾽ εἴπερ, ἐν πολλῷ τινι καὶ τελείῳ, μεγάλων καὶ καλῶν ἐν αὐτῷ γενόμενος ἐπήβολος.

15 τί οὖν κωλύει λέγειν εὐδαίμονα τὸν κατ᾽ ἀρετὴν τελείαν ἐνεργοῦντα καὶ τοῖς ἐκτὸς ἀγαθοῖς ἱκανῶς κεχορηγημένον, μὴ τὸν τυχόντα χρόνον ἀλλὰ τέλειον βίον; [ἢ προσθετέον

34. *γίνοιτο*? Susem. || 35. *τὰ* post *καὶ* add. Π^1 (om. etiam Hel.) || 1101a, 1. *ἀγαθὸν καὶ εὔφρονα* L^b et corr.[3] K^b, *καὶ ἔμφρονα ἀγαθὸν* H^aN^b, *εὐδαίμονα καὶ ἔμφρονα ἀγαθὸν* M^bP^2, *ἔμφρονα καὶ ἀγαθὸν* Hel. † || 8. *γε* M^bP^2 Ald. Hel., *τὲ* K^b, om. Π^2 || 10. *οὐδ᾽* M^bP^2, *οὔθ᾽* $H^aL^bO^b$ Ald., *οὔτε* K^b Eu. Hel. || 11. *τε* post *τοιούτων* O^b, om. L^b Ald. et, ut videtur, Ar. || *οὐκ*] *δ᾽ οὐκ* L^b Ald. Ar. || 16. *μὴ* — *βίον* post 17. *οὕτως* tri. Euckenius || *ἢ* — 19. *πάντως* ad antecedentia non quadrare ideoque ab ipsius Aristotelis doctrina abhorrere demonstravit Rassovius, qui signo interrogandi in puncti locum post ea posito hoc quodammodo excusari vix recte censet: secl. Susem.: utrum signum praestet, dubius sum.

(X)
καὶ βιωσόμενον οὕτως καὶ τελευτήσοντα κατὰ λόγον, ἐπειδὴ
τὸ μέλλον ἀφανὲς ἡμῖν, τὴν εὐδαιμονίαν δὲ τέλος καὶ τέλειον τί-
θεμεν πάντη πάντως;] εἰ δ᾽ οὕτως, μακαρίους ἐροῦμεν τῶν ζώντων 16
οἷς ὑπάρχει καὶ ὑπάρξει τὰ λεχθέντα, μακαρίους δ᾽ ἀνθρώπους.

καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον διωρίσθω, τὰς δὲ XI
τῶν ἀπογόνων τύχας καὶ τῶν φίλων ἁπάντων τὸ μὲν
μηδοτιοῦν συμβάλλεσθαι λίαν ἄφιλον φαίνεται καὶ ταῖς
δόξαις ἐναντίον· πολλῶν δὲ καὶ παντοίας ἐχόντων δια- 2
φορὰς τῶν συμβαινόντων, καὶ τῶν μὲν μᾶλλον συνικνουμέ-
νων τῶν δ᾽ ἧττον, καθ᾽ ἕκαστον μὲν διαιρεῖν μακρὸν καὶ
ἀπέραντον φαίνεται, καθόλου δὲ λεχθὲν καὶ τύπῳ τάχ᾽ ἂν
ἱκανῶς ἔχοι. εἰ δή, καθάπερ καὶ τῶν περὶ αὑτὸν ἀτυχη- 3
μάτων τὰ μὲν ἔχει τι βρῖθος καὶ ῥοπὴν πρὸς τὸν βίον τὰ
δ᾽ ἐλαφροτέροις ἔοικεν, οὕτω καὶ τὰ περὶ τοὺς φίλους ὁμοίως
ἅπαντας, διαφέρει δὲ τῶν παθῶν ἕκαστον περὶ ζῶντας ἢ 4
τελευτήσαντας συμβαίνειν πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ παράνομα
καὶ δεινὰ προϋπάρχειν ἐν ταῖς τραγῳδίαις ἢ πράττεσθαι,
συλλογιστέον δὴ καὶ ταύτην τὴν διαφοράν, μᾶλλον δ᾽ ἴσως 5
τὸ διαπορεῖσθαι περὶ τοὺς κεκμηκότας εἴ τινος ἀγαθοῦ κοι-
νωνοῦσιν ἢ τῶν ἀντικειμένων· ἔοικε γὰρ ἐκ τούτων εἰ καὶ διικνεῖ-
ται πρὸς αὐτοὺς ὁτιοῦν, εἴτ᾽ ἀγαθὸν εἴτε τοὐναντίον, ἀφαυρόν
τι καὶ μικρὸν ἢ ἁπλῶς ἢ ἐκείνοις εἶναι, εἰ δὲ μή, τοσοῦτόν
γε καὶ τοιοῦτον ὥστε μὴ ποιεῖν εὐδαίμονας τοὺς μὴ ὄντας
μηδὲ τοὺς ὄντας ἀφαιρεῖσθαι τὸ μακάριον. συμβάλλεσθαι 6
μὲν οὖν τι φαίνονται τοῖς κεκμηκόσιν αἱ εὐπραξίαι τῶν φί-

19. *καὶ* post *πάντη* add. O[b] Ald. † ‖ 20. *δ᾽*] *δ᾽ ὡς ΓΟ*[1] Eu. Hel. et corr. P[1] † ‖ 21. *μὲν* om. *Π*[2] (leg. etiam Hel. Ar.) ‖ 26. *ἕκαστα* L[b] M[b] ‖ 33. *πλάττεσθαι* Hel. ‖ 34. *ταύτην Π*[1] P[2] Eu., *ταύτῃ ΓΠ*[2] H[a] Ald. Ar. ‖ *δ᾽* secludendum vel *γ᾽* restituendum esse ci. Euckenius ‖ 35. *τόδε δεῖ διαπορεῖσθαι* Lambinus, *τόδε δεῖ ἀπορεῖσθαι* Rassovius, *τῷ διαπορεῖσθαι* codices Lambini, rec. Coraes, *ἢ δεῖ ἀπορεῖσθαι* vel *ἢ* ⟨*δεῖ*⟩ *διαπορεῖσθαι* Euckenius ‖ 1101b, 1. *γὰρ*] *οὖν* L[b] Hel. (*γὰρ* etiam Eu. Ar.) ‖ 5. *συμβάλλεσθαι* — 9. *μηδέν* secludenda esse ci. Victorius (nescio an recte).

(XI)
λων, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ δυσπραξίαι, τοιαῦτα δὲ καὶ τηλι-
καῦτα ὥστε μήτε τοὺς εὐδαίμονας μὴ εὐδαίμονας ποιεῖν μήτ'
ἄλλο τῶν τοιούτων μηδέν.

XII διωρισμένων δὲ τούτων ἐπισκεψώμεθα περὶ τῆς εὐδαι- 12
μονίας πότερα τῶν ἐπαινετῶν ἐστιν ἢ μᾶλλον τῶν τιμίων·
2 δῆλον γὰρ ὅτι τῶν γε δυνάμεων οὐκ ἔστιν. φαίνεται δὴ πᾶν
τὸ ἐπαινετὸν τῷ ποιόν τι εἶναι καὶ πρός τί πως ἔχειν ἐπαι-
νεῖσθαι· τὸν γὰρ δίκαιον καὶ τὸν ἀνδρεῖον καὶ ὅλως τὸν
ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπαινοῦμεν διὰ τὰς πράξεις καὶ τὰ
ἔργα, καὶ τὸν ἰσχυρὸν δὲ καὶ τὸν δρομικὸν καὶ τῶν ἄλλων
ἕκαστον τῷ ποιόν τινα πεφυκέναι καὶ ἔχειν πως πρὸς ἀγα-
3 θόν τι καὶ σπουδαῖον. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν περὶ τοὺς
θεοὺς ἐπαίνων· γελοῖοι γὰρ φαίνονται πρὸς ἡμᾶς ἀναφερό-
μενοι, τοῦτο δὲ συμβαίνει διὰ τὸ γίνεσθαι τοὺς ἐπαίνους δι'
4 ἀναφορᾶς, ὥσπερ εἴπομεν. εἰ δ' ἐστὶν ὁ ἔπαινος τῶν τοιού-
των, δῆλον ὅτι τῶν ἀρίστων οὐκ ἔστιν ἔπαινος, ἀλλὰ μεῖζόν
τι καὶ βέλτιον, καθάπερ καὶ φαίνεται· τούς τε γὰρ θεοὺς
μακαρίζομεν καὶ εὐδαιμονίζομεν καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς θειο-
τάτους μακαρίζομεν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀγαθῶν· οὐδεὶς
γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν ἐπαινεῖ καθάπερ τὸ δίκαιον, ἀλλ' ὡς
5 θειότερόν τι καὶ βέλτιον μακαρίζει. δοκεῖ δὲ καὶ Εὔδοξος
καλῶς συνηγορῆσαι περὶ τῶν ἀριστείων τῇ ἡδονῇ· τὸ γὰρ μὴ
ἐπαινεῖσθαι τῶν ἀγαθῶν οὖσαν μηνύειν ᾤετο ὅτι κρεῖττόν ἐστι
τῶν ἐπαινετῶν, τοιοῦτον δ' εἶναι τὸν θεὸν καὶ τἀγαθόν·
6 πρὸς ταῦτα γὰρ καὶ τὰ ἄλλα ἀναφέρεσθαι. ὁ μὲν γὰρ ἔπαινος
τῆς ἀρετῆς (πρακτικοὶ γὰρ τῶν καλῶν ἀπὸ ταύτης), τὰ δ'
ἐγκώμια τῶν ἔργων ὁμοίως καὶ τῶν σωματικῶν καὶ τῶν
7 ψυχικῶν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως οἰκειότερον ἐξακριβοῦν

11. *ποτέρα* K^b, *πότερον* L^b Eu., *πότερον οὖν* M^b ‖ 12. *δὴ*] *δὲ* $\Gamma\Pi^2$ Ar. ‖ 15. *τὰς πράξεις καὶ τὰ ἔργα* K^b Ald. Eu., *τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις* $\Pi^2 H^a M^b P^2$ Ar. ‖ 16. *δὲ* add. K^b, c. c. om. Bk. Rr. ‖ 21. *εἴπαμεν* K^b Bk.[1] Rr. ‖ 25. *μακαρίζομεν* post *ἀγαθῶν* transponendum esse ci. Thurotus, secludendum forsitan esse ci. Susem. ‖ 29. *κρείττων ἐστὶ* Π^1, *κρεῖττόν ἐστι* c. c. Hel. Ar.

(XII)
τοῖς περὶ τὰ ἐγκώμια πεπονημένοις, ἡμῖν δὲ δῆλον ἐκ τῶν
1102a εἰρημένων ὅτι ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία τῶν τιμίων καὶ τελείων.
ἔοικεν δ' οὕτως ἔχειν καὶ διὰ τὸ εἶναι ἀρχή· ταύτης γὰρ 8
χάριν τὰ λοιπὰ πάντα πάντες πράττομεν, τὴν ἀρχὴν δὲ
καὶ τὸ αἴτιον τῶν ἀγαθῶν τίμιόν τι καὶ θεῖον τίθεμεν.

13 ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' XIII
ἀρετὴν τελείαν, περὶ ἀρετῆς ἐπισκεπτέον. τάχα γὰρ οὕτως
ἂν βέλτιον καὶ περὶ τῆς εὐδαιμονίας θεωρήσαιμεν. δοκεῖ δὲ 2
καὶ ὁ κατ' ἀλήθειαν πολιτικὸς περὶ ταύτην μάλιστα πεπονῆσθαι·
βούλεται γὰρ τοὺς πολίτας ἀγαθοὺς ποιεῖν καὶ τῶν
νόμων ὑπηκόους (παράδειγμα δὲ τούτων ἔχομεν τοὺς Κρητῶν 3
καὶ Λακεδαιμονίων νομοθέτας, καὶ εἴ τινες ἕτεροι τοιοῦτοι
γεγένηνται)· εἰ δὲ τῆς πολιτικῆς ἐστιν ἡ σκέψις αὕτη, δῆλον 4
ὅτι γίνοιτ' ἂν ἡ ζήτησις κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς προαίρεσιν. περὶ 5
ἀρετῆς δὲ ἐπισκεπτέον ἀνθρωπίνης δῆλον ὅτι· καὶ γὰρ τἀγαθὸν
ἀνθρώπινον ἐζητοῦμεν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἀνθρωπίνην.
ἀρετὴν δὲ λέγομεν ἀνθρωπίνην οὐ τὴν τοῦ σώματος ἀλλὰ τὴν 6
τῆς ψυχῆς· καὶ τὴν εὐδαιμονίαν δὲ ψυχῆς ἐνέργειαν λέγομεν.
εἰ δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει, δῆλον ὅτι δεῖ τὸν πολιτικὸν 7
εἰδέναι πως τὰ περὶ ψυχήν, ὥσπερ καὶ τὸν ὀφθαλμοὺς θεραπεύσοντα
καὶ πᾶν σῶμα, καὶ μᾶλλον ὅσῳ τιμιωτέρα
καὶ βελτίων ἡ πολιτικὴ τῆς ἰατρικῆς· τῶν δὲ ἰατρῶν οἱ χαρίεντες
πολλὰ πραγματεύονται περὶ τὴν τοῦ σώματος γνῶσιν.
θεωρητέον δὴ καὶ τῷ πολιτικῷ περὶ ψυχῆς, θεωρητέον 8

1102a, 2. *ἀρχήν* M^b O^b Ald. ‖ 3. *πάντα* post *πάντες* H^a O^b P^2 Ald., post *πράττομεν* M^b Eu. ‖ 4. *τίθεμεν*] hoc loco clausulam imponere debebant libro primo ‖ 5. *ἐπεὶ* $Π^1$ Ald. Eu. Hel. Ar., *εἰ* $ΓΠ^2$ ‖ 6. *σκεπτέον* L^b Hel. (?), *ἐπισκεπτέον ἂν εἴη* K^b, *ἐπισκεπτέον* c. c. Eu. ‖ 8. *γε πονεῖσθαι* ci. Coraes ‖ 12. *αὕτη ἡ σκέψις* $Π^2$ ‖ 13. *γίνοιτ'* K^b, *γένοιτ'* c. c. Eu. Bk. Rr. ‖ 19. *ψυχῆς* K^b O^b Eu., *ψυχὴν* c. c. Hel. ‖ *θεραπεύοντα* $ΓK^b$, *θεραπεύσαντα* L^b, *θεραπεύσοντα* c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ 20. *πᾶν* 〈*τὸ*〉 ci. Rr. ‖ 21. *τῶν* — 22. *γνῶσιν* fort. secludenda esse ci. Susem. ‖ *τῶν δὲ ἰατρῶν* K^b, *καὶ τῶν ἰατρῶν* M^b P^2 Eu. (?), *καὶ τῶν ἰατρῶν δ'* $ΓΠ^2$ H^a Ald. Hel. (fors. recte) ‖ 23. *δ'* $Π^2$ M^b (*δὴ* etiam Hel.).

(XIII)
δὲ τούτων χάριν, καὶ ἐφ' ὅσον ἱκανῶς ἔχει πρὸς τὰ ζητού-
μενα· τὸ γὰρ ἐπὶ πλεῖον ἐξακριβοῦν ἐργωδέστερον ἴσως ἐστὶν
9 τῶν προκειμένων. λέγεται δὲ περὶ αὐτῆς καὶ ἐν τοῖς ἐξω-
τερικοῖς λόγοις ἀρκούντως ἔνια, καὶ χρηστέον αὐτοῖς. οἷον τὸ
10 μὲν ἄλογον αὐτῆς εἶναι, τὸ δὲ λόγον ἔχον. ταῦτα δὲ πό-
τερον διώρισται καθάπερ τὰ τοῦ σώματος μόρια καὶ πᾶν τὸ
μεριστόν, ἢ τῷ λόγῳ δύο ἐστὶν ἀχώριστα πεφυκότα καθάπερ
ἐν τῇ περιφερείᾳ τὸ κυρτὸν καὶ τὸ κοῖλον, οὐδὲν διαφέρει
11 πρὸς τὸ παρόν. τοῦ ἀλόγου δὲ τὸ μὲν ἔοικε κοινῷ καὶ φυ-
τικῷ, λέγω δὲ τὸ αἴτιον τοῦ τρέφεσθαι καὶ αὔξεσθαι· τὴν
τοιαύτην γὰρ δύναμιν τῆς ψυχῆς ἐν ἅπασι τοῖς τρεφομέ-
νοις θείη τις ἂν καὶ ἐν τοῖς ἐμβρύοις, τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην 1102b
12 καὶ ἐν τοῖς τελείοις· εὐλογώτερον γὰρ ἢ ἄλλην τινά. ταύ-
της μὲν οὖν κοινή τις ἀρετὴ καὶ οὐκ ἀνθρωπικὴ φαίνεται· δο-
κεῖ γὰρ ἐν τοῖς ὕπνοις ἐνεργεῖν μάλιστα τὸ μόριον τοῦτο καὶ
ἡ δύναμις αὕτη, ὁ δὲ ἀγαθὸς καὶ κακὸς ἥκιστα διάδηλοι
καθ' ὕπνον, ὅθεν φασὶν οὐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς
13 εὐδαίμονας τῶν ἀθλίων. συμβαίνει δὲ τοῦτ' εἰκότως· ἀργία
γάρ ἐστιν ὁ ὕπνος τῆς ψυχῆς ᾗ λέγεται σπουδαία καὶ φαύλη,
πλὴν εἴ πῃ κατὰ μικρὸν διικνοῦνταί τινες τῶν κινήσεων, καὶ
ταύτῃ βελτίω γίνεται τὰ φαντάσματα τῶν ἐπιεικῶν ἢ τῶν
14 τυχόντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις, καὶ τὸ θρεπτικὸν
ἐατέον, ἐπειδὴ τῆς ἀνθρωπικῆς ἀρετῆς ἄμοιρον πέφυκεν·
15 ἔοικεν δὲ καὶ ἄλλη τις φύσις τῆς ψυχῆς ἄλογος εἶναι, με-
τέχουσα μέντοι πῃ λόγου. τοῦ γὰρ ἐγκρατοῦς καὶ ἀκρατοῦς τὸν

25. *πλεῖστον* L^b Ald., *πλεῖον* c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ 33. *αὐξάνεσθαι* H^a Hel.(?), *τοῦ αὐξάνεσθαι* Ald., *αὔξεσθαι* c. c. Eu. ‖ 1102b, 3. *ἀνθρωπικὴ* $Π^2 H^a M^b P^2$ Eu., *ἀνθρωπίνη* K^b Hel. Bk. Rr. ‖ 5. *διάδηλος* P^2 Ald. Hel., *δῆλος* Eu., *διαδηλοῖ* ci. Zellius † ‖ 13. *δὲ* $K^b L^b O^{1.3.}$ Eu. Hel., *δὴ* $Γ H^a M^b O^b P^2$ Ald. ‖ *τῆς* $Π^1$ Ald. Eu. Hel., om. $Π^2$ ‖ 14. *μέντοι πῃ* $K^b P^2$ Ald. Eu. Hel. Ar., *μέν πῃ* $Γ Π^2 M^b$, *πῇ μὲν* H^a ‖ *ἐγκρατοῦς καὶ ἀκρατοῦς* $Π^2$ Ald. Eu. Hel. Ar., *ἀκρατοῦς καὶ ἐγκρατοῦς* $Γ Π^1 H^a P^2$, *ἐγκρατοῦς καὶ εὐκρατοῦς* v. d. in exemplo Gottingensi editionis Wilkinsonianae, *ἀκρατοῦς* [*καὶ ἐγκρατοῦς*] Onckenius (speciosius quam verius).

(XIII)

λόγον καὶ τῆς ψυχῆς τὸ λόγον ἔχον ἐπαινοῦμεν (ὀρθῶς γὰρ
καὶ ἐπὶ τὰ βέλτιστα παρακαλεῖ)· φαίνεται δ' ἐν αὐτοῖς
καὶ ἄλλο τι παρὰ τὸν λόγον πεφυκός, ὃ μάχεταί τε καὶ
ἀντιτείνει τῷ λόγῳ. ἀτεχνῶς γὰρ καθάπερ τὰ παραλελυ-
μένα τοῦ σώματος μόρια εἰς τὰ δεξιὰ προαιρουμένων κινῆσαι
τοὐναντίον εἰς τὰ ἀριστερὰ παραφέρεται, καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς
οὕτως· ἐπὶ τἀναντία γὰρ αἱ ὁρμαὶ τῶν ἀκρατῶν. ἀλλ' ἐν 16
τοῖς σώμασι μὲν ὁρῶμεν τὸ παραφερόμενον, ἐπὶ δὲ τῆς ψυ-
χῆς οὐχ ὁρῶμεν. ἴσως δὲ οὐδὲν ἧττον καὶ ἐν τῇ ψυχῇ νομι-
στέον εἶναί τι παρὰ τὸν λόγον, ἐναντιούμενον τούτῳ καὶ ἀντι-
βαῖνον. πῶς δ' ἕτερον, οὐδὲν διαφέρει. λόγου δὲ καὶ τοῦτο 17
φαίνεται μετέχειν, ὥσπερ εἴπομεν· πειθαρχεῖ γοῦν τῷ λόγῳ
τὸ τοῦ ἐγκρατοῦς. ἔτι δ' ἴσως εὐηκοώτερόν ἐστι τὸ τοῦ σώφρο-
νος καὶ ἀνδρείου· πάντα γὰρ ὁμοφωνεῖ τῷ λόγῳ. φαίνεται δὴ 18
καὶ τὸ ἄλογον διττόν· τὸ μὲν γὰρ φυτικὸν οὐδαμῶς κοινω-
νεῖ λόγου, τὸ δ' ἐπιθυμητικὸν καὶ ὅλως ὀρεκτικὸν μετέχει
πως, ᾗ κατήκοόν ἐστιν αὐτοῦ καὶ πειθαρχικόν. [οὕτω δὴ καὶ
τοῦ πατρὸς καὶ τῶν φίλων φαμὲν ἔχειν λόγον, καὶ οὐχ
ὥσπερ τῶν μαθηματικῶν.] ὅτι δὲ πείθεταί πως ὑπὸ λόγου
τὸ ἄλογον, μηνύει καὶ ἡ νουθέτησις καὶ πᾶσα ἐπιτίμησίς τε
1103a καὶ παράκλησις. εἰ δὲ χρὴ καὶ τοῦτο φάναι λόγον ἔχειν, 19
διττὸν ἔσται [καὶ] τὸ λόγον ἔχον, τὸ μὲν κυρίως καὶ ἐν αὑτῷ,
τὸ δ' ὥσπερ τοῦ πατρὸς ἀκουστικόν τι. διορίζεται δὲ καὶ ἡ 20
ἀρετὴ κατὰ τὴν διαφορὰν ταύτην· λέγομεν γὰρ αὐτῶν τὰς
μὲν διανοητικὰς τὰς δὲ ἠθικάς, σοφίαν μὲν καὶ σύνεσιν
καὶ φρόνησιν διανοητικάς, ἐλευθεριότητα δὲ καὶ σωφροσύνην

17. τε om. *Π*² ‖ 20. εἰς] καὶ εἰς P² Par. 1714 Hel. † ‖ περιφέρεται Mᵇ, προσφέρεται Kᵇ, παραφέρεται c. c. Eu. Hel. ‖ 29. φυσικὸν Lᵇ, θυμικὸν pr. Kᵇ, φυτικὸν c. c. Eu. Hel. Ar. et rc. Kᵇ ‖ 31. οὕτω — 33. μαθηματικῶν secl. Stahrius Rr. ‖ 33. ὥσπερ <ἐπὶ> ci. Coraes ‖ 1103a, 2. ἔσται *Γ*Kᵇ P² Ald. Eu. Ar., ἄρα *Π*², ἔσται ἄρα Mᵇ ‖ καὶ secl. Coraes, non vertit Ar. ‖ γὰρ post μὲν haud male add. Mᵇ P² † ‖ 3. δὲ] δὴ ci. Rr. (fors. recte).

(XIII) ἠθικάς. λέγοντες γὰρ περὶ τοῦ ἤθους οὐ λέγομεν ὅτι σοφὸς ἢ συνετὸς ἀλλ' ὅτι πρᾶος ἢ σώφρων, ἐπαινοῦμεν δὲ καὶ τὸν σοφὸν κατὰ τὴν ἕξιν· τῶν ἕξεων δὲ τὰς ἐπαινετὰς ἀρετὰς λέγομεν.

B.

B I διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὔσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὔξησιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δὲ ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίγνεται, ὅθεν καὶ τοὔνομα
2 ἔσχηκεν μικρὸν παρεκκλῖνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. — ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίγνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθείη ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις ἐθίζῃ τις ἄνω ῥίπτων, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδὲ
3 ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθείη. οὔτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίγνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειουμένοις δὲ διὰ τοῦ
4 ἔθους. — ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν, ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον (οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δὲ ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν. ἃ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μανθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκο-

Lib. II. $K^b M^b = \Pi^1$, $L^b O^b = \Pi^2$.

1103a, 14. *δὴ* Susem. secundum Rieckheri translationem, *δὲ* *ΓΠ* Ald. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 15. *πλεῖον* $K^b L^b P^2$ Hel., *πλεῖστον* *Γ* $M^b O^b$ Ald. Ar. ‖ *ἐκ τῆς διδασκαλίας* L^b Hel. (?), *ἐν διδασκαλίαις* M^b et corr.[1] P^2 † ‖ 18. *παρεκκλίνον* Ald., *παρεγκλῖνον* $K^b N^b P^2$ Hel. † ‖ 22. *αὐτὸν* post *μυριάκις* add. $\Gamma \Pi^2 H^a N^b$ Ald. Ar. Bk., om. $\Pi^1 P^2$ Hel., secl. Rr. ‖ *τὸ* om. L^b Ald. (legit etiam Hel.) ‖ 23. *ἄλλως* post *τῶν* secl. Spengelius ‖ 32. *τῶν τεχνῶν τῶν ἄλλων* Π^2 (*τῶν ἄλλων τεχνῶν* etiam Hel.).

δόμοι γίγνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί. οὕτω δὲ καὶ τὰ (I)
1103b μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα
σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι. — μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γιγνό- 5
μενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθί-
ζοντες ποιοῦσιν ἀγαθούς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομο-
θέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἁμαρτάνουσιν,
καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης. — ἔτι 6
ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ
καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν
καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοὶ γίγνονται καθαρισταί. ἀνάλογον
δὲ καὶ οἱ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ
εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς
κακοί. εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, 7
ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίγνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί. οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ
τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι
τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἳ μὲν δίκαιοι οἳ δὲ ἄδι-
κοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖ-
σθαι ἢ θαρρεῖν οἳ μὲν ἀνδρεῖοι οἳ δὲ δειλοί. ὁμοίως δὲ καὶ
τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς. οἳ μὲν
γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἳ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀρ-
γίλοι, οἳ μὲν ἐκ τοῦ οὑτωσὶ ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἳ δὲ
ἐκ τοῦ οὑτωσί. καὶ ἑνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ
ἕξεις γίνονται. διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιὰς ἀποδιδόναι· 8
κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. οὐ
μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζε-
σθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

2 ἐπεὶ οὖν ἡ παροῦσα πραγματεία οὐ θεωρίας ἕνεκά II

34. *δή* L^b Hel., om. M^b ‖ 1103b, 10. *οἱ* ante *οἰκοδόμοι* add. H^a N^b P^2 Ald. Hel., secl. Rr. ‖ 15. *γινόμεθα* post *ἄδικοι* Π^2, *γινόμενα* K^b (*γινόμεθα* ante *οἳ μὲν* etiam Hel.) ‖ 18. *τὰ* prius om. L^b Ald., utrumque M^b Hel. ‖ 26. *ἐπεὶ* — 1104a, 26. *σῴζεται* turbare sententiarum continuationem nescio an recte videantur Euckenio (p. 15), fort. igitur una cum 1105a, 14. *καὶ ὅτι* — 16. *γινόμενον* et 1106a, 24. *πῶς* — 26. *αὐτῆς* secludenda sunt ‖ *ἕνεκέν*? Susem.

(II)
ἐστιν ὥσπερ αἱ ἄλλαι (οὐ γὰρ ἵνα εἰδῶμεν τί ἐστιν ἡ ἀρετὴ
σκεπτόμεθα, ἀλλ᾽ ἵν᾽ ἀγαθοὶ γινώμεθα, ἐπεὶ οὐδὲν ἂν ἦν
ὄφελος αὐτῆς), ἀναγκαῖον ἐπισκέψασθαι τὰ περὶ τὰς
πράξεις, πῶς πρακτέον αὐτάς· αὗται γάρ εἰσιν κύριαι καὶ
2 τοῦ ποιὰς γενέσθαι τὰς ἕξεις, καθάπερ εἰρήκαμεν. τὸ μὲν οὖν
κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον πράττειν κοινὸν καὶ ὑποκείσθω, ῥηθή-
σεται δ᾽ ὕστερον περὶ αὐτοῦ, καὶ τί ἐστιν ὀρθὸς λόγος,
3 καὶ πῶς ἔχει πρὸς τὰς ἄλλας ἀρετάς. ἐκεῖνο δὲ προδι-
ομολογείσθω, ὅτι πᾶς ὁ περὶ τῶν πρακτῶν λόγος τύπῳ
καὶ οὐκ ἀκριβῶς ὀφείλει λέγεσθαι, ὥσπερ καὶ κατ᾽ ἀρχὰς
εἴπομεν ὅτι κατὰ τὴν ὕλην οἱ λόγοι ἀπαιτητέοι· τὰ δ᾽ ἐν
ταῖς πράξεσιν καὶ τὰ συμφέροντα οὐδὲν ἑστηκὸς ἔχει, ὥσ-
4 περ οὐδὲ τὰ ὑγιεινά. τοιούτου δὲ ὄντος τοῦ καθόλου λόγου,
ἔτι μᾶλλον ὁ περὶ τῶν καθ᾽ ἕκαστα λόγος οὐκ ἔχει τἀκριβές·
οὔτε γὰρ ὑπὸ τέχνην οὔθ᾽ ὑπὸ παραγγελίαν οὐδεμίαν πίπτει,
δεῖ δ᾽ αὐτοὺς ἀεὶ τοὺς πράττοντας τὰ πρὸς τὸν καιρὸν σκοπεῖν,
ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς ἔχει καὶ τῆς κυβερνητικῆς.
5 ἀλλὰ καίπερ ὄντος τοιούτου τοῦ παρόντος λόγου
6 πειρατέον βοηθεῖν. πρῶτον οὖν τοῦτο θεωρητέον, ὅτι τὰ
τοιαῦτα πέφυκεν ὑπ᾽ ἐνδείας καὶ ὑπερβολῆς φθείρε-
σθαι (δεῖ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀφανῶν τοῖς φανεροῖς μαρτυρίοις
χρῆσθαι), ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἰσχύος καὶ τῆς ὑγιείας ὁρῶμεν·
τά τε γὰρ ὑπερβάλλοντα γυμνάσια καὶ τὰ ἐλλείποντα
φθείρει τὴν ἰσχύν, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ποτὰ καὶ τὰ σιτία
πλείω καὶ ἐλάττω γιγνόμενα φθείρει τὴν ὑγίειαν, τὰ δὲ

27. τί ἐστιν ἀρετὴ M^b Hel., ἡ ἀρετὴ τί K^b ‖ 28. γινώμεθα M^b, γενώμεθα c. c. P² Hel. Bk. Rr. ‖ 29. ἐπισκέψασθαι] ἐστι σκέψασθαι Γ O^b P² Bk. Rr., ἦν σκέψασθαι K^b, εἴη ἂν σκέψασθαι M^b ‖ 32. ὑποκείσθω Γ Π An., ὑπερκείσθω N^b P² Ald. Hel. ‖ 33. ὁ ante ὀρθὸς add. M^b N^b Ald. Bk. Rr., om. Π² K^b P² Hel. ‖ 34. προδιομολογείσθω Γ M^b Hel., προδιωμολογείσθω Ald., προδιωμολογήσθω P², προσδιομολογείσθω K^b, προομολογείσθω Π² ‖ 1104a, 1. πρακτῶν O^b Ald. Hel., πρακτέων Π¹ L^b ‖ 13. δεῖ — 14. χρῆσθαι post 14. ὁρῶμεν transp. Muretus.

(II)

σύμμετρα καὶ ποιεῖ καὶ αὔξει καὶ σῴζει. οὕτως οὖν καὶ 7
ἐπὶ σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας ἔχει καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν.
ὅ τε γὰρ πάντα φεύγων καὶ φοβούμενος καὶ μηδὲν ὑπο-
μένων δειλὸς γίγνεται, ὅ τε μηδὲν ὅλως φοβούμενος ἀλλὰ
πρὸς πάντα βαδίζων θρασύς, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ μὲν πάσης
ἡδονῆς ἀπολαύων καὶ μηδεμιᾶς ἀπεχόμενος ἀκόλαστος,
ὁ δὲ πάσας φεύγων, ὥσπερ οἱ ἀγροῖκοι, ἀναίσθητός τις·
φθείρεται δὴ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία ὑπὸ τῆς ὑπερ-
βολῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως, ὑπὸ δὲ τῆς μεσότητος σῴζεται.
ἀλλ' οὐ μόνον αἱ γενέσεις καὶ αὐξήσεις καὶ αἱ φθοραὶ 8
ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν γίνονται, ἀλλὰ καὶ
αἱ ἐνέργειαι ἐν τοῖς αὐτοῖς ἔσονται· καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν
ἄλλων τῶν φανερωτέρων οὕτως ἔχει, οἷον ἐπὶ τῆς ἰσχύος·
γίνεται γὰρ ἐκ τοῦ πολλὴν τροφὴν λαμβάνειν καὶ πολ-
λοὺς πόνους ὑπομένειν, καὶ μάλιστα δύναται ταῦτα ποιεῖν
ὁ ἰσχυρός. οὕτω δ' ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν· ἔκ τε γὰρ 9
τοῦ ἀπέχεσθαι τῶν ἡδονῶν γινόμεθα σώφρονες, καὶ γενό-
μενοι μάλιστα δυνάμεθα ἀπέχεσθαι αὐτῶν. ὁμοίως δὲ
καὶ ἐπὶ τῆς ἀνδρείας· ἐθιζόμενοι γὰρ καταφρονεῖν τῶν φο-
βερῶν καὶ ὑπομένειν αὐτὰ γινόμεθα ἀνδρεῖοι, καὶ γενό-
μενοι μάλιστα δυνησόμεθα ὑπομένειν τὰ φοβερά.

σημεῖον δὲ δεῖ ποιεῖσθαι τῶν ἕξεων τὴν ἐπιγινομένην ἡδο- III
νὴν ἢ λύπην τοῖς ἔργοις· ὁ μὲν γὰρ ἀπεχόμενος τῶν σωματι-
κῶν ἡδονῶν καὶ αὐτῷ τούτῳ χαίρων σώφρων, ὁ δ' ἀχθόμενος
ἀκόλαστος, καὶ ὁ μὲν ὑπομένων τὰ δεινὰ καὶ χαίρων ἢ
μὴ λυπούμενός γε ἀνδρεῖος, ὁ δὲ λυπούμενος δειλός. περὶ
ἡδονὰς γὰρ καὶ λύπας ἐστὶν ἡ ἠθικὴ ἀρετή. — διὰ μὲν γὰρ
τὴν ἡδονὴν τὰ φαῦλα πράττομεν, διὰ δὲ τὴν λύπην τῶν
καλῶν ἀπεχόμεθα. διὸ δεῖ ἦχθαί πως εὐθὺς ἐκ νέων, ὡς 2

24. *τις* om. $\Gamma \Pi^2$ Hel. † ‖ 25. *δὴ* Susem., *δὲ* K^b, *γὰρ* c. c. Ar. Bk. Rr., *ἄρα*? Susem. ‖ 27. *αἱ* ante *αὐξήσεις* add. $M^b P^2$ Ald. Hel. Bk. Rr., om. $\Pi^1 H^a L^b N^b$ ‖ *αἱ* ante *φθοραὶ* om. $\Pi^2 H^a N^b$ P^2 (habet etiam Hel.) ‖ 1104b, 2. *γινόμενοι* Rr. (errore typogr.).

(III)
ὁ Πλάτων φησίν, ὥστε χαίρειν τε καὶ λυπεῖσθαι οἷς δεῖ·
3 ἡ γὰρ ὀρθὴ παιδεία αὕτη ἐστίν. — ἔτι δὲ εἰ αἱ ἀρεταί εἰσι περὶ
πράξεις καὶ πάθη, παντὶ δὲ πάθει καὶ πάσῃ πράξει ἕπε-
ται ἡδονὴ καὶ λύπη, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἂν εἴη ἡ ἀρετὴ περὶ
4 ἡδονὰς καὶ λύπας. — μηνύουσι δὲ καὶ αἱ κολάσεις γινό-
μεναι διὰ τούτων· ἰατρεῖαι γάρ τινές εἰσιν, αἱ δὲ ἰατρεῖαι
5 διὰ τῶν ἐναντίων πεφύκασι γίνεσθαι. — ἔτι, ὡς καὶ πρότερον
εἴπομεν, πᾶσα ψυχῆς ἕξις, ὑφ᾽ οἵων πέφυκε γίνεσθαι
χείρων καὶ βελτίων, πρὸς ταῦτα καὶ περὶ ταῦτα τὴν φύ-
σιν ἔχει· δι᾽ ἡδονὰς δὲ καὶ λύπας φαῦλοι γίνονται, τῷ
διώκειν ταύτας καὶ φεύγειν, ἢ ἃς μὴ δεῖ ἢ ὅτε οὐ δεῖ ἢ
ὡς οὐ δεῖ ἢ ὁσαχῶς ἄλλως ὑπὸ τοῦ λόγου διορίζεται τὰ
τοιαῦτα. διὸ καὶ ὁρίζονται τὰς ἀρετὰς ἀπαθείας τινὰς
καὶ ἠρεμίας· οὐκ εὖ δέ, ὅτι ἁπλῶς λέγουσιν, ἀλλ᾽ οὐχ
ὡς δεῖ καὶ ὡς οὐ δεῖ καὶ ὅτε, καὶ ὅσα ἄλλα προστίθεται.
6 ὑπόκειται ἄρα ἡ ἀρετὴ εἶναι ἡ τοιαύτη περὶ ἡδονὰς καὶ
λύπας τῶν βελτίστων πρακτική, ἡ δὲ κακία τοὐναντίον. —
7 γένοιτο δ᾽ ἂν ἡμῖν καὶ ἐκ τούτων φανερὸν ἔτι περὶ τῶν
αὐτῶν. τριῶν γὰρ ὄντων τῶν εἰς τὰς αἱρέσεις καὶ τριῶν
τῶν εἰς τὰς φυγάς, καλοῦ συμφέροντος ἡδέος, καὶ [τριῶν]
τῶν ἐναντίων, αἰσχροῦ βλαβεροῦ λυπηροῦ, περὶ ταῦτα
μὲν πάντα ὁ ἀγαθὸς κατορθωτικός ἐστιν ὁ δὲ κακὸς ἁμαρ-
τητικός, μάλιστα δὲ περὶ τὴν ἡδονήν· κοινή τε γὰρ αὕτη
τοῖς ζῴοις, καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν αἵρεσιν παρακολουθεῖ·
8 καὶ γὰρ τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον ἡδὺ φαίνεται. — ἔτι 1105a

13. εἰ αἱ Coraes, ἐπεὶ αἱ Hel., εἰ om. K^b, αἱ c. c. om. An. Bk. Rr. ‖ 14. πράξεις καὶ πάθη ΓK^b Ald. An. Hel. Ar. et corr. P^2, πάθη καὶ πράξεις cet. ‖ 21. φαῦλοι Γ$L^b M^b P^2$ Ar. et pr. K^b et E. E. II, 4, φαῦλαι O^b Ald. Hel. Bk. Rr. et rc. K^b ‖ γίνονται secludendum esse ci. Spengelius ‖ 26. καὶ ὡς οὐ δεῖ om. Γ Hel. (legerunt etiam An. Ar.) ‖ 31. τῶν] ὄντων τῶν $M^b N^b P^2$, ὄντων $Π^2$ Ald. ‖ τριῶν secl. Coraes ‖ 32. βλαβεροῦ] ἀσυμφόρου $Π^2 M^b N^b P^2$ Ald. Hel. Ar. (fors. recte) ‖ πάντα μὲν ταῦτα Γ$H^a N^b P^2$ Ald. Bk. ‖ 34. τε om. $Π^2$.

(III)
δ' ἐκ νηπίου πᾶσιν ἡμῖν συντέθραπται· διὸ χαλεπὸν ἀπο-
τρίψασθαι τοῦτο τὸ πάθος ἐγκεχρωσμένον τῷ βίῳ. — κα-
νονίζομεν δὲ καὶ τὰς πράξεις, οἳ μὲν μᾶλλον οἳ δ' ἧττον,
ἡδονῇ καὶ λύπῃ. — διὰ ταῦτ' οὖν ἀναγκαῖον εἶναι περὶ ταῦτα 9
τὴν πᾶσαν πραγματείαν· οὐ γὰρ μικρὸν εἰς τὰς πράξεις
εὖ ἢ κακῶς χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι. — ἔτι δὲ χαλεπώτερον 10
ἡδονῇ μάχεσθαι ἢ θυμῷ, καθάπερ φησὶν Ἡράκλειτος,
περὶ δὲ τὸ χαλεπώτερον αἰεὶ καὶ τέχνη γίνεται καὶ ἀρετή·
καὶ γὰρ τὸ εὖ βέλτιον ἐν τούτῳ. ὥστε καὶ διὰ τοῦτο περὶ
ἡδονὰς καὶ λύπας πᾶσα ἡ πραγματεία καὶ τῇ ἀρετῇ καὶ
τῇ πολιτικῇ· ὁ μὲν γὰρ εὖ τούτοις χρώμενος ἀγαθὸς ἔσται,
ὁ δὲ κακῶς κακός.

3 ὅτι μὲν οὖν ἐστιν ἡ ἀρετὴ περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας, καὶ ὅτι 11
ἐξ ὧν γίνεται, ὑπὸ τούτων καὶ αὔξεται καὶ φθείρεται μὴ ὡσαύ-
τως γινομένων, καὶ ὅτι ἐξ ὧν ἐγένετο, περὶ ταῦτα καὶ ἐνεργεῖ,
εἰρήσθω· ἀπορήσειε δ' ἄν τις πῶς λέγομεν ὅτι δεῖ τὰ IV
μὲν δίκαια πράττοντας δικαίους γίνεσθαι, τὰ δὲ σώφρονα
σώφρονας. εἰ γὰρ πράττουσιν τὰ δίκαια καὶ σώφρονα,
ἤδη εἰσὶν δίκαιοι καὶ σώφρονες, ὥσπερ εἰ τὰ γραμματικὰ
καὶ μουσικά, γραμματικοὶ καὶ μουσικοί. ἢ οὐδ' ἐπὶ 2
τῶν τεχνῶν οὕτως ἔχει; ἐνδέχεται γὰρ γραμματικόν τι
ποιῆσαι καὶ ἀπὸ τύχης καὶ ἄλλου ὑποθεμένου. τότε
οὖν ἔσται γραμματικός, ἐὰν καὶ γραμματικόν τι ποιήσῃ
καὶ γραμματικῶς· τοῦτο δέ ἐστιν τὸ κατὰ τὴν ἐν αὑτῷ γραμ-

1105a, 5. ταῦτ' Rr., τοῦτ' Π Ald. Bk. (τοῦτο K^b) ‖ 7. καὶ] ἢ L^b Ald. Hel. Ar., ἢ καὶ M^b N^b ‖ 11. καὶ τῇ — 12. πολιτικῇ secl. Gifanius ‖ ἠθικῇ M^b O^2 Par. 1417 Ald. et pr. P^2 et rc. L^b, ἀρετῇ c. c. Hel. Ar., ἀρετῇ τῇ ἠθικῇ ci. Zellius (haud recte) ‖ 14. καὶ ὅτι — 16. γινομένων si genuina sunt (v. quae adnotavi ad 1103b, 26 sqq.), 15. ὑπὸ τούτων post καὶ αὔξεται traicienda esse censet Susem. ‖ 19. τὰ post καὶ add. Π^2 Ald. Bk. Rr. ‖ 20. εἰ] οἱ M^b N^b P^2 Hel. † ‖ 21. τὰ ante μουσικά add. K^b Bk. Rr. ‖ 24. καὶ om. Γ M^b N^b P^2 Hel. ‖ τι ante καὶ Π^2 (sed non Hel.).

(IV)

3 *ματικήν. ἔτι οὐδ' ὅμοιόν ἐστιν ἐπί τε τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἀρετῶν. τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν τεχνῶν γινόμενα τὸ εὖ ἔχει ἐν αὑτοῖς, ἀρκεῖ οὖν ταῦτα πὼς ἔχοντα γενέσθαι· τὰ δὲ κατὰ τὰς ἀρετὰς γινόμενα οὐκ ἐὰν αὐτὰ πὼς ἔχῃ, δικαίως ἢ σωφρόνως πράττεται, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὁ πράττων πὼς ἔχων πράττῃ, πρῶτον μὲν ἐὰν εἰδώς, ἔπειτ' ἐὰν προαιρούμενος, καὶ προαιρούμενος δι' αὐτά, τὸ δὲ τρίτον ἐὰν καὶ βεβαίως καὶ ἀμετακινήτως ἔχων πράττῃ. ταῦτα δὲ πρὸς μὲν τὸ τὰς ἄλλας τέχνας ἔχειν οὐ συναριθμεῖται, πλὴν* 1105b *αὐτὸ τὸ εἰδέναι· πρὸς δὲ τὸ τὰς ἀρετὰς τὸ μὲν εἰδέναι μικρὸν ἢ οὐδὲν ἰσχύει, τὰ δ' ἄλλα οὐ μικρὸν ἀλλὰ τὸ πᾶν δύναται, ἅπερ ἐκ τοῦ πολλάκις πράττειν τὰ δίκαια καὶ σώφρονα περιγίνεται.*

4 *τὰ μὲν οὖν πράγματα δίκαια καὶ σώφρονα λέγεται, ὅταν ᾖ τοιαῦτα οἷα ἂν ὁ δίκαιος ἢ ὁ σώφρων πράξειεν· δίκαιος δὲ καὶ σώφρων ἐστὶν οὐχ ὁ ταῦτα πράττων, ἀλλὰ καὶ ὁ οὕτως πράττων ὡς οἱ δίκαιοι καὶ σώφρονες πράττουσιν.*

5 *εὖ οὖν λέγεται ὅτι ἐκ τοῦ τὰ δίκαια πράττειν ὁ δίκαιος γίνεται καὶ ἐκ τοῦ τὰ σώφρονα ὁ σώφρων· ἐκ δὲ τοῦ μὴ πράττειν ταῦτα οὐδεὶς ἂν οὐδὲ μελλήσειε γενέσθαι ἀγαθός. ἀλλ' οἱ πολλοὶ ταῦτα μὲν οὐ πράττουσιν, ἐπὶ δὲ τὸν λόγον καταφεύγοντες οἴονται φιλοσοφεῖν καὶ οὕτως ἔσεσθαι σπουδαῖοι, ὅμοιόν τι ποιοῦντες τοῖς κάμνουσιν, οἳ τῶν ἰατρῶν ἀκούουσι μὲν ἐπιμελῶς, ποιοῦσι δ' οὐδὲν τῶν προσταττομένων. ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἐκεῖνοι εὖ ἕξουσιν τὸ σῶμα οὕτω θεραπευόμενοι, οὐδ' οὗτοι τὴν ψυχὴν οὕτω φιλοσοφοῦντες.*

26. *τε* add. K^{b}P^2 Tubingensis, c. c. om. Bk. Rr. ‖ 27. *γιγνόμενα* Ald., *γενόμενα* Π^2 ‖ 28. *αὐτά* Π^2 ‖ 29. *ἂν* Π^2 ‖ 30. *ἂν* Π^{2}M^b ‖ 32. *καὶ προαιρούμενος* om. Π^{2}N^{b}P^2 † ‖ *διὰ ταῦτα* Γ K^b † ‖ *ἐὰν καὶ*] *καὶ ἐὰν* K^b ‖ 1105b, 2. *τὸ δὲ πρὸς* Ald., *πρὸς δὲ* K^b, prb. Rr. (nescio an recte) ‖ 4. *καὶ* post *ἅπερ* add. Π^2 Ald. † ‖ 6. *ἢ ὁ* K^b Ald. Hel., *ἢ* Π^2, *καὶ* ΓM^{b}P^2 Ar. ‖ 8. *οἱ* post *δίκαιοι καὶ* add. L^b Ald. Hel. Bk. Rr. ‖ 9. *τὰ* om. Bk. Rr. ‖ 11. *μελλήσειε* K^{b}P^2 Hel., *μελήσειε* cet. Ar, ‖ 16. *οὐκ ἐκεῖνοι* L^b, *ἐκεῖνοι οὐκ* M^b, *ἐκεῖνοι οὐδ'* Γ.

4 τί δ' ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἑξῆς σκεπτέον. ἐπεὶ οὖν τὰ ἐν V
τῇ ψυχῇ γινόμενα τρία ἐστίν, πάθη δυνάμεις ἕξεις, τού-
των ἄν τι εἴη ἡ ἀρετή. λέγω δὲ πάθη μὲν ἐπιθυμίαν 2
ὀργὴν φόβον θάρσος φθόνον χαρὰν φιλίαν μῖσος πό-
θον ζῆλον ἔλεον, ὅλως οἷς ἕπεται ἡδονὴ ἢ λύπη· δυ-
νάμεις δὲ καθ' ἃς παθητικοὶ τούτων λεγόμεθα, οἷον καθ'
ἃς δυνατοὶ ὀργισθῆναι ἢ λυπηθῆναι ἢ ἐλεῆσαι· ἕξεις δὲ
καθ' ἃς πρὸς τὰ πάθη ἔχομεν εὖ ἢ κακῶς, οἷον πρὸς τὸ
ὀργισθῆναι, εἰ μὲν σφοδρῶς ἢ ἀνειμένως, κακῶς ἔχομεν,
εἰ δὲ μέσως, εὖ, ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τἆλλα. πάθη μὲν 3
οὖν οὐκ εἰσὶν οὔθ' αἱ ἀρεταὶ οὔθ' αἱ κακίαι, ὅτι οὐ λεγό-
μεθα κατὰ τὰ πάθη σπουδαῖοι ἢ φαῦλοι, κατὰ δὲ τὰς
ἀρετὰς ἢ τὰς κακίας λεγόμεθα, καὶ ὅτι κατὰ μὲν τὰ
πάθη οὔτε ἐπαινούμεθα οὔτε ψεγόμεθα (οὐ γὰρ ἐπαινεῖται
ὁ φοβούμενος οὐδὲ ὁ ὀργιζόμενος, οὐδὲ ψέγεται ὁ ἁπλῶς
ὀργιζόμενος ἀλλ' ὁ πώς), κατὰ δὲ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς
κακίας ἐπαινούμεθα ἢ ψεγόμεθα. ἔτι ὀργιζόμεθα μὲν καὶ 4
φοβούμεθα ἀπροαιρέτως, αἱ δ' ἀρεταὶ προαιρέσεις τινὲς ἢ
οὐκ ἄνευ προαιρέσεως. πρὸς δὲ τούτοις κατὰ μὲν τὰ πάθη
κινεῖσθαι λεγόμεθα, κατὰ δὲ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας
οὐ κινεῖσθαι ἀλλὰ διακεῖσθαι πώς. διὰ ταῦτα δὲ οὐδὲ 5
δυνάμεις εἰσίν· οὔτε γὰρ ἀγαθοὶ λεγόμεθα τῷ δύνασθαι
πάσχειν ἁπλῶς οὔτε κακοί, οὔτ' ἐπαινούμεθα οὔτε ψεγό-
μεθα. καὶ ἔτι δυνατοὶ μέν ἐσμεν φύσει, ἀγαθοὶ δὲ ἢ
κακοὶ οὐ γινόμεθα φύσει· εἴπομεν δὲ περὶ τούτου πρότε-

19. τί δ' ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἑξῆς K^b $O^{2 \cdot 3}$, μετὰ δὲ ταῦτα τί ἐστιν ἡ ἀρετὴ ἑξῆς O^1, μετὰ δὲ ταῦτα τί ἐστιν ἡ ἀρετὴ $\Gamma \Pi^2$ Ald. Hel. Bk. Rr., μετὰ ταῦτα δὲ τί ἐστιν ἀρετὴ M^b ‖ 21. ἄν τι ΓK^b, τι (τί P^2 Ald.) ἂν $\Pi^2 M^b N^b P^2$ Ald. (nescio an recte) ‖ 22. θαρσος post φθόνον K^b, θράσος c. c. Hel. Bk. Rr. ‖ μίσος φιλίαν Π^2, φιλίαν μῖσος c. c. Hel. Ar. ‖ 25. λυπιθῆναι Ald., φοβηθῆναι secundum Stob. Ecl. eth. p. 296 Rassovius ‖ 31. ἢ] καὶ K^b Ar. Rr. ‖ 1106a, 8. πάσχειν] πράττειν O^2 Ald. Ar., secl. Gifanius (male) ‖ 9. καὶ om. K^b, secl. Rr.

(V)
6 ρον. εἰ οὖν μήτε πάθη εἰσὶν αἱ ἀρεταὶ μήτε δυνάμεις, λεί-
πεται ἕξεις αὐτὰς εἶναι.

VI ὅτι μὲν οὖν ἐστιν τῷ γένει ἡ ἀρετή, εἴρηται· δεῖ
δὲ μὴ μόνον οὕτως εἰπεῖν, ὅτι ἕξις, ἀλλὰ καὶ ποία
2 τις. ῥητέον οὖν ὅτι πᾶσα ἀρετή, οὗ ἂν ᾖ ἀρετή, αὐτό
τε εὖ ἔχον ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ εὖ ἀποδίδω-
σιν, οἷον ἡ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀρετὴ τόν τε ὀφθαλμὸν σπου-
δαῖον ποιεῖ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ· τῇ γὰρ τοῦ ὀφθαλμοῦ
ἀρετῇ εὖ ὁρῶμεν. ὁμοίως ἡ τοῦ ἵππου ἀρετὴ ἵππον τε
σπουδαῖον ποιεῖ καὶ ἀγαθὸν δραμεῖν καὶ ἐνεγκεῖν τὸν ἐπι-
3 βάτην καὶ μεῖναι τοὺς πολεμίους. εἰ δὴ τοῦτ' ἐπὶ πάντων
οὕτως ἔχει, καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀρετὴ εἴη ἂν ἕξις ἀφ'
ἧς ἀγαθὸς ἄνθρωπος γίνεται καὶ ἀφ' ἧς εὖ τὸ ἑαυτοῦ ἔρ-
4 γον ἀποδώσει. πῶς δὲ τοῦτο ἔσται, ἤδη μὲν εἰρήκαμεν, ἔτι
δὲ καὶ ὧδ' ἔσται φανερόν, ἐὰν θεωρήσωμεν ποία τίς ἐστιν
ἡ φύσις αὐτῆς. ἐν παντὶ δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῷ ἔστιν
λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα
ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς· τὸ δὲ ἴσον μέσον
5 τι ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως. λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγμα-
τος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ
ἐστὶν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὃ μήτε πλεονά-
6 ζει μήτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἕν, οὐδὲ ταὐτὸν πᾶσιν.
οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἓξ μέσα
λαμβάνουσιν κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσῳ γὰρ ὑπερέχει τε καὶ
ὑπερέχεται· τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶν κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν
7 ἀναλογίαν. τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ
εἴ τῳ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλεί- 1106b
πτης ἓξ μνᾶς προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ
τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ

24. πῶς — 26. αὐτῆς secludenda et 26. δὲ restituendum esse ci. Susem., v. quae adnotavi ad 1103 b, 26 sqq. ‖ 28. πρὸς] καθ' $Π^2$ (πρὸς etiam Hel.) ‖ 30. ἑκατέρων $L^b M^b$ ‖ 34. ἴσως $Γ$ $Π^2 N^b P^2$ Ald. Ar. ‖ 1106b, 1. εἴ τῳ] ᾧι K^b, τῷ $Γ^1$ † ‖ μναὶ K^b, μνᾶς $Γ N^b O^b P^2$ Ald. Hel. Ar.

(VI)

ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολύ. ὁμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ
πάλης. οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ 8
τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦδ' αἱρεῖ-
ται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ το πρὸς ἡμᾶς.
εἰ δὴ πᾶσα ἐπιστήμη οὕτως τὸ ἔργον εὖ ἐπιτελεῖ, πρὸς τὸ 9
μέσον βλέπουσα καὶ εἰς τοῦτο ἄγουσα τὰ ἔργα (ὅθεν εἰώ-
θασιν ἐπιλέγειν τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις ὅτι οὔτε ἀφελεῖν
ἔστιν οὔτε προσθεῖναι, ὡς τῆς μὲν ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐλ-
λείψεως φθειρούσης τὸ εὖ, τῆς δὲ μεσότητος σῳζούσης),
εἰ δὴ οἱ ἀγαθοὶ τεχνῖται, ὡς λέγομεν, πρὸς τοῦτο βλέποντες
ἐργάζονται, ἡ δὲ ἀρετὴ πάσης τέχνης ἀκριβεστέρα καὶ
ἀμείνων ἐστὶν ὥσπερ καὶ ἡ φύσις, τοῦ μέσου ἂν εἴη στο-
χαστική. λέγω δὲ τὴν ἠθικήν· αὕτη γάρ ἐστιν περὶ πάθη 10
καὶ πράξεις, ἐν δὲ τούτοις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις
καὶ τὸ μέσον. οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπι-
θυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὅλως ἡσθῆναι
καὶ λυπηθῆναι ἔστιν καὶ μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ ἀμφότερα
οὐκ εὖ, τὸ δὲ ὅτε καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ 11
ἕνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς
ἀρετῆς· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἔστιν ὑπερβολὴ 12
καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. ‖ ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ
πράξεις ἐστίν, ἐν οἷς ἡ μὲν ὑπερβολὴ ἁμαρτάνεται καὶ ἡ
ἔλλειψις ψέγεται, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦ-
ται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. ‖ μεσότης τις ἄρα ἐστὶν 13
ἡ ἀρετή, στοχαστική γε οὖσα τοῦ μέσου. ἔτι τὸ μὲν ἁμαρ- 14
τάνειν πολλαχῶς ἔστιν (τὸ γὰρ κακὸν τοῦ ἀπείρου, ὡς οἱ
Πυθαγόρειοι εἴκαζον, τὸ δὲ ἀγαθὸν τοῦ πεπερασμένου), τὸ

13. *εἰ δ' οἱ* K^b, *οἱ δ'* $\Gamma L^b P^2$ Ald. Ar. Bk. Rr. in textu ‖ 19. *καὶ ἀποστραφῆναι* post *ἐπιθυμῆσαι* add. $M^b P^2$, *καὶ μισῆσαι* Hel. † ‖ 22. *ἐστὶ*] *ἐπὶ* $N^b P^2$ Ald., *ἐστιν ἐπὶ* $K^b O^3$ Ar. ‖ 24. *ἡ* — 27. *ἀρετῆς* = 16. *αὕτη* — 24. *μέσον*, si *αὕτη γὰρ* reponis pro *ἡ δ' ἀρετὴ* ‖ *δὴ* Bergius ‖ 25. *ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔλλειψις ἁμαρτάνεται* ⟨*καὶ*⟩ *ψέγεται* Rassovius (nescio an recte) ‖ 27. *ἐστὶν ἄρα* Π^2, *ἄρα* P^2.

(VI)
δὲ κατορθοῦν μοναχῶς· [διὸ καὶ τὸ μὲν ῥάδιον τὸ δὲ χα-
λεπόν, ῥάδιον μὲν τὸ ἀποτυχεῖν τοῦ σκοποῦ, χαλεπὸν
δὲ τὸ ἐπιτυχεῖν. καὶ διὰ ταῦτ' οὖν τῆς μὲν κακίας ἡ
ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔλλειψις, τῆς δὲ ἀρετῆς ἡ μεσότης.]

ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί. *

15 ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετική, ἐν μεσότητι 6
οὖσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὡρισμένῃ λόγῳ καὶ ὡς ἂν ὁ φρόνι- 1107a
μος ὁρίσειε. μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβο-
16 λὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς
δὲ ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πρά-
17 ξεσιν, τὴν δὲ ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὑρίσκειν καὶ αἱρεῖσθαι. διὸ
κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν καὶ τὸν λόγον τὸν τὸ τί ἦν εἶναι λέγοντα
μεσότης ἐστὶν ἡ ἀρετή, κατὰ δὲ τὸ ἄριστον καὶ τὸ εὖ ἀκρότης.
18 οὐ πᾶσα δὲ ἐπιδέχεται πρᾶξις οὐδὲ πᾶν πάθος
τὴν μεσότητα· ἔνια γὰρ εὐθὺς ὠνόμασται συνειλημμένα
μετὰ τῆς φαυλότητος, οἷον ἐπιχαιρεκακία ἀναισχυντία φθό-
νος, καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων μοιχεία κλοπὴ ἀνδροφονία·
πάντα γὰρ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ψέγεται τῷ αὐτὰ φαῦλα
εἶναι, ἀλλ' οὐχ αἱ ὑπερβολαὶ αὐτῶν οὐδ' αἱ ἐλλείψεις.
οὐκ ἔστιν οὖν οὐδέποτε περὶ αὐτὰ κατορθοῦν, ἀλλ' αἰεὶ
ἁμαρτάνειν· οὐδ' ἔστιν τὸ εὖ ἢ μὴ εὖ περὶ τὰ τοι-
αῦτα ἐν τῷ ἣν δεῖ καὶ ὅτε καὶ ὡς μοιχεύειν, ἀλλ'
19 ἁπλῶς τὸ ποιεῖν ὁτιοῦν τούτων ἁμαρτάνειν ἐστίν. ὅμοιον
οὖν τὸ ἀξιοῦν καὶ περὶ τὸ ἀδικεῖν καὶ δειλαίνειν καὶ

31. διὸ — 34. μεσότης post 35. κακοί tr. Scaliger ‖ 33. καὶ — 34. μεσότης post 35. κακοί tr. Spengelius ‖ 34. ἡ post καὶ om. $M^b N^b O^b P^2$ ‖ 35. κακοὶ δὲ παντοδαπῶς $Π^2$ ‖ 1107a, 1. ὡρισμένῃ Ald. Alex. Aphrod. Qu. nat. et mor. p. 295 Speng., ὡρισμένη Bk. Rr. in textu ‖ 6. τὸ add. K^b, c. c. om. Bk. ‖ 8. οὐ — 27. ἔλλειψις citat Alex. Aphrod. l. l. p. 300 sq. ‖ 12. ψέγεται M^b, λέγεται $Γ Π^2 K^b N^b P^2$ Ald. Alex. Hel. Ar. ‖ αὐτὰ om. Alex. (ut videtur) ‖ 13. οὐχ αἱ] οὐ καὶ Alex. ‖ ἀλλ' post αὐτῶν add. Alex. ‖ 15. περὶ] περί τε Alex. ‖ 16. ἣν K^b, ᾗ Γ, ἢ Ald. ‖ 17. τὸ om. Alex. ‖ 18. τῷ Γ (?), καὶ τὸ Alex. ‖ καὶ post ἀξιοῦν om. Alex.

ἀκολασταίνειν εἶναι μεσότητα καὶ ὑπερβολὴν καὶ ἔλλει- (VI)
ψιν· ἔσται γὰρ οὕτω γε ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως με-
σότης καὶ ὑπερβολῆς ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις ἐλλείψεως.
ὥσπερ δὲ σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας οὐκ ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ
ἔλλειψις διὰ τὸ τὸ μέσον εἶναί πως ἄκρον, οὕτως οὐδὲ
ἐκείνων μεσότης οὐδὲ ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις, ἀλλ' ὡς ἂν
πράττηται ἁμαρτάνεται· ὅλως γὰρ οὔθ' ὑπερβολῆς καὶ ἐλ-
λείψεως μεσότης ἔστιν, οὔτε μεσότητος ὑπερβολὴ καὶ ἔλ-
λειψις.

7 [δεῖ δὲ τοῦτο μὴ μόνον καθόλου λέγεσθαι, ἀλλὰ καὶ VII
τοῖς καθ' ἕκαστα ἐφαρμόττειν· ἐν γὰρ τοῖς περὶ τὰς
πράξεις λόγοις οἱ μὲν καθόλου κενώτεροί εἰσιν, οἱ δ' ἐπὶ
μέρους ἀληθινώτεροι· περὶ γὰρ τὰ καθ' ἕκαστα αἱ πράξεις,
δέον δὴ ἐπὶ τούτων συμφωνεῖν. ληπτέον οὖν ταῦτα ἐκ τῆς
διαγραφῆς. περὶ μὲν οὖν φόβους καὶ θάρρη ἀνδρεία μεσό- 2
της· τῶν δ' ὑπερβαλλόντων ὁ μὲν τῇ ἀφοβίᾳ ἀνώνυμος
(πολλὰ δ' ἐστὶν ἀνώνυμα), ὁ δ' ἐν τῷ θαρρεῖν ὑπερβάλ-
λων θρασύς, ὁ δὲ τῷ μὲν φοβεῖσθαι ὑπερβάλλων τῷ δὲ
θαρρεῖν ἐλλείπων δειλός. περὶ ἡδονὰς δὲ καὶ λύπας οὐ 3
πάσας, ἧττον δὲ καὶ περὶ τὰς λύπας, μεσότης μὲν σω-
φροσύνη, ὑπερβολὴ δὲ ἀκολασία. ἐλλείποντες δὲ περὶ τὰς
ἡδονὰς οὐ πάνυ γίνονται· διόπερ οὐδ' ὀνόματος τετυχή-

19. *εἶναι* post *μεσότητα* Alex. ‖ 22. *δὴ* *Γ* ‖ *ἀνδρίας* P^2 Alex. ‖ 23. *διὰ* — 24. *ἔλλειψις* om. M^b † ‖ *τὸ τὸ*] *τὸ* *Π*^{2}N^{b}P^2 Alex. ‖ *ἄκρων* M^{b}N^{b}P^2 Ald. ‖ 24. *καὶ*] *οὐδὲ* Alex. ‖ 25. *ἐλλείψεως καὶ ὑπερβολῆς* Alex. ‖ 26. *οὔτε* K^b Alex. Hel., *οὐδὲ* *Π*^{2}M^{b}N^{b}P^2 Ald. Rr. errore typographico ‖ 28. *δεῖ* — 1108b, 10. *ἀρετῶν* secl. Euckenius (p. 14) et Monro (Journal of Philology VI. 1876. p. 185 sqq.), cf. quae adnotabo ad 1115b, 25. 1125b, 1. 13 ‖ *τοῦτο μὴ*] *μὴ τὸ αὐτὸ* K^b, *μὴ* *Γ*L^b ‖ *ἐν* post *καὶ* add. *Γ*L^b Ald. ‖ 30. *κενώτεροί* *Γ*O^b Ar. et pr. O^1 et fort. v. l. ap. An., *κοινότεροί* *Π*^{1}L^{b}N^{b}O$^{2.3.}$P^2 Ald. An. Hel. et *γρ.* mg. O^1 ‖ 32. *δὴ* Susem., *δ'* *Π* Bk. Rr., *δὲ* P^2 Ald., *δ'* aut *δὲ* *Γ* ‖ 1107b, 3. *ὁ δ' ἐν τῷ* *Π*^{1} ‖ 5. <*μὴν*> *πάσας* vel *πάσας* <*δὲ*> ci. Casaubonus ‖ 7. *ὀνόματος* — 8. *τοιοῦτοι*] *οὗτοι ὀνόματος τετυχήκασι* *ΓΠ*^{2}M^{b}N^{b}P^2 Ald. (nescio an recte).

(VII)
4 κασιν οὐδὲ οἱ τοιοῦτοι, ἔστωσαν δὲ ἀναίσθητοι. περὶ δὲ δό-
σιν χρημάτων καὶ λῆψιν μεσότης μὲν ἐλευθεριότης, ὑπερ-
βολὴ δὲ καὶ ἔλλειψις ἀσωτία καὶ ἀνελευθερία. ἐναντίως
δ' ἑαυταῖς ὑπερβάλλουσιν καὶ ἐλλείπουσιν· ὁ μὲν γὰρ ἄσω-
τος ἐν μὲν προέσει ὑπερβάλλει ἐν δὲ λήψει ἐλλείπει, ὁ
δὲ ἀνελεύθερος ἐν μὲν λήψει ὑπερβάλλει ἐν δὲ προέσει
5 ἐλλείπει. νῦν μὲν οὖν τύπῳ καὶ ἐπὶ κεφαλαίῳ λέγομεν,
ἀρκούμενοι αὐτῷ τούτῳ· ὕστερον δὲ ἀκριβέστερον περὶ αὐτῶν
6 διορισθήσεται. περὶ δὲ τὰ χρήματα καὶ ἄλλαι διαθέσεις
εἰσίν, μεσότης μὲν μεγαλοπρέπεια (ὁ γὰρ μεγαλοπρεπὴς
διαφέρει ἐλευθερίου· ὃ μὲν γὰρ περὶ μεγάλα, ὃ δὲ περὶ
μικρά), ὑπερβολὴ δὲ ἀπειροκαλία καὶ βαναυσία, ἔλλειψις
δὲ μικροπρέπεια· διαφέρουσι δὴ αὗται τῶν περὶ τὴν ἐλευ-
7 θεριότητα, πῇ δὲ διαφέρουσιν, ὕστερον ῥηθήσεται. περὶ
δὲ τιμὴν καὶ ἀτιμίαν μεσότης μὲν μεγαλοψυχία, ὑπερ-
βολὴ δὲ χαυνότης τις λεγομένη, ἔλλειψις δὲ μικροψυχία·
8 ὡς δὲ λέγομεν ἔχειν πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν τὴν ἐλευ-
θεριότητα, περὶ μικρὰ διαφέρουσαν, οὕτως ἔχει τις καὶ
πρὸς τὴν μεγαλοψυχίαν, περὶ τιμὴν οὖσαν μεγάλην, αὐτὴ
περὶ μικρὰν οὖσα· ἔστιν γὰρ ὡς δεῖ ὀρέγεσθαι τιμῆς καὶ
μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ ἧττον, λέγεται δ' ὁ μὲν ὑπερβάλλων
ταῖς ὀρέξεσι φιλότιμος, ὁ δὲ ἐλλείπων ἀφιλότιμος, ὁ δὲ
μέσος ἀνώνυμος. ἀνώνυμοι δὲ καὶ αἱ διαθέσεις, πλὴν ἡ
τοῦ φιλοτίμου φιλοτιμία. ὅθεν ἐπιδικάζονται οἱ ἄκροι τῆς
μέσης χώρας, καὶ ἡμεῖς δὲ ἔστι μὲν ὅτε τὸν μέσον φιλό-

11. δ' ἑαυταῖς L^b, δ' ἑαυτὰς $N^b P^2$, δὲ αὐταῖς M^b, δὲ αὐτὰς $O^b O^{2.3.}$ Ald., δὲ κατ' αὐτὰς O^1, δὲ καὶ αὗται Γ, δὲ K^b ‖ 20. διαφέρουσι — ἐλευθεριότητα om. K^b, διαφέρουσι — 21. ῥηθήσεται secl. Rr. † ‖ δὴ Susem., δὲ P^2 Ald., δ' $L^b M^b O^b$ Bk. Rr., δὲ aut δ' Γ Ar. ‖ 21. πῇ] ᾧ $Π^2 M^b N^b P^2$ (nescio an recte), ὃ Ald. ‖ 24. δὲ λέγομεν $Γ N^b P^2$ Ald., δ' ἐλέγομεν Π Hel. Ar. Bk. Rr. (fors. recte) ‖ 25. ⟨τῷ⟩ περὶ Rr. ‖ 26. αὕτη M^b Ar. et corr.[2] K^b, αυτη pr. K^b, αὐτὴν $N^b P^2$, αὕτη δὲ Γ ‖ 27. μικρὰ $K^b L^b N^b$ Ald. † ‖ 32. δή? Susem. ‖ ἔστι — 33. καὶ om. K^b, secl. Rr. †.

(VII)

τιμον καλοῦμεν ἔστι δ' ὅτε ἀφιλότιμον, καὶ ἔστιν ὅτε μὲν
1108a ἐπαινοῦμεν τὸν φιλότιμον ἔστι δ' ὅτε τὸν ἀφιλότιμον.
διὰ τίνα δ' αἰτίαν τοῦτο ποιοῦμεν, ἐν τοῖς ἑξῆς ῥηθήσεται· 9
νῦν δὲ περὶ τῶν λοιπῶν λέγωμεν κατὰ τὸν ὑφηγημένον
τρόπον. ἔστιν δὲ καὶ περὶ ὀργὴν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ 10
μεσότης, σχεδὸν δὲ ἀνωνύμων ὄντων αὐτῶν τὸν μέσον
πρᾶον λέγοντες τὴν μεσότητα πραότητα καλέσομεν· τῶν
δ' ἄκρων ὁ μὲν ὑπερβάλλων ὀργίλος ἔστω, ἡ δὲ κακία ὀρ-
γιλότης, ὁ δ' ἐλλείπων ἀόργητός τις, ἡ δ' ἔλλειψις ἀορ-
γησία. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι τρεῖς μεσότητες, ἔχουσαι μέν 11
τινα ὁμοιότητα πρὸς ἀλλήλας, διαφέρουσαι δ' ἀλλήλων·
πᾶσαι μὲν γάρ εἰσιν περὶ λόγων καὶ πράξεων κοινωνίαν,
διαφέρουσι δὲ ὅτι ἣ μέν ἐστιν περὶ τὸ ἀληθὲς τὸ ἐν αὐτοῖς,
αἳ δὲ περὶ τὸ ἡδύ· τούτου δὲ τὸ μὲν ἐν παιδιᾷ τὸ δ' ἐν
πᾶσιν τοῖς κατὰ τὸν βίον. ῥητέον οὖν καὶ περὶ τούτων, ἵνα
μᾶλλον κατίδωμεν ὅτι ἐν πᾶσιν ἡ μεσότης ἐπαινετόν, τὰ
δ' ἄκρα οὔτ' ὀρθὰ οὔτ' ἐπαινετὰ ἀλλὰ ψεκτά. ἔστι μὲν
οὖν καὶ τούτων τὰ πλείω ἀνώνυμα, πειρατέον δ', ὥσπερ
καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, αὐτοὺς ὀνοματοποιεῖν σαφηνείας ἕνεκα
καὶ τοῦ εὐπαρακολουθήτου. περὶ μὲν οὖν τὸ ἀληθὲς ὁ 12
μὲν μέσος ἀληθής τις καὶ ἡ μεσότης ἀλήθεια λεγέσθω,
ἡ δὲ προσποίησις ἡ μὲν ἐπὶ τὸ μεῖζον ἀλαζονεία καὶ ὁ
ἔχων αὐτὴν ἀλαζών, ἡ δὲ ἐπὶ τὸ ἔλαττον εἰρωνεία καὶ
εἴρων. περὶ δὲ τὸ ἡδὺ τὸ μὲν ἐν παιδιᾷ ὁ μὲν μέσος 13
εὐτράπελος καὶ ἡ διάθεσις εὐτραπελία, ἡ δὲ ὑπερβολὴ βω-
μολοχία καὶ ὁ ἔχων αὐτὴν βωμολόχος, ὁ δ' ἐλλείπων
ἀγροῖκός τις καὶ ἡ ἕξις ἀγροικία· περὶ δὲ τὸ λοιπὸν ἡδὺ
τὸ ἐν τῷ βίῳ ὁ μὲν ὡς δεῖ ἡδὺς ὢν φίλος καὶ ἡ μεσό-

33. καὶ ante ἀφιλότιμον add. $N^b P^2$ ‖ καὶ — 1108a, 1. ἀφιλότιμον om. $Π^2 M^b$ † ‖ μὲν om. K^b ‖ 1108a, 1. ἔστι — ἀφιλότιμον om. K^b † ‖ 2. ἐν $Γ Π^1 P^2$ Hel. Ar., om. $Π^2$ Ald. ‖ 3. λέγομεν $L^b N^b P^2$ Ald., λέγωμεν c. c. Hel. Ar. ‖ 8. δ' ἔλλειψις] δὲ κακία K^b † ‖ 12. ἡ μὲν ὅτι ἐστὶν (ν eras.) K^b, ὅτι αἱ μέν εἰσι O^b ‖ 18. ἕνεκεν $Π^2 M^b$ Ald. Bk. Rr. ‖ 23. ⟨ὁ ἔχων⟩ εἴρων ci. Rr. (nescio an recte).

(VII) της φιλία, ὁ δ' ὑπερβάλλων, εἰ μὲν οὐδενὸς ἕνεκα, ἄρεσκος, εἰ δὲ ὠφελείας τῆς αὑτοῦ, κόλαξ, ὁ δ' ἐλλείπων καὶ
14 ἐν πᾶσιν ἀηδὴς δύσερίς τις καὶ δύσκολος. εἰσὶν δὲ καὶ ἐν τοῖς πάθεσι καὶ ἐν τοῖς περὶ τὰ πάθη μεσότητες· ἡ γὰρ αἰδὼς ἀρετὴ μὲν οὐκ ἔστιν, ἐπαινεῖται δὲ καὶ αἰδήμων. καὶ γὰρ ἐν τούτοις ὃ μὲν λέγεται μέσος, ὃ δ' ὑπερβάλλων, ⟨ὃ δ' ἐλλείπων· καὶ ὁ μὲν ὑπερβάλλων⟩ ὡς ὁ καταπλὴξ ὁ πάντα αἰδούμενος, ὁ δ' ἐλλείπων ἢ ὁ μηδὲν ὅλως ἀναίσχυντος, ὁ δὲ μέσος αἰδήμων.
15 νέμεσις δὲ μεσότης φθόνου καὶ ἐπιχαιρεκακίας, εἰσὶ δὲ περὶ 1108b λύπην καὶ ἡδονὴν τὰς ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν τοῖς πέλας γινομένας· ὁ μὲν γὰρ νεμεσητικὸς λυπεῖται ἐπὶ τοῖς ἀναξίως εὖ πράττουσιν, ὁ δὲ φθονερὸς ὑπερβάλλων τοῦτον ἐπὶ πᾶσιν λυπεῖται, ⟨καὶ ὁ μὲν νεμεσητικὸς ἐπὶ τοῖς ἀναξίως κακῶς πράττουσι λυπεῖται,⟩ ὁ δ' ἐπιχαιρέκακος τοσοῦτον ἐλλείπει τοῦ λυ-
16 πεῖσθαι ὥστε καὶ χαίρειν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καὶ ἄλλοθι καιρὸς ἔσται· περὶ δὲ δικαιοσύνης, ἐπεὶ οὐχ ἁπλῶς λέγεται, μετὰ ταῦτα διελόμενοι περὶ ἑκατέρας ἐροῦμεν πῶς μεσότητες εἰσίν· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν λογικῶν ἀρετῶν.]

VIII τριῶν δὴ διαθέσεων οὐσῶν, δύο μὲν κακιῶν, τῆς μὲν 8 καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν, μιᾶς δ' ἀρετῆς τῆς μεσότητος, πᾶσαι πάσαις ἀντίκεινταί πως· αἱ μὲν γὰρ ἄκραι καὶ τῇ μέσῃ καὶ ἀλλήλαις ἐναντίαι εἰσίν, ἡ δὲ
2 μέση ταῖς ἄκραις· ὥσπερ γὰρ τὸ ἴσον πρὸς μὲν τὸ ἔλαττον μεῖζον πρὸς δὲ τὸ μεῖζον ἔλαττον, οὕτως αἱ μέσαι

28. et 29. εἰ] ὁ Π^2 Ald. (εἰ etiam Hel. Ar.) ‖ 28. ἕνεκεν? Susem. ‖ 33. μέσος, ὃ δ' secl. Zwinger ‖ ὃ δ' ἐλλείπων· καὶ ὁ μὲν ὑπερβάλλων add. Rassovius, ὃ δ' ἐλλείπων· καὶ ὑπερβάλλων μὲν Coraes ‖ 35. ὁ post ἢ om. K^b ‖ μηδὲν K^b, μηδὲ c. c. Hel. Bk.[1] Rr., μηδ' Bk.[2] ‖ 1108b, 5. καὶ ὁ μὲν νεμεσητικὸς ἐπὶ τοῖς ἀναξίως κακῶς πράττουσι λυπεῖται add. Sauppius (Dionysius und Aristoteles, Gott. 1863, p. 22) ‖ 7. χαίρει $L^b N^b$ ‖ 9. πῶς μεσότητες εἰσίν secludenda esse ci. Rr. ‖ 10. ὁμοίως — ἀρετῶν secl. Grantius et Rr. ‖ 11. δὲ $\Gamma \Pi^1$ Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 16. μεῖζον πρὸς] μέγα πρὸς $M^b O^b$ et corr. P^2 (sed non Hel. Ar.) ‖ οὕτως] οὕτω καὶ P^2.

(VIII)

ἕξεις πρὸς μὲν τὰς ἐλλείψεις ὑπερβάλλουσιν πρὸς δὲ τὰς
ὑπερβολὰς ἐλλείπουσιν ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς πρά-
ξεσιν. ὁ γὰρ ἀνδρεῖος πρὸς μὲν τὸν δειλὸν θρασὺς φαί-
νεται, πρὸς δὲ τὸν θρασὺν δειλός· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σώφρων
πρὸς μὲν τὸν ἀναίσθητον ἀκόλαστος, πρὸς δὲ τὸν ἀκόλαστον
ἀναίσθητος, ὁ δ' ἐλευθέριος πρὸς μὲν τὸν ἀνελεύθερον ἄσω-
τος, πρὸς δὲ τὸν ἄσωτον ἀνελεύθερος. διὸ καὶ ἀπωθοῦνται 3
τὸν μέσον οἱ ἄκροι ἑκάτερος πρὸς ἑκάτερον, καὶ καλοῦσι
τὸν ἀνδρεῖον ὁ μὲν δειλὸς θρασὺν ὁ δὲ θρασὺς δειλόν, καὶ
ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀνάλογον. οὕτως δὲ ἀντικειμένων ἀλλήλοις 4
τούτων, πλείων ἐναντιότης ἐστὶν τοῖς ἄκροις πρὸς ἄλληλα ἢ
πρὸς τὸ μέσον· πορρωτέρω γὰρ ταῦτα ἀφέστηκεν ἀλλήλων
ἢ τοῦ μέσου, ὥσπερ τὸ μέγα τοῦ μικροῦ καὶ τὸ μικρὸν
τοῦ μεγάλου ἢ ἄμφω τοῦ ἴσου. ἔτι πρὸς μὲν τὸ μέσον 5
ἐνίοις ἄκροις ὁμοιότης τις φαίνεται, ὡς τῇ θρασύτητι πρὸς
τὴν ἀνδρείαν καὶ τῇ ἀσωτίᾳ πρὸς τὴν ἐλευθεριότητα· τοῖς
δὲ ἄκροις πρὸς ἄλληλα πλείστη ἀνομοιότης. τὰ δὲ πλεῖ-
στον ἀπέχοντα ἀλλήλων ἐναντία ὁρίζονται, ὥστε καὶ μᾶλ-
λον ἐναντία τὰ πλεῖον ἀπέχοντα. πρὸς δὲ τὸ μέσον ἀν- 6
τίκειται μᾶλλον ἐφ' ὧν μὲν ἡ ἔλλειψις ἐφ' ὧν δὲ ἡ
ὑπερβολή, οἷον ἀνδρείᾳ μὲν οὐχ ἡ θρασύτης ὑπερβολὴ
οὖσα, ἀλλ' ἡ δειλία ἔλλειψις οὖσα, τῇ δὲ σωφροσύνῃ
οὐχ ἡ ἀναισθησία ἔνδεια οὖσα, ἀλλ' ἡ ἀκολασία ὑπερ-
βολὴ οὖσα. διὰ δύο δ' αἰτίας τοῦτο συμβαίνει, μίαν 7
μὲν τὴν ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος· τῷ γὰρ ἐγγύτερον εἶναι
καὶ ὁμοιότερον τὸ ἕτερον ἄκρον τῷ μέσῳ, οὐ τοῦτο ἀλλὰ
τοὐναντίον ἀντιτίθεμεν μᾶλλον, οἷον ἐπεὶ ὁμοιότερον εἶναι
δοκεῖ τῇ ἀνδρείᾳ ἡ θρασύτης καὶ ἐγγύτερον, ἀνομοιότερον
δ' ἡ δειλία, ταύτην μᾶλλον ἀντιτίθεμεν· τὰ γὰρ ἀπέ-

27. *πλείων* Γ(?) Hel. Ar., *πλείστη* Π N[b] P[2] Ald. || 30. *μὲν τὸ*] *τὸν* Π[1] || 35. *ἀντίκεινται* L[b] M[b] † || 1109a, 1. *ἐφ' ὧν μᾶλλον μὲν* M[b] N[b] et corr. P[2], *ἐπί τινων ἐφ' ὧν μᾶλλον μὲν* pr. P[2], *ἐφ' ὧν μὲν μᾶλλον* Γ Π[2] Ald.

(VIII)

8 χοντα πλεῖον τοῦ μέσου ἐναντιώτερα δοκεῖ εἶναι. μία μὲν οὖν αἰτία αὕτη, ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ἑτέρα δὲ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν· πρὸς ἃ γὰρ αὐτοὶ μᾶλλον πεφύκαμέν πως, ταῦτα μᾶλλον ἐναντία τῷ μέσῳ φαίνεται. οἷον αὐτοὶ μᾶλλον πεφύκαμεν πρὸς τὰς ἡδονάς, διὸ εὐκατάφοροί ἐσμεν πρὸς ἀκολασίαν [ἢ πρὸς κοσμιότητα]. ταῦτ' οὖν μᾶλλον ἐναντία λέγομεν, πρὸς ἃ ἡ ἐπίδοσις μᾶλλον γίνεται· καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀκολασία ὑπερβολὴ οὖσα ἐναντιωτέρα ἐστὶν τῇ σωφροσύνῃ.

IX ὅτι μὲν οὖν ἐστιν ἡ ἀρετὴ ἡ ἠθικὴ μεσότης, καὶ πῶς, 9 καὶ ὅτι μεσότης δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν, καὶ ὅτι τοιαύτη ἐστὶν διὰ τὸ στοχαστικὴ τοῦ μέσου εἶναι τοῦ ἐν τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς πράξεσιν, ἱκα-
2 νῶς εἴρηται. διὸ καὶ ἔργον ἐστὶ σπουδαῖον εἶναι· ἐν ἑκάστῳ γὰρ τὸ μέσον λαβεῖν ἔργον, οἷον κύκλου τὸ μέσον οὐ παντὸς ἀλλὰ τοῦ εἰδότος. οὕτως δὲ καὶ τὸ μὲν ὀργισθῆναι παντὸς καὶ ῥᾴδιον, καὶ τὸ δοῦναι ἀργύριον καὶ δαπανῆσαι· τὸ δ' ᾧ καὶ ὅσον καὶ ὅτε καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὥς, οὐκέτι παντὸς οὐδὲ ῥᾴδιον· διόπερ τὸ εὖ καὶ σπάνιον καὶ ἐπαινετὸν καὶ
3 καλόν. διὸ δεῖ τὸν στοχαζόμενον τοῦ μέσου πρῶτον μὲν ἀποχωρεῖν τοῦ μᾶλλον ἐναντίου, καθάπερ καὶ ἡ Καλυψὼ παραινεῖ

τούτου μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε
νῆα.

τῶν γὰρ ἄκρων τὸ μέν ἐστιν ἁμαρτωλότερον τὸ δ' ἧττον·
4 ἐπεὶ οὖν τοῦ μέσου τυχεῖν ἄκρως χαλεπόν, κατὰ τὸν δεύ-

15. *μᾶλλον* post *ἐσμεν* add. M. M 1186b, 27 Turnebus Bk. Rr. || 16. *ἢ πρὸς κοσμιότητα* secl. Spengelius, legisse videtur iam scriptor M. Moralium l. l. || 23. *τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσιν* K^b, *ταῖς πράξεσι καὶ τοῖς πάθεσιν* Π² || 26. *δὴ* Π² || 28. *ᾧ* ⟨*δεῖ*⟩ Rr. || 29. *διόπερ* K^b Ald. Ar. M. M. 1187a, 4, *ὅπερ* ΓΠ² M^b N^b P² Hel. || *ἐστὶν* post *διόπερ* add. ΓΠ² M^b N^b P² Ald. Hel. (nescio an recte) || 31. *ἡ Καλυψὼ*] *ἡ κίρκη* O¹, *γρ. ὀδυσεὺς* mg. O^b || *παραινεῖ* K^b, *παρῄνει* ΓΠ² M^b N^b Ald. Hel. Ar. || 32. *τούτου* Γ, *τουτου* pr. K^b, *τοῦ τοῦ* corr.² K^b, *τὸ τοῦ* M^b N^b P² Hel., *ὡς τοῦ* Π², *τὸ ὡς τοῦ* Ald. || *μὲν* om. K^b.

(IX)

τερόν φασι πλοῦν τὰ ἐλάχιστα ληπτέον τῶν κακῶν· τοῦτο
1109b δ' ἔσται μάλιστα τοῦτον τὸν τρόπον ὃν λέγομεν. σκοπεῖν δὲ δεῖ καὶ πρὸς ἃ αὐτοὶ εὐκατάφοροι ἐσμέν· ἄλλοι γὰρ πρὸς ἄλλα πεφύκαμεν. τοῦτο δ' ἔσται γνώριμον ἐκ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς λύπης τῆς γινομένης περὶ ἡμᾶς. εἰς τοὐναν- 5
τίον δ' ἑαυτοὺς ἀφέλκειν δεῖ· πολὺ γὰρ ἀπάγοντες τοῦ ἁμαρτάνειν εἰς τὸ μέσον ἥξομεν, ὅπερ οἱ τὰ διεστραμμένα τῶν ξύλων ὀρθοῦντες ποιοῦσιν. ἐν παντὶ δὲ μάλιστα φυλα- 6
κτέον τὸ ἡδὺ καὶ τὴν ἡδονήν· οὐ γὰρ ἀδέκαστοι κρίνομεν αὐτήν. ὅπερ οὖν οἱ δημογέροντες ἔπαθον πρὸς τὴν Ἑλένην, τοῦτο δεῖ παθεῖν καὶ ἡμᾶς πρὸς τὴν ἡδονήν, καὶ ἐν πᾶσιν τὴν ἐκείνων ἐπιλέγειν φωνήν· οὕτω γὰρ αὐτὴν ἀποπεμπόμενοι ἧττον ἁμαρτησόμεθα. ταῦτ' οὖν ποιοῦντες, ὡς ἐν κε- 7
φαλαίῳ εἰπεῖν, μάλιστα δυνησόμεθα τοῦ μέσου τυγχάνειν. χαλεπὸν δ' ἴσως τοῦτο, καὶ μάλιστ' ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον· οὐ γὰρ ῥᾴδιον διορίσαι πῶς καὶ τίσιν καὶ ἐπὶ ποίοις καὶ πόσον χρόνον ὀργιστέον· καὶ γὰρ ἡμεῖς ὁτὲ μὲν τοὺς ἐλλείποντας ἐπαινοῦμεν καὶ πράους φαμέν, ὁτὲ δὲ τοὺς χαλεπαίνοντας ἀνδρώδεις ἀποκαλοῦντες. ἀλλ' ὁ μὲν μικρὸν τοῦ εὖ 8
παρεκβαίνων οὐ ψέγεται, οὔτ' ἐπὶ τὸ μᾶλλον οὔτ' ἐπὶ τὸ ἧττον, ὁ δὲ πλέον· οὗτος γὰρ οὐ λανθάνει. ὁ δὲ μέχρι τίνος καὶ ἐπὶ πόσον ψεκτὸς οὐ ῥᾴδιον τῷ λόγῳ ἀφορίσαι· οὐδὲ γὰρ ἄλλο οὐδὲν τῶν αἰσθητῶν· τὰ δὲ τοιαῦτα ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα, καὶ ἐν τῇ αἰσθήσει ἡ κρίσις. τὸ μὲν ἄρα τοσοῦτο 9
δηλοῖ ὅτι ἡ μέση ἕξις ἐν πᾶσιν ἐπαινετή, ἀποκλίνειν δὲ δεῖ ὁτὲ μὲν ἐπὶ τὴν ὑπερβολὴν ὁτὲ δ' ἐπὶ τὴν ἔλλειψιν· οὕτω γὰρ ῥᾷστα τοῦ μέσου καὶ τοῦ εὖ τευξόμεθα.

1109b, 2. καὶ πρὸς ἃ $\Gamma M^b Q$, πρὸς ἃ καὶ $\Pi^2 K^b$ Ald. Bk. Rr., καὶ πρὸς ἃ καὶ $H^a N^b P^2$ || 5. ἀπάγοντες $\Pi^1 N^b$, ἀπαγαγόντες $\Pi^2 P^2$ Ald. Bk. || 15. πῶς] καὶ πῶς $K^b L^b$ || 18. ἀποκαλοῦντες K^b et, ut videtur, Hel. Ar., ἐπικαλοῦντες M^b, ἀποκαλοῦμεν c. c. Bk. Rr. || 23. τοσοῦτον $\Pi^2 M^b N^b$ Ald. et corr.^{2} K^b || 24. δῆλον codices Turnebi Bk. Rr. || 25. ὅτε — ὅτε K^b (ut v. 16 sq.), τοτὲ — τοτὲ $\Pi^2 M^b N^b P^2$ Ald., ποτὲ — ποτὲ Hel.

Γ.

Γ 1 τῆς ἀρετῆς δὲ περὶ πάθη τε καὶ πράξεις οὔσης, καὶ
ἐπὶ μὲν τοῖς ἑκουσίοις ἐπαίνων καὶ ψόγων γινομένων, ἐπὶ
δὲ τοῖς ἀκουσίοις συγγνώμης, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐλέου, τὸ ἑκού-
σιον καὶ τὸ ἀκούσιον ἀναγκαῖον ἴσως διορίσαι τοῖς περὶ ἀρετῆς
2 ἐπισκοποῦσιν, χρήσιμον δὲ καὶ τοῖς νομοθετοῦσι πρός τε τὰς
τιμὰς καὶ τὰς κολάσεις.
3 δοκεῖ δὲ ἀκούσια εἶναι τὰ βίᾳ ἢ δι' ἄγνοιαν γιγνόμενα. 1110a
βίαιον δὲ οὗ ἡ ἀρχὴ ἔξωθεν, τοιαύτη οὖσα ἐν ᾗ μηδὲν συμβάλ-
λεται ὁ πράττων ἢ ὁ πάσχων, οἷον εἰ πνεῦμα κομίσαι ποι
4 ἢ ἄνθρωποι κύριοι ὄντες. ὅσα δὲ διὰ φόβον μειζόνων κακῶν
πράττεται ἢ διὰ καλόν τι, οἷον εἰ τύραννος προστάττοι αἰσχρόν
τι πρᾶξαι κύριος ὢν γονέων καὶ τέκνων, καὶ πράξαντος μὲν σῴ-
ζοιντο μὴ πράξαντος δ' ἀποθνήσκοιεν, ἀμφισβήτησιν ἔχει πότε-
5 ρον ἀκούσιά ἐστιν ἢ ἑκούσια. τοιοῦτον δέ τι συμβαίνει καὶ περὶ
τὰς ἐν τοῖς χειμῶσιν ἐκβολάς· ἁπλῶς μὲν γὰρ οὐδεὶς ἀπο-
βάλλεται ἑκών, ἐπὶ σωτηρίᾳ δὲ αὑτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν
6 ἅπαντες οἱ νοῦν ἔχοντες. μικταὶ μὲν οὖν εἰσιν αἱ τοιαῦται
πράξεις, ἐοίκασι δὲ μᾶλλον ἑκουσίοις. αἱρεταὶ γάρ εἰσιν
τότε ὅτε πράττονται· τὸ δὲ τέλος τῆς πράξεως κατὰ τὸν
καιρόν ἐστι, καὶ τὸ ἑκούσιον δὴ καὶ τὸ ἀκούσιον, ὅτε πράτ-
τει, λεκτέον· πράττει δὴ ἑκών. καὶ γὰρ ἡ ἀρχὴ τοῦ κινεῖν
τὰ ὀργανικὰ μέρη ἐν ταῖς τοιαύταις πράξεσιν ἐν αὐτῷ
ἐστίν· ὧν δ' ἐν αὐτῷ ἡ ἀρχή, ἐπ' αὐτῷ καὶ τὸ πράττειν

Lib. III. $K^b O^b = \Pi^1$, $L^b M^b = \Pi^2$.

1109b, 30. δὲ O^2 Ald. Hel., δὴ ΓΠ Ar. Bk. Rr. ‖ 31. ἐπὶ — ἐπὶ K^b, ἐν — ἐν $\Pi^2 N^b O^b P^2$ Ald. ‖ 32. δὲ ante καὶ om. $\Pi^2 O^b$ ‖ 33. τὸ add. K^b, c. c. om. Bk. Rr. ‖ 1110a, 1. δὴ codices Lambini ‖ βίαια $N^b P^2$ Tubingensis Par. 1417 Hel., βίᾳ c. c. An. ‖ 3. κινήσει M^b Hel. † ‖ 6. πράξαντες Γ $M^b N^b P^2$ Ald. et corr.[3] K^b, πράξαντι O^b (πράξαντος etiam Hel. Ar.) ‖ 7. πρά-ξαντες corr.[3] K^b † ‖ 8. τι add. Γ O^b Ald. Ar., om. $\Pi^2 K^b$ Hel. (nescio an recte) ‖ 14. ἑκούσιον δὴ καὶ ἀκούσιον O^b, ἀκούσιον δὴ καὶ τὸ ἑκούσιον Π^2 † ‖ 15. δὴ Susem., δὲ ΓΠ Ald. Ar. Bk. Rr., τοίνυν Hel.

(I)
καὶ μή. ἑκούσια δὴ τὰ τοιαῦτα, ἁπλῶς δὲ ἴσως ἀκούσια·
οὐδεὶς γὰρ ἂν ἕλοιτο καθ' αὑτὸ τῶν τοιούτων οὐδέν. ἐπὶ ταῖς 7
πράξεσιν δὲ ταῖς τοιαύταις ἐνιότε καὶ ἐπαινοῦνται, ὅταν
αἰσχρόν τι ἢ λυπηρὸν ὑπομένωσι ἀντὶ μεγάλων καὶ κα-
λῶν· ἂν δὲ ἀνάπαλιν, ψέγονται. τὰ γὰρ αἴσχισθ' ὑπομεῖ-
ναι ἐπὶ μηδενὶ καλῷ ἢ μετρίῳ φαύλου. ἐπ' ἐνίοις δ' ἔπαι-
νος μὲν οὐ γίνεται, συγγνώμη δ', ὅταν διὰ τοιαῦτα πράξῃ
τις ἃ μὴ δεῖ, ἃ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερτείνει καὶ μη-
δεὶς ἂν ὑπομεῖναι. ἔνια δ' ἴσως οὐκ ἔστιν ἀναγκασθῆναι, 8
ἀλλὰ μᾶλλον ἀποθανετέον παθόντι τὰ δεινότατα· καὶ
γὰρ τὸν Εὐριπίδου Ἀλκμαίωνα γελοῖα φαίνεται τὰ ἀναγ-
κάσαντα μητροκτονῆσαι. ἔστι δὲ χαλεπὸν ἐνίοτε διακρῖναι 9
ποῖον ἀντὶ ποίου αἱρετέον καὶ τί ἀντὶ τίνος ὑπομενετέον, ἔτι
δὲ χαλεπώτερον ἐμμεῖναι τοῖς γνωσθεῖσιν· ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ
πολύ ἐστιν τὰ μὲν προσδοκώμενα λυπηρά, ἃ δὲ ἀναγκάζον-
ται αἰσχρά, ὅθεν ἔπαινοι καὶ ψόγοι γίνονται περὶ τοὺς
1110b ἀναγκασθέντας ἢ μή. τὰ δὴ ποῖα φατέον βίαια; ἢ ἁπλῶς 10
μέν, ὁπότ' ἂν ἡ αἰτία ἐν τοῖς ἐκτὸς ᾖ καὶ ὁ πράττων μη-
δὲν συμβάλληται; ἃ δὲ καθ' αὑτὰ μὲν ἀκούσιά ἐστιν, νῦν
δὲ καὶ ἀντὶ τῶνδε αἱρετά, καὶ ἡ ἀρχὴ ἐν τῷ πράττοντι,
καθ' αὑτὰ μὲν ἀκούσιά ἐστιν, νῦν δὲ καὶ ἀντὶ τῶνδε ἑκούσια.
μᾶλλον δ' ἔοικεν ἑκουσίοις· αἱ γὰρ πράξεις ἐν τοῖς καθ'
ἕκαστα, ταῦτα δὲ ἑκούσια. ποῖα δ' ἀντὶ ποίων αἱρετέον, οὐ
ῥᾴδιον ἀποδοῦναι· πολλαὶ γὰρ διαφοραί εἰσιν ἐν τοῖς καθ'
ἕκαστα. εἰ δέ τις τὰ ἡδέα καὶ τὰ καλὰ φαίη βίαια 11

24. ταῦτα L^b et corr.[1] P^2, τὰ τοιαῦτα M^b ‖ πράξηι K^b, πράξει L^b, πράξειέ $M^b N^b O^b P^2$ Ald. ‖ 25. καὶ ante τὴν add. Ald. et corr.[3] K^b ‖ ὑπερτείνει post 26. ὑπομεῖναι Π^2 ‖ 26. ὑπομειναι pr. K^b, ὑπομεῖναι N^b et corr.[2] K^b, ὑπομείνῃ $\Pi^2 O^b$ ‖ 27. ἀποθανατέον παθόντα $\Pi^2 N^b O^b P^2$ Ald. ‖ 29. τὸ κρῖναι L^b $N^b O^b$, τὸ κρίναι Ald., τὸ διακρῖναι O^1 Hel. ‖ 32. τὰ δ' ἀναγκάζοντα $M^b N^b$ Ald. et pr. P^2 (rubro liquore corr.) ‖ 1110b, 9. τὰ ἡδέα καὶ καλὰ $N^b P^2$, τὰ καλὰ καὶ τὰ ἡδέα L^b An. Hel., τὰ ἡδέα $M^b O^b$ †.

(I)
εἶναι (ἀναγκάζειν γὰρ ἔξω ὄντα), πάντα ἂν εἴη οὕτω
βίαια· τούτων γὰρ χάριν πάντες πάντα πράττουσιν. καὶ οἱ
μὲν βίᾳ καὶ ἄκοντες λυπηρῶς, οἱ δὲ διὰ τὸ ἡδὺ καὶ κα-
λὸν μεθ' ἡδονῆς. γελοῖον δὴ τὸ αἰτιᾶσθαι τὰ ἐκτός, ἀλλὰ
μὴ αὑτὸν εὐθήρατον ὄντα ὑπὸ τῶν τοιούτων, καὶ τῶν μὲν
12 καλῶν ἑαυτόν, τῶν δ' αἰσχρῶν τὰ ἡδέα. ἔοικεν δὴ τὸ
βίαιον εἶναι οὗ ἔξωθεν ἡ ἀρχή, μηδὲν συμβαλλομένου τοῦ
βιασθέντος.

13 τὸ δὲ δι' ἄγνοιαν οὐχ ἑκούσιον μὲν ἅπαν ἐστίν, ἀκού- 2
σιον δὲ τὸ ἐπίλυπον καὶ ἐν μεταμελείᾳ· ὁ γὰρ δι' ἄγνοιαν
πράξας ὁτιοῦν, μηδὲν δὲ δυσχεραίνων ἐπὶ τῇ πράξει, ἑκὼν
μὲν οὐ πέπραχεν, ὅ γε μὴ ᾔδει, οὐ δ' αὖ ἄκων, μὴ λυπού-
μενός γε. τοῦ δὴ δι' ἄγνοιαν ὁ μὲν ἐν μεταμελείᾳ ἄκων
δοκεῖ, ὁ δὲ μὴ μεταμελόμενος, ἐπεὶ ἕτερος, ἔστω οὐχ ἑκών·
14 ἐπεὶ γὰρ διαφέρει, βέλτιον ὄνομα ἔχειν ἴδιον. ἕτερον δ'
ἔοικεν καὶ τὸ δι' ἄγνοιαν πράττειν τοῦ ἀγνοοῦντα· ὁ
γὰρ μεθύων ἢ ὀργιζόμενος οὐ δοκεῖ δι' ἄγνοιαν πράττειν
ἀλλὰ διά τι τῶν εἰρημένων, οὐκ εἰδὼς δὲ ἀλλ' ἀγνοῶν.
ἀγνοεῖ μὲν οὖν πᾶς ὁ μοχθηρὸς ἃ δεῖ πράττειν καὶ ὧν
ἀφεκτέον, καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν ἄδικοι καὶ ὅλως
15 κακοὶ γίνονται· τὸ δ' ἀκούσιον βούλεται λέγεσθαι οὐκ εἴ τις
ἀγνοεῖ τὸ συμφέρον. οὐ γὰρ ἡ ἐν τῇ προαιρέσει ἄγνοια
αἰτία τοῦ ἀκουσίου ἀλλὰ τῆς μοχθηρίας, οὐδὲ ἡ καθόλου
(ψέγονται γὰρ διά γε ταύτην), ἀλλ' ἡ καθ' ἕκαστα, ἐν
οἷς καὶ περὶ ἃ ἡ πρᾶξις· ἐν τούτοις γὰρ καὶ ἔλεος καὶ 1111a

10. ἀναγκάζει ΓK^b, ἀνάγκη Ald. ‖ πάντα καλὰ εἴη ἂν L^b, καὶ τὰ καλὰ πάντα εἴη ἂν M^b † ‖ οὕτω ΓN^b O^b P², αὐτῶι Π² K^b Ar. (?) (nescio an recte), οὐ τῷ αὐτῷ Ald., οὕτως αὐτῷ? Susem., τούτῳ ci. Coraes ‖ 11. πάντα πάντες L^b N^b O^b ‖ 12. ἡδὺ καὶ] ἡδὺ ἢ Π², ἡδὺ O^b Ar., ἡδὺ ἢ τὸ P², ἡδὺ τὸ Ald. ‖ κακὸν Ald., om. N^b O^b Ar. ‖ 13. δὲ ΓK^b N^b O^b P² † ‖ 20. δὲ] τι K^b, om. ΓM^b ‖ 21. οὐ δ' Susem., οὐδ' cum fontibus Bk. Rr. ‖ 23. ἔσται Π² † ‖ 25. τοὺς ἀγνοοῦντας pr. K^b, τοὺς ἀγνοούντως rc. K^b, τοῦ ἀγνοοῦντος M^b, τοῦ ἀγνοοῦντα c. c. Hel. ‖ ποιεῖν post ἀγνοοῦντα add. Γ Bk. Rr. ‖ 1111a, 1. καὶ post γὰρ om. Π² Ald.

*συγγνώμη· ὁ γὰρ τούτων τι ἀγνοῶν ἀκουσίως πράττει.
ἴσως οὖν οὐ χεῖρον διορίσαι αὐτά, τίνα καὶ πόσα ἐστίν, τίς* 16
*τε δὴ καὶ τί καὶ περὶ τί ἢ ἐν τίνι πράττει, ἐνίοτε δὲ καὶ
τίνι, οἷον ὀργάνῳ, καὶ ἕνεκα τίνος, οἷον σωτηρίας, καὶ πῶς,
οἷον ἠρέμα ἢ σφόδρα. ἅπαντα μὲν οὖν ταῦτα οὐδεὶς ἂν* 17
*ἀγνοήσειεν μὴ μαινόμενος, δῆλον δ' ὡς οὐδὲ τὸν πράττοντα·
πῶς γὰρ ἑαυτόν γε; ὃ δὲ πράττει ἀγνοήσειεν ἄν τις, οἷον
λέγοντές φασιν ἐκπεσεῖν αὐτούς, ἢ οὐκ εἰδέναι ὅτι ἀπόρρητα
ἦν, ὥσπερ Αἰσχύλος τὰ μυστικά, ἢ δεῖξαι βουλόμενος
ἀφεῖναι, ὡς ὁ τὸν καταπέλτην. οἰηθείη δ' ἄν τις καὶ τὸν
υἱὸν πολέμιον εἶναι ὥσπερ ἡ Μερόπη, καὶ ἐσφαιρῶσθαι
τὸ λελογχωμένον δόρυ, ἢ τὸν λίθον κίσσηριν εἶναι· καὶ ἐπὶ
σωτηρίᾳ πίσας ἀποκτεῖναι ἄν· καὶ θῖξαι βουλόμενος,
ὥσπερ οἱ ἀκροχειριζόμενοι, πατάξειεν ἄν. περὶ πάντα δὴ* 18
*ταῦτα τῆς ἀγνοίας οὔσης ἐν οἷς ἡ πρᾶξις, ὁ τούτων τι
ἀγνοήσας ἄκων δοκεῖ πεπραχέναι, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς
κυριωτάτοις· κυριώτατα δ' εἶναι δοκεῖ ἐν οἷς ἡ πρᾶξις καὶ
οὗ ἕνεκα. τοῦ δὲ κατὰ τὴν τοιαύτην ἄγνοιαν ἀκουσίου* 19
λεγομένου ἔτι δεῖ τὴν πρᾶξιν λυπηρὰν εἶναι καὶ ἐν μεταμελείᾳ.

3 *ὄντος δ' ἀκουσίου τοῦ βίᾳ καὶ δι' ἄγνοιαν, τὸ ἑκού-* 20
*σιον δόξειεν ἂν εἶναι οὗ ἡ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ εἰδότι τὰ καθ'
ἕκαστα ἐν οἷς ἡ πρᾶξις. ἴσως γὰρ οὐ καλῶς λέγεται ἀκού-* 21

6. *ἂν* om. Π^2 Ald. ‖ 8. *ἑαυτόν γε ὅ τε* O^b, *ὃ δὲ* (*δι'* corr.[2]) *ἑαυτόν γε* K^b, *ὃ* — 10. *ἦν* om. M^b † ‖ 9. *λέγοντάς* ci. Rr. ‖ *αὑτοὺς* Ald., *αὐτούς* Π Bk., *αὐτοῖς* vel *αὑτοῖς* fortasse An., *αὑτοῖς* Lambinus ‖ 10. *δίξαι* M^b ‖ 13. *λελογχευμένον* Ald. et rc. M^b ‖ *κίσηριν* L^b Hel., *κίσιριν* $K^b O^b P^2$ ‖ 14. *πίσας* An. (fol. 40[a]) et Mi. (fol. 72[b]) et Clem. Al. Strom. II, 14. p. 461 P. et, ut videtur, E. E. 1225 b, 4 sq. et M. M. 1188 b, 31 sqq., id quod demonstravit Bernaysius, *παίσας* $Γ Π^1 L^b$ Ald. Ar. Bk. Rr., *σπεύσας* M^b, *πέμψας* Hel. ‖ *θῖξαι* codices Turnebi, *δεῖξαι* Γ Π Ald. An. Ar. Bk. Rr., *πιέσαι* vel simile quid Bernaysius (p. 306. n. 6) ‖ 16. *ἐν οἷς ἡ πρᾶξις* secl. Rr. ‖ 19. *δὲ* Thurotus, *δὴ* Γ Π Ald. Bk. Rr. ‖ 22. *βιαίου* $N^b O^b$ Ald.

(I)
22 σια εἶναι τὰ διὰ θυμὸν ἢ δι' ἐπιθυμίαν. πρῶτον μὲν γὰρ
οὐδὲν ἔτι τῶν ἄλλων ζῴων ἑκουσίως πράξει, οὐδ' οἱ παῖδες·
23 εἶτα πότερον οὐδὲν ἑκουσίως πράττομεν τῶν δι' ἐπιθυμίαν
ἢ θυμόν, ἢ τὰ καλὰ μὲν ἑκουσίως τὰ δ' αἰσχρὰ ἀκου-
24 σίως; ἢ γελοῖον ἑνός γε αἰτίου ὄντος; ἄτοπον δὲ ἴσως τὸ
ἀκούσια φάναι ὧν δεῖ ὀρέγεσθαι· δεῖ δὲ καὶ ὀργίζεσθαι
ἐπί τισι καὶ ἐπιθυμεῖν τινῶν, οἷον ὑγιείας καὶ μαθήσεως.
25 δοκεῖ δὲ καὶ τὰ μὲν ἀκούσια λυπηρὰ εἶναι, τὰ δὲ κατ' ἐπι-
26 θυμίαν ἡδέα. ἔτι δὲ τί διαφέρει τῷ ἀκούσια εἶναι τὰ κατὰ
λογισμὸν ἢ θυμὸν ἁμαρτηθέντα; φευκτὰ μὲν γὰρ ἄμφω,
27 δοκεῖ δὲ οὐχ ἧττον ἀνθρωπικὰ εἶναι τὰ ἄλογα [πάθη], ὥστε
καὶ αἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου [ἀπὸ θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας]·
ἄτοπον δὴ τὸ τιθέναι ἀκούσια ταῦτα.

II διωρισμένων δὲ τοῦ τε ἑκουσίου καὶ τοῦ ἀκουσίου, περὶ
προαιρέσεως ἕπεται διελθεῖν· οἰκειότατον γὰρ εἶναι δοκεῖ
2 τῇ ἀρετῇ καὶ μᾶλλον τὰ ἤθη κρίνειν τῶν πράξεων. — ἡ
προαίρεσις δὴ ἑκούσιον μὲν φαίνεται, οὐ ταὐτὸν δέ, ἀλλ'
ἐπὶ πλέον τὸ ἑκούσιον· τοῦ μὲν γὰρ ἑκουσίου καὶ παῖδες καὶ
τὰ ἄλλα ζῷα κοινωνεῖ, προαιρέσεως δ' οὔ, καὶ τὰ ἐξαίφνης
3 ἑκούσια μὲν λέγομεν, κατὰ προαίρεσιν δ' οὔ. — οἱ δὲ λέγοντες
αὐτὴν ἐπιθυμίαν ἢ θυμὸν ἢ βούλησιν ἤ τινα δόξαν οὐκ ἐοί-
κασιν ὀρθῶς λέγειν. οὐ γὰρ κοινὸν ἡ προαίρεσις καὶ τῶν
4 ἀλόγων, ἐπιθυμία δὲ καὶ θυμός. καὶ ὁ ἀκρατὴς ἐπι-
θυμῶν μὲν πράττει, προαιρούμενος δ' οὔ· ὁ ἐγκρατὴς δ' ἀνά-
5 παλιν προαιρούμενος μέν, ἐπιθυμῶν δ' οὔ. καὶ προαιρέσει

25. δι' om. $Π^1$ (nescio an recte) ‖ 27. ἐπιθυμίαν] θυμὸν Ar. ‖ 28. ἢ θυμὸν $Γ Π^2 N^b O^b P^2$ Ald. Hel., καὶ θυμὸν K^b Bk. Rr., καὶ ἐπιθυμίαν Ar. ‖ 32. καὶ add. K^b, c. c. om. Ar. Bk. Rr. ‖ 1111b, 1. πάθη om. pr. K^b, c. c. et corr.[3] K^b add. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ ὥστε καὶ αἱ $Γ K^b O^3$, ἔτι καὶ αἱ mg. O^1, αἱ δὲ c. c. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 2. ἀπὸ — ἐπιθυμίας om. K^b, c. c. add. Hel. Ar. Bk. Rr.: malim ego quoque αἱ praemisso servare ‖ 6. κρῖναι τῶν πράξεων M^b, κρίνειν προαιρέσει τῶν πράξεων Γ, τῶν πράξεων κρίνειν K^b ‖ 7. δὴ $Γ K^b$ Hel., δὲ $Π^2 N^b O^b P^2$ Ald. ‖ 9. τὰ ἄλλα] ἄλλα O^b, τὰ L^b.

(II)

μὲν ἐπιθυμία ἐναντιοῦται, ἐπιθυμίᾳ δ' ἐπιθυμία οὔ. καὶ ἡ
μὲν ἐπιθυμία ἡδέος καὶ ἐπιλύπου, ἡ προαίρεσις δ' οὔτε λυ-
πηροῦ οὔθ' ἡδέος. — θυμὸς δ' ἔτι ἧττον· ἥκιστα γὰρ τὰ διὰ 6
θυμὸν κατὰ προαίρεσιν εἶναι δοκεῖ. — ἀλλὰ μὴν οὐδὲ βούλησίς 7
γε, καίπερ σύνεγγυς φαινόμενον. προαίρεσις μὲν γὰρ οὐκ
ἔστιν τῶν ἀδυνάτων, καὶ εἴ τις φαίη προαιρεῖσθαι, δοκοίη
ἂν ἠλίθιος εἶναι· βούλησις δ' ἐστὶν τῶν ἀδυνάτων, οἷον ἀθα-
νασίας. καὶ ἡ μὲν βούλησίς ἐστιν καὶ περὶ τὰ μηδαμῶς δι' 8
αὑτοῦ πραχθέντα ἄν, οἷον ὑποκριτήν τινα νικᾶν ἢ ἀθλητήν·
προαιρεῖται δὲ τὰ τοιαῦτα οὐδείς, ἀλλ' ὅσα οἴεται γενέσθαι
ἂν δι' αὑτοῦ. ἔτι δὲ ἡ μὲν βούλησις τοῦ τέλους ἐστὶ μᾶλλον, 9
ἡ δὲ προαίρεσις τῶν πρὸς τὸ τέλος, οἷον ὑγιαίνειν βουλόμεθα.
προαιρούμεθα δὲ δι' ὧν ὑγιανοῦμεν, καὶ εὐδαιμονεῖν βουλό-
μεθα μὲν καὶ φαμέν, προαιρούμεθα δὲ λέγειν οὐχ ἁρμόζει· ὅλως
γὰρ ἔοικεν ἡ προαίρεσις περὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν εἶναι. — οὐδὲ δὴ 10
δόξα ἂν εἴη. ἡ μὲν γὰρ δόξα δοκεῖ περὶ πάντα εἶναι,
καὶ οὐδὲν ἧττον περὶ τὰ ἀίδια καὶ τὰ ἀδύνατα ἢ τὰ ἐφ'
ἡμῖν· καὶ τῷ ψευδεῖ καὶ ἀληθεῖ διαιρεῖται, οὐ τῷ κακῷ
καὶ ἀγαθῷ, ἡ προαίρεσις δὲ τούτοις μᾶλλον. — ὅλως μὲν οὖν
1112a δόξῃ ταὐτὸν ἴσως οὐδὲ λέγει οὐδείς· ἀλλ' οὐδὲ τινί. τῷ γὰρ 11
προαιρεῖσθαι τἀγαθὰ ἢ τὰ κακὰ ποιοί τινές ἐσμεν, τῷ δὲ
δοξάζειν οὔ. καὶ προαιρούμεθα μὲν λαβεῖν ἢ φυγεῖν ἤ τι 12
τῶν τοιούτων, δοξάζομεν δὲ τί ἐστιν ἢ τίνι συμφέρει ἢ πῶς·
λαβεῖν δὲ ἢ φυγεῖν οὐ πάνυ δοξάζομεν. καὶ ἡ μὲν προ- 13
αίρεσις ἐπαινεῖται τῷ εἶναι οὗ δεῖ μᾶλλον ἢ τῷ ὀρθῶς, ἡ
δὲ δόξα τῷ ὡς ἀληθῶς. καὶ προαιρούμεθα μὲν ἃ μάλιστα
ἴσμεν ἀγαθὰ ὄντα, δοξάζομεν δὲ ἃ οὐ πάνυ ἴσμεν. δοκοῦσί 14

18. διὰ $Γ O^b$ Ald. Hel. et corr.[1] K^b, κατὰ $Π^2$ et pr. K^b ‖ 25. οἴεται ἂν γενέσθαι L^b Ald., ἂν δοκεῖ γενέσθαι M^b ‖ 30. τὰ] τῶν N^b et pr. P^2 ‖ 1112a, 1. δόξῃ O^b Ald. Hel. Ar., δόξει K^b, καὶ δόξῃ $Π^2$, δόξει οὐ Γ(?) ‖ 4. πῶς ⟨ἔσται⟩ vel πῶς ⟨ἔχει⟩ ci. Rr. ‖ 5. καὶ — 7. ἀληθῶς verbis repeti 1111^b 33. καὶ τῷ — 34. μᾶλλον dicta monet Rr. ‖ 7. ὡς add. $Γ Π^1 N^b$.

(II)
τε οὐχ οἱ αὐτοὶ προαιρεῖσθαί τε ἄριστα καὶ δοξάζειν, ἀλλ'
ἔνιοι δοξάζειν μὲν ἄμεινον, διὰ κακίαν δ' αἱρεῖσθαι οὐχ ἃ
15 δεῖ. εἰ δὲ προγίνεται δόξα τῆς προαιρέσεως ἢ παρακολου-
θεῖ, οὐδὲν διαφέρει· οὐ τοῦτο γὰρ σκοποῦμεν, ἀλλ' εἰ ταὐτόν
16 ἐστιν δόξῃ τινί. — τί οὖν ἢ ποῖόν τι ἐστίν, ἐπειδὴ τῶν εἰρη-
μένων οὐδέν; ἑκούσιον μὲν δὴ φαίνεται, τὸ δὲ ἑκούσιον οὐ πᾶν
17 προαιρετόν. ἀλλ' ἆρά γε τὸ προβεβουλευμένον; ἡ γὰρ προ-
αίρεσις μετὰ λόγου καὶ διανοίας. ὑποσημαίνειν δ' ἔοικεν
καὶ τοὔνομα ὡς ὂν πρὸ ἑτέρων αἱρετόν.

III βουλεύονται δὲ πότερα περὶ πάντων, καὶ πᾶν βουλευ-
2 τόν ἐστιν, ἢ περὶ ἐνίων οὐκ ἔστι βουλή; λεκτέον δὲ ἴσως βου-
λευτὸν οὐχ ὑπὲρ οὗ βουλεύσαιτ' ἄν τις ἠλίθιος ἢ μαινόμενος,
3 ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ὁ νοῦν ἔχων. — περὶ δὲ τῶν ἀιδίων οὐδεὶς βου-
λεύεται, οἷον περὶ τοῦ κόσμου ἢ τῆς διαμέτρου καὶ τῆς
4 πλευρᾶς, ὅτι ἀσύμμετροι. — ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῶν ἐν κινήσει,
ἀεὶ δὲ κατὰ ταὐτὰ γινομένων, εἴτ' ἐξ ἀνάγκης εἴτε καὶ
φύσει ἢ διά τινα αἰτίαν ἄλλην, οἷον τροπῶν καὶ ἀνατο-
5 λῶν. — οὐδὲ περὶ τῶν ἄλλοτε ἄλλως, οἷον αὐχμῶν καὶ ὄμ-
βρων. — οὐδὲ περὶ τῶν ἀπὸ τύχης, οἷον θησαυροῦ εὑρέσεως. —
6 ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῶν ἀνθρωπικῶν πάντων, οἷον πῶς ἂν Σκύ-
θαι ἄριστα πολιτεύοιντο οὐδεὶς Λακεδαιμονίων βουλεύεται.
7 οὐ γὰρ γένοιτ' ἂν τούτων οὐδὲν δι' ἡμῶν. — βουλευόμεθα δὲ
περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν πρακτῶν· ταῦτα δὲ καὶ ἔστιν λοιπά. αἴτια
γὰρ δοκοῦσιν εἶναι φύσις καὶ ἀνάγκη καὶ τύχη, ἔτι δὲ
νοῦς καὶ πᾶν τὸ δι' ἀνθρώπου. τῶν δ' ἀνθρώπων ἕκαστοι βου-
8 λεύονται περὶ τῶν δι' αὐτῶν πρακτῶν. καὶ περὶ μὲν τὰς

9. τε] δὲ K^b ‖ τε K^b, τὰ cet. ‖ 20. ἄν τις βουλεύσαιτο $Π^2$ Ald. ‖ 23. ἀσύμμετρος M^b, σύμμετροι pr. K^b, γρ. ἀσύμμετρα mg.[3] K^b † ‖ 24. εἴτ' — 25. ἄλλην post 26. ἄλλως tri. Thurotus ‖ καὶ add. K^b ‖ 25. ἢ] εἴτε O^b, om. K^b ‖ 28. ἀνθρωπίνων ἁπάντων K^b, ἀνθρωπίνων πάντων Rr. ‖ 30. δι' ἡμῶν οὐθέν $N^b O^b$, δ' ἡμῶν οὐθὲν Ald., ἡμῶν οὐθέν L^b, οὐθὲν ἡμῶν M^b ‖ 31. ἐν K^b, ἐφ' c. c. Hel. ‖ καὶ post ἡμῖν add. $ΓK^b$, c. c. om. Hel. ‖ αἰτίαι $K^b M^b$, αἴτια c. c. Hel.

(III)

1112b ἀκριβεῖς καὶ αὐτάρκεις τῶν ἐπιστημῶν οὐκ ἔστι βουλή, οἷον
περὶ γραμμάτων (οὐ γὰρ διστάζομεν πῶς γραπτέον)· ἀλλ'
ὅσα γίνεται δι' ἡμῶν, μὴ ὡσαύτως δ' αἰεί, περὶ τούτων βου-
λευόμεθα, οἷον περὶ τῶν κατ' ἰατρικὴν καὶ χρηματιστικήν,
καὶ περὶ κυβερνητικὴν μᾶλλον ἢ γυμναστικήν, ὅσῳ ἧττον
διηκρίβωται, καὶ ἔτι περὶ τῶν λοιπῶν ὁμοίως. μᾶλλον δὲ 9
καὶ περὶ τὰς δόξας ἢ τὰς ἐπιστήμας· μᾶλλον γὰρ περὶ
αὐτὰς διστάζομεν. τὸ βουλεύεσθαι δὲ ἐν τοῖς ὡς ἐπὶ τὸ 10
πολύ, ἀδήλοις δὲ πῶς ἀποβήσεται, καὶ ἐν οἷς ** ἀδιόριστον.
συμβούλους δὲ παραλαμβάνομεν εἰς τὰ μεγάλα, ἀπιστοῦν-
τες ἡμῖν αὐτοῖς ὡς οὐχ ἱκανοῖς διαγνῶναι. — βουλευόμεθα 11
δ' οὐ περὶ τῶν τελῶν ἀλλὰ περὶ τῶν πρὸς τὰ τέλη. οὔτε
γὰρ ἰατρὸς βουλεύεται εἰ ὑγιάσει, οὔτε ῥήτωρ εἰ πείσει,
οὔτε πολιτικὸς εἰ εὐνομίαν ποιήσει, οὐδὲ τῶν λοιπῶν οὐδεὶς
περὶ τοῦ τέλους· ἀλλὰ θέμενοι τέλος τι, πῶς καὶ διὰ τίνων
ἔσται σκοποῦσιν, καὶ διὰ πλειόνων μὲν φαινομένου γίνεσθαι
διὰ τίνος ῥᾷστα καὶ κάλλιστα ἐπισκοποῦσιν, δι' ἑνὸς δ' ἐπι-
τελουμένου πῶς διὰ τούτου ἔσται κἀκεῖνο διὰ τίνος, ἕως ἂν
ἔλθωσιν ἐπὶ τὸ πρῶτον αἴτιον, ὃ ἐν τῇ εὑρέσει ἔσχατον
ἐστίν· ὁ γὰρ βουλευόμενος ἔοικεν ζητεῖν καὶ ἀναλύειν τὸν
εἰρημένον τρόπον ὥσπερ διάγραμμα. φαίνεται δ' ἡ μὲν 12
ζήτησις οὐ πᾶσα εἶναι βούλευσις, οἷον αἱ μαθηματικαί, ἡ
δὲ βούλευσις πᾶσα ζήτησις, καὶ τὸ ἔσχατον ἐν τῇ ἀνα-
λύσει πρῶτον εἶναι ἐν τῇ γενέσει. κἂν μὲν ἀδυνάτῳ ἐν- 13
τύχωσιν, ἀφίστανται, οἷον εἰ χρημάτων δεῖ, ταῦτα δὲ μὴ
οἷόν τε πορισθῆναι· ἐὰν δὲ δυνατὸν φαίνηται, ἐγχειροῦσι
πράττειν. δυνατὰ δὲ ἃ δι' ἡμῶν γένοιτ' ἄν· τὰ γὰρ διὰ
τῶν φίλων δι' ἡμῶν πως ἐστίν· ἡ γὰρ ἀρχὴ ἐν ἡμῖν. ζη- 14
τεῖται δὲ ὁτὲ μὲν τὰ ὄργανα ὁτὲ δὲ ἡ χρεία αὐτῶν·

1112b, 7. δόξας N^b et corr. L^b et v. l. ap. An., τέχνας $ΓΠ^1 M^b$ Ald. An. Hel. Ar. Bk. Rr. et pr. L^b ‖ 9. οἷς ⟨τὸ ὡς δεῖ⟩ secundum M. M. 1189b, 18 sqq. Rassovius, οἷς ⟨τὸ⟩ ci. Rr. ‖ 15. τίνος $Π^2$, τίνων c. c. Hel. ‖ 21. εἰρημένον] αὐτὸν K^b.

(III)
ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ὁτὲ μὲν δι' οὗ ὁτὲ δὲ πῶς
15 δὴ διά τινος. ἔοικεν δή, καθάπερ εἴρηται, ἄνθρωπος εἶναι
ἀρχὴ τῶν πράξεων· ἡ δὲ βουλὴ περὶ τῶν αὑτῷ πρακτῶν,
16 αἱ δὲ πράξεις ἄλλων ἕνεκα. οὐκ ἄρ' ἂν εἴη βουλευτὸν τὸ
τέλος ἀλλὰ τὰ πρὸς τὰ τέλη. — οὐδὲ δὴ τὰ καθ' ἕκαστα,
οἷον εἰ ἄρτος τοῦτο ἢ πέπεπται ὡς δεῖ· αἰσθήσεως γὰρ 1113a
17 ταῦτα. — εἰ δὲ ἀεὶ βουλεύσεται, εἰς ἄπειρον ἥξει. — βουλευ-
τὸν δὲ καὶ προαιρετὸν τὸ αὐτό, πλὴν ἀφωρισμένον ἤδη τὸ
προαιρετόν. τὸ γὰρ ἐκ τῆς βουλῆς προκριθὲν προαιρετόν
ἐστίν. παύεται γὰρ ἕκαστος ζητῶν πῶς πράξει, ὅταν εἰς
αὑτὸν ἀναγάγῃ τὴν ἀρχήν, καὶ αὑτοῦ εἰς τὸ ἡγούμενον·
18 τοῦτο γὰρ τὸ προαιρούμενον. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν
ἀρχαίων πολιτειῶν, ἃς Ὅμηρος ἐμιμεῖτο· οἱ γὰρ βασι-
19 λεῖς ἃ προέλοιντο ἀνήγγελλον τῷ δήμῳ. ὄντος δὲ τοῦ
προαιρετοῦ βουλευτοῦ ὀρεκτοῦ τῶν ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἡ προαίρεσις
20 ἂν εἴη βουλευτικὴ ὄρεξις τῶν ἐφ' ἡμῖν· ἐκ τοῦ βουλεύσασθαι
γὰρ κρίναντες ὀρεγόμεθα κατὰ τὴν βούλευσιν.

ἡ μὲν οὖν προαίρεσις τύπῳ εἰρήσθω, καὶ περὶ 6
IV ποῖά ἐστιν καὶ ὅτι τῶν πρὸς τὰ τέλη· ἡ δὲ βούλησις ὅτι
μὲν τοῦ τέλους ἐστὶν εἴρηται, δοκεῖ δὲ τοῖς μὲν τἀγαθοῦ
2 εἶναι, τοῖς δὲ τοῦ φαινομένου ἀγαθοῦ. συμβαίνει δὲ τοῖς
μὲν τὸ βουλητὸν τἀγαθὸν λέγουσι μὴ εἶναι βουλητὸν ὃ
βούλεται ὁ μὴ ὀρθῶς αἱρούμενος (εἰ γὰρ ἔσται βουλητόν,
3 καὶ ἀγαθόν· ἦν δ', εἰ οὕτως ἔτυχε, κακόν), τοῖς δ' αὖ

31. δὴ διά τινος Muenscher, ἢ διὰ τίνος ΓΠ Ald. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 33. οὐκ ἄρ' ἂν Susem., οὐ γὰρ ἂν K^b, οὐκ ἄρα οὖν M^b, οὐκ ἂν οὖν Π^2 Ald. Bk. Rr. ‖ 1113a, 1. πε   ωσ δεῖ pr. K^b, πέψεωσ δεῖ corr.^{2} K^b, πέπεσται ὡς δεῖ L^b, πέπεπται ἢ πεποίηται ὡς δεῖ N^b Hel., πέπεπται ὡς δεῖ ἢ πεποίηται ὡς δεῖ Γ† ‖ 6. ἀνάγῃ M^b, ἀγάγῃ L^b ‖ αὑτοῦ Ald. Ar., αὐτὸ ΓK^b ‖ 9. προείλοντο Γ$K^b M^b$ Ar., προέλοιντο c. c. An. ‖ δὴ an δὲ ⟨δὴ⟩? Susem. ‖ 10. τῶν] ἐκ τῶν $K^b M^b$ (sed non Hel. Ar.) ‖ 12. βούλησιν M^b An. (βούλευσιν etiam Hel. Ar.) ‖ 14. καὶ ⟨τί καὶ⟩ Zwinger ‖ 15. τἀγαθοῦ Γ Ald. Hel., ἀγαθοῦ Π Bk. Rr. ‖ 17. τὸ om. $N^b O^b$ Ald. Hel.

(IV)
τὸ φαινόμενον ἀγαθὸν τὸ βουλητὸν λέγουσιν μὴ εἶναι φύ-
σει βουλητόν, ἀλλ' ἑκάστῳ τὸ δοκοῦν· ἄλλο δὲ ἄλλῳ φαί-
νεται, καὶ εἰ οὕτως ἔτυχεν, τἀναντία. εἰ δὲ δὴ ταῦτα 4
μὴ ἀρέσκει, ἆρα φατέον ἁπλῶς μὲν καὶ κατ' ἀλήθειαν
βουλητὸν εἶναι τἀγαθόν, ἑκάστῳ δὲ τὸ φαινόμενον· τῷ
μὲν οὖν σπουδαίῳ τὸ κατ' ἀλήθειαν εἶναι, τῷ δὲ φαύλῳ
τὸ τυχόν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν σωμάτων τοῖς μὲν εὖ δια-
κειμένοις ὑγιεινά ἐστιν τὰ κατ' ἀλήθειαν τοιαῦτα ὄντα, τοῖς
δὲ ἐπινόσοις ἕτερα, ὁμοίως δὲ καὶ πικρὰ καὶ γλυκέα καὶ
θερμὰ καὶ βαρέα καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστα; ὁ σπουδαῖος γὰρ
ἕκαστα κρίνει ὀρθῶς, καὶ ἐν ἑκάστοις τἀληθὲς αὐτῷ φαίνε-
ται. καθ' ἑκάστην γὰρ ἕξιν ἴδιά ἐστιν καλὰ καὶ ἡδέα, καὶ 5
διαφέρει πλεῖστον ἴσως ὁ σπουδαῖος τῷ τὸ ἀληθὲς ἐν ἑκάστοις
ὁρᾶν, ὥσπερ κανὼν καὶ μέτρον αὐτῶν ὤν. τοῖς πολλοῖς
δὲ ἡ ἀπάτη διὰ τὴν ἡδονὴν ἔοικεν γίνεσθαι· οὐ γὰρ οὖσα
1113b ἀγαθὸν φαίνεται. αἱροῦνται γοῦν τὸ ἡδὺ ὡς ἀγαθόν, τὴν 6
δὲ λύπην ὡς κακὸν φεύγουσιν.

7 ὄντος δὴ βουλητοῦ μὲν τοῦ τέλους, βουλευτῶν δὲ καὶ V
προαιρετῶν τῶν πρὸς τὸ τέλος, αἱ περὶ ταῦτα πράξεις κατὰ
προαίρεσιν ἂν εἶεν καὶ ἑκούσιοι. αἱ δὲ τῶν ἀρετῶν ἐνέρ-
γειαι περὶ ταῦτα. ἐφ' ἡμῖν δὴ καὶ ἡ ἀρετή, ὁμοίως δὲ καὶ
ἡ κακία. ἐν οἷς γὰρ ἐφ' ἡμῖν τὸ πράττειν, καὶ τὸ μὴ πράττειν, 2
καὶ ἐν οἷς τὸ μή, καὶ τὸ ναί· ὥστε εἰ τὸ πράττειν καλὸν ὂν ἐφ'
ἡμῖν ἐστί, καὶ τὸ μὴ πράττειν ἐφ' ἡμῖν ἔσται αἰσχρὸν ὄν, καὶ εἰ
τὸ μὴ πράττειν καλὸν ὂν ἐφ' ἡμῖν, καὶ τὸ πράττειν αἰσχρὸν ὂν
ἐφ' ἡμῖν. εἰ δὲ ἐφ' ἡμῖν τὰ καλὰ πράττειν καὶ τὰ αἰσχρά, ὁμοίως 3

20. *τὸ* ante *βουλητὸν* add. Hᵃ N^b Ald. Hel. ‖ 21. *ἀλλ' ὧδ' ἄλλως* N^b, *ἄλλω δ' ἄλλο* *Γ* O^b Hel., *ἄλλω δ' ἄλλως* *Π*² Ald., *ἄλλο δ' ἄλλοις*(?) Ar. ‖ 31. *καὶ* post *ἐστι* add. *Γ* N^b Ald. ‖ 32. *τὸ σπουδαῖον* K^b ‖ 33. *ὢν* *Γ* O^b Ald. An. Hel. Ar., *ὂν* K^b, om. *Π*² N^b ‖ 1113b, 1. *γοῦν* M^b An., *οὖν* *Γ* K^b L^b Ald. Ar. Bk. Rr., *δὲ* N^b O^b ‖ 5. *εἶεν ἂν* *Γ* K^b N^b Ald. (nescio an recte) ‖ 6. *δὴ* Hel. (*ἄρα*) Muretus, *δὲ* *ΓΠ* N^b Ald. An. Ar. Bk. ‖ 11. *τὰ — τὰ*] *τὸ — τὸ* Sylburgius.

(V)
δὲ καὶ τὸ μὴ πράττειν, τοῦτο δὲ ἦν τὸ ἀγαθοῖς καὶ κακοῖς εἶναι,
4 ἐφ' ἡμῖν ἄρα τὸ ἐπιεικέσι καὶ φαύλοις εἶναι. τὸ δὲ λέγειν ὡς

οὐδεὶς ἑκὼν πονηρὸς οὐδ' ἄκων μάκαρ

ἔοικεν τὸ μὲν ψευδεῖ τὸ δὲ ἀληθεῖ. μακάριος μὲν γὰρ
5 οὐδεὶς ἄκων, ἡ δὲ μοχθηρία ἑκούσιον· ἢ τοῖς γε νῦν
εἰρημένοις ἀμφισβητητέον, καὶ τὸν ἄνθρωπον οὐ φατέον
ἀρχὴν εἶναι οὐδὲ γεννητὴν τῶν πράξεων ὥσπερ καὶ τέ-
6 κνων. εἰ δὲ ταῦτα φαίνεται καὶ μὴ ἔχομεν εἰς ἄλλας ἀρ-
χὰς ἀναγαγεῖν παρὰ τὰς ἐν ἡμῖν· ὧν καὶ αἱ ἀρχαὶ ἐν
7 ἡμῖν, καὶ αὐτὰ ἐφ' ἡμῖν καὶ ἑκούσια. τούτοις δ' ἔοικε
μαρτυρεῖσθαι καὶ ἰδίᾳ ὑφ' ἑκάστων καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν
νομοθετῶν· κολάζουσι γὰρ καὶ τιμωροῦνται τοὺς δρῶντας
μοχθηρά, ὅσοι μὴ βίᾳ ἢ δι' ἄγνοιαν ἧς μὴ αὐτοὶ αἴτιοι,
τοὺς δὲ τὰ καλὰ πράττοντας τιμῶσιν, ὡς τοὺς μὲν προ-
τρέψοντες τοὺς δὲ κωλύσοντες. καίτοι ὅσα μήτε ἐφ' ἡμῖν
ἐστι μήτε ἑκούσια, οὐδεὶς προτρέπεται πράττειν, ὡς οὐδὲν
πρὸ ἔργου ὂν τὸ πεισθῆναι μὴ θερμαίνεσθαι ἢ ἀλγεῖν ἢ
πεινῆν ἢ ὁτιοῦν ἄλλο τῶν τοιούτων· οὐθὲν γὰρ ἧττον πεισό-
8 μεθα αὐτά. καὶ γὰρ ἐπ' αὐτῷ τῷ ἀγνοεῖν κολάζουσιν, ἐὰν αἴ-
τιος εἶναι δοκῇ τῆς ἀγνοίας, οἷον τοῖς μεθύουσιν διπλᾶ τὰ
ἐπιτίμια· ἡ γὰρ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ· κύριος γὰρ τοῦ μὴ μεθυ-
σθῆναι, τοῦτο δ' αἴτιον τῆς ἀγνοίας. καὶ τοὺς ἀγνοοῦντάς τι
τῶν ἐν τοῖς νόμοις, ἃ δεῖ ἐπίστασθαι καὶ μὴ χαλεπά ἐστιν,
9 κολάζουσιν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, ὅσα δι' ἀμέ- 1114a
λειαν ἀγνοεῖν δοκοῦσιν, ὡς ἐπ' αὐτοῖς ὂν τὸ μὴ ἀγνοεῖν·
10 τοῦ γὰρ ἐπιμεληθῆναι κύριοι. ἀλλ' ἴσως τοιοῦτός ἐστιν ὥστε
μὴ ἐπιμεληθῆναι. ἀλλὰ τοῦ τοιούτους γενέσθαι αὐτοὶ αἴτιοι

13. ἄρα] ἔσται ΓΠ²Nᵇ Ald. Ar. ‖ 14. μάκαρ Victorius, μακάριος ΠNᵇ Hel., μακάριον Ald. ‖ 20. ἐν] ἐφ' Π² Ald. Bk. ‖ καὶ om. Π²Oᵇ ‖ 24. οἷς Mᵇ, ἢ Kᵇ, ἧς c. c. Hel. Ar. ‖ αἴτιοι αὐτοί Π² ‖ 26. ὅσα Π¹ Hel., πρὸς ἃ ΓNᵇ, πρὸς ὅσα Π² Ald. ‖ 28. ὂν τὸ] ὄντος NᵇOᵇ Ald. An. ‖ 29. ἄλλ' ὁτιοῦν Π² Ald. Bk. Rr. ‖ 1114a, 1. δὴ Π², δὲ c. c. Hel. ‖ 2. ὂν post μὴ ἀγνοεῖν Π² ‖ 4. τοιοῦτον KᵇNᵇ, τοιοῦτοι ci. Rr.

(V)

ζῶντες ἀνειμένως, καὶ τοῦ ἀδίκους ἢ ἀκολάστους εἶναι, οἳ μὲν
κακουργοῦντες, οἳ δὲ ἐν πότοις καὶ τοῖς τοιούτοις διάγοντες·
αἱ γὰρ περὶ ἕκαστα ἐνέργειαι τοιούτους ποιοῦσιν. τοῦτο δὲ δῆ- 11
λον ἐκ τῶν μελετώντων πρὸς ἡντινοῦν ἀγωνίαν ἢ πρᾶξιν·
διατελοῦσι γὰρ ἐνεργοῦντες. τὸ μὲν οὖν ἀγνοεῖν ὅτι ἐκ τοῦ 12
ἐνεργεῖν περὶ ἕκαστα αἱ ἕξεις γίνονται, κομιδῇ ἀναισθήτου·
[ἔτι δὲ ἄλογον τὸν ἀδικοῦντα μὴ βούλεσθαι ἄδικον εἶναι ἢ 13
τὸν ἀκολασταίνοντα ἀκόλαστον·] εἰ δὲ μὴ ἀγνοῶν τις πράτ-
τει ἐξ ὧν ἔσται ἄδικος, ἑκὼν ἄδικος ἂν εἴη. * οὐ μὴν ἐάν γε 14
βούληται, ἄδικος ὢν παύσεται καὶ ἔσται δίκαιος. οὐδὲ γὰρ
ὁ νοσῶν ὑγιής, καί⟨-τοι⟩ εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἑκὼν νοσεῖ, ἀκρατῶς
βιοτεύων καὶ ἀπειθῶν τοῖς ἰατροῖς· τότε μὲν οὖν ἐξῆν αὐτῷ
μὴ νοσεῖν, προεμένῳ δ' οὐκέτι, ὥσπερ οὐδ' ἀφέντι λίθον ἔτ'
αὐτὸν δυνατὸν ἀναλαβεῖν· ἀλλ' ὅμως ἐπ' αὐτῷ τὸ λαβεῖν
καὶ ῥῖψαι· ἡ γὰρ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ. οὕτω δὲ καὶ τῷ ἀδίκῳ
καὶ τῷ ἀκολάστῳ ἐξ ἀρχῆς μὲν ἐξῆν τοιούτοις μὴ γίνεσθαι,
διὸ ἑκόντες εἰσίν· γενομένοις δ' οὐκέτι ἔξεστιν μὴ εἶναι. οὐ μό- 15
νον δὲ αἱ τῆς ψυχῆς κακίαι ἑκούσιοι εἰσίν, ἀλλ' ἐνίοις καὶ
αἱ τοῦ σώματος, οἷς καὶ ἐπιτιμῶμεν· τοῖς μὲν γὰρ διὰ
φύσιν αἰσχροῖς οὐδεὶς ἐπιτιμᾷ, τοῖς δὲ δι' ἀγυμνασίαν καὶ
ἀμέλειαν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἀσθένειαν καὶ πήρωσιν· οὐθεὶς
γὰρ ἂν ὀνειδίσειεν τυφλῷ φύσει ἢ ἐκ νόσου ἢ ἐκ πληγῆς,
ἀλλὰ μᾶλλον ἐλεῆσαι· τῷ δὲ ἐξ οἰνοφλυγίας ἢ ἄλλης ἀκο-
λασίας πᾶς ἂν ἐπιτιμήσαι. τῶν δὴ περὶ τὸ σῶμα κακιῶν 16
αἱ ἐφ' ἡμῖν ἐπιτιμῶνται, αἱ δὲ μὴ ἐφ' ἡμῖν οὔ. εἰ δ'
οὕτως, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἱ ἐπιτιμώμεναι τῶν κακιῶν

5. ἄδικοι ἢ ἀκόλαστοι ci. Rr. ‖ 8. γρ. μελετῶν mg. O^b ‖ 11. ἔτι — 12. ἀκόλαστον post 13. εἴη tri. Rassovius ‖ 12. ἀκόλαστον τὸν ἀκολασταίνοντα $Π^2$ ‖ 15. καί⟨-τοι⟩ Rassovius, ⟨εἰ⟩ καὶ ci. Rr. ‖ 18. λαβεῖν $O^{1.2.}$ Ar., βαλεῖν ΓΠ Ald. Bk. Rr. ‖ 19. ἐν Rassovius, ἐπ' Π Ald. Bk. Rr. ‖ 20. γίνεσθαι L^b, γενέσθαι $Π^1 M^b$ Ald. Hel. Bk. Rr. ‖ 21. ἔτι om. $Π^2$ Ald. Hel.(?) Ar. ‖ ἔστι $Π^1 M^b$ (ἐστὶν pr. K^b) † ‖ 25. αἶσχος post ἀσθένειαν add. M^b, καὶ αἶσχος $L^b N^b$ Ald. Ar. ‖ 27. ἐλεῆσαι Ald., ἐλεήσειε $Π^2$.

(V)
17 ἐφ᾽ ἡμῖν ἂν εἶεν. εἰ δέ τις λέγοι ὅτι πάντες ἐφίενται τοῦ
φαινομένου ἀγαθοῦ, τῆς δὲ φαντασίας οὐ κύριοι, ἀλλ᾽ ὁποῖός
ποθ᾽ ἕκαστος ἐστίν, τοιοῦτο καὶ τὸ τέλος φαίνεται αὐτῷ· εἰ 1114b
μὲν οὖν ἕκαστος αὑτῷ τῆς ἕξεώς ἐστί πως αἴτιος, καὶ τῆς
φαντασίας ἔσται πως αὐτὸς αἴτιος, εἰ δὲ μηδεὶς αὑτῷ
αἴτιος τοῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ δι᾽ ἄγνοιαν τοῦ τέλους ταῦτα
πράττει, διὰ τούτων οἰόμενος αὑτῷ τὸ ἄριστον ἔσεσθαι, ἡ
δὲ τοῦ τέλους ἔφεσις οὐκ αὐθαίρετος, ἀλλὰ φῦναι δεῖ ὥσπερ
ὄψιν ἔχοντα, ᾗ κρινεῖ καλῶς καὶ τὸ κατ᾽ ἀλήθειαν ἀγαθὸν
αἱρήσεται, καὶ ἔστιν εὐφυὴς ᾧ τοῦτο καλῶς πέφυκεν (τὸ
γὰρ μέγιστον καὶ κάλλιστον, καὶ ὃ παρ᾽ ἑτέρου μὴ οἷόν
τε λαβεῖν μηδὲ μαθεῖν, ἀλλ᾽ οἷον ἔφυ τοιοῦτον ἕξει, [καὶ]
τὸ εὖ καὶ τὸ καλῶς τοῦτο πεφυκέναι ἡ τελεία καὶ ἀληθινὴ
ἂν εἴη εὐφυΐα), εἰ δὴ ταῦτ᾽ ἐστὶν ἀληθῆ, τί μᾶλλον ἡ
18 ἀρετὴ τῆς κακίας ἔσται ἑκούσιον; ἀμφοῖν γὰρ ὁμοίως, τῷ
ἀγαθῷ καὶ τῷ κακῷ, τὸ τέλος φύσει ἢ ὁπωσδήποτε φαί-
νεται καὶ κεῖται, τὰ δὲ λοιπὰ πρὸς τοῦτ᾽ ἀναφέροντες
19 πράττουσιν ὁπωσδήποτε. εἴτε δὴ τὸ τέλος μὴ φύσει ἑκάστῳ
φαίνεται οἱονδήποτε, ἀλλά τι καὶ παρ᾽ αὐτόν ἐστιν, εἴτε
τὸ μὲν τέλος φυσικόν, τῷ δὲ τὰ λοιπὰ πράττειν ἑκουσίως
τὸν σπουδαῖον ἡ ἀρετὴ ἑκούσιον ἐστίν, οὐθὲν ἧττον καὶ ἡ κα-
κία ἑκούσιον ἂν εἴη. ὁμοίως γὰρ καὶ τῷ κακῷ ὑπάρχει
20 τὸ δι᾽ αὐτὸν ἐν ταῖς πράξεσιν καὶ εἰ μὴ ἐν τῷ τέλει. εἰ
οὖν, ὥσπερ λέγεται, ἑκούσιοί εἰσιν αἱ ἀρεταί (καὶ γὰρ τῶν
ἕξεων συναίτιοί πως αὐτοί ἐσμεν, καὶ τῷ ποιοί τινες εἶναι
τὸ τέλος τοιόνδε τιθέμεθα), καὶ αἱ κακίαι ἑκούσιοι ἂν εἶεν·

31. εἰ — b, 12. εὐφυΐα leguntur etiam ap. Alex. Aphrod. l. l. p. 303 sq. Speng. ‖ λέγει L^b O^b ‖ 32. οἷός Alex. ‖ 1114b, 2. αὑτῷ post ἕξεως Alex., αὐτῶ O^b et pr. K^b (em. corr.^{2}), ἑαυτῷ c. c. Bk. Rr. ‖ 3. μηδεὶς Γ Π^2 N^b Ald. Alex. An. Hel. Ar., μή, οὐθεὶς Π^1 Bk. Rr. ‖ 4. κακὰ ποιεῖν N^b O^b Ald. Alex. Bk. Rr. (fors. recte) ‖ ἀλλὰ] ἀλλ᾽ ἢ Alex. ‖ 9. ἑτέρων Alex. ‖ 10. καὶ secl. Vermehrenus ‖ καὶ τὸ] τὸ δ᾽ Π^2, καὶ Alex. † ‖ 12. ἂν post εἴη Alex. ‖ 15. τοῦτο Ald., ταῦτα Π H^a Ar., ταῦτ᾽ N^b ‖ 17. αὐτόν K^b, αὐτῶ Π^2 N^b O^b, αὐτὸ Ald. ‖ 21. εἰ μὴ om. Γ K^b Ald. † ‖ τελείωι K^b †.

(V)

ὁμοίως γάρ. οὐχ ὁμοίως δὲ αἱ πράξεις ἑκούσιοί εἰσιν καὶ αἱ ἕξεις· τῶν μὲν γὰρ πράξεων ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ τέλους κύριοι ἐσμέν, εἰδότες τὰ καθ' ἕκαστα, τῶν ἕξεων δὲ τῆς 22
1115a ἀρχῆς, καθ' ἕκαστα δὲ ἡ πρόσθεσις οὐ γνώριμος, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀρρωστιῶν· ἀλλ' ὅτι ἐφ' ἡμῖν ἦν οὕτως ἢ μὴ οὕτως χρήσασθαι, διὰ τοῦτο ἑκούσιοι.

1114b, 26 8 κοινῇ μὲν οὖν περὶ τῶν ἀρετῶν εἴρηται ἡμῖν τό τε 21 γένος τύπῳ, ὅτι μεσότητές εἰσιν καὶ ὅτι ἕξεις, ὑφ' ὧν τε γίνονται, καὶ ὅτι τούτων πρακτικαὶ καὶ καθ' αὑτάς, καὶ ὅτι ἐφ' ἡμῖν καὶ ἑκούσιοι, καὶ οὕτως ὡς ἂν ὁ ὀρθὸς λόγος προστάξῃ·
1115a, 4 9 ἀναλαβόντες δὲ περὶ ἑκάστης εἴπωμεν τίνες εἰσὶν καὶ περὶ 23 ποῖα καὶ πῶς, ἅμα δ' ἔσται δῆλον καὶ πόσαι εἰσίν. καὶ πρῶτον περὶ ἀνδρείας. ὅτι μὲν οὖν μεσότης ἐστὶ περὶ VI φόβους καὶ θάρρη, ἤδη φανερὸν γεγένηται, φοβούμεθα 2 δὲ δῆλον ὅτι τὰ φοβερά, ταῦτα δ' ἐστὶν ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν κακά· διὸ καὶ τὸν φόβον ὁρίζονται προσδοκίαν κακοῦ. φοβούμεθα μὲν οὖν πάντα τὰ κακά, οἷον ἀδοξίαν πενίαν 3 νόσον ἀφιλίαν θάνατον, ἀλλ' οὐ περὶ πάντα δοκεῖ ὁ ἀνδρεῖος εἶναι· ἔνια γὰρ καὶ δεῖ φοβεῖσθαι καὶ καλόν, τὸ δὲ μὴ αἰσχρόν, οἷον ἀδοξίαν· ὁ μὲν γὰρ φοβούμενος ἐπι-

30. *οὐχ* — 1115a, 3. *ἑκούσιοι* ante 26. *κοινῇ* tri. Scaliger et ibi legisse videtur An. ‖ 31. *τοῦ* om. $Π^2$ Ald. ‖ 1115a, 1. *καθ'*] *τῶν καθ'* Ald., *τῶν δὲ καθ'* $ΓM^b O^b$ Ar. ‖ *πρόθεσις* K^b M^b Ald., *πρόσθεσις* c. c. An. Ar. ‖ 3. *χρῆσθαι* $Π^1$ (nescio an recte), *χρήσεσθαι* (immo *χρήσασθαι*!) An. ‖ 1114b, 26. *ἡμῖν*] *ἡ μὲν* K^b ‖ *ὅτι μεσότητες καὶ ἕξεις* O^b, *ὅτι μεσότης καὶ ἕξις* K^b (nescio an recte) ‖ 28. *καὶ* add. $Π^2$ Ald. Hel., om. $ΓΠ^1$ Ar., secl. Muenscher Rr. (fors. recte) ‖ *πρακτικοὶ* $Π^2 N^b$ Hel. ‖ *καὶ* add. $ΓO^b$ Ald., c. c. om. An. Bk. Rr. (fors. recte), ante *πρακτικαὶ* transponendum esse haud male ci. Rr. ‖ 29. *καὶ οὕτως* — *προστάξῃ* secl. Rr. (nescio an recte) ‖ *προστάξει* L^b, *προστάξειεν* M^b ‖ 1115a, 4. *δὲ* $ΓM^b$ Hel., *δὴ* c. c. Ar. Bk. Rr. ‖ 7. *φανερὸν γεγένηται*] *καὶ πρότερον εἴρηται* $Π^2$ Ar. Bk. Rr., *καὶ πρότερον εἴρηται· φανερὸν γὰρ γεγένηται* O^3 Ald. ‖ 8. *ὡς* om. $Π^1 M^b$ ‖ 10. *μὲν* K^b, *καὶ* N^b, om. cet. et Hel. (fors. recte) ‖ 13. *γὰρ* om. $Π^2$.

(VI)
εικὴς καὶ αἰδήμων, ὁ δὲ μὴ φοβούμενος ἀναίσχυντος. λέ-
γεται δ' ὑπό τινων ἀνδρεῖος κατὰ μεταφοράν· ἔχει γάρ
τι ὅμοιον τῷ ἀνδρείῳ· ἄφοβος γάρ τις καὶ ὁ ἀνδρεῖος.
4 πενίαν δὲ ἴσως οὐ δεῖ φοβεῖσθαι οὐδὲ νόσον, οὐδ' ὅλως ὅσα
μὴ ἀπὸ κακίας μηδὲ δι' αὑτόν· ἀλλ' οὐδ' ὁ περὶ ταῦτα
ἄφοβος ἀνδρεῖος, λέγομεν δὲ καὶ τοῦτον καθ' ὁμοιότητα.
ἔνιοι γὰρ ἐν τοῖς πολεμικοῖς κινδύνοις δειλοὶ ὄντες ἐλευ-
θέριοί εἰσιν καὶ πρὸς χρημάτων ἀποβολὴν εὐθαρσῶς ἔχου-
5 σιν. οὐδὲ δὴ εἴ τις ὕβριν περὶ παῖδας καὶ γυναῖκα φοβεῖ-
ται ἢ φθόνον ἤ τι τῶν τοιούτων, δειλός ἐστιν· οὐδ' εἰ θαρρεῖ
6 μέλλων μαστιγοῦσθαι, ἀνδρεῖος. περὶ ποῖα οὖν τῶν φοβερῶν
ὁ ἀνδρεῖος; ἢ περὶ τὰ μέγιστα; οὐθεὶς γὰρ ὑπομενετικώτερος
τῶν δεινῶν. φοβερώτατον δ' ὁ θάνατος· πέρας γάρ, καὶ
οὐδὲν ἔτι τῷ τεθνεῶτι δοκεῖ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακὸν εἶναι.
7 δόξειε δ' ἂν οὐδὲ περὶ θάνατον τὸν ἐν παντὶ ὁ ἀνδρεῖος
8 εἶναι, οἷον ἐν θαλάττῃ ἢ νόσοις. ἐν τίσιν οὖν; ἢ ἐν
τοῖς καλλίστοις; τοιοῦτοι δὲ οἱ ἐν πολέμῳ· ἐν μεγίστῳ γὰρ
9 καὶ καλλίστῳ κινδύνῳ. ὁμόλογοι δὲ τούτοις εἰσὶν καὶ αἱ τι-
10 μαὶ ἐν ταῖς πόλεσιν καὶ παρὰ τοῖς μονάρχοις. κυρίως δὴ
λέγοιτ' ἂν ἀνδρεῖος ὁ περὶ τὸν καλὸν θάνατον ἀδεής, καὶ
ὅσα θάνατον ἐπιφέρει ὑπόγυια ὄντα· τοιαῦτα δὲ μάλιστα
11 τὰ κατὰ πόλεμον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν θαλάττῃ καὶ ἐν
νόσοις ἀδεὴς ὁ ἀνδρεῖος, οὐχ οὕτως δὲ ὡς οἱ θαλάτ- 1115b
τιοι· οἱ μὲν γὰρ ἀπεγνώκασι τὴν σωτηρίαν καὶ τὸν θάνα-
τον τὸν τοιοῦτον δυσχεραίνουσιν, οἱ δὲ εὐέλπιδές εἰσι παρὰ
12 τὴν ἐμπειρίαν. ἅμα δὲ καὶ ἀνδρίζονται ἐν οἷς ἐστιν ἀλκὴ
ἢ καλὸν τὸ ἀποθανεῖν· ἐν ταῖς τοιαύταις δὲ φθοραῖς οὐδέ-
τερον ὑπάρχει.

16. ὅμοιόν τι $Π^2$ Ald. ‖ 20. ἐν om. $Π^2$ (sed non Hel. Ar.) ‖ ἐλεύθεροί $K^b M^b$ Ald., ἐλευθέριοί c. c. Hel. Ar. ‖ 24. γ' οὖν $Π^1$, οὖν c. c. Hel. Ar. ‖ 29. εἰ post οἷον add. N^b Ald. Bk. Rr., ἢ $Π^2$ ‖ ἐν ante νόσοις add. $Γ Π^2 N^b$ Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 32. αἱ ante ἐν add. $N^b O^b$ Ald. Bk. Rr. ‖ μονάρχαις Γ, μονομάχοις M^b.

10 τὸ δὲ φοβερὸν οὐ πᾶσι μὲν τὸ αὐτό, λέγομεν δέ τι VII καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον. τοῦτο μὲν οὖν παντὶ φοβερὸν τῷ γε νοῦν ἔχοντι, τὰ δὲ κατ' ἄνθρωπον διαφέρει μεγέθει καὶ τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ θαρραλέα. ὁ δὲ ἀν- 2 δρεῖος ἀνέκπληκτος ὡς ἄνθρωπος. φοβήσεται μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς δεῖ δὲ καὶ ὡς ὁ λόγος, ὑπομενεῖ ⟨τε⟩ τοῦ καλοῦ ἕνεκα· τοῦτο γὰρ τέλος τῆς ἀρετῆς. ἔστιν δὲ μᾶλλον καὶ 3 ἧττον ταῦτα φοβεῖσθαι, καὶ ἔτι τὰ μὴ φοβερὰ ὡς τοιαῦτα φοβεῖσθαι. γίνεται δὴ τῶν ἁμαρτιῶν ἡ μὲν ὅτι ὃ οὐ δεῖ, 4 ἡ δὲ ὅτι οὐχ ὡς δεῖ, ἡ δὲ ὅτι οὐχ ὅτε, ἤ τι τῶν τοιούτων· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰ θαρραλέα. ὁ μὲν οὖν ἃ δεῖ καὶ οὗ ἕνεκα 5 ὑπομένων καὶ φοβούμενος, καὶ ὡς δεῖ καὶ ὅτε, ὁμοίως δὲ καὶ θαρρῶν, ἀνδρεῖος (κατ' ἀξίαν γάρ, καὶ ὡς ἂν ὁ λόγος, πάσχει καὶ πράττει ὁ ἀνδρεῖος· τέλος δὲ πάσης ἐνεργείας 6 ἐστὶν τὸ κατὰ τὴν ἕξιν, καὶ τῷ ἀνδρείῳ δέ· ἡ ⟨δ'⟩ ἀνδρεία καλόν· τοιοῦτον δὴ καὶ τέλος· [ὁρίζεται γὰρ ἕκαστον τῷ τέλει] καλοῦ δὴ ἕνεκα ὁ ἀνδρεῖος ὑπομένει καὶ πράττει τὰ κατὰ τὴν ἀνδρείαν· *)· τῶν δ' ὑπερβαλλόντων ὁ μὲν τῇ ἀφοβίᾳ 7 ἀνώνυμος [(εἴρηται δ' ἡμῖν ἐν τοῖς πρότερον ὅτι πολλά ἐστιν ἀνώνυμα)], εἴη δ' ἄν τις μαινόμενος ἢ ἀνάλγητος, εἰ μηδὲν φοβοῖτο, μήτε σεισμὸν μήτε τὰ κύματα, καθάπερ φασὶ τοὺς Κελτούς, ὁ δὲ τῷ θαρρεῖν ὑπερβάλλων περὶ τὰ φοβερὰ θρασύς (δοκεῖ δὲ καὶ ἀλαζὼν εἶναι ὁ θρασὺς καὶ 8

1115b, 8. γε om. $Π^1 N^b$ Ald. ‖ 9. τὰ $H^a L^b N^b$ Ald. Ar., τὸ $ΓΠ^1$ et corr. M^b, τῷ pr. M^b ‖ 12. τε add. Susem. ‖ 15. δὴ Muenscher, δὲ ΓΠ Ar. Ald. Bk. Rr. ‖ ὃ οὐ Γ, οὐ Π Ald. Bk. Rr., οὗ οὐ Gruchius, οὐχ ὃ Bergius, οὐχ ἃ olim Rassovius, ἃ οὐ Coraes, prb. Rassovius (nescio an recte), ὡς οὐ Ar. ‖ 18. καὶ ante ὡς om. $Π^2$ † ‖ 20. τέλος — 24. ἀνδρείαν secl. Rr. ‖ δὲ] τε? Susem. ‖ 21. δὴ Imelmannus, δή ci. Rr. (fors. recte) ‖ δέ — 22. τέλος] δὴ ἡ ἀνδρεία τέλος· τοῦτο δὲ καὶ καλόν Imelmannus ‖ δ' add. Rassovius, prb. Rr. ‖ 22. τέλος ⟨καὶ ἡ ἐνέργεια⟩ ci. Rr. ‖ ὁρίζεται — τέλει secundum An. et Hel. post 24. ἀνδρείαν tri. Imelmannus ‖ 23. δὴ $ΓO^b$, δὲ cet. Ar. ‖ 25. εἴρηται — 26. ἀνώνυμα secl. Monro: v. quae adnotavi ad 1107a, 28 sqq. ‖ 27. τὰ om. K^b Ald.

(VII)
προσποιητικὸς ἀνδρείας· ὡς οὖν ἐκεῖνος περὶ τὰ φοβερὰ
ἔχει, οὕτως οὗτος βούλεται φαίνεσθαι· ἐν οἷς οὖν δύναται,
9 μιμεῖται· διὸ καὶ εἰσὶν οἱ πολλοὶ αὐτῶν θρασύδειλοι· ἐν
τούτοις γὰρ θρασυνόμενοι τὰ φοβερὰ οὐχ ὑπομένουσιν), ὁ
δὲ τῷ φοβεῖσθαι ὑπερβάλλων δειλός. καὶ γὰρ ἃ μὴ δεῖ
καὶ ὡς οὐ δεῖ, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ἀκολουθεῖ αὐτῷ.
ἐλλείπει δὲ καὶ τῷ θαρρεῖν· ἀλλ' ἐν ταῖς λύπαις ὑπερ- 1116a
11 βάλλων μᾶλλον καταφανής ἐστιν. δύσελπις δή τις ὁ δει-
λός· πάντα γὰρ φοβεῖται. ὁ δ' ἀνδρεῖος ἐναντίως· τὸ γὰρ
12 θαρρεῖν εὐέλπιδος. περὶ ταὐτὰ μὲν οὖν ἐστιν ὅ τε δειλὸς
καὶ ὁ θρασὺς καὶ ὁ ἀνδρεῖος, διαφόρως δ' ἔχουσι πρὸς
αὐτά· οἳ μὲν γὰρ ὑπερβάλλουσιν καὶ ἐλλείπουσιν, ὃ δὲ μέ-
σως ἔχει καὶ ὡς δεῖ· καὶ οἱ μὲν θρασεῖς προπετεῖς καὶ
βουλόμενοι πρὸ τῶν κινδύνων, ἐν αὐτοῖς δ' ἀφίστανται, οἱ
δ' ἀνδρεῖοι ἐν τοῖς ἔργοις ὀξεῖς, πρότερον δ' ἡσύχιοι.

13 καθάπερ οὖν εἴρηται, ἡ ἀνδρεία μεσότης ἐστὶν περὶ **11**
θαρραλέα καὶ φοβερά, ἐν οἷς εἴρηται, καὶ ὅτι καλὸν αἱρεῖ-
ται καὶ ὑπομένει, ἢ ὅτι αἰσχρὸν τὸ μή. τὸ δ' ἀποθνήσκειν
φεύγοντα πενίαν ἢ ἔρωτα ἤ τι λυπηρὸν οὐκ ἀνδρείου, ἀλλὰ
μᾶλλον δειλοῦ· μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπίπονα, καὶ
οὐχ ὅτι καλὸν ὑπομένει, ἀλλὰ φεύγων κακόν.

VIII ἔστι μὲν οὖν ἡ ἀνδρεία τοιοῦτόν τι, λέγονται δὲ καὶ ἕτε-
ραι κατὰ πέντε τρόπους. — πρῶτον μὲν ἡ πολιτική· μάλιστα γὰρ
ἔοικεν· δοκοῦσι γὰρ ὑπομένειν τοὺς κινδύνους οἱ πολῖται διὰ
τὰ ἐκ τῶν νόμων ἐπιτίμια καὶ τὰ ὀνείδη καὶ διὰ τὰς τιμάς.
καὶ διὰ τοῦτο ἀνδρειότατοι δοκοῦσιν εἶναι παρ' οἷς οἱ δειλοὶ

33. τούτω Π^2, τούτοις c. c. Hel., αὐτοῖς et θρασυνάμενοι ci. Onckenius ‖ 1116a, 3. ἐναντίος $\Gamma M^b N^b O^b$ Ald., ἐναντίως c. c. Hel. Ar. ‖ 4. ταυτὰ L^b Hel. Ar. et corr. M^b, ταῦτα $\Gamma \Pi^1$ Ald. et pr. M^b ‖ 7. οἱ θρασεῖς προπετεῖς μὲν καὶ βουλόμενοι vel οἱ θρασεῖς προπετεῖς μὲν [καὶ] βούλονται vel οἱ θρασεῖς προπετεῖς καὶ βούλονται μὲν ci. Onckenius ‖ 8. κινδυνεύειν post κινδύνων add. Ald., prb. Onckenius ‖ δ', si βουλόμενοι retineatur, delendum esse putat Onckenius.

(VIII)

ἄτιμοι καὶ οἱ ἀνδρεῖοι ἔντιμοι. τοιούτους δὲ καὶ Ὅμηρος 2
ποιεῖ, οἷον τὸν Διομήδην καὶ τὸν Ἕκτορα.

Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει·

καὶ Διομήδης,

Ἕκτωρ γάρ ποτε φήσει ἐνὶ Τρώεσσ' ἀγορεύων
Τυδείδης ὑπ' ἐμεῖο.

ὡμοίωται δ' αὕτη μάλιστα τῇ πρότερον εἰρημένῃ, ὅτι δι' 3
ἀρετὴν γίνεται (δι' αἰδῶ γὰρ) καὶ διὰ καλοῦ ὄρεξιν (τιμῆς
γάρ) καὶ φυγὴν ὀνείδους, αἰσχροῦ ὄντος. τάξαι δ' ἄν τις 4
καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἀναγκαζομένους εἰς ταὐτό·
χείρους δ', ὅσῳ οὐ δι' αἰδῶ ἀλλὰ διὰ φόβον αὐτὸ δρῶσιν,
καὶ φεύγοντες οὐ τὸ αἰσχρὸν ἀλλὰ τὸ λυπηρόν· ἀναγκά-
ζουσι γὰρ οἱ κύριοι, ὥσπερ ὁ Ἕκτωρ

ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης πτώσσοντα νοήσω,
οὔ οἱ ἄρκιον ἐσσεῖται φυγέειν κύνας.

καὶ οἱ προτάττοντες, κἂν ἀναχωρῶσιν τύπτοντες ταὐτὰ 5
δρῶσιν, καὶ οἱ πρὸ τῶν τάφρων καὶ τῶν τοιούτων παρατάτ-
τοντες· πάντες γὰρ ἀναγκάζουσιν. δεῖ δ' οὐ δι' ἀνάγκην
ἀνδρεῖον εἶναι, ἀλλ' ὅτι καλόν. — δοκεῖ δὲ καὶ ἡ ἐμπειρία ἡ 6
περὶ ἕκαστα ἀνδρεία τις εἶναι· ὅθεν καὶ ὁ Σωκράτης ᾠήθη
ἐπιστήμην τὴν ἀνδρείαν. τοιοῦτοι δὲ ἄλλοι μὲν ἐν ἄλλοις,
ἐν τοῖς πολεμικοῖς δὲ οἱ στρατιῶται. δοκεῖ γὰρ εἶναι
πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου, ἃ μάλιστα συνεωράκασιν οὗτοι·
φαίνονται δὴ ἀνδρεῖοι, ὅτι οὐκ ἴσασιν οἱ ἄλλοι οἷά ἐστιν.
εἶτα ποιῆσαι καὶ μὴ παθεῖν μάλιστα δύνανται ἐκ τῆς ἐμ- 7
πειρίας, δυνάμενοι χρῆσθαι τοῖς ὅπλοις καὶ τοιαῦτα ἔχον-

21. *καὶ οἱ*] *οἱ δὲ* ΓΠ² Nᵇ Ald. An. Hel. Ar. ‖ 28. *διὰ* om. Nᵇ Oᵇ Ald. ‖ *καλοῦ — τιμῆς*] *τιμῆς — καλοῦ* Imelmannus (perperam) ‖ 31. *ὅσοι* Π¹ ‖ 33. *ὁ* add. Π¹ Hel., om. Π² Ald. ‖ 36. *προτάττοντες* codex Amioti et Victorius, *προστάσσοντες* Mᵇ, *προστάττοντες* c. c. Bk. ‖ 1116b, 4. *τις* Π² Ald. Ar., om. ΓΠ¹ Nᵇ Hel. ‖ 5. *εἶναι* post *ἐπιστήμην* add. ΓLᵇ Ald. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 7. *κενὰ* ΓLᵇ Oᵇ An. Hel. Ar., *καινὰ* Kᵇ Mᵇ Ald. ‖ 9. *μὴ*] *μηδὲν* Π² ‖ 10. *καὶ φυλάξασθαι καὶ πατάξαι* ante *δυνάμενοι* add. ΓΠ¹ Nᵇ Ald. Hel., om. Π² Ar.

(VIII)
τες ὁποῖα ἂν εἴη καὶ πρὸς τὸ ποιῆσαι καὶ πρὸς τὸ μὴ
8 παθεῖν κράτιστα. ὥσπερ οὖν ἀνόπλοις ὡπλισμένοι μάχον-
ται καὶ ἀθληταὶ ἰδιώταις· καὶ γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀγῶ-
σιν οὐχ οἱ ἀνδρειότατοι μαχιμώτατοί εἰσιν, ἀλλ' οἱ μά-
9 λιστα ἰσχύοντες καὶ τὰ σώματα ἄριστα ἔχοντες. οἱ στρα-
τιῶται δὲ δειλοὶ γίνονται, ὅταν ὑπερτείνῃ ὁ κίνδυνος καὶ
λείπωνται τοῖς πλήθεσι καὶ ταῖς παρασκευαῖς· πρῶτοι γὰρ
φεύγουσιν, τὰ δὲ πολιτικὰ μένοντα ἀποθνήσκει, ὅπερ κἀπὶ
τῷ Ἑρμαίῳ συνέβη. τοῖς μὲν γὰρ αἰσχρὸν τὸ φεύγειν
καὶ ὁ θάνατος τῆς τοιαύτης σωτηρίας αἱρετώτερος, οἱ δὲ
καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐκινδύνευον ὡς κρείττους ὄντες, γνόντες δὲ
φεύγουσι, τὸν θάνατον μᾶλλον τοῦ αἰσχροῦ φοβούμενοι· ὁ
10 δ' ἀνδρεῖος οὐ τοιοῦτος. — καὶ τὸν θυμὸν δ' ἐπὶ τὴν ἀνδρείαν
ἐπιφέρουσιν· ἀνδρεῖοι γὰρ εἶναι δοκοῦσι καὶ οἱ διὰ θυμὸν
ὥσπερ τὰ θηρία ἐπὶ τοὺς τρώσαντας φερόμενα, ὅτι καὶ οἱ
ἀνδρεῖοι θυμοειδεῖς· ἰτητικώτατον γὰρ ὁ θυμὸς πρὸς τοὺς
κινδύνους, ὅθεν καὶ Ὅμηρος "σθένος ἔμβαλε θυμῷ" καὶ
"μένος καὶ θυμὸν ἔγειρεν" καὶ "δριμὺ δ' ἀνὰ ῥῖνας μένος"
καὶ "ἔζεσεν αἷμα"· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα ἔοικεν σημαί-
11 νειν τὴν τοῦ θυμοῦ ἔγερσιν καὶ ὁρμήν. οἱ μὲν οὖν ἀνδρεῖοι
διὰ τὸ καλὸν πράττουσιν, ὁ δὲ θυμὸς συνεργεῖ αὐτοῖς· τὰ
θηρία δὲ διὰ λύπην, διὰ γὰρ τὸ πληγῆναι ἢ διὰ τὸ φο-
βεῖσθαι, ἐπεὶ ἐάν γε ἐν ὕλῃ ἢ ἐν ἕλει ᾖ, οὐ προσέρχονται. οὐ
δή ἐστιν ἀνδρεῖα διὰ τὸ ὑπ' ἀλγηδόνος καὶ θυμοῦ ἐξελαυνόμενα
πρὸς τὸν κίνδυνον ὁρμᾶν, οὐθὲν τῶν δεινῶν προορῶντα, ἐπεὶ
οὕτως γε κἂν οἱ ὄνοι ἀνδρεῖοι εἶεν πεινῶντες· τυπτόμενοι γὰρ
οὐκ ἀφίστανται τῆς νομῆς. [καὶ οἱ μοιχοὶ δὲ διὰ τὴν 1117a

19. φεύγειν ⟨ἦν⟩ ci. Coraes ‖ 24. φέρουσιν K^b, ἀναφέρουσιν Π² ‖ 25. φερόμενοι Γ N^b O^b Ald. Bk. Rr., φερόμενα c. c. Hel. E. E. 1230 a, 23 ‖ 26. ἰθυτικώτατον Canter (ap. Zwingerum), κινητικώτατον M^b, τὸ ὁρμητικώτατον Ald. ‖ 32. διὰ τὸ om. Π² Ald. Bk. Rr. ‖ 33. ἐν ὕλῃ ἢ vel ἢ ἐν ἕλει secludenda esse ci. Victorius¹ ‖ ἐν post ἢ om. Π² † ‖ 36. καὶ Γ Π² K^b ‖ εἶεν] ἂν εἶεν Π² Ald. ‖ 1117 a, 1. καὶ — 2. δρῶσιν secl. Rassovius, om. Hel. (sed legit An.).

(VIII)
ἐπιθυμίαν τολμηρὰ πολλὰ δρῶσιν.] [φυσικωτάτη γὰρ ἔοι- 12
κεν ἡ διὰ τὸν θυμὸν εἶναι, καὶ προσλαβοῦσα προαίρεσιν
καὶ τὸ οὗ ἕνεκα ἀνδρεία εἶναι.] καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲ
ὀργιζόμενοι μὲν ἀλγοῦσιν, τιμωρούμενοι δὲ ἥδονται· οἱ δὲ
διὰ ταῦτα μαχόμενοι μάχιμοι μέν, οὐκ ἀνδρεῖοι δέ· οὐ
γὰρ διὰ τὸ καλὸν οὐδ' ὡς ὁ λόγος, ἀλλὰ διὰ τὸ πάθος·
παραπλήσιον δ' ἔχουσίν τι. * — οὐδὲ δὴ οἱ εὐέλπιδες ὄντες 13
ἀνδρεῖοι· διὰ γὰρ τὸ πολλάκις καὶ πολλοὺς νενικηκέναι
θαρροῦσιν ἐν τοῖς κινδύνοις. παρόμοιοι δέ, ὅτι ἄμφω
θαρραλέοι· ἀλλ' οἱ μὲν ἀνδρεῖοι διὰ τὰ προειρημένα
θαρραλέοι, οἱ δὲ διὰ τὸ οἴεσθαι κρείττους εἶναι καὶ μη-
θὲν ἀντιπαθεῖν. τοιοῦτον δὲ ποιοῦσιν καὶ οἱ μεθυσκόμενοι· 14
εὐέλπιδες γὰρ γίνονται. ὅταν δὲ αὐτοῖς μὴ συμβῇ τοιαῦτα,
φεύγουσιν· ἀνδρείου δ' ἦν τὰ φοβερὰ ἀνθρώπῳ ὄντα καὶ
φαινόμενα ὑπομένειν, ὅτι καλὸν καὶ αἰσχρὸν τὸ μή. διὸ 15
καὶ ἀνδρειοτέρου δοκεῖ εἶναι τὸ ἐν τοῖς αἰφνιδίοις φόβοις
ἄφοβον καὶ ἀτάραχον εἶναι ἢ ἐν τοῖς προδήλοις· ἀπὸ
ἕξεως γὰρ μᾶλλον, [ἢ καὶ] ὅτι ἧττον ἐκ παρασκευῆς· τὰ
προφανῆ μὲν γὰρ κἂν ἐκ λογισμοῦ καὶ λόγου τις προέλοιτο,
τὰ δ' ἐξαίφνης κατὰ τὴν ἕξιν. — ἀνδρεῖοι δὲ φαίνονται καὶ 16
οἱ ἀγνοοῦντες, καὶ εἰσὶν οὐ πόρρω τῶν εὐελπίδων, χείρους δ'
ὅσῳ ἀξίωμα οὐδὲν ἔχουσιν, ἐκεῖνοι δέ. διὸ καὶ μένουσίν τινα
χρόνον· οἱ δὲ ἠπατημένοι, ἐὰν γνῶσιν ὅτι ἕτερον ἢ ὑπο-

2. οὐ δή (οὐ δὴ οὖν $L^b N^b$ Ald.) ἐστιν ἀνδρεῖα τὰ δι' ἀλγηδόνος ἢ θυμοῦ ἐξελαυνόμενα πρὸς τὸν κίνδυνον post δρῶσιν add. $Γ Π^2 N^b$ Ald. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 2. φυσικωτάτη — 5. εἶναι post 9. τι tri. Rassovius ‖ γὰρ Susem., δὲ K^b Ald., δ' c. c. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 4. εἶναι aut v. 5. εἶναι delendum esse ci. Coraes ‖ καὶ secundum Argyropylum del. Coraes et Spengelius ‖ 5. ἀνδρεία εἶναι del. Spengelius, εἶναι om. $Γ N^b$ Ar. et, ut videtur, Hel., del. in textu Coraes ‖ δὴ $Γ K^b L^b$ Bk. Rr. ‖ 7. μαχόμενοι add. $K^b L^b$ ‖ 13. κράτιστοι $Π^1$ (nescio an recte), κρατίστους Ald. ‖ 16. τὸ M^b, τὸ τὰ L^b ‖ καὶ] καὶ μὴ $Γ K^b$ † ‖ 20. ἢ καὶ secl. Susem., καὶ om. $Γ Π^1$ ‖ 25. ὑποπτεύσωσι O^b Ald. An., ὑποπτεύσουσι L^b, ὑποπτεύουσιν $Γ K^b$, ὑποπτεύωσι M^b.

(VIII)
πτεύσωσιν, φεύγουσιν, ὅπερ οἱ Ἀργεῖοι ἔπαθον περιπεσόντες
τοῖς Λάκωσιν ὡς Σικυωνίοις.
17 οἵ τε δὴ ἀνδρεῖοι εἴρηνται ποῖοί τινες, καὶ οἱ δοκοῦντες 12
IX ἀνδρεῖοι· περὶ θάρρη δὲ καὶ φόβους ἡ ἀνδρεία οὖσα οὐχ
ὁμοίως περὶ ἄμφω ἐστίν, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ τὰ φοβερά. ὁ
γὰρ ἐν τούτοις ἀτάραχος καὶ περὶ ταῦθ' ὡς δεῖ ἔχων ἀν-
2 δρεῖος μᾶλλον ἢ ὁ περὶ τὰ θαρραλέα. τῷ δὴ τὰ λυπηρὰ ὑπο-
μένειν, ὡς εἴρηται, ἀνδρεῖοι λέγονται. διὸ καὶ ἐπίλυπον ἡ
ἀνδρεία, καὶ δικαίως ἐπαινεῖται· χαλεπώτερον γὰρ τὰ λυ-
3 πηρὰ ὑπομένειν ἢ τῶν ἡδέων ἀπέχεσθαι. οὐ μὴν ἀλλὰ
δόξειεν ἂν εἶναι τὸ κατὰ τὴν ἀνδρείαν τέλος ἡδύ, ὑπὸ τῶν 1117b
κύκλῳ δ' ἀφανίζεσθαι, οἷον κἀν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν γί-
νεται. τοῖς γὰρ πύκταις τὸ μὲν τέλος ἡδύ, οὗ ἕνεκα, ὁ
στέφανος καὶ αἱ τιμαί, τὸ δὲ τύπτεσθαι ἀλγεινόν, εἴπερ
σάρκινοι, καὶ λυπηρόν, καὶ πᾶς ὁ πόνος· διὰ δὲ τὸ πολλὰ
ταῦτ' εἶναι, μικρὸν ὂν τὸ οὗ ἕνεκα οὐδὲν ἡδὺ φαίνεται ἔχειν.
4 εἰ δὴ τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ περὶ τὴν ἀνδρείαν, ὁ μὲν θάνατος
καὶ τὰ τραύματα λυπηρὰ τῷ ἀνδρείῳ καὶ ἄκοντι ἔσται,
ὑπομενεῖ δὲ αὐτὰ ὅτι καλὸν ἢ ὅτι αἰσχρὸν τὸ μή. καὶ
ὅσῳ ἂν μᾶλλον τὴν ἀρετὴν ἔχῃ πᾶσαν καὶ εὐδαιμονέστε-
ρος ᾖ, μᾶλλον ἐπὶ τῷ θανάτῳ λυπήσεται· τῷ τοιούτῳ
γὰρ μάλιστα ζῆν ἄξιον, καὶ οὗτος μεγίστων ἀγαθῶν ἀπο-
στερεῖται εἰδώς· λυπηρὸν δὲ τοῦτο. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἀνδρεῖος,
ἴσως δὲ καὶ μᾶλλον, ὅτι τὸ ἐν τῷ πολέμῳ καλὸν ἀντ'
5 ἐκείνων αἱρεῖται. οὐ δὴ ἐν ἁπάσαις ταῖς ἀρεταῖς τὸ ἡδέως
ἐνεργεῖν ὑπάρχει, πλὴν ἐφ' ὅσον τοῦ τέλους ἐφάπτεται.
6 στρατιώτας δ' οὐδὲν ἴσως κωλύει μὴ τοὺς τοιούτους κρατίστους
εἶναι, ἀλλὰ τοὺς ἧττον μὲν ἀνδρείους, ἄλλο δ' ἀγαθὸν μη-

1117b, 7. εἰ — 15. αἱρεῖται post 16. ἐφάπτεται tri. Euckenius ‖ δὴ ΓOᵇ Ald. Hel. Ar., δὲ Π², δὲ δὴ Kᵇ ‖ 9. ὑπομενεῖ Muretus, ὑπομένει ΓΠ Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 10. ἔχει Kᵇ, ἔχοι Mᵇ ‖ 11. λυπήσεται Kᵇ Ald. et, ut videtur, Γ, λυπεῖται Π², λύπη ἔσται Nᵇ Oᵇ, λυπηθήσεται Casaubonus Bk. Rr. et, ut videtur, An.

(IX)
δὲν ἔχοντας· ἕτοιμοι γὰρ οὗτοι πρὸς τοὺς κινδύνους, καὶ τὸν βίον πρὸς μικρὰ κέρδη καταλλάττονται.

13 περὶ μὲν οὖν ἀνδρείας ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω (τί γάρ X
ἐστιν, οὐ χαλεπὸν τύπῳ γε περιλαβεῖν ἐκ τῶν εἰρημένων)· μετὰ δὲ ταύτην περὶ σωφροσύνης λέγωμεν. δοκοῦσι γὰρ τῶν ἀλόγων μερῶν αὗται εἶναι αἱ ἀρεταί. ὅτι μὲν οὖν μεσότης ἐστὶν περὶ ἡδονὰς ἡ σωφροσύνη, εἴρηται ἡμῖν (ἧττον γὰρ καὶ οὐχ ὁμοίως περὶ τὰς λύπας ἐστίν)· ἐν τοῖς αὐτοῖς δὲ καὶ ἡ ἀκολασία φαίνεται. περὶ ποίας οὖν τῶν
ἡδονῶν, νῦν ἀφορίσωμεν. διῃρήσθωσαν δὴ καὶ αἱ σωματικαὶ 2
καὶ αἱ ψυχικαί, οἷον φιλοτιμία φιλομαθία· ἑκάτερος γὰρ τούτων χαίρει, οὗ φιλητικός ἐστιν, οὐδὲν πάσχοντος τοῦ σώματος, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς διανοίας. οἱ δὲ περὶ τὰς τοιαύτας ἡδονὰς οὔτε σώφρονες οὔτε ἀκόλαστοι λέγονται· ὁμοίως δὲ οὐδ' οἱ περὶ τὰς ἄλλας ὅσαι μὴ σωματικαί εἰσιν. τοὺς γὰρ φιλομύθους καὶ διηγητικοὺς καὶ περὶ τῶν τυχόντων κατατρίβοντας τὰς ἡμέρας ἀδολέσχας, ἀκολάστους δ' οὐ
1118a λέγομεν, οὐδὲ τοὺς λυπουμένους ἐπὶ χρήμασιν ἢ φίλοις. περὶ 3
δὴ τὰς σωματικὰς εἴη ἂν ἡ σωφροσύνη, οὐ πάσας δὲ οὐδὲ ταύτας· οἱ γὰρ χαίροντες τοῖς διὰ τῆς ὄψεως, οἷον χρώμασι καὶ σχήμασι καὶ γραφῇ, οὔτε σώφρονες οὔτε ἀκόλαστοι λέγονται· καίτοι δόξειεν ἂν εἶναι καὶ ὡς δεῖ χαί-
ρειν καὶ τούτοις, καὶ καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν. ὁμοίως 4
δὲ καὶ ἐν τοῖς περὶ τὴν ἀκοήν· τοὺς γὰρ ὑπερβεβλημένως

21. *γάρ ἐστιν* Susem., *δ' ἐστὶν ΓΠ* Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 23. *δοκοῦσι* — 24. *ἀρεταί* secl. Rr. (nisi fallor, recte) ‖ 26. *τῇ ἀνδρείᾳ* post *ὁμοίως* add. $Π^2$, c. c. om. Hel. Ar. ‖ *ἐστὶ περὶ τὰς* (*τὰς* om. M^b) *λύπας* $ΓΠ^2N^b$ Ald. Bk. Rr. ‖ *τοῖς αὐτοῖς*] *τούτοις* $ΓΠ^2N^b$ Ald. Hel. Ar. ‖ 28. *νῦν* om. $Π^2$, c. c. add. An. Hel. Ar. ‖ *δὴ* Susem., *οὖν* M^b, *δὲ* c. c. An. Hel. Bk. Rr. ‖ *καὶ αἱ σωματικαὶ καὶ αἱ ψυχικαί* $Π^1$ Hel., *αἱ ψυχικαὶ καὶ αἱ* (*αἱ* om. M^b) *σωματικαί* $ΓΠ^2$ Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 29. *φιλομαθία* K^b, *φιλομάθεια* c. c. Hel. Bk. Rr. ‖ 30. *τούτῳ* Scaliger ‖ 34. *διηγηματικοὺς* M^b Ald., *διηγητικοὺς* c. c. Hel. ‖ 35. *ἀδολέσχους* O^b Ald. Hel. ‖ 1118a, 2. *δὴ* Susem., om. *Γ*, *δὲ* c. c. Hel. Ar. Bk. Rr. in textu.

(X)
χαίροντας μέλεσιν ἢ ὑποκρίσει οὐθεὶς ἀκολάστους λέγει, οὐδὲ
τοὺς ὡς δεῖ σώφρονας. οὐδὲ τοὺς περὶ τὴν ὀσμήν, πλὴν κατὰ
συμβεβηκός· τοὺς γὰρ χαίροντας μήλων ἢ ῥόδων ἢ θυμια-
μάτων ὀσμαῖς οὐ λέγομεν ἀκολάστους, ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς
μύρων ἢ ὄψων· χαίρουσι γὰρ τούτοις οἱ ἀκόλαστοι, ὅτι
6 διὰ τούτων ἀνάμνησις γίνεται αὐτοῖς τῶν ἐπιθυμητῶν. ἴδοι
δ' ἄν τις καὶ τοὺς ἄλλους, ὅταν πεινῶσιν, χαίροντας ταῖς
τῶν βρωμάτων ὀσμαῖς· τὸ δὲ τοιούτοις χαίρειν ἀκολάστου.
7 τούτῳ γὰρ ἐπιθυμητὰ ταῦτα. οὐκ ἔστιν δὲ οὐδ' ἐν τοῖς ἄλλοις
ζῴοις κατὰ ταύτας τὰς αἰσθήσεις ἡδονὴ πλὴν κατὰ συμ-
βεβηκός. οὐδὲ γὰρ ταῖς ὀσμαῖς τῶν λαγῳῶν αἱ κύνες χαί-
ρουσιν, ἀλλὰ τῇ βρώσει, τὴν δ' αἴσθησιν ἡ ὀσμὴ ἐποίη-
σεν· οὐδὲ ὁ λέων τῇ φωνῇ τοῦ βοός, ἀλλὰ τῇ ἐδωδῇ, ὅτι
δ' ἐγγύς ἐστιν, διὰ τῆς φωνῆς ᾔσθετο, καὶ χαίρειν δὴ ταύτῃ
φαίνεται· ὁμοίως δ' οὐδ' ἰδὼν [ἢ εὑρὼν] ἔλαφον ἢ ἄγριον
8 αἶγα, ἀλλ' ὅτι βορὰν ἕξει. περὶ τὰς τοιαύτας δὴ ἡδονὰς
ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀκολασία ἐστὶν ὧν καὶ τὰ λοιπὰ ζῷα
κοινωνεῖ, ὅθεν ἀνδραποδώδεις καὶ θηριώδεις φαίνονται·
9 αὗται δ' εἰσὶν ἁφὴ καὶ γεῦσις. φαίνονται δὲ καὶ τῇ γεύσει
ἐπὶ μικρὸν ἢ οὐθὲν χρῆσθαι· τῆς γὰρ γεύσεώς ἐστιν ἡ
κρίσις τῶν χυμῶν, ὅπερ ποιοῦσιν οἱ τοὺς οἴνους δοκιμάζοντες
καὶ τὰ ὄψα ἀρτύοντες· οὐ πάνυ δὲ χαίρουσι τούτοις, ἢ οὐχ
οἵ γε ἀκόλαστοι, ἀλλὰ τῇ ἀπολαύσει, ἣ γίνεται πᾶσα

9. οὐδὲ — 23. ἕξει] totum locum vix sanum esse censet Rr. ‖ 12. ἢ $Π^1$ Ar., καὶ $ΓΠ^2$ Ald. Hel. Bk. Rr. ‖ 13. ἴδοι — 15. ὀσμαῖς secl. Rr., — 16. ταῦτα fortasse secludenda esse putat Susem. ‖ 13. ἐπιθυμητῶν $ΓO^b$ Hel. Ar., ἐπιθυμημάτων K^b, ἐπιθυμιῶν $Π^2$ Ald. ‖ 14. δ'] γὰρ? Susem. ‖ 15. ⟨ἀεὶ⟩ χαίρειν? Susem. ‖ 16. τούτων $Π^2K^bN^b$ Ald. Ar. ‖ ἐπιθυμητὰ $H^aN^bO^b$, ἐπιθυμήματα $Π^2K^b$ Ald. Ar., ἐπιθυμητὸν (?) Γ ‖ οὐδ' ἐν] οὐδὲ $Π^2N^b$ Ald. Ar. Bk. Rr. (fors. recte) ‖ 19. δ' post αἴσθησιν $Π^2$ ‖ 22. ἢ εὑρὼν, in quibus recte haesit Rr., secl. Susem. ‖ 23. δὴ $ΓΠ^1$ Ald. Hel. Ar., δ' $Π^2$ ‖ 26. δὲ Hel. Ar. Muenscher, δ' οἱ σώφρονες M^b, δὴ c. c. An. Bk. ‖ 28. χυμῶν M^bO^b Hel., χυλῶν $K^bL^bN^b$ Ald. An.

(X)

δι᾽ ἁφῆς καὶ ἐν σιτίοις καὶ ἐν ποτοῖς καὶ τοῖς ἀφροδισίοις
λεγομένοις. διὸ καὶ ηὔξατό τις ὀψοφάγος ὢν τὸν φά- 10
ρυγγα αὑτῷ μακρότερον γεράνου γενέσθαι, ὡς ἡδόμενος τῇ
1118b ἁφῇ. κοινοτάτη δὴ τῶν αἰσθήσεων καθ᾽ ἣν ἡ ἀκολασία·
καὶ δόξειεν ἂν δικαίως ἐπονείδιστος εἶναι, ὅτι οὐχ ᾗ ἄνθρω-
ποί ἐσμεν ὑπάρχει, ἀλλ᾽ ᾗ ζῷα. τὸ δὴ τοιούτοις χαίρειν 11
καὶ μάλιστα ἀγαπᾶν θηριῶδες. καὶ γὰρ αἱ ἐλευθεριώταται
τῶν διὰ τῆς ἁφῆς ἡδονῶν ἀφῄρηνται, οἷον αἱ ἐν τοῖς γυμνα-
σίοις διὰ τρίψεως καὶ τῆς θερμασίας γινόμεναι· οὐ γὰρ περὶ
πᾶν τὸ σῶμα ἡ τοῦ ἀκολάστου ἁφή, ἀλλὰ περί τινα μέρη.
τῶν δ᾽ ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν κοιναὶ ⟨καὶ φυσικαὶ⟩ δοκοῦσιν XI
εἶναι, αἱ δὲ ἴδιοι καὶ ἐπίθετοι· οἷον ἡ μὲν τῆς τροφῆς φυσική·
πᾶς γὰρ ἐπιθυμεῖ ὁ ἐνδεὴς ξηρᾶς ἢ ὑγρᾶς τροφῆς, ὁτὲ δ᾽
ἀμφοῖν, καὶ εὐνῆς, φησὶν Ὅμηρος, ὁ νέος καὶ ἀκμάζων·
τὸ δὲ τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε, οὐκέτι πᾶς, οὐδὲ τῶν αὐτῶν. διὸ 2
φαίνεται ἡμέτερον εἶναι. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἔχει γέ τι καὶ φυσι-
κόν· ἕτερα γὰρ ἑτέροις ἐστὶν ἡδέα, καὶ ἔνια πᾶσιν ἡδίω
τῶν τυχόντων. ἐν μὲν οὖν ταῖς φυσικαῖς ἐπιθυμίαις ὀλίγοι 3
ἁμαρτάνουσιν καὶ ἐφ᾽ ἕν, ἐπὶ τὸ πλεῖον (τὸ γὰρ ἐσθίειν τὰ
τυχόντα ἢ πίνειν ἕως ἂν ὑπερπλησθῇ, ὑπερβάλλειν ἐστὶ
τὸ κατὰ φύσιν τῷ πλήθει· ἀναπλήρωσις γὰρ τῆς ἐνδείας
ἡ φυσικὴ ἐπιθυμία· διὸ λέγονται οὗτοι γαστρίμαργοι, ὡς
παρὰ τὸ δέον πληροῦντες αὐτήν· τοιοῦτοι δὲ γίνονται οἱ λίαν
ἀνδραποδώδεις)· περὶ δὲ τὰς ἰδίας τῶν ἡδονῶν πολλοὶ καὶ 4
πολλαχῶς ἁμαρτάνουσιν. τῶν γὰρ φιλοτοιούτων λεγομένων

32. εὔξατό $L^b N^b$, εὔξαιτό M^b, ηὔξατο c. c. Hel. ‖ τις $Π^2$ Q Ar. et, ut videtur, An., τις Φιλόξενος ὁ (ὁ om. N^b Ald. Hel.) ἐρύξιος $Γ N^b O^b$ Ald. Hel. et corr.[1] K^b, τις Φιλόξενος ὁ εὔξιος O^1 et pr. K^b, om. H^a ‖ 33. ἡδόμενος ἡ δ᾽ ἁφὴ Par. 1417, μενέξενος ἡ δ᾽ ἁφὴ M^b, ἡδόμενος τῇ ἁφῇ. ἡ δὲ ἁφὴ Γ Ald. † ‖ 1118b, 7. τὸ add. K^b Ald. Hel. ‖ 8. καὶ φυσικαὶ add. Scaliger ‖ 10. ὁ ἐνδεὴς] ὅταν ἐνδεὴς ᾖ $Γ Π^2 N^b$ Ald. Ar. ‖ 12. πᾶς] παντός ci. Rr. ‖ 13. καὶ om. $Γ Π^1$ Ar., c. c. add. Hel. ‖ 17. ἕως πλησθῆι $Π^1$ ‖ 21. ἡδονῶν] ἐπιθυμιῶν ci. Rassovius.

(XI) ἢ τὸ χαίρειν οἷς μὴ δεῖ, ἢ τὸ μᾶλλον ἢ ὡς οἱ πολλοί, ἢ μὴ ὡς δεῖ. κατὰ πάντα δὴ οἱ ἀκόλαστοι ὑπερβάλλουσιν· καὶ γὰρ χαίρουσιν ἐνίοις οἷς οὐ δεῖ (μισητὰ γάρ), καὶ εἴ τισιν δεῖ χαίρειν τῶν τοιούτων, μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ ἢ ὡς οἱ πολλοὶ χαίρουσιν.

ἡ μὲν οὖν περὶ τὰς ἡδονὰς ὑπερβολὴ ὅτι ἀκολασία καὶ
5 ψεκτόν, δῆλον· περὶ δὲ τὰς λύπας οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἀνδρείας τῷ ὑπομένειν λέγεται σώφρων οὐδ' ἀκόλαστος τῷ μή, ἀλλ' ὁ μὲν ἀκόλαστος τῷ λυπεῖσθαι μᾶλλον ἢ δεῖ, ὅτι τῶν ἡδέων οὐ τυγχάνει (καὶ τὴν λύπην δὲ ποιεῖ αὐτῷ ἡ ἡδονή), ὁ δὲ σώφρων τῷ μὴ λυπεῖσθαι τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ ἡδέος.
6 ὁ μὲν οὖν ἀκόλαστος ἐπιθυμεῖ τῶν ἡδέων πάντων ἢ τῶν 14 1119 a
μάλιστα, καὶ ἄγεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ὥστε ἀντὶ τῶν ἄλλων ταῦτα αἱρεῖσθαι, διὸ καὶ λυπεῖται καὶ ἀποτυγχάνων καὶ ἐπιθυμῶν (μετὰ λύπης γὰρ ἡ ἐπιθυμία· ἀτόπῳ δ'
7 ἔοικεν τὸ δι' ἡδονὴν λυπεῖσθαι)· ἐλλείποντες δὲ περὶ τὰς ἡδονὰς καὶ ἧττον ἢ δεῖ χαίροντες οὐ πάνυ γίνονται. οὐ γὰρ ἀνθρωπική ἐστιν ἡ τοιαύτη ἀναισθησία. καὶ γὰρ τὰ λοιπὰ ζῷα διακρίνει τὰ βρώματα, καὶ τοῖς μὲν χαίρει τοῖς δ' οὔ· εἰ δέ τῳ μηθέν ἐστιν ἡδὺ μηδὲ διαφέρει ἕτερον ἑτέρου, πόρρω ἂν εἴη τοῦ ἄνθρωπος εἶναι. οὐ τέτευχε δ' ὀνόματος ὁ τοιοῦ-
8 τος διὰ τὸ μὴ πάνυ γίνεσθαι. ὁ δὲ σώφρων μέσως περὶ ταῦτα

23. τῷ Γ$K^b$$L^b$$N^b$ Ald. An. Ar. Bk. Rr. ‖ τὸ $N^b$$O^b$, τῷ c. c. An. Ar. Bk. Rr. ‖ μᾶλλον, ἢ Bk. Rr. ‖ ὡς secl. Grantius ‖ 24. ὡς δεῖ ΓO^b An. Ar., ἢ ὡδὶ K^b, ὡς δεῖ ἢ ὧ δεῖ L^b, ὡς δεῖ ἢ ὧ μὴ δεῖ M^b, ὡς δεῖ ἢ μὴ ᾧ δεῖ Ald. ‖ δὴ M^b, δ' c. c. Ar. Bk. Rr. ‖ 26. καὶ εἴ ΓΠ^1 Hel. Ar., καὶ ἐπί Π^2, κἂν ἐπί Ald. ‖ ⟨ἢ οὐχ ὡς δεῖ ἢ⟩ μᾶλλον Susem. ‖ 27. καὶ ἢ ὡς corr.^{2} K^b, καὶ ἡ ὡς pr. K^b, καὶ ὡς οὐχ N^b, καὶ οὐχ ὡς P^1 Hel., καὶ ὡς c. c. Ar. Bk. Rr. ‖ χαίρουσιν⟨, καὶ οὐχ ὡς δεῖ⟩ ci. Thurotus ‖ 30. οὐδ' ἀκόλαστος ΓΠ^1O^b An., ὁ δ' ἀκόλαστος Ald., ἀκόλαστος δὲ Π^2 Bk. Rr. ‖ 33. καὶ τῷ ἀπέχεσθαι post ἀπουσίᾳ add. ΓΠ^2N^b Ald. Bk. Rr., om. Π^1 et, ut videtur, An. Hel. Ar. ‖ **1119a**, 3. ἄλλων] καλῶν Muretus ‖ 5. τὰ ante περὶ add. Π^1 (fors. recte) ‖ 9. δή? Susem. ‖ 10. δ'] δὴ an τ'? Susem. ‖ ὀνόματος post τοιοῦτος ΓΠ^2N^b Ald. Bk. Rr.

(XI)

ἔχει. οὔτε γὰρ ἥδεται οἷς μάλιστα ὁ ἀκόλαστος, ἀλλὰ μᾶλλον δυσχεραίνει, οὐδ' ὅλως οἷς μὴ δεῖ οὐδὲ σφόδρα τοιούτῳ οὐδενί, οὔτ' ἀπόντων λυπεῖται οὐδ' ἐπιθυμεῖ, ἢ μετρίως, οὐδὲ μᾶλλον ἢ δεῖ, οὐδ' ὅτε μὴ δεῖ, οὐδ' ὅλως τῶν τοιούτων οὐδέν· ἃ δὲ πρὸς ὑγίειάν ἐστιν ἢ πρὸς εὐεξίαν ἡδέα ὄντα, τούτων ὀρέξεται μετρίως καὶ ὡς δεῖ, καὶ τῶν ἄλλων ἡδέων μὴ ἐμποδίων τούτοις ὄντων ἢ παρὰ τὸ καλὸν ἢ ὑπὲρ τὴν οὐσίαν. ὁ γὰρ οὕτως ἔχων μᾶλλον ἀγαπᾷ τὰς τοιαύτας ἡδονὰς τῆς ἀξίας· ὁ δὲ σώφρων οὐ τοιοῦτος, ἀλλ' ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος.

15 ἑκουσίῳ δὲ μᾶλλον ἔοικεν ἡ ἀκολασία τῆς δειλίας. XII
ἡ μὲν γὰρ δι' ἡδονήν, ἡ δὲ διὰ λύπην, ὧν τὸ μὲν αἱρετόν, τὸ δὲ φευκτόν· καὶ ἡ μὲν λύπη ἐξίστησι καὶ φθείρει τὴν 2
τοῦ ἔχοντος φύσιν, ἡ δὲ ἡδονὴ οὐδὲν τοιοῦτο ποιεῖ. μᾶλλον δὴ ἑκούσιον. διὸ καὶ ἐπονειδιστότερον. καὶ γὰρ ἐθισθῆναι ῥᾷον πρὸς αὐτά· πολλὰ γὰρ ἐν τῷ βίῳ τὰ τοιαῦτα, καὶ οἱ ἐθισμοὶ ἀκίνδυνοι, ἐπὶ δὲ τῶν φοβερῶν ἀνάπαλιν. δόξειε 3
δ' ἂν οὐχ ὁμοίως ἑκούσιον ἡ δειλία εἶναι τοῖς καθ' ἕκαστον· αὐτὴ μὲν γὰρ ἄλυπος, ταῦτα δὲ διὰ λύπην ἐξίστησιν, ὥστε καὶ τὰ ὅπλα ῥίπτειν καὶ τὰ ἄλλα ἀσχημονεῖν· διὸ καὶ δοκεῖ βίαια εἶναι. τῷ δ' ἀκολάστῳ ἀνάπαλιν τὰ μὲν καθ' ἕκαστα 4
ἑκούσια (ἐπιθυμοῦντι γὰρ καὶ ὀρεγομένῳ), τὸ δ' ὅλον ἧττον. οὐθεὶς γὰρ ἐπιθυμεῖ ἀκόλαστος εἶναι.

τὸ δ' ὄνομα τῆς ἀκολασίας καὶ ἐπὶ τὰς παιδικὰς ἁμαρτίας 5
1119b φέρομεν· ἔχουσι γάρ τινα ὁμοιότητα. πότερον δ' ἀπὸ ποτέρου καλεῖται, οὐθὲν πρὸς τὰ νῦν διαφέρει, δῆλον δ' ὅτι τὸ ὕστερον

13. οὐδ' — οὐδὲ Rassovius, οὔθ' — οὔτε Π Bk. Rr., οὔτε — οὔτε Ald. ‖ 14. οὐδ'] οὔτ' K^b, οὔτε δ' O^b ‖ 15. ἢ δεῖ Γ Hel., ἢ δεῖ οὐθ' ἓν K^b, ἢ δεῖ οὐθενὶ vel οὐδενὶ c. c. Ald. ‖ οὐθέν Bk., οὐθενός vel οὐδενός ΓΠ Ald. ‖ 16. ἃ] ὅσα $ΓΠ^2$ Ald. Hel. Bk. Rr. et γρ. mg. O^b ‖ 25. δὴ Argyropylus, δ' ΓΠ Ar. Ald. Bk. Rr. ‖ ἑκούσιον corruptum esse perperam censet Rr. ‖ ἐπονειδιστότερον $ΓΠ^2$ N^b O^b Ald. An. Hel. Ar., ἐπονείδιστον K^b Rr. ‖ 26. ῥάιον L^b N^b Ald. An. Hel., ῥάιδιον $ΓΠ^1$ M^b Ar. Rr. ‖ 28. ἑκούσιον Γ N^b Ald. An. Hel. et γρ. mg. O^b, ἀκούσιον Ar., φευκτὸν Π ‖ 29. αὐτὴ Bk., αὕτη ΓΠ H^a N^b Ald. Ar. ‖ 34. καὶ om. $Π^2$ Ald. Ar.

(XII)
6 ἀπὸ τοῦ προτέρου. οὐ κακῶς δ' ἔοικεν μετενηνέχθαι· κεκολάσθαι
γὰρ δεῖ τὸ τῶν αἰσχρῶν ὀρεγόμενον καὶ πολλὴν αὔξησιν ἔχον,
τοιοῦτον δὲ μάλιστα ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ παῖς· κατ' ἐπιθυμίαν
γὰρ ζῶσιν καὶ τὰ παιδία, καὶ μάλιστα ἐν τούτοις ἡ τοῦ ἡδέος
7 ὄρεξις. εἰ οὖν μὴ ἔσται εὐπειθὲς καὶ ὑπὸ τὸ ἄρχον, ἐπὶ πολὺ
ἥξει· ἄπληστος γὰρ ἡ τοῦ ἡδέος ὄρεξις καὶ πανταχόθεν τῷ
ἀνοήτῳ, καὶ ἡ τῆς ἐπιθυμίας ἐνέργεια αὔξει τὸ συγγενές,
κἂν μεγάλαι καὶ σφοδραὶ ὦσιν, καὶ τὸν λογισμὸν ἐκκρούουσιν.
διὸ δεῖ μετρίας εἶναι αὐτὰς καὶ ὀλίγας, καὶ τῷ λόγῳ μη-
8 θὲν ἐναντιοῦσθαι. τὸ δὲ τοιοῦτον εὐπειθὲς λέγομεν καὶ κεκο-
λασμένον, ὥσπερ δὲ τὸν παῖδα δεῖ κατὰ τὸ πρόσταγμα
τοῦ παιδαγωγοῦ ζῆν, οὕτως καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν κατὰ τὸν
9 λόγον. διὸ δεῖ τοῦ σώφρονος τὸ ἐπιθυμητικὸν συμφωνεῖν
τῷ λόγῳ· σκοπὸς γὰρ ἀμφοῖν τὸ καλόν, καὶ ἐπιθυμεῖ ὁ
σώφρων ὧν δεῖ καὶ ὡς δεῖ καὶ ὅτε· οὕτω δὲ τάττει καὶ ὁ
λόγος.

Δ.

Δ 1 ταῦτ' οὖν ἡμῖν εἰρήσθω περὶ σωφροσύνης· λέγω-
μεν δ' ἑξῆς περὶ ἐλευθεριότητος. δοκεῖ δὲ εἶναι περὶ χρή-
ματα μεσότης· ἐπαινεῖται γὰρ ὁ ἐλευθέριος οὐκ ἐν τοῖς
πολεμικοῖς, οὐδ' ἐν οἷς ὁ σώφρων, οὐδ' αὖ ἐν ταῖς κρί-
σεσιν, ἀλλὰ περὶ δόσιν χρημάτων καὶ λῆψιν, μᾶλλον δὲ
2 ἐν τῇ δόσει. χρήματα δὲ λέγομεν πάντα ὅσων ἡ ἀξία νο-
3 μίσματι μετρεῖται. ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀσωτία καὶ ἡ ἀνελευθερία
περὶ χρήματα ὑπερβολαὶ καὶ ἐλλείψεις· καὶ τὴν μὲν ἀνε-
λευθερίαν προσάπτομεν ἀεὶ τοῖς μᾶλλον ἢ δεῖ περὶ χρή-
ματα σπουδάζουσιν, τὴν δὲ ἀσωτίαν ἐπιφέρομεν ἐνίοτε συμ-

1119 b, 4. τὸ] τὸν *Γ* K^b M^b ‖ ἔχοντα *Γ* M^b ‖ 6. καὶ ante μάλιστα om. K^b M^b † ‖ ἐν] δὲ ἐν M^b ‖ ἡ] γὰρ καὶ ἡ K^b ‖ 8. πάντοθεν K^b Rr. (fors. recte) ‖ 11. αὐτὰς ante εἶναι L^b Ald., om. *Γ* M^b ‖ 12. καὶ om. K^b, secl. Rr. (fors. recte) ‖ 13. δὲ] γὰρ *Γ* Π^2 Hel. Ar. Ald. Bk. ‖ 17. καὶ ὡς δεῖ om. Π^2, c. c. add. Hel. Ar.

Lib. IV. K^b O^b = Π^1, L^b M^b = Π^2.

1119 b, 19. λέγομεν Π^2 ‖ 22. ἡ post εἶναι add. K^b Bk.

(I)
πλέκοντες· τοὺς γὰρ ἀκρατεῖς καὶ εἰς ἀκολασίαν δαπανηροὺς
ἀσώτους καλοῦμεν. διὸ καὶ φαυλότατοι δοκοῦσιν εἶναι· 4
πολλὰς γὰρ ἅμα κακίας ἔχουσιν. οὐ δὲ οἰκείως προσαγο-
ρεύονται· βούλεται γὰρ ἄσωτος εἶναι ὁ ἕν τι ¦κακὸν ἔχων, 5
1120a τὸ φθείρειν τὴν οὐσίαν· ἄσωτος γὰρ ὁ δι' αὑτὸν ἀπολλύμε-
νος, δοκεῖ δὲ ἀπώλειά τις αὑτοῦ εἶναι καὶ ἡ τῆς οὐσίας φθορά,
ὡς τοῦ ζῆν διὰ τούτων ὄντος.

οὕτω δὴ τὴν ἀσωτίαν ἐκδεχόμεθα· ὧν δ' ἔστι χρεία, ἔστιν 6
τούτοις χρῆσθαι καὶ εὖ καὶ κακῶς· ὁ πλοῦτος δ' ἐστὶν τῶν χρη-
σίμων· ἑκάστῳ δ' ἄριστα χρῆται ὁ ἔχων τὴν περὶ τοῦτο ἀρετήν·
καὶ πλούτῳ δὴ χρήσεται ἄριστα ὁ ἔχων τὴν περὶ τὰ χρήματα ἀρε-
τήν. οὗτος δ' ἐστὶν ὁ ἐλευθέριος. χρῆσις δ' εἶναι δοκεῖ χρημά- 7
των δαπάνη καὶ δόσις· ἡ δὲ λῆψις καὶ ἡ φυλακὴ κτῆσις μᾶλλον.
διὸ μᾶλλόν ἐστι τοῦ ἐλευθερίου τὸ διδόναι οἷς δεῖ ἢ λαμβάνειν
ὅθεν δεῖ καὶ μὴ λαμβάνειν ὅθεν οὐ δεῖ. τῆς γὰρ ἀρετῆς μᾶλλον
τὸ εὖ ποιεῖν ἢ τὸ εὖ πάσχειν, καὶ τὰ καλὰ πράττειν μᾶλ-
λον ἢ τὰ αἰσχρὰ μὴ πράττειν· οὐκ ἄδηλον δ' ὅτι τῇ μὲν 8
δόσει ἕπεται τὸ εὖ ποιεῖν καὶ τὸ καλὰ πράττειν, τῇ δὲ λή-
ψει τὸ εὖ πάσχειν ἢ μὴ αἰσχροπραγεῖν. καὶ ἡ χάρις τῷ
διδόντι, οὐ τῷ μὴ λαμβάνοντι, καὶ ὁ ἔπαινος δὲ μᾶλλον.
καὶ ῥᾷον δὲ τὸ μὴ λαβεῖν τοῦ δοῦναι· τὸ γὰρ οἰκεῖον ἧττον 9
προΐενται μᾶλλον ἢ οὐ λαμβάνουσι τὸ ἀλλότριον. καὶ ἐλευ- 10
θέριοι δὲ λέγονται οἱ διδόντες· οἱ δὲ μὴ λαμβάνοντες οὐκ
εἰς ἐλευθεριότητα ἐπαινοῦνται, ἀλλ' οὐχ ἧττον εἰς δικαιοσύνην·
οἱ δὲ λαμβάνοντες οὐδ' ἐπαινοῦνται πάνυ. φιλοῦνται δὲ σχε- 11
δὸν μάλιστα οἱ ἐλευθέριοι τῶν ἀπ' ἀρετῆς· ὠφέλιμοι γάρ,
τοῦτο δ' ἐν τῇ δόσει. αἱ δὲ κατ' ἀρετὴν πράξεις καλαὶ καὶ 12

33. *δὲ Γ, δὴ Π* Ald. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 34. *τι* om. *Π*[1], c. c. add. Hel. Ar. ‖ 1120a, 1. *φθεῖρον* L[b] Hel. ‖ 4. *τις* (*τὶς* Ald.) post *χρεία* add. *ΓΠ*[2] Ald. Hel., om. *Π*[1] An. ‖ 6. *τοῦτο*] *ἕκαστον ΓΠ*[2] Ald. (fors. recte) † ‖ 11. *γὰρ* post *ἀρετῆς Π*[2] Ald. ‖ 16. *μὴ* om. *Γ*M[b] et pr. K[b] (suppl. rc.) † ‖ 17. *λαμβάνειν Π*[2] Ald. Hel. ‖ *διδόναι* Ald. Hel. ‖ 21. *σχεδὸν* om. K[b] M[b] †.

(I)
τοῦ καλοῦ ἕνεκα. καὶ ὁ ἐλευθέριος οὖν δώσει τοῦ καλοῦ ἕνεκα
καὶ ὀρθῶς· οἷς γὰρ δεῖ καὶ ὅσα καὶ ὅτε, καὶ τἆλλα ὅσα
13 ἕπεται τῇ ὀρθῇ δόσει. καὶ ταῦτα ἡδέως ἢ ἀλύπως· τὸ γὰρ
14 κατ' ἀρετὴν ἡδὺ ἢ ἄλυπον, ἥκιστα δὲ λυπηρόν. ὁ δὲ διδοὺς
οἷς μὴ δεῖ, ἢ μὴ τοῦ καλοῦ ἕνεκα ἀλλὰ διά τιν' ἄλλην
αἰτίαν, οὐκ ἐλευθέριος ἀλλὰ ἄλλος τις ῥηθήσεται. οὐδ' ὁ
λυπηρῶς· μᾶλλον γὰρ ἕλοιτ' ἂν τὰ χρήματα τῆς καλῆς
15 πράξεως, τοῦτο δ' οὐκ ἐλευθερίου. οὐδὲ λήψεται δὲ ὅθεν μὴ
δεῖ· οὐδὲ γάρ ἐστι τοῦ μὴ τιμῶντος τὰ χρήματα ἡ τοιαύτη
16 λῆψις. οὐκ ἂν εἴη δὲ οὐδ' αἰτητικός· οὐ γάρ ἐστι τοῦ εὖ ποι-
17 οῦντος εὐχερῶς εὐεργετεῖσθαι. ὅθεν δὲ δεῖ, λήψεται, οἷον ἀπὸ
τῶν ἰδίων κτημάτων, οὐχ ὡς καλὸν ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖον,
ὅπως ἔχῃ διδόναι. οὐδ' ἀμελήσει τῶν ἰδίων, βουλόμενός γε
διὰ τούτων τισὶν ἐπαρκεῖν. οὐδὲ τοῖς τυχοῦσιν δώσει, ἵνα ἔχῃ
18 διδόναι οἷς δεῖ καὶ ὅτε καὶ οὗ καλόν. ἐλευθερίου δ' ἐστὶν
σφόδρα καὶ τὸ ὑπερβάλλειν ἐν τῇ δόσει, ὥστε καταλείπειν
ἑαυτῷ ἐλάττω· τὸ γὰρ μὴ ἐπιβλέπειν ἐφ' ἑαυτὸν ἐλευθερίου.
19 κατὰ τὴν οὐσίαν δ' ἡ ἐλευθεριότης λέγεται· οὐ γὰρ ἐν τῷ
πλήθει τῶν διδομένων τὸ ἐλευθέριον, ἀλλ ἐν τῇ τοῦ διδόντος
ἕξει, αὕτη δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν δίδωσιν. οὐθὲν δὴ κωλύει
ἐλευθεριώτερον εἶναι τὸν τὰ ἐλάττω διδόντα, ἐὰν ἀπ' ἐλατ-
20 τόνων διδῷ. ἐλευθεριώτεροι δὲ εἶναι δοκοῦσιν οἱ μὴ κτησά-
μενοι ἀλλὰ παραλαβόντες τὴν οὐσίαν· ἄπειροί τε γὰρ τῆς
ἐνδείας, καὶ πάντες ἀγαπῶσι μᾶλλον τὰ αὑτῶν ἔργα,
ὥσπερ οἱ γονεῖς καὶ οἱ ποιηταί. πλουτεῖν δ' οὐ ῥᾴδιον τὸν
ἐλευθέριον, μήτε ληπτικὸν ὄντα μήτε φυλακτικόν, προετικὸν
δὲ καὶ μὴ τιμῶντα δι' αὐτὰ τὰ χρήματα ἀλλ' ἕνεκα τῆς

24. οὖν $Γ Π^1$ Ald. Hel. Ar., δὲ $Π^2$ ‖ 27. ἥκιστα λυπηρόν L^b Ald., ἢ ἥκιστα λυπηρόν $H^a M^b$, om. $Γ$ ‖ 30. αἱροῖτ' $Π^2$ ‖ 31. δὲ om. $Γ H^a M^b O^b$ ‖ 1120b, 2. ἰδίων $Π^1$ Ald. Hel., οἰκείων $Π^2$ ‖ 4. ὅτε καὶ οὗ $Γ Π^2$ Ald. Hel. Ar., ὅτε οὗ H^a, ὅπου $Π^1$ ‖ 5. καταλείπειν O^b Ald. Hel., καταλιπεῖν $Π^2 K^b$ ‖ 6. βλέπειν K^b M^b ‖ αὐτὸν $Π^2$, ἑαυτὸν ἀλλ' εἰς τὸ καλόν O^b ‖ 8. δόντος $H^a M^b$ ‖ 9. οὐθὲν δὲ $Γ H^a$, ὅθεν οὐθὲν $Π^2$ Ald., ὥστε οὐδὲν Hel.

δόσεως. διὸ καὶ ἐγκαλεῖται τῇ τύχῃ ὅτι οἱ μάλιστα ἄξιοι 21
ὄντες ἥκιστα πλουτοῦσιν. συμβαίνει δ' οὐκ ἀλόγως τοῦτο· οὐ
γὰρ οἷόν τε χρήματα ἔχειν μὴ ἐπιμελούμενον ὅπως ἔχῃ, ὥσπερ
οὐδ' ἐπὶ τῶν ἄλλων. οὐ μὴν δώσει γε οἷς οὐ δεῖ οὐδ' ὅτε μὴ 22
δεῖ, οὐδ' ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· οὐ γὰρ ἂν ἔτι πράττοι κατὰ
τὴν ἐλευθεριότητα, καὶ εἰς ταῦτα ἀναλώσας οὐκ ἂν ἔχοι εἰς
ἃ δεῖ ἀναλίσκειν. ὥσπερ γὰρ εἴρηται, ἐλευθέριός ἐστιν ὁ 23
κατὰ τὴν οὐσίαν δαπανῶν καὶ εἰς ἃ δεῖ· ὁ δ' ὑπερβάλλων
ἄσωτος. διὸ τοὺς τυράννους οὐ λέγομεν ἀσώτους· τὸ γὰρ πλῆ-
θος τῆς κτήσεως οὐ δοκεῖ ῥᾴδιον εἶναι ταῖς δόσεσι καὶ ταῖς
δαπάναις ὑπερβάλλειν. τῆς ἐλευθεριότητος δὴ μεσότητος 24
οὔσης περὶ χρημάτων δόσιν καὶ λῆψιν, ὁ ἐλευθέριος καὶ
δώσει καὶ δαπανήσει εἰς ἃ δεῖ καὶ ὅσα δεῖ, ὁμοίως ἐν μι-
κροῖς καὶ μεγάλοις, καὶ ταῦτα ἡδέως· καὶ λήψεται δ' ὅθεν
δεῖ καὶ ὅσα δεῖ. τῆς ἀρετῆς γὰρ περὶ ἄμφω οὔσης μεσότη-
τος, ποιήσει ἀμφότερα ὡς δεῖ. ἕπεται γὰρ τῇ ἐπιεικεῖ δό-
σει ἡ τοιαύτη λῆψις, ἡ δὲ μὴ τοιαύτη ἐναντία ἐστίν· αἱ μὲν
οὖν ἑπόμεναι γίνονται ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ, αἱ δ' ἐναντίαι δῆ-
1121a λον ὡς οὔ. ἐὰν δὲ παρὰ τὸ δέον καὶ τὸ καλῶς ἔχον συμ- 25
βαίνῃ αὐτῷ ἀναλίσκειν, λυπήσεται, μετρίως δὲ καὶ ὡς δεῖ·
τῆς ἀρετῆς γὰρ καὶ ἥδεσθαι καὶ λυπεῖσθαι ἐφ' οἷς δεῖ καὶ
ὡς δεῖ. καὶ εὐκοινώνητος δ' ἐστὶν ὁ ἐλευθέριος εἰς χρήματα· 26
δύναται γὰρ ἀδικεῖσθαι, μὴ τιμῶν γε τὰ χρήματα, καὶ 27
μᾶλλον ἀχθόμενος εἴ τι δέον μὴ ἀνάλωσεν ἢ λυπούμενος εἰ
μὴ δέον τι ἀνάλωσεν, καὶ τῷ Σιμωνίδῃ οὐκ ἀρεσκόμενος.
3 ὁ δ' ἄσωτος καὶ ἐν τούτοις διαμαρτάνει· οὔτε γὰρ ἥδεται 28
ἐφ' οἷς δεῖ οὐδὲ ὡς δεῖ οὔτε λυπεῖται· ἔσται δὲ προϊοῦσι φανε-
ρώτερον. εἴρηται γὰρ ἡμῖν ὅτι ὑπερβολαὶ καὶ ἐλλείψεις εἰσὶν 29

22. αὐτὰ $Π^2$ ‖ 26. δόσεσι καὶ δαπάναις H^a, δαπάναις καὶ ταῖς δόσεσιν $Π^2$ ‖ 30. δ' add. $Π^1$ ‖ 1121a, 4. καὶ om. $Π^1$ † ‖ 9. οὐδὲ ὡς δεῖ ci. Coraes, καὶ ὅτε δεῖ καὶ ὡς δεῖ M^b, οὔτε ὡς δεῖ ΓL^b Ald. et post λυπεῖται $Π^1$ ‖ 10. γὰρ Susem., δ' ΓΠ Ald. Bk. Rr.

(I)
ἡ ἀσωτία καὶ ἡ ἀνελευθερία, καὶ ἐν δυσίν, ἐν δόσει καὶ λή-
ψει· καὶ τὴν δαπάνην γὰρ εἰς τὴν δόσιν τίθεμεν. ἡ μὲν οὖν
ἀσωτία τῷ διδόναι καὶ μὴ λαμβάνειν ὑπερβάλλει, τῷ δὲ
λαμβάνειν ἐλλείπει, ἡ δ' ἀνελευθερία τῷ διδόναι μὲν ἐλ-
30 λείπει, τῷ λαμβάνειν δ' ὑπερβάλλει, πλὴν ἐπὶ μικροῖς. τὰ
μὲν οὖν τῆς ἀσωτίας οὐ πάνυ συνδυάζεται (οὐ γὰρ ῥᾴδιον
μηδαμόθεν λαμβάνοντα πᾶσιν διδόναι· ταχέως γὰρ ἐπιλεί-
πει ἡ οὐσία τοὺς ἰδιώτας διδόντας, οἵπερ καὶ δοκοῦσιν ἄσωτοι
31 εἶναι)· ἐπεὶ ὅ γε τοιοῦτος δόξειεν ἂν οὐ μικρῷ βελτίων εἶναι
τοῦ ἀνελευθέρου. εὐίατός τε γάρ ἐστι καὶ ὑπὸ τῆς ἡλικίας
καὶ ὑπὸ τῆς ἀπορίας, καὶ ἐπὶ τὸ μέσον δύναται ἐλθεῖν.
ἔχει γὰρ τὰ τοῦ ἐλευθερίου· καὶ γὰρ δίδωσιν καὶ οὐ λαμβά-
νει, οὐδέτερον δὲ ὡς δεῖ οὐδ' εὖ. εἰ δὴ τοῦτο ἐθισθείη ἤ πως
ἄλλως μεταβάλοι, εἴη ἂν ἐλευθέριος· δώσει γὰρ οἷς δεῖ,
καὶ λήψεται ὅθεν δεῖ. διὸ καὶ δοκεῖ οὐκ εἶναι φαῦλος τὸ
ἦθος· οὐ γὰρ μοχθηροῦ οὐδ' ἀγεννοῦς τὸ ὑπερβάλλειν δι-
32 δόντα καὶ μὴ λαμβάνοντα, ἠλιθίου δέ. ὁ δὴ τοῦτον τὸν τρό-
πον ἄσωτος πολὺ δοκεῖ βελτίων τοῦ ἀνελευθέρου εἶναι διά τε
τὰ εἰρημένα, καὶ ὅτι ὃ μὲν ὠφελεῖ πολλούς, ὃ δὲ οὐθένα,
33 ἀλλ' οὐδ' αὑτόν· ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν ἀσώτων, καθάπερ
εἴρηται, καὶ λαμβάνουσιν ὅθεν μὴ δεῖ, καὶ εἰσὶν κατὰ τοῦτο
34 ἀνελεύθεροι. ληπτικοὶ δὲ γίνονται διὰ τὸ βούλεσθαι μὲν ἀνα-
λίσκειν, εὐχερῶς δὲ τοῦτο ποιεῖν μὴ δύνασθαι. ταχὺ γὰρ

11. *ἐν δυσίν* om. Π^1 † ‖ *λήψει καὶ ἐν δόσει* Π^2 Ald. † ‖ 13. *καὶ μὴ λαμβάνειν* om. L^b † ‖ 15. *ἐπὶ*] *ἐν* Π^2 ‖ 16. *συνδυάζεται* Π^1 An., *συναύξεται* $\Gamma H^a M^b$ Ald. Hel. Ar., *συναύξουσιν* L^b ‖ 18. *ἰδιώτας διδόντας* L^b, *διδόντας ἰδιώτας* cet. ‖ *εἴπερ* Vermehrenus ‖ 19. *ἔπειθ'* Zwinger, secl. et *δὲ* pro *γε* ci. Muretus (perperam) ‖ 20. *καὶ γὰρ δίδωσι καὶ οὐ λαμβάνει* post *ἀνελευθέρου* add. Π^2, c. c. om. Hel. Ar. ‖ *τε* om. Π^1 (suppl. rc. K^b) ‖ 24. *μεταβάλοι* L^b, *μεταβάλλοι* cet. H^a ‖ 25. *οὐ* ante *λήψεται* add. $\Gamma \Pi^2$ Ald. An. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ *οὐ* ante *δεῖ* add. $\Gamma \Pi^2$ O^b Ald. An. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 27. *δὴ* Hel. Vermehrenus, *δὲ* $\Gamma \Pi$ Ald. Ar. Bk. ‖ 28. *τε* om. Π^1 ‖ 33. *τοῦτο ποιεῖν μὴ δύνασθαι* $\Pi^2 O^2$ Ald. Ar., *μὴ τοῦτο ποιεῖν* K^b, *τοῦτο μὴ ποιεῖν* Hel.. *τοῦτο ποιεῖν* $\Gamma H^a O^b O^{1.3}$.

ἐπιλείπει αὐτοὺς τὰ ὑπάρχοντα. ἀναγκάζονται οὖν ἑτέρωθεν
1121 b πορίζειν. ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ μηδὲν τοῦ καλοῦ φροντίζειν ὀλι-
γώρως καὶ πάντοθεν λαμβάνουσιν· διδόναι γὰρ ἐπιθυμοῦσιν,
τὸ δὲ πῶς ἢ πόθεν οὐδὲν αὐτοῖς διαφέρει. διόπερ οὐδ' ἐλευ- 35
θέριοι αἱ δόσεις αὐτῶν εἰσίν· οὐ γὰρ καλαί, οὐδὲ τούτου ἕνεκα,
οὐδὲ ὡς δεῖ· ἀλλ' ἐνίοτε οὓς δεῖ πένεσθαι, τούτους πλουσίους
ποιοῦσιν, καὶ τοῖς μὲν μετρίοις τὰ ἤθη οὐδὲν ἂν δοῖεν, τοῖς
δὲ κόλαξιν ἤ τιν' ἄλλην ἡδονὴν πορίζουσι πολλά. διὸ καὶ
ἀκόλαστοι αὐτῶν εἰσιν οἱ πολλοί· εὐχερῶς γὰρ ἀναλίσκοντες
καὶ εἰς τὰς ἀκολασίας δαπανηροί εἰσιν, καὶ διὰ τὸ μὴ πρὸς
τὸ καλὸν ζῆν πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀποκλίνουσιν.

ὁ μὲν οὖν ἄσωτος ἀπαιδαγώγητος γενόμενος εἰς ταῦτα 36
μεταβαίνει, τυχὼν δ' ἐπιμελείας εἰς τὸ μέσον καὶ τὸ δέον ἀφί-
κοιτ' ἄν· ἡ δ' ἀνελευθερία ἀνίατός ἐστιν. δοκεῖ γὰρ τὸ γῆρας 37
καὶ πᾶσα ἀδυναμία ἀνελευθέρους ποιεῖν. καὶ συμφυέστερον τοῖς
ἀνθρώποις τῆς ἀσωτίας· οἱ γὰρ πολλοὶ φιλοχρήματοι μᾶλλον
ἢ δοτικοί. καὶ διατείνει δ' ἐπὶ πολύ, καὶ πολυειδές ἐστιν· 38
πολλοὶ γὰρ τρόποι δοκοῦσιν τῆς ἀνελευθερίας εἶναι. ἐν δυσὶ
γὰρ οὖσα, τῇ τ' ἐλλείψει τῆς δόσεως καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῆς
λήψεως, οὐ πᾶσιν ὁλόκληρος παραγίνεται, ἀλλ' ἐνίοτε χω-
ρίζεται. καὶ οἳ μὲν τῇ λήψει ὑπερβάλλουσιν, οἳ δὲ τῇ δό-
σει ἐλλείπουσιν. οἱ μὲν γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις προσηγορίαις 39
οἷον φειδωλοὶ γλίσχροι κίμβικες, πάντες τῇ δόσει ἐλλεί-
πουσι, τῶν δ' ἀλλοτρίων οὐκ ἐφίενται οὐδὲ βούλονται λαμβά-
νειν, οἳ μὲν διά τινα ἐπιείκειαν καὶ εὐλάβειαν τῶν αἰσχρῶν
(δοκοῦσι γὰρ ἔνιοι ἢ φασί γε διὰ τοῦτο φυλάττειν, ἵνα μή
ποτ' ἀναγκασθῶσιν αἰσχρόν τι πρᾶξαι· τούτων δὲ καὶ ὁ
κυμινοπρίστης καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος· ὠνόμασται δ' ἀπὸ τῆς
ὑπερβολῆς τοῦ μηδὲν ἂν δοῦναι), οἳ δ' αὖ διὰ φόβον ἀπέ-

1121b, 4. αὐτοῦ post τούτου add. $\Gamma \Pi^2$ H^a Ar. Ald. Bk., om. Π^1 et, ut videtur, Hel., secl. Rr. ‖ ἕνεκεν? Susem. ‖ 28. μηθὲν M^b, μηθένα L^b, μηθενὶ $\Gamma H^a N^b$ Ald. Ar. Bk. Rr. in textu ‖ ἂν om. Π^2.

(I)
χονται τῶν ἀλλοτρίων ὡς οὐ ῥᾴδιον τὸ αὐτὸν μὲν τὰ ἑτέρων
λαμβάνειν, τὰ δ' αὑτοῦ ἑτέρους μή, ἀρέσκει οὖν αὐτοῖς τὸ
40 μήτε λαμβάνειν μήτε διδόναι· οἱ δ' αὖ κατὰ τὴν λῆψιν
ὑπερβάλλουσιν τῷ πάντοθεν λαμβάνειν καὶ πᾶν, οἷον οἱ
τὰς ἀνελευθέρους ἐργασίας ἐργαζόμενοι, πορνοβοσκοὶ καὶ
πάντες οἱ τοιοῦτοι, καὶ τοκισταὶ κατὰ μικρὸν ἐπὶ πολλῷ.
πάντες γὰρ οὗτοι ὅθεν οὐ δεῖ λαμβάνουσιν, καὶ ὁπόσον 1122a
41 οὐ δεῖ. κοινὸν δ' ἐπ' αὐτοῖς ἡ αἰσχροκέρδεια φαίνεται. πάντες
γὰρ ἕνεκα κέρδους, καὶ τούτου μικροῦ, ὀνείδη ὑπομένουσιν.
42 τοὺς γὰρ τὰ μεγάλα μὴ ὅθεν δὲ δεῖ λαμβάνοντας, μηδὲ ἃ δεῖ,
οὐ λέγομεν ἀνελευθέρους, οἷον τοὺς τυράννους πόλεις πορθοῦν-
τας καὶ ἱερὰ συλῶντας, ἀλλὰ πονηροὺς μᾶλλον καὶ ἀσεβεῖς καὶ
13 ἀδίκους· ὁ μέντοι κυβευτὴς καὶ ὁ λωποδύτης καὶ ὁ λῃστὴς
τῶν ἀνελευθέρων εἰσίν. αἰσχροκερδεῖς γάρ. κέρδους γὰρ ἕνε-
κεν ἀμφότεροι πραγματεύονται καὶ ὀνείδη ὑπομένουσιν, καὶ
οἱ μὲν κινδύνους τοὺς μεγίστους ἕνεκα τοῦ λήμματος, οἱ δ' ἀπὸ
τῶν φίλων κερδαίνουσιν, οἷς δεῖ διδόναι. ἀμφότεροι δὴ ὅθεν
οὐ δεῖ κερδαίνειν βουλόμενοι αἰσχροκερδεῖς. καὶ πᾶσαι δὴ αἱ
44 τοιαῦται λήψεις ἀνελεύθεροι. εἰκότως δὴ τῇ ἐλευθεριότητι
ἀνελευθερία ἐναντίον λέγεται· μεῖζόν τε γὰρ κακόν ἐστι τῆς
ἀσωτίας, καὶ μᾶλλον ἐπὶ ταύτην ἁμαρτάνουσιν ἢ κατὰ τὴν
λεχθεῖσαν ἀσωτίαν.

45 περὶ μὲν οὖν ἐλευθεριότητος καὶ τῶν ἀντικειμένων 4
II κακιῶν τοσαῦτα εἰρήσθω· δόξειε δ' ἂν ἀκόλουθον εἶναι
καὶ περὶ μεγαλοπρεπείας διελθεῖν. δοκεῖ γὰρ καὶ αὐτὴ
περὶ χρήματά τις ἀρετὴ εἶναι. οὐχ ὥσπερ δ' ἡ ἐλευ-

29. τὸ] τὸν $Π^2$, om. K^b ‖ 30. ἀρέσκειν $Π^2H^aK^b$ † ‖ 33. καὶ post ἐργαζόμενοι add. $ΓΠ^2$ Ald. ‖ 34. κατὰ μικρὸν M^b, κατὰ μικρὰ O^b, καὶ τὰ μικρὸν καὶ pr. K^b, καὶ τὰ μικρὰ $ΓL^bH^a$ Ald. Ar. et rc. K^b ‖ 1122a, 4. δὲ om. $ΓH^a$ Ald. ‖ 8. ἕνεκα $Π^1H^aM^b$ Ald., ἕνεκα ⟨μικροῦ⟩ ci. Rr. ‖ 13. δὴ Γ Hel. Ar., δὲ c. c. Bk. Rr. ‖ 14. κακὸν post ἐστι $ΓΠ^2$ Ald. Bk. Rr. ‖ 15. ταύτης M^b, ταῦτα L^b et pr. K^b (crx. rc.) ‖ 19. δόξαι H^aK^b ‖ αὕτη Coraes (fors. recte), αὕτη αὐτὴ Γ.

(II)

θεριότης διατείνει περὶ πάσας τὰς ἐν χρήμασι πράξεις,
ἀλλὰ περὶ τὰς δαπανηρὰς μόνον· ἐν τούτοις δ' ὑπερ-
έχει τῆς ἐλευθεριότητος μεγέθει. καθάπερ γὰρ τοὔνομα
αὐτὸ ὑποσημαίνει, ἐν μεγέθει πρέπουσα δαπάνη ἐστίν. τὸ 2
δὲ μέγεθος πρός τι· οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ δαπάνημα τριηράρχῳ
καὶ ἀρχιθεωρῷ. τὸ πρέπον δὴ πρὸς αὐτόν, καὶ ἐν ᾧ καὶ
περὶ ὅ. ὁ δ' ἐν μικροῖς ἢ ἐν μετρίοις κατ' ἀξίαν δαπανῶν 3
οὐ λέγεται μεγαλοπρεπής, οἷον τὸ "πολλάκι δόσκον ἀλήτῃ"·
ἀλλ' ὁ ἐν μεγάλοις οὕτως. ὁ μὲν γὰρ μεγαλοπρεπὴς ἐλευ-
θέριος, ὁ δ' ἐλευθέριος οὐδὲν μᾶλλον μεγαλοπρεπής. τῆς 4
τοιαύτης δ' ἕξεως ἡ μὲν ἔλλειψις μικροπρέπεια καλεῖται,
ἡ δ' ὑπερβολὴ βαναυσία καὶ ἀπειροκαλία καὶ ὅσαι τοιαῦται,
οὐχ ὑπερβάλλουσαι τῷ μεγέθει περὶ ἃ δεῖ, ἀλλ' ἐν οἷς οὐ δεῖ
καὶ ὡς οὐ δεῖ λαμπρυνόμεναι· ὕστερον δ' ὑπὲρ αὐτῶν ἐροῦμεν.
ὁ δὲ μεγαλοπρεπὴς ἐπιστήμονι ἔοικεν. τὸ πρέπον γὰρ 5
δύναται θεωρῆσαι καὶ δαπανῆσαι μεγάλα ἐμμελῶς. ὥσπερ 6
1122 b *γὰρ ἐν ἀρχῇ εἴπομεν, ἡ ἕξις ταῖς ἐνεργείαις ὁρίζεται, καὶ*
ὧν ἐστίν· αἱ δὴ τοῦ μεγαλοπρεποῦς δαπάναι μεγάλαι καὶ
πρέπουσαι. τοιαῦτα δὴ καὶ τὰ ἔργα· οὕτω γὰρ ἔσται μέγα
δαπάνημα καὶ πρέπον ⟨, εἰ πρέπον⟩ τῷ ἔργῳ. ὥστε τὸ μὲν ἔργον
τῆς δαπάνης ἄξιον δεῖν εἶναι, τὴν δὲ δαπάνην τοῦ ἔργου, ἢ καὶ
ὑπερβάλλειν. δαπανήσει δὲ τὰ τοιαῦτα ὁ μεγαλοπρεπὴς τοῦ κα- 7
λοῦ ἕνεκα· κοινὸν γὰρ τοῦτο ταῖς ἀρεταῖς. καὶ ἔτι ἡδέως καὶ 8
προετικῶς· ἡ γὰρ ἀκριβολογία μικροπρεπές. καὶ πῶς κάλ- 9
λιστον καὶ πρεπωδέστατον, σκέψαιτ' ἂν μᾶλλον ἢ πόσου καὶ
πῶς ἐλαχίστου. ἀναγκαῖον δὴ καὶ ἐλευθέριον τὸν μεγαλο- 10

22. *τὰ δαπανηρὰ* Muretus ‖ 23. *γὰρ* om. *ΓΠ*[2] † ‖ 26. *ᾧ* ⟨*καὶ ὡς*⟩? Susem. ‖ *καὶ*] *ἢ*? Muenscher ‖ 27. *περὶ* del. Turnebus (male) ‖ *ἅ* *Γ*O[b] Ald. Ar. Bk. Rr., *ἃ* ⟨*καὶ ὡς*⟩ Thurotus ‖ 29. *οὕτως* M[b], *οὗτος* c. c. H[a] Ar. ‖ 34. *δ' ὑπὲρ*] *δὲ περὶ* *Π*[2]H[a] Ald. Bk. Rr. ‖ 36. *καὶ*] *χρὴ δ' ἀεὶ* Imelmannus, *ὡς* vel *ὥστε* ci. Susem. ‖ *ὥσπερ* — b, 2. *ἐστίν* secl. Rr. ‖ 1122b, 1. *καὶ* om. Par. 1417 et fort. An. (male, cf. Teichmueller p. 81) ‖ 2. *δὲ* Ald. ‖ 4. *καὶ*] *εἰ* Lambinus ‖ *εἰ πρέπον* add. Rassovius ‖ 5. *δεῖ* M[b] Bk. Rr. ‖ 10. *δὲ* *Γ*H[a] Ald. Hel. Ar.

(II)
πρεπῆ εἶναι· καὶ γὰρ ὁ ἐλευθέριος δαπανήσει ἃ δεῖ καὶ ὡς δεῖ. ἐν τούτοις δὲ τὸ μέγα τοῦ μεγαλοπρεποῦς, οἷον μέγεθος περὶ ταῦτα τῆς ἐλευθεριότητος ⟨λαβ-⟩ούσης, καὶ ἀπὸ τῆς ἴσης δαπάνης τὸ ἔργον ποιήσει μεγαλοπρεπέστερον. οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ ἀρετὴ κτήματος καὶ ἔργου. κτῆμα μὲν γὰρ τὸ πλείστου ἄξιον τιμιώτατον, οἷον χρυσός, ἔργον δὲ τὸ μέγα καὶ καλόν. τοῦ γὰρ τοιούτου ἡ θεωρία θαυμαστή, τὸ δὲ μεγαλοπρεπὲς θαυμαστόν. καὶ ἔστιν ἔργου μεγαλοπρέπεια ἀρετὴ ἐν μεγέθει.
11 ἔστιν δὲ τῶν δαπανημάτων οἷα λέγομεν τὰ τίμια, οἷον τὰ
περὶ θεούς, ἀναθήματα καὶ κατασκευαὶ καὶ θυσίαι, ὁμοίως
δὲ καὶ ὅσα περὶ πᾶν τὸ δαιμόνιον, καὶ ὅσα πρὸς τὸ κοινὸν
εὐφιλοτίμητα ἐστίν, οἷον εἴ που χορηγεῖν οἴονται δεῖν λαμ-
12 πρῶς ἢ τριηραρχεῖν ἢ καὶ ἑστιᾶν τὴν πόλιν. ἐν ἅπασι δ᾽,
ὥσπερ εἴρηται, καὶ πρὸς τὸν πράττοντα ἀναφέρεται τὸ τίς
ὢν καὶ τίνων ὑπαρχόντων· ἄξια γὰρ δεῖ τούτων εἶναι, καὶ
13 μὴ μόνον τῷ ἔργῳ ἀλλὰ καὶ τῷ ποιοῦντι πρέπειν. διὸ πέ-
νης μὲν οὐκ ἂν εἴη μεγαλοπρεπής (οὐ γὰρ ἔστιν ἀφ᾽ ὧν
πολλὰ δαπανήσει πρεπόντως· ὁ δ᾽ ἐπιχειρῶν ἠλίθιος· παρὰ
14 τὴν ἀξίαν γὰρ καὶ τὸ δέον, κατ᾽ ἀρετὴν δὲ τὸ ὀρθῶς)· πρέ-
πει δὲ καὶ οἷς τοιαῦτα προϋπάρχει δι᾽ αὐτῶν ἢ τῶν προγόνων ἢ ὧν αὐτοῖς μέτεστι, καὶ τοῖς εὐγενέσι καὶ τοῖς ἐνδόξοις καὶ ὅσα τοιαῦτα. πάντα γὰρ ταῦτα μέγεθος ἔχει

12. τὸ μέγα om. Hª, μέγα secl. Muenscher ‖ οἷον μέγεθος] ἄνευ μεγέθους Vermehrenus ‖ 13. ταυτὰ Hª et rc. Kᵇ, ταὐτὰ Bk. Rr. (Muensch. Verm.) † ‖ ⟨λαβ-⟩ούσης Rassovius, ⟨ἐχ-⟩ούσης Coraes ‖ 15. κτῆμα μὲν γὰρ] κτήματος μὲν γὰρ ἀρετὴ ΓO³ Par. 1417 An. Hel. et rc. Kᵇ, κτῆμα μὲν γὰρ ἀρετὴ Hª † ‖ καὶ post ἄξιον add. ΓHª Ald. Hel. Ar. et rc. Kᵇ ‖ 16. ἔργον Γ Hel. † ‖ 18. καὶ — μεγέθει om. Garvius ‖ μεγαλοπρέπεια post ἀρετὴ ΓΠ¹ Hel. Ar. Bk. Rr. (at cf. Zeller l. l. p. 638. n. 4), secl. Muretus, μεγαλοπρεποῦς ci. Gifanius ‖ ἀρετὴ om. Ald. ‖ 19. ἔστιν δὲ κ. τ. λ.] mutilatum esse hunc locum censet Rr., lacunam ante eum statuit Thurotus (nescio an recte) ‖ τὰ prius om. Mᵇ ‖ 20. τοὺς post περὶ add. Π²Hª ‖ 21. ὅσα ante περὶ om. Π¹ (suppl. mg. rc. Kᵇ) ‖ 30. τὰ ante τοιαῦτα add. Π² Ald. Bk. Rr. ‖ διὰ post ἢ add. Π² Ald. Bk. Rr.

(II)

καὶ ἀξίωμα. μάλιστα μὲν οὖν τοιοῦτος ὁ μεγαλοπρεπής, καὶ 15
ἐν τοῖς τοιούτοις δαπανήμασιν ἡ μεγαλοπρέπεια, ὥσπερ
εἴρηται (μέγιστα γὰρ καὶ ἐντιμότατα)· τῶν δὲ ἰδίων ὅσα
1123a εἰσάπαξ γίνεται, οἷον γάμος καὶ εἴ τι τοιοῦτον, καὶ εἰ περὶ
τι ἡ πᾶσα πόλις σπουδάζει ἢ οἱ ἐν ἀξιώματι, καὶ περὶ
ξένων δὲ ὑποδοχὰς καὶ ἀποστολάς, καὶ δωρεὰς καὶ ἀντι-
δωρεάς. οὐ γὰρ εἰς ἑαυτὸν δαπανηρὸς ὁ μεγαλοπρεπὴς ἀλλ'
εἰς τὰ κοινά, τὰ δὲ δῶρα τοῖς ἀναθήμασιν ἔχει τι ὅμοιον.
μεγαλοπρεποῦς δὲ καὶ οἶκον κατασκευάσασθαι πρεπόντως 16
τῷ πλούτῳ (κόσμος γάρ τις καὶ οὗτος) καὶ περὶ ταῦτα
μᾶλλον δαπανᾶν ὅσα πολυχρόνια τῶν ἔργων (κάλλιστα
γὰρ ταῦτα) καὶ ἐν ἑκάστοις τὸ πρέπον. οὐ γὰρ ταὐτὰ ἁρ- 17
μόζει θεοῖς καὶ ἀνθρώποις, οὐδ' ἐν ἱερῷ καὶ τάφῳ. καὶ ἐπεὶ
τῶν δαπανημάτων ἕκαστον μέγα ἐν τῷ γένει, καὶ μεγαλο-
πρεπέστατον μὲν τὸ ἐν μεγάλῳ μέγα, ἐνταῦθα δὲ τὸ ἐν
τούτοις μέγα, καὶ διαφέρει τὸ ἐν τῷ ἔργῳ μέγα τοῦ ἐν τῷ 18
δαπανήματι (σφαῖρα μὲν γὰρ ἢ λήκυθος ἡ καλλίστη μεγα-
λοπρέπειαν ἔχει παιδικοῦ δώρου, ἡ δὲ τούτου τιμὴ μικρὸν καὶ
ἀνελεύθερον)· διὰ τοῦτό ἐστιν τοῦ μεγαλοπρεποῦς, ἐν ᾧ ἂν ποιῇ 19
γένει, μεγαλοπρεπῶς ποιεῖν (τὸ γὰρ τοιοῦτον οὐκ εὐυπέρβλη-
τον), καὶ ἔχον κατ' ἀξίαν τοῦ δαπανήματος.

6 τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ μεγαλοπρεπής, ὁ δ' ὑπερβάλλων 20
καὶ βάναυσος τῷ παρὰ τὸ δέον ἀναλίσκειν ὑπερβάλλει, ὥσ-
περ εἴρηται. ἐν γὰρ τοῖς μικροῖς τῶν δαπανημάτων πολλὰ ἀνα-
λίσκει καὶ λαμπρύνεται παρὰ μέλος, οἷον ἐρανιστὰς γαμικῶς
ἑστιῶν, καὶ κωμῳδοῖς χορηγῶν ἐν τῇ παρόδῳ πορφύραν εἰσ-
φέρων, ὥσπερ οἱ Μεγαρεῖς. καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ποιήσει οὐ
τοῦ καλοῦ ἕνεκα, ἀλλὰ τὸν πλοῦτον ἐπιδεικνύμενος, καὶ διὰ
τὰ τοιαῦτα οἰόμενος θαυμάζεσθαι, καὶ οὗ μὲν δεῖ πολλὰ ἀνα-

34. τοῖς om. $H^a L^b O^b$ ‖ 1123a, 2. ἡ post πᾶσα $Π^2$ Ald. Bk. Rr. ‖ 3. καὶ ἀντιδωρεάς om. $Π^1$ (suppl. mg. rc. K^b) † ‖ 4. αὑτὸν $Π^2$ ‖ 10. ἐπεὶ Felicianus, ἐπὶ Γ Π Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 14. ἡ καλλίστη post γὰρ add. $Π^1$, c. c. om. Hel. Ar. ‖ μεγαλοπρέπειαν post 15. ἔχει $Π^2$ Ald. Bk. Rr. ‖ 26. τὰ τοιαῦτα] ταῦτα $Π^2$ Ald. Hel. Bk. Rr.

(II)
21 λῶσαι, ὀλίγα δαπανῶν, οὗ δ' ὀλίγα, πολλά. ὁ δὲ μικρο-
πρεπὴς περὶ πάντα ἐλλείψει, καὶ τὰ μέγιστα ἀναλώσας ἐν
μικρῷ τὸ καλὸν ἀπολεῖ, καὶ ὅ τι ἂν ποιῇ μέλλων, καὶ
σκοπῶν πῶς ἂν ἐλάχιστον ἀναλώσαι, καὶ ταῦτα ὀδυρόμενος,
22 καὶ πάντα οἰόμενος μείζω ποιεῖν ἢ δεῖ. εἰσὶ μὲν οὖν αἱ ἕξεις
αὗται κακίαι, οὐ μὴν ὀνείδη γ' ἐπιφέρουσιν διὰ τὸ μήτε βλα-
βεραὶ τῷ πέλας εἶναι μήτε λίαν ἀσχήμονες.
III ἡ δὲ μεγαλοψυχία περὶ μεγάλα μὲν καὶ ἐκ τοῦ ὀνό- 7
2 ματος ἔοικεν εἶναι, περὶ ποῖα δ' ἐστὶν πρῶτον λάβωμεν. δια-
3 φέρει δ' οὐδὲν τὴν ἕξιν ἢ τὸν κατὰ τὴν ἕξιν σκοπεῖν. δοκεῖ 1123b
δὲ μεγαλόψυχος εἶναι ὁ μεγάλων αὑτὸν ἀξιῶν ἄξιος ὤν· ὁ
γὰρ μὴ κατ' ἀξίαν αὐτὸ ποιῶν ἠλίθιος, τῶν δὲ κατ' ἀρετὴν
οὐδεὶς ἠλίθιος οὐδὲ ἀνόητος. μεγαλόψυχος μὲν οὖν ὁ εἰρημένος
4 (ὁ γὰρ μικρῶν ἄξιος καὶ τούτων ἀξιῶν ἑαυτὸν σώφρων, μεγα-
5 λόψυχος δὲ οὔ· ἐν μεγέθει γὰρ ἡ μεγαλοψυχία, ὥσπερ καὶ
τὸ κάλλος ἐν μεγάλῳ σώματι, οἱ μικροὶ δὲ ἀστεῖοι καὶ σύμ-
6 μετροι, καλοὶ δ' οὔ)· ὁ δὲ μεγάλων ἑαυτὸν ἀξιῶν ἀνάξιος ὢν
7 χαῦνος (ὁ δὲ μειζόνων ἢ ἄξιος οὐ πᾶς χαῦνος)· ὁ δ' ἐλαττόνων
ἢ ἄξιος μικρόψυχος, ἐάν τε μεγάλων ἐάν τε μετρίων, ἐάν
τε καὶ μικρῶν ἄξιος ὢν ἔτι ἐλαττόνων αὑτὸν ἀξιοῖ. καὶ
μάλιστα ἂν δόξειεν ὁ μεγάλων ἄξιος· τί γὰρ ἂν ἐποίει, εἰ
8 μὴ τοσούτων ἦν ἄξιος; ἔστιν δὴ ὁ μεγαλόψυχος τῷ μὲν με-
γέθει ἄκρος, τῷ δὲ ὡς δεῖ μέσος (τοῦ γὰρ κατ' ἀξίαν αὑτὸν
9 ἀξιοῖ)· οἱ δ' ὑπερβάλλουσι καὶ ἐλλείπουσιν. εἰ δὲ δὴ μεγά-
λων ἑαυτὸν ἀξιοῖ ἄξιος ὤν, καὶ μάλιστα τῶν μεγίστων, περὶ
10 ἓν μάλιστα ἂν εἴη. ἡ γὰρ ἀξία λέγεται πρὸς τὰ ἐκτὸς ἀγαθά·
μέγιστον δὲ τοῦτ' ἂν θείημεν ὃ τοῖς θεοῖς ἀπονέμομεν, καὶ οὗ
μάλιστ' ἐφίενται οἱ ἐν ἀξιώματι, καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς καλλίστοις
ἆθλον· τοιοῦτον δ' ἡ τιμή (μέγιστον γὰρ δὴ τοῦτο τῶν ἐκτὸς

33. τῶν H^aK^b Ald. Hel. ‖ 1123b, 1. τὸ L^b, τὰ rc. K^b ‖ 5. γὰρ $ΓΠ^1L^b$ Hel., δὲ M^b Ald. Ar. ‖ 8. αὑτὸν $Π^2$, αὐτὸν Ald. ‖ 11. καὶ post τε om. $ΓM^b$, ante 10. μετρίων habet Ald. ‖ ἑαυτὸν $Π^2$ Ald. ‖ 17. γὰρ Susem. secundum Rieckheri translationem, δ' ΓΠ Ald. Hel. Ar. Bk. Rr.

(III)

ἀγαθῶν)· περὶ τιμὰς δὴ καὶ ἀτιμίας ὁ μεγαλόψυχός ἐστιν
ὡς δεῖ. καὶ ἄνευ δὲ λόγου φαίνονται οἱ μεγαλόψυχοι περὶ 11
τιμὴν εἶναι· τιμῆς γὰρ μάλιστα οἱ μεγάλοι ἀξιοῦσιν ἑαυτούς,
κατ' ἀξίαν δέ. ὁ δὲ μικρόψυχος ἐλλείπει καὶ πρὸς ἑαυτὸν 12
καὶ πρὸς τὸ τοῦ μεγαλοψύχου ἀξίωμα. ὁ δὲ χαῦνος πρὸς 13
ἑαυτὸν μὲν ὑπερβάλλει, οὐ μὴν τόν γε μεγαλόψυχον. ὁ 14
δὲ μεγαλόψυχος, εἴπερ τῶν μεγίστων ἄξιος, ἄριστος ἂν εἴη·
μείζονος γὰρ ἀεὶ ὁ βελτίων ἄξιος, καὶ μεγίστων ὁ ἄριστος.
τὸν ὡς ἀληθῶς ἄρα μεγαλόψυχον δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. καὶ
δόξειεν δ' ⟨ἂν⟩ εἶναι μεγαλοψύχου τὸ ἐν ἑκάστῃ ἀρετῇ μέγα.
οὐδαμῶς τ' ἂν ἁρμόζοι μεγαλοψύχῳ φεύγειν παρασείσαντι, 15
οὐδ' ἀδικεῖν· τίνος γὰρ ἕνεκα πράξει αἰσχρὰ ᾧ γ' οὐδὲν μέγα;
καθ' ἕκαστα δ' ἐπισκοποῦντι πάμπαν γελοῖος φαίνοιτ' ἂν
ὁ μεγαλόψυχος μὴ ἀγαθὸς ὤν. οὐκ εἴη δ' ἂν οὐδὲ τιμῆς ἄξιος
φαῦλος ὤν· τῆς ἀρετῆς γὰρ ἆθλον ἡ τιμή, καὶ ἀπονέμεται
τοῖς ἀγαθοῖς. ἔοικεν οὖν ἡ μεγαλοψυχία οἷον κόσμος τις 16
εἶναι τῶν ἀρετῶν· μείζους γὰρ αὐτὰς ποιεῖ, καὶ οὐ γίνε-
ται ἄνευ ἐκείνων. διὰ τοῦτο χαλεπὸν τῇ ἀληθείᾳ μεγαλό-
ψυχον εἶναι· οὐ γὰρ οἷόν τε ἄνευ καλοκαγαθίας. μάλιστα 17
μὲν οὖν περὶ τιμὰς καὶ ἀτιμίας ὁ μεγαλόψυχος ἐστίν, καὶ
ἐπὶ μὲν ταῖς μεγάλαις καὶ ὑπὸ τῶν σπουδαίων μετρίως
ἡσθήσεται, ὡς τῶν οἰκείων τυγχάνων ἢ καὶ ἐλαττόνων (ἀρε-
τῆς γὰρ παντελοῦς οὐκ ἂν γένοιτο ἀξία τιμή), οὐ μὴν ἀλλ'
ἀποδέξεταί γε τῷ μὴ ἔχειν αὐτοὺς μείζω αὐτῷ ἀπονέμειν·
τῆς δὲ παρὰ τῶν τυχόντων καὶ ἐπὶ μικροῖς πάμπαν ὀλι-
γωρήσει (οὐ γὰρ τούτων ἄξιος), ὁμοίως δὲ καὶ ἀτιμίας (οὐ
γὰρ ἔσται δικαίως περὶ αὐτόν). μάλιστα μὲν οὖν ἐστίν, ὥσπερ 18
εἴρηται, ὁ μεγαλόψυχος περὶ τιμάς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ
πλοῦτον καὶ δυναστείαν καὶ πᾶσαν εὐτυχίαν καὶ ἀτυχίαν

25. *μεγάλου* Π[2], *μεγαλοψύχου* c. c. Hel. Ar. ‖ 26. *γε* om. Π[1] ‖ 28. *μείζονος — βελτίων*] *εἴπερ τῶν μεγίστων* L[b] † ‖ 30. *δ'* om. Π[1] ‖ *ἂν* add. Turnebus ‖ 32. *ὥσ* pr. K[b] (crx. rc.) ‖ *γ'* om. Π[2] Ald. Bk. Rr. ‖ 1124a, 1. *μὲν* ante *οὖν* add. ΓΠ[1] Bk. Rr.

(III)

μετρίως ἕξει, ὅπως ἂν γίνηται, καὶ οὔτε εὐτυχῶν περιχαρὴς ἔσται οὔτε ἀτυχῶν περίλυπος. οὐδὲ γὰρ περὶ τιμὴν οὕτως ἔχει ὡς μέγιστον ὄν (αἱ γὰρ δυναστεῖαι καὶ ὁ πλοῦτος διὰ τὴν τιμήν ἐστιν αἱρετά· οἱ γοῦν ἔχοντες αὐτὰ τιμᾶσθαι δι' αὐτῶν βούλονται)· ᾧ δὴ καὶ ἡ τιμὴ μικρόν ἐστιν, τούτῳ καὶ τὰ ἄλλα.

19 διὸ ὑπερόπται δοκοῦσιν εἶναι. δοκεῖ δὲ καὶ τὰ εὐτυχήματα 8 συμβάλλεσθαι πρὸς μεγαλοψυχίαν. οἱ γὰρ εὐγενεῖς ἀξιοῦνται τιμῆς καὶ οἱ δυναστεύοντες ἢ πλουτοῦντες· ἐν ὑπεροχῇ γάρ, τὸ δ' ἀγαθῷ ὑπερέχον πᾶν ἐντιμότερον. διὸ καὶ τὰ τοιαῦτα μεγαλοψυχοτέρους ποιεῖ· τιμῶνται γὰρ ὑπό τινων.

20 κατ' ἀλήθειαν δὲ ὁ ἀγαθὸς μόνος τιμητέος· ᾧ δ' ἄμφω ὑπάρχει, μᾶλλον ἀξιοῦται τιμῆς. οἱ δ' ἄνευ ἀρετῆς τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ ἔχοντες οὔτε δικαίως ἑαυτοὺς μεγάλων ἀξιοῦσιν οὔτε ὀρθῶς μεγαλόψυχοι λέγονται. ἄνευ γὰρ ἀρετῆς

21 παντελοῦς οὐκ ἔστι ταῦτα, ὑπερόπται δὲ καὶ ὑβρισταὶ καὶ οἱ τὰ τοιαῦτα ἔχοντες ἀγαθὰ γίνονται. ἄνευ γὰρ ἀρετῆς οὐ ῥᾴδιον φέρειν ἐμμελῶς τὰ εὐτυχήματα· οὐ δυνάμενοι δὲ φέρειν καὶ οἰόμενοι τῶν ἄλλων ὑπερέχειν ἐκείνων μὲν καταφρονοῦσιν, αὐτοὶ δ' ὅ τι ἂν τύχωσιν πράττουσιν. μιμοῦνται γὰρ τὸν μεγαλόψυχον οὐχ ὅμοιοι ὄντες, τοῦτο δὲ δρῶσιν ἐν οἷς δύνανται· τὰ μὲν οὖν κατ' ἀρετὴν οὐ πράττουσιν, καταφρο-

22 νοῦσι δὲ τῶν ἄλλων. ὁ μὲν γὰρ μεγαλόψυχος δικαίως κατα-

23 φρονεῖ (δοξάζει γὰρ ἀληθῶς), οἱ δὲ πολλοὶ τυχόντως. οὐκ ἔστιν δὲ μικροκίνδυνος οὐδὲ φιλοκίνδυνος διὰ τὸ ὀλίγα τιμᾶν,

17. ὡς secl. Rr. ‖ 19. δὲ *Γ*L[b] ‖ 20. καὶ post διὸ add. rc. K[b] ‖ 22. οἱ post ἢ add. H[a]L[b]N[b]O[b] Ald. Bk. Rr. ‖ 25. τιμητός M[b] et pr. K[b] (crx. rc.), τιμητέος c. c. An. ‖ 29. καὶ post ὑβρισταὶ fort. recte om. codices Lambini, καὶ <κακοὶ> haud bene ci. v. d. ap. eundem ‖ 30. οἱ add. K[b] ‖ ἀγαθοὶ O[b], κακὰ Par. 1417 Ald. et γρ. L[b], κακοὶ *Γ*, non vertit Ar., secl. idem v. d. ap. Lambinum (perperam) ‖ 1124b, 5. μὲν γὰρ K[b], δὲ c. c. Ar. Bk. Rr. ‖ 6. ** οὐκ Rr. ‖ 7. μικροκίνδυνος] πυκνοκίνδυνος *Π*[2] H[a]O[2] Ald. et pr. O[b] (γρ. μικροκίνδυνος mg. O[b]) † ‖ φιλοκίνδυνος] πυκνοκίνδυνος Hel. (id quod perspexit Micheletus) Ar.

(III)

μεγαλοκίνδυνος δέ, καὶ ὅταν κινδυνεύῃ, ἀφειδὴς τοῦ βίου ὡς
οὐκ ἄξιον ὂν πάντως ζῆν. καὶ οἷος εὖ ποιεῖν, εὐεργετούμενος 24
δὲ αἰσχύνεται· τὸ μὲν γὰρ ὑπερέχοντος, τὸ δ' ὑπερεχο-
μένου. καὶ ἀντευεργετικὸς πλειόνων· οὕτω γὰρ προσοφλήσει
ὁ ὑπάρξας καὶ ἔσται εὖ πεπονθώς. δοκοῦσι δὲ καὶ μνημο- 25
νεύειν οὓς ἂν ποιήσωσιν εὖ, ⟨ὑφ'⟩ ὧν δ' ἂν πάθωσιν οὔ·
ἐλάττων γὰρ ὁ παθὼν εὖ τοῦ ποιήσαντος, βούλεται δέ ὑπερέχειν.
καὶ τὰ μὲν ἡδέως ἀκούει, τὰ δ' ἀηδῶς· διὸ καὶ τὴν Θέτιν οὐ
λέγειν τὰς εὐεργεσίας τῷ Διί· οὐδ' οἱ Λάκωνες πρὸς τοὺς
Ἀθηναίους, ἀλλ' ἃ πεπόνθεσαν εὖ. μεγαλοψύχου δὲ καὶ τὸ 26
μηδενὸς δεῖσθαι ἢ μόγις, ὑπηρετεῖν δὲ προθύμως, καὶ πρὸς
μὲν τοὺς ἐν ἀξιώματι καὶ εὐτυχίαις μέγαν εἶναι, πρὸς δὲ
τοὺς μέσους μέτριον· τῶν μὲν γὰρ ὑπερέχειν χαλεπὸν καὶ
σεμνόν, τῶν δὲ ῥᾴδιον, καὶ ἐπ' ἐκείνοις μὲν σεμνύνεσθαι οὐκ
ἀγεννές, ἐν δὲ τοῖς ταπεινοῖς φορτικόν, ὥσπερ εἰς τοὺς ἀσθε-
νεῖς ἰσχυρίζεσθαι. καὶ εἰς τὰ ἔντιμα μὴ ἰέναι, ἢ οὗ πρω- 27
τεύουσιν ἄλλοι· καὶ ἀργὸν εἶναι καὶ μελλητὴν ἀλλ' ἢ ὅπου
τιμὴ μεγάλη ἢ ἔργον, καὶ ὀλίγων μὲν πρακτικόν, μεγάλων
δὲ καὶ ὀνομαστῶν. ἀναγκαῖον δὲ καὶ φανερόμισον εἶναι καὶ 28
φανερόφιλον· τὸ γὰρ λανθάνειν φοβουμένου. καὶ μέλειν
τῆς ἀληθείας μᾶλλον ἢ τῆς δόξης, καὶ λέγειν καὶ πράτ-
τειν φανερῶς· παρρησιαστὴς γὰρ διὰ τὸ καταφρονεῖν. διὸ

8. *ἀφειδήσει* Π²Hª An. et *γρ.* mg. Oᵇ, *ἀφειδεῖ* O² et corr. O¹ ‖ 13. *ὑφ'* add. Muenscher ‖ 14. *εὖ* post *τοῦ* Π² ‖ 17. *ἐπεπόνθεσαν* HªNᵇ, *ἐπεπόνθεισαν* Lᵇ An., *πεπόνθασιν* ΓKᵇ ‖ 21. *ἐπ'* Π¹O¹·³, *ἐν* Π²HªNᵇO² Ald. Bk. Rr. ‖ 24. *μελλητὴν* Γ Hel. Ar. (?), *μελλήτην* Kᵇ, *μελητὴν* Π²HªOᵇ An., *μελητήν* Ald. ‖ 27. *καὶ μέλλειν* NᵇOᵇ, *ἀμελεῖν* pr. Kᵇ (crx. rc.), *ἀμέλει* Ald. † ‖ 29. *παρρησιαστὴς* — 30. *ἀληθευτικός* *γρ.* Par. 1856, *παρρησιαστικὸς γὰρ διὸ καταφρονητικὸς δέ, διὸ παρρησιαστικὸς καὶ ἀληθευτικός* pr. 1856, *καταφρονητικοῦ γάρ. παρρησιαστοῦ γάρ. διὸ παρρησιαστικὸς δὲ διὰ τὸ καταφρονητικὸς εἶναι καὶ ἀληθευτικός* pr. Kᵇ, *παρρησιαστὴς γὰρ διὰ τὸ καταφρονητικὸς εἶναι, καταφρονητικὸς δὲ διὸ* (*διὰ τὸ* Γ) *παρρησιαστικός, παρρησιαστικὸς δὲ διὸ* (*διὰ τὸ* Γ) *καταφρονητικὸς καὶ ἀληθευτικὸς* Γ et rc. Kᵇ (partim in mg., partim in textu), *καταφρονητικὸς γὰρ διὸ κατα-*

καὶ ἀληθευτικός, πλὴν ὅσα μὴ δι' εἰρωνείαν· εἴρωνα δὲ
29 πρὸς τοὺς πολλούς. καὶ πρὸς ἄλλον μὴ δύνασθαι ζῆν
ἀλλ' ἢ φίλον· δουλικὸν γάρ, διὸ καὶ πάντες οἱ κόλα- 1125a
30 κες θητικοὶ καὶ οἱ ταπεινοὶ κόλακες. οὐδὲ θαυμαστικός·
οὐδὲν γὰρ μέγα αὐτῷ ἐστίν. οὐδὲ μνησίκακος· οὐ γὰρ
μεγαλοψύχου τὸ ἀπομνημονεύειν, ἄλλως τε καὶ κακά, ἀλλὰ
31 μᾶλλον παρορᾶν. οὐδ' ἀνθρωπολόγος· οὔτε γὰρ περὶ αὑ-
τοῦ ἐρεῖ οὔτε περὶ ἑτέρου· οὔτε γὰρ ἵνα ἐπαινῆται μέλει
αὐτῷ οὔθ' ὅπως οἱ ἄλλοι ψέγωνται, οὐδ' αὖ ἐπαινετικός
ἐστιν· διόπερ οὐδὲ κακολόγος, οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν, εἰ μὴ δι'
32 ὕβριν. καὶ περὶ ἀναγκαίων ἢ μικρῶν ἥκιστα ὀλοφυρτικὸς
καὶ δεητικός· σπουδάζοντος γὰρ οὕτως ἔχειν περὶ ταῦτα.
33 καὶ οἷος κεκτῆσθαι μᾶλλον τὰ καλὰ καὶ ἄκαρπα τῶν
4 καρπίμων καὶ ὠφελίμων· αὐτάρκους γὰρ μᾶλλον. καὶ κί-
νησις δὲ βραδεῖα τοῦ μεγαλοψύχου δοκεῖ εἶναι, καὶ φωνὴ
βαρεῖα, καὶ λέξις στάσιμος· οὐ γὰρ σπευστικὸς ὁ περὶ ὀλίγα
σπουδάζων, οὐδὲ σύντονος ὁ μηδὲν μέγα οἰόμενος· ἡ δ' ὀξυ-
φωνία καὶ ἡ ταχυτὴς διὰ τούτων.

35 τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ μεγαλόψυχος, ὁ δ' ἐλλείπων μι- 9
κρόψυχος, ὁ δ' ὑπερβάλλων χαῦνος. οὐ κακοὶ μὲν οὖν δοκοῦσιν
εἶναι οὐδ' οὗτοι (οὐ γὰρ κακοποιοί εἰσιν), ἡμαρτημένοι δέ. ὁ
μὲν γὰρ μικρόψυχος ἄξιος ὢν ἀγαθῶν ἑαυτὸν ἀποστερεῖ ὧν

φρονητικὸς καὶ ἀληθευτικὸς pr. H^a, καταφρονητικὸς γὰρ παρρησιαστικὸς διὰ τὸ καταφρονητικὸς εἶναι καὶ ἀληθευτικὸς rc. H^a, παρρησιαστικός γάρ. διὸ (καὶ add. M^b) καταφρονητικός. καταφρονητικὸς δέ, διὸ παρρησιαστικὸς καὶ ἀληθευτικός Π^2, καταφρονητικὸς γάρ· διὸ παρρησιαστικός. παρρησιαστικὸς δέ· διὸ καταφρονητικὸς καὶ ἀληθευτικός Ar., καταφρονητικοῦ γάρ· διὸ παρρησιαστικός. (καὶ add. N^b) παρρησιαστικοῦ δέ. διὸ καταφρονητικὸς καὶ (καὶ om. N^b) ἀληθευτικός $N^b O^b$ Ald., qua in lectione παρρησιαστικοῦ δέ. διὸ καταφρονητικὸς καὶ secl. Coraes, similiterque καταφρονητικὸς γάρ. διὸ καὶ παρρησιαστικὸς καὶ ἀληθευτικός, ut videtur, Hel. ‖ 30. εἴρωνα N^b, εἰρωνεία cet. Ar., εἴρων? Susem. ‖ 1125a, 1. πρὸς post ἢ add. Π^2 Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 3. οὐ] οὐδὲ Π^2 † ‖ 16. τούτων] τουτέστι ταῦτα An., ταῦτα codices Lambini.

(III)

ἄξιος ἐστίν, καὶ ἔοικεν κακὸν ἔχειν τι ἐκ τοῦ μὴ ἀξιοῦν ἑαυτὸν
τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἀγνοεῖν δὲ ἑαυτόν· ὠρέγετο γὰρ ἂν ὧν ἄξιος
ἦν, ἀγαθῶν γε ὄντων. οὐ μὴν ἠλίθιοί γε οἱ τοιοῦτοι δοκοῦσιν
εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον ὀκνηροί. ἡ τοιαύτη δὲ δόξα δοκεῖ καὶ χείρους
ποιεῖν· ἕκαστοι γὰρ ἐφίενται τῶν κατ' ἀξίαν, ἀφίστανται δὲ καὶ
τῶν πράξεων τῶν καλῶν καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων ὡς ἀνά-
ξιοι ὄντες, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν. οἱ δὲ χαῦνοι 36
ἠλίθιοι καὶ ἑαυτοὺς ἀγνοοῦντες, καὶ ταῦτ' ἐπιφανῶς (ὡς γὰρ
ἄξιοι ὄντες τοῖς ἐντίμοις ἐπιχειροῦσιν, εἶτα ἐξελέγχονται),
καὶ ἐσθῆτι κοσμοῦνται καὶ σχήματι καὶ τοῖς τοιούτοις, καὶ
βούλονται τὰ εὐτυχήματα φανερὰ εἶναι αὑτῶν, καὶ λέγουσι
περὶ αὑτῶν ὡς διὰ τούτων τιμηθησόμενοι. ἀντιτίθεται δὲ τῇ 37
μεγαλοψυχίᾳ ἡ μικροψυχία μᾶλλον τῆς χαυνότητος· καὶ γὰρ
γίνεται μᾶλλον καὶ χεῖρον ἐστίν.

10 ἡ μὲν οὖν μεγαλοψυχία περὶ τιμήν ἐστιν μεγάλην, 38
1125b ὥσπερ εἴρηται· ἔοικεν δὲ καὶ περὶ ταύτην εἶναι ἀρετή τις, [καθά- IV
περ ἐν τοῖς πρώτοις ἐλέχθη,] ἣ δόξειεν ἂν παραπλησίως ἔχειν
πρὸς τὴν μεγαλοψυχίαν ὥσπερ καὶ ἡ ἐλευθεριότης πρὸς τὴν
μεγαλοπρέπειαν. ἄμφω γὰρ αὗται τοῦ μὲν μεγάλου ἀφεστᾶσιν,
περὶ δὲ τὰ μέτρια καὶ μικρὰ διατιθέασιν ἡμᾶς ὡς δεῖ.
ὥσπερ δ' ἐν λήψει καὶ δόσει χρημάτων μεσότης ἔστιν καὶ 2
ὑπερβολή τε καὶ ἔλλειψις, οὕτω καὶ ἐν τιμῆς ὀρέξει τὸ μᾶλ-
λον ἢ δεῖ καὶ ἧττον, καὶ τὸ ὅθεν δεῖ καὶ ὡς δεῖ. τόν τε 3
γὰρ φιλότιμον ψέγομεν ὡς καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ ὅθεν οὐ
δεῖ τῆς τιμῆς ἐφιέμενον, τόν τε ἀφιλότιμον ὡς οὐδ' ἐπὶ τοῖς
καλοῖς προαιρούμενον τιμᾶσθαι. ἔστι δ' ὅτε τὸν φιλότιμον 4

21. ἄξιος post ἐστιν Π[2] ‖ 23. οἱ τοιοῦτοι ΓΠ[1] An. Hel., οὗτοι M[b] Ald. et post δοκοῦσιν L[b] ‖ 24. ὀκνηροί ΓΠ[1]O[2] Ald., νοεροί Π[2] An. et pr. O[3], νωθροὶ O[1] Hel. et mg. O[3], *morosi* Ar. ‖ 28. τοῦτ' Rr. ‖ 32. αὑτῶν K[b] Ald. Hel. Ar., αὐτῶν ΓL[b] Bk. Rr. ‖ 35. ἡ — b, 1. εἴρηται secl. Rr. ‖ 1125b, 1. ταύτην] τιμὴν Rr. (nescio an recte) ‖ καθάπερ — 2. ἐλέχθη secl. Monro: v. quae adnotavi ad 1107a, 28 ‖ 5. τὰ post καὶ add. Π[2] Ald. Bk. Rr. ‖ ἡμᾶς om. H[a], secl. Rr. † ‖ 7. τε om. Π[2] ‖ 9. καὶ post ὡς om. Π[1]H[a]N[b] ‖ 11. ἔστι δ' ὅτε καὶ τὸν M[b] Ar., ἔτι δὲ τὸν K[b].

ἐπαινοῦμεν ὡς ἀνδρώδη καὶ φιλόκαλον, τὸν δ' ἀφιλότιμον
ὡς μέτριον καὶ σώφρονα[, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς πρώτοις εἴπομεν].
δῆλον δ' ὅτι πλεοναχῶς τοῦ φιλοτοιούτου λεγομένου οὐκ
ἐπὶ τὸ αὐτὸ φέρομεν ἀεὶ τὸν φιλότιμον, ἀλλ' ἐπαινοῦντες
μὲν ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἢ οἱ πολλοί, ψέγοντες δὲ ἐπὶ τὸ μᾶλ-
λον ἢ δεῖ. ἀνωνύμου δὲ οὔσης τῆς μεσότητος, ὡς ἐρήμης ἔοι-
κεν ἀμφισβητεῖν τὰ ἄκρα. ἐν οἷς δ' ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ
5 ἔλλειψις, καὶ τὸ μέσον· ὀρέγονται δὲ τῆς τιμῆς καὶ μᾶλλον ἢ
δεῖ καὶ ἧττον· ἔστιν δὴ καὶ ὡς δεῖ· ἐπαινεῖται δ' οὖν καὶ ἡ ἕξις
αὕτη, μεσότης οὖσα περὶ τιμὴν ἀνώνυμος. φαίνεται δὲ πρὸς
μὲν τὴν φιλοτιμίαν ἀφιλοτιμία, πρὸς δὲ τὴν ἀφιλοτιμίαν
6 φιλοτιμία, πρὸς ἀμφότερα δὲ ἀμφότερα πώς. ἔοικεν δὲ τοῦτ'
εἶναι καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς. ἀντικεῖσθαι δὲ ἐνταῦθα
οἱ ἄκροι φαίνονται διὰ τὸ μὴ ὠνομάσθαι τὸν μέσον.

V πραότης δ' ἐστὶ μὲν μεσότης περὶ ὀργάς, ἀνωνύμου δ' 11
ὄντος τοῦ μέσου, σχεδὸν δὲ καὶ τῶν ἄκρων, ἐπὶ τὸ μέσον
τὴν πραότητα φέρομεν, πρὸς τὴν ἔλλειψιν ἀποκλίνουσαν,
2 ἀνώνυμον οὖσαν. ἡ δ' ὑπερβολὴ ὀργιλότης τις λέγοιτ' ἄν.
τὸ μὲν γὰρ πάθος ἐστὶν ὀργή, τὰ δ' ἐμποιοῦντα πολλὰ καὶ
3 διαφέροντα. ὁ μὲν οὖν ἐφ' οἷς δεῖ καὶ οἷς δεῖ ὀργιζόμενος,
ἔτι δὲ ὡς δεῖ καὶ ὅτε καὶ ὅσον χρόνον, ἐπαινεῖται, πρᾶος
δὴ οὗτος ἂν εἴη, εἴπερ ἡ πραότης ἐπαινεῖται (βούλεται
γὰρ ὁ πρᾶος ἀτάραχος εἶναι καὶ μὴ ἄγεσθαι ὑπὸ τοῦ πά-
θους, ἀλλ' ὡς ἂν ὁ λόγος τάξῃ, οὕτως καὶ ἐπὶ τούτοις καὶ ἐπὶ
4 τοσοῦτον χρόνον χαλεπαίνειν· ἁμαρτάνειν δὲ δοκεῖ μᾶλλον 1126a
ἐπὶ τὴν ἔλλειψιν· οὐ γὰρ τιμωρητικὸς ὁ πρᾶος, ἀλλὰ μᾶλ-

13. ὥσπερ — εἴπομεν secl. Monro: v. quae adnotavimus ad 1107a, 28 ‖ 15. φέρομεν ἀεὶ ΓΠ¹HᵃNᵇ, ἀεὶ φέρομεν Π² Ald. Bk. ‖ 19. τῆς om. Π²HᵃNᵇ Ald. Bk. Rr. ‖ 20. ἤδη Nᵇ, δ' ἤδη Hᵃ, δ' ὅτε Mᵇ Par. 1417 Bk., δὲ Γ(?), δὴ c. c. An. Ar. et, ut videtur, Hel. ‖ δ' οὖν Π¹, γ' οὖν Nᵇ, γοῦν Hᵃ Ald. Bk. Rr. (fors. recte), οὖν ΓLᵇ Ar., μὲν Mᵇ Q ‖ καὶ om. ΓΠ¹HᵃNᵇ Ald. Ar. Bk. Rr., add. Π²Q ‖ 25. τὸν] τὸ Π² ‖ 26. μὲν om. Π² Ald. ‖ 27. τὸ] τῶν pr. Hᵃ, τὸν Victorius Bk. Rr. ‖ 32. καὶ ante ὡς add. Π² Bk. Rr.

λον συγγνωμονικός)· ἡ δ' ἔλλειψις, εἴτε ἀοργησία τίς ἐστιν 5
εἴθ' ὅ τι δή ποτε, ψέγεται (οἱ γὰρ μὴ ὀργιζόμενοι ἐφ' οἷς
δεῖ ἠλίθιοι δοκοῦσιν εἶναι, καὶ οἱ μὴ ὡς δεῖ μηδ' ὅτε μηδ'
οἷς δεῖ· δοκεῖ γὰρ οὐκ αἰσθάνεσθαι οὐδὲ λυπεῖσθαι, μὴ ὀργι- 6
ζόμενός τε οὐκ εἶναι ἀμυντικός, τὸ δὲ προπηλακιζόμενον
ἀνέχεσθαι καὶ τοὺς οἰκείους περιορᾶν ἀνδραποδῶδες)· ἡ δ' 7
ὑπερβολὴ κατὰ πάντα μὲν γίνεται (καὶ γὰρ οἷς οὐ δεῖ,
καὶ ἐφ' οἷς οὐ δεῖ, καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ, καὶ θᾶττον, καὶ πλείω
χρόνον), οὐ μὴν ἅπαντά γε τῷ αὐτῷ ὑπάρχει. οὐ γὰρ ἂν
δύναιτο εἶναι. τὸ γὰρ κακὸν καὶ ἑαυτὸ ἀπόλλυσιν, κἂν ὁλό-
κληρον ᾖ, ἀφόρητον γίνεται. οἱ μὲν οὖν ὀργίλοι ταχέως μὲν 8
ὀργίζονται καὶ οἷς οὐ δεῖ καὶ ἐφ' οἷς οὐ δεῖ καὶ μᾶλλον ἢ
δεῖ, παύονται δὲ ταχέως· ὃ καὶ βέλτιστον ἔχουσιν. συμ-
βαίνει δ' αὐτοῖς τοῦτο, ὅτι οὐ κατέχουσι τὴν ὀργὴν ἀλλ'
ἀνταποδιδόασιν ᾗ φανεροί εἰσιν διὰ τὴν ὀξύτητα, εἶτα ἀπο-
παύονται. ὑπερβολῇ δ' εἰσὶν οἱ ἀκρόχολοι ὀξεῖς καὶ πρὸς 9
πᾶν ὀργίλοι καὶ ἐπὶ παντί· ὅθεν καὶ τοὔνομα. οἱ δὲ πικροὶ 10
δυσδιάλυτοι, καὶ πολὺν χρόνον ὀργίζονται· κατέχουσι γὰρ
τὸν θυμόν. παῦλα δὲ γίνεται ὅταν ἀνταποδιδῷ· ἡ γὰρ
τιμωρία παύει τῆς ὀργῆς, ἡδονὴν ἀντὶ τῆς λύπης ἐμποιοῦσα.
τούτου δὲ μὴ γινομένου τὸ βάρος ἔχουσιν· διὰ γὰρ τὸ μὴ ἐπι-
φανὲς εἶναι οὐδὲ συμπείθει αὐτοὺς οὐδείς, ἐν αὐτῷ δὲ πέψαι
τὴν ὀργὴν χρόνου δεῖ. εἰσὶ δ' οἱ τοιοῦτοι ἑαυτοῖς ὀχληρότατοι
καὶ τοῖς μάλιστα φίλοις. χαλεποὺς δὲ λέγομεν τοὺς ἐφ' οἷς 11
τε μὴ δεῖ χαλεπαίνοντας καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ πλείω χρό-
νον, καὶ μὴ διαλλαττομένους ἄνευ τιμωρίας ἢ κολάσεως.
τῇ πραότητι δὲ μᾶλλον τὴν ὑπερβολὴν ἀντιτίθεμεν· καὶ 12

1126a, 3. ἀνοργησία $H^a K^b N^b$, ἀοργισία M^b ‖ 5. οἱ μὴ] μὴ K^b, μηδ' ci. Rr. ‖ 10. ἢ post θᾶττον add. Π^1 † ‖ 12. καὶ ⟨καθ'⟩ ἑαυτὸ Ald., καθ' αὑτὸ Zwinger ‖ 17. ἀποδιδόασιν Π^1 ‖ 20. ὀργίλοι K^b, ὀργίλοι O^b, ὀργιζόμενοι An., ὀργίζονται c. c. Hel. Ar. ‖ 21. ἀποδιδῷ $M^b O^b$, ἀνταποδιδῶσιν Γ Ald. ‖ 28. ἢ καὶ $K^b N^b$ Ald., καὶ O^3 An. et corr. Par. 1417, ἢ c. c. Ar. et v. l. ap. An.

(V)
γὰρ μᾶλλον γίνεται (ἀνθρωπικώτερον γὰρ τὸ τιμωρεῖσθαι),
13 καὶ πρὸς τὸ συμβιοῦν οἱ χαλεποὶ χείρους. ‖ ὃ δὲ καὶ ἐν τοῖς
πρότερον εἴρηται, καὶ ἐκ τῶν λεγομένων δῆλον· οὐ γὰρ ῥᾴ-
διον διορίσαι τὸ πῶς καὶ τίσιν καὶ ἐπὶ ποίοις καὶ πόσον
χρόνον ὀργιστέον, καὶ τὸ μέχρι τίνος ὀρθῶς ποιεῖ τις ἢ ἁμαρ-
τάνει. ὁ μὲν γὰρ μικρὸν παρεκβαίνων οὐ ψέγεται, οὔτ' ἐπὶ
τὸ μᾶλλον οὔτ' ἐπὶ τὸ ἧττον· ἐνίοτε δὲ καὶ τοὺς ἐλλείποντας
ἐπαινοῦμεν καὶ πρᾴους φαμέν, καὶ τοὺς χαλεπαίνοντας ἀν- 1126
δρώδεις ὡς δυναμένους ἄρχειν. ὁ δὴ πόσον καὶ πῶς παρεκ-
βαίνων ψεκτός, οὐ ῥᾴδιον τῷ λόγῳ ἀποδοῦναι· ἐν γὰρ τοῖς
14 καθ' ἕκαστα καὶ τῇ αἰσθήσει ἡ κρίσις. ἀλλὰ τό γε τοσοῦτον
δῆλον, ὅτι ἡ μὲν μέση ἕξις ἐπαινετή, καθ' ἣν οἷς δεῖ ὀργι-
ζόμεθα καὶ ἐφ' οἷς δεῖ καὶ ὡς δεῖ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα,
αἱ δ' ὑπερβολαὶ καὶ ἐλλείψεις ψεκταί, καὶ ἐπὶ μικρὸν μὲν
γινόμεναι ἠρέμα, ἐπὶ πλέον δὲ μᾶλλον, ἐπὶ πολὺ δὲ σφό-
δρα. δῆλον οὖν ὅτι τῆς μέσης ἕξεως ἀνθεκτέον. ‖

15 αἱ μὲν οὖν περὶ τὴν ὀργὴν ἕξεις εἰρήσθωσαν· ἐν 12
VI δὲ ταῖς ὁμιλίαις καὶ τῷ συζῆν καὶ λόγων καὶ πραγμάτων 11
κοινωνεῖν οἳ μὲν ἄρεσκοι δοκοῦσιν εἶναι, οἱ πάντα πρὸς
ἡδονὴν ἐπαινοῦντες καὶ οὐθὲν ἀντιτείνοντες, ἀλλ' οἰόμενοι
2 δεῖν ἄλυποι τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἶναι· οἱ δ' ἐξ ἐναντίας τού-
τοις πρὸς πάντα ἀντιτείνοντες καὶ τοῦ λυπεῖν οὐδ' ὁτιοῦν φρον-
3 τίζοντες δύσκολοι καὶ δυσέριδες καλοῦνται. ὅτι μὲν οὖν αἱ
εἰρημέναι ἕξεις ψεκταί εἰσιν, οὐκ ἄδηλον, καὶ ὅτι ἡ μέση
τούτων ἐπαινετή, καθ' ἣν ἀποδέξεται ἃ δεῖ καὶ ὡς δεῖ,
4 ὁμοίως δὲ καὶ δυσχερανεῖ· ὄνομα δὲ οὐκ ἀποδέδοται αὐτῇ

30. τὸ] μᾶλλον τὰ H^a N^b, τὸ μᾶλλον Ald., τὸ μᾶλλον aut μᾶλλον τὸ Γ Ar. ‖ 31. ὃ — b, 9. ἀνθεκτέον paene eisdem verbis, id quod recte monuit Rassovius, repetunt quae iam dicta sunt illo loco, qui verbis ἐν τοῖς πρότερον citatur, 1109b, 14—26: num eam ob causam ab ipso Aristotele abiudicanda sint, in medio relinquo ‖ 36. δὲ καὶ M^b, γὰρ c. c. Ar. Bk. Rr. ‖ 1126b, 4. ἕκαστα, καὶ ⟨ἐν⟩ Rr. ‖ τοσοῦτον K^b, τοιοῦτον c. c. H^a N^b ‖ 15. ἀντιτυποῦντες H^a N^b ‖ 19. αὐτῇ τι οὐκ ἀποδέδοται L^b, οὐκ ἀποδίδοται αὐτῇ τι Γ H^a N^b Ald.

(VI)
τι, ἔοικεν δὲ μάλιστα φιλίᾳ. τοιοῦτος γάρ ἐστιν ὁ κατὰ τὴν
μέσην ἕξιν οἷον βουλόμεθα λέγειν τὸν ἐπιεικῆ φίλον, τὸ
στέργειν προσλαβόντα. διαφέρει δὲ τῆς φιλίας, ὅτι ἄνευ 5
πάθους ἐστὶν καὶ τοῦ στέργειν οἷς ὁμιλεῖ· οὐ γὰρ τῷ φιλεῖν ἢ
ἐχθαίρειν ἀποδέχεται ἕκαστα ὡς δεῖ, ἀλλὰ τῷ τοιοῦτος
εἶναι. ὁμοίως γὰρ πρὸς ἀγνῶτας καὶ γνωρίμους καὶ συνήθεις
καὶ ἀσυνήθεις αὐτὸ ποιήσει, πλὴν καὶ ἐν ἑκάστοις ὡς ἁρμό-
ζει· οὐ γὰρ ὁμοίως προσήκει συνήθων καὶ ὀθνείων φροντίζειν,
οὐδ᾽ αὖ λυπεῖν. καθόλου μὲν οὖν εἴρηται ὅτι ὡς δεῖ ὁμιλήσει, 6
ἀναφέρων δὲ πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον στοχάσεται
τοῦ ἢ λυπεῖν ἢ συνηδύνειν. ἔοικε μὲν γὰρ περὶ ἡδονὰς καὶ 7
λύπας εἶναι τὰς ἐν ταῖς ὁμιλίαις γινομένας, τούτων δ᾽ ὅσας
μὲν αὐτῷ ἐστιν μὴ καλὸν ἢ βλαβερὸν συνηδύνειν, δυσχερα-
νεῖ, καὶ προαιρήσεται λυπεῖν. κἂν τῷ ποιοῦντι δ᾽ ἀσχημο-
σύνην φέρῃ, καὶ ταύτην μὴ μικράν, ἢ βλάβην, ἡ δ᾽ ἐναν-
τίωσις μικρὰν λύπην, οὐκ ἀποδέξεται ἀλλὰ δυσχερανεῖ.
διαφερόντως δὲ ὁμιλήσει τοῖς ἐν ἀξιώμασι καὶ τοῖς τυχοῦσι, 8
1127a καὶ μᾶλλον ἢ ἧττον γνωρίμοις, ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὰς
ἄλλας διαφοράς, ἑκάστοις ἀπονέμων τὸ πρέπον, καὶ καθ᾽
αὑτὸ μὲν αἱρούμενος τὸ συνηδύνειν, λυπεῖν δὲ εὐλαβούμενος,
τοῖς δὲ ἀποβαίνουσιν, ἐὰν ᾖ μείζω, συνεπόμενος, λέγω δὲ
τῷ καλῷ καὶ τῷ συμφέροντι. καὶ ἡδονῆς δ᾽ ἕνεκα τῆς
εἰσαῦθις μεγάλης μικρὰ λυπήσει.

ὁ μὲν οὖν μέσος τοιοῦτος ἐστίν, οὐκ ὠνόμασται δέ· τοῦ δὲ 9
συνηδύνοντος ὁ μὲν τοῦ ἡδὺς εἶναι στοχαζόμενος μὴ δι᾽ ἄλλο τι
ἄρεσκος, ὁ δὲ ὅπως ὠφέλειά τις αὐτῷ γίνηται εἰς χρήματα
καὶ ὅσα διὰ χρημάτων, κόλαξ· ὁ δὲ πᾶσιν δυσχεραίνων εἴρηται

20. *ἐστιν οἷον βουλόμεθα λέγειν τὸν κατὰ τὴν μέσην ἕξιν ὁ ἐπιεικὴς φίλος* Thurotus ‖ 22. *προσλαβών* Thurotus ‖ 24. *ἐχθαίρειν* K^b Hel., *ἐχθαίνειν* M^b, *ἐχθραίνειν* cet. ‖ 26. *καὶ ἀσυνήθεις* om. K^b, secl. Rr. † ‖ 30. *ἢ λυπεῖν* Imelmannus, *μὴ λυπεῖν* *ΓΠ* Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ *συνήδειν* K^bL^b ‖ 33. *δ᾽*] *δὴ* Scaliger ‖ 1127a, 3. *δὲ*] *τε*? Susem. ‖ 8. *διά τι ἄλλο* *ΓΠ*^1H^aN^b Ald. (fors. recte) ‖ 9. *ὠφέλεια* post *τις* *Π*^1 (fors. recte).

(VI)
ὅτι δύσκολος καὶ δύσερις. ἀντικεῖσθαι δὲ φαίνεται τὰ ἄκρα
ἑαυτοῖς διὰ τὸ ἀνώνυμον εἶναι τὸ μέσον.

VII περὶ τὰ αὐτὰ δὲ σχεδόν ἐστι καὶ ἡ τῆς ἀλαζονείας
⟨καὶ τῆς εἰρωνείας⟩ μεσότης· ἀνώνυμος δὲ καὶ αὕτη. οὐ χεῖ-
ρον δὲ καὶ τὰς τοιαύτας ἐπελθεῖν· μᾶλλόν τε γὰρ ἂν εἰδείη-
μεν τὰ περὶ τὸ ἦθος, καθ' ἕκαστον διελθόντες, καὶ μεσότητας
εἶναι τὰς ἀρετὰς πιστεύσαιμεν ἄν, ἐπὶ πάντων οὕτως ἔχον συνι-
δόντες. ‖ ἐν δὴ τῷ συζῆν οἱ μὲν πρὸς ἡδονὴν καὶ λύπην ὁμι-
λοῦντες εἴρηνται, περὶ δὲ τῶν ἀληθευόντων τε καὶ ψευδομένων
εἴπωμεν ὁμοίως ἐν λόγοις καὶ πράξεσιν καὶ τῷ προσποιήματι. ‖
2 δοκεῖ δὴ ὁ μὲν ἀλαζὼν προσποιητικὸς τῶν ἐνδόξων εἶναι καὶ μὴ
3 ὑπαρχόντων καὶ μειζόνων ἢ ὑπάρχει, ὁ δὲ εἴρων ἀνάπαλιν
4 ἀρνεῖσθαι τὰ ὑπάρχοντα ἢ ἐλάττω ποιεῖν, ὁ δὲ μέσος αὐθέ-
καστός τις ὢν ἀληθευτικὸς καὶ τῷ βίῳ καὶ τῷ λόγῳ, τα
ὑπάρχοντα ὁμολογῶν εἶναι περὶ αὑτόν, καὶ οὔτε μείζω οὔτε
5 ἐλάττω. ἔστιν δὲ τούτων ἕκαστα καὶ ἕνεκά τινος ποιεῖν καὶ
μηδενός. ἕκαστος δὲ οἷος ἔστιν, τοιαῦτα λέγει καὶ πράττει
6 καὶ οὕτω ζῇ, ἐὰν μή τινος ἕνεκα πράττῃ. καθ' αὑτὸ δὲ τὸ
μὲν ψεῦδος φαῦλον καὶ ψεκτόν, τὸ δ' ἀληθὲς καλὸν καὶ
ἐπαινετόν. οὕτω δὲ καὶ ὁ μὲν ἀληθευτικὸς μέσος ὢν ἐπαινε-
τός, οἱ δὲ ψευδόμενοι ἀμφότεροι μὲν ψεκτοί, μᾶλλον δὲ ὁ
ἀλαζών. περὶ ἑκατέρου δ' εἴπωμεν, πρότερον δὲ περὶ τοῦ ἀλη-
7 θευτικοῦ. οὐ γὰρ περὶ τοῦ ἐν ταῖς ὁμολογίαις ἀληθεύοντος
λέγομεν, οὐδ' ὅσα εἰς ἀδικίαν ἢ δικαιοσύνην συντείνει (ἄλλης
γὰρ ἂν εἴη ταῦτα ἀρετῆς), ἀλλ' ἐν οἷς μηδενὸς τοιούτου δια- 1127b
φέροντος καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν βίῳ ἀληθεύει τῷ τὴν ἕξιν
8 τοιοῦτος εἶναι. δόξειε δ' ἂν ὁ τοιοῦτος ἐπιεικὴς εἶναι. ὁ γὰρ

14. καὶ τῆς εἰρωνείας add. Imelmannus (lacunae signum etiam Rr.) ‖ αὐτὴ ΓΠ[1] Bk. ‖ 16. ἕκαστα Π[2] ‖ 18. ἐν — 20. προσποιήματι = 13. περὶ — 17. συνιδόντες, id quod intellexit Imelmannus ‖ 20. καὶ post πράξεσι secl. Imelmannus ‖ 21 δὲ Π[2] Ald., γὰρ(?) Ar. ‖ 25. αὐτὸν ΓK[b] Ald. ‖ 27. πράττει καὶ λέγει Π[2] Ald. Ar., λέγει καὶ πράττει c. c. An. Hel. ‖ 32. τοῦ om. L[b]O[b].

(VII)

φιλαλήθης, καὶ ἐν οἷς μὴ διαφέρει ἀληθεύων, ἀληθεύσει
καὶ ἐν οἷς διαφέρει ἔτι μᾶλλον· ὡς γὰρ αἰσχρὸν τὸ ψεῦ-
δος εὐλαβήσεται, ὅ γε καὶ καθ' αὑτὸ ηὐλαβεῖτο· ὁ δὲ τοιοῦ-
τος ἐπαινετός. ἐπὶ τὸ ἔλαττον δὲ μᾶλλον τοῦ ἀληθοῦς ἀπο- 9
κλινεῖ· ἐμμελέστερον γὰρ φαίνεται διὰ τὸ ἐπαχθεῖς τὰς
ὑπερβολὰς εἶναι. ὁ δὲ μείζω τῶν ὑπαρχόντων προσποιού- 10
μενος μηδενὸς ἕνεκα φαύλῳ μὲν ἔοικεν (οὐ γὰρ ἂν ἔχαιρεν
τῷ ψεύδει), μάταιος δὲ φαίνεται μᾶλλον ἢ κακός· εἰ δ' 11
ἕνεκά τινος, ὁ μὲν δόξης ἢ τιμῆς οὐ λίαν ψεκτός, [ὡς ὁ
ἀλαζών,] ὁ δὲ ἀργυρίου, ἢ ὅσα εἰς ἀργύριον, ἀσχημονέστερος.
οὐκ ἐν τῇ δυνάμει δ' ἐστὶν ὁ ἀλαζών, ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει· 12
κατὰ τὴν ἕξιν γὰρ καὶ τῷ τοιόσδε εἶναι ἀλαζών ἐστιν[, ὥσπερ
καὶ ψεύστης ὃ μὲν τῷ ψεύδει αὐτῷ χαίρων, ὃ δὲ δόξης
ὀρεγόμενος ἢ κέρδους]. οἱ μὲν οὖν δόξης χάριν ἀλαζονευόμενοι 13
τὰ τοιαῦτα προσποιοῦνται ἐφ' οἷς ἔπαινος ἢ εὐδαιμονισμός,
οἱ δὲ κέρδους, ὧν καὶ ἀπόλαυσίς ἐστιν τοῖς πέλας καὶ ἃ δια-
λαθεῖν ἔστι μὴ ὄντα, οἷον μάντιν, σοφόν, ἰατρόν. διὰ τοῦτο
οἱ πλεῖστοι προσποιοῦνται τὰ τοιαῦτα καὶ ἀλαζονεύονται·
ἔστιν γὰρ ἐν αὐτοῖς τὰ εἰρημένα. οἱ δὲ εἴρωνες ἐπὶ τὸ ἔλατ- 14
τον λέγοντες χαριέστεροι μὲν τὰ ἤθη φαίνονται (οὐ γὰρ κέρ-

1127b, 5. ὡς] οὖ $Π^2$ † ‖ 6. αὑτὸν K^b, ἑαυτὸν H^aN^b, ἑαυτὸ Hel. ‖ εὐλαβεῖτο L^b et pr. K^b, εὐλαβεῖται corr.² K^b ‖ 7. ἀποκλινεῖ Coraes, ἀποκλίνει ΓΠ Ar. Bk. Rr., ἀποκλίνοι Ald. ‖ 12. ὡς ὁ ἀλαζών secl. Rr. ‖ ὡς om. Hel. ‖ ὁ] γε Imelmannus, om. M^b (habet etiam Hel.) ‖ 14. οὐκ — 15. ἐστίν post 22. εἰρημένα tr. Imelmannus ‖ 15. ποιὸς $H^aM^bO^b$† ‖ ὥσπερ — 17. κέρδους secl. Imelmannus, asteriscis circumscripsit Rr. ‖ 19. ὧν καὶ] ἢ δι' ὧν καὶ M^b, ὧν ηδεῖ pr. K^b, ὧν ἢ δεῖ corr.² K^b, ὧν ἤδη ci. Rr. (nescio an recte) ‖ ἃ] δι' ἃ H^aM^b, om. K^b, id quod prob. Rr. † ‖ 20. ὄντων? Rr. ‖ οἷον — 22. εἰρημένα secl. Rr. ‖ 20. μάντιν σοφὸν ἰατρόν K^b, prb. Rr. in adn., μάντιν ἰατρὸν σοφόν vel μάντιν ἢ ἰατρὸν ἢ σοφόν An., μάντιν σοφὸν ἢ ἰατρόν $Π^2$ Bk. Rr. in textu, μάντιν ἢ ἰατρὸν σοφὸν O^b, ἰατρὸν ἢ μάντιν σοφὸν $ΓH^aN^b$ Ald. Hel. Ar., ἰατρὸν ἢ μάντιν ἢ σοφὸν O^3 ‖ διὰ τοῦτο om. K^b, delenda esse censet Rr. ‖ 21. ταῦτα καὶ $Π^1$, καὶ ταῦτα ci. Rr., τὰ τοιαῦτα καὶ c. c. An.

(VII)
δους ἕνεκα δοκοῦσι λέγειν, ἀλλὰ φεύγοντες τὸ ὀγκηρόν)· μά-
λιστα δὲ καὶ οὗτοι τὰ ἔνδοξα ἀπαρνοῦνται, οἷον καὶ Σωκράτης
15 ἐποίει· οἱ δὲ καὶ τὰ μικρὰ καὶ φανερὰ [προσποιούμενοι]
βαυκοπανοῦργοι λέγονται καὶ εὐκαταφρόνητοί εἰσιν (καὶ
ἐνίοτε ἀλαζονεία φαίνεται, οἷον ἡ τῶν Λακώνων ἐσθής· καὶ
16 γὰρ ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ λίαν ἔλλειψις ἀλαζονικόν)· οἱ δὲ
μετρίως χρώμενοι τῇ εἰρωνείᾳ καὶ περὶ τὰ μὴ λίαν ἐμποδὼν
17 καὶ φανερὰ εἰρωνευόμενοι χαρίεντες φαίνονται. ἀντικεῖσθαι
δὲ ὁ ἀλαζὼν φαίνεται τῷ ἀληθευτικῷ· χείρων γάρ.

VIII οὔσης δὲ καὶ ἀναπαύσεως ἐν τῷ βίῳ, καὶ ἐν ταύτῃ 14
διαγωγῆς μετὰ παιδιᾶς, δοκεῖ καὶ ἐνταῦθα εἶναι ὁμιλία
τις ἐμμελής, καὶ οἷα δεῖ λέγειν καὶ ὥς, ὁμοίως δὲ καὶ 1128a
ἀκούειν. διοίσει δὲ καὶ τὸ ἐν τοιούτοις λέγειν ἢ τοιούτων ἀκού-
2 ειν. δῆλον δ' ὡς καὶ περὶ ταῦτ' ἔστιν ὑπερβολή τε καὶ ἔλλειψις
3 τοῦ μέσου. οἱ μὲν οὖν τῷ γελοίῳ ὑπερβάλλοντες βωμολόχοι
δοκοῦσιν εἶναι καὶ φορτικοί, γλιχόμενοι πάντως τοῦ γελοίου,
καὶ μᾶλλον στοχαζόμενοι τοῦ γέλωτα ποιῆσαι ἢ τοῦ λέγειν
εὐσχήμονα καὶ μὴ λυπεῖν τὸν σκωπτόμενον· οἱ δὲ μήτε
αὐτοὶ ἂν εἰπόντες μηδὲν γελοῖον τοῖς τε λέγουσι δυσχεραί-
νοντες ἄγριοι καὶ σκληροὶ δοκοῦσιν εἶναι· οἱ δὲ ἐμμελῶς
παίζοντες εὐτράπελοι προσαγορεύονται, οἷον εὔτροποι. τοῦ

24. ὀχληρόν K^b Ald., ὀχληρὸν καὶ ὀγκηρόν Γ, ὀγκηρόν c. c. An. Hel. Ar. ‖ 25. καὶ post δὲ fort. secludendum esse ci. Susem. ‖ 26. οἱ — 27. εἰσιν post 22. εἰρημένα transponenda esse ci. Rr. ‖ καὶ post δὲ om. ΓK^b Ald. ‖ τὰ ante φανερὰ add. Π^2 Ald. Bk. Rr. ‖ μὴ ante προσποιούμενοι add. $H^a N^b$ † ‖ προσποιούμενοι secl. Vahlenus (Philol. XXI. p. 153 sq.) ‖ 27. καυκοπανοῦργοι O^b, βλακοπανοῦργοι corr. N^b, βαναυσοπανοῦργοι M^b, βαυκοπανοῦργοι c. c. An. Hel. ‖ εὐκαταφρονητότεροί Π^1, εὐκαταφρόνητοί c. c. Hel. Ar. ‖ 31. καὶ ante ἀντικεῖσθαι add. Π^1 † ‖ 34. εἶναι post 1128a, 1. τις Π^2 ‖ 1128a, 2. τῷ Γ$H^a N^b$ Ald., τὸ c. c. Hel. Ar. ‖ τοῖς τοιούτοις Ald., τοσούτοις L^b, τούτοις M^b, τοιούτοις c. c. Hel. Ar. ‖ 3. δ' om. $K^b M^b$, add. c. c. Ar., δὴ Hel. ‖ 8. ἂν post εἰπόντες Π^2 ‖ 9. ἄγροικοι K^b (nescio an recte), cf. 1108a, 26. E. E. 1234a, 5 sqq. M. M. 1193a, 11 sqq., ἄγριοι c. c. Hel.

(VIII)

γὰρ ἤθους αἱ τοιαῦται δοκοῦσιν κινήσεις εἶναι, ὥσπερ δὲ τὰ
σώματα ἐκ τῶν κινήσεων κρίνεται, οὕτως καὶ τὰ ἤθη. ἐπι- 4
πολάζοντος δὲ τοῦ γελοίου, καὶ τῶν πλείστων χαιρόντων τῇ
παιδιᾷ καὶ τῷ σκώπτειν μᾶλλον ἢ δεῖ, καὶ οἱ βωμολόχοι
εὐτράπελοι προσαγορεύονται ὡς χαρίεντες· ὅτι δὲ διαφέρου-
σιν, καὶ οὐ μικρόν, ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον. τῇ μέσῃ δ᾽ 5
ἕξει οἰκεῖον καὶ ἡ ἐπιδεξιότης ἐστίν· τοῦ δ᾽ ἐπιδεξίου ἐστὶν
τοιαῦτα λέγειν καὶ ἀκούειν οἷα τῷ ἐπιεικεῖ καὶ ἐλευθερίῳ
ἁρμόττει· ἔστι γάρ τινα πρέποντα τῷ τοιούτῳ λέγειν ἐν παι-
διᾶς μέρει καὶ ἀκούειν, καὶ ἡ τοῦ ἐλευθερίου παιδιὰ διαφέρει
τῆς τοῦ ἀνδραποδώδους, καὶ αὖ τοῦ πεπαιδευμένου καὶ ἀπαι-
δεύτου. ἴδοι δ᾽ ἄν τις καὶ ἐκ τῶν κωμῳδιῶν τῶν παλαιῶν 6
καὶ τῶν καινῶν· τοῖς μὲν γὰρ ἦν γελοῖον ἡ αἰσχρολογία,
τοῖς δὲ μᾶλλον ἡ ὑπόνοια· διαφέρει δ᾽ οὐ μικρὸν ταῦτα
πρὸς εὐσχημοσύνην. πότερον οὖν τὸν εὖ σκώπτοντα ὁριστέον 7
τῷ λέγειν μὴ ἀπρεπῆ ἐλευθερίῳ, ἢ τῷ μὴ λυπεῖν τὸν ἀκούοντα
ἢ καὶ τέρπειν; ἢ καὶ τό γε τοιοῦτον ἀόριστον; ἄλλο γὰρ ἄλλῳ
μισητόν τε καὶ ἡδύ. τοιαῦτα δὲ καὶ ἀκούσεται· ἃ γὰρ 8
ὑπομένει ἀκούων, ταῦτα καὶ ποιεῖν δοκεῖ. οὐ δὴ πᾶν ποιήσει· 9
τὸ γὰρ σκῶμμα λοιδόρημά τι ἐστίν, οἱ δὲ νομοθέται ἔνια
λοιδορεῖν κωλύουσιν· ἔδει δ᾽ ἴσως καὶ σκώπτειν. ὁ δὴ χαρίεις 10
καὶ ἐλευθέριος οὕτως ἕξει, οἷον νόμος ὢν ἑαυτῷ.

τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ μέσος ἐστίν, εἴτ᾽ ἐπιδέξιος εἴτ᾽ εὐτρά-
πελος λέγεται· ὁ δὲ βωμολόχος ἥττων ἐστὶν τοῦ γελοίου, καὶ οὔτε
ἑαυτοῦ οὔτε τῶν ἄλλων ἀπεχόμενος, εἰ γέλωτα ποιήσει, καὶ τοι-

16. *καὶ* om. M^b Hel. ‖ *ἐκ*] *καὶ ἐκ* Π^1 Hel. ‖ 18. *ἐλευθέρῳ* $\Pi^2 H^a$ Ald. Hel. Ar. ‖ 20. *ἐλευθέρου* $H^a K^b N^b$ Hel. Ar. ‖ 21. *αὖ τοῦ* M^b Ald., *αἱ τοῦ* L^b, *τοῦ* $N^b O^b$, *ἡ τοῦ* Hel., om. $\Gamma H^a K^b$ ‖ 26. *μὴ ἀπρεπῆ* K^b, *μὴ ἃ πρέπει* ΓH^a, *ἃ πρέπει* c. c. Ar. Bk. Rr. ‖ *ἐλευθέρῳ* Π^2 Hel. Ar. ‖ 28. *δὲ*] *δὲ* ⟨*ἃ*⟩ Imelmannus, *δὴ* ⟨*ἃ*⟩ vel *δὴ* ⟨*ἃ αὐτὸς*⟩ ci. Susem. ‖ *ἀκούεται* K^b, *ἀκούσεται* ⟨*καὶ πράττεσθαι δόξει*⟩ vel simile quid ci. Bergius ‖ 29. *ποιήσει*] *ἀκούσεται* Zwinger, *λέξει* ci. Coraes, *ποιῆσαι* $H^a N^b$ ‖ 32. *ἐλεύθερος* $\Pi^2 H^a$ Ald. Ar., *ἐλευθέριος* c. c. An. Hel.

(VIII)

αὗτα λέγων ὧν οὐδὲν ἂν εἴποι ὁ χαρίεις, ἔνια δ' οὐδ' ἂν ἀκοῦσαι· ὁ δ' ἄγριος εἰς τὰς τοιαύτας ὁμιλίας ἀχρεῖος. οὐθὲν γὰρ 1128b
11 συμβαλλόμενος πᾶσι δυσχεραίνει. δοκεῖ δὲ ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ παιδιὰ ἐν τῷ βίῳ εἶναι ἀναγκαῖον.

12 τρεῖς οὖν αἱ εἰρημέναι ἐν τῷ βίῳ μεσότητες, εἰσὶ δὲ πᾶσαι περὶ λόγων τινῶν καὶ πράξεων κοινωνίαν. διαφέρουσι δ' ὅτι ἡ μὲν περὶ ἀλήθειάν ἐστιν, αἱ δὲ περὶ τὸ ἡδύ, τῶν δὲ περὶ τὴν ἡδονὴν ἡ μὲν ἐν ταῖς παιδιαῖς, ἡ δ' ἐν ταῖς κατὰ τὸν ἄλλον βίον ὁμιλίαις.

IX περὶ δὲ αἰδοῦς ὥς τινος ἀρετῆς οὐ προσήκει λέγειν· πάθει γὰρ μᾶλλον ἔοικεν ἢ ἕξει. ὁρίζεται γοῦν φόβος τις 11
2 ἀδοξίας, ἀποτελεῖταί τε τῷ περὶ τὰ δεινὰ φόβῳ παραπλήσιον· ἐρυθραίνονται γὰρ οἱ αἰσχυνόμενοι, οἱ δὲ τὸν θάνατον φοβούμενοι ὠχριῶσι. σωματικὰ δὴ φαίνεταί πως εἶναι
3 ἀμφότερα, ὅπερ δοκεῖ πάθους μᾶλλον ἢ ἕξεως εἶναι. οὐ πάσῃ δ' ἡλικίᾳ τὸ πάθος ἁρμόζει, ἀλλὰ τῇ νέᾳ. οἰόμεθα γὰρ δεῖν τοὺς τηλικούτους αἰδήμονας εἶναι διὰ τὸ πάθει ζῶντας πολλὰ ἁμαρτάνειν, ὑπὸ τῆς αἰδοῦς δὲ κωλύεσθαι, καὶ ἐπαινοῦμεν τῶν μὲν νέων τοὺς αἰδήμονας, πρεσβύτερον δ' οὐδεὶς ἂν ἐπαινέσειεν ὅτι αἰσχυντηλός. οὐδὲν γὰρ οἰόμεθα δεῖν
4 αὐτὸν πράττειν ἐφ' οἷς ἔστιν αἰσχύνη. οὐδὲ γὰρ ἐπιεικοῦς ἐστιν ἡ αἰσχύνη, εἴπερ γίνεται ἐπὶ τοῖς φαύλοις (οὐ γὰρ πρα-
5 κτέον τὰ τοιαῦτα· εἰ δ' ἐστὶ τὰ μὲν κατ' ἀλήθειαν αἰσχρὰ τὰ δὲ κατὰ δόξαν, οὐδὲν διαφέρει· οὐδέτερα γὰρ πρακτέα,
6 ὥστε οὐδ' αἰσχυντέον), φαύλου δὲ διὰ τὸ εἶναι τοιοῦτον οἷον πράττειν τι τῶν αἰσχρῶν. τὸ δ' οὕτως ἔχειν ὥστ' εἰ πράξειέ

1128b, 1. ἂν post εἴποι ΓHªKᵇNᵇ Hel., om. Mᵇ ‖ εἴποι post χαρίεις Ald. ‖ 2. ἄγροικος ci. Coraes ‖ 3. καὶ post δὲ add. HªNᵇ Ald. Hel. ‖ 4. ἀναγκαία HªKᵇ, ἀναγκαῖον c. c. Hel. ‖ 11. οὖν ΓΠ¹ Ar., γὰρ (i. e. γοῦν) Hel. ‖ 12. ἀποτελεῖταί τε Oᵇ, καὶ ἀποτελεῖται Kᵇ, ἀποτελεῖται γὰρ Hel., ἀποτελεῖται δὲ c. c. Ar. Bk. Rr. ‖ 25. οὐδ' Γ Ar., οὐκ c. c. Bk. Rr. ‖ διὰ Rassovius, καὶ ΓΠ Ald. An. Bk. Rr. ‖ 26. ⟨ἄν⟩ τι Rr., non vertit Ar. ‖ ὥστε πρᾶξαι KᵇNᵇ, ὥστ' εἰ πρᾶξαι Hª, ὥστε πράξαντα ci. Rr., ὥστ' εἰ πράξειέ c. c. Hel. Ar.

(IX)

τι τῶν τοιούτων αἰσχύνεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο οἴεσθαι ἐπιεικῆ
εἶναι, ἄτοπον· ἐπὶ τοῖς ἑκουσίοις γὰρ ἡ αἰδώς, ἑκὼν δὲ ὁ
ἐπιεικὴς οὐδέποτε πράξει τὰ φαῦλα. εἴη δ' ἂν ἡ αἰδὼς ἐξ 7
ὑποθέσεως ἐπιεικές· εἰ γὰρ πράξαι, αἰσχύνοιτ' ἄν· οὐκ ἔστιν
δὲ τοῦτο περὶ τὰς ἀρετάς. εἰ δ' ἡ ἀναισχυντία φαῦλον καὶ
τὸ μὴ αἰδεῖσθαι τὰ αἰσχρὰ πράττειν, οὐδὲν μᾶλλον τὸ τοι-
αῦτα πράττοντα αἰσχύνεσθαι ἐπιεικές. οὐκ ἔστιν δὲ οὐδ' ἡ 8
ἐγκράτεια ἀρετή, ἀλλά τις μικτή· δειχθήσεται δὲ περὶ
αὐτῆς ἐν τοῖς ὕστερον. [νῦν δὲ περὶ δικαιοσύνης εἴπωμεν.]

E.

1129a περὶ δὲ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας σκεπτέον, περὶ ποίας *E* I
τε τυγχάνουσιν οὖσαι πράξεις, καὶ ποία μεσότης ἐστὶν ἡ δι-
καιοσύνη, καὶ τὸ δίκαιον τίνων μέσον. ἡ δὲ σκέψις ἡμῖν 2
ἔστω κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον τοῖς προειρημένοις. ὁρῶμεν δὴ 3
πάντας τὴν τοιαύτην ἕξιν βουλομένους λέγειν δικαιοσύνην,
ἀφ' ἧς πρακτικοὶ τῶν δικαίων εἰσὶν καὶ ἀφ' ἧς δικαιοπρα-
γοῦσιν καὶ βούλονται τὰ δίκαια· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ
περὶ ἀδικίας, ἀφ' ἧς ἀδικοῦσι καὶ βούλονται τὰ ἄδικα. [διὸ
καὶ ἡμῖν πρῶτον ὡς ἐν τύπῳ ὑποκείσθω ταῦτα. οὐδὲ γὰρ 4
τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον ἐπί τε τῶν ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων
καὶ ἐπὶ τῶν ἕξεων. δύναμις μὲν γὰρ καὶ ἐπιστήμη δοκεῖ
τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ εἶναι, ἕξις δ' ἡ ἐναντία τῶν ἐναντίων

30. γὰρ om. K^b, quod haud displicet Ramsauero † ‖ πρᾶξαι K^b, πράξοι M^b, πράξει H^aO^b † ‖ 32. γε post οὐδέν add. H^aN^b ‖ μᾶλλον τὸν K^bL^b Ald. ‖ τοιαῦτα O^b, ταῦτά $Π^2$ Ald. Ar., τὰ τοιαῦτα K^b, τοιαῦτα aut τὰ τοιαῦτα *Γ* ‖ 33. ∗∗. οὐκ Monro, qui excidisse putat de nemesi disputationem, at 1108b, 6 sq. καὶ ἄλλοθι ad Rhetorica potius spectare videntur ‖ οὐκ — 35. εἴπωμεν secl. Grantius ‖ 35. νῦν — εἴπωμεν secl. Rr.

Lib. V. $K^bL^b = Π^1$, $M^bO^b = Π^2$, $K^bO^b = Π^a$, $L^bM^b = Π^b$.

1129a, 10. διὸ — 26. ἀδικία secl. Susem.: fort. ex Eudemo deprompta sunt ‖ 11. οὔτε K^b, οὐ M^b ‖ 14. ἡ ἐναντία secludenda aut τοῦ ἐναντίου pro τῶν ἐναντίων scribendum esse ci. Hampkius, ἡ αὐτὴ H^a Muretus et fort. Mi. Hel. (nisi fallor, recte), ἡ ἐναντία Spengelius.

(I)

οὔ, οἷον ἀπὸ τῆς ὑγιείας οὐ πράττεται τὰ ἐναντία, ἀλλὰ τὰ ὑγιεινὰ μόνον· λέγομεν γὰρ ὑγιεινῶς βαδίζειν, ὅταν
5 βαδίζῃ ὡς ἂν ὁ ὑγιαίνων. πολλάκις μὲν οὖν γνωρίζεται ἡ ἐναντία ἕξις ἀπὸ τῆς ἐναντίας, πολλάκις δὲ αἱ ἕξεις ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων· ἐάν τε γὰρ ἡ εὐεξία ᾖ φανερά, καὶ ἡ καχεξία φανερὰ γίνεται, καὶ ἐκ τῶν εὐεκτικῶν ἡ εὐεξία καὶ ἐκ ταύτης τὰ εὐεκτικά. εἰ γάρ ἐστιν ἡ εὐεξία πυκνότης σαρκός, ἀνάγκη καὶ τὴν καχεξίαν εἶναι μανότητα σαρκὸς καὶ
6 τὸ εὐεκτικὸν τὸ ποιητικὸν πυκνότητος ἐν σαρκί. ἀκολουθεῖ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἐὰν θάτερα πλεοναχῶς λέγηται, καὶ θάτερα πλεοναχῶς λέγεσθαι, οἷον εἰ τὸ δίκαιον, καὶ τὸ ἄδικον καὶ ἡ
7 ἀδικία.] ἔοικεν δὲ πλεοναχῶς λέγεσθαι ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ 2
ἀδικία, ἀλλὰ διὰ τὸ σύνεγγυς εἶναι τὴν ὁμωνυμίαν αὐτῶν λανθάνει καὶ οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν πόρρω δήλη μᾶλλον· ἡ γὰρ διαφορὰ πολλὴ ἡ κατὰ τὴν ἰδέαν, οἷον ὅτι καλεῖται κλεὶς ὁμωνύμως ἥ τε ὑπὸ τὸν αὐχένα τῶν ζῴων καὶ ᾗ τὰς
8 θύρας κλείουσιν. εἰλήφθω δὴ ὁ ἄδικος ποσαχῶς λέγεται. δοκεῖ δὲ ὅ τε παράνομος ἄδικος εἶναι καὶ ὁ πλεονέκτης καὶ ἄνισος, ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ὁ δίκαιος ἔσται ὅ τε νόμιμος καὶ ὁ ἴσος. τὸ μὲν δίκαιον ἄρα τὸ νόμιμον καὶ τὸ ἴσον, τὸ
9 δ' ἄδικον τὸ παράνομον καὶ τὸ ἄνισον. ἐπεὶ δὲ καὶ πλεο- 1129b
νέκτης ὁ ἄδικος, περὶ τἀγαθὰ ἔσται, οὐ πάντα, ἀλλὰ περὶ

15. *οὔ* secl. Coraes ‖ *ἀπὸ — πράττεται*] *ἡ αὐτὴ εἶναι* M^b Q † ‖ 23. *ποιητικὸν*] *δεκτικόν*? Noetelius ‖ 25. *τὸ δίκαιον καὶ* om. K^b Rr. † ‖ *καὶ ⟨ἡ δικαιοσύνη, εἰ⟩ ἡ ἀδικία* ci. Susem., *καὶ τὸ δίκαιον* Rr., *καὶ τὸ δίκαιον⟨· καὶ εἰ τὸ δίκαιον, καὶ ἡ δικαιοσύνη⟩* vel certe *καὶ τὸ δίκαιον⟨· καὶ εἰ τὸ ἄδικον, καὶ ἡ ἀδικία⟩* ci. Rr., om. *ΓΠ*² $H^a N^b$ Ald. Ar. Bk. Fr. ‖ 26. *ἡ διδαιοσύνη καὶ* secl. Rr. ‖ 27. *ἡ ὁμωνυμία* Thurotus ‖ 28. *μᾶλλον* ante *δήλη* tri. Spengelius (nescio an recte), secludendum esse ci. Noetelius ‖ 29. *γὰρ*] *δὲ*? Gifanius ‖ *ὅτε* Hel. ‖ 30. *κλεῖς* *Π*¹ Hel.(?) ‖ 32. *καὶ ὁ πλεονέκτης* secl. Hampkius ‖ *καὶ ἄνισος* secl. Trendelenburgius Bk.² Rr. Ia. ‖ 33. *ὁ* ante *ἄνισος* add. *Π*² $H^a L^b N^b$ Ald. Hel. Bk. Fr. Rr. Ia. (Trend. Hampk.) ‖ *ἄνισος*] *ἄδικος* pr. K^b (crx. rc.) ‖ 1129b, 1. *γὰρ* $H^a N^b$ Ald., *δὲ* c. c. Hel. Ar. ‖ *καὶ* add. $H^a L^b N^b$ Ald. Hel. Ar.

ὅσα εὐτυχία καὶ ἀτυχία, ἃ ἐστὶν μὲν ἁπλῶς ἀεὶ ἀγαθά,
τινὶ δ' οὐκ ἀεί. οἱ δ' ἄνθρωποι ταῦτα εὔχονται καὶ διώκουσιν·
δεῖ δ' οὔ, ἀλλ' εὔχεσθαι μὲν τὰ ἁπλῶς ἀγαθὰ καὶ αὑτοῖς
ἀγαθὰ εἶναι, αἱρεῖσθαι δὲ τὰ αὑτοῖς ἀγαθά. ὁ δ' ἄδικος 10
οὐκ ἀεὶ τὸ πλέον αἱρεῖται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔλαττον ἐπὶ τῶν
ἁπλῶς κακῶν· ἀλλ' ὅτι δοκεῖ καὶ τὸ μεῖον κακὸν ἀγαθόν πως
εἶναι, τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστιν ἡ πλεονεξία, διὰ τοῦτο δοκεῖ πλεο-
νέκτης εἶναι. ἔστιν δὲ ἄνισος· τοῦτο γὰρ περιέχει καὶ κοινόν. 11

3 ἐπεὶ δ' ὁ παράνομος ἄδικος ἦν ὁ δὲ νόμιμος δίκαιος, 12
δῆλον ὅτι πάντα τὰ νόμιμά ἐστίν πως δίκαια· τά τε γὰρ
ὡρισμένα ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς νόμιμά ἐστιν, καὶ ἕκαστον τού-
των δίκαιον εἶναι φαμέν. οἱ δὲ νόμοι ἀγορεύουσι περὶ ἁπάν- 13
των, στοχαζόμενοι ἢ τοῦ κοινῇ συμφέροντος πᾶσιν [ἢ τοῖς
ἀρίστοις] ἢ τοῖς κυρίοις, ἢ κατ' ἀρετὴν ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρό-
πον τοιοῦτον· ὥστε ἕνα μὲν τρόπον δίκαια λέγομεν τὰ ποιη-
τικὰ καὶ φυλακτικὰ εὐδαιμονίας καὶ τῶν μορίων αὐτῆς τῇ
πολιτικῇ κοινωνίᾳ. προστάττει δ' ὁ νόμος καὶ τὰ τοῦ ἀν- 14
δρείου ἔργα ποιεῖν, οἷον μὴ λείπειν τὴν τάξιν μηδὲ φεύγειν
μηδὲ ῥίπτειν τὰ ὅπλα, καὶ τὰ τοῦ σώφρονος, οἷον μὴ μοι-
χεύειν μηδὲ ὑβρίζειν, καὶ τὰ τοῦ πρᾴου, οἷον μὴ τύπτειν
μηδὲ κακηγορεῖν, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ κατὰ τὰς ἄλλας ἀρετὰς
καὶ μοχθηρίας τὰ μὲν κελεύων τὰ δ' ἀπαγορεύων, ὀρθῶς

8. μὴ Π^1, μεῖον c. c. An. Hel. Ar. ‖ 10. ἔστω ci. Vermehrenus ‖ καὶ παράνομος post ἄνισος add. rc. K^b ‖ τοῦτο — κοινόν additis verbis τὸ γὰρ ἄνισον περιέχει τὸ πλέον καὶ ἔλαττον interpretatur Mi., τὸ γὰρ ἄνισον ἔχει τὸ πλέον καὶ τὸ ἔλαττον. καὶ παράνομος. τοῦτο γάρ, ἡ παρανομία ἤτοι ἡ ἀνισότης, περιέχει πᾶσαν ἀδικίαν καὶ κοινόν ἐστι πάσης ἀδικίας post κοινόν add. Ald., καὶ παράνομος (παράνομον H^a)· τοῦτο γάρ, ἡ παρανομία ἤτοι ἡ (ἡ om. Π^2) ἀνισότης (ἡ παρανομία — ἀνισότης om. O^1 Fr., secl. Ia.), περιέχει κ. τ. λ. add. $\Gamma \Pi^2 H^a L^b N^b O^{1.2.3.}$ Ar. Fr. Ia., om. K^b Hel. ‖ 15. ἢ τοῖς ἀρίστοις secl. Spengelius Ia. ‖ 16. ἢ κατ' ἀρετὴν om. K^b, ἢ om. L^b Bk. Fr. Rr. ‖ 18. τῆς ante εὐδαιμονίας add. Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ 20. λείπειν $H^a N^b O^b$ Hel., λιπεῖν c. c. Ald. ‖ 23. κατηγορεῖν Π^2, κακουργεῖν Hel. † ‖ τὰ add. $L^b N^b$ Hel. Ia., c. c. om. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ κατὰ om. N^b ‖ 24. ὀρθὸς ΓM^b Ald. Ar. et corr.² K^b.

(I)
15 μὲν ὁ κείμενος ὀρθῶς, χεῖρον δ' ὁ ἀπεσχεδιασμένος. αὕτη
μὲν οὖν ἡ δικαιοσύνη ἀρετὴ μέν ἐστιν τελεία, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς
ἀλλὰ πρὸς ἕτερον. καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις κρατίστη τῶν
ἀρετῶν εἶναι δοκεῖ ἡ δικαιοσύνη, καὶ οὔθ' ἕσπερος οὔτε ἑῷος
οὕτω θαυμαστός· καὶ παροιμιαζόμενοί φαμεν

ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή 'στιν.

[καὶ τελεία μάλιστα] ἀρετή, ὅτι τῆς τελείας ἀρετῆς χρῆσις ἐστίν,
[τελεία δ' ἐστίν], ὅτι ὁ ἔχων αὐτὴν καὶ πρὸς ἕτερον δύναται τῇ
ἀρετῇ χρῆσθαι, ἀλλ' οὐ μόνον καθ' αὑτόν· πολλοὶ γὰρ ἐν μὲν
τοῖς οἰκείοις τῇ ἀρετῇ δύνανται χρῆσθαι, ἐν δὲ τοῖς πρὸς ἕτερον
16 ἀδυνατοῦσιν. καὶ διὰ τοῦτο εὖ δοκεῖ ἔχειν τὸ τοῦ Βίαντος, ὅτι 1130a
"ἀρχὰ τὸν ἄνδρα δείξει"· πρὸς ἕτερον γὰρ καὶ ἐν κοινωνίᾳ ἤδη
17 ὁ ἄρχων. διὰ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἀλλότριον ἀγαθὸν δοκεῖ εἶ-
ναι ἡ δικαιοσύνη μόνη τῶν ἀρετῶν, ὅτι πρὸς ἕτερον ἐστίν· ἄλλῳ
18 γὰρ τὰ συμφέροντα πράττει, ἢ ἄρχοντι ἢ κοινωνῷ. κάκι-
στος μὲν οὖν ὁ καὶ πρὸς αὑτὸν καὶ πρὸς τοὺς φίλους χρώμενος
τῇ μοχθηρίᾳ, ἄριστος δ' οὐχ ὁ πρὸς αὑτὸν τῇ ἀρετῇ ἀλλ' ὁ
πρὸς ἕτερον· τοῦτο γὰρ ἔργον χαλεπόν.
19 αὕτη μὲν οὖν ἡ δικαιοσύνη οὐ μέρος ἀρετῆς ἀλλ' ὅλη ἀρετή

25. χείρων $\Gamma \Pi^b$ Ald. Ar. et corr.[2] K^b, χεῖρον c. c. Hel. ‖ 29. διὸ καὶ Π^b, καὶ c. c. Hel. Ar. ‖ 30. ἀρετή 'στιν Bergkius (Poet. lyr. p. 360. 390), ἀρετή 'στί Hel., ἀρετὴ ἔνι $\Pi^1 H^a N^b O^b$ Bk. Ia., ἀρετὴ ἐστί ΓM^b Ald. ‖ 31. καὶ τελεία μάλιστα et 32. τελεία δ' ἐστὶν locos inter se commutare recte iubet Ia. ‖ ὅτι — 32. δ' ἐστίν secl. Muenscher ‖ τῆς τελείας] τελεία τῆς Trendelenburgius, rec. Bk.[2] Rr., τῆς ὅλης Imelmannus ‖ τελεία post ἀρετῆς add. Hampkius, post χρῆσίς ἐστιν Ueberwegius ‖ 32. τελεία δ' ἐστίν non vertit Hel., secl. et τελεία — 1130a, 1. ἀδυνατοῦσιν alteram recensionem esse antecedentium 25. αὕτη — 27. ἕτερον putat Imelmannus ‖ ὅτι ὁ] ὁ K^b, ὁ γὰρ Hel., ἔτι ὁ Imelmannus ‖ 1130a, 2. ἀρχὰ $\Pi^b N^b$ Ald. Hel., ἀρχὴ Π^a Mi. Bk. Ia. ‖ τὸν add. $N^b O^b$ Ald. Mi., c. c. om. Hel. Bk. Rr. Ia. ‖ 5. ἀρχομένῳ vel ἄρχοντι ⟨ἢ ἀρχομένῳ⟩ ci. Rr. (male) ‖ κοινῷ Γ Ald. Hel. Ar. ‖ 6. καὶ prius secludendum esse ci. Noetelius (haud recte) ‖ πρὸς ante τοὺς om. M^b, prb. Noetelius (haud recte) ‖ 7. ἀλλ' ὁ $\Gamma H^a N^b O^b$ Ar., ἀλλὰ c. c. Hel. Bk. Fr. Rr. ‖ 8. χαλεπόν secl. Muretus (nescio an recte).

(I)
ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐναντία ἀδικία μέρος κακίας ἀλλ᾽ ὅλη κακία
(τί δὲ διαφέρει ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη αὕτη, δῆλον ἐκ
τῶν εἰρημένων· ἔστι μὲν γὰρ ἡ αὐτή, τὸ δ᾽ εἶναι οὐ τὸ αὐτό,
ἀλλ᾽ ᾗ μὲν πρὸς ἕτερον, δικαιοσύνη, ᾗ δὲ τοιάδε ἕξις, ἁπλῶς
4 ἀρετή)· ζητοῦμεν δέ γε τὴν ἐν μέρει ἀρετῆς δικαιοσύνην. ἔστι II
γάρ τις, ὥς φαμέν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἀδικίας τῆς κατὰ
μέρος. σημεῖον δ᾽ ὅτι ἔστιν· κατὰ μὲν γὰρ τὰς ἄλλας 2
μοχθηρίας ὁ ἐνεργῶν ἀδικεῖ μέν, πλεονεκτεῖ δ᾽ οὐδέν, οἷον ὁ
ῥίψας τὴν ἀσπίδα διὰ δειλίαν ἢ κακῶς εἰπὼν διὰ χαλεπό-
τητα ἢ οὐ βοηθήσας χρήμασι δι᾽ ἀνελευθερίαν· ὅταν δὲ
πλεονεκτῇ, πολλάκις κατ᾽ οὐδεμίαν τῶν τοιούτων, ἀλλὰ μὴν
οὐδὲ κατὰ πάσας, κατὰ πονηρίαν δέ γέ τινα (ψέγομεν γάρ)
καὶ κατ᾽ ἀδικίαν. ἔστιν ἄρα γε ἄλλη τις ἀδικία ὡς μέρος 3
τῆς ὅλης, καὶ ἄδικόν τι ἐν μέρει τοῦ ὅλου ἀδίκου τοῦ παρὰ
τὸν νόμον. ἔτι εἰ ὃ μὲν τοῦ κερδαίνειν ἕνεκα μοιχεύει καὶ 4
προσλαμβάνων, ὃ δὲ προστιθεὶς καὶ ζημιούμενος δι᾽ ἐπιθυμίαν,
οὗτος μὲν ἀκόλαστος δόξειεν ἂν εἶναι μᾶλλον ἢ πλεονέκτης,
ἐκεῖνος δ᾽ ἄδικος, ἀκόλαστος δ᾽ οὔ. δῆλον ἄρα ὅτι διὰ τὸ
κερδαίνειν, ὅτι περὶ μὲν τὰ ἄλλα πάντα ἀδικήματα γίγνεται 5
ἡ ἐπαναφορὰ ἐπί τινα μοχθηρίαν ἀεί, οἷον εἰ ἐμοίχευσεν,
ἐπ᾽ ἀκολασίαν, εἰ ἐγκατέλιπεν τὸν παραστάτην, ἐπὶ δειλίαν,
εἰ ἐπάταξεν, ἐπὶ ὀργήν, εἰ δὲ ἐκέρδανεν, ἐπ᾽ οὐδεμίαν μοχθη-
ρίαν ἀλλ᾽ ἢ ἐπ᾽ ἀδικίαν. ὥστε φανερὸν ὅτι ἔστι τις ἀδικία 6

11. ⟨ὅλη⟩ ἀρετὴ Ar. codices Turnebi Coraes ‖ 12. τῷ δ᾽ Coraes ‖ 13. ᾗ *Γ* Q Ald. Ar., ἣ M^b, ἡ cet. H^a N^b ‖ ἡ ante δικαιοσύνη add. *Π* ^1 H^a N^b Ald. ‖ ᾗ *Γ* M^b N^b Ald. Ar., ἡ *Π* ^1 H^a O^b Q ‖ ἕξις ἁπλῶς, ἀρετή Trendelenburgius Ia. (nescio an recte) ‖ 14. ἀρετῆς secl. Spengelius ‖ 18. ὁ post ἢ add. H^a N^b Ald. Mi. (?) Hel. (?) ‖ 22. ἄρα γε] ἄρα O^b Hel., γὰρ K^b ‖ ἄλλη post τις *Π* ^2 Ald. ‖ τι (τί Ald.) post μέρος add. *Γ* *Π* ^b N^b O^b Ald. (fors. recte) ‖ 23. τοῦ παρὰ τὸν νόμον fort. secludenda esse putat Noetelius ‖ 25. προσλαμβάνει *Π* ^b H^a Mi. Hel. Ar., προσλαμβάνοι *Γ* N^b O^b Ald. ‖ 26. δόξειεν ἂν μᾶλλον εἶναι O^b, μᾶλλον δόξει εἶναι K^b ‖ 27. ἄρα] γὰρ *Γ*, prb. Scaliger et Spengelius ‖ 28. ὅτι — 32. ἀδικίαν secl. Noetelius ‖ ὅτι K^b, ἔτι δὲ O^b, ἔτι c. c. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. Ia. ‖ 31. δ᾽ ante ἐπάταξεν add. *Π* ^1 H^a N^b O^b Ald. Hel., om. M^b Ar.

(II) παρὰ τὴν ὅλην ἄλλη ἐν μέρει, συνώνυμος, ὅτι ὁ ὁρισμὸς ἐν τῷ αὐτῷ γένει· ἄμφω γὰρ ἐν τῷ πρὸς ἕτερον ἔχουσι τὴν 1130b
δύναμιν, ἀλλ' ἣ μὲν περὶ τιμὴν ἢ χρήματα ἢ σωτηρίαν, ἢ εἴ τινι ἔχοιμεν ἑνὶ ὀνόματι περιλαβεῖν ταῦτα πάντα, καὶ δι' ἡδονὴν τὴν ἀπὸ τοῦ κέρδους, ἣ δὲ περὶ ἅπαντα περὶ ὅσα ὁ σπουδαῖος.

7 [ὅτι μὲν οὖν εἰσὶν δικαιοσύναι πλείους, καὶ ὅτι ἔστι τις καὶ ἑτέρα παρὰ τὴν ὅλην ἀρετήν, δῆλον· τίς δὲ καὶ ποία
8 τις, ληπτέον. διώρισται δὴ τὸ ἄδικον τό τε παράνομον καὶ τὸ ἄνισον, τὸ δὲ δίκαιον τό τε νόμιμον καὶ τὸ ἴσον. κατὰ
9 μὲν οὖν τὸ παράνομον ἡ πρότερον εἰρημένη ἀδικία ἐστίν· ἐπεὶ δὲ τὸ ἄνισον καὶ τὸ παράνομον οὐ ταὐτὸν ἀλλ' ἕτερον ὡς μέρος πρὸς ὅλον (τὸ μὲν γὰρ παράνομον οὐ πᾶν ἄνισον, τὸ δὲ ἄνισον ἅπαν παράνομον), καὶ τὸ ἄδικον καὶ ἡ ἀδικία οὐ ταὐτὰ ἀλλ' ἕτερα ἐκείνων, τὰ μὲν ὡς μέρη τὰ δ' ὡς ὅλα (μέρος γὰρ αὕτη ἡ ἀδικία τῆς ὅλης ἀδικίας, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δικαιο-

1130b, 2. ἢ χρηματα] καὶ χρήματα O[b], ἢ καὶ χρήματα Π[b] † ‖ 6. ὅτι — 29. παντί praeeunte Rieckhero secl. Rassovius, neque admodum aliter iudicat Rr.: fort. hausta sunt ex Eudemo ‖ εἰσὶν ⟨καὶ⟩ Thurotus ‖ 7. ἀρετήν secl. Gifanius ‖ ὁποία Bk. Fr. Rr., ὁποῖα H[a], ὁποιά N[b] ‖ 8. δὲ H[a]K[b]M[b] (fors. recte) ‖ 11. ἄνισον ⟨καὶ τὸ παράνομον ὥσπερ καὶ τὸ ἄνισον⟩ vel simile quid ci. Hampkius ‖ παράνομον Ald. Ar. O[2] et corr. O[b], παράνομον πλέον K[b]P[b], πλέον Π[b]QN[b] Mi. Hel. Bk.[1] Fr. (Hampk. Speng. Verm.), πλεόν pr. O[b], πλέον καὶ τὸ ἄνισον Γ, om. H[a] ‖ πρὸς ἕτερον post ἕτερον add. Γ ‖ 12. καὶ ἐπεὶ τὸ ἴσον καὶ τὸ παράνομον οὐ ταὐτόν, ἀλλ' ἕτερον ὡς μέρος πρὸς ὅλον post ὅλον add. Γ ‖ τὸ μὲν — 13. παράνομον secl. Spengelius ‖ παράνομον οὐ πᾶν ἄνισον Rr., πλέον ἅπαν ἄνισον Π[1]H[a]N[b] Mi. Hel. Ar. Bk.[1] Fr. (Hampk. Verm.), ἄνισον ἅπαν παράνομον ΓΠ[2]QP[b] Ald. Bk.[2] Ia. ‖ τὸ δ' ἄνισον ἅπαν παράνομον Vermehrenus, rec. Rr., τὸ δ' ἄνισον οὐ πᾶν πλέον Π[1]H[a]N[b] Mi. Hel. Ar. Bk.[1] Fr., τὸ δὲ παράνομον οὐχ ἅπαν ἄνισον Bk.[2] Ia., τὸ δὲ παράνομον οὐχ ἅπαν ἄνισον· τὸ μὲν γὰρ (καὶ τὸ μὲν M[b]Q) πλέον ἅπαν ἄνισον, τὸ δ' ἄνισον οὐ πᾶν (οὐχ ἅπαν M[b]Q) πλέον ΓΠ[2]QP[b]O[2] Ald. ‖ 14. ἐκείνων] ἑτέρων Hampkius (male).

(II)

σύνη τῆς δικαιοσύνης), ὥστε καὶ περὶ τῆς ἐν μέρει δικαιοσύνης καὶ περὶ τῆς ἐν μέρει ἀδικίας λεκτέον, καὶ τοῦ δικαίου
καὶ τοῦ ἀδίκου ὡσαύτως. ἡ μὲν οὖν κατὰ τὴν ὅλην ἀρετὴν 10
τεταγμένη δικαιοσύνη καὶ ἀδικία, ἡ μὲν τῆς ὅλης ἀρετῆς οὖσα χρῆσις πρὸς ἄλλον ἡ δὲ τῆς κακίας, ἀφείσθω, καὶ τὸ δίκαιον δὲ καὶ τὸ ἄδικον τὸ κατὰ ταύτας φανερὸν ὡς διοριστέον (σχεδὸν γὰρ τὰ πολλὰ τῶν νομίμων τὰ ἀπὸ τῆς ὅλης ἀρετῆς πραττόμενα ἐστίν· καθ' ἑκάστην γὰρ ἀρετὴν προστάττει ζῆν καὶ καθ' ἑκάστην μοχθηρίαν κωλύει ὁ νόμος·
τὰ δὲ ποιητικὰ τῆς ὅλης ἀρετῆς ἐστι τῶν νομίμων ὅσα νενο- 11
μοθέτηται περὶ παιδείαν τὴν πρὸς τὸ κοινόν· περὶ δὲ τῆς καθ' ἕκαστον παιδείας, καθ' ἣν ἁπλῶς ἀνὴρ ἀγαθός ἐστιν, πότερον τῆς πολιτικῆς ἐστιν ἢ ἑτέρας, ὕστερον διοριστέον· οὐ γὰρ ἴσως ταὐτὸν ἀνδρί τ' ἀγαθῷ εἶναι καὶ πολίτῃ παντί)·]
τῆς δὲ κατὰ μέρος δικαιοσύνης καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν δικαίου 12
ἓν μέν ἐστιν εἶδος τὸ ἐν ταῖς διανομαῖς τιμῆς ἢ χρημάτων ἢ τῶν ἄλλων ὅσα μεριστὰ τοῖς κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας (ἐν τούτοις γὰρ ἔστιν καὶ ἄνισον ἔχειν καὶ ἴσον ἕτερον ἑτέρου), ἓν
1131a δὲ τὸ ἐν τοῖς συναλλάγμασι διορθωτικόν. τούτου δὲ μέρη 13
δύο· τῶν γὰρ συναλλαγμάτων τὰ μὲν ἑκούσιά ἐστιν τὰ δὲ ἀκούσια, ἑκούσια μὲν τὰ τοιάδε οἷον πρᾶσις ὠνὴ δανεισμὸς ἐγγύη χρῆσις παρακαταθήκη μίσθωσις (ἑκούσια δὲ λέγεται, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν συναλλαγμάτων τούτων ἑκούσιος), τῶν δὲ ἀκουσίων τὰ μὲν λαθραῖα, οἷον κλοπὴ μοιχεία φαρμακεία προαγωγεία δουλαπατία δολοφονία ψευδομαρτυρία,

16. ὥστε — 18. ὡσαύτως secl. Rr. ‖ ὡς K^b, ὥς N^b ‖ καὶ post ὥστε om. Π^1 H^a N^b O^b Ia. ‖ 22. ἀφοριστέον Rassovius ‖ 23. προσταττόμενα Γ K^b P^b Ald. Mi. Ar., πρ^{ο}ταττόμενα mg. O^b ‖ 29. πάντῃ Muretus, secl. Spengelius (perperam) ‖ 30. κατὰ ταύτην δικαίου K^b, δικαίου τοῦ κατ' αὐτὴν L^b ‖ 1131a, 1. μέρη εἰσὶ δύο L^b, δύο μέρη M^b ‖ 2. ἀδικημάτων K^b M^b et pr. L^b, συναλλαγμάτων c. c. Mi. Hel. Ar. ‖ 7. προαγωγεία Ald., προαγωγία Q L^b N^b O^b P^b Hel. et corr. H^a, προσαγωγία K^b M^b et pr. H^a ‖ δολοπατία K^b, δουλαπατεία Ald., δουλαπάτη H^a ‖ δουλοφονία Mi.

(II)
τὰ δὲ βίαια, οἷον αἰκία δεσμὸς θάνατος ἁρπαγὴ πήρωσις κακηγορία προπηλακισμός.

III ἐπεὶ δ' ὅ τ' ἄδικος ἄνισος καὶ τὸ ἄδικον ἄνισον, δῆλον
2 ὅτι καὶ μέσον τί ἐστι τοῦ ἀνίσου. τοῦτο δ' ἐστὶν τὸ ἴσον· ἐν ὁποίᾳ
3 γὰρ πράξει ἔστι τὸ πλέον καὶ τὸ ἔλαττον, ἔστι καὶ τὸ ἴσον. εἰ
οὖν τὸ ἄδικον ἄνισον, τὸ δίκαιον ἴσον· ὅπερ καὶ ἄνευ λόγου
δοκεῖ πᾶσιν. ἐπεὶ δὲ τὸ ἴσον μέσον, τὸ δίκαιον μέσον τι ἂν εἴη.
4 ἔστιν δὲ τὸ ἴσον ἐν ἐλαχίστοις δυσίν. ἀνάγκη τοίνυν τὸ δίκαιον
μέσον τε καὶ ἴσον εἶναι [καὶ πρός τι καὶ τισίν], καὶ ᾗ μὲν μέσον, τινῶν (ταῦτα δ' ἐστὶ πλεῖον καὶ ἔλαττον), ᾗ δ' ἴσον
5 ἐστί, δυοῖν, ᾗ δὲ δίκαιον, τισίν. ἀνάγκη ἄρα τὸ δίκαιον
ἐν ἐλαχίστοις εἶναι τέτταρσιν· οἷς τε γὰρ δίκαιον τυγχάνει
6 ὄν, δύο ἐστίν, καὶ ἐν οἷς, [τὰ πράγματα,] δύο. καὶ ἡ αὐτὴ
ἔσται ἰσότης, οἷς καὶ ἐν οἷς· ὡς γὰρ ἐκεῖνα ἔχει, οὕτω
κἀκεῖνα ἔχει· εἰ γὰρ μὴ ἴσοι, οὐκ ἴσα ἕξουσιν, ἀλλ' ἐντεῦθεν αἱ μάχαι καὶ τὰ ἐγκλήματα, ὅταν ἢ ἴσοι μὴ ἴσα
7 ἢ μὴ ἴσοι ἴσα ἔχωσι καὶ νέμωνται. ἔτι ἐκ τοῦ κατ' ἀξίαν
τοῦτο δῆλον· τὸ γὰρ δίκαιον ἐν ταῖς διανομαῖς ὁμολογοῦσι πάντες κατ' ἀξίαν τινὰ δεῖν εἶναι, τὴν μέντοι ἀξίαν οὐ τὴν αὐτὴν λέγουσι πάντες ὑπάρχειν, ἀλλ' οἱ μὲν δημοκρατικοὶ

10. ** ἐπεὶ Rr. (fors. recte) || 14. μέσον, ⟨τὸ δὲ δίκαιον ἴσον,⟩? Spengelius || ἂν ante τι Π^a || 15. δυσίν⟨, πρός τι καὶ τισίν⟩ Scaliger || 16. ἴσον ⟨ὂν⟩ Bergius, prb. Speng. et Muensch. || καὶ πρός — τισίν secl. Rr., καὶ πρός τι post καί τισι H^a N^b O^b P^b, om. K^b, secl. Bk., καὶ τισίν om. L^b Ia. || καὶ πρός τι] τινῶν Spengelius, καὶ ἔν τισι Muenscher || καὶ ᾗ — 18. τισίν secl. Muenscher || 17. ταῦτα — ἔλαττον secl. Scaliger || 18. ἐστί secl. Scaliger, non vertit Ar. || δυοῖν — δίκαιον secl. Spengelius (fors. recte) || τισίν] τισὶ καὶ πρὸς τινάς· πρὸς ἄλλους γὰρ ἐστίν Γ, τισὶ καὶ πρὸς τινάς Mi. (ut videtur), cf. M. M. 1193b, 35 sq. || 20. τὰ πράγματα secl. Scaliger Ia. || 21. ἔσται om. Π^a Ar. (fors. recte) || τὰ ἐν οἷς post ἔχει c. c. add. Ar. Bk. Fr., cum K^b om. Ia., secl. Rr. || 22. ἔχει — ἕξουσιν secl. Gifanius || τὰ οἷς post ἔχει add. Γ † || 23. ᾗ om. Π^b Ald. || 24. ἢ μὴ ἴσοι ἴσα om. Π^b † || καὶ οἱ μὴ ἴσοι ἴσα post νέμωνται add. L^b † || 25. νομαῖς Π^1 Ald. et pr. O^b || 27. ὑπάρχειν] κατ' ἀξίαν τινὰ δεῖν εἶναι K^b, om. O^b †.

ἐλευθερίαν, οἱ δ' ὀλιγαρχικοὶ πλοῦτον, οἳ δὲ εὐγένειαν, οἱ δ'
ἀριστοκρατικοὶ ἀρετήν. ἔστιν ἄρα τὸ δίκαιον ἀνάλογόν τι. 8
τὸ γὰρ ἀνάλογον οὐ μόνον ἐστὶ μοναδικοῦ ἀριθμοῦ ἴδιον, ἀλλ'
ὅλως ἀριθμοῦ· ἡ γὰρ ἀναλογία ἰσότης ἐστὶ λόγων, καὶ ἐν
τέτταρσιν ἐλαχίστοις. ἡ μὲν οὖν διῃρημένη ὅτι ἐν τέτταρσι, 9
δῆλον· ἀλλὰ καὶ ἡ συνεχής. τῷ γὰρ ἑνὶ ὡς δυσὶ χρῆται
1131b καὶ δὶς λέγει, οἷον ὡς ἡ τοῦ α πρὸς τὴν τοῦ β, οὕτως
ἡ τοῦ β πρὸς τὴν τοῦ γ· δὶς οὖν ἡ τοῦ β εἴρηται, ὥστ' ἐὰν
ἡ τοῦ β τεθῇ δίς, τέτταρα ἔσται τὰ ἀνάλογα. ἔστι δὲ καὶ 10
τὸ δίκαιον ἐν τέτταρσιν ἐλαχίστοις, καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός·
διῄρηνται γὰρ ὁμοίως, οἷς τε καὶ ἅ. ἔσται ἄρα ὡς ὁ α ὅρος 11
πρὸς τὸν β, οὕτως ὁ γ πρὸς τὸν δ, καὶ ἐναλλὰξ ἄρα, ὡς ὁ
α πρὸς τὸν γ, ὁ β πρὸς τὸν δ. ὥστε καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ
ὅλον· ὅπερ ἡ νομὴ συνδυάζει· κἂν οὕτω συντεθῇ, δικαίως
συνδυάζει. ἡ ἄρα τοῦ α ὅρου τῷ γ καὶ ἡ τοῦ β τῷ δ σύ- 12
ζευξις τὸ ἐν διανομῇ δίκαιον ἐστί, καὶ μέσον τὸ δίκαιον
τοῦτ' ἐστὶν τοῦ παρὰ τὸ ἀνάλογον· τὸ γὰρ ἀνάλογον μέσον, τὸ
δὲ δίκαιον ἀνάλογον. καλοῦσι δὲ τὴν τοιαύτην ἀναλογίαν 13
γεωμετρικὴν οἱ μαθηματικοί· ἐν γὰρ τῇ γεωμετρικῇ συμ-
βαίνει καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον ὅπερ ἑκάτερον πρὸς ἑκά-
τερον. ἔστιν δ' οὐ συνεχὴς αὕτη ἡ ἀναλογία· οὐ γὰρ γίνεται 14
εἷς ἀριθμῷ ὅρος, ᾧ καὶ ὅ. τὸ μὲν οὖν δίκαιον τοῦτο τὸ ἀνά-
λογον, τὸ δὲ ἄδικον τὸ παρὰ τὸ ἀνάλογον. γίγνεται ἄρα τὸ

28. οἳ δὲ] ἢ Scaliger (perperam) ‖ 31. ἥ τε γὰρ $Π^2$ ‖ λόγου $Γ K^b N^b$ Ald. Ar. ‖ 33. χρήσεται $Π^b H^a N^b$ † ‖ 1131b, 1—9. α β γ δ litteris h. l. non cardinales numeros, sed ordinales significari sciant lectores, πρῶτον δευτέρον etc., ut scriptum est in K^b ac legisse videntur Mi. et Hel. ‖ 1. οὕτως om. $Π^b$ Ar. ‖ 2. καὶ ante ἡ τοῦ β add. $H^a L^b P^b$ Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 3. ἀνάλογον Spengelius ‖ 5. διῄρηται $Π^b H^a M^b$ Ar. ‖ 6. καὶ — 7. δ om. M^b Q † ‖ 8. ὅλον, ὅπερ — συνδυάζει⟨, ὡς ἑκάτερον πρὸς ἑκάτερον⟩ Muenscher ‖ 10. τὸ δίκαιον — 11. παρὰ τὸ ἀνάλογον secundum Mureti translationem secl. Gifanius, τὸ δίκαιον ⟨τοῦ ἀδίκου⟩ ci. Lambinus ‖ 11. τοῦ] τὸ $Π^1 H^a$ Ar., τὸ δὲ ἄδικον aut ἄδικον δὲ Γ.

(III)
μὲν πλέον τὸ δ' ἔλαττον. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων συμ-
βαίνει· ὁ μὲν γὰρ ἀδικῶν πλέον ἔχει, ὁ δ' ἀδικούμενος
15 ἔλαττον τοῦ ἀγαθοῦ. ἐπὶ δὲ τοῦ κακοῦ ἀνάπαλιν· ἐν ἀγαθοῦ
γὰρ λόγῳ γίγνεται τὸ ἔλαττον κακὸν πρὸς τὸ μεῖζον κακόν·
16 ἔστι γὰρ τὸ ἔλαττον κακὸν μᾶλλον αἱρετὸν τοῦ μείζονος, τὸ
δ' αἱρετὸν ἀγαθόν, καὶ τὸ μᾶλλον μεῖζον.

17 τὸ μὲν οὖν ἓν εἶδος τοῦ δικαίου τοῦτο ἐστίν, τὸ
IV δὲ λοιπὸν ἓν τὸ διορθωτικόν, ὃ γίγνεται ἐν τοῖς συναλ-
2 λάγμασιν καὶ τοῖς ἑκουσίοις καὶ τοῖς ἀκουσίοις. τοῦτο δὲ τὸ
δίκαιον ἄλλο εἶδος ἔχει τοῦ προτέρου. τὸ μὲν γὰρ διανεμη-
τικὸν δίκαιον τῶν κοινῶν ἀεὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐστὶ τὴν
εἰρημένην (καὶ γὰρ ἀπὸ χρημάτων κοινῶν ἐὰν γίνηται ἡ
διανομή, ἔσται κατὰ τὸν λόγον τὸν αὐτὸν ὅνπερ ἔχουσιν
πρὸς ἄλληλα τὰ εἰσενεχθέντα· καὶ τὸ ἄδικον τὸ ἀντικεί-
3 μενον τῷ δικαίῳ τούτῳ παρὰ τὸ ἀνάλογον ἐστίν)· τὸ δ' ἐν
τοῖς συναλλάγμασι δίκαιον ἔστι μὲν ἴσον τι, καὶ τὸ ἄδικον
ἄνισον, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐκείνην ἀλλὰ κατὰ
τὴν ἀριθμητικήν. οὐδὲν γὰρ διαφέρει, εἰ ἐπιεικὴς φαῦλον
ἀπεστέρησεν ἢ φαῦλος ἐπιεικῆ, οὐδ' εἰ ἐμοίχευσεν ἐπιεικὴς ἢ
φαῦλος· ἀλλὰ πρὸς τοῦ βλάβους τὴν διαφορὰν μόνον βλέ-
πει ὁ νόμος (καὶ χρῆται ὡς ἴσοις), εἰ ὃ μὲν ἀδικεῖ ὃ δ' ἀδι-
4 κεῖται, καὶ εἰ ὃ μὲν ἔβλαψεν ὃ δὲ βέβλαπται. ὥστε τὸ ἄδικον
τοῦτο ἄνισον ὂν ἰσάζειν πειρᾶται ὁ δικαστής· καὶ γὰρ ὅταν
ὃ μὲν πληγῇ ὃ δὲ πατάξῃ, ἢ καὶ κτείνῃ ὃ δ' ἀποθάνῃ, διῄ-
ρηται τὸ πάθος καὶ ἡ πρᾶξις εἰς ἄνισα· ἀλλὰ πειρᾶται τῇ
5 ζημίᾳ ἰσάζειν, ἀφαιρῶν τοῦ κέρδους. λέγεται γὰρ ὡς ἁπλῶς
εἰπεῖν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, κἂν εἰ μή τισιν οἰκεῖον ὄνομα εἴη,
τὸ κέρδος, οἷον τῷ πατάξαντι, καὶ ἡ ζημία τῷ παθόντι·
6 ἀλλ' ὅταν γε μετρηθῇ τὸ πάθος, καλεῖται τὸ μὲν ζημία

32. τὸ ante παρὰ add. Π^a ‖ 1132a, 5. καὶ — ἴσοις fort. secludenda esse ci. Ia. ‖ 6. ὃ μὲν om. pr. K^b (suppl. rc.) Bk. Kr. (fors. recte) ‖ 8. καὶ κτείνῃ] κτείνῃ Π^2 Mi.(?), κατακτείνῃ ci. Noetelius ‖ 11. εἴη] ᾗ pr. K^b, ᾖ corr.[2] K^b, δοκῇ O^b, εἴη δοκεῖ Ald. ‖ 13. ∗∗ ἀλλ' Hampkius (perperam).

(IV)

τὸ δὲ κέρδος. ὥστε τοῦ μὲν πλείονος καὶ ἐλάττονος τὸ ἴσον
μέσον, τὸ δὲ κέρδος καὶ ἡ ζημία τὸ μὲν πλέον τὸ δὲ ἔλατ-
τον ἐναντίως, τὸ μὲν τοῦ ἀγαθοῦ πλέον τοῦ κακοῦ δὲ ἔλαττον
κέρδος, τὸ δὲ ἐναντίον ζημία· ὧν ἦν μέσον τὸ ἴσον, ὃ λέ-
γομεν εἶναι δίκαιον· ὥστε τὸ ἐπανορθωτικὸν δίκαιον ἂν εἴη
τὸ μέσον ζημίας καὶ κέρδους. διὸ καὶ ὅταν ἀμφισβητῶσιν, 7
ἐπὶ τὸν δικαστὴν καταφεύγουσιν· τὸ δ' ἐπὶ τὸν δικαστὴν ἰέναι
ἰέναι ἐστὶν ἐπὶ τὸ δίκαιον· ὁ γὰρ δικαστὴς βούλεται εἶναι οἷον
δίκαιον ἔμψυχον· καὶ ζητοῦσι δικαστὴν μέσον, καὶ καλοῦσιν
ἔνιοι μεσιδίους, ὡς ἐὰν τοῦ μέσου τύχωσιν, τοῦ δικαίου τευξό-
μενοι. μέσον ἄρα τι τὸ δίκαιον, εἴπερ καὶ ὁ δικαστής. ὁ δὲ 8
δικαστὴς ἐπανισοῖ, καὶ ὥσπερ γραμμῆς εἰς ἄνισα τετμημέ-
νης, ᾧ τὸ μεῖζον τμῆμα τῆς ἡμισείας ὑπερέχει, τοῦτ'
ἀφεῖλε καὶ τῷ ἐλάττονι τμήματι προσέθηκεν. ὅταν δὲ
δίχα διαιρεθῇ τὸ ὅλον, τότε φασὶν ἔχειν τὸ αὑτοῦ ὅταν
λάβωσι τὸ ἴσον. [τὸ δ' ἴσον μέσον ἐστὶ τῆς μείζονος καὶ 9
ἐλάττονος κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν.] διὰ τοῦτο καὶ
ὀνομάζεται δίκαιον, ὅτι δίχα ἐστίν, ὥσπερ ἂν εἴ τις εἴποι
δίχαιον, καὶ ὁ δικαστὴς διχαστής. * ἐπὰν γὰρ δύο ἴσων 10
⟨ἴσον⟩ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ θατέρου, πρὸς θάτερον δὲ προστεθῇ, δυσὶ
τούτοις ὑπερέχει θάτερον· εἰ γὰρ ἀφῃρέθη μέν, μὴ προσετέθη
1132b δέ, ἑνὶ ἂν μόνον ὑπερεῖχεν. τοῦ μέσου ἄρα ἑνί, καὶ τὸ μέσον,
ἀφ' οὗ ἀφῃρέθη, ἑνί. τούτῳ ἄρα γνωριοῦμεν τί τε ἀφελεῖν 11
δεῖ ἀπὸ τοῦ πλέον ἔχοντος, καὶ τί προσθεῖναι τῷ ἔλαττον
ἔχοντι· ᾧ μὲν γὰρ τὸ μέσον ὑπερέχει, τοῦτο προσθεῖναι δεῖ
τῷ ἔλαττον ἔχοντι, ᾧ δ' ὑπερέχεται, ἀφελεῖν ἀπὸ τοῦ με-

21. *ἰέναι* om. *Π*^{b} N^{b}, *ἰέναι — εἶναι* om. pr. K^{b}, add. *Γ* H^{a} O^{b} P^{b} Ald. Mi. Ar. et rc. K^{b} ‖ 23. *μεσιδίκους* (*κ* corr.) L^{b}, *μεσοδίκους* Ald., *μεσιδίκην* H^{a}, *μεσοδίκην* N^{b}, *μεσιτίκους Γ*, *μεσιδίους* c. c. Mi. ‖ 28. *τὸ αὑτοῦ ΓL*^{b} P^{b} Ald. Ar., *τὸ αὐτοῦ* H^{a} K^{b} N^{b}, *τὸ αὐτὸ* M^{b} Q, *τὰ αὑτοῦ* O^{b}, *τὰ αὑτῶν* ci. Coraes, rec. Bk. Fr. Rr. Ia. ‖ 29. *τὸ δ'* — 30. *ἀναλογίαν* post 32. *διχαστής* tri. Rassovius Ia. ‖ 33. ⟨*ἴσον*⟩ Rassovius, ⟨*ἓν*⟩ Rr. ‖ 1132b, 1. *τοῦ* — 5. *μεγίστου* post 9. *γδ* tri. Spengelius ‖ 2. ⟨*τοῦ*⟩ *ἀφ'* ci. Zellius, rec. Ia. (fors. recte) ‖ 3. *προστεθῆναι Π*^{b} H^{a}.

(IV)
12 γίστου. ἴσαι αἱ ἐφ' ὧν αα ββ γγ ἀλλήλαις· ἀπὸ τῆς αα
ἀφηρήσθω τὸ αε, καὶ προσκείσθω τῇ γγ τὸ ἐφ' ᾧ γδ,
ὥστε ὅλη ἡ δγγ τῆς εα ὑπερέχει τῷ γα καὶ τῷ γζ· τῆς
ἄρα ββ τῷ γδ. [ἔστιν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν τοῦτο·
ἀνῃροῦντο γὰρ ἄν, εἰ μὴ ἐποίει ** τὸ ποιοῦν, καὶ ὅσον καὶ οἷον
13 καὶ τὸ πάσχον, ἔπασχε τοῦτο καὶ τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον.] ἐλή-
λυθε δὲ τὰ ὀνόματα ταῦτα ἥ τε ζημία καὶ τὸ κέρδος ἐκ
τῆς ἑκουσίου ἀλλαγῆς. τὸ μὲν γὰρ πλέον ἔχειν ἢ τὰ ἑαυτοῦ
κερδαίνειν λέγεται, τὸ δὲ ἔλαττον τῶν ἐξ ἀρχῆς ζημιοῦσθαι,
οἷον ἐν τῷ ὠνεῖσθαι καὶ πωλεῖν καὶ ἐν ὅσοις ἄλλοις ἄδειαν
14 ἔδωκεν ὁ νόμος· ὅταν δὲ μήτε πλέον μήτ' ἔλαττον ἀλλ'
αὐτὰ δι' αὐτῶν γένηται, τὰ αὑτῶν φασιν ἔχειν καὶ οὔτε
ζημιοῦσθαι οὔτε κερδαίνειν. ὥστε κέρδους τινὸς καὶ ζημίας μέ-
σον τὸ δίκαιόν ἐστι τῶν παρὰ τὸ ἑκούσιον, τὸ ἴσον ἔχειν καὶ
πρότερον καὶ ὕστερον.

V δοκεῖ δέ τισι καὶ τὸ ἀντιπεπονθὸς εἶναι ἁπλῶς δίκαιον, 8
ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι ἔφασαν· ὡρίζοντο γὰρ ἁπλῶς τὸ δί-
2 καιον τὸ ἀντιπεπονθὸς ἄλλῳ. τὸ δ' ἀντιπεπονθὸς οὐκ ἐφαρ-
μόττει οὔτ' ἐπὶ τὸ διανεμητικὸν δίκαιον οὔτ' ἐπὶ τὸ διορθωτι-

7. ἀφηρήσθω N^b P^b, ἀφαιρήσθω(?) M^b, ἀφηρείσθω Q, ἀφαιρείσθω H^a L^b O^b, ἀφηρέσθω Ald., ἀφήιρηται K^b ‖ ᾧ O^b, ὧν c. c. Bk.^{1} Fr., οὗ Rr. ‖ 8. ὑπερέχειν corr.^{2} K^b ‖ 9. ἔστιν — 11. τοιοῦτον = 1133a, 14—16 secl. Lambinus et Muretus (Fr. Rr. Ia.), om. Bk.^{2} ‖ τοῦτο ante καὶ Π^a P^b (fors. recte) ‖ 11. τοῦτο om. M^b, del. Muretus ‖ 13. αὑτοῦ O^b P^b, αὐτοῦ H^a K^b ‖ 15. πωλεῖν καὶ ὠνεῖσθαι Γ Π^b H^a N^b Ald. † ‖ 16. δέδωκεν Π^2 (fors. recte) ‖ 17. αὐτὰ δι' αὐτῶν secl. Gifanius ‖ δι'] ⟨ἃ⟩ δεῖ olim ci. Ia. ‖ ⟨τὰ⟩ δι' αὐτῶν ci. Rassovius, δι' αὑτῶν Γ N^b P^b Q Ald. Bk. Fr., ἢ ταὐτὰ διὰ τῶν αὐτῶν post δι' αὐτῶν add. Γ ‖ 18. ὥστε — 20. ὕστερον secl. Noetelius, fragmentum esse censet Rr. ‖ 19. τῶι H^a N^b et pr. K^b (crx. rc.) et v. d. ap. Lambinum, τὸ M^b Ald., τῶν c. c. Mi. Hel. ‖ ⟨τῷ⟩ τὸ vel τῷ Bergius, secl. vir ille doctus ap. Lamb. ‖ ἔχει idem v. d. ‖ καὶ om. Π^a ‖ 21. καὶ — δίκαιον fort. secludenda esse ci. Ia. ‖ 23. ἄλλῳ om. Π^b H^a N^b O^b Ia., aut hoc probandum aut ταὐτῷ scribendum esse iudicat Hampkius † ‖ τὸ δ' — 24. διορθωτικόν post 27. γένοιτο tri. Zwinger, prb. Hampkius, secl. Trendelenburgius ‖ 24. νεμητικὸν L^b O^b et pr. K^b (crx. re.).

(V)

κόν (καίτοι βούλονταί γε τοῦτο λέγειν καὶ τὸ Ῥαδαμάνθυος 3
δίκαιον·

εἴ κε πάθοι τά τ᾽ ἔρεξε, δίκη κ᾽ ἰθεῖα γένοιτο)·

πολλαχοῦ γὰρ διαφωνεῖ, οἷον εἰ ἀρχὴν ἔχων ἐπάταξεν, 4
οὐ δεῖ ἀντιπληγῆναι, καὶ εἰ ἄρχοντα ἐπάταξεν, οὐ πληγῆναι
μόνον δεῖ ἀλλὰ καὶ κολασθῆναι. ἔτι τὸ ἑκούσιον καὶ τὸ ἀκού- 5
σιον διαφέρει πολύ. ἀλλ᾽ ἐν μὲν ταῖς κοινωνίαις ταῖς ἀλ- 6
λακτικαῖς συνέχει τὸ τοιοῦτον δίκαιον τὸ ἀντιπεπονθός, κατὰ
ἀναλογίαν καὶ μὴ κατ᾽ ἰσότητα. τῷ ἀντιποιεῖν γὰρ ἀνά-
λογον συμμένει ἡ πόλις. ἢ γὰρ τὸ κακῶς ζητοῦσιν, εἰ δὲ
μή, δουλεία δοκεῖ εἶναι[, εἰ μὴ ἀντιποιήσει]· ἢ τὸ εὖ, εἰ δὲ
μή, μετάδοσις οὐ γίγνεται, τῇ μεταδόσει δὲ συμμένουσιν. διὸ 7
καὶ Χαρίτων ἱερὸν ἐμποδὼν ποιοῦνται, ἵνα ἀνταπόδοσις ᾖ·
τοῦτο γὰρ ἴδιον χάριτος· ἀνθυπηρετῆσαί τε γὰρ δεῖ τῷ χα-
ρισαμένῳ, καὶ πάλιν αὐτὸν ἄρξαι χαριζόμενον. ποιεῖ δὲ 8
τὴν ἀντίδοσιν τὴν κατ᾽ ἀναλογίαν ἡ κατὰ διάμετρον σύζευ-
ξις. οἷον οἰκοδόμος ἐφ᾽ ᾧ α, σκυτοτόμος ἐφ᾽ ᾧ β, οἰκία
ἐφ᾽ ᾧ γ, ὑπόδημα ἐφ᾽ ᾧ δ. δεῖ οὖν λαμβάνειν τὸν οἰκο-
δόμον παρὰ τοῦ σκυτοτόμου τοῦ ἐκείνου ἔργου, καὶ αὐτὸν ἐκείνῳ
μεταδιδόναι τοῦ αὑτοῦ. ἐὰν οὖν πρῶτον ᾖ τὸ κατὰ τὴν ἀνα-
λογίαν ἴσον, εἶτα τὸ ἀντιπεπονθὸς γένηται, ἔσται τὸ λεγό-
μενον. εἰ δὲ μή, οὐκ ἴσον, οὐδὲ συμμένει· οὐθὲν γὰρ κωλύει
κρεῖττον εἶναι τὸ θατέρου ἔργον ἢ τὸ θατέρου· δεῖ οὖν ταῦτα
ἰσασθῆναι. ἔστιν δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἀνῃροῦντο 9

25. *καίτοι*] *καὶ*? Hampkius, prb. Trendelenburgius ‖ 27. *τὰ* Rr. ‖ *τ᾽* Coraes, *κ᾽* *Π* Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ *κ᾽*] *τ᾽* Ald., *δ᾽* M^b Q ‖ 30. *καὶ* ⟨*ἄλλως*⟩ Hampkius, om. K^b, secl. Rr. † ‖ *ἀκούσιον καὶ τὸ ἑκούσιον* H^a L^b N^b ‖ 34. *ἢ* — 1133a, 2. *συμμένουσιν* secl. Hampkius ‖ 1133a, 1. *εἰ μὴ ἀντιποιήσει* secl. Muretus ‖ 3. *ἐμποδὼν*] *ἐν πόλεσιν*? Ia. ‖ 4. *τε* add. L^b O^b, secl. Fr., del. Rr. (nescio an recte) ‖ 9. *τὸ ἐκείνου ἔργον* *Γ* Q H^a M^b P^b † ‖ 10. *τοῦ*] *τὸ* *Γ*(?) Turnebus Bk. Fr. Rr. † ‖ *αὐτοῦ* $Π^a$, *αὑτοῦ* cet. ‖ 14. *ἔστιν* — 16. *τοιοῦτον* om. Mi. Hel., asteriscis adhibitis hoc quoque loco secl. Rr. (nescio an recte) † ‖ *ἀνῃροῦντο* — 16. *τοιοῦτον* secl. Muenscher.

(V)
γὰρ ἄν, εἰ μὴ ἐποίει ** τὸ ποιοῦν, καὶ ὅσον καὶ οἷον καὶ τὸ
πάσχον, ἔπασχε τοῦτο καὶ τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον. οὐ γὰρ ἐκ
δύο ἰατρῶν γίνεται κοινωνία, ἀλλ' ἐξ ἰατροῦ καὶ γεωργοῦ,
καὶ ὅλως ἑτέρων καὶ οὐκ ἴσων· ἀλλὰ τούτους δεῖ ἰσασθῆναι.
10 διὸ πάντα συμβλητὰ δεῖ πως εἶναι, ὧν ἔστιν ἀλλαγή. ἐφ'
ὃ τὸ νόμισμα ἐλήλυθεν, καὶ γίγνεταί πως μέσον· πάντα γὰρ
μετρεῖ, ὥστε καὶ τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν, πόσα
ἄττα δὴ ὑποδήματα ἴσον οἰκίᾳ ἢ τροφῇ. δεῖ τοίνυν ὅπερ
οἰκοδόμος πρὸς σκυτοτόμον, τοσαδὶ ὑποδήματα πρὸς οἰκίαν
ἢ τροφήν (εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, οὐκ ἔσται ἀλλαγὴ οὐδὲ κοινωνία)·
11 τοῦτο δ', εἰ μὴ ἴσα εἴη πως, οὐκ ἔσται. ‖ δεῖ ἄρα ἑνί τινι πάντα
μετρεῖσθαι[, ὥσπερ ἐλέχθη πρότερον]. τοῦτο δέ ἐστι τῇ μὲν
ἀληθείᾳ ἡ χρεία, ἣ πάντα συνέχει (εἰ γὰρ μηθὲν δέοιντο
ἢ μὴ ὁμοίως, ἢ οὐκ ἔσται ἀλλαγὴ ἢ οὐχ ἡ αὐτή)· οἷον δ'
ὑπάλλαγμα τῆς χρείας τὸ νόμισμα γέγονεν κατὰ συνθήκην·
καὶ διὰ τοῦτο τοὔνομα ἔχει νόμισμα, ὅτι οὐ φύσει ἀλλὰ νόμῳ
12 ἐστίν, καὶ ἐφ' ἡμῖν μεταβαλεῖν καὶ ποιῆσαι ἄχρηστον. ἔσται
δὴ ἀντιπεπονθός, ὅταν ἰσασθῇ, ὥστε ὅπερ γεωργὸς πρὸς σκυ-
τοτόμον, τὸ ἔργον τὸ τοῦ σκυτοτόμου πρὸς τὸ τοῦ γεωργοῦ. εἰς

15. ἄν add. K^b Ald. ‖ μὴ] ὃ Imelmannus, μὴ ⟨ὃ⟩ Bergius Bk.² (Trendelenburgius Ueberwegius), secl. Hampkius ‖ ἐποίει ⟨τὸ (malim αὖ τὸ) πάσχον ὅσον καὶ οἷον ποιεῖ⟩ ci. Ia. ‖ ποιοῦν καὶ — οἷον, καὶ — πάσχον ἔπασχε sic distinguunt editores et critici praeter Ia. omnes ‖ καὶ ὅσον καὶ οἷον] τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον M^b ‖ τὸ πάσχον ⟨πάσχει⟩? Susem., ὃ πάσχον Hampkius, secl. Imelmannus, τὸ secl. Trendelenburgius ‖ 16. ἔπασχε] ἴσαζε Ueberwegius ‖ τοῦτο secl. Muretus, prb. Imelmannus, cf. n. ad 1132b, 11 ‖ 20. ὃ Ald. et pr. K^b, ᾧ c. c. rc. K^b Fr. (fors. recte) ‖ μέσον] μέτρον Muretus ‖ 23. ὁ οἰκοδόμος L^b N^b O^b P^b Ald., οἰκοδόμος ⟨ἢ γεωργὸς⟩ Felicianus (male) ‖ τόσαδε pr. K^b, τόσα δὴ L^b, τόσαδὶ rc. K^b ‖ 24. ἢ τροφήν secl. Rr. (temere) ‖ 25. δεῖ — b, 6. κοινωνία secl. Noetelius, potius δεῖ — b, 14. μᾶλλον alteram et b, 14. διὸ — 28. κλῖναι tertiam recensionem esse antecedentium 19. διὸ — 25. ἔσται intellexit Rassovius, plures iam ante eum recensiones, sed nimis artificiose distinxit Imelmannus ‖ 26. ὥσπερ ἐλέχθη πρότερον secl. Rassovius ‖ 28. αὐτὴ] ἁπλῆ Imelmannus ‖ 31. μεταβαλεῖν L^b P^b, μεταβάλλειν cet.

(V)

1133b σχῆμα δ' ἀναλογίας οὐ δεῖ ἄγειν, ὅταν ἀλλάξωνται (εἰ δὲ
μή, ἀμφοτέρας ἕξει τὰς ὑπεροχὰς τὸ ἕτερον ἄκρον), ἀλλ'
ὅταν ἔχωσι τὰ αὑτῶν. οὕτως ἴσοι, καὶ κοινωνοί, ὅτι αὕτη ἡ
ἰσότης δύναται ἐπ' αὐτῶν γίνεσθαι (γεωργὸς α, τροφὴ γ,
σκυτοτόμος β, τὸ ἔργον αὐτοῦ τὸ ἰσασμένον δ)· εἰ δ' οὕτω
μὴ ἦν ἀντιπεπονθέναι, οὐκ ἂν ἦν κοινωνία. ὅτι δ' ἡ χρεία 13
συνέχει ὥσπερ ἕν τι ὄν, δηλοῖ ὅτι ὅταν μὴ ἐν χρείᾳ ὦσιν
ἀλλήλων, ἢ ἀμφότεροι ἢ ἅτερος, οὐκ ἀλλάττονται, ὥσπερ
ὅταν οὗ ἔχει αὐτὸς δέηταί τις, οἷον οἴνου, διδόντες σίτου ἐξα-
γωγήν. δεῖ ἄρα τοῦτο ἰσασθῆναι. ὑπὲρ δὲ τῆς μελλούσης ἀλ- 14
λαγῆς, εἰ νῦν μηδὲν δεῖται, ὅτι ἔσται ἐὰν δεηθῇ, τὸ νό-
μισμα οἷον ἐγγυητής ἐσθ' ἡμῖν· δεῖ γὰρ τοῦτο φέροντι εἶναι
λαβεῖν. πάσχει μὲν οὖν καὶ τοῦτο τὸ αὐτό (οὐ γὰρ ἀεὶ ἴσον
δύναται)· ὅμως δὲ βούλεται μένειν μᾶλλον. ‖ ‖ διὸ δεῖ πάντα
τετιμῆσθαι· οὕτω γὰρ ἀεὶ ἔσται ἀλλαγή, εἰ δὲ τοῦτο, κοινω-
νία. τὸ δὴ νόμισμα ὥσπερ μέτρον σύμμετρα ποιῆσαν ἰσά-
ζει· οὔτε γὰρ ἂν μὴ οὔσης ἀλλαγῆς κοινωνία ἦν, οὔτ' ἀλλαγὴ
ἰσότητος μὴ οὔσης, οὔτ' ἰσότης μὴ οὔσης συμμετρίας. τῇ μὲν
οὖν ἀληθείᾳ ἀδύνατον τὰ τοσοῦτον διαφέροντα σύμμετρα γε-
νέσθαι, πρὸς δὲ τὴν χρείαν ἐνδέχεται ἱκανῶς. ἓν δή τι δεῖ 15

1133b, 1. οὐ om. Γ Mi., secl. Bk.[2] † ‖ ἀλλάττωνται Coraes, ἀλλάξαι ἄρξωνται? Noetelius ‖ εἰ — 2. ἄκρον post 3. αὑτῶν tri. et 3. οὕτως — 4. γίνεσθαι secl. Imelmannus ‖ 2. ἑκάτερον Muretus ‖ 3. αὑτῶν Γ Q M[b] P[b], αὐτῶν cet. ‖ 8. ἀλλάττονται ⟨ἢ οὐχ ἁπλῶς⟩ Imelmannus ‖ ὥσπερ — 10. ἰσασθῆναι aut secludenda aut lacunam post ea statuendam esse ci. Haecker, secl. Rr. ‖ 9. οὗ ⟨οὐκ⟩ Muenscher, prb. Imelmannus ‖ αὐτὸς] ἄλλος Vermehrenus ‖ ⟨οὐ⟩ δέηται Bas.[3] ‖ τις om. K[b], prb. Imelmannus ‖ οἷον — ἐξαγωγήν secludenda esse ci. Hampkius ‖ οἶνον M[b] ‖ διδόντες — ἐξαγωγήν secl. Gifanius ‖ δόντες K[b], διδόντος Coraes, δοτέον Vermehrenus, ⟨οὐ⟩ διδοὺς? Hampkius, διδούς ⟨τις⟩ Imelmannus ‖ ἐξαγωγῆς Bk. Rr. et pr. K[b] (crx. rc.) ‖ 10. δεῖ — ἰσασθῆναι secl. Noetelius ‖ 12. δεῖ] ἔστι ex Argyropyli transl. mg. Bas.[3], ἀεὶ Rassovius ‖ εἶναι] ἔσται Rassovius ‖ 15. ἔσται ἀεὶ (αἰεὶ Ald.) Π[2] H[a] N[b] Ald. ‖ 16. μέτρῳ L[b], μέσον H[a] M[b] N[b] Ald., μέσον ἤτοι μέτρον Mi., μετροῦν Ar., μέτρον c. c. Hel. ‖ 20. δέ τι δεῖ L[b], δὲ δεῖ τι H[a] M[b], δεῖ δή τι N[b] O[b].

(V)

εἶναι, τοῦτο δ' ἐξ ὑποθέσεως· διὸ νόμισμα καλεῖται· τοῦτο γὰρ πάντα ποιεῖ σύμμετρα· μετρεῖται γὰρ πάντα νομίσματι. οἰκία α, μναῖ δέκα β, κλίνη γ. τὸ δὴ α τοῦ β ἥμισυ, εἰ πέντε μνῶν ἀξία ἡ οἰκία, ἢ ἴσον· ἡ δὲ κλίνη δέκατον μέρος τὸ γ τοῦ β· δῆλον τοίνυν πόσαι κλῖναι ἴσον
16 *οἰκίᾳ, ὅτι πέντε. ὅτι δ' οὕτως ἡ ἀλλαγὴ ἦν πρὶν τὸ νόμισμα εἶναι, δῆλον· διαφέρει γὰρ οὐδὲν ἢ κλῖναι πέντε ἀντὶ οἰκίας, ἢ ὅσου αἱ πέντε κλῖναι.* ||

17 *τί μὲν οὖν τὸ ἄδικον καὶ τί τὸ δίκαιόν ἐστιν, εἴρηται·* 9
διωρισμένων δὲ τούτων δῆλον ὅτι ἡ δικαιοπραγία μέσον ἐστὶ τοῦ ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι. τὸ μὲν γὰρ πλέον ἔχειν τὸ δ' ἔλαττον ἐστίν. ἡ δὲ δικαιοσύνη μεσότης τις ἐστίν, οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, ἀλλ' ὅτι μέσου ἐστίν· ἡ δ' ἀδικία τῶν ἄκρων. καὶ ἡ μὲν δικαιοσύνη ἐστὶν καθ' ἣν ὁ 1134a
δίκαιος λέγεται πρακτικὸς κατὰ προαίρεσιν τοῦ δικαίου, καὶ διανεμητικὸς καὶ αὑτῷ πρὸς ἄλλον καὶ ἑτέρῳ πρὸς ἕτερον, οὐχ οὕτως ὥστε τοῦ μὲν αἱρετοῦ πλέον αὑτῷ ἔλαττον δὲ τῷ πλησίον, τοῦ βλαβεροῦ δ' ἀνάπαλιν, ἀλλὰ τοῦ ἴσου τοῦ κατ'
18 *ἀναλογίαν, ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλῳ πρὸς ἄλλον. ἡ δὲ ἀδικία τοὐναντίον τοῦ ἀδίκου. τοῦτο δ' ἐστὶν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις τοῦ ὠφελίμου ἢ βλαβεροῦ παρὰ τὸ ἀνάλογον. διὸ ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις ἡ ἀδικία, ὅτι ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως ἐστίν, ἐφ'*

21. *καλεῖται*] *πεπόρισται* vel simile quid ci. Trendelenburgius || 23. *ἐφ' ἧς α Γ*O[b] Ald., *ἐφ' ᾧ α* Mi., *α* c. c. Hel. || *δὴ*] *δὲ* H[a]M[b], om. *Π*[a] (suppl. rc. K[b]) † || 24. *ἢ ἴσον* secl. Rr. (nescio an recte) || *κλίνη* ⟨*ἣ*⟩ Coraes, *κλίνη ἣ* L[b]P[b] || 27. *εἶναι* M[b]Q, *ἦν Γ*H[a], *ἢ Π*[a]N[b]P[b] Ald., om. L[b] || *ἢ*] *ἢ εἰ* Ald., *εἰ* Cardwellus || *κλίνας* Rassovius (nescio an recte) || 29. *καὶ πῶς ἔχει τὸ ἀντιπεπονθὸς πρὸς τὸ δίκαιον* post *ἐστιν* ex 1134a, 24 sq. tri. Muretus || 32. *τις* add. *Π*[1], c. c. om. Mi. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. || 33. *δὲ* add. *Π*[1]O[b], c. c. om. Mi. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. || *ταῖς πρότερον ἀρεταῖς Γ*H[a]M[b] Ar.(?) Bk. Fr. Rr., *ταῖς προτέραις ἀρεταῖς* N[b] Hel., *ταῖς ἀρεταῖς ταῖς πρότερον* O[b], *ταῖς προειρημέναις ἀρεταῖς* Mi. || 1034a, 5. *τὸ ἴσον τὸ* Noetelius || 7. *τοῦ ἀδίκου*] *τοῦ δικαίου*(?) *Γ*, secl. Spengelius || 8. *ἢ*] *καὶ* Spengelius.

(V)

αὐτοῦ μὲν ὑπερβολῆς μὲν τοῦ ἁπλῶς ὠφελίμου, ἐλλείψεως δὲ τοῦ βλαβεροῦ· ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων τὸ μὲν ὅλον ὁμοίως, τὸ δὲ παρὰ τὸ ἀνάλογον, ὁποτέρως ἔτυχεν. τοῦ δὲ ἀδικήματος τὸ μὲν ἔλαττον τὸ ἀδικεῖσθαί ἐστιν, τὸ δὲ μεῖζον τὸ ἀδικεῖν.

10 περὶ μὲν οὖν δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας, τίς ἑκατέρας 19
ἐστὶν ἡ φύσις, εἰρήσθω τοῦτον τὸν τρόπον, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ δικαίου καὶ ἀδίκου καθόλου· ἐπεὶ δ' ἔστιν VI
ἀδικοῦντα μήπω ἄδικον εἶναι, ὁ ποῖα ἀδικήματα ἀδικῶν ἤδη ἄδικός ἐστιν ἑκάστην ἀδικίαν, οἷον κλέπτης ἢ μοιχὸς ἢ λῃστής; ἢ οὕτω μὲν οὐδὲν διοίσει; ** καὶ γὰρ ἂν συγγένοιτο γυναικὶ εἰδὼς τὸ ᾗ, ἀλλ' οὐ διὰ προαιρέσεως ἀρχὴν ἀλλὰ διὰ πάθος. ἀδικεῖ μὲν οὖν, ἄδικος δ' οὐκ ἔστιν, 2
οἷον οὐ κλέπτης, ἔκλεψεν δέ, οὐδὲ μοιχός, ἐμοίχευσε δέ· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

[‖πῶς μὲν οὖν ἔχει τὸ ἀντιπεπονθὸς πρὸς τὸ δίκαιον, εἴ- 3
ρηται πρότερον· ‖ δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν ὅτι τὸ ζητούμενόν ἐστιν 4
καὶ τὸ ἁπλῶς δίκαιον καὶ τὸ πολιτικὸν δίκαιον. τοῦτο δ' ἔστιν [ἐπὶ] κοινωνῶν βίου πρὸς τὸ εἶναι αὐτάρκειαν, ἐλευθέρων καὶ ἴσων ἢ κατ' ἀναλογίαν ἢ κατ' ἀριθμόν· ὥστε ὅσοις μή ἐστι τοῦτο,

10. ἑαυτοῦ $H^a L^b$, ἑαυτοῖς M^b ‖ μὲν ante τοῦ om. $\Pi^b H^a O^b$ Ald. ‖ 13. τοῦ ἀδικεῖσθαί M^b, ἀδικεῖσθαί K^b ‖ 16. τοῦ ante δικαίου add. Bk. Fr. Rr. ‖ ἐπεὶ — 23. ἄλλων + 32. ἐν οἷς δὴ — 33. ἀδικία fort. secludenda esse ci. Susem.: v. quae ad 1135a, 16 adnotabo ‖ 17. ποιὰ Vermehrenus ‖ 19. οὐδὲν secl. Spengelius (male) ‖ διοίσει⟨, ἐπιβλέποντι δὲ εἰς τὸ οὗ ἕνεκα διοίσει⟩ Muretus, διοίσει⟨, τῷ δὲ τέλει διοίσει⟩ ci. Coraes, et similia fort. iam legerunt Mi. et Hel. ‖ 22. οὐ K^b, οὐδὲ c. c. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ οὐδὲ μοιχός, ἐμοίχησε δέ secl. Hampkius Rr. (fort. recte) ‖ 24. πῶς — 32. ἀδίκου post 33. ἀδικία tri. Muenscher ‖ πῶς — 25. πρότερον alteram recensionem breviorem esse praecedentium 1133b, 29. τί — 1134a, 16. καθόλου censet Rassovius, secl. Gifanius, praeterea v. quae adnotavi ad 1133b, 29 et in Prolegg. ‖ 25. πρότερον secl. Hildenbrandius (recte, nisi fallor) ‖ 26. καὶ prius om. $\Pi^1 N^b$ † ‖ ἔστιν om. K^b ‖ 27. ἐπὶ κοινωνῶν] ἐπικοινωνοῦν Ald. Ar. et, ut videtur, Γ, κοινώνων $L^b N^b P^b$ Ia., κοινωνὸν $H^a M^b$, ἐπὶ secl. Susem.

(VI)
οὐκ ἔστι τούτοις πρὸς ἀλλήλους τὸ πολιτικὸν δίκαιον, ἀλλά τι
δίκαιον καὶ καθ' ὁμοιότητα. ἔστι γὰρ δίκαιον, οἷς καὶ νόμος
πρὸς αὑτούς· νόμος δ', ἐν οἷς ἀδικία· ἡ γὰρ δίκη κρίσις τοῦ δι-
καίου καὶ τοῦ ἀδίκου·] ἐν οἷς δὴ ἀδικία, καὶ τὸ ἀδικεῖν ἐν τού-
τοις, ἐν οἷς δὲ τὸ ἀδικεῖν, οὐ πᾶσιν ἀδικία. * τοῦτο δ' ἐστὶν τὸ
πλέον αὑτῷ νέμειν τῶν ἁπλῶς ἀγαθῶν, ἔλαττον δὲ τῶν ἁπλῶς κα-
5 κῶν. διὸ οὐκ ἐῶμεν ἄρχειν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν νόμον, ὅτι ἑαυτῷ
τοῦτο ποιεῖ καὶ γίνεται τύραννος. ἔστι δ' ὁ ἄρχων φύλαξ
6 τοῦ δικαίου, εἰ δὲ τοῦ δικαίου, καὶ τοῦ ἴσου. ἐπεὶ δ' οὐθὲν αὐτῷ
πλέον εἶναι δοκεῖ, εἴπερ δίκαιος (οὐ γὰρ νέμει πλέον τοῦ
ἁπλῶς ἀγαθοῦ αὑτῷ, εἰ μὴ πρὸς αὐτὸν ἀνάλογον ἐστίν· διὸ
ἑτέρῳ πονεῖ· καὶ διὰ τοῦτο ἀλλότριον εἶναί φασιν ἀγαθὸν
7 τὴν δικαιοσύνην, καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον), μισθὸς ἄρα
τις δοτέος, τοῦτο δὲ τιμὴ καὶ γέρας. ὅτῳ δὲ μὴ ἱκανὰ τὰ
τοιαῦτα, οὗτοι γίγνονται τύραννοι.

8 τὸ δὲ δεσποτικὸν δίκαιον καὶ τὸ πατρικὸν οὐ ταὐτὸν τού-
τοις ἀλλ' ὅμοιον. οὐ γὰρ ἔστιν ἀδικία πρὸς τὰ αὑτοῦ ἁπλῶς, τὸ
δὲ κτῆμα καὶ τὸ τέκνον, ἕως ἂν ᾖ πηλίκον καὶ χωρισθῇ, ὥσπερ
9 μέρος αὑτοῦ, αὑτὸν δ' οὐδεὶς προαιρεῖται βλάπτειν· διὸ οὐκ ἔστιν
ἀδικία πρὸς αὑτά· οὐδ' ἄρα ἄδικον οὐδὲ δίκαιον τὸ πολιτικόν.
κατὰ νόμον γὰρ ἦν, καὶ ἐν οἷς ἐπεφύκει εἶναι νόμος· οὗτοι δ'
ἦσαν οἷς ὑπάρχει ἰσότης τοῦ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι. διὸ μᾶλλον

30. καὶ ante καθ' om. Mi. Ar., secl. Coraes ‖ 31. αὑτούς M^b, αὐτούς c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ ἐστὶ post κρίσις add. $L^b O^b$ ‖ 32. ἐν οἷς — 33. ἀδικία non vertit Hel., secl. Zellius, v. quae adnotabo ad 1135a, 16 ‖ δὴ Muenscher, δ' ΓΠ Ar. et editores omnes ‖ καὶ τὸ ἀδικεῖν post ἐν τούτοις tri. Spengelius ‖ 33. ἐν οἷς — ἀδικία secl. Muretus Rr. ‖ 35. νόμον M^b Q, λόγον c. c. Mi. Hel. An. Bk. Fr. Rr. Ia. ‖ 1134b, 2. αὐτῷ — 3. εἶναι] αὐτῷ — νεῖμαι Hampkius (perperam) ‖ 5. ποιεῖ Sylburgius Bk. Fr. Rr. ‖ 6. ἄρα post 7. τις $Π^2 H^a$ ‖ 7. τὰ τοιαῦτα $Π^1$ Hel., ταῦτα $ΓΠ^2 H^a N^b$ Ald. Ar. ‖ 9. τούτῳ ci. Rr. ‖ 11. τὸ om. $Π^1$ ‖ μὴ post καὶ add. $Π^b H^a$ Ald. Mi. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr., om. $ΓΠ^a N^b P^b$ et, ut videtur, M. M. 1194b, 14—16 ‖ 13. αὑτά Rr., αὐτόν cum fontibus ceteri editores.

πρὸς γυναῖκά ἐστι δίκαιον ἢ πρὸς τέκνα καὶ κτήματα· τοῦτο γάρ
ἐστι τὸ οἰκονομικὸν δίκαιον· ἕτερον δὲ καὶ τοῦτο τοῦ πολιτικοῦ.

τοῦ δὲ πολιτικοῦ δικαίου τὸ μὲν φυσικόν ἐστι τὸ δὲ VII
νομικόν, φυσικὸν μὲν το πανταχοῦ τὴν αὐτὴν ἔχον δύναμιν,
καὶ οὐ τῷ δοκεῖν ἢ μή, νομικὸν δὲ ὃ ἐξ ἀρχῆς μὲν οὐδὲν
διαφέρει οὕτως ἢ ἄλλως, ὅταν δὲ θῶνται, διαφέρει, οἷον τὸ
μνᾶς λυτροῦσθαι, ἢ τὸ αἶγα θύειν ἀλλὰ μὴ δύο πρόβατα,
ἔτι ὅσα ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα νομοθετοῦσιν, οἷον τὸ θύειν Βρα-
σίδᾳ, καὶ τὰ ψηφισματώδη. δοκεῖ δ' ἐνίοις εἶναι πάντα 2
τοιαῦτα, ὅτι τὸ μὲν φύσει ἀκίνητον καὶ πανταχοῦ τὴν αὐτὴν
ἔχει δύναμιν, ὥσπερ τὸ πῦρ καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν Πέρσαις
καίει, τὰ δὲ δίκαια κινούμενα ὁρῶσιν. τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν οὕτως 3
ἔχον, ἀλλ' ἔστιν ὥς· καίτοι παρά γε τοῖς θεοῖς ἴσως οὐδα-
μῶς, παρ' ἡμῖν δ' ἔστι μέν τι καὶ φύσει, κινητὸν μέντοι
πᾶν, ἀλλ' ὅμως ἐστὶ τὸ μὲν φύσει τὸ δ' οὐ φύσει. ποῖον 4
δὲ φύσει τῶν ἐνδεχομένων καὶ ἄλλως ἔχειν, καὶ ποῖον οὒ
ἀλλὰ νομικὸν καὶ συνθήκῃ, εἴπερ ἄμφω κινητά, ὁμοίως
δῆλον. [καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁ αὐτὸς ἁρμόσει διορισμός.]
φύσει γὰρ ἡ δεξιὰ κρείττων, καίτοι ἐνδέχεται πάντας ἀμφιδε-
ξίους γενέσθαι· * τὰ δὲ κατὰ συνθήκην καὶ τὸ συμφέρον τῶν 5
1135a δικαίων ὅμοιά ἐστιν τοῖς μέτροις· οὐ γὰρ πανταχοῦ ἴσα τὰ
οἰνηρὰ καὶ σιτηρὰ μέτρα, ἀλλ' οὗ μὲν ὠνοῦνται, μείζω, οὗ

22. αἶγας ci. Lambinus ‖ Διὶ θύειν ἀλλὰ μὴ πρόβατα ci. Muretus, prb Lambinus (cf. Herod. II, 42), nescio an recte, θύειν Διὶ ἀλλὰ μὴ πρόβατα Coraes, θύειν μίαν ἢ δύο πρόβατα ci. Ia., δύο secl. Camerarius, πρόβατα secl. Scaliger ‖ 24. εἶναι post πάντα H^a M^b N^b Rr. ‖ 28. καίτοι — 30. οὐ φύσει secludenda esse ci. Susem. (cf. 1137a, 26 sqq. 1178b, 10 sqq.) ‖ 29. ἔχον (ἔχον ἐστι L^b) post οὐδαμῶς add. Π^2 H^a L^b N^b P^b et, ut videtur, Ar. ‖ φύσει κινητὸν οὐ μέντοι Γ, φυσικὸν κινητὸν οὐ μέντοι H^a M^b Ald. Ar. ‖ 31. τῶν — ἔχειν post 33. ἄλλων tri. Muenscher ‖ 32. εἴπερ] εἰ καὶ ci. R. ‖ ὁμοίως secl. Rr. ‖ 33. ** καὶ Rr. τὸ γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διαμένον τοῦτο φύσει δίκαιον sec. M. M. 1195a, 3 vel simile quid excidisse ratus (f. r.), καὶ — διορισμός post 35. γενέσθαι tri. Antonius (Doctr. Arist. de nat. hom. p. 18. 26), γὰρ post καὶ add. Muenscher ‖ δὲ post ἐπὶ add. Γ ‖ 34. τινας Mi. (ut videtur) Wilkinson Bk. Rr., om. Γ, πάντας c. c. Hel. Ar. M. M. 1194b, 33 sq.

(VII)
δὲ πωλοῦσιν, ἐλάττω. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ μὴ φυσικὰ ἀλλ' ἀνθρώπινα δίκαια οὐ ταὐτὰ πανταχοῦ, ἐπεὶ οὐδ' αἱ πολιτεῖαι, ἀλλὰ μία μόνον πανταχοῦ κατὰ φύσιν ἡ ἀρίστη.

6 τῶν δὲ δικαίων καὶ νομίμων ἕκαστον ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα ἔχει· τὰ μὲν γὰρ πραττόμενα πολλά, ἐκείνων δ' ἕκαστον ἕν· καθόλου γάρ.

7 διαφέρει δὲ τὸ ἀδίκημα καὶ τὸ ἄδικον καὶ τὸ δικαίωμα καὶ τὸ δίκαιον· ἄδικον μὲν γάρ ἐστιν τῇ φύσει ἢ τάξει, αὐτὸ δὲ τοῦτο, ὅταν πραχθῇ, ἀδίκημά ἐστι, πρὶν δὲ πραχθῆναι, οὔπω ἀλλ' ἄδικον· ὁμοίως δὲ καὶ δικαίωμα (καλεῖται δὲ μᾶλλον δικαιοπράγημα τὸ κοινόν, δικαίωμα δὲ τὸ ἐπανόρθωμα τοῦ ἀδικήματος)· καθ' ἕκαστον δὲ αὐτῶν, ποῖά τε εἴδη καὶ πόσα καὶ περὶ ποῖα τυγχάνει ὄντα, ὕστερον ἐπισκεπτέον.

VIII ‖ ὄντων δὲ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων τῶν εἰρημένων, ἀδικεῖ
μὲν καὶ δικαιοπραγεῖ ὅταν ἑκών τις αὐτὰ πράττῃ· ὅταν δ'
ἄκων, οὔτ' ἀδικεῖ οὔτε δικαιοπραγεῖ ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός·
2 οἷς γὰρ συμβέβηκεν δικαίοις εἶναι ἢ ἀδίκοις, πράττουσιν. ἀδί-
κημα δὴ καὶ δικαιοπράγημα ὥρισται τῷ ἑκουσίῳ καὶ ἀκουσίῳ·
ὅταν γὰρ ἑκούσιον ᾖ, ψέγεται, ἅμα δὲ καὶ ἀδίκημα τότε ἐστίν·
ὥστ' ἔσται τι ἄδικον μὲν ἀδίκημα δ' οὔπω, ἐὰν μὴ τὸ ἑκού-
3 σιον προσῇ. λέγω δ' ἑκούσιον μέν, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴρηται,
ὃ ἄν τις τῶν ἐφ' αὑτῷ ὄντων εἰδὼς καὶ μὴ ἀγνοῶν πράττῃ

1135a, 4. αἱ om. ΓΠ[1]N[b] Ald. Ar. et, ut videtur, Hel. ‖ πολιτεία ΓN[b] Ald. Ar. et, ut videtur, Hel. ‖ 6. τῶν — 8. γάρ secl. Rr. ‖ νομικῶν ci. Zwinger ‖ τὸ H[a] Hel. et fort. Mi., τὰ c. c. Ar. Bk. Fr. Rr. Ia. ‖ 10. ἢ τῇ τάξει L[b] Mi. ‖ τὸ ante αὐτὸ add. ΓQH[a]M[b]N[b] Bk. Fr. Rr. † ‖ 11. ἐστι om. Π[1]P[b] ‖ 12. ὅτι (τι K[b]) ὅταν πραχθῇ ἀδίκημα ἐστίν post ἄδικον add. Π[1]N[b]O[b]P[b] Ald. † ‖ τὸ κοινὸν μᾶλλον δικαιοπράγημα ΓH[a]M[b]N[b] Ald. ‖ 15. ὕστερον] v. Prolegg. ‖ 16. ὄντων — 1136a, 9. συγγνωμονικά alteram recensionem esse praecedentium 1134a, 16. ἐπεὶ — 23. ἄλλων (+ 32. ἐν — 33. ἀδικία) uberiorem intellexit Rieckher, et haec quidem posterior Eudemiorum olim pars fuisse videtur, prior illa utrum ab Aristotele an alio scripta sit, in medio relinquo, v. Prolegg. ‖ 20. δὴ Muenscher, δὲ ΓΠ Ald. Ar. Bk. Fr. Rr. la. ‖ ὡρίσθω Spengelius ‖ 22. ἂν Π[1]H[a] ‖ 24. ἑαυτῷ Π[2]H[a].

(VIII)

μήτε ὃν μήτε ᾧ μήτε οὗ ⟨ἕνεκεν⟩, οἷον τίνα τύπτει καὶ τίνι καὶ
τίνος ἕνεκα, κἀκείνων ἕκαστον μὴ κατὰ συμβεβηκὸς μηδὲ
βίᾳ (ὥσπερ εἴ τις λαβὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ τύπτοι ἕτερον,
οὐχ ἑκών· οὐ γὰρ ἐπ' αὐτῷ)· ἐνδέχεται δὲ τὸν τυπτόμενον
πατέρα εἶναι, τὸν δ' ὅτι μὲν ἄνθρωπος ἢ τῶν παρόντων τις
γιγνώσκειν, ὅτι δὲ πατὴρ ἀγνοεῖν, ὁμοίως δὲ τὸ τοιοῦτον διω-
ρίσθω καὶ ἐπὶ τοῦ οὗ ἕνεκα, καὶ περὶ τὴν πρᾶξιν ὅλην. τὸ δὴ
ἀγνοούμενον, ἢ μὴ ἀγνοούμενον μὲν μὴ ἐπ' αὐτῷ δ' ὄν, ἢ
βίᾳ, ἀκούσιον. πολλὰ γὰρ καὶ τῶν φύσει ὑπαρχόντων εἰδό-
τες καὶ πράττομεν καὶ πάσχομεν, ὧν οὐθὲν οὔτε ἑκούσιον οὔτε
ἀκούσιόν ἐστιν, οἷον τὸ γηρᾶν ἢ ἀποθνήσκειν. ἔστι δ' ὁμοίως 4
ἐπὶ τῶν ἀδίκων καὶ τῶν δικαίων καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκός·
καὶ γὰρ ἂν τὴν παρακαταθήκην ἀποδοίη τις ἄκων καὶ διὰ
φόβον, ὃν οὔτε δίκαια πράττειν οὔτε δικαιοπραγεῖν φατέον,
ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ἀναγκαζόμενον
καὶ ἄκοντα τὴν παρακαταθήκην μὴ ἀποδιδόντα κατὰ συμ-
βεβηκὸς φατέον ἀδικεῖν καὶ τὰ ἄδικα πράττειν. τῶν δὲ 5
ἑκουσίων τὰ μὲν προελόμενοι πράττομεν τὰ δ' οὐ προελό-
μενοι, προελόμενοι μὲν ὅσα προβουλευσάμενοι, ἀπροαίρετα
δὲ ὅσα ἀπροβούλευτα. τριῶν δὴ οὐσῶν βλαβῶν τῶν ἐν ταῖς 6
κοινωνίαις, τὰ μὲν μετ' ἀγνοίας ἁμαρτήματά ἐστιν, ὅταν
μήτε ὃν μήτε ὃ μήτε ᾧ μήτε οὗ ἕνεκα ὑπέλαβε πράξῃ (ἢ

25. ⟨μήτε ὃ⟩ μήτε ὃν vel μήτε ὃν ⟨μήτε ὃ⟩ ci. Bernaysius ‖ μήτε οὗ ἕνεκεν non vertit Ar. ‖ ἕνεκεν add. Γ et fort. Mi., ἕνεκα Bk. Fr. Rr. Ia. (num recte, dubius sum) ‖ 27. τύπτει ΓΠ^{b}H^{a}O^{b} ‖ 28. δὲ post ἑκὼν add. Π^{2}H^{a}N^{b}P^{b} ‖ 31. τοῦ] τῶν Scal. ‖ 32. ἐφ' αὐτῷ L^{b}, ἐφ' ἑαυτῷ O^{b}, ἐφ' αὐτῷ N^{b} ‖ ἢ] ἀλλὰ ci. Mi. ‖ 33. γὰρ] δὲ Susem. ‖ 1135b, 1. ⟨οὔτ' ἐφ' ἡμῖν⟩ οὔτε Rassovius, οὔτε secl. Spengelius ‖ οὔτε ἀκούσιον secl. Spengelius, prb. Rassovius ‖ 2. ἐγγηρᾶν Π^{2}H^{a}N^{b} ‖ ἢ] καὶ M^{b}, καὶ τὸ L^{b} † ‖ 3. καὶ ante τὸ om. H^{a}M^{b}, secl. Hampkius, c. c. add. Mi. ‖ 5. ὃν add. K^{b} ‖ οὔτε δίκαια πράττειν secl. Noetelius ‖ οὔτε] οὐ Noetelius ‖ 8. καὶ τὰ ἄδικα πράττειν secl. Noetelius ‖ 11. δὴ] οὖν M^{b}, δὲ H^{a}L^{b}P^{b} Ald. Ar. Ia. ‖ 13. ὃ] ὃ μήτε ὡς Mi., ὡς Turnebus (male) ‖ ἕνεκεν? Susem. ‖ ταῦτα ante πράξῃ (πράξοι M^{b}) add. ΓΠ^{b}H^{a}N^{b}O^{b} Ald. Ar.

(VIII)
γὰρ οὐ βαλεῖν ἢ οὐ τούτῳ ἢ οὐ τοῦτον ἢ οὐ τούτου ἕνεκα ᾠήθη,
ἀλλὰ συνέβη οὐχ οὗ ἕνεκα ᾠήθη, οἷον οὐχ ἵνα τρώσῃ ἀλλ'
7 ἵνα κεντήσῃ, ἢ οὐχ ὅν, ἢ οὐχ ᾧ), ὅταν μὲν οὖν παραλόγως
ἡ βλάβη γένηται, ἀτύχημα, ὅταν δὲ μὴ παραλόγως, ἄνευ
δὲ κακίας, ἁμάρτημα (ἁμαρτάνει μὲν γὰρ ὅταν ἡ ἀρχὴ
8 ἐν αὐτῷ ᾖ τῆς ἀγνοίας, ἀτυχεῖ δ' ὅταν ἔξωθεν)· ὅταν δὲ
εἰδὼς μὲν μὴ προβουλεύσας δέ, ἀδίκημα, οἷον ὅσα τε διὰ
θυμὸν καὶ ἄλλα πάθη, ὅσα ἀναγκαῖα ἢ φυσικὰ συμβαί-
νει τοῖς ἀνθρώποις (ταῦτα γὰρ βλάπτοντες καὶ ἁμαρτάνον-
τες ἀδικοῦσι μέν, καὶ ἀδικήματα ἔστιν, οὐ μέντοι πω ἄδικοι
διὰ ταῦτα οὐδὲ πονηροί· οὐ γὰρ διὰ μοχθηρίαν ἡ βλάβη)·
9 ὅταν δ' ἐκ προαιρέσεως, ἄδικος καὶ μοχθηρός. διὸ καλῶς
τὰ ἐκ θυμοῦ οὐκ ἐκ προνοίας κρίνεται· οὐ γὰρ ἄρχει ὁ θυμῷ
10 ποιῶν, ἀλλ' ὁ ὀργίσας. ἔτι δὲ οὐδὲ περὶ τοῦ γενέσθαι ἢ μὴ
ἀμφισβητεῖται, ἀλλὰ περὶ τοῦ δικαίου. ἐπὶ φαινομένῃ γὰρ
ἀδικίᾳ ἡ ὀργή ἐστιν. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐν τοῖς συναλλάγμασιν
περὶ τοῦ γενέσθαι ἀμφισβητοῦσιν, ὧν ἀνάγκη τὸν ἕτερον εἶναι
μοχθηρόν, ἂν μὴ διὰ λήθην αὐτὸ δρῶσιν· ἀλλ' ὁμολογοῦν-
τες περὶ τοῦ πράγματος, περὶ τοῦ ποτέρως δίκαιον ἀμφισβη-
τοῦσιν (ὁ δ' ἐπιβουλεύσας οὐκ ἀγνοεῖ), ὥστε ὃ μὲν οἴεται ἀδι-
11 κεῖσθαι, ὃ δ' οὔ. ἂν δ' ἐκ προαιρέσεως βλάψῃ, ἀδικεῖ, καὶ 1136a
κατὰ ταῦτ' ἤδη τὰ ἀδικήματα ὁ ἀδικῶν ἄδικος, ὅταν παρὰ
τὸ ἀνάλογον ᾖ ἢ παρὰ τὸ ἴσον. ὁμοίως δὲ καὶ δίκαιος, ὅταν
προελόμενος δικαιοπραγῇ, δικαιοπραγεῖ δέ, ἂν μόνον ἑκὼν
12 πράττῃ. τῶν δ' ἀκουσίων τὰ μέν ἐστι συγγνωμονικὰ τὰ δ'
οὐ συγγνωμονικά. ὅσα μὲν γὰρ μὴ μόνον ἀγνοοῦντες ἀλλὰ

14. et 15. ἕνεκεν? Susem. ‖ 16. ᾧι K^b, ὡς c. c. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 18. ἐν ἑαυτῷ (αὐτῷ H^{a}M^b) ἡ ἀρχὴ ΓΠ^{2}H^{a}N^b Ald. ‖ 19. ἀγνοίας Ia., κακίας H^{a}M^b, αἰτίας c. c. Ar. Bk. Fr. Rr. et, ut videtur, Hel. ‖ 21. φυσικά, συμβαίνει editores praeter Ia. ‖ 24. οὐ] οὐδὲ ΓH^{a}M^{b}N^b Ald. ‖ 27. ἔτι — 28. δικαίου secl. Noetelius ‖ 29. οὐ γὰρ] οὐκ ἄρ' Susem. ‖ ⟨οἱ⟩ ἐν ci. Ia. ‖ 32. δίκαιον ⟨ἢ οὔ⟩ Coraes (male) ‖ 33. ὁ — ἀγνοεῖ secl. Noetelius et Haecker, dubitanter etiam Rr. in adn. (fors. recte) ‖ 1136a, 1. ἐὰν Π^1 P^b ‖ 4. μόνον aut ante ἂν ponendum aut secludendum esse ci. Spengelius.

καὶ δι' ἄγνοιαν ἁμαρτάνουσιν, συγγνωμονικά, ὅσα δὲ μὴ δι' ἄγνοιαν, ἀλλ' ἀγνοοῦντες μὲν διὰ πάθος δὲ μήτε φυσικὸν μήτε ἀνθρωπικόν, οὐ συγγνωμονικά. ‖

11 [ἀπορήσειε δ' ἂν τις, εἰ ἱκανῶς διώρισται περὶ τοῦ ἀδι- IX
κεῖσθαι καὶ ἀδικεῖν, πρῶτον μὲν εἰ ἔστιν ὥσπερ Εὐριπίδης εἴρηκε, λέγων ἀτόπως

μητέρα κατέκταν τὴν ἐμήν, βραχὺς λόγος.
ἑκὼν ἑκοῦσαν, ἢ ⟨οὐ⟩ θέλουσαν οὐχ ἑκών;

πότερον γὰρ ὡς ἀληθῶς ἔστιν ἑκόντα ἀδικεῖσθαι, ἢ οὔ ἀλλ' ἀκούσιον ἅπαν, ὥσπερ καὶ τὸ ἀδικεῖν πᾶν ἑκούσιον; καὶ ἆρα πᾶν οὕτως ἢ ἐκείνως, ὥσπερ καὶ τὸ ἀδικεῖν πᾶν ἑκούσιον, ἢ τὸ μὲν ἑκούσιον τὸ δ' ἀκούσιον; ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ δικαιοῦ- 2
σθαι· τὸ γὰρ δικαιοπραγεῖν πᾶν ἑκούσιον, ὥστε εὔλογον ἀντικεῖσθαι ὁμοίως καθ' ἑκάτερον τό τ' ἀδικεῖσθαι καὶ τὸ δικαιοῦσθαι ἢ ἑκούσιον ἢ ἀκούσιον εἶναι. ἄτοπον δ' ἂν δόξειεν καὶ ἐπὶ τοῦ δικαιοῦσθαι, εἰ πᾶν ἑκούσιον· ἔνιοι γὰρ δικαιοῦνται οὐχ ἑκόντες. ἐπεὶ καὶ τόδε διαπορήσειεν ἄν τις, πότερον ὁ τὸ 3
ἄδικον πεπονθὼς ἀδικεῖται πᾶς ἢ ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ πράτ-

9. ἀνθρώπινον H^a Q Bk. Fr. Rr. in textu et pr. K^b (crx. rc.) ‖ 10. ἀπορήσειε — 1137a, 30. ἐστίν secludenda esse ci. Rassovius: Eudemi esse crediderim (cf. 1136b, 6 sqq. cum E. E. 1223b, 6 sqq. 32 sqq.) ‖ 11. τοῦ post καὶ add. $Π^2$ H^a N^b ‖ 12. τὸ πῶς pr. K^b (crx. rc.), πως Hel., τὸ πῶς vel πως Ar., ἀτόπως πως L^b Ald., ἀτόπως τὸ πῶς N^b O^b, οὕτω πως Casaubonus, οὐκ ἀτόπως ci. Coraes, ἀτόπως c. c. Mi. ‖ 13. μητέρ'? Hampkius ‖ κατέκταν Γ Ar., κατεκνα N^b, κατέκτα c. c. Bk. Rr. in textu, ἀδικήσω? Hampkius ‖ 14. ἢ] καὶ Hel. ‖ ⟨οὐ⟩ θέλουσαν Bergius Fr., οὐχ ἑκοῦσαν Ia. (fors. recte), ἄκουσαν Heliodori lectionem esse haud recte contendit Nauckius Trag. Gr. fr. p. 304 ‖ 16. ὥσπερ — ἑκούσιον secl. Noetelius ‖ ἄρα K^b, prb. Spengelius ‖ 17. ἅπαν $Π^b$ H^a N^b ‖ ὥσπερ — ἑκούσιον fort. secludenda esse censet Rassovius, — ἢ secl. Spengelius ‖ πᾶν] ἢ πᾶν Γ K^b N^b, πᾶν ἦν M^b ‖ 20. καθ'] καὶ Rassovius (fors. recte) ‖ τὸ post καὶ om. $Π^1$ ‖ δικαιοῦσθαι ⟨πᾶν⟩? Noetelius ‖ 21. ἄτοπον — 29. δικαιοῦσθαι post 30. δικαιοπραγοῦντος transponenda aut 29. ἀδύνατον — 30. δικαιοπραγοῦντος secludenda esse ci. Spengelius ‖ 22. ἅπαν $Π^2$ H^a N^b Ald. ‖ 23. ἔτι? Susem. ‖ τόγε O^b Ald., τόδε cet. Mi.

(IX)

τειν, καὶ ἐπὶ τοῦ πάσχειν ἐστίν· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ ἐνδέχεται ἐπ' ἀμφοτέρων μεταλαμβάνειν τῶν δικαίων, ὁμοίως δὲ δῆλον ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἀδίκων· οὐ γὰρ ταὐτὸν τὸ τἄδικα πράττειν τῷ ἀδικεῖν οὐδὲ τὸ ἄδικα πάσχειν τῷ ἀδικεῖσθαι, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ δικαιοπραγεῖν καὶ δικαιοῦσθαι· ἀδύνατον γὰρ ἀδικεῖσθαι μὴ ἀδικοῦντος ἢ δικαιοῦσθαι μὴ δικαιο-
4 πραγοῦντος. εἰ δ' ἐστὶν ἁπλῶς τὸ ἀδικεῖν τὸ βλάπτειν ἑκόντα τινά, τὸ δ' ἑκόντα εἰδότα καὶ ὃν καὶ ᾧ καὶ ὥς, ὁ δὲ ἀκρατὴς ἑκὼν βλάπτει αὐτὸς αὑτόν, ἑκών τε ἂν ἀδικοῖτο καὶ ἐνδέχοιτο αὐτὸν αὑτὸν ἀδικεῖν (ἔστιν δὲ καὶ τοῦτο ἓν τῶν ἀπο-
5 ρουμένων, εἰ ἐνδέχεται αὐτὸν αὑτὸν ἀδικεῖν). ἔτι ἑκὼν ἄν τις 1136b δι' ἀκρασίαν ὑπ' ἄλλου βλάπτοιτο ἑκόντος, ὥστ' εἴη ἂν ἑκόντα ἀδικεῖσθαι. ἢ οὐκ ὀρθὸς ὁ διορισμός, ἀλλὰ προσθετέον τῷ βλάπτειν εἰδότα καὶ ὃν καὶ ᾧ καὶ ὣς τὸ παρὰ τὴν ἐκείνου βούλησιν;
6 βλάπτεται μὲν οὖν τις ἑκὼν καὶ τὰ ἄδικα πάσχει, ἀδικεῖται δ' οὐδεὶς ἑκών· οὐδεὶς γὰρ βούλεται, οὐδ' ὁ ἀκρατής, ἀλλὰ παρὰ τὴν βούλησιν πράττει· οὔτε γὰρ βούλεται οὐδεὶς ὃ μὴ οἴεται εἶναι σπου-
7 δαῖον, ὅ τε ἀκρατὴς ὃ οὐκ οἴεται δεῖν πράττειν πράττει. ὁ δὲ τὰ αὑτοῦ διδούς, ὥσπερ Ὅμηρός φησιν δοῦναι τὸν Γλαῦκον τῷ Διομήδει

χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων,

οὐκ ἀδικεῖται· ἐπ' αὐτῷ γάρ ἐστιν τὸ διδόναι, τὸ δ' ἀδικεῖσθαι οὐκ ἐπ' αὐτῷ, ἀλλὰ τὸν ἀδικοῦντα δεῖ ὑπάρχειν.

8 περὶ μὲν οὖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ὅτι οὐχ ἑκούσιον, δῆλον· ἔτι δ' ὧν προειλόμεθα δύ' ἔστιν εἰπεῖν, πότερόν

25. *κατὰ — 29. δικαιοῦσθαι* post 30. *δικαιοπραγοῦντος* tri. Muenscher ‖ *γ' ἄρ'* Muenscher ‖ 27. *ἐπὶ* secl. Zwinger ‖ *οὐκ ἄρα* Muenscher ‖ 29. *ὁμοίως — δικαιοῦσθαι* secl. Rr. ‖ *ἀδύνατον κ. τ. λ.*] v. quae adnotavi ad v. 21 ‖ 30. *τινος* post *ἀδικοῦντός* add. $Π^2$H^a ‖ 32. *ᾧ* L^b Ald. Ar., *ὃ* $ΓΠ^2$H^{a}K^{b}N^b ‖ 34. *αὐτὸν*] *αὐτὸς* $Π^1$, *ἂν αὐτὸν* O^b ‖ *ἔστιν — b*, 1. *ἀδικεῖν* om. M^b ‖ *ἓν*] *ἕν τι* $Γ$H^{a}N^{b}O^b Ald. Bk. Fr. Rr., om. L^b ‖ 1136b, 1. *ἔτι*] *ἔτι εἰ Γ* ‖ 3. *τὸ* $Π^a$ Ar. ‖ 4. *καὶ ὃν* om. $Π^1$ † ‖ *ᾧ*] *ὃ* H^{a}M^b et corr. L^b † ‖ *τὸ* om. $Π^a$H^{a}N^{b}O^{b}P^b ‖ 6. *οὐδ'*] *ἀλλὰ οὐδ'* Ald. ‖ *οὐδ' ὁ ἀκρατὴς* post *ἀλλὰ* traicienda esse ci. Mi. ‖ 8. *τε* K^b, *δὲ* cet. ‖ *ὃ οὐκ*] *οὐχ ἃ* K^b Bk. Fr. Rr. †.

(IX)

ποτ' ἀδικεῖ ὁ νείμας παρὰ τὴν ἀξίαν τὸ πλεῖον ἢ ὁ ἔχων,
καὶ εἰ ἔστιν αὐτὸν αὐτὸν ἀδικεῖν. εἰ γὰρ ἐνδέχεται τὸ 9
πρότερον λεχθὲν καὶ ὁ διανέμων ἀδικεῖ ἀλλ' οὐχ ὁ ἔχων
τὸ πλέον, εἴ τις πλέον ἑτέρῳ ἢ αὑτῷ νέμει εἰδὼς καὶ
ἑκών, οὗτος αὐτὸς αὑτὸν ἀδικεῖ. ὅπερ δοκοῦσιν οἱ μέ-
τριοι ποιεῖν· ὁ γὰρ ἐπιεικὴς ἐλαττωτικός ἐστιν. ἢ οὐδὲ
τοῦτο ἁπλοῦν; ἑτέρου γὰρ ἀγαθοῦ, εἰ ἔτυχεν, ἐπλεονέκτει,
οἷον δόξης, ἢ τοῦ ἁπλῶς καλοῦ. ἔτι λύεται κατὰ τὸν
διορισμὸν τοῦ ἀδικεῖν· οὐδὲν γὰρ παρὰ τὴν αὑτοῦ πάσχει
βούλησιν, ὥστε οὐκ ἀδικεῖται διά γε τοῦτο, ἀλλ' εἴπερ,
βλάπτεται μόνον.

φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ὁ διανέμων ἀδικεῖ, ἀλλ' οὐχ ὁ τὸ 10
πλέον ἔχων [ἀδικεῖ]· οὐ γὰρ ᾧ τὸ ἄδικον ὑπάρχει ἀδικεῖ, ἀλλ' ᾧ
τὸ ἑκόντα τοῦτο ποιεῖν· τοῦτο δ' ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς πράξεως, ἥ ἐστιν
ἐν τῷ διανέμοντι ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ λαμβάνοντι. ἔτι ἐπεὶ πολλα- 11
χῶς τὸ ποιεῖν λέγεται, καὶ ἔστιν ὡς τὰ ἄψυχα κτείνει καὶ ἡ χεὶρ
καὶ ὁ οἰκέτης ἐπιτάξαντος, οὐκ ἀδικεῖ μέν, ποιεῖ δὲ τὰ ἄδικα.
ἔτι εἰ μὲν ἀγνοῶν ἔκρινεν, οὐκ ἀδικεῖ κατὰ τὸ νομικὸν δί- 12
καιον οὐδ' ἄδικος ἡ κρίσις ἐστίν, ἔστιν δ' ὡς ἄδικος (ἕτερον
γὰρ τὸ νομικὸν δίκαιον καὶ τὸ πρῶτον)· εἰ δὲ γιγνώσκων ἔκρι-
1137a *νεν ἀδίκως, πλεονεκτεῖ καὶ αὐτὸς ἢ χάριτος ἢ τιμωρίας.*
ὥσπερ οὖν κἂν εἴ τις μερίσαιτο τοῦ ἀδικήματος, καὶ ὁ διὰ 13

15. *τὸ — ἔχων*] *πλέον ἔχων* K^b^, *τὸ πλεῖον ἑκών*? Ia. ‖ 18. *τις*] *τις δὲ* Π^b^ Ar. et rc. K^b^, *τις τὸ* O^b^ ‖ 19. *οὗτος* om. Π^a^ † ‖ 21. *πλεονεκτεῖ* Π^1^ † ‖ 22. *ἢ*] *οὐ* ci. Zwinger ‖ *καὶ* ante *κατὰ* add. Sylburgius Bk. Fr. Rr. ‖ 23. *αὐτοῦ* Π^1^O^b^P^b^, *αὐτὴν* H^a^ ‖ 26. *δὲ ὅτι καὶ* L^b^ Ia. (fors. recte), *διότι καὶ* K^b^, *δὲ καὶ ὅτι* c. c. Mi. Ar. ‖ 27. [*ἀδικεῖ*] Rassovius, *ἀδικεῖ* K^b^, *ἀεί* c. c. Mi. Bk. Fr. Rr. Ia. (fors. recte), om. Ar. ‖ 29. *λαμβάνοντι*· [*ἔτι*] *ἐπεὶ* commate post 31. *ἐπιτάξαντος* deleto Ia., *λαμβάνοντι*· [*ἔτι*] *ἐπεὶ* ⟨*δὲ*⟩? Susem. ‖ *εἰ* L^b^N^b^P^b^ Ald. Ar., om. Γ, *ἐπεὶ* c. c. Mi. ‖ 30. *κτείνῃ* H^a^, *κτήνη* P^b^, ⟨*καὶ τὰ*⟩ *κτήνη*? Ia., *κτείνει δὲ* L^b^, *κτείνειν* Ald. Ar. ‖ 32. *νόμιμον* Π^2^H^a^ Mi., *νομικὸν καὶ* N^b^, *νομικὸν* c. c. Hel. ‖ 34. *νόμιμον* M^b^ Mi., *νομικὸν* c. c. Hel.

(IX)

ταῦτα κρίνας ἀδίκως πλέον ἔχει· καὶ γὰρ ἐπ' ἐκείνων ὁ τὸν ἀγρὸν κρίνας οὐκ ἀγρὸν ἀλλ' ἀργύριον ἔλαβεν.

14 οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐφ' ἑαυτοῖς οἴονται εἶναι τὸ ἀδικεῖν, διὸ 13 καὶ τὸ δίκαιον εἶναι ῥᾴδιον. τὸ δ' οὐκ ἔστιν· συγγενέσθαι μὲν γὰρ τῇ τοῦ γείτονος καὶ πατάξαι τὸν πλησίον καὶ δοῦναι τῇ χειρὶ τὸ ἀργύριον ῥᾴδιον καὶ ἐπ' αὐτοῖς, ἀλλὰ τὸ ὡδὶ ἔχοντας
15 ταῦτα ποιεῖν οὔτε ῥᾴδιον οὔτ' ἐπ' αὐτοῖς. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ γνῶναι τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα οὐδὲν οἴονται σοφὸν εἶναι, ὅτι περὶ ὧν οἱ νόμοι λέγουσιν οὐ χαλεπὸν συνιέναι. ἀλλ' οὐ ταῦτ' ἐστὶν τὰ δίκαια ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ πῶς πραττόμενα καὶ πῶς νεμόμενα δίκαια· τοῦτο δὲ πλέον ἔργον ἢ τὰ ὑγιεινὰ εἰδέναι, ἐπεὶ κἀκεῖ μέλι καὶ οἶνον καὶ ἐλλέβορον καὶ καῦσιν καὶ τομὴν εἰδέναι ῥᾴδιον, ἀλλὰ πῶς δεῖ νεῖμαι πρὸς ὑγίειαν καὶ τίνι καὶ πότε, τοσοῦτον ἔργον
16 ὅσον ἰατρὸν εἶναι. δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ δικαίου οἴονται εἶναι οὐδὲν ἧττον τὸ ἀδικεῖν, ὅτι οὐδὲν ἧττον ὁ δίκαιος ἀλλὰ καὶ μᾶλλον δύναιτ' ἂν ἕκαστον πρᾶξαι τούτων· καὶ γὰρ συγγενέσθαι γυναικὶ καὶ πατάξαι, καὶ ὁ ἀνδρεῖος τὴν ἀσπίδα ἀφεῖναι καὶ στραφεὶς ἐφ' ὁποτεραοῦν τρέχειν. ἀλλὰ τὸ δειλαίνειν καὶ τὸ ἀδικεῖν οὐ τὸ ταῦτα ποιεῖν ἐστίν, πλὴν κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ τὸ ὡδὶ ἔχοντα ταῦτα ποιεῖν, ὥσπερ καὶ τὸ ἰατρεύειν καὶ τὸ ὑγιάζειν οὐ τὸ τέμνειν ἢ μὴ τέμνειν ἢ φαρμακεύειν ἢ μὴ φαρμακεύειν ἐστίν, ἀλλὰ τὸ ὡδί.

17 ἔστιν δὲ τὰ δίκαια ἐν τούτοις οἷς μέτεστι τῶν ἁπλῶς ἀγαθῶν, ἔχουσι δ' ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν· τοῖς μὲν

1137a, 3. ἐκείνωι $K^b P^b$ (fors. recte) ‖ 5. οἱ — 30. ἐστίν secludenda esse ci. Rr. ‖ ἀδικεῖν ⟨καὶ δικαιοπραγεῖν⟩ Haecker et fort. Hel. ‖ 6. τὸ δίκαιον om. M^b, aut secludenda aut τὸ δικαιοπραγεῖν scribendum esse ci. Haecker † ‖ 8. ὡδὶ] ὡς δεῖ P^b et pr. O^b † ‖ 13. γενόμενα $K^b M^b H^a$, διανεμόμενα O^b † ‖ δίκαια, τοῦτό γε πλέον Thurotus ‖ 15. ἐλλέβορον ΓP^b Hel. et corr.[1] N^b, ἐλέβορον cet. et Mi. et pr. N^b ‖ 22. τὸ post καὶ om. $\Pi^1 P^b$ et, ut videtur, Hel. ‖ 27. δ'] δὲ καὶ $\Gamma H^a M^b N^b P^b$ Ald. ‖ ἐν τούτοις post ὑπερβολὴν add. $\Gamma H^a M^b N^b P^b$ Ald. Ar. Bk. Fr. Rr., post ἔλλειψιν O^b.

γὰρ οὐκ ἔστιν ὑπερβολὴ αὐτῶν, οἷον ἴσως τοῖς θεοῖς, τοῖς (IX)
δ᾽ οὐδὲν μόριον ὠφέλιμον, τοῖς ἀνιάτως κακοῖς, ἀλλὰ πάντα
βλάπτει, τοῖς δὲ μέχρι τού· διὰ τοῦτ᾽ ἀνθρώπινον ἐστίν.]

14 περὶ δὲ ἐπιεικείας καὶ τοῦ ἐπιεικοῦς, πῶς ἔχει ἡ μὲν X
ἐπιείκεια πρὸς δικαιοσύνην τὸ δὲ ἐπιεικὲς πρὸς τὸ δίκαιον,
ἐχόμενόν ἐστιν εἰπεῖν· οὔτε γὰρ ὡς ταὐτὸν ἁπλῶς οὔτε ὡς
ἕτερον τῷ γένει φαίνεται σκοπουμένοις, καὶ ὁτὲ μὲν τὸ ἐπιει-
κὲς ἐπαινοῦμεν καὶ ἄνδρα τὸν τοιοῦτον, ὥστε καὶ ἐπὶ τὰ
1137b ἄλλα ἐπαινοῦντες μεταφέρομεν ἀντὶ τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ ἐπιει-
κέστερον ὅτι βέλτιον δηλοῦντες, ὁτὲ δὲ τῷ λόγῳ ἀκολουθοῦσιν
φαίνεται ἄτοπον εἰ τὸ ἐπιεικὲς παρὰ τὸ δίκαιόν τι ὂν ἐπαι-
νετόν ἐστιν· ἢ γὰρ τὸ δίκαιον οὐ σπουδαῖον, ἢ τὸ ἐπιεικές [οὐ
δίκαιον], εἰ ἄλλο· ἢ εἰ ἄμφω σπουδαῖα, ταὐτόν ἐστιν. ἡ μὲν 2
οὖν ἀπορία σχεδὸν συμβαίνει διὰ ταῦτα περὶ τὸ ἐπιεικές,
ἔχει δὲ ἅπαντα τρόπον τινὰ ὀρθῶς καὶ οὐδὲν ὑπεναντίον
ἑαυτοῖς· τό τε γὰρ ἐπιεικὲς δικαίου τινὸς ὂν βέλτιόν ἐστι δί-
καιον, καὶ οὐχ ὡς ἄλλο τι γένος ὂν βέλτιόν ἐστι τοῦ δικαίου.
ταὐτὸν ἄρα δίκαιον καὶ ἐπιεικές, καὶ ἀμφοῖν σπουδαίοιν ὄν-
τοιν κρεῖττον τὸ ἐπιεικές. ποιεῖ δὲ τὴν ἀπορίαν ὅτι τὸ ἐπι- 3
εικὲς δίκαιον μέν ἐστιν, οὐ τὸ κατὰ νόμον δέ, ἀλλ᾽ ἐπανόρ-
θωμα νομίμου δικαίου. αἴτιον δ᾽ ὅτι ὁ μὲν νόμος καθόλου πᾶς, 4
περὶ ἐνίων δὲ οὐχ οἷόν τε ὀρθῶς εἰπεῖν καθόλου. ἐν οἷς οὖν
ἀνάγκη μὲν εἰπεῖν καθόλου, μὴ οἷόν τε δὲ ὀρθῶς, τὸ ὡς ἐπὶ
τὸ πλέον λαμβάνει ὁ νόμος, οὐκ ἀγνοῶν τὸ ἁμαρτανόμενον.
καὶ ἔστιν οὐδὲν ἧττον ὀρθῶς· τὸ γὰρ ἁμάρτημα οὐκ ἐν τῷ
νόμῳ οὐδ᾽ ἐν τῷ νομοθέτῃ ἀλλ᾽ ἐν τῇ φύσει τοῦ πράγμα-

29. τοῖς] οἷον τοῖς HᵃMᵇ Ar. ‖ ἀνιάτως Kᵇ, ἀνιάτοις Hᵃ, ἀνιάτοις καὶ cet. Ar. ‖ 30. διὸ τοῦτ᾽ ci. Zwinger, τοῦτο δὲ Γ, καὶ τοῦτ᾽ Argyropylus † ‖ 1137b, 4. ἐπιεικὲς οὔ, δίκαιον εἰ Micheletus Fr., ἐπιεικὲς οὔ, εἰ δικαίου ἄλλο ci. Lambinus ‖ οὐ δίκαιον om. ΓNᵇ, secl. Bk.² Rr. Ia. †, οὐ σπουδαῖον ci. Veder ‖ 5. εἰ om. Nᵇ ‖ ἄλλα ci. Rr. ‖ 9. ὂν om. Kᵇ Ald. Ar. ‖ 12. τὸ om. Π²Hᵃ † ‖ 13. νομίμου post δικαίου Π¹Nᵇ, νομικοῦ Coraes ‖ 16. πλεῖον ΠᵃPᵇ.

(X)
5 τος ἐστίν· εὐθὺς γὰρ τοιαύτη ἡ τῶν πρακτῶν ὕλη ἐστίν. ὅταν
οὖν λέγῃ μὲν ὁ νόμος καθόλου, συμβῇ δ' ἐπὶ τούτου παρὰ
τὸ καθόλου, τότε ὀρθῶς ἔχει, ᾗ παραλείπει ὁ νομοθέτης καὶ
ἥμαρτεν ἁπλῶς εἰπών, ἐπανορθοῦν τὸ ἐλλειφθέν, ὃ κἂν ὁ
νομοθέτης αὐτὸς [ἂν] εἶπεν ἐκεῖ παρών, καὶ εἰ ᾔδει, ἐνομο-
6 θέτησεν [ἄν]. διὸ δίκαιον μέν ἐστιν, καὶ βέλτιόν τινος δικαίου,
οὐ τοῦ ἁπλῶς δὲ ἀλλὰ τοῦ διὰ τὸ ἁπλῶς ἁμαρτήματος.
καὶ ἔστιν αὕτη ἡ φύσις ἡ τοῦ ἐπιεικοῦς, ἐπανόρθωμα νόμου,
ᾗ ἐλλείπει διὰ τὸ καθόλου. τοῦτο γὰρ αἴτιον καὶ τοῦ μὴ
πάντα κατὰ νόμον εἶναι, ὅτι περὶ ἐνίων ἀδύνατον θέσθαι
7 νόμον, ὥστε ψηφίσματος δεῖ. τοῦ γὰρ ἀορίστου ἀόριστος καὶ
ὁ κανών ἐστιν, ὥσπερ καὶ τῆς Λεσβίας οἰκοδομῆς ὁ μολί-
βδινος κανών· πρὸς γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ λίθου μετακινεῖται
καὶ οὐ μένει ὁ κανών, καὶ τὸ ψήφισμα πρὸς τὰ πράγματα.
8 τί μὲν οὖν ἐστιν τὸ ἐπιεικές, καὶ ὅτι δίκαιον, καὶ τίνος βέλ-
τιον δικαίου, δῆλον· φανερὸν δ' ἐκ τούτου καὶ ὁ ἐπιεικὴς τίς
ἐστίν. ὁ γὰρ τῶν τοιούτων προαιρετικὸς καὶ πρακτικός, καὶ
ὁ μὴ ἀκριβοδίκαιος ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀλλ' ἐλαττωτικός, καίπερ 1138a
ἔχων τὸν νόμον βοηθόν, ἐπιεικής ἐστιν, καὶ ἡ ἕξις αὕτη
ἐπιείκεια, δικαιοσύνη τις οὖσα καὶ οὐχ ἑτέρα τις ἕξις.

XI [πότερον δ' ἐνδέχεται ἑαυτὸν ἀδικεῖν ἢ οὔ, φανερὸν ἐκ 15
τῶν εἰρημένων. τὰ μὲν γάρ ἐστι τῶν δικαίων τὰ κατὰ πᾶ-

20. *τούτω* Π^b, *τούτοις* N^bO^b Ald. ‖ 23. *αὐτὸς* $H^aK^bM^b$ Hel. Ar., *οὕτως* ΓN^bP^b Ald., *αὐτὸς οὕτως* L^bO^b Bk. Fr. Rr. ‖ *ἂν* om. K^b, secl. Susem. ‖ *εἶπεν* Hel. et pr. K^b, *εἶπε* corr. K^b, *εἴποι* c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ *ἐκεῖ* om. K^b Ar. ‖ *ᾔδη* Π^aH^a Ald. Ar., *ᾔδει* c. c. Mi. Hel. ‖ 24. *ἄν* om. $\Pi^aH^aM^b$, secludendum esse ci. Rr. ‖ *δέ* ante *τινος* add. Hel. ‖ 25. *ἁπλῶς — ἁμαρτήματος*] *καθόλου δικαίου ἀλλὰ τοῦ νομικοῦ τοῦ διὰ τὸ καθόλου ἁμαρτάνοντος* Hel. ‖ 30. *μολύβδινος* L^bN^b Ald. ‖ 33. *ὅτι* $\Gamma\Pi^aL^b$ Hel. Ar., *τί τὸ* $H^aM^bN^b$ Ald. ‖ 1138a, 4. *πότερον* — b, 12. *τούτοις* ante 1137a, 5. *οἱ δὲ* ponenda fuisse recte viderunt Zeller aliique, simul tamen non minus recte haec omnia secludenda esse intellexit Noetelius, sed vix recte eis, qui Eudemo tribuunt, obloquitur (cf. 1138b, 6 sqq. cum E. E. 1240a, 13 sqq. 17 sqq. 1224b, 21 sqq.).

(XI)

σαν ἀρετὴν ὑπὸ τοῦ νόμου τεταγμένα, οἷον οὐ κελεύει ἀπο-
κτιννύναι ἑαυτὸν ὁ νόμος, ἃ δὲ μὴ κελεύει, ἀπαγορεύει. ἔτι 2
ὅταν παρὰ τὸν νόμον βλάπτῃ (μὴ ἀντιβλάπτων) ἑκών, ἀδι-
κεῖ, ἑκὼν δὲ ὁ εἰδὼς καὶ ὃν καὶ ᾧ· ὁ δὲ δι' ὀργὴν ἑαυτὸν
σφάττων ἑκὼν τοῦτο δρᾷ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὃ οὐκ ἐᾷ
ὁ νόμος· ἀδικεῖ ἄρα. ἀλλὰ τίνα; ἢ τὴν πόλιν, αὑτὸν δ' οὔ; 3
ἑκὼν γὰρ πάσχει, ἀδικεῖται δ' οὐδεὶς ἑκών. διὸ καὶ ἡ πόλις
ζημιοῖ, καί τις ἀτιμία πρόσεστιν τῷ ἑαυτὸν διαφθείραντι ὡς τὴν
πόλιν ἀδικοῦντι. ἔτι καθ' ὃ ἄδικος μόνον ὁ ἀδικῶν καὶ μὴ 4
ὅλως φαῦλος, οὐκ ἔστιν ἀδικῆσαι ἑαυτόν (τοῦτο γὰρ ἄλλο
ἐκείνου· ἔστιν γάρ πως ὁ ἄδικος οὕτω πονηρὸς ὥσπερ ὁ δειλός,
οὐχ ὡς ὅλην ἔχων τὴν πονηρίαν, ὥστ' οὐδὲ κατὰ ταύτην ἀδι-
κεῖ)· ἅμα γὰρ τῷ αὐτῷ ἂν εἴη ἀφῃρῆσθαι καὶ προσκεῖσθαι τὸ
αὐτό· τοῦτο δὲ ἀδύνατον, ἀλλ' ἀεὶ ἐν πλείοσιν ἀνάγκη εἶναι
τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον. ἔτι δὲ ἑκούσιόν τε καὶ ἐκ προαι- 5
ρέσεως καὶ πρότερον (ὁ γὰρ διότι ἔπαθεν, καὶ τὸ αὐτὸ ἀντι-
ποιῶν οὐ δοκεῖ ἀδικεῖν)· αὐτὸς δ' ἑαυτόν, τὰ αὐτὰ ἅμα καὶ
πάσχει καὶ ποιεῖ. ἔτι εἴη ἂν ἑκόντα ἀδικεῖσθαι. πρὸς δὲ 6
τούτοις, ἄνευ τῶν κατὰ μέρος ἀδικημάτων οὐδεὶς ἀδικεῖ, μοι-
χεύει δ' οὐδεὶς τὴν ἑαυτοῦ οὐδὲ τοιχωρυχεῖ τὸν ἑαυτοῦ τοῖ-
χον οὐδὲ κλέπτει τὰ ἑαυτοῦ. ὅλως δὲ λύεται τὸ ἑαυτὸν
ἀδικεῖν κατὰ τὸν διορισμὸν τὸν περὶ τοῦ ἑκουσίως ἀδικεῖσθαι.
[φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ἄμφω μὲν φαῦλα, καὶ τὸ ἀδι- 7

6. ἀποκτενεῖν ἑαυτὸν N^b, ἑαυτὸν ἀποκτιννύναι $L^b O^b$, ἑαυτὸν ἀποκτενεῖν $H^a M^b$ Ald., ἑαυτὸν ἀποκτιννύναι aut ἑαυτὸν ἀποκτενεῖν Γ, ἑαυτὸν ἀποκτείνειν Hel., ἀποκτείνειν ἑαυτὸν Mi. ‖ 9. ᾧ] ὡς $Γ H^a M^b N^b P^b$ Ald. Ar.(?), ὥς corr.² K^b ‖ 10. λόγον] νόμον $Γ Π^2 H^a N^b$ Ald. Ar. Mi.(?) ‖ 14. μόνον ὁ Lambinus, ὁ μόνον cum codicibus Ald. Mi. Ar. Bk. Fr. Ia. ‖ 15. ἁπλῶς K^b ‖ τοῦτο — 17. ἀδικεῖ secl. Hampkius ‖ 17. ἀδικεῖ] ἀδικεῖ ἂν K^b, ⟨ἔσται τὸ αὑτὸν⟩ ἀδικεῖν ci. Rr. ‖ 18. τὸ αὐτὸ ἂν εἴη L^b Ia. (fort. recte), ἂν τῷ αὐτῷ εἴη $K^b P^b$ Bk. Fr. Rr. † ‖ τῷ αὐτῷ $Π^b H^a$ Ia. (fort. recte) † ‖ 22. καὶ om. $L^b O^b$ ‖ 23. ἔτι — ἀδικεῖσθαι secl. Rr. ‖ 27. ἀκουσίως Lambinus ‖ 28. φανερὸν — b, 5. ἀποθανεῖν post b, 13. τούτοις tri. Haecker ‖ δ' ὅτι καὶ $Π^b H^a O^b$.

(XI)

κεῖσθαι καὶ τὸ ἀδικεῖν· τὸ μὲν γὰρ ἔλαττον τὸ δὲ πλέον ἔχειν ἐστὶν τοῦ μέσου καὶ ὥσπερ ὑγιεινὸν μὲν ἐν ἰατρικῇ, εὐεκτικὸν δὲ ἐν γυμναστικῇ. ἀλλ' ὅμως χεῖρον τὸ ἀδικεῖν· τὸ μὲν γὰρ ἀδικεῖν μετὰ κακίας καὶ ψεκτόν, καὶ κακίας ἢ τῆς τελείας καὶ ἁπλῶς ἢ ἐγγύς (οὐ γὰρ ἅπαν τὸ ἑκούσιον μετὰ κακίας), τὸ δ' ἀδικεῖσθαι ἄνευ κακίας
8 καὶ ἀδικίας. καθ' αὑτὸ μὲν οὖν τὸ ἀδικεῖσθαι ἧττον φαῦλον, κατὰ συμβεβηκὸς δ' οὐδὲν κωλύει μεῖζον εἶναι κακόν. ἀλλ' οὐθὲν μέλει τῇ τέχνῃ, ἀλλὰ πλευρῖτιν λέγει μείζω νόσον προσπταίσματος· καίτοι γένοιτ' ἄν ποτε θάτερον κατὰ συμβεβηκός, εἰ προσπταίσαντα διὰ τὸ πεσεῖν συμβαίη ὑπὸ τῶν πολεμίων ληφθῆναι καὶ ἀποθανεῖν.]

9 κατὰ μεταφορὰν δὲ καὶ ὁμοιότητα ἔστιν οὐκ αὐτῷ πρὸς αὑτὸν δίκαιον ἀλλὰ τῶν αὐτοῦ τισίν, οὐ πᾶν δὲ δίκαιον ἀλλὰ τὸ δεσποτικὸν ἢ τὸ οἰκονομικόν· ἐν τούτοις γὰρ τοῖς λόγοις διέστηκε τὸ λόγον ἔχον μέρος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἄλογον. εἰς ἃ δὴ βλέπουσι καὶ δοκεῖ εἶναι ἀδικία πρὸς αὑτόν, ὅτι [ἐν] τούτοις ἔστιν πάσχειν τι παρὰ τὰς ἑαυτῶν ὀρέξεις· ὥσπερ οὖν ἄρχοντι καὶ ἀρχομένῳ εἶναι πρὸς ἄλληλα δίκαιόν τι καὶ τούτοις. *]

29. *πλεῖον* Π^a ‖ 30. *τὸ δὲ δικαιοπραγεῖν ἴσον καὶ μέσον* post *μέσου* add. Hel., *τὸ δὲ δικαιοπραγεῖν μέσον* Rassovius (nescio an recte) ‖ *καὶ* — 31. *γυμναστικῇ* secl. Rr. ‖ 〈*ὅπερ ἔχει*〉 *ὥσπερ* cod. Lambini, *ὅπερ* Gifanius ‖ *ὑγιεινοῦ* — 31. *εὐεκτικοῦ* Ald. ‖ 32. *ἦν* post *ψεκτὸν* add. $H^a M^b N^b$ Ald. ‖ 34. *μετὰ κακίας* Rassovius, *μετὰ ἀδικίας* *ΓΠ* Ald. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. Ia. ‖ 1138b, 1. *εἶναι* add. M^b Hel. et ante *μεῖζον* Ald. Mi. Ar., om. $\Gamma \Pi^1 H^a N^b O^b$ ‖ 5. *ἢ* Π^a, *καὶ* c. c. Hel. Ar. ‖ 6. *οὐκ αὐτῷ* ΓN^b, *οὐχ αὑτῶι* $\Pi^a M^b$ Ar., *οὐχ' αὐτὸς* H^a, *αὐκ αὐτοῦ* L^b, *οὐκ αὐτὸ* Ald. ‖ 9. *μέρος* post *ψυχῆς* L^b, om. K^b, c. c. add. Mi. Ar. ‖ 10. *καὶ* om. $L^b O^b$ Ald. Hel. Ar. ‖ 11. *ἐν* secl. Ia. ‖ 12. *εἶναι* secludendum esse ci. Zellius.

Z.

15 [*περὶ μὲν οὖν δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων ἠθικῶν* Z
16 *ἀρετῶν διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον· ἐπεὶ δὲ τυγχάνομεν* I
18 *πρότερον εἰρηκότες ὅτι δεῖ τὸ μέσον αἱρεῖσθαι καὶ μὴ*
τὴν ὑπερβολὴν μηδὲ τὴν ἔλλειψιν, τὸ δὲ μέσον ἐστὶν
20 *ὡς ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς λέγει, τοῦτο διέλωμεν. ἐν πάσαις*
γὰρ ταῖς εἰρημέναις ἕξεσιν, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων,
ἔστιν τις σκοπὸς πρὸς ὃν ἀποβλέπων ὁ τὸν λόγον ἔχων
ἐπιτείνει καὶ ἀνίησιν, καί τις ἔστιν ὅρος τῶν μεσοτήτων,
ἃς μεταξύ φαμεν εἶναι τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως,
25 *οὔσας κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. ἔστι δὲ τὸ μὲν εἰπεῖν οὕτως* 2
ἀληθὲς μέν, οὐθὲν δὲ σαφές. καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπι-
μελείαις, περὶ ὅσας ἔστιν ἐπιστήμη, τοῦτ᾽ ἀληθὲς μὲν εἰπεῖν,
ὅτι οὔτε πλείω οὔτε ἐλάττω δεῖ πονεῖν οὐδὲ ῥαθυμεῖν, ἀλλὰ
τὰ μέσα καὶ ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος· τοῦτο δὲ μόνον ἔχων ἂν
30 *τις οὐδὲν ἂν εἰδείη πλέον, οἷον ποῖα δεῖ προσφέρεσθαι πρὸς*
τὸ σῶμα, εἴ τις εἴπειεν ὅτι ὅσα ἡ ἰατρικὴ κελεύει καὶ ὡς
ὁ ταύτην ἔχων. διὸ δεῖ καὶ περὶ τὰς τῆς ψυχῆς ἕξεις μὴ 3
μόνον ἀληθὲς εἶναι τοῦτο εἰρημένον, ἀλλὰ καὶ διωρισμένον
34 *τίς τ᾽ ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ τούτου τίς ὅρος.*]
2 *τὰς δὲ τῆς ψυχῆς ἀρετὰς διελόμενοι τὰς μὲν εἶναι* 4

Lib. VI. $K^b M^b = \Pi^1$, $L^b O^b = \Pi^2$.

1138b, 15. *περὶ* — 16. *τοῦτον* cum libro praecedente coniungunt fontes et editiones ‖ *τῶν* post *ἄλλων* add. $\Pi^a H^a N^b P^b$ Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ *ἠθικῶν* om. $H^a M^b$† ‖ 18. *καὶ* om. K^b Ald. Hel. ‖ *μήτε* ΓM^b Ald., *μηδὲ* O^b, *μὴ* c. c. Hel. ‖ 19. *μήτε* $\Gamma L^b M^b$ Ald. ‖ 20. *διέλθωμεν* ci. Spengelius ‖ *ἐν* om. $L^b M^b$ Ar. ‖ 31. *εἴπειέν* N^b, *εἴποιεν* ΠH^a Ald. ‖ 33. *ἀληθῶς* ΓK^b Ald. Ar., *ἀληθὲς* cet. Eu. ‖ *τοῦτο*] *τοῦτο τὸ* Π^2 ‖ 35. *τὰς* — 1139a, 3. *οὕτως* alteram recensionem esse antecedentium 16. *ἐπεὶ* (rectius 15. *περὶ*) — 34. *ὅρος*, quae iam Rieckher alterius sequentium recensionis initium esse demonstrare conatus est, monuit Rassovius, et haec quidem posterior Aristotelis, priora illa Eudemi esse videntur, v. Prolegg. ‖ *δὲ* Γ M^b, *δὴ* c. c. Ar. Bk. Fr. Rr. in textu ‖ *διελόμενοι*] *διείλομεν καὶ* Γ Ald. Ar.

(I)
τοῦ ἤθους ἔφαμεν τὰς δὲ τῆς διανοίας. περὶ μὲν οὖν τῶν 1139a
ἠθικῶν διεληλύθαμεν, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν, περὶ ψυχῆς
5 πρῶτον εἰπόντες, λέγωμεν οὕτως. πρότερον μὲν οὖν ἐλέχθη
δύ' εἶναι μέρη τῆς ψυχῆς, τό τε λόγον ἔχον καὶ τὸ ἄλο-
γον **· νῦν δὲ περὶ τοῦ λόγον ἔχοντος τὸν αὐτὸν τρόπον διαι-
ρετέον. καὶ ὑποκείσθω δύο τὰ λόγον ἔχοντα, ἓν μὲν ᾧ
θεωροῦμεν τὰ τοιαῦτα τῶν ὄντων ὅσων αἱ ἀρχαὶ μὴ ἐν-
δέχονται ἄλλως ἔχειν, ἓν δὲ ᾧ τὰ ἐνδεχόμενα· πρὸς γὰρ
τὰ τῷ γένει ἕτερα καὶ τῶν τῆς ψυχῆς μορίων ἕτερον τῷ
γένει τὸ πρὸς ἑκάτερον πεφυκός, εἴπερ καθ' ὁμοιότητά τινα
6 καὶ οἰκειότητα ἡ γνῶσις ὑπάρχει αὐτοῖς. λεγέσθω δὲ τού-
των τὸ μὲν ἐπιστημονικὸν τὸ δὲ λογιστικόν· τὸ γὰρ βουλεύε-
σθαι καὶ λογίζεσθαι ταὐτόν, οὐδεὶς δὲ βουλεύεται περὶ
τῶν μὴ ἐνδεχομένων ἄλλως ἔχειν. ὥστε τὸ λογιστικόν ἐστιν
7 ἕν τι μέρος τοῦ λόγον ἔχοντος. ληπτέον ἄρα ἑκατέρου τού-
των τίς ἡ βελτίστη ἕξις· αὕτη γὰρ ἀρετὴ ἑκατέρου, ἡ δ'
II ἀρετὴ πρὸς τὸ ἔργον τὸ οἰκεῖον. τρία δ' ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ
2 τὰ κύρια πράξεως καὶ ἀληθείας, αἴσθησις νοῦς ὄρεξις. τού-
των δ' ἡ αἴσθησις οὐδεμιᾶς ἀρχὴ πράξεως· δῆλον δὲ τῷ
τὰ θηρία αἴσθησιν μὲν ἔχειν πράξεως δὲ μὴ κοινωνεῖν.
ἔστιν δ' ὅπερ ἐν διανοίᾳ κατάφασις καὶ ἀπόφασις, τοῦτο ἐν
ὀρέξει δίωξις καὶ φυγή· ὥστ' ἐπειδὴ ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ ἕξις
προαιρετική, ἡ δὲ προαίρεσις ὄρεξις βουλευτική, δεῖ διὰ
ταῦτα τόν τε λόγον ἀληθῆ εἶναι καὶ τὴν ὄρεξιν ὀρθήν, εἴ-
περ ἡ προαίρεσις σπουδαία, καὶ τὰ αὐτὰ τὸν μὲν φάναι
τὴν δὲ διώκειν. αὕτη μὲν οὖν ἡ διάνοια καὶ ἡ ἀλήθεια

1139a, 3. λέγωμεν K^b Ald., λέγομεν cet. ‖ οὕτως secludendum esse ci. Spengelius ‖ οὖν om. Π^1 ‖ 4. εἶναι post μέρη Π^2 ‖ 5. ἄλογον ** Muretus, ἄλογον⟨, ὧν ἤδη διώρισται τὸ ἄλογον⟩· vel simile quid ci. Spengelius ‖ 7. ὅσων] ὧν ΓL^b M^b Ald. Ar. (Coraes) ‖ 8. ᾧ τὰ ἐνδεχόμενα] τῶν ἃ ἐνδέχονται K^b, ὧν ἐνδέχονται Coraes ‖ 12. λογικόν Π^1 (crr. rc. K^b) ‖ 18. νοῦς post ὄρεξις tri. Spengelius ‖ 24. ταῦτα] μὲν ταῦτα Π^2, ⌞ταῦτα μὲν K^b †.

(II)

πρακτική, τῆς δὲ θεωρητικῆς διανοίας καὶ μὴ πρακτικῆς 3
μηδὲ ποιητικῆς τὸ εὖ καὶ κακῶς τἀληθές ἐστιν καὶ ψεῦδος·
τοῦτο γάρ ἐστιν παντὸς διανοητικοῦ ἔργον, τοῦ δὲ πρακτικοῦ
καὶ διανοητικοῦ ἡ ἀλήθεια ὁμολόγως ἔχουσα τῇ ὀρέξει
τῇ ὀρθῇ. [πράξεως μὲν οὖν ἀρχὴ προαίρεσις, ὅθεν ἡ κίνη- 4
σις ἀλλ' οὐχ οὗ ἕνεκα, προαιρέσεως δὲ ὄρεξις καὶ λόγος
ὁ ἕνεκά τινος· διὸ οὔτ' ἄνευ νοῦ καὶ διανοίας οὔτ' ἄνευ
ἠθικῆς ἐστιν ἕξεως ἡ προαίρεσις· εὐπραξία γὰρ καὶ τὸ
ἐναντίον ἐν πράξει ἄνευ διανοίας καὶ ἤθους οὐκ ἔστιν.] διά- 5
νοια δ' αὐτὴ οὐθὲν κινεῖ, ἀλλ' ἡ ἕνεκά του καὶ πρακτική.
αὕτη γὰρ καὶ τῆς ποιητικῆς ἄρχει· ἕνεκα γάρ του ποιεῖ
πᾶς ὁ ποιῶν, καὶ οὐ τέλος ἁπλῶς ἀλλὰ πρός τι καί
τινος τὸ ποιητόν. ἀλλὰ τὸ πρακτόν· ἡ γὰρ εὐπραξία τέλος,
ἡ δ' ὄρεξις τούτου. [διὸ ἢ ὀρεκτικὸς νοῦς ἡ προαίρεσις
ἢ ὄρεξις διανοητική, καὶ ἡ τοιαύτη ἀρχὴ ἄνθρωπος. οὐκ 6
ἔστιν δὲ προαιρετὸν οὐδὲν γεγονός, οἷον οὐδεὶς προαιρεῖται
Ἴλιον πεπορθηκέναι· οὐδὲ γὰρ βουλεύεται περὶ τοῦ γεγο-
νότος ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐσομένου καὶ ἐνδεχομένου, τὸ δὲ γε-
γονὸς οὐκ ἐνδέχεται μὴ γενέσθαι· διὸ ὀρθῶς Ἀγάθων

> μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται,
> ἀγένητα ποιεῖν ἅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα.]

ἀμφοτέρων δὴ τῶν νοητικῶν μορίων ἀλήθεια τὸ ἔργον. καθ' ἃς
οὖν μάλιστα ἕξεις ἀληθεύσει ἑκάτερον, αὗται ἀρεταὶ ἀμφοῖν.

3 ἀρξάμενοι οὖν ἄνωθεν περὶ αὐτῶν πάλιν λέγωμεν. III

30. ἡ om. $Π^1$ ‖ 31. πράξεως — b, 11. πεπραγμένα secludenda esse ci. Rr., — 35. ἔστιν et b, 4. διὸ — 11. πεπραγμένα secl. Susem.: Ramsauerum si sequi malis, lacuna simul statuenda videtur, qua exhausta sit melior τοῦ ποιεῖν et τοῦ πράττειν quam quae legitur 35 — b, 4 distinctio ‖ 36. αὐτὴ Γ Eu., αὕτη K^b L^b Ald. Ar. et fort. M^b O^b ‖ 1139b, 1. του γὰρ M^b, γὰρ τούτου Γ Ald. † ‖ 2. καὶ — 3. πρακτόν corrupta esse iudicat Walter (Jen. Litt.-Z. 1877. p. 28) ‖ καὶ οὐ] ἀλλ' οὐ? Susem. ‖ 3. ποιητικόν M^b ‖ ἀλλ' οὐ Ald. Eu. Ar. Fr., ἀλλ' οὗ rc. K^b, ἄλλο ci. Krischius, ἀλλὰ καὶ M^b ‖ τὸ om. K^b ‖ πρακτικόν M^b ‖ 13. ἀληθεύει $ΓΠ^2$ Ald. Ar.

(III)
ἔστω δὴ οἷς ἀληθεύει ἡ ψυχὴ τῷ καταφάναι ἢ ἀποφάναι, πέντε τὸν ἀριθμόν· ταῦτα δ' ἐστὶν τέχνη ἐπιστήμη φρόνησις σοφία νοῦς· ὑπολήψει γὰρ καὶ δόξῃ ἐνδέχεται διαψεύδεσθαι.
2 ἐπιστήμη μὲν οὖν τί ἐστιν, ἐντεῦθεν φανερόν, εἰ δεῖ ἀκριβολογεῖσθαι καὶ μὴ ἀκολουθεῖν ταῖς ὁμοιότησιν. πάντες γὰρ ὑπολαμβάνομεν, ὃ ἐπιστάμεθα, μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν· τὰ δὲ ἐνδεχόμενα ἄλλως, ὅταν ἔξω τοῦ θεωρεῖν γένηται, λανθάνει εἰ ἔστιν ἢ μή. ἐξ ἀνάγκης ἄρα ἐστὶν τὸ ἐπιστητόν. αἴδιον ἄρα· τὰ γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὄντα ἁπλῶς πάντα αἴδια, τὰ δὲ αἴδια ἀγένητα καὶ ἄφθαρτα.
3 ἔτι διδακτὴ πᾶσα ἐπιστήμη δοκεῖ εἶναι, καὶ τὸ ἐπιστητὸν μαθητόν. ἐκ προγινωσκομένων δὲ πᾶσα διδασκαλία, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς λέγομεν· ἣ μὲν γὰρ δι' ἐπαγωγῆς, ἣ δὲ συλλογισμῷ. ἡ μὲν δὴ ἐπαγωγὴ ἀρχή ἐστιν καὶ τοῦ καθόλου, ὁ δὲ συλλογισμὸς ἐκ τῶν καθόλου. εἰσὶν ἄρα ἀρχαὶ ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός, ὧν οὐκ ἔστι συλλογι-
4 σμός· ἐπαγωγὴ ἄρα. ἡ μὲν ἄρα ἐπιστήμη ἐστὶν ἕξις ἀποδεικτική, καὶ ὅσα ἄλλα προσδιοριζόμεθα ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς· ὅταν γάρ πως πιστεύῃ καὶ γνώριμοι αὐτῷ ὦσιν αἱ ἀρχαί, ἐπίσταται· εἰ γὰρ μὴ μᾶλλον τοῦ συμπεράσματος, κατὰ συμβεβηκὸς ἕξει τὴν ἐπιστήμην.
περὶ μὲν οὖν ἐπιστήμης διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον, 4
IV τοῦ δ' ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν ἔστι τι καὶ ποιητὸν καὶ 1140 a
2 πρακτόν. ἕτερον δ' ἐστὶν ποίησις καὶ πρᾶξις (πιστεύομεν δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις)· ὥστε καὶ ἡ μετὰ λόγου ἕξις πρακτικὴ ἕτερόν ἐστι τῆς μετὰ λόγου ποιη-

15. ἡ om. Π^1 ‖ 16. τέχνη post ἐπιστήμη tri. Spengelius ‖ 24. αἴδια πάντα M^b Ald., πάντα αἴδια cet. Eu. ‖ 25. ἡ ἅπασα Π^1 (fors. recte), πᾶσα c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ 27. ελέγομεν ΓM^b Ald. Ar. (?), λέγομεν c. c. Hel. ‖ 28. ἀρχῆς L^b Ald. Ar., nescio an recte (dubitat etiam Bonitzius Ind. Ar. 264 a, 8), ἀρχή c. c. Eu. Hel. ‖ 29. καὶ om. Γ(?), καὶ ⟨πίστωσις⟩ ex Eu. ci. Muretus ‖ 31. ἐπαγωγὴ ἄρα secl. Trendelenburgius Bk.[2] (perperam) ‖ 1140 a, 4. μετὰ λόγου = λογιστική: per c. 4. 5. λόγος opponitur νῷ, cf. 1151 a, 17: moneo hoc, ne κατὰ τὸν λόγον expectes (cf.

τικῆς ἕξεως. διὸ οὐδὲ περιέχεται ὑπ' ἀλλήλων· οὔτε γὰρ ἡ πρᾶξις ποίησις οὔτε ἡ ποίησις πρᾶξίς ἐστιν. ἐπεὶ δ' ἡ 3
οἰκοδομικὴ τέχνη τίς ἐστιν καὶ ὅπερ ἕξις τις μετὰ λόγου ποιητική, καὶ οὐδεμία οὔτε τέχνη ἐστὶν ἥτις οὐ μετὰ λόγου ποιητικὴ ἕξις ἐστίν, οὔτε τοιαύτη ἣ οὐ τέχνη, τὸ αὐτὸ ἂν εἴη τέχνη καὶ ἕξις μετὰ λόγου ἀληθοῦς ποιητική. ἔστιν 4
δὲ τέχνη πᾶσα περὶ γένεσιν, καὶ τὸ τεχνάζειν [καὶ] θεωρεῖν ὅπως ἂν γένηταί τι τῶν ἐνδεχομένων καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ ὧν ἡ ἀρχὴ ἐν τῷ ποιοῦντι ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ ποιουμένῳ· οὔτε γὰρ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων ἢ γιγνομένων ἡ τέχνη ἐστίν, οὔτε τῶν κατὰ φύσιν· ἐν αὑτοῖς γὰρ ἔχουσι ταῦτα τὴν ἀρχήν. [ἐπεὶ δὲ ποίησις καὶ πρᾶξις ἕτερον, 5
ἀνάγκη τὴν τέχνην ποιήσεως ἀλλ' οὐ πράξεως εἶναι.] καὶ τρόπον τινὰ περὶ τὰ αὐτά ἐστιν ἡ τύχη καὶ ἡ τέχνη, καθάπερ καὶ Ἀγάθων φησὶν

τέχνη τύχην ἔστερξε καὶ τύχη τέχνην.

ἡ μὲν οὖν τέχνη, ὥσπερ εἴρηται, ἕξις τις μετὰ λόγου ἀλη- 6
θοῦς ποιητική ἐστιν, ἡ δ' ἀτεχνία τοὐναντίον μετὰ λόγου ψευδοῦς ποιητικὴ ἕξις, περὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν.

5 περὶ δὲ φρονήσεως οὕτως ἂν λάβοιμεν, θεωρήσαντες V
τίνας λέγομεν τοὺς φρονίμους. δοκεῖ δὴ φρονίμου εἶναι τὸ δύνασθαι καλῶς βουλεύσασθαι περὶ τὰ αὑτῷ ἀγαθὰ καὶ συμφέροντα, οὐ κατὰ μέρος, οἷον ποῖα πρὸς ὑγίειαν ἢ

Susem. Philol. Anz. VII. 1876. p. 136. n. 7), neve cum Doeringio (Die Kunstlehre des Aristot., Ien. 1876, p. 41 sqq.) haec duo capita vehementer adulterata atque ab ipso Aristotele τέχνης et φρονήσεως definitiones sic potius scriptas esse: ἕξις ἀληθῶς λογιστικὴ περὶ τῶν ποιητῶν et ἕξις ἀληθὴς λογιστικὴ περὶ τῶν πρακτῶν suspiceris ‖ 5. διὸ] καὶ $\Gamma\Pi^2$ Ald. et, ut videtur, Ar. ‖ περιέχονται M^b Bk. Fr. Rr. ‖ 7. ὅπερ om. Γ(?), secludendum aut in ὥσπερ mutandum esse ci. Coraes ‖ 9. τὸ αὐτὸ K^b, ταὐτὸν c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ 11. καὶ secl. Muretus Bk.² Fr. Rr. ‖ 12. γίνηταί? Susem. ‖ 14. ἡ om. Π^2 ‖ 16. ἐπεὶ — 17. εἶναι secl. Rassovius ‖ 18. ταῦτ' Π^1, τὰ αὐτά c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ 25. δὴ] οὖν M^b, δὲ Γ Ald. ‖ 27. ἢ om. $K^b L^b$, c. c. add. Eu. Hel. Ar.

(V)
2 πρὸς ἰσχύν, ἀλλὰ ποῖα πρὸς τὸ εὖ ζῆν ὅλως. σημεῖον
δ' ὅτι καὶ τοὺς περί τι φρονίμους λέγομεν, ὅταν πρὸς τέλος
τι σπουδαῖον εὖ λογίσωνται, ὧν μὴ ἔστιν τέχνη. ὥστε καὶ ὅλως
3 ἂν εἴη φρόνιμος ὁ βουλευτικός. βουλεύεται δ' οὐθεὶς περὶ τῶν
ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν, οὐδὲ τῶν μὴ ἐνδεχομένων αὐτῷ
πρᾶξαι· ὥστ' εἴπερ ἐπιστήμη μὲν μετὰ ἀποδείξεως, ὧν δ'
αἱ ἀρχαὶ ἐνδέχονται ἄλλως ἔχειν, τούτων μὴ ἔστιν ἀπό-
δειξις (πάντα γὰρ ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν), καὶ οὐκ
ἔστιν βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων, οὐκ ἂν εἴη 1140b
ἡ φρόνησις ἐπιστήμη οὐδὲ τέχνη, ἐπιστήμη μὲν ὅτι ἐνδέχε-
ται τὸ πρακτὸν ἄλλως ἔχειν, τέχνη δ' ὅτι ἄλλο τὸ γέ-
4 νος πράξεως καὶ ποιήσεως. ⌈λείπεται ἄρ' αὐτὴν εἶναι
ἕξιν ἀληθῆ μετὰ λόγου πρακτικὴν περὶ τὰ ἀνθρώπῳ ἀγαθὰ
καὶ κακά.⌋ τῆς μὲν γὰρ ποιήσεως ἕτερον τὸ τέλος, τῆς δὲ
5 πράξεως οὐκ ἂν εἴη· ἔστιν γὰρ αὐτὴ ἡ εὐπραξία τέλος. [*διὰ
τοῦτο Περικλέα καὶ τοὺς τοιούτους φρονίμους οἰόμεθα εἶναι,
ὅτι τὰ αὑτοῖς ἀγαθὰ καὶ τὰ τοῖς ἀνθρώποις δύνανται θεω-
ρεῖν· εἶναι δὲ τοιούτους ἡγούμεθα τοὺς οἰκονομικοὺς καὶ τοὺς
πολιτικούς. ἔνθεν καὶ τὴν σωφροσύνην τούτῳ προσαγορεύο-
6 μεν τῷ ὀνόματι, ὡς σῴζουσαν τὴν φρόνησιν. σῴζει δὲ τὴν
τοιαύτην ὑπόληψιν. οὐ γὰρ ἅπασαν ὑπόληψιν διαφθείρει
οὐδὲ διαστρέφει τὸ ἡδὺ καὶ τὸ λυπηρόν, οἷον ὅτι τὸ τρίγω-

28. πρὸς om. Γ Ald. Ar. Bk. Fr. Rr. (add. etiam Eu.) ‖ ποῖα om. ΓL^b Eu. Ar. ‖ ὅλως L^bM^b Ald. Eu. Ar., ἁπλῶς Hel., ὅλον ΓO^b, om. K^b Bk. Fr. Rr. ‖ 34. ἀπόδειξις⟨, τὰ δὲ πρακτὰ τοιαῦτα⟩ vel simile quid ci. Thurotus ‖ 1140b, 2. ἡ add. Π² ‖ 3. τέλος L^b Ald. Ar. ‖ 4. λείπεται — 6. κακά + 7. διὰ — 21. πρακτικήν post 25. τέχνη, ut sic enuntiata se excipiant: 6. τῆς — 7. τέλος, 21. ἀλλὰ — 25. τέχνη, 4. λείπεται — 6. κακά, 7. διὰ — 21. πρακτικήν, tri. Susem., λείπεται — 6. κακά post 7. τέλος Muretus, recte, si 21. ἀλλὰ — 25. τέχνη secludenda potius essent ‖ 5. ἀληθοῦς? Susem. ‖ 7. ἂν εἴη] ἀεὶ M^b Eu. Hel. † ‖ αὔτη Π¹, αὐτῇ Γ † ‖ 10. τοὺς post καὶ om. Π² Hel. ‖ 11. ὅθεν Π² ‖ 12. ὡς om. Π¹, c. c. add. Hel. ‖ 13. πᾶσαν Π² Ald. ‖ 14. τὸ post καὶ om. Π¹ (fors. recte).

(V)

νον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει ἢ οὐκ ἔχει, ἀλλὰ τὰς περὶ τὸ πρακτόν. αἱ μὲν γὰρ ἀρχαὶ τῶν πρακτῶν τὸ οὗ ἕνεκα τὰ πρακτά· τῷ δὲ διεφθαρμένῳ δι' ἡδονὴν ἢ λύπην εὐθὺς οὐ φαίνεται ἡ ἀρχή, οὐδὲ δεῖν τούτου ἕνεκεν οὐδὲ διὰ τοῦτο αἱρεῖσθαι πάντα καὶ πράττειν. ἔστι γὰρ ἡ κακία φθαρτικὴ ἀρχῆς. ὥστ' ἀνάγκη τὴν φρόνησιν ἕξιν εἶναι μετὰ λόγου ἀληθῆ περὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ πρακτικήν.] ἀλλὰ μὴν 7 τέχνης μὲν ἔστιν ἀρετή, φρονήσεως δ' οὐκ ἔστιν. καὶ ἐν μὲν τέχνῃ ὁ ἑκὼν ἁμαρτάνων αἱρετώτερος, περὶ δὲ φρόνησιν ἧττον, ὥσπερ καὶ περὶ τὰς ἀρετάς. δῆλον οὖν ὅτι ἀρετή τίς ἐστιν καὶ οὐ τέχνη. * δυοῖν δ' ὄντοιν μεροῖν τῆς ψυχῆς 8 τῶν λόγον ἐχόντων, θατέρου ἂν εἴη ἀρετή, τοῦ δοξαστικοῦ· ἥ τε γὰρ δόξα περὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν καὶ ἡ φρόνησις. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἕξις μετὰ λόγου μόνον· σημεῖον δ' ὅτι λήθη τῆς μὲν τοιαύτης ἕξεως ἔστιν, φρονήσεως δ' οὐκ ἔστιν.

6 ἐπεὶ δὲ ἡ ἐπιστήμη περὶ τῶν καθόλου ἐστὶν ὑπόληψις VI καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων, εἰσὶν δ' ἀρχαὶ τῶν ἀποδεικτῶν καὶ πάσης ἐπιστήμης (μετὰ λόγου γὰρ ἡ ἐπιστήμη), τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπιστητοῦ οὔτ' ἂν ἐπιστήμη εἴη οὔτε τέχνη οὔτε φρόνησις· τὸ μὲν γὰρ ἐπιστητὸν ἀποδεικτόν, αἳ δὲ τυγχάνουσιν οὖσαι περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν. οὐδὲ δὴ σοφία τούτων ἔστιν· τοῦ γὰρ σοφοῦ περὶ ἐνίων ἔχειν ἀπόδειξιν ἐστίν. εἰ δὴ οἷς ἀληθεύομεν καὶ μηδέποτε διαψευ- 2 δόμεθα περὶ τὰ μὴ ἐνδεχόμενα ἢ καὶ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, ἐπιστήμη καὶ φρόνησίς ἐστιν καὶ σοφία καὶ νοῦς, τού-

16. ἡ — ἀρχὴ Muretus ‖ 18. ἡ om Π^1 (fors. recte) ‖ ἕνεκεν L[o], ἕνεκα cet. ‖ 21. ἀληθοῦς ΓM[b] Par. 1417 Eu. Ar. (fors. recte), ἀληθῆ c. c. Hel. ‖ ἀλλὰ — 25. τέχνη secl. Rassovius Rr. ‖ 22. τέχνης] ἐπιστήμης M. M. 1197a, 18 ‖ 24. ⟨ἠθικὰς⟩ ἀρετάς? Susem. ‖ 25. δυοῖν — 30. ἔστιν secl. Rassovius, neque multo aliter iudicat Rr. (vix recte) ‖ 27. ἥ — 28. φρόνησις secl. Walter (p. 438 sqq.), haud recte ‖ 29. τῆς μὲν ΓN[b] Ald. Hel., μὲν τῆς ΠH[a] ‖ 32. δ'] δ' αἱ Π^1 ‖ ἀποδεικτικῶν L[b]M[b] ‖ 33. ἡ om. Π^1 (fors. recte) ‖ 1141a, 4. ἢ καὶ] ἢ Ald. Ar.(?), καὶ M[b]O[b].

(VI)
των δὲ τῶν τριῶν μηδὲν ἐνδέχεται εἶναι (λέγω δὲ τρία φρόνησιν ἐπιστήμην σοφίαν), λείπεται νοῦν εἶναι τῶν ἀρχῶν.

VII τὴν δὲ σοφίαν ἔν τε ταῖς τέχναις τοῖς ἀκριβεστάτοις 7
τὰς τέχνας ἀποδίδομεν, οἷον Φειδίαν λιθουργὸν σοφὸν καὶ Πολύκλειτον ἀνδριαντοποιόν, ἐνταῦθα μὲν οὖν οὐθὲν ἄλλο
2 σημαίνοντες τὴν σοφίαν ἢ ὅτι ἀρετὴ τέχνης ἐστίν· εἶναι δέ τινας σοφοὺς οἰόμεθα ὅλως οὐ κατὰ μέρος οὐδ' ἄλλο τι σοφούς, ὥσπερ Ὅμηρός φησιν ἐν τῷ Μαργίτῃ

τὸν δ' οὔτ' ἂρ σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν οὔτ' ἀροτῆρα
οὔτ' ἄλλως τι σοφόν.

ὥστε δῆλον ὅτι ἡ ἀκριβεστάτη ἂν τῶν ἐπιστημῶν εἴη ἡ σοφία.
3 δεῖ ἄρα τὸν σοφὸν μὴ μόνον τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν εἰδέναι, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς ἀληθεύειν. ὥστε εἴη ἂν ἡ σοφία νοῦς καὶ ἐπιστήμη, ὥσπερ κεφαλὴν ἔχουσα ἐπιστήμη τῶν τιμιωτάτων. **.

** ἄτοπον γὰρ εἴ τις τὴν πολιτικὴν ἢ τὴν φρόνησιν σπουδαιοτάτην οἴεται εἶναι, εἰ μὴ τὸ ἄριστον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἄν-
4 θρωπος ἐστίν. εἰ δ' ὑγιεινὸν μὲν καὶ ἀγαθὸν ἕτερον ἀνθρώποις καὶ ἰχθύσιν, τὸ δὲ λευκὸν καὶ εὐθὺ τὸ αὐτὸ ἀεί, καὶ τὸ σοφὸν ταὐτὸ

7. νοῦν bis scr. pr. K^b, οὖν νοῦν Γ et corr.² K^b ‖ 9. γε L^b M^b, om. Ald. ‖ 10. ἀποδιδόαμεν L^b M^b ‖ 11. οὖν om. Π² ‖ 12. ἐστὶν ante τέχνης L^b, om. O^b ‖ 14. μαργίτῃ Γ L^b Eu. Ar., μαργείτῃ cet. Hel. ‖ 17. ** ὥστε Rr. ‖ ἡ post ὅτι add. L^b Ald. Hel. ‖ 20. καὶ ante ὥσπερ add. ΓΠ² Ald. Ar., om. Π¹ Hel. ‖ κεφαλὴ Lambinus (male) ‖ ἐπιστήμην M^b Ald. et corr.² K^b, ἐπιστήμη c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ τιμιωτάτων. **. 21. ** ἄτοπον Rr.: deest prioris disputationis, in qua de virtutibus intellectualibus in universum agitur, finis, in quo, si quid video, quaesitum est, cur ipsa τέχνη non sit et qualis eius sit virtus (cf. 1140b, 21 sq.), inprimis autem utrum etiam ἐπιστήμη et νοῦς rationis theoreticae virtus sit an sola σοφία: deest etiam sequentis tractatus, qui ad σοφίαν atque φρόνησιν et praecipue ad φρόνησιν quidem specialiter et accuratius illustrandas spectat, particula initium sumens: fortasse tamen potius iam ante 20. ὥσπερ signa lacunae erant ponenda ‖ 21. γὰρ] δὲ M^b et corr. Par. 1417 † ‖ ἐπιστήμην ante πολιτικὴν add. ΓΠ² Ald. Ar. ‖ 23. δ' M^b Rr. in adn., δὴ c. c. Bk. Fr. Rr. in textu ‖ 24. τὸ ante εὐθὺ add. Π² ‖ τὸ αὐτὸ K^b, ταὐτὸν c. c. Bk. Fr. Rr. (fors. rectius).

πάντες ἂν εἴποιεν, φρόνιμον δὲ ἕτερον· τὸ γὰρ περὶ αὑτὸ
ἕκαστα εὖ θεωροῦν φαῖεν ἂν εἶναι φρόνιμον, καὶ τούτῳ ἐπιτρέ-
ψειαν αὑτούς. διὸ καὶ τῶν θηρίων ἔνια φρόνιμά φασιν εἶναι,
ὅσα περὶ τὸν αὑτῶν βίον ἔχοντα φαίνεται δύναμιν προνοητικήν.
φανερὸν δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἡ σοφία καὶ ἡ πολιτικὴ ἡ αὐτή·
εἰ γὰρ τὴν περὶ τὰ ὠφέλιμα τὰ αὑτοῖς ἐροῦσιν σοφίαν, πολλαὶ
ἔσονται σοφίαι· οὐ γὰρ μία περὶ τὸ ἁπάντων ἀγαθὸν τῶν
ζῴων, ἀλλ' ἑτέρα περὶ ἕκαστον, εἰ μὴ καὶ ἰατρικὴ μία περὶ
πάντων τῶν ὄντων. εἰ δ' ὅτι βέλτιστον ἄνθρωπος τῶν ἄλ-
λων ζῴων, οὐδὲν διαφέρει· καὶ γὰρ ἀνθρώπου ἄλλα πολὺ
1141b θειότερα τὴν φύσιν, οἷον φανερώτατά γε ἐξ ὧν ὁ κόσμος
συνέστηκεν. [ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων δῆλον ὅτι ἡ σοφία ἐστὶν 5
καὶ ἐπιστήμη καὶ νοῦς τῶν τιμιωτάτων τῇ φύσει.] διὸ Ἀνα-
ξαγόραν καὶ Θαλῆν καὶ τοὺς τοιούτους σοφοὺς μὲν φρο-
νίμους δ' οὔ φασιν εἶναι, ὅταν ἴδωσιν ἀγνοοῦντας τὰ συμ-
φέροντα ἑαυτοῖς, καὶ περιττὰ μὲν καὶ θαυμαστὰ καὶ χα-
λεπὰ καὶ δαιμόνια εἰδέναι αὐτούς φασιν, ἄχρηστα δ', ὅτι
8 οὐ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ ζητοῦσιν. ἡ δὲ φρόνησις περὶ τὰ 6
ἀνθρώπινα καὶ περὶ ὧν ἔστιν βουλεύσασθαι· τοῦ γὰρ φρονίμου
μάλιστα τοῦτο ἔργον εἶναί φαμεν, τὸ εὖ βουλεύεσθαι, βου-
λεύεται δὲ οὐδεὶς περὶ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν, οὐδ'
ὅσων μὴ τέλος τι ἔστιν, καὶ τοῦτο πρακτὸν ἀγαθόν. ὁ δ'
ἁπλῶς εὔβουλος ὁ τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπῳ τῶν πρακτῶν στο-

25. τὰ περὶ αὐτὸν Coraes, περὶ αὐτὸν, ut videtur, Eu. ‖ αὐτοέκαστα Muretus ‖ 26. εὖ ΓMᵇ Eu. Ar., τὸ εὖ cet. Muretus ‖ θεωρεῖν Ar. Coraes ‖ φησὶν Kᵇ ‖ ἂν add. Γ ‖ φρονίμου Ar. Coraes ‖ ἐπιτρέψει Kᵇ, ἐπιτρέψειεν Π² Eu. Ald. † ‖ 27. αὑτούς Susem., ἑαυτούς Mᵇ, αὐτά Ald. et corr.² Kᵇ, αὐτὸ, ut videtur, Eu., αὐτὰ c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ 29. καὶ ὅτι] ἂν εἴη ὅτι Γ, ὅτι Π² Ald. Ar. ‖ 31. τῶν ζῴων secludenda esse ci. Muretus ‖ 33. τῶν ὄντων] τούτων Coraes, non vertit Ar., secludenda esse ci. Muretus ‖ 1141b, 1. ὁ κόσμος post 2. συνέστηκεν Π² ‖ 2. ἐκ — 3. φύσει secl. Rr. ‖ 8 sqq. ἡ δὲ κ. τ. λ. verbis haud bene repeti quae iam 1140a, 25 sqq. exposita sunt monet Rassovius, at v. quae adnotavi ad a, 20 sq.

(VII)
7 χαστικὸς κατὰ τὸν λογισμόν. οὐδ' ἐστὶν ἡ φρόνησις τῶν
καθόλου μόνον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὰ καθ' ἕκαστα γνωρίζειν·
πρακτικὴ γάρ, ἡ δὲ πρᾶξις περὶ τὰ καθ' ἕκαστα. διὸ καὶ
ἔνιοι οὐκ εἰδότες ἑτέρων εἰδότων πρακτικώτεροι καὶ ἐν τοῖς
ἄλλοις, οἱ ἔμπειροι· εἰ γὰρ εἰδείη ὅτι τὰ κοῦφα εὔπεπτα
κρέα καὶ ὑγιεινά, ποῖα δὲ κοῦφα ἀγνοοῖ, οὐ ποιήσει ὑγί-
ειαν, ἀλλ' ὁ εἰδὼς ὅτι τὰ ὀρνίθεια [κοῦφα καὶ] ὑγιεινὰ
ποιήσει μᾶλλον. [ἡ δὲ φρόνησις πρακτική· ὥστε δεῖ ἄμφω
ἔχειν, ἢ ταύτην μᾶλλον. εἴη δ' ἄν τις καὶ ἐνταῦθα ἀρχι-
VIII τεκτονική. ἔστιν δὲ καὶ ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ φρόνησις ἡ αὐτὴ
2 μὲν ἕξις, τὸ μέντοι εἶναι οὐ ταὐτὸν αὐταῖς. τῆς δὲ περὶ
πόλιν ἣ μὲν ὡς ἀρχιτεκτονικὴ [[φρόνησις]] νομοθετική, ἣ δὲ
ὡς ** τὰ καθ' ἕκαστα τὸ κοινὸν ἔχει ὄνομα, πολιτική· αὕτη
δὲ πρακτικὴ καὶ βουλευτική· τὸ γὰρ ψήφισμα πρακτὸν
ὡς τὸ ἔσχατον. διὸ πολιτεύεσθαι τούτους μόνον λέγουσιν·
3 μόνοι γὰρ πράττουσιν οὗτοι ὥσπερ οἱ χειροτέχναι. δοκεῖ
δὲ καὶ φρόνησις μάλιστ' εἶναι ἡ περὶ αὐτὸν καὶ ἕνα. καὶ
ἔχει αὕτη τὸ κοινὸν ὄνομα, φρόνησις· ἐκείνων δὲ ἣ μὲν
οἰκονομία ἣ δὲ νομοθεσία ἣ δὲ πολιτική, καὶ ταύτης ἣ
4 μὲν βουλευτικὴ ἣ δὲ δικαστική. εἶδος μὲν οὖν τι ἂν εἴη 9
γνώσεως τὸ αὑτῷ εἰδέναι· ἀλλ' ἔχει διαφορὰν πολλήν.

19. ἀγνοοῖ K^b Ar., ἀγνοεῖ c. c. Eu. Hel. ‖ 20. κοῦφα καὶ secl. Trendelenburgius Bk.^{2} Rr., κρέα καὶ ci. Rassovius (fors. recte) ‖ 21. ἡ — 1142a, 11. σκεπτέον secl. Rassovius: Eudemo tribuerim, cf. E. E. 1218b, 13 sqq. et quae ibi adnotat Fr. et quae monuit Fischer p. 48 sqq. ‖ 22. εἴη — ἀρχιτεκτονική secl. Rr. ‖ 23. ἔστιν — 1142a, 11. σκεπτέον in minus commodum locum migrasse videntur Ramsauero ‖ 25. φρόνησις secl. Scaliger ‖ 26. ὡς ** Rr., ὡς ⟨χειροτεχνικὴ περὶ⟩ vel ὡς ⟨πράττουσα⟩ ci. Rr. ‖ ἡ αὐτὴ Muretus ‖ 27. καὶ om. K^b L^b Ald. Eu., c. c. add. Hel. Ar. ‖ καὶ βουλευτική secl. Muretus ‖ 28. μόνους M^b Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 30. δὲ καὶ] δὲ καὶ ἡ Π^2, δὲ Hel. Coraes ‖ 31. ἐκείνη? Spengelius ‖ 34. γνώσεως] φρονήσεως v. l. ap. Eu., hanc probandam aut verbum secludendum esse censet Spengelius ‖ ὡς τὸ Ald., τὸ τὰ L^b M^b Hel. Ar. Fr., τὸ c. c. Eu., τὸ αὑτῷ corrupta esse suspicatur Rr. (τὸ τὰ αὑτῷ ὠφέλιμα paraphrasi utuntur Hel. Ar.) ‖ αὐτοῦ M^b, αὐτὸν Ald. et

(VIII)

1142a καὶ δοκεῖ ὁ τὰ περὶ αὑτὸν εἰδὼς καὶ διατρίβων φρόνιμος
εἶναι, οἱ δὲ πολιτικοὶ πολυπράγμονες· διὸ Εὐριπίδης

πῶς δ' ἂν φρονοίην, ᾧ παρῆν ἀπραγμόνως
ἐν τοῖσι πολλοῖς ἠριθμημένῳ στρατοῦ
ἴσον μετασχεῖν;
τοὺς γὰρ περισσοὺς καί τι πράσσοντας πλέον . .

ζητοῦσι γὰρ τὸ αὑτοῖς ἀγαθόν, καὶ οἴονται τοῦτο δεῖν πράτ-
τειν. ἐκ ταύτης οὖν τῆς δόξης ἐλήλυθεν τὸ τούτους φρονί-
μους εἶναι· καίτοι ἴσως οὐκ ἔστιν τὸ αὑτοῦ εὖ ἄνευ οἰκονο-
μίας οὐδ' ἄνευ πολιτείας, ἔτι δὲ τὰ αὑτοῦ πῶς δεῖ διοι-
κεῖν, ἄδηλον καὶ σκεπτέον.] σημεῖον δ' ἐστὶ τοῦ εἰρημένου 5
καὶ διότι γεωμετρικοὶ μὲν νέοι καὶ μαθηματικοὶ γίνονται
καὶ σοφοὶ τὰ τοιαῦτα, φρόνιμος δ' οὐ δοκεῖ γίνεσθαι.
αἴτιον δ' ὅτι καὶ τῶν καθ' ἕκαστά ἐστιν ἡ φρόνησις, ἃ γίνεται
γνώριμα ἐξ ἐμπειρίας, νέος δὲ ἔμπειρος οὐκ ἔστιν (πλῆθος
γὰρ χρόνου ποιεῖ τὴν ἐμπειρίαν)· ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἄν τις σκέ- 6
ψαιτο, διὰ τί δὴ μαθηματικὸς μὲν παῖς γένοιτ' ἄν, σοφὸς
δ' ἢ φυσικὸς οὔ. ἢ ὅτι τὰ μὲν δι' ἀφαιρέσεώς ἐστιν,
τῶν δ' αἱ ἀρχαὶ ἐξ ἐμπειρίας· καὶ τὰ μὲν οὐ πιστεύουσιν
οἱ νέοι ἀλλὰ λέγουσιν, τῶν δὲ τὸ τί ἐστιν οὐκ ἄδηλον; [ἔτι 7
ἡ ἁμαρτία ἢ περὶ τὸ καθόλου ἐν τῷ βουλεύσασθαι ἢ περὶ
τὸ καθ' ἕκαστον· ἢ γὰρ ὅτι πάντα τὰ βαρύσταθμα ὕδατα
φαῦλα, ἢ ὅτι τοδὶ βαρύσταθμον.] ὅτι δ' ἡ φρόνησις οὐκ 8
ἐπιστήμη, φανερόν· τοῦ γὰρ ἐσχάτου ἐστίν, ὥσπερ εἴρηται·

corr.[2] K[b], αὐτῶι pr. K[b], αὐτῷ c. c. Eu. Hel.(?) Ar.(?) || 1142a, 1. τὰ] τὸ pr. K[b] (em. corr.[1]), om. O[b] || 2. φιλοπράγμονες Π[2] (πολυπράγμονες etiam Eu. Hel.) || διὸ] διὸ καὶ Γ O[b] Ald. Hel. Ar. || 4. ἠριθμημένον Γ K[b] N[b] Hel. † || 5. ἴσων M[b] Hel. et corr.[2] K[b], ἴσον Γ L[b] Eu. † || μετασχεῖν τῷ σοφωτάτῳ τύχης Hel. || 6. Ζεὺς μισεῖ post πλέον add. Hel. || 8. περὶ τοὺς M[b] Ald., τούτους c. c. Eu. Ar. || 9. εἶναι om. K[b] Ald., c. c. add. Eu. Ar. || εὖ K[b], εἰδέναι M[b], om. Γ Π[2] Ald. Eu. Ar. || 14. καὶ om. M[b] Eu. Ar. Bk. Fr. Rr. || 16. ποιήσει Ald. Eu. † || 17. δήποτε Π[2] || 19. οὐ secl. Imelmannus || 20. ἄλλοις Imelmannus || οὐκ om. Π[1] (suppl. rc. K[b]) † || ἔτι — 23. βαρύσταθμον secl. Susem., nec valde aliter iudicat Rr. || 23. τὸ post τοδὶ add. Π[1].

(VIII)

9 τὸ γὰρ πρακτὸν τοιοῦτον. ἀντίκειται μὲν δὴ τῷ νῷ· ὁ μὲν γὰρ νοῦς τῶν ὅρων, ὧν οὐκ ἔστιν λόγος, ἣ δὲ τοῦ ἐσχάτου, οὗ οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη ἀλλ' αἴσθησις, οὐχ ἡ τῶν ἰδίων, ἀλλ' οἵᾳ αἰσθανόμεθα ὅτι τὸ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς ἔσχατον τρίγωνον· στήσεται γὰρ κἀκεῖ. ἀλλ' αὕτη μᾶλλον αἴσθησις ἢ φρόνησις, ἐκείνης δὲ ἄλλο εἶδος. **.

IX ** τὸ ζητεῖν δὲ καὶ τὸ βουλεύεσθαι διαφέρει· τὸ γὰρ 10
βουλεύεσθαι ζητεῖν τι ἐστίν. — δεῖ δὲ λαβεῖν καὶ περὶ εὐβουλίας τί ἐστιν, πότερον ἐπιστήμη τις ἢ δόξα ἢ εὐστοχία ἢ
2 ἄλλο τι γένος. ἐπιστήμη μὲν δὴ οὐκ ἔστιν (οὐ γὰρ ζητοῦσι περὶ ὧν ἴσασιν, ἡ δ' εὐβουλία βουλή τις, ὁ δὲ βουλευόμενος ζητεῖ καὶ λογίζεται)· ἀλλὰ μὴν οὐδ' εὐστοχία. ἄνευ τε γὰρ λόγου καὶ ταχύ τι ἡ εὐστοχία, βουλεύονται δὲ πολὺν χρόνον, καὶ φασὶ πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ βου-
3 λευθέντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως. ἔτι ἡ ἀγχίνοια ἕτερον καὶ ἡ εὐβουλία· ἔστιν δὲ εὐστοχία τις ἡ ἀγχίνοια. οὐδὲ δὴ δόξα ἡ εὐβουλία οὐδεμία. ἀλλ' ἐπεὶ ὁ μὲν κακῶς βουλευόμενος ἁμαρτάνει, ὁ δ' εὖ ὀρθῶς βουλεύεται, δῆλον ὅτι ὀρθότης τις ἡ εὐβουλία ἐστίν, οὔτε ἐπιστήμης δὲ οὔτε δόξης.

25. ἀντιληπτικὸν K^b, ἀντιληπτικὴ pr. O^3 (crx. mg.), ἁπτικοὶ ΓO^2 Ald., ἁπτικὴ O^1, ἀντίκειται c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ μὲν ante δὴ om. Π^2 ‖ 27. οὗ om. Π^1 Ald. † ‖ οὐχ — 30. εἶδος utrum genuina sint an spuria dubito ‖ 28. οἵᾳ] οἵα ἧι Π^1 ‖ ὅτι — 32. ἐστίν lacunae simul signo posito secl. Rr. ‖ 30. ἡ $\Gamma\Pi^2$ O^b † ‖ 30. et 31. **. ** Susem.: periisse mihi videntur et finis noni capitis et initium sequentis, h. e. et melior rectiorque earum rerum expositio, quae nunc in verbis post hanc iacturam ab aliena manu interpositis 1143b, 1. καὶ ὁ — 5. νοῦς et 9. διὸ — 11. τούτων confuse ac perperam tractantur, et alia, cuius clausula olim fuerunt verba 31. τὸ ζητεῖν — 32. ἐστίν, quorum nunc frustra, id quod monuit Rassovius, quaerimus ullam cum antecedentibus cohaerentiam ‖ 32. δὴ Walter (p. 362) ‖ διαλαβεῖν O^b Ald. ‖ καὶ om. Π^1 Ald., c. c. add. Eu. Ar. ‖ 1142b, 7 sqq. ἀλλ' κ. τ. λ. sic ordinanda esse: 13. καὶ — 15. λογίζεται, 12. ἀλλὰ — 13. φάσις, 7. ἀλλ' — 12. ἔστιν ci. Zwinger ‖ 8. βουλεύεται] ἐργάζεται ci. Coraes ‖ 9. τις post εὐβουλία add. Π^1 † ‖ δὲ om. Π^1 Ar.

(IX)
ἐπιστήμης μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ὀρθότης (οὐδὲ γὰρ ἁμαρτία),
δόξης δ' ὀρθότης ἀλήθεια· ἅμα δὲ καὶ ὥρισται ἤδη πᾶν οὗ
δόξα ἔστιν. [ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἄνευ λόγου ἡ εὐβουλία. διανοίας
ἄρα λείπεται. αὕτη γὰρ οὔπω φάσις.] καὶ γὰρ ἡ δόξα
οὐ ζήτησις ἀλλὰ φάσις τις ἤδη, ὁ δὲ βουλευόμενος, ἐάν
τε εὖ ἐάν τε κακῶς βουλεύηται, ζητεῖ τι καὶ λογίζεται.
ἀλλ' ὀρθότης τίς ἐστιν ἡ εὐβουλία βουλῆς. [διὸ ἡ βουλὴ ζη- 4
τητέα πρῶτον τί καὶ περὶ τί.] ἐπεὶ δ' ἡ ὀρθότης πλεοναχῶς,
δῆλον ὅτι οὐ πᾶσα. ὁ γὰρ ἀκρατὴς καὶ ὁ φαῦλος οὗ προ-
τίθεται τυχεῖν ἐκ τοῦ λογισμοῦ τεύξεται, ὥστε ὀρθῶς ἔσται
βεβουλευμένος, κακὸν δὲ μέγα εἰληφώς· δοκεῖ δὲ ἀγαθόν
τι τὸ εὖ βεβουλεῦσθαι. ἡ ἄρα τοιαύτη ὀρθότης βουλῆς εὐ-
βουλία, ἡ ἀγαθοῦ τευκτική. ἀλλ' ἔστιν καὶ τούτου ψευδεῖ 5
συλλογισμῷ τυχεῖν, καὶ ὃ μὲν δεῖ ποιῆσαι τυχεῖν, δι'
οὗ δὲ οὔ, ἀλλὰ ψευδῆ τὸν μέσον ὅρον εἶναι· ὥστε οὐδ'
αὕτη πω εὐβουλία, καθ' ἣν οὗ δεῖ μὲν τυγχάνει, οὐ μέν-
τοι δι' οὗ ἔδει. ἔτι ἔστιν πολὺν χρόνον βουλευόμενον τυχεῖν, 6
τὸν δὲ ταχύ. οὐκοῦν οὐδ' ἐκείνη πω εὐβουλία, ἀλλ' ὀρθό-
της ἡ κατὰ τὸ ὠφέλιμον, καὶ οὗ δεῖ καὶ ὣς καὶ ὅτε. ἔτι 7
ἔστιν καὶ ἁπλῶς εὖ βεβουλεῦσθαι καὶ πρός τι τέλος. ἣ μὲν
δὴ ἁπλῶς ἡ πρὸς τὸ τέλος τὸ ἁπλῶς κατορθοῦσα, τὶς δὲ
ἡ πρός τι τέλος. εἰ δὴ τῶν φρονίμων τὸ εὖ βεβουλεῦ-
σθαι, ἡ εὐβουλία εἴη ἂν ὀρθότης ἡ κατὰ τὸ συμφέρον πρός
τι τέλος, οὗ ἡ φρόνησις ἀληθὴς ὑπόληψις ἐστίν.

11 ἔστι δὲ καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ εὐσυνεσία, καθ' ἃς λέ- X

12. ἀλλὰ — 13. φάσις secl. Gifanius ‖ 15. τε καὶ κακῶς Π^1 ‖ 16. διὸ — 17. περὶ τί secl. Rassovius Rr. ‖ 18. οὗ? Spengelius, ὃ $\Gamma\Pi$ Ald. Bk.^{1} Fr. Rr. ‖ 19. τυχεῖν? Spengelius, sin malis 18. ὃ retinere, secl. Spengelius, ἰδεῖν Π Ald. Eu. Bk.^{1} Fr. Rr., δεῖν Γ ‖ 21. εἶναι post τι add. Π^2 Bk. Fr. Rr. (c. c. om. Eu: Ar.) ‖ ἄρα Spengelius, γὰρ $\Gamma\Pi$ Ald. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 23. δι'] τούτου δι' Π^2 Ald. † ‖ 25. αὐτὴ $\Gamma\Pi^2$ Ald. ‖ πω K^b, πως cet. ‖ 30. τὶς δὲ] ἡ δέ τις Π^2 Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ 31. βουλεύεσθαι K^b O^b Ald. ‖ 33. τι] τὸ K^b Ald. ‖ 34. εὐσυνεσία Spengelius, ἀσυνεσία $\Gamma\Pi$ Ald. Eu. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. in textu.

(X)
γομεν συνετοὺς καὶ εὐσυνέτους [, οὔτε ὅλως τὸ αὐτὸ ἐπιστήμῃ 1143a
ἢ δόξῃ (πάντες γὰρ ἂν ἦσαν συνετοί) οὔτε τις μία τῶν
κατὰ μέρος ἐπιστημῶν, οἷον ἰατρικὴ περὶ ὑγιεινῶν ἢ γεω-
μετρία περὶ μεγέθη· οὔτε γὰρ περὶ τῶν ἀεὶ ὄντων καὶ
ἀκινήτων ἡ σύνεσίς ἐστιν οὔτε περὶ τῶν γινομένων ὁτουοῦν,
ἀλλὰ περὶ ὧν ἀπορήσειεν ἄν τις καὶ βουλεύσαιτο. διὸ περὶ
τὰ αὐτὰ μὲν τῇ φρονήσει ἐστίν, οὐκ ἔστιν δὲ τὸ αὐτὸ σύνεσις
2 καὶ φρόνησις. ἡ μὲν γὰρ φρόνησις ἐπιτακτική ἐστιν (τί γὰρ
δεῖ πράττειν ἢ μή, τὸ τέλος αὐτῆς ἐστὶν), ἡ δὲ σύνεσις
κριτικὴ μόνον] (ταὐτὸ γὰρ σύνεσις καὶ εὐσυνεσία καὶ συ-
3 νετοὶ καὶ εὐσύνετοι) *. ἔστιν δὴ οὔτε τὸ ἔχειν τὴν φρόνησιν οὔτε
τὸ λαμβάνειν ἡ σύνεσις· ἀλλ' ὥσπερ τὸ μανθάνειν λέγε-
ται συνιέναι, ὅταν χρῆται τῇ ἐπιστήμῃ, οὕτως ἐν τῷ χρῆ-
σθαι τῇ δόξῃ [ἐπὶ] τὸ κρίνειν περὶ τούτων περὶ ὧν ἡ φρό-
νησίς ἐστιν, ἄλλου λέγοντος, καὶ κρίνειν καλῶς· τὸ γὰρ εὖ
4 τῷ καλῶς τὸ αὐτό. καὶ ἐντεῦθεν ἐλήλυθεν τοὔνομα ἡ σύ-
νεσις, καθ' ἣν εὐσύνετοι, ἐκ τῆς ἐν τῷ μανθάνειν· λέγομεν
γὰρ τὸ μανθάνειν συνιέναι πολλάκις.

XI ἡ δὲ καλουμένη γνώμη, καθ' ἣν εὐγνώμονας καὶ ἔχειν φαμὲν γνώμην, ἡ τοῦ ἐπιεικοῦς ἐστιν κρίσις ὀρθή. σημεῖον δέ· τὸν γὰρ ἐπιεικῆ μάλιστά φαμεν εἶναι συγγνωμονικόν, καὶ ἐπιεικὲς τὸ ἔχειν περὶ ἔνια συγγνώμην.

1143a, 1. εὐσυνέτους Spengelius, ἀσυνέτους ΓΠ Ald. Eu. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. in textu ‖ οὔτε — 10. μόνον post 11. εὐσύνετοι aut 10. ταὐτὸ — 11. εὐσύνετοι post 17. εὐσύνετοι tri. Spengelius ‖ 3. οἷον] οἷον ἡ Π¹, οἷον ἢ Oᵇ, οἷον κατὰ μέρος οὔτε Ald. ‖ γὰρ ἂν ἦν post ὑγιεινῶν add. ΓΠ² Mᵇ Ald. Eu. Hel. Ar. ‖ 4. μεγέθους Lᵇ Bk. Fr., μεγέθη c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ 5. ὁτῳοῦν Π² Ald. ‖ 10. ταὐτὸ κ. τ. λ.] v. quae adnotavi ad v. 1. ‖ γὰρ] δὲ Gifanius et fort. iam Γ ‖ γὰρ οἱ ante συνετοὶ add. ΓLᵇ Ald. Eu. Ar., συνετοὶ καὶ om. Kᵇ ‖ 11. δὴ Susem., δ' ΓΠ Ald. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 11. et 12. τῶ LᵇMᵇ † ‖ 14. ἐπὶ secl. Thurotus ‖ τῷ ci. Coraes, rec. Fr. ‖ 15. τῷ — 16. τὸ? Spengelius ‖ 19. συγγνώμονας Π¹, εὐγνώμονας c. c. Eu. Hel. Ar. ‖ 22. ἐπιεικοῦς Spengelius ‖ ἔνια] ἕκαστα v. l. ap. Eu.

ἡ δὲ συγγνώμη γνώμη ἐστὶν κριτικὴ τοῦ ἐπιεικοῦς ὀρθή.
ὀρθὴ δ' ἡ τοῦ ἀληθοῦς.

12 εἰσὶν δὲ πᾶσαι αἱ ἕξεις εὐλόγως εἰς ταὐτὸ τείνουσαι· 2
λέγομεν γὰρ γνώμην καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν καὶ νοῦν
ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς ἐπιφέροντες γνώμην ἔχειν καὶ νοῦν ἤδη
καὶ φρονίμους καὶ συνετούς· πᾶσαι γὰρ αἱ δυνάμεις αὗται
τῶν ἐσχάτων εἰσὶν καὶ τῶν καθ' ἕκαστον, καὶ ἐν μὲν τῷ
κριτικὸς εἶναι περὶ ὧν ὁ φρόνιμος, συνετὸς καὶ εὐγνώμων
ἢ συγγνώμων· τὰ γὰρ ἐπιεικῆ κοινὰ τῶν ἀγαθῶν ἁπάν-
των ἐστὶν ἐν τῷ πρὸς ἄλλον. ἔστιν δὲ τῶν καθ' ἕκαστα καὶ 3
τῶν ἐσχάτων ἅπαντα τὰ πρακτά· καὶ γὰρ τὸν φρόνιμον
δεῖ γινώσκειν αὐτά, καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ γνώμη περὶ τὰ
πρακτά, ταῦτα δ' ἔσχατα. καὶ ὁ νοῦς τῶν ἐσχάτων ἐπ' 4
ἀμφότερα· καὶ γὰρ τῶν πρώτων ὅρων καὶ τῶν ἐσχάτων
1143b νοῦς ἐστι καὶ οὐ λόγος[, καὶ ὁ μὲν κατὰ τὰς ἀποδείξεις
τῶν ἀκινήτων ὅρων καὶ πρώτων, ὁ δ' ἐν ταῖς πρακτικαῖς
τοῦ ἐσχάτου καὶ ἐνδεχομένου καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως.
ἀρχαὶ γὰρ τοῦ οὗ ἕνεκα αὗται· ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα γὰρ
τὸ καθόλου· τούτων οὖν ἔχειν δεῖ αἴσθησιν, αὕτη δ' ἐστὶ νοῦς]. 5
[διὸ καὶ φυσικὰ δοκεῖ εἶναι ταῦτα, καὶ φύσει σοφὸς μὲν
οὐδείς, γνώμην δ' ἔχειν καὶ σύνεσιν καὶ νοῦν. σημεῖον δ' 6

23. δὴ Trendelenburgius || συγγνώμη secl. Trendelenburgius || 24. ἀληθῶς Trendelenburgius || 25. ἕξεις ⟨αὗται⟩ Rr., *hi habitus* Ar. || 27. ἤδη δὲ M^{b}, ἤδη c. c. Eu., ἢ δὴ Spengelius, *cum* Ar., δὴ ci. Zellius, secludendum esse ci. Coraes, εἶναι δὲ (praemisso commate) ci. idem || 31. ἢ συγγνώμων secludenda esse ci. Susem. || πάντων Π^{2} Eu.(?) Hel. || 33. ἅπαντα O^{b}, πάντα L^{b} Bk. Fr. Rr., ἁπάντων $\Gamma \Pi^{1}$ Ald. Ar. et, ut videtur, Eu. || τὰ πρακτά secl. Rr. || 36. ἀμφότερον L^{b} M^{b}, ἀμφότερα c. c. Eu. || 1143b, 1. καὶ ante ὁ om. $\Gamma \Pi^{2}$ Ald. Ar., καὶ — 5. νοῦς secl. Susem. || 2. τοῖς πρακτικοῖς codices Victori, τοῖς πρακτοῖς O^{2} || 3. ⟨ἄλλως ἔχειν καὶ⟩ τῆς? Rassovius (perperam) || 4. ἕνεκεν? Susem. || ἐκ — 5. καθόλου secludenda esse ci. Zeller l. l. p. 651 || 5. τὰ Π^{1} (fors. recte), τὸ c. c. Eu. || οὖν c. c. Eu. Ar., δὲ M^{b}, om. K^{b} || ἔχειν post δεῖ Γ M^{b} Ald. Eu. || 6. διὸ — 9. οὔσης post 11. τούτων tri. Rassovius || 7. ἔχει Γ M^{b} O^{b} Eu. †.

(XI) ὅτι καὶ ταῖς ἡλικίαις οἰόμεθα ἀκολουθεῖν, καὶ ἥδε ἡ ἡλικία νοῦν ἔχει καὶ γνώμην, ὡς τῆς φύσεως αἰτίας οὔσης.] [διὸ καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος νοῦς· ἐκ τούτων γὰρ αἱ ἀποδείξεις καὶ περὶ τούτων.] * ὥστε δεῖ προσέχειν τῶν ἐμπείρων καὶ πρεσβυτέρων ἢ φρονίμων ταῖς ἀναποδείκτοις φάσεσι καὶ δόξαις οὐχ ἧττον τῶν ἀποδείξεων· διὰ γὰρ τὸ ἔχειν ἐκ τῆς ἐμπειρίας ὄμμα ὁρῶσιν ὀρθῶς.

7 τί μὲν οὖν ἐστιν ἡ φρόνησις καὶ ἡ σοφία, καὶ περὶ τίνα ἑκατέρα τυγχάνει οὖσα, καὶ ὅτι ἄλλου τῆς
XII ψυχῆς μορίου ἀρετὴ ἑκατέρα, εἴρηται· διαπορήσειε δ' ἄν τις περὶ αὐτῶν τί χρήσιμοι εἰσίν. ἡ μὲν γὰρ σοφία οὐθὲν θεωρεῖ ἐξ ὧν ἔσται εὐδαίμων ἄνθρωπος (οὐδεμιᾶς γάρ ἐστιν γενέσεως), ἡ δὲ φρόνησις τοῦτο μὲν ἔχει, ἀλλὰ τίνος ἕνεκα δεῖ αὐτῆς, εἴπερ ἡ μὲν φρόνησίς ἐστιν περὶ τὰ δίκαια καὶ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀνθρώπῳ, ταῦτα δ' ἐστὶν ἃ τοῦ ἀγαθοῦ ἐστιν ἀνδρὸς πράττειν, οὐθὲν δὲ πρακτικώτεροι τῷ εἰδέναι αὐτά ἐσμεν, εἴπερ ἕξεις αἱ ἀρεταί εἰσιν, ὥσπερ οὐδὲ τὰ ὑγιεινὰ οὐδὲ τὰ εὐεκτικά, ὅσα μὴ τῷ ποιεῖν ἀλλὰ τῷ ἀπὸ τῆς ἕξεως εἶναι λέγεται; οὐθὲν γὰρ πρακτικώτεροι τῷ ἔχειν τὴν ἰατρικὴν καὶ γυμνα-
2 στικήν ἐσμεν. εἰ δὲ μὴ τούτων χάριν φρόνιμον θετέον ἀλλὰ τοῦ γίνεσθαι, τοῖς οὖσι σπουδαίοις οὐθὲν ἂν εἴη χρήσιμον, ἔτι δ' οὐδὲ τοῖς μὴ ἔχουσιν· οὐδὲν γὰρ διοίσει αὐτοὺς ἔχειν ἢ ἄλλοις ἔχουσι πείθεσθαι, ἱκανῶς τ' ἔχοι ἂν ἡμῖν ὥσπερ

9. διὸ — 11. τούτων secl. Susem. ‖ 14. ** ὄμμα vel ὄμμα ** epitheton excidisse ratus ci. Thurotus ‖ ὀρθῶς] ἀρχὰς Π^1, τὰς αρχὰς Ald. Hel., ἀρχὰς aut τὰς ἀρχὰς Γ Eu. Ar. ‖ 16. τί Π^1 Ar. (fors. recte), τίνα c. c. Eu. Hel. ‖ 19. θεωρήσει Π^1, θεωρεῖ c. c. Hel. Ar. ‖ ἄνθρωπος ⟨ἡ ἄνθρωπος⟩? Susem. ‖ 21. ἡ post ἐστιν add. c. c. Bk. Fr. Rr. in textu, om. L^b ‖ 22. ἀνθρώπῳ ** Rr., ἀνθρώπῳ ⟨λογιστική⟩ vel simile quid ci. idem ‖ 25. ⟨τῷ⟩ τὰ ὑγιεινὰ Rr. ‖ 28. ⟨τὸ⟩ φρόνιμον? Susem. ‖ ῥητέον Π^1 † ‖ 29. χρήσιμος ΓM^b O^b Ald. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 30. μὴ οὖσιν Argyropylus, μὴ ἔχουσιν ⟨ἀρετήν⟩ olim. ci. Rassovius, μέλλουσιν Imelmannus ‖ αὐτοῖς Π^1, αὐτοὺς c. c. Eu.

(XII)
καὶ περὶ τὴν ὑγίειαν· βουλόμενοι γὰρ ὑγιαίνειν ὅμως οὐ
μανθάνομεν ἰατρικήν. πρὸς δὲ τούτοις ἄτοπον ἂν εἶναι δό- 3
ξειεν, εἰ χείρων τῆς σοφίας οὖσα κυριωτέρα αὐτῆς ἔσται·
ἡ γὰρ ποιοῦσα ἄρχει καὶ ἐπιτάττει περὶ ἕκαστον. περὶ δὴ
τούτων λεκτέον· νῦν μὲν γὰρ ἠπόρηται περὶ αὐτῶν μόνον.
1144a πρῶτον μὲν οὖν λέγομεν ὅτι καθ' αὑτὰς ἀναγκαῖον αἱ- 4
ρετὰς αὐτὰς εἶναι, ἀρετάς γ' οὔσας ἑκατέραν ἑκατέρου τοῦ μορίου,
καὶ εἰ μὴ ποιοῦσι μηδὲν μηδετέρα αὐτῶν. ἔπειτα καὶ ποιοῦσι 5
μέν, οὐχ ὡς ἰατρικὴ δὲ ὑγίειαν, ἀλλ' ὡς ἡ ὑγίεια, οὕτως
ἡ σοφία εὐδαιμονίαν· μέρος γὰρ οὖσα τῆς ὅλης ἀρετῆς
τῷ ἔχεσθαι ποιεῖ καὶ τῷ ἐνεργεῖν εὐδαίμονα. ἔτι τὸ ἔργον 6
ἀποτελεῖται κατὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἠθικὴν ἀρετήν· ἡ
μὲν γὰρ ἀρετὴ τὸν σκοπὸν ποιεῖ ὀρθόν, ἡ δὲ φρόνησις τὰ
πρὸς τοῦτον. τοῦ δὲ τετάρτου μορίου τῆς ψυχῆς οὐκ ἔστιν
ἀρετὴ τοιαύτη, τοῦ θρεπτικοῦ· οὐδὲν γὰρ ἐπ' αὐτῷ πράτ-
τειν ἢ μὴ πράττειν. περὶ δὲ τοῦ μηθὲν εἶναι πρακτικωτέ- 7
ρους διὰ τὴν φρόνησιν τῶν καλῶν καὶ δικαίων, μικρὸν ἄνω-
θεν ἀρκτέον, λαβόντας ἀρχὴν ταύτην. ὥσπερ γὰρ καὶ τὰ
δίκαια λέγομεν πράττοντάς τινας οὔπω δικαίους εἶναι, οἷον
τοὺς τὰ ὑπὸ τῶν νόμων τεταγμένα ποιοῦντας ἢ ἄκοντας
ἢ δι' ἄγνοιαν ἢ δι' ἕτερόν τι καὶ μὴ δι' αὐτά (καίτοι πράτ-
τουσί γε ἃ δεῖ καὶ ὅσα χρὴ τὸν σπουδαῖον), οὕτως, ὡς
ἔοικεν, ἔστι τὸ πῶς ἔχοντα πράττειν ἕκαστα ὥστ' εἶναι ἀγα-
θόν, λέγω δ' οἷον διὰ προαίρεσιν καὶ αὐτῶν ἕνεκα τῶν
πραττομένων. τὴν μὲν οὖν προαίρεσιν ὀρθὴν ποιεῖ ἡ ἀρετή, 8

35. ἡ] ἤδε ci. Coraes, οὐ Mᵇ, prb. Rr. † ‖ ποιοῦσα corruptum esse intellexit Rr., οὖσα ⟨σπουδαιοτάτη⟩ ci. idem, κρατίστη οὖσα? Susem. ‖ 36. μὲν om. Γ Mᵇ Eu. ‖ 1144a, 2. γ'] τε Oᵇ, δὲ Ald. Ar. ‖ ἑκατέραν] ἑκατέρας Γ Kᵇ Ald., non vert. Ar. ‖ τοῦ om. Π² Ald. Eu. (?) ‖ 4. τὰ ὑγιεινὰ post ὑγίεια add. Ald. † ‖ 6. τῷ ἐνεργεῖν c. c. Eu. Ar., ἐνεργεια pr. Kᵇ, ἐνεργεία corr.² Kᵇ, ἐνεργεῖ Oᵇ † ‖ εὐδαίμονα aut τὸν εὐδαίμονα Γ, τὸν ευδαίμονα Oᵇ, εὐδαιμονία Kᵇ, εὐδαιμονίαν Π² Eu., εὐδαίμονας Ar. ‖ 7. κατὰ] κατά τε Γ Ald. ‖ 10. ἐφ' ἑαυτῷ Oᵇ et pr. Lᵇ, γρ. ἐν αὐτῷ Lᵇ, ἐπ' αὐτῷ c. c. Eu. Ar. ‖ 14. λέγομεν om. Π², c. c. add. Hel. Ar.

τὸ δ' ὅσα ἐκείνης ἕνεκα πέφυκε πράττεσθαι. οὐκ ἔστιν τῆς ἀρετῆς ἀλλ' ἑτέρας δυνάμεως. λεκτέον δ' ἐπιστήσασι σαφέστερον περὶ αὐτῶν. ἔστιν δή τις δύναμις ἣν καλοῦσι δεινότητα· αὕτη δ' ἐστὶν τοιαύτη ὥστε τὰ πρὸς τὸν ὑποτεθέντα σκοπὸν συντείνοντα δύνασθαι ταῦτα πράττειν καὶ τυγχάνειν αὐτῶν. ἂν μὲν οὖν ὁ σκοπὸς ᾖ καλός, ἐπαινετή ἐστιν, ἂν δὲ φαῦλος, πανουργία· διὸ καὶ τοὺς φρονίμους δεινοὺς καὶ ⟨τοὺς⟩ πανούργους φαμὲν εἶναι. ἔστιν δ' ἡ φρόνησις οὐχ ἡ δύναμις, ἀλλ' οὐκ ἄνευ τῆς δυνάμεως ταύτης. ἡ δὲ ἕξις τῷ ὄμματι τούτῳ γίνεται τῆς ψυχῆς οὐκ ἄνευ ἀρετῆς, ὡς εἴρηταί τε καὶ ἔστιν δῆλον· οἱ γὰρ συλλογισμοὶ τῶν πρακτῶν ἀρχὴν ἔχοντές εἰσιν, ἐπειδὴ τοιόνδε τὸ τέλος καὶ τὸ ἄριστον, ὁτιδήποτε ὄν· ἔστω γὰρ λόγου χάριν τὸ τυχόν. τοῦτο δ' εἰ μὴ τῷ ἀγαθῷ, οὐ φαίνεται· διαστρέφει γὰρ ἡ μοχθηρία καὶ διαψεύδεσθαι ποιεῖ περὶ τὰς πρακτικὰς ἀρχάς. ὥστε φανερὸν ὅτι ἀδύνατον φρόνιμον εἶναι μὴ ὄντα
III ἀγαθόν. σκεπτέον δὴ πάλιν καὶ περὶ ἀρετῆς. καὶ γὰρ ἡ 1144b
ἀρετὴ παραπλησίως ἔχει, ὡς ἡ φρόνησις πρὸς τὴν δεινότητα (οὐ ταὐτὸ μέν, ὅμοιον δέ), οὕτω καὶ ἡ φυσικὴ ἀρετὴ πρὸς τὴν κυρίαν. πᾶσιν γὰρ δοκεῖ ἕκαστα τῶν ἠθῶν ὑπάρχειν φύσει πως (καὶ γὰρ δίκαιοι καὶ σωφρονικοὶ καὶ ἀνδρεῖοι καὶ τἆλλα ἔχομεν εὐθὺς ἐκ γενετῆς)· ἀλλ' ὅμως ἡγούμεθ'

23. τις om. Π^1 (fors. recte), c. c. add. Eu. Ar. ‖ 25. ταῦτα secludendum aut (id quod mihi non displicet) in πάντα mutandum esse ci. Spengelius ‖ 28. καὶ ⟨τοὺς⟩ Kleinius Rr., καὶ ⟨οὐ⟩ Victorius (male) ‖ 29. ἡ δύναμις] ἡ δεινότης M^b Bk. Fr. Rr., αὕτη ἡ δύναμις, ἡ δεινότης Hel. (legit igitur is quoque δύναμις, nec non Eu. Ar.) ‖ 31. τε om. Π^1 ‖ 33. ἔστω — τυχόν secludenda vel certe τὸ τυχόν corrupta esse censet Rr. ‖ 1144b, 1. σκεπτέον — 1145a, 11. πόλει ab Aristotele haud recte abiudicat Rassovius ‖ δὲ Ar., prb. Coraes (male) ‖ καὶ om. O^b Ar., καὶ περὶ om. L^b ‖ καὶ γὰρ — 2. παραπλησίως c. c. Eu. Ar., παραπλησίως γὰρ Π^2, prb. Rr. in adn. (perperam) ‖ 3. οὐ — δέ secl. Rr. in adn., at recta interpunctione restituta nihil mutandum est ‖ καὶ om. O^b Rr. in adn. (male) † ‖ 6. ἡγούμεθ' Rassovius, ζητοῦμεν ΓΠ Ald. Eu. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr.

(XIII)

ἕτερόν τι τὸ κυρίως ἀγαθὸν καὶ τὰ τοιαῦτα ἄλλον τρόπον
ὑπάρχειν. καὶ γὰρ παισὶ καὶ θηρίοις αἱ φυσικαὶ ὑπάρ-
χουσιν ἕξεις, ἀλλ' ἄνευ νοῦ βλαβεραὶ φαίνονται οὖσαι.
πλὴν τοσοῦτον ἔοικεν ὁρᾶσθαι, ὅτι ὥσπερ σώματι ἰσχυρῷ
ἄνευ ὄψεως κινουμένῳ συμβαίνει σφάλλεσθαι ἰσχυρῶς διὰ
τὸ μὴ ἔχειν ὄψιν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα· ἐὰν δὲ λάβῃ νοῦν, 2
ἐν τῷ πράττειν διαφέρει, ἡ δ' ἕξις ὁμοία οὖσα τότ' ἔσται
κυρίως ἀρετή. ὥστε καθάπερ ἐπὶ τοῦ δοξαστικοῦ δύο ἔστιν
εἴδη, δεινότης καὶ φρόνησις, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ δύο
ἔστιν, τὸ μὲν ἀρετὴ φυσικὴ τὸ δ' ἡ κυρία, καὶ τούτων ἡ
κυρία οὐ γίνεται ἄνευ φρονήσεως. διόπερ τινές φασιν πά- 3
σας τὰς ἀρετὰς φρονήσεις εἶναι, καὶ Σωκράτης τῇ μὲν
ὀρθῶς ἐζήτει τῇ δ' ἡμάρτανεν· ὅτι μὲν γὰρ φρονήσεις ᾤετο
εἶναι πάσας τὰς ἀρετάς, ἡμάρτανεν, ὅτι δ' οὐκ ἄνευ φρο-
νήσεως, καλῶς ἔλεγεν. σημεῖον δέ· καὶ γὰρ νῦν πάντες, 4
ὅταν ὁρίζωνται τὴν ἀρετήν, προστιθέασι τὴν ἕξιν, εἰπόντες
καὶ πρὸς ἅ ἐστιν, τὴν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον· ὀρθὸς δ' ὁ
κατὰ τὴν φρόνησιν. ἐοίκασι δὴ μαντεύεσθαί πως ἅπαντες
ὅτι ἡ τοιαύτη ἕξις ἀρετή ἐστιν ἡ κατὰ τὴν φρόνησιν. δεῖ 5
δὲ μικρὸν μεταβῆναι· οὐ γὰρ μόνον ἡ κατὰ τὸν ὀρθὸν λό-
γον, ἀλλ' ἡ μετὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἕξις ἀρετή ἐστιν. ὀρθὸς
δὲ λόγος περὶ τῶν τοιούτων ἡ φρόνησις ἐστίν. Σωκράτης
μὲν οὖν λόγους τὰς ἀρετὰς ᾤετο εἶναι (ἐπιστήμας γὰρ εἶναι
πάσας), ἡμεῖς δὲ μετὰ λόγου. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων 6
ὅτι οὐχ οἷόν τε ἀγαθὸν εἶναι κυρίως ἄνευ φρονήσεως, οὐδὲ
φρόνιμον ἄνευ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς. ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος
ταύτῃ λύοιτ' ἄν, ᾧ διαλεχθείη τις ἂν ὅτι χωρίζονται ἀλ-

7. εἶναι post ἀγαθὸν add. *Γ* Ar., c. c. om. Eu. ‖ ἄλλον τρόπον] εἶναι ἄλλως Ald. ‖ 10. πλὴν — ὥσπερ] ὥσπερ γὰρ ci. Rr. ‖ 11. διὰ — 12. ὄψιν secludenda esse ci. Rr. ‖ 13. δ'] θ'? Susem. ‖ ὁμοία οὖσα] οἷον ὄψιν λαβοῦσα haud male ci. Rr., οὕτως ἔχουσα? Susem. ‖ 17. τινές om. *Γ* Ald. Hel. Ar. (add., ut videtur, etiam Eu.) ‖ 26. μεταθεῖναι Coraes ‖ οὐ γὰρ] ἔστι (ἔστιν pr. K^b) γὰρ οὐ $\Pi^1 O^b$† ‖ 27. ἐστιν om. $M^b O^b$.

XIII)
λήλων αἱ ἀρεταί· οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς εὐφυέστατος πρὸς ἁπάσας, ὥστε τὴν μὲν ἤδη τὴν δ' οὔπω εἰληφὼς ἔσται· τοῦτο γὰρ κατὰ μὲν τὰς φυσικὰς ἀρετὰς ἐνδέχεται, καθ' ἃς δὲ ἁπλῶς λέγεται ἀγαθός, οὐκ ἐνδέχεται· ἅμα γὰρ τῇ 1145a
7 φρονήσει μιᾷ οὔσῃ πᾶσαι ὑπάρξουσιν. δῆλον δέ, κἂν εἰ μὴ πρακτικὴ ἦν, ὅτι ἔδει ἂν αὐτῆς διὰ τὸ τοῦ ** μορίου ἀρετὴν εἶναι, καὶ ὅτι οὐκ ἔσται ἡ προαίρεσις ὀρθὴ ἄνευ φρονήσεως οὐδ' ἄνευ ἀρετῆς· ἣ μὲν γὰρ τὸ τέλος ἣ δὲ
8 τὰ πρὸς τὸ τέλος ποιεῖ πράττειν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κυρία γ' ἐστὶν τῆς σοφίας οὐδὲ τοῦ βελτίονος μορίου, ὥσπερ οὐδὲ τῆς ὑγιείας ἡ ἰατρική· οὐ γὰρ χρῆται αὐτῇ, ἀλλ' ὁρᾷ ὅπως γένηται· ἐκείνης οὖν ἕνεκα ἐπιτάττει, ἀλλ' οὐκ ἐκείνῃ. ἔτι ὅμοιον κἂν εἴ τις τὴν πολιτικὴν φαίη ἄρχειν τῶν θεῶν, ὅτι ἐπιτάττει περὶ πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει.

H.

I *H* μετὰ δὲ ταῦτα λεκτέον, ἄλλην ποιησαμένους ἀρχήν, ὅτι τῶν περὶ τὰ ἤθη φευκτῶν τρία ἔστιν εἴδη, κακία ἀκρασία θηριότης. τὰ δ' ἐναντία τοῖς μὲν δυσὶ δῆλα (τὸ μὲν γὰρ ἀρετὴν τὸ δ' ἐγκράτειαν καλοῦμεν)· πρὸς δὲ τὴν θηριότητα μάλιστα ἂν ἁρμόττοι λέγειν τὴν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀρετήν, ἡρωικήν τινα καὶ θείαν, ὥσπερ Ὅμηρος περὶ Ἕκτορος πεποίηκεν λέγοντα τὸν Πρίαμον ὅτι σφόδρα ἦν ἀγαθός,

οὐδὲ ἐῴκει
ἀνδρός γε θνητοῦ πάις ἔμμεναι ἀλλὰ θεοῖο.

2 ὥστ' εἰ, καθάπερ φασίν, ἐξ ἀνθρώπων γίγνονται θεοὶ δι' ἀρε-

1145a, 2. οὔσῃ] ὑπαρχούσῃ Π^1 ‖ ὑπάρχουσι Π^2 Ar. ‖ 3. ἂν om. Π^1 ‖ τοῦ ⟨ἑτέρου⟩ aut τοῦ ⟨βελτίονος⟩ ci. Spengelius, cf. M. M. 1197b, 6 ‖ 5. τέλος ⟨ποιεῖ ὀρθόν⟩ ci. Rr. ‖ 8. ἡ om. Π^1 ‖ 9. γίνηται? Susem. ‖ οὗ $\Pi^1 N^b$, γοῦν aut γὰρ Γ, οὖν c. c. Eu. Ar. ‖ 11. καὶ δὴ οὕτω ταῦτα post πόλει add. M^b.
Lib. VII. $K^b M^b = \Pi^1$, $L^b O^b = \Pi^2$.
1145a, 19. ἂν] ἄν τις L^b Ald. Ar. ‖ 21. οὐδὲ] οὐ γὰρ M^b Hel., οὐδὲ γὰρ Π^2 † ‖ 23. θεῖοι $L^b M^b$ Ald. Hel., θεοὶ c. c. An. Ar.

(I)

*τῆς ὑπερβολήν, τοιαύτη τις ἂν εἴη δῆλον ὅτι ἡ τῇ θηριώδει
ἀντιτιθεμένη ἕξις· καὶ γὰρ ὥσπερ οὐδὲ θηρίου ἔστιν κακία
οὐδ' ἀρετή, οὕτως οὐδὲ θεοῦ, ἀλλ' ἣ μὲν τιμιώτερον ἀρετῆς, ἣ
δ' ἕτερόν τι γένος κακίας. ἐπεὶ δὲ σπάνιον καὶ τὸ θεῖον* 3
*ἄνδρα εἶναι, καθάπερ οἱ Λάκωνες εἰώθασι προσαγορεύειν,
ὅταν ἀγασθῶσι σφόδρα του (σεῖος ἀνήρ φασιν), οὕτως καὶ ὁ
θηριώδης ἐν τοῖς ἀνθρώποις σπάνιος. μάλιστα δ' ἐν τοῖς
βαρβάροις ἔστιν, γίνεται δ' ἔνια καὶ διὰ νόσους καὶ πηρώ-
σεις· καὶ τοὺς διὰ κακίαν δὲ τῶν ἀνθρώπων ὑπερβάλλον-
τας οὕτως ἐπιδυσφημοῦμεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς διαθέσεως* 4
*τῆς τοιαύτης ὕστερον ποιητέον τινὰ μνείαν, περὶ δὲ κακίας
εἴρηται πρότερον· περὶ δὲ ἀκρασίας καὶ μαλακίας καὶ τρυ-
φῆς λεκτέον, καὶ περὶ ἐγκρατείας καὶ καρτερίας. οὔτε γὰρ
ὡς περὶ τῶν αὐτῶν ἕξεων τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ μοχθηρίᾳ ἑκα-
τέραν αὐτῶν ὑποληπτέον, οὔτε ὡς ἕτερον γένος. δεῖ δέ,* 5
*ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων, τιθέντας τὰ φαινόμενα καὶ πρῶ-
τον διαπορήσαντας οὕτω δεικνύναι μάλιστα μὲν πάντα τὰ
ἔνδοξα περὶ ταῦτα τὰ πάθη, εἰ δὲ μή, τὰ πλεῖστα καὶ
κυριώτατα· ἐὰν γὰρ λύηταί τε τὰ δυσχερῆ καὶ καταλεί-
πηται τὰ ἔνδοξα, δεδειγμένον ἂν εἴη ἱκανῶς.*

2 *δοκεῖ δὴ ἥ τε ἐγκράτεια καὶ καρτερία τῶν σπουδαίων* 6

24. *θηριωδία* *Γ* L^b Ald. Hel. ‖ 25. *ἀντικειμένη*? Thurotus ‖ 26. *τιμιωτέρα* L^b M^b Ar. ‖ 28. *καθάπερ* -- 29. *φασιν* secl. Zwinger (male) ‖ 29. *ὅταν* ⟨*γὰρ*⟩ Bergius (temere) ‖ *θεῖος* L^b M^b Ald. An. ‖ (*σεῖος ἀνήρ, φασὶν, οὗτος*) Gifanius, *σεῖος ἀνήρ, φασίν,* ⟨*οὗτος*⟩, *οὕτως* Coraes (recte, ut videtur, cf. Plat. Men. 99 D), *σεῖος — φασιν* secl. Stahrius ‖ 31. *ἐνίοτε*? Thurotus ‖ 33. *τῆς τοιαύτης διαθέσεως* $Π^2$ Ald. Bk. Fr. Rr., *ταύτης τῆς διαθέσεως* *Γ* ‖ 1145b, 1. *τῶν περὶ ὡς τῶν αὐτῶν ἕξεων* Ald., *ὡσπερεὶ τῶν αὐτῶν ἕξεων* Canter, *ὡς τὰς αὐτὰς ἕξεις* ci. Rr. ‖ 2. *οὔτε ὡς ἕτερον γένος*] differentiam specificam temperantiae in hoc libro, qualem nos legimus, desiderari, at alio eius loco ab Aristotele quoque expositam fuisse, sed nobis periisse, praesertim cum et ab Hel. post haec verba accurate exponatur et eiusdem rei tractatio clara et perspicua etiam in M. M. 1200b, 1 sqq. legatur, vix recte censet Haecker ‖ 6. *τε* om. $Π^2$ ‖ 8. *δ' ἡ* $Π^1$, *δὴ* c. c. Hel. Ar. ‖ *τε* om. $Π^1$.

(I)
καὶ τῶν ἐπαινετῶν εἶναι, ἡ δὲ ἀκρασία τε καὶ μαλακία
τῶν φαύλων τε καὶ ψεκτῶν. — καὶ ὁ αὐτὸς ἐγκρατὴς καὶ
ἐμμενετικὸς τῷ λογισμῷ καὶ ἀκρατὴς καὶ ἐκστατικὸς τοῦ
λογισμοῦ. καὶ ὁ μὲν ἀκρατὴς εἰδὼς ὅτι φαῦλα πράττει διὰ
πάθος, ὁ δ' ἐγκρατὴς εἰδὼς ὅτι φαῦλαι αἱ ἐπιθυμίαι οὐκ
ἀκολουθεῖ διὰ τὸν λόγον. — καὶ τὸν σώφρονα μὲν ἐγκρατῆ καὶ
καρτερικόν, τὸν δὲ τοιοῦτον οἳ μὲν πάντα σώφρονα οἳ δ' οὔ,
καὶ τὸν ἀκόλαστον ἀκρατῆ καὶ τὸν ἀκρατῆ ἀκόλαστον συγκε-
7 χυμένως, οἳ δ' ἑτέρους εἶναι φασίν. — τὸν δὲ φρόνιμον ὁτὲ μὲν
οὔ φασιν ἐνδέχεσθαι εἶναι ἀκρατῆ, ὁτὲ δ' ἐνίους φρονίμους ὄντας
καὶ δεινοὺς ἀκρατεῖς εἶναι. — ἔτι ἀκρατεῖς λέγονται καὶ θυμοῦ
καὶ τιμῆς καὶ κέρδους.

II τὰ μὲν οὖν λεγόμενα ταῦτ' ἐστίν· ἀπορήσειε δ' ἄν τις 3
πῶς ὑπολαμβάνων ὀρθῶς ἀκρατεύεταί τις. ἐπιστάμενον [μὲν]
οὖν οὔ φασίν τινες οἷόν τε εἶναι· δεινὸν γὰρ ἐπιστήμης ἐνούσης,
ὡς ᾤετο Σωκράτης, ἄλλο τι κρατεῖν καὶ περιέλκειν αὐτὴν
ὥσπερ ἀνδράποδον. Σωκράτης μὲν γὰρ ὅλως ἐμάχετο πρὸς τὸν
λόγον ὡς οὐκ οὔσης ἀκρασίας· οὐθένα γὰρ ὑπολαμβάνοντα πράτ-
2 τειν παρὰ τὸ βέλτιστον, ἀλλὰ δι' ἄγνοιαν. οὗτος μὲν οὖν ὁ λό-
γος ἀμφισβητεῖ τοῖς φαινομένοις ἐναργῶς, καὶ δέον ζητεῖν περὶ
τὸ πάθος, εἰ δι' ἄγνοιαν, τίς ὁ τρόπος γίνεται τῆς ἀγνοίας
(ὅτι γὰρ οὐκ οἴεταί γε ὁ ἀκρατευόμενος πρὶν ἐν τῷ πάθει
3 γενέσθαι, φανερόν)· εἰσὶν δέ τινες οἳ τὰ μὲν συγχωροῦσι
τὰ δ' οὔ. τὸ μὲν γὰρ ἐπιστήμης μηθὲν εἶναι κρεῖττον ὁμο-
λογοῦσιν, τὸ δὲ μηθένα πράττειν παρὰ τὸ δόξαν βέλτιον
οὐχ ὁμολογοῦσιν, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἀκρατῆ φασιν οὐκ ἐπι-

9. *τῶν* om. *Π*[2] ‖ 10. *τε* om. *Π*[1] ‖ 15. *πάντας* O[1], *πάντες* M[b] O[2], *πάντως* Ar. et corr. L[b], *πάντα* c. c. Hel. ‖ 16. *καὶ τὸν ἀκόλαστον* — 19. *εἶναι* secl. Wilson, v. Prolegg. ‖ 17. *οἳ*] *ὁτὲ* *Π*[2] Ar. ‖ *τοτὲ* *Π*[2] ‖ 21. *ἀπορήσειε* — 1146a, 16. *μέγα* post 1146b, 2. *πράττει* reddit Hel. ‖ 22. *μὲν* om. *Π*[1] ‖ 23. *οὖν*] *γὰρ*? Susem. ‖ 24. *αὐτὴν* K[b] O[2] (cf. Plat. Protag. 352 B. C), *αὐτὸν* c. c. An. Bk. Fr. Rr. ‖ 26. *γὰρ* ⟨*ὀρθῶς*⟩? Spengelius (haud recte) ‖ 28. *καὶ* — 29. *ἀγνοίας* secl. Wilson, v. Prolegg. ‖ 30. *ὅτι*] *ὅτι μὲν* O[2] Ald. ‖ *δεῖν πράττειν ἃ πράττει* post *γε* add. O[2] Ald. ‖ 31. *δή* *Π*[1] (crx. rc. K[b]) † ‖ 33. *βέλτιστον* ci. Coraes.

στήμην ἔχοντα κρατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἀλλὰ δόξαν.
ἀλλὰ μὴν εἴγε δόξα καὶ μὴ ἐπιστήμη, μηδὲ ἰσχυρὰ ὑπό- 4
ληψις ἡ ἀντιτείνουσα ἀλλ' ἠρεμαία, καθάπερ ἐν τοῖς δι-
στάζουσιν, συγγνώμη τῷ μὴ μένειν ἐν αὐταῖς πρὸς ἐπιθυ-
μίας ἰσχυράς· τῇ δὲ μοχθηρίᾳ οὐ συγγνώμη, οὐδὲ τῶν
ἄλλων οὐδενὶ τῶν ψεκτῶν. φρονήσεως ἄρα ἀντιτεινούσης· 5
αὕτη γὰρ ἰσχυρότατον. ἀλλ' ἄτοπον· ἔσται γὰρ ὁ αὐτὸς
ἅμα φρόνιμος καὶ ἀκρατής, φήσειε δ' οὐδ' ἂν εἷς φρονίμου
εἶναι τὸ πράττειν ἑκόντα τὰ φαυλότατα. πρὸς δὲ τούτοις
δέδεικται πρότερον ὅτι πρακτικός γε ὁ φρόνιμος (τῶν γὰρ
ἐσχάτων τις) καὶ τὰς ἄλλας ἔχων ἀρετάς. — ἔτι εἰ μὲν ἐν 6
τῷ ἐπιθυμίας ἔχειν ἰσχυρὰς καὶ φαύλας ὁ ἐγκρατής, οὐκ
ἔσται ὁ σώφρων ἐγκρατὴς οὐδ' ὁ ἐγκρατὴς σώφρων· οὔτε
γὰρ τὸ ἄγαν σώφρονος οὔτε τὸ φαύλας ἔχειν. ἀλλὰ μὴν
δεῖ γε. εἰ μὲν γὰρ χρησταὶ αἱ ἐπιθυμίαι, φαύλη ἡ κω-
λύουσα ἕξις μὴ ἀκολουθεῖν, ὥσθ' ἡ ἐγκράτεια οὐ πᾶσα
σπουδαία· εἰ δ' ἀσθενεῖς καὶ μὴ φαῦλαι, οὐθὲν σεμνόν, οὐδ'
εἰ φαῦλαι καὶ ἀσθενεῖς, οὐδὲν μέγα. — ἔτι εἰ πάσῃ δόξῃ 7
ἐμμενετικὸν ποιεῖ ἡ ἐγκράτεια, φαύλη, οἷον εἰ καὶ τῇ
ψευδεῖ· καὶ εἰ πάσης δόξης ἡ ἀκρασία ἐκστατικόν, ἔσται
τις σπουδαία ἀκρασία, οἷον ὁ Σοφοκλέους Νεοπτόλεμος ἐν
τῷ Φιλοκτήτῃ. ἐπαινετὸς γὰρ οὐκ ἐμμένων οἷς ἐπείσθη ὑπὸ
τοῦ Ὀδυσσέως διὰ τὸ λυπεῖσθαι ψευδόμενος. — ἔτι ὁ σοφι- 8
στικὸς λόγος [ψευδόμενος] ἀπορία· διὰ γὰρ τὸ παράδοξα
βούλεσθαι ἐλέγχειν, ἵνα δεινοὶ ὦσιν ὅταν ἐπιτύχωσιν, ὁ
γενόμενος συλλογισμὸς ἀπορία γίνεται· δέδεται γὰρ ἡ

1146a, 2. *ἐμμένειν ἐν ταύταις* Ald. An., *μένειν ἐν ταύταις Γ*, *ἐμμένειν αὐταῖς* Coraes ‖ 4. *φρονήσεως* — 9. *ἀρετάς*] v. quae adnotabo ad 1152a, 6 sqq. ‖ 5. *ἰσχυροτάτη* M^b et rc. K^b ‖ 6. *ἂν οὐδ' εἷς* $Π^2 M^b$, *ἂν οὐδὲ* Ald. ‖ 8. *γὰρ* post 9. *ἐσχάτων* $Π^2$ Ald. ‖ 11. *ἔστιν* $Π^2$ † ‖ 13. *ἄγεσθαι* (?) An. ‖ 14. *μὴ* om. $Π^2$ et rc. K^b, c. c. add. An. ‖ 15. *ἀσθενεῖς* — 16. *εἰ* secl. Garvius ‖ 21. *ἔτι* — 27. *λόγον* secl. Garvius, non reddunt Hel. et M. M. 1201a, 16 sqq. ‖ 22. *ψευδόμενος ἀπορία* secl. Bergius. *ψευδόμενος* non vertit Argyropylus, secludendum esse ci. Zellius, secl. Coraes.

(II)
διάνοια, ὅταν μένειν ⟨μὲν⟩ μὴ βούληται διὰ τὸ μὴ ἀρέσκειν
τὸ συμπερανθέν, προϊέναι δὲ μὴ δύνηται διὰ τὸ λῦσαι μὴ
9 ἔχειν τὸν λόγον. συμβαίνει δ' ἔκ τινος λόγου ἡ ἀφροσύνη
μετ' ἀκρασίας ἀρετή· τἀναντία γὰρ πράττει ὧν ὑπολαμβά-
νει διὰ τὴν ἀκρασίαν, ὑπολαμβάνει δὲ τἀγαθὰ κακὰ εἶ-
ναι καὶ οὐ δεῖν πράττειν, ὥστε τἀγαθὰ καὶ οὐ τὰ κακὰ
10 πράξει. — ἔτι ὁ τῷ πεπεῖσθαι πράττων καὶ διώκων τὰ
ἡδέα καὶ προαιρούμενος βελτίων ἂν δόξειεν τοῦ μὴ διὰ
λογισμὸν ἀλλὰ δι' ἀκρασίαν. εὐιατότερος γὰρ διὰ τὸ μετα-
πεισθῆναι ἄν· ὁ δ' ἀκρατὴς ἔνοχος τῇ παροιμίᾳ ἐν ᾗ
φαμὲν "ὅταν τὸ ὕδωρ πνίγῃ, τί δεῖ ἐπιπίνειν;" εἰ μὲν γὰρ
ἐπέπειστο ἃ πράττει, μεταπεισθεὶς ἂν ἐπαύσατο, νῦν δ' οὐ 1146b
11 πεπεισμένος οὐδὲν ἧττον ἄλλα πράττει. — ἔτι εἰ περὶ
πάντα ἀκρασία ἐστὶν καὶ ἐγκράτεια, τίς ὁ ἁπλῶς ἀκρατής;
οὐδεὶς γὰρ ἁπάσας ἔχει τὰς ἀκρασίας, φαμὲν δ' εἶναί τι-
νας ἁπλῶς.

12 αἱ μὲν οὖν ἀπορίαι τοιαῦταί τινες συμβαίνουσιν, τούτων 4
δὲ τὰ μὲν ἀνελεῖν δεῖ τὰ δὲ καταλιπεῖν· ἡ γὰρ λύσις τῆς
III ἀπορίας εὕρεσις ἐστίν. πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον πότερον
εἰδότες ἢ οὔ, καὶ πῶς εἰδότες· εἶτα περὶ ποῖα τὸν ἀκρατῆ
καὶ τὸν ἐγκρατῆ θετέον, λέγω δὲ πότερον περὶ πᾶσαν
ἡδονὴν καὶ λύπην ἢ περί τινας ἀφωρισμένας· καὶ τὸν
ἐγκρατῆ καὶ τὸν καρτερικόν, πότερον ὁ αὐτὸς ἢ ἕτερος
ἐστίν· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅσα συγγενῆ τῆς

25. μὲν Ald., om. ΓΠ H^a N^b Ar. ‖ 32. ἂν om. $Π^1$ (suppl. rc. K^b) ‖ 35. πνίγει M^b, τὴν φάρυγγα πνίγῃ Ald. Ar., πνίγῃ c. c. An. ‖ τί δεῖ ἐπιπίνειν secl. Bergius (male) ‖ ἔτι πίνειν Γ L^b Ald., γ' ἔτ' ἐμπίνειν ci. Coraes † ‖ 1146b, 1. μὴ ante ἐπέπειστο add. $ΓΠ^2$ Ald. An. Bk. Fr., c. c. om. Hel. (?) Ar., secl. Rr. ‖ δ' οὐ Lambinus, δὲ ΓΠ Ald. An. Ar. Bk. Fr. (Haeck.), δὲ ⟨μὴ⟩ Coraes, δὲ ⟨ἄλλα⟩ Rr. ‖ 2. πεπεισμένος secludendum esse ci. Haecker ‖ 3. ἅπαντα $Π^2$, πάντα c. c. An. ‖ 4. πάσας $Π^2$ An. ‖ 7. ἀναλύειν Coraes, λύειν ci. Coraes ‖ 9. εἰδότες ⟨ἀκρατεύονται⟩ vel εἰδότες ⟨ἀκρατεῖς⟩ ci. Spengelius.

(III)
θεωρίας ἐστὶ ταύτης. [ἔστι δ' ἀρχὴ τῆς σκέψεως, πότερον 2
ὁ ἐγκρατὴς καὶ ὁ ἀκρατής εἰσιν τῷ περὶ ἃ ἢ τῷ πῶς
ἔχοντες τὴν διαφοράν, λέγω δὲ πότερον τῷ περὶ ταδὶ εἶναι
μόνον ἀκρατὴς ὁ ἀκρατής, ἢ οὒ ἀλλὰ τῷ ὥς, ἢ οὒ ἀλλ'
ἐξ ἀμφοῖν[[· ἔπειτ' εἰ περὶ πάντ' ἐστὶν ἡ ἀκρασία καὶ ἡ
ἐγκράτεια ἢ οὔ]]. οὔτε γὰρ περὶ ἅπαντ' ἐστὶν ὁ ἁπλῶς ἀκρα-
τής, ἀλλὰ περὶ ἅπερ ὁ ἀκόλαστος, οὔτε τῷ πρὸς ταῦτα
ἁπλῶς ἔχειν (ταὐτὸν γὰρ ἂν ἦν τῇ ἀκολασίᾳ), ἀλλὰ τῷ
ὡδὶ ἔχειν. ὃ μὲν γὰρ ἄγεται προαιρούμενος, νομίζων ἀεὶ
δεῖν τὸ παρὸν ἡδὺ διώκειν· ὃ δ' οὐκ οἴεται μέν, διώκει δέ.]

5 περὶ μὲν οὖν τοῦ δόξαν ἀληθῆ ἀλλὰ μὴ ἐπιστήμην 3
εἶναι παρ' ἣν ἀκρατεύονται, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸν λό-
γον (ἔνιοι γὰρ τῶν δοξαζόντων οὐ διστάζουσιν, ἀλλ' οἴονται
ἀκριβῶς εἰδέναι· εἰ οὖν διὰ τὸ ἠρέμα πιστεύειν οἱ δοξάζον- 4
τες μᾶλλον τῶν ἐπισταμένων παρὰ τὴν ὑπόληψιν πράξου-
σιν, οὐθὲν διοίσει ἐπιστήμη δόξης· ἔνιοι γὰρ πιστεύουσιν οὐδὲν
ἧττον οἷς δοξάζουσιν ἢ ἕτεροι οἷς ἐπίστανται· δηλοῖ δ' Ἡρά-
κλειτος)· ἀλλ' ἐπεὶ διχῶς λέγομεν τὸ ἐπίστασθαι (καὶ γὰρ 5
ὁ ἔχων μὲν οὐ χρώμενος δὲ τῇ ἐπιστήμῃ καὶ ὁ χρώμενος
λέγεται ἐπίστασθαι), διοίσει τὸ ἔχοντα μὲν μὴ θεωροῦντα
δὲ ἃ μὴ δεῖ πράττειν τοῦ ἔχοντα καὶ θεωροῦντα. τοῦτο
γὰρ δοκεῖ δεινόν, ἀλλ' οὐκ εἰ μὴ θεωρῶν. — ἔτι ἐπεὶ δύο 6
1147a τρόποι τῶν προτάσεων, ἔχοντα μὲν ἀμφοτέρας οὐδὲν κω-
λύει πράττειν παρὰ τὴν ἐπιστήμην, χρώμενον μέντοι τῇ

14. ἔστι — 24. δέ = 8. πρῶτον — 14. ταύτης secl. Rassovius et Haecker, nec multo aliter iudicat Rr.: Eudemo tribuerim, praeterea v. Prolegg. ‖ δ'] δ' ἡ Π^2 ‖ 15. ὁ post καὶ om. Π^2 Ald. ‖ 17. ὥς — ἀλλ' om. Ald. Ar., ἢ οὒ ἀλλ' ἐξ ἀμφοῖν om. Π^2 ‖ 18. ἔπειτ' — 19. οὔ secl. Rr. ‖ ἡ om. $K^b L^b$ ‖ ἡ om. K^b Ald. ‖ 19. ἀλλ' ἐξ ἀμφοῖν post οὔ add. Π^2 † ‖ ἅπαντά Ald. An., πάντ' Π^2 Bk. Fr. Rr. ‖ 21. ἂν om. Π^2 Ald. ‖ 27. εἰ — 30. Ἡράκλειτον alteram recensionem esse antecedentium 24. περὶ — 27. εἰδέναι haud recte putat Imelmannus, prb. Wilson, v. Prolegg. ‖ 29. ἐπιστήμη δόξης secl. Imelmannus ‖ γὰρ] τε γὰρ Π^2 ‖ 34. καὶ τὸ θεωροῦντα post δὲ add. $\Pi^2 K^b$ Ald. An. Ar.

(III)
καθόλου ἀλλὰ μὴ τῇ κατὰ μέρος· πρακτὰ γὰρ τὰ καθ'
ἕκαστα. διαφέρει δὲ καὶ τὸ καθόλου. τὸ μὲν γὰρ ἐφ' ἑαυτοῦ
τὸ δ' ἐπὶ τοῦ πράγματός ἐστιν. οἷον ὅτι παντὶ ἀνθρώπῳ
συμφέρει τὰ ξηρά, καὶ ὅτι οὗτος ἄνθρωπος· ἢ ὅτι ξηρὸν
τὸ τοιόνδε, ἀλλ' εἰ τόδε τοιόνδε, ἢ οὐκ ἔχει ἢ οὐκ ἐνεργεῖ.
κατά τε δὴ τούτους διοίσει τοὺς τρόπους ἀμήχανον ὅσον, ὥστε
δοκεῖν οὕτω μὲν εἰδέναι μηδὲν ἄτοπον, ἄλλως δὲ θαυμα-
7 στόν. — ἔτι τὸ ἔχειν τὴν ἐπιστήμην ἄλλον τρόπον τῶν νῦν
ῥηθέντων ὑπάρχει τοῖς ἀνθρώποις· ἐν τῷ γὰρ ἔχειν μὲν
μὴ χρῆσθαι δὲ διαφέρουσαν ὁρῶμεν τὴν ἕξιν, ὥστε καὶ
ἔχειν πως καὶ μὴ ἔχειν, οἷον τὸν καθεύδοντα καὶ μαινό-
μενον καὶ οἰνωμένον. ἀλλὰ μὴν οὕτω διατίθενται οἵ γε ἐν
τοῖς πάθεσιν ὄντες· θυμοὶ γὰρ καὶ ἐπιθυμίαι ἀφροδισίων
καὶ ἔνια τῶν τοιούτων ἐπιδήλως καὶ τὸ σῶμα μεθιστᾶσιν,
ἐνίοις δὲ καὶ μανίας ποιοῦσιν. δῆλον οὖν ὅτι ὁμοίως ἔχειν
8 λεκτέον τοὺς ἀκρατεῖς τούτοις. τὸ δὲ λέγειν τοὺς λόγους τοὺς
ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης οὐδὲν σημεῖον· καὶ γὰρ οἱ ἐν τοῖς πά-
θεσι τούτοις ὄντες ἀποδείξεις καὶ ἔπη λέγουσιν Ἐμπεδοκλέους,
καὶ οἱ πρῶτον μαθόντες συνείρουσι μὲν τοὺς λόγους, ἴσασι
δ' οὔπω· δεῖ γὰρ συμφυῆναι, τοῦτο δὲ χρόνου δεῖ· ὥστε κα-

1147a, 3. τὰ ante πρακτὰ transponendum esse ci. Coraes || 4. καθόλου] κατὰ μέρος ci. Rr. (perperam) || 6. καὶ secl. Rieckher, καὶ — ἄνθρωπος secl. Spengelius (male) || αὐτὸς οὗτος Π^2 et rc. K^b et, ut videtur, An. et Hel., οὗτος ΓN^b Ald. Ar. Bk. Fr. Rr., ὁ αὐτὸς $\Pi^1 H^a$, αὐτὸς? Rassovius (fors. recte), ὁ τοιοῦτος? Spengelius (haud recte) || ἄνθρωπος ⟨ἔχει⟩ Haecker (haud recte) || ἢ — 7. τὸ τοιόνδε secl. Haecker (haud recte) || 7. ἢ prius om. Π^1 (suppl. rc. K^b) || 8. γε Coraes || 9. εἶναι Π^2 An. et rc. K^b, εἰδότα Lambinus (perperam) † || 10. ἔτι — b, 9. ἀκούειν alteram recensionem esse antecedentium 1146b, 31. ἀλλ' — 1147a, 9. θαυμαστόν et sequentibus 1147b, 9. ἐπεὶ — 17. αἰσθητικῆς priorem illam continuari vix recte ci. Wilson, v. Prolegg. || 14. γε om. Π^1 Bk. Fr. Rr. || 19. τοῦ ἐνεργεῖν κατὰ τὴν ἐπιστήμην post σημεῖον add. Π^2 Ald., τοῦ εἰδέναι add. O^2, c. c. om. An. Ar. || 21. οἱ] τὸ O^b et rc. K^b || πρῶτοι Π^1 (crx. rc. K^b) † || μανθάνοντες? Thurotus (nescio an recte) || συνεργοῦσι Π^1, συνείρουσι c. c. An. Hel. Ar. et rc. K^b || 22. συμφυῆ εἶναι Ald., συμφῦναι $\Pi^2 M^b$ Hel. Bk. Fr. Rr. || τοῦτο Π^1 Ald. †.

(III)

θάπερ τοὺς ὑποκρινομένους, οὕτως ὑποληπτέον λέγειν καὶ τοὺς
ἀκρατευομένους. — ἔτι καὶ ὧδε φυσικῶς ἄν τις ἐπιβλέψειεν 9
τὴν αἰτίαν. ἡ μὲν γὰρ καθόλου δόξα, ἡ δ' ἑτέρα περὶ τῶν
καθ' ἕκαστά ἐστιν, ὧν αἴσθησις ἤδη κυρία· ὅταν δὲ μία
γένηται ἐξ αὐτῶν, ἀνάγκη τὸ συμπερανθὲν ἔνθα μὲν φά-
ναι τὴν ψυχήν, ἐν δὲ ταῖς ποιητικαῖς πράττειν εὐθύς,
οἷον, εἰ παντὸς γλυκέος γεύεσθαι δεῖ, τουτὶ δὲ γλυκὺ ὡς
ἕν τι τῶν καθ' ἕκαστον, ἀνάγκη τὸν δυνάμενον καὶ μὴ
κωλυόμενον ἅμα τοῦτο καὶ πράττειν. ὅταν οὖν ἡ μὲν κα- 10
θόλου ἐνῇ κωλύουσα γεύεσθαι, ἡ δέ, ὅτι πᾶν γλυκὺ
ἡδύ, τουτὶ δὲ γλυκύ (αὕτη δὲ ἐνεργεῖ), τύχῃ δὲ ἐπιθυμία
ἐνοῦσα, ἡ μὲν οὖν λέγει φεύγειν τοῦτο, ἡ δ' ἐπιθυμία ἄγει
(κινεῖν γὰρ ἕκαστον δύναται τῶν μορίων)· ὥστε συμβαίνει
1147b ὑπὸ λόγου πως καὶ δόξης ἀκρατεύεσθαι, οὐκ ἐναντίας δὲ
καθ' αὑτήν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς (ἡ γὰρ ἐπιθυμία 11
ἐναντία, ἀλλ' οὐχ ἡ δόξα) τῷ ὀρθῷ λόγῳ. ὥστε καὶ διὰ
τοῦτο τὰ θηρία οὐκ ἀκρατῆ, ὅτι οὐκ ἔχει τῶν καθόλου ὑπό-
ληψιν ἀλλὰ τῶν καθ' ἕκαστα φαντασίαν καὶ μνήμην. —
πῶς δὲ λύεται ἡ ἄγνοια καὶ πάλιν γίνεται ἐπιστήμων ὁ 12
ἀκρατής, ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ οἰνωμένου καὶ καθεύδον-
τος καὶ οὐκ ἴδιος τούτου τοῦ πάθους, ὃν δεῖ παρὰ τῶν φυ-
σιολόγων ἀκούειν. — ἐπεὶ δ' ἡ τελευταία πρότασις δόξα τε 13
αἰσθητοῦ καὶ κυρία τῶν πράξεων, ταύτην ⟨δὲ⟩ ἢ οὐκ ἔχει
ἐν τῷ πάθει ὤν, ἢ οὕτως ἔχει ὡς οὐκ ἦν τὸ ἔχειν ἐπί-
στασθαι ἀλλὰ λέγειν ὥσπερ ὁ οἰνωμένος τὰ Ἐμπεδοκλέους,

28. ταῖς πρακτικαῖς ci. Coraes, τοῖς πρακτοῖς Lambinus || 32. δέ om. L^b et pr. K^b, c. c. add. An. Ar. et rc. K^b || τὸ post πᾶν add. Π^2 An. Ald. Bk. Fr. Rr. || 34. οὖν add. Π^1 Ald. (del. rc. K^b), c. c. om. An. (?) Bk. Fr. Rr. || 1147b, 4. τῶν] τὴν An., om. Π^1 (suppl. rc. K^b) † || 6. πῶς — 9. ἀκούειν post 17. αἰσθητικῆς tri. Haecker (nescio an recte) || 7. καὶ περὶ] ὁ περὶ K^b, ὁ καὶ περὶ ΓM^b, καὶ ὁ περὶ Bergius, ὃς καὶ περὶ? Susem. || 10. δὲ add. Rr. || ὁ post ἔχει add. O^b Ald. Bk. Rr., om., ut videtur, etiam An. || 11. ἦν τὸ] ἦν τῶ ΓΠ^2, ἦν τω corr. (i. e. aut corr.[2] aut rc.) K^b, ἐν τῷ M^b, ἦν ἐν τῷ Gifanius, εἶναι τὸ Coraes.

(III) καὶ διὰ τὸ μὴ καθόλου μηδὲ ἐπιστημονικὸν ὁμοίως εἶναι δοκεῖν τῷ καθόλου τὸν ἔσχατον ὅρον καὶ ἔοικεν ὃ ἐζήτει
14 Σωκράτης συμβαίνειν· οὐ γὰρ τῆς κυρίως ἐπιστήμης εἶναι δοκούσης παρούσης γίνεται τὸ πάθος, οὐδ' αὕτη περιέλκεται διὰ τὸ πάθος, ἀλλὰ τῆς αἰσθητικῆς.

IV περὶ μὲν οὖν τοῦ εἰδότα καὶ μή, καὶ πῶς εἰδότα 6
ἐνδέχεται ἀκρατεύεσθαι, τοσαῦτα εἰρήσθω· πότερον δ' ἐστί τις ἁπλῶς ἀκρατὴς ἢ πάντες κατὰ μέρος, καὶ εἰ ἔστιν, περὶ ποῖά ἐστιν, λεκτέον ἐφεξῆς. ὅτι μὲν οὖν περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας εἰσὶν οἵ τε ἐγκρατεῖς καὶ καρτερικοὶ καὶ
2 οἱ ἀκρατεῖς καὶ μαλακοί, φανερόν· ἐπεὶ δ' ἐστὶν τὰ μὲν ἀναγκαῖα τῶν ποιούντων ἡδονήν, τὰ δ' αἱρετὰ μὲν καθ' αὑτὰ ἔχοντα δ' ὑπερβολήν, ἀναγκαῖα μὲν τὰ σωματικά (λέγω δὲ τὰ τοιαῦτα, τά τε περὶ τὴν τροφὴν καὶ τὴν τῶν ἀφροδισίων χρείαν, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν σωματικῶν περὶ ἃ τὴν ἀκολασίαν ἔθεμεν καὶ τὴν σωφροσύνην), τὰ δ' ἀναγκαῖα μὲν οὐχί, αἱρετὰ δὲ καθ' αὑτά (λέγω δὲ οἷον νίκην τιμὴν πλοῦτον καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν καὶ ἡδέων)· τοὺς μὲν οὖν πρὸς ταῦτα παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ὑπερβάλλοντας τὸν ἐν αὑτοῖς ἁπλῶς μὲν οὐ λέγομεν ἀκρατεῖς, προστιθέντες δὲ τὸ χρημάτων ἀκρατεῖς καὶ κέρδους καὶ τιμῆς καὶ θυμοῦ, ἁπλῶς δ' οὒ ὡς ἑτέρους καὶ καθ' ὁμοιότητα λεγομένους[, ὥσπερ ἄνθρωπος ὁ τὰ Ὀλύμπια νενικηκώς, ἐκείνῳ γὰρ ὁ κοινὸς λόγος τοῦ ἰδίου μικρῷ διέφερεν, 1148
ἀλλ' ὅμως ἕτερος ἦν (σημεῖον δέ· ἡ μὲν γὰρ ἀκρασία

16. αὐτὴ ΓΠ² Ald., αὕτη c. c. Hel. Ar. ‖ 17. ἀλλ' ἡ αἰσθητική ci. Rr. ‖ 18. ⟨πότερον⟩ εἰδότα olim ci. Spengelius, ⟨εἰ⟩ εἰδότα olim ci. Rassovius ‖ καὶ] ἢ Γ ‖ εἰδότα post 19. ἐνδέχεται Π² ‖ 23. οἱ ante μαλακοί add. Π²Mᵇ ‖ 26. τὰ τοιαῦτα secl. Coraes (male) ‖ 29. οὒ Π² Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ δὲ ante λέγω pr. Kᵇ (crx. rc.), om. Mᵇ ‖ 31. οὖν om. Π¹, c. c. add. Hel. ‖ 34. ἁπλῶς δ' οὒ post 35. λεγομένους tri. Thurotus ‖ 35. ὥσπερ — 1148a, 4. οὐθείς secl. Haecker ‖ Ἄνθρωπος Alex. in Top. 262b, 13. An. Mi. f. 59ᵇ ‖ 1148a, 1. μικρὸν LᵇMᵇ ‖ 2. ἦν ** Garvius.

(IV)

ψέγεται οὐχ ὡς ἁμαρτία μόνον ἀλλὰ καὶ ὡς κακία τις ἢ
ἁπλῶς οὖσα ἢ κατά τι μέρος, τούτων δ' οὐδείς)], τῶν δὲ 3
περὶ τὰς σωματικὰς ἀπολαύσεις, περὶ ἃς λέγομεν τὸν σώφρονα καὶ ἀκόλαστον, ὁ μὴ τῷ προαιρεῖσθαι τῶν τε ἡδέων διώκων τὰς ὑπερβολὰς καὶ τῶν λυπηρῶν ** φεύγων, πείνης καὶ δίψης καὶ ἀλέας καὶ ψύχους καὶ πάντων τῶν περὶ ἁφὴν καὶ γεῦσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν προαίρεσιν καὶ τὴν διάνοιαν, ἀκρατὴς λέγεται, οὐ κατὰ πρόσθεσιν, ὅτι περὶ
τάδε, καθάπερ ὀργῆς, ἀλλ' ἁπλῶς μόνον. σημεῖον δέ· 4
καὶ γὰρ μαλακοὶ λέγονται περὶ ταύτας, περὶ ἐκείνων δ' οὐδεμίαν. καὶ διὰ τοῦτο εἰς ταὐτὸ τὸν ἀκρατῆ καὶ τὸν ἀκόλαστον τίθεμεν καὶ ἐγκρατῆ καὶ σώφρονα, ἀλλ' οὐκ ἐκείνων οὐδένα, διὰ τὸ περὶ τὰς αὐτάς πως ἡδονὰς καὶ λύπας εἶναι· οἳ δ' εἰσὶ μὲν περὶ ταὐτά, ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως εἰσίν, ἀλλ' οἳ μὲν προαιροῦνται οἳ δ' οὐ προαιροῦνται. [διὸ μᾶλλον ἀκόλαστον ἂν εἴποιμεν ὅστις μὴ ἐπιθυμῶν ἢ ἠρέμα διώκει τὰς ὑπερβολὰς καὶ φεύγει μετρίας λύπας, ἢ τοῦτον ὅστις διὰ τὸ ἐπιθυμεῖν σφόδρα· τί γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιήσειεν, εἰ προσγένοιτο ἐπιθυμία νεανικὴ καὶ περὶ τὰς τῶν ἀναγκαίων ἐν-
δείας λύπη ἰσχυρά; ἐπεὶ δὲ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ἡδο- 5
νῶν αἳ μέν εἰσι ⟨τῶν⟩ τῷ γένει καλῶν καὶ σπουδαίων (τῶν γὰρ ἡδέων ἔνια φύσει αἱρετά, τὰ δ' ἐναντία τούτων, τὰ δὲ

3. ἢ — 4. μέρος om. Garvius ‖ 6. τε] δὲ O² et pr. Kᵇ (crx. rc.), om. Lᵇ Mᵇ Ald. et fort. Ar. ‖ 7. ⟨τὰ μέτρια⟩ τῶν λυπηρῶν Rassovius, τῶν λυπηρῶν ⟨ὁτιοῦν⟩ ci. Rr. ‖ 11. τόδε? Coraes ‖ σημεῖον — 13. οὐδεμίαν secl. Haecker ‖ 12. μαλακοὶ] ἀκόλαστοι Ald. An. Hel. Ar. et corr. Par. 1417 ‖ 13. τὸν post καὶ om. Π² Ald. ‖ 17. διὸ — 22. ἰσχυρά secl. Rr., — b, 14. φαμέν secl. Susem.: v. quae adnotabo ad v. 22 sqq. ‖ 19. ὑπερβολὰς ⟨τῶν ἡδέων⟩ Rassovius ‖ 22. ἐπεὶ — b, 14. φαμέν = 1147b, 21. ὅτι — 1148a, 22. ἰσχυρά (rectius = 1147b, 23. ἐπεὶ — 1148a, 17. προαιροῦνται, id quod perspexit Wilson) secl. Haecker et Rassovius, nec aliter iudicat Rr., genuina quaedam olim eorum loco stetisse simul suspicatur Haecker, ceterum v. Prolegg. et quae adnotabo ad 1150a, 16 sqq. ‖ ἔτι Muretus (male) ‖ 23. ⟨τῶν⟩ τῷ Rassovius, τῶν O³ Ald., prb. Rr. in adn. ‖ γένει] φύσει ci. Rr.

(IV) μεταξύ, καθάπερ διείλομεν πρότερον, οἷον χρήματα καὶ κέρδος καὶ νίκη καὶ τιμή· πρὸς ἅπαντα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ τὰ μεταξὺ οὐ τῷ πάσχειν καὶ ἐπιθυμεῖν καὶ φιλεῖν ψέγονται, ἀλλὰ τῷ πῶς καὶ ὑπερβάλλειν)· διὸ ὅσοι μὲν παρὰ τὸν λόγον ἢ κρατοῦνται ἢ διώκουσι τῶν φύσει τι καλῶν καὶ ἀγαθῶν, οἷον οἱ περὶ τιμὴν μᾶλλον ἢ δεῖ σπουδάζοντες ἢ περὶ τέκνα καὶ γονεῖς (καὶ γὰρ ταῦτα τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἐπαινοῦνται οἱ περὶ ταῦτα σπουδάζοντες· ἀλλ' ὅμως ἔστιν τις ὑπερβολὴ καὶ ἐν τούτοις, εἴ τις ὥσπερ ἡ Νιόβη μάχοιτο καὶ πρὸς τοὺς θεούς, ἢ ὥσπερ Σάτυρος ὁ φιλοπάτωρ ἐπικαλούμενος περὶ τὸν πατέρα· λίαν γὰρ ἐδόκει μωραίνειν) — μοχθηρία μὲν οὖν οὐδεμία περὶ ταῦτ' ἔστιν διὰ τὸ εἰρημένον, ὅτι φύσει τῶν αἱρετῶν ἕκαστόν ἐστι δι' αὑτό, φαῦλαι δὲ καὶ φευκταὶ καὶ ἁμαρτήματα αὐτῶν εἰσὶν αἱ ὑπερ-

6 βολαί· ὁμοίως δὲ οὐδὲ ἀκρασία (ἡ γὰρ ἀκρασία οὐ μόνον φευκτὸν ἀλλὰ καὶ τῶν ψεκτῶν ἐστίν), δι' ὁμοιότητα δὲ τοῦ πάθους προσεπιτιθέντες τὴν ἀκρασίαν περὶ ἕκαστον λέγουσιν, οἷον κακὸν ἰατρὸν καὶ κακὸν ὑποκριτήν, ὃν ἁπλῶς οὐκ ἂν εἴποιεν κακόν. ὥσπερ οὖν οὐδ' ἐνταῦθα, διὰ τὸ μὴ κακίαν εἶναι ἑκάστην αὐτῶν, ἀλλὰ τῷ ἀνάλογον ὁμοίαν, οὕτω δῆλον ὅτι κἀκεῖ ὑποληπτέον μόνην ἀκρασίαν καὶ ἐγκράτειαν εἶναι ἥτις ἐστὶν περὶ ταὐτὰ τῇ σωφροσύνῃ καὶ τῇ ἀκολασίᾳ, περὶ δὲ θυμὸν καθ' ὁμοιότητα λέγομεν· διὸ καὶ προστιθέντες ἀκρατῆ θυμοῦ ὥσπερ τιμῆς καὶ κέρδους φαμέν.]

V ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἔνια μὲν ἡδέα φύσει, καὶ τούτων τὰ

25. διειλόμην Π^1 † ‖ 26. δὴ Bas.[3] Rr. (male) ‖ 28. καὶ om. Π^1 Ar. Bk. Rr. ‖ 29. ἀκρατοῦνται L^b M^b Ar., κρατοῦνται c. c. An. ‖ 34. καὶ om Π^1 Ald. Ar. ‖ 1148b, 2. signum interruptae orationis ante μοχθηρία posuit Rassovius ‖ 4. φαῦλα — φευκτὰ K^b ‖ καὶ ἁμαρτήματα om. $\Gamma \Pi^2$ Ald. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ αὐτῶν — ὑμερβολαί om. K^b, εἰσὶν om. M^b † ‖ 7. τὴν] πρὸς τὴν Γ Muretus ‖ περὶ] πρὸς K^b † ‖ ἑκάστου Ald. Ar. Bk. Fr. ‖ 12. τῇ post καὶ om. Π^1 O^b (fors. recte) ‖ περὶ δὲ θυμόν] καὶ περὶ θυμὸν δὲ ci. Rr. ‖ 13. θυμοῦ K^b Ald. ‖ λεγομένην ci. Muretus ‖ 15—34] v. quae adnotabo ad 1149b, 23 sqq.

μὲν ἁπλῶς τὰ δὲ κατὰ γένη καὶ ζῴων καὶ ανθρώπων,
τὰ δ' οὐκ ἔστιν ἀλλὰ τὰ μὲν διὰ πηρώσεις τὰ δὲ δι' ἔθη
γίνεται, τὰ δὲ διὰ μοχθηρὰς φύσεις, ἔστιν καὶ περὶ τούτων
ἕκαστα παραπλησίας ἰδεῖν ἕξεις. λέγω δὲ τὰς θηριώδεις, 2
οἷον τὴν ἄνθρωπον ἣν λέγουσι τὰς κυούσας ἀνασχίζουσαν τὰ
παιδία κατεσθίειν, ἢ οἵοις χαίρειν φασὶν ἐνίους τῶν ἀπη-
γριωμένων περὶ τὸν Πόντον, τοὺς μὲν ὠμοῖς [τοὺς δὲ] ἀνδρῶν
κρέασιν, τοὺς δὲ τὰ παιδία δανείζειν ἀλλήλοις εἰς εὐωχίαν,
ἢ τὸ περὶ Φάλαριν λεγόμενον. αὗται μὲν θηριώδεις, αἳ 3
δὲ διὰ νόσους γίνονται καὶ διὰ μανίαν ἐνίοις, ὥσπερ ὁ
τὴν μητέρα καθιερεύσας καὶ φαγών, καὶ ὁ τοῦ συνδούλου
τὸ ἧπαρ. αἳ δὲ νοσηματώδεις ἢ ⟨φύσει ἢ⟩ ἐξ ἔθους, οἷον τρι-
χῶν τίλσεις καὶ ὀνύχων τρώξεις, ἔτι δ' ἀνθράκων καὶ γῆς,
πρὸς δὲ τούτοις ἡ τῶν ἀφροδισίων τοῖς ἄρρεσιν· τοῖς μὲν γὰρ
φύσει τοῖς δ' ἐξ ἔθους συμβαίνουσιν, οἷον τοῖς ὑβριζομένοις
ἐκ παίδων. ὅσοις μὲν οὖν φύσις αἰτία, τούτους μὲν οὐδεὶς ἂν 4
εἴπειεν ἀκρατεῖς, ὥσπερ οὐδὲ τὰς γυναῖκας, ὅτι οὐκ ὀπυίου-
σιν ἀλλὰ ὀπυίονται· ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς νοσηματωδῶς
ἔχουσι δι' ἔθος. τὸ μὲν οὖν ἔχειν ἕκαστα τούτων ἔξω τῶν 5
1149a *ὅρων ἐστὶ τῆς κακίας, καθάπερ καὶ ἡ θηριότης· τὸ δ'*
ἔχοντα κρατεῖν ἢ κρατεῖσθαι οὐχ ἡ ἁπλῆ ἀκρασία ἀλλὰ
ἡ καθ' ὁμοιότητα, καθάπερ καὶ τὸν περὶ τοὺς θυμοὺς ἔχοντα

17. *πηρώσεις*] *θηριότητα* Imelmannus ‖ 19. *ἕκαστον* L^b, om. O^b † ‖ 21. *οἵοις*] *οἷς* K^b, *οὓς* Coraes ‖ 22. *μερῶν* post *ἀπηγριωμένων* add. Ald., *γενῶν* ex Ar. add. Coraes ‖ *τοὺς δὲ* secl. Onckenius ‖ *ἀνθρώπων* *ΓΠ*² Bk. Fr. Rr., *ἀνθρωπείοις* O¹ Ar. et post 23. *κρέασιν* Ald. ‖ 23. *καὶ ἐσθίειν καὶ* post *παιδία* add. *Γ* ‖ *ἄλλοις δανείζειν* *Π*², *δανείζειν ἀλλήλοις* c. c. An. Hel. Ar. ‖ 25. *διὰ*] *διά τε* M^b O^b Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ *διὰ* post *καὶ* add. K^b, c. c. om. Bk. Fr. Rr. ‖ 27. *ἢ* om. K^b, del. Zwinger † ‖ *φύσει ἢ* add. Rassovius ‖ *τριχῶν* c. c. An. Hel. Ar., *αἱ τῶν* *Π*² M^b ‖ 30. *γυμναζομένοις* *Π*¹ An., *ἐθιζομένοις* *Γ* N^b Ar. („*consuetis*") ‖ 32. *εἴπειεν* Par. 1417, *εἴποιεν* *Π*¹ L^b Ald., *εἴποι* O^b ‖ *οὐχ* *Π*¹ N^b Ald. ‖ *ὀπύουσιν* Ald., *ὁπύουσιν* *Π*¹ N^b ‖ 33. *ὀπύονται* Ald., *ὁπύονται* *Π*¹ N^b ‖ *δὲ* om. *Π*¹ Ar. ‖ 1149a, 2. *κρατεῖν*] *καρτερεῖν* K^b O^b.

(V)
τοῦτον τὸν τρόπον τοῦ πάθους ⟨ἀκρατῆ⟩, ἀκρατῆ δ' οὐ λεκτέον.
πᾶσα γὰρ ὑπερβάλλουσα καὶ ἀφροσύνη καὶ δειλία καὶ ἀκο-
λασία καὶ χαλεπότης αἳ μὲν θηριώδεις αἳ δὲ νοσηματώδεις
6 εἰσίν· ὁ μὲν γὰρ φύσει τοιοῦτος οἷος δεδιέναι πάντα, κἂν
ψοφήσῃ μῦς, θηριώδη δειλίαν δειλός, ὃ δὲ τὴν γαλῆν ἐδε-
δίει διὰ νόσον· καὶ τῶν ἀφρόνων οἱ μὲν ἐκ φύσεως ἀλό-
γιστοι καὶ μόνον τῇ αἰσθήσει ζῶντες θηριώδεις, ὥσπερ ἔνια
γένη τῶν πόρρω βαρβάρων, οἳ δὲ διὰ νόσους, οἷον τὰς ἐπι-
7 ληπτικάς, ἢ μανίας νοσηματώδεις. τούτων δ' ἔστι μὲν ἔχειν
τινὰ ἐνίοτε μόνον, μὴ κρατεῖσθαι δέ, λέγω δ' οἷον εἰ Φά-
λαρις κατεῖχεν ἐπιθυμῶν παιδίου φαγεῖν ἢ πρὸς ἀφροδι-
8 σίων ἄτοπον ἡδονήν· ἔστι δὲ καὶ κρατεῖσθαι, μὴ μόνον
ἔχειν. ὥσπερ οὖν καὶ μοχθηρία ἡ μὲν κατ' ἄνθρωπον ἁπλῶς
λέγεται μοχθηρία, ἡ δὲ κατὰ πρόσθεσιν, ὅτι θηριώδης ἢ
νοσηματώδης, ἁπλῶς δ' οὔ, τὸν αὐτὸν τρόπον δῆλον ὅτι καὶ
ἀκρασία ἐστὶν ἣ μὲν θηριώδης ἣ δὲ νοσηματώδης, ἁπλῶς
δὲ ἡ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀκολασίαν μόνη.

9 ὅτι μὲν οὖν ἀκρασία καὶ ἐγκράτειά ἐστι μόνον περὶ 7
ἅπερ ἀκολασία καὶ σωφροσύνη, καὶ ὅτι περὶ τὰ ἄλλα
ἐστὶν ἄλλο εἶδος ἀκρασίας, λεγόμενον κατὰ μεταφορὰν καὶ
VI οὐχ ἁπλῶς, δῆλον· [ὅτι δὲ καὶ ἧττον αἰσχρὰ ἀκρασία ἡ
τοῦ θυμοῦ ἢ ἡ τῶν ἐπιθυμιῶν, θεωρήσωμεν. ἔοικε γὰρ ὁ
θυμὸς ἀκούειν μέν τι τοῦ λόγου, παρακούειν δέ, καθάπερ οἱ

4. ⟨τούτον⟩ τοῦ Lambinus ‖ ⟨ἀκρατῆ⟩, ἀκρατῆ Lambinus ‖ 5. κακία ante καὶ ἀφροσύνη add. Γ Ald. An. Hel. Ar. et mg. Lᵇ (fors. recte) ‖ 12. τούτων — 20. μόνη alteram recensionem praecedentium 1148b, 34. τὸ — 1149a, 12. νοσηματώδεις tertiamque 1149b, 30. τούτων — 1150a, 5. ἀρχή esse censet Wilson, v. praeterea Prolegg. et quae adnotabo ad 1150a, 6 sqq. ‖ 13. μόνον] μὲν μόνον Π¹ ‖ λέγω δ' om. Π² Ar. ‖ 16. μοχθηρίας Kᵇ (fors. recte) ‖ 20. μόνην Π¹Lᵇ, μόνον Γ Ar. ‖ 24. ὅτι — 1150a, 8. θηρίον secl. Rassovius, nec omnia haec in hunc locum non admodum quadrare negat Rr., v. etiam quae ad b, 8 sqq. adnotabo (agnoscunt iam M. M. 1202b, 9—29. 1203a, 11—29) ‖ 25. ἢ ἡ] ἡ pr. Kᵇ, ἢ Mᵇ et rc. Kᵇ ‖ 26. καθάπερ ⟨γὰρ⟩ ci. Bergius.

(VI)

ταχεῖς τῶν διακόνων [[οἳ]] πρὶν ἀκοῦσαι πᾶν τὸ λεγόμενον ἐκθέουσιν, εἶτα ἁμαρτάνουσι τῆς προστάξεως, καὶ οἱ κύνες, πρὶν σκέψασθαι εἰ φίλος, ἂν μόνον ψοφήσῃ, ὑλακτοῦσιν· οὕτως ὁ θυμὸς διὰ θερμότητα καὶ ταχυτῆτα τῆς φύσεως ἀκούσας μέν, οὐκ ἐπίταγμα δ' ἀκούσας, ὁρμᾷ πρὸς τὴν τιμωρίαν. ὁ μὲν γὰρ λόγος ἢ ἡ φαντασία ὅτι ὕβρις ἢ ὀλιγωρία ἐδήλωσεν, ὃ δ' ὥσπερ συλλογισάμενος ὅτι δεῖ τῷ τοιούτῳ πολεμεῖν χαλεπαίνει δὴ εὐθύς· ἡ δ' ἐπιθυμία, ἐὰν μόνον εἴπῃ ὅτι ἡδὺ [[ὁ λόγος ἢ]] ἡ αἴσθησις, ὁρμᾷ πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν. ὥσθ' ὁ μὲν θυμὸς ἀκολουθεῖ τῷ λόγῳ πως, ἡ δὲ ἐπιθυμία οὔ. αἰσχίων οὖν· ὁ μὲν γὰρ τοῦ θυμοῦ ἀκρατὴς τοῦ λόγου πως ἡττᾶται, ὃ δὲ τῆς ἐπιθυμίας καὶ οὐ τοῦ λόγου.

ἔτι ταῖς φυσικαῖς μᾶλλον συγγνώμη ἀκολουθεῖν ὀρέξεσιν, 2
ἐπεὶ καὶ ἐπιθυμίαις ταῖς τοιαύταις μᾶλλον ὅσαι κοιναὶ πᾶσιν, καὶ ἐφ' ὅσον κοιναί· ὁ δὲ θυμὸς φυσικώτερον καὶ ἡ χαλεπότης τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῶν μὴ ἀναγκαίων, ὥσπερ ὁ ἀπολογούμενος ὅτι τὸν πατέρα τύπτοι "καὶ γὰρ οὗτος" ἔφη "τὸν ἑαυτοῦ κἀκεῖνος τὸν ἄνωθεν", καὶ τὸ παιδίον δείξας "καὶ οὗτος ἐμέ" ἔφη, "ὅταν ἀνὴρ γένηται· συγγενὲς γὰρ ἡμῖν", καὶ ὁ ἑλκόμενος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ παύεσθαι ἐκέλευεν πρὸς ταῖς θύραις· καὶ γὰρ αὐτὸς ἑλκῦσαι τὸν πατέρα μέχρις ἐνταῦθα.

ἔτι ἀδικώτεροι οἱ ἐπιβου- 3
λότεροι. ὁ μὲν οὖν θυμώδης οὐκ ἐπίβουλος, οὐδ' ὁ θυμός, ἀλλὰ φανερός· ἡ δ' ἐπιθυμία, καθάπερ τὴν Ἀφροδίτην φασίν· "δολοπλόκου γὰρ κυπρογενοῦς·" καὶ τὸν κεστὸν ἱμάντα Ὅμηρος·

27. *οἳ* non vertit Ar., secl. Iackson, nescio tamen an tolerari queat ‖ 28. *προστάξεως* K^b L^b An. Hel. Ar., *πράξεως* cet. ‖ 29. *ἐὰν* $Π^2$ ‖ 30. *ὁ* add. $Π^2$ Ald. Hel., ⟨*καὶ*⟩ *ὁ* ci. Bergius ‖ 32. *ἢ ἡ φαντασία* secl. Garvius ‖ 34. *δὴ* add. K^b ‖ 35. *ὁ λόγος ἢ* secl. Garvius ‖ 1149b, 3. *τῆς ἐπιθυμίας* ⟨*τῆς ἐπιθυμίας*⟩ Spengelius (fors. recte) ‖ *καὶ οὐ*] *καὶ* K^b, *οὐ* L^b M^b † ‖ 4. *ἀκολουθεῖ* L^b M^b, *ἀκολουθῇ* An., *ἀκολουθεῖν* c. c. Hel. Ar. ‖ 7. *τῶν* alterum et *καὶ* secl. Spengelius ‖ 8 sqq. non usquequaquam germana videbantur iam Camerario, cf. quae ad a, 24 sqq. adnotavi ‖ 9. *τύπτει* L^b M^b Hel. † ‖ 13. *ἐπίβουλοι* Spengelius.

(VI)

πάρφασις, ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονέοντος.

*ὥστ' εἴπερ ἀδικωτέρα, καὶ αἰσχίων ἡ ἀκρασία αὕτη τῆς
περὶ τὸν θυμόν ἐστιν, καὶ ἁπλῶς ἀκρασία καὶ κακία πως.
4 ἔτι οὐδεὶς ὑβρίζει λυπούμενος, ὁ δ' ὀργῇ ποιῶν πᾶς ποιεῖ
λυπούμενος, ὁ δ' ὑβρίζων μεθ' ἡδονῆς. εἰ οὖν οἷς ὀργί-
ζεσθαι μάλιστα δίκαιον, ταῦτα ἀδικώτερα, καὶ ἡ ἀκρασία
5 ἡ δι' ἐπιθυμίαν· οὐ γάρ ἐστιν ἐν θυμῷ ὕβρις. — ὡς μὲν
τοίνυν αἰσχίων ἡ περὶ ἐπιθυμίας ἀκρασία τῆς περὶ τὸν θυ-
μόν, καὶ ὅτι ἔστιν ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ἀκρασία περὶ ἐπιθυ-
6 μίας καὶ ἡδονὰς σωματικάς, δῆλον, αὐτῶν δὲ τούτων τὰς
διαφορὰς ληπτέον. ὥσπερ γὰρ εἴρηται κατ' ἀρχάς, αἳ
μὲν ἀνθρωπικαί εἰσιν καὶ φυσικαί, καὶ τῷ γένει καὶ τῷ
μεγέθει, αἳ δὲ θηριώδεις, αἳ δὲ διὰ πηρώσεις καὶ νοσή-
ματα. τούτων δὲ περὶ τὰς πρώτας σωφροσύνη καὶ ἀκολα-
σία μόνον ἐστίν· διὸ καὶ τὰ θηρία οὔτε σώφρονα οὔτε ἀκό-
λαστα λέγομεν ἀλλ' ἢ κατὰ μεταφορὰν καὶ εἴ τινι ὅλως
ἄλλο πρὸς ἄλλο διαφέρει γένος τῶν ζῴων ὕβρει καὶ σινα-
μωρίᾳ καὶ τῷ παμφάγον εἶναι· οὐ γὰρ ἔχει προαίρεσιν
οὐδὲ λογισμόν, ἀλλ' ἐξέστηκε τῆς φύσεως, ὥσπερ οἱ μαι-
7 νόμενοι τῶν ἀνθρώπων. ἔλαττον δὲ θηριότης κακίας ⟨κακόν⟩,
φοβερώτερον δέ· οὐ γὰρ διέφθαρται τὸ βέλτιστον, ὥσπερ ἐν
τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' οὐκ ἔχει. ὅμοιον οὖν ὥσπερ ἄψυχον συμ-
βάλλειν πρὸς ἔμψυχον, πότερον κάκιον· ἀσινεστέρα γὰρ ἡ
φαυλότης ἀεὶ ἡ τοῦ μὴ ἔχοντος ἀρχήν, ὁ δὲ νοῦς ἀρχή.*

17. *φρονεόντων* M^b Hel. et, ut videtur, An. ‖ 23. *ὡς* vel. potius 26. *αὐτῶν* — 29. *νοσήματα* alteram recensionem esse antecedentium 1148b, 15. *ἐπεὶ* — 34. *ἔθος* putat Wilson, v. Prolegg. ‖ 25. *ἡ* prius om. K^b, utrumque om. M^b, posterius Ald. ‖ 29. *διὰ*] *καὶ διὰ* O^b Ald., om. *Γ* † ‖ 30. *τούτων* — 1150a, 5. *ἀρχή*] v. quae adnotavi ad 1149a, 12 sqq. ‖ 33. *σινομωρία* K^b L^b Ald., *συνομωρίᾳ* *Γ* Ar. ‖ 1150a, 1 *ἔλαττον* — 8. *θηρίου*] in his verbis non multum sani inesse censet Rr. ‖ *δὲ ⟨κακὸν⟩* Rassovius ‖ *κακίας ⟨κακόν⟩* Susem. ‖ 2. *βέλτιον* $Π^1$, *βέλτιστον* c. c. An. Hel. Ar. ‖ 3. *ἡμάρτηται καὶ* ante *οὐκ* add. *Γ* O^b O^1 Ald. Ar. ‖ *συμβαλεῖν* $Π^2$ Ald.

‖ παραπλήσιον οὖν τὸ συμβάλλειν ἀδικίαν πρὸς ἄνθρωπον ἄδικον· ἔστι γὰρ ὡς ἑκάτερον κάκιον· μυριοπλάσια γὰρ ἂν κακὰ ποιήσειεν ἄνθρωπος κακὸς θηρίου. ‖]

περὶ δὲ τὰς δι᾽ ἁφῆς καὶ γεύσεως ἡδονὰς καὶ λύ- VII
πας καὶ ἐπιθυμίας καὶ φυγάς, περὶ ἃς ἥ τε ἀκολασία καὶ ἡ σωφροσύνη διωρίσθη πρότερον, ἔστι μὲν οὕτως ἔχειν ὥστε ἡττᾶσθαι καὶ ὧν οἱ πολλοὶ κρείττους, ἔστιν δὲ κρατεῖν καὶ ὧν οἱ πολλοὶ ἥττους· τούτων δ᾽ ὁ μὲν περὶ ἡδονὰς ἀκρατὴς ὁ δ᾽ ἐγκρατής, ὁ δὲ περὶ λύπας μαλακὸς ὁ δὲ καρτερικός. μεταξὺ δ᾽ ἡ τῶν πλείστων ἕξις, κἂν εἰ ῥέπουσι μᾶλλον πρὸς τὰς χείρους. [ἐπεὶ δ᾽ ἔνιαι τῶν ἡδονῶν ἀναγκαῖαί 2
εἰσιν αἳ δ᾽ οὔ, καὶ μέχρι τινός, αἱ δ᾽ ὑπερβολαὶ οὒ οὐδὲ αἱ ἐλλείψεις, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἐπιθυμίας ἔχει καὶ λύπας· ὁ μὲν τὰς ὑπερβολὰς διώκων τῶν ἡδέων ἢ καθ᾽ ὑπερβολὴν καὶ διὰ προαίρεσιν, δι᾽ αὑτὰς καὶ μηδὲν δι᾽ ἕτερον ἀποβαῖνον, ἀκόλαστος, [ἀνάγκη γὰρ τοῦτον μὴ εἶναι μεταμελητικόν,

6. παραπλήσιον — 8. θηρίου alteram recensionem esse antecedentium 3. ὅμοιον — 5. ἀρχή intellexit Rassovius, prb. Wilson, cf. Prolegg., παραπλήσιον — 7. κάκιον om. Garvius ‖ οὖν τοῦτο συμβάλλειν ὥσπερ εἴ τις συμβάλλοι ἀδικίαν Π^{2}M^{b} † ‖ ⟨θηριότητα πρὸς⟩ ἀδικίαν ⟨ἢ θηρίον κακὸν⟩ πρὸς ci. Rr. ‖ 7. μυριαπλάσια K^{b}L^{b} Ald., μυριοπλάσια c. c. An. ‖ 11. διωρίσθη πρότερον secl. Gifanius ‖ μὲν] μὲν οὖν M^{b} ‖ 15. καὶ ΓΠ^{2} ‖ 16. ἐπεὶ — 32. ἀκόλαστος = 1147 b, 23. ἐπεὶ — 1148 a, 22. ἰσχυρά (et = 1150 b, 29 — 1151 a, 28 et = 1151 b, 33. ἐπεὶ — 1152 a, 6. οὐκ οἰόμενος, id quod vidit Rr.) secl. Rassovius, ἐπεὶ — 24. προαίρεσιν et 31. τῶν — b, 19. ἐστίν alteram recensionem antecedentium 9. περὶ — 16. χείρους tertiamque 1152 a, 25. ἔστι — 27. δυνάμεως, et 25. τῶν — 31. ἀκρατοῦς duo fragmenta esse olim cum 1148 a, 22 — b, 14. ita copulata, ut 27. παντὶ — 31. ἀκρατοῦς altera sint recensio verborum 1148 a, 17. διὸ — 22. ἰσχυρά, ci. Wilson, v. Prolegg. et quae adnotavi ad 1148 a, 22 sqq. ‖ 17. καὶ] ἢ ci. Wilson ‖ 18. λύπας] φυγὰς Rassovius ‖ 19. ἢ καθ᾽ ὑπερβολὴν M^{b} Ar., ἢ μὴ καθάπερ ὑπερβολαὶ Muretus, ἢ καθὸ ὑπερβολαὶ vel ᾗ [καθὸ] ὑπερβολὰς Bywater, ἢ καθ᾽ ὑπερβολὰς c. c. An. Bk. Fr. Rr. ‖ καὶ διὰ M^{b}, διὰ Hel., ἢ διὰ c. c. An. Ar. Bk. Fr. Rr. (Byw.), ἀλλὰ διὰ Muretus, εἰ διὰ Gifanius, ᾗ διὰ Micheletus ‖ 21. ἀνάγκη — 22. ἀνίατος post 31. ἀκρατοῦς recte

ὥστ᾽ ἀνίατος· ὁ γὰρ ἀμεταμέλητος ἀνίατος.] ὁ δ᾽ ἐλλείπων ὁ ἀντικείμενος, ὁ δὲ μέσος σώφρων. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ φεύγων τὰς σωματικὰς λύπας μὴ δι᾽ ἧτταν ἀλλὰ διὰ προ-
3 αίρεσιν. τῶν δὲ μὴ προαιρουμένων ὃ μὲν ἄγεται διὰ τὴν ἡδονήν, ὃ δὲ διὰ τὸ φεύγειν τὴν λύπην τὴν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας, ὥστε διαφέρουσιν ἀλλήλων. παντὶ δ᾽ ἂν δόξειεν χείρων εἶναι, εἴ τις μὴ ἐπιθυμῶν ἢ ἠρέμα πράττοι τι αἰσχρόν, ἢ εἰ σφόδρα ἐπιθυμῶν, καὶ εἰ μὴ ὀργιζόμενος τύπτοι ἢ εἰ ὀργιζόμενος· τί γὰρ ἂν ἐποίει ἐν πάθει ὤν; διὸ ὁ ἀκόλαστος χείρων τοῦ ἀκρατοῦς. * τῶν δὲ λεχθέντων τὸ μὲν μα-
4 λακίας εἶδος μᾶλλον, ὃ δ᾽ ἀκόλαστος.] ἀντίκειται δὲ τῷ μὲν ἀκρατεῖ ὁ ἐγκρατής, τῷ δὲ μαλακῷ ὁ καρτερικός· τὸ μὲν γὰρ καρτερεῖν ἐστιν ἐν τῷ ἀντέχειν, ἡ δ᾽ ἐγκράτεια ἐν τῷ κρατεῖν, ἕτερον δὲ τὸ ἀντέχειν καὶ κρατεῖν, ὥσπερ καὶ τὸ μὴ ἡττᾶσθαι τοῦ νικᾶν· διὸ καὶ αἱρετώτερον ἐγκρά-
5 τεια καρτερίας ἐστίν. ὁ δ᾽ ἐλλείπων πρὸς ἃ οἱ πολλοὶ καὶ ἀντιτείνουσι καὶ δύνανται, οὗτος μαλακὸς καὶ τρυφῶν (καὶ γὰρ ἡ τρυφὴ μαλακία τις ἐστίν), ὃς ἕλκει τὸ ἱμάτιον, ἵνα μὴ πονήσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ αἴρειν λύπην, καὶ μιμούμενος τὸν
6 κάμνοντα οὐκ οἴεται ἄθλιος εἶναι, ἀθλίῳ ὅμοιος ὤν. ὁμοίως δ᾽ ἔχει καὶ περὶ ἐγκράτειαν καὶ ἀκρασίαν. οὐ γὰρ εἴ τις ἰσχυρῶν καὶ ὑπερβαλλουσῶν ἡδονῶν ἡττᾶται ἢ λυπῶν, θαυμαστόν, ἀλλὰ συγγνωμονικὸν εἰ ἀντιτείνων, ὥσπερ ὁ

tri. Rr., sed perperam idem vel sic: 27. παντὶ — 31. ἀκρ. 21. ἀνάγκη — 27. ἀλλήλων vel sic: 24. προαίρεσιν. 27—31. 21—22. 25. τῶν — 27. ἀλλήλων totum locum ordinandum esse credit ‖ 25. δι᾽ ἡδονὴν Π^2 ‖ 26. τὴν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας secl. Gifanius Rr. ‖ 27. πάντη Γ ‖ 28. μή τις Π^2, τις μὴ c. c. An. ‖ πράττει ΓL^{b}M^b et, ut videtur, An. † ‖ 29. τύπτοι O^b Ar., τύπτει ΓL^{b}M^b Ald. An., τύπτοι ἢ εἰ ὀργιζόμενος om. K^{b}N^b, εἰ om. M^b † ‖ 31. τῶν — 32. ἀκόλαστος secl. Stahrius (temere) ‖ δὲ Ald., δὴ c. c. An. Ar. Bk. Fr. Rr. in textu ‖ 32. ὁ δ᾽ ἀκρατής An. Hel., τὸ δὲ ἀκολασίας Turnebus, τὸ δ᾽ ἀκρασίας Spengelius Rr. in adn. (perperam) ‖ 33. ἐγκρατής — μαλακῷ] μαλακός — ἐγκρατεῖ ci. Wilson ‖ 1150b, 1. καὶ ante οἱ Π^2 (fort. recte), om. M^b ‖ 3. ὃς] ὃς οὐχ Hel. ‖ 5. οὐκ secl. Schneider.

(VII)

Θεοδέκτου Φιλοκτήτης ὑπὸ τοῦ ἔχεως πεπληγμένος ἢ ὁ Καρκίνου ἐν τῇ Ἀλόπῃ Κερκύων, καὶ ὥσπερ οἱ κατέχειν πειρώμενοι τὸν γέλωτα ἀθρόον ἐκκαγχάζουσιν, οἷον συνέπεσεν Ξενοφάντῳ, ἀλλ' εἴ τις πρὸς ἃς οἱ πολλοὶ δύνανται ἀντέχειν, τούτων ἡττᾶται καὶ μὴ δύναται ἀντιτείνειν, μὴ διὰ φύσιν τοῦ γένους ἢ διὰ νόσον, οἷον ἐν τοῖς Σκυθῶν βασιλεῦσιν ἡ μαλακία διὰ τὸ γένος, καὶ ὡς τὸ θῆλυ πρὸς τὸ ἄρρεν διέστηκεν. δοκεῖ δὲ καὶ ὁ παιδιώδης ἀκόλαστος εἶναι, 7 *ἔστιν δὲ μαλακός. ἡ γὰρ παιδιὰ ἄνεσίς ἐστιν, εἴπερ ἀνάπαυσις· τῶν δὲ πρὸς ταύτην ὑπερβαλλόντων ὁ παιδιώδης ἐστίν. ἀκρασίας δὲ τὸ μὲν προπέτεια τὸ δ' ἀσθένεια. οἳ* 8 *μὲν γὰρ βουλευσάμενοι οὐκ ἐμμένουσιν οἷς ἐβουλεύσαντο διὰ τὸ πάθος, οἳ δὲ διὰ τὸ μὴ βουλεύσασθαι ἄγονται ὑπὸ τοῦ πάθους. ἔνιοι γάρ, ὥσπερ προγαργαλίσαντες οὐ γαργαλίζονται, οὕτω καὶ προαισθόμενοι καὶ προϊδόντες καὶ προεγείραντες ἑαυτοὺς καὶ τὸν λογισμὸν οὐχ ἡττῶνται ὑπὸ τοῦ πάθους, οὔτ' ἂν ἡδὺ ᾖ οὔτ' ἂν λυπηρόν. μάλιστα δ' οἱ ὀξεῖς καὶ μελαγχολικοὶ τὴν προπετῆ ἀκρασίαν εἰσὶν ἀκρατεῖς· οἳ μὲν γὰρ διὰ τὴν ταχυτῆτα οἳ δὲ διὰ τὴν σφοδρότητα οὐκ ἀναμένουσιν τὸν λόγον, διὰ τὸ ἀκολουθητικοὶ εἶναι τῇ φαντασίᾳ.*

9 *ἔστιν δ' ὁ μὲν ἀκόλαστος[, ὥσπερ ἐλέχθη,] οὐ μετα-* VIII *μελητικός (ἐμμένει γὰρ τῇ προαιρέσει)· ὁ δ' ἀκρατὴς μεταμελητικὸς πᾶς. διὸ οὐχ ὥσπερ ἠπορήσαμεν, οὕτω καὶ ἔχει, ἀλλ' ὃ μὲν ἀνίατος ὃ δ' ἰατός· ἔοικε γὰρ ἡ μὲν μοχθηρία τῶν νοσημάτων οἷον ὑδέρῳ καὶ φθίσει, ἡ δ' ἀκρασία τοῖς ἐπιληπτικοῖς· ἣ μὲν γὰρ συνεχὴς ἣ δ' οὐ συνεχὴς*

11. *ξυνέπεσε Π*² Mᵇ ‖ 14. *ὥσπερ* Oᵇ O² Ald. Hel., *οἷον* c. c. An. ‖ *Σκυθῶν*] *Περσῶν* An. † ‖ 16. *ἀκρατὴς* Zwinger ‖ 17. *δὲ*] *γὰρ Π*² † ‖ *οὖν* post *εἴπερ* add. *ΓΠ*¹ Ald. † ‖ 19 sqq.] v. quae adnotabo ad 1152a, 28 sqq. ‖ 22. *προγαργαλισθέντες* Lᵇ Mᵇ Hel. Ar., *οἱ προγαργαλίσαντες* Oᵇ ‖ 23. *προαισθανόμενοι Π*¹ (crx. rc. Kᵇ) ‖ 24. *αὑτοὺς Π*² ‖ 29. *ὥσπερ ἐλέχθη* secl. Susem. ‖ 31. *πᾶς*] *πως* O² Ald. ‖ 32. *ἀλλ' — ἀνίατος* om. pr. Kᵇ (suppl. rc.) ‖ *εὐίατος — ἀνίατος Π*² Ald. Ar., *ἀνίατος — ἰατός* c. c. An. et, ut videtur, Hel.

(VIII)
πονηρία. [καὶ ὅλως δ' ἕτερον τὸ γένος ἀκρασίας καὶ κα-
κίας· ἡ μὲν γὰρ κακία λανθάνει, ἡ δὲ ἀκρασία οὐ λανθάνει.]
2 αὐτῶν δὲ τούτων βελτίους οἱ ἐκστατικοὶ ἢ οἱ τὸν λόγον 1151a
ἔχοντες μέν, μὴ ἐμμένοντες δέ· ὑπ' ἐλάττονος γὰρ πάθους
ἡττῶνται, καὶ οὐκ ἀπροβούλευτοι ὥσπερ ἅτεροι· ὅμοιος γὰρ
ὁ ἀκρατής ἐστιν τοῖς ταχὺ μεθυσκομένοις καὶ ὑπὸ ὀλίγου
3 οἴνου καὶ ἐλάττονος ἢ ὡς οἱ πολλοί. ὅτι μὲν οὖν κακία ἡ
ἀκρασία οὐκ ἔστιν, φανερόν, ἀλλὰ πῇ ἴσως. τὸ μὲν γὰρ
παρὰ προαίρεσιν τὸ δὲ κατὰ τὴν προαίρεσιν ἐστίν· οὐ μὴν ἀλλ'
ὅμοιόν γε κατὰ τὰς πράξεις ὥσπερ τὸ Δημοδόκου εἰς Μιλη-
σίους "Μιλήσιοι ἀξύνετοι μὲν οὐκ εἰσίν, δρῶσιν δ' οἷάπερ
οἱ ἀξύνετοι", καὶ οἱ ἀκρατεῖς ἄδικοι μὲν οὐκ εἰσίν, ἀδικοῦσιν
4 δέ. ἐπεὶ δ' ὁ μὲν τοιοῦτος οἷος μὴ διὰ τὸ πεπεῖσθαι διώ-
κειν τὰς καθ' ὑπερβολὴν καὶ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον σω-
ματικὰς ἡδονάς, ὃ δὲ πέπεισται διὰ τὸ τοιοῦτος εἶναι οἷος
διώκειν αὐτάς, ἐκεῖνος μὲν οὖν εὐμετάπειστος, οὗτος δὲ οὔ·
ἡ γὰρ ἀρετὴ καὶ ἡ μοχθηρία τὴν ἀρχὴν ἣ μὲν φθείρει ἣ
δὲ σῴζει, ἐν δὲ ταῖς πράξεσιν τὸ οὗ ἕνεκα ἀρχή, ὥσπερ ἐν
τοῖς μαθηματικοῖς αἱ ὑποθέσεις· οὔτε δὴ ἐκεῖ ὁ λόγος δι-
δασκαλικὸς τῶν ἀρχῶν οὔτε ἐνταῦθα, ἀλλ' ἀρετὴ ἢ φυσικὴ
ἢ ἐθιστὴ τοῦ ὀρθοδοξεῖν περὶ τὴν ἀρχήν. σώφρων μὲν οὖν ὁ
5 τοιοῦτος, ἀκόλαστος δ' ὁ ἐναντίος. ἔστιν δέ τις διὰ πάθος ἐκ-
στατικὸς παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὃν ὥστε μὲν μὴ πράττειν

35—1151a, 11] v. Prolegg. et quae adnotabo ad 1152a, 28 sqq. ‖ *πονηρία* secl. Scaliger ‖ *καὶ ὅλως* — 36. *οὐ λανθάνει* secl. Susem. ‖ 1151a, 2. *μὲν ἔχοντες* Π^2 An. ‖ 6. *οὐκ* om. L^b An.(?) Hel.(?) et pr. K^b (suppl. rc.) † ‖ *ἀλλὰ πῇ ἴσως* secl. Rr. ‖ 7. *τὴν* om. M^b Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ 9. *Μιλήσιοι* — 10. *ἀξύνετοι* finem hexametri et pentametrum esse censet Richardsius ‖ *γὰρ* post *Μιλήσιοι* add. $\Gamma\Pi^2$ Ald., om. Π^1 An. Hel. ‖ 10. *οἱ* om. O^b Richardsius ‖ *ἀξύνετοι* Richardsius ‖ 14. *οὗτος δὲ*] *ὃ δ'* Victorius Bk. Fr. Rr. ‖ 15. *ἡ* post *καὶ* om. Π^1 Ald. (fors. recte) ‖ 17. *ὁ* om. Π^2 ‖ 19. *ἐθιστὴ* $\Gamma K^b L^b$ An. Hel. Ar.(?), *ἐθιστικὴ* M^b, *ἠθικὴ* O^b Ald. ‖ *σώφρων* — 28. *φαύλη* alteram recensionem esse antecedentium 11. *ἐπεὶ* — 19. *ἀρχήν* demonstrare frustra conatus est Wilson, v. Prolegg.

(VIII)

κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον κρατεῖ τὸ πάθος, ὥστε δ' εἶναι τοιοῦτον οἷον πεπεῖσθαι διώκειν ἀνέδην δεῖν τὰς τοιαύτας ἡδονὰς οὐ κρατεῖ· οὗτός ἐστιν ὁ ἀκρατής, βελτίων τοῦ ἀκολάστου, οὐδὲ φαῦλος ἁπλῶς· σῴζεται γὰρ τὸ βέλτιστον, ἡ ἀρχή. ἄλλος δ' ἐναντίος, ὁ ἐμμενετικὸς καὶ οὐκ ἐκστατικὸς διά γε τὸ πάθος. φανερὸν δὴ ἐκ τούτων ὅτι ἣ μὲν σπουδαία ἕξις, ἣ δὲ φαύλη.

10 πότερον οὖν ἐγκρατής ἐστιν ὁ ὁποιῳοῦν λόγῳ καὶ ὁποιᾳοῦν προαιρέσει ἐμμένων ἢ ὁ τῇ ὀρθῇ, καὶ ἀκρατὴς δὲ ὁ ὁποιᾳοῦν μὴ ἐμμένων προαιρέσει καὶ ὁποιῳοῦν λόγῳ ἢ ὁ τῷ ἀψευδεῖ λόγῳ καὶ τῇ προαιρέσει τῇ ὀρθῇ, ὥσπερ ἠπορήθη πρότερον; ἢ κατὰ μὲν συμβεβηκὸς ὁποιᾳοῦν, καθ' αὑτὸ δὲ τῷ ἀληθεῖ λόγῳ καὶ τῇ ὀρθῇ προαιρέσει ὃ μὲν ἐμμένει ὃ δ' οὐκ ἐμμένει; εἰ γάρ τις τοδὶ διὰ τοδὶ αἱρεῖται ἢ διώκει, καθ' αὑτὸ μὲν τοῦτο διώκει καὶ αἱρεῖται, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τὸ πρότερον. ἁπλῶς δὲ λέγομεν τὸ καθ' αὑτό. ὥστε ἔστι μὲν ὡς ὁποιᾳοῦν δόξῃ ὃ μὲν ἐμμένει ὃ δ' ἐξίσταται, ἁπλῶς δὲ [ὁ] τῇ ἀληθεῖ. — εἰσὶ δέ τινες οἳ IX 2 ἐμμενετικοὶ τῇ δόξῃ εἰσίν, οὓς καλοῦσιν ἰσχυρογνώμονας, οἷον δύσπειστοι καὶ οὐκ εὐμετάπειστοι· οἳ ὅμοιον μέν τι ἔχουσιν τῷ ἐγκρατεῖ, οἷον ὁ ἄσωτος τῷ ἐλευθερίῳ καὶ ὁ θρασὺς τῷ θαρραλέῳ, εἰσὶ δ' ἕτεροι κατὰ πολλά. ὃ μὲν γὰρ

23. *ἀνείδην* M^b, *ἀναίδην* Ald. et pr. K^b (em. corr.[2]) || 24. *βελτίων*] *βελτίων ὢν* O^2 Ald. † || 25. *οὐδὲ*] ὁ δὲ $K^b L^b$ et fort. An. † || 27. *τούτου* $\Gamma M^b O^1$ Ald. Ar. || 29. ὁ om. Ald. Hel. et pr. K^b (suppl. rc.) || 32. ⟨*μὴ*⟩ *τῷ* Wilkinson || *ἀψευδεῖ* Coraes, *ἀληθεῖ* Muretus Rr. in adn., *μὴ ψευδεῖ* L^b, *ψευδεῖ* c. c. An. Ar. Wilkinson Bk. Fr. Rr. in textu || *ὀρθῇ* L^b Muretus Wilkinson, *μὴ ὀρθῇ* c. c. An. Ar. Bk. Fr. || 33. *μὲν* om. ΓM^b Ald., c. c. add. Hel. || ὁ ante *ὁποιᾳοῦν* add. $\Gamma M^b O^b$ An. Hel. (?) † || 34. ὁ post δὲ add. $\Gamma \Pi^1$ Ald. An. Hel. (?) † || 1151b, 4. ὁ del. Turnebus, secl. Rr. || *οἳ* corr.[2] K^b, *καὶ* M^b Bk. Fr. Rr. (fors. recte), *οἱ* c. c. Ar. et pr. K^b || 5. *εἰσὶν* K^b, *εἰσὶ δὲ* $\Gamma \Pi^2$ Ald. Ar., om. M^b An. Bk. Fr. Rr. (fors. recte) || 6. *οἷον*] *οἱ* corr. L^b et pr. K^b (crx. rc.), fors. recte || 7. *οἷον*] *ὥσπερ* Π^2 Bk. Fr. Rr. || *τῷ* om. Ald. et pr. K^b (suppl. rc.).

(IX)

διὰ πάθος καὶ ἐπιθυμίαν οὐ μεταβάλλει[, ὁ ἐγκρατής], ἐπεὶ εὔπειστος, ὅταν τύχῃ, ἔσται [ὁ ἐγκρατής]· ὃ δὲ οὐχ ὑπὸ λόγου, ἐπεὶ ἐπιθυμίας γε λαμβάνουσιν, καὶ ἄγονται πολλοὶ

3 ὑπὸ τῶν ἡδονῶν. εἰσὶ δὲ ἰσχυρογνώμονες οἱ ἰδιογνώμονες καὶ οἱ ἀμαθεῖς καὶ οἱ ἄγροικοι, οἱ μὲν ἰδιογνώμονες δι' ἡδονὴν καὶ λύπην· χαίρουσι γὰρ νικῶντες ἐὰν μὴ μεταπείθωνται, καὶ λυποῦνται ἐὰν ἄκυρα τὰ αὐτῶν ᾖ ὥσπερ ψηφίσματα· ὥστε μᾶλλον τῷ ἀκρατεῖ ἐοίκασιν ἢ τῷ ἐγκρατεῖ.

4 — εἰσὶ δέ τινες οἳ τοῖς δόξασιν οὐκ ἐμμένουσιν οὐ δι' ἀκρασίαν, οἷον ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ τῷ Σοφοκλέους ὁ Νεοπτόλεμος. καίτοι δι' ἡδονὴν οὐκ ἐνέμεινεν, ἀλλὰ καλήν· τὸ γὰρ ἀληθεύειν αὐτῷ καλὸν ἦν, ἐπείσθη δ' ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως ψεύδεσθαι. οὐ γὰρ πᾶς ὁ δι' ἡδονήν τι πράττων οὔτ' ἀκόλαστος οὔτε φαῦλος οὔτ' ἀκρατής, ἀλλ' ὁ δι' αἰσχράν.

5 ἐπεὶ δ' ἔστι τις καὶ τοιοῦτος οἷος ἧττον ἢ δεῖ τοῖς 11 σωματικοῖς χαίρειν, καὶ οὐκ ἐμμένων τῷ λόγῳ ᾗ τοιοῦτος, τούτου καὶ τοῦ ἀκρατοῦς μέσος ὁ ἐγκρατής. ὁ μὲν γὰρ ἀκρατὴς οὐκ ἐμμένει τῷ λόγῳ διὰ τὸ μᾶλλόν τι, οὗτος δὲ διὰ τὸ ἧττόν τι· ὁ δ' ἐγκρατὴς ἐμμένει καὶ οὐδὲ δι' ἕτερον μεταβάλλει. δεῖ δέ, εἴπερ ἡ ἐγκράτεια σπουδαῖον, ἀμφοτέρας τὰς ἐναντίας ἕξεις φαύλας εἶναι, ὥσπερ καὶ φαίνονται· ἀλλὰ διὰ τὸ τὴν ἑτέραν ἐν ὀλίγοις καὶ ὀλιγάκις εἶναι

9. ⟨οὐ⟩ διὰ Imelmannus ‖ ὁ ἐγκρατής om. An.(?), secl. Scaliger, prb. Vermehrenus ‖ 10. ἔσται ὁ ἐγκρατὴς secl. Vermehrenus, ὁ ἐγκρατὴς non vertunt Argyropylus et Ar., secl. Scaliger ‖ ὃ] οἳ Γ (nescio an recte) ‖ 11. ἔπειτ' Lambinus ‖ 15. ἂν M^b Ald., om. pr. K^b (ἂν suppl. corr.², ἐὰν suppl. rc.) ‖ αὑτῶν Rr., αὐτῶν Γ Π Ald. Ar. Bk. Fr. ‖ 18. ὁ om. $Π^2 M^b$ ‖ 20. καλὸν] ἡδὺ ci. Rr. ‖ 21. τι om. $Π^2$, c. c. add. Hel. Ar. ‖ οὔτ' ἀκόλαστος οὔτε φαῦλος οὔτ' K^b, ἐστὶν ἀκόλαστος οὔτε φαῦλος οὔτ' Rr. in textu, ἐστὶν ἀκόλαστος οὔτε φαῦλος οὔτε Ald. et mg. O^1, ἐστὶν ἀκόλαστος εἴτε φαῦλος εἴτε Γ et pr. O^1, ἐστὶ φαῦλος εἴτ' ἀκόλαστος εἴτ' ci. Rr. (nescio an recte), ἢ (om. Hel. Ar.) ἀκόλαστος ἢ φαῦλος ἢ $Π^2 M^b$ Hel. Ar. ‖ 23. οἷος ⟨ὁ⟩ ci. Coraes ‖ 24. χαίρειν Muretus Rr. in adn., χαίρων Γ Π Ald. Cor. Bk. Fr. Rr. in textu ‖ ἐμμένειν Muretus ‖ ᾗ M^b, ὁ cet.

(IX)
φανεράν, ὥσπερ ἡ σωφροσύνη τῇ ἀκολασίᾳ δοκεῖ ἐναντίον
εἶναι μόνον, οὕτως καὶ ἡ ἐγκράτεια τῇ ἀκρασίᾳ.
ἐπεὶ δὲ καθ' ὁμοιότητα πολλὰ λέγεται, καὶ ἡ ἐγκρά- 6
τεια ἡ τοῦ σώφρονος καθ' ὁμοιότητα ἠκολούθηκεν· ὅ τε γὰρ
ἐγκρατὴς οἷος μηδὲν παρὰ τὸν λόγον διὰ τὰς σωματικὰς ἡδο-
1152a νὰς ποιεῖν καὶ ὁ σώφρων, ἀλλ' ὃ μὲν ἔχων ὃ δ' οὐκ ἔχων
φαύλας ἐπιθυμίας, καὶ ὃ μὲν τοιοῦτος οἷος μὴ ἥδεσθαι
παρὰ τὸν λόγον, ὃ δ' οἷος ἥδεσθαι ἀλλὰ μὴ ἄγεσθαι.
ὅμοιοι δὲ καὶ ὁ ἀκρατὴς καὶ ὁ ἀκόλαστος, ἕτεροι μὲν ὄντες, 7
ἀμφότεροι δὲ τὰ σωματικὰ ἡδέα διώκουσιν, ἀλλ' ὃ μὲν καὶ
οἰόμενος δεῖν, ὃ δ' οὐκ οἰόμενος.
οὐδ' ἅμα φρόνιμον καὶ ἀκρατῆ ἐνδέχεται εἶναι τὸν αὐτόν· X
ἅμα γὰρ φρόνιμος καὶ σπουδαῖος τὸ ἦθος δέδεικται ὤν. ἔτι 2
οὐ τῷ εἰδέναι μόνον φρόνιμος ἀλλὰ καὶ τῷ πρακτικός· ὁ δ'
ἀκρατὴς οὐ πρακτικός. τὸν δὲ δεινὸν οὐδὲν κωλύει ἀκρατῆ εἶ-
ναι· διὸ καὶ δοκοῦσιν ἐνίοτε φρόνιμοι μὲν εἶναί τινες ἀκρατεῖς
δέ, διὰ τὸ τὴν δεινότητα διαφέρειν τῆς φρονήσεως τὸν εἰρημέ-
νον τρόπον ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις, καὶ κατὰ μὲν τὸν λόγον
ἐγγὺς εἶναι, διαφέρειν δὲ κατὰ τὴν προαίρεσιν.
οὐδὲ δὴ ὡς ὁ εἰδὼς καὶ θεωρῶν, ἀλλ' ὡς ὁ καθεύδων ἢ 3
οἰνωμένος. καὶ ἑκὼν μέν (τρόπον γάρ τινα εἰδὼς καὶ ὃ ποιεῖ καὶ
οὗ ἕνεκα), πονηρὸς δ' οὔ· ἡ γὰρ προαίρεσις ἐπιεικής· ὥσθ'
ἡμιπόνηρος. καὶ οὐκ ἄδικος· οὐ γὰρ ἐπίβουλος· ὃ μὲν γὰρ αὐ-
τῶν οὐκ ἐμμενετικὸς οἷς ἂν βουλεύσηται, ὃ δὲ μελαγχολικὸς
οὐδὲ βουλευτικὸς ὅλως. καὶ ἔοικεν δὴ ὁ ἀκρατὴς πόλει ἣ ψη-
φίζεται μὲν ἅπαντα τὰ δέοντα καὶ νόμους ἔχει σπουδαίους,
χρῆται δ' οὐδέν, ὥσπερ Ἀναξανδρίδης ἔσκωψεν

ἡ πόλις ἐβούλεθ', ᾗ νόμων οὐδὲν μέλει·

31. *εἶναι ἐναντίον Π*[2] ‖ 33—1152a, 6] v. quae adnotavi ad 1150a, 16 sqq. ‖ 1152a, 7. *οὐδ'* — 14. *προαίρεσιν* alteram recensionem esse verborum 1146a, 4. *φρονήσεως* — 9. *ἀρετάς* censet Wilson ‖ 11. *μὲν* om. *Γ*M[b] Ald. ‖ 20. *οὐ Π*[2], *οὐδὲ* c. c. An. Hel. ‖ 22. *οὐδέν* K[b], *οὐδενὶ* c. c. Hel. ‖ *καθάπερ Π*[2], *ὥσπερ* c. c. Hel. ‖ 23. *ἐβουλεύετο Π*[2], *ἐβούλευσεν* Par. 1417, *ἐβούλευ'* Lambinus, *ἐβούλετο* K[b], *ἐβούλεθ'* c. c. Hel. Ar.

(X)
4 ὁ δὲ πονηρὸς χρωμένῃ μὲν τοῖς νόμοις, πονηροῖς δὲ χρωμένῃ. ἔστιν δὲ ἀκρασία καὶ ἐγκράτεια περὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς τῶν πολλῶν ἕξεως· ὁ μὲν γὰρ ἐμμένει μᾶλλον ὁ δ' ἧττον τῆς τῶν πλείστων δυνάμεως.

εὐϊατοτέρα δὲ τῶν ἀκρασιῶν, ἣν οἱ μελαγχολικοὶ ἀκρατεύονται, τῶν βουλευομένων μὲν μὴ ἐμμενόντων δέ, καὶ οἱ δι' ἐθισμοῦ ἀκρατεῖς τῶν φυσικῶν· ῥᾷον γὰρ ἔθος μετακινῆσαι φύσεως· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸ ἔθος χαλεπόν, ὅτι τῇ φύσει ἔοικεν, ὥσπερ καὶ Εὔηνος λέγει

φημὶ πολυχρόνιον μελέτην ἔμεναι, φίλε, καὶ δή
ταύτην ἀνθρώποισι τελευτῶσαν φύσιν εἶναι.

5 τί μὲν οὖν ἐστιν ἐγκράτεια καὶ τί ἀκρασία καὶ τί 12
καρτερία καὶ τί μαλακία, καὶ πῶς ἔχουσιν αἱ ἕξεις αὗται
XI πρὸς ἀλλήλας, εἴρηται· [περὶ δὲ ἡδονῆς καὶ λύπης θεωρῆσαι τοῦ τὴν πολιτικὴν φιλοσοφοῦντος. οὗτος γὰρ τοῦ 1152b
τέλους ἀρχιτέκτων, πρὸς ὃ βλέποντες ἕκαστον τὸ μὲν κακὸν
2 τὸ δ' ἀγαθὸν ἁπλῶς λέγομεν. ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐπισκέψασθαι περὶ αὐτῶν· τήν τε γὰρ ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν τὴν ἠθικὴν περὶ λύπας καὶ ἡδονὰς ἔθεμεν, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οἱ πλεῖστοι μεθ' ἡδονῆς εἶναί φασιν, διὸ καὶ τὸν μακάριον ὠνομάκασιν ἀπὸ τοῦ χαίρειν.

3 τοῖς μὲν οὖν δοκεῖ οὐδεμία ἡδονὴ εἶναι ἀγαθόν, οὔτε καθ' αὑτὸ οὔτε κατὰ συμβεβηκός (οὐ γὰρ εἶναι ταὐτὸν ἀγαθὸν καὶ ἡδονήν)· τοῖς δ' ἔνιαι μὲν εἶναι, αἱ δὲ πολλαὶ φαῦλαι· ἔτι δὲ τούτων τρίτον, εἰ καὶ πᾶσαι ἀγαθόν, ὅμως μὴ ἐνδέ-

24. *τοῖς* et *χρωμένῃ* alterum secl. Scaliger ‖ 25. *ἔστιν* — 27. *δυνάμεως*] v. quae adnotavi ad 1150a, 16 sqq. ‖ 28. *εὐϊατοτέρα* — 33. *εἶναι* olim cum 1150b, 19. *ἀκρασίας* — 28. *φαντασίᾳ* coniuncta fuisse alteramque esse recensionem verborum 1151a, 1. *αὐτῶν* — 5. *πολλοί* arbitratur Wilson, v. Prolegg. ‖ 29. *βουλευσαμένων* Π^1 Ald. (fors. recte) ‖ 30. *φύσει* ci. Rr. ‖ 32. *ἔμμεναι* K^b^ L^b^ N^b^, *ἔμμεν* M^b^, *ἐμμεῖναι* Γ Ar., *μίμνειν* ci. Coraes, *ἔμεναι* c. c. Hel. ‖ 34. *τί* ante *καρτερία* et 35. om. Γ M^b^ Ald. Ar. ‖ 36. *περὶ* — 1154b, 31. *ἐπιεικής* Eudemo recte tribuunt Asp. aut alii ap. Asp. (v. Spengel Ueb. die ... eth. Schrr. p. 519 sqq.) Casaubonus alii ‖ 1152b, 2. *ὃν* M^b^, *ὃ ἂν* K^b^, *ὃ* c. c. An. Ar. ‖ 7. *μάλα* ante *χαίρειν* add. codices Lambini, *μάλιστα* M^b^ †.

(XI)

χεσθαι εἶναι τὸ ἄριστον ἡδονήν. ὅλως μὲν οὖν οὐκ ἀγαθόν, ὅτι 4
πᾶσα ἡδονὴ γένεσίς ἐστιν εἰς φύσιν αἰσθητή, οὐδεμία δὲ γέ-
νεσις συγγενὴς τοῖς τέλεσιν, οἷον οὐδεμία οἰκοδόμησις οἰκίᾳ.
ἔτι ὁ σώφρων φεύγει τὰς ἡδονάς. ἔτι ὁ φρόνιμος τὸ ἄλυ-
πον διώκει, οὐ τὸ ἡδύ. ἔτι ἐμπόδιον τῷ φρονεῖν αἱ ἡδοναί,
καὶ ὅσῳ μᾶλλον χαίρει, μᾶλλον, οἷον τῇ τῶν ἀφροδισίων·
οὐδένα γὰρ ἂν δύνασθαι νοῆσαί τι ἐν αὐτῇ. ἔτι τέχνη οὐδε-
μία ἡδονῆς· καίτοι πᾶν ἀγαθὸν τέχνης ἔργον. ἔτι παιδία
καὶ θηρία διώκει τὰς ἡδονάς. τοῦ δὲ μὴ πάσας σπουδαίας, 5
ὅτι εἰσὶν καὶ αἰσχραὶ καὶ ὀνειδιζόμεναι, καὶ ὅτι βλαβεραί·
νοσώδη γὰρ ἔνια τῶν ἡδέων. ὅτι δ' οὐ τἄριστον ἡ ἡδονή, ὅτι
οὐ τέλος ἀλλὰ γένεσις.

13 *τὰ μὲν οὖν λεγόμενα σχεδὸν ταῦτ' ἐστίν· ὅτι δ' οὐ* XII
συμβαίνει διὰ ταῦτα μὴ εἶναι ἀγαθὸν μηδὲ τὸ ἄριστον,
ἐκ τῶνδε δῆλον. πρῶτον μέν, ἐπεὶ τὸ ἀγαθὸν διχῶς (τὸ
μὲν γὰρ ἁπλῶς τὸ δὲ τινί), καὶ αἱ φύσεις καὶ αἱ ἕξεις ἀκολου-
θήσουσιν, ὥστε καὶ αἱ κινήσεις καὶ αἱ γενέσεις, καὶ αἱ φαῦλαι
δοκοῦσαι εἶναι αἳ μὲν ἁπλῶς φαῦλαι ⟨αἳ δὲ τινὶ μὲν φαῦλαι⟩
τινὶ δ' οὒ ἀλλ' αἱρεταὶ τῷδε, ἔνιαι δ' οὐδὲ τῷδε ἀλλὰ ποτὲ
καὶ ὀλίγον χρόνον αἱρεταί⟨, ἀεὶ⟩ δ' οὔ· αἳ δὲ οὐδ' ἡδοναί, ἀλλὰ
φαίνονται, ὅσαι μετὰ λύπης καὶ ἰατρείας ἕνεκεν, οἷον αἱ τῶν
καμνόντων. — ἔτι ἐπεὶ τοῦ ἀγαθοῦ τὸ μὲν ἐνέργεια τὸ δ' ἕξις, 2

13. *αἰσθητήν* Scaliger ‖ 17. *μᾶλλον* alterum fort. secludendum esse putat Spengelius ‖ *τὴν* *Γ* O^b Ald. Bk. Fr. Rr. et pr. L^b, *ᾗ* Scaliger ‖ 21. *καὶ ἔτι* *Π*² Bk. Fr. Rr. (fors. recte) † ‖ 22. *οὐ τἄριστον* Spengelius, *οὐκ ἄριστον* *ΓΠ* Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ 24. *σχεδὸν τοιαῦτ' ἐστίν* O^b, *ταῦτ' ἐστὶ σχεδόν* K^b Ar. (?) ‖ 27. *ἀκολουθοῦσιν* *Γ* Ar., secl. Muretus et Scaliger, *ἀκολουθήσουσιν ὥστε* om. Par. 1417, secl. Coraes ‖ *ἀκολουθήσουσι* post *γενέσεις* add. Par. 1417, *ἀκολουθοῦσι* Muretus, illud repetunt hoc loco O^b Ald., hoc *Γ* Ar. ‖ 28. *αἱ φαῦλαι* — 29. *εἶναι* secl. Gifanius ‖ 29. *εἶναι αἳ μὲν* om. *Γ*K^b Ald. † ‖ ⟨*αἳ δὲ τινὶ μὲν φαῦλαι*⟩ aut ⟨*αἳ δὲ τινὶ μὲν*⟩ Rassovius ‖ 30. *τινὲς* ci. Zellius ‖ *ἀλλὰ*] *ἀλλ' ἢ* ci. Bk., recte, nisi *ἀλλὰ* pro *ἀλλ' ἢ* positum est, cf. Ind. Aristot. 33 b, 14 sqq. ‖ 31. *δ' οὔ* secl. Coraes, ⟨*ἀεὶ*⟩ *δ' οὔ* ci. Rassovius et legit sic fort. Hel., ⟨*αἳ*⟩ *δ' οὐδ'* ci. Rr.

(XII) κατὰ συμβεβηκὸς αἱ καθιστᾶσαι εἰς τὴν φυσικὴν ἕξιν ἡδεῖαι εἰσίν. ἔστι δ' ἡ ἐνέργεια ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ὑπολοίπου ἕξεως καὶ φύσεως, ἐπεὶ καὶ ἄνευ λύπης καὶ ἐπιθυμίας εἰσὶν ἡδοναί, οἷον αἱ τοῦ θεωρεῖν ἐνέργειαι, τῆς φύσεως οὐκ ἐνδεούσης. σημεῖον δ' ὅτι οὐ τῷ αὐτῷ χαίρουσιν ἡδεῖ ἀναπληρουμένης τε τῆς φύσεως καὶ καθεστηκυίας, ἀλλὰ καθεστηκυίας μὲν τοῖς ἁπλῶς ἡδέσιν, ἀναπληρουμένης δὲ καὶ τοῖς ἐναντίοις· καὶ γὰρ ὀξέσι καὶ πικροῖς χαίρουσιν, ὧν οὐδὲν οὔτε φύσει ἡδὺ οὔθ' ἁπλῶς ἡδύ. ὥστ' οὐδ' ἡδοναί· ὡς γὰρ τὰ ἡδέα πρὸς ἄλ-
3 ληλα συνέστηκεν, οὕτω καὶ αἱ ἡδοναὶ αἱ ἀπὸ τούτων. — ἔτι οὐκ ἀνάγκη ἕτερόν τι εἶναι βέλτιον τῆς ἡδονῆς, ὥσπερ τινές φασι τὸ τέλος τῆς γενέσεως. οὐ γὰρ γενέσεις εἰσὶν οὐδὲ μετὰ γενέσεως πᾶσαι, ἀλλ' ἐνέργειαι καὶ τέλος· οὐδὲ γινομένων συμβαίνουσιν ἀλλὰ χρωμένων· καὶ τέλος οὐ πασῶν ἕτερόν τι, ἀλλὰ τῶν εἰς τὴν τελέωσιν ἀγομένων τῆς φύσεως. διὸ καὶ οὐ καλῶς ἔχει τὸ αἰσθητὴν γένεσιν φάναι εἶναι τὴν ἡδονήν, ἀλλὰ μᾶλλον λεκτέον ἐνέργειαν τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως, ἀντὶ δὲ τοῦ αἰσθητὴν ἀνεμπόδιστον. δοκεῖ δὲ γένεσίς τισιν εἶναι, ὅτι κυρίως ἀγαθόν· τὴν γὰρ ἐνέργειαν γένεσιν οἴονται εἶναι,
4 ἔστιν δ' ἕτερον. — τὸ δ' εἶναι φαύλας ὅτι νοσώδη ἔνια ἡδέα, τὸ αὐτὸ καὶ ὅτι ὑγιεινὰ ἔνια φαῦλα πρὸς χρηματισμόν. ταύτῃ οὖν φαῦλα ἄμφω, ἀλλ' οὐ φαῦλα κατά γε τοῦτο,
5 ἐπεὶ καὶ τὸ θεωρεῖν ποτε βλάπτει πρὸς ὑγίειαν. — ἐμποδίζει δὲ οὔτε φρονήσει οὔθ' ἕξει οὐδεμιᾷ ἡ ἀφ' ἑκάστης ἡδονή, ἀλλ'

35. ὑπολοίπου K^b et γρ. An., ὑπολύπου M^b Ald. An. Ar., ἐπιλοίπου $Π^2$, ἐπιλιποῦς, ut videtur, *Γ* („*indigentis et imperfecti*") et Hel. (τὴν ἐλλείπουσαν ἕξιν), ὑπελλιποῦς vel ἐπελλιποῦς ci. Muretus, ὑπολιποῦς ci. nescio quis ap. Scalig., ἐπιλύπου ci. Gifanius fors. recte, cf. Ind. Arist. 800b, 32 sqq. ‖ 1153a, 1. ἐνδεοῦσησ pr. K^b (crx. rc.), ἐνδεούσης οὔσης O^b, ἐνδεοῦς οὔσης $Π^2$ Bk. Fr. Rr. ‖ 2. ἡδεῖ (ἤδη K^b) ante χαίρουσιν $ΓΠ^1$ Ald. ‖ 7. αἱ ἡδοναὶ ἀπὸ τούτων pr. K^b (em. corr.[2]), αἱ ἀπὸ τούτων ἡδοναὶ M^b ‖ 12. τὴν om. $L^b M^b$ ‖ τελείωσιν $Π^2 M^b$ Ald. ‖ 14 sq. respicit Alex. l. l. p. 258 ‖ 15. τισιν Rassovius Bk.[2] et fort. Hel., τις *ΓΠ* Ald. Ar. Bk.[1] Fr. Rr. ‖ 16. ὅτι κυρίως ἀγαθόν secl. Gifanius ‖ ⟨οὐ⟩ κυρίως ci. Coraes ‖ ἄλογον? Vermehrenus.

(XII)
*αἱ ἀλλότριαι, ἐπεὶ αἱ ἀπὸ τοῦ θεωρεῖν καὶ μανθάνειν μᾶλ-
λον ποιήσουσιν θεωρεῖν καὶ μανθάνειν. — τὸ δὲ τέχνης μὴ εἶ-* 6
*ναι ἔργον ἡδονὴν μηδεμίαν εὐλόγως συμβέβηκεν· οὐδὲ γὰρ ἄλ-
λης ἐνεργείας οὐδεμιᾶς τέχνη ἐστίν, ἀλλὰ τῆς δυνάμεως·
καίτοι καὶ ἡ μυρεψικὴ τέχνη καὶ ἡ ὀψοποιητικὴ δοκεῖ ἡδο-
νῆς εἶναι. — τὸ δὲ τὸν σώφρονα φεύγειν καὶ τὸν φρόνιμον διώ-* 7
*κειν τὸν ἄλυπον βίον, καὶ τὸ τὰ παιδία καὶ τὰ θηρία διώ-
κειν, τῷ αὐτῷ λύεται πάντα. ἐπεὶ γὰρ εἴρηται πῶς ἀγαθαὶ
ἁπλῶς καὶ πῶς οὐκ ἀγαθαὶ πᾶσαι αἱ ἡδοναί, τὰς τοιαύτας
τὰ θηρία καὶ τὰ παιδία διώκει, καὶ τὴν τούτων ἀλυπίαν ὁ
φρόνιμος, τὰς μετ' ἐπιθυμίας καὶ λύπης καὶ τὰς σωμα-
τικὰς (τοιαῦται γὰρ αὗται) καὶ τὰς τούτων ὑπερβολάς, καθ'
ἃς ὁ ἀκόλαστος ἀκόλαστος. διὸ ὁ σώφρων φεύγει ταύτας,
ἐπεὶ εἰσὶν ἡδοναὶ καὶ σώφρονος.*

1153b 14 *ἀλλὰ μὴν ὅτι καὶ ἡ λύπη κακόν, ὁμολογεῖται, καὶ* XIII
*φευκτόν· ἣ μὲν γὰρ ἁπλῶς κακόν, ἣ δὲ τῷ πῇ ἐμποδι-
στική. τῷ δὲ φευκτῷ τὸ ἐναντίον ᾗ φευκτόν τε καὶ κακόν,
ἀγαθόν. ἀνάγκη οὖν τὴν ἡδονὴν ἀγαθόν τι εἶναι. ὡς γὰρ
Σπεύσιππος ἔλυεν, οὐ συμβαίνει ἡ λύσις, ὥσπερ τὸ μεῖζον
τῷ ἐλάττονι καὶ τῷ ἴσῳ ἐναντίον· οὐ γαρ ἂν φαίη ὅπερ κα-
κόν τι εἶναι τὴν ἡδονήν. — τἄριστον δ' οὐδὲν κωλύει ἡδονήν* 2
*τινα εἶναι, εἰ ἔνιαι φαῦλαι ἡδοναί, ὥσπερ καὶ ἐπιστήμην τινὰ
ἐνίων φαύλων οὐσῶν. ἴσως δὲ καὶ ἀναγκαῖον, εἴπερ ἑκάστης
ἕξεως εἰσὶν ἐνέργειαι ἀνεμπόδιστοι, εἴθ' ἡ πασῶν ἐνέργειά
ἐστιν εὐδαιμονία εἴτε ἡ τινὸς αὐτῶν, ἂν ᾖ ἀνεμπόδιστος, αἱρε-
τωτάτην εἶναι· τοῦτο δέ ἐστιν ἡδονή. ὥστε εἴη ἄν τις ἡδονὴ τὸ*

23. *μὴ εἶναι τέχνην μηδεμίαν ἡδονῆς* M^b † ‖ 24. *ἡδονὴν* post *μηδεμίαν* *Γ* L^b Ald. ‖ 25. *ἀλλ' ἢ* ci. Coraes, *ἀλλὰ τῆς δυνάμεως* secl. Rr. ‖ 27. *φεύγειν* ⟨*τὸ ἡδὺ*⟩ vel *φεύγειν* ⟨*τὰς ἡδονὰς*⟩ ci. Spengelius ‖ 1153b, 1. *καὶ* ante *ἡ* om. Π^1 Ar. ‖ 2. *τῷ* post *πῇ* An. Hel. † ‖ 3. *τε* K^b, *τι* cet. Ar., om. An. ‖ *ᾗ* post *κακὸν* add. *Γ* et corr.^{2} K^b, *ἡ* pr. K^b, c. c. om. An. Ar. ‖ 5. *ἔλεγεν* M^b et fort. An. ‖ 7. *τἄριστον* Spengelius, *τὸ ἄριστον* An., *ἄριστον* *ΓΠ* Ald. Bk. Fr. Rr. ‖ *δ'* *Γ* Ald. Ar., *τ'* $\Pi^2 K^b$ Bk. Fr. Rr. (*τε* K^b), om. M^b.

(XIII)

ἄριστον, τῶν πολλῶν ἡδονῶν φαύλων οὐσῶν, εἰ ἔτυχεν, ἁπλῶς. καὶ διὰ τοῦτο πάντες τὸν εὐδαίμονα ἡδὺν οἴονται βίον εἶναι, καὶ ἐμπλέκουσι τὴν ἡδονὴν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν, εὐλόγως· οὐδεμία γὰρ ἐνέργεια τέλειος ἐμποδιζομένη, ἡ δ' εὐδαιμονία τῶν τελείων· διὸ προσδεῖται ὁ εὐδαίμων τῶν ἐν σώματι ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐκτὸς καὶ τῆς τύχης, ὅπως μὴ ἐμποδίζηται
3 *ταῦτα. οἱ δὲ τὸν τροχιζόμενον καὶ τὸν δυστυχίαις μεγάλαις περιπίπτοντα εὐδαίμονα φάσκοντες εἶναι, ἐὰν ᾖ ἀγαθός, ἢ*
4 *ἑκόντες ἢ ἄκοντες οὐδὲν λέγουσιν. διὰ δὲ τὸ προσδεῖσθαι τῆς τύχης δοκεῖ τισιν ταὐτὸν εἶναι ἡ εὐτυχία τῇ εὐδαιμονίᾳ, οὐκ οὖσα, ἐπεὶ καὶ αὐτὴ ὑπερβάλλουσα ἐμπόδιός ἐστίν, καὶ ἴσως οὐκέτι εὐτυχίαν καλεῖν δίκαιον· πρὸς γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν*
5 *ὁ ὅρος αὐτῆς. — καὶ τὸ διώκειν δ' ἅπαντα καὶ θηρία καὶ ἀνθρώπους τὴν ἡδονὴν σημεῖόν τι τοῦ εἶναί πως τὸ ἄριστον αὐτήν·*

> *φήμη δ' οὔτι γε πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα λαοὶ*
> *πολλοί.*

6 *ἀλλ' ἐπεὶ οὐχ ἡ αὐτὴ οὔτε φύσις οὔθ' ἕξις ἡ ἀρίστη οὔτ' ἔστιν οὔτε δοκεῖ, οὐδ' ἡδονὴν διώκουσιν τὴν αὐτὴν πάντες, ἡδονὴν μέντοι πάντες. ἴσως δὲ καὶ διώκουσιν οὐχ ἣν οἴονται οὐδ' ἣν ἂν φαῖεν, ἀλλὰ τὴν αὐτήν· πάντα γὰρ φύσει ἔχει τι θεῖον. ἀλλ' εἰλήφασι τὴν τοῦ ὀνόματος κληρονομίαν αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ διὰ τὸ πλειστάκις τε παραβάλλειν εἰς αὐτὰς καὶ πάντας μετέχειν αὐτῶν· διὰ τὸ μόνας οὖν γνωρίμους εἶναι*
7 *ταύτας μόνας οἴονται εἶναι. — φανερὸν δὲ καὶ ὅτι, εἰ μὴ ἡ ἡδονὴ* 1154a
ἀγαθὸν καὶ ἐνέργεια, οὐκ ἔσται ζῆν ἡδέως τὸν εὐδαίμονα· τίνος γὰρ ἕνεκα δέοι ἂν αὐτῆς, εἴπερ μὴ ἀγαθόν, ἀλλὰ

19. ⟨*διὰ*⟩ *ταῦτα* ci. Coraes ‖ 23. *αὕτη* L^b M^b Ar., *αὐτῇ* N^b ‖ 24. *οὐκ ἔστιν* *Γ* M^b, *οὐκ ἔστιν ἔτι* L^b † ‖ 25. *πάντα* $Π^2$ Hel. ‖ 27. *λαοὶ* *Γ* Ald. Hel. Ar. et post 28. *πολλοὶ* An., *οἱ* K^b, om. $Π^2 H^a M^b N^b$ ‖ 28. *πολλοί*] *πολλοὶ φημίζωσιν* *Γ* Ald. Ar., *πολλοὶ φημίζουσιν* Hel., *φημίζωσιν* add. etiam An. ‖ 30. *ἅπαντες* $Π^2$ ‖ 33. *γε* post *εἰλήφασί* add. $M^b N^b O^b$, om. $K^b L^b$ Ald. An. ‖ 1154a, 1. *ἡ* add. $M^b O^b$ Hel., c. c. om. An. Bk. Fr. ‖ 2. *ἡ* post *καὶ* add. $Π^2 K^b$ An. Hel. Ald. Bk. Fr., om. M^b.

(XIII)

καὶ λυπηρῶς ἐνδέχεται ζῆν; οὔτε κακὸν γὰρ οὔτ' ἀγαθὸν ἡ λύπη, εἴπερ μηδ' ἡδονή· ὥστε διὰ τί ἂν φεύγοι; οὐδὲ δὴ ἡδίων ὁ βίος ὁ τοῦ σπουδαίου, εἰ μὴ καὶ αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ.

περὶ δὲ δὴ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ἐπισκεπτέον τοῖς XIV λέγουσιν ὅτι ἔνιαί γε ἡδοναὶ αἱρεταὶ σφόδρα, οἷον αἱ καλαί, ἀλλ' οὐχ αἱ σωματικαὶ καὶ περὶ ἃς ὁ ἀκόλαστος. διὰ τί οὖν αἱ 2 ἐναντίαι λῦπαι μοχθηραί; κακῷ γὰρ ἀγαθὸν ἐναντίον. ἢ οὕτως ἀγαθαὶ αἱ ἀναγκαῖαι, ὅτι καὶ τὸ μὴ κακὸν ἀγαθόν ἐστιν; ἢ μέχρι του ἀγαθαί; τῶν μὲν γὰρ ἕξεων καὶ κινήσεων ὅσων μὴ ἔστιν τοῦ βελτίονος ὑπερβολή, οὐδὲ τῆς ἡδονῆς· ὅσων δ' ἔστιν, καὶ τῆς ἡδονῆς ἔστιν. τῶν δὲ σωματικῶν ἀγαθῶν ἔστιν ὑπερβολή, καὶ ὁ φαῦλος τῷ διώκειν τὴν ὑπερβολήν ἐστιν, ἀλλ' οὐ τὰς ἀναγκαίας· πάντες γὰρ χαίρουσίν πως καὶ ὄψοις καὶ οἴνοις καὶ ἀφροδισίοις, ἀλλ' οὐχ ὡς δεῖ. ἐναντίως δ' ἐπὶ τῆς λύπης· οὐ γὰρ τὴν ὑπερβολὴν φεύγει, ἀλλ' ὅλως· οὐ γάρ ἐστιν τῇ ὑπερβολῇ λύπη ἐναντία ἀλλ' ἢ τῷ διώκοντι τὴν ὑπερβολήν.

15 ἐπεὶ δ' οὐ μόνον δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν ἀλλὰ καὶ τὸ 3 αἴτιον τοῦ ψεύδους (τοῦτο γὰρ συμβάλλεται πρὸς τὴν πίστιν· ὅταν γὰρ εὔλογον φανῇ τὸ διὰ τί φαίνεται ἀληθὲς οὐκ ὂν ἀληθές, πιστεύειν ποιεῖ τῷ ἀληθεῖ μᾶλλον)· ὥστε λεκτέον διὰ τί φαίνονται αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ αἱρετώτεραι. πρῶτον 4 μὲν οὖν δὴ ὅτι ἐκκρούει τὴν λύπην· καὶ διὰ τὰς ὑπερβολὰς τῆς λύπης, ὡς οὔσης ἰατρείας, τὴν ἡδονὴν διώκουσιν τὴν ὑπερβάλλουσαν καὶ ὅλως τὴν σωματικήν· σφοδραὶ δὲ γίνονται αἱ ἰατρεῖαι, διὸ καὶ διώκονται, διὰ τὸ παρὰ τὸ ἐναντίον φαίνεσθαι. [[καὶ οὐ σπουδαῖον δὴ δοκεῖ ἡ ἡδονὴ διὰ δύο ταῦτα, ὥσπερ εἴρηται, ὅτι αἳ μὲν φαύλης φύσεώς εἰσιν πράξεις (ἢ

8. τοῖς] πῶς Coraes ‖ 10. καὶ secl. Spengelius (temere) ‖ 14. τοῦ βελτίονος secl. Chandler ‖ 20. ἢ] ἡ An. (?) ‖ διώκοντι] ἔχοντι Chandler (fors. recte) ‖ 27. οὖν om. $L^b M^b O^2$ ‖ 30. αἱ om. $K^b L^b$ Hel. ‖ 31. καὶ — b, 2. σπουδαῖαι neque huius loci neque integra esse censet Rr., parenthesin esse Chandler.

(XIV)
ἐκ γενετῆς, ὥσπερ θηρίον, ἢ δι' ἔθος, οἷον αἱ τῶν φαύλων
ἀνθρώπων), αἳ δὲ ἰατρεῖαι, ὅτι ἐνδεοῦς, καὶ ἔχειν βέλτιον ἢ
5 γίνεσθαι. αἳ δὲ συμβαίνουσιν τελεουμένων· κατὰ συμβεβη- 1154b
κὸς οὖν σπουδαῖαι.]] ἔτι διώκονται διὰ τὸ σφοδραὶ εἶναι ὑπὸ
τῶν ἄλλαις μὴ δυναμένων χαίρειν· αὐτοὶ γοῦν αὑτοῖς δίψας
τινὰς παρασκευάζουσιν. ὅταν μὲν οὖν ἀβλαβεῖς, ἀνεπιτίμητον,
ὅταν δὲ βλαβεράς, φαῦλον. οὔτε γὰρ ἔχουσιν ἕτερα ἐφ' οἷς
χαίρουσιν, τό τε μηδέτερον πολλοῖς λυπηρὸν διὰ τὴν φύσιν.
ἀεὶ γὰρ πονεῖ τὸ ζῷον, ὥσπερ καὶ οἱ φυσικοὶ λόγοι μαρ-
τυροῦσιν, τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν φάσκοντες εἶναι λυπηρόν·
6 ἀλλ' ἤδη συνήθεις ἐσμέν, ὥς φασίν. ὁμοίως δὲ ἐν μὲν τῇ
νεότητι διὰ τὴν αὔξησιν ὥσπερ οἱ οἰνωμένοι διάκεινται, καὶ
ἡδὺ ἡ νεότης. οἱ δὲ μελαγχολικοὶ τὴν φύσιν ἀεὶ δέονται
ἰατρείας· καὶ γὰρ τὸ σῶμα δακνόμενον διατελεῖ διὰ τὴν
κρᾶσιν, καὶ ἀεὶ ἐν ὀρέξει σφοδρᾷ εἰσίν. ἐξελαύνει δὲ ἡδονὴ
λύπην ἥ τε ἐναντία καὶ ἡ τυχοῦσα, ἐὰν ᾖ ἰσχυρά· καὶ διὰ
7 ταῦτα ἀκόλαστοι καὶ φαῦλοι γίνονται. αἱ δ' ἄνευ λυπῶν
οὐκ ἔχουσιν ὑπερβολήν. αὗται δὲ αἱ τῶν φύσει ἡδέων καὶ
μὴ κατὰ συμβεβηκός. λέγω δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἡδέα
τὰ ἰατρεύοντα (ὅτι γὰρ συμβαίνει ἰατρεύεσθαι τοῦ ὑπο-
μένοντος ὑγιοῦς πράττοντός τι, διὰ τοῦτο ἡδὺ δοκεῖ εἶναι),
φύσει δ' ἡδέα, ἃ ποιεῖ πρᾶξιν τῆς τοιᾶσδε φύσεως.
8 οὐκ ἀεὶ δ' οὐθὲν ἡδὺ τὸ αὐτὸ διὰ τὸ μὴ ἁπλῆν ἡμῶν
εἶναι τὴν φύσιν, ἀλλ' ἐνεῖναί τι καὶ ἕτερον, καθὸ φθαρτά, ὥστε
ἄν τι θάτερον πράττῃ, τοῦτο τῇ ἑτέρᾳ φύσει παρὰ φύσιν, ὅταν
δ' ἰσάζῃ, οὔτε λυπηρὸν δοκεῖ οὔθ' ἡδὺ τὸ πραττόμενον· ἐπεὶ
εἴ του ἡ φύσις ἁπλῆ εἴη, ἀεὶ ἡ αὐτὴ πρᾶξις ἡδίστη ἔσται.

1154b, 3. ἑαυτοῖς $Π^2$ Hel., αὐτοῖσ K^b ‖ 5. βλαβεραὶ $Π^2$ ‖ ἑτέραν K^b Ald., ἕτερον M^b, ἑτέρας Ar., ἕτερα c. c. An. ‖ 6. χαίρωσιν vel χαιρήσουσιν ci. Coraes ‖ 8. καὶ add. M^b Hel. Ar. (num recte dubito) ‖ 10. διάκεινται ante ὥσπερ $Π^2$ Hel. ‖ 11. ἀεὶ post δέονται $Π^1$ (fors. recte) ‖ 12. θεραπείας $Π^2$ Hel., ἰατρείαι aut ἰατρείαισ pr. K^b, ἰατρείας c. c. An. Ar. et corr.[2] K^b ‖ 15. λύπης $Γ M^b O^b$ Ald. Ar. ‖ 17. λέγω — συμβεβηκὸς om. $L^b M^b$, c. c. add. Hel. Ar. ‖ 19. ἡδὺ post δοκεῖ $L^b M^b$.

(XIV)

διὸ ὁ θεὸς ἀεὶ μίαν καὶ ἁπλῆν χαίρει ἡδονήν· οὐ γὰρ μόνον κινήσεώς ἐστιν ἐνέργεια ἀλλὰ καὶ ἀκινησίας, καὶ ἡδονὴ μᾶλλον ἐν ἠρεμίᾳ ἐστὶν ἢ ἐν κινήσει. μεταβολὴ δὲ πάντων γλυκύ[τατον], κατὰ τὸν ποιητήν, διὰ πονηρίαν τινά· ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος εὐμετάβολος ὁ πονηρός, καὶ ἡ φύσις [[ἡ]] δεομένη μεταβολῆς· οὐ γὰρ ἁπλῆ οὐδ' ἐπιεικής.

περὶ μὲν οὖν ἐγκρατείας καὶ ἀκρασίας καὶ περὶ ἡδονῆς 9
καὶ λύπης εἴρηται, καὶ τί ἕκαστον καὶ πῶς τὰ μὲν ἀγαθὰ αὐτῶν ἐστιν τὰ δὲ κακά· λοιπὸν δὲ καὶ περὶ φιλίας ἐροῦμεν.]

Θ.

1155a *μετὰ δὲ ταῦτα περὶ φιλίας ἕποιτ' ἂν διελθεῖν. ἔστι* Θ I
γὰρ ἀρετή τις ἢ μετ' ἀρετῆς, ἔτι δ' ἀναγκαιότατον εἰς τὸν βίον. ἄνευ γὰρ φίλων οὐδεὶς ἕλοιτ' ἂν ζῆν, ἔχων τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ πάντα (καὶ γὰρ πλουτοῦσιν καὶ ἀρχὰς καὶ δυναστείας κεκτημένοις δοκεῖ φίλων μάλιστ' εἶναι χρεία· τί γὰρ ὄφελος τῆς τοιαύτης εὐετηρίας ἀφαιρεθείσης εὐεργεσίας, ἣ γίνεται μάλιστα καὶ ἐπαινετωτάτη πρὸς φίλους; ἢ πῶς ἂν τηρηθείη καὶ σῴζοιτο ἄνευ φίλων; ὅσῳ γὰρ πλείων, τοσούτῳ ἐπισφαλεστέρα)· ἐν 2
πενίᾳ τε καὶ ταῖς λοιπαῖς δυστυχίαις μόνην οἴονται καταφυγὴν εἶναι τοὺς φίλους· καὶ νέοις δὲ πρὸς τὸ ἀναμάρτητον καὶ πρεσβυτέροις πρὸς θεραπείαν καὶ τὸ ἐλλεῖπον τῆς πράξεως δι' ἀσθένειαν βοηθείας τοῖς τε ἐν ἀκμῇ πρὸς τὰς καλὰς πράξεις·

29. *γλυκύ*, ut legitur et apud ipsum poetam citatum (Eurip. Or. 234) et E. E. 1235a, 16. Rhet. 1371a, 28, mg. Bas.[3] (prb. Chandler) ‖ 30. *ὁ* secl. Spengelius (perperam) ‖ *ἡ* post *καὶ* om. $Π^2$ ‖ *ἡ* post *φύσις* aut secludendum aut in *ἡμῶν* mutandum esse ci. Rassovius: fort. non illud, sed hoc praestat ‖ 32. *περὶ μὲν* — 34. *ἐροῦμεν* secludenda esse ci. Asp. vel alii ap. Asp., secl. Rr. ‖ 34. *καὶ* om. $Γ K^b O^b$ Hel. Ar. ‖ *ἐροῦμεν* c. c. Hel. Ar., *ἐστιν εἰπεῖν καὶ ποῖόν τι καὶ τίς ὁ φίλος* $Π^2$ Fr.

Lib. VIII. $K^b O^b = Π^1$, $Γ M^b$ Ald. $= Π^2$.

1155a, 5. *ἂν ἕλοιτο* M^b Ald. Asp. Hel. ‖ 11. *δὲ* Turnebus ‖ 12. *δὲ*] *δεῖ* $L^b O^b$ ‖ 14. *βοήθεια* $H^a M^b$, *βοηθεῖ* Par. 1417 Bk. Fr. Rr. et pr. N^b (crx. rc.).

(I)

σύν τε δύ' ἐρχομένω.

3 *καὶ γὰρ νοῆσαι καὶ πρᾶξαι δυνατώτεροι. φύσει τε ἐνυπάρχειν
ἔοικεν πρὸς τὸ γεγεννημένον τῷ γεννήσαντι [καὶ πρὸς τὸ γεννή-
σαν τῷ γεννηθέντι], οὐ μόνον ἐν ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ ἐν ὄρνισι
καὶ τοῖς πλείστοις τῶν ζῴων, καὶ τοῖς ὁμοεθνέσι πρὸς ἄλ-
ληλα, καὶ μάλιστα τοῖς ἀνθρώποις, ὅθεν τοὺς φιλανθρώπους
ἐπαινοῦμεν. ἴδοι δ' ἄν τις καὶ ἐν ταῖς πλάναις ὡς οἰκεῖον*
4 *ἅπας ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ καὶ φίλον. ἔοικεν δὲ καὶ τὰς πό-
λεις συνέχειν ἡ φιλία, καὶ οἱ νομοθέται μᾶλλον περὶ αὐτὴν
σπουδάζειν ἢ τὴν δικαιοσύνην· ἡ γὰρ ὁμόνοια ὅμοιόν τι τῇ
φιλίᾳ ἔοικεν εἶναι, ταύτης δὲ μάλιστα ἐφίενται καὶ τὴν στά-
σιν ἔχθραν οὖσαν μάλιστα ἐξελαύνουσιν. καὶ φίλων μὲν ὄντων
οὐδὲν δεῖ δικαιοσύνης, δίκαιοι δ' ὄντες προσδέονται φιλίας,*
5 *καὶ τῶν δικαίων τὸ μάλιστα φιλικὸν εἶναι δοκεῖ. οὐ μόνον
δ' ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀλλὰ καὶ καλόν· τοὺς γὰρ φιλοφίλους
ἐπαινοῦμεν, ἥ τε πολυφιλία δοκεῖ τῶν καλῶν ἕν τι εἶναι,
καὶ ἔνιοι τοὺς αὐτοὺς οἴονται ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι καὶ φίλους.*
6 *διαμφισβητεῖται δὲ περὶ αὐτῆς οὐκ ὀλίγα. οἱ μὲν* 2
*γὰρ ὁμοιότητά τινα τιθέασιν αὐτὴν καὶ τοὺς ὁμοίους φίλους,
ὅθεν τὸν ὅμοιόν φασιν ὡς τὸν ὅμοιον, καὶ κολοιὸν ποτὶ κο-
λοιόν, καὶ τὰ τοιαῦτα· οἱ δ' ἐξ ἐναντίας κεραμεῖς πάντας
τοὺς τοιούτους ἀλλήλοις φασὶν εἶναι. καὶ περὶ αὐτῶν τούτων* 1155b
*ἀνώτερον ἐπιζητοῦσιν καὶ φυσικώτερον, Εὐριπίδης μὲν φάσκων
ἐρᾶν μὲν ὄμβρου γαῖαν ξηρανθεῖσαν, ἐρᾶν δὲ σεμνὸν οὐρανὸν
πληρούμενον ὄμβρου πεσεῖν ἐς γαῖαν, καὶ Ἡράκλειτος τὸ
ἀντίξουν συμφέρον καὶ ἐκ τῶν διαφερόντων καλλίστην ἁρ-*

17. *πρὸς — καὶ* om. K^b, *καὶ* secl. Casaubonus Fr. ‖ *πρὸς* (*πρὸς* om. Ald.) — *γεννηθέντι* add. K^b O^1 Ald. Ar., om. c. c. Asp. et Hel., secl. Casaubonus Fr. ‖ 18. *ὀρνέοις* M^b Ald. ‖ 26. *ἔχθραν* K^b Hel., *ἐχθρὰν* cet. Ar. ‖ 29. *δ'*] *δὲ* Ald. Hel., *τε* L^b O^b ‖ *φιλοφίλους* Γ L^b Ald. Hel. Ar., *φίλους* cet. ‖ 31. *καὶ ἔνιοι* Γ M^b Hel. Ar.(?), *ἔτι καὶ ἔνιοι* Ald., *καὶ ἔτι* Π^1 L^b ‖ 34. *ποτὶ*] *παρ* L^b, *παρὰ* O^b ‖ 35. *τὰ*] *ὅσα* Π^2 Hel. Bk. Rr. ‖ 1155b, 4. *εἰς* Π^1 Ald. Rr. (errore typogr.).

(I)

μονίαν καὶ πάντα κατ᾽ ἔριν γίνεσθαι· ἐξ ἐναντίας δὲ τούτοις ἄλλοι τε καὶ Ἐμπεδοκλῆς, τὸ γὰρ ὅμοιον τοῦ ὁμοίου ἐφίεσθαι. τὰ μὲν οὖν φυσικὰ τῶν ἀπορημάμων ἀφείσθω (οὐ γὰρ 7
οἰκεῖα τῆς παρούσης σκέψεως)· ὅσα δέ ἐστιν ἀνθρωπικὰ καὶ ἀνήκει εἰς τὰ ἤθη καὶ τὰ πάθη, ταῦτα ἐπισκεψώμεθα, οἷον πότερον ἐν πᾶσιν γίνεται φιλία ἢ οὐχ οἷόν τε μοχθηροὺς ὄντας φίλους εἶναι, καὶ πότερον ἓν εἶδος τῆς φιλίας ἔστιν ἢ πλείω. οἱ μὲν γὰρ ἓν οἰόμενοι, ὅτι ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, οὐχ ἱκανῷ πεπιστεύκασι σημείῳ· δέχεται γὰρ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον καὶ τὰ ἕτερα τῷ εἴδει. εἴρηται δ᾽ ὑπὲρ αὐτῶν ἔμπροσθεν.

τάχα δ᾽ ἂν γένοιτο περὶ αὐτῶν φανερὸν γνωρισθέντος II
τοῦ φιλητοῦ· δοκεῖ γὰρ οὐ πᾶν φιλεῖσθαι ἀλλὰ τὸ φιλητόν, τοῦτο δ᾽ εἶναι ἀγαθὸν ἢ ἡδὺ ἢ χρήσιμον. δόξειε δ᾽ ἂν χρήσιμον εἶναι δι᾽ οὗ γίνεται ἀγαθόν τι ἢ ἡδονή, ὥστε φιλητὰ ἂν εἴη τἀγαθόν τε καὶ τὸ ἡδὺ ὡς τέλη. πότερον οὖν τἀγαθὸν 2
φιλοῦσιν ἢ τὸ αὑτοῖς ἀγαθόν; διαφωνεῖ γὰρ ἐνίοτε ταῦτα. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὸ ἡδύ. δοκεῖ δὲ τὸ αὑτῷ ἀγαθὸν φιλεῖν ἕκαστος, καὶ εἶναι ἁπλῶς μὲν τὸ ἀγαθὸν φιλητόν, ἑκάστῳ δὲ τὸ ἑκάστῳ. φιλεῖ δὲ ἕκαστος οὐ τὸ ὂν αὑτῷ ἀγαθὸν ἀλλὰ τὸ φαινόμενον. διοίσει δ᾽ οὐδέν· ἔσται γὰρ τὸ φιλητὸν φαινόμενον. τριῶν δὴ ὄντων δι᾽ ἃ φιλοῦσιν, ἐπὶ μὲν τῇ τῶν ἀψύ- 3
χων φιλήσει οὐ λέγεται φιλία. οὐ γὰρ ἔστιν ἀντιφίλησις, οὐδὲ βούλησις ἐκείνων ἀγαθοῦ (γελοῖον γὰρ ἴσως τῷ οἴνῳ βούλεσθαι τἀγαθά, ἀλλ᾽ εἴπερ σῴζεσθαι βούλεται αὐτόν, ἵνα αὐτὸς ἔχῃ)· τῷ δὲ φίλῳ φασὶ δεῖν βούλεσθαι τἀγαθὰ ἐκείνου ἕνεκα.

8. παρείσθω $M^b N^b$, παραφείσθω Ald. ‖ 15. τὸ ἧττον καὶ] ἧττον $L^b O^b$ † ‖ εἴρηται — 16. ἔμπροσθεν secl. Grantius Rr. (f. r.) ‖ 17. περὶ αὐτῶν post φανερὸν M^b Ald. ‖ 20. φιλητὸν $K^b L^b$ Fr. ‖ 21. ἂν εἴη] εἶναι K^b Fr. ‖ 23. αὐτὸ post ηδὺ add. $Π^2 O^b$ † ‖ δὲ] δὲ καὶ $Π^2$ † ‖ 27. δὴ Spengelius, δ᾽ ΓΠ Ald. Hel. Bk. Fr. Rr. ‖ δι᾽ om. K^b, secl. Fr. Rr. (fors. recte), c. c. add. Hel. Ar. ‖ ἐπὶ] ἐν $K^b M^b$ Ald. Hel. (?) ‖ 29. ἐκείνοις Spengelius, ἐκείνων ⟨ἕνεκα⟩ ci. Rr. ‖ ἀγαθοῦ secl. (?) Scaliger.

(II)
τοὺς δὲ βουλομένους οὕτω τἀγαθὰ εὔνους λέγουσιν, ἐὰν μὴ τὸ
αὐτὸ καὶ παρ' ἐκείνου γίνηται· εὔνοιαν γὰρ ἐν ἀντιπεπονθόσιν
4 φιλίαν εἶναι. ἢ προσθετέον μὴ λανθάνουσαν; πολλοὶ γάρ εἰσιν
εὖνοι οἷς οὐχ ἑωράκασιν, ὑπολαμβάνουσι δὲ ἐπιεικεῖς εἶναι ἢ
χρησίμους· τοῦτο δὲ τὸ αὐτὸ κἂν ἐκείνων τις πάθοι πρὸς τοῦ- 1156a
τον. εὖνοι μὲν οὖν οὗτοι φαίνονται ἀλλήλοις· φίλους δὲ πῶς
ἄν τις εἴποι λανθάνοντας ὡς ἔχουσιν ἑαυτοῖς; δεῖ ἄρα εὐνοεῖν
ἀλλήλοις καὶ βούλεσθαι τἀγαθὰ μὴ λανθάνοντας δι' ἕν τι τῶν
εἰρημένων.

III διαφέρει δὲ ταῦτα ἀλλήλων εἴδει· καὶ αἱ φιλήσεις 3
ἄρα καὶ αἱ φιλίαι. τρία δὴ τὰ τῆς φιλίας εἴδη, ἰσάριθμα
τοῖς φιλητοῖς· καθ' ἕκαστον γάρ ἐστιν ἀντιφίλησις οὐ λανθά-
νουσα. οἱ δὲ φιλοῦντες ἀλλήλους βούλονται τἀγαθὰ ἀλλήλοις
ταύτῃ ᾗ φιλοῦσιν. οἱ μὲν οὖν διὰ τὸ χρήσιμον φιλοῦντες ἀλλή-
λους οὐ καθ' αὑτοὺς φιλοῦσιν, ἀλλ' ᾗ γίνεταί τι αὐτοῖς παρ'
ἀλλήλων ἀγαθόν· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ δι' ἡδονήν. οὐ γὰρ τῷ
ποιούς τινας εἶναι ἀγαπῶσι τοὺς εὐτραπέλους, ἀλλ' ὅτι ἡδεῖς
2 αὑτοῖς. οἵ τε δὴ διὰ τὸ χρήσιμον φιλοῦντες διὰ τὸ αὑτοῖς
ἀγαθὸν στέργουσι, καὶ οἱ δι' ἡδονὴν διὰ τὸ αὑτοῖς ἡδύ, καὶ
οὐχ ᾗ ὁ φιλούμενός ἐστιν ⟨ὅσπερ ἐστίν⟩, ἀλλ' ᾗ χρήσιμος ἢ
ἡδύς. κατὰ συμβεβηκός τε δὴ αἱ φιλίαι αὗται εἰσίν· οὐ γὰρ ᾗ
ἐστιν ὅσπερ ἐστὶν ὁ φιλούμενος, ταύτῃ φιλεῖται, ἀλλ' ᾗ πο-
3 ρίζουσιν οἳ μὲν ἀγαθόν τι οἳ δ' ἡδονήν. εὐδιάλυτοι δὴ αἱ τοι-
αῦται εἰσίν, μὴ διαμενόντων αὐτῶν ὁμοίων· ἐὰν γὰρ μηκέτι
ἡδεῖς ἢ χρήσιμοι ὦσιν, παύονται φιλοῦντες. τὸ δὲ χρήσιμον οὐ
διαμένει, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλο γίνεται. ἀπολυθέντος οὖν δι'
ὃ φίλοι ἦσαν, διαλύεται καὶ ἡ φιλία, ὡς οὔσης τῆς φιλίας
4 πρὸς ἐκεῖνα. μάλιστα δ' ἐν τοῖς πρεσβύταις ἡ τοιαύτη δο-

32. ἂν $K^b M^b$ Ald., κἂν Ar. Trendelenburgius (fors. recte) ‖ 1156a, 7. δὲ O^b Ar., γὰρ $Γ M^b$, γάρ ἐστιν Ald., ἄρα (i. e. δὴ) Hel. ‖ εἴδη τὰ (τὰ om. Ald.) τῆς φιλίας $Π^2$ ‖ 16. ὅσπερ ἐστίν add. Bonitzius ‖ 18. περ] ποτέ $L^b M^b O^b$ Ald. ‖ 22. ἄλλο post γίγνεται $Π^2$ ‖ 24. δοκεῖ post 25. φιλία $L^b O^b$ Ald.

(III)

κεῖ φιλία γίνεσθαι (οὐ γὰρ τὸ ἡδὺ οἱ τηλικοῦτοι διώκουσιν ἀλλὰ τὸ ὠφέλιμον), καὶ τῶν ἐν ἀκμῇ καὶ νέων ὅσοι τὸ συμφέρον διώκουσιν. οὐ πάνυ δ' οἱ τοιοῦτοι οὐδὲ συζῶσι μετ' ἀλλήλων. ἐνίοτε γὰρ οὐδ' εἰσὶν ἡδεῖς· οὐδὲ δὴ προσδέονται τῆς τοιαύτης ὁμιλίας, ἐὰν μὴ ὠφέλιμοι ὦσιν· ἐπὶ τοσοῦτον γάρ εἰσιν ἡδεῖς ἐφ' ὅσον ἐλπίδας ἔχουσιν ἀγαθοῦ. εἰς ταύτας δὲ καὶ τὴν ξενικὴν τιθέασιν. ἡ δὲ τῶν νέων φιλία δι' 5
ἡδονὴν εἶναι δοκεῖ· κατὰ πάθος γὰρ οὗτοι ζῶσιν, καὶ μάλιστα διώκουσιν τὸ ἡδὺ αὑτοῖς καὶ τὸ παρόν· τῆς ἡλικίας δὲ μεταπιπτούσης καὶ τὰ ἡδέα γίνεται ἕτερα. διὸ ταχέως γίνονται φίλοι καὶ παύονται· ἅμα γὰρ τῷ ἡδεῖ ἡ φιλία μεταπί-
1156b πτει, τῆς δὲ τοιαύτης ἡδονῆς ταχεῖα ἡ μεταβολή. καὶ ἐρωτικοὶ δ' οἱ νέοι· κατὰ πάθος γὰρ καὶ δι' ἡδονὴν τὸ πολὺ τῆς ἐρωτικῆς· διόπερ φιλοῦσι καὶ ταχέως παύονται, πολλάκις τῆς αὐτῆς ἡμέρας μεταπίπτοντες. συνημερεύειν δὲ καὶ συζῆν οὗτοι βούλονται· γίνεται γὰρ αὐτοῖς τὸ κατὰ τὴν φιλίαν οὕτως.

4 τελεία δ' ἐστὶν ἡ τῶν ἀγαθῶν φιλία καὶ κατ' ἀρετὴν 6
ὁμοίων. οὗτοι γὰρ τἀγαθὰ ὁμοίως βούλονται ἀλλήλοις ᾗ ἀγαθοί, ἀγαθοὶ δέ εἰσιν καθ' αὑτούς· οἱ δὲ βουλόμενοι τἀγαθὰ τοῖς φίλοις ἐκείνων ἕνεκα μάλιστα φίλοι (δι' αὑτοὺς γὰρ οὕτως ἔχουσιν, καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός)· διαμένει οὖν ἡ τούτων φιλία ἕως ἂν ἀγαθοὶ ὦσιν, ἡ δ' ἀρετὴ μόνιμον· καὶ ἔστιν ἑκάτερος ἁπλῶς ἀγαθὸς καὶ τῷ φίλῳ. οἱ γὰρ ἀγαθοὶ καὶ ἁπλῶς ἀγαθοὶ καὶ ἀλλήλοις ὠφέλιμοι. ὁμοίως δὲ καὶ ἡδεῖς· καὶ γὰρ ἁπλῶς οἱ ἀγαθοὶ ἡδεῖς καὶ ἀλλήλοις· ἑκάστῳ γὰρ καθ' ἡδονήν εἰσιν αἱ οἰκεῖαι πράξεις καὶ αἱ τοιαῦται,

26. καὶ νέων secl. Gifanius ‖ 27. οὐδὲ om. L^{b}O^b, c. c. add. Hel. ‖ 28. δὴ post προσδέονται M^b, om. K^b, secl. Fr. † ‖ 30. εἰς — 31. τιθέασιν secl. Rr. ‖ 1156b, 2. δ'] γρ. γὰρ Asp. ‖ 3. τοῖς ἐρωτικοῖς M^b et v. l. ap. Asp. ‖ 5. τὴν om. L^{b}M^b Ald. Bk. ‖ 8. ὁμοίως ἀλλήλοις βούλονται Π^2, βούλονται σὺν ἀλλήλοις K^b ‖ 9. ἀγαθοὶ δέ om. L^{b}O^b † ‖ 15. οἱ γὰρ ἀγαθοὶ ἁπλῶς καὶ ἡδεῖς ἀλλήλοις L^b Ald. Hel. †.

(III)
7 τῶν ἀγαθῶν δὲ αἱ αὐταὶ ἢ ὅμοιαι. ‖ ἡ τοιαύτη δὲ φιλία
μόνιμος εὐλόγως ἐστίν. συνάπτει γὰρ ἐν αὐτῇ πάνθ' ὅσα
τοῖς φίλοις δεῖ ὑπάρχειν. πᾶσα γὰρ φιλία δι' ἀγαθόν ἐστιν
ἢ δι' ἡδονήν, ἢ ἁπλῶς ἢ τῷ φιλοῦντι, καὶ καθ' ὁμοιότητα
τινά· ταύτῃ δὲ πάνθ' ὑπάρχει τὰ εἰρημένα καθ' αὑτούς
(ταύτῃ γὰρ ὅμοιοι καὶ τὰ λοιπά), τό τε ἁπλῶς ἀγαθὸν καὶ
ἡδὺ ἁπλῶς ἐστίν. μάλιστα δὴ ταῦτα φιλητά, καὶ τὸ φιλεῖν
8 δὲ καὶ ἡ φιλία ἐν τούτοις μάλιστα καὶ ἀρίστη. — ‖ σπανίας δ'
εἰκὸς τὰς τοιαύτας εἶναι· ὀλίγοι γὰρ οἱ τοιοῦτοι. ἔτι δὲ προσ-
δεῖται χρόνου καὶ συνηθείας· κατὰ τὴν παροιμίαν γὰρ οὐκ
ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλήλους πρὶν τοὺς λεγομένους ἅλας συναναλῶ-
σαι· οὐδ' ἀποδέξασθαι δὴ πρότερον οὐδ' εἶναι φίλους, πρὶν ἂν
9 ἑκάτερος ἑκατέρῳ φανῇ φιλητὸς καὶ πιστευθῇ. οἱ δὲ ταχέως
τὰ φιλικὰ πρὸς ἀλλήλους ποιοῦντες βούλονται μὲν φίλοι εἶναι,
οὐκ εἰσὶν δέ, εἰ μὴ καὶ φιλητοί, καὶ τοῦτ' ἴσασιν· βούλησις μὲν
γὰρ ταχεῖα φιλίας γίνεται, φιλία δ' οὔ.

αὕτη μὲν οὖν καὶ κατὰ τὸν χρόνον καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ
τελεία ἐστίν, καὶ κατὰ πάντα ταὐτὰ γίνεται καὶ ὅμοια ἑκα-
IV τέρῳ παρ' ἑκατέρου, ὅπερ δεῖ τοῖς φίλοις ὑπάρχειν· ἡ δὲ
διὰ τὸ ἡδὺ ὁμοίωμα ταύτης ἔχει (καὶ γὰρ οἱ ἀγαθοὶ ἡδεῖς 1157a
ἀλλήλοις), ὁμοίως δὲ καὶ ἡ διὰ τὸ χρήσιμον (καὶ γὰρ τοιοῦ-

17. αἱ αὐταὶ ἢ $L^b M^b$ Ar., αἱ αὐταὶ καὶ Hel., αὗται K^b, τοιαῦται ἢ $Γ O^b$ Ald. ‖ ἡ — 24. ἀρίστη alteram recensionem esse antecedentium 11. διαμένει — 17. ὅμοιαι docuit Rassovius ‖ δὴ Gifanius ‖ 18. μόνιμος] τελεία vel simile quid ci. Rr. ‖ 19. τοῖς φίλοις post δεῖ $Π^2$ ‖ πᾶσα — 23. ἐστίν secl. Rr. ‖ 21. αὐτὸ M^b, αὐτὰ Muretus (non recte) ‖ 22. ταύτῃ — λοιπά secludenda esse ci. Muretus ‖ γὰρ ὅμοιοι $Γ K^b$ Asp., γὰρ ὅμοια c. c. et Hel.(?) et Ar. Bk. Rr. in textu, δὲ ὅμοια v. l. ap. Asp. ‖ 23. ἡδύ post ἁπλῶς $L^b O^b$ ‖ δὲ $M^b O^b$ Ald. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 24. δὲ] δὴ ci. Rr. (fors. recte), δὲ ⟨δὴ⟩? Susem. ‖ 27. συναλῶσαι $L^b M^b$ Hel. † ‖ 28. δεῖ $Γ L^b M^b$, δὲ O^b ‖ ἂν add. O^b ‖ 32. γὰρ] οὖν $Π^2$ Fr. † ‖ 34. ταὐτὰ Muretus et Victorius (in mg. Aldinae Monacensis), ταῦτα $Π^2 L^b$ Hel. Ar., om. $Π^1$ ‖ ὅμοια $Γ$ Ar., ὁμοία $Π H^a N^b$ Ald. Hel. ‖ 1157a, 2. ἡ Turnebus, οἱ $Π H^a N^b$ Ald. Ar. ‖ οὗτοι $Π^1$ †.

*τοι ἀλλήλοις οἱ ἀγαθοί). μάλιστα δὲ καὶ ἐν τούτοις αἱ φι-
λίαι διαμένουσιν, ὅταν τὸ αὐτὸ γίνηται παρ' ἀλλήλων, οἷον
ἡδονή, καὶ μὴ μόνον οὕτως ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, οἷον
τοῖς εὐτραπέλοις, καὶ μὴ ὡς ἐραστῇ καὶ ἐρωμένῳ. οὐ γὰρ
ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἥδονται οὗτοι, ἀλλ' ὃ μὲν ὁρῶν ἐκεῖνον, ὃ
δὲ θεραπευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐραστοῦ· ληγούσης δὲ τῆς ὥρας
ἐνίοτε καὶ ἡ φιλία λήγει (τῷ μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ἡδεῖα ἡ
ὄψις, τῷ δ' οὐ γίνεται ἡ θεραπεία)· πολλοὶ δ' αὖ διαμέ-
νουσιν, ἐὰν ἐκ τῆς συνηθείας τὰ ἤθη στέρξωσιν, ὁμοήθεις
ὄντες. οἱ δὲ μὴ τὸ ἡδὺ ἀντικαταλλαττόμενοι ἀλλὰ τὸ* 2
*χρήσιμον ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς καὶ εἰσὶν ἧττον φίλοι καὶ δια-
μένουσιν. οἱ δὲ διὰ τὸ χρήσιμον ὄντες φίλοι ἅμα τῷ συμ-
φέροντι διαλύονται· οὐ γὰρ ἀλλήλων ἦσαν φίλοι ἀλλὰ τοῦ
λυσιτελοῦς. — δι' ἡδονὴν μὲν οὖν καὶ διὰ τὸ χρήσιμον καὶ
φαύλους ἐνδέχεται φίλους εἶναι ἀλλήλοις καὶ ἐπιεικεῖς
φαύλοις καὶ μηδέτερον ὁποιῳοῦν, δι' αὑτοὺς δὲ δῆλον ὅτι
μόνους τοὺς ἀγαθούς· οἱ γὰρ κακοὶ οὐ χαίρουσιν ἑαυτοῖς, εἰ
μή τις ὠφέλεια γίνοιτο. — καὶ μόνη δὲ ἡ τῶν ἀγαθῶν* 3
*φιλία ἀδιάβλητος ἐστίν· οὐ γὰρ ῥάδιον οὐδενὶ πιστεῦσαι περὶ
τοῦ ἐν πολλῷ χρόνῳ ὑπ' αὐτῶν δεδοκιμασμένου. καὶ τὸ πι-
στεύειν ἐν τούτοις, καὶ τὸ μηδέποτε ἂν ἀδικῆσαι, καὶ ὅσα
ἄλλα ἐν τῇ ὡς ἀληθῶς φιλίᾳ ἀξιοῦται. ἐν δὲ ταῖς ἑτέραις
οὐδὲν κωλύει τὰ τοιαῦτα γίνεσθαι. — ἐπεὶ δὲ οἱ ἄνθρωποι* 4
*λέγουσιν φίλους καὶ τοὺς διὰ τὸ χρήσιμον, ὥσπερ αἱ πόλεις
(δοκοῦσι γὰρ αἱ συμμαχίαι ταῖς πόλεσι γίνεσθαι ἕνεκα τοῦ
συμφέροντος), καὶ τοὺς δι' ἡδονὴν ἀλλήλους στέργοντας, ὥσ-*

3. *οἱ* H^{a}M^{b}N^{b} Ald. Hel., om. *Π*^{1}L^{b} ‖ 4. *μένουσιν* *Π*^{1} ‖ *αὐτὸ* c. c. Hel., *ἴσον* *Π*^{2} Ar. ‖ 7. *ἐρῶν* M^{b} Ald., *ὁρῶν* c. c. Hel. Ar. ‖ 9. *ἐνίοτε* secl. Rr. ‖ *οὐκ* ⟨*ἔτι*⟩ *ἔστιν* Ar. Coraes, *οὐκέτι* Rr. ‖ *ἡδεῖα* post *ἡ ὄψις* *Π*^{2} ‖ 13. *ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς* secludenda esse ci. Susem. ‖ 14. *δὲ*] *γὰρ* ci. Susem. ‖ 17. *εἶναι* post *ἀλλήλοις* *Π*^{2}K^{b} Fr. ‖ 22. *ὑπ' αὐτοῦ* *Γ*L^{b} Fr., *ὑφ' αὑτοῦ* K^{b} ‖ 24. *ἑτεραίαις* K^{b}, *ἄλλαις ἑταιρίαις* O^{2} Ald., *ἄλλαις* L^{b}, *ἑτέραις* aut *ἄλλαις* *Γ* Ar., *ἑτέραις* c. c. Hel. ‖ 25. *δὲ* M^{b} et, ut videtur, Asp. Hel., *γὰρ* c. c. Ar. Bk. Fr. Rr., *οὖν* Zwinger.

(IV) περ οἱ παῖδες, ἴσως λέγειν μὲν δεῖ καὶ ἡμᾶς φίλους τοὺς τοιούτους, εἴδη δὲ τῆς φιλίας πλείω, καὶ πρώτως μὲν καὶ κυρίως τὴν τῶν ἀγαθῶν ᾗ ἀγαθοί, τὰς δὲ λοιπὰς καθ' ὁμοιότητα· ᾗ γὰρ ἀγαθόν τι καὶ ὅμοιον ταύτῃ, φίλοι·
5 καὶ γὰρ τὸ ἡδὺ ἀγαθὸν τοῖς φιληδέσιν. οὐ πάνυ δ' αὗται συνάπτουσιν, οὐδὲ γίνονται οἱ αὐτοὶ φίλοι διὰ τὸ χρήσιμον καὶ διὰ τὸ ἡδύ· οὐ γὰρ πάνυ συνδυάζεται τὰ κατὰ συμ-
6 βεβηκός. — εἰς ταῦτα δὲ τὰ εἴδη τῆς φιλίας νενεμημέ- 6 1157b
νης οἱ μὲν φαῦλοι ἔσονται φίλοι δι' ἡδονὴν ἢ τὸ χρήσιμον, ταύτῃ ὅμοιοι ὄντες, οἱ δ' ἀγαθοὶ δι' αὑτοὺς φίλοι· ᾗ γὰρ ἀγαθοί. οὗτοι μὲν οὖν ἁπλῶς φίλοι, ἐκεῖνοι δὲ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ τῷ ὡμοιῶσθαι τούτοις.

V ὥσπερ δ' ἐπὶ τῶν ἀρετῶν οἳ μὲν καθ' ἕξιν οἳ δὲ κατ' ἐνέργειαν ἀγαθοὶ λέγονται, οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς φιλίας· οἱ μὲν γὰρ συζῶντες χαίρουσιν ἀλλήλοις καὶ πορίζουσιν τἀγαθά, οἱ δὲ καθεύδοντες ἢ κεχωρισμένοι τοῖς τόποις οὐκ ἐνεργοῦσι μέν, οὕτω δ' ἔχουσιν ὥστ' ⟨ἂν⟩ ἐνεργεῖν φιλικῶς· οἱ γὰρ τόποι οὐ διαλύουσι τὴν φιλίαν ἁπλῶς, ἀλλὰ τὴν ἐνέργειαν. ἐὰν δὲ χρόνιος ἡ ἀπουσία γίνηται, καὶ τῆς φιλίας δοκεῖ λήθην ποιεῖν· ὅθεν εἴρηται

πολλὰς δὴ φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν.

2 οὐ φαίνονται δ' οὔθ' οἱ πρεσβῦται οὔθ' οἱ στρυφνοὶ φιλικοὶ εἶναι· βραχὺ γὰρ ἐν αὐτοῖς τὸ τῆς ἡδονῆς, οὐδεὶς δὲ δύναται συ-

29. μὲν δεῖ λέγειν ΓL^b Ald., δεῖ λέγειν M^b ‖ 30. καὶ post μὲν om. O^b Ald., c. c. add. Asp. Hel. Ar. ‖ 32. ἀγαθόν τι καὶ] ἀγαθῷ τινι ci. Coraes ‖ ὅμοιόν τι ταύτῃ Π^{2}K^b Fr., ὅμοιόν τι ⟨ταύτῃ⟩, ταύτῃ ci. Rr. (non male) † ‖ 33. τι post ἀγαθόν add. Π^2 Ar. ‖ 35. διὰ τὸ om. M^b Ald. Ar. ‖ τὰ] ἀλλὰ M^{b}O^b † ‖ 1157b, 1. κατανενεμημένης L^{b}O^b, νενεμημένης c. c. Asp. ‖ 3. φίλοι om. K^b, secl. Fr., c. c. add. Hel. et, ut videtur, Asp. ‖ 10. ὥστ' ⟨ἂν⟩ Onckenius Rr., ὥστε καὶ L^b, ὥστε κἂν ci. Rr. ‖ ἐνεργεῖν] ἔχειν ci. Fr. (male) ‖ 12. γίνηται K^b Asp., γένηται L^{b}M^{b}O^b Ald. Hel. ‖ λήθην δοκεῖ (δοκῇ[?] Asp.) ποιεῖν K^b Asp. Fr., λήθην ποιεῖν δοκεῖ O^b ‖ 14 sqq. οὐ κ. τ. λ.] v. quae adnotabo ad 1158a, 1 ‖ 15. προσημερεύειν K^b, συνημερεύσειν M^b, συνδιημερεύειν (?) Asp., συνημερεύειν c. c. Hel.

(V)

νημερεύειν τῷ λυπηρῷ οὐδὲ τῷ μὴ ἡδεῖ· μάλιστα γὰρ ἡ φύσις
φαίνεται τὸ μὲν λυπηρὸν φεύγειν, ἐφίεσθαι δὲ τοῦ ἡδέος. οἱ 3
δ' ἀποδεχόμενοι ἀλλήλους, μὴ συζῶντες δέ, εὔνοις ἐοίκασι
μᾶλλον ἢ φίλοις. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐστὶν φίλων ὡς τὸ συζῆν·
ὠφελείας μὲν γὰρ οἱ ἐνδεεῖς ὀρέγονται, συνημερεύειν δὲ
καὶ οἱ μακάριοι· μονώταις μὲν γὰρ εἶναι τούτοις ἥκιστα
προσήκει. συνδιάγειν δὲ μετ' ἀλλήλων οὐκ ἔστιν μὴ ἡδεῖς
ὄντας μηδὲ χαίροντας τοῖς αὐτοῖς, ὅπερ ἡ ἑταιρικὴ δοκεῖ
ἔχειν.

7 μάλιστα μὲν οὖν ἐστι φιλία ἡ τῶν ἀγαθῶν, καθάπερ 4
πολλάκις εἴρηται. δοκεῖ γὰρ φιλητὸν μὲν καὶ αἱρετὸν τὸ
ἁπλῶς ἀγαθὸν ἢ ἡδύ, ἑκάστῳ δὲ τὸ αὑτῷ τοιοῦτον· ὁ δ'
ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ δι' ἄμφω ταῦτα. ⌈(ἔοικεν δ' ἡ μὲν φί- 5
λησις πάθει, ἡ δὲ φιλία ἕξει· ἡ γὰρ φίλησις οὐχ ἧττον
πρὸς τὰ ἄψυχά ἐστιν, ἀντιφιλοῦσι δὲ μετὰ προαιρέσεως,
ἡ δὲ προαίρεσις ἀφ' ἕξεως).⌋ καὶ τἀγαθὰ βούλονται τοῖς
φιλουμένοις ἐκείνων ἕνεκα, οὐ κατὰ πάθος ἀλλὰ καθ' ἕξιν *
καὶ φιλοῦντες τὸν φίλον τὸ αὑτοῖς ἀγαθὸν φιλοῦσιν· ὁ γὰρ
ἀγαθὸς φίλος γινόμενος ἀγαθὸν γίνεται ᾧ φίλος. ἑκάτερος
οὖν φιλεῖ τε τὸ αὑτῷ ἀγαθόν, καὶ τὸ ἴσον ἀνταποδίδωσιν
τῇ βουλήσει καὶ τῷ ἡδεῖ· λέγεται γὰρ φιλότης ἡ ἰσότης.
1158a μάλιστα δὴ τῇ τῶν ἀγαθῶν ταῦθ' ὑπάρχει. — ‖ ἐν δὲ τοῖς VI
στρυφνοῖς καὶ πρεσβυτικοῖς ἧττον γίνεται ἡ φιλία, ὅσῳ

17. μὲν Π²Hᵃ, om. Π¹Lᵇ ‖ 20. συνδιημερεύειν Asp. ‖ 23. ὅπερ — 24. ἔχειν secl. Rr. ‖ 27. ἢ c. c. Hel., καὶ Kᵇ Asp.(?) Ar. Fr. ‖ ἑκάστῳ — 28. ἀγαθὸς om. Kᵇ Fr., c. c. add. Asp. Hel. Ar. ‖ 28. ἀγαθῷ δι' c. c. Asp. Hel. Ar., δ' ἀγαθῶ Kᵇ Fr. ‖ ἔοικεν — 31. ἕξεως post 32. ἕξιν tri. Rassovius ‖ 34. γινόμενος Kᵇ, γενόμενος cet. Hel. ‖ 35. τε post τό Kᵇ, om. Oᵇ ‖ 36. ἡδεῖ (quod leg. etiam Asp. Hel. Ar.) corruptum, εἴδει Γ et pr. Lᵇ vix melius, ἀληθεῖ ci. Vermehrenus ‖ ἡ om. Kᵇ, secl. Fr., nescio an recte, c. c. add. Hel. ‖ 1158a, 1. δὴ] δὲ Gifanius ‖ ἐν — 10. φιλικά alteram recensionem esse antecedentium 1157b, 14. οὐ — 24. ἔχειν intellexit Fr., utrum recte secluserit an potius priora illa secludenda sint, cum Rassovio in medio relinquo ‖ 2. πρεσβύταις? Spengelius.

(VI)
*δυσκολώτεροί εἰσιν καὶ ἧττον· ταῖς ὁμιλίαις χαίρουσιν· ταῦτα
γὰρ δοκεῖ μάλιστ᾽ εἶναι φιλικὰ καὶ ποιητικὰ φιλίας. διὸ
νέοι μὲν γίνονται φίλοι ταχύ, πρεσβῦται δ᾽ οὔ· οὐ γὰρ γί-
νονται φίλοι οἷς ἂν μὴ χαίρωσιν· ὁμοίως δ᾽ οὐδ᾽ οἱ στρυ-
φνοί. ἀλλ᾽ οἱ τοιοῦτοι εὖνοι μέν εἰσιν ἀλλήλοις (βούλονται
γὰρ τἀγαθὰ καὶ ἀπαντῶσιν εἰς τὰς χρείας)· φίλοι δ᾽ οὐ
πάνυ εἰσὶν διὰ τὸ μὴ συνημερεύειν μηδὲ χαίρειν ἀλλήλοις,*
2 *ἃ δὴ μάλιστα εἶναι δοκεῖ φιλικά. — ‖ πολλοῖς δ᾽ εἶναι φίλον
κατὰ τὴν τελείαν φιλίαν οὐκ ἐνδέχεται, ὥσπερ οὐδὲ ἐρᾶν
πολλῶν ἅμα· ἔοικεν γὰρ ὑπερβολῇ, τὸ τοιοῦτον δὲ πρὸς ἕνα
πέφυκε γίνεσθαι, πολλοὺς δ᾽ ἅμα τῷ αὐτῷ ἀρέσκειν σφό-*
3 *δρα οὐ ῥάδιον, ἴσως δ᾽ οὐδ᾽ ἀγαθοὺς εἶναι. δεῖ δὲ καὶ ἐμπει-
ρίαν λαβεῖν καὶ ἐν συνηθείᾳ γενέσθαι, ὃ παγχάλεπον.
διὰ τὸ χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἡδὺ πολλοῖς ἀρέσκειν ἐνδέχε-
ται· πολλοὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ αἱ ὑπη-*
4 *ρεσίαι. — τούτων δὲ μᾶλλον ἔοικεν φιλία ἡ διὰ τὸ ἡδύ, ὅταν
ταὐτὰ ὑπ᾽ ἀμφοῖν γίνηται καὶ χαίρωσιν ἀλλήλοις ἢ τοῖς
αὐτοῖς, οἷαι τῶν νέων εἰσὶν αἱ φιλίαι. μᾶλλον γὰρ ἐν
ταύταις τὸ ἐλευθέριον· ἡ δὲ διὰ τὸ χρήσιμον ἀγοραίων.
καὶ οἱ μακάριοι δὲ χρησίμων μὲν οὐδὲν δέονται, ἡδέων δέ.
συζῆν μὲν γὰρ βούλονταί τισιν, τὸ δὲ λυπηρὸν ὀλίγον μὲν
χρόνον φέρουσιν, συνεχῶς δ᾽ οὐδεὶς ἂν ὑπομείναι, οὐδ᾽ αὐτὸ
τὸ ἀγαθόν, εἰ λυπηρὸν αὐτῷ εἴη· διὸ τοὺς φίλους ἡδεῖς ζητοῦ-
σιν. δεῖ δ᾽ ἴσως καὶ ἀγαθοὺς ⟨καθ᾽ ἑαυτοὺς⟩ τοιούτους ὄντας,
καὶ ἔτι αὐτοῖς· οὕτω γὰρ ὑπάρξει αὐτοῖς ὅσα δεῖ τοῖς φίλοις. —*
5 *οἱ δ᾽ ἐν ταῖς ἐξουσίαις διῃρημένοις φαίνονται χρῆσθαι τοῖς*

3. *ταῦτα* — 4. *φιλίας* secl. Rr. ‖ 13. *πολλοῖς* L^{b}M^b † ‖ *ἀρέσκειν* post *σφόδρα* K^b Fr. ‖ 14. *ἀγαθοὺς* Π^{1}M^b Hel., *ἀγαθοῖς* L^b Fr., *ἀγαθὸν* Γ Ald. Asp. Ar. Thomas Aquinas ‖ *εἶναι*] *ἦν* Thomas ‖ 16. *πολλοὺς* ci. Rr. ‖ 18. *φιλίᾳ* Rr. et, ut videtur, Asp. et Argyropylus (fors. recte) ‖ 19. *ἀπ᾽* K^{b}M^b Fr., nescio an recte ‖ 22. *δὲ* add. ΓL^b Ar. ‖ 24. *αὐτὸ* ΓK^{b}M^b Asp. Hel., *αὖ* L^{b}O^b Ald. ‖ 26. *ἀγαθοὺς ⟨καθ᾽ ἑαυτοὺς⟩* Rassovius, *καθ᾽ αὑτοὺς* Muretus ‖ 27. *αὐτοῖς* Ald. Hel. Ar., *αὑτοῖς* c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ *ὑπάρξει* post *αὐτοῖς* Π^{2}L^b.

(VI)

φίλοις· ἄλλοι γὰρ αὐτοῖς εἰσι χρήσιμοι καὶ ἕτεροι ἡδεῖς, ἄμφω δ' οἱ αὐτοὶ οὐ πάνυ· οὔτε γὰρ ἡδεῖς μετ' ἀρετῆς ζητοῦσιν οὔτε χρησίμους εἰς τὰ καλά, ἀλλὰ τοὺς μὲν εὐτραπέλους τοῦ ἡδέος ἐφιέμενοι, τοὺς δὲ δεινοὺς ** πρᾶξαι τὸ ἐπιταχθέν· ταῦτα δ' οὐ πάνυ γίνεται ἐν τῷ αὐτῷ. ἡδὺς δὲ καὶ χρήσιμος ἅμα εἴρηται ὅτι ὁ σπου- 6
δαῖος· ἀλλ' ὑπερέχοντι οὐ γίνεται ὁ τοιοῦτος φίλος, ἂν μὴ καὶ τῇ ἀρετῇ ὑπερέχηται· εἰ δὲ μή, οὐκ ἰσάζει ἀνάλογον ὑπερεχόμενος. οὐ πάνυ δ' εἰώθασιν τοιοῦτοι γίνεσθαι.

1158b 8 εἰσὶ δ' οὖν αἱ εἰρημέναι φιλίαι ἐν ἰσότητι· τὰ γὰρ 7
αὐτὰ γίνεται ἀπ' ἀμφοῖν καὶ βούλονται ἀλλήλοις, ἢ ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου ἀντικαταλλάττονται, οἷον ἡδονὴν ἀντ' ὠφελείας. ὅτι δ' ἧττον εἰσὶν αὗται φιλίαι καὶ μένουσιν, εἴρηται. δοκοῦσι δὲ καὶ δι' ὁμοιότητα καὶ ἀνομοιότητα ταὐτοῦ εἶναί τε καὶ οὐκ εἶναι φιλίαι· καθ' ὁμοιότητα γὰρ τῆς κατ' ἀρετὴν φαίνονται φιλίαι (ἣ μὲν γὰρ τὸ ἡδὺ ἔχει ἣ δὲ τὸ χρήσιμον, ταῦτα δ' ὑπάρχει κἀκείνῃ), τῷ δὲ τὴν μὲν ἀδιάβλητον καὶ μόνιμον εἶναι, ταύτας δὲ ταχέως μεταπίπτειν ἄλλοις τε διαφέρειν πολλοῖς, οὐ φαίνονται φιλίαι δι' ἀνομοιότητα ἐκείνης. ἕτερον δ' ἐστὶ φιλίας εἶδος VII
τὸ καθ' ὑπεροχήν, οἷον πατρὶ πρὸς υἱὸν καὶ ὅλως πρεσβυτέρῳ πρὸς νεώτερον, ἀνδρί τε πρὸς γυναῖκα καὶ παντὶ ἄρχοντι πρὸς ἀρχόμενον. διαφέρουσιν δ' αὗται καὶ ἀλλήλων· οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ γονεῦσιν πρὸς τέκνα καὶ ἄρχουσι πρὸς ἀρ-

29. *αὐτοί* pr. K^b (em. corr.^{2}) ‖ *εἰσί*] *εἰσιν εἰ* pr. K^b, *εἰσιν οἱ* O^b et corr.^{2} K^b † ‖ 32. ⟨*εἰς τὸ*⟩ *πρᾶξαι* Rassovius, an ⟨*τοῦ*⟩ *πρᾶξαι*? Susem. ‖ *ἐπιταχθὲν* ⟨*τοῦ χρησίμου*⟩ ci. Bergius ‖ 33. *ὅτι* om. $K^b M^b$ ‖ 35. *κατ' ἀρετὴν* vel [*καὶ*] *τῇ ἀρετῇ* Coraes (male: subiectum est *ὁ τοιοῦτος*) ‖ 36. ⟨*ὑπερέχων καὶ*⟩ *ὑπερεχόμενος* olim ci. Rassovius, ⟨*ὁ*⟩ *ὑπερεχόμενος* Fr. (perperam, v. Ia. p. 91) ‖ *γενέσθαι* ci. Rr. ‖ 1158b, 2. *ἐπ'* L^b Ald. ‖ 3. *καταλλάττονται* $K^b M^b$, *ἀντικαταλλάττονται* c. c. Hel. ‖ 4. *δ'*] *δὲ καὶ* L^b Ald. † ‖ *αὗται*] *αἱ τοιαῦται* L^b † ‖ *αἱ* post *αὗται* add. $M^b O^b$ Ald. Bk., c. c. om. Asp., secl. Fr. Rr. ‖ 5. *καὶ* post *δὲ* om. Π^1, secl. Fr. (fors. recte) ‖ 9. *καὶ μόνιμον* post *εἶναι* M^b Ald. ‖ 14. *καὶ* ante *αὗται* Asp., om. $\Gamma L^b M^b O^b$ Hel. Ar.

(VII)
χομένους, ἀλλ' οὐδὲ πατρὶ πρὸς υἱὸν καὶ υἱῷ πρὸς πατέρα,
οὐδ' ἀνδρὶ πρὸς γυναῖκα καὶ γυναικὶ πρὸς ἄνδρα. ἑτέρα
γὰρ ἑκάστῳ τούτων ἀρετὴ καὶ τὸ ἔργον, ἕτερα δὲ καὶ δι'
ἃ φιλοῦσιν· ἕτεραι οὖν καὶ αἱ φιλήσεις καὶ αἱ φιλίαι.
2 ταὐτὰ μὲν δὴ οὔτε γίνεται ἑκατέρῳ παρὰ θατέρου οὔτε δεῖ
ζητεῖν· ὅταν δὲ γονεῦσι μὲν τέκνα ἀπονέμῃ ἃ δεῖ τοῖς
γεννήσασιν, γονεῖς δὲ υἱέσιν ἃ δεῖ τοῖς τέκνοις, μόνιμος ἡ
τῶν τοιούτων καὶ ἐπιεικὴς ἔσται φιλία. ἀνάλογον δ' ἐν πά-
σαις ταῖς καθ' ὑπεροχὴν οὔσαις φιλίαις καὶ τὴν φίλησιν
δεῖ γίνεσθαι, οἷον τὸν ἀμείνω μᾶλλον φιλεῖσθαι ἢ φιλεῖν,
καὶ τὸν ὠφελιμώτερον, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὁμοίως·
ὅταν γὰρ κατ' ἀξίαν ἡ φίλησις γίνηται, τότε γίνεταί πως
ἰσότης, ὃ δὴ τῆς φιλίας εἶναι δοκεῖ.
3 οὐχ ὁμοίως δὲ τὸ ἴσον ἔν τε τοῖς δικαίοις καὶ ἐν τῇ 9
φιλίᾳ φαίνεται ἔχειν· ἔστιν γὰρ ἐν μὲν τοῖς δικαίοις ἴσον
πρώτως τὸ κατ' ἀξίαν, τὸ δὲ κατὰ ποσὸν δευτέρως, ἐν δὲ
τῇ φιλίᾳ τὸ μὲν κατὰ ποσὸν πρώτως, τὸ δὲ κατ' ἀξίαν
4 δευτέρως. δῆλον δ', ἐὰν πολὺ διάστημα γένηται ἀρετῆς
ἢ κακίας ἢ εὐπορίας ἤ τινος ἄλλου· οὐ γὰρ ἔτι φίλοι εἰσίν,
ἀλλ' οὐδ' ἀξιοῦσιν. ἐμφανέστατον δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν θεῶν· πλεῖ-
στον γὰρ οὗτοι πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς ὑπερέχουσιν. δῆλον δὲ καὶ
ἐπὶ τῶν βασιλέων· οὐδὲ γὰρ τούτοις ἀξιοῦσιν εἶναι φίλοι οἱ 1159a
πολὺ καταδεέστεροι, οὐδὲ τοῖς ἀρίστοις ἢ σοφωτάτοις οἱ μη-
5 δενὸς ἄξιοι. ἀκριβὴς μὲν οὖν ἐν τοῖς τοιούτοις οὐκ ἔστιν ὁρι-
σμός, ἕως τίνος [οἱ] φίλοι· πολλῶν γὰρ ἀφαιρουμένων ἔτι
6 μένει, πολὺ δὲ χωρισθέντος, οἷον τοῦ θεοῦ, οὐκέτι. ὅθεν καὶ
ἀπορεῖται, μή ποτ' οὐ βούλονται οἱ φίλοι τοῖς φίλοις τὰ
μέγιστα τῶν ἀγαθῶν, οἷον θεοὺς εἶναι· οὐ γὰρ ἔτι φίλοι
ἔσονται αὐτοῖς, οὐδὲ δὴ ἀγαθά· οἱ γὰρ φίλοι ἀγαθά. εἰ

21. ἃ — 22. υἱέσιν om. Mb, 22. υἱέσιν om. Kb, secl. Fr. † || 33. τὸ ante διάστημα add. Mb Asp. Hel.(?) Fr. || γίνηται Lb Mb Ald. Bk. Fr. Rr. || 1159a, 3. τοῖς om. Ob Ald. || 4. ἕως — φίλοι secludenda esse suspicatur Rr. || οἱ secl. Rr. || 7. οὐδὲ Lb Ob Ald. Bk. Fr. Rr. || 8. οἱ] ἢ ci. Zwinger || τἀγαθά Lb Mb Ob Ald. Fr.

δὴ καλῶς εἴρηται ὅτι ὁ φίλος τῷ φίλῳ βούλεται τἀγαθὰ
ἐκείνου ἕνεκα, μένειν ἂν δέοι οἷός ποτ' ἐστὶν ἐκεῖνος· ἀνθρώπῳ
δὲ ὄντι βουλήσεται τὰ μέγιστα ἀγαθά. ἴσως δ' οὐ πάντα·
αὑτῷ γὰρ μάλισθ' ἕκαστος βούλεται τἀγαθά.

οἱ πολλοὶ δὲ δοκοῦσιν διὰ φιλοτιμίαν βούλεσθαι φιλεῖσθαι VIII
μᾶλλον ἢ φιλεῖν (διὸ φιλοκόλακες οἱ πολλοί· ὑπερεχόμενος
γὰρ φίλος ὁ κόλαξ, ἢ προσποιεῖται τοιοῦτος ⟨εἶναι⟩ καὶ μᾶλ-
λον φιλεῖν ἢ φιλεῖσθαι)· τὸ δὲ φιλεῖσθαι ἐγγὺς εἶναι δοκεῖ τοῦ
τιμᾶσθαι, οὗ δὴ οἱ πολλοὶ ἐφίενται. οὐ δι' αὑτὸ δ' ἐοίκασιν 2
αἱρεῖσθαι τὴν τιμήν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. χαίρουσι
γὰρ οἱ μὲν πολλοὶ ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ἐξουσίαις τιμώμενοι
διὰ τὴν ἐλπίδα (οἴονται γὰρ τεύξεσθαι παρ' αὐτῶν, ἄν του
δέωνται· ὡς δὴ σημείῳ τῆς εὐπαθείας χαίρουσιν τῇ τιμῇ)·
οἱ δ' ὑπὸ τῶν ἐπιεικῶν καὶ εἰδότων ὀρεγόμενοι τιμῆς βε-
βαιῶσαι τὴν οἰκείαν δόξαν ἐφίενται περὶ αὑτῶν. χαίρουσιν
δὴ ὅτι εἰσὶν ἀγαθοί, πιστεύοντες τῇ τῶν λεγόντων κρίσει.
τῷ φιλεῖσθαι δὲ καθ' αὑτὸ χαίρουσιν. διὸ δόξειεν ἂν κρεῖτ-
τον εἶναι τοῦ τιμᾶσθαι, καὶ ἡ φιλία καθ' αὑτὴν αἱρετὴ
εἶναι. δοκεῖ δ' ἐν τῷ φιλεῖν μᾶλλον ἢ ἐν τῷ φιλεῖσθαι 3
εἶναι. σημεῖον δ' αἱ μητέρες τῷ φιλεῖν χαίρουσαι· ἔνιαι
γὰρ διδόασι τὰ ἑαυτῶν τρέφεσθαι, καὶ φιλοῦσι μὲν εἰδυῖαι,
ἀντιφιλεῖσθαι δ' οὐ ζητοῦσιν, ἐὰν ἀμφότερα μὴ ἐνδέχηται,
ἀλλ' ἱκανὸν αὐταῖς ἔοικεν εἶναι ἐὰν ὁρῶσιν εὖ πράττοντας,
καὶ αὐταὶ φιλοῦσιν αὐτοὺς κἂν ἐκεῖνοι μηδὲν ὧν μητρὶ προσή-
κει ἀπονέμωσι διὰ τὴν ἄγνοιαν. μᾶλλον δὲ τῆς φιλίας 4
οὔσης ἐν τῷ φιλεῖν, καὶ τῶν φιλοφίλων ἐπαινουμένων, φίλων
ἀρετὴ τὸ φιλεῖν ἔοικεν, ὥστ' ἐν οἷς τοῦτο γίνεται κατ' ἀξίαν,

9. δὲ ci. Rr. ‖ 10. ἐκεῖνος] ἐκεῖνον ci. Coraes ‖ 11. δὲ] δὴ Zwinger ‖ εἶναι ante ἀγαθά add. ΓM^b Ald., post ἀγαθὰ L^b O^b, om. K^b Hel. Ar. ‖ 15. εἶναι add. Sylburgius ‖ 16. δὲ] γὰρ? Susem. ‖ 23. ἐφίενται (καὶ add. L^b) post περὶ αὑτῶν Π^{2}L^b ‖ 32. μὴ δύνωνται τῇ μητρὶ ἃ προσήκει ἀπονέμειν Π^{2}L^b Ar. ‖ 33. ἄνοιαν K^{b}L^b ‖ 35. ἀρετῆι Bk. Rr. et pr. K^b, ἀρετὴ εἶναι M^b, ἀρετῇ c. c. Hel. Ar. et corr.^{2} K^b.

5 οὗτοι μόνιμοι φίλοι καὶ ἡ τούτων φιλία. — οὕτω δ' ἂν καὶ οἱ 1159b
ἄνισοι μάλιστ' εἶεν φίλοι· ἰσάζοιντο γὰρ ἄν. ἡ δ' ἰσότης καὶ ὁμοιότης φιλότης, καὶ μάλιστα μὲν ἡ τῶν κατ' ἀρετὴν ὁμοιότης· μόνιμοι γὰρ ὄντες καθ' αὑτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους μένουσιν, καὶ οὔτε δέονται φαύλων οὔθ' ὑπηρετοῦσι τοιαῦτα, ἀλλ' ὡς εἰπεῖν καὶ διακωλύουσιν· τῶν ἀγαθῶν γὰρ μήτ' αὐτοὺς ἁμαρτάνειν μήτε τοῖς φίλοις ἐπιτρέπειν. οἱ δὲ μοχθηροὶ τὸ μὲν βέβαιον οὐκ ἔχουσιν· οὐδὲ γὰρ αὑτοῖς διαμένουσιν ὅμοιοι ὄντες· ἐπ' ὀλίγον δὲ χρόνον γίνονται φίλοι,
6 χαίροντες τῇ ἀλλήλων μοχθηρίᾳ. οἱ χρήσιμοι δὲ καὶ ἡδεῖς ἐπὶ πλεῖον διαμένουσιν· ἕως γὰρ ἂν πορίζωσιν ἡδονὰς ἢ ὠφελείας ἀλλήλοις. ἐξ ἐναντίων δὲ μάλιστα μὲν δοκεῖ ἡ διὰ τὸ χρήσιμον γίνεσθαι φιλία, οἷον πένης πλουσίῳ, ἀμαθὴς εἰδότι· οὗ γὰρ τυγχάνει τις ἐνδεὴς ὤν, τούτου ἐφιέμενος ἀντιδωρεῖται ἄλλο. ἐνταῦθα δ' ἄν τις ἕλκοι καὶ ἐραστὴν καὶ ἐρώμενον, καὶ καλὸν καὶ αἰσχρόν. διὸ φαίνονται καὶ οἱ ἐρασταὶ γελοῖοι ἐνίοτε, ἀξιοῦντες φιλεῖσθαι ὡς φιλοῦσιν· ὁμοίως δὴ φιλητοὺς ὄντας ἴσως ἀξιωτέον, μηδὲν δὲ τοιοῦτον
7 ἔχοντας γελοῖον. ἴσως δὲ οὐδ' ἐφίεται τὸ ἐναντίον τοῦ ἐναντίου καθ' αὑτό, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, ἡ δ' ὄρεξις τοῦ μέσου ἐστίν· τοῦτο γὰρ ἀγαθόν, οἷον τῷ ὑγρῷ οὐ ξηρῷ γενέσθαι ἀλλ' ἐπὶ τὸ μέσον ἐλθεῖν, καὶ τῷ θερμῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως.

ταῦτα μὲν οὖν ἀφείσθω (καὶ γάρ ἐστιν ἀλλοτριώ- 11
IX τερα)· ἔοικεν δέ, καθάπερ ἐν ἀρχῇ εἴρηται, περὶ ταὐτὰ καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς εἶναι ἥ τε φιλία καὶ τὸ δίκαιον. ἐν ἁπάσῃ γὰρ κοινωνίᾳ δοκεῖ τι δίκαιον εἶναι, καὶ φιλία δέ· προσ-

1159b, 1. τούτων] τῶν τοιούτων Π² Lᵇ † ‖ 7. ὑπηρετεῖν post ἐπιτρέπειν add. Π² Hel. Ar., ὑπηρετεῖ add. Lᵇ ‖ 11. ἢ] καὶ Oᵇ Ald. † ‖ 12. ὠφελῶσιν Oᵇ † ‖ 18. ὅμως Γ Lᵇ, ὁμοίως c. c. Hel. Ar. ‖ δὴ] δὲ Γ Oᵇ, γὰρ Hel. Ar., nescio an recte ‖ 20. τοῦ om. Lᵇ Mᵇ ‖ 21. ὑγρῷ οὐ ξηρῷ Π¹ Asp., ξηρῷ οὐχ ὑγρῷ Π² Lᵇ Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ γίνεσθαι Lᵇ Mᵇ ‖ 27. προσαγορεύουσιν Γ Ald. Ar.

(IX)

αγορεύουσι γοῦν ὡς φίλους τοὺς σύμπλους καὶ τοὺς συστρα-
τιώτας, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἄλλαις κοινωνίαις. καθ'
ὅσον δὲ κοινωνοῦσιν, ἐπὶ τοσοῦτον ἔστι φιλία· καὶ γὰρ τὸ
δίκαιον. καὶ ἡ παροιμία "κοινὰ τὰ φίλων", ὀρθῶς· ἐν κοι-
νωνίᾳ γὰρ ἡ φιλία. ἔστιν δὲ ἀδελφοῖς μὲν καὶ ἑταίροις 2
πάντα κοινά, τοῖς δ' ἄλλοις ἀφωρισμένα, καὶ τοῖς μὲν
πλείω τοῖς δὲ ἐλάττω· καὶ γὰρ τῶν φιλιῶν αἳ μὲν μᾶλ-
λον αἳ δ' ἧττον. διαφέρει δὲ καὶ τὰ δίκαια· οὐ γὰρ
1160a ταὐτὰ γονεῦσι πρὸς τέκνα καὶ ἀδελφοῖς πρὸς ἀλλήλους,
οὐδ' ἑταίροις καὶ πολίταις, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
φιλιῶν. ἕτερα δὴ καὶ τὰ ἄδικα πρὸς ἑκάστους τούτων, καὶ 3
αὔξησιν λαμβάνει τῷ μᾶλλον πρὸς φίλους εἶναι, οἷον χρή-
ματα ἀποστερῆσαι ἑταῖρον δεινότερον ἢ πολίτην, καὶ μὴ
βοηθῆσαι ἀδελφῷ ἢ ὀθνείῳ, καὶ πατάξαι πατέρα ἢ ὁντινοῦν
ἄλλον. αὔξεσθαι δὲ πέφυκεν ἅμα τῇ φιλίᾳ καὶ τὸ δί-
καιον, ὡς ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντα καὶ ἐπ' ἴσον διήκοντα.

αἱ δὲ κοινωνίαι πᾶσαι μορίοις ἐοίκασιν τῆς πολιτικῆς. συμ- 4
πορεύονται γὰρ ἐπί τινι συμφέροντι, καὶ πορίζόμενοί τι τῶν
εἰς τὸν βίον· καὶ ἡ πολιτικὴ δὲ κοινωνία τοῦ συμφέροντος
χάριν δοκεῖ καὶ ἐξ ἀρχῆς συνελθεῖν καὶ διαμένειν. τού-
του γὰρ καὶ οἱ νομοθέται στοχάζονται, καὶ δίκαιόν φασιν εἶναι
τὸ κοινῇ συμφέρον. αἱ μὲν οὖν ἄλλαι κοινωνίαι κατὰ μέρη 5
τοῦ συμφέροντος ἐφίενται, οἷον πλωτῆρες μὲν τοῦ κατὰ τὸν
πλοῦν πρὸς ἐργασίαν χρημάτων ἤ τι τοιοῦτον, συστρατιῶται
δὲ τοῦ κατὰ τὸν πόλεμον, εἴτε χρημάτων εἴτε νίκης ἢ πό-
λεως ὀρεγόμενοι, ὁμοίως δὲ καὶ φυλέται καὶ δημόται·

28. οὖν Γ Ald. Ar., γὰρ L^b, δὲ M^b ‖ 1160a, 3. φίλων Ald., om. Asp. (?), secl. Gifanius ‖ τὰ δίκαια Γ L^b Asp. Ar. et γρ. rc. K^b, τὰ δίκαια καὶ ἄδικα Ald., τὰ ἄδικα καὶ τὰ δίκαια $M^b O^1$ ‖ 4. μᾶλλον aut secludendum aut ante τῷ transponendum esse ci. Spengelius, post πρὸς Zellius ‖ 8. καὶ ἐπ' ἴσων διήκοντα L^b, om. pr. K^b (suppl. rc.), secl. Fr. † ‖ 18. ὁμοίως — δημόται post 20. συνουσίας et 19. ἔνιαι — 20. συνουσίας + 18. ὁμοίως — δημόται post 23. βίον traicienda esse haud recte ci. Muretus.

(XI) ἔνιαι δὲ τῶν κοινωνιῶν δι' ἡδονὴν δοκοῦσι γίνεσθαι, θιασωτῶν καὶ ἐρανιστῶν. αὗται γὰρ θυσίας ἕνεκα καὶ συνουσίας. πᾶσαι δ' αὗται ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἐοίκασιν εἶναι· οὐ γὰρ τοῦ παρόντος συμφέροντος ἡ πολιτικὴ ἐφίεται, ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὸν βίον, θυσίας τε ποιοῦντες καὶ περὶ ταύτας συνόδους, τιμὰς ἀπονέμοντες τοῖς θεοῖς, καὶ αὑτοῖς ἀναπαύσεις πορίζοντες μεθ' ἡδονῆς. αἱ γὰρ ἀρχαῖαι θυσίαι καὶ σύνοδοι φαίνονται γίνεσθαι μετὰ τὰς τῶν καρπῶν συγκομιδὰς οἷον ἀπαρχαί· μάλιστα γὰρ ἐν τούτοις ἐσχόλαζον
6 τοῖς καιροῖς. πᾶσαι δὴ φαίνονται αἱ κοινωνίαι μόρια τῆς πολιτικῆς εἶναι· ἀκολουθήσουσι δ' αἱ τοιαῦται φιλίαι ταῖς τοιαύταις κοινωνίαις.

X πολιτείας δ' ἔστιν εἴδη τρία, ἴσαι δὲ καὶ παρεκβάσεις, οἷον φθοραὶ τούτων. 12 εἰσὶ δ' αἱ μὲν πολιτεῖαι βασιλεία τε καὶ ἀριστοκρατία, τρίτη δ' ἡ ἀπὸ τιμημάτων, ἣν τιμοκρατικὴν λέγειν οἰκεῖον φαίνεται, πολιτείαν δ' αὐτὴν
2 εἰώθασιν οἱ πλεῖστοι καλεῖν. τούτων δὲ βελτίστη μὲν ἡ βασιλεία, χειρίστη δὲ ἡ τιμοκρατία. παρέκβασις δὲ βασιλείας μὲν τυραννίς. ἄμφω γὰρ μοναρχίαι, διαφέρουσι δὲ πλεῖστον. ὁ μὲν γὰρ τύραννος τὸ ἑαυτῷ συμφέρον σκοπεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ τῶν ἀρχομένων. οὐ γάρ ἐστι βασιλεὺς ὁ μὴ αὐτάρκης καὶ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς ὑπερέχων· ὁ δὲ τοιοῦτος οὐδενὸς προσδεῖται· τὰ ὠφέλιμα οὖν αὑτῷ μὲν οὐκ ἂν σκοποίη, τοῖς δ' ἀρχομένοις· ὁ γὰρ μὴ τοιοῦτος κληρωτὸς ἄν τις εἴη βασιλεύς. ἡ δὲ τυραννὶς ἐξ ἐναντίας ταύτῃ· τὸ γὰρ ἑαυτῷ ἀγαθὸν διώκει. καὶ φανερώτερον ἐπὶ ταύ-

21. δ' δὲ ⟨καὶ⟩? Susem. ‖ 23. * * θυσίας? Susem., ⟨διὸ⟩ θυσίας — ποιοῦνται Coraes (male), θυσίας — 25. ἡδονῆς post 28. καιροῖς tr. Bergius (perperam) ‖ τε secl. Muretus ‖ τὰς post ταύτας add. $K^b L^b$ Fr. (perperam) † ‖ 24. τιμάς τε ἀπονέμοντες Γ Ald. Fr. Rr. (fors. recte) † ‖ ἀπονέμουσι M^b Ar. ‖ ἑαυτοῖς $L^b M^b$ Ald. ‖ 26. γενέσθαι Susem. ‖ 31. καὶ] αἱ L^b, καὶ αἱ O^b † ‖ 1160b, 2. ἑαυτοῦ Par. 1417 Ald. Hel. ‖ 7. εἴη O^b, εἴη ἢ cet. Hel. Ar.

(X)
της ὅτι χειρίστη· κάκιστον γὰρ τὸ ἐναντίον τῷ βελτίστῳ.
μεταβαίνει δ' ἐκ βασιλείας εἰς τυραννίδα· φαυλότης γάρ 3
ἐστι μοναρχίας ἡ τυραννίς, ὁ δὴ μοχθηρὸς βασιλεὺς τύραν-
νος γίνεται. ἐξ ἀριστοκρατίας δὲ εἰς ὀλιγαρχίαν κακίᾳ τῶν
ἀρχόντων, οἳ νέμουσι τὰ τῆς πόλεως παρὰ τὴν ἀξίαν, καὶ
πάντα ἢ τὰ πλεῖστα τῶν ἀγαθῶν ἑαυτοῖς, καὶ τὰς ἀρχὰς
ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς, περὶ πλείστου ποιούμενοι τὸ πλουτεῖν· ὀλίγοι
δὴ ἄρχουσιν καὶ μοχθηροὶ ἀντὶ τῶν ἐπιεικεστάτων. ἐκ δὲ
τιμοκρατίας εἰς δημοκρατίαν· σύνοροι γάρ εἰσιν αὗται·
πλήθους γὰρ βούλεται καὶ ἡ τιμοκρατία εἶναι, καὶ ἴσοι
πάντες οἱ ἐν τῷ τιμήματι. ἥκιστα δὲ μοχθηρόν ἐστιν ἡ
δημοκρατία· ἐπὶ μικρὸν γὰρ παρεκβαίνει τὸ τῆς πολιτείας
εἶδος. μεταβάλλουσι μὲν οὖν μάλισθ' οὕτως αἱ πολιτεῖαι
(ἐλάχιστον γὰρ οὕτω καὶ ῥᾷστα μεταβαίνουσιν)· ὁμοιώματα 4
δ' αὐτῶν καὶ οἷον παραδείγματα λάβοι τις ἂν καὶ ἐν
ταῖς οἰκίαις. ἡ μὲν γὰρ πατρὸς πρὸς υἱεῖς κοινωνία βασι-
λείας ἔχει σχῆμα (τῶν τέκνων γὰρ τῷ πατρὶ μέλει· ἐν-
τεῦθεν δὲ καὶ Ὅμηρος τὸν Δία πατέρα προσαγορεύει· πα-
τρικὴ γὰρ ἀρχὴ βούλεται ἡ βασιλεία εἶναι)· ἐν Πέρσαις
δ' ἡ τοῦ πατρὸς τυραννική (χρῶνται γὰρ ὡς δούλοις τοῖς
υἱέσι), τυραννικὴ δὲ καὶ ἡ δεσπότου πρὸς δούλους (τὸ γὰρ
τοῦ δεσπότου συμφέρον ἐν αὐτῇ πράττεται· αὕτη μὲν οὖν
ὀρθὴ φαίνεται, ἡ Περσικὴ δ' ἡμαρτημένη· τῶν διαφερόν-
των γὰρ αἱ ἀρχαὶ διάφοροι)· ἀνδρὸς δὲ καὶ γυναικὸς ἀρι- 5
στοκρατικὴ φαίνεται (κατ' ἀξίαν γὰρ ὁ ἀνὴρ ἄρχει, καὶ
περὶ ταῦτα ἃ δεῖ τὸν ἄνδρα· ὅσα δὲ γυναικὶ ἁρμόζει,
ἐκείνῃ ἀποδίδωσιν)· ἁπάντων δὲ κυριεύων ὁ ἀνὴρ εἰς ὀλι-
γαρχίαν μεθίστησιν (παρὰ τὴν ἀξίαν γὰρ αὐτὸ ποιεῖ, καὶ
1161a οὐχ ᾗ ἀμείνων), ἐνίοτε δὲ ἄρχουσιν αἱ γυναῖκες ἐπίκληροι

9. γὰρ Hel. Ar. Casaub., δὲ ΓΠ Ald. Bk. Fr. Rr., δὴ Thurotus ‖ 11. δή K^b, δὲ cet. Ar. ‖ 15. πλεῖστον L^b Ald. et pr. K^b (crx. rc.) ‖ 16. δὲ] δὲ δὴ $Π^2$ Bk. Rr. ‖ 31. δ'] δὲ ⟨τῶν παίδων⟩ ci. Rr. ‖ 36. αὐτὸς M^b, αὐτῷ Ald., αὐτῷ Ar., αὐτὸ c. c. Hel.

οὖσαι, οὐ δὴ γίνονται κατ' ἀρετὴν αἱ ἀρχαί, ἀλλὰ διὰ πλοῦ-
τον καὶ δύναμιν, καθάπερ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις· τιμοκρα-
τικῇ δὲ ἔοικεν ἡ τῶν ἀδελφῶν (ἴσοι γάρ, πλὴν ἐφ' ὅσον
ταῖς ἡλικίαις διαλλάττουσιν· διόπερ ἂν πολὺ ταῖς ἡλικίαις
6 διαφέρωσιν, οὐκέτι ἀδελφικὴ γίνεται ἡ φιλία)· δημοκρατία
δὲ μάλιστα μὲν ἐν ταῖς ἀδεσπότοις τῶν οἰκήσεων (ἐνταῦθα
γὰρ πάντες ἐξ ἴσου), καὶ ἐν αἷς ἀσθενὴς ὁ ἄρχων καὶ
ἑκάστῳ ἐξουσία.

XI καθ' ἑκάστην δὲ τῶν πολιτειῶν φιλία φαίνεται, ἐφ' 13
ὅσον καὶ τὸ δίκαιον. βασιλεῖ μὲν πρὸς τοὺς βασιλευομένους 11
ἐν ὑπεροχῇ εὐεργεσίας· εὖ γὰρ ποιεῖ τοὺς βασιλευομένους,
εἴπερ ἀγαθὸς ὢν ἐπιμελεῖται αὐτῶν, ἵν' εὖ πράττωσιν,
ὥσπερ νομεὺς προβάτων· ὅθεν καὶ Ὅμηρος τὸν Ἀγαμέ-
2 μνονα ποιμένα λαῶν εἶπεν. τοιαύτη δὲ καὶ ἡ πατρική,
διαφέρει δὲ τῷ μεγέθει τῶν εὐεργετημάτων· αἴτιος γὰρ τοῦ
εἶναι, δοκοῦντος μεγίστου, καὶ τροφῆς καὶ παιδείας. καὶ
τοῖς προγόνοις δὲ ταῦτα προσνέμεται. φύσει τε γὰρ ἀρχι-
κὸν πατὴρ υἱῶν καὶ πρόγονοι ἐκγόνων καὶ βασιλεὺς βασι-
3 λευομένων. ἐν ὑπεροχῇ δὲ αἱ φιλίαι αὗται, διὸ καὶ τιμῶν-
ται οἱ γονεῖς. καὶ τὸ δίκαιον δὴ ἐν τούτοις οὐ ταὐτὸ ἀλλὰ
4 τὸ κατ' ἀξίαν· οὕτω γὰρ καὶ ἡ φιλία. καὶ ἀνδρὸς δὲ πρὸς
γυναῖκα ἡ αὐτὴ φιλία καὶ ἐν ἀριστοκρατίᾳ· κατ' ἀρετὴν
γάρ, καὶ τῷ ἀμείνονι πλέον ἀγαθόν, καὶ τὸ ἁρμόζον ἑκά-
5 στῳ· οὕτω δὴ καὶ τὸ δίκαιον. ἡ δὲ τῶν ἀδελφῶν τῇ ἑται-
ρικῇ ἔοικεν· ἴσοι γὰρ καὶ ἡλικιῶται, οἱ τοιοῦτοι δὲ ὁμοπα-

1161a, 2. γίνεται — ἡ ἀρχή ci. Rr. (haud male) ‖ διὰ] κατὰ K^b Fr. ‖ 6. δημοκρατίαι K^b Fr., δημοκρατία c. c. Hel. Ar., δημοκρατικὴ ci. Rr. ‖ 13. εὖ πράσσωσιν $L^b O^b$, εὐπραγῶσιν M^b ‖ 15. εἶπεν om. K^b, secl. Fr. Rr., nescio an recte ‖ 17. εἶναι ante δοκοῦντος K^b Asp. Hel. Ar., post μεγίστου $L^b O^b$ Ald., utrobique ΓM^b ‖ καὶ τοῖς — 18. προσνέμεται secludenda esse ci. Rr. ‖ 18. ἀπονέμεται M^b Ald. Asp. Hel. Bk. Rr. et γρ. rc. K^b (fors. recte) ‖ γὰρ om. Π^1 Bk. Rr. (suppl. rc. K^b) ‖ 22. γὰρ ἂν καὶ Π^2 ‖ 25. δὴ Thurotus, δὲ $\Gamma\Pi$ Ald. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 26. ὁμομαθεῖς καὶ ὁμοήθεις ΓO^b Hel., ὁμοήθεις καὶ ὁμομαθεῖς

(XI)
θεῖς καὶ ὁμοήθεις ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἔοικεν δὲ ταύτῃ καὶ ἡ
κατὰ τὴν τιμοκρατικήν. ἴσοι γὰρ οἱ πολῖται βούλονται καὶ
ἐπιεικεῖς εἶναι· ἐν μέρει δὴ τὸ ἄρχειν, καὶ ἐξ ἴσου· οὕτω δὴ
καὶ ἡ φιλία. ἐν δὲ ταῖς παρεκβάσεσιν, ὥσπερ καὶ τὸ δί- 6
καιον ἐπὶ μικρόν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ φιλία ἐστί, καὶ ἥκιστα ἐν
τῇ χειρίστῃ· ἐν τυραννίδι γὰρ οὐδὲν ἢ μικρὸν φιλίας. ἐν οἷς
γὰρ μηδὲν κοινόν ἐστιν τῷ ἄρχοντι καὶ [τῷ] ἀρχομένῳ, οὐδὲ
φιλία· οὐδὲ γὰρ δίκαιον· ἀλλ' οἷον τεχνίτῃ πρὸς ὄργανον
καὶ ψυχῇ πρὸς σῶμα καὶ δεσπότῃ πρὸς δοῦλον· ὠφελεῖ-
ται μὲν γὰρ πάντα ταῦτα ὑπὸ τῶν χρωμένων, φιλία δ'
οὐκ ἔστιν πρὸς τὰ ἄψυχα οὐδὲ δίκαιον. ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἵππον
ἢ βοῦν, οὐδὲ πρὸς δοῦλον ᾗ δοῦλος. οὐδὲν γὰρ κοινόν ἐστιν·
ὁ γὰρ δοῦλος ἔμψυχον ὄργανον, τὸ δ' ὄργανον ἄψυχος δοῦ-
λος. ᾗ μὲν οὖν δοῦλος, οὐκ ἔστιν φιλία πρὸς αὐτόν, ᾗ δ' ἄν- 7
θρωπος· δοκεῖ γὰρ εἶναί τι δίκαιον παντὶ ἀνθρώπῳ πρὸς
πάντα τὸν δυνάμενον κοινωνῆσαι νόμου καὶ συνθήκης, καὶ
φιλία δή, καθ' ὅσον ἄνθρωπος. ἐπὶ μικρὸν δὴ καὶ ἐν ταῖς 8
τυραννίσιν αἱ φιλίαι καὶ τὸ δίκαιον, ἐν δὲ ταῖς δημοκρα-
τίαις ἐπὶ πλεῖστον· πολλὰ γὰρ τὰ κοινὰ ἴσοις οὖσιν.

14 ἐν κοινωνίᾳ μὲν οὖν πᾶσα φιλία ἐστίν, καθάπερ εἴρη- XII
ται· ἀφορίσειε δ' ἄν τις τήν τε συγγενικὴν καὶ τὴν ἑται-
ρικήν. αἱ δὲ πολιτικαὶ καὶ φυλετικαὶ καὶ συμπλοϊκαί,
καὶ ὅσαι τοιαῦται, κοινωνικαῖς ἐοίκασι μᾶλλον· οἷον γὰρ

$L^b M^b N^b$, ὁμοήθεις καὶ ὁμοιοπαθεῖς Asp. Ald. † ‖ 27. δὴ $\Gamma L^b O^b$ Bk. Fr., δὲ c. c. Asp. ‖ 28. βούλονται post 29. ἐπιεικεῖς $L^b O^b$, βουλεύονται pr. K^b (em. corr.[1]), φαίνονται M^b ‖ 29. δὲ τὸ M^b Ald. Ar. ‖ 31. ἐστί om. K^b Hel. (?), secl. Fr., id quod haud displicet Ramsauero (nescio an recte) ‖ 33. ἐστι ante κοινὸν L^b, om. O^b ‖ τῷ post καὶ om. Π^1 Ald. Asp. Hel., secl. Fr. ‖ 35. καὶ δεσπότῃ πρὸς δοῦλον secl. Rr. ‖ 1161b, 1. πάντα] πάντα καὶ Par. 1417, καὶ M^b, om. L^b ‖ 3. ᾗ c. c. Hel. Ar., οὐδὲ Π^1 ‖ 7. νόμου] καὶ νόμου K^b Fr. ‖ 8. φιλία Ar. Rr., φιλίας $\Gamma\Pi$ Ald. Bk. Fr. ‖ δὲ καὶ $L^b O^b$, δὲ τὸ Ald., δὲ Ar. ‖ 10. πλεῖον K^b Fr. ‖ εἰσοίσουσιν ἴσοις οὖσιν Γ, εἰσοίσουσιν L^b, ἴσοις οὖσιν c. c. Asp. Hel. Ar. ‖ πάσῃ ci. Rr.

(XII)
καθ' ὁμολογίαν τινὰ φαίνονται εἶναι. εἰς ταύτας δὲ τά-
2 ξειεν ἄν τις καὶ τὴν ξενικήν. καὶ ἡ συγγενικὴ δὲ φαίνε-
ται πολυειδὴς εἶναι, ἠρτῆσθαι δὲ πᾶσα ἐκ τῆς πατρικῆς·
οἱ γονεῖς μὲν γὰρ στέργουσιν τὰ τέκνα ὡς ἑαυτῶν τι ὄντα,
τὰ δὲ τέκνα τοὺς γονεῖς ὡς ἀπ' ἐκείνων τι ὄντα. μᾶλλον
δ' ἴσασιν οἱ γονεῖς τὰ ἐξ αὐτῶν ἢ τὰ γεννηθέντα ὅτι ἐκ
τούτων, καὶ μᾶλλον συνῳκείωται τὸ ἀφ' οὗ τῷ γεννηθέντι ἢ
τὸ γενόμενον τῷ ποιήσαντι· τὸ γὰρ ἐξ αὐτοῦ οἰκεῖον
τῷ ἀφ' οὗ, οἷον ὀδοὺς θρὶξ ὁτιοῦν τῷ ἔχοντι, ἐκείνῳ δὲ οὐδὲν
τὸ ἀφ' οὗ, ἢ ἧττον. καὶ τῷ πλήθει δὲ τοῦ χρόνου· οἳ μὲν
γὰρ εὐθὺς γενόμενα στέργουσιν, τὰ δὲ προελθόντα τοῖς χρό-
νοις τοὺς γονεῖς, σύνεσιν ἢ αἴσθησιν λαβόντα. ἐκ τούτων δὲ
3 δῆλον καὶ δι' ἃ φιλοῦσιν μᾶλλον αἱ μητέρες. γονεῖς μὲν οὖν
τέκνα φιλοῦσιν ὡς ἑαυτούς (τὰ γὰρ ἐξ αὐτῶν οἷον ἕτεροι
αὐτοὶ τῷ κεχωρίσθαι), τέκνα δὲ γονεῖς ὡς ἀπ' ἐκείνων πε-
φυκότα, ἀδελφοὶ δ' ἀλλήλους τῷ ἐκ τῶν αὐτῶν πεφυκέ-
ναι· ἡ γὰρ πρὸς ἐκεῖνα ταὐτότης ἀλλήλοις ταὐτοποιεῖ·
ὅθεν φασὶν ταὐτὸν αἷμα καὶ ῥίζαν καὶ τὰ τοιαῦτα. εἰσὶν
4 δὴ ταὐτό πως καὶ ἐν διῃρημένοις. μέγα δὲ πρὸς φιλίαν
καὶ τὸ σύντροφον καὶ τὸ καθ' ἡλικίαν· ἧλιξ γὰρ ἥλικα,
καὶ οἱ συνήθεις ἑταῖροι· διὸ καὶ ἡ ἀδελφικὴ τῇ ἑταιρικῇ
ὁμοιοῦται. ἀνεψιοὶ δὲ καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς ἐκ τούτων 1162a
συνῳκείωνται· τῷ γὰρ ἀπὸ τῶν αὐτῶν εἶναι. γίνονται δ'

17. ἠρτῆσθαι δὲ c. c. Asp., καὶ ἠρτῆσθαι Π^{2}K^{b} Hel. Ar. Fr. ‖ 23. ὀδοὺς θρὶξ ὁτιοῦν K^{b}O$^{1.3.}$ Fr., θρὶξ ὀδοὺς ὁτιοῦν L^{b} O^{b}, ὀδοὺς ἢ θρὶξ ὁτιοῦν Ald., ὀδοὺς ἢ θρὶξ ἢ ὁτιοῦν ΓM^{b} Hel.(?) Bk. Rr., ὀδοὺς καὶ θρὶξ καὶ ὁτιοῦν Ar. ‖ τῷ ἔχοντι om. pr. K^{b}, secl. Fr., c. c. add. Hel. Ar. et rc. K^{b} ‖ ἐκείνων δ' οὐθενὶ O^{b} Ald. Ar., ἐκείνων δ' οὐδὲν Asp., ἐκείνῳ δ' (δὲ K^{b}) οὐδὲν c. c. Hel. ‖ 24. τὸ ΓK^{b}L^{b} Hel. Ar., τῶ M^{b}O^{b} Asp., om. Ald. ‖ 25. γενώμενα L^{b}, γεννώμενα M^{b} et corr.^{2} K^{b}, γεννόμενα (?) Hel. ‖ προελθόντος χρόνου K^{b}O^{3} ‖ 27. οὖν c. c. Hel., γὰρ M^{b} Ald. Ar., om. Γ(?) ‖ 31. ἀλλήλους ci. Camerarius ‖ ταυτοποιεῖ Ald. Bk.^{2}, ταὐτὸ ποιεῖ M^{b}O^{b}, τοῦτο ποιεῖ K^{b} ‖ 32. ὅθεν] διό M^{b} Ald. Hel. ‖ 33. δὲ c. c. Hel. Ar., δὴ K^{b}, om. O^{b} ‖ 1162a, 2. συνοικε:οῦνται L^{b}O^{b} Ar., συνωκείωνται c. c. Hel.

(XII)

οἳ μὲν οἰκειότεροι οἳ δ' ἀλλοτριώτεροι τῷ σύνεγγυς ἢ πόρρω
τὸν ἀρχηγὸν εἶναι. ἔστιν δ' ἡ μὲν πρὸς γονεῖς φιλία τέκνοις 5
(καὶ ἀνθρώποις πρὸς θεούς), ὡς πρὸς ἀγαθὸν καὶ ὑπερέχον·
εὖ γὰρ πεποιήκασι τὰ μέγιστα· τοῦ γὰρ εἶναι καὶ τραφῆναι
αἴτιοι, καὶ γενομένοις τοῦ παιδευθῆναι. ἔχει δὲ καὶ τὸ 6
ἡδὺ καὶ τὸ χρήσιμον ἡ τοιαύτη φιλία μᾶλλον τῶν ὀθνείων,
ὅσῳ καὶ κοινότερος ὁ βίος αὐτοῖς ἐστίν. ἔστιν δὲ καὶ ἐν τῇ
ἀδελφικῇ ἅπερ καὶ ἐν τῇ ἑταιρικῇ, καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς
ἐπιεικέσιν, καὶ ὅλως ἐν τοῖς ὁμοίοις, ὅσῳ οἰκειότεροι καὶ ἐκ
γενετῆς ὑπάρχουσι στέργοντες ἀλλήλους, καὶ ὅσῳ ὁμοηθέ-
στεροι οἱ ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ σύντροφοι καὶ παιδευθέντες
ὁμοίως· καὶ ἡ κατὰ τὸν χρόνον δοκιμασία πλείστη καὶ
βεβαιοτάτη. ἀνάλογον δὲ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τῶν συγγε-
νῶν τὰ φιλικά. ἀνδρὶ δὲ καὶ γυναικὶ φιλία δοκεῖ κατὰ
φύσιν ὑπάρχειν· ἄνθρωπος γὰρ τῇ φύσει συνδυαστικὸν
μᾶλλον ἢ πολιτικόν, ὅσῳ πρότερον καὶ ἀναγκαιότερον οἰκία
πόλεως, καὶ τεκνοποιία κοινότερον τοῖς ζῴοις. τοῖς μὲν οὖν
ἄλλοις ἐπὶ τοσοῦτον ἡ κοινωνία ἐστίν, οἱ δ' ἄνθρωποι οὐ μόνον
τῆς τεκνοποιίας χάριν συνοικοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς τὸν
βίον· εὐθὺς γὰρ διῄρηται τὰ ἔργα, καὶ ἔστιν ἕτερα ἀνδρὸς
καὶ γυναικός· ἐπαρκοῦσιν οὖν ἀλλήλοις, εἰς τὸ κοινὸν τιθέν-
τες τὰ ἴδια. διὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸ χρήσιμον εἶναι δοκεῖ
καὶ τὸ ἡδὺ ἐν ταύτῃ τῇ φιλίᾳ. εἴη δ' ἂν καὶ δι' ἀρετήν,
εἰ ἐπιεικεῖς εἶεν· ἔστιν γὰρ ἑκατέρου ἀρετή, καὶ χαίροιεν ἂν
τῷ τοιούτῳ. σύνδεσμος δὲ τὰ τέκνα δοκεῖ εἶναι· διὸ θᾶττον
οἱ ἄτεκνοι διαλύονται· τὰ γὰρ τέκνα κοινὸν ἀγαθὸν ἀμ-
φοῖν, συνέχει δὲ τὸ κοινόν. τὸ δὲ πῶς συμβιωτέον ἀνδρὶ 8

5. καὶ ἀνθρώποις πρὸς θεούς secl. Rr., nescio an recte ‖ ἀγαθὸν ὑπερέχον K^b, ἀγαθοῖς ὑπερέχοντα vel ἀγαθοῖς ὑπε-ρέχοντα ci. Fr., ἀγαθὸν καὶ ὑπερέχον c. c. Hel. Ar. ‖ 7. καὶ post δὲ om. M^b Ald., c. c. add. Hel. ‖ 11. ἐν om. $\Pi^2 L^b$ ‖ 12. ὅσῳ] ὡς ΓM^b† ‖ 16. καὶ ante ἀνδρὶ add. Rr. ‖ 18. ὅσωι K^b Hel. Ar., καὶ ὅσω cet. ‖ 19. τοῖς ante ζῴοις om. $M^b O^b$ Ald. Hel. ‖ 26. γὰρ c. c. Hel. Ar., δὲ ΓM^b ‖ ἑκάτερον Hel. ‖ 29. βιω-τέον Π^1, βιωτέον ἐστὶν L^b, συμβιωτέον c. c. Hel.

(XII)
πρὸς γυναῖκα καὶ ὅλως φίλῳ πρὸς φίλον, οὐδὲν ἕτερον φαίνεται ζητεῖσθαι ἢ πῶς δίκαιον· οὐ γὰρ ταὐτὸν φαίνεται τῷ φίλῳ πρὸς τὸν φίλον καὶ τὸν ὀθνεῖον καὶ τὸν ἑταῖρον καὶ τὸν συμφοιτητήν.

XIII τριττῶν δ' οὐσῶν φιλιῶν, καθάπερ ἐν ἀρχῇ εἴρηται, καὶ καθ' ἑκάστην τῶν μὲν ἐν ἰσότητι φίλων ὄντων τῶν δὲ καθ' ὑπεροχήν (καὶ γὰρ ὁμοίως ἀγαθοὶ φίλοι γίνονται καὶ ἀμείνων χείρονι, ὁμοίως δὲ καὶ ἡδεῖς, καὶ διὰ τὸ χρήσι- 1162b
μον ἰσάζοντες ταῖς ὠφελείαις καὶ διαφέροντες), τοὺς ἴσους μὲν κατ' ἰσότητα δεῖ τῷ φιλεῖν καὶ τοῖς λοιποῖς ἰσάζειν, τοὺς δ' ἀνίσους τῷ ἀνάλογον ταῖς ὑπεροχαῖς ἀποδιδόναι. —
2 γίνεται δὲ τὰ ἐγκλήματα καὶ αἱ μέμψεις ἐν τῇ κατὰ τὸ χρήσιμον φιλίᾳ ἢ μόνῃ ἢ μάλιστα εὐλόγως. οἱ μὲν γὰρ δι' ἀρετὴν φίλοι ὄντες εὖ δρᾶν ἀλλήλους προθυμοῦνται (τοῦτο γὰρ ἀρετῆς καὶ φιλίας), πρὸς τοῦτο δ' ἁμιλλωμένων οὐκ ἔστιν ἐγκλήματα οὐδὲ μάχαι (τὸν γὰρ φιλοῦντα καὶ εὖ ποιοῦντα οὐδεὶς δυσχεραίνει, ἀλλ' ἐὰν ᾖ χαρίεις, ἀμύνεται εὖ δρῶν· ὁ δ' ὑπερβάλλων, τυγχάνων οὗ ἐφίεται, οὐκ ἂν ἐγκαλοίη τῷ φίλῳ, ἑκάτερος γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ ὀρέ-
3 γεται)· οὐ πάνυ δ' οὐδ' ἐν τοῖς δι' ἡδονήν (ἅμα γὰρ ἀμφοῖν γίνεται οὗ ὀρέγονται, εἰ τῷ συνδιάγειν χαίρουσιν· γελοῖος δ' ἂν φαίνοιτο καὶ ὁ ἐγκαλῶν τῷ μὴ τέρποντι, ἐξὸν μὴ
4 συνδιημερεύειν)· ἡ δὲ διὰ τὸ χρήσιμον ἐγκληματική. ἐπ' ὠφελείᾳ γὰρ χρώμενοι ἀλλήλοις ἀεὶ τοῦ πλείονος δέονται, καὶ ἔλαττον ἔχειν οἴονται τοῦ προσήκοντος, καὶ μέμφονται ὅτι οὐχ ὅσων δέονται τοσούτων τυγχάνουσιν ἄξιοι ὄντες· οἱ

32. πρὸς post φίλον καὶ add. Rr. (temere) ‖ 34. δὴ Γ Ald. Hel. Ar. ‖ 36. φίλοι post γίνονται $Π^2$ ‖ 1162b, 4. τῷ Γ et corr. Par. 1417, τὸ $ΠH^aN^b$ Ald. et pr. Par. 1417, τῷ τὸ Coraes ‖ 5. γίνονται M^b Hel. ‖ 10. ἀμείβεται $ΓN^b$ Ald. Asp. Hel. Ar. ‖ 12. ἑκάτερος — ὀρέγεται secl. Rr. (nescio an recte) ‖ ἕκαστος K^bL^b, ἑκάτερος c. c. Hel. Ar. ‖ ὀρέγεται] ἐφίεται $Π^2$ Hel. Bk. Rr. (nescio an recte) ‖ 15. μὴ] μὲν N^b, om. $M^bO^{1\cdot 3\cdot}$ Par. 1417 Hel. † ‖ 16. συνημερεύειν $K^bM^bO^{1\cdot 3\cdot}$ Ald. Fr. (nescio an recte).

(XIII)

δ' εὖ ποιοῦντες οὐ δύνανται ἐπαρκεῖν τοσαῦτα ὅσων οἱ πά-
σχοντες δέονται. ἔοικεν δέ, καθάπερ τὸ δίκαιόν ἐστι διττόν, 5
τὸ μὲν ἄγραφον τὸ δὲ κατὰ νόμον, καὶ τῆς κατὰ τὸ
χρήσιμον φιλίας ἣ μὲν ἠθικὴ ἣ δὲ νομικὴ εἶναι. γίνεται
οὖν τὰ ἐγκλήματα μάλιστ' ὅταν μὴ κατὰ τὴν αὐτὴν συ-
ναλλάξωσιν καὶ διαλύωνται. ἔστι δ' ἡ νομικὴ μὲν ἐπὶ 6
ῥητοῖς, ἡ μὲν πάμπαν ἀγοραία ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρα, ἡ
δὲ ἐλευθεριωτέρα εἰς χρόνον, καθ' ὁμολογίαν δὲ τί ἀντὶ
τίνος (δῆλον δὲ ἐν ταύτῃ τὸ ὀφείλημα κοὐκ ἀμφίλογον,
φιλικὸν δὲ τὴν ἀναβολὴν ἔχει· διὸ παρ' ἐνίοις οὐκ εἰσὶν τούτων
δίκαι, ἀλλ' οἴονται δεῖν στέργειν τοὺς κατὰ πίστιν συναλλά-
ξαντας)· ἡ δ' ἠθικὴ οὐκ ἐπὶ ῥητοῖς, ἀλλ' ὡς φίλῳ δωρεῖται 7
ἢ ὁτιδήποτε ἄλλο. κομίζεσθαι δὲ ἀξιοῖ τὸ ἴσον ἢ πλέον,
ὡς οὐ δεδωκὼς ἀλλὰ χρήσας. οὐχ ὁμοίως δὲ συναλ- 8
λάξας καὶ διαλυόμενος ἐγκαλέσει. τοῦτο δὲ συμβαίνει
διὰ τὸ βούλεσθαι μὲν πάντας ἢ τοὺς πλείστους τὰ καλά,
προαιρεῖσθαι δὲ τὰ ὠφέλιμα. καλὸν δὲ τὸ εὖ ποιεῖν μὴ
ἵνα ἀντιπάθῃ, ὠφέλιμον δὲ τὸ εὐεργετεῖσθαι. δυναμένῳ 9
δὴ ἀνταποδοτέον τὴν ἀξίαν ὧν ἔπαθεν, καὶ ἑκόντι· ἄκοντα
γὰρ φίλον οὐκ οἰητέον, ὡς δὴ διαμαρτόντα ἐν τῇ ἀρχῇ
καὶ εὖ παθόντα ὑφ' οὗ οὐκ ἔδει· οὐ γὰρ ὑπὸ φίλου, οὐδὲ δι'
αὐτὸ τοῦτο δρῶντος· καθάπερ οὖν ἐπὶ ῥητοῖς εὐεργετηθέντα
διαλυτέον. καὶ ὁμολογῆσαι δ' ἂν δυνάμενος ἀποδώσειν·

23. *φιλίας* K^b Asp. Hel. Ar., *ὠφελείας* cet. ‖ 25. *δ' ἡ*] *δὴ* Bk. Fr. et pr. K^b, *δὲ* ΓL^b et rc. K^b, *δὲ* aut *δ' ἡ* Ar. ‖ *ἡ* post *μὲν* add. $\Pi^1 L^b$ Bk. Fr., om. M^b Par. 1417 Ald., secl. Rr. ‖ 28. *ἀμφίβολον* $M^b O^3$ et *γρ.* O^b, *ἀμφίλογον* c. c. Hel. ‖ 29. *φιλικὸν* pr. K^b, *φιλικὴν* cet. Ar. et rc. K^b ‖ *διὸ παρ'* c. c. Hel., *διόπερ* Ald. Ar. et pr. K^b, *διόπαρ* rc. K^b, *διόπερ παρ'* ci. Fr. ‖ *οὐκ εἰσὶ* post *τούτων* Π^2 ‖ 32. *ᾧτινι δήποτε* ΓM^b, *ὁτιδήποτε* c. c. Hel. Ar. ‖ *ἄλλῳ* $\Pi^2 O^b$, *ἄλλο* c. c. Hel. Ar. ‖ 33. *δὲ*] *δὲ καὶ* M^b Ald. ‖ 1163a, 2. *καὶ ἑκόντι* om. Π^1 Fr., c. c. add. Ar. et *γρ.* mg. rc. K^b ‖ 3. *οὐκ οἰητέον* Rassovius, *οὐ ποιητέον* c. c. fontibus Asp. Ar. et editiones ‖ 6. *καὶ* ⟨*γὰρ*⟩ Muretus ‖ *ὡμολόγησε* Victorius et Muretus (haud male, ut iudicat etiam Rr.), *ὁμολογῆσαι* $\Gamma O^{1.3.}$ Ald. Fr. et pr. K^b (perperam), *ὁμολογήσῃ* rc. K^b ‖ *δ'*] *μὲν* Muretus.

(XIII)
ἀδυνατοῦντα δὲ οὐδὲ ὁ δοὺς ἠξίωσεν ἄν· ὥστ᾿ εἰ δυνατός, ἀπο-
δοτέον. ἐν ἀρχῇ δ᾿ ἐπισκεπτέον ὑφ᾿ οὗ εὐεργετεῖται καὶ ἐπὶ
10 τίνι, ὅπως ἐπὶ τούτοις ὑπομένῃ ἢ μή. — ἀμφισβήτησιν δ᾿
ἔχει πότερα δεῖ τῇ τοῦ παθόντος ὠφελείᾳ μετρεῖν καὶ
πρὸς ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ἀνταπόδοσιν, ἢ τῇ τοῦ δράσαν-
τος εὐεργεσίᾳ. οἱ μὲν γὰρ παθόντες τοιαῦτά φασιν λαβεῖν
παρὰ τῶν εὐεργετῶν ἃ μικρὰ ἦν ἐκείνοις καὶ ἐξῆν παρ᾿
ἑτέρων λαβεῖν, κατασμικρίζοντες· οἱ δ᾿ ἀνάπαλιν τὰ μέ-
γιστα τῶν παρ᾿ αὐτοῖς, καὶ ἃ παρ᾿ ἄλλων οὐκ ἦν, καὶ ἐν
11 κινδύνοις ἢ τοιαύταις χρείαις. ἆρ᾿ οὖν διὰ μὲν τὸ χρήσιμον
τῆς φιλίας οὔσης ἡ τοῦ παθόντος ὠφέλεια μέτρον ἐστίν; οὗτος
γὰρ ὁ δεόμενος, καὶ ἐπαρκεῖ αὐτῷ ὡς κομιούμενος τὴν
ἴσην· τοσαύτη οὖν γεγένηται ἡ ἐπικουρία ὅσον οὗτος ὠφέλη-
ται, καὶ ἀποδοτέον δὴ αὐτῷ ὅσον ἐπηύρατο, ἢ καὶ πλέον·
κάλλιον γάρ. ἐν δὲ ταῖς κατ᾿ ἀρετὴν ἐγκλήματα μὲν οὐκ
ἔστιν, μέτρῳ δ᾿ ἔοικεν ἡ τοῦ δράσαντος προαίρεσις· τῆς ἀρε-
τῆς γὰρ καὶ τοῦ ἤθους ἐν τῇ προαιρέσει τὸ κύριον.

XIV διαφέρονται δὲ καὶ ἐν ταῖς καθ᾿ ὑπεροχὴν φιλίαις. 16
ἀξιοῖ γὰρ ἑκάτερος πλέον ἔχειν, ὅταν δὲ τοῦτο γίνηται,
διαλύεται ἡ φιλία. οἴεται γὰρ ὅ τε βελτίων προσήκειν
αὐτῷ πλέον ἔχειν (τῷ γὰρ ἀγαθῷ νέμεσθαι πλέον)· ὁμοίως
δὲ καὶ ὁ ὠφελιμώτερος. ἀχρεῖον γὰρ ὄντα οὔ φασιν δεῖν ἴσον
ἔχειν· λειτουργίαν τε γὰρ γίνεσθαι καὶ οὐ φιλίαν, εἰ μὴ
κατ᾿ ἀξίαν τῶν ἔργων ἔσται τὰ ἐκ τῆς φιλίας· οἴονται
γάρ, καθάπερ ἐν χρημάτων κοινωνίᾳ πλεῖον λαμβάνουσιν
οἱ συμβαλλόμενοι πλεῖον, οὕτω δεῖν καὶ ἐν τῇ φιλίᾳ. ὁ
δ᾿ ἐνδεὴς καὶ ὁ χείρων ἀνάπαλιν· φίλου γὰρ ἀγαθοῦ εἶναι

9. ὑπομένοι M^b, ὑπομείνῃ L^b, ὑπομείνηι rc. K^b, γρ. ὑπομήνῃ mg. O^b ‖ ἀμφισβήτησιν — 23. κύριον] v. quae adnotabo ad 1164a, 22 sqq. ‖ 14. κατασμικρύνοντες rc. K^b, κατασμικρίνοντες Ald. ‖ 19. ὠφελεῖται $\Gamma L^b M^b O^b$ † ‖ 20. ἐπηύρατο $H^a N^b O^b$, ἀπηύρατο $L^b M^b$, ἐφεύρετο pr. K^b, ἐφεύρατο Ald. et rc. K^b ‖ 28. ὁ om. $K^b M^b$ Ald. ‖ 29. τε male secl. Rr. ‖ 31. πλείω $\Gamma L^b O^b$ Ald., πλέον Hel. ‖ 32. πλέον L^b Hel., πλείω ΓO^b Ald., om. M^b †.

(XIV)

τὸ ἐπαρκεῖν τοῖς ἐνδεέσιν· τί γάρ, φασίν, ὄφελος σπουδαίῳ
ἢ δυνάστῃ φίλον εἶναι, μηδέν γε μέλλοντα ἀπολαύειν;
1163b ἔοικεν δὲ ἑκάτερος ὀρθῶς ἀξιοῦν, καὶ δεῖν ἑκατέρῳ πλέον
νέμειν ἐκ τῆς φιλίας, οὐ τοῦ αὐτοῦ δέ, ἀλλὰ τῷ μὲν ὑπερ-
έχοντι τιμῆς τῷ δ' ἐνδεεῖ κέρδους· τῆς μὲν γὰρ ἀρετῆς
καὶ τῆς εὐεργεσίας ἡ τιμὴ γέρας, τῆς δ' ἐνδείας ἐπικουρία
τὸ κέρδος. οὕτω δ' ἔχειν τοῦτο καὶ ἐν ταῖς πολιτείαις φαί- 3
νεται. [οὐ γὰρ τιμᾶται ὁ μηδὲν ἀγαθὸν τῷ κοινῷ πορίζων.
τὸ κοινὸν γὰρ δίδοται τῷ τὸ κοινὸν εὐεργετοῦντι, ἡ τιμὴ δὲ
κοινόν.] οὐ γὰρ ἔστιν ἅμα χρηματίζεσθαι ἀπὸ τῶν κοινῶν
καὶ τιμᾶσθαι. * ἐν πᾶσι γὰρ τὸ ἔλαττον οὐδεὶς ὑπομένει·
τῷ δὴ περὶ χρήματα ἐλαττουμένῳ τιμὴν ἀπονέμουσιν καὶ
τῷ δωροδόκῳ χρήματα· τὸ κατ' ἀξίαν γὰρ ἐπανισοῖ καὶ
σῴζει τὴν φιλίαν, καθάπερ εἴρηται. οὕτω δὴ καὶ τοῖς ἀνί-
σοις ὁμιλητέον, καὶ τῷ εἰς χρήματα ὠφελουμένῳ ἢ εἰς
ἀρετὴν τιμὴν ἀνταποδοτέον, ἀνταποδιδόντα τὰ ἐνδεχόμενα.
τὸ δυνατὸν γὰρ ἡ φιλία ἐπιζητεῖ, οὐ τὸ κατ' ἀξίαν· οὐδὲ 4
γὰρ ἔστιν ἐν πᾶσιν, καθάπερ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς θεοὺς τιμαῖς
καὶ τοὺς γονεῖς· οὐδεὶς γὰρ ἄν ποτε τὴν ἀξίαν ἀποδοίη, εἰς
δύναμιν δὲ ὁ θεραπεύων ἐπιεικὴς εἶναι δοκεῖ. διὸ κἂν δό-
ξειεν οὐκ ἐξεῖναι υἱῷ πατέρα ἀπείπασθαι, πατρὶ δ' υἱόν.
ὀφείλοντα γὰρ ἀποδοτέον, οὐδὲν δέ, ποιήσας, ἄξιον τῶν
ὑπηργμένων δέδρακεν, ὥστ' ἀεὶ ὀφείλει· οἷς δ' ὀφείλεται,
ἐξουσία ἀφεῖναι, καὶ τῷ πατρὶ δή. ἅμα δ' ἴσως οὐδείς ποτ'

34. *φασίν* om. K^b, secl. Fr., c. c. add. Asp. Hel. Ar. ‖ 1163b, 1. *δὲ*] *δ' οὖν* K^b Fr. † ‖ 6. *οὐ* — 8. *κοινόν* post 9. *τιμᾶσθαι* tri. Susem., contra 8. *οὐ* — 9. *τιμᾶσθαι* alteram recensionem verborum illorum antecedentium esse putat Rassovius ‖ 10. *τιμὴν* post *ἀπονέμουσι* $L^b O^b$ ‖ 11. *ἀδωροδόκῳ* O^3 Ald. Ar. et rc. K^b, *δωροδόκω* c. c. Asp. Hel. ‖ 12. *καὶ* ⟨*ἐν φιλίᾳ*⟩ ci. Rr. ‖ 14. *ἀποδοτέον* M^b Par. 1417 ‖ *ἀποδιδόντα* $K^b O^3$ et *γρ.* O^b † ‖ *τὸ ἐνδεχόμενον* Π^2 Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 17. *τοὺς* om. M^b Ald. Hel. ‖ *τὴν ἀξίαν ποτ' ἂν* $\Pi^2 K^b$ Fr. ‖ 20. *ὀφείλοντι* $L^b O^b$, *τὸν ὀφείλοντα υἱὸν* Ald., *ὀφείλοντα* c. c. Asp. Ar. et, ut videtur, Hel. ‖ 22. *ἀφιέναι* $K^b M^b$, *γρ. ἀφιΗαι* mg. O^b ‖ *ἅμα δ'*] *ἀλλ'* ci. Coraes.

(XIV)
ἂν ἀποστῆναι δοκεῖ μὴ ὑπερβάλλοντος μοχθηρίᾳ (χωρὶς
γὰρ τῆς φυσικῆς φιλίας τὴν ἐπικουρίαν ἀνθρωπικὸν μὴ
διωθεῖσθαι)· τῷ δὲ φευκτὸν ἢ οὐ σπουδαστὸν τὸ ἐπαρκεῖν,
μοχθηρῷ ὄντι. εὖ πάσχειν γὰρ οἱ πολλοὶ βούλονται, τὸ
δὲ ποιεῖν φεύγουσιν ὡς ἀλυσιτελές.

I.

I 1 [περὶ μὲν οὖν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω·] ἐν
πάσαις δὲ ταῖς ἀνομοιοειδέσι φιλίαις τὸ ἀνάλογον ἰσάζει
καὶ σῴζει τὴν φιλίαν, καθάπερ εἴρηται, οἷον καὶ ἐν τῇ
πολιτικῇ τῷ σκυτοτόμῳ ἀντὶ τῶν ὑποδημάτων ἀμοιβὴ
γίνεται κατ' ἀξίαν, καὶ τῷ ὑφάντῃ καὶ τοῖς λοιποῖς.
2 ἐνταῦθα μὲν οὖν πεπόρισται κοινὸν μέτρον τὸ νόμισμα, 1164a
καὶ πρὸς τοῦτο δὴ πάντα ἀναφέρεται, καὶ τούτῳ μετρεῖται·
ἐν δὲ τῇ ἐρωτικῇ ἐνίοτε μὲν ὁ ἐραστὴς ἐγκαλεῖ ὅτι ὑπερ-
φιλῶν οὐκ ἀντιφιλεῖται, οὐδὲν ἔχων φιλητόν, εἰ οὕτως ἔτυχεν,
πολλάκις δὲ ὁ ἐρώμενος ὅτι πρότερον ἐπαγγελλόμενος
3 πάντα νῦν οὐδὲν ἐπιτελεῖ. συμβαίνει δὲ τὰ τοιαῦτα, ἐπει-
δὰν ὃ μὲν δι' ἡδονὴν τὸν ἐρώμενον φιλῇ, ὃ δὲ διὰ τὸ χρή-
σιμον τὸν ἐραστήν, ταῦτα δὲ μὴ ἀμφοῖν ὑπάρχῃ. διὰ
ταῦτα γὰρ τῆς φιλίας οὔσης διάλυσις γίνεται, ἐπειδὰν μὴ
γίνηται ὧν ἕνεκα ἐφίλουν· οὐ γὰρ αὐτοὺς ἔστεργον ἀλλὰ
τὰ ὑπάρχοντα, οὐ μόνιμα ὄντα· διὸ τοιαῦται καὶ αἱ φι-
λίαι. ἡ δὲ τῶν ἠθῶν καθ' αὑτὴν οὖσα μένει, καθάπερ εἴρη-
4 ται. διαφέρονται δὲ καὶ ὅταν ἕτερα γίνηται αὐτοῖς καὶ
μὴ ὧν ὀρέγονται· ὅμοιον γὰρ τῷ μηδὲν γίνεσθαι, ὅταν
οὗ ἐφίεται μὴ τυγχάνῃ, οἷον καὶ τῷ κιθαρῳδῷ ὁ ἐπαγ-

23. δοκῇ $L^b M^b$ Ald. ‖ 25. δ' ἐπίφευκτον $M^b N^b$ Ald. Asp. Lib. IX. $K^b M^b = \Pi^1$, $L^b O^b = \Pi^2$.

28. περὶ — εἰρήσθω secl. Fr. Grantius Rr. ‖ 32. ἁπάσαις Π^2 Ald. ‖ ἀνομοειδέσι $L^b M^b$ Ald. Mi., ἀνομοειδῶν vel ἀνομοιοειδῶν Γ, ἀνομοιοειδέσι c. c. Hel. ‖ 1164a, 2. καὶ prius add. Γ L^b ‖ 10. ἕνεκεν? Susem. ‖ 12. ἠθικῶν $O^{1.3.}$ Ald. Ar. Mi.(?) ‖ 15. ἐπαγγειλάμενος secundum Mi. et Hel. ci. Coraes.

γελλόμενος, καὶ ὅσῳ ἄμεινον ᾄσειεν, τοσούτῳ πλείω· εἰς ἕω δ' ἀπαιτοῦντι τὰς ὑποσχέσεις ἀνθ' ἡδονῆς ἡδονὴν ἀποδεδωκέναι ἔφη. εἰ μὲν οὖν ἑκάτερος τοῦτο ἐβούλετο, ἱκανῶς ἂν εἶχεν· εἰ δ' ὃ μὲν τέρψιν ὃ δὲ κέρδος, καὶ ὃ μὲν ἔχει ὃ δὲ μή, οὐκ ἂν εἴη τὸ κατὰ τὴν κοινωνίαν καλῶς. ὧν γὰρ δεόμενος τυγχάνει, τούτοις καὶ προσέχει, κἀκείνου
γε χάριν ταῦτα δώσει. — ‖ τὴν ἀξίαν δὲ ποτέρου τάξαι ἐστίν, 5
τοῦ προϊεμένου ἢ τοῦ προλαβόντος; ὁ γὰρ προϊέμενος ἔοικ' ἐπιτρέπειν ἐκείνῳ. ὅπερ φασὶν καὶ Πρωταγόραν ποιεῖν· ὅτε γὰρ διδάξειεν ἁδήποτε, τιμῆσαι τὸν μαθόντα ἐκέλευεν
ὅσου δοκεῖ ἄξια ἐπίστασθαι, καὶ ἐλάμβανεν τοσοῦτον. ἐν 6
τοῖς τοιούτοις δ' ἐνίοις ἀρέσκει τὸ "μισθὸς δ' ἀνδρί". οἱ δὲ προλαβόντες τὸ ἀργύριον, εἶτα μηδὲν ποιοῦντες ὧν ἔφασαν διὰ τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἐπαγγελιῶν, εἰκότως ἐν ἐγκλή-
μασι γίνονται· οὐ γὰρ ἐπιτελοῦσιν ἃ ὡμολόγησαν. τοῦτο 7
δ' ἴσως ποιεῖν οἱ σοφισταὶ ἀναγκάζονται διὰ τὸ μηδένα ἂν δοῦναι ἀργύριον ὧν ἐπίστανται. οὗτοι μὲν οὖν ὧν ἔλαβον τὸν μισθόν, μὴ ποιοῦντες εἰκότως ἐν ἐγκλήμασιν εἰσίν· ἐν οἷς δὲ μὴ γίνεται διομολογία τῆς ὑπουργίας, οἱ μὲν δι' αὐτοὺς προϊέμενοι εἴρηται ὅτι ἀνέγκλητοι (τοιαύτη γὰρ ἡ κατ'
1164b ἀρετὴν φιλία), τὴν ἀμοιβήν τε ποιητέον κατὰ τὴν προαίρεσιν (αὕτη γὰρ τοῦ φίλου καὶ τῆς ἀρετῆς· οὕτω δ' ἔοικε καὶ τοῖς φιλοσοφίας κοινωνήσασιν· οὐ γὰρ πρὸς χρήματα ἡ ἀξία μετρεῖται, τιμή τε ἰσόρροπος οὐκ ἂν γένοιτο, ἀλλ'

20. τὴν om. L^b Ald., c. c. add. Hel. ‖ 22. τὰ αὐτὰ O^b et v. l. ap. Mi., τὰ αὑτοῦ Muretus † ‖ τὴν — b, 21. ἐτίμα alteram recensionem esse eamque uberiorem antecedentium 1163a, 9. ἀμφισβήτησιν — 23. κύριον monuit Rassovius ‖ 23. προεμένου ci. Coraes ‖ 25. μανθάνοντα $Π^2$ Mi. ‖ 26. ἐν — 27. ἀνδρί secl. Rr. ‖ 27. ἀρκεῖ Γ Ald. Hel. Ar. et ante ἐνίοις M^b (ἀρέσκει etiam Mi.) ‖ ἄρκιος ἔστω post ἀνδρὶ add. $L^b M^b$, ἄρκιος εἴη Hel., versum dimidium vacuum K^b, c. c. om. Mi. Ar. ‖ 28. προλαβόντες M^b Ald. Mi. Hel. Ar., προλαμβάνοντες $Π^2 K^b$ Fr. (fors. recte) ‖ τὸ om. $Π^2$ ‖ 34. γίγνηται $Π^2$ Ald. ‖ 1164b, 2. ἔοικε κ. τ. λ. non sana esse censet Rr.

(I)
ἴσως ἱκανόν, καθάπερ καὶ πρὸς θεοὺς καὶ πρὸς γονεῖς, τὸ
8 ἐνδεχόμενον), μὴ τοιαύτης δ' οὔσης τῆς δόσεως ἀλλ' ἐπί
τινι, μάλιστα μὲν ἴσως δεῖ τὴν ἀνταπόδοσιν γίνεσθαι δο-
κοῦσαν ἀμφοῖν κατ' ἀξίαν εἶναι, εἰ δὲ τοῦτο μὴ συμβαίνοι,
οὐ μόνον ἀναγκαῖον δόξειεν ἂν τὸν προέχοντα τάττειν,
ἀλλὰ καὶ δίκαιον. ὅσον γὰρ ἂν οὗτος ὠφελήθη ἢ ἀνθ' ὅσου
τὴν ἡδονὴν εἵλετ' ἄν, τοσοῦτον ἀντιλαβὼν ἕξει τὴν παρὰ
τούτου ἀξίαν. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ὠνίοις οὕτω φαίνεται γινόμε-
9 νον, ἐνιαχοῦ τ' εἰσὶν νόμοι τῶν ἑκουσίων συμβολαίων δίκας
μὴ εἶναι ὡς δέον, ᾧ ἐπίστευσεν, διαλυθῆναι πρὸς τοῦτον
καθάπερ ἐκοινώνησεν. ᾧ γὰρ ἐπετράφθη, τοῦτον οἴεται δι-
καιότερον εἶναι τάξαι τοῦ ἐπιτρέψαντος. τὰ πολλὰ γὰρ οὐ
τοῦ ἴσου τιμῶσιν οἱ ἔχοντες καὶ οἱ βουλόμενοι λαβεῖν· τὰ
γὰρ οἰκεῖα καὶ ἃ διδόασιν ἑκάστοις φαίνεται πολλοῦ ἄξια·
ἀλλ' ὅμως ἡ ἀμοιβὴ γίνεται πρὸς τοσοῦτον ὅσον ἂν τάτ-
τωσιν οἱ λαβόντες. δεῖ δ' ἴσως οὐ τοσούτου τιμᾶν ὅσον ἔχοντι
φαίνεται ἄξιον, ἀλλ' ὅσον πρὶν ἔχειν ἐτίμα. ||

II ἀπορίαν δ' ἔχει καὶ τὰ τοιαῦτα, οἷον πότερα δεῖ 2
πάντα τῷ πατρὶ ἀπονέμειν καὶ πείθεσθαι, ἢ κάμνοντα
μὲν ἰατρῷ πειστέον, στρατηγὸν δὲ χειροτονητέον τὸν πολε-
μικόν· ὁμοίως δὲ φίλῳ μᾶλλον ἢ σπουδαίῳ ὑπηρετητέον,
καὶ εὐεργέτῃ ἀνταποδοτέον χάριν μᾶλλον ἢ ἑταίρῳ δοτέον,
2 ἐὰν ἀμφοῖν μὴ ἐνδέχηται. — ἆρ' οὖν πάντα τὰ τοιαῦτα ἀκρι-
βῶς μὲν διορίσαι οὐ ῥᾴδιον; (πολλὰς γὰρ καὶ παντοίας ἔχει

5. ὃ post ἴσως add. Γ K^b Fr. || καὶ post καθάπερ om. Γ K^b, secl. Fr., c. c. add. Hel. || 9. εἶναι post ἀναγκαῖον add. Γ Ald. || 10. ἂν om. L^b M^b Bk. Rr. (fors. recte) || 11. ⟨ὁ⟩ ἀντιλαβὼν vel ἀντιλαβὼν ⟨ἐκεῖνος⟩ vel ἀντιλαβὼν ⟨ἅτερος⟩ ci. Zellius || 15. ᾧ — 20. λαβόντες partim non suo loco partim supervacanea esse censet Rr. || οἴονται Hel. Coraes || 18. ἄξια **? Susem. || 20. λαβόντες M^b Ald. Mi. Ar., λαμβάνοντες Π² K^b Fr. (fors. recte) || 22. τοιάδε M^b Ald. Bk. Rr. || 24. πιστευτέον Π² (γρ. πειστέον mg. O^b), πιστεύειν K^b (πειστέον etiam Hel.) || 26. δοτέον c. c. Mi. Ar., προετέον K^b Fr. || 27. ἄμφω K^b Fr., ἀμφοῖν c. c. Mi. Hel. Ar.

(II)

διαφορὰς καὶ μεγέθει καὶ μικρότητι καὶ τῷ καλῷ καὶ
ἀναγκαίῳ)· ὅτι δ' οὐ πάντα τῷ αὐτῷ ἀποδοτέον, οὐκ ἄδη- 3
λον. καὶ τὰς μὲν εὐεργεσίας ἀνταποδοτέον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
μᾶλλον ἢ χαριστέον ἑταίροις, καὶ ὥσπερ δάνειον, ᾧ ὀφεί-
λει ἀποδοτέον μᾶλλον ἢ ἑταίρῳ δοτέον. ἴσως δὲ οὐδὲ τοῦτ' 4
ἀεί, οἷον τῷ λυτρωθέντι παρὰ λῃστῶν πότερον τὸν λυσά-
μενον ἀντιλυτρωτέον, κἂν ὁστισοῦν ᾖ, ἢ καὶ μὴ ἑαλωκότι
ἀπαιτοῦντι δὲ ἀποδοτέον, ἢ τὸν πατέρα λυτρωτέον; δόξειε
γὰρ ἂν καὶ ἑαυτοῦ μᾶλλον τὸν πατέρα. ὅπερ οὖν εἴρηται, 5
καθόλου μὲν τὸ ὀφείλημα ἀποδοτέον, ἐὰν δ' ὑπερτείνῃ ἡ
δόσις τῷ καλῷ ἢ τῷ ἀναγκαίῳ, πρὸς ταῦτα ἀποκλιτέον·
ἐνίοτε γὰρ οὐδ' ἐστὶν ἴσον τὸ τὴν προϋπαρχὴν ἀμείψασθαι,
ἐπειδὰν ὃ μὲν σπουδαῖον εἰδὼς εὖ ποιήσῃ, τῷ δὲ ἡ ἀντα-
πόδοσις γίνηται ὃν οἴεται μοχθηρὸν εἶναι. οὐδὲ γὰρ τῷ
δανείσαντι ἐνίοτε ἀντιδανειστέον· ὃ μὲν γὰρ οἰόμενος κο-
μιεῖσθαι ἐδάνεισεν ἐπιεικεῖ ὄντι, ὃ δ' οὐκ ἐλπίζει κομιεῖσθαι
παρὰ πονηροῦ. εἴτε τοίνυν τῇ ἀληθείᾳ οὕτως ἔχει, οὐκ ἴσον
τὸ ἀξίωμα· εἴτ' ἔχει μὲν μὴ οὕτως οἴονται δέ, οὐκ ἂν δό-
ξαιεν ἄτοπα ποιεῖν. ὅπερ οὖν πολλάκις εἴρηται, οἱ περὶ τὰ 6
πάθη καὶ τὰς πράξεις λόγοι ὁμοίως ἔχουσιν τὸ ὡρισμένον
τοῖς περὶ ἅ εἰσίν. — ὅτι μὲν οὖν οὐ ταὐτὰ πᾶσιν ἀποδοτέον,
οὐδὲ τῷ πατρὶ πάντα, καθάπερ οὐδὲ τῷ Διὶ θύεται, οὐκ
ἄδηλον· ἐπεὶ δ' ἕτερα γονεῦσι καὶ ἀδελφοῖς καὶ ἑταίροις 7
καὶ εὐεργέταις, ἑκάστοις τὰ οἰκεῖα καὶ τὰ ἁρμόττοντα
ἀπονεμητέον. οὕτω δὲ καὶ ποιεῖν φαίνονται· εἰς γάμους
μὲν γὰρ καλοῦσιν τοὺς συγγενεῖς (τούτοις γὰρ κοινὸν τὸ γένος
καὶ αἱ περὶ τοῦτο δὴ πράξεις), καὶ εἰς τὰ κήδη δὲ μάλιστα
οἴονται δεῖν τοὺς συγγενεῖς ἀπαντᾶν διὰ ταὐτό. δόξειε δ' 8

32. ἑτέρῳ Par. 1417 Muretus ‖ καὶ ὥσπερ] ὥσπερ K^b Fr., ὥσπερ καὶ Argyropylus ‖ 33. ἑτέρῳ Muretus ‖ 34. πότερα K^b Fr. ‖ 35. καὶ add. Ald. Mi. Ar., om. $\Gamma K^b L^b N^b O^b$ Hel. (de $H^a M^b$ incertus sum) ‖ 1165a, 4. τοῦτο Hel. ‖ 11. δόξειεν ΓM^b O^b Ald. Ar. ‖ 15. Διὶ ⟨πάντα⟩ Ar.(?) Rr. ‖ 17. ἁρμόζοντα Π^2.

(II) ἂν τροφῆς μὲν γονεῦσι δεῖν μάλιστ' ἐπαρκεῖν, ὡς ὀφείλοντας, καὶ τοῖς αἰτίοις τοῦ εἶναι κάλλιον ὂν ἢ ἑαυτοῖς εἰς ταῦτ' ἐπαρκεῖν· καὶ τιμὴν δὲ γονεῦσιν καθάπερ θεοῖς, οὐ πᾶσαν δέ. οὐδὲ γὰρ τὴν αὐτὴν πατρὶ καὶ μητρί, οὐδ' αὖ τὴν τοῦ σοφοῦ ἢ τοῦ στρατηγοῦ, ἀλλὰ τὴν πατρικήν, ὁμοίως
9 δὲ καὶ τὴν μητρικήν. καὶ παντὶ δὴ τῷ πρεσβυτέρῳ τιμὴν [τὴν] καθ' ἡλικίαν, ὑπαναστάσει καὶ κατακλίσει καὶ τοῖς τοιούτοις. πρὸς ἑταίρους δ' αὖ καὶ ἀδελφοὺς παρρησίαν καὶ ἁπάντων κοινότητα. καὶ συγγενέσι δὲ καὶ φυλέταις καὶ πολίταις καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν ἀεὶ πειρατέον τὸ οἰκεῖον ἀπονέμειν, καὶ συγκρίνειν τὰ ἑκάστοις ὑπάρχοντα κατ'
10 οἰκειότητα καὶ ἀρετὴν ἢ χρῆσιν. τῶν μὲν οὖν ὁμογενῶν ῥᾴων ἡ κρίσις, τῶν δὲ διαφερόντων ἐργωδεστέρα. οὐ μὴν διά γε τοῦτο ἀποστατέον, ἀλλ' ὡς ἂν ἐνδέχηται, οὕτως διοριστέον.

III ἔχει δ' ἀπορίαν καὶ περὶ τοῦ διαλύεσθαι τὰς φιλίας 3
ἢ μὴ πρὸς τοὺς μὴ διαμένοντας. ἢ πρὸς μὲν τοὺς διὰ τὸ 1165b
χρήσιμον ἢ τὸ ἡδὺ φίλους ὄντας, ὅταν μηκέτι ταῦτ' ἔχωσιν, οὐδὲν ἄτοπον διαλύεσθαι; (ἐκείνων γὰρ ἦσαν φίλοι· ὧν ἀπολιπόντων εὔλογον τὸ μὴ φιλεῖν)· ἐγκαλέσειε δ' ἄν τις, εἰ διὰ τὸ χρήσιμον ἢ τὸ ἡδὺ ἀγαπῶν προσεποιεῖτο διὰ τὸ ἦθος. ὅπερ γὰρ ἐν ἀρχῇ εἴπομεν, πλεῖσται διαφοραὶ γίνονται τοῖς φίλοις, ὅταν μὴ ὁμοίως οἴωνται καὶ ὦσι
2 φίλοι. ὅταν μὲν οὖν διαψευσθῇ τις καὶ ὑπολάβῃ φιλεῖσθαι διὰ τὸ ἦθος, μηδὲν τοιοῦτον ἐκείνου πράττοντος, ἑαυτὸν αἰτιῷτ' ἄν· ὅταν δ' ὑπὸ τῆς ἐκείνου προσποιήσεως ἀπατηθῇ, δίκαιον ἐγκαλεῖν τῷ ἀπατήσαντι, καὶ μᾶλλον ἢ τοῖς τὸ νόμισμα κιβδηλεύουσιν, ὅσῳ περὶ τιμιώτερον ἡ κακουργία. —

22. τροφὴν secundum Hel. ci. Zellius ‖ 23. ὂν] ὄντως ὂν L^b, c. c. om. Fr. Rr. fors. recte ‖ 24. θεοῖς c. c. Hel., καὶ θεοῖς $Π^2$ ‖ 25. δέ] δὲ γονεῦσιν $L^b M^b$ Ar. et, ut videtur, Asp. ‖ 26. ἢ] ἢ τὴν $Γ K^b$ Hel. Ar. Fr. ‖ 27. τὴν om. $K^b O^b$ ‖ δὴ K^b, δὲ c. c. Hel. Bk. Rr. ‖ 28. τὴν om. K^b, secl. Rr., c. c. add. Hel. ‖ 30. πάντων $Π^2$ ‖ δὲ $Π^2$ Ar., δὴ c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ 31. ἀεὶ post πειρατέον $Π^2$ ‖ 1165b, 5. ἢ c. c. Hel., ἢ διὰ $Γ L^b$ Ald. ‖ 6. ὃ $K^b L^b$, ὅπερ c. c. Hel. ‖ 7. οἴονται $Γ K^b$ Ald.

(III)

ἐὰν δ' ἀποδέχηται ὡς ἀγαθόν, γένηται δὲ μοχθηρὸς καὶ 3
δοκῇ, ἆρ' ἔτι φιλητέον; ἢ οὐ δυνατόν, εἴπερ μὴ πᾶν φιλητὸν ἀλλὰ τἀγαθόν, [οὔτε δὲ φιλητέον πονηρὸν] οὐδὲ δεῖ; φιλοπόνηρον γὰρ οὐ χρὴ εἶναι, οὐδ' ὁμοιοῦσθαι φαύλῳ· εἴρηται δ' ὅτι τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ φίλον. ἆρ' οὖν εὐθὺς διαλυτέον; ἢ οὐ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀνιάτοις κατὰ τὴν μοχθηρίαν, ἐπανόρθωσιν δὲ ἔχουσιν μᾶλλον βοηθητέον εἰς τὸ ἦθος ἢ τὴν οὐσίαν, ὅσῳ βέλτιον καὶ τῆς φιλίας οἰκειότερον; δόξειε δ' ἂν ὁ διαλυόμενος οὐδὲν ἄτοπον ποιεῖν. οὐ γὰρ τούτῳ ᾗ τοιούτῳ φίλος ἦν· ἀλλοιωθέντα οὖν ἀδυνατῶν ἀνασῶσαι ἀφίσταται. εἰ δ' ὃ μὲν διαμένοι ὃ δὲ ἐπιεικέστερος γίνοιτο καὶ πολὺ 4
διαλλάττοι τῇ ἀρετῇ, ἆρα χρηστέον φίλῳ, ἢ οὐκ ἐνδέχεται; ἐν μεγάλῃ δὲ διαστάσει μάλιστα δῆλον γίνεται, οἷον ἐν ταῖς παιδικαῖς φιλίαις· εἰ γὰρ ὃ μὲν διαμένοι τὴν διάνοιαν παῖς ὃ δ' ἀνὴρ εἴη οἷος κράτιστος, πῶς ἂν εἶεν φίλοι μήτ' ἀρεσκόμενοι τοῖς αὐτοῖς μήτε χαίροντες καὶ λυπούμενοι; οὐδὲ γὰρ περὶ ἀλλήλους ταῦθ' ὑπάρξει αὐτοῖς, ἄνευ δὲ τούτων οὐκ ἦν φίλους εἶναι· συμβιοῦν γὰρ οὐχ οἷόν τε. εἴρηται δὲ περὶ τούτων. ἆρ' οὖν οὐθὲν ἀλλοιότερον πρὸς 5
αὐτὸν ἑκτέον ἢ εἰ μὴ ἐγεγόνει φίλος μηδέποτε; ἢ δεῖ μνείαν ἔχειν τῆς γενομένης συνηθείας, καὶ καθάπερ φίλοις μᾶλλον ἢ ὀθνείοις οἰόμεθα δεῖν χαρίζεσθαι, οὕτω καὶ τοῖς γενομένοις ἀπονεμητέον τι διὰ τὴν προγεγενημένην φιλίαν, ὅταν μὴ δι' ὑπερβολὴν μοχθηρίας ἡ διάλυσις γένηται;

13. καὶ] ἢ καὶ Ald., ἢ ci. Coraes ‖ 14. δοκεῖ K^b $O^{1.3.}$ Mi. Hel. ‖ 15. οὔτε δὲ — δεῖ secl. Fr., — πονηρόν om. Γ Hel., secl. Rr. ‖ δὴ φιλητὸν πονηρὸν ci. Zwinger, δὴ φιλητὸς πονηρός, Thurotus ‖ οὐδὲ δεῖ om. $O^{1.3.}$ Mi. Hel., secl. Gifanius et Zwinger, οὐδὲ δεῖ φιλοπόνηρον om. K^b ‖ οὐδὲ Rr., οὔτε $Π^2$ M^b Ald. Bk. Fr. (Thurotus) ‖ 21. τούτῳ ᾗ Par. 1417 et corr.[2] K^b et γρ. O^b, τούτωι ἢ Γ $Π^1$ Ald., τῷ $Π^2$ Ar. Bk. Rr. ‖ 22. γοῦν Ald., δὲ $Π^2$, οὖν c. c. Hel. Ar. ‖ 23. γένοιτο $Π^2$ Ald. Mi. Hel. Bk. Rr. ‖ 26. παιδικαῖς] ἐκ παιδιᾶς N^b Ald. Hel., ἐκ παιδίας Γ, ἐκ παιδικῆς Camerarius † ‖ 35. τι om. $Π^1$, c. c. add. Mi. Hel. Ar. ‖ προγενομένην $Π^1$ Hel., προσγενομένην Ald. ‖ 36. ἡ add. N^b Ald. Hel. ‖ γίνηται? Susem.

IV τὰ φιλικὰ δὲ τὰ πρὸς τοὺς φίλους, καὶ οἷς αἱ φι- 4 1166a
λίαι ὁρίζονται, ἔοικεν ἐκ τῶν πρὸς ἑαυτὸν ἐληλυθέναι. τι-
θέασι γὰρ φίλον τὸν βουλόμενον καὶ πράττοντα τἀγαθὰ
ἢ τὰ φαινόμενα ἐκείνου ἕνεκα, ἢ τὸν βουλόμενον εἶναι καὶ
ζῆν τὸν φίλον αὐτοῦ χάριν, ὅπερ αἱ μητέρες πρὸς τὰ τέ-
κνα πεπόνθασι, καὶ τῶν φίλων οἱ προσκεκρουκότες· οἱ δὲ
τὸν συνδιάγοντα καὶ ταὐτὰ αἱρούμενον, ἢ τὸν συναλγοῦντα
καὶ συγχαίροντα τῷ φίλῳ, μάλιστα δὲ καὶ τοῦτο περὶ
τὰς μητέρας συμβαίνει. τούτων δέ τινι καὶ τὴν φιλίαν
2 ὁρίζονται. πρὸς ἑαυτὸν δὲ τούτων ἕκαστον τῷ ἐπιεικεῖ ὑπάρ-
χει, τοῖς δὲ λοιποῖς, ᾗ τοιοῦτοι ὑπολαμβάνουσιν εἶναι.
ἔοικεν γάρ, καθάπερ εἴρηται, μέτρον ἑκάστῳ ἡ ἀρετὴ καὶ
3 ὁ σπουδαῖος εἶναι. οὗτος γὰρ ὁμογνωμονεῖ ἑαυτῷ, καὶ τῶν
αὐτῶν ὀρέγεται κατὰ πᾶσαν τὴν ψυχήν. καὶ βούλεται
δὲ ἑαυτῷ τἀγαθὰ καὶ τὰ φαινόμενα καὶ πράττει (τοῦ
γὰρ ἀγαθοῦ τἀγαθὸν διαπονεῖν) καὶ ἑαυτοῦ ἕνεκα· τοῦ
γὰρ διανοητικοῦ χάριν, ὅπερ ἕκαστος εἶναι δοκεῖ. καὶ ζῆν
δὲ βούλεται ἑαυτὸν καὶ σῴζεσθαι, καὶ μάλιστα τοῦτο ᾧ
4 φρονεῖ· ἀγαθὸν γὰρ τῷ σπουδαίῳ τὸ εἶναι. [ἕκαστος δ'
ἑαυτῷ βούλεται τἀγαθά, γενόμενος δ' ἄλλος οὐδεὶς αἱρεῖ-

1166a, 1. τὰ φιλικὰ — 1167b, 16. ποιεῖν haud idoneo loco posita esse iudicat Spengelius, legisse ibidem videtur iam scriptor M. Moralium 1210b, 32 — 1212b, 23, quippe qui, cum quae 1166a, 1 — 1168a, 27, iam ante ea, quae 1159b, 25 sqq. leguntur, in E. E. 1240a, 8 — 1241b, 12 tractentur, alterum ordinem cum altero miscuerit: ceterum v. quae ad b, 30 sqq. adnotabo ‖ τὰ πρὸς τοὺς φίλους secl. Muretus ‖ τὰ] καὶ O^b, om. Ald. ‖ πέλας καὶ ὅσαι φιλίαι post φίλους add. K^b, cf. E. E. 1240b, 37 ‖ καὶ οἷς] οἷς καὶ? Spengelius ‖ 5. τῶν φίλων $K^b O^b$, τῷ φίλῳ Γ, τὸν φίλον c. c. Hel. Ar. ‖ 6. καὶ — προσκεκρουκότες secl. Rr. ‖ ⟨καὶ⟩ οἱ? Susem. ‖ 9. δή? Susem. et Thurotus et 10. cum Rieckero ὁρίζονται, πρὸς? Susem. ‖ 12. γάρ ΓL^b N^b Ald. Hel., δέ $\Pi^1 H^a O^b$ Ar. ‖ ἑκάστων K^b (nescio an recte), ἑκάστου? Spengelius † ‖ 15. δὲ Rr., δὴ ΓΠ Ald. Ar. Bk. Fr. ‖ 16. διαπονεῖ K^b Fr. † ‖ 19. ἕκαστος — 22. ἐστίν secl. Rr., — 23. μάλιστα Susem. ‖ 20. οὐδεὶς post αἱρεῖται K^b Fr.

(IV)

ται πάντ' ἔχειν ἐκεῖνο τὸ γενόμενον· ἔχει γὰρ καὶ νῦν ὁ
θεὸς τἀγαθόν, ἀλλ' ὢν ὅ τι ποτ' ἐστίν. δόξειε δ' ἂν τὸ νοοῦν
ἕκαστος εἶναι, ἢ μάλιστα.] συνδιάγειν τε ὁ τοιοῦτος ἑαυτῷ 5
βούλεται· ἡδέως γὰρ αὐτὸ ποιεῖ· τῶν τε γὰρ πεπραγμέ-
νων ἐπιτερπεῖς αἱ μνῆμαι, καὶ τῶν μελλόντων ἐλπίδες
ἀγαθαί· αἱ τοιαῦται δ' ἡδεῖαι. καὶ θεωρημάτων δ' εὐπορεῖ
τῇ διανοίᾳ. συναλγεῖ τε καὶ συνήδεται μάλισθ' ἑαυτῷ·
πάντοτε γάρ ἐστι τὸ αὐτὸ λυπηρόν τε καὶ ἡδύ, καὶ οὐκ
ἄλλοτε ἄλλο· ἀμεταμέλητος γὰρ ὡς εἰπεῖν. τῷ δὴ πρὸς
αὑτὸν [μὲν] ἕκαστα τούτων ὑπάρχειν τῷ ἐπιεικεῖ, πρὸς δὲ
τὸν φίλον ἔχειν ὥσπερ πρὸς ἑαυτόν (ἔστιν γὰρ ὁ φίλος
ἄλλος αὐτός), καὶ ἡ φιλία τούτων εἶναί τι δοκεῖ, καὶ φί-
λοι οἷς ταῦθ' ὑπάρχει. — πρὸς αὑτὸν δὲ πότερον ἔστιν ἢ 6
οὐκ ἔστι φιλία, ἀφείσθω ἐπὶ τοῦ παρόντος· [δόξειε δ' ἂν
ταύτῃ εἶναι φιλία, ᾗ ἔστιν δύο ἢ πλείω ἐκ τῶν εἰρημέ-
1166b νων, καὶ ὅτι ἡ ὑπερβολὴ τῆς φιλίας τῇ πρὸς αὑτὸν ὁμοιοῦ-
ται.] φαίνεται δὲ τὰ εἰρημένα καὶ τοῖς πολλοῖς ὑπάρχειν, 7
καίπερ οὖσι φαύλοις. ἆρ' οὖν ᾗ ἀρέσκουσιν ἑαυτοῖς καὶ
ὑπολαμβάνουσιν ἐπιεικεῖς εἶναι, ταύτῃ μετέχουσιν αὐτῶν;
ἐπεὶ τῶν γε κομιδῇ φαύλων καὶ ἀνοσιουργῶν οὐδενὶ ταῦθ'
ὑπάρχει, ἀλλ' οὐδὲ φαίνεται. σχεδὸν δὲ οὐδὲ τοῖς φαύ- 8
λοις· διαφέρονται γὰρ ἑαυτοῖς, καὶ ἑτέρων μὲν ἐπιθυμοῦ-
σιν ἄλλα δὲ βούλονται, οἷον οἱ ἀκρατεῖς· αἱροῦνται γὰρ
ἀντὶ τῶν δοκούντων ἑαυτοῖς ἀγαθῶν εἶναι τὰ ἡδέα βλα-
βερὰ ὄντα· οἳ δ' αὖ διὰ δειλίαν καὶ ἀργίαν ἀφίστανται
τοῦ πράττειν ἃ οἴονται ἑαυτοῖς βέλτιστα εἶναι· οἷς δὲ πολλὰ

21. *πάντας* Ald., *ταὐτὰ* ci. Bergius, *ταῦτ'* Coraes † ‖ *ἐκεῖνο τὸ γενόμενον* secl. Vermehrenus ‖ 23. *ἢ* om. Π^1 † ‖ 24. *αὐτῷ* corr. L^b O^b † ‖ 25. *μνεῖαι* Π^1, *μνῆμαι* c. c. Mi. Ar. ‖ 28. *πάντῃ* O^b Mi., *παντὶ* Ald. ‖ 29. *ἄλλωι* Γ Ald. et pr. K^b (em. corr.²) † ‖ 30. *μὲν* add. M^b, c. c. om. Fr. Rr. ‖ 31. *αὐτὸν* Π^1 ‖ 34. *δόξειε* — b, 1. *ὁμοιοῦται* secl. Rr. ‖ 35. *ἡ* ante *φιλία* add. Π^2 (in O^b supra versum) Ald. ‖ *ᾗ οὐκ ἔστι δύο* M^b et γρ. O^b, *ἢ οὐκέτι δύο τὰ αὐτὰ* v. l. ap. Mi., *ᾗ οὐκ ἔστι δύο ταῦτα* eandem revera olim fuisse ci. Coraes †.

(IV)
καὶ δεινὰ πέπρακται, καὶ διὰ τὴν μοχθηρίαν μισοῦνται,
9 φεύγουσι τὸ ζῆν καὶ ἀναιροῦσιν ἑαυτούς. ζητοῦσίν τε οἱ
μοχθηροὶ μεθ᾽ ὧν συνδιημερεύσουσιν, ἑαυτοὺς δὲ φεύγουσιν·
ἀναμιμνήσκονται γὰρ πολλῶν καὶ δυσχερῶν, καὶ τοιαῦθ᾽
ἕτερα ἐλπίζουσι, καθ᾽ ἑαυτοὺς ὄντες, μεθ᾽ ἑτέρων δ᾽ ὄντες
ἐπιλανθάνονται. οὐδέν τε φιλητὸν ἔχοντες οὐδὲν φιλικὸν
πάσχουσι πρὸς ἑαυτούς. οὐδὲ δὴ συγχαίρουσιν οὐδὲ συναλ-
γοῦσιν οἱ τοιοῦτοι ἑαυτοῖς· στασιάζει γὰρ αὐτῶν ἡ ψυχή,
καὶ τὸ μὲν διὰ μοχθηρίαν ἀλγεῖ ἀπεχόμενον τινῶν, τὸ
δ᾽ ἥδεται, καὶ τὸ μὲν δεῦρο τὸ δ᾽ ἐκεῖσε ἕλκει ὥσπερ δια-
10 σπῶντα. εἰ δὲ μὴ οἷόν τε ἅμα λυπεῖσθαι καὶ ἥδεσθαι,
ἀλλὰ μετὰ μικρόν γε λυπεῖται ὅτι ἥσθη, καὶ οὐκ ἂν
ἐβούλετο ἡδέα ταῦτα γενέσθαι αὐτῷ· μεταμελείας γὰρ
οἱ φαῦλοι γέμουσιν. οὐ δὴ φαίνεται ὁ φαῦλος οὐδὲ πρὸς
ἑαυτὸν φιλικῶς διακεῖσθαι διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν φιλητόν. εἰ
δὴ τὸ οὕτως ἔχειν λίαν ἐστὶν ἄθλιον, φευκτέον τὴν μοχθη-
ρίαν διατεταμένως καὶ πειρατέον ἐπιεικῆ εἶναι· οὕτω γὰρ
καὶ πρὸς ἑαυτὸν φιλικῶς ἂν ἔχοι καὶ ἑτέρῳ φίλος γένοιτο.
V ἡ δ᾽ εὔνοια φιλικῷ μὲν ἔοικεν, οὐ μὴν ἔστι γε φιλία. 5
γίνεται γὰρ εὔνοια καὶ πρὸς ἀγνῶτας καὶ λανθάνουσα, φι-
λία δ᾽ οὔ. καὶ πρότερον δὲ ταῦτ᾽ εἴρηται. ἀλλ᾽ οὐδὲ φί-
λησις ἐστίν. οὐ γὰρ ἔχει διάτασιν οὐδ᾽ ὄρεξιν, τῇ φιλήσει
2 δὲ ταῦτ᾽ ἀκολουθεῖ· καὶ ἡ μὲν φίλησις μετὰ συνηθείας, ἡ
δ᾽ εὔνοια καὶ ἐκ προσπαίου, οἷον καὶ περὶ τοὺς ἀγωνιστὰς

1166b, 12. καὶ ante διὰ om. $Π^2$ Bk. Rr. (haud male) † ‖ μισοῦνται $ΓM^bN^b$ Hel. Ar., μισοῦνται καὶ K^b $O^{1.3.}$ Ald., μισοῦσί τε καὶ $Π^2O^2$ Bk. Rr. (haud male) ‖ 14. συνημερεύσουσιν K^b Ald. Hel. Fr. (nescio an recte) ‖ 15. τοιαῦτα ἕτερα ἐλπίζουσι etiam Hel., ἕτερα τοιαῦτα ἐλπίζουσι $Π^2$, τοιαῦθ᾽ ὑπερελπίζουσι M^b ‖ 19. οἱ τοιοῦτοι post ἑαυτοῖς $Π^2$ ‖ 20. τὸ $ΓM^b$ Mi. Hel., τότε $Π^2$, τοτὲ Ald. Ar., om. K^b ‖ μὲν om. K^b ‖ τὸ $ΓΠ^1$ Mi. Hel., τοτὲ $Π^2$ Ald. Ar. ‖ 29. καὶ ante πρὸς om. $Π^1$ † ‖ 30. ἡ — 1168a, 27. εἶναι post 1169b, 2. χρή traicienda esse ci. Susem. ‖ φιλικῷ K^b, φιλίᾳ c. c. Mi. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ 32. τοιαῦτ᾽ $ΓΠ^1$ ‖ 34. φιλία ci. Rr.

(V)

1167a συμβαίνει. εὖνοι γὰρ αὐτοῖς γίνονται καὶ συνθέλουσιν, συμ-
πράξαιεν δ' ἂν οὐδέν· ὅπερ γὰρ εἴπομεν, προσπαίως εὖνοι
γίνονται καὶ ἐπιπολαίως στέργουσιν. — ἔοικεν δὴ ἀρχὴ φιλίας 3
εἶναι, ὥσπερ τοῦ ἐρᾶν ἡ διὰ τῆς ὄψεως ἡδονή· μὴ γὰρ
προησθεὶς τῇ ἰδέᾳ οὐδεὶς ἐρᾷ, ὁ δὲ χαίρων τῷ εἴδει οὐδὲν
μᾶλλον ἐρᾷ, ἀλλ' ὅταν καὶ ἀπόντα ποθῇ καὶ τῆς παρου-
σίας ἐπιθυμῇ. οὕτω δὴ καὶ φίλους οὐχ οἷόν τε εἶναι μὴ
εὔνους γενομένους, οἱ δὲ εὖνοι οὐδὲν μᾶλλον φιλοῦσιν· βού-
λονται γὰρ μόνον τἀγαθὰ οἷς εἰσιν εὖνοι, συμπράξαιεν δ'
ἂν οὐδέν, οὐδ' ὀχληθεῖεν ὑπὲρ αὐτῶν. διὸ μεταφέρων φαίη
τις ἂν αὐτὴν ἀργὴν εἶναι φιλίαν, χρονιζομένην δὲ καὶ εἰς
συνήθειαν ἀφικνουμένην γίνεσθαι φιλίαν, οὐ τὴν διὰ τὸ
χρήσιμον οὐδὲ τὴν διὰ τὸ ἡδύ· οὐδὲ γὰρ εὔνοια ἐπὶ τού-
τοις γίνεται. ὁ μὲν γὰρ εὐεργετηθεὶς ἀνθ' ὧν πέπονθεν
ἀπονέμει τὴν εὔνοιαν, τὰ δίκαια δρῶν· ὁ δὲ βουλόμενός
τιν' εὐπραγεῖν, ἐλπίδα ἔχων εὐπορίας δι' ἐκείνου, οὐκ ἔοικ'
εὔνους ἐκείνῳ εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἑαυτῷ, καθάπερ οὐδὲ
φίλος, εἰ θεραπεύει αὐτὸν διά τινα χρῆσιν. ὅλως δ' ἡ 4
εὔνοια δι' ἀρετὴν καὶ ἐπιείκειάν τινα γίνεται, ὅταν τῳ φανῇ
καλός τις ἢ ἀνδρεῖος ἤ τι τοιοῦτον, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν
ἀγωνιστῶν εἴπομεν.

6 φιλικὸν δὲ καὶ ἡ ὁμόνοια φαίνεται· διόπερ οὐκ ἔστιν VI
ὁμοδοξία· τοῦτο μὲν γὰρ καὶ ἀγνοοῦσιν ἀλλήλους ὑπάρξειεν
ἄν. οὐδὲ τοὺς περὶ ὁτουοῦν ὁμογνωμονοῦντας ὁμονοεῖν φα-
σίν, οἷον τοὺς περὶ τῶν οὐρανίων (οὐ γὰρ φιλικὸν τὸ περὶ
τούτων ὁμονοεῖν), ἀλλὰ τὰς πόλεις ὁμονοεῖν φασίν, ὅταν
περὶ τῶν συμφερόντων ὁμογνωμονῶσιν καὶ ταὐτὰ προαι-

1167a, 7. *ἐπιθυμεῖ* *Γ*K^b O^b Ald. ‖ 10. *ἂν οὐδέν* c. c. Hel., *οὐθὲν ἄν* *Γ*L^b Ald. ‖ 11. *ἀρχὴν — φιλίας* *Γ* Mi. Ar., *ἀργὴν — φιλίαν* c. c. Hel. ‖ 12. *ἀγομένην* L^b O^3, *συνηγομένην* pr. O^b, *ἀφικνουμένην* c. c. Hel. et *γρ.* mg. O^b ‖ 16. *εὖ πράττειν* L^b Ald. Mi., *εὐπραγεῖν* c. c. Hel. ‖ *ἐλπίδα ἔχων* post *εὐπορίας* *Π*^{2} ‖ 18. *ἡ* om. *Π*^{1} (fors. recte) ‖ 24. *ὁτιοῦν* *Π*^{2}, *ὁτοοῦν* Ald. ‖ 27. *ταυτὰ* L^b, *τὰ αὐτὰ* Ald. et corr. O^b, *ταῦτα* K^b et pr. O^b †.

(VI)
2 ρῶνται καὶ πράττωσιν τὰ κοινῇ δόξαντα. περὶ τὰ πρακτὰ
δὴ ὁμονοοῦσιν, καὶ τούτων περὶ τὰ ἐν μεγέθει καὶ ἐνδε-
χόμενα ἀμφοῖν ὑπάρχειν ἢ πᾶσιν, οἷον αἱ πόλεις, ὅταν
πᾶσιν δοκῇ τὰς ἀρχὰς αἱρετὰς εἶναι, ἢ συμμαχεῖν Λακε-
δαιμονίοις, ἢ ἄρχειν Πιττακὸν ὅτε καὶ αὐτὸς ἤθελεν. ὅταν
δ' ἑκάτερος ἑαυτὸν βούληται, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς Φοινίσσαις,
στασιάζουσιν· οὐ γάρ ἐστιν ὁμονοεῖν τὸ αὐτὸ ἑκάτερον ἐννοεῖν
ὁδήποτε, ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ, οἷον ὅταν καὶ ὁ δῆμος
καὶ οἱ ἐπιεικεῖς τοὺς ἀρίστους ἄρχειν· οὕτω γὰρ πᾶσι γί- 1167b
νεται οὗ ἐφίενται. πολιτικὴ δὴ φιλία φαίνεται ἡ ὁμό-
νοια, καθάπερ καὶ λέγεται· περὶ τὰ συμφέροντα γάρ ἐστιν
3 καὶ τὰ εἰς τὸν βίον ἀνήκοντα. — ἔστιν δ' ἡ τοιαύτη ὁμόνοια
ἐν τοῖς ἐπιεικέσιν· οὗτοι γὰρ καὶ ἑαυτοῖς ὁμονοοῦσιν καὶ
ἀλλήλοις, ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὄντες ὡς εἰπεῖν· τῶν τοιούτων
γὰρ μένει τὰ βουλήματα καὶ οὐ μεταρρεῖ ὥσπερ εὔριπος,
βούλονταί τε τὰ δίκαια καὶ τὰ συμφέροντα, τούτων δὲ
4 καὶ κοινῇ ἐφίενται. τοὺς δὲ φαύλους οὐχ οἷόν τε ὁμονοεῖν
πλὴν ἐπὶ μικρόν, καθάπερ καὶ φίλους εἶναι, πλεονεξίας
ἐφιεμένους ἐν τοῖς ὠφελίμοις, ἐν δὲ τοῖς πόνοις καὶ ταῖς
λειτουργίαις ἐλλείποντας· ἑαυτῷ δ' ἕκαστος βουλόμενος ταῦτα
τὸν πέλας ἐξετάζει καὶ κωλύει· μὴ γὰρ τηρούντων τὸ κοι-
νὸν ἀπόλλυται. συμβαίνει οὖν αὐτοῖς στασιάζειν, ἀλλήλους
μὲν ἐπαναγκάζοντας, αὐτοὺς δὲ μὴ βουλομένους τὰ δίκαια
ποιεῖν.

VII οἱ δ' εὐεργέται τοὺς εὐεργετηθέντας δοκοῦσι μᾶλλον 7
φιλεῖν ἢ οἱ εὖ παθόντες τοὺς δράσαντας, καὶ ὡς παρὰ
λόγον γινόμενον ἐπιζητεῖται. τοῖς μὲν οὖν πλείστοις φαί-
νεται ὅτι οἳ μὲν ὀφείλουσι τοῖς δὲ ὀφείλεται, καθάπερ οὖν

29. τὰ post μεγέθει καὶ add. $Π^2$ Bk. Rr. ‖ 34. ἐστιν K^b, ἐσθ' c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ αὐτὸ O^b Ald. Mi. Hel. Ar., αὐτῶι c. c. Fr. ‖ εὐνοεῖν $ΓK^bL^b$, ἐννοεῖν c. c. Mi. Ar. ‖ 35. τὸ ⟨αὐτὸ⟩ Muretus ‖ αὐτῷ ⟨αὐτό⟩ ci. Rr. ‖ 1167b, 2. δὴ Mi. Hel. Rr., δὲ Γ Π Ar. Ald. Bk. Fr. ‖ 4. ἥκοντα M^b, εἰκότα K^b, ἀνήκοντα c. c. Hel. ‖ 18. οἱ om. $Π^1$.

(VII)

ἐπὶ τῶν δανείων οἱ μὲν ὀφείλοντες βούλονται μὴ εἶναι οἷς
ὀφείλουσιν, οἱ δανείσαντες δὲ καὶ ἐπιμελοῦνται τῆς τῶν
ὀφειλόντων σωτηρίας, οὕτω καὶ τοὺς εὐεργετήσαντας βού-
λεσθαι εἶναι τοὺς παθόντας ὡς κομιουμένους τὰς χάριτας,
τοῖς δ' οὐκ εἶναι ἐπιμελὲς τὸ ἀνταποδοῦναι (Ἐπίχαρμος
μὲν οὖν τάχ' ἂν φαίη ταῦτα λέγειν αὐτοὺς ἐκ πονηροῦ
θεωμένους, ἔοικεν δ' ἀνθρωπικῷ· ἀμνήμονες γὰρ οἱ πολλοί,
καὶ μᾶλλον εὖ πάσχειν ἢ ποιεῖν ἐφίενται)· δόξειε δ' ἂν 2
φυσικώτερον εἶναι τὸ αἴτιον, καὶ οὐχ ὅμοιον τῷ περὶ τοὺς
δανείσαντας. οὐ γάρ ἐστιν φίλησις περὶ ἐκείνους, ἀλλὰ τοῦ
σῴζεσθαι βούλησις τῆς κομιδῆς ἕνεκα· οἱ δ' εὖ πεποιηκότες
φιλοῦσι καὶ ἀγαπῶσι τοὺς πεπονθότας κἂν μηδὲν ὦσιν
χρήσιμοι μηδ' εἰς ὕστερον γένοιντ' ἄν. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν 3
τεχνιτῶν συμβέβηκεν· πᾶς γὰρ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀγαπᾷ
μᾶλλον ἢ ἀγαπηθείη ἂν ὑπὸ τοῦ ἔργου ἐμψύχου γενομένου.
1168a *μάλιστα δ' ἴσως τοῦτο περὶ τοὺς ποιητὰς συμβαίνει· ὑπερ-*
αγαπῶσι γὰρ οὗτοι τὰ οἰκεῖα ποιήματα, στέργοντες ὥσπερ
τέκνα. τοιούτῳ δὴ ἔοικεν καὶ τὸ τῶν εὐεργετῶν. τὸ γὰρ εὖ 4
πεπονθὸς ἔργον ἐστὶν αὐτῶν· τοῦτο δὴ ἀγαπῶσι μᾶλλον ἢ
τὸ ἔργον τὸν ποιήσαντα. τούτου δ' αἴτιον ὅτι τὸ εἶναι πᾶσιν
αἱρετὸν καὶ φιλητόν, ἐσμὲν δ' ἐνεργείᾳ· τῷ ζῆν γὰρ καὶ
πράττειν· ἐνεργείᾳ δ' ὁ ποιήσας τὸ ἔργον ἐστίν πως· στέργει
δὴ τὸ ἔργον, διότι καὶ τὸ εἶναι. τοῦτο δὲ φυσικόν· ὃ γὰρ
ἐστι δυνάμει, τοῦτο ἐνεργείᾳ τὸ ἔργον μηνύει. — ἅμα δὲ καὶ 5
τῷ μὲν εὐεργέτῃ καλὸν τὸ κατὰ τὴν πρᾶξιν, ὥστε χαίρειν
ἐν ᾧ τοῦτο, τῷ δὲ παθόντι οὐδὲν καλὸν ἐν τῷ δράσαντι,
ἀλλ' εἴπερ, συμφέρον· τοῦτο δ' ἧττον ἡδὺ καὶ φιλητόν.
ἡδεῖα δ' ἐστὶν τοῦ μὲν παρόντος ἡ ἐνέργεια, τοῦ δὲ μέλλοντος 6

22. *οἱ δὲ δανείσαντες καὶ ἐπιμέλονται* *Π*[2] Ald. Bk. Rr. ‖ 27. *θεωρουμένους* K[b] Mi. et pr. O[b], *θεωμένους* c. c. Hel. ‖ 29. *οὐδ'* *Π*[1], *οὐχ* c. c. Mi. Hel. ‖ 32. *πεπονθότας*] *εὖ πεπονθότας* *Γ*N[b] Ald., *εὐεργετηθέντας* *Π*[2] ‖ 33. *γένοιτ'* L[b]M[b] Ald. ‖ 1168a, 1. *τοῦτο* post *ποιητὰς* *Π*[2] (sed non Hel.) ‖ 7. *δὴ* *Γ*K[b] Ald. Ar. Bk. Fr. ‖ 13. *τοῦ* — 14. *ἐλπίς* secludenda esse ci. Rr.

(VII)
ἡ ἐλπίς, τοῦ δὲ γεγενημένου ἡ μνήμη. ἥδιστον δὲ τὸ κατὰ τὴν ἐνέργειαν, καὶ φιλητὸν ὁμοίως. τῷ μὲν οὖν πεποιηκότι μένει τὸ ἔργον (τὸ καλὸν γὰρ πολυχρόνιον), τῷ δὲ παθόντι τὸ χρήσιμον παροίχεται. ἥ τε μνήμη τῶν μὲν καλῶν ἡδεῖα, τῶν δὲ χρησίμων οὐ πάνυ ἢ ἧττον· ἡ προσδοκία δ' ἀνάπαλιν ἔχειν ἔοικεν. — καὶ ἡ μὲν φίλησις ποιήσει ἔοικεν, τὸ φιλεῖσθαι δὲ τῷ πάσχειν. τοῖς ὑπερέχουσιν δὴ περὶ τὴν πρᾶ-
7 ξιν ἕπεται τὸ φιλεῖν καὶ τὰ φιλικά. — ἔτι δὲ τὰ ἐπιπόνως γενόμενα πάντες μᾶλλον στέργουσιν, οἷον καὶ τὰ χρήματα οἱ κτησάμενοι τῶν παραλαβόντων· δοκεῖ δὲ τὸ μὲν εὖ πάσχειν ἄπονον εἶναι, τὸ δ' εὖ ποιεῖν ἐργῶδες. διὰ ταῦτα δὲ καὶ αἱ μητέρες φιλοτεκνότεραι· ἐπιπονωτέρα γὰρ ἡ γέννησις[, καὶ μᾶλλον ἴσασιν ὅτι αὐτῶν]. δόξειεν δὴ ἂν τοῦτο καὶ τοῖς εὐεργέταις οἰκεῖον εἶναι.

VIII ἀπορεῖται δὲ καὶ πότερον δεῖ φιλεῖν ἑαυτὸν μάλιστα 8
ἢ ἄλλον τινά. ἐπιτιμῶσι γὰρ τοῖς ἑαυτοὺς μάλιστ' ἀγαπῶσιν, καὶ ὡς ἐν αἰσχρῷ φιλαύτους ἀποκαλοῦσιν, δοκεῖ τε ὁ μὲν φαῦλος ἑαυτοῦ χάριν πάντα πράττειν, καὶ ὅσῳ ἂν μοχθηρότερος ᾖ, τοσούτῳ μᾶλλον (ἐγκαλοῦσι δὴ αὐτῷ οἷον ὅτι οὐδὲν ἀφ' ἑαυτοῦ πράττει), ὁ δὲ ἐπιεικὴς διὰ τὸ καλόν, καὶ ὅσῳ ἂν βελτίων ᾖ, μᾶλλον διὰ τὸ καλόν, καὶ φίλου ἕνεκα,
2 τὸ δ' αὑτοῦ παρίησι. — τοῖς λόγοις δὲ τούτοις τὰ ἔργα διαφωνεῖ, οὐκ ἀλόγως. φασὶ γὰρ δεῖν φιλεῖν μάλιστα τὸν 1168b
μάλιστα φίλον, φίλος δὲ μάλιστα ὁ βουλόμενος ᾧ βούλεται

18. ἡ — 19. ἔχειν ἔοικεν om. Mb, secludenda esse ci. Rr. † || 19. ἔχειν post ἔοικεν Ald., om. Π² † || 22. γινόμενα πάντες μᾶλλον Mb Coraes, μὲν μᾶλλον πάντες γενόμενα Ob || 23. δὲ Mb O³ Hel. Ar., δὴ c. c. Bk. Fr. Rr. || μὲν post εὖ Ald. Fr. || 25. γένεσις E. E. 1241b, 9, γέννεσις Kb || 26. καὶ — αὐτῶν secl. Rr. || δὴ Thurotus, δ' ΓΠ Ald. Bk. Fr. Rr. || 28. καὶ om. ΓLb Ald. Ar. || 30. δὲ Π² Mb † || 32. ἐγκαλοῦσι — 33. πράττει secl. Gifanius || οἷον om. Π² Ob Bk. Rr. || 33. οὐδὲν <οὐκ> Imelmannus || ἀφ' αὑτοῦ Kb, ἀπ' αὑτοῦ Ald., ἀπ' αὑτοῦ <καλὸν vel φιλικὸν ὤν> ci. Coraes || 34. διὰ τὸ καλόν secl. Bergius || 1168b, 2. ᾧ] ἢ ὦ pr. Kb, ἢ ὧ corr.² Kb, ᾧ μάλιστα Lb O¹ Ald. †.

(VIII)
τἀγαθὰ ἐκείνου ἕνεκα, καὶ εἰ μηδεὶς εἴσεται. ταῦτα δ' ὑπάρχει μάλιστ' αὐτῷ πρὸς αὑτόν, καὶ τὰ λοιπὰ δὴ πάντα οἷς ὁ φίλος ὁρίζεται· εἴρηται γὰρ ὅτι ἀπ' αὐτοῦ πάντα τὰ φιλικὰ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους διήκει. καὶ αἱ παροιμίαι δὲ πᾶσαι ὁμογνωμονοῦσιν, οἷον τὸ "μία ψυχή" καὶ "κοινὰ τὰ φίλων" καὶ "ἰσότης φιλότης" καὶ "γόνυ κνήμης ἔγγιον"· πάντα γὰρ ταῦτα πρὸς αὑτὸν μάλιστ' ἂν ὑπάρχοι· μάλιστα γὰρ φίλος αὑτῷ, καὶ φιλητέον δὴ μάλιστα ἑαυτόν. ἀπορεῖται δ' εἰκότως ποτέροις χρεὼν ἕπεσθαι, ἀμφοῖν ἐχόντοιν τὸ πιστόν.

ἴσως οὖν τοὺς τοιούτους δεῖ τῶν λόγων διαιρεῖν καὶ διο- 3
ρίζειν ἐφ' ὅσον ἑκάτεροι καὶ πῇ ἀληθεύουσιν. εἰ δὴ λάβοιμεν τὸ φίλαυτον πῶς ἑκάτεροι λέγουσιν, τάχ' ἂν γένοιτο
δῆλον. οἱ μὲν οὖν εἰς ὄνειδος ἄγοντες αὐτὸ φιλαύτους καλοῦσι 4
τοὺς ἑαυτοῖς ἀπονέμοντας τὸ πλεῖον ἐν χρήμασι καὶ τιμαῖς καὶ ἡδοναῖς ταῖς σωματικαῖς· τούτων γὰρ οἱ πολλοὶ ὀρέγονται, καὶ ἐσπουδάκασι περὶ αὐτὰ ὡς ἄριστα ὄντα, διὸ καὶ περιμάχητα ἐστίν. οἱ δὴ περὶ ταῦτα πλεονέκται χαρίζονται ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ὅλως τοῖς πάθεσι καὶ τῷ ἀλόγῳ τῆς ψυχῆς. τοιοῦτοι δ' εἰσὶν οἱ πολλοί· διὸ καὶ ἡ προσηγορία γεγένηται ἀπὸ τοῦ πολλοῦ φαύλου ὄντος. δικαίως δὴ τοῖς
οὕτω φιλαύτοις ὀνειδίζεται. ὅτι δὲ τοὺς τὰ τοιαῦθ' αὑτοῖς 5
ἀπονέμοντας εἰώθασι λέγειν οἱ πολλοὶ φιλαύτους, οὐκ ἄδηλον· εἰ γάρ τις ἀεὶ σπουδάζοι τὰ δίκαια πράττειν αὐτὸς μάλιστα πάντων ἢ τὰ σώφρονα ἢ ὁποιαοῦν ἄλλα τῶν κατὰ τὰς ἀρετάς, καὶ ὅλως ἀεὶ τὸ καλὸν ἑαυτῷ περιποιοῖτο, οὐδεὶς
ἐρεῖ τοῦτον φίλαυτον οὐδὲ ψέξει. — δόξειε δ' ἂν ὁ τοιοῦτος 6
μᾶλλον εἶναι φίλαυτος· ἀπονέμει γοῦν ἑαυτῷ τὰ κάλλιστα καὶ μάλιστ' ἀγαθά, καὶ χαρίζεται ἑαυτοῦ τῷ κυριωτάτῳ,

3. *μηθὲν οἴσεται* Gifanius ‖ 4. *μάλιστα* post *αὐτῷ* $Π^2$ ‖ *δὲ* Gifanius ‖ 5. *ἀφ' αὑτοῦ* Scaliger ‖ 7. *κοινὰ τὰ φίλων καὶ* ante *μία* $Π^2$ Mi. (sed non Hel. Ar.) ‖ 9. *μάλιστ' ὑπάρχει* $ΓΠ^2$ Ald. Bk. Rr. ‖ 11. *δὴ* post *χρεὼν* add. $Π^2$ ‖ *ἐχόντων* L^b, *σχόντοιν* M^b ‖ 15. *οὖν* om. $Π^1$, secl. Fr., c. c. add. Hel. Ar. ‖ 25. *σπουδάζοι* K^b Ar., *σπουδάζει* cet. Hel. ‖ 27. *αὐτῷ* $Π^2$.

(VIII)
καὶ πάντα τούτῳ πείθεται· ὥσπερ δὲ καὶ πόλις τὸ κυριώ-
τατον μάλιστ᾽ εἶναι δοκεῖ καὶ πᾶν ἄλλο σύστημα, οὕτω καὶ
ἄνθρωπος· καὶ φίλαυτος δὴ μάλιστα ὁ τοῦτο ἀγαπῶν καὶ
τούτῳ χαριζόμενος. καὶ ἐγκρατὴς δὲ καὶ ἀκρατὴς λέγεται
τῷ κρατεῖν τὸν νοῦν ἢ μή, ὡς τούτου ἑκάστου ὄντος καὶ πε-
πραγέναι δοκοῦσιν αὐτοὶ καὶ ἑκουσίως τὰ μετὰ λόγου μάλιστα.
ὅτι μὲν οὖν τοῦθ᾽ ἕκαστός ἐστιν ἢ μάλιστα, οὐκ ἄδηλον, καὶ
ὅτι ὁ ἐπιεικὴς μάλιστα τοῦτ᾽ ἀγαπᾷ. διὸ φίλαυτος μάλιστ᾽
ἂν εἴη, καθ᾽ ἕτερον εἶδος τοῦ ὀνειδιζομένου, καὶ διαφέρων
τοσοῦτον ὅσον τὸ κατὰ λόγον ζῆν τοῦ κατὰ πάθος, καὶ ὀρέ-
7 γεσθαι τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ δοκοῦντος συμφέρειν. τοὺς μὲν οὖν
περὶ τὰς καλὰς πράξεις διαφερόντως σπουδάζοντας πάντες
ἀποδέχονται καὶ ἐπαινοῦσιν· πάντων δὲ ἁμιλλωμένων πρὸς
τὸ καλὸν καὶ διατεινομένων τὰ κάλλιστα πράττειν κοινῇ τ᾽
ἂν πάντ᾽ εἴη τὰ δέοντα καὶ ἰδίᾳ ἑκάστῳ τὰ μέγιστα τῶν
ἀγαθῶν, εἴπερ ἡ ἀρετὴ τοιοῦτόν ἐστίν. — ὥστε τὸν μὲν ἀγαθὸν
δεῖ φίλαυτον εἶναι (καὶ γὰρ αὐτὸς ὀνήσεται τὰ καλὰ πράτ-
των καὶ τοὺς ἄλλους ὠφελήσει), τὸν δὲ μοχθηρὸν οὐ δεῖ
(βλάψει γὰρ καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς πέλας, φαύλοις πάθεσιν
8 ἑπόμενος). τῷ μοχθηρῷ μὲν οὖν διαφωνεῖ ἃ δεῖ πράττειν
καὶ ἃ πράττει· ὁ δὲ ἐπιεικής, ἃ δεῖ, ταῦτα καὶ πράττει.
πᾶς γὰρ νοῦς αἱρεῖται τὸ βέλτιστον ἑαυτῷ, ὁ δ᾽ ἐπιεικὴς
9 πειθαρχεῖ τῷ νῷ. ἀληθὲς δὲ περὶ τοῦ σπουδαίου καὶ τὸ τῶν
φίλων ἕνεκα πολλὰ πράττειν καὶ τῆς πατρίδος, κἂν δέῃ,
ὑπεραποθνήσκειν· προήσεται γὰρ καὶ χρήματα καὶ τιμὰς
καὶ ὅλως τὰ περιμάχητα ἀγαθά, περιποιούμενος ἑαυτῷ τὸ

34. δὴ Γ ‖ 35. τοῦτο $\Pi^1 N^b O^b$ Fr. ‖ 1169a, 2. τοῦ καθ᾽ ἕκαστον M^b, τοῦ καθέκαστος L^b† ‖ ἢ om. O^b Ald. Mi. Hel. Ar. ‖ 6. ἢ ante τοῦ καλοῦ add. Π^1 Ald. Mi., ἢ ἁπλῶς add. Γ, om. Π^2 Bk. Rr. ‖ 7. σπουδάζοντα Π^1 ‖ 10. πάντ᾽ ἂν εἴη M^b, ἂν παντὶ ἢ Π^2, ἂν παντὶ εἴη Ald., ἂν πάντων εἴη, ut videtur, Γ ‖ 11. ἐστίν om. Π^2 ‖ 15. πράττειν om. Π^1† ‖ 16. ἃ δεῖ post ταῦτα Π^1 (sed non Mi. Ar.) ‖ 18. δὲ] γὰρ Γ ‖ περὶ] τὸ περὶ Γ L^b Ald. Ar.

(VIII)

καλόν· ὀλίγον γὰρ χρόνον ἡσθῆναι σφόδρα μᾶλλον ἕλοιτ'
ἂν ἢ πολὺν ἠρέμα, καὶ βιῶσαι καλῶς ἐνιαυτὸν ἢ πόλλ' ἔτη
τυχόντως, καὶ μίαν πρᾶξιν καλὴν καὶ μεγάλην ἢ πολλὰς
καὶ μικράς. τοῖς δὲ ὑπεραποθνήσκουσι τοῦτ' ἴσως συμβαίνει·
αἱροῦνται δὴ μέγα καλὸν ἑαυτοῖς. καὶ χρήματα προοῖντ'
ἂν ἐφ' ᾧ πλείονα λήψονται οἱ φίλοι· γίνεται γὰρ τῷ
μὲν φίλῳ χρήματα, αὐτῷ δὲ τὸ καλόν· τὸ δὴ μεῖζον
ἀγαθὸν ἑαυτῷ ἀπονέμει. καὶ περὶ τιμὰς δὲ καὶ ἀρχὰς ὁ 10
αὐτὸς τρόπος· πάντα γὰρ τῷ φίλῳ ταῦτα προήσεται· κα-
λὸν γὰρ αὐτῷ τοῦτο καὶ ἐπαινετόν. εἰκότως δὴ δοκεῖ σπου-
δαῖος εἶναι, ἀντὶ πάντων αἱρούμενος τὸ καλόν. ἐνδέχεται
δὲ καὶ πράξεις τῷ φίλῳ προΐεσθαι, καὶ εἶναι κάλλιον τοῦ
αὐτὸν πρᾶξαι τὸ αἴτιον τῷ φίλῳ γενέσθαι. ἐν πᾶσι δὴ τοῖς 11
ἐπαινετοῖς ὁ σπουδαῖος φαίνεται ἑαυτῷ τοῦ καλοῦ πλέον νέ-
1169b μων. οὕτω μὲν οὖν φίλαυτον εἶναι δεῖ, καθάπερ εἴρηται·
ὡς δ' οἱ πολλοί, οὐ χρή.

9 ἀμφισβητεῖται δὲ καὶ περὶ τὸν εὐδαίμονα, εἰ δεήσε- IX
ται φίλων ἢ μή. οὐθὲν γάρ φασι δεῖν φίλων τοῖς μακα-
ρίοις καὶ αὐτάρκεσιν· ὑπάρχειν γὰρ αὐτοῖς τἀγαθά· αὐτάρ-
κεις οὖν ὄντας οὐδενὸς προσδεῖσθαι, τὸν δὲ φίλον, ἕτερον
αὐτὸν ὄντα, πορίζειν ἃ δι' αὐτοῦ ἀδυνατεῖ· ὅθεν

ὅταν ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί δεῖ φίλων; —

ἔοικεν δ' ἀτόπῳ τὸ πάντα ἀπονέμοντας τἀγαθὰ τῷ εὐδαίμονι 2
φίλους μὴ ἀποδιδόναι, ὃ δοκεῖ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν μέγιστον εἶ-
ναι. — εἴ τε φίλου μᾶλλόν ἐστιν τὸ εὖ ποιεῖν ἢ πάσχειν, καὶ ἔστιν
τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς τὸ εὐεργετεῖν, κάλλιον δ' εὖ ποιεῖν φί-
λους ὀθνείων, τῶν εὖ πεισομένων δεήσεται ὁ σπουδαῖος. διὸ

28. δὴ c. c. Mi., δὲ ΓL^b Ald. Hel. Ar. ‖ 29. τὰς post περὶ add. Π^2 Ald. ‖ δὴ K^b O^b ‖ 34. γίνεσθαι M^b ‖ 1169b, 1. δεῖ φίλαυτον εἶναι L^b Ald. Hel., φίλαυτον εἶναι δοκεῖ M^b ‖ 5. ὑπάρχειν N^b Ald. Ar., ὑπάρχει $\Gamma\Pi$H^a Ar. ‖ ἀγαθά K^b, τἀγαθόν M^b ‖ 6. μηδενὸς Π^2 ‖ 7. τὸ post ὅθεν add. Turnebus Bk. Rr. ‖ 11. εἰ δὲ Π^2 ‖ 13. ὧν ante δεήσεται add. ΓK^b.

(IX)
καὶ ἐπιζητεῖται πότερον ἐν εὐτυχίαις μᾶλλον δεῖ φίλων ἢ ἐν ἀτυ-
χίαις, ὡς καὶ τοῦ ἀτυχοῦντος δεομένου τῶν εὐεργετησόντων καὶ
3 τῶν εὐτυχούντων οὓς εὖ ποιήσουσιν. — ἄτοπον δ' ἴσως καὶ τὸ
μονώτην ποιεῖν τὸν μακάριον· οὐδεὶς γὰρ ἕλοιτ' ἂν καθ' αὑτὸν
τὰ πάντ' ἔχειν ἀγαθά· πολιτικὸν γὰρ ὁ ἄνθρωπος καὶ συ-
ζῆν πεφυκός. καὶ τῷ εὐδαίμονι δὴ τοῦθ' ὑπάρχει· τὰ γὰρ
τῇ φύσει ἀγαθὰ ἔχει. δῆλον δ' ὡς μετὰ φίλων καὶ ἐπιει-
κῶν κρεῖττον ἢ μετ' ὀθνείων καὶ τῶν τυχόντων συνημερεύειν·
δεῖ ἄρα τῷ εὐδαίμονι φίλων.
4 τί οὖν λέγουσιν οἱ πρῶτοι, καὶ πῇ ἀληθεύουσιν; ἢ ὅτι οἱ
πολλοὶ φίλους οἴονται τοὺς χρησίμους εἶναι; τῶν τοιούτων μὲν
οὖν οὐδὲν δεήσεται ὁ μακάριος, ἐπειδὴ τἀγαθὰ ὑπάρχει αὐτῷ,
οὐδὲ δὴ τῶν διὰ τὸ ἡδύ, ἢ ἐπὶ μικρόν (ἡδὺς γὰρ ὁ βίος ὢν οὐ-
δὲν δεῖται ἐπεισάκτου ἡδονῆς)· οὐ δεόμενος δὲ τῶν τοιούτων
5 φίλων οὐ δοκεῖ δεῖσθαι φίλων. — τὸ δ' οὐκ ἔστιν ἴσως ἀληθές.
ἐν ἀρχῇ γὰρ εἴρηται ὅτι ἡ εὐδαιμονία ἐνέργειά τις ἐστίν, ἡ δ'
ἐνέργεια δῆλον ὅτι γίνεται καὶ οὐχ ὑπάρχει ὥσπερ κτῆμά τι. εἰ
δὲ τὸ εὐδαιμονεῖν ἐστιν ἐν τῷ ζῆν καὶ ἐνεργεῖν, τοῦ δ' ἀγαθοῦ
ἡ ἐνέργεια σπουδαία καὶ ἡδεῖα καθ' αὑτήν, καθάπερ ἐν ἀρχῇ
εἴρηται[, ἔστιν δὲ καὶ τὸ οἰκεῖον τῶν ἡδέων, θεωρεῖν δὲ μᾶλλον
τοὺς πέλας δυνάμεθα ἢ ἑαυτοὺς καὶ τὰς ἐκείνων πράξεις ἢ
τὰς οἰκείας, αἱ τῶν σπουδαίων δὲ πράξεις φίλων ὄντων
ἡδεῖαι τοῖς ἀγαθοῖς (ἄμφω γὰρ ἔχουσιν τὰ τῇ φύσει ἡδέα)· 1170a
ὁ μακάριος δὴ φίλων τοιούτων δεήσεται, εἴπερ θεωρεῖν προαι-
ρεῖται πράξεις ἐπιεικεῖς καὶ οἰκείας, τοιαῦται δ' αἱ τοῦ ἀγα-
θοῦ φίλου ὄντος. — οἴονταί τε δεῖν ἡδέως ζῆν τὸν εὐδαίμονα·

14. ζητεῖται Π² Hel. et, ut videtur, Mi. ‖ ἀτυχίαις — εὐτυχίαις O^b Ald. (sed non Mi. Hel. Ar.) ‖ 18. τὰ πάντ' — ἀγαθά] παντ' — τἀγαθά Π² Hel. ‖ 21. καὶ om. K^b, c. c. add. Mi. Hel. Ar. ‖ τῶν om. Π¹, secl. Rr., c. c. add. Hel. ‖ 22. καὶ τῶν ante φίλων add. Π¹ Fr. (fors. recte), c. c. om. Mi. Hel. Ar. ‖ 31. δ' post ἀγαθοῦ Π² Ald. ‖ 33. ἔστιν — 1170a, 8. εἶναι post 1170a, 11. λυπεῖται tri. Susem. ‖ 35. δὲ O¹ Ald. Ar., δὴ c. c. Bk. Fr. Rr. ‖ 1170a, 4. οἴονται δὲ δεῖν Γ Ald. Ar., εἰ οἷόν τε δεῖν K^b.

(IX)

μονώτῃ μὲν οὖν χαλεπὸς ὁ βίος, οὐ γὰρ ῥάδιον καθ' αὑτὸν
ἐνεργεῖν συνεχῶς, μεθ' ἑτέρων δὲ καὶ πρὸς ἄλλους ῥᾷον. ἔσται 6
οὖν ἡ ἐνέργεια συνεχεστέρα, ἡδεῖα οὖσα καθ' αὑτήν, ὃ δεῖ
περὶ τὸν μακάριον εἶναι.] (ὁ γὰρ σπουδαῖος, ᾗ σπουδαῖος, ταῖς
κατ' ἀρετὴν πράξεσι χαίρει, ταῖς δ' ἀπὸ κακίας δυσχεραί-
νει, καθάπερ ὁ μουσικὸς τοῖς καλοῖς μέλεσιν ἥδεται, ἐπὶ δὲ
τοῖς φαύλοις λυπεῖται) *. — γίνοιτο δ' ἂν καὶ ἄσκησίς τις τῆς 7
ἀρετῆς ἐκ τοῦ συζῆν τοῖς ἀγαθοῖς, καθάπερ καὶ Θέογνις
φησίν. — φυσικώτερον δ' ἐπισκοποῦσιν ἔοικεν ὁ σπουδαῖος φί-
λος τῷ σπουδαίῳ τῇ φύσει αἱρετὸς εἶναι. τὸ γὰρ τῇ φύσει
ἀγαθὸν εἴρηται ὅτι τῷ σπουδαίῳ ἀγαθὸν καὶ ἡδύ ἐστιν καθ'
αὑτό. τὸ δὲ ζῆν ὁρίζονται τοῖς ζῴοις δυνάμει αἰσθήσεως,
ἀνθρώποις δὲ αἰσθήσεως ἢ νοήσεως· ἡ δὲ δύναμις εἰς τὴν
ἐνέργειαν ἀνάγεται· τὸ δὲ κύριον ἐν τῇ ἐνεργείᾳ· ἔοικε δὴ
τὸ ζῆν εἶναι κυρίως τὸ αἰσθάνεσθαι ἢ νοεῖν. τὸ δὲ ζῆν τῶν
καθ' αὑτὸ ἀγαθῶν καὶ ἡδέων· ὡρισμένον γάρ, τὸ δ' ὡρι-
σμένον τῆς τοῦ ἀγαθοῦ φύσεως. τὸ δὲ τῇ φύσει ἀγαθὸν καὶ
τῷ ἐπιεικεῖ· διόπερ ἔοικεν πᾶσιν ἡδὺ εἶναι. οὐ δεῖ δὲ λαμ- 8
βάνειν μοχθηρὰν ζωὴν καὶ διεφθαρμένην, οὐδ' ἐν λύπαις·
ἀόριστος γὰρ ἡ τοιαύτη, καθάπερ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῇ. [ἐν
τοῖς ἐχομένοις δὲ περὶ τῆς λύπης ἔσται φανερώτερον.] εἰ δ' 9
αὐτὸ τὸ ζῆν ἀγαθὸν καὶ ἡδύ (ἔοικεν δὲ καὶ ἐκ τοῦ πάντας
ὀρέγεσθαι αὐτοῦ, καὶ μάλιστα τοὺς ἐπιεικεῖς καὶ μακαρίους·

6. *ῥάιδιον* *ΓΠ*[2] Mi. Hel. Ar. ‖ 8. *ὁ* — 11. *λυπεῖται* secl. Rr., v. quae adnotavi ad 1169b, 33 ‖ 15. *ἀγαθὸν καὶ* c. c. Mi. Ar., om. K^b, *καὶ* ante haec verba add. L^b ‖ 16. *ὁρίζεται* Mi. ‖ *δύναμιν* L^b M^b N^b Hel., *δυνάμει* c. c. Mi. Ar. ‖ *αἰσθήσει*(?) Mi. ‖ 17. *ἢ*] *καὶ* Zellius et, ut videtur, Mi. ‖ 18. *ἀνάγεται, τό τε*? Susem. ‖ *ἔοικε δὴ* c. c. Mi. Hel., *ἔοικε δὲ* *Γ*M^b Ald. Ar. ‖ 19. *εἶναι* post *κυρίως* *Π*[2] ‖ 20. *καὶ* — 21. *φύσεως* secludenda esse ci. Rr. (haud male) ‖ 21. *τὸ* — 22. *εἶναι* secl. Gifanius ‖ 22. *διόπερ* — 24. *αὐτῇ* secludenda esse ci. Rr. (haud male) ‖ 24. *ἐν* — 25. *φανερώτερον* secl. Panschius Rr. ‖ 25. *εἰ* — b, 8. *παραπλησίως*] in hoc monstro periodi diversas recensiones esse confusas veri haud dissimile videtur Bonitzio ‖ *ἑπομένοις* *Π*[2]M^b ‖ *τῆς* om. M^b ‖ *λύπης*] *αὐτῆς* *Π*[1] †.

(IX) τούτοις γὰρ ὁ βίος αἱρετώτατος, καὶ ἡ τούτων μακαριωτάτη ζωή), ὁ δ' ὁρῶν ὅτι ὁρᾷ αἰσθάνεται καὶ ὁ ἀκούων ὅτι ἀκούει καὶ ὁ βαδίζων ὅτι βαδίζει, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἔστιν τι τὸ αἰσθανόμενον ὅτι ἐνεργοῦμεν, ὥστε αἰσθανοίμεθ' ἂν ὅτι αἰσθανόμεθα καὶ νοοῖμεν ὅτι νοοῦμεν, τὸ δ' ὅτι αἰσθανόμεθα ἢ νοοῦμεν, ὅτι ἐσμέν (τὸ γὰρ εἶναι ἦν αἰσθάνεσθαι ἢ νοεῖν), τὸ δ' αἰσθάνεσθαι ὅτι ζῇ, τῶν ἡδέων καθ' αὑτό (φύσει γὰρ ἀγαθὸν ζωή, τὸ δ' ἀγαθὸν ὑπάρχον ἐν ἑαυτῷ αἰσθάνεσθαι ἡδύ), αἱρετὸν δὲ τὸ ζῆν καὶ μάλιστα τοῖς ἀγαθοῖς, ὅτι τὸ εἶναι ἀγαθόν ἐστιν αὐτοῖς καὶ ἡδύ (συναισθανόμενοι
10 γὰρ τοῦ καθ' αὑτὸ ἀγαθοῦ ἥδονται), ὡς δὲ πρὸς ἑαυτὸν ἔχει ὁ σπουδαῖος, καὶ πρὸς τὸν φίλον (ἕτερος γὰρ αὐτὸς ὁ φίλος ἐστίν)· καθάπερ οὖν τὸ αὐτὸν εἶναι αἱρετόν ἐστιν ἑκάστῳ, οὕτω καὶ τὸ τὸν φίλον, ἢ παραπλησίως. τὸ δ' εἶναι ἦν αἱρετὸν διὰ τὸ αἰσθάνεσθαι αὐτοῦ ἀγαθοῦ ὄντος· ἡ δὲ τοιαύτη αἴσθησις ἡδεῖα καθ' ἑαυτήν· συναισθάνεσθαι ἄρα δεῖ καὶ τοῦ φίλου ὅτι ἔστιν, τοῦτο δὲ γίνοιτ' ἂν ἐν τῷ συζῆν καὶ κοινωνεῖν λόγων καὶ διανοίας. οὕτω γὰρ ἂν δόξειεν τὸ συζῆν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων λέγεσθαι, καὶ οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν βοσκημάτων τὸ ἐν τῷ αὐτῷ νέμεσθαι. εἰ δὴ τῷ μακαρίῳ τὸ εἶναι αἱρετόν ἐστι καθ' αὑτό, ἀγαθὸν τῇ φύσει ὂν καὶ ἡδύ, παραπλήσιον δὲ καὶ τὸ τοῦ φίλου ἐστίν, κἂν ὁ φίλος τῶν αἱρετῶν εἴη. ὃ δ' ἐστὶν αὐτῷ αἱρετόν, τοῦτο δεῖ ὑπάρχειν αὐτῷ, ἢ ταύτῃ ἐνδεὴς ἔσται. δεήσει ἄρα τῷ εὐδαιμονήσοντι φίλων σπουδαίων.

X ἆρ' οὖν ὡς πλείστους φίλους ποιητέον, ἢ καθάπερ ἐπὶ τῆς ξενίας ἐμμελῶς εἰρῆσθαι δοκεῖ

31. ὥστε om. Π^2 M[b] Ald. Ar. ‖ αἰσθανοίμεθ' Γ, αἰσθανόμεθ' K[b], αἰσθανοίμεθα δ' Π^2 M[b] Ald. Ar. ‖ 32. νοοῦμεν K[b] 1170b, 2. ἡ ante ζωή add. Π^2 Ald. Mi. ‖ 3. αἱρετὸν — 4. ἡδύ secl. Rr. (non male) ‖ 8. ἢ om. Π^1 † ‖ 10. αὐτήν Π^2 Ald. 11. γένοιτ' Π^2 ‖ 16. κἂν K[b], καὶ ΓΠ^2 Ald. Bk. Rr. ‖ ἂν post αἱρετῶν add. Π^2 Ald. Bk. Rr. ‖ 21. τῆς om. M[b] O[b] Mi., c. c. add. Hel.

(X)

μήτε πολύξεινος μήτ' ἄξεινος,

καὶ ἐπὶ τῆς φιλίας ἁρμόσει μήτ' ἄφιλον εἶναι μήτ' αὖ πολύ-
φιλον καθ' ὑπερβολήν; τοῖς μὲν δὴ πρὸς χρῆσιν καὶ πάνυ δό- 2
ξειεν ἂν ἁρμόζειν τὸ λεχθέν (πολλοῖς γὰρ ἀνθυπηρετεῖν ἐπίπο-
νον, καὶ οὐχ ἱκανὸς ὁ βίος αὐτῷ τοῦτο πράττειν· οἱ πλείους δὴ
τῶν πρὸς τὸν οἰκεῖον βίον ἱκανῶν περίεργοι καὶ ἐμπόδιοι πρὸς
τὸ καλῶς ζῆν· οὐθὲν οὖν δεῖ αὐτῶν)· καὶ οἱ πρὸς ἡδονὴν δὲ ἀρ-
κοῦσιν ὀλίγοι, καθάπερ ἐν τῇ τροφῇ τὸ ἥδυσμα· τοὺς δὲ σπου- 3
δαίους πότερον πλείστους κατ' ἀριθμόν, ἢ ἔστιν τι μέτρον καὶ
φιλικοῦ πλήθους, ὥσπερ πόλεως; οὔτε γὰρ ἐκ δέκα ἀνθρώπων
γένοιτ' ἂν πόλις, οὔτ' ἐκ δέκα μυριάδων ἔτι πόλις ἐστίν. τὸ δὲ
ποσὸν οὐκ ἔστιν ἴσως ἕν τι, ἀλλὰ πᾶν τὸ μεταξὺ τινῶν ὡρισμέ-
νων. καὶ φίλων δὴ ἔστι πλῆθος ὡρισμένον, καὶ ἴσως οἱ πλεῖστοι
μεθ' ὧν ἂν δύναιτό τις συζῆν (τοῦτο γὰρ ἐδόκει φιλικώτατον
εἶναι)· ὅτι δ' οὐχ οἷόν τε πολλοῖς συζῆν καὶ διανέμειν αὑτόν, 4
οὐκ ἄδηλον. ἔτι δὲ κἀκείνους δεῖ ἀλλήλοις φίλους εἶναι, εἰ μέλ-
λουσι πάντες μετ' ἀλλήλων συνημερεύειν· τοῦτο δὲ ἐργῶδες ἐν
πολλοῖς ὑπάρχειν. χαλεπὸν δὲ γίνεται καὶ τὸ συγχαίρειν 5
καὶ τὸ συναλγεῖν οἰκείως πολλοῖς· εἰκὸς γὰρ συμπίπτειν ἅμα
τῷ μὲν συνήδεσθαι τῷ δὲ συνάχθεσθαι. ἴσως οὖν εὖ ἔχει μὴ
ζητεῖν ὡς πολυφιλώτατον εἶναι, ἀλλὰ τοσούτους ὅσοι εἰς τὸ
συζῆν ἱκανοί· οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεσθαι δόξειεν ἂν πολλοῖς εἶναι
φίλον σφόδρα. διόπερ οὐδὲ ἐρᾶν πλειόνων· ὑπερβολὴ γάρ
τις εἶναι βούλεται φιλίας, τοῦτο δὲ πρὸς ἕνα· καὶ τὸ σφό-
δρα δὴ πρὸς ὀλίγους. οὕτω δ' ἔχειν ἔοικεν καὶ ἐπὶ τῶν πρα- 6
γμάτων· οὐ γίνονται γὰρ φίλοι πολλοὶ κατὰ τὴν ἑταιρικὴν

22. *καλεοίμην* post *ἄξεινος* add. *Π*[2] Ald. † ‖ 25. *ἂν* add. O[b] ‖ 26. *αὐτοῖς* L[b] Ald. Ar. Bk. Rr. (qui secl.) et, ut videtur, Mi., *αὐτὸ* K[b] O[b], *αὐτὸς* Argyropylus Fr. ‖ 27. *ἱκανῶν* *Γ* O[b], *ἱκανῶς* cet. Ar. Bk.[1] ‖ 1171a, 1. *τι* post *ἔστι* add. *Γ* N[b] Ald. † ‖ 2. *δύναιτό τις* c. c. Ar. et, ut videtur, Mi. Hel., *δύναιντο* K[b] Fr., *δύναιτο* O[b] † ‖ 3. *διότι* K[b] Fr., *ὅτι* c. c. Hel. ‖ *δ'*] *γὰρ* Hel. ‖ 6. *ὑπάρχει* *Π*[2] Ar. (?) ‖ 10. *ἐνδέχεσθαι* post *ἂν* *Π*[2] ‖ 11. *διόπερ*] *ὥσπερ* ci. Gifanius.

φιλίαν. αἱ δ' ὑμνούμεναι ἐν δυσὶ λέγονται. οἱ δὲ πολύφιλοι καὶ πᾶσιν οἰκείως ἐντυγχάνοντες οὐδενὶ δοκοῦσιν εἶναι φίλοι, πλὴν πολιτικῶς, οὓς καὶ καλοῦσιν ἀρέσκους. πολιτικῶς μὲν οὖν ἔστιν πολλοῖς εἶναι φίλον καὶ μὴ ἄρεσκον ὄντα, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ἐπιεικῆ· δι' ἀρετὴν δὲ καὶ δι' αὐτοὺς οὐκ ἔστιν πρὸς πολλούς, ἀγαπητὸν δὲ καὶ ὀλίγους εὑρεῖν τοιούτους.

XI 11 πότερον δ' ἐν εὐτυχίαις μᾶλλον φίλων δεῖ ἢ ἐν δυστυχίαις; ἐν ἀμφοῖν γὰρ ἐπιζητοῦνται· οἵ τε γὰρ ἀτυχοῦντες δέονται ἐπικουρίας, οἵ τ' εὐτυχοῦντες συμβίων καὶ οὓς εὖ ποιήσουσιν· βούλονται γὰρ εὖ δρᾶν. ἀναγκαιότερον μὲν δὴ ἐν ταῖς ἀτυχίαις, διὸ τῶν χρησίμων ἐνταῦθα δεῖ, κάλλιον δ' ἐν ταῖς εὐτυχίαις, διὸ καὶ τοὺς ἐπιεικεῖς ζητοῦσιν· τούτους
2 γὰρ αἱρετώτερον εὐεργετεῖν καὶ μετὰ τούτων διάγειν. ἔστιν γὰρ καὶ ἡ παρουσία αὐτὴ τῶν φίλων ἡδεῖα καὶ ἐν ταῖς εὐτυχίαις καὶ ἐν ταῖς δυστυχίαις· κουφίζονται γὰρ οἱ λυπούμενοι συναλγούντων τῶν φίλων. διὸ κἂν ἀπορήσειέν τις πότερον ὥσπερ βάρους μεταλαμβάνουσιν, ἢ τοῦτο μὲν οὔ, ἡ παρουσία δ' αὐτῶν ἡδεῖα οὖσα καὶ ἡ ἔννοια τοῦ συναλγεῖν ἐλάττω τὴν λύπην ποιεῖ. εἰ μὲν οὖν διὰ ταῦτα ἢ δι' ἄλλο τι κουφίζονται, ἀφείσθω·
3 συμβαίνειν δ' οὖν φαίνεται τὸ λεχθέν. ἔοικεν δ' ἡ παρουσία μικτή τις αὐτῶν εἶναι. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ ὁρᾶν τοὺς φίλους ἡδύ, ἄλλως τε καὶ ἀτυχοῦντι, καὶ γίνεταί τις ἐπικουρία 1171b
πρὸς τὸ μὴ λυπεῖσθαι· παραμυθητικὸν γὰρ ὁ φίλος καὶ τῇ ὄψει καὶ τῷ λόγῳ, ἐὰν ᾖ ἐπιδέξιος· οἶδεν γὰρ τὸ ἦθος
4 καὶ ἐφ' οἷς ἥδεται καὶ λυπεῖται. — τὸ δὲ λυπούμενον αἰσθάνεσθαι ἐπὶ ταῖς αὐτοῦ ἀτυχίαις λυπηρόν· πᾶς γὰρ φεύγει

15. οἱ δὲ πολλοὶ φίλοι καὶ K^b, οἷς δὲ πολλοὶ φίλοι καὶ ⟨οἱ⟩ ci. Rr., οἱ δὲ πολύφιλοι καὶ c. c. Mi. Hel. Ar. ‖ 17. καὶ om. O^b Ald. Ar., c. c. add. Mi. ‖ 23. δ' $Π^1 O^b$, τ' c. c. Hel. Ar. ‖ 28. καὶ ante ἡ om. M^b Ald. Ar., c. c. add. Mi. Hel. ‖ αὐτὴ $Γ H^a L^b$ Hel., αὐτῇ N^b, αὕτη cet. Mi. ‖ εὐτυχίαις καὶ ἐν ταῖς om. K^b Bk. Fr. Rr., ἐν ταῖς om. Ald., c. c. add. Mi. Ar., καὶ ἐν ταῖς δυστυχίαις non vertit Hel. ‖ 29. δυστυχίαις $Π^1$ Mi., ἀτυχίαις $Π^2$ Ald. ‖ 1171b, 4. λυπουμένων Muretus.

(XI)

λύπης αἴτιος εἶναι τοῖς φίλοις. διόπερ οἱ μὲν ἀνδρώδεις τὴν φύσιν εὐλαβοῦνται συλλυπεῖν τοὺς φίλους αὐτοῖς, κἂν μὴ ὑπερτείνῃ τῇ ἀλυπίᾳ, τὴν ἐκείνοις γινομένην λύπην οὐχ ὑπομένει, ὅλως τε συνθρήνους οὐ προσίεται διὰ τὸ μηδ᾽ αὐτὸς εἶναι θρηνητικός· γύναια δὲ καὶ οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες τοῖς συστένουσι χαίρουσι, καὶ φιλοῦσιν ὡς φίλους καὶ συναλγοῦντας. μιμεῖσθαι δ᾽ ἐν ἅπασι δεῖ δῆλον ὅτι τὸν βελτίω. ἡ δ᾽ ἐν 5
ταῖς εὐτυχίαις τῶν φίλων παρουσία τήν τε διαγωγὴν ἡδεῖαν ἔχει καὶ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἥδονται ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ ἀγαθοῖς. διὸ δόξειεν ἂν δεῖν εἰς μὲν τὰς εὐτυχίας καλεῖν τοὺς φίλους προθύμως (εὐεργετικὸν γὰρ εἶναι καλόν), εἰς δὲ τὰς ἀτυχίας ὀκνοῦντα (μεταδιδόναι γὰρ ὡς ἥκιστα δεῖ τῶν κακῶν, ὅθεν τὸ "ἅλις ἐγὼ δυστυχῶν"). μάλιστα δὲ παρακλητέον ὅταν μέλλωσιν ὀλίγα ὀχληθέντες μεγάλα αὐτὸν ὠφελήσειν. — ἰέναι δ᾽ ἀνάπαλιν ἴσως ἁρμόζει πρὸς μὲν τοὺς ἀτυχοῦντας 6
ἄκλητον καὶ προθύμως (φίλου γὰρ εὖ ποιεῖν, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν χρείᾳ καὶ τὸ μὴ ἀξιώσαντος· ἀμφοῖν γὰρ κάλλιον καὶ ἥδιον), εἰς δὲ τὰς εὐτυχίας συνεργοῦντα μὲν προθύμως (καὶ γὰρ εἰς ταῦτα χρεία φίλων), πρὸς εὐπάθειαν δὲ σχολαίως (οὐ γὰρ καλὸν τὸ προθυμεῖσθαι ὠφελεῖσθαι). δόξαν δ᾽ ἀηδίας ἐν τῷ διωθεῖσθαι ἴσως εὐλαβητέον· ἐνίοτε γὰρ συμβαίνει. ἡ παρουσία δὴ τῶν φίλων ἐν ἅπασιν αἱρετὴ φαίνεται.

12 ἆρ᾽ οὖν, ὥσπερ τοῖς ἐρῶσι τὸ ὁρᾶν ἀγαπητότατόν ἐστι XII
καὶ μᾶλλον αἱροῦνται ταύτην τὴν αἴσθησιν ἢ τὰς λοιπὰς ὡς κατὰ ταύτην μάλιστα τοῦ ἔρωτος ὄντος καὶ γινομένου,

7. συλλυπεῖσθαι Γ N^b O^b Ald. Mi. Hel. ‖ αὐτοῖς cum fontibus Bk.[1] Fr. ‖ 10. συστενάζουσι L^b Ald. Mi., στένουσι M^b, στενάζουσι Hel. ‖ 14. ἔννοιαν Γ Ald. Mi. Ar., εὔνοιαν Π Hel. ‖ αὐτοῦ Γ Ar., αὐτῶν M^b Par. 1417 Hel., αὐτοῖς L^b Ald. ‖ 16. εὐεργετητικὸν O^b Bk. Fr., εὐεργετικὸν c. c. Mi. ‖ 22. τὸ] τοὺς Ald., om. M^b Hel., aut τοὺς aut om. Ar. ‖ ἀξιώσαντος K^b, ἀξιώσαντας c. c. Hel. Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 27. δὲ M^b, δ᾽ ἡ K^b, λοιπὸν δὴ L^b †.

(XII)

οὕτω καὶ τοῖς φίλοις αἱρετώτατόν ἐστι τὸ συζῆν; κοινωνία γὰρ ἡ φιλία. καὶ ὡς πρὸς ἑαυτὸν ἔχει, οὕτω καὶ πρὸς τὸν φίλον· περὶ αὑτὸν δ' ἡ αἴσθησις ὅτι ἔστιν αἱρετή, καὶ περὶ τὸν φίλον δή· ἡ δ' ἐνέργεια γίνεται αὐτῆς ἐν τῷ συζῆν,
2 ὥστ' εἰκότως τούτου ἐφίενται. καὶ ὅ ποτ' ἐστὶν ἑκάστοις τὸ 1172a
εἶναι ἢ οὗ χάριν αἱροῦνται τὸ ζῆν, ἐν τούτῳ μετὰ τῶν φίλων βούλονται διάγειν· διόπερ οἳ μὲν συμπίνουσιν, οἳ δὲ συγκυβεύουσιν, ἄλλοι δὲ συγγυμνάζονται καὶ συγκυνηγοῦσιν ἢ συμφιλοσοφοῦσιν, ἕκαστοι ἐν τούτῳ συνημερεύοντες ὅ τι περ μάλιστ' ἀγαπῶσι τῶν ἐν τῷ βίῳ· συζῆν γὰρ βουλόμενοι μετὰ τῶν φίλων, ταῦτα ποιοῦσιν καὶ τούτων κοινωνοῦσιν
3 οἷς οἴονται συζῆν. γίνεται οὖν ἡ μὲν τῶν φαύλων φιλία μοχθηρά (κοινωνοῦσι γὰρ φαύλων ἀβέβαιοι ὄντες, καὶ μοχθηροὶ δὲ γίνονται ὁμοιούμενοι ἀλλήλοις), ἡ δὲ τῶν ἐπιεικῶν ἐπιεικής, συναυξανομένη ταῖς ὁμιλίαις. δοκοῦσι δὲ καὶ βελτίους γίνεσθαι ἐνεργοῦντες καὶ διορθοῦντες ἀλλήλους· ἀπομάττονται γὰρ παρ' ἀλλήλων οἷς ἀρέσκονται, ὅθεν

ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλά.

K.

K περὶ μὲν οὖν φιλίας ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω· [ἑπό-
I μενον δ' ἂν εἴη διελθεῖν περὶ ἡδονῆς.] μετὰ δὲ ταῦτα περὶ ἡδονῆς ἴσως ἕπεται διελθεῖν. μάλιστα γὰρ δοκεῖ συνῳκειῶσθαι τῷ γένει ἡμῶν, διὸ παιδεύουσι τοὺς νέους οἰακίζοντες ἡδονῇ καὶ λύπῃ· δοκεῖ δὲ καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἤθους ἀρετὴν μέγιστον εἶναι τὸ χαίρειν οἷς δεῖ καὶ μι-

35. *αὐτοῖς* Ar. Bk. Fr. Rr. ‖ 1172a, 1. *ὁπότ'* K[b], *ὁπότε* Ald., *ὅ τι ποτ'* M[b] Bk. Fr. Rr. ‖ 8. *συζῆν* corruptum, *εὖ ζῆν* ci. Bk., *αὐτοὶ ζῆν* ci. Rr.

Lib. X. K[b] M[b] = *Π*[1], *Γ* L[b] Ald. = *Π*[2].

1172a, 15. *περὶ* — 16. *ἡδονῆς* secl. Rr. ‖ *ἑπόμενον* — 16. *ἡδονῆς* secl. viri docti ap. Lambinum nescio qui et ipse Lambinus ‖ 19. *ἴσως* om. L[b] O[b], c. c. add. Mi. Ar. ‖ 22. *ἀρετὴν* *Π*[2] O[b] Mi. Ar., *ἀρχὴν* *Π*[1] N[b].

σεῖν ἃ δεῖ. διατείνει γὰρ ταῦτα διὰ παντὸς τοῦ βίου,
ῥοπὴν ἔχοντα καὶ δύναμιν πρὸς ἀρετήν τε καὶ τὸν εὐδαίμονα
βίον. τὰ μὲν γὰρ ἡδέα προαιροῦνται, τὰ δὲ λυπηρὰ φεύ-
γουσιν. ὑπὲρ δὲ τῶν τοιούτων ἥκιστ' ἂν δόξειεν παρετέον εἶναι, 2
ἄλλως τε καὶ πολλὴν ἐχόντων ἀμφισβήτησιν. οἳ μὲν γὰρ
τἀγαθὸν ἡδονὴν λέγουσιν, οἳ δ' ἐξ ἐναντίας κομιδῇ φαῦλον,
οἳ μὲν ἴσως πεπεισμένοι οὕτω καὶ ἔχειν, οἳ δὲ οἰόμενοι βέλ-
τιον εἶναι πρὸς τὸν βίον ἡμῶν ἀποφαίνειν τὴν ἡδονὴν τῶν
φαύλων, καὶ εἰ μὴ ἐστίν· ῥέπειν γὰρ τοὺς πολλοὺς πρὸς
αὐτὴν καὶ δουλεύειν ταῖς ἡδοναῖς, διὸ δεῖν εἰς τοὐναντίον
ἄγειν· ἐλθεῖν γὰρ ἂν οὕτως ἐπὶ τὸ μέσον. μή ποτε δὲ οὐ 3
καλῶς τοῦτο λέγεται. οἱ γὰρ περὶ τῶν ἐν τοῖς πάθεσι καὶ
ταῖς πράξεσι λόγοι ἧττόν εἰσι πιστοὶ τῶν ἔργων· ὅταν οὖν
διαφωνῶσιν τοῖς κατὰ τὴν αἴσθησιν, καταφρονούμενοι καὶ
1172b τἀληθὲς προσαναιροῦσιν· ὁ γὰρ ψέγων τὴν ἡδονήν, ὀφθείς
ποτε ἐφιέμενος, ἀποκλίνειν δοκεῖ πρὸς αὐτὴν ὡς τοιαύτην
οὖσαν ἅπασαν· τὸ διορίζειν γὰρ οὐκ ἔστι τῶν πολλῶν. ἐοί- 4
κασιν οὖν οἱ ἀληθεῖς τῶν λόγων οὐ μόνον πρὸς τὸ εἰδέναι
χρησιμώτατοι εἶναι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν βίον· συνῳδοὶ γὰρ
ὄντες τοῖς ἔργοις πιστεύονται, διὸ προτρέπονται τοὺς συνιέντας
ζῆν κατ' αὐτούς. τῶν μὲν οὖν τοιούτων ἅλις, τὰ δὲ εἰρημένα
περὶ τῆς ἡδονῆς ἐπέλθωμεν.

2 Εὔδοξος μὲν οὖν τὴν ἡδονὴν τἀγαθὸν ᾤετ' εἶναι διὰ τὸ II
πάνθ' ὁρᾶν ἐφιέμενα αὐτῆς, καὶ ἔλλογα καὶ ἄλογα (ἐν
πᾶσιν γὰρ εἶναι τὸ αἱρετὸν ἐπιεικές, καὶ τὸ μάλιστα κράτιστον·
τὸ δὴ πάντ' ἐπὶ ταὐτὸ φέρεσθαι μηνύειν ὡς πᾶσιν τοῦτο ἄρι-
στον· ἕκαστον γὰρ τὸ αὑτῷ ἀγαθὸν εὑρίσκειν, ὥσπερ καὶ

26. δὴ Thurotus (nescio an recte) ‖ τούτων $L^b O^b$, τῶν τοιούτων c. c. Hel. Ar. ‖ 33. ἂν om. $L^b O^b$ ‖ 1172b, 2. ὡς] ὡς οὐ Ald. ‖ 11. γὰρ sec. Rieckheri transl. Spengelius, δ' ΓΠ Ald. Mi. Ar. Bk. Rr. ‖ καὶ — κράτιστον secludenda et 12. τὸ — ἄριστον post 14. τροφήν traicienda esse perperam ci. Rr. ‖ 12. δὴ K^b, δὲ cet. Hel. Ar. ‖ μηνύειν post ἄριστον L^b Ar., μηνυει $ΓM^b$ et post ἄριστον Ald. ‖ τοῦτο om. $Π^2$ Ar., c. c. add. Hel. ‖ ἀγαθὸν vel αἱρετὸν Spengelius, prb. Rr. (male), ἄριστον ὄν $Π^1$.

(II)
τροφήν, τὸ δὲ πᾶσιν ἀγαθόν, καὶ οὗ πάντ' ἐφίεται, τἀγα-
θὸν εἶναι)· ἐπιστεύοντο δ' οἱ λόγοι διὰ τὴν τοῦ ἤθους ἀρετὴν
μᾶλλον ἢ δι' αὐτούς. διαφερόντως γὰρ ἐδόκει σώφρων εἶναι·
οὐ δὴ ὡς φίλος τῆς ἡδονῆς ἐδόκει ταῦτα λέγειν, ἀλλ' οὕτως
2 ἔχειν κατ' ἀλήθειαν. — οὐχ ἧττον δ' ᾤετο εἶναι φανερὸν ἐκ τοῦ
ἐναντίου· τὴν γὰρ λύπην καθ' αὑτὸ πᾶσιν φευκτὸν εἶναι,
ὁμοίως δὴ τὸ ἐναντίον αἱρετόν. — μάλιστα δ' εἶναι αἱρετὸν ὃ
μὴ δι' ἕτερον μηδ' ἑτέρου χάριν αἱρούμεθα· τοιοῦτο δ' ὁμο-
λογουμένως εἶναι τὴν ἡδονήν· οὐδένα γὰρ ἐπερωτᾶν τίνος ἕνεκα
ἥδεται, ὡς καθ' αὑτὴν οὖσαν αἱρετὴν τὴν ἡδονήν. — προστι-
θεμένην τε ὁτῳοῦν τῶν ἀγαθῶν αἱρετώτερον ποιεῖν, οἷον τῷ δι-
καιοπραγεῖν καὶ σωφρονεῖν· αὔξεσθαι δὲ τὸ ἀγαθὸν [αὐτὸ]
3 αὑτῷ. ἔοικεν δὴ οὗτός γε ὁ λόγος τῶν ἀγαθῶν αὐτὴν ἀπο-
φαίνειν, καὶ οὐδὲν μᾶλλον ἑτέρου· πᾶν γὰρ μεθ' ἑτέρου ἀγαθοῦ
αἱρετώτερον ἢ μονούμενον. τοιούτῳ δὴ λόγῳ καὶ Πλάτων
ἀναιρεῖ ὅτι οὐκ ἔστιν ἡδονὴ τἀγαθόν· αἱρετώτερον γὰρ εἶναι
τὸν ἡδὺν βίον μετὰ φρονήσεως ἢ χωρίς, εἰ δὲ τὸ μικτὸν
κρεῖττον, οὐκ εἶναι τὴν ἡδονὴν τἀγαθόν· οὐδενὸς γὰρ προστε-
θέντος αὐτὸ τἀγαθὸν αἱρετώτερον γίνεσθαι. δῆλον δ' ὡς οὐδ'
ἄλλο οὐθὲν τἀγαθὸν ἂν εἴη, ὃ μετά τινος τῶν καθ' αὑτὸ
4 ἀγαθῶν αἱρετώτερον γίνεται. τί οὖν ἐστι τοιοῦτον, οὗ καὶ ἡμεῖς
κοινωνοῦμεν; τοιοῦτον γὰρ ἐπιζητεῖται.
οἱ δ' ἐνιστάμενοι ὡς οὐκ ἀγαθὸν οὗ πάντ' ἐφίεται, μὴ οὐθὲν
λέγωσιν. ἃ γὰρ πᾶσι δοκεῖ, ταῦτ' εἶναι φαμέν· ὁ δ' ἀναιρῶν ταύ- 1173a

14. δὲ Hel. Ar. Spengelius, δὴ ΓΠ Ald. Bk. ‖ καὶ male secl. Spengelius ‖ 17. ⟨ὡς⟩ οὕτως ἔχον Coraes ‖ 20. ⟨καθ' αὑτὸ πᾶσιν⟩ αἱρετόν. ⟨ἔτι τἀγαθὸν τὸ μάλιστα αἱρετόν⟩ ci. Spengelius ‖ 25. καὶ ante αὔξεσθαι add. $M^b O^b$ Ald. Mi. Ar. Bk., secl. Rr. ‖ δὲ Rr., δὴ ΓΠ Ald. Mi. Ar. Bk. ‖ αὐτὸ add. $M^b O^b$ Ald. Bk. Rr. in textu (fors. recte) et ante τὸ ἀγαθὸν Mi. ‖ 26. δὲ Γ ‖ 28. οὐκ ἂν εἴη τοιοῦτον post μονούμενον add. Mi. ‖ 32. αὐτὸ pr. K^b, αὐτῷ cet. Mi. Ar. et corr.[2] K^b (fors. recte) ‖ 34. οὖν] δ' οὐκ ex Garvii translatione Schneider ‖ 1173a, 1. λέγουσιν Γ(?) $L^b N^b$ Par. 1417 Ald., nisi fallor, recte ‖ ἃ $Π^1$, ὃ c. c. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ ταῦτ' $Π^1$, τοῦτ' (τοῦτο Ald.) c. c. Hel. Ar. Bk. Rr. ‖ ὁ δ'] ὅ τ'? Susem.

την τὴν πίστιν οὐ πάνυ πιστότερα ἐρεῖ. εἰ μὲν γὰρ τὰ ἀνόητα ὠρέγετο αὐτῶν, ἦν ἄν τι ⟨τὸ⟩ λεγόμενον, εἰ δὲ καὶ τὰ φρόνιμα, πῶς λέγοιεν ἄν τι; ἴσως δὲ καὶ ἐν τοῖς φαύλοις ἔστιν τι φυσικὸν [ἀγαθὸν] κρεῖττον ἢ καθ' αὑτά, ὃ ἐφίεται τοῦ οἰκείου ἀγαθοῦ. — οὐκ ἔοικεν δὲ οὐδὲ περὶ τοῦ ἐναντίου καλῶς λέγεσθαι. οὐ γάρ φασιν, εἰ ἡ λύπη κακόν ἐστι, τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι· ἀντικεῖσθαι γὰρ καὶ κακὸν κακῷ καὶ ἄμφω τῷ μηδετέρῳ, λέγοντες ταῦτα οὐ κακῶς, οὐ μὴν ἐπί γε τῶν εἰρημένων ἀληθεύοντες. ἀμφοῖν μὲν γὰρ ὄντων κακῶν καὶ φευκτὰ ἔδει ἄμφω εἶναι, τῶν μηδετέρων δὲ μηδέτερον ἢ ὁμοίως· νῦν δὲ φαίνονται τὴν μὲν φεύγοντες ὡς κακόν, τὴν δὲ αἱρούμενοι ὡς ἀγαθόν· οὕτω δὴ καὶ ἀντίκειται. — οὐ μὴν οὐδ' εἰ μὴ τῶν ποιοτήτων III
ἐστὶν ἡ ἡδονή, διὰ τοῦτο οὐδὲ τῶν ἀγαθῶν· οὐδὲ γὰρ αἱ τῆς ἀρετῆς ἐνέργειαι ποιότητές εἰσιν, οὐδ' ἡ εὐδαιμονία. — λέγουσι 2
δὲ τὸ μὲν ἀγαθὸν ὡρίσθαι, τὴν δ' ἡδονὴν ἀόριστον εἶναι, ὅτι δέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. εἰ μὲν οὖν ἐκ τοῦ ἥδεσθαι τοῦτο κρίνουσιν, καὶ περὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς, καθ' ἃς ἐναργῶς φασι μᾶλλον καὶ ἧττον τοὺς ποιοὺς ὑπάρχειν καὶ ⟨πράττειν⟩ κατὰ τὰς ἀρετάς, ἔσται τὸ αὐτό (δίκαιοι

2. ἀνόητα μόνα duo codices Lambini et fort. Mi. ‖ ὠρέγετο L^b Mi., ὠρέγοντο Hel., ὀρέγεται cet. Ar. ‖ 3. τὸ add. Turnebus ‖ καὶ om. $Π^1 O^b$, c. c. add. Ar. et, ut videtur, Mi. Hel. ‖ 4. ἀγαθὸν offendit Thurotum, secl. Susem. ‖ 8. καὶ post γὰρ add. L^b Mi. Ar., c. c. om. (ut videtur) Hel. ‖ μηδετέρῳ Γ Mi. Ar., μηδέτερον M^b, μηδετέρα N^b, μηδέτερα $K^b L^b O^b$ Ald. et corr. H^a (fors. recte), μηδ' ἕτερα pr. H^a ‖ λέγεσθαι K^b ‖ 9. οὐ] δ' οὐ $ΓK^b$ Ald., δὴ οὐ Scaliger (fors. recte) ‖ ἀληθεύονται Scaliger ‖ 10. μὲν om. $ΓΠ^1$ ‖ ὄντοιν κακοῖν $L^b M^b$, ὄντοιν κακῶν Ald. ‖ 11. τῶν — ὁμοίως aut corrigenda aut secludenda esse censet Rr., τὸ μηδέτερον δὲ ⟨μήτε φευκτὸν⟩ μητ' αἱρετὸν ἢ ὁμοίως ci. idem ‖ ἢ ἕτερον Γ Ald. Ar. et corr.² K^b, ἢ ἕτερον pr. K^b, μηδέτερον c. c. Mi. ‖ ἢ] ὃν Ald. ‖ 18. καὶ — ἀρετάς non vertit Argyropylus, offenderunt Victorium ‖ ἀρετάς] δυνάμεις ci. Zellius ‖ 19. καθ' — 20. ἀρετάς secl. Gifanius ‖ 20. καὶ om. K^b Bk. Rr. † ‖ πράττειν add. Vahlenus (Aristot. Aufs. II. p. 36) ‖ κατ' αὐτάς ci. Coraes, κατὰ τὰς αὐτάς Vermehrenus, secl. Scaliger ‖ ταυτά O^b, ταῦτα $Π^1$ †.

(III)

γάρ εἰσι μᾶλλον καὶ ἀνδρεῖοι, ἔστι δὲ καὶ δικαιοπραγεῖν καὶ
σωφρονεῖν μᾶλλον καὶ ἧττον)· εἰ δὲ ταῖς ἡδοναῖς, μή ποτ'
3 οὐ λέγουσι τὸ αἴτιον, ἂν ὦσιν αἳ μὲν ἀμιγεῖς αἳ δὲ μικταί. τί
δὲ κωλύει, καθάπερ ὑγίεια ὡρισμένη οὖσα δέχεται τὸ μᾶλ-
λον καὶ τὸ ἧττον, οὕτω καὶ τὴν ἡδονήν; οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ
συμμετρία ἐν πᾶσιν ἐστίν, οὐδ' ἐν τῷ αὐτῷ μία τις ἀεί, ἀλλ'
ἀνιεμένη διαμένει ἕως τινός, καὶ διαφέρει τῷ μᾶλλον καὶ
ἧττον. τοιοῦτον δὴ καὶ τὸ περὶ τὴν ἡδονὴν ἐνδέχεται εἶναι. —
4 τέλειόν τε τἀγαθὸν τιθέντες, τὰς δὲ κινήσεις καὶ τὰς γενέ-
σεις ἀτελεῖς, τὴν ἡδονὴν κίνησιν καὶ γένεσιν ἀποφαίνειν πει-
ρῶνται. οὐ καλῶς δ' ἐοίκασι λέγειν οὐδ' εἶναι κίνησιν. πάσῃ
γὰρ οἰκεῖον εἶναι δοκεῖ τάχος καὶ βραδυτής, καὶ εἰ μὴ
καθ' αὑτήν, οἷον τῇ τοῦ κόσμου, πρὸς ἄλλο· τῇ δ' ἡδονῇ τού-
των οὐδέτερον ὑπάρχει. ἡσθῆναι μὲν γὰρ ἔστι ταχέως ὥσπερ
ὀργισθῆναι, ἥδεσθαι δ' οὔ, οὐδὲ πρὸς ἕτερον, βαδίζειν δὲ καὶ 1173b
αὔξεσθαι καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. μεταβάλλειν μὲν οὖν εἰς
τὴν ἡδονὴν ταχέως καὶ βραδέως ἔστιν, ἐνεργεῖν δὲ κατ' αὐτὴν
5 οὐκ ἔστιν ταχέως, λέγω δ' ἥδεσθαι. γένεσίς τε πῶς ἂν εἴη;
δοκεῖ γὰρ οὐκ ἐκ τοῦ τυχόντος τὸ τυχὸν γίνεσθαι, ἀλλ' ἐξ
οὗ γίνεται, εἰς τοῦτο διαλύεσθαι· καὶ οὗ γένεσις ἡ ἡδονή, τού-
6 του ἡ λύπη φθορά. — καὶ λέγουσι δὲ τὴν μὲν λύπην ἔνδειαν τοῦ
κατὰ φύσιν εἶναι, τὴν δ' ἡδονὴν ἀναπλήρωσιν. ταῦτα δὲ
σωματικά ἐστι τὰ πάθη. εἰ δή ἐστι τοῦ κατὰ φύσιν ἀναπλή-
ρωσις ἡ ἡδονή, ἐν ᾧ ἀναπλήρωσις, τοῦτ' ἂν καὶ ἥδοιτο· τὸ
σῶμα ἄρα· οὐ δοκεῖ δέ· οὐδ' ἔστιν ἄρα ἀναπλήρωσις ἡ ἡδονή,
ἀλλὰ γινομένης μὲν ἀναπληρώσεως ἥδοιτ' ἄν τις, καὶ τε-

22. δὲ K^b, δ' ἐν c. c. Ar. Bk. Rr. ‖ 23. *τί δὲ κωλύει Γ*, *τί κωλύει δὲ* L^b Ald. Ar., *τί γὰρ κωλύει* M^b Bk. Rr., *τί γὰρ κωλύεται* O^b, *καὶ τί κωλύεται* K^b ‖ 28. τὸ om. L^b Ald. ‖ 29. τε] δὲ L^b M^b O^b † ‖ 33. τῇ τοῦ K^b Ald. et, ut videtur, Mi. Hel. Ar., τὸ τοῦ cet. ‖ 1173b, 4. *οὐκ ἔστι* post *ταχέως* Π^2 ‖ 7. *τοῦ κατὰ φύσιν* post 8. *εἶναι* Π^2 Hel. ‖ 11. *οὐδ'*] *οὐκ* Π^2 Ar. et, ut videtur, Mi. Hel. ‖ *ἀναπλήρωσις ἡ* c. c. Mi. Hel., *ἡ ἀναπλήρωσις* Π^1 ‖ 12. *τεμνόμενος* corruptum, *κενούμενος* ci. Spenge-

(III)
*μνόμενος λυποῖτο. ἡ δόξα δ' αὕτη δοκεῖ γεγενῆσθαι ἐκ
τῶν περὶ τὴν τροφὴν λυπῶν καὶ ἡδονῶν· ἐνδεεῖς γὰρ γενο-
μένους καὶ προλυπηθέντας ἥδεσθαι τῇ ἀναπληρώσει. τοῦτο δ'* 7
*οὐ περὶ πάσας συμβαίνει τὰς ἡδονάς· ἄλυποι γάρ εἰσιν αἵ
τε μαθηματικαὶ καὶ τῶν κατὰ τὰς αἰσθήσεις αἱ διὰ τῆς
ὀσφρήσεως, καὶ ἀκροάματα δὲ καὶ ὁράματα πολλὰ καὶ μνῆ-
μαι καὶ ἐλπίδες. τίνος οὖν αὗται γενέσεις ἔσονται; οὐδενὸς
γὰρ ἔνδεια γεγένηται, οὗ γένοιτ' ἂν ἀναπλήρωσις. — πρὸς δὲ* 8
*τοὺς προφέροντας τὰς ἐπονειδίστους τῶν ἡδονῶν λέγοι τις ἂν
ὅτι οὐκ ἔστιν ταῦθ' ἡδέα· οὐ γὰρ εἰ τοῖς κακῶς διακειμένοις
ἡδέα ἐστίν, οἰητέον αὐτὰ καὶ ἡδέα εἶναι πλὴν τούτοις, καθάπερ
οὐδὲ τὰ τοῖς κάμνουσιν ὑγιεινὰ ἢ γλυκέα ἢ πικρά, οὐδὲ αὖ
λευκὰ τὰ φαινόμενα τοῖς ὀφθαλμιῶσιν. ἢ οὕτω λέγοιτ' ἄν,* 9
*ὅτι αἱ μὲν ἡδοναὶ αἱρεταί εἰσιν, οὐ μὴν ἀπό γε τούτων, ὥσπερ
καὶ τὸ πλουτεῖν, προδόντι δ' οὔ, καὶ τὸ ὑγιαίνειν, οὐ μὴν ὁτιοῦν
φαγόντι. ἢ τῷ εἴδει διαφέρουσιν αἱ ἡδοναί. ἕτεραι γὰρ αἱ* 10
*ἀπὸ τῶν καλῶν τῶν ἀπὸ τῶν αἰσχρῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἡσθῆναι
τὴν τοῦ δικαίου μὴ ὄντα δίκαιον οὐδὲ τὴν τοῦ μουσικοῦ μὴ ὄντα
μουσικόν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. — ἐμφανίζειν δὲ δο-* 11
*κεῖ καὶ ὁ φίλος, ἕτερος ὢν τοῦ κόλακος, οὐκ οὖσαν ἀγαθὸν
τὴν ἡδονὴν ἢ διαφόρους εἴδει· ὃ μὲν γὰρ πρὸς τἀγαθὸν ὁμι-
λεῖν δοκεῖ, ὃ δὲ πρὸς ἡδονήν, καὶ τῷ μὲν ὀνειδίζεται, τὸν*
1174a *δ' ἐπαινοῦσιν ὡς πρὸς ἕτερα ὁμιλοῦντα. οὐδείς τ' ἂν ἕλοιτο ζῆν* 12
παιδίου διάνοιαν ἔχων διὰ βίου, ἡδόμενος ἐφ' οἷς τὰ παιδία

lius, rec. Rr., *τητώμενος* ci. Vermehrenus, *δεόμενος* ci. Zeller (l. l. p. 477. n. 2 ed. II.) ‖ 14. *γενομένους* M[b] Hel. (?), *γινομένους* c. c. Bk.[1] ‖ 17. *αἱ*] *καὶ* Γ O[b] Ald. Ar. et, ut videtur, Hel. ‖ 18. *πολλὰ* K[b], *πολλαὶ δὲ* cet. Ar. ‖ 20. *ἔνδειαι γεγένηνται* Π[2], *ἔνδεια γεγένηται* c. c. Mi. Hel. Ar. ‖ *γένοιντ' ἂν ἀναπληρώσεις* L[b] Ald. Ar., *γένοιντ' ἂν ἀναπλήρωσις* Hel. ‖ 23. *ταῦτ'* ante *ἐστίν* add. Π[2] O[b] Hel. Ar. ‖ *ἁπλῶς* ante *πλὴν* add. Π[2] N[b] O[b] Ar. et, ut videtur, Mi. Hel. (nescio an recte) ‖ 25. *δὴ* post *οὕτω* add. Π[2] Ar. (fors. recte) ‖ 34. *τὸ* L[b] O[b] Ald. Ar., *τῷ* c. c. Mi. (ut videtur), *ὁ* Coraes ‖ *τὸ* O[b] Ald. Ar., *τὸν* c. c. Mi. (ut videtur) ‖ 1174a, 1. *τ'*] *δ'* Π[2] O[b] Ar., om. Γ.

(III)
ὡς οἷόν τε μάλιστα, οὐδὲ χαίρειν ποιῶν τι τῶν αἰσχίστων,
μηδέποτε μέλλων λυπηθῆναι. περὶ πολλά τε σπουδὴν ποιη-
σαίμεθ' ἂν καὶ εἰ μηδεμίαν ἐπιφέροι ἡδονήν, οἷον ὁρᾶν,
μνημονεύειν, εἰδέναι, τὰς ἀρετὰς ἔχειν. εἰ δ' ἐξ ἀνάγκης
ἕπονται τούτοις ἡδοναί, οὐδὲν διαφέρει· ἑλοίμεθα γὰρ ἂν
13 ταῦτα καὶ εἰ μὴ γίνοιτο ἀπ' αὐτῶν ἡδονή. [ὅτι μὲν οὖν οὔτε
τἀγαθὸν ἡ ἡδονὴ οὔτε πᾶσα αἱρετή, δῆλον ἔοικεν εἶναι, καὶ ὅτι
εἰσίν τινες αἱρεταὶ καθ' αὑτὰς διαφέρουσαι τῷ εἴδει ἢ ἀφ' ὧν.]
τὰ μὲν οὖν λεγόμενα περὶ τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης 3
IV ἱκανῶς εἰρήσθω· τί δ' ἐστὶν ἢ ποῖόν τι, καταφανέ-
στερον γένοιτ' ἂν ἀπ' ἀρχῆς ἀναλαβοῦσιν. δοκεῖ γὰρ
ἡ μὲν ὅρασις καθ' ὁντινοῦν χρόνον τελεία εἶναι (οὐ
γάρ ἐστιν ἐνδεὴς οὐδενὸς ὃ εἰς ὕστερον γενόμενον τε-
λειώσει αὐτῆς τὸ εἶδος)· τοιούτῳ δ' ἔοικεν καὶ ἡ ἡδονή.
ὅλον γάρ τι ἐστίν, καὶ κατ' οὐδένα χρόνον λάβοι τις ἂν
ἡδονὴν ἧς ἐπὶ πλείω χρόνον γινομένης τελειωθήσεται τὸ
2 εἶδος. διόπερ οὐδὲ κίνησις ἐστίν. ἐν χρόνῳ γὰρ πᾶσα κίνησις
καὶ τέλους τινός, οἷον ἡ οἰκοδομικὴ τελεία ὅταν ποιήσῃ οὗ
ἐφίεται, ἢ ἐν ἅπαντι δὴ τῷ χρόνῳ ἢ τούτῳ· ἐν δὲ τοῖς
μέρεσι τοῦ χρόνου πᾶσαι ἀτελεῖς, καὶ ἕτεραι· τῷ εἴδει τῆς
ὅλης καὶ ἀλλήλων. ἡ γὰρ τῶν λίθων σύνθεσις ἑτέρα τῆς
τοῦ κίονος ῥαβδώσεως, καὶ αὗται τῆς τοῦ ναοῦ ποιήσεως· καὶ
ἡ μὲν τοῦ ναοῦ τελεία (οὐδενὸς γὰρ ἐνδεὴς πρὸς τὸ προκείμε-
νον), ἡ δὲ τῆς κρηπῖδος καὶ τοῦ τριγλύφου ἀτελής (μέρους
γὰρ ἑκατέρα). τῷ εἴδει οὖν διαφέρουσιν, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ὁτῳ-
οῦν χρόνῳ λαβεῖν κίνησιν τελείαν τῷ εἴδει, ἀλλ' εἴπερ, ἐν τῷ
3 ἅπαντι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ βαδίσεως καὶ τῶν λοιπῶν. εἰ

8. ὅτι — 10. ὧν secl. simulque (qua de re admodum dubito) corrupta esse censet Rr. ‖ 9. τἀγαθὸν ΓLᵇ, ἀγαθὸν cet. ‖ 10. ἀφ'] τοῖς ἀφ' corr. Par. 1417 ‖ 15. ἐς Lᵇ Mᵇ ‖ γινόμενον Kᵇ (fors. recte) ‖ 17. ὅλον] τέλειον Π¹ Oᵇ † ‖ 20. ἡ οἰκοδομικὴ] οἰκοδομικὴ καὶ Kᵇ, οἰκοδομὴ Mᵇ, οἰκοδόμησις ci. Rr. (nescio an recte) ‖ 21. δὴ om. Kᵇ Oᵇ Par. 1417 † ‖ ἢ] δὴ Oᵇ Par. 1417, om. Lᵇ Mᵇ Ald., secl. Micheletus et Grantius † ‖ 29. παντί Lᵇ Mᵇ Ald.

(IV)

γάρ ἐστιν ἡ φορὰ κίνησις πόθεν ποῖ, καὶ ταύτης διαφοραὶ
κατ' εἴδη, πτῆσις βάδισις ἅλσις καὶ τὰ τοιαῦτα· οὐ μόνον
δ' οὕτως, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ βαδίσει. τὸ γὰρ πόθεν ποῖ
οὐ ταὐτὸν ἐν τῷ σταδίῳ καὶ ἐν τῷ μέρει, καὶ ἐν ἑτέρῳ μέρει
καὶ ἑτέρῳ, οὐδὲ τὸ διεξιέναι τὴν γραμμὴν τήνδε κἀκείνην.
1174b οὐ μόνον γὰρ γραμμὴν διαπορεύεται, ἀλλὰ καὶ ἐν τόπῳ
οὖσαν, ἐν ἑτέρῳ δ' αὕτη ἐκείνης. δι' ἀκριβείας μὲν οὖν περὶ
κινήσεως ἐν ἄλλοις εἴρηται, ἔοικεν δ' οὐδ' ἐν ἅπαντι χρόνῳ
τελεία εἶναι, ἀλλ' αἱ πολλαὶ ἀτελεῖς καὶ διαφέρουσαι τῷ
εἴδει, εἴπερ τὸ πόθεν ποῖ εἰδοποιόν. τῆς ἡδονῆς δ' ἐν ὁτῳοῦν
χρόνῳ τέλειον τὸ εἶδος. δῆλον οὖν ὡς ἕτεραί τ' ἂν εἶεν ἀλ- 4
λήλων, καὶ τῶν ὅλων τι καὶ τελείων ἡ ἡδονή. δόξειε δ' ἂν
τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ μὴ ἐνδέχεσθαι κινεῖσθαι μὴ ἐν χρόνῳ, ἥδε-
σθαι δέ· τὸ γὰρ ἐν τῷ νῦν ὅλον τι. — ἐκ τούτων δὲ δῆλον καὶ
ὅτι οὐ καλῶς λέγουσιν κίνησιν ἢ γένεσιν εἶναι τῆς ἡδονῆς. οὐ
γὰρ πάντων ταῦτα λέγεται, ἀλλὰ τῶν μεριστῶν καὶ μὴ ὅλων·
οὐδὲ γὰρ ὁράσεως ἔστι γένεσις οὐδὲ στιγμῆς οὐδὲ μονάδος, οὐδὲ
τούτων οὐθὲν κίνησις οὐδὲ γένεσις· οὐδὲ δὴ ἡδονῆς· ὅλον γάρ τι.

4 αἰσθήσεως δὲ πάσης πρὸς τὸ αἰσθητὸν ἐνεργούσης, 5
τελείως δὲ τῆς εὖ διακειμένης πρὸς τὸ κάλλιστον τῶν ὑπὸ
τὴν αἴσθησιν (τοιοῦτον γὰρ μάλιστ' εἶναι δοκεῖ ἡ τελεία ἐνέρ-
γεια· αὐτὴν δὲ λέγειν ἐνεργεῖν, ἢ ἐν ᾧ ἐστίν, μηθὲν διαφε-
ρέτω), καθ' ἕκαστον δὲ βελτίστη ἐστὶν ἡ ἐνέργεια τοῦ ἄριστα

31. καὶ om. *Π*[1] † ‖ 33. τὸ αὐτὸ *Π*[1]O[b] ‖ ἐν ante τῷ μέρει om. *Π*[2] ‖ μέρει alterum post 34. ἑτέρῳ *Π*[2] ‖ 34. καὶ] καὶ ἐν K[b] ‖ 1174b, 3. εἰρήσεται temere ci. Grantius ‖ οὐδ' Ar., οὐκ *ΓΠ* Ald. Mi. Hel. Bk. ‖ ἅπαντι τῷ M[b], ⟨τῷ⟩ ἅπαντι Rr. ‖ 10. οὐ] οὐδέ? Susem. ‖ τῆς ἡδονῆς Rr., τὴν ἡδονὴν cum fontibus Ar. Bk. ‖ 13. οὐθὲν] οὐδενὸς codex Turnebi ‖ ἡδονὴ Argyropylus ‖ 14. αἰσθήσεως — 23. αὐτήν citat Alex. l. l. p. 258 sq. Speng. ‖ δὴ (aut ⟨οὐδὲ⟩ αἰσθήσεως πάσης — ἐνεργούσης ⟨ἔστι κίνησις ἢ γένεσις⟩) ci. Mi., δὲ καὶ M[b] Alex. † ‖ 16. κειμένων post αἴσθησιν add. *Π*[2]O[b] Ar.(?), cum *Π*[1] om. Alex. (ut videtur) ‖ 17. μὴ *Π*[1] ‖ 18. ἑκάστην M[b] Alex. ‖ δὴ Lambinus (fors. recte), γὰρ fort. *Γ*.

(IV)
διακειμένου πρὸς τὸ κράτιστον τῶν ὑφ' αὐτήν· αὕτη δ' ἂν
τελειοτάτη εἴη καὶ ἡδίστη. κατὰ πᾶσαν γὰρ αἴσθησιν ἔστιν
ἡδονή, ὁμοίως δὲ καὶ διάνοιαν καὶ θεωρίαν, ἡδίστη δ' ἡ τε-
λειοτάτη, τελειοτάτη δὲ ἡ τοῦ εὖ ἔχοντος πρὸς τὸ σπουδαιό-
6 τατον τῶν ὑφ' αὐτήν. τελειοῖ δὲ τὴν ἐνέργειαν ἡ ἡδονή. οὐ
τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἥ τε ἡδονὴ τελειοῖ καὶ τὸ αἰσθητόν τε
καὶ ἡ αἴσθησις, σπουδαῖα ὄντα, ὥσπερ οὐδ' ἡ ὑγίεια καὶ ὁ
7 ἰατρὸς ὁμοίως αἰτιά ἐστι τοῦ ὑγιαίνειν. [καθ' ἑκάστην δ' αἴσθη-
σιν ὅτι γίνεται ἡδονή, δῆλον· φαμὲν γὰρ ὁράματα καὶ
ἀκούσματα εἶναι ἡδέα. δῆλον δὲ καὶ ὅτι μάλιστα, ἐπειδὰν
ἥ τε αἴσθησις ᾖ κρατίστη καὶ πρὸς τοιοῦτον ἐνεργῇ· τοιούτων
δ' ὄντων τοῦ τε αἰσθητοῦ καὶ τοῦ αἰσθανομένου, ἀεὶ ἔσται ἡδονὴ
8 ὑπάρχοντός γε τοῦ ποιήσοντος καὶ τοῦ πεισομένου.] τελειοῖ δὲ
τὴν ἐνέργειαν ἡ ἡδονὴ οὐχ ὡς ἕξις ἐνυπάρχουσα, ἀλλ' ὡς
ἐπιγινόμενόν τι τέλος, οἷον τοῖς ἀκμαίοις ἡ ὥρα· ἕως ἂν
οὖν τό τε νοητὸν ἢ αἰσθητὸν ᾖ οἷον δεῖ καὶ τὸ κρῖνον ἢ
θεωροῦν, ἔσται ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ἡ ἡδονή· ὁμοίων γὰρ ὄντων καὶ
πρὸς ἄλληλα τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τοῦ τε παθητικοῦ
9 καὶ τοῦ ποιητικοῦ ταὐτὸ πέφυκε γίνεσθαι. — πῶς οὖν οὐδεὶς
συνεχῶς ἥδεται; ἢ κάμνει; πάντα γὰρ τὰ ἀνθρώπεια ἀδυ-
νατεῖ συνεχῶς ἐνεργεῖν. οὐ γίνεται οὖν οὐδ' ἡδονή· ἕπεται γὰρ

19. ὑπ' αὐτὴν ΓKb (nescio an recte) ‖ 20. ⟨καὶ⟩ τελειοτάτη Rr. (fors. recte) ‖ 23. ὑπ' αὐτὴν Γ (nescio an recte) ‖ 24. τε καὶ ἡ αἴσθησις] τὴν αἴσθησιν corr. Par. 1417 et ci. Mi. ‖ 26. αἴτια ἐστὶ Ob, αἰτία ἐστὶ ΓKb, αἰτία εἰσι vel αἰτιά εἰσι pr. Lb, αἰτιά εἰσι rc. Lb Hel., ἔστιν αἴτια Mb ‖ καθ' — 31. πεισομένου om. Hel., secludenda esse ci. Zellius, secl. Rr. ‖ 28. δὴ Ar., γὰρ δὴ Lb O1 Ald. ‖ 29. ᾖ] εἴη Lb Mb Ald. ‖ 32. ἡ post οὐχ ὡς add. Kb Ob Bk. Rr. ‖ 33. ἕως οὖν ἄν ποτε τὸ νοητὸν ἢ αἰσθητὸν εἴη οἷον δὴ τὸ Mb Ob, ἕως οὖν ἂν ᾖ τὸ αἰσθητὸν ἢ νοητὸν ἢ οἷον δεῖ καὶ τὸ Lb, ἕως δ' οὗ ἄν ποτε τὸ αἰσθητὸν ἢ νοητὸν ᾖ (ἢ Ar.) οἷον δεῖ καὶ τὸ Ald. Ar., ἕως δ' οὗ τὸ αἰσθητὸν ἢ νοητὸν Γ ‖ 1175a, 3. πῶς — 10. ἀμαυροῦται citat Alex. l. l. p. 260 Sp. ‖ 4. ἢ ⟨ὅτι⟩ ci. v. d. nescio quis ap. Wilkinsonem, nescio an recte ‖ κάμνει corruptum esse putat Rr. ‖ 5. ἡδονὴ ⟨συνεχής⟩ Rr.

(IV)

τῇ ἐνεργείᾳ. ἔνια δὲ τέρπει καινὰ ὄντα, ὕστερον δὲ οὐχ ὁμοίως διὰ ταὐτό· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον παρακέκληται ἡ διάνοια καὶ διατεταμένως περὶ αὐτὰ ἐνεργεῖ, ὥσπερ κατὰ τὴν ὄψιν οἱ ἐμβλέποντες, μετέπειτα δὲ οὐ τοιαύτη ἡ ἐνέργεια ἀλλὰ παρημελημένη· διὸ καὶ ἡ ἡδονὴ ἀμαυροῦται. — 10 ὀρέγεσθαι δὲ τῆς ἡδονῆς οἰηθείη τις ἂν ἅπαντας, ὅτι καὶ τοῦ ζῆν ἅπαντες ἐφίενται· ἡ δὲ ζωὴ ἐνέργειά τις ἐστίν, καὶ ἕκαστος περὶ ταῦτα καὶ τούτοις ἐνεργεῖ ἃ καὶ μάλιστ' ἀγαπᾷ, οἷον ὁ μὲν μουσικὸς τῇ ἀκοῇ περὶ τὰ μέλη, ὁ δὲ φιλομαθὴς τῇ διανοίᾳ περὶ τὰ θεωρήματα, οὕτω δὲ καὶ τῶν λοιπῶν ἕκαστος. ἡ δ' ἡδονὴ τελειοῖ τὰς ἐνεργείας, καὶ τὸ ζῆν δή, οὗ ὀρέγονται. εὐλόγως οὖν καὶ τῆς ἡδονῆς ἐφίενται· τελειοῖ γὰρ ἑκάστῳ τὸ ζῆν, αἱρετὸν ὄν. 11 πότερον δὲ διὰ τὴν ἡδονὴν τὸ ζῆν αἱρούμεθα ἢ διὰ τὸ ζῆν τὴν ἡδονήν, ἀφείσθω ἐν τῷ παρόντι. συνεζεῦχθαι μὲν γὰρ ταῦτα φαίνεται καὶ χωρισμὸν οὐ δέχεσθαι· ἄνευ τε γὰρ ἐνεργείας οὐ γίνεται ἡδονή, πᾶσάν τε ἐνέργειαν τελειοῖ ἡ ἡδονή.

V

ὅθεν δοκοῦσιν καὶ τῷ εἴδει διαφέρειν. τὰ γὰρ ἕτερα τῷ εἴδει ὑφ' ἑτέρων οἰόμεθα τελειοῦσθαι. οὕτω γὰρ φαίνεται καὶ τὰ φυσικὰ καὶ τὰ ὑπὸ τέχνης, οἷον ζῷα καὶ δένδρα καὶ γραφὴ καὶ ἀγάλματα καὶ οἰκία καὶ σκεῦος. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας τὰς διαφερούσας τῷ εἴδει ὑπὸ διαφερόντων εἴδει τελειοῦσθαι. 2 διαφέρουσιν δ' αἱ τῆς διανοίας τῶν κατὰ τὰς αἰσθήσεις καὶ αὗται ἀλλήλων κατ' εἶδος· καὶ αἱ τελειοῦσαι δὴ ἡδοναί. — φανείη δ' ἂν τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ συνῳκειῶσθαι τῶν ἡδονῶν ἑκάστην τῇ ἐνεργείᾳ ἣν τελειοῖ. συναύξει γὰρ τὴν ἐνέργειαν ἡ

7. *ταῦτα* *Π*^{2} M^{b} ‖ *παρακέκλιται* *Γ* Mi. Hel. ‖ 9. *δὴ* K^{b}, *δ' ἡ* M^{b} O^{b}, om. *Γ*, *δὲ* c. c. Mi. Hel. ‖ *οὐ τοιαύτη ἡ ἐνέργεια* Bk., *οὐ τοιαύτη ἐνέργεια* K^{b}, *οὐ γίνεται τοιαύτη ἡ ἐνέργεια* *Π*^{2} Alex. Hel. Ar. (nescio an recte), *τοιαύτη ἐνέργεια οὐ γίνεται* M^{b} O^{b} ‖ 11. *ὅτε* Bk. errore typogr., Rr. in textu ‖ 16. *δή* Ar. Thurotus, *δέ* *Γ Π* Ald. Bk. Rr. ‖ 21. *πᾶσάν — ἡδονή* om. *Γ* ‖ *τε* L^{b} Ar., *γὰρ* M^{b}, *τε γὰρ* K^{b} O^{b} Ald. ‖ 23. *οὕτω* — 25. *σκεῦος* secludenda esse ci. Vermehrenus ‖ 24. *ἀπὸ* ci. Zellius ‖ 25. *τὰς* post *ἐνεργείας* om. *Π*^{1} ‖ 26. *διαφόρων* M^{b} Hel. (?), *φερόντων τῷ* Ald. ‖ 28. *αὗται αὐταὶ* *Γ*, *αὐταὶ* K^{b} Bk., *αὗται* c. c. Hel. Ar. ‖ 29. *τῶν*] *τηι τῶν* pr. K^{b}, *τὴν τῶν* corr.^{2} K^{b} (crx. rc.), *δὴ τῶν* M^{b}, *δὲ τῶν* O^{b}.

(V) οἰκεία ἡδονή. μᾶλλον γὰρ ἕκαστα κρίνουσιν καὶ ἐξακριβοῦσιν
οἱ μεθ' ἡδονῆς ἐνεργοῦντες, οἷον γεωμετρικοὶ γίνονται οἱ χαί-
ροντες τῷ γεωμετρεῖν, καὶ κατανοοῦσιν ἕκαστα μᾶλλον,
ὁμοίως δὲ καὶ οἱ φιλόμουσοι καὶ φιλοικοδόμοι καὶ τῶν ἄλ-
λων ἕκαστοι ἐπιδιδόασιν εἰς τὸ οἰκεῖον ἔργον χαίροντες αὐτῷ.
συναύξουσιν δὴ αἱ ἡδοναί, τὰ δὲ συναύξοντα οἰκεῖα. τοῖς
3 ἑτέροις δὲ τῷ εἴδει καὶ τὰ οἰκεῖα ἕτερα τῷ εἴδει. — ἔτι δὲ 1175b
μᾶλλον τοῦτ' ἂν φανείη ἐκ τοῦ τὰς ἀφ' ἑτέρων ἡδονὰς ἐμπο-
δίους ταῖς ἐνεργείαις εἶναι· οἱ γὰρ φίλαυλοι ἀδυνατοῦσιν τοῖς
λόγοις προσέχειν, ἐὰν κατακούσωσιν αὐλοῦντος, μᾶλλον χαί-
ροντες αὐλητικῇ τῆς παρούσης ἐνεργείας· ἡ κατὰ τὴν αὐλη-
4 τικὴν οὖν ἡδονὴ τὴν περὶ τὸν λόγον ἐνέργειαν φθείρει. ὁμοίως
δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων συμβαίνει, ὅταν ἅμα περὶ δύο
ἐνεργῇ· ἡ γὰρ ἡδίων τὴν ἑτέραν ἐκκρούει, κἂν πολὺ δια-
φέρῃ κατὰ τὴν ἡδονήν, μᾶλλον, ὥστε μηδ' ἐνεργεῖν κατὰ
τὴν ἑτέραν. διὸ χαίροντες ὁτῳοῦν σφόδρα οὐ πάνυ δρῶμεν
ἕτερον, καὶ ἄλλα ποιοῦμεν ἄλλοις ἠρέμα ἀρεσκόμενοι, οἷον
καὶ ἐν τοῖς θεάτροις οἱ τραγηματίζοντες, ὅταν φαῦλοι οἱ ἀγω-
5 νιζόμενοι ὦσιν, τότε μάλιστ' αὐτὸ δρῶσιν. ἐπεὶ δ' ἡ μὲν
οἰκεία ἡδονὴ ἐξακριβοῖ τὰς ἐνεργείας καὶ χρονιωτέρας καὶ
βελτίους ποιεῖ, αἱ δ' ἀλλότριαι λυμαίνονται, δῆλον ὡς πολὺ
διεστᾶσιν· σχεδὸν γὰρ αἱ ἀλλότριαι ἡδοναὶ ποιοῦσιν ὅπερ αἱ
οἰκεῖαι λῦπαι· φθείρουσι γὰρ τὰς ἐνεργείας αἱ οἰκεῖαι λῦπαι,
οἷον εἴ τῳ τὸ γράφειν ἀηδὲς καὶ ἐπίλυπον ἢ τὸ λογίζεσθαι· ὃ
μὲν γὰρ οὐ γράφει, ὃ δ' οὐ λογίζεται, λυπηρᾶς οὔσης τῆς ἐνερ-
γείας. συμβαίνει δὴ περὶ τὰς ἐνεργείας τὸ ἐναντίον ἀπὸ τῶν οἰ-
κείων ἡδονῶν τε καὶ λυπῶν· οἰκεῖαι δ' εἰσὶν αἱ ἐπὶ τῇ ἐνεργείᾳ
καθ' αὑτὴν γινόμεναι. αἱ δ' ἀλλότριαι ἡδοναὶ εἴρηται ὅτι παρα-
πλήσιόν τι τῇ λύπῃ ποιοῦσιν· φθείρουσι γάρ, πλὴν οὐχ ὁμοίως.

34. φιλοδόκιμοι K^b, φιλόκοσμοι M^b† ‖ 36. δὴ corr. Par. 1417, δὲ c. c. Ar. Bk. ‖ 1175b, 4. κατακούωσιν Π^1 ‖ 10. διορῶμεν K^{b}O^b, διορῶμεν τὸ M^b, δρῶμεν c. c. Mi. Hel. Ar. ‖ 11. οἷον om. Π^1 Bk. Rr., c. c. add. Hel. Ar. ‖ 19. γὰρ om. Π^2 Ar. ‖ 22. κατ' αὐτὴν Scaliger ‖ εἴρηται L^b, εἴρηνται cet.

(V)

διαφερουσῶν δὲ τῶν ἐνεργειῶν ἐπιεικείᾳ καὶ φαυλότητι, 6
καὶ τῶν μὲν αἱρετῶν οὐσῶν τῶν δὲ φευκτῶν τῶν δ' οὐδε-
τέρων, ὁμοίως ἔχουσιν καὶ αἱ ἡδοναί· καθ' ἑκάστην γὰρ
ἐνέργειαν οἰκεία ἡδονή ἐστιν. ἡ μὲν οὖν τῇ σπουδαίᾳ
οἰκεία ἐπιεικής, ἡ δὲ τῇ φαύλῃ μοχθηρά· καὶ γὰρ αἱ ἐπι-
θυμίαι τῶν μὲν καλῶν ἐπαινεταί, τῶν δ' αἰσχρῶν ψεκταί.
οἰκειότεραι δὲ ταῖς ἐνεργείαις αἱ ἐν αὐταῖς ἡδοναὶ τῶν ὀρέ-
ξεων· αἳ μὲν γὰρ διωρισμέναι εἰσὶν καὶ τοῖς χρόνοις καὶ τῇ
φύσει, αἳ δὲ σύνεγγυς ταῖς ἐνεργείαις, καὶ ἀδιόριστοι οὕτως
ὥστ' ἔχειν ἀμφισβήτησιν εἰ ταὐτόν ἐστιν ἡ ἐνέργεια τῇ ἡδονῇ.
οὐ μὴν ἔοικέν γε ἡ ἡδονὴ διάνοια εἶναι οὐδ' αἴσθησις (ἄτοπον 7
γάρ), ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ χωρίζεσθαι φαίνεταί τισι ταὐτόν.
ὥσπερ οὖν αἱ ἐνέργειαι ἕτεραι, καὶ αἱ ἡδοναί. διαφέρει δὲ ἡ
1176a ὄψις ἁφῆς καθαριότητι, καὶ ἀκοὴ καὶ ὄσφρησις γεύσεως·
ὁμοίως δὴ διαφέρουσιν καὶ αἱ ἡδοναί, καὶ τούτων αἱ περὶ τὴν
διάνοιαν, καὶ ἑκάτεραι ἀλλήλων. δοκεῖ δ' εἶναι ἑκάστῳ ζῴῳ 8
καὶ ἡδονὴ οἰκεία, ὥσπερ καὶ ἔργον· ἡ γὰρ κατὰ τὴν ἐνέρ-
γειαν. καὶ ἐφ' ἑκάστῳ δὲ θεωροῦντι τοῦτ' ἂν φανείη· ἑτέρα
γὰρ ἵππου ἡδονὴ καὶ κυνὸς καὶ ἀνθρώπου, καθάπερ Ἡράκλει-
τός φησιν ὄνον σύρματ' ἂν ἑλέσθαι μᾶλλον ἢ χρυσόν· ἥδιον
γὰρ χρυσοῦ τροφὴ ὄνοις. αἱ μὲν οὖν τῶν ἑτέρων τῷ εἴδει
διαφέρουσιν εἴδει, τὰς δὲ τῶν αὐτῶν ἀδιαφόρους εὔλογον εἶναι.
διαλλάττουσι δ' οὐ σμικρὸν ἐπί γε τῶν ἀνθρώπων· τὰ γὰρ 9
αὐτὰ τοὺς μὲν τέρπει τοὺς δὲ λυπεῖ, καὶ τοῖς μὲν λυπηρὰ
καὶ μισητά ἐστι τοῖς δὲ ἡδέα καὶ φιλητά. καὶ ἐπὶ γλυκέων
δὲ τοῦτο συμβαίνει· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ δοκεῖ τῷ πυρέττοντι
καὶ τῷ ὑγιαίνοντι, οὐδὲ θερμὸν εἶναι τῷ ἀσθενεῖ καὶ τῷ
εὐεκτικῷ. ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ ἐφ' ἑτέρων συμβαίνει. δοκεῖ 10
δ' ἐν ἅπασι τοῖς τοιούτοις εἶναι τὸ φαινόμενον τῷ σπουδαίῳ.

29. δὲ post αἰσχρῶν $K^b O^b$ ‖ 1176a, 2. δὲ $K^b M^b O^b$ Ald. ‖ αἱ post καὶ om. O^b et pr. K^b (add. corr.^{2}) ‖ 7. ὄνου H^a, οἷον M^b, ὄνους $K^b O^1$ Ald. Mi. Ar., ὄνον c. c. Hel. ‖ 10. διάλλάσσουσι $K^b L^b O^b$ ‖ σμικρὸν $M^b P^b$, σμικροῖς K^b, μικρὸν c. c. Bk. Rr. ‖ 11. τέρπει — 1177a, 30. ἱκανῶς om. K^b.

(V)

εἰ δὲ τοῦτο καλῶς λέγεται, καθάπερ δοκεῖ, καὶ ἔστιν ἑκάστου μέτρον ἡ ἀρετὴ καὶ ὁ ἀγαθός, ᾗ τοιοῦτος, καὶ ἡδοναὶ εἶεν ἂν αἱ τούτῳ φαινόμεναι καὶ ἡδέα οἷς οὗτος χαίρει. τὰ δὲ τούτῳ δυσχερῆ εἴ τῳ φαίνεται ἡδέα, οὐδὲν θαυμαστόν· πολλαὶ γὰρ φθοραὶ καὶ λῦμαι ἀνθρώπων γίνονται· ἡδέα δ' οὐκ
11 ἔστιν, ἀλλὰ τούτοις καὶ τοῖς οὕτω διακειμένοις. τὰς μὲν οὖν ὁμολογουμένως αἰσχρὰς δῆλον ὡς οὐ φατέον ἡδονὰς εἶναι, πλὴν τοῖς διεφθαρμένοις· τῶν δ' ἐπιεικῶν εἶναι δοκουσῶν ποίαν ἢ τίνα φατέον τοῦ ἀνθρώπου εἶναι; ἢ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν δῆλον; ταύταις γὰρ ἕπονται αἱ ἡδοναί. εἴτ' οὖν μία ἐστὶν εἴτε πλείους αἱ τοῦ τελείου καὶ μακαρίου ἀνδρός, αἱ ταύτας τελειοῦσαι ἡδοναὶ κυρίως λέγοιντ' ἂν ἀνθρώπου ἡδοναὶ εἶναι, αἱ δὲ λοιπαὶ δευτέρως καὶ πολλοστῶς, ὥσπερ αἱ ἐνέργειαι.

VI εἰρημένων δὲ τῶν περὶ τὰς ἀρετάς τε καὶ φιλίας καὶ 6 ἡδονάς, λοιπὸν περὶ εὐδαιμονίας τύπῳ διελθεῖν, ἐπειδὴ τέλος αὐτὴν τίθεμεν τῶν ἀνθρωπίνων. ἀναλαβοῦσι δὴ τὰ προει-
2 ρημένα συντομώτερος ἂν εἴη ὁ λόγος. εἴπομεν δ' ὅτι οὐκ ἔστιν ἕξις· καὶ γὰρ τῷ καθεύδοντι διὰ βίου ὑπάρχοι ἄν, φυτῶν ζῶντι βίον, καὶ τῷ δυστυχοῦντι τὰ μέγιστα. εἰ δὴ ταῦτα μὴ ἀρέσκει, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς ἐνέργειάν τινα θετέον, καθά- 1176b περ ἐν τοῖς πρότερον εἴρηται, τῶν δ' ἐνεργειῶν αἳ μέν εἰσιν ἀναγκαῖαι καὶ δι' ἕτερα αἱρεταὶ αἳ δὲ καθ' αὑτάς, δῆλον ὅτι τὴν εὐδαιμονίαν τῶν καθ' αὑτὰς αἱρετῶν τινα θετέον καὶ οὐ τῶν δι' ἄλλο· οὐδενὸς γὰρ ἐνδεὴς ἡ εὐδαιμονία ἀλλ' αὐτάρ-
3 κης. καθ' αὑτὰς δ' εἰσὶν αἱρεταὶ ἀφ' ὧν μηδὲν ἐπιζητεῖται παρὰ τὴν ἐνέργειαν. τοιαῦται δ' εἶναι δοκοῦσιν αἱ κατ' ἀρετὴν πράξεις· τὰ γὰρ καλὰ καὶ σπουδαῖα πράττειν τῶν δι' αὑτὰ αἱρετῶν. καὶ τῶν παιδιῶν δὲ αἱ ἡδεῖαι· οὐ γὰρ δι' ἕτερα αὐτὰς αἱροῦνται· βλάπτονται γὰρ ἀπ' αὐτῶν μᾶλλον

17. καὶ ante ἑκάστου add. ΓH^{a}P^{b} Ald. ‖ 18. ὁ add. Ald. ‖ 22. τοῖς add. M^{b}, c. c. om. Bk. Rr. ‖ ὁμολογουμένος Ald., ὁμολογουμένας ΓM^{b} Mi., ὁμολογουμένως c. c. P^{b} Hel. ‖ 29. αἱ] καὶ αἱ Hel. Argyropylus Coraes ‖ 32. δὲ ΓL^{b}O^{b} Hel.(?) † ‖ 34. φυτοῦ ΓO^{b} Ald. Ar., φυτῶν c. c. P^{b} Hel. ‖ 35. δὲ Hel.

(VI)

ἢ ὠφελοῦνται, ἀμελοῦντες τῶν σωμάτων καὶ τῆς κτήσεως.
καταφεύγουσι δ' ἐπὶ τὰς τοιαύτας διαγωγὰς τῶν εὐδαιμο-
νιζομένων οἱ πολλοί, διὸ παρὰ τοῖς τυράννοις εὐδοκιμοῦσιν
οἱ ἐν ταῖς τοιαύταις διαγωγαῖς εὐτράπελοι· ὧν γὰρ ἐφίεν-
ται, ἐν τούτοις παρέχουσι σφᾶς αὐτοὺς ἡδεῖς· δέονται δὲ τοιού-
των. δοκεῖ μὲν οὖν εὐδαιμονικὰ ταῦτα εἶναι διὰ τὸ τοὺς ἐν
δυναστείαις ἐν τούτοις ἀποσχολάζειν, οὐδὲν δὲ ἴσως σημεῖον 4
οἱ τοιοῦτοι εἰσίν· οὐ γὰρ ἐν τῷ δυναστεύειν ἡ ἀρετὴ οὐδ' ὁ νοῦς,
ἀφ' ὧν αἱ σπουδαῖαι ἐνέργειαι· οὐδ' εἰ ἄγευστοι οὗτοι ὄντες
ἡδονῆς εἰλικρινοῦς καὶ ἐλευθερίου ἐπὶ τὰς σωματικὰς κατα-
φεύγουσιν, διὰ τοῦτο ταύτας οἰητέον αἱρετωτέρας εἶναι· καὶ
γὰρ οἱ παῖδες τὰ παρ' αὐτοῖς τιμώμενα κράτιστα οἴονται
εἶναι. εὔλογον δή, ὥσπερ παισὶ καὶ ἀνδράσιν ἕτερα φαί-
νεται τίμια, οὕτω καὶ φαύλοις καὶ ἐπιεικέσιν. καθάπερ οὖν 5
πολλάκις εἴρηται, καὶ τίμια καὶ ἡδέα ἐστὶ τὰ τῷ σπουδαίῳ
τοιαῦτα ὄντα· ἑκάστῳ δὲ ἡ κατὰ τὴν οἰκείαν ἕξιν αἱρετω-
τάτη ἐνέργεια, καὶ τῷ σπουδαίῳ δὴ ἡ κατὰ τὴν ἀρετήν. οὐκ 6
ἐν παιδιᾷ ἄρα ἡ εὐδαιμονία. καὶ γὰρ ἄτοπον τὸ τέλος εἶναι
παιδιάν, καὶ πραγματεύεσθαι καὶ κακοπαθεῖν τὸν βίον
ἅπαντα τοῦ παίζειν χάριν. ἅπαντα γὰρ ὡς εἰπεῖν ἑτέρου
ἕνεκα αἱρούμεθα πλὴν τῆς εὐδαιμονίας· τέλος γὰρ αὕτη.
σπουδάζειν δὲ καὶ πονεῖν παιδιᾶς χάριν ἠλίθιον φαίνεται καὶ
λίαν παιδικόν· παίζειν δ' ὅπως σπουδάζῃ, κατ' Ἀνάχαρσιν,
ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ. ἀναπαύσει γὰρ ἔοικεν ἡ παιδιά, ἀδυνα-
τοῦντες δὲ συνεχῶς πονεῖν ἀναπαύσεως δέονται. οὐ δὴ τέλος
1177a ἡ ἀνάπαυσις· γίνεται γὰρ ἕνεκα τῆς ἐνεργείας. δοκεῖ δ' ὁ
εὐδαίμων βίος κατ' ἀρετὴν εἶναι· οὗτος δὲ μετὰ σπουδῆς,
ἀλλ' οὐκ ἐν παιδιᾷ. βελτίω τε λέγομεν τὰ σπουδαῖα τῶν 7
γελοίων καὶ τῶν μετὰ παιδιᾶς, καὶ τοῦ βελτίονος ἀεὶ καὶ

1176b, 15. τούτων $L^b O^b$ Ald. Ar., τοιούτων c. c. P^b Mi. ‖ 17. ἀπασχολάζειν $H^a L^b M^b$ ‖ 18. οὐδ' ὁ L^b Ald. Hel., οὐδὲ P^b, ὁ δὲ $H^a M^b O^b$ ‖ 27. δὴ ἡ Par. 1417, δὴ aut δὴ ἡ Ar., δὲ ἡ O^b Bk., δὲ c. c. P^b ‖ 31. ἕνεκεν? Susem. ‖ 1177a, 1. δ'] θ' Susem. ‖ 4. τῶν add. $L^b P^b$, c. c. om. Mi. ‖ καὶ post ἀεὶ om. ΓH^a Ald.

(VI)
μορίου καὶ ἀνθρώπου σπουδαιοτέραν τὴν ἐνέργειαν· ἡ δὲ τοῦ
8 βελτίονος κρείττων καὶ εὐδαιμονικωτέρα ἤδη. ἀπολαύσειέ
τ' ἂν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ὁ τυχὼν καὶ ἀνδράποδον οὐχ
ἧττον τοῦ ἀρίστου· εὐδαιμονίας δ' οὐδεὶς ἀνδραπόδῳ μεταδίδω-
σιν, εἰ μὴ καὶ βίου. οὐκ ἄρ' ἐν ταῖς τοιαύταις διαγωγαῖς ἡ
εὐδαιμονία, ἀλλ' ἐν ταῖς κατ' ἀρετὴν ἐνεργείαις, καθάπερ
καὶ πρότερον εἴρηται.

VII εἰ δ' ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία κατ' ἀρετὴν ἐνέργεια, εὔλογον 7
κατὰ τὴν κρατίστην· αὕτη δ' ἂν εἴη τοῦ ἀρίστου. εἴτε δὴ νοῦς
τοῦτο εἴτε ἄλλο τι, ὃ δὴ κατὰ φύσιν δοκεῖ ἄρχειν καὶ ἡγεῖ-
σθαι καὶ ἔννοιαν ἔχειν περὶ καλῶν καὶ θείων, εἴτε θεῖον ὂν
καὶ αὐτὸ εἴτε τῶν ἐν ἡμῖν τὸ θειότατον, ἡ τούτου ἐνέργεια
κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν εἴη ἂν ἡ τελεία εὐδαιμονία. ὅτι
2 δ' ἐστὶ θεωρητική, εἴρηται. ὁμολογούμενον δὲ τοῦτ' ἂν δόξειεν
εἶναι καὶ τοῖς πρότερον καὶ τῷ ἀληθεῖ. κρατίστη τε γὰρ
αὕτη ἐστὶν ἡ ἐνέργεια· καὶ γὰρ ὁ νοῦς τῶν ἐν ἡμῖν, καὶ τῶν
γνωστῶν, περὶ ἃ ὁ νοῦς. ἔτι δὲ συνεχεστάτη· θεωρεῖν τε γὰρ
3 δυνάμεθα συνεχῶς μᾶλλον ἢ πράττειν ὁτιοῦν. οἰόμεθά τε
δεῖν ἡδονὴν παραμεμῖχθαι τῇ εὐδαιμονίᾳ, ἡδίστη δὲ τῶν
κατ' ἀρετὴν ἐνεργειῶν ἡ κατὰ τὴν σοφίαν ὁμολογουμένως
ἐστίν· δοκεῖ γοῦν ἡ φιλοσοφία θαυμαστὰς ἡδονὰς ἔχειν κα-
θαριότητι καὶ τῷ βεβαίῳ, εὔλογον δὲ τοῖς εἰδόσι τῶν ζη-
4 τούντων ἡδίω τὴν διαγωγὴν εἶναι. ἥ τε λεγομένη αὐτάρκεια
περὶ τὴν θεωρητικὴν μάλιστ' ἂν εἴη· τῶν μὲν γὰρ πρὸς τὸ
ζῆν ἀναγκαίων καὶ σοφὸς καὶ δίκαιος καὶ οἱ λοιποὶ δέονται,
τοῖς δὲ τοιούτοις ἱκανῶς κεχορηγημένων ὁ μὲν δίκαιος δεῖται
πρὸς οὓς δικαιοπραγήσει καὶ μεθ' ὧν, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σώ-

5. *σπουδαιοτέρου* M^b, *σπουδαιοτάτην* L^b ‖ *ᾗ* ci. Coraes ‖ 9. *οὐκ ἄρ'* Susem., *οὐ γὰρ* *ΓΠ* Ald. Ar. Bk. Rr. ‖ 17. *ὅτι* — 18. *εἴρηται*] at haec nusquam sic leguntur: lacunae igitur habes in libro VI. indicium ‖ 19. *τε* add. $L^b P^b$ Ald., om. $H^a M^b O^b$ ‖ 21. *τε* male secl. Rieckher Rr. ‖ 25. *γοῦν*] *τοίνυν* (= *οὖν*?) Hel. ‖ *σοφία* P^b Ald. Ar., *φιλοσοφία* c. c. Mi. Hel. ‖ *καθαριότητι* P^b Ald. Mi. Hel., *καθαρειότητι* $L^b O^b$, *καθαρσιότητι* M^b ‖ 26. *βεβαίῳ*] *τιμίῳ* Mi. ‖ 27. *ἀγωγὴν* L^b Ald.

(VII)

φρων καὶ ὁ ἀνδρεῖος καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος, ὁ δὲ σοφὸς
καὶ καθ' αὑτὸν ὢν δύναται θεωρεῖν, καὶ ὅσῳ ἂν σοφώτερος
ᾖ, μᾶλλον· βέλτιον δ' ἴσως συνεργοὺς ἔχων, ἀλλ' ὅμως
1177b αὐταρκέστατος. δόξαι τ' ἂν αὐτὴ μόνη δι' αὑτὴν ἀγαπᾶ- 5
σθαι· οὐδὲν γὰρ ἀπ' αὐτῆς γίνεται παρὰ τὸ θεωρῆσαι, ἀπὸ
δὲ τῶν πρακτικῶν ἢ πλεῖον ἢ ἔλαττον περιποιούμεθα παρὰ τὴν
πρᾶξιν. δοκεῖ τε ἡ εὐδαιμονία ἐν τῇ σχολῇ εἶναι· ἀσχο- 6
λούμεθα γὰρ ἵνα σχολάζωμεν, καὶ πολεμοῦμεν ἵνα εἰρήνην
ἄγωμεν. [τῶν μὲν οὖν πρακτικῶν ἀρετῶν ἐν τοῖς πολιτικοῖς
ἢ ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἡ ἐνέργεια· αἱ δὲ περὶ ταῦτα πράξεις
δοκοῦσιν ἄσχολοι εἶναι, αἱ μὲν πολεμικαὶ καὶ παντελῶς,]
οὐδεὶς γὰρ αἱρεῖται τὸ πολεμεῖν τοῦ πολεμεῖν ἕνεκα, οὐδὲ πα-
ρασκευάζει πόλεμον· δόξαι γὰρ ἂν παντελῶς μιαιφόνος
τις εἶναι, εἰ τοὺς φίλους πολεμίους ποιοῖτο, ἵνα μάχαι καὶ
φόνοι γίνοιντο. * ἔστι δὲ καὶ ἡ τοῦ πολιτικοῦ ἄσχολος, καὶ
παρ' αὐτὸ τὸ πολιτεύεσθαι περιποιουμένη δυναστείας καὶ τι-
μὰς ἢ τήν γε εὐδαιμονίαν αὐτῷ καὶ τοῖς πολίταις, ἑτέραν
οὖσαν τῆς πολιτικῆς, ἣν καὶ ζητοῦμεν δῆλον ὡς ἑτέραν οὖσαν.
εἰ δὴ τῶν μὲν κατὰ τὰς ἀρετὰς πράξεων αἱ πολιτικαὶ καὶ 7
πολεμικαὶ κάλλει καὶ μεγέθει προέχουσιν, αὗται δ' ἄσχο-
λοι καὶ τέλους τινὸς ἐφίενται καὶ οὐ δι' αὑτὰς αἱρεταί εἰσιν,
ἡ δὲ τοῦ νοῦ ἐνέργεια σπουδῇ τε διαφέρειν δοκεῖ θεωρητικὴ
οὖσα, καὶ παρ' αὑτὴν οὐδενὸς ἐφίεσθαι τέλους, ἔχειν τε ἡδονὴν

34. δ'] γὰρ? Susem. ‖ ἔχειν ΓM^b ‖ 1177b, 1. δόξαι τ' K^b, δόξειε δ' cet. Mi. Hel. (?) ‖ 3. πρακτικῶν K^b Hel., πρακτῶν c. c. Bk. Rr. ‖ περὶ L^{b}M^b, παρὰ c. c. Hel. Ar. ‖ 6. τῶν — 8. παντελῶς post 12. γίνοιντο tri. Rassovius ‖ 7. αἱ ἐνέργειαι Π^2 Mi. Hel. Ar. ‖ 8. εἶναι ** Rr., εἶναι ⟨καὶ ἄλλον χάριν⟩ vel simile quid ci. Rr. (perperam) ‖ 9. τὸ secl. Coraes ‖ ἕνεκεν? Susem. ‖ παρασκευάζειν Π^{2}M^b Ar. et fort. Hel., rec. Coraes ‖ 12. γίνηται K^{b}O^b, γίνωνται M^b Hel. ‖ 14. ἑτέραν — 15. πολιτικῆς secl. Gifanius ‖ 15. ἣν καὶ ζητοῦμεν post οὖσαν tri. Gifanius ‖ δῆλον ⟨ὅτι⟩ vel δὴ ci. Rr., δῆλον — οὖσαν secludenda aut δῆλον ὡς ante 14. ἑτέραν ponenda et ἑτέραν οὖσαν secludenda esse ci. Zellius ‖ 19. σπουδῇ] σχολῇ Vermehrenus.

(VII)
τελείαν οἰκείαν (αὕτη δὲ συναύξει τὴν ἐνέργειαν), καὶ τὸ αὔταρ-
κες δὲ καὶ σχολαστικὸν καὶ ἄτρυτον ὡς ἀνθρώπῳ καὶ ὅσα
ἄλλα τῷ μακαρίῳ ἀπονέμεται κατὰ ταύτην τὴν ἐνέργειαν
φαίνεται ὄντα· ἡ τελεία δὴ εὐδαιμονία αὕτη ἂν εἴη ἀν-
θρώπου, λαβοῦσα μῆκος βίου τέλειον. οὐδὲν γὰρ ἀτελές ἐστιν
8 τῶν τῆς εὐδαιμονίας. ὁ δὲ τοιοῦτος ἂν εἴη βίος κρείττων ἢ
κατ' ἄνθρωπον· οὐ γὰρ ᾗ ἄνθρωπός ἐστιν οὕτως βιώσεται, ἀλλ'
ᾗ θεῖόν τι ἐν αὐτῷ ὑπάρχει· ὅσῳ δὲ διαφέρει τοῦτο τοῦ συν-
θέτου, τοσούτῳ καὶ ἡ ἐνέργεια τῆς κατὰ τὴν ἄλλην ἀρετήν.
εἰ δὴ θεῖον ὁ νοῦς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὁ κατὰ τοῦτον βίος
θεῖος πρὸς τὸν ἀνθρώπινον βίον. οὐ χρὴ δὲ κατὰ τοὺς παραι-
νοῦντας ἀνθρώπινα φρονεῖν ἄνθρωπον ὄντα οὐδὲ θνητὰ τὸν
θνητόν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται ἀθανατίζειν καὶ πάντα ποιεῖν
πρὸς τὸ ζῆν κατὰ τὸ κράτιστον τῶν ἐν αὐτῷ· εἰ γὰρ καὶ
τῷ ὄγκῳ μικρόν ἐστι, δυνάμει καὶ τιμιότητι πολὺ μᾶλλον 1178a
9 πάντων ὑπερέχει. δόξειε δ' ἂν καὶ εἶναι ἕκαστος τοῦτο, εἴπερ
τὸ κύριον καὶ ἄμεινον· ἄτοπον οὖν γίνοιτ' ἄν, εἰ μὴ τὸν
αὑτοῦ βίον αἱροῖτο ἀλλά τινος ἄλλου. τὸ λεχθέν τε πρότε-
ρον ἁρμόσει καὶ νῦν· τὸ γὰρ οἰκεῖον ἑκάστῳ τῇ φύσει κρά-
τιστον καὶ ἥδιστόν ἐστιν ἑκάστῳ. καὶ τῷ ἀνθρώπῳ δὴ ὁ κατὰ
τὸν νοῦν βίος, εἴπερ τοῦτο μάλιστα ἄνθρωπος. οὗτος ἄρα καὶ
εὐδαιμονέστατος.

VIII δευτέρως δ' ὁ κατὰ τὴν ἄλλην ἀρετήν· αἱ γὰρ κατὰ
ταύτην ἐνέργειαι ἀνθρωπικαί· δίκαια γὰρ καὶ ἀνδρεῖα καὶ

21. τελείως O^b, om. Π^2 Ar. Bk. Rr. ‖ 22. δὲ M^b O^b Mi., δὴ c. c. Bk. Rr. ‖ ἀνθρώπινον Π^2 O^b Ar. ‖ 23. κατὰ] τὰ κατὰ Π^1 ‖ 26. εἴη ἂν κρείττων βίος L^b, ἂν εἴη κρείττων βίος *Γ* Ald. ‖ 28. ὅσῳ — 29. ἀρετήν secl. Rr. ‖ 31. οὐ χρὴ δὲ Π^1 Hel., χρὴ δὲ οὐ Π^2 O^b ‖ 33. ἀπαθανατίζειν N^b Ald. Mi. Hel. et γρ. O^b, ἀποθανατίζειν L^b ‖ 1178a, 1. ἀλλὰ ante δυνάμει add. O^1 Ald. Hel. Ar. ‖ τελειότητι O^b, ποιότητι K^b, τιμιότητι c. c. Mi. Hel. Ar. ‖ 2. δ' om. Π^1 ‖ εἶναι ἕκαστον M^b O^b, ἕκαστον εἶναι *Γ*, ἕκαστος εἶναι L^b Ald. ‖ 3. κύριον καὶ ἄμεινον] κράτιστον καὶ κύριον ci. Rr. ‖ 6. ἐσθ' L^b, ἔσθ' Ald. ‖ 7. τοῦτο post μάλιστα Π^2 ‖ 9. κατ' αὐτὴν Π^2 O^b Hel. Bk. Rr.

(VIII)

*τὰ ἄλλα τὰ κατὰ τὰς ἀρετὰς πρὸς ἀλλήλους πράττομεν ἐν
συναλλάγμασιν καὶ χρείαις καὶ πράξεσι παντοίαις ἔν τε
τοῖς πάθεσι διατηροῦντες τὸ πρέπον ἑκάστῳ, ταῦτα δ' εἶναι
φαίνεται πάντα ἀνθρωπικά. ἔνια δὲ καὶ συμβαίνειν ἀπὸ* 2
*τοῦ σώματος δοκεῖ, καὶ πολλὰ συνῳκειῶσθαι τοῖς πάθεσιν
ἡ τοῦ ἤθους ἀρετή. συνέζευκται δὲ καὶ ἡ φρόνησις τῇ τοῦ* 3
ἤθους ἀρετῇ, καὶ αὕτη τῇ φρονήσει, εἴπερ αἱ μὲν τῆς φρονήσεως ἀρχαὶ κατὰ τὰς ἠθικάς εἰσιν ἀρετάς, τὸ δ' ὀρθὸν τῶν ἠθικῶν κατὰ τὴν φρόνησιν. συνηρτημέναι δ' αὗται καὶ τοῖς πάθεσι περὶ τὸ σύνθετον ἂν εἶεν· αἱ δὲ τοῦ συνθέτου ἀρεταὶ ἀνθρωπικαί. καὶ ὁ βίος δὴ ὁ κατὰ ταύτας καὶ ἡ εὐδαιμονία. ἡ δὲ τοῦ νοῦ κεχωρισμένη· τοσοῦτον γὰρ περὶ αὐτῆς εἴρηται· διακριβῶσαι γὰρ μεῖζον τοῦ προκειμένου ἐστίν.

‖ *δόξειε δ' ἂν καὶ τῆς ἐκτὸς χορηγίας ἐπὶ μικρὸν ἢ ἐπ' ἔλατ-* 4
τον δεῖσθαι τῆς ἠθικῆς. τῶν μὲν γὰρ ἀναγκαίων ἀμφοῖν χρεία καὶ ἐξ ἴσου ἔστω, εἰ καὶ μᾶλλον διαπονεῖ περὶ τὸ σῶμα ὁ πολιτικός, καὶ ὅσα τοιαῦτα (μικρὸν γὰρ ἄν τι διαφέροι)· πρὸς δὲ τὰς ἐνεργείας πολὺ διοίσει. τῷ μὲν γὰρ ἐλευθερίῳ δεήσει χρημάτων πρὸς τὸ πράττειν τὰ ἐλευθέρια, καὶ τῷ δικαίῳ δὴ εἰς τὰς ἀνταποδόσεις (αἱ γὰρ βουλήσεις ἄδηλοι, προσποιοῦνται δὲ καὶ οἱ μὴ δίκαιοι βούλεσθαι δικαιοπραγεῖν), τῷ ἀνδρείῳ δὲ δυνάμεως, εἴπερ ἐπιτελεῖ τι τῶν κατὰ τὴν

11. *τὰ* ante *ἄλλα* add. L^b Ald. Mi. Hel., c. c. om. Bk. Rr. ‖ 12. *καὶ ⟨ταῖς⟩ πράξεσι* ci. et post 13. *πάθεσι* tri. Rassovius ‖ 13. *διατηροῦντες* (*διαιροῦντες* Ald.) post *ἑκάστῳ* Π^2 Hel. (?) ‖ 19. *δ' αὐταῖς καὶ* K^b Mi., *δ' αὗται* Ald. Ar., *δὲ ταύτῃ τε καὶ* ci. Rr., *δ' αὐτῇ τε καὶ* Susem. ‖ 20. *περὶ*] *καὶ περὶ* M^b Ald. Ar. ‖ 21. *κατ' αὐτὰς* $L^b O^b$ Ald. Bk. Rr. (fors. recte) ‖ 22. *γὰρ*] *δὲ* M^b Hel. † ‖ 23. *εἰρήσθω* Argyropylus Ar. Bk. Rr. ‖ *γὰρ*] *δὲ* cod. Victori (nisi fallor, recte) ‖ 24. *δόξειε* — b, 32. *τις* verbis similia repeti atque iam 1177a, 12 — 1178a, 8 exposita sunt, monuit Rassovius, *δόξειε* — 34. *τις* cum insuper quodammodo praeripiant argumentum eorum, quae b, 33 sqq. tractantur, offenderunt iam Spengelium ‖ 24. *ἐπὶ*] *ἢ ἐπὶ* Π^1 ‖ *ἔλαττόν ⟨γε⟩* haud male ci. Rr. ‖ 27. *διαφέροι* M^b, *διαφέρῃ* $L^b O^b$ Ald., *διαφέροι* aut *διαφέρῃ* Γ, *διαφέρειν* K^b ‖ 32. *τὴν* add. K^b.

(VIII)
ἀρετήν, καὶ τῷ σώφρονι ἐξουσίας. πῶς γὰρ δῆλος ἔσται ἢ
5 οὗτος ἢ τῶν ἄλλων τις; ἀμφισβητεῖταί τε πότερον κυριώτε-
ρον τῆς ἀρετῆς ἡ προαίρεσις ἢ αἱ πράξεις, ὡς ἐν ἀμφοῖν
οὔσης· τὸ δὴ τέλειον δῆλον ὡς ἐν ἀμφοῖν ἂν εἴη· πρὸς δὲ 1178b
τὰς πράξεις πολλῶν δεῖται, καὶ ὅσῳ ἂν μείζους ὦσιν καὶ
6 καλλίους, πλειόνων. τῷ δὲ θεωροῦντι οὐδενὸς τῶν τοιούτων
πρός γε τὴν ἐνέργειαν χρεία, ἀλλ' ὡς εἰπεῖν καὶ ἐμπόδιά ἐστιν
πρός γε τὴν θεωρίαν· ᾗ δ' ἄνθρωπός ἐστιν καὶ πλείοσι συζῇ,
αἱρεῖται τὰ κατὰ τὴν ἀρετὴν πράττειν· δεήσεται οὖν τῶν τοιού-
7 των πρὸς τὸ ἀνθρωπεύεσθαι. — ἡ δὲ τελεία εὐδαιμονία ὅτι θεω-
ρητική τίς ἐστιν ἐνέργεια, καὶ ἐντεῦθεν ἂν φανείη. τοὺς θεοὺς
γὰρ μάλιστα ὑπειλήφαμεν μακαρίους καὶ εὐδαίμονας εἶναι·
πράξεις δὲ ποίας ἀπονεῖμαι χρεὼν αὐτοῖς; πότερα τὰς δι-
καίας; ἢ γελοῖοι φανοῦνται συναλλάττοντες καὶ παρακατα-
θήκας ἀποδιδόντες καὶ ὅσα τοιαῦτα; ἀλλὰ τὰς ἀνδρείους,
ὑπομένοντας τὰ φοβερὰ καὶ κινδυνεύοντας ὅτι καλόν; ἢ
τὰς ἐλευθερίους; τίνι δὲ δώσουσιν; ἄτοπον δ' εἰ καὶ ἔσται
αὐτοῖς νόμισμα ἤ τι τοιοῦτον. αἱ δὲ σώφρονες τί ἂν εἶεν;
ἢ φορτικὸς ὁ ἔπαινος, ὅτι οὐκ ἔχουσιν φαύλας ἐπιθυμίας;
διεξιοῦσι δὲ πάντα φαίνοιτ' ἂν τὰ περὶ τὰς πράξεις μικρὰ
καὶ ἀνάξια θεῶν. ἀλλὰ μὴν ζῆν τε πάντες ὑπειλήφασιν
αὐτούς, καὶ ἐνεργεῖν ἄρα· οὐ γὰρ δὴ καθεύδειν ὥσπερ τὸν
Ἐνδυμίωνα. τῷ δὲ ζῶντι τοῦ πράττειν ἀφαιρουμένου, ἔτι δὲ
μᾶλλον τοῦ ποιεῖν, τί λείπεται πλὴν θεωρία; ὥστε ἡ τοῦ θεοῦ
ἐνέργεια, μακαριότητι διαφέρουσα, θεωρητικὴ ἂν εἴη. καὶ
τῶν ἀνθρωπίνων δὴ ἡ ταύτῃ συγγενεστάτη εὐδαιμονικωτάτη. —

34. ἀμφισβητεῖται Π^1O^b Mi., ζητεῖται Π^2 Hel. (*quaeritur* Γ) ‖ δὲ Π^2O^b Ar. Bk. Rr. in textu ‖ 1178b, 6. τὸ ΓM^b, καὶ τὰ O^b, τὰ c. c. Hel. Ar. ‖ κατὰ τὴν K^b Hel., κατ' c. c. Bk. Rr. ‖ 7. δὲ] γὰρ Zellius ‖ 12. ἄλλα post ὅσα add. Π^2 Hel. † ‖ 15. αἱ L^b, εἰ cet., οἱ Lambinus ‖ τί] ἄρα Lambinus ‖ 19. δὴ] δεῖ ΓO^1 Ald. Hel. ‖ 20. δὲ Hel. Ar. Thurotus, δὴ ΓΠ Ald. Bk. Rr. ‖ ἀφαιρούμενον N^b, ἀφῃρημένῳ L^{b}O^b ‖ 21. θεωρίας L^b N^{b}O^b.

σημεῖον δὲ καὶ τὸ μὴ μετέχειν τὰ λοιπὰ ζῷα εὐδαιμονίας, 8
τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ἐστερημένα τελείως. τοῖς μὲν γὰρ
θεοῖς ἅπας ὁ βίος μακάριος, τοῖς δ' ἀνθρώποις, ἐφ' ὅσον
ὁμοίωμά τι τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ὑπάρχει· τῶν δ' ἄλλων
ζῴων οὐδὲν εὐδαιμονεῖ, ἐπειδὴ οὐδαμῇ κοινωνεῖ θεωρίας. ἐφ'
ὅσον δὴ διατείνει ἡ θεωρία, καὶ ἡ εὐδαιμονία, καὶ οἷς μᾶλ-
λον ὑπάρχει τὸ θεωρεῖν, καὶ εὐδαιμονεῖν, οὐ κατὰ συμβε-
βηκὸς ἀλλὰ κατὰ τὴν θεωρίαν· αὕτη γὰρ καθ' αὑτὴν τι-
μία. ὥστ' εἴη ἂν ἡ εὐδαιμονία θεωρία τις. ‖

9 δεήσει δὲ καὶ τῆς ἐκτὸς εὐημερίας ἀνθρώπῳ ὄντι· οὐ γὰρ 9
αὐτάρκης ἡ φύσις πρὸς τὸ θεωρεῖν, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὸ σῶμα
ὑγιαίνειν καὶ τροφὴν καὶ τὴν λοιπὴν θεραπείαν ὑπάρχειν.
1179a οὐ μὴν οἰητέον γε πολλῶν καὶ μεγάλων δεήσεσθαι τὸν εὐδαι-
μονήσοντα, εἰ μὴ ἐνδέχεται ἄνευ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν μακά-
ριον εἶναι· οὐ γὰρ ἐν τῇ ὑπερβολῇ τὸ αὔταρκες οὐδ' ἡ πρᾶ-
ξις, δυνατὸν δὲ καὶ μὴ ἄρχοντα γῆς καὶ θαλάττης πράττειν 10
τὰ καλά· καὶ γὰρ ἀπὸ μετρίων δύναιτ' ἄν τις πράττειν
κατὰ τὴν ἀρετήν. τοῦτο δ' ἔστιν ἰδεῖν ἐναργῶς· οἱ γὰρ ἰδιῶ-
ται τῶν δυναστῶν οὐχ ἧττον δοκοῦσι τὰ ἐπιεικῆ πράττειν,
ἀλλὰ καὶ μᾶλλον. ἱκανὸν δὲ τοσαῦτα ὑπάρχειν· ἔσται γὰρ
ὁ βίος εὐδαίμων τοῦ κατὰ τὴν ἀρετὴν ἐνεργοῦντος. καὶ Σόλων 11
δὲ τοὺς εὐδαίμονας ἴσως ἀπεφαίνετο καλῶς, εἰπὼν μετρίως
τοῖς ἐκτὸς κεχορηγημένους, πεπραγότας δὲ τὰ κάλλισθ', ὡς
ᾤετο, καὶ βεβιωκότας σωφρόνως· ἐνδέχεται γὰρ μέτρια

26. τοιαύτης οὔσης τῆς ἐνεργείας post μακάριος add. M^b^ O^b^, c. c. om. Hel. Ar. ‖ 28. οὐδαμῶς L^b^, οὐδαμοῦ O^b^ Ald. Hel. ‖ 30. ⟨τὸ⟩ εὐδαιμονεῖν Rr. (fors. recte) ‖ 31. αὐτὴ Ald. Bk. Rr., αὕτη N^b^, αὕτη c. c. Hel. ‖ 1179a, 3. ἡ πρᾶξις K^b^ Ald., ἡ κρίσις οὐδ' ἡ πρᾶξις ΓL^b^ Mi. Hel. Ar., ἡ κρίσις οὐδ' αἱ πράξεις M^b^ O^b^, ἡ χρῆσις οὐδ' ἡ πρᾶξις ci. Bergius, nescio an recte ‖ 4. δὲ] γὰρ Ald. Hel. Micheletus (haud male) † ‖ ἄρχοντα Π[1] Hel., ἄρχοντας Π[2] O^b^ Ar. ‖ θαλάσσης L^b^ M^b^ ‖ 6. κατὰ] τὰ κατὰ M^b^ O^b^ Ald. Ar. ‖ 8. δὴ ci. Bergius Rr. in adn. (fors. recte) ‖ 11. πεπραχότας Spengelius ‖ ὡς om. ΓK^b^ ‖ 12. ᾤετο] οἷόν τε ci. Lambinus (nescio an recte).

(VIII)

κεκτημένους πράττειν ἃ δεῖ. ἔοικεν δὲ καὶ Ἀναξαγόρας οὐ πλούσιον οὐδὲ δυνάστην ὑπολαβεῖν τὸν εὐδαίμονα, εἰπὼν ὅτι οὐκ ἂν θαυμάσειεν εἴ τις ἄτοπος φανείη τοῖς πολλοῖς· οὗτοι
12 *γὰρ κρίνουσιν τοῖς ἐκτός, τούτων αἰσθανόμενοι μόνον. συμφωνεῖν δὴ τοῖς λόγοις ἐοίκασιν αἱ τῶν σοφῶν δόξαι. πίστιν μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα ἔχει τινά, τὸ δ' ἀληθὲς ἐν τοῖς πρακτοῖς ἐκ τῶν ἔργων καὶ τοῦ βίου κρίνεται· ἐν τούτοις γὰρ τὸ κύριον. σκοπεῖν δὴ τὰ προειρημένα χρὴ ἐπὶ τὰ ἔργα καὶ τὸν βίον ἐπιφέροντας, καὶ συναδόντων μὲν τοῖς ἔργοις ἀποδεκτέον, διαφωνούντων δὲ λόγους ὑποληπτέον.*

13 [*ὁ δὲ κατὰ νοῦν ἐνεργῶν καὶ τοῦτον θεραπεύων καὶ διακείμενος ἄριστα καὶ θεοφιλέστατος ἔοικεν· εἰ γάρ τις ἐπιμέλεια τῶν ἀνθρωπίνων ὑπὸ θεῶν γίνεται, ὥσπερ δοκεῖ, καὶ εἴη ἂν εὔλογον χαίρειν τε αὐτοὺς τῷ ἀρίστῳ καὶ τῷ συγγενεστάτῳ (τοῦτο δ' ἂν εἴη ὁ νοῦς) καὶ τοὺς ἀγαπῶντας μάλιστα τοῦτο καὶ τιμῶντας ἀντευποιεῖν ὡς τῶν φίλων αὐτοῖς ἐπιμελουμένους καὶ ὀρθῶς τε καὶ καλῶς πράττοντας. ὅτι δὲ πάντα ταῦτα τῷ σοφῷ μάλιστ' ὑπάρχει, οὐκ ἄδηλον. θεοφιλέστατος ἄρα. τὸν αὐτὸν δ' εἰκὸς καὶ εὐδαιμονέστατον· ὥστε κἂν οὕτως εἴη ὁ σοφὸς μάλιστ' εὐδαίμων.*]

IX *ἆρ' οὖν εἰ περί τε τούτων καὶ τῶν ἀρετῶν, ἔτι δὲ καὶ* 10
φιλίας καὶ ἡδονῆς ἱκανῶς εἴρηται τοῖς τύποις, τέλος ἔχειν οἰητέον τὴν προαίρεσιν; ἢ καθάπερ λέγεται, οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς πρακτοῖς τέλος τὸ θεωρῆσαι ἕκαστα καὶ γνῶναι, ἀλλὰ 1179b
2 *μᾶλλον τὸ πράττειν αὐτά; οὐδὲ δὴ περὶ ἀρετῆς ἱκανὸν τὸ*

16. *μόνων* $L^b M^b$, *μόνον* c. c. Hel. Ar. ‖ 19. *πρακτοῖς* Π^1 Mi. Hel., *πρακτικοῖς* $\Pi^2 O^b$ ‖ 20. *σκοπεῖν δὴ* Par. 1417 et, ut videtur, Hel., *δὴ σκοπεῖν* K^b, *σκοπεῖν δὲ* cet., *σκοπεῖν γὰρ* (?) Ar. ‖ 21. *φέροντας* Π^1 Hel. ‖ 23. *ὁ* — 32. *εὐδαίμων* secludenda esse ci. Rr. ‖ 24. *εἶναι* post *ἔοικεν* add. Π^2 Ar. Bk. Rr. ‖ 26. *τῷ* post *καὶ* om. $K^b O^b$ (fort. recte) ‖ 29. *πάντα* post *ταῦτα* $L^b M^b$ Ald. ‖ 30. *θεοφιλέστατον* Π^1, *θεοφιλέστατος* c. c. Hel. Ar. et, ut videtur, Mi. ‖ 31. *δ'* add. Π^2 Hel. ‖ 33. *τε* om. $\Gamma \Pi^1$ Bk. Rr. ‖ *καὶ* post *δὲ* om. $K^b O^b$ ‖ 35. *λέγομεν* ci. Rr.

(IX)

εἰδέναι, ἀλλ' ἔχειν καὶ χρῆσθαι πειρατέον, ἢ εἴ πως ἄλλως
ἀγαθοὶ γινόμεθα. εἰ μὲν οὖν ἦσαν οἱ λόγοι αὐτάρκεις πρὸς 3
τὸ ποιῆσαι ἐπιεικεῖς, πολλοὺς ἂν μισθοὺς καὶ μεγάλους δι-
καίως ἔφερον κατὰ τὸν Θέογνιν, καὶ ἔδει ἂν τούτους πορίσα-
σθαι· νῦν δὲ φαίνονται προτρέψασθαι μὲν καὶ παρορμῆσαι
τῶν νέων τοὺς ἐλευθερίους ἰσχύειν, ἦθός τ' εὐγενὲς καὶ ὡς
ἀληθῶς φιλόκαλον ποιῆσαι ἂν κατακώχιμον ἐκ τῆς ἀρετῆς,
τοὺς δὲ πολλοὺς ἀδυνατεῖν πρὸς καλοκαγαθίαν προτρέψασθαι·
οὐ γὰρ πεφύκασιν αἰδοῖ πειθαρχεῖν ἀλλὰ φόβῳ, οὐδὲ ἀπέ- 4
χεσθαι τῶν φαύλων διὰ τὸ αἰσχρὸν ἀλλὰ διὰ τὰς τιμω-
ρίας· πάθει γὰρ ζῶντες τὰς οἰκείας ἡδονὰς διώκουσιν καὶ
δι' ὧν αὗται ἔσονται, φεύγουσι δὲ τὰς ἀντικειμένας λύπας,
τοῦ δὲ καλοῦ καὶ ὡς ἀληθῶς ἡδέος οὐδ' ἔννοιάν ἔχουσιν, ἄγευ-
στοι ὄντες. τοὺς δὴ τοιούτους τίς ἂν λόγος μεταρρυθμίσαι; οὐ 5
γὰρ οἷόν τε ἢ οὐ ῥᾴδιον τὰ ἐκ παλαιοῦ τοῖς ἤθεσι κατειλημ-
μένα λόγῳ μεταστῆσαι. ἀγαπητὸν δ' ἴσως ἐστὶν εἰ πάντων
ὑπαρχόντων δι' ὧν ἐπιεικεῖς δοκοῦμεν γίνεσθαι, μεταλάβοι-
μεν τῆς ἀρετῆς. — γίνεσθαι δ' ἀγαθοὺς οἴονται οἳ μὲν φύσει 6
οἳ δ' ἔθει οἳ δὲ διδαχῇ. τὸ μὲν οὖν τῆς φύσεως δῆλον ὡς
οὐκ ἐφ' ἡμῖν ὑπάρχει, ἀλλὰ διά τινας θείας αἰτίας τοῖς ὡς
ἀληθῶς εὐτυχέσιν ὑπάρχει· ὁ δὲ λόγος καὶ ἡ διδαχὴ μή
ποτ' οὐκ ἐν ἅπασιν ἰσχύει, ἀλλὰ δεῖ προδιειργάσθαι τοῖς
ἔθεσι τὴν τοῦ ἀκροατοῦ ψυχὴν πρὸς τὸ καλῶς χαίρειν καὶ
μισεῖν, ὥσπερ γῆν τὴν θρέψουσαν τὸ σπέρμα. οὐ γὰρ ἂν 7
ἀκούσειεν λόγου ἀποτρέποντος οὐδ' αὖ συνείη ὁ κατὰ πάθος
ζῶν· τὸν δ' οὕτως ἔχοντα πῶς οἷόν τε μεταπεῖσαι; ὅλως τε

1179b, 3. πως] περ Mi. ‖ 4. γινοίμεθα ΓKᵇ Mi. Ar. ‖ 7. προτρέψαι Lᵇ Nᵇ Ald. Mi. ‖ 9. κατοκώχιμον Kᵇ Ald. Bk. Rr. in textu, κατακώχιμον c. c. Mi. ‖ 15. ἐννοίας Lᵇ Oᵇ Ald., ἔννοιαν c. c. Mi. Hel. ‖ 22. ὑπάρχειν Rr. ‖ τινος Lᵇ Oᵇ Ald. Hel. Ar. ‖ ὡς om. Kᵇ Ald., c. c. add. Hel. ‖ 24. ἰσχύῃ mg. Bas.[3] Bk. Rr., ἐνισχύῃ Mᵇ Oᵇ ‖ δεῖ ΓMᵇ, δέει Lᵇ, δέῃ c. c. Bk. Rr. ‖ 25. ἤθεσι Lᵇ Ald., ἔθεσι c. c. Hel. ‖ 27. ἂν Lᵇ Oᵇ ‖ συνίῃ Lᵇ Ald., συνίησιν Mᵇ, συνίοι Coraes.

(IX)
8 οὐ δοκεῖ λόγῳ ὑπείκειν τὸ πάθος ἀλλὰ βίᾳ. δεῖ δὴ τὸ ἦθος προϋπάρχειν πως οἰκεῖον τῆς ἀρετῆς, στέργον τὸ καλὸν καὶ δυσχεραῖνον τὸ αἰσχρόν. ἐκ νέου δ' ἀγωγῆς ὀρθῆς τυχεῖν πρὸς ἀρετὴν χαλεπὸν μὴ ὑπὸ τοιούτοις τραφέντα νόμοις· τὸ γὰρ σωφρόνως καὶ καρτερικῶς ζῆν οὐχ ἡδὺ τοῖς πολλοῖς, ἄλλως τε καὶ νέοις. διὸ νόμοις δεῖ τετάχθαι τὴν τροφὴν καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα· οὐκ ἔσται γὰρ λυπηρὰ συνήθη γινό-
9 μενα. οὐχ ἱκανὸν δ' ἴσως νέους ὄντας τροφῆς καὶ ἐπιμελείας 1180a
τυχεῖν ὀρθῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀνδρωθέντας δεῖ ἐπιτηδεύειν αὐτὰ καὶ ἐθίζεσθαι, καὶ περὶ ταῦτα δεοίμεθ' ἂν νόμων, καὶ ὅλως δὴ περὶ πάντα τὸν βίον· οἱ γὰρ πολλοὶ ἀνάγκῃ
10 μᾶλλον ἢ λόγῳ πειθαρχοῦσιν καὶ ζημίαις ἢ τῷ καλῷ. διόπερ οἴονταί τινες τοὺς νομοθετοῦντας δεῖν μὲν παρακαλεῖν ἐπὶ τὴν ἀρετὴν καὶ προτρέπεσθαι τοῦ καλοῦ χάριν, ὡς ἐπακουσομένων τῶν ἐπιεικῶς τοῖς ἔθεσι προηγμένων, ἀπειθοῦσι δὲ καὶ ἀφυεστέροις οὖσιν κολάσεις [τε] καὶ τιμωρίας ἐπιτιθέναι, τοὺς δ' ἀνιάτους ὅλως ἐξορίζειν· τὸν μὲν γὰρ ἐπιεικῆ καὶ πρὸς τὸ καλὸν ζῶντα τῷ λόγῳ πειθαρχήσειν, τὸν δὲ φαῦλον ἡδονῆς ὀρεγόμενον λύπῃ κολάζεσθαι ὥσπερ ὑποζύγιον. διὸ καί φασι δεῖν τοιαύτας γίνεσθαι τὰς λύπας αἳ μάλιστ' ἐναντιοῦνται
11 ταῖς ἀγαπωμέναις ἡδοναῖς. — εἰ δ' οὖν, καθάπερ εἴρηται, τὸν ἐσόμενον ἀγαθὸν τραφῆναι καλῶς δεῖ καὶ ἐθισθῆναι, εἶθ' οὕτως ἐν ἐπιτηδεύμασιν ἐπιεικέσι ζῆν καὶ μήτ' ἄκοντα μήθ' ἑκόντα πράττειν τὰ φαῦλα, ταῦτα δὲ γίνοιτ' ἂν βιουμέ-
12 νοις κατά τινα νοῦν καὶ τάξιν ὀρθήν, ἔχουσαν ἰσχύν· ἡ μὲν οὖν πατρικὴ πρόσταξις οὐκ ἔχει τὸ ἰσχυρὸν οὐδὲ τὸ ἀναγκαῖον,

29. *ἔθος* Hel., *ἦθος* c. c. Mi. ‖ 35. *γενόμενα* O^b Ald. Hel. ‖ 1180a, 3. *αὐτὰ* corruptum esse suspicatur Rr. ‖ *ἂν* om. *Γ*L^b ‖ 7. *ἐπακουσομένοις* M^b, *ὑπακουσομένων* O^b Ald. Bk. Rr. ‖ 8. *ἐπιεικῶν* *Π*^2 O^b Hel. Ar. ‖ *προηγμένων* K^b Hel., *προηγμένοις* M^b, *προηγουμένοις* *Γ* et pr. Par. 1417, *προηγουμένως* L^b O^b Ald. et corr. Par. 1417 ‖ 9. *τε* *Γ*H^a N^b Bk. Rr., om. *Π* Ald. Hel. ‖ *ἐπιτιθεμένους* M^b, *ἐπιτιθέμεναι* O^b, *ἐπιτιθέναι* c. c. Hel. Ar. ‖ 10. *καὶ* om. *Π*^1, c. c. add. Hel. Ar. ‖ 17. *δὴ* Ar. (male) ‖ 19. *οὐδὲ* *Γ* Ald., *οὔτε δὴ* L^b, *οὐδὲ δὴ* c. c. H^a N^b.

οὐδὲ δὴ ὅλως ἡ ἑνὸς ἀνδρός, μὴ βασιλέως ὄντος ἤ τινος τοιού-
του, ὁ δὲ νόμος ἀναγκαστικὴν ἔχει δύναμιν, λόγος ὢν ἀπό
τινος φρονήσεως καὶ νοῦ. καὶ τῶν μὲν ἀνθρώπων ἐχθαίρουσι
τοὺς ἐναντιουμένους ταῖς ὁρμαῖς, κἂν ὀρθῶς αὐτὸ δρῶσιν· ὁ δὲ
νόμος οὐκ ἔστιν ἐπαχθὴς τάττων τὸ ἐπιεικές. ἐν μόνῃ δὲ τῇ 13
Λακεδαιμονίων πόλει μετ' ὀλίγων ὁ νομοθέτης ἐπιμέλειαν
δοκεῖ πεποιῆσθαι τροφῆς τε καὶ ἐπιτηδευμάτων· ἐν δὲ ταῖς
πλείσταις τῶν πόλεων ἐξημέληται περὶ τῶν τοιούτων, καὶ ζῇ
ἕκαστος ὡς βούλεται, κυκλωπικῶς θεμιστεύων παίδων ἠδ'
ἀλόχου. κράτιστον μὲν οὖν τὸ γίνεσθαι κοινὴν ἐπιμέλειαν καὶ 14
ὀρθὴν καὶ δρᾶν αὐτὸ δύνασθαι· κοινῇ δ' ἐξαμελουμένων
ἑκάστῳ δόξειεν ἂν προσήκειν τοῖς σφετέροις τέκνοις καὶ φί-
λοις εἰς ἀρετὴν συμβάλλεσθαι, ἢ προαιρεῖσθαί γε. μάλιστα
δ' ἂν τοῦτο δύνασθαι δόξειεν ἐκ τῶν εἰρημένων νομοθετικὸς
γενόμενος· αἱ μὲν γὰρ κοιναὶ ἐπιμέλειαι δῆλον ὅτι διὰ νό-
μων γίνονται, ἐπιεικεῖς δὲ αἱ διὰ τῶν σπουδαίων. γεγραμ-
μένων δ' ἢ ἀγράφων, οὐδὲν ἂν δόξειε διαφέρειν, οὐδὲ δι' ὧν
εἷς ἢ πολλοὶ παιδευθήσονται, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ μουσικῆς καὶ
γυμναστικῆς καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων. ὥσπερ γὰρ ἐν
ταῖς πόλεσιν ἐνισχύει τὰ νόμιμα καὶ τὰ ἔθη, οὕτως καὶ ἐν
οἰκίαις οἱ πατρικοὶ λόγοι καὶ τὰ ἔθη, καὶ ἔτι μᾶλλον διὰ
τὴν συγγένειαν καὶ τὰς εὐεργεσίας· προϋπάρχουσι γὰρ στέρ-
γοντες καὶ εὐπειθεῖς τῇ φύσει. ἔτι δὲ καὶ διαφέρουσιν αἱ 15
καθ' ἕκαστον παιδεῖαι τῶν κοινῶν, ὥσπερ ἐπ' ἰατρικῆς· κα-
θόλου μὲν γὰρ τῷ πυρέττοντι συμφέρει ἡσυχία καὶ ἀσιτία,
τινὶ δ' ἴσως οὔ, ὅ τε πυκτικὸς ἴσως οὐ πᾶσι τὴν αὐτὴν μάχην

22. ἐχθαίρουσι K^b Hel., ἐχθραίνουσι c. c. Mi. ‖ 29. τὸ om. $L^b O^b$, c. c. add. Hel. ‖ γίνεσθαι Hel. Ald., γίγνεσθαι L^b $Bk.^1$ Rr., γενέσθαι $\Pi^1 O^b$ ‖ 32. μᾶλλον Π^1 † ‖ 33. δύνασθαι c. c. Mi. Hel. Ar. et rc. K^b, τιμᾶσθαι pr. K^b, om. O^b ‖ 1180b, 1. δὲ Hel., καὶ Ald., om. K^b ‖ 4. ἔθη M^b Ald. Mi. Hel., ἤθη $K^b L^b O^b$ ‖ 5. ἤθη $L^b O^b$ Hel. ‖ 7. καὶ post δὲ om. $M^b O^b$ ‖ 8. ἰατρικῆς ⟨καὶ γυμναστικῆς⟩ ci. Coraes ‖ 9. ἡσυχία καὶ ἀσιτία $\Pi^1 O^b$ Mi., ἀσιτία καὶ ἡσυχία Π^2 Hel. Ar. ‖ 10. μάχην] ἀνάγκην Scaliger.

(IX)

περιτίθησιν. ἐξακριβοῦσθαι δὴ δόξειεν ἂν μᾶλλον τὸ καθ' ἕκαστον ἰδίας τῆς ἐπιμελείας γινομένης· μᾶλλον γὰρ τοῦ προσφόρου τυγχάνει ἕκαστος. ἀλλ' ἐπιμεληθείη μὲν ⟨ἂν⟩ ἄριστα καθ' ἓν καὶ ἰατρὸς καὶ γυμναστὴς καὶ πᾶς ἄλλος ὁ τὸ καθόλου εἰδώς, ὅτι πᾶσιν ἢ τοῖς τοιοῖσδε· τοῦ κοινοῦ γὰρ αἱ ἐπιστῆμαι λέγονταί τε
16 *καὶ εἰσίν. οὐ μὴν ἀλλ' ἑνός τινος οὐδὲν ἴσως κωλύει καλῶς ἐπιμεληθῆναι καὶ ἀνεπιστήμονα ὄντα, τεθεαμένον δ' ἀκριβῶς τὰ συμβαίνοντα ἐφ' ἑκάστῳ δι' ἐμπειρίαν, καθάπερ καὶ ἰατροὶ ἔνιοι δοκοῦσιν ἑαυτῶν ἄριστοι εἶναι, ἑτέρῳ οὐδὲν ἂν δυνάμενοι ἐπαρκέσαι. οὐδὲν δ' ἧττον ἴσως τῷ γε βουλομένῳ τεχνικῷ γενέσθαι καὶ θεωρητικῷ ἐπὶ τὸ καθόλου βαδιστέον εἶναι δόξειεν ἄν, κἀκεῖνο γνωριστέον ὡς ἐνδέχεται· εἴρηται γὰρ ὅτι περὶ τοῦθ'*
17 *αἱ ἐπιστῆμαι. τάχα δὴ καὶ τῷ βουλομένῳ δι' ἐπιμελείας βελτίους ποιεῖν, εἴτε πολλοὺς εἴτ' ὀλίγους, νομοθετικῷ πειρατέον γενέσθαι, εἰ διὰ νόμων ἀγαθοὶ γενοίμεθ' ἄν. ὅντινα γὰρ οὖν καὶ τὸν προτεθέντα διαθεῖναι καλῶς οὐκ ἔστι τοῦ τυχόντος, ἀλλ' εἴπερ τινός, τοῦ εἰδότος, ὥσπερ ἐπὶ ἰατρικῆς καὶ τῶν λοιπῶν*
18 *ὧν ἔστιν ἐπιμέλειά τις καὶ φρόνησις. — ἆρ' οὖν μετὰ τοῦτο ἐπισκεπτέον πόθεν ἢ πῶς νομοθετικὸς γένοιτ' ἄν τις; ἢ καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων, παρὰ τῶν πολιτικῶν; μόριον γὰρ ἐδόκει τῆς πολιτικῆς εἶναι. ἢ οὐχ ὅμοιον φαίνεται ἐπὶ τῆς πολιτικῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν τε καὶ δυνάμεων; ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις οἱ αὐτοὶ φαίνονται τάς τε δυνάμεις παραδιδόντες καὶ ἐνεργοῦντες ἀπ' αὐτῶν, οἷον ἰατροὶ γραφεῖς·*

11. *δὲ* Π^2 Ar., *δὲ δὴ* M^b ‖ 13. *ἂν* add. Bk.[2] ‖ *τοῦ* post *ἄριστα* add. O^b Ald. ‖ *καθ' ὃ* *Γ*, *καθόλου* O^b, *καθ' ἕνα* Mi., *καθ' ἓν* aut *καθ' ἕνα* Hel. ‖ 14. *τοῦ καθόλου* (sic etiam Par. 1417) et *τοῦ καθένα* variae lectiones ap. Mi., *καθόλου* K^b, *universa* (= *τὰ καθόλου*?) Ar., *τὸ καθόλου* c. c. Mi. Hel. ‖ *τί* K^b Mi., *ὅ τι* *Γ*, *ὅτι* c. c. Hel. ‖ 15. *τοιοῖσ δεῖ* *Γ* et pr. K^b, *τοιοισδί* corr.[2] K^b, *τοιοῖσδε* c. c. Mi. et, ut videtur, Hel. Ar. ‖ 16. *ἀλλ'* K^b, *ἀλλὰ καὶ* c. c. Mi. Hel. Ar. Bk. ‖ 19. *ἑαυτῶν* ΓK^b L^b Hel., *ἑαυτοῖς* c. c. Ar. ‖ 23. *δὴ* Rr., *δὲ* Π^1 Bk., *δ' ἂν* Π^2 O^b ‖ 27. *ἰατρικῆς*] *ἱππικῆς* Mi. ‖ 33. *ταῖς ἄλλαις* Π^1 Hel., *τοῖς ἄλλοις* c. c. Bk. Rr. ‖ 34. *ἰατρικοὶ* $\Gamma K^b L^b$, *ἰατροὶ καὶ* Ar. Bk. Rr. (fors. recte).

(IX)

τὰ δὲ πολιτικὰ ἐπαγγέλλονται μὲν διδάσκειν οἱ σοφισταί,
1181a πράττει δ' αὐτῶν οὐδείς, ἀλλ' οἱ πολιτευόμενοι, οἳ δόξαιεν
ἂν δυνάμει τινὶ τοῦτο πράττειν καὶ ἐμπειρίᾳ μᾶλλον ἢ δια-
νοίᾳ· οὔτε γὰρ γράφοντες οὔτε λέγοντες περὶ τῶν τοιούτων
φαίνονται (καίτοι κάλλιον ἦν ἴσως ἢ λόγους δικανικούς τε
καὶ δημηγορικούς), οὐδ' αὖ πολιτικοὺς πεποιηκότες τοὺς σφε-
τέρους υἱεῖς ἤ τινας ἄλλους τῶν φίλων. εὔλογον δ' ἦν, εἴπερ 19
ἐδύναντο· οὔτε γὰρ ταῖς πόλεσιν ἄμεινον οὐδὲν κατέλιπον
ἄν, οὔθ' αὑτοῖς ὑπάρξαι προέλοιντ' ἂν μᾶλλον τῆς τοιαύτης
δυνάμεως, οὐδὲ δὴ τοῖς φιλτάτοις. οὐ μὴν μικρόν γε ἔοικεν ἡ
ἐμπειρία συμβάλλεσθαι· οὐδὲ γὰρ ἐγίνοντο ἂν διὰ τῆς πο-
λιτικῆς συνηθείας πολιτικοί· διὸ τοῖς ἐφιεμένοις περὶ πολι-
τικῆς εἰδέναι προσδεῖν ἔοικεν ἐμπειρίας. τῶν δὲ σοφιστῶν οἱ 20
ἐπαγγελλόμενοι λίαν φαίνονται πόρρω εἶναι τοῦ διδάξαι·
ὅλως γὰρ οὐδὲ ποῖόν τί ἐστιν ἢ περὶ ποῖα ἴσασιν· οὐ γὰρ ἂν
τὴν αὐτὴν τῇ ῥητορικῇ οὐδὲ χείρω ἐτίθεσαν, οὐδ' ἂν ᾤοντο
ῥᾴδιον εἶναι τὸ νομοθετῆσαι συναγαγόντι τοὺς εὐδοκιμοῦντας
τῶν νόμων· ἐκλέξασθαι γὰρ εἶναι τοὺς ἀρίστους, ὥσπερ οὐδὲ
τὴν ἐκλογὴν οὖσαν συνέσεως καὶ τὸ κρῖναι ὀρθῶς μέγιστον,
ὥσπερ ἐν τοῖς κατὰ μουσικήν. οἱ γὰρ ἔμπειροι περὶ ἕκαστα
κρίνουσιν ὀρθῶς τὰ ἔργα, καὶ δι' ὧν ἢ πῶς ἐπιτελεῖται συ-
νιᾶσιν, καὶ ποῖα ποίοις συνᾴδει· τοῖς δ' ἀπείροις ἀγαπητὸν
τὸ μὴ διαλανθάνειν εἰ εὖ ἢ κακῶς πεποίηται τὸ ἔργων, ὥσ-
περ ἐπὶ γραφικῆς. οἱ δὲ νόμοι τῆς πολιτικῆς ἔργοις ἐοίκασιν·
1181b πῶς οὖν ἐκ τούτων νομοθετικὸς γένοιτ' ἄν τις, ἢ τοὺς ἀρίστους
κρίναι; οὐ γὰρ φαίνονται οὐδ' ἰατρικοὶ ἐκ τῶν συγγραμμά- 21

1181a, 3. γὰρ secl. Scaliger ‖ 7. ἠδύναντο $L^b M^b$, ἐδύναντο c. c. Hel. ‖ 10. οὐ γὰρ ἂν ἐγίγνοντο *Γ*, ἐγίγνοντο γὰρ ἂν L^b O^b, γίγνονται γὰρ Par. 1417 Hel. † ‖ πολιτικῆς om. L^b Ar., del. rc. K^b, c. c. add. Mi. Hel. ‖ 11. μᾶλλον post συνηθείας add. $\Pi^2 O^b$ Mi. Hel. Ar. et rc. K^b ‖ 18. τοῦ Π^1, τὸ c. c. Hel. Ar. et rc. K^b ‖ 20. συνίσασιν Π^1, ἃ δεῖ συνίσασι Ald., συνίασιν ἃ δεῖ O^2, et sic ἃ δεῖ post συνιᾶσιν add. etiam *Γ* ‖ 22. τὸ om. Π^1 ‖ εἰ c. c. Mi. Ar., ἡ pr. K^b, ἢ *Γ* et corr.[2] K^b ‖ 23. τῆς πολιτικῆς pr. K^b, τοῖς πολιτικοῖς c. c. Mi. Ar. et rc. K^b.

(IX) των γίνεσθαι. καίτοι πειρῶνταί γε λέγειν οὐ μόνον τὰ θεραπεύματα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἰαθεῖεν ἂν καὶ ὡς δεῖ θεραπεύειν ἑκάστους, διελόμενοι τὰς ἕξεις. ταῦτα δὲ τοῖς μὲν ἐμπείροις ὠφέλιμα εἶναι δοκεῖ, τοῖς δ' ἀνεπιστήμοσιν ἀχρεῖα. ἴσως οὖν καὶ τῶν νόμων καὶ τῶν πολιτειῶν αἱ συναγωγαὶ τοῖς μὲν δυναμένοις θεωρῆσαι καὶ κρῖναι τί καλῶς ἢ τοὐναντίον καὶ ποῖα ποίοις ἁρμόττει εὔχρηστ' ἂν εἴη· τοῖς δ' ἄνευ ἕξεως τὰ τοιαῦτα διεξιοῦσιν τὸ μὲν κρίνειν καλῶς οὐκ ἂν ὑπάρχοι, εἰ μὴ ἄρα αὐτόματον, εὐσυνετώτεροι δ' εἰς ταῦτα τάχ' ἂν γένοιντο.

22 [παραλιπόντων οὖν τῶν προτέρων ἀνερεύνητον τὸ περὶ τῆς
νομοθεσίας, αὐτοὺς ἐπισκέψασθαι μᾶλλον βέλτιον ἴσως, καὶ
ὅλως δὴ περὶ πολιτείας, ὅπως εἰς δύναμιν ἡ περὶ τὰ ἀνθρώπινα
23 φιλοσοφία τελειωθῇ. πρῶτον μὲν οὖν εἴ τι κατὰ μέρος εἴρηται
καλῶς ὑπὸ τῶν προγενεστέρων πειραθῶμεν ἐπελθεῖν, εἶτα ἐκ
τῶν συνηγμένων πολιτειῶν θεωρῆσαι τὰ ποῖα σῴζει καὶ φθείρει
τὰς πόλεις καὶ τὰ ποῖα ἑκάστας τῶν πολιτειῶν, καὶ διὰ τίνας
αἰτίας αἳ μὲν καλῶς αἳ δὲ τοὐναντίον πολιτεύονται· θεωρηθέντων γὰρ τούτων τάχ' ἂν μᾶλλον συνίδοιμεν καὶ ποία πολιτεία
ἀρίστη, καὶ πῶς ἑκάστη ταχθεῖσα, καὶ τίσι νόμοις καὶ ἔθεσι χρωμένη. λέγωμεν οὖν ἀρξάμενοι.]

1181b, 13. παραλιπόντων — 23. ἀρξάμενοι secl. Schlosser in transl. Politicorum (Lubec. et Lips. MDCCXCVIII) I. p. 18, cf. Susem. Arist. Polit. griech. u. deutsch I. p. 71 sqq. ‖ 15. δὴ om. Π^1 O^b ‖ ἀνθρώπεια Π^1, ἀνθρώπινα c. c. Hel.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

1096b, 23. adde notam: *ψιμυθίωι* $K^b N^b$ Ald., *ψιμμιθίῳ* M^b, *ψιμμυθίῳ* c. c. Hel. Bk. Rr. ‖ 1097b, 1. *αὑτὴν* K^b, *αὐτὴν* Ald. Bk.^{1} Rr. ‖ b, 14. *τιμίαι* corr.^{2} K^b (crx. rc.), om. pr. K^b ‖ 1105a, 32. *ἐὰν καὶ*] *καὶ ἐὰν* K^b ‖ 1113b, 12. *τοῦτο — εἶναι* fort. secludenda esse ci. Susem. ‖ 24. *ἧς*] *ἠ* pr. K^b, *ἢ* corr.^{2} K^b ‖ 1122b, 18. *ἐν μεγέθει* secl. Scaliger ‖ 1123a, 10. *καὶ* post *τάφῳ* secl. Scaliger ‖ *ἔτι* Scaliger ‖ 1128b, 8. *περὶ τὴν ἡδονὴν* secl. Scaliger (male) ‖ 1130b, 23. *προσταττόμενά* lectionem fortasse probandam esse, si v. 22. *ὑπὸ* restituas, monet Rr. ‖ 33. *ἑτέρου*] *ἑτέρῳ* ci. Rr. ‖ 1132b, 13. *ἢ* secl. Scaliger ‖ 1137b, 25. *ἁμαρτάνοντος* ex Hel. ci. Ia. ‖ 30. *οἰκοδομίας* K^b, *οἰκοδομῆς* c. c. Mi. Hel. ‖ 1140a, 7. *ὥσπερ* Scaliger ‖ 20. *ἔτεξε* Scaliger ‖ 1141b, 23. *ἔστιν* — 1142a, 11. *σκεπτέον* iam secl. Chandler (Miscellaneous emendations and suggestions, Lond. MDCCCLXVI) ‖ 1149b, 17. *φρονεόντων* M^b Hel. et, ut videtur, An. ‖ 1152b, 34. *ἡδεῖαι*] *σπουδαῖαι* Chandler (male) ‖ 1153b, 18. *τύχης*] *ψυχῆς* Chandler (haud recte) ‖ 1154a, 2. *καὶ ἡ ἐνέργεια* secl. Chandler. — Ceterum O^3 codex non est Oxoniensis sed, id quod mecum communicavit Iackson, Cantabrigiensis, et quae in prolegomenis de Wilsonis sententiis rettuli correctione egent, quam alio loco divulgabo.

INDEX.*)

*) 94a — 99b = 1094a — 1099b. 100a — 181b = 1100a — 1181b.

μεταφέρειν 119b 3. 137b 1. 167a 10.

APPENDIX.

Loci Ethicorum Nicomacheorum, qui in eodem opere citantur, sunt hi:

1096a, 5. *ἐν τοῖς ἑπομένοις*] 1177a, 12—1178a, 8. 1178a, 24—b, 32 ‖ 1099a, 24. *εἴπομεν*] 1097b, 25—1098a, 17 ‖ 32. *εἴπομεν*] v. n. ad 1098a, 20 ‖ 1100b, 9. *εἴπομεν*] 1099a, 31 sqq. ‖ 34. *εἴπομεν*] v. 9—11 ‖ 1102b, 26. *εἴπομεν*] v. 13 sq. ‖ 1103b, 31. *εἰρήκαμεν*] 1103a, 31—b, 23 ‖ 33. *ὕστερον*] 1144a, 11—1145a, 6 ‖ 1104a, 2. *κατ᾽ ἀρχὰς*] 1094b, 11—27 ‖ b, 18. *πρότερον*] a, 27—b, 3 ‖ 1105a, 17. *λέγομεν*] 1103a, 31—b, 25. [1103b, 31 sq.] cf. 1104a, 27—b, 3 ‖ 1106a, 10. *πρότερον*] 1103a, 18 sqq. ‖ 24. *ἤδη — εἰρήκαμεν*] 1104a, 10—26 ‖ 1107b, 15. *ὕστερον*] 1119b, 19—1122a, 18 ‖ 21. *ὕστερον*] 1122a, 20 sqq. ‖ 24. *λέγομεν*] v. 17—19 ‖ 1109b, 1. *λέγομεν*] a, 30 sqq. ‖ 1113a, 15. *εἴρηται*] 1111b, 26 sqq. ‖ 1113b, 12. *ἦν*] 1103a, 31—b, 23. [1103b, 31 sq.] 1105a, 17—b, 18. cf. 1104a, 27—b, 3, sed v. Addenda ‖ 1115a, 7. *ἤδη*] 1103b, 16 sq. 1104a, 20 sqq. 35 sqq. b, 7 sq. [1107a, 33 sqq.] ‖ b, 25. *ἐν τοῖς πρότερον*] 1107b, 2 ‖ 1117a, 16. *ἦν*] 1115b, 11—24 ‖ b, 25. *εἴρηται*] [1104a, 22—24.] 33 sqq.

b, 5 sqq. [1107b, 4 sqq.] 1109a, 14 sqq. ‖ 1121a, 10. εἴρηται] 1119b, 27 sqq. ‖ 31. εἴρηται] v. 15—19 ‖ 1122a, 34. ὕστερον] 1123a, 19—33 ‖ b, 1. ἐν ἀρχῇ et 24. εἴρηται] a, 24—27 ‖ 34. τοιούτοις — 35. εἴρηται] v. 19—23 ‖ 1123a, 21. εἴρηται] 1122a, 30—33 ‖ 1125b, 1. εἴρηται] 1123a, 34—b, 22. [1107b, 26] ‖ 2. ἐν τοῖς πρώτοις] 1107b, 24 sqq. ‖ 13. ἐν τοῖς πρώτοις] 1107b, 32 sqq. ‖ 1126a, 31. ἐν τοῖς πρότερον] 1109b, 14—26 ‖ 1127a, 10. εἴρηται] 1126b, 14—16 ‖ 1128b, 35. ἐν τοῖς ὕστερον] 1145a, 15—1152a, 36 ‖ 1129b, 11. ἦν] a, 32 sqq. ‖ 1130b, 28. ὕστερον] si b, 6—29 Eudemo tribuenda sunt, in deperditis ultimis Ethicorum Eudemiorum capitibus: certe quae in Nic. 1179b, 20—1181b, 12 leguntur non satis complent promissi summam, magis ad eam quadrant Pol. 1276b, 16 sqq. 1278b, 1 sqq. 1288a, 32 sqq. 1293b, 1 sqq. 1328b, 33 sqq. 1333a, 11 sqq. 1337a, 3 sqq. 11 sqq. 1310a, 12 sqq. cf. 1260b, 13 sqq. ‖ 1132a, 17. ἦν] v. 14 sq. ‖ λέγομεν] 1131a, 10—14 ‖ 1133a, 26. πρότερον] v. 19 sqq. ‖ 1134b, 6. πρότερον] 1130a, 3 sq. ‖ 14. ἦν] v. 30 sq. 35 ‖ 15. ἦσαν] v. 1 sqq. ‖ 1135a, 23. πρότερον] 1111a, 22—24 vel potius E. E. 1223a, 23—1225b, 17. cf. inprimis 1224b, 13 sqq. 1225b, 1—10 ‖ 1139a, 3. πρότερον] 1102a, 27 sqq. ‖ 1140a, 21. εἴρηται] v. 9 sq. ‖ 1142a, 24. εἴρηται] 1141b, 9—16 ‖ 1144a, 31. εἴρηται] videtur hoc inter 1142b, 30 et 31 in lacuna periisse, cum neque v. 8. neque 20 sq. neque 24—26 satis respondeant ‖ 1145a, 34. ὕστερον] 1148b, 19 sqq. ‖ 35. πρότερον] 1103a, 17—1138b, 13 ‖ 1146a, 8. πρότερον] 1140b, 4 sqq. 20 sq. 1141b, 9 sqq. 1142a, 23 sqq. 1144a, 29 sq. 1144b, 32—1145a, 2 ‖ 1147b, 11. ἦν] a, 10—24 ‖ 28. ἔθεμεν] 1118a, 23 sqq. ‖ 1148a, 5. λέγομεν] 1117b, 27—1118b, 7 ‖ 25. πρότερον] v. Prolegg. p. XVII. n. ** ‖ 1149b, 27. κατ' ἀρχάς] 1148b, 15 sqq. ‖ 1150a, 11. πρότερον] 1118a, 23 sqq. ‖ 1150b, 29. ἐλέχθη] a, 21 sq. ‖ 31. ἠπορήσαμεν] 1146a, 31—b, 2 ‖ 1151a, 33. πρότερον] 1146a, 16—21 et 21—31, cf. 13—15 ‖ 1152a, 8. δέδεικται] 1144a, 29—b, 1. 1144b, 30—1145a, 6 ‖ 13. ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις] 1144a, 23—b, 4 ‖ 1152b, 5. ἔθεμεν] 1104b, 8 sq. vel potius E. E. 1220a, 34. 1221b, 39 sq. 1222a, 10—17. b, 9 ‖ 1155b, 16. ἔμπροσθεν] ut videtur, 1108b, 30 sqq., si spuria sunt verba 15. εἴρηται — 16. ἔμπροσθεν, sin genuina, loco deperdito ‖ 1157b, 26. πολλάκις] 1156b, 7 sqq. 30 sqq. 1157a, 16—33 ‖ 1158a, 33. εἴρηται] 1156b, 13 sqq. 1157a, 1—3 ‖ b, 5. εἴρηται] 1157a, 3 sqq. ‖ 1159a, 9. εἴρηται] 1155b, 31 ‖ b, 25. ἐν ἀρχῇ] 1155b, 22 sqq., quamquam haud plane eadem ibi leguntur ‖ 1161b, 11. εἴρηται] vel 1159b, 31 sq. vel si πάσῃ recte ci. Rr. (v. Addenda), 1159b, 29 ‖ 1162a, 34. ἐν ἀρχῇ] 1156a, 6 sqq. ‖ 1163b, 12. εἴρηται] 1159a, 35—b, 2, cf. 1158b, 27 sq. 1162b, 4 ‖ 33. εἴρηται] v. 12 locisque ibi ci-

tatis ‖ 1164a, 12. *εἴρηται*] 1163a, 21 sqq. cf. 1157a, 10 sqq., at prorsus eadem ne ibi quidem dicta sunt ‖ 35. *εἴρηται*] 1162b, 6—12 ‖ 1165a, 2. *εἴρηται*] 1164b, 30 sqq. ‖ 12. *πολλάκις*] 1094b, 11—27. [1098a, 26 sqq.] 1103b, 34 sqq. cf. 1109b, 14—26. 1126a, 31—b, 9 ‖ b, 6. *ἐν ἀρχῇ*] 1157a, 3 sqq. 1158b, 4 sq. 1162b, 23 sqq., quamquam similia tantum, non penitus eadem his locis inveniuntur ‖ 1165b, 16. *εἴρηται*] 1156b, 20 sqq. 34 sq. 1157b, 36. 1158b, 28. 1159b, 2 sqq. ‖ 30. *ἦν* et 31. *εἴρηται*] 1157b, 17—24. ‖ 1166a, 12 *εἴρηται*] 1113a, 32 sq. ‖ 34. *ἀφείσθω ἐπὶ τοῦ παρόντος*] cf. 1168a, 28—1169b, 2 ‖ b, 32. *πρότερον*] 1155b, 34 sqq. ‖ 1168b, 5. *εἴρηται*] 1166a, 1—34 ‖ 1169b, 29. *ἐν ἀρχῇ*] 1098a, 5 sqq. 15 sq. b, 31 sqq. ‖ 32. *ἐν ἀρχῇ*] 1099b, 10 sqq. ‖ 1170a, 15. *εἴρηται*] 1099a, 11 sqq. 1113a, 22—33 ‖ 25. *τοῖς ἐχομένοις*] 1172a, 16—1176a, 29: vix certum aliquem huius dissertationis locum respicit interpolator ‖ 1175b, 22. *εἴρηται*] 1099a, 11 sqq. v. 1 sqq. ‖ 1176a, 32. *τίθεμεν*] cf. 1094a, 18—22 cum 1095a, 15 sqq. ‖ *τὰ προειρημένα*] 1097b, 22—1102a, 4 ‖ 33. *εἴπομεν*] 1098b, 31 sqq. cf. 1095b, 31 sqq. 1100a, 8 sqq. b, 28—30. 1102b, 3 sqq. ‖ 1176b, 2. *ἐν τοῖς πρότερον*] 1098a, 5 sqq. ‖ 25. *πολλάκις*] 1113a, 32 sq. 1170a, 14 sqq. 1176a, 15 sqq. cf. 1166a, 12 sq. ‖ 1177a, 11. *πρότερον*] 1176a, 35—b, 9 ‖ 18. *εἴρηται*] v. n. ad h. l. ‖ 19. *τοῖς πρότερον*] 1098b, 17 sq. 1099a, 29 sqq. 1102b, 13 sq. 1103a, 1 sqq. 1139a, 6 sqq. 1140b, 25 sqq. 1141a, 16 sqq. 21 sqq. 1143b, 33 sqq. 1144a, 1 sqq. 1145a, 6 sqq. 1173b, 16 sqq. 1174b, 20 sqq. 1175b, 36 sqq. 1176b, 25 sqq. ‖ 1178a, 4. *πρότερον*] nisi fallor, 1168b, 31 sqq., ut *λεχθὲν* illud ad ultima tantum verba v. 7. *εἴπερ τοῦτο μάλιστα ἄνθρωπος* spectet ‖ 1180a, 14. *εἴρηται*] 1179b, 31—1180a, 5 ‖ b, 22. *εἴρηται*] v. 15 sq.

A	B	C	D	x
1146b, 14. ἔστι — 24. δέ.	1146b, 8. πρῶτον — 14. ταύτης.			
	1146b, 24. περὶ — 27. εἰδέναι.	1146b, 27. εἰ — 30. Ἡράκλειτος.		
	1146b, 31. ἀλλ' — 1147a, 9. θαυμαστόν.	1147a, 10. ἔτι — b, 9. ἀκούειν.		
	1147b, 9. ἐπεὶ — 17. αἰσθητικῆς (?).			
				1147b, 18. περὶ — 20. εἰρήσθω.
	1147b, 20. πότερον — 23. φανερόν.			
	1147b, 23. ἐπεὶ — 1148a, 17. προαιροῦνται. **.	1148a, 22. ἐπεὶ — 14. φαμέν. **. 1150a, 25. τῶν — 27. ἀλλήλων. **.		
	17. διὸ — 22. ἰσχυρά.	1148b, 27. παντὶ — 31. ἀκρατοῦς.		
				1149b, 23. ὡς — 26. δῆλον.
	1149b, 27. αὐτῶν — 29. νοσήματα.		1148b, 15. ἐπεὶ — 34. ἔθος.	
	1149b, 30. τούτων — 1150a, 5. ἀρχή.	1149a, 12. τούτων — 20. μόνη.	1148b, 34. τὸ — 1149a, 12. νοσηματώδεις.	
				1150a, 6. παραπλήσιον — 8. θηρίον (= 3—5).
		1149a, 21. ὅτι — 24. δῆλον.		
		1149a, 24. ὅτι — b, 23. ὕβρις.		
1152a, 25. ἔστι — 27. δυνάμεως.	1150a, 9. περὶ — 16. χείρους.	1150a, 16. ἐπεὶ — 24. προαίρεσιν. 31. τῶν — b, 19. ἐστίν.		
	1150b, 19. ἀκρασίας — 28. φαντασία.			
				1150b, 29. ἔστι — 36. λανθάνει.*)
1151a, 1. αὐτῶν — 5. πολλοί.**)	1152a, 27. εὐιατοτέρα — 33. εἶναι.			
				1151a, 5. ὅτι — 11. δέ.*)
	1151a, 19. σώφρων — 28. φαύλη.**)	1151a, 11. ἐπεὶ — 18. ἀρχήν.**)		
				1151a, 29. πότερον — b, 22. αἰσχράν.
	1151b, 23. ἐπεὶ — 1152a, 6. οὐκ οἰόμενος.			
	1146a, 4. φρονήσεως — 9. ἀρετάς.	1152a, 6. οὐδ' — 14. προαίρεσιν.		
				1152a, 14. οὐδὲ — 24. χρωμένη.

*) Membra aut ita: 1150b, 35. καὶ ὅλως — 36. οὐ λανθάνει + 1151a, 6 sqq. τὸ sqq. = 1151a, 5. ὅτι — 6. ἴσως aut ita potius: 1150b, 35. καὶ ὅλως — κακίας + 1151a, 6 sqq. τὸ sqq. = 1151a, 5. ὅτι — 6. φανερόν + 1150b, 36. ἡ μὲν — οὐ λανθάνει + 1151a, 6. ἀλλὰ πῇ ἴσως ordinanda aut 1151a, 5. ὅτι — 6. ἴσως a compilatore adiecta esse conicit Wilson, at nulla harum rationum omnes offensiones tolli ipse concedit.

**) Haec sunt falsissima: perversa interpretatione continuationem sententiarum ipse demum corrupit Wilson: nam ἀρετή 1151a, 15 non ad ἐγκράτειαν tendit, sed ad σωφροσύνην.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI

ΤΩΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΙ ΣΥΛΛΟΓΩΙ
ΤΩΙ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΔΙΑ ΕΙΚΟΣΙΠΕΝΤΕΤΗΡΙΔΟΣ

ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΚΑΛΛΙΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΑΜΕΝΩΙ ΣΠΟΥΔΗΝ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟΥ ΣΤΑΓΕΙΡΙΤΟΥ

ΤΑ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΑ ΔΙΩΡΘΩΜΕΝΑ

ΑΝΕΘΗΚΕΝ

ΧΡΙΣΤΟΣ Ο ΕΚΔΟΤΗΣ

PRAEFATIO.

Ad amores iuvenis senem redire quod aiunt, hoc meae quoque menti obversabatur, cum bibliopola honestissimus me compelleret, ut editionem operum Aristotelis consilio meo et opera adornandam curarem. Recepi enim in me curam recognoscendi praeter aureum libellum de arte poetica amplos hos libros metaphysicorum, ne Studia mea in Aristotelis libros metaphysicos collata, quibus abhinc triginta duobus annis in universitate Berolinensi summos in philosophia honores nactus eram, cumulo et fructu carerent. Neque me deterrebant harum disputationum, quarum subtilitate iuvenis, quod mireris, magis quam viri animus obstrictus tenebatur, spinae et argutiae, quandoquidem opera Imm. Bekkeri et Herm. Bonitzii, qui hos libros anno MDCCCXXXI alter, alter anno MDCCCXLIII recensuerant, adeo viam praemunitam existimabam, ut timendum mihi non esset ne diutius quam vellem operosa hac cura a studio optimorum scriptorum avocarer. Sed huius quidem rei spes me nonnihil fefellit; quamquam enim opinionem, quam antea de meritis illorum virorum conceperam, iterata lectione comprobatam cognovi, tamen non solum emendandi acumini non ita exiguum campum relictum, sed etiam fundamentum firmius arti textus constituendi substruendum esse intellexi.

Primum omnium mihi quaerendum fuit, ex quindecim libris, quorum scripturas Bekkerus primus exscripserat et

Bonitzius integras in apparatum criticum suae editionis receperat, qui abici possent, qui retineri deberent. Atque hoc quidem fieri non posse dudum intellectum erat, ut omnium codicum traditio ad unam stirpem unumque archetypum revocaretur. Namque antiquissimi et integerrimi codices ita lacunis laborant, ut alter ex altero plus viginti locis suppleri debeat. Verba autem in altera librorum classe plene perscripta, in altera homoioteleuto pleraque hausta si examinaveris, nullus tu dubites, quin non ingenio interpretis vel doctissimi suppleta, sed ex integriore fonte ab librario sui exemplaris fidem diligentius exprimente transcripta sint. Haec cum certa et indubitata sint neque prolixiore demonstratione indigeant, rivulis minimum duobus textum metaphysicorum ex antiquitate ad nostram memoriam permanasse nobis statuendum est, cuius quidem duplicis traditionis testes sunt optimi et antiquissimi duo:

A^b. codex Laurentianus 87, 12 membranaceus, scriptus, ut mihi quidem et Vitellio iudici peritissimo visum est, saeculo XII (saeculo XIII in catalogo Blandiniano adscribitur). Exaratus est duabus manibus, diligentius usque ad fol. 485 sive pag. 1073 a, 1 editionis Bekkerianae, inde usque ad finem operis sive fol. 486—603 festinatiore stilo; tertia manus varias lectiones in margine et supra lineam adiecit et cum alia tum *ν ἐφελκυστικὰ* ante consonas litteras etiam in clausulis sententiarum erasit. In corrigenda prima manu et variis lectionibus adnotandis ista manus emendatrix exemplari codicis E simillimo usa esse videtur nullo examine adhibito, unde etiam menda illius codicis, veluti p. 1093 b, 18, tamquam emendatae lectiones relatae sunt; ceterum ea sat neglegenter suo munere functa lacunas multas codicis ex pleniore codice non explevit. Originem duxit liber ex voluminibus papyraceis,

quorum versus decimus quisque in priore parte operis usque ad fol. 485 maioribus litteris initialibus indicatus est. Scripturae continuae codicis archetypi haud pauca vestigia relicta sunt, quorum insignia sunt p. 1044 a, 3 *εἶναι αἰτίῳ* pro *εἶναί τι ᾧ*, 1044 b, 19 *τοιάδ' εἶναι* pro *τοιαδί. ναί*, 1077 b, 14 *οὐδὲν τοῖς* pro *οὐδ' ἐν τοῖς*, 1074 b, 17 *μηδ' ἐννοεῖ* pro *μηδὲν νοεῖ*; eiusdem libri archetypi quadratam litteraturam testantur nonnulli errores hoc modo facile explicandi, velut *δεῖ* (*ΔΕΙ*) pro *ἀεί* (*ΑΕΙ*) p. 998 b, 17. 1016 a, 15. 1026 a, 21, *σύνοδος* (*ΣΥΝΟΔΟΣ*) pro *σύνολος* (*ΣΥΝΟΛΟΣ*) p. 1037 a, 30, *οὔτ' ἂν* (*ΟΥΤΑΝ*) pro *οὐ πᾶν* (*ΟΥΠΑΝ*) p. 1024 a, 27, *δὴ* (*ΔΗ*) pro *ἂν* (*ΑΝ*) p. 1049 a, 3. In eodem archetypo ne singulos quidem libros maiore intervallo diremptos fuisse inde concludo, quod librorum *ΔΘΚ* prima verba bis, et in initio sequentis et in fine antecedentis libri, scripta sunt. Iota subscriptum quod dicitur fere omissum est, hic illic post vocalem longam tam tenue exaratum, ut cum puncto facile permutari possit; quae cum ita sint, ne tu ex hoc codice multum auxilii exspectes, si utrum *οὐσίᾳ* an *οὐσία* scribendum sit quaeritur. Textum philosophi undequaque ambit commentarius Alexandri Aphrodisiensis minoribus ille litteris scriptus, cuius lectiones aliquot cum Bekkerus enotasset, Bonitzius eas non ita referre debebat, ut Alexandrum et scholiastam cod. A^b tamquam duos testes laudaret. Contulerunt codicem primi multasque eius lectiones receperunt Brandisius et Bekkerus; ipse postquam locos, de quorum lectione dubitarem, mihi enotavi, iterum codicem Florentiae vernis feriis huius anni examinavi et excussi; quam necessaria autem nec non fructuosa haec cura fuerit, persuadebunt tibi, benevole lector, permulti loci, quibus partim emendationes doctorum virorum auctoritate horum membranorum confirmavi, ut p. 990 b, 19.

1016a, 29. 1036b, 17. 1046b, 3. 1047a, 6. 1048b, 6. 1059a, 30, partim Bekkeri errores in codice excutiendo commissos correxi, ut p. 990a, 30. 1010b, 2. 35. 1017a, 6. 1086a, 6. 1072a, 16. 32. 1084b, 19. 1093b, 18, partim denique novas lectiones in lucem protraxi, ut p. 1000b, 18. 1036a, 6. 1074a, 10. Accuratius vero de hoc codice eiusque archetypo disserui in commentatione, Kritische Beiträge zur Metaphysik des Aristoteles, edita illa in Sitzungsberichte der bayer. Akademie 7. Nov. 1885 p. 405 sqq.

E. codex Parisinus graecus 1853 membranaceus, olim Mediceus saec. X, continet praeter alia opera Aristotelis metaphysica foliis 225—307. Immerito eum Bonitzius in commentario suo p. XVI ut in libris physicis eximiae, ita exiguae esse in metaphysicis fidei dicit; etenim in his quoque non solum multis antiquae scripturae testimoniis excellit, sed etiam alterius recensionis, quam saepe parem, aliquotiens etiam praestantiorem ducas, integerrimus et locupletissimus fons est. Ab archetypi sui papyracei forma magis hic quidem quam cod. A^b distat neque ullis veteris stichometriae vestigiis insignis est, sed iota quod dicunt subscriptum fere ubique servavit, orthographiam antiquam multorum vocabulorum, velut *αἰεί*, *᾿Αθήνηισι*, *ἀνωτέρωι*, *ἅμαι*, *ἑαυτῆς*, *ἐάν* fidelius etiam quam cod. A^b expressit, scholia denique in margine adscripta habet praeter iuniora ex Asclepio exscripta praestantissima quaedam manu vetustiore exarata, velut quae ad p. 993a, 29 in huius editionis apparatu critico exhibuimus. Verum ut praestantia codicis E plane cognosceretur, nova post Bekkerum collatione opus fuit, quam ut commode institueremus insigni benevolentiae debemus antistitum bibliothecae Parisiensis, qui codicem pretiosissimum per sex hebdomades in hac urbe nobis usurpandum concesserunt. Inde non

solum multas easdemque gravissimas lectiones a Bekkero vel praeteritas vel falso relatas in lucem protraxi (v. 1009b, 19. 1018b, 19. 1022b, 21. 1037b, 4. 1048a, 18. 1049b, 7. 1074a, 20), sed etiam rasuris et correcturis diligentius examinatis ex uno codice quasi duos recuperavi. Vir enim doctus saeculi XV, ante quem iam duae aliae manus aliquanto vetustiores minutulas notas passim margini adsperserant, totum codicem ita retractavit, ut partim calami lapsus primarii librarii corrigeret, *ν ἐφελκυστικὰ* ante consonas eraderet, compendia scripturae difficiliora lectu solveret, partim varias lectiones cum ex Alexandri commentariis (v. 990a, 24. 996b, 24. 1008b, 11. 1016b, 11. 1017b, 1. 1020b, 33. 1026a, 18. 1027a, 34. 1035a, 22. 1041b, 1. 1056b, 13. 983a, 16, ubi additum *γρ. τῷ ἐλαχίστῳ καὶ ταύτην μᾶλλον τὴν γραφὴν οἶδεν Ἀλέξανδρος*), tum ex codice A^b aut ipso aut eius simillimo (v. 1004a, 32. 1031a, 1. 1040a, 15. 1043a, 22. 1043b, 9. 1047b, 11. 1044b, 24. 1045b, 19—21, ubi adnotatum *ταῦτα ἐν πολλοῖς οὐ φέρεται*) vel aliis fontibus (v. 987b, 24. 1024a, 13. 982a, 21, ubi in margine adscriptum *ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων λείπεται τὸ πάντα ὡς ἀπὸ κοινοῦ λαμβανόμενον*) excerptas in margine aut supra lineam adnotaret, rem dignissimam notatu, unde cognoscas ne illis quidem temporibus Probos suos defuisse; sed ne is quidem oleum perdet, qui data opera inquisiverit quibusnam ex fontibus scholia huius codicis in quarto volumine editionis academicae Berolinensis publici iuris facta emanasse videantur.

His duobus codicibus omnem traditionem librorum niti equidem neque hariolor neque pro explorato contendo, at tamen veri simillimum esse iudico, cuius rei praecipuum argumentum hoc est, quod ut multae lacunae codicis A^b ope codicis E et versa vice explentur, ita nullum supplementum textus a reliquis codicibus suppeditatur. Nam

uno loco p. 999a, 30, quo amborum codicum A^bE textum mancum esse ex critico apparatu Bekkeri colligendum fuit, verba *ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὰ γένη εἶναι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα* ipse codex A^b iterum a me examinatus plane scripta exhibet. Exemplum vero levissimum p. 1020a, 21 *καὶ βαθὺ καὶ ταπεινόν*, quod post *τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον καὶ μακρὸν καὶ βραχὺ καὶ πλατὺ καὶ στενόν* re vera in codd. A^bE deest, aut ne Aristoteles quidem adiecit aut is, qui Aldinam editionem paravit, facili opera de suo supplevit; quod idem valet de loco 995b, 21 *περὶ ταὐτοῦ καὶ ἑτέρου καὶ ὁμοίου καὶ ἀνομοίου καὶ ἐναντιότητος καὶ περὶ προτέρου καὶ ὑστέρου*, ubi quod *καὶ ταὐτότητος* ante *καὶ ἐναντιότητος* in cod. S insertum est librariorum Byzantinorum ingenia non excedit. Restabant fere quadraginta loci, quibus in A^bE corrupta, in reliquis codicibus vel in versione Bessarionis Aldinave editione integra vel quae magis arrideret lectio ferebatur; ex his nonnulli eique gravissimi codicibus A^bE iterum excussis nihil iam contra eorum auctoritatem valent, nempe 980a, 26. 1006b, 31. 1009b, 19. 1018b, 19. 1022b, 21. 1028a, 36. 1031a, 13. 1031b, 6. 1036a, 6. 1036b, 17. 1051b, 7. 34. 1053a, 20. 1058b, 30. 1059a, 30. 1082a, 31, quibus ex locis eximie dignus est cui animum advertas p. 1009b, 19, ubi in versu Empedoclis *πρὸς παρεὸν γὰρ μῆτις ἐναύξεται* genuina lectio *ἀέξεται* pro *ἐναύξεται* prima manu cod. E exhibita sed secunda manu erasa et in *ἐναύξεται* perperam mutata est; pleraeque autem corruptelae codd. A^bE, velut 984b, 26. 986a, 11. 995a, 27. 1009b, 27. 1010a, 31. 1024a, 27. 1025a, 9. 26. 1027b, 24. 1030a, 5. 1031a, 21. 1037a, 5. 1043a, 15 1046b, 22. 1051a, 27. 1053a, 32. 1066a, 4 et 1067b, 8 (conf. phys. in app. crit. allata) 1076b, 39 (conf. Alex.) 1080b, 4. 1086b, 36. 1089a, 22. 1092b, 17, etiam sine subsidio codicum ab librariis seu editoribus facili

opera sanari poterant; qui restant loci 984a, 26. 986a, 34. 1012a, 16. 1015a, 2. 1016a, 18. 30. 1018b, 16. 1021a, 6. 1032b, 24. 1040a, 6. 1045a, 4. 1047a, 27. 1047b, 7 et 10. 1053a, 20. 1073b, 35. 1090a, 18. 1093b, 11 ita comparati sunt, ut aut utra lectio vera sit tuo iure dubites, aut maiorem labem orationem philosophi traxisse suspiceris, aut denique non constet utrum emendata quae in editionibus iam circumfertur lectio codicum nondum excussorum fidei an editorum acumini debeatur. Quae cum ita sint, molesto supersedere labore alios praeter A^bE codices excutiendi mihi licere credidi et Bekkeri farraginem lectionum codicum deteriorum forti animo abieci, quo facto pretium mei critici apparatus non minutum, sed auctum esse sobrii iudices et amatores librorum in breve coactorum facile mihi concedent. Paucis tantum locis, ubi recepta lectio auctoritate codicum A^bE non nititur aut alio nomine lectio deteriorum codicum notabilis mihi videbatur, commemorati a me sunt libri hice:

T cod. Vaticanus 256 bombycinus anno 1321 exaratus, quem codicem, licet plurimis locis cum E conspiret, tamen a stirpe codicis A^b propagatum esse inde apparet, quod p. 1042a, 35 litteram initialem in cod. A^b vacuam relictam falso supplevit.

S cod. Laurentianus 81, 1 chartaceus saeculi partim XII partim XIII.

H^a cod. Marcianus 214 membraneus saeculi, ut fertur, circiter XI(?).

H^b cod. Parisinus 1901 membraneus saec. XIV, in quo codice commentariis Asclepii verba Aristotelis per lemmata inserta sunt.

G^b cod. Paris 1896 et I^b cod. Coislinianus 161, ex quibus codicibus Syriani commentarios ad libros *ΒΓΜΝ* Bekkerus exscripsit.

Aldina editio, quae prodiit anno 1498 et multum cum cod. T conspirat.

Bessarion interpres metaphysicorum diligentissimus et acutissimus, qui magis, opinor, ingenii sagacitate quam librorum subsidio locos corruptos multos feliciter emendavit.

Praeter codices ad textum philosophi emendandum veteres commentarios Alexandri Aphrodisiensis sedulo adsciscendos neque commenta Asclepii, Syriani, Themistii, nec non Simplicii ad locum astronomicum Λ 8 seu de coelo II 12 spernenda esse Bonitzius et recte intellexit et praeclaro exemplo docuit. Itaque augmentum apparatus critici, quod ille excerptis lectionibus veterum interpretum paravit, meum quoque in usum converti, ita tamen ut Alexandrum iteratis curis perlustrarem et non semel a Bonitzio tacite sed consulto recederem, Asclepii autem codicem Monacensem 103 nonnullis locis denuo inspicerem. Novam editionem veterum commentariorum, qua paranda academia Berolinensis novum folium palmae meritorum de Aristotelis studiis resuscitandis ac promovendis addit, quod non exspectavi, veniam mihi iudices aequos daturos spero; neque enim fas esse duxi desideria philologorum, qui bibliothecam Teubnerianam editione operum sagacissimi et doctissimi philosophi carere dudum aegre ferebant, diutius remorari neque ad metaphysicorum textum emendandum multum fructus speravi ex nova editione commentatorum veterum redundaturum esse. [Asclepii comm. iam edita vol. VI.]

Haec sufficiant de subsidiis in critico apparatu huius editionis adhibitis; iam ad alteram partem huius praefationis transeam, ut quid consilii et rationis in his subsidiis adhibendis et oratione Aristotelis a maculis traditionis liberanda secutus sim paucis exponam. Atque primum quod duobus fontibus hi libri ad nos permanaverunt, hoc cum magna commoda habeat iis locis, quibus

in alteratra classe codicum oratio aut manca aut corrupta est, saepe tamen difficilem reddit optionem. Hoc in delectu inde profectus sum, quod codices A^b E, licet prior paullo alterum dignitate superet, tamen pari fere fide et auctoritate sunt; quamobrem sicubi ratio nihil ponderis alteriutri lectioni addat, lectionem codicis A^b recipiendam duxi, sed ubicunque leges grammaticae, dicendi elegantiae, argumentationis ordo, denique librariorum consuetudo antiquis et raris formis tritas et recentes substituendi alteri lectioni plus faveat, rationis causam potiorem habui quam auctoritatis. Sic cum Blassii rationes subtili de hiatu commentatione in Mus. Rhen. XXX 481—505 expositas probassem, eas lectiones praetuli, quae hiantis orationis sordibus carent, velut

987b, 19 *ᾠήθη τῶν ὄντων εἶναι* E: *τῶν ὄντων ᾠήθη εἶναι* A^b
988a, 5: *τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ* E: *τὸ μὲν γὰρ θῆλυ ὑπὸ* A^b
1000b, 5 *τὰ στοιχεῖα πάντα* E: *τὰ στοιχεῖα ἅπαντα* A^b
1001a, 33 *τὸν Παρμενίδου συμβαίνειν ἀνάγκη* E: *Παρμενίδου ἀνάγκη συμβ.* A^b
1006b, 14 *ἀνθρώπῳ μὴ εἶναι* A^b: *μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ* E
1031b, 17: *ἀναγκαῖον εἶναι* E: *ἀνάγκη εἶναι* A^b
1932a, 4 *ὁ αὐτὸς ἔσται λόγος* E: *ἔσται ὁ αὐτὸς λόγος* A^b
1052a, 21 *ὧν ἀδιαιρετώτερα* A^b: *οὗ ἀδιαιρ.* E.

Tum logicam collocationem verborum cum scribae quicunque recenti lingua utebantur adamarent veteribusque scriptis ut inferrent facile adducerentur, lectum et elegantem verborum ordinem anteposui, velut

987a, 20 *τοῦτον ἀπεφήνατο τὸν τρόπον* E: *ἀπεφήναντο τοῦτον τὸν τρόπον* A^b
989b, 34 *πραγματεύοντα περὶ φύσεως πάντα* E: *πρ. πάντα περὶ φύσ.* A^b

1013a, 18 *πασῶν μὲν οὖν κοινὸν τῶν ἀρχῶν* E: *πασῶν μὲν οὖν τῶν ἀρχ. κοιν.* A^b
1041b, 20 *ὁ αὐτὸς ἔσται λόγος* A^b: *ὁ αὐτὸς λόγος ἔσται* E.

Denique cum libri non solum Aristotelis sed omnium scriptorum volventibus annis non tam decrescere quam additamentis interpretum adcrescere soleant, breviorem textum sive in A^b sive in E exstet praeferendum existimavi; inde p. 988a, 5 *ὁμοίως δ' ἔχει καὶ τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ. τὸ μὲν γὰρ [θῆλυ] ὑπὸ μιᾶς πληροῦται ὀχείας, τὸ δ' ἄρρεν πολλὰ πληροῖ* alterum *θῆλυ* auctoritatem cod. E secutus eieci et p. 1030a, 9 *ἔσται γὰρ ὄνομα ὁτῳοῦν λόγῳ [ταὐτόν]* supervacaneum *ταὐτὸν* quod in A^b deest ab interprete interpolatum esse significavi.

Orthographicae res, *ν ἐφελκυστικὰ* modo omissa modo addita, *οὕτως* et *οὕτω*, *ἕνεκεν* et *ἕνεκα*, *εὐθὺς* et *εὐθύ*, *γίγνεται* et *γίνεται*, *γιγνώσκω* et *γινώσκω* inter se commutata, synizeses nunc admissae nunc solutae, quanta negotia faciant editori graeci scriptoris, sciunt qui graecos codices cum pulvisculo excutiendi laborem exantlarunt. Felicior quidem sors iis philologis obtigit, quorum vitae cursus in ea tempora delatus est, quibus apicum et similium quisquiliarum curiosas quaestiones deridebant magis quam exigebant. Nunc cum plerique tales quaestiunculas grammaticas prolixis commentariis pertractant et paene pluris quam rerum explanationes aestimant, nos quoque quamvis recalcitrantes *ἀνάγκης εἰς ζυγὸν καθέσταμεν.* Neque hoc mihi in metaphysicis Aristotelis permissum fuit quod Vahlenio in poeticis, ut nihil curans analogiam, nihil titulorum aequalium usum unius codicis scripturas religiose repraesentarem, siquidem his ipsis in rebus plurimum inter se discordant A^b et E. Itaque versicolorem tunicam ut in vita ita in libris perosus cum priscas formas passim in codicibus optimis servatas ex constanti

scribendi usu Aristotelis fluxisse mihi persuasissem, hunc in modum res orthographicas ordinavi:

γίγνεσθαι et *γιγνώσκω*, quae in A^b tantum non semper, in E longe plurimis locis cum *γν* scripta sunt, omnibus locis reposui, neque operae pretium esse putavi adnotare, si quo loco in alterumutrum aut in utrumque codicem novicia scriptura immigravit.

οὐδείς et *μηδείς* in A^b plerumque, raro *οὐθείς* et *μηθείς* exarata sunt; crebrior est usus litterae *θ* in E neque tamen tam frequens quam in editionibus; ego constanter litteram mediam revocavi neque discrepantiam codicum adnotavi, licet me non fugiat iam Aristotelis aetate *μηθείς* pro *μηδείς* scribi coeptum esse, de qua re confer sodes G. Meyeri grammaticam graecam p. 215. Veri enim simile esse mihi videbatur Aristotelem, qua etiam in minutulis rebus fuit constantia, omnibus locis veterem formam usurpasse et aspiratam litteram *θ* in eius orationem ex usu recentiorum temporum per librarios hic illic illatam esse.

αἰεί veteris scripturae haud pauca vestigia codices A^b E omnibus in libris etiam in libro adulterino K servaverunt, unde eam contra consuetudinem omnium editorum Aristotelis ubique restituere ausus sum, praesertim cum Roemerus meus eandem veterem scripturam in rhetoricorum codice vetustissimo A^c fere semper exstare testetur. Verum iam antiquitus praeter vetustam formam *αἰεί* recentiorem *ἀεί* in metaphysicis circumlatam esse documento sunt lectiones *ΑΕΙ* et *ΔΕΙ* permutatae, quibusde supra p. VII disseruimus.

ἐάν passim in codicibus A^bE servatum eo libentius recepi, quo aegrius feras turbas ex particulis *ἐάν* et *ἄν* commutatis ortas. Idem solutam et veterem formam *ἑαυτοῦ* recepi, dummodo uterque vel alteruter codex addiceret;

sed sine codicum auctoritate hoc in vocabulo, in quo scriptura mature fluctuare coepit, quidquam novare veritus sum.

κάτωι ἀνωτέρωι ἅμαι non semel in codicibus A[b] E cum iota scripta inveni, sed in commentario critico commemorare quam in textum recipere malui, quoniam hae scripturae praesertim extrema *ἅμαι*, licet Aristoteli eiusque aequalibus probatae fuerint, tamen parum grammatica ratione stabilitae sunt.

τοιοῦτο et *τοιοῦτον*, *τοὐτό* et *ταὐτόν*, *τὰ καθ' ἕκαστα* et *τὰ καθ' ἕκαστον*, *οὕτω* et *οὕτως*, *εὐθύ* et *εὐθύς* ita Aristoteles discriminasse videtur, ut similiter atque in formula *κἂν εἰ* interposita littera *ς* vel *ν* duarum vocalium concursum evitaret; sed parum constans in hac re usus est optimorum codicum praesertim in clausulis sententiarum neque scio an philosophus ipse regulam non constanter servaverit, qua de causa satius duxi traditionem codicum quam analogiae leges singulis locis sequi.

Plurimum vacillant libri in contrahendis et dissolvendis formis, ut modo *τἆλλα* modo *τὰ ἄλλα*, modo *αὑταί* modo *αἱ αὐταί*, modo *ταὐτά* modo *τὰ αὐτά* exarata, modo vocales finales particularum *δέ οὐδέ τε οὔτε ἅμα* et nominum *μάλιστα ταῦτα* similium ante vocalem elisae modo integrae relictae sint. Inprimis elisionum tanta est inconstantia in enuntiatis vel simillimis et adeo inter se dissident optimi codices et editiones probatissimae, ut hac in re, nisi omnia turbari velis, paullo audacius librorum fidem vel potius inaequabilitatem deserere debeas. Istae autem turbae inde natae esse videntur, quod cum Aristoteles ipse suae aetatis consuetudinem pronuntiandi scribendique secutus vocalium collidentium hiatum elisione vel crasi submovisset, interpretes et librarii posteriores, ne acumina sententiarum ambiguitate scripturae pessumdarentur, singula verba com-

pagibus scripturae continuae solutis ita dividere solebant, ut vocales in pronuntiando obscuratas aut abiectas plerasque restituerent nec nisi in solemnibus formulis crases intactas relinquerent. Quae cum ita sint, palmam is merebit, qui in his rebus solam rationem secutus textum scriptoris naevis hiantis orationis liberaverit spretis codicum sordibus. Ipse timidius rem egi, ut crases et elisiones unius libri testimonio satis firmatas crederem, semper *δ' ἐάν* non *δὲ ἄν* nec non *μάλιστ' ἄν* et *τάχ' ἄν* scriberem, denique particularum *δέ οὐδέ τε οὔτε* vocalem finalem, nisi interpunctione ab insequente vocali dirimebatur, vel invitis libris elidere non dubitarem.

Sed missas iam facio quaestiunculas orthographicas, et ad gravius editoris munus propero orationem metaphysicorum distinguendi et emendandi. Atque philosophorum omnium, non unius Heracliti librorum lectionem oratione apte distincta maxime adiuvari ratus longis capitibus in minutiores partes dissecandis et interpunctionum variis generibus diligenter et considerate adhibendis sedulo operam navavi; verum neque quae hac in re novavi et si dis placet correxi, in commentariis criticis curiose commemorare operae pretium esse duxi et operis in scholis non lectitati capita in paragraphos dissecanda Susemiliis reliqui. Verba ipsa philosophi tam scite ab Andronico Rhodio, cuius editioni propagationem totius operis debere videmur, constituta atque disposita et tam religiose ab librariis habita sunt, ut ad emendandi acumen rarius hic quam in aliis libris nobis confugiendum sit. Neque tamen plane desunt quae criticis et interpretibus inde ab Alexandri Aphrodisiensis aetate scrupulos moverint et etiamnunc moveant. Atque quae Bessarioni Casaubono Sylburgio Brandisio Bekkero Schweglero Bonitzio sanare contigit, diligenter iam in Bonitzii editione commemorata

erant et ab illa editione in hanc meam translata sunt. His adieci quas spicas ipse sublegi in Studiis in Aristotelis libros metaphysicos collatis (Berolini 1853) et quae commentati sunt cum alii tum Gomperz in actis academiae Vindobonensis LXXXIII (1876) p. 563—569 (qui quod p. 995 b, 31 μᾶλλον ἔστι pro μᾶλλόν ἐστιν scribendum docuit, immerito non secutus sum), Luthe in Herm. vol. XV (1880) p. 189 sqq. et in programmate, Begriff und Aufgabe der Metaphysik des Aristoteles (1884), Essen in libro audacissimo, Ein Beitrag zur Lösung der Aristotelischen Frage (1883), Wirth in programmate, Die drei ersten Kapitel der Metaphysik des Aristoteles (Bayreuth 1884), Stölzle in ephemeridibus gymnasiorum Bavariae t. XVII (1881) p. 193—199. Neque ipse in prioribus tentaminibus acquievi sed iterum iterumque difficiliores locos aggressus plura quam speraveram enodasse et emendasse mihi videor. Sicubi autem a lectione optimorum testium recedendum vel vestigia Bekkeri et Bonitzii deserenda putavi, diligenter id in commentario critico commemoravi; in textu ipso uncinis rectangulis verba eicienda, stellulis sententias incommode interiectas notavi. Etenim horum quoque librorum metaphysicorum oratio non solum levibus et facile detegendis interpolationibus grammaticorum et interpretum labem traxit, sed etiam additamentis, quae cum stilum et disserendi acumen Aristotelis prae se ferant, nihilo tamen secius ordinem disputationis incommode interrumpant. Hoc inde factum esse in praefatione artis poeticae monui, quod philosophus iis quae chartae iam mandaverat haud contentus nova subinde in margine adiecit, quae qui post auctoris mortem eius libros divulgarunt, parum circumspecte primariae orationi intexuisse videantur. Huic Peripateticorum socordiae ita mederi studui, ut verba ista, cum falso loco inculcata essent, suo

loco redderem, cuius audaciae p. 1029b, 3—12 Bonitzius mihi auctor fuit, aut si ea quocunque loco interposita a genuina disputatione aliena esse viderentur, stellulis appositis a reliqua oratione separarem. Neque scio an ipsis in codicibus lateat indicium huius operae primorum editorum, quod cod. E totum capitulum 1048a, 18—35, quippe quod magis adumbratum quam limatum sit, una cum Alexandro omisit. Illud vero subtilioribus iudicibus disceptandum commendo, ut ex istis additamentis ea seiungant, quae non ab Aristotele ipso sed ab iis, qui eius opera conglutinarunt et in *πραγματείας* distribuerunt, addita videantur. Nam horum quoque non minimas partes fuisse praesertim in eo opere, quod imperfectum et quasi membratum a philosopho relictum esse nemo non videt, insigne documentum est scholion libro $\bar{\alpha}$ in cod. E adiectum et in hac editione suo loco p. 35 perscriptum. Atque hunc quidem librum subditicium esse neque ab Aristotele ut metaphysicis insereretur destinatum omnes consentiunt. Neque tamen reliqua omnia sana sunt suoque loco collocata. Quis enim putabit philosophum libro *K* *συντομὴν* librorum *ΒΓΕ* aut ipsum scripsisse aut iuxta plenam expositionem in eodem opere collocatam voluisse? quis non indignabitur ideas Platonicas bis in eodem opere fere iisdem verbis p. 990b, 6—991b, 9 et 1078a, 32—1080a, 11 impugnari et refelli? quem non offendit non solum in libro *Δ* nominum *ὄντος ἑνός ὁμοίου δυνάμεως ἐνεργείας ψεύδους* significationes multifarias exponi, quibus de iisdem plenius in libris *ΕΖΘΙ* disseratur, sed etiam in initio libri *Ζ* ita nos ad istum librum *Δ* remitti, ut quae ibi capite septimo exposita sunt parum congruant? quis non mirabitur initio libri *Μ* ea quae antea disputata sint ita indicari, ut quem ad librum verba *ὕστερον δὲ περὶ τῆς κατ' ἐνέργειαν οὐσίας* spectent, dubius

quam maxime haereas? quis denique cum intenta mentis acie hoc opus perlegat, multis locis cum aliis tum p. 1048b, 18—36 et 1051a, 34—1052a, 11 non desiderat dilucidum ordinem scriptoris omnia suo loco exponentis et collocantis? Sed haec cum in verborum ordine vix ac ne vix quidem significari possent, in eo acquiescendum mihi esse putavi, ut in critico commentario quid ipse de his turbis sentirem breviter suo loco monerem et hac praefandi occasione usus virorum doctorum acumina in hunc campum devocarem, ut quo pacto liber quartus *Δ* huic operi intextus sit et quibus rebus liber *K* ab Aristotelis dicendi genere et disserendi subtilitate recedat uberiore disquisitione aperiant.

Monachii mense Decembri a. MDCCCLXXXV

W. Christ.

ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ Α.

Πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει. σημεῖον 980a21 *δ' ἡ τῶν αἰσθήσεων ἀγάπησις· καὶ γὰρ χωρὶς τῆς χρείας ἀγαπῶνται δι' ἑαυτάς, καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων ἡ διὰ τῶν ὀμμάτων. οὐ γὰρ μόνον ἵνα πράττωμεν, ἀλλὰ καὶ μηδὲν μέλλοντες πράττειν τὸ ὁρᾶν αἱρούμεθα ἀντὶ πάντων ὡς εἰπεῖν τῶν ἄλλων. αἴτιον δ' ὅτι μάλιστα ποιεῖ γνωρίζειν ἡμᾶς αὕτη τῶν αἰσθήσεων καὶ πολλὰς δηλοῖ διαφοράς. φύσει μὲν οὖν αἴσθησιν ἔχοντα γίγνεται τὰ ζῷα, ἐκ δὲ τῆς αἰσθήσεως τοῖς μὲν αὐτῶν οὐκ ἐγγίγνεται μνήμη, τοῖς δ' ἐγγίγνεται. καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα φρονιμώτερα καὶ μαθητικώτερα* 980b21 *τῶν μὴ δυναμένων μνημονεύειν ἐστίν· φρόνιμα μὲν ἄνευ τοῦ μανθάνειν, ὅσα μὴ δύναται τῶν ψόφων ἀκούειν, οἷον μέλιττα, κἂν εἴ τι τοιοῦτον ἄλλο γένος ζῴων ἐστίν· μανθά-*

A^b = cod. Laur. 87, 12 s. XII. E = cod. Paris. gr. 1853, s. X. Alex. = Alexander Aphrodisiensis; de reliquis signis hic illic adhibitis vide praefationem.

Inscriptio: *Ἀριστοτέλους τῶν μεταφυσικῶν ᾱ* A^b, *Ἀριστοτέλους τῶν μετὰ τὰ φυσικά ᾱ* E ‖ p. 980a v. 23 *ἑαυτὰς* A^b, de qua forma vetere in codicibus nostris passim servata dixi in praef. ‖ 26 *γνωρίζειν* E: *γνωρίζειν τι* A^b ‖ 28 *γίγνεται* A^bE: *γίνεται* vulgo, de vetere forma plurimis locis in codicibus servata in editionibus abolita dixi in praef. ‖ *τῆς αἰσθήσεως* E: *ταύτης* A^b ‖ 29 *δ' ἐγγίγνεται* A^b: *δὲ γίγνεται* E ‖ 980b, 21 *ταῦτα φρονιμώτερα καὶ μαθητικώτερα* A^b Alex.: *τὰ μὲν φρόνιμα τὰ δὲ μαθητικώτερα* E ‖ *τῶν μὴ δυναμ.* A^bE Alex.: *τῶν δυν.* S, *τὰ μὲν φρόνιμα τὰ δὲ μαθητικὰ τῶν δυν.* coni. Wirth ‖ 23 *δύναται* A^b: *δυνατὰ* E ‖ 24 *κἂν* A^bE: *καὶ* vulgo ‖ *τι* om. A^b

νει δ' ὃ πρὸς τῇ μνήμῃ καὶ ταύτην ἔχει τὴν αἴσθησιν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ταῖς φαντασίαις ζῇ καὶ ταῖς μνήμαις, ἐμπειρίας δὲ μετέχει μικρόν· τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος καὶ τέχνῃ καὶ λογισμοῖς. γίγνεται δ' ἐκ τῆς μνήμης ἐμπειρία τοῖς ἀνθρώποις· αἱ γὰρ πολλαὶ μνῆμαι τοῦ αὐτοῦ πράγμα-
981a τος μιᾶς ἐμπειρίας δύναμιν ἀποτελοῦσιν· *καὶ δοκεῖ σχεδὸν ἐπιστήμῃ καὶ τέχνῃ ὅμοιον εἶναι ἡ ἐμπειρία· *ἀποβαίνει δ' ἐπιστήμη καὶ τέχνη διὰ τῆς ἐμπειρίας τοῖς ἀνθρώποις· ἡ μὲν γὰρ ἐμπειρία τέχνην ἐποίησεν, ὡς φησὶ Πῶλος, ὀρθῶς λέγων, ἡ δ' ἀπειρία τύχην. γίγνεται δὲ τέχνη, ὅταν ἐκ πολλῶν τῆς ἐμπειρίας ἐννοημάτων μία καθόλου γένηται περὶ τῶν ὁμοίων ὑπόληψις. τὸ μὲν γὰρ ἔχειν ὑπόληψιν ὅτι Καλλίᾳ κάμνοντι τηνδὶ τὴν νόσον τοδὶ συνήνεγκε καὶ Σωκράτει καὶ καθ' ἕκαστον οὕτω πολλοῖς, ἐμπειρίας ἐστίν· τὸ δ' ὅτι πᾶσι τοῖς τοιοῖσδε κατ' εἶδος ἓν ἀφορισθεῖσι, κάμνουσι τηνδὶ τὴν νόσον, συνήνεγκεν, οἷον τοῖς φλεγματώδεσιν ἢ χολώδεσιν ἢ πυρέττουσι καύσῳ, τέχνης. πρὸς μὲν οὖν τὸ πράττειν ἐμπειρία τέχνης οὐδὲν δοκεῖ διαφέρειν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιτυγχάνοντας ὁρῶμεν τοὺς ἐμπείρους τῶν ἄνευ τῆς ἐμπειρίας λόγον ἐχόντων. αἴτιον δ' ὅτι ἡ μὲν ἐμπειρία τῶν καθ' ἕκαστόν ἐστι γνῶσις, ἡ δὲ τέχνη τῶν καθόλου, αἱ δὲ πράξεις καὶ αἱ γενέσεις πᾶσαι περὶ τὸ καθ' ἕκαστόν εἰσιν· οὐ γὰρ ἄνθρωπον ὑγιάζει ὁ ἰατρεύων, πλὴν ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ Καλλίαν ἢ Σωκράτη ἢ τῶν ἄλλων τινὰ τῶν οὕτω λεγομένων, ᾧ συμβέβηκεν ἀνθρώπῳ εἶναι. ἐὰν οὖν ἄνευ τῆς ἐμπειρίας ἔχῃ τις τὸν λόγον, καὶ τὸ μὲν

25 ὃ A^b: ὅσα E ‖ 981a, 1 καὶ — 2 ἐμπειρία primum afuisse putat Blass Rh. Mus. 30, 494 ‖ 2 ἡ ἐμπειρία E: καὶ ἐμπειρία A^b ‖ 3 τοῖς ἀνθρώποις om. A^b ‖ 4 ὀρθῶς λέγων om. A^b ‖ 6 μία καθόλου A^b: καθόλου μία E ‖ 8 τοδὶ E: τόδε A^b ‖ 11 τήνδε Alex. ‖ 11 οἷον — 12 καύσῳ om. A^b neque interpretatur Alex., habet E ‖ 13 δοκεῖ διαφέρειν E: διήνεγκεν A^b ‖ 14 ἐπιτυγχάνουσιν οἱ ἔμπειροι A^b ‖ 18 πλὴν om. A^b ‖ 19 Σωκράτην A^b vulgo ‖ 20 συμβέβηκεν E: συμβέβηκε καὶ A^b, καὶ non interpr. Alex.

καθόλου γνωρίζῃ, τὸ δ' ἐν τούτῳ καθ' ἕκαστον ἀγνοῇ, πολλάκις διαμαρτήσεται τῆς θεραπείας· θεραπευτὸν γὰρ τὸ καθ' ἕκαστον. ἀλλ' ὅμως τό γ' εἰδέναι καὶ τὸ ἐπαΐειν τῇ τέχνῃ τῆς ἐμπειρίας ὑπάρχειν οἰόμεθα μᾶλλον, καὶ σοφωτέρους τοὺς τεχνίτας τῶν ἐμπείρων ὑπολαμβάνομεν, ὡς κατὰ τὸ εἰδέναι μᾶλλον ἀκολουθοῦσαν τὴν σοφίαν πᾶσιν· τοῦτο δέ, ὅτι οἱ μὲν τὴν αἰτίαν ἴσασιν, οἱ δ' οὔ. οἱ μὲν γὰρ ἔμπειροι τὸ ὅτι μὲν ἴσασι, διότι δ' οὐκ ἴσασιν· οἱ δὲ τὸ διότι καὶ τὴν αἰτίαν γνωρίζουσιν. διὸ καὶ τοὺς ἀρχιτέκτονας περὶ ἕκαστον τιμιωτέρους καὶ μᾶλλον εἰδέναι νομίζομεν τῶν χειροτεχνῶν καὶ σοφωτέρους, ὅτι τὰς αἰτίας τῶν ποιουμένων 981b ἴσασιν * τοὺς δ' ὥσπερ καὶ τῶν ἀψύχων ἔνια ποιεῖν μέν, οὐκ εἰδότα δὲ ποιεῖν ἃ ποιεῖ, οἷον καίει τὸ πῦρ· τὰ μὲν οὖν ἄψυχα φύσει τινὶ ποιεῖν τούτων ἕκαστον, τοὺς δὲ χειροτέχνας δι' ἔθος * ὡς οὐ κατὰ τὸ πρακτικοὺς εἶναι σοφωτέρους ὄντας, ἀλλὰ κατὰ τὸ λόγον ἔχειν [αὐτοὺς] καὶ τὰς αἰτίας γνωρίζειν. ὅλως τε σημεῖον τοῦ εἰδότος τὸ δύνασθαι διδάσκειν ἐστίν, καὶ διὰ τοῦτο τὴν τέχνην τῆς ἐμπειρίας ἡγούμεθα μᾶλλον ἐπιστήμην εἶναι· δύνανται γάρ, οἱ δ' οὐ δύνανται διδάσκειν. ἔτι δὲ τῶν αἰσθήσεων οὐδεμίαν ἡγούμεθα εἶναι σοφίαν· καίτοι κυριώταταί γ' εἰσὶν αὗται τῶν καθ' ἕκαστα γνώσεις· ἀλλ' οὐ λέγουσι τὸ διὰ τί περὶ οὐδενός, οἷον διὰ τί θερμὸν τὸ πῦρ, ἀλλὰ μόνον ὅτι θερμόν. τὸ μὲν οὖν πρῶτον εἰκὸς τὸν ὁποιανοῦν εὑρόντα τέχνην παρὰ τὰς κοινὰς αἰσθήσεις θαυμάζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, μὴ μόνον διὰ τὸ χρήσιμον

24 *ἕκαστον* A^b: *ἕκαστον μᾶλλον* E vulgo ‖ 26 *ἐμπειρικῶν* E ‖ 28 *αἰτίαν* in marg. add. E m. pr. ‖ 29 *τὸ* ante *ὅτι* om. E ‖ 981b, 2 *τοὺς* — 5 *δι' ἔθος* om. A^b m. pr., add. m. sec. in marg., non interpret. Alex., habet E, nos primum ea afuisse stellulis appositis notavimus ‖ *ποιεῖ* E ‖ 3 *ποιεῖ* E ‖ *ἃ ποιεῖ* om. A^b ‖ 4 *ποιεῖ* E ‖ 5 *ἔθους* A^b ‖ 6 *ἔχειν αὐτοὺς* E: *αὐτοὺς ἔχειν* A^b, unde *αὐτοὺς* tamquam interpretamentum seclusi ‖ 7 *ὅλως δὲ* A^b ‖ *εἰδότος* A^b: *εἰδότος καὶ μὴ εἰδότος* E ‖ *ἐστίν· καὶ διὰ τοῦτο* E: *νομίζομεν· διὸ* A^b ‖ 8 *ἡγούμεθα* A^bE: *οἰόμεθα* edd. ‖ 13 *ὅτι θερμὸν τὸ πῦρ* A^b ‖ *τὸ* A^bE: *τὸν* Bekk.

εἶναί τι τῶν εὑρεθέντων, ἀλλ᾽ ὡς σοφὸν καὶ διαφέροντα τῶν ἄλλων· πλειόνων δ᾽ εὑρισκομένων τεχνῶν, καὶ τῶν μὲν πρὸς τἀναγκαῖα τῶν δὲ πρὸς διαγωγὴν οὐσῶν, αἰεὶ σοφωτέρους τοὺς τοιούτους ἐκείνων ὑπολαμβάνεσθαι, διὰ τὸ μὴ πρὸς χρῆσιν εἶναι τὰς ἐπιστήμας αὐτῶν. ὅθεν ἤδη πάντων τῶν τοιούτων κατεσκευασμένων αἱ μὴ πρὸς ἡδονὴν μηδὲ πρὸς τἀναγκαῖα τῶν ἐπιστημῶν εὑρέθησαν, καὶ πρῶτον ἐν τούτοις τοῖς τόποις οὗπερ ἐσχόλασαν. διὸ περὶ Αἴγυπτον αἱ μαθηματικαὶ πρῶτον τέχναι συνέστησαν· ἐκεῖ γὰρ ἀφείθη σχολάζειν τὸ τῶν ἱερέων ἔθνος. * εἴρηται μὲν οὖν ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τίς διαφορὰ τέχνης καὶ ἐπιστήμης καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμογενῶν· οὗ δ᾽ ἕνεκα νῦν ποιούμεθα τὸν λόγον, τοῦτ᾽ ἐστίν, ὅτι τὴν ὀνομαζομένην σοφίαν περὶ τὰ πρῶτα αἴτια καὶ τὰς ἀρχὰς ὑπολαμβάνουσι πάντες.* διό, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ὁ μὲν ἔμπειρος τῶν ὁποιανοῦν ἐχόντων αἴσθησιν εἶναι δοκεῖ σοφώτερος, ὁ δὲ τεχνίτης τῶν ἐμπείρων, χειροτέχνου δ᾽ ἀρ-
982a χιτέκτων, αἱ δὲ θεωρητικαὶ τῶν ποιητικῶν μᾶλλον. ὅτι μὲν οὖν ἡ σοφία περί τινας αἰτίας καὶ ἀρχάς ἐστιν ἐπιστήμη, δῆλον.

ἐπεὶ δὲ ταύτην τὴν ἐπιστήμην ζητοῦμεν, ταῦτ᾽ ἂν εἴη 2
σκεπτέον, ἡ περὶ ποίας αἰτίας καὶ περὶ ποίας ἀρχὰς ἐπιστήμη σοφία ἐστίν. εἰ δὴ λάβοι τις τὰς ὑπολήψεις ἃς ἔχομεν περὶ τοῦ σοφοῦ, τάχ᾽ ἂν ἐκ τούτου φανερὸν γένοιτο μᾶλλον. ὑπολαμβάνομεν δὴ πρῶτον μὲν ἐπίστασθαι πάντα τὸν

18 *αἰεὶ*] *ἀεὶ* vulgo, v. praef. ‖ 19 *ὑπολαμβάνεσθαι* E: *ὑπολαμβάνομεν* A^b vulgo ‖ 21 *αἱ* E: *ὅσαι* A^b ‖ 23 *οὗπερ* E: *οὗ πρῶτον* A^b ‖ 25 *εἴρηται* — 29 *πάντες* primum afuisse videntur, *εἴρηται — ὁμογενῶν* secludenda et deinde cum Alex. lemmate *ὧν οὖν ἕνεκα ποιούμεθα* scribenda censet Blass ‖ 28 *πρῶτα* damnat Wirth ‖ 29 *διὸ* A^b: *ὥστε* E ‖ 30 *ὁποιαντινοῦν* E ‖ 31 *χειροτέχνου δὲ ἀρχιτέκτων* secludi iubet Luthe ‖ *ὁ ἀρχιτ.* A^b ‖ 982a, 2 *αἰτίας καὶ ἀρχὰς* E: *ἀρχὰς καὶ αἰτίας* A^b Alex. ‖ 5 *ποίας αἰτίας καὶ περὶ ποίας ἀρχὰς* E: *ποίας ἀρχὰς* A^b, *ποίας ἀρχὰς καὶ ποίας αἰτίας* H^a ‖ 6 *ἐστὶ σοφία* A^b ‖ *ἔχομεν* A^bE Alex.: non *εἴχομεν* ‖ 7 *τοὺς σοφοὺς* A^o ‖ 8 *πάντα* A^b Alex.: *μάλιστα*

σοφὸν ὡς ἐνδέχεται, μὴ καθ᾽ ἕκαστον ἔχοντα ἐπιστήμην αὐτῶν· εἶτα τὸν τὰ χαλεπὰ γνῶναι δυνάμενον καὶ μὴ ῥᾴδια ἀνθρώπῳ γιγνώσκειν, τοῦτον σοφόν (τὸ γὰρ αἰσθάνεσθαι πάντων κοινόν, διὸ ῥᾴδιον καὶ οὐδὲν σοφόν)· ἔτι τὸν ἀκριβέστερον καὶ τὸν διδασκαλικώτερον [τῶν αἰτίων] σοφώτερον εἶναι περὶ πᾶσαν ἐπιστήμην· καὶ τῶν ἐπιστημῶν δὲ τὴν ἑαυτῆς ἕνεκεν καὶ τοῦ εἰδέναι χάριν αἱρετὴν οὖσαν μᾶλλον εἶναι σοφίαν ἢ τὴν τῶν ἀποβαινόντων ἕνεκεν, καὶ τὴν ἀρχικωτέραν τῆς ὑπηρετούσης μᾶλλον εἶναι σοφίαν· οὐ γὰρ δεῖν ἐπιτάττεσθαι τὸν σοφὸν ἀλλ᾽ ἐπιτάττειν, καὶ οὐ τοῦτον ἑτέρῳ πείθεσθαι, ἀλλὰ τούτῳ τὸν ἧττον σοφόν. τὰς μὲν οὖν ὑπολήψεις τοιαύτας καὶ τοσαύτας ἔχομεν περὶ τῆς σοφίας καὶ τῶν σοφῶν. τούτων δὲ τὸ μὲν πάντα ἐπίστασθαι τῷ μάλιστ᾽ ἔχοντι τὴν καθόλου ἐπιστήμην ἀναγκαῖον ὑπάρχειν· οὗτος γὰρ οἶδέ πως πάντα τὰ ὑποκείμενα. σχεδὸν δὲ καὶ χαλεπώτατα ταῦτα γνωρίζειν τοῖς ἀνθρώποις, τὰ μάλιστα καθόλου· πορρωτάτω γὰρ τῶν αἰσθήσεών ἐστιν. ἀκριβέσταται δὲ τῶν ἐπιστημῶν αἳ μάλιστα τῶν πρώτων εἰσίν· αἱ γὰρ ἐξ ἐλαττόνων ἀκριβέστεραι τῶν ἐκ προσθέσεως λαμβανομένων, οἷον ἀριθμητικὴ γεωμετρίας. ἀλλὰ μὴν καὶ διδασκαλική γ᾽ ἡ τῶν αἰτιῶν θεωρητικὴ μᾶλλον· οὗτοι γὰρ διδάσκουσιν οἱ τὰς αἰτίας λέγοντες περὶ ἑκάστου. τὸ δ᾽ εἰδέναι καὶ τὸ ἐπίστασθαι αὐτῶν ἕνεκα μάλισθ᾽ ὑπάρχει τῇ τοῦ μάλιστ᾽ ἐπιστητοῦ ἐπιστήμῃ· ὁ γὰρ ἐπίστασθαι δι᾽ ἑαυτὸ αἱρούμενος τὴν μάλιστα ἐπιστήμην μάλιστ᾽ αἱρήσεται, τοιαύτη δ᾽ ἐστὶν ἡ τοῦ μάλιστ᾽ 982b

πάντα E ‖ 10 *τὰ* om. A^b ‖ 13 *καὶ τὸν διδ.* E Alex.: *καὶ διδ.* A^b ‖ *τῶν αἰτίων* ex 29 interpolatum putat Baumann ‖ 16 *ἢ τὴν* — 17 *σοφίαν* bis scriptum in E sed secundo loco punctis notatum ‖ 17 *εἶναι* om. A^b ‖ 18 *τὸν* add. supra lin. E m. pr. ‖ *οὐκ αὐτὸν* A^b ‖ *τίθεσθαι* A^b m. pr. ‖ 20 *τοιαύτας καὶ τοσαύτας* E: *τοιαύτας* (omisso *καὶ τοσαύτας*) A^b, *τοσαύτας καὶ τοιαύτας* H^a ‖ *τῆς* om. A^b ‖ 21 *ἅπαντα* A^b, E in marg. m. sec.: *ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων λείπει τὸ πάντα ὡς ἀπὸ κοινοῦ λαμβανόμενον* ‖ 23 *πῶς ἔχει* A^b ‖ *ἅπαντα* E ‖ 26 *δὲ* E: *τε* A^b ‖ 27 *προθ.* codd. ‖ *λαμβαν.* A^b: *λεγομένων* E ‖ 30 *ἑκάστου* E: *ἕκαστον* A^b ‖ *τὸ δ᾽* E: *τό τε* A^b

ἐπιστητοῦ· μάλιστα δ᾽ ἐπιστητὰ τὰ πρῶτα καὶ τὰ αἴτια· διὰ γὰρ ταῦτα καὶ ἐκ τούτων τἆλλα γνωρίζεται, ἀλλ᾽ οὐ ταῦτα διὰ τῶν ὑποκειμένων. ἀρχικωτάτη δὲ τῶν ἐπιστημῶν, καὶ μᾶλλον ἀρχικὴ τῆς ὑπηρετούσης, ἡ γνωρίζουσα τίνος ἕνεκέν ἐστι πρακτέον ἕκαστον· τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τἀγαθὸν ἐν ἑκάστοις, ὅλως δὲ τὸ ἄριστον ἐν τῇ φύσει πάσῃ.

ἐξ ἁπάντων οὖν τῶν εἰρημένων ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην πίπτει τὸ ζητούμενον ὄνομα· δεῖ γὰρ ταύτην τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ αἰτιῶν εἶναι θεωρητικήν· καὶ γὰρ τἀγαθὸν καὶ τὸ οὗ ἕνεκα ἓν τῶν αἰτίων ἐστίν. ὅτι δ᾽ οὐ ποιητική, δῆλον καὶ ἐκ τῶν πρώτων φιλοσοφησάντων. διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀπόρων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν οὕτω προϊόντες καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες, οἷον περί τε τῶν τῆς σελήνης παθημάτων καὶ τῶν περὶ τὸν ἥλιον [καὶ περὶ ἄστρων] καὶ περὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως. ὁ δ᾽ ἀπορῶν καὶ θαυμάζων οἴεται ἀγνοεῖν (διὸ καὶ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφός πώς ἐστιν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασίων)· ὥστ᾽ εἴπερ διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἄγνοιαν ἐφιλοσόφησαν, φανερὸν ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον, καὶ οὐ χρήσεώς τινος ἕνεκεν. μαρτυρεῖ δ᾽ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός· σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ πρὸς ῥᾳστώνην καὶ διαγωγὴν ἡ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι. δῆλον οὖν ὡς δι᾽ οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρείαν ἑτέραν· ἀλλ᾽ ὥσπερ ἄνθρωπός φαμεν

982b, 2 *καὶ αἴτια* A^b ‖ 3 fort. *διὰ γὰρ τούτων* vel *διὰ γὰρ τοῦτο* ‖ 4 *καὶ μᾶλλον* — 5 *ὑπηρετούσης* damnat Luthe, Begriff p. 5 ‖ 5 *ἕνεκα* E ‖ 6 *πρακτέον ἐστιν* A^b ‖ *ἐν ἑκάστοις* A^b: *ἑκάστου* E ‖ 8 *ταύτην* E: *αὐτὴν* A^b ‖ 10 *ἓν τῶν αἰτίων*] *ἓν* om. Alex., forsitan *ἕνεκεν τῶν αἰτίων* primaria lectio fuerit ‖ 11 *πρώτων* del. Luthe in Herm. 15, 192 ‖ 13 *ἀπόρων* E: *ἀτόπων* A^b et fort. Alex. ‖ 16 *τῶν περὶ τῶν* E ‖ *καὶ περὶ ἄστρων* A^b, *καὶ ἄστρα* E, eadem non interpretatur Alex., unde Bonitzio auctore seclusi ‖ 18 *ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος* A^b Alex. Bonitz: *φιλόμυθος ὁ φιλόσοφος* E Bekk. ‖ 23 fort. *καὶ τῶν πρὸς* ut in Alex.

ἐλεύθερος ὁ ἑαυτοῦ ἕνεκα καὶ μὴ ἄλλου ὤν, οὕτω καὶ αὕτη, μόνη ἐλευθέρα οὖσα τῶν ἐπιστημῶν· μόνη γὰρ αὐτὴ ἑαυτῆς ἕνεκέν ἐστιν.

διὸ καὶ δικαίως ἂν οὐκ ἀνθρωπίνη νομίζοιτο αὐτῆς ἡ κτῆσις· πολλαχῇ γὰρ ἡ φύσις δούλη τῶν ἀνθρώπων ἐστίν, ὥστε κατὰ Σιμωνίδην θεὸς ἂν μόνος τοῦτ' ἔχοι γέρας, ἄνδρα δ' οὐκ ἄξιον τὸ μὴ οὐ ζητεῖν τὴν καθ' αὐτὸν ἐπιστήμην. εἰ δὴ λέγουσί τι οἱ ποιηταὶ καὶ πέφυκε φθονεῖν τὸ θεῖον, ἐπὶ τούτου συμβαίνειν μάλιστ' εἰκὸς καὶ δυστυχεῖς εἶναι 983a *πάντας τοὺς περιττούς. ἀλλ' οὔτε τὸ θεῖον φθονερὸν ἐνδέχεται εἶναι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί, οὔτε τῆς τοιαύτης ἄλλην χρὴ νομίζειν τιμιωτέραν. ἡ γὰρ θειοτάτη καὶ τιμιωτάτη· τοιαύτη δὲ διχῶς ἂν εἴη μόνη. ἥν τε γὰρ μάλιστ' ἂν θεὸς ἔχοι, θεία τῶν ἐπιστημῶν ἐστί, κἂν εἴ τις τῶν θείων εἴη· μόνη δ' αὕτη τούτων ἀμφοτέρων τετύχηκεν· ὅ τε γὰρ θεὸς δοκεῖ τῶν αἰτίων πᾶσιν εἶναι καὶ ἀρχή τις, καὶ τὴν τοιαύτην ἢ μόνος ἢ μάλιστ' ἂν ἔχοι θεός. ἀναγκαιότεραι μὲν οὖν πᾶσαι ταύτης, ἀμείνων δ' οὐδεμία.*

δεῖ μέντοι πως καταστῆναι τὴν κτῆσιν αὐτῆς εἰς τοὐναντίον ἡμῖν τῶν ἐξ ἀρχῆς ζητήσεων. ἄρχονται μὲν γάρ, ὥσπερ εἴπομεν, ἀπὸ τοῦ θαυμάζειν πάντες, εἰ οὕτως ἔχει, καθάπερ τῶν θαυμάτων ταὐτόματα τοῖς μήπω τεθεωρηκόσι τὴν αἰτίαν, ἢ περὶ τὰς τοῦ ἡλίου τροπὰς ἢ τὴν τῆς διαμέτρου ἀσυμμετρίαν· θαυμαστὸν γὰρ εἶναι δοκεῖ πᾶσιν,

27 *αὐτὴν ὡς μόνην οὖσαν ἐλευθέραν* A^b^ ‖ 28 *αὐτῆς ἕνεκεν αὐτῆς. διὸ* E ‖ *ἂν*] *μὴ* E om. H^a^ ‖ 31 *γέρας* A^b^: *τὸ γέρας* E ‖ *τὸ μὴ οὐ* A^b^: *μὴ* E, *μὴ οὐ* Bekker ‖ 32 *δὴ* A^b^: *δὲ* E ‖ *τι* A^b^: *πη* E, *οἱ* supra lin. additum m. pr. in E ‖ 983a, 1 *συμβαίνειν* A^b^, *συμβῆναι* E ‖ 3 *καὶ* add. A^b^ ‖ 6 *μόνη* A^b^: *μόνον* E ‖ *θεὸς* A^b^: *ὁ θεὸς* E vulgo ‖ 7 *εἴ τις* A^b^: *ἥτις* E ‖ *εἴη* E: *ἐστὶ* A^b^ ‖ 10 *θεός* A^b^: *ὁ θεός* E vulgo, articulo abiecto tolli hiatum monuit Blass ‖ *ταύτης* A^b^: *αὐτῆς* E ‖ 11 *πως καταστῆναι*] *πως* om. A^b^ ‖ 14 *τοῖς* — 15 *αἰτίαν* post *πᾶσιν* 16 transponenda esse suspicatur Bonitz ‖ 15 *ἢ τὴν* E: *ἢ περὶ τὴν* A^b^

εἴ τι τῷ ἐλαχίστῳ μὴ μετρεῖται. δεῖ δ' εἰς τοὐναντίον καὶ τὸ ἄμεινον κατὰ τὴν παροιμίαν ἀποτελευτῆσαι, καθάπερ καὶ ἐν τούτοις ὅταν μάθωσιν· οὐδὲν γὰρ ἂν θαυμάσειεν οὕτως ἀνὴρ γεωμετρικὸς ὡς εἰ γένοιτο ἡ διάμετρος μετρητή. τίς μὲν οὖν ἡ φύσις τῆς ἐπιστήμης τῆς ζητουμένης, εἴρηται, καὶ τίς ὁ σκοπὸς οὗ δεῖ τυγχάνειν τὴν ζήτησιν καὶ τὴν ὅλην μέθοδον.

ἐπεὶ δὲ φανερὸν ὅτι τῶν ἐξ ἀρχῆς αἰτίων δεῖ λαβεῖν 3
ἐπιστήμην (τότε γὰρ εἰδέναι φαμὲν ἕκαστον, ὅταν τὴν πρώτην αἰτίαν οἰώμεθα γνωρίζειν), τὰ δ' αἴτια λέγεται τετραχῶς, ὧν μίαν μὲν αἰτίαν φαμὲν εἶναι τὴν οὐσίαν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι (ἀνάγεται γὰρ τὸ διὰ τί εἰς τὸν λόγον ἔσχατον, αἴτιον δὲ καὶ ἀρχὴ τὸ διὰ τί πρῶτον), ἑτέραν δὲ τὴν ὕλην καὶ τὸ ὑποκείμενον, τρίτην δὲ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, τετάρτην δὲ τὴν ἀντικειμένην αἰτίαν ταύτῃ, τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τἀγαθόν (τέλος γὰρ γενέσεως καὶ κινήσεως πάσης τοῦτ' ἐστίν)· τεθεώρηται μὲν οὖν ἱκανῶς περὶ αὐτῶν ἡμῖν ἐν τοῖς περὶ φύσεως, ὅμως δὲ παραλάβωμεν καὶ τοὺς πρότερον ἡμῶν εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ὄντων ἐλθόντας καὶ φιλοσοφήσαντας περὶ τῆς ἀληθείας. δῆλον γὰρ ὅτι κἀκεῖνοι λέγουσιν ἀρχάς τινας καὶ αἰτίας· ἐπελθοῦσιν οὖν ἔσται τι προὔργου τῇ μεθόδῳ τῇ νῦν· ἢ γὰρ ἕτερόν τι γένος εὑρήσομεν αἰτίας, ἢ ταῖς νῦν λεγομέναις μᾶλλον πιστεύσομεν.

τῶν δὴ πρώτων φιλοσοφησάντων οἱ πλεῖστοι τὰς ἐν ὕλης εἴδει μόνας ᾠήθησαν ἀρχὰς εἶναι πάντων· ἐξ οὗ γάρ ἐστιν ἅπαντα τὰ ὄντα, καὶ ἐξ οὗ γίγνεται πρώτου καὶ εἰς ὃ φθείρεται τελευταῖον, τῆς μὲν οὐσίας ὑπομενού-

17 *τῷ ἐλαχίστῳ* Aᵇ Alex. et *γρ.* E: *τῶν οὐκ ἐλαχίστων* E ‖ *δὲ* E: *δὴ* Aᵇ ‖ 19 *θαυμάσειεν οὕτως* E: *οὕτως θαυμ.* Aᵇ ‖ 21 *τῆς ζητουμένης ἐπιστήμης* E ‖ 28 *τί* Aᵇ Alex.: *τί πρῶτον* E ‖ 29 *ἑτέραν δὲ* Aᵇ: *μίαν δὲ* E ‖ 30 *δὲ* E: *δὲ τὴν* Aᵇ ‖ 31 *τὸ* Aᵇ: *καὶ τὸ* E ‖ 33 *τεθεώρηται μὲν οὖν* Aᵇ et *γρ.* E: *τεθεωρημένων οὖν* E, *τεθεωρημένον* Hᵃ ‖ 983b, 1 *ὅμως δὲ* Aᵇ: *ὅμως* E ‖ 6 *πρώτων* Aᵇ: *πρῶτον* E

σης, τοῖς δὲ πάθεσι μεταβαλλούσης, τοῦτο στοιχεῖον καὶ ταύτην ἀρχήν φασιν εἶναι τῶν ὄντων, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε γίγνεσθαι οὐδὲν οἴονται οὔτ᾽ ἀπόλλυσθαι, ὡς τῆς τοιαύτης φύσεως αἰεὶ σωζομένης, ὥσπερ οὐδὲ τὸν Σωκράτη φαμὲν οὔτε γίγνεσθαι ἁπλῶς, ὅταν γίγνηται καλὸς ἢ μουσικός, οὔτ᾽ ἀπόλλυσθαι, ὅταν ἀποβάλλῃ ταύτας τὰς ἕξεις, διὰ τὸ ὑπομένειν τὸ ὑποκείμενον τὸν Σωκράτη αὐτόν. οὕτως οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδέν· δεῖ γάρ εἶναί τινα φύσιν ἢ μίαν ἢ πλείους μιᾶς, ἐξ ὧν γίγνεται τἆλλα σωζομένης ἐκείνης. τὸ μέντοι πλῆθος καὶ τὸ εἶδος τῆς τοιαύτης ἀρχῆς οὐ τὸ αὐτὸ πάντες λέγουσιν, ἀλλὰ Θαλῆς μὲν ὁ τῆς τοιαύτης ἀρχηγὸς φιλοσοφίας ὕδωρ εἶναί φησιν· (διὸ καὶ τὴν γῆν ἐφ᾽ ὕδατος ἀπεφαίνετο εἶναι), λαβὼν ἴσως τὴν ὑπόληψιν ταύτην ἐκ τοῦ πάντων ὁρᾶν τὴν τροφὴν ὑγρὰν οὖσαν καὶ αὐτὸ τὸ θερμὸν ἐκ τούτου γιγνόμενον καὶ τούτῳ ζῶν (τὸ δ᾽ ἐξ οὗ γίγνεται, τοῦτ᾽ ἐστὶν ἀρχὴ πάντων). διά τε δὴ τοῦτο τὴν ὑπόληψιν λαβὼν ταύτην, καὶ διὰ τὸ πάντων τὰ σπέρματα τὴν φύσιν ὑγρὰν ἔχειν, τὸ δ᾽ ὕδωρ ἀρχὴν τῆς φύσεως εἶναι τοῖς ὑγροῖς. εἰσὶ δέ τινες οἳ καὶ τοὺς παμπαλαίους καὶ πολὺ πρὸ τῆς νῦν γενέσεως καὶ πρώτους θεολογήσαντας οὕτως οἴονται περὶ τῆς φύσεως ὑπολαβεῖν· Ὠκεανόν τε γὰρ καὶ Τηθὺν ἐποίησαν τῆς γενέσεως πατέρας, καὶ τὸν ὅρκον τῶν θεῶν ὕδωρ, τὴν καλουμένην ὑπ᾽ αὐτῶν Στύγα [τῶν ποιητῶν]· τιμιώτατον μὲν γὰρ τὸ πρεσβύτατον, ὅρκος δὲ τὸ τιμιώτατόν ἐστιν. εἰ μὲν οὖν ἀρχαία τις αὕτη καὶ παλαιὰ τετύχηκεν οὖσα περὶ τῆς φύσεως 984a ἡ δόξα, τάχ᾽ ἂν ἄδηλον εἴη, Θαλῆς μέντοι λέγεται

13 et 16 *Σωκράτη* E: *Σωκράτην* A^b vulgo, confer 981a, 19 ‖ *ὥσπερ* — 17 *οὐδὲν* primum afuisse susp. Blass Rh. M. 30, 488 ‖ 15 *ἀποβάλῃ* A^b ‖ 17 *δεῖν* coni. Wirth ‖ *ἢ μίαν* E Alex.: *μίαν* A^b ‖ 21 *εἶναι φησὶν* A^b: *φησὶν εἶναι* E ‖ 22 *ἀπεφαίνετο* A^b: *ἀπεφήνατο* E ‖ *ὑπόληψιν ταύτην* A^b: *ὑπόληψιν* E vulgo ‖ 24 *καὶ τούτῳ ζῶν* A^b Alex.: *καὶ τὸ ζῷον. τούτῳ ζῶν* E ‖ 27 *ἀρχὴ τ. φ. ἐστὶ* E ‖ 28 *παλαιοὺς* A^b ‖ 32 *ὑπὸ ποιητῶν* tamquam interpretamentum inclusimus

*οὕτως ἀποφήνασθαι περὶ τῆς πρώτης αἰτίας. *Ἵππωνα γὰρ οὐκ ἄν τις ἀξιώσειε θεῖναι μετὰ τούτων διὰ τὴν εὐτέλειαν αὐτοῦ τῆς διανοίας.* Ἀναξιμένης δ' ἀέρα καὶ Διογένης πρότερον ὕδατος καὶ μάλιστ' ἀρχὴν τιθέασι τῶν ἁπλῶν σωμάτων, Ἵππασος δὲ πῦρ ὁ Μεταποντῖνος καὶ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος, Ἐμπεδοκλῆς δὲ τὰ τέτταρα, πρὸς τοῖς εἰρημένοις γῆν προστιθεὶς τέταρτον· ταῦτα γὰρ αἰεὶ διαμένειν καὶ οὐ γίγνεσθαι ἀλλ' ἢ πλήθει καὶ ὀλιγότητι συγκρινόμενα καὶ διακρινόμενα εἰς ἕν τε καὶ ἐξ ἑνός. Ἀναξαγόρας δ' ὁ Κλαζομένιος τῇ μὲν ἡλικίᾳ πρότερος ὢν τούτου, τοῖς δ' ἔργοις ὕστερος, ἀπείρους εἶναί φησι τὰς ἀρχάς· σχεδὸν γὰρ ἅπαντα τὰ ὁμοιομερῆ, καθάπερ ὕδωρ ἢ πῦρ, οὕτω γίγνεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαί φησι συγκρίσει καὶ διακρίσει μόνον, ἄλλως δ' οὔτε γίγνεσθαι οὔτ' ἀπόλλυσθαι, ἀλλὰ διαμένειν ἀΐδια.*

ἐκ μὲν οὖν τούτων μόνην τις αἰτίαν νομίσειεν ἂν τὴν ἐν ὕλης εἴδει λεγομένην. προϊόντων δ' οὕτως, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ὡδοποίησεν αὐτοῖς καὶ συνηνάγκασε ζητεῖν· εἰ γὰρ ὅτι μάλιστα πᾶσα γένεσις καὶ φθορὰ ἔκ τινος ἑνὸς ἢ καὶ πλειόνων ἐστίν, διὰ τί τοῦτο συμβαίνει καὶ τί τὸ αἴτιον; οὐ γὰρ δὴ τό γ' ὑποκείμενον αὐτὸ ποιεῖ μεταβάλλειν ἑαυτό· λέγω δ' οἷον οὔτε τὸ ξύλον οὔτε ὁ χαλκὸς αἴτιος τοῦ μεταβάλλειν ἑκάτερον αὐτῶν, οὐδὲ ποιεῖ τὸ μὲν ξύλον κλίνην ὁ δὲ χαλκὸς ἀνδριάντα, ἀλλ' ἕτερόν τι τῆς μεταβολῆς αἴτιον. τὸ δὲ τοῦτο ζητεῖν ἐστὶ τὸ τὴν ἑτέραν ἀρχὴν ζητεῖν, ὡς ἂν ἡμεῖς φαίημεν, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως. οἱ μὲν οὖν πάμπαν ἐξ ἀρχῆς ἁψάμενοι τῆς μεθόδου τῆς τοιαύτης καὶ ἓν φάσκοντες

984 a, 3 *οὕτως* A^b Alex.: *τοῦτον τὸν τρόπον* E ‖ *Ἵππωνα* — 5 *διανοίας* in margine primum adiecta et ad sequentia magis pertinere sentio ‖ *γὰρ*] *μὲν γὰρ* E ‖ 7 *ὁ* alterum om. A^b ‖ 9 *προσθεὶς* E ‖ 10 *ἢ* om. A^b ‖ 15 *ἄλλως* — 16 *ἀίδια* primum afuisse susp. Blass Rh. M. 30, 488 ‖ *ἁπλῶς* em. Zeller ‖ 16 *διαμένειν* E: *μένειν* A^b ‖ 17 *ἂν* om. A^b ‖ 20 *γένεσις καὶ φθορὰ* A^b: *φθορὰ καὶ γένεσις* E vulgo ‖ 21 *γε*] *τε* A^b m. pr. ‖ 28 *τῆς τοιαύτης*] *γρ. καὶ ταύτης, ἤτοι τῆς φυσικῆς* E

εἶναι τὸ ὑποκείμενον οὐδὲν ἐδυσχέραναν ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἔνιοί γε τῶν ἓν λεγόντων, ὥσπερ ἡττηθέντες ὑπὸ ταύτης τῆς ζητήσεως, τὸ ἓν ἀκίνητόν φασιν εἶναι καὶ τὴν φύσιν ὅλην οὐ μόνον κατὰ γένεσιν καὶ φθοράν (τοῦτο μὲν γὰρ ἀρχαῖόν τε καὶ πάντες ὡμολόγησαν), ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἄλλην μεταβολὴν πᾶσαν· καὶ τοῦτο αὐτῶν ἴδιόν ἐστιν. τῶν μὲν οὖν ἓν 984b *φασκόντων εἶναι τὸ πᾶν οὐδενὶ συνέβη τὴν τοιαύτην συνιδεῖν αἰτίαν, πλὴν εἰ ἄρα Παρμενίδῃ, καὶ τούτῳ κατὰ τοσοῦτον ὅσον οὐ μόνον ἓν ἀλλὰ καὶ δύο πως τίθησιν αἰτίας εἶναι. τοῖς δὲ δὴ πλείω ποιοῦσι μᾶλλον ἐνδέχεται λέγειν, οἷον τοῖς θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἢ πῦρ καὶ γῆν· χρῶνται γὰρ ὡς κινητικὴν ἔχοντι τῷ πυρὶ τὴν φύσιν, ὕδατι δὲ καὶ γῇ καὶ τοῖς τοιούτοις τοὐναντίον.*

μετὰ δὲ τούτους καὶ τὰς τοιαύτας ἀρχάς, ὡς οὐχ ἱκανῶν οὐσῶν γεννῆσαι τὴν τῶν ὄντων φύσιν, πάλιν ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας, ὥσπερ εἴπομεν, ἀναγκαζόμενοι τὴν ἐχομένην ἐζήτησαν ἀρχήν. τοῦ γὰρ εὖ καὶ καλῶς τὰ μὲν ἔχειν τὰ δὲ γίγνεσθαι τῶν ὄντων ἴσως οὔτε πῦρ οὔτε γῆν οὔτ' ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν οὔτ' εἰκὸς αἴτιον εἶναι οὔτ' ἐκείνους οἰηθῆναι· οὐδ' αὖ τῷ αὐτομάτῳ καὶ τῇ τύχῃ τοσοῦτον ἐπιτρέψαι πρᾶγμα καλῶς εἶχεν. νοῦν δή τις εἰπὼν ἐνεῖναι, καθάπερ ἐν τοῖς ζῴοις, καὶ ἐν τῇ φύσει τὸν αἴτιον τοῦ κόσμου καὶ τῆς τάξεως πάσης οἷον νήφων ἐφάνη παρ' εἰκῇ λέγοντας τοὺς πρότερον. φανερῶς μὲν οὖν Ἀναξαγόραν ἴσμεν ἁψάμενον τούτων τῶν λόγων, αἰτίαν δ' ἔχει πρότερον Ἑρ-

29 *ἑαυτοῖς* E: *ἐν αὐτοῖς* Alex. in lemmate, *ἐν ἑαυτοῖς* A^b^ ‖ 32 *τοῦτο* — 33 *ὡμολογήσαν* om. A^b^, non interpretatur Alex., habet E ‖ 984b, 1 *ἅπασαν* A^b^ ‖ *καὶ* — *ἐστιν* om. A^b^, non interpretatur Alex., habet E ‖ 2 *συνιδεῖν* E: *ἰδεῖν* A^b^ ‖ 5 *δὴ* om. E ‖ 11 post *ἀρχὴν* add. A^b^ *τουτέστι τὴν ποιητικὴν τούτων εὖ ἔχειν καὶ καλῶς* ‖ 13 *ἄλλο τι* A^b^ ‖ *ἐκείνους εἰκὸς οἰηθ.* E ‖ 14 *τῇ* om. E ‖ 15 *ἔχειν* E ‖ *ἐνεῖναι* A^b^ E: *εἶναι* Ald. ‖ 16 *τοῖς* om. E ‖ *τὸ* A^b^ ‖ *τοῦ* A^b^: *καὶ τοῦ* E ‖ 17 *εἰκῇ λέγοντας*] *μεθύοντας* in marg. E m. pr.

μότιμος ὁ Κλαζομένιος εἰπεῖν. οἱ μὲν οὖν οὕτως ὑπολαμβάνοντες ἅμα τοῦ καλῶς τὴν αἰτίαν ἀρχὴν εἶναι τῶν ὄντων ἔθεσαν, καὶ τὴν τοιαύτην ὅθεν ἡ κίνησις ὑπάρχει τοῖς οὖσιν.

4 ὑποπτεύσειε δ' ἄν τις Ἡσίοδον πρῶτον ζητῆσαι τὸ τοιοῦτον, κἂν εἴ τις ἄλλος ἔρωτα ἢ ἐπιθυμίαν ἐν τοῖς οὖσιν ἔθηκεν ὡς ἀρχήν, οἷον καὶ Παρμενίδης· οὗτος γὰρ κατασκευάζων τὴν τοῦ παντὸς γένεσιν „πρώτιστον μέν“ φησιν „ἔρωτα θεῶν μητίσατο πάντων.“ Ἡσίοδος δὲ „πάντων μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα γαῖ' εὐρύστερνος, ἠδ' ἔρος ὃς πάντεσσι μεταπρέπει ἀθανάτοισιν,“ ὡς δέον ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν τιν' αἰτίαν ἥτις κινήσει καὶ συνάξει τὰ πράγματα. τούτους μὲν οὖν πῶς χρὴ διανεῖμαι περὶ τοῦ τίς πρῶτος, ἐξέστω κρίνειν ὕστερον· ἐπεὶ δὲ καὶ τἀναντία τοῖς ἀγαθοῖς ἐνόντα ἐφαίνετο ἐν τῇ φύσει, καὶ οὐ μόνον τάξις καὶ 985a τὸ καλὸν ἀλλὰ καὶ ἀταξία καὶ τὸ αἰσχρόν, καὶ πλείω τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν καὶ τὰ φαῦλα τῶν καλῶν, οὕτως ἄλλος τις φιλίαν εἰσήνεγκε καὶ νεῖκος, ἑκάτερον ἑκατέρων αἴτιον τούτων. εἰ γάρ τις ἀκολουθοίη καὶ λαμβάνοι πρὸς τὴν διάνοιαν καὶ μὴ πρὸς ἃ ψελλίζεται λέγων Ἐμπεδοκλῆς, εὑρήσει τὴν μὲν φιλίαν αἰτίαν οὖσαν τῶν ἀγαθῶν, τὸ δὲ νεῖκος τῶν κακῶν· ὥστ' εἴ τις φαίη τρόπον τινὰ καὶ λέγειν καὶ πρῶτον λέγειν τὸ κακὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν ἀρχὰς Ἐμπεδοκλέα, τάχ' ἂν λέγοι καλῶς, εἴπερ τὸ τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων αἴτιον αὐτὸ τἀγαθόν ἐστι [καὶ τῶν κακῶν τὸ κακόν.]

οὗτοι μὲν οὖν, ὥσπερ λέγομεν, καὶ μέχρι τούτου δυοῖν αἰτίαιν, ὧν ἡμεῖς διωρίσαμεν ἐν τοῖς περὶ φύσεως, ἡμμένοι φαίνονται, τῆς

22 γρ. καὶ ἔθεσαν τὴν τοιαύτην, εἶτα ὅθεν ἡ κίνησις E ‖ 25 οὗτος γὰρ A^b: καὶ γὰρ οὗτος E ‖ 26 πρώτιστον] πρῶτον A^b E ‖ 27 Hesiod. theog. 116 sqq. ‖ 28 γέα γαῖα E ‖ 29 ἔρος E: ἔρως A^b ‖ 30 τινα E: τὴν A^b ‖ συνάξει E: συνέξει A^b ‖ 31 τούτοις A^b ‖ 985a, 4 λαμβάνει A^b ‖ 9 λέγοιτο A^b m. pr. ‖ πάντων A^b ‖ 10 ἀγαθὸν fort. Alex. ‖ καὶ — κακὸν om. A^b Alex., habet E ‖ 11 δυεῖν E ‖ 12 ἡμμένοι φαίνονται A^b: ἐφήψαντο E et edd. v. 11 post αἰτίαιν, v. Blass Rh. M. 30, 489.

τε ὕλης καὶ τοῦ ὅθεν ἡ κίνησις, ἀμυδρῶς μέντοι καὶ οὐδὲν σαφῶς, ἀλλ' οἷον ἐν ταῖς μάχαις οἱ ἀγύμναστοι ποιοῦσιν· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι περιφερόμενοι τύπτουσι πολλάκις καλὰς πληγάς, ἀλλ' οὔτε ἐκεῖνοι ἀπὸ ἐπιστήμης οὔτε οὗτοι ἐοίκασιν εἰδέναι ὅ τι λέγουσιν· σχεδὸν γὰρ οὐδὲν χρώμενοι φαίνονται τούτοις ἀλλ' ἢ κατὰ μικρόν. Ἀναξαγόρας τε γὰρ μηχανῇ χρῆται τῷ νῷ πρὸς τὴν κοσμοποιίαν, καὶ ὅταν ἀπορήσῃ διὰ τίν' αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἐστί, τότε παρέλκει αὐτόν, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται τῶν γιγνομένων ἢ νοῦν. καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐπὶ πλέον μὲν χρῆται τούτου τοῖς αἰτίοις, οὐ μὴν οὔθ' ἱκανῶς, οὔτ' ἐν τούτοις εὑρίσκει τὸ ὁμολογούμενον. πολλαχοῦ γοῦν αὐτῷ ἡ μὲν φιλία διακρίνει, τὸ δὲ νεῖκος συγκρίνει. ὅταν μὲν γὰρ εἰς τὰ στοιχεῖα διίστηται τὸ πᾶν ὑπὸ τοῦ νείκους, τό τε πῦρ εἰς ἓν συγκρίνεται καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων ἕκαστον· ὅταν δὲ πάλιν ὑπὸ τῆς φιλίας συνίωσιν εἰς τὸ ἕν, ἀναγκαῖον ἐξ ἑκάστου τὰ μόρια διακρίνεσθαι πάλιν. Ἐμπεδοκλῆς μὲν οὖν παρὰ τοὺς πρότερον πρῶτος ταύτην τὴν αἰτίαν διελὼν εἰσήνεγκεν, οὐ μίαν ποιήσας τὴν τῆς κινήσεως ἀρχὴν ἀλλ' ἑτέρας τε καὶ ἐναντίας. ἔτι δὲ τὰ ὡς ἐν ὕλης εἴδει λεγόμενα στοιχεῖα τέτταρα πρῶτος εἶπεν· οὐ μὴν χρῆταί γε τέτταρσιν, ἀλλ' ὡς δυσὶν οὖσι μόνοις, πυρὶ μὲν καθ' αὑτό, τοῖς δ' ἀντικειμένοις ὡς μιᾷ φύσει, γῇ τε καὶ ἀέρι καὶ ὕδατι. λάβοι δ' ἄν τις αὐτὸ θεωρῶν ἐκ τῶν ἐπῶν. οὗτος μὲν οὖν, ὥσπερ λέγομεν, οὕτω τε καὶ τοσαύτας εἴρηκε τὰς ἀρχάς· Λεύκιππος δὲ καὶ ὁ ἑταῖρος αὐτοῦ Δημόκριτος στοιχεῖα μὲν τὸ πλῆρες καὶ τὸ κενὸν εἶναί

16 *εἰδέναι* A^b^: *εἰδόσι λέγειν* E, quod in *εἰδόσι λέγουσι* mutandum censet Gomperz, ipse potius in *εἰδότες λέγειν* correxerim collato p. 986b, 29 ‖ 19 *καὶ ὅταν ἀπορήσῃ* A^b^: *ὅταν ἀπορήσῃ γὰρ* E, *ὅταν γὰρ ἀπορήσῃ* H^a^ ‖ *διὰ* — 20 *ἐστι* om. A^b^ ‖ 20 *παρέλκει* A^b^ et *γρ.* E: *ἕλκει* E ‖ 22 *χρῆται τούτου* A^b^: *τούτου χρῆται* E ‖ 23 *ἐξευρίσκει* A^b^ ‖ 26 *τότε τὸ* E et fort. Alex. ‖ 27 *πάλιν* A^b^ E: *πάντα* H^a^, *πάλιν πάντα* vulgo ‖ 30 *ταύτην* E: *τὸ* A^b^ ‖ *διελεῖν* A^b^ ‖ 985b, 4 *τὰς ἀρχὰς* A^b^E: *ἀρχὰς* vulgo

φασι, λέγοντες τὸ μὲν ὂν τὸ δὲ μὴ ὄν, τούτων δὲ τὸ μὲν πλῆρες καὶ στερεὸν τὸ ὄν, τὸ δὲ κενὸν καὶ μανὸν τὸ μὴ ὄν (διὸ καὶ οὐδὲν μᾶλλον τὸ ὂν τοῦ μὴ ὄντος εἶναί φασιν, ὅτι οὐδὲ τὸ κενὸν τοῦ σώματος), αἴτια δὲ τῶν ὄντων ταῦτα ὡς ὕλην. καὶ καθάπερ οἱ ἓν ποιοῦντες τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν τἆλλα τοῖς πάθεσιν αὐτῆς γεννῶσι, τὸ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν ἀρχὰς τιθέμενοι τῶν παθημάτων, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οὗτοι τὰς διαφορὰς αἰτίας τῶν ἄλλων εἶναί φασιν. ταύτας μέντοι τρεῖς εἶναι λέγουσι, σχῆμά τε καὶ τάξιν καὶ θέσιν. διαφέρειν γάρ φασι τὸ ὂν ῥυσμῷ καὶ διαθιγῇ καὶ τροπῇ μόνον· τούτων δὲ ὁ μὲν ῥυσμὸς σχῆμά ἐστιν, ἡ δὲ διαθιγὴ τάξις, ἡ δὲ τροπὴ θέσις· διαφέρει γὰρ τὸ μὲν Α τοῦ Ν σχήματι, τὸ δὲ ΑΝ τοῦ ΝΑ τάξει, τὸ δὲ Ζ τοῦ Ν θέσει. περὶ δὲ κινήσεως, ὅθεν ἢ πῶς ὑπάρχει τοῖς οὖσι, καὶ οὗτοι παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ῥαθύμως ἀφεῖσαν. περὶ μὲν οὖν τῶν δύο αἰτιῶν, ὥσπερ λέγομεν, ἐπὶ τοσοῦτον ἔοικεν ἐξητῆσθαι παρὰ τῶν πρότερον.

ἐν δὲ τούτοις καὶ πρὸ τούτων οἱ καλούμενοι Πυθαγόρειοι 5
τῶν μαθημάτων ἁψάμενοι πρῶτον ταῦτα προήγαγον, καὶ ἐντραφέντες ἐν αὐτοῖς τὰς τούτων ἀρχὰς τῶν ὄντων ἀρχὰς ᾠήθησαν εἶναι πάντων. ἐπεὶ δὲ τούτων οἱ ἀριθμοὶ φύσει πρῶτοι, ἐν δὲ τοῖς ἀριθμοῖς ἐδόκουν θεωρεῖν ὁμοιώματα πολλὰ τοῖς οὖσι καὶ γιγνομένοις, μᾶλλον ἢ ἐν πυρὶ καὶ γῇ καὶ ὕδατι, ὅτι τὸ μὲν τοιονδὶ τῶν ἀριθμῶν πάθος δικαιοσύνη,

6 *λέγοντες οἷον τὸ* E ‖ 7 *κενὸν* A^{b}: *κενόν τε* E, *κενόν γε* Bekk. ‖ *καὶ μανὸν* om. A^{b} ‖ 9 *οὐδὲ τὸ σῶμα τοῦ κενοῦ* Casaubonus, *τὸ κενὸν ἔλαττον τοῦ σωμ.* Zeller ‖ *ταῦτα* E: *ταῦτά γε* A^{b} ‖ 12 *τῶν παθημάτων ἀρχὰς τιθέμενοι* A^{b} ‖ *φέρεται δὲ ἔν τισιν γραφὴ τοιαύτη „καὶ ὥσπερ τῶν μαθηματικῶν τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οὗτοι"* Alex. ‖ 15 *διαφέρει* E ‖ *φησι* E ‖ *ῥοισμῷ* A^{b} ‖ 15 et 17 *διαθηγῇ* E ‖ 16 *ῥοισμὸς* A^{b} ‖ 19 *ὑπάρχει* E: *ὑπάρξει* A^{b} ‖ 22 *παρὰ τῶν προτ.* A^{b}: *παρὰ τῶν* om. E ‖ 24 *πρῶτον* T: *πρῶτοι* A^{b}E ‖ *ταῦτά τε πρ.* A^{b} ‖ *προῆγον* E ‖ 25 *τῶν ὄντων ἀρχὰς* om. A^{b} ‖ 27 *τοῖς ἀριθμοῖς* E: *τούτοις* A^{b} ‖ 28 *μᾶλλον* — 29 *ὕδατι* damnat Blass

τὸ δὲ τοιονδὶ ψυχὴ καὶ νοῦς, ἕτερον δὲ καιρὸς καὶ τῶν ἄλλων ὡς εἰπεῖν ἕκαστον ὁμοίως· *ἔτι δὲ τῶν ἁρμονιῶν ἐν ἀριθμοῖς ὁρῶντες τὰ πάθη καὶ τοὺς λόγους· * ἐπεὶ δὴ τὰ μὲν ἄλλα τοῖς ἀριθμοῖς ἐφαίνετο τὴν φύσιν ἀφωμοιῶσθαι πᾶσαν, οἱ δ' ἀριθμοὶ πάσης τῆς φύσεως πρῶτοι, τὰ τῶν ἀριθμῶν στοιχεῖα 986a τῶν ὄντων στοιχεῖα πάντων ὑπέλαβον εἶναι, καὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν ἁρμονίαν εἶναι καὶ ἀριθμόν. καὶ ὅσα εἶχον ὁμολογούμενα δεικνύναι ἔν τε τοῖς ἀριθμοῖς καὶ ταῖς ἁρμονίαις πρὸς τὰ τοῦ οὐρανοῦ πάθη καὶ μέρη καὶ πρὸς τὴν ὅλην διακόσμησιν, ταῦτα συνάγοντες ἐφήρμοττον· κἂν εἴ τί που διέλειπε, προσεγλίχοντο τοῦ συνειρομένην πᾶσαν αὐτοῖς εἶναι τὴν πραγματείαν. λέγω δ' οἷον, ἐπειδὴ τέλειον ἡ δεκὰς εἶναι δοκεῖ καὶ πᾶσαν περιειληφέναι τὴν τῶν ἀριθμῶν φύσιν, καὶ τὰ φερόμενα κατὰ τὸν οὐρανὸν δέκα μὲν εἶναί φασιν, ὄντων δ' ἐννέα μόνον τῶν φανερῶν διὰ τοῦτο δεκάτην τὴν ἀντίχθονα ποιοῦσιν. διώρισται δὲ περὶ τούτων ἐν ἑτέροις ἡμῖν ἀκριβέστερον. ἀλλ' οὗ δὴ χάριν ἐπερχόμεθα, τοῦτ' ἐστὶν ὅπως λάβωμεν καὶ παρὰ τούτων τίνας εἶναι τιθέασι τὰς ἀρχὰς καὶ πῶς εἰς τὰς εἰρημένας ἐμπίπτουσιν αἰτίας. φαίνονται δὴ καὶ οὗτοι τὸν ἀριθμὸν νομίζοντες ἀρχὴν εἶναι καὶ ὡς ὕλην τοῖς οὖσι καὶ ὡς πάθη τε καὶ ἕξεις, τοῦ δ' ἀριθμοῦ στοιχεῖα τό τ' ἄρτιον καὶ τὸ περιττόν, τούτων δὲ τὸ μὲν

30 *ψυχή τε καὶ* A^b ‖ 31 *ἁρμονιῶν* A^{b}E Alex.: *ἁρμονικῶν* Bekk. ‖ 32 *ἐπεὶ δὴ* scripsi: *ἐπειδὴ* vulgo ‖ 33 *ἐφαίνοντο* A^b ‖ *ἀφομοιῶσθαι* A^b, *ἀφομοιωθῆναι* E ‖ *πᾶσιν* E, *πάντα* Bonitz ‖ 986a, 2 *ὑπ. εἶναι* A^b: *εἶναι ὑπέλαβον* E vulgo ‖ 3 *ὅσα μὲν* fort. Alex. ‖ *εἶχεν* A^b ‖ 4 *δεικνύναι* om. A^b, damnat Blass Rh. M. 30, 489 ‖ 6 *που* E: *πολὺ* A^b ‖ 7 *προσεπεγλίχοντο* E ‖ *τοῦ*] *ἕνεκεν* sup. lin. add. m. sec. in A^b ‖ 8 *τέλειον ἡ δεκὰς εἶναι δοκεῖ* A^{b}E, *ἡ δεκὰς τελεία δοκεῖ* in marg. E m. pr. ‖ 9 *εἶναι — φύσιν* om. A^b, non interpetatur Alex., habet E ‖ 11 *μόνων* A^{b}E, *μόνον* vulgo ‖ 12 *ἐν ἑτέροις*] in libro *περὶ τῶν Πυθαγορείων* vel ut Alexander dicit *ἐν ταῖς τῶν Πυθαγορικῶν δόξαις*, *ἐν τῷ περὶ φιλοσοφίας* marg. E m. pr., inde m. sec. *καὶ ἐν τῷ περὶ οὐρανοῦ* ‖ 13 fort. *νῦν ἐπερχ.* ‖ 16 *δὴ* E: *δὲ* A^b ‖ 18 *τε* add. A^b ‖ *ἄπειρον τὸ δὲ πεπερασμένον* A^b: *πεπερασμένον τὸ δ' ἄπειρον* E, cf. phys. *Γ* 4

ἄπειρον, τὸ δὲ πεπερασμένον, τὸ δ' ἓν ἐξ ἀμφοτέρων εἶναι τούτων καὶ γὰρ ἄρτιον εἶναι καὶ περιττόν, τὸν δ' ἀριθμὸν ἐκ τοῦ ἑνός, ἀριθμοὺς δέ, καθάπερ εἴρηται, τὸν ὅλον οὐρανόν.

ἕτεροι δὲ τῶν αὐτῶν τούτων τὰς ἀρχὰς δέκα λέγουσιν εἶναι τὰς κατὰ συστοιχίαν λεγομένας, πέρας καὶ ἄπειρον, περιττὸν καὶ ἄρτιον, ἓν καὶ πλῆθος, δεξιὸν καὶ ἀριστερόν, ἄρρεν καὶ θῆλυ, ἠρεμοῦν καὶ κινούμενον, εὐθὺ καὶ καμπύλον, φῶς καὶ σκότος, ἀγαθὸν καὶ κακόν, τετράγωνον καὶ ἑτερόμηκες. ὅνπερ τρόπον ἔοικε καὶ Ἀλκμαίων ὁ Κροτωνιάτης ὑπολαβεῖν, καὶ ἤτοι οὗτος παρ' ἐκείνων ἢ ἐκεῖνοι παρὰ τούτου παρέλαβον τὸν λόγον τοῦτον· καὶ γὰρ ἐγένετο τὴν ἡλικίαν Ἀλκμαίων ἐπὶ γέροντι Πυθαγόρᾳ, ἀπεφήνατο δὲ παραπλησίως τούτοις. φησὶ γὰρ εἶναι δύο τὰ πολλὰ τῶν ἀνθρωπίνων, λέγων τὰς ἐναντιότητας οὐχ ὥσπερ οὗτοι διωρισμένας ἀλλὰ τὰς τυχούσας, οἷον λευκὸν μέλαν, γλυκὺ πικρόν, ἀγαθὸν κακόν, μέγα μικρόν. οὗτος μὲν οὖν ἀδιορίστως ἀπέρριψε περὶ
986b *τῶν λοιπῶν, οἱ δὲ Πυθαγόρειοι καὶ πόσαι καὶ τίνες αἱ ἐναντιώσεις ἀπεφήναντο. παρὰ μὲν οὖν τούτων ἀμφοῖν τοσοῦτον ἔστι λαβεῖν, ὅτι τἀναντία ἀρχαὶ τῶν ὄντων· τὸ δ' ὅσαι παρὰ τῶν ἑτέρων, καὶ τίνες αὗταί εἰσιν. πῶς μέντοι πρὸς τὰς εἰρημένας αἰτίας ἐνδέχεται συναγαγεῖν, σαφῶς μὲν οὐ διήρθρωται παρ' ἐκείνων, ἐοίκασι δ' ὡς ἐν ὕλης εἴδει τὰ στοιχεῖα τάττειν· ἐκ τούτων γὰρ ὡς ἐνυπαρχόντων συνεστάναι καὶ πεπλάσθαι φασὶ τὴν οὐσίαν.*

τῶν μὲν οὖν παλαιῶν καὶ πλείω λεγόντων τὰ στοιχεῖα τῆς φύ-

p. 203 a, 11 ‖ 20 *καὶ γὰρ — περιττόν* om. A^b ‖ 21 *ἀριθμὸν* S ‖ 23 *συστοχίαν* A^b m. pr. ‖ 23—26 *πέρας καὶ ἄπειρον*] hic et in reliquis *καὶ* add. A^b, om. E, inde ab *ἄρρεν* om. Alex. ‖ 29 *καὶ γὰρ Ἀλκμαίων ἀπεφήνατο παραπλησίως* A^b, media om. A^b neque interpr. Alex., habet E ‖ 34 *μέγα μικρόν* A^b Bonitz: *μικρὸν μέγα* E Bekk. ‖ 34 *ἀπέρριψε* A^{b}E: *ἐπέρριψε* vulgo, quod coniectura ut videtur repositum recipere dubitavi ‖ 986 b, 2 *ἀμφοῖν μὲν τοσ.* A^b ‖ 3 *τὸ — 4 ἑτέρων* om. A^b ‖ 5 *συναγαγεῖν* A^b: *συνάγειν* E, fort. *τἆλλα συναγαγεῖν.* ‖ 9 *λεγόντων τὰ στοιχεῖα* A^b: *τὰ στοιχεῖα λεγόντων* E

σεως ἐκ τούτων ἱκανόν ἐστι θεωρῆσαι τὴν διάνοιαν· εἰσὶ δέ τινες οἳ περὶ τοῦ παντὸς ὡς ἂν μιᾶς οὔσης φύσεως ἀπεφήναντο, τρόπον δ' οὐ τὸν αὐτὸν πάντες οὔτε τοῦ καλῶς οὔτε τοῦ κατὰ τὴν φύσιν. εἰς μὲν οὖν τὴν νῦν σκέψιν τῶν αἰτίων οὐδαμῶς συναρμόττει περὶ αὐτῶν ὁ λόγος· οὐ γὰρ ὥσπερ ἔνιοι τῶν φυσιολόγων ἓν ὑποθέμενοι τὸ ὂν ὅμως γεννῶσιν ὡς ἐξ ὕλης τοῦ ἑνός, ἀλλ' ἕτερον τρόπον οὗτοι λέγουσιν· ἐκεῖνοι μὲν προστιθέασι κίνησιν, γεννῶντές γε τὸ πᾶν, οὗτοι δ' ἀκίνητον εἶναί φασιν. οὐ μὴν ἀλλὰ τοσοῦτόν γ' οἰκεῖόν ἐστι τῇ νῦν σκέψει. Παρμενίδης μὲν γὰρ ἔοικε τοῦ κατὰ τὸν λόγον ἑνὸς ἅπτεσθαι, Μέλισσος δὲ τοῦ κατὰ τὴν ὕλην· διὸ καὶ ὁ μὲν πεπερασμένον, ὁ δ' ἄπειρόν φησιν εἶναι αὐτό· Ξενοφάνης δὲ πρῶτος τούτων ἑνίσας (ὁ γὰρ Παρμενίδης τούτου λέγεται γενέσθαι μαθητής) οὐδὲν διεσαφήνισεν, οὐδὲ τῆς φύσεως τούτων οὐδετέρας ἔοικε θιγεῖν, ἀλλ' εἰς τὸν ὅλον οὐρανὸν ἀποβλέψας τὸ ἓν εἶναί φησι τὸν θεόν. οὗτοι μὲν οὖν, καθάπερ εἴπομεν, ἀφετέοι πρὸς τὴν νῦν παροῦσαν ζήτησιν, οἱ μὲν δύο καὶ πάμπαν ὡς ὄντες μικρὸν ἀγροικότεροι, Ξενοφάνης καὶ Μέλισσος· Παρμενίδης δὲ μᾶλλον βλέπων ἔοικέ που λέγειν. παρὰ γὰρ τὸ ὂν τὸ μὴ ὂν οὐδὲν ἀξιῶν εἶναι, ἐξ ἀνάγκης ἓν οἴεται εἶναι τὸ ὂν καὶ ἄλλο οὐδέν (περὶ οὗ σαφέστερον ἐν τοῖς περὶ φύσεως εἰρήκαμεν), ἀναγκαζόμενος δ' ἀκολουθεῖν τοῖς φαινομένοις, καὶ τὸ ἓν μὲν κατὰ τὸν λόγον, πλείω δὲ κατὰ τὴν αἴσθησιν ὑπολαμβάνων εἶναι, δύο τὰς αἰτίας καὶ δύο τὰς ἀρχὰς πάλιν τίθησι, θερμὸν καὶ ψυχρόν, οἷον πῦρ καὶ γῆν λέγων· τούτων δὲ κατὰ μὲν τὸ ὂν τὸ θερμὸν τάττει, θάτερον δὲ κατὰ 987a
τὸ μὴ ὄν.

11 *ἂν* om. A^b ‖ 12 *τὴν* om. H^a Alex. ‖ 17 *γε* om. A^b ‖ 19 *τὸν* om. A^b ‖ 22 *παρμενίδης ὃς τούτου* E ‖ *λεγ. γενέσθαι μαθ.* A^b, *γενέσθαι* om. E ‖ 23 *οὔτε* A^b ‖ *τούτων* post *ἔοικε* A^b ‖ 24 *τὸν θεόν* om. A^b, habet Alex. ‖ 26 *παροῦσαν* add. A^b ‖ 28 *βλέπων* om. E ‖ 30 *σαφέστερον* A^b: *σαφεστέρως* E ‖ *ἐν τοῖς περὶ φύσεως*] phys. I, 2. 3 ‖ 32 fort. *τὸ ὂν ἕν* ‖ *ὑπολαβὼν* A^b ‖ 33 *τὰς* ante *ἀρχάς* om. A^b ‖ 34 *τούτων μὲν κατὰ μὲν τὸ ὂν* A^b

ἐκ μὲν οὖν τῶν εἰρημένων καὶ παρὰ τῶν συνηδρευκότων ἤδη τῷ λόγῳ σοφῶν τοσαῦτα παρειλήφαμεν, παρὰ μὲν τῶν πρώτων σωματικήν τε τὴν ἀρχήν (ὕδωρ γὰρ καὶ πῦρ καὶ τὰ τοιαῦτα σώματά ἐστιν) καὶ τῶν μὲν μίαν τῶν δὲ πλείους τὰς ἀρχὰς τὰς σωματικάς, ἀμφοτέρων μέντοι ταύτας ὡς ἐν ὕλης εἴδει τιθέντων· παρὰ δέ τινων ταύτην τε τὴν αἰτίαν [τιθέντων] καὶ πρὸς ταύτῃ τὴν ὅθεν ἡ κίνησις, καὶ ταύτην παρὰ τῶν μὲν μίαν παρὰ τῶν δὲ δύο. μέχρι μὲν οὖν τῶν Ἰταλικῶν καὶ χωρὶς ἐκείνων μετριώτερον εἰρήκασιν οἱ ἄλλοι περὶ αὐτῶν, πλὴν ὥσπερ εἴπομεν, δυοῖν τ' αἰτίαιν τυγχάνουσι κεχρημένοι, καὶ τούτων τὴν ἑτέραν οἱ μὲν μίαν οἱ δὲ δύο ποιοῦσι, τὴν ὅθεν ἡ κίνησις· οἱ δὲ Πυθαγόρειοι δύο μὲν τὰς ἀρχὰς κατὰ τὸν αὐτὸν εἰρήκασι τρόπον, τοσοῦτον δὲ προσεπέθεσαν, ὃ καὶ ἴδιόν ἐστιν αὐτῶν, ὅτι τὸ πεπερασμένον καὶ τὸ ἄπειρον καὶ τὸ ἓν οὐχ ἑτέρας τινὰς ᾠήθησαν εἶναι φύσεις, οἷον πῦρ ἢ γῆν ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἄπειρον καὶ αὐτὸ τὸ ἓν οὐσίαν εἶναι τούτων ὧν κατηγοροῦνται, διὸ καὶ ἀριθμὸν εἶναι τὴν οὐσίαν ἁπάντων. περί τε τούτων οὖν τοῦτον ἀπεφήναντο τὸν τρόπον, καὶ περὶ τοῦ τί ἐστιν ἤρξαντο μὲν λέγειν καὶ ὁρίζεσθαι, λίαν δ' ἁπλῶς ἐπραγματεύθησαν. ὡρίζοντό τε γὰρ ἐπιπολαίως, καὶ ᾧ πρώτῳ ὑπάρξειεν ὁ λεχθεὶς ὅρος, τοῦτ' εἶναι τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος ἐνόμιζον, ὥσπερ εἴ τις οἴοιτο ταὐτὸν εἶναι διπλάσιον καὶ τὴν δυάδα, διότι πρῶτον ὑπάρχει τοῖς δυσὶ τὸ διπλάσιον. ἀλλ'

987 a, 2 *συνεδρευκότων* Ab ‖ 3 *τοσαῦτα* Ab: *ταῦτα* E ‖ 6 *τὰς ἀρχάς* Ab: *ἀρχάς* E ‖ 8 *τιθέντων* seclusimus, supplendum enim est *παρειλήφαμεν* ‖ 9 *παρ' ὧν μὲν μίαν παρ' ὧν δὲ* Ab ‖ 10 *μετριώτερον* E: *μαλακώτερον* Ab et *γρ.* E, quod interpretamentum esse lectionis *μορυχώτερον* docet Alex., *μονιμώτερον* Ascl., hoc vel *μοναχώτερον* Alexandrum legisse putavit Brandis ‖ 11 *περὶ τῶν αὐτῶν* E ‖ 15 *ἐστιν αὐτῶν* Ab: *αὐτῶν ἐστίν* E ‖ 16 *καὶ τὸ ἓν* add. Ab, om. E, fort. recte ‖ 19 *πάντων* Ab ‖ 20 *οὖν* om. Ab ‖ *ἀπεφήναντο τοῦτον* Ab ‖ 22 *πρώτῳ* E: *πρώτως* Ab ‖ 24 *ἐνόμιζον* Ab: *ἐνόμισαν* E ‖ 25 *δύο* Ab ‖ *ἀλλ'*— 27 *συνέβαινεν* primum afuisse susp. Blass Rh. M. 30, 490

οὐ ταὐτόν ἐστιν ἴσως τὸ εἶναι διπλασίῳ καὶ δυάδι· εἰ δὲ μή, πολλὰ τὸ ἓν ἔσται, ὃ κἀκείνοις συνέβαινεν. παρὰ μὲν οὖν τῶν πρότερον καὶ τῶν ἄλλων τοσαῦτα ἔστι λαβεῖν.

6 μετὰ δὲ τὰς εἰρημένας φιλοσοφίας ἡ Πλάτωνος ἐπεγένετο πραγματεία, τὰ μὲν πολλὰ τούτοις ἀκολουθοῦσα, τὰ δὲ καὶ ἴδια παρὰ τὴν τῶν Ἰταλικῶν ἔχουσα φιλοσοφίαν. ἐκ νέου τε γὰρ συνήθης γενόμενος πρῶτον Κρατύλῳ καὶ ταῖς Ἡρακλειτείοις δόξαις, ὡς ἁπάντων τῶν αἰσθητῶν αἰεὶ ῥεόντων καὶ ἐπιστήμης περὶ αὐτῶν οὐκ οὔσης, ταῦτα μὲν καὶ ὕστερον οὕτως ὑπέλαβεν· Σωκράτους δὲ περὶ μὲν τὰ ἠθικὰ πραγματευομένου, περὶ δὲ τῆς ὅλης φύσεως οὐδέν, ἐν μέντοι τούτοις τὸ καθόλου ζητοῦντος καὶ περὶ ὁρισμῶν ἐπιστήσαντος πρώτου τὴν διάνοιαν, ἐκεῖνον ἀποδεξάμενος διὰ τὸ τοιοῦτον ὑπέλαβεν ὡς περὶ ἑτέρων τοῦτο γιγνόμενον καὶ οὐ τῶν αἰσθητῶν [τινός]· ἀδύνατον γὰρ εἶναι τὸν κοινὸν ὅρον τῶν αἰσθητῶν τινός, αἰεί γε μεταβαλλόντων. οὕτως μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα τῶν ὄντων ἰδέας προσηγόρευσε, τὰ δ' αἰσθητὰ παρὰ ταῦτα καὶ κατὰ ταῦτα λέγεσθαι πάντα· κατὰ μέθεξιν γὰρ εἶναι τὰ πολλὰ τῶν συνωνύμων τοῖς εἴδεσιν. τὴν δὲ μέθεξιν τοὔνομα μόνον μετέβαλεν· οἱ μὲν γὰρ Πυθαγόρειοι μιμήσει τὰ ὄντα φασὶν εἶναι τῶν ἀριθμῶν, Πλάτων δὲ μεθέξει [τοὔνομα μεταβαλών]. τὴν μέντοι γε μέθεξιν ἢ τὴν μίμησιν ἥτις ἂν εἴη τῶν εἰδῶν ἀφεῖσαν ἐν κοινῷ ζητεῖν. ἔτι δὲ παρὰ τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ εἴδη τὰ μαθηματικὰ τῶν πραγμάτων εἶναί φησι μεταξύ, διαφέροντα τῶν μὲν αἰσθητῶν τῷ ἀΐδια καὶ ἀκί-

26 ἐστὶν ἴσως A^b: ἴσως ἐστιν E ‖ 28 ἄλλων] fort. Ἰταλικῶν ‖ 31 ἰδίαι E ‖ 32 τε om. A^b ‖ συνήθης γενόμενος A^b Alex.: συγγενόμενος E ‖ 987b, 1 οὗτος E ‖ 2 μέντοι E: δὲ A^b ‖ 5 γιγνομένων A^b ‖ οὐ περὶ τῶν A^b ‖ 6 τινός om A^b, in ceteros codd. ex sequenti versu irrepsisse videtur ‖ ὅρον A^b: λόγον E ‖ 7 οὕτως μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα Bonitz: οὗτος οὖν τὰ μὲν τοι. E, οὕτως τὰ μὲν οὖν τοι. A^b ‖ 8 fort. ταῦτα εἶναι ‖ 10 συνωνύμων τοῖς A^b Alex. et γρ. E: συνωνύμων ὁμώνυμα τοῖς E ‖ 11 μόνον om. A^b ‖ μετέλαβεν A^b ‖ 12 τοὔνομα μεταβαλών om. A^b ‖ 13 γε om. A^b ‖ 14 ἀφῆσαν A^b

νητα εἶναι, τῶν δ' εἰδῶν τῷ τὰ μὲν πόλλ' ἄττα ὅμοια εἶναι τὸ δ' εἶδος αὐτὸ ἓν ἕκαστον μόνον. ἐπεὶ δ' αἴτια τὰ εἴδη τοῖς ἄλλοις, τἀκείνων στοιχεῖα πάντων ᾠήθη τῶν ὄντων εἶναι στοιχεῖα. ὡς μὲν οὖν ὕλην τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν εἶναι ἀρχάς, ὡς δ' οὐσίαν τὸ ἕν· ἐξ ἐκείνων γὰρ κατὰ μέθεξιν τοῦ ἑνὸς τὰ εἴδη εἶναι [τοὺς ἀριθμούς]. τὸ μέντοι γ' ἓν οὐσίαν εἶναι, καὶ μὴ ἕτερόν γέ τι ὂν λέγεσθαι ἕν, παραπλησίως τοῖς Πυθαγορείοις ἔλεγε, καὶ τὸ τοὺς ἀριθμοὺς αἰτίους εἶναι τοῖς ἄλλοις τῆς οὐσίας ὡσαύτως ἐκείνοις· τὸ δ' ἀντὶ τοῦ ἀπείρου ὡς ἑνὸς δυάδα ποιῆσαι καὶ τὸ ἄπειρον ἐκ μεγάλου καὶ μικροῦ, τοῦτ' ἴδιον· καὶ ὅτι ὁ μὲν τοὺς ἀριθμοὺς παρὰ τὰ αἰσθητά, οἱ δ' ἀριθμοὺς εἶναί φασιν αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ τὰ μαθηματικὰ μεταξὺ τούτων οὐ τιθέασιν. τὸ μὲν οὖν τὸ ἓν καὶ τοὺς ἀριθμοὺς παρὰ τὰ πράγματα ποιῆσαι, καὶ μὴ ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι, καὶ ἡ τῶν εἰδῶν εἰσαγωγὴ διὰ τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἐγένετο σκέψιν (οἱ γὰρ πρότεροι διαλεκτικῆς οὐ μετεῖχον), τὸ δὲ δυάδα ποιῆσαι τὴν ἑτέραν φύσιν διὰ τὸ τοὺς ἀριθμούς, ἔξω τῶν πρώτων, εὐφυῶς ἐξ αὐτῆς γεννᾶσθαι, ὥσ-
988a *περ ἔκ τινος ἐκμαγείου. καίτοι συμβαίνει γ' ἐναντίως· οὐ γὰρ εὔλογον οὕτως. οἱ μὲν γὰρ ἐκ τῆς ὕλης πολλὰ ποιοῦσιν, τὸ δ' εἶδος ἅπαξ γεννᾷ μόνον, φαίνεται δ' ἐκ μιᾶς ὕλης μία τράπεζα, ὁ δὲ τὸ εἶδος ἐπιφέρων εἷς ὢν πολλὰς ποιεῖ. ὁμοίως δ' ἔχει καὶ τὸ ἄρρεν πρὸς τὸ θῆλυ· τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ μιᾶς πληροῦται ὀχείας, τὸ δ' ἄρρεν πολλὰ πληροῖ· καίτοι ταῦτα μιμήματα τῶν ἀρχῶν ἐκείνων ἐστίν. Πλάτων*

17 *πολλὰ τὰ ὅμοια* A^b^ ‖ 19 *ἁπάντων* A^b^ ‖ *τῶν ὄντων ᾠήθη* A^b^ ‖ 22 *τὰ εἴδη εἶναι τοὺς ἀριθμούς* codd. et Alex.: *τὰ εἴδη* secl. Zeller, *καὶ τοὺς ἀρ.* Ascl., *τοὺς* deleri iussit Schwegler, *καὶ τοὺς ἀριθμοὺς* transponendum esse post *τὸ ἕν* (21) censet Jackson ‖ 23 *γε* add. A^b^ ‖ *ὂν*] *τὸ ὂν* E, *τὸ ἓν* Ascl. ‖ *ἓν* A^b^ Alex.: *εἶναι* E ‖ 24 *τοῖς ἄλλοις*] *γρ. τῆς ὅλης οὐσίας* E ‖ 26 *καὶ τὸ* A^b^: *τὸ δ'* E Alex. ‖ 27 *ὅτι* A^b^: *ἔτι* E Alex. ‖ 29 *τὸν ἀριθμὸν* A^b^ ‖ 988a, 2 *οὕτω* E ‖ *οἱ* A^b^ Alex.: *νῦν* E ‖ 5 *τὸ μὲν γὰρ* E Bonitz: *τὸ μὲν γὰρ θῆλυ* A^b^ Bekker, hiatum vitandum duxi

μὲν οὖν περὶ τῶν ζητουμένων οὕτω διώρισεν· φανερὸν δ' ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι δυοῖν αἰτίαιν μόνον κέχρηται, τῇ τε τοῦ τί ἐστι καὶ τῇ κατὰ τὴν ὕλην (τὰ γὰρ εἴδη τοῦ τί ἐστιν αἴτια τοῖς ἄλλοις, τοῖς δ' εἴδεσι τὸ ἕν), καὶ τίς ἡ ὕλη ἡ ὑποκειμένη, καθ' ἧς τὰ εἴδη μὲν ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν τὸ δ' ἓν ἐν τοῖς εἴδεσι λέγεται, ὅτι αὕτη δυάς ἐστι, τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. ἔτι δὲ τὴν τοῦ εὖ καὶ τοῦ κακῶς αἰτίαν τοῖς στοιχείοις ἀπέδωκεν ἑκατέροις ἑκατέραν, ὥσπερ φαμὲν καὶ τῶν προτέρων ἐπιζητῆσαί τινας φιλοσόφων, οἷον Ἐμπεδοκλέα καὶ Ἀναξαγόραν.

7 *συντόμως μὲν οὖν καὶ κεφαλαιωδῶς ἐπεληλύθαμεν τίνες τε καὶ πῶς τυγχάνουσιν εἰρηκότες περί τε τῶν ἀρχῶν καὶ τῆς ἀληθείας· ὅμως δὲ τοσοῦτόν γ' ἔχομεν ἐξ αὐτῶν, ὅτι τῶν λεγόντων περὶ ἀρχῆς καὶ αἰτίας οὐδεὶς ἔξω τῶν ἐν τοῖς περὶ φύσεως ἡμῖν διωρισμένων εἴρηκεν, ἀλλὰ πάντες ἀμυδρῶς μὲν ἐκείνων δέ πως φαίνονται θιγγάνοντες. οἱ μὲν γὰρ ὡς ὕλην τὴν ἀρχὴν λέγουσιν, ἄν τε μίαν ἄν τε πλείους ὑποθῶσι, καὶ ἐάν τε σῶμα ἐάν τε ἀσώματον τοῦτο τιθῶσιν, οἷον Πλάτων μὲν τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν λέγων, οἱ δ' Ἰταλικοὶ τὸ ἄπειρον, Ἐμπεδοκλῆς δὲ πῦρ καὶ γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα, Ἀναξαγόρας δὲ τὴν τῶν ὁμοιομερῶν ἀπειρίαν. οὗτοί τε δὴ πάντες τῆς τοιαύτης αἰτίας ἡμμένοι εἰσί, καὶ ἔτι ὅσοι ἀέρα ἢ πῦρ ἢ ὕδωρ ἢ πυρὸς μὲν πυκνότερον ἀέρος δὲ λεπτότερον· καὶ γὰρ τοιοῦτόν τινες εἰρήκασιν εἶναι τὸ πρῶτον στοιχεῖον. οὗτοι μὲν οὖν ταύτης τῆς αἰτίας ἥψαντο μόνον· ἕτεροι δέ τινες ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, οἷον ὅσοι φιλίαν καὶ νεῖκος ἢ νοῦν ἢ ἔρωτα ποιοῦσιν ἀρχήν. τὸ δὲ τί ἦν εἶναι*

8 *διώριζε* A^b ‖ 9 *μόνον κέχρηται* A^b: *ἐστὶ μόνον κεχρημένος* E ‖ 11 *τοῖς δ' εἰδόσι τὸ ἓν καὶ τῇ ὕλῃ* in aliquot libris scribi refert Alex. ‖ 12 *τὰ εἴδη μὲν ἐπὶ* A^b et *γρ.* Alex.: *τὰ εἴδη τὰ μὲν ἐπὶ* E Alex. ‖ *δὲ ἓν ἐν* A^b E: *δὲ ἐπὶ* Alex. ‖ 13 *ὅτι* — 14 *μικρόν* om. A^b, habet Alex. ‖ 14 *καλῶς* A^b m. pr. ‖ 15 *ὥσπερ* A^b Alex.: *ὅπερ μᾶλλον* E ‖ 16 *φιλοσόφων* A^b Alex.: *φιλοσόφους* E ‖ 25 *ἀσώματον τοῦτο* A^b: *ἀσωμάτους* E, *ἀσώματον* vulgo ‖ 34

καὶ τὴν οὐσίαν σαφῶς μὲν οὐδεὶς ἀποδέδωκε, μάλιστα δ' οἱ τὰ 988b *εἴδη τιθέντες λέγουσιν· οὔτε γὰρ ὡς ὕλην τοῖς αἰσθητοῖς τὰ εἴδη καὶ τὸ ἓν τοῖς εἴδεσιν, οὔθ' ὡς ἐντεῦθεν τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως γιγνομένην ὑπολαμβάνουσιν (ἀκινησίας γὰρ αἴτια μᾶλλον καὶ τοῦ ἐν ἠρεμίᾳ εἶναί φασιν), ἀλλὰ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ τῶν ἄλλων τὰ εἴδη παρέχονται, τοῖς δ' εἴδεσι τὸ ἕν. τὸ δ' οὗ ἕνεκα αἱ πράξεις καὶ αἱ μεταβολαὶ καὶ αἱ κινήσεις, τρόπον μέν τινα λέγουσιν αἴτιον, οὕτω δ' οὐ λέγουσιν, οὐδ' ὅνπερ πέφυκεν. οἱ μὲν γὰρ νοῦν λέγοντες ἢ φιλίαν ὡς ἀγαθὸν μέν τι ταύτας τὰς αἰτίας τιθέασιν, οὐ μὴν ὡς ἕνεκά γε τούτων ἢ ὂν ἢ γιγνόμενόν τι τῶν ὄντων, ἀλλ' ὡς ἀπὸ τούτων τὰς κινήσεις οὔσας λέγουσιν. ὡς δ' αὔτως καὶ οἱ τὸ ἓν ἢ τὸ ὂν φάσκοντες εἶναι τὴν τοιαύτην φύσιν, τῆς μὲν οὐσίας αἴτιόν φασιν εἶναι, οὐ μὴν τούτου γ' ἕνεκα ἢ εἶναι ἢ γίγνεσθαι. ὥστε λέγειν τε καὶ μὴ λέγειν πως συμβαίνει αὐτοῖς τἀγαθὸν αἴτιον· οὐ γὰρ ἁπλῶς ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς λέγουσιν. ὅτι μὲν οὖν ὀρθῶς διώρισται περὶ τῶν αἰτίων, καὶ πόσα καὶ ποῖα, μαρτυρεῖν ἐοίκασιν ἡμῖν καὶ οὗτοι πάντες, οὐ δυνάμενοι θιγεῖν ἄλλης αἰτίας. πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι ζητητέαι αἱ ἀρχαὶ ἢ οὕτως ἅπασαι ἢ τινὰ τρόπον τούτων, δῆλον. πῶς δὲ τούτων ἕκαστος εἴρηκε, καὶ πῶς ἔχει περὶ τῶν ἀρχῶν, τὰς ἐνδεχομένας ἀπορίας μετὰ τοῦτο διέλθωμεν περὶ αὐτῶν.*

ἢ νοῦν A^b: *καὶ νοῦν* E ‖ 35 *ἀποδέδωκε* A^bE Bonitz: *ἀπέδωκε* Bekker ‖ 988b, 1 *εἴδη καὶ τὰ ἐν τοῖς εἴδεσι τιθ.* A^b ‖ *ὕλη* A^b ‖ 2 *τὸ ἓν* coni. Bonitz: *τὰ ἐν* A^bE Alex. ‖ *οὐδ'* A^b ‖ 3 *αἴτια* E: *αἰτίαν* A^b, *αἰτίαι* Alex. ‖ 8 *πέφυκε τρόπον. οἱ* E ‖ *ἢ*] *καὶ* A^b ‖ 9 *τι* om. A^b ‖ *μὴν*] *τὴν* A^b ‖ 11 *οὔσας* A^b: *εἶναι τούτων* E ‖ 12 *τὸ ἓν ἢ τὸ ὂν* E Alex.: *τὸ ὂν ἢ τὸ ἓν* A^b ‖ 13 *τῆς μὲν οὐσίας* A^b: *τῆς οὐσίας μὲν* E ‖ *ἢ* ante *εἶναι* om. A^b ‖ 15 *οὐ γὰρ* — 16 *λέγουσιν* om. A^b, habet Alex. ‖ 20 — 993a, 24 *εἴρηκεν*, sive capp. 8 et 9 et 10, quorum noni prior pars paene ad verbum cum *M* 4 et 5 conspirat, primum ab hoc libro afuisse existimo, ab ipso autem Aristotele postea eo consilio adiecta, ut libris *M N* abiectis hoc opus libro *A* finiretur; fuisse inter veteres grammaticos qui hanc partem libri atque adeo totum librum damnarent apparet ex Alexandro et Syriano ad *B* p. 997b, 3

8 ὅσοι μὲν οὖν ἕν τε τὸ πᾶν καὶ μίαν τινὰ φύσιν ὡς ὕλην τιθέασι, καὶ ταύτην σωματικὴν καὶ μέγεθος ἔχουσαν, δῆλον ὅτι πολλαχῶς ἁμαρτάνουσιν. τῶν γὰρ σωμάτων τὰ στοιχεῖα τιθέασι μόνον, τῶν δ' ἀσωμάτων οὔ, ὄντων καὶ ἀσωμάτων. καὶ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἐπιχειροῦντες τὰς αἰτίας λέγειν, καὶ περὶ πάντων φυσιολογοῦντες, τὸ τῆς κινήσεως αἴτιον ἀναιροῦσιν. ἔτι δὲ τὸ τὴν οὐσίαν μηδενὸς αἰτίαν τιθέναι, μηδὲ τὸ τί ἐστιν. καὶ πρὸς τούτοις τὸ ῥαδίως τῶν ἁπλῶν σωμάτων λέγειν ἀρχὴν ὁτιοῦν πλὴν γῆς, οὐκ ἐπισκεψάμενοι τὴν ἐξ ἀλλήλων γένεσιν πῶς ποιοῦνται [λέγω δὲ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα]. τὰ μὲν γὰρ συγκρίσει, τὰ δὲ διακρίσει ἐξ ἀλλήλων γίγνεται, τοῦτο δὲ πρὸς τὸ πρότερον εἶναι καὶ ὕστερον διαφέρει πλεῖστον. τῇ μὲν γὰρ ἂν δόξειε στοιχειωδέστατον εἶναι πάντων ἐξ οὗ γίγνονται συγκρίσει πρώτου, τοιοῦτον δὲ τὸ μικρομερέστατον καὶ λεπτότατον ἂν 989a εἴη τῶν σωμάτων. διόπερ ὅσοι πῦρ ἀρχὴν τιθέασι, μάλιστα ὁμολογουμένως ἂν τῷ λόγῳ τούτῳ λέγοιεν. τοιοῦτον δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος ὁμολογεῖ τὸ στοιχεῖον εἶναι τὸ τῶν σωμάτων. οὐδεὶς γοῦν τῶν ὕστερον ἠξίωσε καὶ ἓν λεγόντων γῆν εἶναι στοιχεῖον, δηλονότι διὰ τὴν μεγαλομέρειαν. τῶν δὲ τριῶν ἕκαστον στοιχείων εἴληφε κριτήν τινα· οἱ μὲν γὰρ πῦρ, οἱ δ' ὕδωρ, οἱ δ' ἀέρα τοῦτ' εἶναί φασιν. καίτοι διὰ τί ποτ' οὐ καὶ τὴν γῆν λέγουσιν, ὥσπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων; πάντα γὰρ εἶναί φασι γῆν. φησὶ δὲ καὶ Ἡσίοδος τὴν γῆν πρώτην γενέσθαι τῶν σωμάτων· οὕτως ἀρχαίαν καὶ δημοτικὴν

21 *περὶ αὐτῶν* suspectum ‖ 22 *μίαν εἶναί τινα* E ‖ 25 *ὄντων καὶ ἀσωμάτων* om. A^b, habet Alex. ‖ 26 *καὶ φθορᾶς* Alex. non legisse arbitratur Bonitz ‖ 27 *ἁπάντων* A^b ‖ 28 *ἀναιροῦσι*] *παρέλιπον* fort. Alex. ‖ 31 *λέγω δὲ — ἀέρα* disserendi ordinem interrumpunt ‖ 32 *γῆν καὶ ὕδωρ* A^b ‖ 34 *τῇ* A^b, *πῇ* E ‖ 989a, 1 *τοιοῦτο* E ‖ 4 *ἕκαστον ὁμολογεῖτο στ.* A^b ‖ *τὸ* ante *τῶν* om. A^b ‖ 5 *τῶν ὕστερον ἠξίωσε καὶ* E: *ἠξίωσε τῶν* A^b ‖ 7 *ἕκαστον στοιχείων* A^bE: *στοιχείων ἕκαστον* vulgo ‖ *κριτήν τινα* E: *τινα κριτήν* A^b, unde *τινα* eiciendum conicias, ut quod desit de an. I p. 405b, 8 ‖ 8 *οὐ καὶ* E: *οὐδὲ* A^b ‖ 11 *γενέσθαι* E: *γεγενῆσθαι* A^b

συμβέβηκεν εἶναι τὴν ὑπόληψιν. κατὰ μὲν οὖν τοῦτον τὸν λόγον οὔτ' εἴ τις τούτων τι λέγει πλὴν πυρός, οὔτ' εἴ τις ἀέρος μὲν πυκνότερον τοῦτο τίθησιν ὕδατος δὲ λεπτότερον, οὐκ ὀρθῶς ἂν λέγοι. εἰ δ' ἔστι τὸ τῇ γενέσει ὕστερον τῇ φύσει πρότερον, τὸ δὲ πεπεμμένον καὶ συγκεκριμένον ὕστερον τῇ γενέσει, τοὐναντίον ἂν εἴη τούτων, ὕδωρ μὲν ἀέρος πρότερον, γῆ δὲ ὕδατος.

περὶ μὲν οὖν τῶν μίαν τιθεμένων αἰτίαν οἵαν εἴπομεν, ἔστω ταῦτ' εἰρημένα· τὸ δ' αὐτὸ κἂν εἴ τις ταῦτα πλείω τίθησιν, οἷον Ἐμπεδοκλῆς τέτταρά φησιν εἶναι σώματα τὴν ὕλην. καὶ γὰρ τούτῳ τὰ μὲν ταὐτὰ τὰ δ' ἴδια συμβαίνειν ἀνάγκη. γιγνόμενά τε γὰρ ἐξ ἀλλήλων ὁρῶμεν ὡς οὐκ αἰεὶ διαμένοντος πυρὸς καὶ γῆς τοῦ αὐτοῦ σώματος (εἴρηται δ' ἐν τοῖς περὶ φύσεως περὶ αὐτῶν), καὶ περὶ τῆς τῶν κινούντων αἰτίας, πότερον ἓν ἢ δύο θετέον, οὔτ' ὀρθῶς οὔτ' εὐλόγως οἰητέον εἰρῆσθαι παντελῶς. ὅλως τ' ἀλλοίωσιν ἀναιρεῖσθαι ἀνάγκη τοῖς οὕτω λέγουσιν· οὐ γὰρ ἐκ θερμοῦ ψυχρὸν οὐδ' ἐκ ψυχροῦ θερμὸν ἔσται. τί γὰρ ἂν αὐτὰ πάσχοι τἀναντία, καὶ τίς ἂν εἴη μία φύσις ἡ γιγνομένη πῦρ καὶ ὕδωρ, ὃ ἐκεῖνος οὔ φησιν. Ἀναξαγόραν δ' εἴ τις ὑπολάβοι δύο λέγειν στοιχεῖα, μάλιστ' ἂν ὑπολάβοι κατὰ λόγον, ὃν ἐκεῖνος αὐτὸς μὲν οὐ διήρθρωσεν, ἠκολούθησε μέντ' ἂν ἐξ ἀνάγκης τοῖς ἐπάγουσιν αὐτόν. ἀτόπου γὰρ ὄντος καὶ ἄλλως τοῦ φάσκειν μεμῖχθαι τὴν ἀρχὴν πάντα καὶ διὰ
989b τὸ συμβαίνειν ἄμικτα δεῖν προϋπάρχειν, καὶ διὰ τὸ μὴ πεφυκέναι τῷ τυχόντι μίγνυσθαι τὸ τυχόν, πρὸς δὲ τούτοις ὅτι τὰ πάθη καὶ τὰ συμβεβηκότα χωρίζοιτ' ἂν τῶν οὐσιῶν

12 *συμβέβηκεν εἶναι* E: *εἶχε* A^b ‖ 13 *τι* post *λέγει* A^b ‖ 16 *πρότερον τῇ φύσει ὕστερον* A^b ‖ 20 *καὶ εἰ* Alex. ‖ 24 *ἐν τοῖς περὶ φύσεως*] de caelo III 7 et de gener. II 6 ‖ 25 *κινούντων* E: *κινουμένων* A^b vulgo ‖ *θετέον, ὃ οὔτ'* A^b ‖ *εὐλόγως* A^b et γρ. E: *ἀλόγως* E et γρ. Alex. ‖ *ὅλως* — 30 *φησιν* om. A^b neque interpretatur Alex., habet E, damnat Blass Rh. M. 30, 490 ‖ 28 *αὐτὰ ἂν* E ‖ 29 *εἴη ἂν* E ‖ 32 *οὐ*] *οὐ σαφῶς* A^b ‖ 33 *ἐπάγουσιν* A^b: *λέγουσιν* E

(τῶν γὰρ αὐτῶν μῖξίς ἐστι καὶ χωρισμός), ὅμως εἴ τις ἀκολουθήσειε συνδιαρθρῶν ἃ βούλεται λέγειν, ἴσως ἂν φανείη καινοπρεπεστέρως λέγων. ὅτε γὰρ οὐδὲν ἦν ἀποκεκριμένον, δῆλον ὡς οὐδὲν ἦν ἀληθὲς εἰπεῖν κατὰ τῆς οὐσίας ἐκείνης, λέγω δ' οἷον ὅτι οὔτε λευκὸν οὔτε μέλαν ἢ φαιὸν [ἢ ἄλλο χρῶμα], ἀλλ' ἄχρων ἦν ἐξ ἀνάγκης· εἶχε γὰρ ἄν τι τούτων τῶν χρωμάτων· ὁμοίως δὲ καὶ ἄχυμον τῷ αὐτῷ λόγῳ τούτῳ, οὐδ' ἄλλο τι τῶν ὁμοίων οὐδέν· οὔτε γὰρ ποιόν τι οἷόν τ' αὐτὸ εἶναι οὔτε ποσὸν οὔτε τί· τῶν γὰρ ἐν μέρει τι λεγομένων εἰδῶν ὑπῆρχεν ἂν αὐτῷ, τοῦτο δ' ἀδύνατον μεμιγμένων γε πάντων· ἤδη γὰρ ἂν ἀπεκέκριτο, φησὶ δ' εἶναι μεμιγμένα πάντα πλὴν τοῦ νοῦ, τοῦτον δ' ἀμιγῆ μόνον καὶ καθαρόν. ἐκ δὴ τούτων συμβαίνει λέγειν αὐτῷ τὰς ἀρχὰς τό τε ἕν (τοῦτο γὰρ ἁπλοῦν καὶ ἀμιγές) καὶ θάτερον, οἷον τίθεμεν τὸ ἀόριστον πρὶν ὁρισθῆναι καὶ μετασχεῖν εἴδους τινός. ὥστε λέγει μὲν οὔτ' ὀρθῶς οὔτε σαφῶς, βούλεται μέντοι τι παραπλήσιον τοῖς τε ὕστερον λέγουσι καὶ τοῖς φαινομένοις μᾶλλον.

ἀλλὰ γὰρ οὗτοι μὲν τοῖς περὶ γένεσιν λόγοις καὶ φθορὰν καὶ κίνησιν οἰκεῖοι τυγχάνουσι μόνον· σχεδὸν γὰρ περὶ τῆς τοιαύτης οὐσίας καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς αἰτίας ζητοῦσι μόνης. ὅσοι δὲ περὶ μὲν ἁπάντων τῶν ὄντων ποιοῦνται τὴν θεωρίαν, τῶν δ' ὄντων τὰ μὲν αἰσθητὰ τὰ δ' οὐκ αἰσθητὰ τιθέασι, δῆλον ὡς περὶ ἀμφοτέρων τῶν γενῶν ποιοῦνται τὴν ἐπίσκεψιν· διὸ μᾶλλον ἄν τις ἐνδιατρίψειε περὶ αὐτῶν, τί καλῶς ἢ μὴ καλῶς λέγουσιν εἰς τὴν τῶν νῦν ἡμῖν προκειμένων σκέψιν. οἱ μὲν οὖν καλούμενοι Πυθαγόρειοι ταῖς μὲν

989 b, 8 *οἷον* add. A^b ‖ *ἢ ἄλλο χρῶμα* om. A^b ‖ 9 *ἄχρων* E: *ἀχρώματον* A^b ‖ *ἦν* om. A^b ‖ *τῶν χρωμάτων τούτων* A^b ‖ 10 *ἄχυμον καὶ τῷ* A^b, *καὶ* om. E Bonitz ‖ 11 *τι* om. E ‖ *οὔτε* — 12 *τί* damnat Blass Rh. M. 30, 490 ‖ 17 *θάτερον, καθάπερ ὄν, οἷον* E ‖ 19 *λέγει* A^b: *λέγειν* Alex., *λέγεται* E vulgo ‖ 20 *τοῖς φαινομένοις* Alex. Brandis: *τοῖς νῦν φαινομένοις* A^bE Bekker ‖ 24 *μόνον* E vulgo ‖ *ποιοῦνται* A^bE: *ποιοῦσι* Ald.

ἀρχαῖς καὶ τοῖς στοιχείοις ἐκτοπωτέροις χρῶνται τῶν φυσιολόγων (τὸ δ' αἴτιον ὅτι παρέλαβον αὐτὰς οὐκ ἐξ αἰσθητῶν· τὰ γὰρ μαθηματικὰ τῶν ὄντων ἄνευ κινήσεώς ἐστιν, ἔξω τῶν περὶ τὴν ἀστρολογίαν), διαλέγονται μέντοι καὶ πραγματεύονται περὶ φύσεως πάντα· γεννῶσί τε γὰρ τὸν οὐρανόν, καὶ περὶ τὰ τούτου μέρη [καὶ τὰ πάθη καὶ τὰ ἔργα] διατηροῦσι τὸ συμβαῖνον, καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ αἴτια εἰς ταῦτα καταναλίσκουσιν, ὡς ὁμολογοῦντες τοῖς ἄλλοις φυσιολόγοις ὅτι τό γ' ὂν τοῦτ' ἐστὶν ὅσον αἰσθητόν ἐστι καὶ περιείληφεν ὁ καλούμενος οὐρανός. τὰς δ' αἰτίας καὶ τὰς ἀρχάς, ὥσπερ εἴπομεν, ἱκανὰς λέγουσιν ἐπαναβῆναι καὶ ἐπὶ τὰ ἀνωτέρω τῶν ὄντων, καὶ μᾶλλον ἢ τοῖς περὶ φύσεως λόγοις ἁρμοττούσας. ἐκ τίνος μέντοι τρόπου κίνησις ἔσται πέρατος καὶ ἀπείρου μόνων ὑποκειμένων καὶ περιττοῦ καὶ ἀρτίου, οὐδὲν λέγουσιν, ἢ πῶς δυνατὸν ἄνευ κινήσεως καὶ μεταβολῆς γένεσιν εἶναι καὶ φθορὰν ἢ τὰ τῶν φερομένων ἔργα κατὰ τὸν οὐρανόν. ἔτι δὲ εἴτε δοίη τις αὐτοῖς ἐκ τούτων εἶναι τὸ μέγεθος εἴτε δειχθείη τοῦτο, ὅμως τίνα τρόπον ἔσται τὰ μὲν κοῦφα τὰ δὲ βάρος ἔχοντα τῶν σωμάτων; ἐξ ὧν γὰρ ὑποτίθενται καὶ λέγουσιν, οὐδὲν μᾶλλον περὶ τῶν μαθηματικῶν λέγουσι σωμάτων ἢ περὶ τῶν αἰσθητῶν· διὸ περὶ πυρὸς ἢ γῆς ἢ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων σωμάτων οὐδ' ὁτιοῦν εἰρήκασιν, ἅτ' οὐδὲν περὶ τῶν αἰσθητῶν οἶμαι λέγοντες ἴδιον. ἔτι δὲ πῶς δεῖ λαβεῖν αἴτια μὲν εἶναι τὰ τοῦ ἀριθμοῦ πάθη καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν ὄντων καὶ γιγνομένων καὶ ἐξ ἀρχῆς καὶ νῦν, ἀριθμὸν δ' ἄλλον μηδένα εἶναι παρὰ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐξ οὗ συνέστηκεν ὁ κόσμος; ὅταν γὰρ ἐν τῳδὶ μὲν τῷ

30 *ἐκτοπωτέροις* Bonitz Alexandrum p. 53, 24 secutus: *ἐκτοπωτέρως* A^{b}E ‖ 34 *πάντα περὶ φύσεως* A^{b} ‖ 990a, 1 *καὶ τὰ πάθη καὶ τὰ ἔργα* non interpretatur Alex., unde ea seclusi tamquam interpretamentum sive alteram lectionem, *τὰ* ante *ἔργα* om. A^{b} ‖ 6 *ἱκανῶς* E ‖ *ἀνωτέρωι* E ‖ 9 *μόνων* E: *μόνον* A^{b} ‖ *καὶ περιττοῦ καὶ ἀρτίου* damnat Blass Rh. M. 30, 490 ‖ 12 *δοίη* A^{b}: *δῴη* E ‖ *τὸ* om. E ‖ 16 *περὶ* post *ἢ* om. A^{b}

μέρει δόξα καὶ καιρὸς αὐτοῖς ᾖ, μικρὸν δ' ἄνωθεν ἢ κάτωθεν ἀδικία καὶ κρίσις ἢ μῖξις, ἀπόδειξιν δὲ λέγωσιν ὅτι τούτων μὲν ἓν ἕκαστον ἀριθμός ἐστι, συμβαίνει δὲ κατὰ τοῦτον τὸν τόπον ⟨τοῦτο⟩ ἤδη πλῆθος εἶναι τῶν συνισταμένων μεγεθῶν διὰ τὸ τὰ πάθη ταῦτα ἀκολουθεῖν τοῖς τόποις ἑκάστοις, πότερον οὗτος ὁ αὐτός ἐστιν ἀριθμὸς ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ, ὃν δεῖ λαβεῖν ὅτι τούτων ἕκαστόν ἐστιν, ἢ παρὰ τοῦτον ἄλλος; ὁ μὲν γὰρ Πλάτων ἕτερον εἶναί φησιν· καίτοι κἀκεῖνος ἀριθμοὺς οἴεται καὶ ταῦτα εἶναι καὶ τὰς τούτων αἰτίας, ἀλλὰ τοὺς μὲν νοητοὺς αἰτίους, τούτους δὲ αἰσθητούς.

9 *περὶ μὲν οὖν τῶν Πυθαγορείων ἀφείσθω τὰ νῦν· ἱκανὸν γὰρ αὐτῶν ἅψασθαι τοσοῦτον. οἱ δὲ τὰς ἰδέας αἰτίας τιθέμενοι πρῶτον μὲν ζητοῦντες τωνδὶ τῶν ὄντων λαβεῖν τὰς αἰτίας ἕτερα τούτοις ἴσα τὸν ἀριθμὸν ἐκόμισαν, ὥσπερ εἴ τις ἀριθμῆσαι βουλόμενος ἐλαττόνων μὲν ὄντων οἴοιτο μὴ δυνήσεσθαι, πλείω δὲ ποιήσας ἀριθμοίη. σχεδὸν γὰρ ἴσα ἢ οὐκ ἐλάττω ἐστὶ τὰ εἴδη τούτων, περὶ ὧν ζητοῦντες τὰς αἰτίας ἐκ τούτων ἐπ' ἐκεῖνα προῆλθον· καθ' ἕκαστον γὰρ ὁμώνυμόν τί ἐστι, καὶ παρὰ τὰς οὐσίας τῶν [τε] ἄλλων, ὧν ἐστὶν ἓν ἐπὶ πολλῶν, καὶ ἐπὶ τοῖσδε καὶ ἐπὶ τοῖς ἀϊδίοις. ἔτι καθ' οὓς τρόπους δείκνυμεν ὅτι ἔστι τὰ εἴδη, κατ' οὐδένα φαίνεται τούτων· ἐξ*

23 *καὶ*] *ἐκεῖ δὲ* coni. Luthe, Herm. 15, 194 ‖ 24 *ἀδικία*] *ἀνικία γρ.* E et *γρ.* Alex. ‖ *κρίσις* A^b Alex.: *διάκρισις* E ‖ *ἀπόδειξις* A^b m. pr. ‖ 25 *μὲν ἓν* E: *ἓν* A^b, *μὲν* Alex. ‖ *τοῦτον τὸν τόπον* A^b: *τὸν τόπον τοῦτον* E Alex.; *τοῦτο* add. Zeller ‖ 27 *πότ. δὲ ὁ αὐτὸς* omisso *οὗτος* A^b ‖ 28 *ὁ αὐτὸς*] *ὁ αἴτιος* coni. Luthe ‖ *ἀριθμός ἐστιν* A^b ‖ 33 *Πυθαγορικῶν* Alex. ‖ *τὸ νῦν* E ‖ 34 *τοσοῦτον*] *μόμον* fort. Alex. ‖ *αἰτίας* om. E ‖ 990b, 5 *ἐστὶ τὰ εἴδη* A^b: *τὰ εἴδη ἐστὶν* E ‖ *τούτων*] *τούτοις* A^b, utrumque interpretatur Alex. 257, 20 et 26 ‖ 6 *ἐπ' ἐκεῖνα* E: *ἐκεῖ* A^b ‖ 7 *τῶν τε* E, *τε* om. A^b, cf. 1079a, 2 ‖ *ἄλλων ὧν* A^b et Alex. in interpretatione: *ἄλλων* omisso *ὧν* E, *ἄλλων ἃ γρ.* E et Alex. in lemmate ‖ *ἓν ἐπὶ πολλῶν* A^b: *ἐπὶ πολλῶν ἓν* E ‖ 8 *ἔτι δὲ καθ'* E ‖ 9 *δείκνυται* A^b, *δείκνυμεν* E quod confirmat etiam Alex., cf. infra p. 991, 3 et 992a, 11. 25, 997b, 3, 1002b, 13; contra tertiam personam praefert auctor vel librarius libri *M* p. 1079a, 5. 7. 12. 20 et 1080a, 5 ‖ *ὅτι ἔστι* om. Alex.

ἐνίων μὲν γὰρ οὐκ ἀνάγκη γίγνεσθαι συλλογισμόν, ἐξ ἐνίων δὲ καὶ οὐχ ὧν οἰόμεθα τούτων εἴδη γίγνεται. κατά τε γὰρ τοὺς λόγους τοὺς ἐκ τῶν ἐπιστημῶν εἴδη ἔσται πάντων ὅσων ἐπιστῆμαί εἰσι, καὶ κατὰ τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν καὶ τῶν ἀποφάσεων, κατὰ δὲ τὸ νοεῖν τι φθαρέντος τῶν φθαρτῶν· φάντασμα γάρ τι τούτων ἐστίν. ἔτι δὲ οἱ ἀκριβέστεροι τῶν λόγων οἱ μὲν τῶν πρός τι ποιοῦσιν ἰδέας, ὧν οὔ φαμεν εἶναι καθ' αὑτὸ γένος, οἱ δὲ τὸν τρίτον ἄνθρωπον λέγουσιν. ὅλως τε ἀναιροῦσιν οἱ περὶ τῶν εἰδῶν λόγοι ἃ μᾶλλον εἶναι βουλόμεθα [οἱ λέγοντες εἴδη] τοῦ τὰς ἰδέας εἶναι· συμβαίνει γὰρ μὴ εἶναι τὴν δυάδα πρώτην ἀλλὰ τὸν ἀριθμόν, καὶ τὸ πρός τι τοῦ καθ' αὑτό, καὶ πάνθ' ὅσα τινὲς ἀκολουθήσαντες ταῖς περὶ τῶν ἰδεῶν δόξαις ἠναντιώθησαν ταῖς ἀρχαῖς. ἔτι δὲ κατὰ μὲν τὴν ὑπόληψιν, καθ' ἣν εἶναί φαμεν τὰς ἰδέας, οὐ μόνον τῶν οὐσιῶν ἔσται εἴδη ἀλλὰ πολλῶν καὶ ἑτέρων (καὶ γὰρ τὸ νόημα ἓν οὐ μόνον περὶ τὰς οὐσίας ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἄλλων ἐστί, καὶ ἐπιστῆμαι οὐ μόνον τῆς οὐσίας εἰσὶν ἀλλὰ καὶ ἑτέρων, καὶ ἄλλα δὲ μυρία συμβαίνει τοιαῦτα)· κατὰ δὲ τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὰς δόξας τὰς περὶ αὐτῶν, εἰ ἔστι μεθεκτὰ τὰ εἴδη, τῶν οὐσιῶν ἀναγκαῖον ἰδέας εἶναι μόνον· οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς μετέχονται, ἀλλὰ δεῖ ταύτη ἑκάστου μετέχειν, ᾗ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεται. λέγω δ' οἷον, εἴ τι αὐτοδιπλασίου μετέχει, τοῦτο καὶ ἀϊδίου μετέχει,

11 *τε* E: *γε* A^b ‖ 12 *ἐκ* om. A^b ‖ 14 *τι* om. A^b ‖ 15 *ἀκριβέστατοι* E et p. 1079a, 11 ‖ 17 *λέγουσιν*] *εἰσάγουσι* in interpretatione Alex., cf. 989a, 33 ‖ 18 *βούλονται* A^b, *βουλόμεθα* E, quo recepto *οἱ λέγοντες εἴδη* delendum esse monuit Blass ‖ 20 *τὴν δυάδα πρώτην* A^bE: *πρῶτον τὴν δυάδα* p. 1079a, 16 rectius ‖ 21 *τοῦ* E: *τῶν* A^b ‖ 22 *ἰδεῶν* A^b: *εἰδῶν* E et p. 1079a, 18 ‖ *δὲ* om. A^b ‖ 24 *ἔσονται* A^b et p. 1079a, 20 ‖ 26 *καὶ αἱ ἐπ.* A^b, cf. p. 1079a, 22 ‖ 29 *τὰ* add. A^b et Alex., om. E ‖ fort. *μόνων* scribendum dicit Bonitz ex Alex. p. 65, 26. 66, 2. 26. 69, 3 ‖ 30 *ἑκάστου* A^bE: *ἕκαστον*, quod in cod. H^b scriptum exstat, alteram lectionem Alexandri fuisse putavit Brandis ‖ 31 *ᾗ μὴ καθ'* A^bE: *ᾗ καθ' γρ.* Alex.

ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· συμβέβηκε γὰρ τῷ διπλασίῳ ἀϊδίῳ εἶναι. ὥστ᾿ ἔσται οὐσία τὰ εἴδη· ταὐτὰ δ᾿ ἐνταῦθα οὐσίαν σημαίνει κἀκεῖ· ἢ τί ἔσται τὸ εἶναι φάναι τι παρὰ 991a ταῦτα, τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν; καὶ εἰ μὲν ταὐτὸ εἶδος τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν μετεχόντων, ἔσται τι κοινόν· τί γὰρ μᾶλλον ἐπὶ τῶν φθαρτῶν δυάδων καὶ τῶν πολλῶν μὲν ἀϊδίων δὲ τὸ δυὰς εἶναι ἓν καὶ ταὐτόν, ἢ ἐπί τ᾿ αὐτῆς καὶ τῆς τινός; εἰ δὲ μὴ τὸ αὐτὸ εἶδος, ὁμώνυμα ἂν εἴη, καὶ ὅμοιον ὥσπερ ἂν εἴ τις καλοῖ ἄνθρωπον τόν τε Καλλίαν καὶ τὸ ξύλον, μηδεμίαν κοινωνίαν ἐπιβλέψας αὐτῶν.

πάντων δὲ μάλιστα διαπορήσειεν ἄν τις, τί ποτε συμβάλλεται τὰ εἴδη τοῖς ἀϊδίοις τῶν αἰσθητῶν ἢ τοῖς γιγνομένοις καὶ φθειρομένοις. οὔτε γὰρ κινήσεως οὔτε μεταβολῆς οὐδεμιᾶς ἐστὶν αἴτια αὐτοῖς. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ πρὸς τὴν ἐπιστήμην οὐδὲν βοηθεῖ τὴν τῶν ἄλλων (οὐδὲ γὰρ οὐσία ἐκεῖνα τούτων· ἐν τούτοις γὰρ ἂν ἦν), οὔτε εἰς τὸ εἶναι, μὴ ἐνυπάρχοντά γε τοῖς μετέχουσιν. οὕτω μὲν γὰρ ἂν ἴσως αἴτια δόξειεν εἶναι ὡς τὸ λευκὸν μεμιγμένον τῷ λευκῷ. ἀλλ᾿ οὗτος μὲν ὁ λόγος λίαν εὐκίνητος, ὃν Ἀναξαγόρας μὲν πρῶτος, Εὔδοξος δ᾿ ὕστερον καὶ ἄλλοι τινὲς ἔλεγον· ῥᾴδιον γὰρ συναγαγεῖν πολλὰ καὶ ἀδύνατα πρὸς τὴν τοιαύτην δόξαν. ἀλλὰ μὴν οὐδ᾿ ἐκ τῶν εἰδῶν ἔστι τἆλλα κατ᾿ οὐδένα τρόπον τῶν εἰωθότων λέγεσθαι. τὸ δὲ λέγειν παραδείγματα αὐτὰ εἶναι καὶ μετέχειν αὐτῶν τἆλλα κενολογεῖν ἐστὶ καὶ μεταφορὰς λέγειν ποιητικάς. τί γάρ ἐστι τὸ ἐργαζόμενον πρὸς τὰς ἰδέας ἀποβλέπον; ἐνδέχεται γὰρ

33 *συμβέβηκε* — 34 *εἶναι* om. A^b ‖ 34 *οὐσία*] *οὐσιῶν* vel *οὐσίας* coni. Bonitz ‖ *ταὐτὰ* Alex. Bekker: *ταῦτα* A^bE ‖ *δὲ*] *γὰρ* fort. Alex. Bonitz ‖ *ἐνταῦθά τε* fort. Alex. ‖ 991a, 2 *τὸ* om. Ascl. ‖ 4 *δυάδων καὶ τῶν πολλῶν* E: *δυάδων καὶ δυάδων τῶν πολλῶν* A^b et Alex. et p. 1079a, 35 ‖ 5 *εἶναι* om. E ‖ *τ᾿ αὐτῆς* Bonitz secutus Alexandrum p. 69, 15: *ταύτης* A^bE ‖ 6 *ὁμωνυμία* E ‖ 7 *καλοῖ* E: *καλοίη* A^b ‖ 9 *ἂν* om. A^b ‖ 10 *καὶ φθειρ.* A^b Alex.: *καὶ τοῖς φθειρ.* E ‖ 12 *οὔτε* coni. Bonitz, *οὐδὲ* A^bE, vide tamen polit. p. 956a, 40 ‖ 13 *οὔτε* E ‖ 14 *γε* om. E ‖ 15 *ὡς* om. E ‖ 21 *αὐτὰ* E: *τε* A^b ‖ 23 *γὰρ* E Alex.: *τε* A^b et p. 1079b, 28

καὶ εἶναι καὶ γίγνεσθαι ὅμοιον ὁτιοῦν καὶ μὴ εἰκαζόμενον πρὸς ἐκεῖνο, ὥστε καὶ ὄντος Σωκράτους καὶ μὴ ὄντος γένοιτ' ἂν οἷόσπερ Σωκράτης· ὁμοίως δὲ δῆλον ὅτι κἂν εἰ ἦν ὁ Σωκράτης ἀΐδιος. ἔσται τε πλείω παραδείγματα τοῦ αὐτοῦ, ὥστε καὶ εἴδη, οἷον τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῷον καὶ τὸ δίπουν, ἅμα δὲ καὶ τὸ αὐτοάνθρωπος. ἔτι οὐ μόνον τῶν αἰσθητῶν παραδείγματα τὰ εἴδη, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν, οἷον τὸ γένος, ὡς γένος, εἰδῶν· ὥστε τὸ αὐτὸ ἔσται παράδειγμα καὶ
991b *εἰκών. ἔτι δόξειεν ἂν ἀδύνατον εἶναι χωρὶς τὴν οὐσίαν καὶ οὗ ἡ οὐσία· ὥστε πῶς ἂν αἱ ἰδέαι οὐσίαι τῶν πραγμάτων οὖσαι χωρὶς εἶεν; ἐν δὲ τῷ Φαίδωνι οὕτω λέγεται, ὡς καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ γίγνεσθαι αἴτια τὰ εἴδη ἐστίν· καίτοι τῶν εἰδῶν ὄντων ὅμως οὐ γίγνεται τὰ μετέχοντα, ἐὰν μὴ ᾖ τὸ κινῆσον· καὶ πολλὰ γίγνεται ἕτερα, οἷον οἰκία καὶ δακτύλιος, ὧν οὔ φαμεν εἴδη εἶναι· ὥστε δῆλον ὅτι ἐνδέχεται καὶ τἆλλα καὶ εἶναι καὶ γίγνεσθαι διὰ τοιαύτας αἰτίας οἵας καὶ τὰ ῥηθέντα νῦν.*

ἔτι εἴπερ εἰσὶν ἀριθμοὶ τὰ εἴδη, πῶς αἴτιοι ἔσονται; πότερον ὅτι ἕτεροι ἀριθμοί εἰσι τὰ ὄντα, οἷον ὁδὶ μὲν ἀριθμὸς ἄνθρωπος, ὁδὶ δὲ Σωκράτης, ὁδὶ δὲ Καλλίας; τί οὖν ἐκεῖνοι τούτοις αἴτιοί εἰσιν; οὐδὲ γὰρ εἰ οἱ μὲν ἀΐδιοι οἱ δὲ μή, οὐδὲν διοίσει. εἰ δ' ὅτι λόγοι ἀριθμῶν τἀνταῦθα, οἷον ἡ συμφωνία, δῆλον ὅτι ἔστιν ἕν γέ τι ὧν εἰσὶ λόγοι· εἰ δή τι τοῦτο, ἡ ὕλη, φανερὸν ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀριθμοὶ λόγοι τινὲς ἔσονται ἑτέρου πρὸς ἕτερον. λέγω δ' οἷον, εἴ ἐστιν ὁ Καλλίας λόγος ἐν ἀριθμοῖς πυρὸς καὶ γῆς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος,

25 *γένοιτ'* A^b: *γίγνοιτ'* E ‖ 26 *οἷος* A^b, *οἷος περ* E ‖ 27 *ἔσται τε* — b, 1 *εἰκών* in nonnullis exemplaribus omissa esse testatur Alex. ‖ 29 *τοῦ αὐτοανθρώπου* A^b ‖ 30 *αὐτῶν τῶν ἰδεῶν, οἷον* Alex., *τῶν ἰδεῶν* om. A^{b}E Bonitz hic et p. 1079 b, 34 ‖ 31 *ὡς γένος εἰδῶν* A^{b}E: *τῶν ὡς γένους εἰδῶν* p. 1079 b, 34, quod merito praefert Bonitz ‖ 991 b, 1 *ἂν* om. A^b ‖ *ἀδύνατον* bis A^b ‖ 3 *ἐν δὲ τῷ Φαίδωνι*] p. 100 D ‖ *οὕτως* vulgo ‖ *λέγεται*] *λέγομεν* Alex. Ascl. ‖ 11 *ἄνθρωπος ἀριθμὸς* A^b ‖ 14 *τι* alterum om. A^b ‖ 17 *καὶ ἀέρος* — 18 *ἀριθμὸς* om. E

ἄλλων τινῶν ὑποκειμένων ἔσται καὶ ἡ ἰδέα ἀριθμός· καὶ αὐτοάνθρωπος, εἴτ᾽ ἀριθμός τις ὢν εἴτε μή, ὅμως ἔσται λόγος ἐν ἀριθμοῖς τινῶν καὶ οὐκ ἀριθμός, οὐδ᾽ ἔσται τις διὰ ταῦτα ἀριθμός. ἔτι ἐκ πολλῶν ἀριθμῶν εἷς ἀριθμὸς γίγνεται, ἐξ εἰδῶν δὲ ἓν εἶδος πῶς; εἰ δὲ μὴ ἐξ αὐτῶν ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἐναρίθμων, οἷον ἐν τῇ μυριάδι, πῶς ἔχουσιν αἱ μονάδες; εἴτε γὰρ ὁμοειδεῖς, πολλὰ συμβήσεται ἄτοπα, εἴτε μὴ ὁμοειδεῖς, μήτε αἱ αὐταὶ ἀλλήλαις μήτε αἱ ἄλλαι πᾶσαι πάσαις· τίνι γὰρ διοίσουσιν ἀπαθεῖς οὖσαι; οὔτε γὰρ εὔλογα ταῦτα οὔτε ὁμολογούμενα τῇ νοήσει. ἔτι δ᾽ ἀναγκαῖον ἕτερόν τι γένος ἀριθμοῦ κατασκευάζειν, περὶ ὃ ἡ ἀριθμητικὴ καὶ πάντα τὰ μεταξὺ λεγόμενα ὑπό τινων, ἃ πῶς ἢ ἐκ τίνων ἐστὶν ἀρχῶν; ἢ διὰ τί μεταξὺ τῶν δεῦρό τ᾽ ἔσται καὶ αὐτῶν; ἔτι αἱ μονάδες αἱ ἐν τῇ δυάδι ἑκατέρα ἔκ τινος προτέρας δυάδος· καίτοι ἀδύνατον. ἔτι διὰ τί ἓν ὁ ἀριθμὸς 992a
συλλαμβανόμενος; ἔτι δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, εἴπερ εἰσὶν αἱ μονάδες διάφοροι, ἐχρῆν οὕτω λέγειν ὥσπερ καὶ ὅσοι τὰ στοιχεῖα τέτταρα ἢ δύο λέγουσιν· καὶ γὰρ τούτων ἕκαστος οὐ τὸ κοινὸν λέγει στοιχεῖον, οἷον τὸ σῶμα, ἀλλὰ πῦρ καὶ γῆν, εἴτ᾽ ἔστι τι κοινὸν τὸ σῶμα εἴτε μή. νῦν δὲ λέγεται ὡς ὄντος τοῦ ἑνὸς ὥσπερ πυρὸς ἢ ὕδατος ὁμοιομεροῦς· εἰ δ᾽ οὕτως, οὐκ ἔσονται οὐσίαι οἱ ἀριθμοί, ἀλλὰ δῆλον ὅτι, εἴπερ ἐστί τι ἓν

18 *ἄλλων*] *καὶ ἄλλων* Aᵇ et fort. Alex. ‖ 20 *οὐδ᾽* Aᵇ: *καὶ οὐκ* E ‖ 21 *ἀριθμός*] *ἰδέα ἀριθμός* interpretatur Alex. ‖ *ἔτι δ᾽ ἐκ* E ‖ 22 *ἀλλὰ τῶν* omisso *ἐκ* Aᵇ ‖ *ἐναρίθμων* E: *ἐν τῷ ἀριθμῷ* Aᵇ, E in marg. *γρ. ἀλλὰ ἐκ τῶν ἀριθμῶν, ὅ ἐστιν ἐκ τῶν μονάδων. τὸ δὲ ἐναρίθμον ἀντὶ τοῦ ἐκ τῶν λόγων τοῦ ἀριθμοῦ* ‖ 24 *ἄτοπα συμβήσεται* E ‖ 25 *μήτε αἱ αὐταὶ* E Alex.: *μηδὲ αἱ αὐταὶ* Aᵇ ‖ *ἄλλαι αἱ πᾶσαι* E ‖ 27 *ἔτι δὲ* E: *ἔτι τε* Aᵇ ‖ *τι* om. Aᵇ ‖ 28 *ὃ*] *ὃν* Aᵇ ‖ 29 *ἃ πῶς* Aᵇ: *ἁπλῶς* E, *ἁπλῶς* Alex. p. 83, 10 in textu, sed idem *ἃ πῶς* interpretatur ut recte intellexit Bonitz ‖ 30 *τί μετ.* Aᵇ Alex. Ascl. Bonitz: *τί τὰ μετ.* E Bekk. ‖ *τῶν δεῦρο τ᾽* E: *τῶν τῶνδε τε* Aᵇ ‖ 31 *ἑκατέρα* E Alex.: *ἑκατέρων* Aᵇ ‖ *τινος ἔτι προτέρας τῆς δυάδος* Aᵇ ‖ 992 a, 3 *διάφοροι*] *ἀδιάφοροι γρ.* Alex. ‖ 6 *τι* om. Aᵇ

αὐτὸ καὶ τοῦτό ἐστιν ἀρχή, πλεοναχῶς λέγεται τὸ ἕν· ἄλλως γὰρ ἀδύνατον. βουλόμενοι δὲ τὰς οὐσίας ἀνάγειν εἰς τὰς ἀρχὰς μήκη μὲν τίθεμεν ἐκ βραχέος καὶ μακροῦ, ἔκ τινος μικροῦ καὶ μεγάλου, καὶ ἐπίπεδον ἐκ πλατέος καὶ στενοῦ, σῶμα δ' ἐκ βαθέος καὶ ταπεινοῦ. καίτοι πῶς ἕξει ἢ τὸ ἐπίπεδον γραμμὴν ἢ τὸ στερεὸν γραμμὴν καὶ ἐπίπεδον; ἄλλο γὰρ γένος τὸ πλατὺ καὶ τὸ στενὸν καὶ βαθὺ καὶ ταπεινόν. ὥσπερ οὖν οὐδ' ἀριθμὸς ὑπάρχει ἐν αὐτοῖς, ὅτι τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον ἕτερον τούτων, δῆλον ὅτι οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄνω ὑπάρξει τοῖς κάτω. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ γένος τὸ πλατὺ τοῦ βαθέος· ἦν γὰρ ἂν ἐπίπεδόν τι τὸ σῶμα. ἔτι αἱ στιγμαὶ ἐκ τίνος ἐνυπάρξουσιν; τούτῳ μὲν οὖν τῷ γένει καὶ διεμάχετο Πλάτων ὡς ὄντι γεωμετρικῷ δόγματι, ἀλλ' ἐκάλει ἀρχὴν γραμμῆς, τοῦτο δὲ πολλάκις ἐτίθει τὰς ἀτόμους γραμμάς. καίτοι ἀνάγκη τούτων εἶναί τι πέρας· ὥστ' ἐξ οὗ λόγου γραμμή ἐστι, καὶ στιγμή ἐστιν.

ὅλως δὲ ζητούσης τῆς σοφίας περὶ τῶν φανερῶν τὸ αἴτιον, τοῦτο μὲν εἰάκαμεν (οὐδὲν γὰρ λέγομεν περὶ τῆς αἰτίας ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς), τὴν δ' οὐσίαν οἰόμενοι λέγειν αὐτῶν ἑτέρας μὲν οὐσίας εἶναι φαμέν, ὅπως δ' ἐκεῖναι τούτων οὐσίαι, διὰ κενῆς λέγομεν· τὸ γὰρ μετέχειν, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴπομεν, οὐδέν ἐστιν. οὐδὲ δὴ ὃ περὶ τὰς ἐπιστήμας ὁρῶμεν ὂν αἴτιον, δι' ὃ καὶ πᾶς νοῦς καὶ πᾶσα φύσις ποιεῖ, οὐδὲ ταύτης τῆς αἰτίας ἥν φαμεν εἶναι μίαν τῶν ἀρχῶν, οὐδὲν ἅπτεται τὰ εἴδη, ἀλλὰ γέγονε τὰ μαθήματα τοῖς νῦν ἡ φιλοσοφία, φασκόντων τῶν ἄλλων χάριν
992b αὐτὰ δεῖν πραγματεύεσθαι. ἔτι δὲ τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν

11 βραχέος καὶ μακροῦ A^b Alex.: μακροῦ καὶ βραχέος E vulgo ‖ 13 ἢ om. A^b ‖ 15 καὶ στενόν omisso καὶ A^b, fort. καὶ στενὸν καὶ τὸ βαθὺ ‖ 16 ἐν om. A^b ‖ 20 ἐνυπάρξουσιν A^b: ἐνυπάρχουσι E ‖ 23 καίτοι ἀν. καὶ τούτων Alex. ‖ 24 φιλοσοφίας A^b ‖ 26 πόθεν A^b ‖ 29 ὅπερ ταῖς ἐπιστήμαις E, ὃ περὶ τὰς ἐπιστήμας A^b; ἄλλας add. Susemihl, ποιητικὰς add. Zeller ‖ 30 δι' ὃ] διὸ vulgo ‖ 31 οὐδὲ] τὸ δὲ A^b ‖ 33 τῶν ἄλλων A^b: ἄλλων E Alex.

ὡς ὕλην μαθηματικωτέραν ἄν τις ὑπολάβοι, καὶ μᾶλλον κατηγορεῖσθαι καὶ διαφορὰν εἶναι τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὕλης ἢ ὕλην, οἷον τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, ὥσπερ καὶ οἱ φυσιολόγοι φασὶ τὸ μανὸν καὶ τὸ πυκνόν, πρώτας τοῦ ὑποκειμένου φάσκοντες εἶναι διαφορὰς ταύτας· ταῦτα γάρ ἐστιν ὑπεροχή τις καὶ ἔλλειψις. περί τε κινήσεως, εἰ μὲν ἔσται ταῦτα κίνησις, δῆλον ὅτι κινήσεται τὰ εἴδη· εἰ δὲ μή, πόθεν ἦλθεν; ὅλη γὰρ ἡ περὶ φύσεως ἀνῄρηται σκέψις. ὅ τε δοκεῖ ῥᾴδιον εἶναι, τὸ δεῖξαι ὅτι ἓν ἅπαντα, οὐ γίγνεται· τῇ γὰρ ἐκθέσει οὐ γίγνεται πάντα ἓν ἀλλ' αὐτό τι ἕν, ἐὰν διδῷ τις πάντα. καὶ οὐδὲ τοῦτο, εἰ μὴ γένος δώσει τὸ καθόλου εἶναι· τοῦτο δ' ἐν ἐνίοις ἀδύνατον. οὐδένα δ' ἔχει λόγον οὐδὲ τὰ μετὰ τοὺς ἀριθμούς, μήκη καὶ ἐπίπεδα καὶ στερεά, οὔτε ὅπως ἔστιν ἢ ἔσται, οὔτε τίνα ἔχει δύναμιν· ταῦτα γὰρ οὔτε εἴδη οἷόν τ' εἶναι (οὐ γάρ εἰσιν ἀριθμοί), οὔτε τὰ μεταξύ (μαθηματικὰ γὰρ ἐκεῖνα), οὔτε τὰ φθαρτά, ἀλλὰ πάλιν τέταρτον ἄλλο φαίνεται τοῦτό τι γένος.

ὅλως τε τὸ τῶν ὄντων ζητεῖν στοιχεῖα μὴ διελόντας, πολλαχῶς λεγομένων, ἀδύνατον εὑρεῖν, ἄλλως τε καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ζητοῦντας ἐξ οἵων ἐστὶ στοιχείων. ἐκ τίνων γὰρ τὸ ποιεῖν ἢ πάσχειν, ἢ τὸ εὐθύ, οὐκ ἔστι δήπου λαβεῖν, ἀλλ' εἴπερ, τῶν οὐσιῶν μόνον ἐνδέχεται· ὥστε τὸ τῶν ὄντων ἁπάντων τὰ στοιχεῖα ζητεῖν ἢ οἴεσθαι ἔχειν οὐκ ἀληθές. πῶς δ' ἄν τις καὶ μάθοι τὰ τῶν πάντων στοιχεῖα; δῆλον γὰρ ὡς οὐδὲν οἷόν τε προϋπάρχειν γνωρίζοντα πρότε-

992b, 4 ἢ ὕλην add. A^b Alex., om. E ‖ 6 *ταύτας* om. A^b ‖ *ταῦτα δέ ἐστιν ἡ ὑπεροχή τις* Alex. ‖ 7 *καὶ ἔλλειψις* om. A^b ‖ *τε* E: *δὲ* A^b ‖ *ἔσται* A^{b}E: *ἔστι* H^b ‖ 9 *σκέψις ἀνῄρηται* A^b ‖ *ὅ τε* A^b: *καὶ ὃ* E ‖ 10 *ἅπαντα ἐκ τῆς ὑποθέσεως οὐ γίνεται πάντα* A^b ‖ 12 *εἰ* et *δώσει* A^b: *ἐὰν* et *δῷ* E ‖ 13 *ἐν* om. A^b ‖ 14 *μήκη τε καὶ ἐπ.* A^b ‖ *οὐδὲ* A^b ‖ 15 *οὔτε τίνα* A^b et Alex. p. 93, 30: *οὔτ' εἴ τινα* E ‖ 16 *τὰ μαθ.* E ‖ 17 *τοῦτο φαίνεται γένος* A^b ‖ 18 *διελόντα τὰ πολλαχῶς λεγόμενα* A^b ‖ 20 *οἵων* E: *ὧν* A^b et Alex. in interpret. ‖ 21 *εὐθύ* E Alex.: *εὖ* A^b ‖ 23 *ἢ ζητεῖν* E ‖ 25 *γνωρίζοντας* Alex.

ρον. ὥσπερ γὰρ τῷ γεωμετρεῖν μανθάνοντι ἄλλα μὲν ἐνδέχεται προειδέναι, ὧν δ' ἡ ἐπιστήμη καὶ περὶ ὧν μέλλει μανθάνειν οὐδὲν προγιγνώσκει, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥστ' εἴ τις τῶν πάντων ἐστὶν ἐπιστήμη, ὥς τινές φασιν, οὐδὲν ἂν προϋπάρχοι γνωρίζων οὗτος. καίτοι πᾶσα μάθησις διὰ προγιγνωσκομένων ἢ πάντων ἢ τινῶν ἐστί, καὶ ἡ δι' ἀποδείξεως καὶ ἡ δι' ὁρισμῶν· δεῖ γὰρ ἐξ ὧν ὁ ὁρισμὸς προειδέναι καὶ εἶναι γνώριμα· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δι' ἐπαγωγῆς. ἀλλὰ μὴν
993a *καὶ εἰ τυγχάνει σύμφυτος οὖσα, θαυμαστὸν πῶς λανθάνομεν ἔχοντες τὴν κρατίστην τῶν ἐπιστημῶν. ἔτι πῶς τις γνωριεῖ ἐκ τίνων ἐστί, καὶ πῶς ἔσται δῆλον; καὶ γὰρ τοῦτ' ἔχει ἀπορίαν· ἀμφισβητήσειε γὰρ ἄν τις, ὥσπερ καὶ περὶ ἐνίας συλλαβάς· οἱ μὲν γὰρ τὸ ζα ἐκ τοῦ σ καὶ δ καὶ α φασὶν εἶναι, οἱ δέ τινες ἕτερον φθόγγον φασὶν εἶναι καὶ οὐδένα τῶν γνωρίμων. ἔτι δὲ ὧν ἐστὶν αἴσθησις, ταῦτα πῶς ἄν τις μὴ ἔχων τὴν αἴσθησιν γνοίη; καίτοι ἔδει, εἴγε πάντων ταὐτὰ στοιχεῖά ἐστιν ἐξ ὧν, ὥσπερ αἱ σύνθετοι φωναί εἰσιν ἐκ τῶν οἰκείων στοιχείων.*

ὅτι μὲν οὖν τὰς εἰρημένας ἐν τοῖς φυσικοῖς αἰτίας ζητεῖν 10 *ἐοίκασι πάντες, καὶ τούτων ἐκτὸς οὐδεμίαν ἔχοιμεν ἂν εἰπεῖν, δῆλον καὶ ἐκ τῶν πρότερον εἰρημένων· ἀλλ' ἀμυδρῶς ταύτας· καὶ τρόπον μέν τινα πᾶσαι πρότερον εἴρηνται, τρόπον δέ τινα οὐδαμῶς. ψελλιζομένῃ γὰρ ἔοικεν ἡ πρώτη φιλοσοφία περὶ πάντων, ἅτε νέα [τε] κατ' ἀρχὰς οὖσα καὶ τὸ πρῶτον, ἐπεὶ καὶ Ἐμπεδοκλῆς ὀστοῦν τῷ λόγῳ φησὶν*

26 *γεωμέτρῃ γεωμετρεῖν* Aᵇ ‖ 28 *δὴ* Aᵇ: *δὲ* E ‖ 29 *ἁπάντων* Aᵇ ‖ *ὥς* E: *οἵαν δή* Aᵇ ‖ 31 *ἡ δι'* collato Alex. p. 96, 2—5 Bonitz: *ἢ δι'* codd. ‖ 32 *καὶ ἡ δι'* Bonitz: *ἢ δι'* codd. ‖ 993a, 2 *γνωριεῖ* Aᵇ: *γνωρίσειεν* E, *γνωρίσει* Alex. ‖ 5 *ζα* Alex. Ascl. Bonitz: *σμα* AᵇE vulgo ‖ *δ* Alex. Bonitz: *μ̄* AᵇE ‖ *καὶ α* delenda, utpote orta ex antiqua lectione *ΚΑΙ Δ* ‖ 6 *δὲ τὸν ἕτερον τρόπον ἴδιον εἶναι* Aᵇ ‖ 8 *ἔδει* E: *δεῖ* Aᵇ ‖ 9 *ὥσπερ* — 10 *στοιχείων* glossema esse videtur ad 5 *τὸ ζα* — *εἶναι* pertinens ‖ 12 *ἔχομεν εἰπεῖν* Aᵇ ‖ 15 *ψελλιζομένη* E ‖ 16 *ἁπάντων* Aᵇ ‖ *τε* om. Aᵇ, fort. *τε καὶ κατ'* ‖ fort. *τὸ πρῶτον περὶ ἀρχῶν θεωροῦσα*

εἶναι, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἡ οὐσία τοῦ πράγματος. ἀλλὰ μὴν ὁμοίως ἀναγκαῖον καὶ σαρκὸς καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου εἶναι τὸν λόγον, ἢ μηδενός· διὰ τοῦτο ἄρα καὶ σὰρξ καὶ ὀστοῦν ἔσται καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, καὶ οὐ διὰ τὴν ὕλην, ἣν ἐκεῖνος λέγει, πῦρ καὶ γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα. ἀλλὰ ταῦτα ἄλλου μὲν λέγοντος συνέφησεν ἂν ἐξ ἀνάγκης, σαφῶς δ' οὐκ εἴρηκεν. περὶ μὲν οὖν τῶν τοιούτων δεδήλωται καὶ πρότερον· ὅσα δὲ περὶ τῶν αὐτῶν τούτων ἀπορήσειεν ἄν τις, ἐπανέλθωμεν πάλιν· τάχα γὰρ ἂν ἐξ αὐτῶν εὐπορήσαιμέν τι πρὸς τὰς ὕστερον ἀπορίας.

[Α ΕΛΑΤΤΟΝ.]

Ἡ περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία τῇ μὲν χαλεπή, τῇ δὲ ῥᾳδία. σημεῖον δὲ τὸ μήτ' ἀξίως μηδένα δύνασθαι τυχεῖν αὐτῆς, μήτε πάντως ἀποτυγχάνειν, ἀλλ' ἕκαστον λέγειν τι 993b περὶ τῆς φύσεως, καὶ καθ' ἕνα μὲν ἢ μηδὲν ἢ μικρὸν ἐπιβάλλειν αὐτῇ, ἐκ πάντων δὲ συναθροιζομένων γίγνεσθαί τι μέγεθος. ὥστ' εἴπερ ἔοικεν ἔχειν καθάπερ τυγχάνομεν παροιμιαζόμενοι, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι; ταύτῃ μὲν ἂν εἴη ῥᾳδία·

19 σάρκα T, σάρκας A^b, σαρκὸς E ‖ 20 ἕκαστον A^bE, ἑκάστου interpretatur Bessario ‖ διὰ τὸν λόγον coni. Blass Rh. M. 30, 493 ‖ μηδὲ ἓν E, μηδενὸς A^b, fort. αἴτιον τὸν λόγον ἢ μηδενός· διὰ τοῦτον cf. Alex. p. 99, 22 ‖ ἄρα A^b: γὰρ E ‖ ἡ σὰρξ A^b ‖ 21 ἔσται A^bE: ἐστι ex Alex. Bonitz ‖ 24 τῶν τοιούτων E Alex.: τούτων A^b ‖ 25 δὲ] δὴ Alex. ‖ 27 τι om. A^b et Alex. p. 100, 16 ‖ 29 ᾱ ἔλαττον A^b, β̄ ex ᾱ correctum E, τοῦτο τὸ βιβλίον οἱ πλείους φασὶν εἶναι Πασικλέους τοῦ Ῥοδίου, ὃς ἦν ἀκροατὴς Ἀριστοτέλους, υἱὸς δὲ Βοηθοῦ τοῦ Εὐδήμου ἀδελφοῦ. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Ἀφροδισιεύς (cf. p. 100, 10) φησιν εἶναι αὐτὸ Ἀριστοτέλους E, quodsi Pasicles, cuius memoriam Nicolao, in scholio Theophrasti metaphysicorum (p. 323 ed. Brandis) commemorato, debere videmur, ipsa quae audiverat verba Aristotelis reddidit, ille quidem physicis et metaphysicis ea praemitti voluit ‖ 30 ἡ] ὅτι ἡ γρ. Alex. ‖ 31 τυχεῖν E: θιγεῖν A^b ‖ 993b, 1 πάντως coni. Brandis ex Alex. p. 101, 14. 102, 12. 21. 25: πάντας A^bE ‖ 2 ἢ μηδὲν A^bE et fort. Alex., ἢ om. vulgo, ἢ μηδὲν ἢ deleverim ‖ 5 θύρας] θήρας coni. Erasmus

τὸ δ' ὅλον τι ἔχειν καὶ μέρος μὴ δύνασθαι δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς. ἴσως δὲ καὶ τῆς χαλεπότητος οὔσης κατὰ δύο τρόπους, οὐκ ἐν τοῖς πράγμασιν ἀλλ' ἐν ἡμῖν τὸ αἴτιόν ἐστιν αὐτῆς. ὥσπερ γὰρ τὰ τῶν νυκτερίδων ὄμματα πρὸς τὸ φέγγος ἔχει τὸ μεθ' ἡμέραν, οὕτω καὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ὁ νοῦς πρὸς τὰ τῇ φύσει φανερώτατα πάντων. οὐ μόνον δὲ χάριν ἔχειν δίκαιον τούτοις ὧν ἄν τις κοινώσαιτο ταῖς δόξαις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπιπολαιοτέρως ἀποφηναμένοις· καὶ γὰρ οὗτοι συνεβάλοντό τι· τὴν γὰρ ἕξιν προήσκησαν ἡμῶν. εἰ μὲν γὰρ Τιμόθεος μὴ ἐγένετο, πολλὴν ἂν μελοποιίαν οὐκ εἴχομεν· εἰ δὲ μὴ Φρῦνις, Τιμόθεος οὐκ ἂν ἐγένετο. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τῶν περὶ τῆς ἀληθείας ἀποφηναμένων παρὰ μὲν [γὰρ] ἐνίων παρειλήφαμέν τινας δόξας, οἱ δὲ τοῦ γενέσθαι τούτους αἴτιοι γεγόνασιν. ὀρθῶς δ' ἔχει καὶ τὸ καλεῖσθαι τὴν φιλοσοφίαν ἐπιστήμην τῆς ἀληθείας. θεωρητικῆς μὲν γὰρ τέλος ἀλήθεια, πρακτικῆς δ' ἔργον· καὶ γὰρ ἐὰν τὸ πῶς ἔχει σκοπῶσιν, οὐ τὸ ἀΐδιον ἀλλὰ πρός τι καὶ νῦν θεωροῦσιν οἱ πρακτικοί. οὐκ ἴσμεν δὲ τὸ ἀληθὲς ἄνευ τῆς αἰτίας· ἕκαστον δὲ μάλιστα αὐτὸ τῶν ἄλλων, καθ' ὃ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει τὸ συνώνυμον, οἷον τὸ πῦρ θερμότατον· καὶ γὰρ τοῖς ἄλλοις τὸ αἴτιον τοῦτο τῆς θερμότητος· ὥστε καὶ ἀληθέστατον τὸ τοῖς ὑστέροις αἴτιον τοῦ ἀληθέσιν εἶναι. διὸ τὰς τῶν αἰεὶ ὄντων ἀρχὰς ἀναγκαῖον [ἀεὶ] εἶναι ἀληθεστά-

6 τι A^b: τ' E, utrumque interpretatur Alex.; idem rettulit fuisse qui conicerent ὅλον μὴ δύνασθαι καὶ μέρος ἔχειν ‖ 8 ἐστιν add. A^b, om. E ‖ 9 γὰρ τὰ A^bE: γὰρ καὶ τὰ vulgo ‖ 12 κοινώσαιτο A^b: κοινωνήσαιτο E, sed το post additum eadem, ut videtur, manu, κοινωνῆσαι Alex. ‖ 13 τοῖς ἐπιπολαιότερον A^b ‖ 14 συνεβάλοντο A^b: συμβάλλονται E ‖ ἤσκησαν A^b ‖ 17 καὶ περὶ τῶν ἀλ. A^b ‖ 19 δὴ E ‖ ἔχει om. A^b ‖ 20 καλέσαι E ‖ τὴν κατὰ φιλ. A^b ‖ post ἀληθείας add. θεωρητικήν A^b ‖ 22 ἔχῃ E ‖ οὐκ ἀίδιον A^b Alex.: οὐ τὸ αἴτιον καθ' αὑτὸ E et γρ. Alex., οὐ τὸ καθ' αὑτὸ coni. Luthe, Herm. 15, 198 ‖ fort. ἀλλὰ τὸ πρός τι ‖ 23 τῆς om. Alex. ‖ 27 modo ἀληθέστερον modo ἀληθέστατον Alex. ‖ 28 alterum ἀεὶ om. Bessarion, recte, cf. Alex. p. 109, 25

τας· οὐ γὰρ ποτὲ ἀληθεῖς, οὐδ' ἐκείναις αἴτιόν τι τοῦ εἶναι, ἀλλ' ἐκεῖναι τοῖς ἄλλοις, ὥσθ' ἕκαστον ὡς ἔχει τοῦ εἶναι, οὕτω καὶ τῆς ἀληθείας.

ἀλλὰ μὴν ὅτι γ' ἐστὶν ἀρχή τις καὶ οὐκ ἄπειρα τὰ αἴ- 994a
τια τῶν ὄντων, οὔτ' εἰς εὐθυωρίαν οὔτε κατ' εἶδος, δῆλον. οὔτε γὰρ ὡς ἐξ ὕλης τόδ' ἐκ τοῦδε δυνατὸν ἰέναι εἰς ἄπειρον, οἷον σάρκα μὲν ἐκ γῆς, γῆν δ' ἐξ ἀέρος, ἀέρα δ' ἐκ πυρός, καὶ τοῦτο μὴ ἵστασθαι· οὔτε ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, οἷον τὸν μὲν ἄνθρωπον ὑπὸ τοῦ ἀέρος κινηθῆναι, τοῦτον δ' ὑπὸ τοῦ ἡλίου, τὸν δ' ἥλιον ὑπὸ τοῦ νείκους, καὶ τούτου μηδὲν εἶναι πέρας. ὁμοίως δὲ οὐδὲ τὸ οὗ ἕνεκα εἰς ἄπειρον οἷόν τ' ἰέναι, βάδισιν μὲν ὑγιείας ἕνεκεν, ταύτην δ' εὐδαιμονίας, τὴν δ' εὐδαιμονίαν ἄλλου, καὶ οὕτως αἰεὶ ἄλλο ἄλλου ἕνεκεν εἶναι. καὶ ἐπὶ τοῦ τί ἦν εἶναι δ' ὡσαύτως. τῶν γὰρ μέσων, ὧν ἐστὶν ἔξω τι ἔσχατον καὶ πρότερον, ἀναγκαῖον εἶναι τὸ πρότερον αἴτιον τῶν μετ' αὐτό. εἰ γὰρ εἰπεῖν ἡμᾶς δέοι τί τῶν τριῶν αἴτιον, τὸ πρῶτον ἐροῦμεν· οὐ γὰρ δὴ τό γ' ἔσχατον, οὐδενὸς γὰρ τὸ τελευταῖον· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ μέσον, ἑνὸς γάρ. οὐδὲν δὲ διαφέρει ἓν ἢ πλείω εἶναι, οὐδ' ἄπειρα ἢ πεπερασμένα. τῶν δ' ἀπείρων τοῦτον τὸν τρόπον καὶ ὅλως τοῦ ἀπείρου πάντα τὰ μόρια μέσα ὁμοίως [μέχρι τοῦ νῦν]· ὥστ' εἴπερ μηδέν ἐστι πρῶτον, ὅλως αἴτιον οὐδέν ἐστιν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐπὶ τὸ κάτω οἷόν τ' ἐπ' ἄπειρον ἰέναι, τοῦ ἄνω ἔχοντος ἀρχήν, ὥστ' ἐκ πυρὸς μὲν ὕδωρ, ἐκ δὲ τούτου

29 *ἐκείνων* A^b Alex. ‖ *τι* A^b: *τί ἐστι* E, om. Alex. ‖ 994a, 2 *εἰς* E: *ἐπ'* A^b ‖ 3 *εἶναι ἐπ' ἄπειρον* E ‖ 6 *ἄνθρωπον ἐκ τοῦ ἀέρος* A^b ‖ 8 *οὐδὲ*] *καὶ* et deinde *οὐχ οἷόν* A^b ‖ 9 *ἰέναι*] *εἶναι* A^b ‖ *ἕνεκεν* A^b: *ἕνεκα* E ‖ 11 *εἶναι* om. A^b ‖ *τοῦ* A^bE Alex. in interpr.: *τῶν* Bekk. ‖ 12 *ἔξω τι* om. A^b ‖ *πρότερον*] *πρῶτον* utroque loco interpretatur Alex. ‖ 13 *τῶν* A^b: *τῶι* E ‖ *μεθ' αὐτὸ* A^b ‖ *ἡμᾶς εἰπεῖν* A^b ‖ 14 *γε* E: *τ'* A^b ‖ 15 *γὰρ τὸ* A^b: *γὰρ τό γε* E ‖ 16 *ἓν μέσον* interpretatur Alex. ‖ 18 *μέχρι τοῦ νῦν* delenda duco, licet codd. et Alex. ea tueantur ‖ 20 *οἷόν τ' ἐπ'* Alex.: *οἷόν τε εἰς* A^b, *οἷόν τ' ἐστὶν ἐπ'* E ‖ *ἀπιέναι* A^b

γῆν, καὶ οὕτως αἰεὶ ἄλλο τι γίγνεσθαι γένος. διχῶς γὰρ γίγνεται τόδε ἐκ τοῦδε (μὴ ὡς τόδε λέγεται μετὰ τόδε, οἷον ἐξ Ἰσθμίων Ὀλύμπια) ἢ ὡς ἐκ παιδὸς ἀνὴρ μεταβάλλοντος, ἢ ὡς ἐξ ὕδατος ἀήρ. ὡς μὲν οὖν ἐκ παιδὸς ἄνδρα γίγνεσθαί φαμεν ὡς ἐκ τοῦ γιγνομένου τὸ γεγονὸς ἢ ἐκ τοῦ ἐπιτελουμένου τὸ τετελεσμένον· αἰεὶ γὰρ ἔστι τι μεταξύ, ὥσπερ τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι γένεσις, οὕτω καὶ τὸ γιγνόμενον τοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. ἔστι δὲ ὁ μανθάνων γιγνόμενος ἐπιστήμων, καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶν ὃ λέγεται, ὅτι γίγνεται ἐκ μανθάνοντος ἐπιστήμων. τὸ δ᾽ ὡς ἐξ ἀέρος ὕδωρ, φθειρομένου θατέρου. διὸ ἐκεῖνα μὲν οὐκ ἀνακάμπτει εἰς ἄλληλα, οὐδὲ γίγνεται ἐξ ἀνδρὸς παῖς· οὐ γὰρ γίγνεται ἐκ τῆς γενέσεως τὸ γιγνό- 994b *μενον, ἀλλ᾽ ὃ ἔστι μετὰ τὴν γένεσιν. οὕτω γὰρ καὶ ἡμέρα ἐκ τοῦ πρωΐ, ὅτι μετὰ τοῦτο· διὸ οὐδὲ τὸ πρωῒ ἐξ ἡμέρας. θάτερα δ᾽ ἀνακάμπτει. ἀμφοτέρως δ᾽ ἀδύνατον εἰς ἄπειρον ἰέναι. τῶν μὲν γὰρ ὄντων μεταξὺ ἀνάγκη τέλος εἶναι, τὰ δ᾽ εἰς ἄλληλα ἀνακάμπτει· ἡ γὰρ θατέρου φθορὰ θατέρου ἐστὶ γένεσις. ἅμα δὲ καὶ ἀδύνατον τὸ πρῶτον ἀΐδιον ὂν φθαρῆναι· ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἄπειρος ἡ γένεσις ἐπὶ τὸ ἄνω, ἀνάγκη, ἐξ οὗ φθαρέντος πρώτου τι ἐγένετο, μὴ ἀΐδιον εἶναι. ἔτι δὲ τὸ οὗ ἕνεκα τέλος, τοιοῦτον δὲ ὃ μὴ ἄλλου ἕνεκα, ἀλλὰ τἆλλα ἐκείνου· ὥστ᾽ εἰ μὲν ἔσται τοιοῦτόν τι ἔσχατον, οὐκ ἔσται ἄπειρον· εἰ δὲ μηδὲν τοιοῦτον, οὐκ ἔσται*

23 *μὴ* Alex. p. 114, 9. 14 et *γρ.* E: *ἢ* A^b^E sed in E ante *η* rasura unius litterae ‖ 24 *ἢ ὡς* Bonitz Alexandrum secutus: *ἢ οὐχ οὕτως ἀλλ᾽ ὡς* A^b^, *ἢ* E, sed ante *η* rasura sex litterarum, *ἀλλ᾽ ὡς ἢ γρ.* E, *ἀλλ᾽ ὡς* coni. Stölzle ‖ *μεταβάλλοντος ἢ ἐξ ὑδ.* in ras. E ‖ 25 *ἢ ὡς* A^b^: *ἢ* E ‖ exspectes *ὅσα μὲν οὖν ὡς* ‖ *ἀὴρ* — 26 *φαμεν* om. E ‖ 26 *φαμὲν, ὡς* vulgo ‖ *ἐκ* (alt.) om. Alex. ‖ 27 *ἔστι τι* Ascl.: *τι* om. A^b^E ‖ fort. *ἡ γένεσις* ‖ 29 *δὲ* E: *γὰρ* A^b^ ‖ 30 *καὶ* — 31 *ἐπιστήμων* om. A^b^ ‖ 33 *γὰρ* E: *δὲ* A^b^ ‖ 994b, 1 *ἀλλ᾽ ὃ ἔστι μετὰ* scripsi: *ἀλλ᾽ ἔστι μετὰ* A^b^E, *ἀλλὰ μετὰ* omisso *ἔστι* Alex. Ascl.; possis quoque conicere, ut minimum mutetur *ἀλλ᾽ ἃ* ‖ 2 *ἐκ τὸ πρωὶ* A^b^ ‖ *τὸ* om. A^b^ ‖ 3 *θάτερον* A^b^ ‖ 5 *ἀνακάμπτειν* A^b^ ‖ *θατέρου γένεσίς ἐστιν* Alex. ‖ 7 *ἡ* om. A^b^ ‖ 9 *ἔτι* E: *ἐπεὶ* A^b^ Alex. ‖ 10 *τι* coni. secutus Alexandrum Bonitz: *τὸ* A^b^E

τὸ οὗ ἕνεκα. ἀλλ' οἱ τὸ ἄπειρον ποιοῦντες λανθάνουσιν ἐξαιροῦντες τὴν τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν. καίτοι οὐδεὶς ἂν ἐγχειρήσειεν οὐδὲν πράττειν μὴ μέλλων ἐπὶ πέρας ἥξειν. οὐδ' ἂν εἴη νοῦς ἐν τοῖς τοιούτοις· ἕνεκα γάρ τινος αἰεὶ πράττει ὅ γε νοῦν ἔχων· τοῦτο δέ ἐστι πέρας· τὸ γὰρ τέλος πέρας ἐστίν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι ἐνδέχεται ἀνάγεσθαι εἰς ἄλλον ὁρισμὸν πλεονάζοντα τῷ λόγῳ. αἰεί τε γάρ ἐστιν ὁ ἔμπροσθεν μᾶλλον, ὁ δὲ ὕστερος οὔκ ἐστιν· οὗ δὲ τὸ πρῶτον μὴ ἔστιν, οὐδὲ τὸ ἐχόμενόν ἐστιν. ἔτι τὸ ἐπίστασθαι ἀναιροῦσιν οἱ οὕτως λέγοντες· οὐ γὰρ οἷόν τ' εἰδέναι πρὶν ἢ εἰς τὰ ἄτομα ἐλθεῖν. καὶ τὸ γιγνώσκειν οὐκ ἔστιν. τὰ γὰρ οὕτως ἄπειρα πῶς ἐνδέχεται νοεῖν; οὐ γὰρ ὅμοιον ἐπὶ τῆς γραμμῆς, ἣ κατὰ τὰς διαιρέσεις μὲν οὐχ ἵσταται, νοῆσαι δ' οὐκ ἔστι μὴ στήσαντα· διόπερ οὐκ ἀριθμήσει τὰς τομὰς ὁ τὴν ἄπειρον διεξιών. ἀλλὰ καὶ τὴν ὕλην ἐν κινουμένῳ νοεῖν ἀνάγκη. καὶ ἀπείρῳ οὐδενὶ ἔστιν εἶναι· εἰ δὲ μή, οὐκ ἄπειρόν γ' ἐστὶν τὸ ἀπείρῳ εἶναι. ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ ἄπειρά γ' ἦσαν πλήθει τὰ εἴδη τῶν αἰτίων, οὐκ ἂν ἦν οὐδ' οὕτω τὸ γιγνώσκειν· τότε γὰρ εἰδέναι οἰόμεθα, ὅταν τὰ αἴτια γνωρίσωμεν· τὸ δ' ἄπειρον κατὰ τὴν πρόσθεσιν οὐκ ἔστιν ἐν πεπερασμένῳ διεξελθεῖν.

3 αἱ δ' ἀκροάσεις κατὰ τὰ ἔθη συμβαίνουσιν· ὡς γὰρ εἰώθαμεν, οὕτως ἀξιοῦμεν λέγεσθαι, καὶ τὰ παρὰ ταῦτα οὐχ 995a ὅμοια φαίνεται ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσυνήθειαν ἀγνωστότερα καὶ ξενικώτερα. τὸ γὰρ σύνηθες γνωριμώτερον. ἡλίκην δ' ἰσχὺν ἔχει τὸ σύνηθες οἱ νόμοι δηλοῦσιν, ἐν οἷς τὰ μυθώδη καὶ παιδαριώδη μεῖζον ἰσχύει τοῦ γιγνώσκειν περὶ αὐτῶν διὰ τὸ

14 πράσσειν E ‖ 15 τοῖς τοιούτοις] τοῖς οὖσιν A^b Alex., τοιούτοις E ‖ 16 δὲ scripsi: γὰρ A^{b}E vulgo ‖ τέλος πέρας E: πέρας τέλος A^b ‖ 17 ἀεὶ post ἀνάγεσθαι vel ἐνδέχεται addendum censeo ‖ 20 ἐστιν om. A^b ‖ 22 ἢ om. A^b ‖ ἐλθεῖν E: ἔλθῃ A^b ‖ 25 ἀριθμεῖ A^b ‖ 26 ὕλην κινουμένην γρ. Alex., quod nescio an truncatum sit ex ὕλην ἔν τινι κινουμένην ‖ 27 οὐδενὶ A^b et E corr.: οὐδὲν E m. pr. et γρ. E in marg. ‖ γ' E: δ' A^b ‖ 31 πρόθεσιν A^b ‖ 995a, 1 ἀξιοῦμεν ἔτι τὸ λέγ. Alex. ‖ 3 γνώριμον A^b ‖ 4 τὰ] περὶ τὰ A^b, quod corrigas in οἷσπερ τὰ ‖ 5 διὰ om. A^b

ἔθος. οἱ μὲν οὖν, ἐὰν μὴ μαθηματικῶς λέγῃ τις, οὐκ ἀποδέχονται τῶν λεγόντων, οἱ δ᾽ ἐὰν μὴ παραδειγματικῶς, οἱ δὲ μάρτυρα ἀξιοῦσιν ἐπάγεσθαι ποιητήν. καὶ οἱ μὲν πάντα ἀκριβῶς, τοὺς δὲ λυπεῖ τὸ ἀκριβὲς ἢ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι συνείρειν ἢ διὰ τὴν μικρολογίαν. ἔχει γάρ τι τὸ ἀκριβὲς τοιοῦτον, ὥστε καθάπερ ἐπὶ τῶν συμβολαίων, καὶ ἐπὶ τῶν λόγων ἀνελεύθερον εἶναί τισι δοκεῖ. διὸ δεῖ πεπαιδεῦσθαι πῶς ἕκαστα ἀποδεκτέον, ὡς ἄτοπον ἅμα ζητεῖν ἐπιστήμην καὶ τρόπον ἐπιστήμης· ἔστι δ᾽ οὐδέτερον ῥᾴδιον λαβεῖν. τὴν δ᾽ ἀκριβολογίαν τὴν μαθηματικὴν οὐκ ἐν ἅπασιν ἀπαιτητέον, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς μὴ ἔχουσιν ὕλην. διόπερ οὐ φυσικὸς ὁ τρόπος· ἅπασα γὰρ ἴσως ἡ φύσις ἔχει ὕλην. διὸ σκεπτέον πρῶτον τί ἐστιν ἡ φύσις. οὕτω γὰρ καὶ περὶ τίνος ἡ φυσικὴ δῆλον ἔσται. [καὶ εἰ μιᾶς ἐπιστήμης ἢ πλειόνων τὰ αἴτια καὶ τὰς ἀρχὰς θεωρῆσαί ἐστιν.]

B.

Ἀνάγκη πρὸς τὴν ἐπιζητουμένην ἐπιστήμην ἐπελθεῖν ἡμᾶς πρῶτον, περὶ ὧν ἀπορῆσαι δεῖ πρῶτον· ταῦτα δ᾽ ἐστὶν ὅσα τε περὶ αὐτῶν ἄλλως ὑπειλήφασί τινες, κἂν εἴ τι χωρὶς τούτων τυγχάνοι παρεωραμένον. ἔστι δὲ τοῖς εὐπορῆσαι βουλομένοις προὔργου τὸ διαπορῆσαι καλῶς· ἡ γὰρ ὕστερον εὐπορία λύσις τῶν πρότερον ἀπορουμένων ἐστί, λύειν δ᾽ οὐκ ἔστιν ἀγνοοῦντας τὸν δεσμόν. ἀλλ᾽ ἡ τῆς διανοίας ἀπορία δηλοῖ τοῦτο περὶ τοῦ πράγματος· ᾗ γὰρ ἀπορεῖ, ταύτῃ παραπλήσιον πέπονθε τοῖς δεδεμένοις· ἀδύνατον γὰρ ἀμφοτέρως προελθεῖν εἰς τὸ πρόσθεν. διὸ δεῖ τὰς δυσχερείας τε-

et Alex. in interpret. ‖ 7 exspectes *τὸν λέγοντα* ‖ 12 *δοκεῖ τισι* A^b ‖ *πεπαιδεῦθαι* E ‖ 14 *δὲ οὐδὲ θάτερον* A^b ‖ 17 *τρόπος* A^bE et *γρ.* Alex.: *λόγος* Alex. ‖ 18 *ἡ* om. E ‖ *τίνων* A^b Alex.: *τίνος* E ‖ 19 *καὶ* — 20 *ἐστιν* a nonnullis ex 995 b, 5 falso hoc loco adiecta esse docet Alex. p. 130, 24; postea additum videtur etiam initium libri *B* *ἀνάγκη* — 27 *παρεωραμένον* ‖ 24 *ἐπιζητουμένην* E Alex.: *ζητουμένην* A^o ‖ 25 *πρῶτον* ante *περὶ* om. A^b ‖ 27 *τυγχάνῃ* A^bE ‖ 30 *ἀγνοοῦντας* A^b: *ἀγνοοῦντα* E ‖ 31 *ἡ γὰρ ἀπορία* A^b

θεωρηκέναι πάσας πρότερον, τούτων τε χάριν καὶ διὰ τὸ τοὺς ζητοῦντας ἄνευ τοῦ διαπορῆσαι πρῶτον ὁμοίους εἶναι τοῖς ποῖ δεῖ βαδίζειν ἀγνοοῦσι, καὶ πρὸς τούτοις οὐδ' εἴ ποτε τὸ ζητούμενον εὕρηκεν ἢ μὴ γιγνώσκειν· τὸ γὰρ τέλος τούτῳ μὲν οὐ δῆλον, τῷ δὲ προηπορηκότι δῆλον. ἔτι δὲ βέλτιον ἀνάγκη ἔχειν πρὸς τὸ κρῖναι τὸν ὥσπερ ἀντιδίκων καὶ τῶν ἀμφισβητούντων λόγων ἀκηκοότα πάντων.

ἔστι δ' ἀπορία πρώτη μὲν περὶ ὧν ἐν τοῖς πεφροιμιασμένοις διηπορήσαμεν πότερον μιᾶς ἢ πολλῶν ἐπιστημῶν θεωρῆσαι τὰς αἰτίας, καὶ πότερον τὰς τῆς οὐσίας ἀρχὰς τὰς πρώτας ἐστὶ τῆς ἐπιστήμης ἰδεῖν μόνον, ἢ καὶ περὶ τῶν ἀρχῶν ἐξ ὧν δεικνύουσιν ἅπαντες, οἷον πότερον ἐνδέχεται ταὐτὸ καὶ ἓν ἅμα φάναι καὶ ἀποφάναι ἢ οὔ, καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. εἴ τ' ἔστι περὶ τὴν οὐσίαν, πότερον μία περὶ πάσας ἢ πλείονές εἰσι, καὶ εἰ πλείονες, πότερον ἅπασαι συγγενεῖς, ἢ τὰς μὲν σοφίας τὰς δ' ἄλλο τι λεκτέον αὐτῶν. καὶ τοῦτο δ' αὐτὸ τῶν ἀναγκαίων ἐστὶ ζητῆσαι, πότερον τὰς αἰσθητὰς οὐσίας εἶναι μόνον φατέον ἢ καὶ παρὰ ταύτας ἄλλας, καὶ πότερον μοναχῶς ἢ πλείονα γένη τῶν οὐσιῶν, οἷον οἱ ποιοῦντες τά τ' εἴδη καὶ τὰ μαθηματικὰ μεταξὺ τούτων τε καὶ τῶν αἰσθητῶν. περί τε τούτων οὖν, καθάπερ φαμέν, ἐπισκεπτέον, καὶ πότερον περὶ τὰς οὐσίας ἡ θεωρία μόνον ἐστὶν ἢ καὶ περὶ τὰ συμβεβηκότα καθ' αὑτὰ ταῖς οὐσίαις. πρὸς δὲ τούτοις περὶ ταὐτοῦ καὶ ἑτέρου καὶ ὁμοίου καὶ ἀνομοίου [καὶ ταυτότητος] καὶ ἐναντιότητος καὶ περὶ προτέρου καὶ ὑστέρου καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν τοιούτων, περὶ ὅσων οἱ διαλεκτικοὶ πειρῶνται

36 οὐδέποτε τὸ ζητούμενον εἰ εὕρηκεν A^b ‖ 995b, 1 γιγνώσκει malo maiore interpunctione ante καὶ πρὸς τούτοις posita ‖ 2 δὲ post ἔτι om. A^b ‖ 5 πεπροοιμιασμένοις E ‖ περὶ ὧν — 6 διηπορήσαμεν referri oportet ad τὰς αἰτίας, unde comma ante πότερον sustulimus ‖ 9 πάντες A^b, post πάντες Alex. habuit: ἀρχαὶ ταῦτα πάσης ἐπιστήμης ‖ 10 καὶ ἀποφάναι om. E ‖ 11 εἴ τ' scripsi: εἴτ' vulgo ‖ 14—17 = 997a, 34—b, 2 ‖ 16 πλεοναχῶς τὰ γένη A^b ‖ 21 καὶ ταυτότητος om. A^b E, habet ut videtur cod. S ‖ καὶ ἐναντίου T

σκοπεῖν ἐκ τῶν ἐνδόξων μόνον ποιούμενοι τὴν σκέψιν, τίνος ἐστὶ θεωρῆσαι περὶ πάντων. ἔτι δὲ τούτοις αὐτοῖς ὅσα καθ' αὑτὰ συμβέβηκεν· καὶ μὴ μόνον τί ἐστι τούτων ἕκαστον, ἀλλὰ καὶ ἆρα ἓν ἑνὶ ἐναντίον. καὶ πότερον αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ στοιχεῖα τὰ γένη ἐστὶν ἢ εἰς ἃ διαιρεῖται ἐνυπάρχοντα ἕκαστον· καὶ εἰ τὰ γένη, πότερον ὅσα ἐπὶ τοῖς ἀτόμοις λέγεται τελευταῖα ἢ τὰ πρῶτα, οἷον πότερον ζῷον ἢ ἄνθρωπος ἀρχή τε καὶ μᾶλλον ἔστι παρὰ τὸ καθ' ἕκαστον. μάλιστα δὲ ζητητέον καὶ πραγματευτέον, πότερον ἔστι τι παρὰ τὴν ὕλην αἴτιον καθ' αὑτὸ ἢ οὔ, καὶ τοῦτο χωριστὸν ἢ οὔ, καὶ πότερον ἓν ἢ πλείω τὸν ἀριθμόν. καὶ πότερον ἔστι τι παρὰ τὸ σύνολον (λέγω δὲ τὸ σύνολον, ὅταν κατηγορηθῇ τι τῆς ὕλης) ἢ οὐδέν, ἢ τῶν μὲν τῶν δ' οὔ, καὶ ποῖα ταῦτα τῶν ὄντων.
996a *ἔτι αἱ ἀρχαὶ πότερον ἀριθμῷ ἢ εἴδει ὡρισμέναι, καὶ αἱ ἐν τοῖς λόγοις καὶ αἱ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ· καὶ πότερον τῶν φθαρτῶν καὶ ἀφθάρτων αἱ αὐταὶ ἢ ἕτεραι· καὶ πότερον ἄφθαρτοι πᾶσαι ἢ τῶν φθαρτῶν φθαρταί. ἔτι δὲ τὸ πάντων χαλεπώτατον καὶ πλείστην ἀπορίαν ἔχον, πότερον τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν, καθάπερ οἱ Πυθαγόρειοι καὶ Πλάτων ἔλεγον, οὐχ ἕτερόν τί ἐστιν ἀλλ' οὐσία τῶν ὄντων ἢ οὔ, ἀλλ' ἕτερόν τι τὸ ὑποκείμενον, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς φησὶ φιλίαν, ἄλλος δέ τις πῦρ, ὁ δὲ ὕδωρ, ὁ δὲ ἀέρα. καὶ πότερον αἱ ἀρχαὶ καθόλου εἰσὶν ἢ ὡς τὰ καθ' ἕκαστα τῶν πραγμάτων, καὶ δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ· ἔτι πότερον ἄλλως ἢ κατὰ κίνησιν· καὶ γὰρ ταῦτα ἀπορίαν ἂν παράσχοι πολλήν. πρὸς δὲ τούτοις πότερον οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὰ μήκη καὶ τὰ σχήματα καὶ αἱ στιγμαὶ οὐσίαι τινές εἰσιν ἢ οὔ, κἂν εἰ οὐσίαι, πότερον*

24 *μόνον* E: *μόνων* A^b ‖ 27 *ἆρα* E, *ἄρα* A^b: *εἰ ἄρα* ceteri Ascl. et fort. Alex. ‖ 29 *εἰ* om. E ‖ 31 fort. *τὰ καθ'* ‖ *μάλιστα δὲ* E: *μᾶλλον δὲ* A^b ‖ 33 *καθ' αὑτὸ ἢ οὐ* om. A^b, legit Alex. ‖ *καὶ τοῦτο χωριστὸν ἢ οὐ* om. E, legit Alex. ‖ 36 *ποῖα ταῦτα* I^b, *ὁπόσα ταῦτα* Alex., *ποῖα τοιαῦτα* A^bE ‖ 996a, 1 *αἱ* post *καὶ* om. A^b ‖ 2 *αἱ* om. A^b ‖ 6 *ἔλεγεν* A^bE, *ἔλεγον* E supra lin. ‖ 7 *οὐσίαι* Alex. ‖ 9 *ὁ δὲ ἀέρα* A^b: *ἢ ἀέρα* E ‖ 10 *καὶ δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ* om. A^b, leg. Alex.

κεχωρισμέναι τῶν αἰσθητῶν ἢ ἐνυπάρχουσαι ἐν τούτοις. περὶ γὰρ τούτων ἁπάντων οὐ μόνον χαλεπὸν τὸ εὐπορῆσαι τῆς ἀληθείας, ἀλλ' οὐδὲ τὸ διαπορῆσαι τῷ λόγῳ ῥᾴδιον καλῶς.

2 *πρῶτον μὲν οὖν περὶ ὧν πρῶτον εἴπομεν, πότερον μιᾶς ἢ πλειόνων ἐστὶν ἐπιστημῶν θεωρῆσαι πάντα τὰ γένη τῶν αἰτίων. μιᾶς μὲν γὰρ ἐπιστήμης πῶς ἂν εἴη μὴ ἐναντίας οὔσας τὰς ἀρχὰς γνωρίζειν; ἔτι δὲ πολλοῖς τῶν ὄντων οὐχ ὑπάρχουσι πᾶσαι. τίνα γὰρ τρόπον οἷόν τε κινήσεως ἀρχὴν εἶναι τοῖς ἀκινήτοις ἢ τὴν τἀγαθοῦ φύσιν, εἴπερ ἅπαν, ὃ ἂν ᾖ ἀγαθὸν καθ' αὑτὸ καὶ διὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν, τέλος ἐστὶν καὶ οὕτως αἴτιον, ὅτι ἐκείνου ἕνεκα καὶ γίγνεται καὶ ἔστι τἆλλα, τὸ δὲ τέλος καὶ τὸ οὗ ἕνεκα πράξεώς τινός ἐστι τέλος, αἱ δὲ πράξεις πᾶσαι μετὰ κινήσεως· ὥστ' ἐν τοῖς ἀκινήτοις οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο ταύτην εἶναι τὴν ἀρχὴν οὐδ' εἶναί τι αὐτοαγαθόν. διὸ καὶ ἐν τοῖς μαθήμασιν οὐδὲν δείκνυται διὰ ταύτης τῆς αἰτίας, οὐδ' ἔστιν ἀπόδειξις οὐδεμία διότι βέλτιον ἢ χεῖρον, ἀλλ' οὐδὲ τὸ παράπαν μέμνηται οὐδεὶς οὐδενὸς τῶν τοιούτων. ὥστε διὰ ταῦτα τῶν σοφιστῶν τινὲς οἷον Ἀρίστιππος προεπηλάκιζεν αὐτά· ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις τέχναις, καὶ ταῖς βαναύσοις, οἷον ἐν τεκτονικῇ καὶ σκυτικῇ, διότι βέλτιον ἢ χεῖρον λέγεσθαι πάντα, τὰς δὲ μαθηματικὰς οὐδένα ποιεῖσθαι λόγον περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ἀλλὰ μὴν εἴ γε πλείους ἐπιστῆμαι τῶν αἰτίων εἰσὶ καὶ ἑτέρα ἑτέρας ἀρχῆς, τίνα τούτων φατέον εἶναι τὴν ζητουμένην, ἢ τίνα μάλιστα τοῦ πράγματος τοῦ ζητουμένου ἐπιστήμονα τῶν ἐχόντων αὐτάς; ἐνδέχεται γὰρ τῷ αὐτῷ πάντας τοὺς τρόπους τοὺς τῶν αἰτίων ὑπάρχειν, οἷον οἰκίας, ὅθεν μὲν ἡ κίνησις, ἡ τέχνη καὶ ὁ οἰκοδόμος, οὗ δ' ἕνεκα, τὸ ἔργον, ὕλη δὲ γῆ καὶ λίθοι,*

15 *ἐνυπάρχουσαι* add. A^b, om. E Alex. ‖ 23 *ἀγαθοῦ* A^b ‖ 25 *καὶ ἔστι καὶ τὰ ἄλλα* A^b ‖ 33 *αὐτά* Göbel: *αὐτάς* A^bE ‖ 34 *βαν. αὐταῖς* A^b ‖ 996b, 1 *κακῶν* E Alex.: *καλῶν* A^b ‖ 2 *ἑτέρα* E, quod idem interpretatur Alex.: *ἕτεραι* A^b ‖ 4 *τοῦ ζητουμένου* om. A^b ‖ 5 *τρόπους τοὺς τῶν* A^bE: *τρόπους τῶν* Alex. Bonitz

τὸ δ' εἶδος ὁ λόγος. ἐκ μὲν οὖν τῶν πάλαι διωρισμένων, τίνα χρὴ καλεῖν τῶν ἐπιστημῶν σοφίαν, ἔχει λόγον ἑκάστην προσαγορεύειν. ᾗ μὲν γὰρ ἀρχικωτάτη καὶ ἡγεμονικωτάτη καὶ ᾗ ὥσπερ δούλας οὐδ' ἀντειπεῖν τὰς ἄλλας ἐπιστήμας δίκαιον, ἡ τοῦ τέλους καὶ τἀγαθοῦ τοιαύτη (τούτου γὰρ ἕνεκα τἆλλα). ᾗ δὲ τῶν πρώτων αἰτίων καὶ τοῦ μάλιστ' ἐπιστητοῦ διωρίσθη εἶναι, ἡ τῆς οὐσίας ἂν εἴη τοιαύτη. πολλαχῶς γὰρ ἐπισταμένων τὸ αὐτὸ μᾶλλον μὲν εἰδέναι φαμὲν τὸν τῷ εἶναι γνωρίζοντα τί τὸ πρᾶγμα ἢ τῷ μὴ εἶναι, αὐτῶν δὲ τούτων ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον, καὶ μάλιστα τὸν τί ἐστιν, ἀλλ' οὐ τὸν πόσον ἢ ποῖον ἢ τί ποιεῖν ἢ πάσχειν πέφυκεν· ἔτι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ εἰδέναι ἕκαστον, καὶ ὧν ἀποδείξεις εἰσί, τότ' οἰόμεθα ὑπάρχειν, ὅταν εἰδῶμεν τί ἐστιν, οἷον τί ἐστι τὸ τετραγωνίζειν, ὅτι μέσης εὕρεσις· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. περὶ δὲ τὰς γενέσεις καὶ τὰς πράξεις καὶ περὶ ἅπασαν μεταβολήν, ὅταν εἰδῶμεν τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως· τοῦτο δ' ἕτερον καὶ ἀντικείμενον τῷ τέλει. ὥστ' ἄλλης ἂν δόξειεν ἐπιστήμης εἶναι τὸ θεωρῆσαι τῶν αἰτίων τούτων ἕκαστον.

ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τῶν ἀποδεικτικῶν ἀρχῶν, πότερον μιᾶς ἐστὶν ἐπιστήμης ἢ πλειόνων, ἀμφισβητήσιμόν ἐστιν. λέγω δ' ἀποδεικτικὰς τὰς κοινὰς δόξας, ἐξ ὧν ἅπαντες δεικνύουσιν, οἷον ὅτι πᾶν ἀναγκαῖον ἢ φάναι ἢ ἀποφάναι, καὶ ἀδύνατον ἅμα εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ ὅσαι ἄλλαι τοιαῦται προτάσεις, πότερον μία τούτων ἐπιστήμη καὶ τῆς οὐσίας ἢ ἑτέρα, κἂν εἰ μὴ μία, ποτέραν χρὴ προσαγορεύειν τὴν ζητουμένην νῦν. μιᾶς μὲν οὖν οὐκ εὔλογον εἶναι· τί γὰρ μᾶλλον γεωμετρίας ἢ ὁποιασοῦν περὶ τούτων ἐστὶν ἴδιον τὸ ἐπαΐειν; εἴπερ οὖν ὁμοίως μὲν ὁποιασοῦν ἐστίν, ἁπασῶν δὲ μὴ ἐνδέχε-

8 τῶν πάλαι] cf. *A* 2 ‖ 9 ἐπιστημῶν] ἐπι A^b in fine paginae ¦ ἔχει E Alex.: οὐδαμῶς ἔχει A^b ‖ 10 καὶ ᾗ γενικωτάτη A^b ‖ 12 ἀγαθοῦ A^b ‖ 17 τὸν A^b E Alex.: τῶν Bekk. ‖ 19 καὶ ante ὧν epexegeticam vim habet ‖ 23 πᾶσαν A^b ‖ 24 ἄλλης] οὐκ ἄλλης coni. Alex. et γρ. E ‖ 32 κἂν εἰ E: καὶ ἂν εἴη A^b ‖ 34 exspectes μᾶλλον ταύτης ἢ γεωμετρίας ‖ τῶν περὶ A^b

ται, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἄλλων οὕτως οὐδὲ τῆς γνωριζούσης τὰς οὐσίας ἴδιόν ἐστι τὸ γιγνώσκειν περὶ αὐτῶν. ἅμα δὲ καὶ τίνα τρόπον ἔσται αὐτῶν ἐπιστήμη; τί μὲν γὰρ ἕκαστον τούτων τυγχάνει ὂν καὶ νῦν γνωρίζομεν· χρῶνται γοῦν ὡς γιγνωσκομένοις αὐτοῖς καὶ ἄλλαι τέχναι. εἰ δ' ἀποδεικτικὴ περὶ αὐτῶν ἐστί, δεήσει τι γένος εἶναι ὑποκείμενον, καὶ τὰ μὲν πάθη τὰ δ' ἀξιώματ' αὐτῶν (περὶ πάντων γὰρ ἀδύνατον ἀπόδειξιν εἶναι)· ἀνάγκη γὰρ ἔκ τινων εἶναι καὶ περί τι καὶ τινῶν τὴν ἀπόδειξιν. ὥστε συμβαίνει πάντων εἶναι γένος ἕν τι τῶν δεικνυμένων· πᾶσαι γὰρ αἱ ἀποδεικτικαὶ χρῶνται τοῖς ἀξιώμασιν. ἀλλὰ μὴν εἰ ἑτέρα ἡ τῆς οὐσίας καὶ ἡ περὶ τούτων, ποτέρα κυριωτέρα καὶ προτέρα πέφυκεν αὐτῶν; καθόλου γὰρ μάλιστα καὶ πάντων ἀρχαὶ τὰ ἀξιώματά ἐστιν. εἴ τ' ἐστὶ μὴ τοῦ φιλοσόφου, τίνος ἔσται περὶ αὐτῶν ἄλλου τὸ θεωρῆσαι τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος; ὅλως τε τῶν οὐσιῶν πότερον μία πασῶν ἐστὶν ἢ πλείους ἐπιστῆμαι; εἰ μὲν οὖν μὴ μία, ποίας οὐσίας θετέον τὴν ἐπιστήμην ταύτην; τὸ δὲ μίαν πασῶν οὐκ εὔλογον· καὶ γὰρ ἂν ἀποδεικτικὴ μία περὶ πάντων εἴη τῶν συμβεβηκότων, εἴπερ πᾶσα ἀποδεικτικὴ περί τι ὑποκείμενον θεωρεῖ τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα ἐκ τῶν κοινῶν δοξῶν. περὶ οὖν τὸ αὐτὸ γένος τὰ συμβεβηκότα καθ' αὑτὰ τῆς αὐτῆς ἐστὶ θεωρῆσαι ἐκ τῶν αὐτῶν δοξῶν. περί τε γὰρ ὃ μιᾶς, καὶ ἐξ ὧν μιᾶς, εἴτε τῆς αὐτῆς εἴτε ἄλλης· ὥστε καὶ τὰ συμβεβηκότα, εἴτ' αὐταὶ θεωροῦσιν εἴτ' ἐκ τούτων μία. ἔτι δὲ πότερον περὶ τὰς οὐσίας μόνον ἡ θεωρία ἐστὶν ἢ καὶ περὶ τὰ συμβεβηκότα ταύταις· λέγω δ' οἷον, εἰ τὸ στερεὸν οὐσία τίς ἐστι καὶ γραμμαὶ καὶ ἐπίπεδα, πό-

997a, 3 ἔσται αὐτοῖς ἡ γνῶσις Alex. ‖ 6 modo εἶναι τὸ ὑποκ. modo εἶναι ὑποκ. Alex. ‖ 9 ἓν om. A^b ‖ 14 εἴτ' vulgo ‖ 15 τὸ post καὶ om. E ‖ 18 γὰρ ἂν . . πάντων ἂν εἴη A^b ‖ 19 τῶν καθ' αὑτὸ συμβ. S Alex. in interpr., καθ' αὑτὸ om. A^b E ‖ 22 θεωρῆσαι ἐστι A^b ‖ 23 ἐκ τ. α. δοξῶν spuria ‖ ὃ A^b Alex.: τὸ ὅτι E et γρ. E et Syrianus ‖ 24 εἴτ' αὐταὶ E: εἴθ' αὗται A^b, αἱ αὐταὶ γρ. Alex. ‖ θεωροῦσιν A^b Alex.: θεωρήσουσιν E ‖ 25 μόνον ἡ θεωρία A^b: ἡ θ. μ. E Alex.

τερον τῆς αὐτῆς ταῦτα γνωρίζειν ἐπιστήμης καὶ τὰ συμβεβηκότα περὶ ἕκαστον γένος, περὶ ὧν αἱ μαθηματικαὶ δεικνύουσιν, ἢ ἄλλης. εἰ μὲν γὰρ τῆς αὐτῆς, ἀποδεικτική τις ἂν εἴη καὶ ἡ τῆς οὐσίας· οὐ δοκεῖ δὲ τοῦ τί ἐστιν ἀπόδειξις εἶναι. εἰ δ' ἑτέρας, τίς ἔσται ἡ θεωροῦσα περὶ τὴν οὐσίαν τὰ συμβεβηκότα; τοῦτο γὰρ ἀποδοῦναι παγχάλεπον.

ἔτι δὲ πότερον τὰς αἰσθητὰς οὐσίας μόνας εἶναι φατέον ἢ καὶ παρὰ ταύτας ἄλλας· καὶ πότερον μοναχῶς ἢ πλείω γένη τετύχηκεν ὄντα τῶν οὐσιῶν, οἷον οἱ λέγοντες τά τ' εἴδη καὶ τὰ μεταξύ, περὶ ἃ τὰς μαθηματικὰς εἶναί φασιν ἐπιστήμας. ὡς μὲν οὖν λέγομεν τὰ εἴδη αἴτιά τε καὶ οὐσίας εἶναι καθ' αὑτὰς εἴρηται ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις περὶ αὐτῶν· πολλαχῇ δ' ἐχόντων δυσκολίαν, οὐδενὸς ἧττον ἄτοπον τὸ φάναι μὲν εἶναί τινας φύσεις παρὰ τὰς ἐν τῷ οὐρανῷ, ταύτας δὲ τὰς αὐτὰς φάναι τοῖς αἰσθητοῖς πλὴν ὅτι τὰ μὲν ἀΐδια τὰ δὲ φθαρτά. αὐτὸ γὰρ ἄνθρωπόν φασιν εἶναι καὶ ἵππον καὶ ὑγίειαν, ἄλλο δ' οὐδέν, παραπλήσιον ποιοῦντες τοῖς θεοὺς μὲν εἶναι φάσκουσιν, ἀνθρωποειδεῖς δὲ εἶναι. οὔτε γὰρ ἐκεῖνοι οὐδὲν ἄλλο ἐποίουν ἢ ἀνθρώπους ἀϊδίους, οὔθ' οὗτοι τὰ εἴδη ἄλλ' ἢ αἰσθητὰ ἀΐδια. ἔτι δὲ εἴ τις παρὰ τὰ εἴδη καὶ τὰ αἰσθητὰ τὰ μεταξὺ θήσεται, πολλὰς ἀπορίας ἕξει. δῆλον γὰρ ὡς ὁμοίως γραμμαί τε παρ' αὐτὰς καὶ τὰς αἰσθητὰς ἔσονται καὶ ἕκαστον τῶν ἄλλων γενῶν· ὥστ' ἐπείπερ ἡ ἀστρολογία μία τούτων ἐστίν, ἔσται τις καὶ οὐρανὸς παρὰ τὸν αἰσθητὸν οὐρανὸν καὶ ἥλιός τε καὶ σελήνη καὶ τἆλλα ὁμοίως τὰ κατὰ τὸν οὐρανόν. καίτοι πῶς δεῖ πιστεῦσαι τούτοις; οὐδὲ γὰρ ἀκίνητον εὔλογον εἶναι, κινούμενον δὲ

28 *γνωρίζειν ἐστιν ἐπ.* A^b ‖ 30 *τις* om. Alex., quo eiecto etiam *ἡ* omittendum fuit ‖ 34 — 997b, 2 = 995b, 14 — 17 ‖ 997b, 2 *ἃ* om. A^b ‖ 4 *ἐν τοῖς πρώτοις*] cf. *A* 6 et 9 ‖ 5 *πολλὰς δ' ἐχόντων δυσκολίας* Alex. ‖ 7 *ὅτι* E: *τί* A^b ‖ 10 *δὲ εἶναι* A^b: *εἶναι* om. E vulgo ‖ 12 *τὰ εἴδη* delendum videtur ‖ 14 *παρὰ ταύτας* A^b, quod ortum videtur ex *παρά τ' αὐτὰς* ‖ 17 *ἥλιός τε καὶ* A^bE: *τε* om. edd. ante Bekk.

καὶ παντελῶς ἀδύνατον. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ὧν ἡ ὀπτικὴ πραγματεύεται καὶ ἡ ἐν τοῖς μαθήμασιν ἁρμονική. καὶ γὰρ ταῦτα ἀδύνατον εἶναι παρὰ τὰ αἰσθητὰ διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. εἰ γάρ ἐστιν αἰσθητὰ μεταξὺ καὶ αἰσθήσεις, δῆλον ὅτι καὶ ζῷα ἔσονται μεταξὺ αὐτῶν τε καὶ τῶν φθαρτῶν. ἀπορήσειε δ' ἄν τις καὶ παρὰ ποῖα τῶν ὄντων δεῖ ζητεῖν ταύτας τὰς ἐπιστήμας. εἰ γὰρ τούτῳ διοίσει τῆς γεωδαισίας ἡ γεωμετρία μόνον, ὅτι ἡ μὲν τούτων ἐστὶν ὧν αἰσθανόμεθα ἡ δ' οὐκ αἰσθητῶν, δῆλον ὅτι καὶ παρ' ἰατρικὴν ἔσται τις ἐπιστήμη καὶ παρ' ἑκάστην τῶν ἄλλων μεταξὺ αὐτῆς τ' ἰατρικῆς καὶ τῆσδε τῆς ἰατρικῆς. καίτοι πῶς τοῦτο δυνατόν; καὶ γὰρ ἂν ὑγιείν' ἄττα εἴη παρὰ τὰ αἰσθητὰ καὶ αὐτὸ τὸ ὑγιεινόν. ἅμα δ' οὐδὲ τοῦτο ἀληθές, ὡς ἡ γεωδαισία τῶν αἰσθητῶν ἐστὶ μεγεθῶν καὶ φθαρτῶν· ἐφθείρετο γὰρ ἂν φθειρομένων. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τῶν αἰσθητῶν ἂν εἴη μεγεθῶν οὐδὲ περὶ τὸν οὐρανὸν ἡ ἀστρολογία τόνδε. οὔτε γὰρ αἱ αἰσθηταὶ γραμμαὶ τοιαῦταί εἰσιν οἵας λέγει ὁ γεωμέτρης (οὐδὲν γὰρ εὐθὺ τῶν αἰσθητῶν οὕτως οὐδὲ στρογγύλον· ἅπτεται γὰρ τοῦ κανόνος οὐ κατὰ στιγμὴν ὁ κύκλος, ἀλλ' ὥσπερ Πρωταγόρας ἔλεγεν ἐλέγχων τοὺς γεωμέτρας), οὔθ' αἱ κινήσεις καὶ ἕλικες τοῦ οὐρανοῦ ὅμοιαι, περὶ ὧν ἡ ἀστρολογία ποιεῖται τοὺς λόγους, οὔτε τὰ σημεῖα τοῖς ἄστροις τὴν αὐτὴν ἔχει φύσιν. εἰσὶ δέ τινες οἵ φασιν εἶναι μὲν τὰ μεταξὺ ταῦτα λεγόμενα τῶν τ' εἰδῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν, οὐ μὴν χωρίς γε τῶν αἰσθητῶν ἀλλ' ἐν τούτοις· οἷς τὰ συμβαίνοντα ἀδύνατα πάντα μὲν πλείονος λόγου διελθεῖν, ἱκανὸν δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα θεωρῆσαι. οὔτε γὰρ ἐπὶ τούτων εὔλογον ἔχειν οὕτω μόνον, ἀλλὰ δῆλον ὅτι καὶ τὰ εἴδη ἐνδέχοιτ' ἂν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶναι·

23 *μεταξύ, καὶ αἰσθήσεις, εἰ δ' αἰσθήσεις δῆλον* Alex. legisse videtur, dubito an recte ‖ 25 *παρὰ* E Alex.: *περὶ* A^b ‖ 26 *γεωδεσίας* A^b ‖ 27 *ὧν* A^b: *ἃ* E ‖ 31 *ὑγιεινά τα* A^b ‖ 32 *γεωδεσία* A^b et E m. pr. ‖ 34 *οὐδ' αἰσθητῶν* A^b ‖ 35 *οὐδ' ἡ περὶ τὸν οὐρανὸν ἀστρ.* A^b ‖ *αἱ* om. A^b ‖ 998a, 4 *καὶ* A^b: *καὶ αἱ* E ‖ 5 *ὅμοιαι* om. A^b ‖ *ἡ* om. A^b ‖ 9 *οἷς*] *οἵ* E m. pr.

τοῦ γὰρ αὐτοῦ λόγου ἀμφότερα ταῦτά ἐστιν. ἔτι δὲ δύο στερεὰ ἐν τῷ αὐτῷ ἀναγκαῖον εἶναι τόπῳ, καὶ μὴ εἶναι ἀκίνητα ἐν κινουμένοις γ' ὄντα τοῖς αἰσθητοῖς. ὅλως δὲ τίνος ἕνεκ' ἄν τις θείη εἶναι μὲν αὐτά, εἶναι δ' ἐν τοῖς αἰσθητοῖς; ταὐτὰ γὰρ συμβήσεται ἄτοπα τοῖς προειρημένοις· ἔσται γὰρ οὐρανός τις παρὰ τὸν οὐρανόν, πλήν γ' οὐ χωρὶς ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ· ὅπερ ἐστὶν ἀδυνατώτερον.

3 περί τε τούτων οὖν ἀπορία πολλὴ πῶς δεῖ θέμενον τυχεῖν τῆς ἀληθείας, καὶ περὶ τῶν ἀρχῶν πότερον δεῖ τὰ γένη στοιχεῖα καὶ ἀρχὰς ὑπολαμβάνειν ἢ μᾶλλον ἐξ ὧν ἐνυπαρχόντων ἐστὶν ἕκαστον πρώτων, οἷον φωνῆς στοιχεῖα καὶ ἀρχαὶ δοκοῦσιν εἶναι ταῦτ' ἐξ ὧν σύγκεινται αἱ φωναὶ πᾶσαι πρώτων, ἀλλ' οὐ τὸ κοινὸν ἡ φωνή· καὶ τῶν διαγραμμάτων ταῦτα στοιχεῖα λέγομεν, ὧν αἱ ἀποδείξεις ἐνυπάρχουσιν ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ἀποδείξεσιν ἢ πάντων ἢ τῶν πλείστων. ἔτι δὲ τῶν σωμάτων καὶ οἱ πλείω λέγοντες εἶναι στοιχεῖα καὶ οἱ ἕν, ἐξ ὧν σύγκειται καὶ ἐξ ὧν συνέστηκεν ἀρχὰς λέγουσιν εἶναι, οἷον Ἐμπεδοκλῆς πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ τὰ μεταξὺ τούτων στοιχεῖά φησιν εἶναι ἐξ ὧν ἔστι τὰ ὄντα ἐνυπαρχόντων, ἀλλ' οὐχ ὡς γένη λέγει ταῦτα τῶν ὄντων. πρὸς δὲ
998b τούτοις καὶ τῶν ἄλλων εἴ τις ἐθέλει τὴν φύσιν ἀθρεῖν, οἷον κλίνην ἐξ ὧν μορίων συνέστηκε καὶ πῶς συγκειμένων, τότε γνωρίζει τὴν φύσιν αὐτῆς. ἐκ μὲν οὖν τούτων τῶν λόγων οὐκ ἂν εἴησαν αἱ ἀρχαὶ τὰ γένη τῶν ὄντων· ᾗ δ' ἕκαστον μὲν γνωρίζομεν διὰ τῶν ὁρισμῶν, ἀρχαὶ δὲ τὰ γένη τῶν ὁρι-

13 δὲ A^b: τε E ‖ 19 ὅπερ E: ὃ A^b ‖ 20 οὖν om. A^b ‖ 21 πότερον A^b: πότερα E ‖ 22 ὑπαρχόντων A^b ‖ 23 πρώτων E ex corr. et Alex. p. 157, 26 Bonitz: πρῶτον A^b et E m. pr. et Alex. in lemmate ‖ 24 πᾶσαι om. A^b ‖ 25 πρώτων E: πρῶτον A^b ‖ 26 ἐνυπάρχοντα A^b ‖ 27 τῶν ἄλλων E: τούτων A^b ‖ 29 σύγκειται G^b: σύγκεινται A^bE ‖ 30 τὰ μεταξὺ τούτων A^b, τὰ μετὰ τούτων E, sed μετὰ erasum ‖ 998b, 1 ἐθέλει E: θέλει A^b ‖ 2 συνέστηκε A^b Alex. in interpret.: ἐστὶ E ‖ συγκειμένων καὶ τότε A^b, fort. ἀθρεῖ καὶ τότε ‖ 4 ᾗ E: εἰ A^b Ascl.

σμῶν εἰσίν, ἀνάγκη καὶ τῶν ὁριστῶν ἀρχὰς εἶναι τὰ γένη. κἂν εἰ ἔστι τὴν τῶν ὄντων λαβεῖν ἐπιστήμην τὸ τῶν εἰδῶν λαβεῖν καθ' ἃ λέγονται τὰ ὄντα, τῶν γ' εἰδῶν ἀρχαὶ τὰ γένη εἰσίν. φαίνονται δέ τινες καὶ τῶν λεγόντων στοιχεῖα τῶν ὄντων τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν ἢ τὸ μέγα καὶ μικρὸν ὡς γένεσιν αὐτοῖς χρῆσθαι. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἀμφοτέρως γ' οἷόν τε λέγειν τὰς ἀρχάς. ὁ μὲν γὰρ λόγος τῆς οὐσίας εἷς· ἕτερος δ' ἔσται ὁ διὰ τῶν γενῶν ὁρισμὸς καὶ ὁ λέγων ἐξ ὧν ἔστιν ἐνυπαρχόντων.

πρὸς δὲ τούτοις εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ἀρχαὶ τὰ γένη εἰσί, πότερον δεῖ νομίζειν τὰ πρῶτα τῶν γενῶν ἀρχὰς ἢ τὰ ἔσχατα κατηγορούμενα ἐπὶ τῶν ἀτόμων; καὶ γὰρ τοῦτο ἔχει ἀμφισβήτησιν. εἰ μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ καθόλου μᾶλλον ἀρχαί, φανερὸν ὅτι τὰ ἀνωτάτω τῶν γενῶν· ταῦτα γὰρ λέγεται κατὰ πάντων. τοσαῦται οὖν ἔσονται ἀρχαὶ τῶν ὄντων ὅσαπερ τὰ πρῶτα γένη, ὥστ' ἔσται τό τε ὂν καὶ τὸ ἓν ἀρχαὶ καὶ οὐσίαι· ταῦτα γὰρ κατὰ πάντων μάλιστα λέγεται τῶν ὄντων. οὐχ οἷόν τε δὲ τῶν ὄντων οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ὂν εἶναι γένος· ἀνάγκη μὲν γὰρ τὰς διαφορὰς ἑκάστου γένους καὶ εἶναι καὶ μίαν εἶναι ἑκάστην, ἀδύνατον δὲ κατηγορεῖσθαι ἢ τὰ εἴδη τοῦ γένους ἐπὶ τῶν οἰκείων διαφορῶν ἢ τὸ γένος ἄνευ τῶν αὐτοῦ εἰδῶν· ὥστ' εἴπερ τὸ ἓν γένος ἢ τὸ ὄν, οὐδεμία διαφορὰ οὔτε ὂν οὔτε ἓν ἔσται. ἀλλὰ μὴν εἰ μὴ γένη, οὐδ' ἀρχαὶ ἔσονται, εἴπερ ἀρχαὶ τὰ γένη. ἔτι καὶ τὰ μεταξὺ συλλαμβανό-

6 κἂν E: καὶ A^b ‖ 8 καθ' ἃ E: καθὸ A^b ‖ ἀρχαὶ τὰ γένη E Alex.: τὰ γένη ἀρχαὶ A^b ‖ 10 ἓν καὶ τὸ ὂν A^b et Alex. in interpr.: ἓν ἢ τὸ ὂν E ‖ καὶ μικρὸν A^bE: καὶ τὸ μικρὸν Alex. vulgo ‖ 13 ὁρισμός A^bE: ὁ ὁρισμὸς Sylb. ‖ 15 πότερον A^b Alex.: πότερα E ‖ 17 εἰ A^b: ἢ E in ras. ‖ ἀεὶ ex Alexandro p. 160, 5 reposuit Bonitz: δεῖ A^b, ὅτι E ‖ ἀρχὰς A^b, ἀρχαὶ E, sed ι in ras. ‖ 20 ἓν καὶ τὸ ὂν Alex. ‖ 21 γὰρ μάλιστα λέγεται κατὰ πάντων Alex. ‖ 22 τῶν ὄντων om. A^b ‖ οὔτε τὸ ἓν — γένος A^b: ἓν εἶναι γένος οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ὄν E ‖ 24 εἴδη ἄνευ τοῦ γένους καὶ τῶν E, lectionem receptam codicis A^b confirmat Alexander ‖ 25 ἄνευ τούτων τῶν A^b ‖ 27 οὔτε ἓν οὔτε ὂν ex οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ὂν corr. E

μενα μετὰ τῶν διαφορῶν ἔσται γένη μέχρι τῶν ἀτόμων· νῦν δὲ τὰ μὲν δοκεῖ τὰ δ' οὐ δοκεῖ. πρὸς δὲ τούτοις ἔτι μᾶλλον αἱ διαφοραὶ ἀρχαὶ ἢ τὰ γένη· εἰ δὲ καὶ αὗται ἀρχαί, ἄπειροι ὡς εἰπεῖν ἀρχαὶ γίγνονται, ἄλλως τε κἄν τις τὸ
999a πρῶτον γένος ἀρχὴν τιθῇ. ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ μᾶλλόν γ' ἀρχοειδὲς τὸ ἕν ἐστιν, ἓν δὲ τὸ ἀδιαίρετον, ἀδιαίρετον δὲ ἅπαν ἢ κατὰ τὸ ποσὸν ἢ κατὰ τὸ εἶδος, πρότερον δὲ τὸ κατ' εἶδος, τὰ δὲ γένη διαιρετὰ εἰς εἴδη, μᾶλλον ἂν ἓν τὸ ἔσχατον εἴη κατηγορούμενον· οὐ γάρ ἐστι γένος ὁ ἄνθρωπος τῶν τινῶν ἀνθρώπων. ἔτι ἐν οἷς τὸ πρότερον καὶ ὕστερόν ἐστιν, οὐχ οἷόν τε τὸ ἐπὶ τούτων εἶναί τι παρὰ ταῦτα. οἷον εἰ πρώτη τῶν ἀριθμῶν ἡ δυάς, οὐκ ἔσται τις ἀριθμὸς παρὰ τὰ εἴδη τῶν ἀριθμῶν· ὁμοίως δὲ οὐδὲ σχῆμα παρὰ τὰ εἴδη τῶν σχημάτων· εἰ δὲ μὴ τούτων, σχολῇ τῶν γ' ἄλλων ἔσται τὰ γένη παρὰ τὰ εἴδη· τούτων γὰρ δοκεῖ μάλιστα εἶναι γένη· ἐν δὲ τοῖς ἀτόμοις οὐκ ἔστι τὸ μὲν πρότερον τὸ δ' ὕστερον. ἔτι ὅπου τὸ μὲν βέλτιον τὸ δὲ χεῖρον, αἰεὶ τὸ βέλτιον πρότερον· ὥστ' οὐδὲ τούτων ἂν εἴη γένος. ἐκ μὲν οὖν τούτων μᾶλλον φαίνεται τὰ ἐπὶ τῶν ἀτόμων κατηγρούμενα ἀρχαὶ εἶναι τῶν γενῶν. πάλιν δὲ πῶς αὖ δεῖ ταύτας ἀρχὰς ὑπολαβεῖν οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν. τὴν μὲν γὰρ ἀρχὴν δεῖ καὶ τὴν αἰτίαν εἶναι παρὰ τὰ πράγματα ὧν ἀρχή, καὶ δύνασθαι εἶναι χωριζομένην αὐτῶν· τοιοῦτον δέ τι παρὰ τὸ καθ' ἕκαστον εἶναι διὰ τί ἄν τις ὑπολάβοι, πλὴν ὅτι καθόλου κατηγορεῖται καὶ κατὰ πάντων; ἀλλὰ μὴν εἰ διὰ τοῦτο, τὰ μᾶλλον καθόλου μᾶλλον θετέον ἀρχάς· ὥστ' ἀρχαὶ τὰ πρῶτ' ἂν εἴησαν γένη.

ἔστι δ' ἐχομένη τε τούτων ἀπορία καὶ πασῶν χαλεπω- 4

31 αὐταὶ E ‖ 32 κἂν E: καὶ ἂν A^b ‖ 999a, 3 κατ' εἶδος (prius) A^b ‖ 5 ἐστι] ἐστι τὸ E, om. Alex. ‖ ὁ add. A^b, om. E Alex. ‖ 8 δυὰς ἢ τριὰς Alex. p. 164, 8 ‖ 9 τῶν E: τὰ τῶν A^b ‖ οὐδὲ om. A^b ‖ 14 οὐδὲ A^b E: οὐδὲν vulgo et fort. Alex. ‖ post γένος aut ἀρχὴ aut παρὰ τὰ εἴδη excidisse videntur ‖ 17 εἰπεῖν om. A^b ‖ 18 εἶναι ante 17 δεῖ A^b ‖ 19 fort. τὰ καθ'

τάτη καὶ ἀναγκαιοτάτη θεωρῆσαι, περὶ ἧς ὁ λόγος ἐφέστηκε νῦν. εἴτε γὰρ μὴ ἔστι τι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα, τὰ δὲ καθ' ἕκαστα ἄπειρα, τῶν [δ'] ἀπείρων πῶς ἐνδέχεται λαβεῖν ἐπιστήμην; ᾗ γὰρ ἕν τι καὶ ταὐτόν, καὶ ᾗ καθόλου τι ὑπάρχει, ταύτῃ πάντα γνωρίζομεν. ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτο ἀναγκαῖόν ἐστι, καὶ δεῖ τι εἶναι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα, ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὰ γένη εἶναι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα, ἤτοι τὰ ἔσχατα ἢ τὰ πρῶτα· τοῦτο δ' ὅτι ἀδύνατον ἄρτι διηπορήσαμεν. ἔτι εἰ ὅτι μάλιστα ἔστι τι παρὰ τὸ σύνολον, ὅταν κατηγορηθῇ τι τῆς ὕλης, πότερον, εἰ ἔστι, παρὰ πάντα δεῖ εἶναί τι, ἢ παρὰ μὲν ἔνια εἶναι παρὰ δ' ἔνια μὴ εἶναι, ἢ παρ' οὐδέν; εἰ μὲν οὖν μηδέν ἐστι παρὰ τὰ καθ' 999b ἕκαστα, οὐδὲν ἂν εἴη νοητὸν ἀλλὰ πάντα αἰσθητὰ καὶ ἐπιστήμη οὐδενός, εἰ μή τις εἶναι λέγει τὴν αἴσθησιν ἐπιστήμην. ἔτι δ' οὐδ' ἀΐδιον οὐδὲν οὐδ' ἀκίνητον· τὰ γὰρ αἰσθητὰ πάντα φθείρεται καὶ ἐν κινήσει ἐστίν. ἀλλὰ μὴν εἴ γ' ἀΐδιον οὐδέν ἐστιν, οὐδὲ γένεσιν εἶναι δυνατόν· ἀνάγκη γὰρ εἶναί τι τὸ γιγνόμενον καὶ ἐξ οὗ γίγνεται καὶ τούτων τὸ ἔσχατον ἀγέννητον, εἴπερ ἵσταταί τε καὶ ἐκ μὴ ὄντος γενέσθαι ἀδύνατον. ἔτι δὲ γενέσεως οὔσης καὶ κινήσεως ἀνάγκη καὶ πέρας εἶναι· οὔτε γὰρ ἄπειρός ἐστιν οὐδεμία κίνησις ἀλλὰ πάσης ἐστὶ τέλος, γίγνεσθαί τ' οὐχ οἷόν τε τὸ ἀδύνατον γενέσθαι· τὸ δὲ γεγονὸς ἀνάγκη εἶναι ὅτε πρῶτον γέγονεν. ἔτι δ' εἴπερ ἡ ὕλη ἔστι διὰ τὸ ἀγέννητος εἶναι, πολὺ ἔτι μᾶλλον εὔλογον

26 εἰ γὰρ A[b] ‖ 27 τῶν δὲ A[b]E, δ' vel omittendum esse vel mutandum in γ' censuit Bonitz ‖ 28 ταὐτό A[b] ‖ 30 ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὰ γένη εἶναι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα A[b] Ascl. Bonitz, om. E Bekker ‖ 33 εἰ E: δ' A[b] ‖ τι om. A[b], in E m. pr. ut videtur additum ‖ 34 ἔστι A[b] Alex. Bonitz: ἔστι τι E, ἔστιν εἶδός τι Bekker ex cod. S ut videtur, ὅταν — ὕλης et εἰ ἔστιν εἶδός τι superflua ‖ 999b, 1 ἢ παρ' οὐδὲν seclusit Essen ‖ παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα eicienda duxi Stud. p. 28 ‖ 4 ἔτι E: ἔτι δὲ A[b] ‖ 5 οὐδὲν A[b]: μηθέν E ‖ 7 ἀγένητον E ‖ 8 γενέσθαι A[b]E: γίγνεσθαι ex F[b] recepit Bonitz ‖ 13 ἔστι] fort. ἐστὶν ἀίδιος ‖ ἀγένητος A[b]E

*εἶναι τὴν οὐσίαν ὅ ποτε ἐκείνη γίγνεται· εἰ γὰρ μήτε τοῦτο ἔσται μήτε ἐκείνη, οὐδὲν ἔσται τὸ παράπαν. εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, ἀνάγκη τι εἶναι παρὰ τὸ σύνολον, τὴν μορφὴν καὶ τὸ εἶδος. εἰ δ' αὖ τις τοῦτο θήσει, ἀπορία ἐπὶ τίνων τε θήσει τοῦτο καὶ ἐπὶ τίνων οὔ. ὅτι μὲν γὰρ ἐπὶ πάντων οὐχ οἷόν τε, φανερόν· οὐ γὰρ ἂν θείημεν εἶναί τινα οἰκίαν παρὰ τὰς τινὰς οἰκίας. πρὸς δὲ τούτοις πότερον ἡ οὐσία μία πάντων ἔσται, οἷον τῶν ἀνθρώπων; ἀλλ' ἄτοπον· ἓν γὰρ ἅπαντα ὧν ἡ οὐσία μία. ἀλλὰ πολλὰ καὶ διάφορα; ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἄλογον. * ἅμα δὲ καὶ πῶς γίγνεται ἡ ὕλη τούτων ἕκαστον καὶ ἔστι τὸ σύνολον ἄμφω ταῦτα; * ἔτι δὲ περὶ τῶν ἀρχῶν καὶ τόδε ἀπορήσειεν ἄν τις. εἰ μὲν γὰρ εἴδει εἰσὶν ἕν, οὐδὲν ἔσται ἀριθμῷ ἕν, οὐδ' αὐτὸ τὸ ἓν καὶ ὄν. * καὶ τὸ ἐπίστασθαι πῶς ἔσται, εἰ μή τι ἔσται ἓν ἐπὶ πάντων; * ἀλλὰ μὴν εἰ ἀριθμῷ ἓν καὶ μία ἑκάστη τῶν ἀρχῶν, καὶ μὴ ὥσπερ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν ἄλλαι ἄλλων, οἷον τῆσδε τῆς συλλαβῆς τῷ εἴδει τῆς αὐτῆς οὔσης καὶ αἱ ἀρχαὶ εἴδει αἱ αὐταί· καὶ γὰρ αὗται ὑπάρχουσιν ἀριθμῷ ἕτεραι. εἰ δὲ μὴ οὕτως, ἀλλ' αἱ τῶν ὄντων ἀρχαὶ ἀριθμῷ ἕν εἰσιν, οὐκ ἔσται παρὰ τὰ στοιχεῖα οὐδὲν ἕτερον· τὸ γὰρ ἀριθμῷ ἓν ἢ τὸ καθ' ἕκαστον λέγειν διαφέρει οὐδέν. οὕτω γὰρ λέγομεν τὸ καθ' ἕκαστον* 1000a *τὸ ἀριθμῷ ἕν, καθόλου δὲ τὸ ἐπὶ τούτων. ὥσπερ οὖν εἰ τὰ*

14 ὅ *ποτὲ* E Alex.: *ὁπότε* A^b, vulgo ante Bonitzium ‖ 15 *ἐκείνη*] modo *ἐκεῖνο* modo *ἐκείνη* Alex. ‖ 16 *τι* om. Alex. ‖ 21 *ἓν γὰρ* Alex. Syr.: *οὐ γὰρ πάντων ἡ γρ.* Syr., *οὐ γὰρ ἓν* A^bE, idem comma ante *ἀλλὰ* et colon post *διάφορα*, sed in E *οὐ γὰρ ἓν ἅπαντα* in ras. ‖ 22 *ἡ* om. A^b ‖ *τούτοις* A^b ‖ 23 *ἅμα — ταῦτα* collocari debebant ante 20 *πρὸς δὲ τούτοις* ‖ *ἡ*] *ποτε ἡ* A^b ‖ 24 *περὶ* — 25 *τόδε* om. A^b ‖ 26 *αὐτὸ τὸ* A^b: *αὐτὸ* E ‖ *καὶ ὄν* E: *καὶ τὸ ὄν* A^b ‖ 26 *οὐδ' αὐτὸ* — 27 *πάντων* damnat Essen, ipsi *καὶ τὸ ἐπίστασθαι* — 27 *πάντων* post 23 *ἄλογον* collocanda iudicamus ‖ 30 *αἱ ἀρχαὶ* A^b: *ἀρχαὶ* E ‖ exspectes *ἀριθμῷ γὰρ καὶ αὗται ὑπάρχουσιν ἕτεραι* ‖ 31 *οὕτω* E ‖ 32 *ἀρχαὶ* add. A^b, om. E ‖ *ἕν* om. A^b, supra lin. m. sec. add. E ‖ 1000 a, 1 *ὡς* ante *τὸ ἀριθμῷ* addendum censuit Schwegler ‖ *οὖν* codd. Alex.: *ἂν* coniecit post Fonsecam Bonitzius, Schweglerus

τῆς φωνῆς ἀριθμῷ ἦν στοιχεῖα ὡρισμένα, ἀναγκαῖον ἦν ἂν τοσαῦτα εἶναι τὰ πάντα γράμματα ὅσαπερ τὰ στοιχεῖα, μὴ ὄντων γε δύο τῶν αὐτῶν μηδὲ πλειόνων.

οὐδενὸς δ' ἐλάττων ἀπορία παραλέλειπται καὶ τοῖς νῦν καὶ τοῖς πρότερον, πότερον αἱ αὐταὶ τῶν φθαρτῶν καὶ τῶν ἀφθάρτων ἀρχαί εἰσιν ἢ ἕτεραι. εἰ μὲν γὰρ αἱ αὐταί εἰσι, πῶς τὰ μὲν φθαρτὰ τὰ δὲ ἄφθαρτα, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν; οἱ μὲν οὖν περὶ Ἡσίοδον καὶ πάντες ὅσοι θεολόγοι μόνον ἐφρόντισαν τοῦ πιθανοῦ τοῦ πρὸς αὐτούς, ἡμῶν δ' ὠλιγώρησαν. θεοὺς γὰρ ποιοῦντες τὰς ἀρχὰς καὶ ἐκ θεῶν γεγονέναι, τὰ μὴ γευσάμενα τοῦ νέκταρος καὶ τῆς ἀμβροσίας θνητὰ γενέσθαι φασίν, δῆλον ὡς ταῦτα τὰ ὀνόματα γνώριμα λέγοντες αὐτοῖς. καίτοι περὶ αὐτῆς τῆς προσφορᾶς τῶν αἰτίων τούτων ὑπὲρ ἡμᾶς εἰρήκασιν. εἰ μὲν γὰρ χάριν ἡδονῆς αὐτῶν θιγγάνουσιν, οὐδὲν αἴτια τοῦ εἶναι τὸ νέκταρ καὶ ἡ ἀμβροσία· εἰ δὲ τοῦ εἶναι, πῶς ἂν εἶεν ἀΐδιοι δεόμενοι τροφῆς; ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν μυθικῶς σοφιζομένων οὐκ ἄξιον μετὰ σπουδῆς σκοπεῖν· παρὰ δὲ τῶν δι' ἀποδείξεως λεγόντων δεῖ πυνθάνεσθαι διερωτῶντας τί δή ποτ' ἐκ τῶν αὐτῶν ὄντα τὰ μὲν ἀΐδια τὴν φύσιν ἐστὶ τὰ δὲ φθείρεται τῶν ὄντων. ἐπεὶ δ' οὔτε αἰτίαν λέγουσιν οὔτε εὔλογον οὕτως ἔχειν, δῆλον ὡς οὐχ αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ οὐδ' αἰτίαι αὐτῶν ἂν εἶεν. καὶ γὰρ ὅνπερ οἰηθείη λέγειν ἄν τις μάλιστα ὁμολογουμένως αὑτῷ, Ἐμπεδοκλῆς, καὶ οὗτος ταὐτὸν πέπονθεν· τίθησι μὲν γὰρ ἀρχήν τινα αἰτίαν τῆς φθορᾶς τὸ νεῖκος, δόξειε δ' ἂν οὐδὲν ἧττον καὶ τοῦτο γεννᾶν

apte comparavit anal. pr. p. 34a, 22 ‖ 2 *φωνῆς ἐν ἀριθμῷ* E ‖ *ὡρισμένω* A^b ‖ *ἦν ἂν* A^bE, *ἂν* om. vulgo, fort. *ἂν ἦν* ‖ 3 *τὰ στοιχεὶα* E: *στοιχεῖα* A^b ‖ 8 *εἰσι* om. A^b ‖ *ἄφθαρτα τὰ δὲ φθαρτά* E et Alex. in interpret. p. 174, 4. 22 ‖ 11 *ἐκ θεῶν* A^b E: *ἐκ τῶν θεῶν* Ald. ‖ 14 *καίτοι καὶ* E ‖ *προσφορᾶς* A^bE Alex.: *προφορᾶς* Ald., *τῆς φύσεως γρ.* E ‖ 15 *ἡδονῆς αὐτῶν* A^bE: *ἡδονῆς περὶ αὐτῶν* Ald. ‖ 18 *μυθικῶν* A^b ‖ 24 *αὐτῶν ἂν* A^b: *ἂν αὐτῶν* E ‖ 25 *ταὐτὸ πεπ.* E ‖ 27—28 *ὡς δόξειεν ἄν, οὐδὲν*

ἔξω τοῦ ἑνός· ἅπαντα γὰρ ἐκ τούτου τἆλλά ἐστι πλὴν ὁ θεός. λέγει γοῦν „ἐξ ὧν πάνθ' ὅσα τ' ἦν ὅσα τ' ἔσθ' ὅσα τ' ἔσται ὀπίσσω, δένδρεά τ' ἐβλάστησε καὶ ἀνέρες ἠδὲ γυναῖκες, θῆρές τ' οἰωνοί τε καὶ ὑδατοθρέμμονες ἰχθῦς, καί τε θεοὶ δολιχαίωνες.“ καὶ χωρὶς δὲ τούτων 1000b δῆλον· εἰ γὰρ μὴ ἐνῆν [τὸ νεῖκος] ἐν τοῖς πράγμασιν, ἓν ἂν ἦν ἅπαντα, ὥς φησίν· ὅταν γὰρ συνέλθωσιν, τότε δ' ἔσχατον ἵστατο νεῖκος. διὸ καὶ συμβαίνει αὐτῷ τὸν εὐδαιμονέστατον θεὸν ἧττον φρόνιμον εἶναι τῶν ἄλλων· οὐ γὰρ γνωρίζει τὰ στοιχεῖα πάντα· τὸ γὰρ νεῖκος οὐκ ἔχει, ἡ δὲ γνῶσις τοῦ ὁμοίου τῷ ὁμοίῳ. „γαίῃ μὲν γάρ,“ φησί, „γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ, αἰθέρι δ' αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀΐδηλον, στοργὴν δὲ στοργῇ, νεῖκος δέ τε νείκεϊ λυγρῷ.“ ἀλλ' ὅθεν δὴ ὁ λόγος, τοῦτό γε φανερόν, ὅτι συμβαίνει αὐτῷ τὸ νεῖκος μηδὲν μᾶλλον φθορᾶς ἢ τοῦ εἶναι αἴτιον. ὁμοίως δ' οὐδ' ἡ φιλότης τοῦ εἶναι· συνάγουσα γὰρ εἰς τὸ ἓν φθείρει τἆλλα. καὶ ἅμα δ' αὐτῆς τῆς μεταβολῆς αἴτιον οὐδὲν λέγει, ἀλλ' ἢ ὅτι οὕτως πέφυκεν· „ἀλλ' ὅτε δὴ μέγα νεῖκος ἐνὶ μελέεσσιν ἐθρέφθη, εἰς τιμάς τ' ἀνόρουσε τελειομένοιο χρόνοιο, ὅς σφιν ἀμοιβαῖος πλατέος παρελήλαται ὅρκου,“ ὡς ἀναγκαῖον μὲν ὂν μεταβάλλειν· αἰτίαν δὲ τῆς ἀνάγκης οὐδεμίαν δηλοῖ. ἀλλ' ὅμως τοσοῦτόν γε μόνος

δὲ ἧττον καὶ τοῦτο γεννᾷ A^b ‖ 28 ἔξω — 29 θεός] Alex. fort.: ἐκ γὰρ τοῦ ἑνὸς ἅπαντα καὶ ἐκ τούτου τὰ ἄλλα ἐστὶ πλὴν θεός ‖ 30 ὅσα τ' ἔστιν A^b, om. in textu E ‖ ὀπίσσω om. A^b ‖ ἀνέρες τ' ἤδε A^b ‖ 31 θῆρές τ' E: θῆρες A^b ‖ 32 καί E: κἂν A^b ‖ 1000b, 1 ἐνῆν E: ἦν A^b ‖ τὸ νεῖκος om. E, add. m. sec. in A^b ‖ 2 συνέλθωσι A^b: συνέλθῃ E, versus fuit εὖτε συνέλθωσιν ‖ τότε δ' A^b: τότε E ‖ 3 ἵστατο A^b et E m. pr., ἱστᾷ τὸ E m. sec. ‖ διὸ E: ᾧ A^b ‖ 5 τὰ στοιχεῖα om. A^b, habet E, legisse videtur Alex. ‖ ἅπαντα A^b ‖ 7 αἰθέρι — 8 ἀίδηλον om. E ‖ θεῖον A^b ‖ 7. 8 ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀίδηλον om. A^{b}E, additum videtur in edd. ex Arist. de an. I 2, 6 ‖ 8 στοργῆι τε στοργὴν E ‖ 11 αἴτιον om. A^b ‖ 12 μεταβολῆς τὸ αἴτιον A^b ‖ 13 ἀλλ' ἢ A^{b}E: ἀλλὰ vulgata ante Bekk. ‖ 16 παρελήλατο E, παρ' ἐλήλαται coni. Bonitz ‖ δ' ἐξ ἀν. E ‖ 17 μόνος A^b: μόνον E vulgo

λέγει ὁμολογουμένως· οὐ γὰρ τὰ μὲν φθαρτὰ τὰ δ' ἄφθαρτα ποιεῖ τῶν ὄντων, ἀλλὰ πάντα φθαρτὰ πλὴν τῶν στοιχείων. ἡ δὲ νῦν λεγομένη ἀπορία ἐστὶ διὰ τί τὰ μὲν τὰ δ' οὔ, εἴπερ ἐκ τῶν αὐτῶν ἐστίν.

ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἂν εἴησαν αἱ αὐταὶ ἀρχαί, τοσαῦτα εἰρήσθω. εἰ δὲ ἕτεραι ἀρχαί, μία μὲν ἀπορία πότερον ἄφθαρτοι καὶ αὗται ἔσονται ἢ φθαρταί. εἰ μὲν γὰρ φθαρταί, δῆλον ὡς ἀναγκαῖον καὶ ταύτας ἔκ τινων εἶναι· πάντα γὰρ φθείρεται εἰς ταῦτ' ἐξ ὧν ἔστιν· ὥστε συμβαίνει τῶν ἀρχῶν ἑτέρας ἀρχὰς εἶναι προτέρας. τοῦτο δ' ἀδύνατον, καὶ εἰ ἵσταται καὶ εἰ βαδίζει εἰς ἄπειρον. ἔτι δὲ πῶς ἔσται τὰ φθαρτά, εἰ αἱ ἀρχαὶ ἀναιρεθήσονται; εἰ δὲ ἄφθαρτοι, διὰ τί ἐκ μὲν τούτων ἀφθάρτων οὐσῶν φθαρτὰ ἔσται, ἐκ δὲ τῶν ἑτέρων ἄφθαρτα; τοῦτο γὰρ οὐκ εὔλογον, ἀλλ' ἢ ἀδύνατον ἢ πολλοῦ λόγου δεῖται. ἔτι δὲ οὐδ' ἐγκεχείρηκεν οὐδεὶς ἑτέρας λέγειν, ἀλλὰ τὰς αὐτὰς ἁπάντων λέγουσιν ἀρχάς. ἀλλὰ 1001a
τὸ πρῶτον ἀπορηθὲν ἀποτρώγουσιν ὥσπερ τοῦτο μικρόν τι λαμβάνοντες.

πάντων δὲ καὶ θεωρῆσαι χαλεπώτατον καὶ πρὸς τὸ γνῶναι τἀληθὲς ἀναγκαιότατον, πότερόν ποτε τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν οὐσίαι τῶν ὄντων εἰσί, καὶ ἑκάτερον αὐτῶν οὐχ ἕτερόν τι ὂν τὸ μὲν ἓν τὸ δὲ ὄν ἐστιν, ἢ δεῖ ζητεῖν τί ποτ' ἔστι τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν ὡς ὑποκειμένης ἄλλης φύσεως. οἱ μὲν γὰρ ἐκείνως, οἱ δ' οὕτως οἴονται τὴν φύσιν ἔχειν. Πλάτων μὲν γὰρ καὶ οἱ Πυθαγόρειοι οὐχ ἕτερόν τι τὸ ὂν οὐδὲ τὸ ἕν, ἀλλὰ τοῦτο αὐτῶν τὴν φύσιν εἶναι, ὡς οὔσης τῆς οὐσίας αὐτοῦ τοῦ ἑνὶ εἶναι καὶ ὄντι. οἱ δὲ περὶ φύσεως, οἷον Ἐμ-

24 αὗται E: αἱ αὐταὶ A^b, αὐταὶ vulgo ‖ 25 ἅπαντα E ‖ 27 ἀρχὰς om. Alex. in lemmate ‖ 28 τὰ om. A^b ‖ 1001a, 1 λέγειν add. A^b: quod cum ceteri codd. omittant, εἴρηκεν vel τὴν ἀρχὴν εἴρηκεν pro ἐγκεχείρηκεν coni. Bonitz, λέγειν secludi iubet Vahlen poet.[3] p. 158 ‖ λέγουσιν ἁπάντων A^b ‖ 8 ἓν καὶ τὸ ὂν Alex. ‖ 10 τὸ ὂν A^b: ὂν E omisso τὸ ‖ 12 αὐτοῦ τοῦ ἑνὶ εἶναι καὶ τοῦ ὄντι coni. Bonitz, αὐτοῦ τὸ ἓν εἶναι καὶ ὄντι A^b, ταὐτὸ

πεδοκλῆς ὡς εἰς γνωριμώτερον ἀνάγων λέγει ὅ τι τὸ ἕν ἐστιν· δόξειε γὰρ ἂν λέγειν τοῦτο τὴν φιλίαν εἶναι· αἰτία γοῦν ἐστὶν αὕτη τοῦ ἓν εἶναι πᾶσιν. ἕτεροι δὲ πῦρ, οἱ δ' ἀέρα φασὶν εἶναι τὸ ἓν τοῦτο καὶ τὸ ὄν, ἐξ οὗ τὰ ὄντα εἶναί τε καὶ γεγονέναι. ὡς δ' αὔτως καὶ οἱ πλείω τὰ στοιχεῖα τιθέμενοι· ἀνάγκη γὰρ καὶ τούτοις τοσαῦτα λέγειν τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν ὅσας περ ἀρχὰς εἶναί φασιν. συμβαίνει δέ, εἰ μέν τις μὴ θήσεται εἶναί τινα οὐσίαν τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν, μηδὲ τῶν ἄλλων εἶναι τῶν καθόλου μηδέν· ταῦτα γάρ ἐστι καθόλου μάλιστα πάντων. εἰ δὲ μὴ ἔστι τι ἓν αὐτὸ μηδ' αὐτὸ ὄν, σχολῇ τῶν γ' ἄλλων τι ἂν εἴη παρὰ τὰ λεγόμενα καθ' ἕκαστα. ἔτι δὲ μὴ ὄντος τοῦ ἑνὸς οὐσίας, δῆλον ὅτι οὐδ' ἂν ἀριθμὸς εἴη ὡς κεχωρισμένη τις φύσις τῶν ὄντων· ὁ μὲν γὰρ ἀριθμὸς μονάδες, ἡ δὲ μονὰς ὅπερ ἕν τί ἐστιν. εἰ δ' ἔστι τι αὐτὸ ἓν καὶ ὄν, ἀναγκαῖον οὐσίαν αὐτῶν εἶναι τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν· οὐ γὰρ ἕτερόν τι καθόλου κατηγορεῖται, ἀλλὰ ταῦτα αὐτά. ἀλλὰ μὴν εἴ γ' ἔσται τι αὐτὸ ὂν καὶ αὐτὸ ἕν, πολλὴ ἀπορία πῶς ἔσται τι παρὰ ταῦτα ἕτερον, λέγω δὲ πῶς ἔσται πλείω ἑνὸς τὰ ὄντα. τὸ γὰρ ἕτερον τοῦ ὄντος οὐκ ἔστιν, ὥστε κατὰ τὸν Παρμενίδου συμβαίνειν ἀνάγκη λόγον, ἓν ἅπαντα εἶναι τὰ ὄντα καὶ
1001b *τοῦτο εἶναι τὸ ὄν. ἀμφοτέρως δὲ δύσκολον. ἐάν τε γὰρ μὴ ᾖ τὸ ἓν οὐσία ἐάν τ' ᾖ τι αὐτὸ ἕν, ἀδύνατον τὸν ἀριθμὸν οὐσίαν εἶναι. ἐὰν μὲν οὖν μὴ ᾖ, εἴρηται πρότερον δι' ὅ· ἐὰν δ' ᾖ, ἡ αὐτὴ ἀπορία καὶ περὶ τοῦ ὄντος. ἐκ τίνος γὰρ*

ἓν εἶναι καὶ ὄντι E, *αὐτὸ τὸ ἓν εἶναι καὶ ὄν τι* F^{b}Bekker ‖ 13 *ὅ τι* Brandis: *ὅτι* Bekk., *ὅ τι ποτε* A^b ‖ *ἕν* A^b: *ἓν ὄν* E ‖ 14 *τοῦτο* E: *τί τοῦτο* A^b ‖ 15 exspectaveris *τοῦ ἑνὶ εἶναι* ‖ 19 *ἓν καὶ τὸ ὂν* A^b: *ὂν καὶ τὸ ἓν* E ‖ 20 *τινα οὐσίαν* E Alex.: *τινας οὐσίας* A^b, *τινος οὐσίαν λέγει γρ.* Alex. ‖ *τὸ ἓν* in marg. add. E ‖ 22 *δὲ* E: *γὰρ* A^b ‖ *ἓν αὐτὸ*] *αὐτοὲν* Alex. ‖ 25 *τις φύσις* A^b: *φύσις τις* E ‖ 27 *οὐσίας* Alex. ‖ 28 *ὂν καὶ τὸ ἓν* E ‖ *καθόλου*] *καθ' οὗ* coni. Bonitz ‖ 29 *αὐτὰ ταῦτα* Alex. ‖ 33 *ἀνάγκη συμβαίνειν λόγον* A^b ‖ 1001b, 1 *δύσκαλον* E ‖ 2 *τι* A^b: *τὸ* E ‖ 4 *γὰρ* A^b Alex.: *γὰρ καὶ* E

παρὰ τὸ ἓν ἔσται αὐτὸ ἄλλο ἕν; ἀνάγκη γὰρ μὴ ἓν εἶναι· ἅπαντα δὲ τὰ ὄντα ἢ ἓν ἢ πολλά, ὧν ἓν ἕκαστον. ἔτι εἰ ἀδιαίρετον αὐτὸ τὸ ἕν, κατὰ μὲν τὸ Ζήνωνος ἀξίωμα οὐδὲν ἂν εἴη. ὃ γὰρ μήτε προστιθέμενον μήτε ἀφαιρούμενον ποιεῖ μεῖζον μηδὲ ἔλαττον, οὔ φησιν εἶναι τοῦτο τῶν ὄντων, ὡς δῆλον ὅτι ὄντος μεγέθους τοῦ ὄντος, καὶ εἰ μέγεθος, σωματικόν· τοῦτο γὰρ πάντῃ ὄν. τὰ δ' ἄλλα πῶς μὲν προστιθέμενα ποιήσει μεῖζον πῶς δ' οὐδέν, οἷον ἐπίπεδον καὶ γραμμή, στιγμὴ δὲ καὶ μονὰς οὐδαμῶς. ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος θεωρεῖ φορτικῶς, καὶ ἐνδέχεται εἶναι ἀδιαίρετόν τι, ὥστε καὶ οὕτως καὶ πρὸς ἐκεῖνόν τιν' ἀπολογίαν ἔχειν· μεῖζον μὲν γὰρ οὐ ποιήσει, πλεῖον δὲ προστιθέμενον τὸ τοιοῦτον· ἀλλὰ πῶς δὴ ἐξ ἑνὸς τοιούτου ἢ πλειόνων τοιούτων ἔσται μέγεθος; ὅμοιον γὰρ καὶ τὴν γραμμὴν ἐκ στιγμῶν εἶναι φάσκειν. ἀλλὰ μὴν καὶ εἴ τις οὕτως ὑπολαμβάνει ὥστε γενέσθαι, καθάπερ λέγουσί τινες, ἐκ τοῦ ἑνὸς αὐτοῦ καὶ ἄλλου μὴ ἑνός τινος τὸν ἀριθμόν, οὐδὲν ἧττον ζητητέον διὰ τί καὶ πῶς ὁτὲ μὲν ἀριθμὸς ὁτὲ δὲ μέγεθος ἔσται τὸ γενόμενον, εἴπερ τὸ μὴ ἓν ἡ ἀνισότης καὶ ἡ αὐτὴ φύσις ἦν. οὔτε γὰρ ὅπως ἐξ ἑνὸς καὶ ταύτης, οὔτε ὅπως ἐξ ἀριθμοῦ τινὸς καὶ ταύτης γένοιτ' ἂν τὰ μεγέθη, δῆλον.

5 *τούτων δ' ἐχομένη ἀπορία, πότερον οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ ἐπίπεδα καὶ αἱ στιγμαὶ οὐσίαι τινές εἰσιν ἢ οὔ. εἰ γὰρ μή εἰσιν, διαφεύγει τί τὸ ὂν καὶ τίνες αἱ οὐσίαι τῶν ὄντων. τὰ μὲν γὰρ πάθη καὶ αἱ κινήσεις καὶ τὰ πρός τι καὶ αἱ διαθέσεις καὶ οἱ λόγοι οὐδενὸς δοκοῦσιν οὐσίαν σημαίνειν· λέγονται γὰρ πάντα καθ' ὑποκειμέ-*

5 *ἓν ἔσται αὐτὸ ἄλλο ἕν*] *ἓν ἄλλο* Alex. ‖ *μὴ ἓν* A^{b}, *μηδὲν* E ‖ 9 *ποιεῖ μεῖζον* A^{b} E: *ποιεῖ τι μεῖζον* Ald. et fort. Alex. p. 182, 25 ‖ *μηδὲ ἔλαττον* om. E ‖ 11 requiro *σωματικοῦ* ‖ 13 *ἀλλ' εἰ δὴ* A^{b} ‖ 14 *οὗτος* E: *οὕτως* A^{b} ‖ *καὶ οὐκ ἐνδ.* E ‖ *τι* om. E ‖ 15 *καὶ οὕτως* aut tamquam var. lect. delendum aut *καὶ οὕτως ὥστε* transponendum ‖ *ἀπολογίαν ἔχειν* A^{b}: *ἔχει ἀπολογίαν* E, sed *ν* post *ἔχει* eras. in E ‖ 17 *τοιούτων* add. A^{b} Alex., om. E ‖ 23 *ἡ* post *ἓν* om. Alex. ‖ 27 *καὶ τὰ ἐπίπεδα* non legit Alex.

νου τινός, καὶ οὐδὲν τόδε τι. ἃ δὲ μάλιστ' ἂν δόξειε σημαίνειν οὐσίαν, ὕδωρ καὶ γῆ καὶ πῦρ καὶ ἀήρ, ἐξ ὧν
1002a τὰ σύνθετα σώματα συνέστηκε, τούτων θερμότητες μὲν καὶ ψυχρότητες καὶ τὰ τοιαῦτα πάθη, οὐκ οὐσίαι, τὸ δὲ σῶμα τὸ ταῦτα πεπονθὸς μόνον ὑπομένει ὥς ὄν τι καὶ οὐσία τις οὖσα. ἀλλὰ μὴν τό γε σῶμα ἧττον οὐσία τῆς ἐπιφανείας, καὶ αὕτη τῆς γραμμῆς, καὶ αὕτη τῆς μονάδος καὶ τῆς στιγμῆς. τούτοις γὰρ ὥρισται τὸ σῶμα· καὶ τὰ μὲν ἄνευ σώματος ἐνδέχεσθαι δοκεῖ εἶναι, τὸ δὲ σῶμα ἄνευ τούτων ἀδύνατον. διόπερ οἱ μὲν πολλοὶ καὶ οἱ πρότερον τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ὂν ᾤοντο τὸ σῶμα εἶναι, τὰ δ' ἄλλα τούτου πάθη, ὥστε καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς τῶν σωμάτων τῶν ὄντων εἶναι ἀρχάς· οἱ δ' ὕστερον καὶ σοφώτεροι τούτων εἶναι δόξαντες ἀριθμούς. καθάπερ οὖν εἴπομεν, εἰ μή ἐστιν οὐσία ταῦτα, ὅλως οὐδεμία ἐστὶν οὐσία οὐδὲ ὂν οὐδέν· οὐ γὰρ δὴ τά γε συμβεβηκότα τούτοις ἄξιον ὄντα καλεῖν. ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτο μὲν ὁμολογεῖται, ὅτι μᾶλλον οὐσία τὰ μήκη τῶν σωμάτων καὶ αἱ στιγμαί, ταῦτα δὲ μὴ ὁρῶμεν ποίων ἂν εἶεν σωμάτων (ἐν γὰρ τοῖς αἰσθητοῖς ἀδύνατον εἶναι), οὐκ ἂν εἴη οὐσία οὐδεμία. ἔτι δὲ φαίνεται ταῦτα πάντα διαιρέσεις ὄντα τοῦ σώματος, τὸ μὲν εἰς πλάτος, τὸ δ' εἰς βάθος, τὸ δ' εἰς μῆκος. πρὸς δὲ τούτοις ὁμοίως ἔνεστιν ἐν τῷ στερεῷ ὁποιονοῦν σχῆμα ἢ οὐδέν· ὥστ' εἰ μηδ' ἐν τῷ λίθῳ Ἑρμῆς, οὐδὲ τὸ ἥμισυ τοῦ κύβου ἐν τῷ κύβῳ οὕτως ὡς ἀφωρισμένον· οὐκ ἄρα οὐδ' ἐπιφάνεια· εἰ γὰρ ὁποιαοῦν, κἂν αὕτη ἂν ἦν ἡ ἀφορίζουσα τὸ ἥμισυ. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ γραμμῆς καὶ στιγμῆς καὶ μονάδος.

33 *καὶ ἀὴρ* add. A^b, om. E ‖ 1002a, 4 *γε* A^bE: *τε* Ald. ‖ *ἥττων* E ‖ 5 *αὕτη τ. μ.* E: *ἡ γραμμὴ τ. μ.* A^b ‖ 8 *εἶναι ἀδυν.* vulgo, *εἶναι* om. A^bE ‖ 9 *τὸ* ante *σῶμα* add. A^bE, om. edd. ‖ *τὰ δ' ἄλλα* A^b: *τἆλλα δὲ* E ‖ 11 *καὶ οἱ σ.* A^b ‖ 13 *οὐδεμία* E: *οὐδὲν* A^b ‖ *ἐστὶν*] *εἴη ἂν* Alex., *ἔσται* coni. Bonitz ‖ 14 *δὴ* E: *ἂν* A^b ‖ 18 *δὲ* add. A^b, om. E ‖ 21 *ἔνεστιν* A^bE Brandis: *ἔν ἐστιν* Bekker ‖ *ἢ οὐδὲν* add. A^b, om. E ‖ 24 fort. *ἐνῆν* ‖ 25 *καὶ ἐπὶ στ.* E

ὥστ' εἰ μάλιστα μὲν οὐσία τὸ σῶμα, τούτου δὲ μᾶλλον ταῦτα, μή ἐστι δὲ ταῦτα μηδ' οὐσίαι τινές, διαφεύγει τί τὸ ὂν καὶ τίς ἡ οὐσία τῶν ὄντων. πρὸς γὰρ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὰ περὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν συμβαίνει ἄλογα. δοκεῖ μὲν γὰρ ἡ οὐσία, ἐὰν μὴ οὖσα πρότερον νῦν ᾖ ἢ πρότερον οὖσα ὕστερον μὴ ᾖ, μετὰ τοῦ γίγνεσθαι καὶ φθείρεσθαι ταῦτα πάσχειν· τὰς δὲ στιγμὰς καὶ τὰς γραμμὰς καὶ τὰς ἐπιφανείας οὐκ ἐνδέχεται οὔτε γίγνεσθαι οὔτε φθείρεσθαι, ὁτὲ μὲν οὔσας ὁτὲ δὲ οὐκ οὔσας. ὅταν γὰρ ἅπτηται ἢ διαιρῆται τὰ σώματα, ἅμα ὁτὲ μὲν μία ἁπτομένων, ὁτὲ δὲ 1002b δύο διαιρουμένων γίγνεται· ὥστ' οὔτε συγκειμένων ἐστὶν ἀλλ' ἔφθαρται, διῃρημένων τε εἰσὶν αἱ πρότερον οὐκ οὖσαι. οὐ γὰρ δὴ ἥ γ' ἀδιαίρετος στιγμὴ διῃρέθη εἰς δύο. εἴ τε γίγνονται καὶ φθείρονται, ἐκ τινὸς γίγνονται. παραπλησίως δ' ἔχει καὶ περὶ τὸ νῦν τὸ ἐν τῷ χρόνῳ· οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἐνδέχεται γίγνεσθαι καὶ φθείρεσθαι, ἀλλ' ὅμως ἕτερον αἰεὶ δοκεῖ εἶναι, οὐκ οὐσία τις οὖσα. ὁμοίως δὲ δῆλον ὅτι ἔχει καὶ περὶ τὰς στιγμὰς καὶ γραμμὰς καὶ τὰ ἐπίπεδα· ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος· ἅπαντα γὰρ ὁμοίως ἢ πέρατα ἢ διαιρέσεις εἰσίν.

6 ὅλως δ' ἀπορήσειεν ἄν τις διὰ τί καὶ δεῖ ζητεῖν ἄλλ' ἄττα παρά τε τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ μεταξύ, οἷον ἃ τίθεμεν εἴδη. εἰ γὰρ διὰ τοῦτο, ὅτι τὰ μὲν μαθηματικὰ τῶν δεῦρο ἄλλῳ μέν τινι διαφέρει, τῷ δὲ πόλλ' ἄττα ὁμοειδῆ εἶναι οὐδὲν διαφέρει· ὥστ' οὐκ ἔσονται αὐτῶν αἱ ἀρχαὶ ἀριθμῷ ἀφωρισμέναι, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἐνταῦθα γραμμάτων ἀριθμῷ

27 μηδὲ quod codd. et Alex. exhibent abesse malim ‖ 30 μὲν om. A^b Alex. ‖ ἐὰν om. E ‖ ἐὰν ἡ οὐσία μὴ οὖσα A^b ‖ νῦν ᾖ Alex., om. A^b, νῦν εἶναι E ‖ 31 ᾖ add. A^b, om. E ‖ 1002b, 2 γίγνονται A^bE, sed ο ex ε corr. in E, γίγνεται Alex. ‖ συγκειμένον A^b ‖ 3 ἔφθαρτο E, sed ο in ras. ‖ 8 εἶναι om. A^b ‖ 9 καὶ γραμμὰς A^b m. pr. et E: καὶ τὰς γραμμὰς γρ. A^b ‖ 10 διαίρεσις E ‖ 12 ἀλλ' ἄττα E: ἄλλα τοιαῦτα A^b ‖ 13 τε add. A^b, om. E ‖ τὰ post καὶ om. E ‖ 15 πολλὰ τὰ A^b ‖ 17 ἀριθμῶν A^b

μὲν πάντων οὐκ εἰσὶν αἱ ἀρχαὶ ὡρισμέναι, εἴδει δέ, ἐὰν μὴ λαμβάνῃ τις τησδὶ τῆς συλλαβῆς ἢ τησδὶ τῆς φωνῆς· τούτων δ' ἔσονται καὶ ἀριθμῷ ὡρισμέναι· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν μεταξύ· ἄπειρα γὰρ κἀκεῖ τὰ ὁμοειδῆ· ὥστ' εἰ μή ἐστι παρὰ τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ μαθηματικὰ ἕτερ' ἄττα, οἷα λέγουσι τὰ εἴδη τινές, οὐκ ἔσται μία ἀριθμῷ καὶ εἴδει οὐσία, οὐδ' αἱ ἀρχαὶ τῶν ὄντων ἀριθμῷ ἔσονται ποσαί τινες ἀλλὰ εἴδει. εἰ οὖν τοῦτο ἀναγκαῖον, καὶ τὰ εἴδη ἀναγκαῖον διὰ τοῦτο εἶναι τιθέναι. καὶ γὰρ εἰ μὴ καλῶς διαρθροῦσιν οἱ λέγοντες, ἀλλ' ἔστι γε τοῦθ' ὃ βούλονται, καὶ ἀνάγκη ταῦτα λέγειν αὐτοῖς, ὅτι τῶν εἰδῶν οὐσία τις ἕκαστόν ἐστι καὶ οὐδὲν κατὰ συμβεβηκός. ἀλλὰ μὴν εἴ γε θήσομεν τά τε εἴδη εἶναι καὶ ἓν ἀριθμῷ τὰς ἀρχὰς ἀλλὰ μὴ εἴδει, εἰρήκαμεν ἃ συμβαίνειν ἀναγκαῖον ἀδύνατα πρότερον.

σύνεγγυς δὲ τούτων ἐστὶ τὸ διαπορῆσαι πότερον δυνάμει ἐστὶ τὰ στοιχεῖα ἤ τιν' ἕτερον τρόπον. εἰ μὲν γὰρ ἄλλως
1003a πως, πρότερόν τι ἔσται τῶν ἀρχῶν ἄλλο· πρότερον γὰρ ἡ δύναμις ἐκείνης τῆς αἰτίας, τὸ δὲ δυνατὸν οὐκ ἀναγκαῖον ἐκείνως πᾶν ἔχειν. εἰ δ' ἔστι δυνάμει τὰ στοιχεῖα, ἐνδέχεται μηδὲν εἶναι τῶν ὄντων. δυνατὸν γὰρ εἶναι καὶ τὸ μήπω ὄν· γίγνεται μὲν γὰρ τὸ μὴ ὄν, οὐδὲν δὲ γίγνεται τῶν εἶναι ἀδυνάτων. ταύτας τ' οὖν τὰς ἀπορίας ἀναγκαῖον ἀπορῆσαι περὶ τῶν ἀρχῶν, καὶ πότερον καθόλου εἰσὶν ἢ ὡς λέγομεν τὰ καθ' ἕκαστα. εἰ μὲν γὰρ καθόλου, οὐκ ἔσονται οὐσίαι· οὐδὲν γὰρ τῶν κοινῶν τόδε τι σημαίνει, ἀλλὰ τοιόνδε, ἡ δ'

23 καὶ τῷ εἴδει Alex., idem coniecit ἀλλὰ τῷ εἴδει ‖ 24 οὐσία] ὡς ἀρχὴ οὐσία Alex. ‖ ἀριθμῷ ἓν ἔσονται A^b ‖ 26 εἶναι τιθέναι A^b: εἶναι E ‖ 27 γε add. A^b, om. E ‖ 28 αὐτοῖς E: αὐτούς A^b ‖ 29 comma ante καὶ sustuli, ut οὐδὲν vim praedicati sustineat ‖ 30 τε add. A^b, om. E ‖ 30 ἓν om. E ‖ 31 ἀδύνατα πρότερον. A^b, πρότερον om. E et edd. ‖ 34 ἄλλως πως, πρότερον Alex.: ἄλλως, πῶς πρότερόν τι ἔσται τῶν ἀρχῶν ἄλλο; Bekker

οὐσία τόδε τι. εἰ δ' ἔσται τόδε τι καὶ ἐκθέσθαι τὸ κοινῇ κατηγορούμενον, πολλὰ ἔσται ζῷα ὁ Σωκράτης αὐτός τε καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῷον, εἴπερ σημαίνει ἕκαστον τόδε τι καὶ ἕν. εἰ μὲν οὖν καθόλου αἱ ἀρχαί, ταῦτα συμβαίνει· εἰ δὲ μὴ καθόλου ἀλλ' ὡς τὰ καθ' ἕκαστα, οὐκ ἔσονται ἐπιστηταί· καθόλου γὰρ αἱ ἐπιστῆμαι πάντων. ὥστ' ἔσονται ἀρχαὶ ἕτεραι πρότεραι τῶν ἀρχῶν αἱ καθόλου κατηγορούμεναι, ἄνπερ μέλλῃ ἔσεσθαι αὐτῶν ἐπιστήμη.

Γ.

Ἔστιν ἐπιστήμη τις ἣ θεωρεῖ τὸ ὂν ᾗ ὂν καὶ τὰ τούτῳ ὑπάρχοντα καθ' αὑτό. αὕτη δ' ἐστὶν οὐδεμιᾷ τῶν ἐν μέρει λεγομένων ἡ αὐτή· οὐδεμία γὰρ τῶν ἄλλων ἐπισκοπεῖ καθόλου περὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὄν, ἀλλὰ μέρος αὐτοῦ τι ἀποτεμόμεναι περὶ τούτου θεωροῦσι τὸ συμβεβηκός, οἷον αἱ μαθηματικαὶ τῶν ἐπιστημῶν. ἐπεὶ δὲ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἀκροτάτας αἰτίας ζητοῦμεν, δῆλον ὡς φύσεώς τινος αὐτὰς ἀναγκαῖον εἶναι καθ' αὑτήν. εἰ οὖν καὶ οἱ τὰ στοιχεῖα τῶν ὄντων ζητοῦντες ταύτας τὰς ἀρχὰς ἐζήτουν, ἀνάγκη καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ ὄντος εἶναι μὴ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλ' ᾗ ὄν. διὸ καὶ ἡμῖν τοῦ ὄντος ᾗ ὂν τὰς πρώτας αἰτίας ληπτέον.

2 *τὸ δ' ὂν λέγεται μὲν πολλαχῶς, ἀλλὰ πρὸς ἓν καὶ μίαν τινὰ φύσιν, καὶ οὐχ ὁμωνύμως, ἀλλ' ὥσπερ καὶ τὸ ὑγιεινὸν ἅπαν πρὸς ὑγίειαν, τὸ μὲν τῷ φυλάττειν, τὸ δὲ τῷ ποιεῖν, τὸ δὲ τῷ σημεῖον εἶναι τῆς ὑγιείας, τὸ δ' ὅτι*

1003 a, 10 *καὶ ἐκθέσθαι*] fort. *κατ' ἔκθεσιν*, cf. Alex. p. 192, 9 ‖ 11 *ζῷα* delendum censeo ‖ 14 *ἐπιστηταί* E: *ἐπιστῆμαι* A[b] ‖ 15 *αἱ ἐπιστῆμαι* E: *ἡ ἐπιστήμη* A[b] ‖ 16 *αἱ* add. A[b], om. E ‖ 22 *αὐτὰ* Alex. ‖ 25 *τούτου* A[b]E: *τοῦτο* T ‖ 28 *καθ' αὑτάς* A[b] ‖ 31 *ὄν* coni. Bonitz: *ὄντα* E, *ὄντας* A[b], qui codex cum omittat *διὸ — τὰς* idem quod Bonitzius coniecit exhibuisse videtur, praeterea requiro *ὄν, καὶ* omisso *διό*, ut duo *καὶ* sibi respondeant ‖ 34 *καὶ* post *φύσιν* add. A[b]E, om. Bekk. ‖ *ἀλλ'* om. A[b]

1003 b δεκτικὸν αὐτῆς· καὶ τὸ ἰατρικὸν πρὸς ἰατρικήν· τὸ μὲν γὰρ τῷ ἔχειν τὴν ἰατρικὴν λέγεται ἰατρικόν, τὸ δὲ τῷ εὐφυὲς εἶναι πρὸς αὐτήν, τὸ δὲ τῷ ἔργον εἶναι τῆς ἰατρικῆς· ὁμοιοτρόπως δὲ καὶ ἄλλα ληψόμεθα λεγόμενα τούτοις· οὕτω δὲ καὶ τὸ ὂν λέγεται πολλαχῶς μέν, ἀλλὰ πᾶν πρὸς μίαν ἀρχήν· τὰ μὲν γὰρ ὅτι οὐσίαι, ὄντα λέγεται, τὰ δ' ὅτι πάθη οὐσίας, τὰ δ' ὅτι ὁδὸς εἰς οὐσίαν, ἢ φθοραὶ ἢ στερήσεις ἢ ποιότητες ἢ ποιητικὰ ἢ γεννητικὰ οὐσίας ἢ τῶν πρὸς τὴν οὐσίαν λεγομένων, ἢ τούτων τινὸς ἀποφάσεις ἢ οὐσίας· διὸ καὶ τὸ μὴ ὂν εἶναι μὴ ὂν φαμέν. καθάπερ οὖν καὶ τῶν ὑγιεινῶν ἁπάντων μία ἐπιστήμη ἐστίν, ὁμοίως τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. οὐ γὰρ μόνον τῶν καθ' ἓν λεγομένων ἐπιστήμης ἐστὶ θεωρῆσαι μιᾶς, ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸς μίαν λεγομένων φύσιν· καὶ γὰρ ταῦτα τρόπον τινὰ λέγεται καθ' ἕν. δῆλον οὖν ὅτι καὶ τὰ ὄντα μιᾶς θεωρῆσαι ᾗ ὄντα ἅπαντα. πανταχοῦ δὲ κυρίως τοῦ πρώτου ἡ ἐπιστήμη, καὶ ἐξ οὗ τὰ ἄλλα ἤρτηται, καὶ δι' ὃ λέγονται. εἰ οὖν τοῦτ' ἐστὶν ἡ οὐσία, τῶν οὐσιῶν ἂν δέοι τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς αἰτίας ἔχειν τὸν φιλόσοφον.

ἅπαντος δὲ γένους καὶ αἴσθησις μία ἑνὸς καὶ ἐπιστήμη, οἷον ἡ γραμματικὴ μία οὖσα πάσας θεωρεῖ τὰς φωνάς. διὸ καὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν ὅσα εἴδη θεωρῆσαι μιᾶς ἐστὶν ἐπιστήμης τῷ γένει, τὰ δὲ εἴδη τῶν εἰδῶν. εἰ δὴ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν ταὐτὸ καὶ μία φύσις τῷ ἀκολουθεῖν ἀλλήλοις ὥσπερ ἀρχὴ καὶ αἴτιον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἑνὶ λόγῳ δηλούμενα (διαφέρει δ'

1003b, 2 τὴν ἰατρικὴν A^b, τὴν om. E ‖ 3 εἶναι τὴν ἰατρικήν A^b ‖ 5 δὲ] fort. δή, nisi rectius ab καθάπερ οὖν (11) conclusionem argumentationis incipere dicas ‖ 5 ἀλλὰ πᾶν E: ἀλλ' ἅπαν A ‖ 7 οὐσία A^b ‖ ὁδοὶ Alex. ‖ φθορὰ ἢ στέρησις A^b, pluralem tuetur Alex. ‖ 9 ἀπόφασις A^b ‖ 15 λέγονται A^b ‖ 16 ἅπαντα de coni. addidi ‖ 20 ἡ add. A^b Alex., om. E ‖ 21 ᾗ ὂν add. A^b, om. E ‖ 22 τὰ δὲ Alex.: τά τε A^bE ‖ ab εἰδῶν primum scriptor ad 1004a, 2 καὶ τοσαῦτα transiisse videtur omissis quae interiecta sunt et καὶ τὸ ἓν 1004a, 5 ‖ 23 ἓν καὶ τὸ ὂν A^b ‖ ταὐτὸ A^b: ταὐτὸν E vulgo

οὐδὲν οὐδ' ἂν ὁμοίως ὑπολάβωμεν, ἀλλὰ καὶ πρὸ ἔργου μᾶλλον)· ταὐτὸ γὰρ εἷς ἄνθρωπος καὶ ὢν ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος, καὶ οὐχ ἕτερόν τι δηλοῖ κατὰ τὴν λέξιν ἐπαναδιπλούμενον τὸ εἷς ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ ἔστιν ἄνθρωπος (δῆλον δ' ὅτι οὐ χωρίζεται οὔτ' ἐπὶ γενέσεως οὔτ' ἐπὶ φθορᾶς· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἑνός)· ὥστε φανερὸν ὅτι ἡ πρόσθεσις ἐν τούτοις ταὐτὸ δηλοῖ, καὶ οὐδὲν ἕτερον τὸ ἓν παρα τὸ ὄν. ἔτι δ' ἡ ἑκάστου οὐσία ἕν ἐστιν οὐ κατὰ συμβεβηκός, ὁμοίως δὲ καὶ ὅπερ ὄν τι — ὥσθ' ὅσα περ τοῦ ἑνὸς εἴδη, τοσαῦτα καὶ τοῦ ὄντος ἐστίν· περὶ ὧν τὸ τί ἐστι τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης τῷ γένει θεωρῆσαι, λέγω δ' οἷον περὶ ταὐτοῦ καὶ ὁμοίου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων καὶ τῶν τούτοις ἀντικειμένων· σχεδὸν δὲ πάντα ἀνάγεται τἀναντία εἰς τὴν ἀρχὴν ταύτην· τεθεωρήσθω δ' ἡμῖν ταῦτα ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν ἐναντίων. καὶ τοσαῦτα μέρη φιλοσοφίας ἐστὶν ὅσαι περ αἱ οὐσίαι· ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι πρώτην τινὰ καὶ ἐχομένην αὐτῶν. ὑπάρχει γὰρ εὐθὺς γένη ἔχοντα τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν. διὸ καὶ αἱ ἐπιστῆμαι ἀκολουθήσουσι τούτοις. ἔστι γὰρ ὁ φιλόσοφος ὥσπερ ὁ μαθηματικὸς λεγόμενος· καὶ γὰρ αὕτη ἔχει μέρη, καὶ πρώτη τις καὶ δευτέρα ἐστὶν ἐπιστήμη καὶ ἄλλαι ἐφεξῆς ἐν τοῖς μαθήμασιν. ἐπεὶ δὲ μιᾶς τἀντικείμενα θεωρῆσαι, τῷ δ' ἑνὶ ἀντίκειται πλῆθος, ἀπόφασιν δὲ καὶ στέρησιν μιᾶς

26 *ταὐτὸν* Alex. ‖ 28 *τὸ* A^{b}: *τί* E ‖ *εἷς ἐστιν ἄνθρωπος καὶ ἔστιν ἄνθρωπος* A^{b}: *ἐστιν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος καὶ εἷς ἄνθρωπος* E, *ἐστιν εἷς ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος καὶ ὂν ἄνθρωπος* Ascl., *εἷς ἐστιν ἄνθρωπος καὶ ἔστιν ἄνθρωπος ἄνθρωπος* Alex. ‖ *ἄνθρωπος ἄνθρωπος* Alex., alterum *ἄνθρωπος* om. A^{b}E ‖ *δῆλον δ'* — 29 *φθορᾶς* et *ὁμοίως* — *ἑνός* argumentationis seriem interrumpere significavi ‖ 29 *οὐχ ὁρίζεται* S ‖ 31 *οὐδὲν ἔτι ἕτερον* A^{b}, qua in lectione *ἔτι* tu corrigas in *ἐστι* ‖ 34 *ἐστιν* om. A^{b} ‖ 36 *καὶ τῶν τούτοις ἀντικειμένων* Alex., om. A^{b}E ‖ 1004a, 1 *τεθεωρήσθω* A^{b} et Alex. p. 208, 4: *τεθεώρηται* E ‖ 2 *δὲ τοῦτο ἡμῖν* Alex. ‖ 4 *τινα πρώτην* E ‖ 5 *ἔχον* A^{b} et *γρ.* Alex., confer ad 1003b, 22 ‖ *ἓν καὶ τὸ ὄν* A^{b} ‖ *αἱ* add. A^{b}, om. E ‖ 6 *φιλ. οὕτως ὥσπερ* A^{b}, *ὥσπερ* om. E ‖ 9 *ἐπεὶ*] *ἔτι* coni. Luthe

ἐστὶ θεωρῆσαι διὰ τὸ ἀμφοτέρως θεωρεῖσθαι τὸ ἕν, οὗ ἡ ἀπόφασις ἢ ἡ στέρησις (ἢ γὰρ ἁπλῶς λέγομεν, ὅτι οὐχ ὑπάρχει ἐκεῖνο ἤ τινι γένει· ἔνθα μὲν οὖν τῷ ἑνὶ ἡ διαφορὰ πρόσεστι παρὰ τὸ ἐν τῇ ἀποφάσει· ἀπουσία γὰρ ἡ ἀπόφασις ἐκείνου ἐστίν· ἐν δὲ τῇ στερήσει καὶ ὑποκειμένη τις φύσις γίγνεται, καθ' ἧς λέγεται ἡ στέρησις)· τῷ δ' ἑνὶ πλῆθος ἀντίκειται, ὥστε καὶ τἀντικείμενα τοῖς εἰρημένοις, τό τε ἕτερον καὶ ἀνόμοιον καὶ ἄνισον, καὶ ὅσα ἄλλα λέγεται ἢ κατὰ ταῦτα ἢ κατὰ πλῆθος καὶ τὸ ἕν, τῆς εἰρημένης γνωρίζειν ἐπιστήμης· ὧν ἐστὶ καὶ ἡ ἐναντιότης· διαφορὰ γάρ τις ἡ ἐναντιότης, ἡ δὲ διαφορὰ ἑτερότης. ὥστ' ἐπειδὴ πολλαχῶς τὸ ἓν λέγεται, καὶ ταῦτα πολλαχῶς μὲν λεχθήσεται, ὅμως δὲ μιᾶς ἅπαντά ἐστι γνωρίζειν· οὐ γὰρ εἰ πολλαχῶς, ἑτέρας, ἀλλ' εἰ μήτε καθ' ἓν μήτε πρὸς ἓν οἱ λόγοι ἀναφέρονται. ἐπεὶ δὲ πάντα πρὸς τὸ πρῶτον ἀναφέρεται, οἷον ὅσα ἓν λέγεται πρὸς τὸ πρῶτον ἕν, ὡσαύτως φατέον καὶ περὶ ταὐτοῦ καὶ ἑτέρου καὶ τῶν ἐναντίων ἔχειν· ὥστε διελόμενον ποσαχῶς λέγεται ἕκαστον, οὕτως ἀποδοτέον πρὸς τὸ πρῶτον ἐν ἑκάστῃ κατηγορίᾳ, πῶς πρὸς ἐκεῖνο λέγεται· τὰ μὲν γὰρ τῷ ἔχειν ἐκεῖνο, τὰ δὲ τῷ ποιεῖν, τὰ δὲ κατ' ἄλλους λεχθήσεται τοιούτους τρόπους.

φανερὸν οὖν, ὅπερ ἐν ταῖς ἀπορίαις ἐλέχθη, ὅτι μιᾶς περὶ τούτων καὶ τῆς οὐσίας ἐστὶ λόγον ἔχειν. τοῦτο δ' ἦν ἓν τῶν ἐν τοῖς ἀπορήμασιν. καὶ ἔστι τοῦ φιλοσόφου περὶ πάν-

12 η γὰρ ἁπλῶς λέγομεν ex Alex. p. 209,2 reposuit Bonitz: ἡ ἁπλῶς λεγομένη A^bE, sed ἢ ante ἡ add. m. sec. E ‖ 13 ἐκεῖνο ex Alex. restituit Bonitz: ἐκείνῳ A^bE, sed ω ex ο corr. in E ‖ 19 ταῦτα Alex.: ταὐτὰ A^bE ‖ κατὰ τὸ πλῆθός τε καὶ τὸ ἕν Alex. ‖ τοῖς εἰρημένοις E ‖ 20 ἐστὶ A^b: ἕν τι addito ἐστί post ἐναντιότης E ‖ 21 δὲ διαφορὰ E: δὲ ἐναντιότης A^b ‖ 23 ὅμως E: ὁμοίως A^b ‖ γνωρίζειν ἐστὶ E ‖ 24 post ἀναφέρονται add. E τότε ἑτέρας ‖ 25 ἀναφέρετε E, ἀναφέρονται A^b ‖ 26 πρώτως A^b ‖ 27 τῶν ἐναντίων] τῶν ἄλλων coni. Luthe ‖ 30 ἐκεῖνο A^bE: ἐκεῖνα edd. ‖ 32 ὅπερ — ἐλέχθη om. A^b, ἔν τισι λείπει τὸ ὅπερ ἐν ταῖς ἀπορίαις ἐλέχθη E marg. m. sec.

των δύνασθαι θεωρεῖν. εἰ γὰρ μὴ τοῦ φιλοσόφου, τίς ἔσται 1004b ὁ ἐπισκεψόμενος εἰ ταὐτὸ Σωκράτης καὶ Σωκράτης καθήμενος, ἢ εἰ ἓν ἑνὶ ἐναντίον, ἢ τί ἐστι τὸ ἐναντίον, ἢ ποσαχῶς λέγεται; ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. ἐπεὶ οὖν τοῦ ἑνὸς ᾗ ἓν καὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν ταῦτα καθ' αὑτά ἐστι πάθη, ἀλλ' οὐχ ᾗ ἀριθμοὶ ἢ γραμμαὶ ἢ πῦρ, δῆλον ὡς ἐκείνης τῆς ἐπιστήμης καὶ τί ἐστι γνωρίσαι καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτοῖς. καὶ οὐ ταύτῃ ἁμαρτάνουσιν οἱ περὶ αὐτῶν σκοπούμενοι ὡς οὐ φιλοσοφοῦντες, ἀλλ ὅτι πρότερον ἡ οὐσία, περὶ ἧς οὐδὲν ἐπαΐουσιν, ἐπεὶ ὥσπερ ἐστὶ καὶ ἀριθμοῦ ᾗ ἀριθμὸς ἴδια πάθη, οἷον περιττότης ἀρτιότης, συμμετρία ἰσότης, ὑπεροχὴ ἔλλειψις, καὶ ταῦτα καὶ καθ' ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους ὑπάρχει τοῖς ἀριθμοῖς· ὁμοίως δὲ καὶ στερεῷ καὶ ἀκινήτῳ καὶ κινουμένῳ, ἀβαρεῖ τε καὶ βάρος ἔχοντι ἔστιν ἕτερα ἴδια· οὕτω καὶ τῷ ὄντι ᾗ ὂν ἔστι τινὰ ἴδια, καὶ ταῦτ' ἐστὶ περὶ ὧν τοῦ φιλοσόφου ἐπισκέψασθαι τἀληθές. σημεῖον δέ· οἱ γὰρ διαλεκτικοὶ καὶ σοφισταὶ ταὐτὸν μὲν ὑποδύονται σχῆμα τῷ φιλοσόφῳ [ἡ γὰρ σοφιστικὴ φαινομένη μόνον σοφία ἐστί, καὶ οἱ διαλεκτικοί], διαλέγονται δὲ περὶ ἁπάντων, κοινὸν δὲ πᾶσι τὸ ὄν ἐστιν. διαλέγονται δὲ περὶ τούτων δῆλον ὅτι διὰ τὸ τῆς φιλοσοφίας εἶναι ταῦτ' οἰκεῖα. περὶ μὲν γὰρ τὸ αὐτὸ γένος στρέφεται ἡ σοφιστικὴ καὶ ἡ διαλεκτικὴ τῇ φιλοσοφίᾳ, ἀλλὰ διαφέρει τῆς μὲν τῷ τρόπῳ τῆς δυνάμεως, τῆς δὲ τοῦ βίου τῇ προαιρέσει. ἔστι δὲ ἡ διαλεκτικὴ πειραστικὴ περὶ ὧν ἡ φιλοσοφία γνωριστική, ἡ δὲ σοφιστικὴ φαινομένη, οὖσα δ' οὔ. ἔτι τῶν ἐναντίων ἡ ἑτέρα συστοιχία στέρησις, καὶ πάντα ἀν-

1004b, 6 ἀριθμὸς ᾗ γραμμὴ A^b, ἀριθμὸς ᾗ γραμμαὶ Alex. || 14 ἀβαρεῖ τε E: καὶ ἀβαρεῖ A^b, fort. καὶ ἀβαρεῖ τε || 15 οὕτω — ἴδια om. A^b || 18 ἡ γὰρ — 19 διαλεκτικοὶ seclusi et post διαλέγονται inserui δὲ || 20 δὲ om. codd. || 22 εἶναι ταῦτ' οἰκ. scripsi: ταῦτα εἶναι οἰκ. A^b, εἶναι αὐτὰ οἰκ. E vulgo || 23 ἡ post καὶ om. E || 24 τῇ om. A^b

άγεται εἰς τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὄν, καὶ ἓν καὶ πλῆθος, οἷον στάσις τοῦ ἑνός, κίνησις δὲ τοῦ πλήθους· τὰ δ᾽ ὄντα καὶ τὴν οὐσίαν ὁμολογοῦσιν ἐξ ἐναντίων σχεδὸν ἅπαντες συγκεῖσθαι· πάντες γοῦν τὰς ἀρχὰς ἐναντίας λέγουσιν· οἱ μὲν γὰρ περιττὸν καὶ ἄρτιον, οἱ δὲ θερμὸν καὶ ψυχρόν, οἱ δὲ πέρας καὶ ἄπειρον, οἱ δὲ φιλίαν καὶ νεῖκος. πάντα δὲ καὶ τἆλλα ἀναγόμενα φαίνεται εἰς τὸ ἓν καὶ πλῆθος (εἰλήφθω γὰρ* 1005a *ἡ ἀναγωγὴ ἡμῖν), αἱ δ᾽ ἀρχαὶ καὶ παντελῶς αἱ παρὰ τῶν ἄλλων ὡς εἰς γένη ταῦτα πίπτουσιν.* φανερὸν οὖν καὶ ἐκ τούτων ὅτι μιᾶς ἐπιστήμης τὸ ὂν ᾗ ὂν θεωρῆσαι. πάντα γὰρ ἢ ἐναντία ἢ ἐξ ἐναντίων, ἀρχαὶ δὲ τῶν ἐναντίων τὸ ἓν καὶ πλῆθος. ταῦτα δὲ μιᾶς ἐπιστήμης, εἴτε καθ᾽ ἓν λέγεται εἴτε μή, ὥσπερ ἴσως ἔχει καὶ τἀληθές. ἀλλ᾽ ὅμως εἰ καὶ πολλαχῶς λέγεται τὸ ἕν, πρὸς τὸ πρῶτον τἆλλα λεχθήσεται καὶ τὰ ἐναντία ὁμοίως. καὶ διὰ τοῦτο [καὶ εἰ μή ἐστι τὸ ὂν ἢ τὸ ἓν καθόλου καὶ ταὐτὸ ἐπὶ πάντων ἢ χωριστόν, ὥσπερ ἴσως οὐκ ἐστιν, ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς ἓν τὰ δὲ τῷ ἐφεξῆς. καὶ διὰ τοῦτο] οὐ τοῦ γεωμέτρου θεωρῆσαι τί τὸ ἐναντίον ἢ τέλειον ἢ ὂν ἢ ἓν ἢ ταὐτὸν ἢ ἕτερον, ἀλλ᾽ ἢ ἐξ ὑποθέσεως. ὅτι μὲν οὖν μιᾶς ἐπιστήμης τὸ ὂν ᾗ ὂν θεωρῆσαι, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ ᾗ ὄν, δῆλον, καὶ ὅτι οὐ μόνον τῶν οὐσιῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἡ αὐτὴ θεωρητική, τῶν τ᾽ εἰρημένων καὶ περὶ προτέρου καὶ ὑστέρου, καὶ γένους καὶ εἴδους, καὶ ὅλου καὶ μέρους καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων.*

28 *τὸ* ante *μὴ ὂν* om. A^b Alex. ‖ *εἰς ἓν* E ‖ 30 *σχεδὸν ἅπαντες ἐξ ἐναντίων* Alex. ‖ *σχεδῶν* E ‖ 33 *ἅπαντα* A^b, *πάντα — πίπτουσιν* pertinent ad 29 *οἷον — πλήθους* ‖ 34 *φαίνεται ἀναγόμενα* A^b ‖ 1005a, 1 *αἱ παρὰ τῶν ἄλλων* spuria ‖ 2 *εἰς γένη εἰς τ.* A^b ‖ 5 *δὲ καὶ μιᾶς* A^b ‖ *ἕνα* A^b ‖ 6 *καὶ ἔχει τἀλ.* A^b: *καὶ* om. E ‖ 7 *τὸ ἓν λέγεται* A^b ‖ 8 *καὶ τὰ ἐναντία ὁμοίως* delenda censet Luthe ‖ *καὶ διὰ τοῦτο* om. A^b, *καὶ εἰ — 11 ἐφεξῆς* alterius recensionis esse videntur, Bonitzius comma posuit post *ἐφεξῆς* ‖ 9 *ἢ καὶ τὸ* A^b ‖ 10 *τὸ μὲν — τὸ δὲ* E ‖ 11 *τῷ*] modo *ὡς* modo *τῷ* Alex.; post *ἐφεξῆς* vulgo comma ponunt ‖ 12 *ἢ ἓν ἢ ὂν* E delenda censet Luthe ‖ *ἀλλ᾽*

3 λεκτέον δὲ πότερον μιᾶς ἢ ἑτέρας ἐπιστήμης περί τε τῶν ἐν τοῖς μαθήμασι καλουμένων ἀξιωμάτων καὶ περὶ τῆς οὐσίας. φανερὸν δὴ ὅτι μιᾶς τε καὶ τῆς τοῦ φιλοσόφου καὶ ἡ περὶ τούτων ἐστὶ σκέψις· ἅπασι γὰρ ὑπάρχει τοῖς οὖσιν, ἀλλ' οὐ γένει τινὶ χωρὶς ἰδίᾳ τῶν ἄλλων. καὶ χρῶνται μὲν πάντες, ὅτι τοῦ ὄντος ἐστὶν ᾗ ὄν, ἕκαστον δὲ τὸ γένος ὄν. ἐπὶ τοσοῦτον δὲ χρῶνται, ἐφ' ὅσον αὐτοῖς ἱκανόν· τοῦτο δ' ἔστιν, ὅσον ἐπέχει τὸ γένος, περὶ οὗ φέρουσι τὰς ἀποδείξεις. ὥστ' ἐπεὶ δῆλον ὅτι ᾗ ὄντα ὑπάρχει πᾶσι (τοῦτο γὰρ αὐτοῖς τὸ κοινόν), τοῦ περὶ τὸ ὂν ᾗ ὂν γνωρίζοντος καὶ περὶ τούτων ἐστὶν ἡ θεωρία. διόπερ οὐδεὶς τῶν κατὰ μέρος ἐπισκοπούντων ἐγχειρεῖ λέγειν τι περὶ αὐτῶν, εἰ ἀληθῆ ἢ μή, οὔτε γεωμέτρης οὔτ' ἀριθμητικός, ἀλλὰ τῶν φυσικῶν ἔνιοι, εἰκότως τοῦτο δρῶντες· μόνοι γὰρ ᾤοντο περί τε τῆς ὅλης φύσεως σκοπεῖν καὶ περὶ τοῦ ὄντος. ἐπεὶ δ' ἔστιν ἔτι τοῦ φυσικοῦ τις ἀνωτέρω (ἓν γάρ τι γένος τοῦ ὄντος ἡ φύσις), τοῦ καθόλου καὶ τοῦ περὶ τὴν πρώτην οὐσίαν θεωρητικοῦ καὶ ἡ περὶ τούτων ἂν εἴη σκέψις. ἔστι δὲ σοφία τις καὶ ἡ φυσική, ἀλλ' οὐ πρώτη. * ὅσα δ' ἐγχειροῦσι τῶν λεγόντων τινὲς περὶ τῆς ἀληθείας, ὃν τρόπον δεῖ ἀποδέχεσθαι, δι' ἀπαιδευσίαν τῶν ἀναλυτικῶν τοῦτο δρῶσιν· δεῖ γὰρ περὶ τούτων ἥκειν προεπισταμένους, ἀλλὰ μὴ ἀκούοντας ζητεῖν. *

ὅτι μὲν οὖν τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ περὶ πάσης τῆς οὐσίας θεωροῦντος ᾗ πέφυκεν, καὶ περὶ τῶν συλλογιστικῶν ἀρχῶν ἐστιν ἐπισκέψασθαι, δῆλον. προσήκει δὲ τὸν μάλιστα

ἐξ Alex. || 22 ἐστὶ σκέψις E: ἐπίσκεψις Ab || 24 ὄντως E || ἕκαστον] fort. ἑκάστης || 25 ὄν] ἕν Ab m. pr. || 25. 26 τουτέστιν Alex. || 30 εἰ Ab: ἢ εἰ E m. pr., εἰ ᾗ E m. sec., εἰ ᾗ ante Bekkerum || 32 τε om. Ab || 34 τις AbE: τι Bekk. || ἀνωτέρωι E || 35 τοῦ alterum om. T, fort. recte || 1005 b, 1 τις σοφία Ab || 2 ὅσα δ' ἐγχ. — 5 ζητεῖν Alex. ponenda censet post 8, equidem cum vix ab eodem quo 1006 a, 5—8 scribi potuerint, uncinis inclusi ab auctore libri α haec inserta esse rati; cf. p. 1006 a, 26 || τῶν λεγόντων om. Alex. || 4 ἀναλυτικῶν] anal. post. I 1 et II 19

γνωρίζοντα περὶ ἕκαστον γένος ἔχειν λέγειν τὰς βεβαιοτάτας ἀρχὰς τοῦ πράγματος, ὥστε καὶ τὸν περὶ τῶν ὄντων ᾗ ὄντα τὰς πάντων βεβαιοτάτας. ἔστι δ' οὗτος ὁ φιλόσοφος, βεβαιοτάτη δ' ἀρχὴ πασῶν περὶ ἣν διαψευσθῆναι ἀδύνατον· γνωριμωτάτην τε γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι τὴν τοιαύτην (περὶ γὰρ ἃ μὴ γνωρίζουσιν, ἀπατῶνται πάντες) καὶ ἀνυπόθετον. ἣν γὰρ ἀναγκαῖον ἔχειν τὸν ὁτιοῦν ξυνιέντα τῶν ὄντων, τοῦτο οὐχ ὑπόθεσις· ὃ δὲ γνωρίζειν ἀναγκαῖον τῷ ὁτιοῦν γνωρίζοντι, καὶ ἥκειν ἔχοντα ἀναγκαῖον. ὅτι μὲν οὖν ἡ τοιαύτη πασῶν βεβαιοτάτη ἀρχή, δῆλον· τίς δ' ἔστιν αὕτη, μετὰ ταῦτα λέγομεν. τὸ γὰρ αὐτὸ ἅμα ὑπάρχειν τε καὶ μὴ ὑπάρχειν ἀδύνατον τῷ αὐτῷ καὶ κατὰ τὸ αὐτό· καὶ ὅσα ἄλλα προσδιορισαίμεθ' ἄν, ἔστω προσδιωρισμένα πρὸς τὰς λογικὰς δυσχερείας. αὕτη δὴ πασῶν ἐστὶ βεβαιοτάτη τῶν ἀρχῶν· ἔχει γὰρ τὸν εἰρημένον διορισμόν. ἀδύνατον γὰρ ὁντινοῦν ταὐτὸν ὑπολαμβάνειν εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καθάπερ τινὲς οἴονται λέγειν Ἡράκλειτον· οὐκ ἔστι γὰρ ἀναγκαῖον, ἅ τις λέγει, ταῦτα καὶ ὑπολαμβάνειν. εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται ἅμα ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ τἀναντία (προσδιωρίσθω δ' ἡμῖν καὶ ταύτῃ τῇ προτάσει τὰ εἰωθότα), ἐναντία δ' ἐστὶ δόξα δόξῃ ἡ τῆς ἀντιφάσεως, φανερὸν ὅτι ἀδύνατον ἅμα ὑπολαμβάνειν τὸν αὐτὸν εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὸ αὐτό· ἅμα γὰρ ἂν ἔχοι τὰς ἐναντίας δόξας ὁ διεψευσμένος περὶ τούτου. διὸ πάντες οἱ ἀποδεικνύντες εἰς ταύτην ἀνάγουσιν ἐσχάτην δόξαν· φύσει γὰρ ἀρχὴ καὶ τῶν ἄλλων ἀξιωμάτων αὕτη πάντων.

11 τὰς περὶ πάντων A^b ‖ 15 ξυνιόντα A^b ‖ 16 ὑπόθεσις E: ὑποθέσει A^b ‖ 17 ἔχοντι E ‖ 17. 18 βεβαιοτάτη ἡ τοιαύτη πασῶν ἀρχή A^b ‖ 19 λέγομεν A^bE: λέγωμεν T Ascl. ‖ τε add. A^b, om. E ‖ 20 καὶ ante κατὰ om. Alex. ‖ 21 προσδιωρισάμεθα omisso ἂν Alex. ‖ ἔστω E: ἔστω τὰ A^b ‖ 22 δ' ἁπασῶν E ‖ 24 ταὐτὸ E ‖ εἶναί τε καὶ Alex. ‖ 27 τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν A^b ‖ προδιωρίσθω ἡμῖν A^b ‖ 29 ἅμα ἀδύνατον A^b ‖ 31 διαψευσάμενος E ‖ 32 οἱ add. A^b Alex., om. E

4 *εἰσὶ δέ τινες οἵ, καθάπερ εἴπομεν, [αὐτοί τε] ἐνδέχεσθαί φασι τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ ὑπολαμβάνειν οὕτως. χρῶνται δὲ τῷ λόγῳ τούτῳ πολλοὶ καὶ τῶν περὶ φύσεως. ἡμεῖς δὲ νῦν εἰλήφαμεν ὡς ἀδυνάτου ὄντος ἅμα εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ διὰ τούτου ἐδείξαμεν ὅτι βεβαιοτάτη αὕτη τῶν ἀρχῶν ἁπασῶν. ἀξιοῦσι δὴ καὶ τοῦτο ἀποδεικνύναι τινὲς δι' ἀπαιδευσίαν· ἔστι γὰρ ἀπαιδευσία τὸ μὴ γιγνώσκειν τίνων δεῖ ζητεῖν ἀπόδειξιν καὶ τίνων οὐ δεῖ. ὅλως μὲν γὰρ ἁπάντων ἀδύνατον ἀπόδειξιν εἶναι· εἰς ἄπειρον γὰρ ἂν βαδίζοι, ὥστε μηδ' οὕτως εἶναι ἀπόδειξιν. εἰ δέ τινων μὴ δεῖ ζητεῖν ἀπόδειξιν, τίνα ἀξιοῦσιν εἶναι μᾶλλον τοιαύτην ἀρχὴν οὐκ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν. ἔστι δ' ἀποδεῖξαι ἐλεγκτικῶς καὶ περὶ τούτου ὅτι ἀδύνατον, ἐὰν μόνον τι λέγῃ ὁ ἀμφισβητῶν· ἐὰν δὲ μηδέν, γελοῖον τὸ ζητεῖν λόγον πρὸς τὸν μηδενὸς ἔχοντα λόγον [ᾗ μὴ ἔχει]. ὅμοιος γὰρ φυτῷ ὁ τοιοῦτος ᾗ τοιοῦτος ἤδη. τὸ δ' ἐλεγκτικῶς ἀποδεῖξαι λέγω διαφέρειν καὶ τὸ ἀποδεῖξαι, ὅτι ἀποδεικνύων μὲν ἂν δόξειεν αἰτεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ, ἄλλου δὲ τοῦ τοιούτου αἰτίου ὄντος ἔλεγχος ἂν εἴη καὶ οὐκ ἀπόδειξις. ἀρχὴ δὲ πρὸς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα οὐχὶ τὸ ἀξιοῦν ἢ εἶναί τι λέγειν ἢ μὴ εἶναι (τοῦτο μὲν γὰρ τάχ' ἄν τις ὑπολάβοι τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖν), ἀλλὰ σημαίνειν γέ τι καὶ ἑαυτῷ καὶ ἄλλῳ· τοῦτο γὰρ ἀνάγκη, εἴπερ λέγοι τι. εἰ γὰρ μή, οὐκ ἂν εἴη τῷ τοιούτῳ λόγος, οὔτ' αὐτῷ πρὸς αὑτὸν οὔτε πρὸς ἄλλον. ἐὰν δέ τις τοῦτο διδῷ, ἔσται ἀπόδειξις· ἤδη γάρ τι ἔσται*

35 *αὐτοί τε* non interpretatur Alex., nos inclusimus ‖ 1006a, 2 *χρῶνται* ex *χρῶντο* corr. E ‖ 3 *ὡς* add. A^bE, om. edd. ante Bekk. ‖ 5 *ἁπασῶν* A^b: *πασῶν* E vulgo ‖ 14 *ᾗ μὴ ἔχει* A^b, *ᾗ μηθένα ἔχει λόγον* E, ipse tamquam interpretamentum verborum *ᾗ τοιοῦτος* (15) seclusi ‖ 15 *ἤδη* A^b Alex., om. E ‖ 16 *ὁ ἀπ.* E, *ὁ* om. A^b ‖ 17 *αἰτεῖσθαι* E Alex., *αἰτῆσθαι* A^b unde conicias *αἰτῆσαι* ‖ 18 *αἰτίου* om. A^b ‖ 19 *οὐ* E et *γρ.* Alex., *οὐχὶ* A^b, om. Alex. ‖ 20 *γὰρ* om. *γρ.* Alex. ‖ 21 *τὸ σημαίνειν* Ald. Bekk., *τὸ* om. A^bE ‖ *τι* om. A^b ‖ 23 *οὔτ' αὐτῷ* A^b, *οὐδ' αὐτῷ* E ‖ 24 *ἔσται δή τι ὡρισμένον* Alex.

ὡρισμένον. ἀλλ᾽ αἴτιος οὐχ ὁ ἀποδεικνὺς ἀλλ᾽ ὁ ὑπομένων· ἀναιρῶν γὰρ λόγον ὑπομένει λόγον. *ἔτι δὲ ὁ τοῦτο συγχωρήσας συγκεχώρηκέ τι ἀληθὲς εἶναι χωρὶς ἀποδείξεως, ὥστε οὐκ ἂν πᾶν οὕτως καὶ οὐχ οὕτως ἔχοι.*

πρῶτον μὲν οὖν δῆλον ὡς τοῦτό γ᾽ αὐτὸ ἀληθές, ὅτι σημαίνει τὸ ὄνομα τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι τοδί· ὥστ᾽ οὐκ ἂν πᾶν οὕτως καὶ οὐχ οὕτως ἔχοι. ἔτι εἰ τὸ ἄνθρωπος σημαίνει ἕν· ἔστω τοῦτο τὸ ζῷον δίπουν (λέγω δὲ τὸ ἓν σημαίνειν τοῦτο· εἰ τοῦτ᾽ ἔστιν ἄνθρωπος, ἂν ᾖ τι ἄνθρωπος, τοῦτ᾽ ἔσται τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι. διαφέρει δ᾽ οὐδὲν οὐδ᾽ εἰ πλείω τις φαίη 1006b σημαίνειν, μόνον δὲ ὡρισμένα· τεθείη γὰρ ἂν ἐφ᾽ ἑκάστῳ λόγῳ ἕτερον ὄνομα. λέγω δ᾽ οἷον, εἰ μὴ φαίη τὸ ἄνθρωπος ἓν σημαίνειν, πολλὰ δέ, ὧν ἑνὸς μὲν εἴη λόγος, τὸ ζῷον δίπουν· εἶεν δὲ καὶ ἕτεροι πλείους, ὡρισμένοι δὲ τὸν ἀριθμόν· τεθείη γὰρ ἂν ἴδιον ὄνομα καθ᾽ ἕκαστον τῶν λόγων. εἰ δὲ μὴ [τεθείη] ἀλλ᾽ ἄπειρα σημαίνειν φαίη, φανερὸν ὅτι οὐκ ἂν εἴη λόγος· τὸ γὰρ μὴ ἓν σημαίνειν οὐδὲν σημαίνειν ἐστίν, μὴ σημαινόντων δὲ τῶν ὀνομάτων ἀνῄρηται τὸ διαλέγεσθαι πρὸς ἀλλήλους, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς αὑτόν· οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται νοεῖν μὴ νοοῦντα ἕν· εἰ δ᾽ ἐνδέχεται, τεθείη ἂν ὄνομα τούτῳ τῷ πράγματι ἕν)· ἔστω δή, ὥσπερ ἐλέχθη κατ᾽ ἀρχάς, σημαῖνόν τι τὸ ὄνομα καὶ σημαῖνον ἕν. οὐ δὴ ἐνδέχεται τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι σημαίνειν ὅπερ ἀν-

26 ἔτι — 28 ἔχοι om. E, damnavit Bonitz ‖ 30 ἅπαν A^b ‖ 31 post ἓν maiorem posui interpunctionem, quandoquidem apodosis infra 1006b, 11 sequitur ‖ 32 τοῦτο τὸ εἰ A^b ‖ 33 ἄνθρωπος priore loco om. A^b et Alex. ‖ ᾖι E: εἰ A^b ‖ ἔσται A^b Alex.: ἔστι E ‖ τὸ ex τῶι corr. E ‖ 34 ἐπὶ πλείω A^b, quod corrigas in ἔτι πλείω ‖ 1006b, 1 λόγῳ E: τῷ λόγῳ A^b Bekk., τῷ add. A^b, om. E ‖ 2 τὸν ἄνθρωπον E ‖ 3 ἑνὸς μὲν εἴη λόγος scripsi: εἷς μὲν εἴη λόγος A^b, ἑνὸς μὲν εἷς λόγος E vulgo ‖ δίπουν om. E ‖ 4 εἶεν A^b: εἰσὶ E ‖ 5 τὸν λόγον A^b ‖ 6 τεθείη codd. Alex., expellendum esse intellexit Gomperz ‖ 7 ἓν A^{b}E: ἕν τι vulgo ‖ ἐστιν om. m. pr. E ‖ 9 αὑτὸν Alex. Bonitz: αὐτὸν Bekk. ‖ 10 οὐδὲ Alex.: οὐδὲν A^{b}E ‖ μὴ A^b Alex.: μηθὲν E ‖ 12 κατ᾽] καὶ κατ᾽ E ‖ σημαίνειν τι A^b ‖ 13 ὅπερ om. A ‖ 13. 14 ἀν-

θρώπῳ μὴ εἶναι, εἰ τὸ ἄνθρωπος σημαίνει μὴ μόνον καθ' ἑνὸς ἀλλὰ καὶ ἕν· οὐ γὰρ τοῦτο ἀξιοῦμεν τὸ ἓν σημαίνειν τὸ καθ' ἑνός, ἐπεὶ οὕτω γε κἂν τὸ μουσικὸν καὶ τὸ λευκὸν καὶ τὸ ἄνθρωπος ἓν ἐσήμαινεν, ὥστε ἓν ἅπαντα ἔσται· συνώνυμα γάρ. καὶ οὐκ ἔσται εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὸ αὐτὸ ἀλλ' ἢ καθ' ὁμωνυμίαν, ὥσπερ ἂν εἰ ὃν ἡμεῖς ἄνθρωπον καλοῦμεν, ἄλλοι μὴ ἄνθρωπον καλοῖεν· τὸ δ' ἀπορούμενον οὐ τοῦτό ἐστιν, εἰ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ἅμα εἶναι καὶ μὴ εἶναι ἄνθρωπον τὸ ὄνομα, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα. εἰ δὲ μὴ σημαίνει ἕτερον τὸ ἄνθρωπος καὶ τὸ μὴ ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι καὶ τὸ μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ τοῦ εἶναι ἀνθρώπῳ· ὥστ' ἔσται τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι μὴ ἀνθρώπῳ εἶναι· ἓν γὰρ ἔσται. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ εἶναι ἕν, τὸ ὡς λώπιον καὶ ἱμάτιον, εἰ ὁ λόγος εἷς. εἰ δ' ἔσται ἕν, ἓν σημαίνει τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι καὶ μὴ ἀνθρώπῳ. ἀλλ' ἐδέδεικτο ὅτι ἕτερον σημαίνει. ἀνάγκη τοίνυν, εἴ τι ἔστιν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι ἄνθρωπος, ζῷον εἶναι δίπουν· τοῦτο γὰρ ἦν ὃ ἐσήμαινε τὸ ἄνθρωπος· εἰ δ' ἀνάγκη τοῦτο, οὐκ ἐνδέχεται μὴ εἶναι τὸ αὐτὸ ζῷον δίπουν· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ἀνάγκη εἶναι, τὸ ἀδύνατον εἶναι μὴ εἶναι [ἄνθρωπον]. οὐκ ἄρα ἐνδέχεται ἅμα ἀληθὲς εἶναι εἰπεῖν τὸ αὐτὸ ἄνθρωπον εἶναι καὶ μὴ εἶναι ἄνθρωπον. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ἄνθρωπον εἶναι· τὸ γὰρ ἀνθρώπῳ εἶναι καὶ τὸ μὴ ἀνθρώπῳ εἶναι ἕτερον σημαίνει, εἴπερ καὶ τὸ λευκὸν εἶναι καὶ τὸ ἄνθρωπον εἶναι ἕτερον· πολὺ γὰρ ἀντίκειται ἐκεῖνο μᾶλλον, ὥστε σημαίνειν ἕτερον. εἰ δὲ καὶ τὸ λευκὸν φήσει τὸ αὐτὸ καὶ ἓν σημαίνειν, πάλιν τὸ αὐτὸ

θρώπῳ μὴ εἶναι Ab: μὴ εἶναι ἀνθρ. E ‖ 16 τὸ ante λευκὸν add. Ab Alex., om. E ‖ 17 τὸ ἀνθρ. Ab: ἀνθρ. E, ὁ ἄνθρ. fort. Alex. ‖ 21 ἅμα τὸ αὐτὸ E ‖ 24 εἶναι post μὴ om. Alex. p. 238, 4 ‖ 26 τὸ εἶναι om. Ab ‖ τὸ ὡς Ab: ὡς E vulgo ‖ 30 ἐσήμαινεν ὁ ἄνθρ Alex. ‖ 31 τοῦτο Ab, τοῦτο ex τότε corr. E ‖ τὸ Ab: τότε E, τότε τὸ coni. Bonitz ‖ 33 ἄνθρωπον delendum censeo, cf. Alex. p. 238, 21 ‖ 34 αὐτὸς δ' Ab ‖ 1007 a, 1 εἶναι ἄνθρωπον codd. edd., εἶναι aut transponendum aut delendum fuit ‖ 4 σημαίνει Ab ‖ fort. εἰ δὲ τὸ ἄνθρωπος καὶ τὸ λευκὸν ‖ 5 φήσει E: φησι Ab

ἐροῦμεν ὅπερ καὶ πρότερον ἐλέχθη, ὅτι ἓν πάντα ἔσται καὶ οὐ μόνον τὰ ἀντικείμενα. εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται τοῦτο, συμβαίνει τὸ λεχθέν, ἐὰν ἀποκρίνηται τὸ ἐρωτώμενον. ἐὰν δὲ προστιθῇ ἐρωτῶντος ἁπλῶς καὶ τὰς ἀποφάσεις, οὐκ ἀποκρίνεται τὸ ἐρωτώμενον. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ ἄνθρωπον καὶ λευκὸν καὶ ἄλλα μυρία τὸ πλῆθος· ἀλλ' ὅμως ἐρομένου εἰ ἀληθὲς εἰπεῖν ἄνθρωπον τοῦτο εἶναι ἢ οὔ, ἀποκριτέον τὸ ἓν σημαῖνον, καὶ οὐ προσθετέον ὅτι καὶ λευκὸν καὶ μέγα. καὶ γὰρ ἀδύνατον ἄπειρά γ' ὄντα τὰ συμβεβηκότα διελθεῖν· ἢ οὖν ἅπαντα διελθέτω ἢ μηδέν. ὁμοίως τοίνυν εἰ καὶ μυριάκις ἐστὶ τὸ αὐτὸ ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἄνθρωπος, οὐ προσαποκριτέον τῷ ἐρομένῳ εἰ ἔστιν ἄνθρωπος, ὅτι ἔστιν ἅμα καὶ οὐκ ἄνθρωπος, εἰ μὴ καὶ τἆλλα ὅσα συμβέβηκε προσαποκριτέον, ὅσα ἐστὶν ἢ μὴ ἐστίν· ἐὰν δὲ τοῦτο ποιῇ, οὐ διαλέγεται.

ὅλως δ' ἀναιροῦσιν οἱ τοῦτο λέγοντες οὐσίαν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι. πάντα γὰρ ἀνάγκη συμβεβηκέναι φάσκειν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὅπερ ἀνθρώπῳ εἶναι ἢ ζῴῳ εἶναι μὴ εἶναι. εἰ γὰρ ἔσται τι ὅπερ ἀνθρώπῳ εἶναι, τοῦτο οὐκ ἔσται μὴ ἀνθρώπῳ εἶναι ἢ μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ, καίτοι αὗται ἀποφάσεις τούτου· ἓν γὰρ ἦν ὃ ἐσήμαινε, καὶ ἦν τοῦτό τινος οὐσία. τὸ δ' οὐσίαν σημαίνειν ἐστὶν ὅτι οὐκ ἄλλο τι τὸ εἶναι αὐτῷ. εἰ δ' ἔσται τι [ὅπερ ἀνθρώπῳ εἶναι] ἢ ὅπερ μὴ ἀνθρώπῳ εἶναι ἢ ὅπερ μὴ εἶναι ἀνθρώπῳ, ἄλλο τι ἔσται. ὥστ' ἀναγκαῖον αὐτοῖς λέγειν

6 ἔσται Alex. p. 240, 3 Bonitz: ἐστὶ A^b^E ‖ 9 ἀποκρινεῖται fort. Alex. ‖ 10 τὸ αὐτὸ εἶναι A^b^: εἶναι τὸ αὐτὸ E vulgo ‖ 17 ἐρωμένωι E ‖ 18 ἅμα E: ἀλλὰ A^b^ ‖ εἰ μὴ] εἰ δὲ μὴ Cas. γρ., καὶ μὴ S ‖ 22 εἶναι μὴ εἶναι πάντα A^b^ ‖ 23 ἢ — 24 ἀνθρώπῳ εἶναι om. E, sed in marg. add. m. sec. ‖ 23 μὴ εἶναι E: μὴ εἶναι τί ἦν εἶναι τινος A^b^, τί ἦν εἶναι μὴ εἶναι Alex. Bonitz ‖ 24 καὶ τοιαῦτα A^b^ ‖ 26 ἐσήμαινε A^b^ Alex.: ἐσήμηνε E ‖ σημαινειν αὐτῆς ἐστὶν A^b^ ‖ 27 τι A^b^: αὐτῷ τὸ E vulgo ‖ ὅπερ ἀνθρώπῳ εἶναι eicienda notavi ‖ 28 ἢ priore loco om. E, ἅμα καὶ ὅπερ Alex. ‖ ἀνθρώπῳ μὴ A^b^ ‖ 29 τι add. A^b^, om. E

ὅτι οὐδενὸς ἔσται τοιοῦτος λόγος, ἀλλὰ πάντα κατὰ συμβεβηκός· τούτῳ γὰϱ διώϱισται οὐσία καὶ τὸ συμβεβηκός· τὸ γὰϱ λευκὸν τῷ ἀνϑϱώπῳ συμβέβηκεν, ὅτι ἔστι μὲν λευκὸς ἀλλ' οὐχ ὅπεϱ λευκόν. εἰ δὲ πάντα κατὰ συμβεβηκὸς λέγεται, οὐδὲν ἔσται πϱῶτον τὸ καϑ' οὗ, εἰ αἰεὶ τὸ συμβεβηκὸς καϑ' ὑποκειμένου τινὸς σημαίνει τὴν κατηγοϱίαν. ἀνάγκη ἄϱα εἰς ἄπειϱον ἰέναι. ἀλλ' ἀδύνατον· οὐδὲ 1007b γὰϱ πλείω συμπλέκεται δυοῖν. τὸ γὰϱ συμβεβηκὸς οὐ συμβεβηκότι συμβεβηκός, εἰ μὴ ὅτι ἄμφω συμβέβηκε ταὐτῷ. λέγω δ' οἷον τὸ λευκὸν μουσικόν, καὶ τοῦτο λευκόν, ὅτι ἄμφω τῷ ἀνϑϱώπῳ συμβέβηκεν. ἀλλ' οὐχ ὁ Σωκϱάτης μουσικὸς οὕτως, ὅτι ἄμφω συμβέβηκεν ἑτέϱῳ τινί. ἐπεὶ τοίνυν τὰ μὲν οὕτως τὰ δ' ἐκείνως λέγεται συμβεβηκότα, ὅσα οὕτως λέγεται ὡς τὸ λευκὸν τῷ Σωκϱάτει, οὐκ ἐνδέχεται ἄπειϱα εἶναι ἐπὶ τὸ ἄνω, οἷον τῷ Σωκϱάτει τῷ λευκῷ ἕτεϱόν τι συμβεβηκός· οὐ γὰϱ γίγνεταί τι ἓν ἐξ ἁπάντων. οὐδὲ δὴ τῷ λευκῷ ἕτεϱόν τι ἔσται συμβεβηκός, οἷον τὸ μουσικόν. οὐδέν τε γὰϱ μᾶλλον τοῦτο ἐκείνῳ ἢ ἐκεῖνο τούτῳ συμβέβηκεν, καὶ ἅμα διώϱισται ὅτι τὰ μὲν οὕτω συμβέβηκε, τὰ δ' ὡς τὸ μουσικὸν Σωκϱάτει· ὅσα δ' οὕτως, οὐ συμβεβηκότι συμβέβηκε τὸ συμβεβηκός, ἀλλ' ὅσα ἐκείνως, ὥστ' οὐ πάντα κατὰ συμβεβηκὸς λεχϑήσεται. ἔσται ἄϱα τι καὶ ὡς οὐσίαν σημαῖνον. εἰ δὲ τοῦτο, δέδεικται ὅτι ἀδύνατον ἅμα κατηγοϱεῖσϑαι τὰς ἀντιφάσεις.

ἔτι εἰ ἀληϑεῖς αἱ ἀντιφάσεις ἅμα κατὰ τοῦ αὐτοῦ πᾶσαι, δῆλον ὡς ἅπαντα ἔσται ἕν. ἔσται γὰϱ τὸ αὐτὸ καὶ τϱιήϱης καὶ τοῖχος καὶ ἄνϑϱωπος, εἰ κατὰ παντός τι ἢ καταφῆσαι

31 τούτῳ — συμβεβηκός om. E, sed in marg. add. m. sec. ‖ 34 καϑ' οὗ coni. Alex.: καϑόλου A^bE ‖ εἰ δ' ἀεὶ E ‖ 1007b, 1 οὐδὲ — 2 δυοῖν non interpretatur Alex. et interpolata esse videntur ‖ 2 πλείω] δύο A^b ‖ 9 λευκῷ] λευκῷ ὁμοίως Alex. ‖ 11 ἔσται om. Alex. ‖ 12 τούτω A^b, οὕτω ex οὕτως vel οὕτωι corr. E ‖ 15 τὸ om. E ‖ 21 τι om. A^b

ἢ ἀποφῆσαι ἐνδέχεται, καθάπερ ἀνάγκη τοῖς τὸν Πρωταγόρου λέγουσι λόγον. εἰ γάρ τῳ δοκεῖ μὴ εἶναι τριήρης ὁ ἄνθρωπος, δῆλον ὡς οὐκ ἔστι τριήρης· ὥστε καὶ ἔστιν, εἴπερ ἡ ἀντίφασις ἀληθής. καὶ γίγνεται δὴ τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου, ὁμοῦ πάντα χρήματα· ὥστε μηδὲν ἀληθῶς ὑπάρχειν. τὸ ἀόριστον οὖν ἐοίκασι λέγειν, καὶ οἰόμενοι τὸ ὂν λέγειν περὶ τοῦ μὴ ὄντος λέγουσιν· τὸ γὰρ δυνάμει ὂν καὶ μὴ ἐντελεχείᾳ τὸ ἀόριστόν ἐστιν. ἀλλὰ μὴν λεκτέον γ' αὐτοῖς κατὰ παντὸς παντὸς τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν. ἄτοπον γὰρ εἰ ἑκάστῳ ἡ μὲν αὐτοῦ ἀπόφασις ὑπάρξει, ἡ δ' ἑτέρου ὃ μὴ ὑπάρχει αὐτῷ οὐχ ὑπάρξει· λέγω δ' οἷον εἰ ἀληθὲς εἰπεῖν τὸν ἄνθρωπον ὅτι οὐκ ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι καὶ οὐ τριήρης. εἰ μὲν οὖν ἡ κατάφασις, ἀνάγκη καὶ τὴν ἀπόφασιν· εἰ δὲ μὴ ὑπάρχει ἡ κατάφασις, ἥ γ' ἀπόφασις ὑπάρξει 1008a μᾶλλον ἢ ἡ αὐτοῦ. εἰ οὖν κἀκείνη ὑπάρχει, ὑπάρξει καὶ ἡ τῆς τριήρους· εἰ δ' αὕτη, καὶ ἡ κατάφασις. ταῦτά τ' οὖν συμβαίνει τοῖς λέγουσι τὸν λόγον τοῦτον, καὶ ὅτι οὐκ ἀνάγκη ἢ φάναι ἢ ἀποφάναι. εἰ γὰρ ἀληθές ἐστιν ὅτι ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι καὶ οὔτ' ἄνθρωπος οὔτ' οὐκ ἄνθρωπος ἔσται. τοῖν γὰρ δυοῖν δύο ἀποφάσεις. εἰ δὲ μία ἐξ ἀμφοῖν ἐκείνη, καὶ αὕτη μία ἂν εἴη ἀντικειμένη. ἔτι ἤτοι περὶ ἅπαντα οὕτως ἔχει, καὶ ἔστι καὶ λευκὸν καὶ οὐ λευκὸν καὶ ὂν καὶ οὐκ ὄν, καὶ περὶ τὰς ἄλλας φάσεις καὶ ἀποφάσεις ὁμοιοτρόπως, ἢ οὔ, ἀλλὰ περὶ μέν τινας, περί τινας δ' οὔ. καὶ εἰ μὲν μὴ περὶ πάσας, αὗται ἂν εἶεν

23 λέγουσι λόγον E: λόγον λέγουσι A^b Alex. || δοκεῖν A^b || 24 ὡς A^b Alex.: ὅτι E || ἔσται τριήρης T Alex., quo probato ὥστε καὶ ἔσται scribendum conicit Bonitz || 25 ἡ E: ἦν ἡ A^b || 26 ὑπάρχειν] ἐν ὑπάρχειν T || 27 λέγειν τὸ ὂν A^b || 30 κατὰ παντὸς παντὸς τὴν κατ. coni. Bonitz coll. Alex. p. 248,12. 251, 25. 268, 19, alterum παντὸς om. codd. || ἄτοπον — 33 τριήρης pertinent ad alterum παντός || 33 οὐ E: ἢ τριήρης ἢ οὐ A^b || 35 ἥ γε] εἴ γε ἡ Ald. || 1008a, 1 ἢ ἡ E Alex., om. A^b || 4 ἢ ante φάναι om. ST || ἐστιν add. A^b, om. E || 7 ἀμφοτέρων E || ἔτι] τι A^b || 10 μὲν περὶ A^b

ὁμολογούμεναι· εἰ δὲ περὶ πάσας, πάλιν ἤτοι καθ' ὅσων τὸ φῆσαι καὶ ἀποφῆσαι καὶ καθ' ὅσων ἀποφῆσαι καὶ φῆσαι, ἢ κατὰ μὲν ὧν φῆσαι καὶ ἀποφῆσαι, καθ' ὅσων δὲ ἀποφῆσαι οὐ πάντων φῆσαι. καὶ εἰ μὲν οὕτως, εἴη ἄν τι παγίως οὐκ ὄν, καὶ αὕτη βεβαία δόξα· καὶ εἰ τὸ μὴ εἶναι βέβαιόν τι καὶ γνώριμον, γνωριμωτέρα ἂν εἴη ἡ φάσις ἡ ἀντικειμένη. εἰ δ' ὁμοίως καὶ ὧν ἔστιν ἀποφῆσαι κατὰ τούτων ἔστι φάναι, ἀνάγκη ἤτοι ἀληθὲς διαιροῦντα λέγειν, οἷον ὅτι λευκὸν καὶ πάλιν ὅτι οὐ λευκόν, ἢ οὔ. καὶ εἰ μὲν μὴ ἀληθὲς διαιροῦντα λέγειν, οὐ λέγει τε ταῦτα καὶ οὐκ ἔστιν οὐδέν· τὰ δὲ μὴ ὄντα πῶς ἂν φθέγξαιτο ἢ βαδίσειεν; καὶ πάντα δ' ἂν εἴη ἕν, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴρηται, καὶ ταὐτὸν ἔσται καὶ ἄνθρωπος καὶ θεὸς καὶ τριήρης καὶ αἱ ἀντιφάσεις αὐτῶν. εἰ γὰρ ὁμοίως καθ' ἑκάστου, οὐδὲν διοίσει ἕτερον ἑτέρου· εἰ γὰρ διοίσει, τοῦτ' ἔσται ἀληθὲς καὶ ἴδιον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ διαιροῦντα ἐνδέχεται ἀληθεύειν, συμβαίνει τὸ λεχθέν. πρὸς δὲ τούτῳ ὅτι πάντες ἂν ἀληθεύοιεν καὶ πάντες ἂν ψεύδοιντο, καὶ αὐτὸς αὑτὸν ὁμολογεῖ ψεύδεσθαι. ἅμα δὲ φανερὸν ὅτι περὶ οὐδενός ἐστι πρὸς τοῦτον ἡ σκέψις· οὐδὲν γὰρ λέγει. οὔτε γὰρ οὕτως οὔτ' οὐχ οὕτως λέγει, ἀλλ' οὕτως τε καὶ οὐχ οὕτως· καὶ πάλιν γε ταῦτα ἀπόφησιν ἄμφω, ὅτι οὔθ' οὕτως οὔτ' οὐχ οὕτως· εἰ γὰρ μή, ἤδη ἄν τι εἴη ὡρισμένον. ἔτι εἰ ὅταν ἡ φάσις ἀληθὴς ᾖ, ἡ ἀπόφασις ψευδής, κἂν αὕτη ἀληθὴς ᾖ, ἡ κατάφασις ψευδής, οὐκ ἂν εἴη τὸ αὐτὸ ἅμα φάναι καὶ

12 fort. ὅσων φῆσαι omisso articulo ‖ 15 πάντως E ‖ 17 γνωριμωτέρα γὰρ ἂν A^b, γὰρ om. E Alex. ‖ 18 ἡ ἀντικ. E: ἢ ἡ ἀντικειμένη ἀπόφασις A^b ‖ ὧν ἔστιν ἀποφῆσαι κατὰ τούτων ἔστι φάναι A^b, ὅσα ἀποφῆσαι φάναι E Alex., lectione codicis E recepta post ἀνάγκη interpunxit Bonitz ‖ 21 λέγειν E: λέγει A^b ‖ 23 βαδίσειεν E Alex. Ascl.: νοήσεις A^b, νοήσειεν Bekker ‖ ἅπαντα A^b ‖ 25 εἰ γὰρ A^b: εἰ δ' E Alex. ‖ 26 οὐδενὶ A^b ‖ 29 ἀληθεύσειεν A^b ‖ fort. ὁμολογοῖ ‖ 34 εἴη E: πω A^b ‖ 35 ᾖ alterum om. A^b ‖ 36 ἅμα τὸ αὐτὸ E

1008b ἀποφάναι ἀληθῶς. ἀλλ᾽ ἴσως φαῖεν ἂν τοῦτ᾽ εἶναι τὸ ἐξ ἀρχῆς κείμενον.

ἔτι ἄρα ὁ μὲν ἢ ἔχειν πως ὑπολαμβάνων ἢ μὴ ἔχειν διέψευσται, ὁ δ᾽ ἄμφω ἀληθεύει; εἰ γὰρ μὴ ἀληθεύει, τί ἂν εἴη τὸ λεγόμενον ὅτι τοιαύτη τῶν ὄντων ἡ φύσις; εἰ δὲ μὴ ἀληθεύει, ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθεύει ἢ ὁ ἐκείνως ὑπολαμβάνων, ἤδη πως ἔχοι ἂν τὰ ὄντα, καὶ τοῦτ᾽ ἀληθὲς ἂν εἴη, καὶ οὐχ ἅμα καὶ οὐκ ἀληθές. εἰ δ᾽ ὁμοίως ἅπαντες καὶ ψεύδονται καὶ ἀληθῆ λέγουσιν, οὔτε φθέγξασθαι οὔτ᾽ εἰπεῖν τῷ τοιούτῳ ἔστιν· ἅμα γὰρ ταῦτά τε καὶ οὐ ταῦτα λέγει. εἰ δὲ μηδὲν ὑπολαμβάνει ἀλλ᾽ ὁμοίως οἴεται καὶ οὐκ οἴεται, τί ἂν διαφερόντως ἔχοι τῶν φυτῶν; ὅθεν καὶ μάλιστα φανερόν ἐστιν ὅτι οὐδεὶς οὕτω διάκειται οὔτε τῶν ἄλλων οὔτε τῶν λεγόντων τὸν λόγον τοῦτον. διὰ τί γὰρ βαδίζει Μέγαράδε ἀλλ᾽ οὐχ ἡσυχάζει οἰόμενος βαδίζειν; οὐδ᾽ εὐθὺς [ἕωθεν] πορεύεται εἰς φρέαρ ἢ εἰς φάραγγα, ἐὰν τύχῃ, ἀλλὰ φαίνεται εὐλαβούμενος, ὡς οὐχ ὁμοίως οἰόμενος μὴ ἀγαθὸν εἶναι τὸ ἐμπεσεῖν καὶ ἀγαθόν; δῆλον ἄρα ὅτι τὸ μὲν βέλτιον ὑπολαμβάνει τὸ δ᾽ οὐ βέλτιον. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ μὲν ἄνθρωπον τὸ δ᾽ οὐκ ἄνθρωπον καὶ τὸ μὲν γλυκὺ τὸ δ᾽ οὐ γλυκὺ ἀνάγκη ὑπολαμβάνειν. οὐ γὰρ ἐξ ἴσου ἅπαντα ζητεῖ καὶ ὑπολαμβάνει, ὅταν οἰηθεὶς βέλτιον εἶναι τὸ πιεῖν ὕδωρ καὶ ἰδεῖν ἄνθρωπον εἶτα ζητῇ αὐτά· καίτοι γ᾽ ἔδει, εἰ ταὐτὸν ἦν ὁμοίως καὶ ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἄνθρωπος. ἀλλ᾽ ὅπερ ἐλέχθη, οὐδεὶς ὃς οὐ φαίνεται τὰ μὲν εὐλαβούμενος τὰ δ᾽ οὔ. ὥστε, ὡς ἔοικε, πάντες ὑπολαμβάνουσιν ἔχειν ἁπλῶς, εἰ μὴ περὶ ἅπαντα,

1008 b, 3 *γὰρ μὴ* A^b et fort. Alex.: *μὴ* om. E vulgo ‖ 5 *ἢ ὁ* A^b Alex.: *ἢ* om. E ‖ 8 *πάντες* Alex. ‖ *καὶ οὐκ ἀλ.* E ‖ 9 *ἐστὶν* E: *ἔσται* A^b ‖ 9. 10 *ταυτά τε καὶ οὐ ταυτά* E ‖ 11 *φυτῶν* Alex. et E supra lin. m. sec. Bonitz: *πεφυκότων* A^b et E m. pr. ‖ 15 *εὐθὺς* A^b: *εὐθέως* E ‖ *ἕωθεν* non interpretatur Alex. ‖ *εἰς* post *ἢ* om. E ‖ 17 *τὸ* om. E ‖ 20 *ὡρισμένως* ante *ὑπολ.* add. m. sec. E ‖ 22 *οἰηθῇς* A^b ‖ 23 *ζητεῖ* A^b, *ζητῇ* E sed alterum *η* in ras. ‖ *ἔδει γε* E

ἀλλὰ περὶ τὸ ἄμεινον καὶ χεῖρον. εἰ δὲ μὴ ἐπιστάμενοι ἀλλὰ δοξάζοντες, πολὺ μᾶλλον ἐπιμελητέον ἂν εἴη τῆς ἀληθείας, ὥσπερ καὶ νοσώδει ὄντι ἢ ὑγιεινῷ τῆς ὑγιείας· καὶ γὰρ ὁ δοξάζων πρὸς τὸν ἐπιστάμενον οὐχ ὑγιεινῶς διάκειται πρὸς τὴν ἀλήθειαν. ἔτι εἰ ὅτι μάλιστα πάντα οὕτως ἔχει καὶ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τό γε μᾶλλον καὶ ἧττον ἔνεστιν ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων· οὐ γὰρ ἂν ὁμοίως φήσαιμεν εἶναι τὰ δύο ἄρτια καὶ τὰ τρία, οὐδ' ὁμοίως διέψευσται ὁ τὰ τέτταρα πέντε οἰόμενος καὶ ὁ χίλια. εἰ οὖν μὴ ὁμοίως, δῆλον ὅτι ἅτερος ἧττον, ὥστε μᾶλλον ἀληθεύει. εἰ οὖν τὸ μᾶλλον ἐγγύτερον, εἴη γ' ἄν τι ἀληθὲς οὗ ἐγγύτερον τὸ 1009a
μᾶλλον ἀληθές. κἂν εἰ μή ἐστιν, ἀλλ' ἤδη γέ τι ἐστὶ βεβαιότερον καὶ ἀληθινώτερον, καὶ τοῦ λόγου ἀπηλλαγμένοι ἂν εἴημεν τοῦ ἀκράτου καὶ κωλύοντός τι τῇ διανοίᾳ ὁρίσαι.

5 ἔτι δ' ἀπὸ τῆς αὐτῆς δόξης καὶ ὁ Πρωταγόρου λόγος, καὶ ἀνάγκη ὁμοίως αὐτοὺς ἄμφω ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι. εἴτε γὰρ τὰ δοκοῦντα πάντα ἐστὶν ἀληθῆ καὶ τὰ φαινόμενα, ἀνάγκη πάντα ἅμα ἀληθῆ καὶ ψευδῆ εἶναι. πολλοὶ γὰρ τἀναντία ὑπολαμβάνουσιν ἀλλήλοις, καὶ τοὺς μὴ ταὐτὰ δοξάζοντας ἑαυτοῖς διεψεῦσθαι νομίζουσιν· ὥστ' ἀνάγκη τὸ αὐτὸ εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι. καὶ εἰ τοῦτ' ἐστίν, ἀνάγκη τὰ δοκοῦντα εἶναι πάντ' ἀληθῆ· τὰ ἀντικείμενα γὰρ δοξάζουσιν ἀλλήλοις οἱ διεψευσμένοι καὶ ἀληθεύοντες· εἰ οὖν ἔχει τὰ ὄντα οὕτως, ἀληθεύσουσι πάντες. ὅτι μὲν οὖν ἀπὸ τῆς αὐτῆς εἰσὶ διανοίας ἀμφότεροι οἱ λόγοι, δῆλον. ἔστι δ' οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος πρὸς πάντας τῆς ἐντεύξεως· οἱ μὲν γὰρ πειθοῦς δέονται, οἱ δὲ βίας. ὅσοι μὲν γὰρ ἐκ τοῦ ἀπορῆσαι

34 τὰ δύο εἶναι Ab ‖ 35 πέντε Ab: πάντα E ‖ 1009a, 1 τι om. Ab ‖ 7 αὐτοὺς ἄμφω Ab: ἄμφω αὐτοὺς E vulgo ‖ 9 εἶναι post ἀνάγκη Ab ‖ 11 διεψεῦσθαι] ψευδεῖς Alex. ‖ 15 ἀληθεύουσι E ‖ οὖν εἰσὶν ἀπὸ Ab ‖ 16 ἀμφότεροι οἱ E: οἱ τοιοῦτοι Ab ‖ 17 ἅπαντας E

ὑπέλαβον οὕτως, τούτων εὐΐατος ἡ ἄγνοια· οὐ γὰρ πρὸς τὸν λόγον ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν ἡ ἀπάντησις αὐτῶν. ὅσοι δὲ λόγου χάριν λέγουσι, τούτων δ' ἔλεγχος ἴασις τοῦ ἐν τῇ φωνῇ λόγου καὶ τοῦ ἐν τοῖς ὀνόμασιν. ἐλήλυθε δὲ τοῖς διαποροῦσιν αὕτη ἡ δόξα ἐκ τῶν αἰσθητῶν, ἡ μὲν τοῦ ἅμα τὰς ἀντιφάσεις καὶ τἀναντία ὑπάρχειν ὁρῶσιν ἐκ ταὐτοῦ γιγνομένα τἀναντία. εἰ οὖν μὴ ἐνδέχεται γίγνεσθαι τὸ μὴ ὄν, προϋπῆρχεν ὁμοίως τὸ πρᾶγμα ἄμφω ὄν, ὥσπερ καὶ Ἀναξαγόρας μεμῖχθαι πᾶν ἐν παντί φησι καὶ Δημόκριτος· καὶ γὰρ οὗτος τὸ κενὸν καὶ τὸ πλῆρες ὁμοίως καθ' ὁτιοῦν ὑπάρχειν μέρος, καίτοι τὸ μὲν ὂν τούτων εἶναι, τὸ δὲ μὴ ὄν. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐκ τούτων ὑπολαμβάνοντας ἐροῦμεν, ὅτι τρόπον μέν τινα ὀρθῶς λέγουσι, τρόπον δέ τινα ἀγνοοῦσιν. τὸ γὰρ ὂν λέγεται διχῶς, ὥστ' ἔστιν ὃν τρόπον ἐνδέχεται γίγνεσθαί τι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἔστι δ' ὃν οὔ, καὶ ἅμα τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ ὂν καὶ μὴ ὄν, ἀλλ' οὐ κατὰ ταὐτό [ὄν]. δυνάμει μὲν γὰρ ἐνδέχεται ἅμα ταὐτὸ εἶναι τὰ ἐναντία, ἐντελεχείᾳ δ' οὔ. ἔτι δ' ἀξιώσομεν αὐτοὺς ὑπολαμβάνειν καὶ ἄλλην τινὰ οὐσίαν εἶναι τῶν ὄντων, ᾗ οὔτε κίνησις ὑπάρχει οὔτε φθορὰ οὔτε γένεσις τὸ παράπαν.

1009b ὁμοίως δὲ καὶ ἡ περὶ τὰ φαινόμενα ἀλήθεια ἐνίοις ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἐλήλυθεν. τὸ μὲν γὰρ ἀληθὲς οὐ πλήθει κρίνεσθαι οἴονται προσήκειν οὐδὲ ὀλιγότητι, τὸ δ' αὐτὸ τοῖς μὲν γλυκὺ γευομένοις δοκεῖν εἶναι, τοῖς δὲ πικρόν· ὥστ' εἰ πάντες ἔκαμνον ἢ πάντες παρεφρόνουν, δύο δ' ἢ τρεῖς ὑγίαινον ἢ νοῦν εἶχον, δοκεῖν ἂν τούτους κάμνειν καὶ παραφρονεῖν, τοὺς δ'

21 τοῦ τ' E, τ' om. A^b recte, siquidem una de re agitur duobus nominibus significata ‖ 22 fort. τοῖς ἀποροῦσιν ‖ 24 ὑπάρξειν E ‖ ταυτοῦ E: τοῦ αὐτοῦ A^b ‖ 25 γίγνεσθαι A^b Alex.: γενέσθαι E ‖ 26 post ἄμφω ὄν add. A^b: τουτέστιν ὂν καὶ μὴ ὄν ‖ 30 οὖν add. A^{b}E, om. edd. ante Bekk. ‖ 33 ὃν E: ὅπως A^b ‖ 34 καὶ ὂν A^b: ὂν E ‖ κατὰ om. A^b ‖ ὄν inclusi ‖ 37 τινὰ add. A^b, om. E ‖ 1009 b, 1 ἀλήθεια] exspectes ἡ περὶ τὸ τὰ φαινόμενα ἀληθῆ εἶναι δόξα ‖ 4 δοκεῖ E

ἄλλους οὔ. ἔτι δὲ πολλοῖς τῶν ἄλλων ζῴων τἀναντία περὶ τῶν αὐτῶν φαίνεσθαι καὶ ἡμῖν, καὶ αὐτῷ δὲ ἑκάστῳ πρὸς αὑτὸν οὐ ταὐτὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν αἰεὶ δοκεῖν. ποῖα οὖν τούτων ἀληθῆ ἢ ψευδῆ, ἄδηλον· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τάδε ἢ τάδε ἀληθῆ, ἀλλ' ὁμοίως. διὸ Δημόκριτός γέ φησιν ἤτοι οὐδὲν εἶναι ἀληθὲς ἢ ἡμῖν γ' ἄδηλον. ὅλως δὲ διὰ τὸ ὑπολαμβάνειν φρόνησιν μὲν τὴν αἴσθησιν, ταύτην δ' εἶναι ἀλλοίωσιν, τὸ φαινόμενον κατὰ τὴν αἴσθησιν ἐξ ἀνάγκης ἀληθὲς εἶναί φασιν· ἐκ τούτων γὰρ καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Δημόκριτος καὶ τῶν ἄλλων ὡς ἔπος εἰπεῖν ἕκαστος τοιαύταις δόξαις γεγένηνται ἔνοχοι. καὶ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς μεταβάλλοντας τὴν ἕξιν μεταβάλλειν φησὶ τὴν φρόνησιν· "πρὸς παρεὸν γὰρ μῆτις ἀέξεται ἀνθρώποισιν." καὶ ἐν ἑτέροις δὲ λέγει ὅτι "ὅσσον τ' ἀλλοῖοι μετέφυν, τόσον ἄρ σφισιν αἰεί καὶ τὸ φρονεῖν ἀλλοῖα παρίστατο." καὶ Παρμενίδης δὲ ἀποφαίνεται τὸν αὐτὸν τρόπον. "ὡς γὰρ ἕκαστος ἔχει κρᾶσιν μελέων πολυκάμπτων, τὼς νόος ἀνθρώποισι παρίσταται· τὸ γὰρ αὐτό ἐστιν ὅπερ φρονέει μελέων φύσις ἀνθρώποισιν καὶ πᾶσιν καὶ παντί· τὸ γὰρ πλέον ἐστὶ νόημα." Ἀναξαγόρου δὲ καὶ ἀπόφθεγμα μνημονεύεται πρὸς τῶν ἑταίρων τινάς, ὅτι τοιαῦτ' αὐτοῖς ἔσται τὰ ὄντα οἷα ἂν ὑπολάβωσιν. φασὶ δὲ καὶ τὸν Ὅμηρον ταύτην ἔχοντα φαίνεσθαι τὴν δόξαν, ὅτι ἐποίησε τὸν Ἕκτορα, ὡς ἐξέστη ὑπὸ τῆς πληγῆς, κεῖσθαι ἀλλοφρονέοντα, ὡς φρονοῦντας μὲν καὶ τοὺς παραφρονοῦντας ἀλλ' οὐ ταὐτά. δῆλον οὖν ὅτι, εἰ

7 *δὲ καὶ π.* A^b^ ‖ *ἄλλων* om. A^b^ ‖ *ζῴων ὑγιαίνουσι τἀν.* A^b^ | *περὶ τῶν αὐτῶν* add. A^b^ ‖ 8 *αὑτὸν* coni. Bonitz: *αὐτὸν* vulgo | 10 *οὐδὲν*] *οὐδὲ* Alex. ‖ 12 *ὅλως* E Alex.: *ὁμοίως* A^b^ ‖ 19 *ἀέξεται* S: *ἐναύξεται* A^b^E, sed in E *εναυ* in ras. m. sec. ‖ 20 *ὅσσον τ'* scripsi: *ὅσον* A^b^E Alex., sed in E *ὅσον* ex *ὅσσον* corr. ‖ *τόσσον* E ‖ 22 *ἑκάστω* A^b^ ‖ 23 *τὼς*] *τ' ὣς* A^b^, *ὡς* ex *τῶς* corr. E ‖ *παρίσταται*] *παρέστηκεν* Sylburg; cf. Hom. Il. *Π* 243, ubi *ἐπιστέαται* scripsit Zenodotus ‖ 24 *φύσις ἀνθρώποισιν* om. A^b^, *ἀνθρώποισιν* om. Alex. ‖ 25 *πᾶσιν* E m. pr.: *πᾶσι* A^b^ et E m. sec. ‖ 27 *τινας* Sylb.: *τινός* A^b^E ‖ 30 cf. de an. I 2 et Il. *O* 246 ‖ 31 *εἰ* om. A^b^

ἀμφότεραι φρονήσεις, καὶ τὰ ὄντα ἅμα οὕτω τε καὶ οὐχ οὕτως ἔχει. ᾗ καὶ χαλεπώτατον τὸ συμβαῖνόν ἐστιν. εἰ γὰρ οἱ μάλιστα τὸ ἐνδεχόμενον ἀληθὲς ἑωρακότες (οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ μάλιστα ζητοῦντες αὐτὸ καὶ φιλοῦντες) οὗτοι τοιαύτας ἔχουσι τὰς δόξας καὶ ταῦτα ἀποφαίνονται περὶ τῆς ἀληθείας, πῶς οὐκ ἄξιον ἀθυμῆσαι τοὺς φιλοσοφεῖν ἐγχειροῦντας; τὸ γὰρ τὰ πετόμενα διώκειν τὸ ζητεῖν ἂν εἴη τὴν ἀλήθειαν.

1010a αἴτιον δὲ τῆς δόξης τούτοις ὅτι περὶ τῶν ὄντων μὲν τὴν ἀλήθειαν ἐσκόπουν, τὰ δ' ὄντα ὑπέλαβον εἶναι τὰ αἰσθητὰ μόνον· ἐν δὲ τούτοις πολλὴ ἡ τοῦ ἀορίστου φύσις ἐνυπάρχει, καὶ ἡ τοῦ ὄντος οὕτως ὥσπερ εἴπομεν· διὸ εἰκότως μὲν λέγουσιν, οὐκ ἀληθῆ δὲ λέγουσιν. οὕτω γὰρ ἁρμόττει μᾶλλον εἰπεῖν ἢ ὥσπερ Ἐπίχαρμος εἰς Ξενοφάνην. ἔτι δὲ πᾶσαν ὁρῶντες ταύτην κινουμένην τὴν φύσιν, κατὰ δὲ τοῦ μεταβάλλοντος οὐδὲν ἀληθευόμενον· περί γε τὸ πάντῃ πάντως μεταβάλλον οὐκ ἐνδέχεσθαι ἀληθεύειν. ἐκ γὰρ ταύτης τῆς ὑπολήψεως ἐξήνθησεν ἡ ἀκροτάτη δόξα τῶν εἰρημένων, ἡ τῶν φασκόντων ἡρακλειτίζειν, καὶ οἵαν Κρατύλος εἶχεν, ὃς τὸ τελευταῖον οὐδὲν ᾤετο δεῖν λέγειν ἀλλὰ τὸν δάκτυλον ἐκίνει μόνον, καὶ Ἡρακλείτῳ ἐπετίμα εἰπόντι ὅτι δὶς τῷ αὐτῷ ποταμῷ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι· αὐτὸς γὰρ ᾤετο οὐδ' ἅπαξ. ἡμεῖς δὲ καὶ πρὸς τοῦτον τὸν λόγον ἐροῦμεν, ὅτι τὸ μὲν μεταβάλλον ὅτε μεταβάλλει ἔχει τινὰ αὐτοῖς [ἀληθῆ] λόγον μὴ οἴεσθαι εἶναι. καίτοι ἔστι γ' ἀμφισβητήσιμον· τό τε γὰρ ἀποβάλλον ἔχει τι ἔτι τοῦ ἀποβαλλομένου, καὶ τοῦ γιγνομένου ἤδη ἀνάγκη τι εἶναι. ὅλως τε εἰ φθείρεται, ὑπάρξει τι ὄν· καὶ εἰ γίγνεται, ἐξ οὗ

33 ἔχῃ E ‖ ᾗ E: ἢ A^b ‖ 37 ἀθυμεῖν E et fort. Alex. ‖ 38 πετώμενα E ‖ 1010a, 4 οὕτως ὄντος ὡς προείπομεν Alex. ‖ εἰκότα Alex. ‖ 14 ὅτι add. A^b, om. E fort. recte ‖ 15 τούτων in τοῦτον corr. E ‖ 17 ἀληθῆ suspectum ‖ 18 ἔτι om. codd., ex Alex. p. 266, 4 addendum coni. Bonitz ‖ 19 ἤδη] δὴ Alex.

γίγνεται καὶ ὑφ᾽ οὗ γεννᾶται, ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ τοῦτο μὴ ἰέναι εἰς ἄπειρον. ἀλλὰ ταῦτα παρέντες ἐκεῖνα λέγωμεν, ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστι τὸ μεταβάλλειν κατὰ τὸ ποσὸν καὶ κατὰ τὸ ποιόν. κατὰ μὲν οὖν τὸ ποσὸν ἔστω μὴ μένον· ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶδος ἅπαντα γιγνώσκομεν. ἔτι δ᾽ ἄξιον ἐπιτιμῆσαι τοῖς οὕτως ὑπολαμβάνουσιν, ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν αἰσθητῶν ἐπὶ τῶν ἐλαττόνων τὸν ἀριθμὸν ἰδόντες οὕτως ἔχοντα περὶ ὅλου τοῦ οὐρανοῦ ὁμοίως ἀπεφήναντο. ὁ γὰρ περὶ ἡμᾶς τοῦ αἰσθητοῦ τόπος ἐν φθορᾷ καὶ γενέσει διατελεῖ μόνος ὤν· ἀλλ᾽ οὗτος οὐδὲν ὡς εἰπεῖν μόριον τοῦ παντός ἐστιν, ὥστε δικαιότερον ἂν δι᾽ ἐκεῖνα τούτων ἀπεψηφίσαντο ἢ διὰ ταῦτα ἐκείνων κατεψηφίσαντο. ἔτι δὲ δῆλον ὅτι καὶ πρὸς τούτους ταὐτὰ τοῖς πάλαι λεχθεῖσιν ἐροῦμεν· ὅτι γὰρ ἔστιν ἀκίνητός τις φύσις δεικτέον αὐτοῖς καὶ πειστέον αὐτούς. καίτοι συμβαίνει γε τοῖς ἅμα φάσκουσιν εἶναι καὶ μὴ εἶναι ἠρεμεῖν μᾶλλον φάναι πάντα ἢ κινεῖσθαι· οὐ γὰρ ἔστιν εἰς ὅ τι μεταβάλλει· ἅπαντα γὰρ ὑπάρχει πᾶσιν.

περὶ δὲ τῆς ἀληθείας, ὡς οὐ πᾶν τὸ φαινόμενον ἀλη- 1010b *θές, πρῶτον μὲν ὅτι οὐδ᾽ ἡ αἴσθησις ψευδὴς τοῦ γε ἰδίου ἐστίν, ἀλλ᾽ ἡ φαντασία οὐ ταὐτὸν τῇ αἰσθήσει. εἶτ᾽ ἄξιον θαυμάσαι εἰ τοῦτ᾽ ἀποροῦσι, πότερον τηλικαῦτά ἐστι τὰ μεγέθη καὶ τὰ χρώματα τοιαῦτα οἷα τοῖς ἄποθεν φαίνεται ἢ οἷα τοῖς ἐγγύθεν, καὶ πότερον οἷα τοῖς κάμνουσιν ἢ οἷα τοῖς ὑγιαίνουσιν, καὶ βαρύτερα πότερον ἃ τοῖς ἀσθενοῦσιν*

22 *ἰέναι* Bekk.: *εἶναι* codd. et Alex., quod defendit Bonitz ‖ 23 *τὸ αὐτὸ* E ‖ 29 *φορᾷ* E ‖ 30 *ὡς εἰπεῖν οὐδὲν* A^b ‖ 31 *ἂν*] *εἰ* A^b ‖ *τούτων* Sylb. Bekk.: *τοῦτον* A^bE ‖ 32 *ἢ* E Alex.: *εἰ* A^b ‖ 34 *πιστέον* E ‖ 35 *γε συμβαίνει* E ‖ 36 *φάναι ἢ κινεῖσθαι πάντα* A^b ‖ 37 *μεταβάλλειν* A^b fort. recte ‖ 1010b, 2 *μὲν* E Alex., *μέν γε* A^b Bekk. ‖ *τοῦ γε ἰδίου* A^b, *γε* om. E vulgo ‖ Bonitzius Alexandrum legisse putat *ὅτι οὐδ᾽ εἰ ἡ αἴσθησις μὴ ψευδὴς τοῦ ἰδίου ἐστίν, ἀλλ᾽ ἡ φαντασία* ‖ 3 *φαντασία — αἰσθήσει*] hoc contra Plat. Theaet. p. 152C, fort. *οὐ ταὐτὸν οὖσα* ‖ 7 *ὑγιαίνουσιν ἢ οἷα τοῖς κάμνουσιν* codd. Alex. vulg.: ipse dativos suum locum mutare volui ‖ 7 et 8 et 9 *ἃ* A^b: *οἷα* E

ἢ ἃ τοῖς ἰσχύουσιν, καὶ ἀληθῆ πότερον ἃ τοῖς καθεύδουσιν ἢ ἃ τοῖς ἐγρηγορόσιν. ὅτι μὲν γὰρ οὐκ οἴονταί γε, φανερόν· οὐδεὶς γοῦν ἐὰν ὑπολάβῃ νύκτωρ Ἀθήνησιν εἶναι ὢν ἐν Λιβύῃ, πορεύεται εἰς τὸ ᾠδεῖον. ἔτι δὲ περὶ τοῦ μέλλοντος, ὥσπερ καὶ Πλάτων λέγει, οὐ δήπου ὁμοίως κυρία ἡ τοῦ ἰατροῦ δόξα καὶ ἡ τοῦ ἀγνοοῦντος, οἷον περὶ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι ὑγιοῦς ἢ μὴ μέλλοντος. ἔτι δὲ ἐπ' αὐτῶν τῶν αἰσθήσεων οὐχ ὁμοίως κυρία ἡ τοῦ ἀλλοτρίου καὶ ἰδίου ἢ τοῦ πλησίον καὶ τοῦ αὐτῆς, ἀλλὰ περὶ μὲν χρώματος ὄψις οὐ γεῦσις, περὶ δὲ χυμοῦ γεῦσις οὐκ ὄψις· ὧν ἑκάστη ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ περὶ τὸ αὐτὸ οὐδέ ποτέ φησιν ἅμα οὕτω καὶ οὐχ οὕτως ἔχειν. ἀλλ' οὐδ' ἐν ἑτέρῳ χρόνῳ περί γε τὸ πάθος ἠμφισβήτησεν, ἀλλὰ περὶ τὸ ᾧ συμβέβηκε τὸ πάθος. λέγω δ' οἷον ὁ μὲν αὐτὸς οἶνος δόξειεν ἂν ἢ μεταβαλὼν ἢ τοῦ σώματος μεταβαλόντος ὁτὲ μὲν εἶναι γλυκὺς ὁτὲ δὲ οὐ γλυκύς· ἀλλ' οὐ τό γε γλυκὺ οἷόν ἐστιν ὅταν ᾖ, οὐδεπώποτε μετέβαλεν, ἀλλ' αἰεὶ ἀληθεύει περὶ αὐτοῦ, καὶ ἔστιν ἐξ ἀνάγκης τὸ ἐσόμενον γλυκὺ τοιοῦτον. καίτοι τοῦτο ἀναιροῦσιν οὗτοι οἱ λόγοι πάντες, ὥσπερ καὶ οὐσίαν μὴ εἶναι μηδενός, οὕτω μηδ' ἐξ ἀνάγκης μηδέν· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως καὶ ἄλλως ἔχειν, ὥστ' εἴ τι ἔστιν ἐξ ἀνάγκης, οὐχ ἕξει οὕτω τε καὶ οὐχ οὕτως. ὅλως τ' εἴ περ ἔστι τὸ αἰσθητὸν μόνον, οὐδὲν ἂν εἴη μὴ ὄντων τῶν ἐμψύχων· αἴσθησις γὰρ οὐκ ἂν εἴη. τὸ μὲν οὖν μηδὲ τὰ αἰσθήματα εἶναι ἴσως ἀληθὲς

8 *ἰσχυροῖς* A^b ‖ 9 *ἐγρηγόρωσιν* E ‖ *οὐκ οἴονται*] *οὐχ οἷόν τε* A^b ‖ 10 *ἐὰν ὑπολάβῃ* E: *ὑπολαβὼν* A^b ‖ *Ἀθήνησιν* E ‖ 11 *ᾠδεῖον*] E marg. m. pr. *τόπος Ἀθήνησι ἐν ᾧ οἱ κιθαρῳδοὶ ἠγωνίζοντο* | 12 cf. Plato Theaet. p. 178c et 171e ‖ 16 *καὶ*] *ἢ* Alex. ‖ 17 *οὐκ* A^b: *ἀλλ' οὐκ* E ‖ 18 *ὧν καὶ ἑκάστη* A^b ‖ *οὐδὲ πώποτε* A^b ‖ 20 *γε* E: *δὲ* A^b ‖ 22 *μεταβάλλων* A^b et fort. Alex., fort. *αὐτὸς μεταβαλὼν*, cf. Alex. p. 272, 19 ‖ *μεταβάλλοντος* A^b ‖ 23 *γε* E: *τε* A^b ‖ 24 *μετέβαλεν* E: *μεταβάλλει* A^b ‖ 26 *ἅπαντες* E vulgo ‖ 30 *οὕτω* E ‖ *ὅλως τ'* codd. et Alex. in lemmate: *ἄλλως* vel *ἄλλως τε* Alex. p. 274, 13 ‖ 32 *τὸ μὲν οὖν* — 1011a, 2 *ἧττον* quibus semet

(τοῦ γὰρ αἰσθανομένου πάθος τοῦτό ἐστι), τὸ δὲ τὰ ὑποκείμενα μὴ εἶναι, ἃ ποιεῖ τὴν αἴσθησιν, καὶ ἄνευ αἰσθήσεως ἀδύνατον. οὐ γὰρ δὴ ἥ γ' αἴσθησις αὐτὴ ἑαυτῆς ἐστίν, ἀλλ' ἔστι τι καὶ ἕτερον παρὰ τὴν αἴσθησιν, ὃ ἀνάγκη πρότερον εἶναι τῆς αἰσθήσεως· τὸ γὰρ κινοῦν τοῦ κινουμένου φύσει πρότερόν ἐστι. κἂν εἰ λέγεται πρὸς ἄλληλα ταῦτα, 1011a
οὐδὲν ἧττον.

6 εἰσὶ δέ τινες οἳ ἀποροῦσι καὶ τῶν ταῦτα πεπεισμένων καὶ τῶν τοὺς λόγους τούτους μόνον λεγόντων, [ζητοῦσι γὰρ] τίς ὁ κρίνων τὸν ὑγιαίνοντα καὶ ὅλως τὸν περὶ ἕκαστα κρινοῦντα ὀρθῶς. τὰ δὲ τοιαῦτα ἀπορήματα ὅμοιά ἐστι τῷ ἀπορεῖν πότερον καθεύδομεν νῦν ἢ ἐγρηγόραμεν. δύνανται δ' αἱ ἀπορίαι αἱ τοιαῦται πᾶσαι τὸ αὐτό. πάντων γὰρ λόγον ἀξιοῦσιν οὗτοι εἶναι· ἀρχὴν γὰρ ζητοῦσι, καὶ ταύτην δι' ἀποδείξεως λαμβάνειν, ἐπεὶ ὅτι γε πεπεισμένοι οὐκ εἰσί, φανεροί εἰσιν ἐν ταῖς πράξεσιν. ἀλλ' ὅπερ εἴπομεν, τοῦτο αὐτῶν τὸ πάθος ἐστίν· λόγον γὰρ ζητοῦσιν ὧν οὐκ ἔστι λόγος· ἀποδείξεως γὰρ ἀρχὴ οὐκ ἀπόδειξίς ἐστιν. οὗτοι μὲν οὖν ῥᾳδίως ἂν τοῦτο πεισθεῖεν· ἔστι γὰρ οὐ χαλεπὸν λαβεῖν· οἱ δ' ἐν τῷ λόγῳ τὴν βίαν μόνον ζητοῦντες ἀδύνατον ζητοῦσιν· ἐναντία γὰρ εἰπεῖν ἀξιοῦσιν, εὐθὺς ἐναντία λέγοντες. εἰ δὲ μή ἐστι πάντα πρός τι, ἀλλ' ἔνιά ἐστι καὶ αὐτὰ καθ' αὑτά, οὐκ ἂν εἴη πᾶν τὸ φαινόμενον ἀληθές· τὸ γὰρ

ipse corrigat philosophus postea addidisse videtur ‖ μηδὲ τὰ αἰσθήματα εἶναι scripsi collato Alex. p. 273, 18: μηδὲ τὰ αἰσθητὰ εἶναι A^b, μήτε τὰ αἰσθητὰ εἶναι μήτε τὰ αἰσθήματα E vulgo ‖ 34 καὶ quod est ante ἄνευ nescio an ante τὰ ὑποκείμενα transponendum sit ‖ 35 ἀδύνατον E Alex.: δύνατον A^b in initio versus nondum adiecto initiali α ‖ αὐτὴ ἑαυτῆς E: αὐτῆς A^b ‖ 1011a, 1 ἄλληλα E: ἄλλα A^b ‖ ταῦτα E: ταυτὰ A^b, ταῦτα αὐτὰ E ‖ 4 ζητοῦσι γὰρ seclusi, conf. Alex. 274, 4 ‖ 5 κρινοῦντα E: κρίνοντα A^b ‖ 8 αἱ τοιαῦται E Alex.: αὗται A^b ‖ 9 εἶναι οὗτοι E ‖ 10 ὅτι γε A^b: γε ὅτι E ‖ πεπεισμένοι οὐκ A^b: οὐ πεπ. E ‖ 12 γὰρ rectius abesse dixeris ‖ 15 μόνην A^b ‖ 16 post ἀξιοῦσι supplendum esse dicit Alexander περιαχθῆναι ‖ 18 πᾶν A^b: ἅπαν E

φαινόμενον τινί ἐστι φαινόμενον· ὥστε ὁ λέγων ἅπαντα τὰ φαινόμενα εἶναι ἀληθῆ, ἅπαντα ποιεῖ τὰ ὄντα πρός τι. διὸ καὶ φυλακτέον τοῖς τὴν βίαν ἐν τῷ λόγῳ ζητοῦσιν, ἅμα δὲ καὶ ὑπέχειν λόγον ἀξιοῦσιν, ὅτι οὐ τὸ φαινόμενόν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ φαινόμενον ᾧ φαίνεται καὶ ὅτε φαίνεται καὶ ᾗ καὶ ὥς. ἐὰν δ' ὑπέχωσι μὲν λόγον, μὴ οὕτω δ' ὑπέχωσι, συμβήσεται ἑαυτοῖς τἀναντία ταχὺ λέγειν. ἐνδέχεται γὰρ τῷ αὐτῷ κατὰ μὲν τὴν ὄψιν μέλι φαίνεσθαι, τῇ δὲ γεύσει μή, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν δυοῖν ὄντοιν μὴ ταὐτὰ ἑκατέρᾳ τῇ ὄψει, ἐὰν ὦσιν ἀνόμοιαι. ἐπεὶ πρός γε τοὺς διὰ τὰς πάλαι εἰρημένας αἰτίας τὸ φαινόμενον φάσκοντας ἀληθὲς εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο πάνθ' ὁμοίως εἶναι ψευδῆ καὶ ἀληθῆ· οὔτε γὰρ ἅπασι ταὐτὰ φαίνεσθαι οὔτε ταὐτῷ αἰεὶ ταὐτά, ἀλλὰ πολλάκις τἀναντία κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον (ἡ μὲν γὰρ ἁφὴ δύο λέγει ἐν τῇ ἐπαλλάξει τῶν δακτύλων, ἡ δ' ὄψις ἕν), ἀλλ' οὔ τοι τῇ αὐτῇ γε καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ αἰσθήσει καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ
1011b χρόνῳ, ὥστε τοῦτ' ἂν εἴη ἀληθές. ἀλλ' ἴσως διὰ τοῦτ' ἀνάγκη λέγειν τοῖς μὴ δι' ἀπορίαν ἀλλὰ λόγου χάριν λέγουσιν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀληθὲς τοῦτο, ἀλλὰ τούτῳ ἀληθές. καὶ ὥσπερ δὴ πρότερον εἴρηται, ἀνάγκη καὶ πρός τι ποιεῖν ἅπαντα καὶ πρὸς δόξαν καὶ αἴσθησιν, ὥστ' οὔτε γέγονεν οὔτ' ἔσται οὐδὲν μηδενὸς προδοξάσαντος. εἰ δὲ γέγονεν ἢ ἔσται, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἅπαντα πρὸς δόξαν. ἔτι εἰ ἕν, πρὸς ἓν ἢ πρὸς ὡρισμένον· καὶ εἰ ταὐτὸ καὶ ἥμισυ καὶ ἴσον,

26 τῶι αὐτῶι E: τὸ αὐτὸ A^b, τὸ αὐτὸ τῷ αὐτῷ fort. Alex. p. 278, 13 ‖ 28 ταῦθ' E ‖ ἀνόμοια ex ἀνόμοιαι corr. E ‖ 31 οὔτε — 34 ἕν parenthesi inclusit Bonitz, ut apodosis ab ἀλλ' οὔτε (34) inciperet, mihi quidem anakoluthia philosophus recta via deflexisse videtur ‖ φαίνεται Alex. ‖ 32 τῷ αὐτῷ ex Alex. restituit Bonitz: αὐτῷ E, ἑαυτῷ A^b, ταὐτῷ Ald. ‖ 33 ἐπαλλάξει A^b E: ὑπάρξει Ald. ‖ 34 οὔτε Alex., οὔ τι A^{b}E, οὔτοι coni. Bonitz ‖ γε om. Alex. ‖ 35 αἰσθήσει post αὐτῇ ponit Alex. ‖ 1011 b, 4 καὶ ante πρός τι om. A^b ‖ 5 οὐ γέγονεν A^b ‖ 7 fort. ἔτι εἴ ἐστι scil. πρὸς δόξαν ‖ 8 ἢ E: ᾖ A^b

ἀλλ' οὐ πρὸς τὸ διπλάσιόν γε τὸ ἴσον. πρὸς δὴ τὸ δοξάζον εἰ ταὐτὸ ἄνθρωπος καὶ τὸ δοξαζόμενον, οὐκ ἔσται ἄνθρωπος τὸ δοξάζον, ἀλλὰ τὸ δοξαζόμενον. εἰ δ' ἕκαστον ἔσται πρὸς τὸ δοξάζον, πρὸς ἄπειρα ἔσται τῷ εἴδει τὸ δοξάζον.

ὅτι μὲν οὖν βεβαιοτάτη δόξα πασῶν τὸ μὴ εἶναι ἀληθεῖς ἅμα τὰς ἀντικειμένας φάσεις, καὶ τί συμβαίνει τοῖς οὕτω λέγουσι, καὶ διὰ τί οὕτω λέγουσι, τοσαῦτα εἰρήσθω. ἐπεὶ δ' ἀδύνατον τὴν ἀντίφασιν ἅμα ἀληθεύεσθαι κατὰ τοῦ αὐτοῦ, φανερὸν ὅτι οὐδὲ τἀναντία ἅμα ὑπάρχειν ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ. τῶν μὲν γὰρ ἐναντίων θάτερον στέρησίς ἐστιν οὐχ ἧττον, οὐσίας δὲ στέρησις· ἡ δὲ στέρησις ἀπόφασίς ἐστιν ἀπό τινος ὡρισμένου γένους. εἰ οὖν ἀδύνατον ἅμα καταφάναι καὶ ἀποφάναι ἀληθῶς, ἀδύνατον καὶ τἀναντία ὑπάρχειν ἅμα, ἀλλ' ἢ πῇ ἄμφω, ἢ θάτερον μὲν πῇ θάτερον δὲ ἁπλῶς.

7 ἀλλὰ μὴν οὐδὲ μεταξὺ ἀντιφάσεως ἐνδέχεται εἶναι οὐδέν, ἀλλ' ἀνάγκη ἢ φάναι ἢ ἀποφάναι ἓν καθ' ἑνὸς ὁτιοῦν. δῆλον δὲ πρῶτον μὲν ὁρισαμένοις τί τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος. τὸ μὲν γὰρ λέγειν τὸ ὂν μὴ εἶναι ἢ τὸ μὴ ὂν εἶναι ψεῦδος, τὸ δὲ τὸ ὂν εἶναι καὶ τὸ μὴ ὂν μὴ εἶναι ἀληθές· ὥστε καὶ ὁ λέγων εἶναι ἢ μὴ ἀληθεύσει ἢ ψεύσεται· ἀλλ' οὔτε τὸ ὂν λέγεται μὴ εἶναι ἢ εἶναι οὔτε τὸ μὴ ὄν. ἔτι ἤτοι τὸ μεταξὺ ἔσται τῆς ἀντιφάσεως ὥσπερ τὸ φαιὸν μέλανος καὶ λευκοῦ, ἢ ὡς τὸ μηδέτερον ἀνθρώπου καὶ ἵππου. εἰ μὲν οὖν οὕτως, οὐκ ἂν μεταβάλλοι (ἐκ μὴ ἀγαθοῦ γὰρ

10 ἔστιν E ‖ 11 εἰ δὲ καθ' ἕκαστον Aᵇ Alex. ‖ 12 πρὸς ἄπειρα Aᵇ Alex. Bonitz: ἄπειρα E Bekk. ‖ 14 οὕτως E ‖ 15 διὰ τί E: ἂν Aᵇ ‖ 16 ἅμα ἀληθεύεσθαι Aᵇ: ἀλ. ἅμα E vulgo ‖ 19 οὐσίας δὲ στέρησις, ἡ δὲ στέρησις ἀπ. ex Alex restituit Bonitz: οὐσίας στέρησις ἡ δὲ στέρησις ἀπ. Aᵇ, οὐσίας δὲ στέρησις ἀπ. E ‖ 20 καὶ E: ἢ Aᵇ ‖ 22 μὲν om. Aᵇ Alex. ‖ 24 ἓν om. Aᵇ ‖ 26 τὸ μὴ ὂν] τοῦτο E ‖ 27 τὸ post δὲ om. E ‖ καὶ τὸ Aᵇ: τὸ δὲ E ‖ 28 καὶ ὁ λέγων τοῦτο ex Alex. p. 287, 1 restituit Bonitz, ἐκεῖνο λέγων Aᵇ, καὶ ὁ λέγων E ‖ 29 λέγει E ‖ εἶναι ἢ μὴ εἶναι Alex. p. 287, 7 ‖ 30 τὸ post ἤτοι add. Aᵇ, om. E ‖ ἔσται E: ἐστι Aᵇ 32 ἐκ μὴ ἀγαθοῦ — 33 ἀγαθόν interpolatoris esse videntur

εἰς ἀγαθὸν μεταβάλλει, ἢ ἐκ τούτου εἰς μὴ ἀγαθόν), νῦν δ' ἀεὶ φαίνεται. οὐ γάρ ἐστι μεταβολὴ ἀλλ' ἢ εἰς τὰ ἀντικείμενα καὶ μεταξύ. εἰ δ' ἔστι μεταξύ, καὶ οὕτως εἴη ἄν τις εἰς λευκὸν οὐκ ἐκ μὴ λευκοῦ γένεσις· νῦν δ' οὐχ ὁρᾶται. ἔτι πᾶν τὸ διανοητὸν καὶ νοητὸν ἡ διάνοια ἢ κατάφησιν ἢ ἀπόφησιν· τοῦτο δ' ἐξ ὁρισμοῦ δῆλον ὅταν ἀληθεύῃ ἢ ψεύδηται. ὅταν μὲν ὡδὶ συνθῇ φᾶσα ἢ ἀποφᾶσα, ἀληθεύει, ὅταν δὲ ὡδί, ψεύδεται. ἔτι παρὰ πάσας δεῖ εἶναι τὰς ἀντιφάσεις, εἰ μὴ λόγου ἕνεκα λέγεται· ὥστε καὶ οὔτε ἀληθεύσει τις οὔτ' οὐκ ἀληθεύσει. καὶ παρὰ τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν ἔσται, ὥστε καὶ παρὰ γένεσιν καὶ φθορὰν μεταβολή τις ἔσται. ἔτι ἐν ὅσοις γένεσιν ἡ ἀπόφασις τὸ ἐναντίον ἐπιφέρει, καὶ ἐν τούτοις ἔσται, οἷον ἐν ἀριθμοῖς οὔτε περιττὸς οὔτε οὐ περιττὸς ἀριθμός. ἀλλ' ἀδύνατον· ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ δὲ δῆλον. ἔτι εἰς ἄπειρον βαδιεῖται, καὶ οὐ μόνον ἡμιόλια τὰ ὄντα ἔσται ἀλλὰ πλείω. πάλιν γὰρ ἔσται ἀποφῆσαι τοῦτο πρὸς τὴν φάσιν καὶ τὴν ἀπόφασιν, καὶ τοῦτ' ἔσται τι· ἡ γὰρ οὐσία ἐστί τις αὐτοῦ ἄλλη. ἔτι ὅταν ἐρομένου εἰ λευκόν ἐστιν εἴπῃ ὅτι οὔ, οὐδὲν ἄλλο ἀποπέφακεν ἢ τὸ εἶναι· ἀπόφασις δὲ τὸ μὴ εἶναι. ἐλήλυθε δ' ἐνίοις αὕτη ἡ δόξα ὥσπερ καὶ ἄλλαι τῶν παραδόξων· ὅταν γὰρ λύειν μὴ δύνωνται λόγους ἐριστικούς, ἐνδόντες τῷ λόγῳ σύμφασιν ἀληθὲς εἶναι τὸ συλλογισθέν. οἱ μὲν οὖν διὰ τοιαύτην αἰτίαν λέγουσιν, οἱ δὲ διὰ τὸ πάντων ζητεῖν λόγον. ἀρχὴ δὲ πρὸς ἅπαντας τούτους ἐξ ὁρισμοῦ. ὁρισμὸς δὲ γίγνεται ἐκ τοῦ

34 *ἀεὶ* om. A^b ‖ *μεταβολὴ* ex *μεταβάλλειν* ut videtur corr. E ‖ 35 *καὶ μεταξὺ*] *ἢ τὰ μεταξὺ* fort. Alex. ‖ *οὕτως εἴη ἄν τις* E: *οὕτως ἢ ἡ ἀντίφασις* A^b, *οὕτως ἡ ἀντίφασις· εἴη ἄν τις* Alex. ‖ 1012a, 2 modo *καὶ* modo *τε καὶ* Alex. ‖ 6 *λέγηται* A^b ‖ 7 *καὶ παρὰ τὸ μὴ ὂν* Alex. ‖ 8 fort. *ἔσται τι* ‖ 12 *τὰ ὄντα* E: *ταῦτα* A^b ‖ 13 *τοῦτο* E: *τοῦ* A^b ‖ 15 *ἄλλη*] fort. add. Alex. p. 291, 29 *καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον* ‖ *ἐρωμένου* E ‖ *εἰ* om. A^b ‖ 16 *ἄλλο* om. A^b ‖ *ἀποπέφακεν* scripsi: *ἀποπέφυκεν* A^bE, *ἀπέφηνεν* S, *ἀποφάσκει* interpr. Alex. ‖ 18 *καὶ αἱ ἄλλαι* E ‖ *γὰρ* om. A^b ‖ 21 *λόγον ζητεῖν* E

σημαίνειν τι ἀναγκαῖον εἶναι αὐτούς· ὁ γὰρ λόγος, οὗ τὸ ὄνομα σημεῖον, ὁρισμὸς γίγνεται. ἔοικε δ' ὁ μὲν Ἡρακλείτου λόγος, λέγων πάντα εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ἅπαντα ἀληθῆ ποιεῖν, ὁ δ' Ἀναξαγόρου εἶναί τι μεταξὺ τῆς ἀντιφάσεως, ὥστε πάντα ψευδῆ· ὅταν γὰρ μιχθῇ, οὔτ' ἀγαθὸν οὔτ' οὐκ ἀγαθὸν τὸ μῖγμα, ὥστ' οὐδὲν εἰπεῖν ἀληθές.

8 διωρισμένων δὲ τούτων φανερὸν ὅτι καὶ τὰ μοναχῶς λεγόμενα καὶ κατὰ πάντων ἀδύνατον ὑπάρχειν, ὥσπερ τινὲς λέγουσιν, οἱ μὲν οὐδὲν φάσκοντες ἀληθὲς εἶναι (οὐδὲν γὰρ κωλύειν φασὶν οὕτως ἅπαντα εἶναι ὥσπερ τὸ τὴν διάμετρον σύμμετρον εἶναι), οἱ δὲ πάντ' ἀληθῆ. σχεδὸν γὰρ οὗτοι οἱ λόγοι οἱ αὐτοὶ τῷ Ἡρακλείτου· ὁ γὰρ λέγων ὅτι πάντ' ἀληθῆ καὶ [πάντα] ψευδῆ, καὶ χωρὶς λέγει τῶν λόγων ἑκάτερον τούτων, ὥστ' εἴπερ ἀδύνατα ἐκεῖνα, καὶ ταῦτ' ἀδύνατον εἶναι. ἔτι δὲ φανερῶς ἀντιφάσεις εἰσὶν ἃς οὐχ οἷόν τε ἅμα ἀληθεῖς εἶναι. οὐδὲ δὴ ψευδεῖς πάσας· καίτοι δόξειέ γ' ἂν μᾶλλον ἐνδέχεσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων. ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας τοὺς τοιούτους λόγους αἰτεῖσθαι δεῖ, καθάπερ ἐλέχθη καὶ ἐν τοῖς ἐπάνω λόγοις, οὐχὶ εἶναί τι ἢ μὴ εἶναι ἀλλὰ σημαίνειν τι, ὥστ' ἐξ ὁρισμοῦ διαλεκτέον λαβόντα τί σημαίνει τὸ ψεῦδος ἢ τὸ ἀληθές. εἰ δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ τὸ ἀληθὲς [φάναι ἢ] ἀποφάναι ψεῦδός ἐστιν, ἀδύνατον πάντα ψευδῆ εἶναι· ἀνάγκη γὰρ τῆς ἀντιφάσεως

24 γίνεται E: ἔσται A^b ‖ 27 ὥστε om. A^b ‖ 30 τὰ κατὰ Alex. Bekk., τὰ om. A^{b}E ‖ 31 εἶναι ἀληθές Alex. ‖ 32 κωλύειν E: κωλύει A^b ‖ ὥσπερ] ὡς Alex. ‖ 33 εἶναι σύμμετρον Alex. ‖ 34 οὗτοι οἱ] αὐτοῖς οἱ E, οἱ τοιοῦτοι Alex. ‖ τῷ τοῦ Ἡρακλείδου A^b, τῷ τοῦ Ἡρακλείτου Alex., τοῦ om. E ‖ 35 πάντα seclusi ‖ 1012b, 3 δὴ] δεῖ E ‖ 4 γ' om. A^b Alex. ‖ 5 πάντας A^b ‖ 6 οὐχὶ E Alex.: οὐκ A^b ‖ 7 λαβόντα A^b: λαβόντας E vulgo ‖ 8 σημαίνειν E ‖ εἰ δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ τὸ ἀληθὲς φάναι ἢ ἀποφάναι ψεῦδός ἐστιν A^{b}E Alex., nisi quod ἢ ante τὸ om. A^b, εἰ δὲ μηδὲν ἄλλο τὸ ἀληθὲς ἢ φάναι ἢ ἀποφάναι καὶ τὸ ψεῦδός ἐστιν γρ. Alex., εἰ δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ φάναι ἢ ἀποφάναι τὸ ἀληθὲς ἢ ψεῦδός ἐστιν coni. Bonitz, nos φάναι ἢ secludere satis habuimus

θάτερον εἶναι μόριον ἀληθές. ἔτι εἰ πᾶν ἢ φάναι ἢ ἀποφάναι ἀναγκαῖον, ἀδύνατον ἀμφότερα ψευδῆ εἶναι· θάτερον γὰρ μέρος τῆς ἀντιφάσεως ψεῦδός ἐστιν. συμβαίνει δὴ καὶ τὸ θρυλλούμενον πᾶσι τοῖς τοιούτοις λόγοις, αὐτοὺς ἑαυτοὺς ἀναιρεῖν. ὁ μὲν γὰρ πάντα ἀληθῆ λέγων καὶ τὸν ἐναντίον ἑαυτοῦ λόγον ἀληθῆ ποιεῖ, ὥστε τὸν αὑτοῦ οὐκ ἀληθῆ (ὁ γὰρ ἐναντίος οὔ φησιν αὐτὸν ἀληθῆ), ὁ δὲ πάντα ψευδῆ καὶ αὐτὸς ἑαυτόν. ἐὰν δ' ἐξαιρῶνται ὁ μὲν τὸν ἐναντίον ὡς οὐκ ἀληθὴς μόνος ἐστίν, ὁ δὲ τὸν αὐτὸς αὑτοῦ ὡς οὐ ψευδής, οὐδὲν ἧττον ἀπείρους συμβαίνει αὐτοῖς αἰτεῖσθαι λόγους ἀληθεῖς καὶ ψευδεῖς· ὁ γὰρ λέγων τὸν ἀληθῆ λόγον ἀληθῆ ἀληθής, τοῦτο δ' εἰς ἄπειρον βαδιεῖται. φανερὸν δ' ὅτι οὐδ' οἱ πάντα ἠρεμεῖν λέγοντες ἀληθῆ λέγουσιν, οὐδ' οἱ πάντα κινεῖσθαι. εἰ μὲν γὰρ ἠρεμεῖ πάντα, αἰεὶ ταὐτὰ ἀληθῆ καὶ ψευδῆ ἔσται, φαίνεται δὲ τοῦτο μεταβάλλον· ὁ γὰρ λέγων ποτὲ αὐτὸς οὐκ ἦν καὶ πάλιν οὐκ ἔσται. εἰ δὲ πάντα κινεῖται, οὐδὲν ἔσται ἀληθές· πάντα ἄρα ψευδῆ. ἀλλὰ δέδεικται ὅτι ἀδύνατον. ἔτι τὸ ὂν ἀνάγκη μεταβάλλειν· ἔκ τινος γὰρ εἴς τι ἡ μεταβολή. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ πάντα ἠρεμεῖ ἢ κινεῖται ποτέ, αἰεὶ δ' οὐδέν· ἔστι γάρ τι ὃ αἰεὶ κινεῖ τὰ κινούμενα, καὶ τὸ πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον αὐτό.

Δ.

Ἀρχὴ λέγεται ἡ μὲν ὅθεν ἄν τις τοῦ πράγματος κινηθείη πρῶτον, οἷον τοῦ μήκους καὶ ὁδοῦ ἐντεῦθεν μὲν αὕτη

13 μόριον A^b^ ‖ 14 θρυλούμενον E ‖ 15 τὸ A^b^ ‖ 17 ἐναντίος ὅν φησιν αὐτὸς εἶναι ἀληθῆ ἐκεῖνός φησι μὴ εἶναι ἀληθῆ A^b^ ‖ 19 ἐστιν om. A^b^ ‖ τὸν αὐτὸς αὐτοῦ E, τὸν αὐτοῦ A^b^ ‖ 20 ἀπείρου A^b^ ‖ 21 ἀληθῆ λόγον ἀληθής omisso altero ἀληθῆ A^b^ ‖ 22 ἀληθής ἐστιν Alex. ‖ φανερὸν — 31 αὐτὸ in nonnullis libris defuisse docet Alex. ‖ 24 ἠρεμεῖ καὶ ἀεὶ A^b^ ‖ 28 ἀνάγκη τὸ ὂν E ‖ 29 εἴστι E, ἐστιν A^b^ ‖ 30 κινεῖται, ποτὲ δὲ A^b^ E Bekk., δὲ om. Alex. Bonitz ‖ τι ὃ E: τιν' ἃ A^b^ ‖ κινεῖ τὰ E: κινεῖται A^b^ ‖ 31 πρώτως γρ. E ‖ αὐτό E: αὐτὸ ἀρχὴ λέγεται A^b^, dein in initio alterius libri denuo Ἀρχὴ λέγεται ‖ 34 sqq. liber quartus meta-

ἀρχή, ἐξ ἐναντίας δ' ἑτέρα· ἡ δὲ ὅθεν ἂν κάλλιστα ἕκαστον 1013a *γένοιτο, οἷον καὶ μαθήσεως οὐκ ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ τῆς τοῦ πράγματος ἀρχῆς ἐνίοτε ἀρκτέον, ἀλλ' ὅθεν ῥᾷστ' ἂν μάθοι· ἡ δὲ ὅθεν πρῶτον γίγνεται ἐνυπάρχοντος, οἷον ὡς πλοίου τρόπις καὶ οἰκίας θεμέλιος, καὶ τῶν ζῴων οἱ μὲν καρδίαν οἱ δ' ἐγκέφαλον οἱ δ' ὅ τι ἂν τύχωσι τοιοῦτον ὑπολαμβάνουσιν· ἡ δὲ ὅθεν γίγνεται πρῶτον μὴ ἐνυπάρχοντος καὶ ὅθεν πρῶτον ἡ κίνησις πέφυκεν ἄρχεσθαι καὶ ἡ μεταβολή, οἷον τὸ τέκνον ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς καὶ ἡ μάχη ἐκ τῆς λοιδορίας· ἡ δὲ οὗ κατὰ προαίρεσιν κινεῖται τὰ κινούμενα καὶ μεταβάλλει τὰ μεταβάλλοντα, ὥσπερ αἵ τε κατὰ πόλεις ἀρχαὶ καὶ αἱ δυναστεῖαι καὶ αἱ βασιλεῖαι καὶ τυραννίδες ἀρχαὶ λέγονται καὶ αἱ τέχναι, καὶ τούτων αἱ ἀρχιτεκτονικαὶ μάλιστα. ἔτι ὅθεν γνωστὸν τὸ πρᾶγμα πρῶτον καὶ αὕτη ἀρχὴ λέγεται τοῦ πράγματος, οἷον τῶν ἀποδείξεων αἱ ὑποθέσεις. ἰσαχῶς δὲ καὶ τὰ αἴτια λέγεται· πάντα γὰρ τὰ αἴτια ἀρχαί. πασῶν μὲν οὖν κοινὸν τῶν ἀρχῶν τὸ πρῶτον εἶναι ὅθεν ἢ ἔστιν ἢ γίγνεται ἢ γιγνώσκεται· τούτων δὲ αἱ μὲν ἐνυπάρχουσαί εἰσιν αἱ δὲ ἐκτός. διὸ ἥ τε φύσις ἀρχὴ καὶ τὸ στοιχεῖον καὶ ἡ διάνοια καὶ προαίρεσις καὶ οὐσία καὶ τὸ οὗ ἕνεκα· πολλῶν γὰρ καὶ τοῦ γνῶναι καὶ τῆς κινήσεως ἀρχὴ τἀγαθὸν καὶ τὸ καλόν.*

2 *αἴτιον λέγεται ἕνα μὲν τρόπον ἐξ οὗ γίγνεταί τι ἐν-*

physicorum in indice Diogeniano V 27 separatim (cf. 1017b, 9) sub titulo *περὶ τῶν ποσαχῶς λεγομένων* recensetur et iam ante libros de gener. (v. p. 336b, 29) scriptus est. vide tamen 1004a, 22 || 1013a, 1 *γένοιτο ἕκαστον* A^b: *ἕκαστον γένοιτο* E || 4 *οἷον ὡς*] easdem particulas coniunctas habes p. 818a, 22 || 8 *καὶ ἡ* E Alex.: *ἡ* om. A^b || 10 fort. *κινεῖται πρῶτον* || 14 *ἔτι* E: *ἀρχὴ λέγεται ἔτι* A^b || 15 post *καὶ* add. *γὰρ* A^b || 17. 18 *τῶν ἀρχῶν κοινὸν* A^b || 21 *καὶ πρ.* E: *καὶ ἡ πρ.* A^b Alex., aut hic articulus omittendus aut ante *οὐσία* adiciendus fuit || *ἡ οὐσία* fort. Alex. p. 305, 20 || 23 *καλόν* Alex.: *κακὸν* A^b E et *γρ.* Alex. || 24—1014a, 25 ad verbum fere congruunt cum phys. II 3 || 24 *αἴτιον δὲ λέγε-*

ὑπάρχοντος, οἷον ὁ χαλκὸς τοῦ ἀνδριάντος καὶ ὁ ἄργυρος τῆς φιάλης καὶ τὰ τούτων γένη· ἄλλον δὲ τὸ εἶδος καὶ τὸ παράδειγμα, τοῦτο δ᾽ ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι, καὶ τὰ τούτου γένη, οἷον τοῦ διὰ πασῶν τὰ δύο πρὸς ἓν καὶ ὅλως ὁ ἀριθμός, καὶ τὰ μέρη τὰ ἐν τῷ λόγῳ· ἔτι ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἡ πρώτη ἢ τῆς ἠρεμήσεως, οἷον ὁ βουλεύσας αἴτιος καὶ ὁ πατὴρ τοῦ τέκνου, καὶ ὅλως τὸ ποιοῦν τοῦ ποιουμένου καὶ τὸ μεταβλητικὸν τοῦ μεταβάλλοντος· ἔτι ὡς τὸ τέλος· τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τὸ οὗ ἕνεκα, οἷον τοῦ περιπατεῖν ἡ ὑγίεια. διὰ τί γὰρ περιπατεῖ; φαμέν, ἵνα ὑγιαίνῃ, καὶ εἰπόντες οὕτως οἰόμεθα ἀποδεδωκέναι τὸ αἴτιον. καὶ ὅσα δὴ κινήσαντος ἄλλου μεταξὺ γίγνεται τοῦ τέλους, οἷον τῆς
1013b *ὑγιείας ἡ ἰσχνασία ἢ ἡ κάθαρσις ἢ τὰ φάρμακα ἢ τὰ ὄργανα· πάντα γὰρ ταῦτα τοῦ τέλους ἕνεκά ἐστι, διαφέρει δ᾽ ἀλλήλων ὡς ὄντα τὰ μὲν ὄργανα τὰ δ᾽ ἔργα. τὰ μὲν οὖν αἴτια σχεδὸν τοσαυταχῶς λέγεται, συμβαίνει δὲ πολλαχῶς λεγομένων τῶν αἰτίων καὶ πολλὰ τοῦ αὐτοῦ αἴτια εἶναι οὐ κατὰ συμβεβηκός, οἷον τοῦ ἀνδριάντος καὶ ἡ ἀνδριαντοποιικὴ καὶ ὁ χαλκὸς οὐ καθ᾽ ἕτερόν τι ἀλλ᾽ ᾗ ἀνδριάς· ἀλλ᾽ οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς ὕλη τὸ δ᾽ ὡς ὅθεν ἡ κίνησις. καὶ ἀλλήλων αἴτια, οἷον τὸ πονεῖν τῆς εὐεξίας καὶ αὕτη τοῦ πονεῖν· ἀλλ᾽ οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς τέλος τὸ δ᾽ ὡς ἀρχὴ κινήσεως. ἔτι δὲ ταὐτὸ ἐνίοτε τῶν ἐναντίων ἐστίν· ὃ γὰρ παρὸν αἴτιον τουδί, τοῦτ᾽*

ται E, *δὲ* om. A^b ‖ 25 *ὁ* post *οἷον* om. A^b ‖ 27 *ὁ* om. A^b ‖ *ὁ* ante *τοῦ* add. phys. ‖ 28 *τούτου* A^b E Alex. phys.: *τούτων* Bekk. ‖ *τὰ* E: *τὸ* A^b ‖ 31 *ὁ βουλεύσας αἴτιος καὶ* quae Alex. non interpretatur dubito an eicienda sint; habent tamen codd. hic et in phys. ‖ 32 *μεταβαλλομένου* Alex. et phys. ‖ 34 *ὑγιαίνει* E ‖ 1013b, 3 *τὰ μὲν ὄργανα τὰ δ᾽ ἔργα* A^b: *τὰ μὲν ὡς ὄργανα τὰ δ᾽ ὡς ἔργα* E, *τὰ μὲν ἔργα τὰ δ᾽ ὄργανα* phys. et fort. Alex. ‖ 6 *οὐ*] *καθ᾽ αὑτὰ καὶ οὐ* Alex. ‖ *ἀνδριαντοιητικὴ* A^b ‖ 9 *ἔστι δέ τινα καὶ ἀλλ.* phys. ‖ *πονεῖν αἴτιον τῆς* A^b ‖ 12 *ἐνίοτε* E, om. A^b et fort. Alex., item om. phys. ‖ post *ἐστίν* add. *αἴτιον* phys.

ἀπὸν αἰτιώμεθα ἐνίοτε τοῦ ἐναντίου, οἷον τὴν ἀπουσίαν τοῦ κυβερνήτου τῆς τοῦ πλοίου ἀνατροπῆς, οὗ ἦν ἡ παρουσία αἰτία τῆς σωτηρίας· ἄμφω δέ, καὶ ἡ παρουσία καὶ ἡ στέρησις, αἴτια ὡς κινοῦντα. ἅπαντα δὲ τὰ νῦν εἰρημένα αἴτια εἰς τέτταρας τρόπους πίπτει τοὺς φανερωτάτους. τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖα τῶν συλλαβῶν καὶ ἡ ὕλη τῶν σκευαστῶν καὶ τὸ πῦρ καὶ ἡ γῆ καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τῶν σωμάτων καὶ τὰ μέρη τοῦ ὅλου καὶ αἱ ὑποθέσεις τοῦ συμπεράσματος ὡς τὸ ἐξ οὗ αἰτιά ἐστιν· τούτων δὲ τὰ μὲν ὡς τὸ ὑποκείμενον, οἷον τὰ μέρη, τὰ δὲ ὡς τὸ τί ἦν εἶναι, τό τε ὅλον καὶ ἡ σύνθεσις καὶ τὸ εἶδος. τὸ δὲ σπέρμα καὶ ὁ ἰατρὸς καὶ ὁ βουλεύσας καὶ ὅλως τὸ ποιοῦν, πάντα ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἢ στάσεως. τὰ δ' ἄλλα ὡς τὸ τέλος καὶ τἀγαθὸν τῶν ἄλλων· τὸ γὰρ οὗ ἕνεκα βέλτιστον καὶ τέλος τῶν ἄλλων ἐθέλει εἶναι· διαφερέτω δὲ μηδὲν εἰπεῖν αὐτὸ ἀγαθὸν ἢ φαινόμενον ἀγαθόν. τὰ μὲν οὖν αἴτια ταῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστι τῷ εἴδει, τρόποι δὲ τῶν αἰτίων ἀριθμῷ μέν εἰσι πολλοί, κεφαλαιούμενοι δὲ καὶ οὗτοι ἐλάττους. λέγεται γὰρ αἴτια πολλαχῶς καὶ αὐτῶν τῶν ὁμοειδῶν προτέρως καὶ ὑστέρως ἄλλο ἄλλου, οἷον ὑγιείας ὁ ἰατρὸς καὶ ὁ τεχνίτης, καὶ τοῦ διὰ πασῶν τὸ διπλάσιον καὶ ἀριθμός, καὶ αἰεὶ τὰ περιέχοντα ὁτιοῦν τῶν καθ' ἕκαστα. ἔτι δ' ὡς τὸ συμβεβηκὸς καὶ τὰ τούτων γένη, οἷον ἀνδριάντος ἄλλως Πολύκλειτος καὶ ἄλλως ἀνδριαντοποιός, ὅτι συμβέβηκε τῷ ἀν-

13 ἀπὸν E Alex. phys.: αὐτὸ A^b ‖ αἰτιόμεθα A^b ‖ 14 τῆς τοῦ πλοίου ἀνατροπῆς phys., τοῦ πλοίου om. A^bE ‖ 15 δὲ τὸ αὐτὸ καὶ A^b ‖ 16 δὲ καὶ τὰ A^b fortasse recte, cf. Studia p. 35 ‖ 17 τρόπους A^bE, τόπους phys. ‖ 19 πάντα om. A^b ‖ 20 ὑποθέσεις A^bE Alex. phys.: προτάσεις H^b ‖ 25 δ' ἄλλα E phys.: ἄλλα om. A^b Alex. ‖ 27 ἐθέλειν A^b ‖ εἰπεῖν αὐτὸ phys.: αὐτὸ εἰπεῖν E A^b Alex. ‖ εἰπεῖν ἢ E ‖ 28 οὖν om. A^b ‖ 30 λέγονται A^b ‖ 31 τὰ αἴτια Alex. et phys. ‖ 32 ἄλλου ἄλλο A^b ‖ ὁ ante ἰατρὸς add. A^bE, om. phys. ‖ ὁ post καὶ add. A^b, om. E et phys. ‖ 33 ὁ ἀριθμός phys. ‖ 34 ὁτιοῦν τῶν] πρὸς τὸ Alex. et phys. ‖ ἕκαστον A^b ‖ 36 καὶ ὅτι A^b

1014a *δριαντοποιῷ Πολυκλείτῳ εἶναι· καὶ τὰ περιέχοντα δὲ τὸ συμβεβηκός, οἷον ἄνθρωπος αἴτιος ἀνδριάντος, ἢ καὶ ὅλως ζῷον, ὅτι ὁ Πολύκλειτος ἄνθρωπος, ὁ δ᾽ ἄνθρωπος ζῷον. ἔστι δὲ καὶ τῶν συμβεβηκότων ἄλλ᾽ ἄλλων πορρώτερον καὶ ἐγγύτερον, οἷον εἰ ὁ λευκὸς καὶ ὁ μουσικὸς αἴτιος λέγοιτο τοῦ ἀνδριάντος, ἀλλὰ μὴ μόνον Πολύκλειτος ἢ ἄνθρωπος. [παρὰ] πάντα δὲ καὶ τὰ οἰκείως λεγόμενα καὶ τὰ κατὰ συμβεβηκὸς τὰ μὲν ὡς δυνάμενα λέγεται τὰ δ᾽ ὡς ἐνεργοῦντα, οἷον τοῦ οἰκοδομεῖσθαι οἰκοδόμος ἢ οἰκοδομῶν οἰκοδόμος. ὁμοίως δὲ λεχθήσεται καὶ ἐφ᾽ ὧν αἴτια τὰ αἴτια τοῖς εἰρημένοις, οἷον τοῦδε τοῦ ἀνδριάντος ἢ ἀνδριάντος ἢ ὅλως εἰκόνος, καὶ χαλκοῦ τοῦδε ἢ χαλκοῦ ἢ ὅλως ὕλης· καὶ ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων ὡσαύτως. ἔτι δὲ συμπλεκόμενα καὶ ταῦτα κἀκεῖνα λεχθήσεται, οἷον οὐ Πολύκλειτος οὐδὲ ἀνδριαντοποιός, ἀλλὰ Πολύκλειτος ἀνδριαντοποιός. ἀλλ᾽ ὅμως ἅπαντά γε ταῦτ᾽ ἐστὶ τὸ μὲν πλῆθος ἕξ, λεγόμενα δὲ διχῶς· ἢ γὰρ ὡς τὸ καθ᾽ ἕκαστον, ἢ ὡς τὸ γένος αὐτοῦ, ἢ ὡς τὸ συμβεβηκός, ἢ ὡς τὸ γένος τοῦ συμβεβηκότος, ἢ ὡς συμπλεκόμενα ταῦτα, ἢ ὡς ἁπλῶς λεγόμενα, πάντα δὲ ὡς ἐνεργοῦντα ἢ κατὰ δύναμιν. διαφέρει δὲ τοσοῦτον, ὅτι τὰ μὲν ἐνεργοῦντα καὶ τὰ καθ᾽ ἕκαστον ἅμα ἔστι καὶ οὐκ ἔστιν αὐτά τε καὶ ὧν αἴτια, οἷον ὅδε ὁ ἰατρεύων τῷδε τῷ ὑγιαζομένῳ, καὶ ὅδε ὁ οἰκοδόμος τῷδε τῷ οἰκοδομουμένῳ, τὰ*

1014a, 1 *τὸ Πολυκλ.* phys. 195a, 35 ‖ 2 *οἷον εἰ* A^b phys. ‖ *ἢ* E: *εἴη ἢ* A^b phys. ‖ *καὶ* om. phys. ‖ 3 *ὅτι — ζῷον* om. phys. ‖ 4 *ἄλλ᾽* E: *ἄλλα* A^b ‖ *πορρώτερον καὶ ἐγγύτερον* E phys.: *πορρώτερα καὶ ἐγγύτερα* A^b ‖ 5 *καὶ ὁ μουσικὸς* om. cod. E in phys. 195b, 2 ‖ *λέγοιτο*] *οἴοιτο* A^b ‖ 6 *ἀλλὰ — ἄνθρωπος* om. phys. ‖ 7 *παρὰ* om. phys. Bonitz ‖ 9 *οἷον τὸ τοῦ* A^b ‖ 11 *τουδὶ* phys. ‖ *ἢ ἀνδρ.*] *ἤ ἀνδρ.* A^b ‖ *ἢ καὶ ὅλως* phys. ‖ 12 *καὶ* A^b: *ἢ* E ‖ *ἤ χαλκοῦ* A^b ‖ 16 *πάντα ταῦτα* Alex., *γε* om. etiam phys. ‖ 17 *αὐτοῦ*] *τοῦ καθ᾽ αὑτὰ* A^b, *ἢ ὡς τὸ γ. αὐτοῦ* om. E, *αὐτοῦ* om. phys. ‖ 19 *ἢ ὡς ἁπλῶς* A^bE phys.: *ὡς* om. edd. ‖ *πάντα δὲ ἢ* A^b phys., *ἔτι ὡς* E ‖ 22 *αὐτά τε* om. A^b Alex. phys. ‖ *ὁ* om. A^b

δὲ κατὰ δύναμιν οὐκ αἰεί· φθείρεται γὰρ οὐχ ἅμα ἡ οἰκία καὶ ὁ οἰκοδόμος.

3 *στοιχεῖον λέγεται ἐξ οὗ σύγκειται πρώτου ἐνυπάρχοντος, ἀδιαιρέτου τῷ εἴδει εἰς ἕτερον εἶδος, οἷον φωνῆς στοιχεῖα ἐξ ὧν σύγκειται ἡ φωνὴ καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται ἔσχατα, ἐκεῖνα δὲ μηκέτ᾽ εἰς ἄλλας φωνὰς ἑτέρας τῷ εἴδει αὐτῶν. ἀλλὰ κἂν διαιρῆται, τὰ μόρια ὁμοειδῆ, οἷον ὕδατος τὸ μόριον ὕδωρ, ἀλλ᾽ οὐ τῆς συλλαβῆς. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τῶν σωμάτων στοιχεῖα λέγουσιν οἱ λέγοντες, εἰς ἃ διαιρεῖται τὰ σώματα ἔσχατα, ἐκεῖνα δὲ μηκέτ᾽ εἰς ἄλλα εἴδει διαφέροντα· καὶ εἴτε ἓν εἴτε πλείω τὰ τοιαῦτα, ταῦτα στοιχεῖα λέγουσιν. παραπλησίως δὲ καὶ τὰ τῶν διαγραμμάτων στοιχεῖα λέγεται, καὶ ὅλως τὰ τῶν ἀποδείξεων· αἱ γὰρ πρῶται ἀποδείξεις καὶ ἐν πλείοσιν ἀποδείξεσιν ἐνυπάρχουσαι, αὗται στοιχεῖα τῶν ἀποδείξεων λέγονται· εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι συλλογισμοὶ οἱ πρῶτοι ἐκ τῶν τριῶν δι᾽ ἑνὸς μέσου. καὶ μεταφέροντες δὲ στοιχεῖον καλοῦσιν ἐντεῦθεν, ὃ ἂν ἓν ὂν καὶ μικρὸν ἐπὶ πολλὰ ᾖ χρήσιμον· διὸ καὶ τὸ μικρὸν καὶ ἁπλοῦν καὶ ἀδιαίρετον στοιχεῖον λέγεται. ὅθεν ἐλήλυθε τὰ μάλιστα καθόλου στοιχεῖα εἶναι, ὅτι ἕκαστον αὐτῶν ἓν ὂν καὶ ἁπλοῦν ἐν πολλοῖς ὑπάρχει ἢ πᾶσιν ἢ ὅτι πλείστοις· διὸ καὶ τὸ ἓν καὶ τὴν στιγμὴν ἀρχάς τισι δοκεῖν εἶναι. ἐπεὶ οὖν τὰ καλούμενα γένη καθόλου καὶ ἀδιαίρετα (οὐ γάρ ἐστι λόγος αὐτῶν), στοιχεῖα τὰ γένη λέγουσί τινες, καὶ μᾶλλον ἢ τὴν διαφοράν,*

26 *ἐνυπάρχοντας* E ‖ 27 *εἰς ἕτερον εἶδος* om. Alex., *ἀδιαιρέτου τ. ε. εἰς ἕτερον εἶδος* et *ἀδιαιρέτου εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος* *γρ.* Alex. ‖ 28 *διαιρεῖ* E ‖ 30 *κἂν* E: *ἂν καὶ* A^b ‖ 32 *οἱ λέγοντες* non legisse videtur Alex. ‖ 34 *διαφέροντα σώματα καὶ* E, *σώματα* om. A^b ‖ 1014 b, 2 *ἐκ τῶν τριῶν* E, *τῶν τριῶν* Alex., *ἐκ τῶν τριῶν μέσων* A^b et *γρ.* Alex., fort. *τῶν ἐκ τριῶν* vel *ἐκ τριῶν*, cf. Alex. 315, 15 ‖ 8 *ἢ τοῖς πλείστοις* Alex., cf. 998 a, 27 ‖ *διὸ* add. A^b, om. E Alex. ‖ 9 *ἀρχὰς καὶ στοιχεῖά τισιν* Alex. ‖ *δοκεῖν* E: *δοκεῖ* A^b vulgo ‖ 10 *οὐ* A^b Alex.: *εἰς* E ‖ 11 *τινες εἶναι καὶ* A^b

ὅτι καθόλου μᾶλλον τὸ γένος· ᾧ μὲν γὰρ ἡ διαφορὰ ὑπάρχει, καὶ τὸ γένος ἀκολουθεῖ, ᾧ δὲ τὸ γένος, οὐ παντὶ ἡ διαφορά. ἁπάντων δὲ κοινὸν τὸ εἶναι στοιχεῖον ἑκάστου τὸ πρῶτον ἐνυπάρχον ἑκάστῳ.

φύσις λέγεται ἕνα μὲν τρόπον ἡ τῶν φυομένων γένε- 4
σις, οἷον εἴ τις ἐπεκτείνας λέγοι τὸ υ· ἕνα δὲ ἐξ οὗ φύεται πρῶτον τὸ φυόμενον ἐνυπάρχοντος· ἔτι ὅθεν ἡ κίνησις ἡ πρώτη ἐν ἑκάστῳ τῶν φύσει ὄντων ἐν αὐτῷ ᾗ αὐτὸ ὑπάρχει. φύεσθαι δὲ λέγεται ὅσα αὔξησιν ἔχει δι' ἑτέρου τῷ ἅπτεσθαι καὶ συμπεφυκέναι ἢ προσπεφυκέναι ὥσπερ τὰ ἔμβρυα. διαφέρει δὲ σύμφυσις ἁφῆς· ἔνθα μὲν γὰρ οὐδὲν παρὰ τὴν ἁφὴν ἕτερον ἀνάγκη εἶναι, ἐν δὲ τοῖς συμπεφυκόσιν ἐστί τι ἓν τὸ αὐτὸ ἐν ἀμφοῖν, ὃ ποιεῖ ἀντὶ τοῦ ἅπτεσθαι συμπεφυκέναι καὶ εἶναι ἓν κατὰ τὸ συνεχὲς καὶ ποσόν, ἀλλὰ μὴ κατὰ τὸ ποιόν. ἔτι δὲ φύσις λέγεται ἐξ οὗ πρώτου ἢ ἔστιν ἢ γίγνεταί τι τῶν μὴ φύσει ὄντων, ἀρυθμίστου ὄντος καὶ ἀμεταβλήτου ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς ἑαυτοῦ, οἷον ἀνδριάντος καὶ τῶν σκευῶν τῶν χαλκῶν ὁ χαλκὸς ἡ φύσις λέγεται, τῶν δὲ ξυλίνων ξύλον· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἐκ τούτων γάρ ἐστιν ἕκαστον διασωζομένης τῆς πρώτης ὕλης· τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον καὶ τῶν φύσει ὄντων τὰ στοιχεῖά φασιν εἶναι φύσιν, οἱ μὲν πῦρ οἱ δὲ γῆν οἱ δ' ἀέρα οἱ δ' ὕδωρ οἱ δ' ἄλλο τι τοιοῦτον λέγοντες, οἱ δ' ἔνια τούτων, οἱ δὲ πάντα ταῦτα. ἔτι δ' ἄλλον τρόπον λέγεται ἡ φύσις ἡ τῶν φύσει ὄντων οὐσία, οἷον οἱ λέγοντες τὴν φύσιν εἶναι τὴν πρώτην σύνθεσιν, ἢ ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς
1015a *λέγει ὅτι “φύσις οὐδενός ἐστιν ἐόντων, ἀλλὰ μόνον μῖξίς τε*

16 *φύσις δὲ λ.* E ‖ 18 *πρώτου* E m. sec. et Alex.: *πρῶτον* A^b et E m. pr. ‖ 19 *ἢ ἐν ἑκάστῳ* Alex. quod emendandum est in *ἡ ἐν ἑκάστῳ* ‖ *ἧι αὐτῶι* E ‖ 21 *συμπεφυκέναι ἢ* om. A^b ‖ 26 *δὲ* om. A^b ‖ 27 *τῶν μὴ φύσει* A^b, *μὴ* om. E vulgo ‖ 30 *ἡ* om. A^b ‖ *ἡ φύσις λέγεται* non legisse videtur Alex. ‖ 37 *ἢ ὥσπερ* A^bE, *ἢ* om. Bekk.

διάλλαξίς τε μιγέντων ἐστί, φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισιν." διὸ καὶ ὅσα φύσει ἐστὶν ἢ γίγνεται, ἤδη ὑπάρχοντος ἐξ οὗ πέφυκε γίγνεσθαι ἢ εἶναι, οὔπω φαμὲν τὴν φύσιν ἔχειν, ἐὰν μὴ ἔχῃ τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφήν. φύσει μὲν οὖν τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τούτων ἐστίν, οἷον τὰ ζῷα καὶ τὰ μόρια αὐτῶν· φύσις δὲ ἥ τε πρώτη ὕλη (καὶ αὕτη διχῶς, ἢ πρὸς αὐτὸ πρώτη ἢ ὅλως πρώτη, οἷον τῶν χαλκῶν ἔργων πρὸς αὐτὰ μὲν πρῶτος ὁ χαλκός, ὅλως δ' ἴσως ὕδωρ, εἰ πάντα τὰ τηκτὰ ὕδωρ) καὶ τὸ εἶδος καὶ ἡ οὐσία· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τέλος τῆς γενέσεως. μεταφορᾷ δ' ἤδη καὶ ὅλως πᾶσα οὐσία φύσις λέγεται διὰ ταύτην, ὅτι καὶ ἡ φύσις οὐσία τίς ἐστιν. ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων ἡ πρώτη φύσις καὶ κυρίως λεγομένη ἐστὶν ἡ οὐσία ἡ τῶν ἐχόντων ἀρχὴν κινήσεως ἐν αὑτοῖς ᾗ αὐτά· ἡ γὰρ ὕλη τῷ ταύτης δεκτικὴ εἶναι λέγεται φύσις, καὶ αἱ γενέσεις καὶ τὸ φύεσθαι τῷ ἀπὸ ταύτης εἶναι κινήσεις. καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως τῶν φύσει ὄντων αὕτη ἐστὶν ἐνυπάρχουσά πως ἢ δυνάμει ἢ ἐντελεχείᾳ.

5 ἀναγκαῖον λέγεται, οὗ ἄνευ οὐκ ἐνδέχεται ζῆν ὡς συναιτίου, οἷον τὸ ἀναπνεῖν καὶ ἡ τροφὴ τῷ ζῴῳ ἀναγκαῖον· ἀδύνατον γὰρ ἄνευ τούτων εἶναι. καὶ ὧν ἄνευ τὸ ἀγαθὸν μὴ ἐνδέχεται ἢ εἶναι ἢ γενέσθαι, ἢ τὸ κακὸν ἀποβαλεῖν ἢ στερηθῆναι, οἷον τὸ πιεῖν τὸ φάρμακον ἀναγκαῖον ἵνα μὴ κάμνῃ, καὶ τὸ πλεῦσαι εἰς Αἴγιναν ἵν' ἀπολάβῃ τὰ χρήματα. ἔτι τὸ βίαιον καὶ ἡ βία· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ παρὰ

1015a, 2 τε post διάλλ. om. A^b ‖ ἐστὶ καὶ φύσις A^b ‖ τοῖς A^bE: τοῖσδ' vulgo ante Bekkerum ‖ 8 διχῶς ἡ A^b, διχῶς ἢ ἡ E Bonitz ‖ ἢ ὅλως A^b: ἢ ἡ ὅλως E Bonitz, ipse hiatum fugi ‖ 11 μεταφορὰ A^b ‖ 12. 13 ὅτι καὶ ἡ τῶν τέχνῃ γιγνομένων οὐσία φύσις τίς ἐστιν Alexandrum legisse suspicatus sum Stud. p. 36 ‖ 14 ἡ ante οὐσία om. Alex. ‖ 16 καὶ γένεσις A^b, καὶ αἱ γενέσεις E sed αἱ ex corr. ‖ τῶ A^b ‖ 17 εἶναι κίνησις A^b ‖ 18 αὕτη E: ἡ αὐτή A^b ‖ 19 ἐντελεχείᾳ E: ἐνεργειᾳ A^b ‖ 20 ζῆν] εἶναι in interpr. Alex., item infra 1015b, 4 ‖ 23 ἢ τὸ A^b Alex.: ἤ τι E

τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν προαίρεσιν ἐμποδίζον καὶ κωλυτικόν. τὸ γὰρ βίαιον ἀναγκαῖον λέγεται· διὸ καὶ λυπηρόν, ὥσπερ καὶ Εὔηνός φησι "πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμ' ἀνιαρὸν ἔφυ." καὶ ἡ βία ἀνάγκη τις, ὥσπερ καὶ Σοφοκλῆς λέγει "ἀλλ' ἡ βία με ταῦτ' ἀναγκάζει ποιεῖν." καὶ δοκεῖ ἡ ἀνάγκη ἀμετάπειστόν τι εἶναι, ὀρθῶς· ἐναντίον γὰρ τῇ κατὰ τὴν προαίρεσιν κινήσει καὶ κατὰ τὸν λογισμόν. ἔτι τὸ μὴ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν ἀναγκαῖόν φαμεν οὕτως ἔχειν. καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἀναγκαῖον καὶ τἆλλα λέγεταί πως ἅπαντα ἀναγκαῖα· τό τε γὰρ βίαιον ἀναγκαῖον λέγεται ἢ ποιεῖν ἢ πάσχειν τότε, ὅταν μὴ ἐνδέχηται κατὰ τὴν ὁρμὴν διὰ τὸ βιαζόμενον, ὡς ταύτην ἀνάγκην οὖσαν, δι' ἣν μὴ ἐνδέχεται ἄλλως· καὶ ἐπὶ τῶν συναιτίων τοῦ ζῆν καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ὡσαύτως· ὅταν γὰρ μὴ ἐνδέχηται ἔνθα μὲν τὸ ἀγαθὸν ἔνθα δὲ τὸ ζῆν καὶ τὸ εἶναι ἄνευ τινῶν, ταῦτα ἀναγκαῖα καὶ ἡ αἰτία ἀνάγκη τίς ἐστιν αὕτη. ἔτι ἡ ἀπόδειξις τῶν ἀναγκαίων, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, εἰ ἀποδέδεικται [ἁπλῶς]· τούτου δ' αἴτια τὰ πρῶτα, εἰ ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός. τῶν μὲν δὴ ἕτερον αἴτιον τοῦ ἀναγκαῖα εἶναι, τῶν δὲ οὐδέν, ἀλλὰ διὰ ταῦτα ἕτερά ἐστιν ἐξ ἀνάγκης· ὥστε τὸ πρῶτον καὶ κυρίως ἀναγκαῖον τὸ ἁπλοῦν ἐστίν· τοῦτο γὰρ οὐκ ἐνδέχεται πλεοναχῶς ἔχειν, ὥστ' οὐδὲ ἄλλως καὶ ἄλλως· ἤδη γὰρ πλεοναχῶς ἂν ἔχοι. εἰ ἄρα ἔστιν ἄττα ἀΐδια καὶ ἀκίνητα, οὐδὲν ἐκείνοις ἐστὶ βίαιον οὐδὲ παρὰ φύσιν.

27 *τὴν* post *καὶ* om. A^{b} ‖ 28 fort. *τό τε γὰρ βίαιον*, confer infra v. 36 et Alexandrum p. 319, 15 ‖ 30 *Σοφοκλῆς*] Electra v. 256 ‖ 33 *καὶ τῇ κατὰ* in interpr. Alex. ‖ 1015b, 4 *ἐνδέχεται* A^{b} ‖ 5 *καὶ τὸ* eicienda censet Bonitz ‖ 6 *αὕτη* E: *αὐτῆς* A^{b} ‖ 9 *εἰ ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός* ad explicandum vocabulum *ἁπλῶς* (8) pertinere videntur ‖ 10 *δὴ* E: *δι'* A^{b} ‖ *ἀναγκαῖον* A^{b} ‖ 14 *ἄρα* E: *γὰρ* A^{b} ‖ *ἄττα καὶ ἀΐδια* A^{b}, *καὶ* om. E ‖ 15 *οὐδὲν*] *οὐδ' ἐν* E

6 ἓν λέγεται τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκός, τὸ δὲ καθ' αὑτό· κατὰ συμβεβηκὸς μὲν οἷον Κορίσκος καὶ τὸ μουσικὸν καὶ Κορίσκος μουσικός· ταὐτὸ γὰρ εἰπεῖν Κορίσκος καὶ τὸ μουσικὸν καὶ Κορίσκος μουσικός. καὶ τὸ μουσικὸν καὶ τὸ δίκαιον καὶ μουσικὸς Κορίσκος καὶ δίκαιος Κορίσκος· πάντα γὰρ ταῦτα ἓν λέγεται κατὰ συμβεβηκός, τὸ μὲν δίκαιον καὶ τὸ μουσικόν, ὅτι μιᾷ οὐσίᾳ συμβέβηκεν, τὸ δὲ μουσικὸν καὶ Κορίσκος, ὅτι θάτερον θατέρῳ συμβέβηκεν· ὁμοίως δὲ τρόπον τινὰ καὶ ὁ μουσικὸς Κορίσκος τῷ Κορίσκῳ ἕν, ὅτι θάτερον τῶν μορίων θατέρῳ συμβέβηκε τῶν ἐν τῷ λόγῳ, οἷον τὸ μουσικὸν τῷ Κορίσκῳ· καὶ ὁ μουσικὸς Κορίσκος δικαίῳ Κορίσκῳ, ὅτι ἑκατέρου μέρος τῷ αὐτῷ ἑνὶ συμβέβηκεν [ἕν]. ὡσαύτως δὲ κἂν ἐπὶ γένους κἂν ἐπὶ τῶν καθόλου τινὸς ὀνομάτων λέγηται τὸ συμβεβηκός, οἷον ὅτι ἄνθρωπος τὸ αὐτὸ καὶ μουσικὸς ἄνθρωπος· ἢ γὰρ ὅτι τῷ ἀνθρώπῳ μιᾷ οὔσῃ οὐσίᾳ συμβέβηκε τὸ μουσικόν, ἢ ὅτι ἄμφω τῶν καθ' ἕκαστόν τινι συμβέβηκεν, οἷον Κορίσκῳ. πλὴν οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον ἄμφω ὑπάρχει, ἀλλὰ τὸ μὲν ἴσως ὡς γένος καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ, τὸ δὲ ὡς ἕξις ἢ πάθος τῆς οὐσίας. ὅσα μὲν οὖν κατὰ συμβεβηκὸς λέγεται ἕν, τοῦτον τὸν τρόπον λέγεται. τῶν δὲ καθ' ἑαυτὰ ἓν λεγομένων τὰ μὲν λέγεται τῷ συνεχῆ εἶναι, οἷον φάκελλος δεσμῷ καὶ ξύλα κόλλῃ· καὶ γραμμὴ κἂν κεκαμμένη ᾖ, συνεχὴς δέ, μία λέγεται, ὥσπερ καὶ τῶν μερῶν ἕκαστον, οἷον σκέλος καὶ βραχίων. αὐτῶν

16 τὸ δὲ — 17 μὲν om. A^b ‖ 18 καὶ Κορισκος καὶ μουσικός A^b ‖ ταὐτὸ — 19 μουσικὸς om. A^b ‖ 19 ante καὶ Κορ. addendum ἓν ex Alex. censet Bonitz ‖ 20 μουσικὸς Κορίσκος καὶ δίκαιος Κορίσκος Alex.: μουσικὸς Κορίσκος omissis καὶ δίκαιος Κορ. A^b, μουσικὸς δίκαιος Κορίσκος E ‖ 21 τὸ post καὶ om. A^b ‖ 22 τὸ — 23 συμβέβηκεν om. A^b ‖ 27 μέρος E: μέρους A^b ‖ ἕν om. A^b, post ἓν add. E οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἢ Κορίσκωι τὸ μουσικὸν συμβεβηκέναι, quibus addit Bessarionis translatio ἢ ἐκείνῳ τοῦτο, sed haec omnia om. A^b et Alex. ‖ 29 ὅτι ὁ ἀνθρ. A^b ‖ 34 fort. Alex. ἐν τῇ οὐσίᾳ ὄν ‖ 1016a, 1 φάκελος E ‖ 3 οἷον add. A^b, om. E ‖ fort. μελῶν

δὲ τούτων μᾶλλον ἓν τὰ φύσει συνεχῆ ἢ τέχνῃ. συνεχὲς δὲ λέγεται, οὗ κίνησις μία καθ' αὑτὸ καὶ μὴ οἷόν τε ἄλλως· μία δ' οὗ ἀδιαίρετος, ἀδιαίρετος δὲ κατὰ χρόνον. καθ' αὑτὰ δὲ συνεχῆ ὅσα μὴ ἁφῇ ἕν· εἰ γὰρ θείης ἁπτόμενα ἀλλήλων ξύλα, οὐ φήσεις ταῦτα εἶναι ἓν οὔτε ξύλον οὔτε σῶμα οὔτ' ἄλλο συνεχὲς οὐδέν. τά τε δὴ ὅλως συνεχῆ ἓν λέγεται, κἂν ἔχῃ κάμψιν, καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ μὴ ἔχοντα κάμψιν, οἷον κνήμη ἢ μηρὸς σκέλους, ὅτι ἐνδέχεται μὴ μίαν εἶναι τὴν κίνησιν τοῦ σκέλους. καὶ ἡ εὐθεῖα τῆς κεκαμμένης μᾶλλον ἕν· τὴν δὲ κεκαμμένην καὶ ἔχουσαν γωνίαν καὶ μίαν καὶ οὐ μίαν λέγομεν, ὅτι ἐνδέχεται καὶ μὴ ἅμα τὴν κίνησιν αὐτῆς εἶναι καὶ ἅμα· τῆς δ' εὐθείας αἰεὶ ἅμα, καὶ οὐδὲν μόριον ἔχον μέγεθος τὸ μὲν ἠρεμεῖ τὸ δὲ κινεῖται, ὥσπερ τῆς κεκαμμένης. ἔτι ἄλλον τρόπον ἓν λέγεται τῷ τὸ ὑποκείμενον τῷ εἴδει εἶναι ἀδιάφορον· ἀδιάφορα δὲ ὧν ἀδιαίρετον τὸ εἶδος κατὰ τὴν αἴσθησιν· τὸ δ' ὑποκείμενον ἢ τὸ πρῶτον ἢ τὸ τελευταῖον πρὸς τὸ τέλος. καὶ γὰρ οἶνος εἷς λέγεται καὶ ὕδωρ ἕν, ᾗ ἀδιαίρετον κατὰ τὸ εἶδος· καὶ οἱ χυμοὶ πάντες λέγονται ἕν, οἷον ἔλαιον οἶνος καὶ τὰ τηκτά, ὅτι πάντων τὸ ἔσχατον ὑποκείμενον τὸ αὐτό· ὕδωρ γὰρ ἢ ἀὴρ πάντα ταῦτ' ἐστίν. λέγεται δ' ἓν καὶ ὧν τὸ γένος ἓν διαφέρον ταῖς ἀντικειμέναις διαφοραῖς· καὶ ταῦτα λέγεται ἓν πάντα, ὅτι τὸ γένος ἓν τὸ ὑποκείμενον ταῖς διαφοραῖς, οἷον ἵππος ἄνθρωπος κύων ἕν τι, ὅτι πάντα ζῷα, καὶ τρόπον δὴ παραπλήσιον, ὥσπερ ἡ ὕλη μία. ταῦτα δὲ ὁτὲ μὲν οὕτως ἓν λέγεται, ὁτὲ δὲ κατὰ τὸ ἄνω γένος [ὃ] ταὐτὸ λέγε-

5 οὗ ἡ κίνησις fort. Alex. ‖ 6 κατὰ τὸν χρόνον Alex. ‖ 10 ἔτι delendum censeo ‖ 15 αἰεὶ E: δεῖ A^b ‖ 17 ὥσπερ add. in E m. sec. ‖ ἓν om. E ‖ 18 ἀδιάφορον δὲ E, om. A^b, ἀδιάφορα δ' edd. ‖ 21 ἓν E: ἂν A^b ‖ 24 ἔστιν om. A^b ‖ 26 ἓν πάντα A^b: πάντα ἓν E ‖ 27 τι om. A^b ‖ ζῶον A^b ‖ 28 post δὴ addendum τινα putabat Bonitz collato Alex. p. 324, 23 ‖ fort. ὥσπερ ὧν, cf. 1018 a, 6 ‖ ταὐτὰ interpretatur Alex. ‖ 29 κατὰ τὸ ἄνω] κατὰ om. A^bE, add. Alex. Ascl. ‖ ὃ om. A^b, seclusit Bonitz ‖ τὸ αὐτὸ A^b

ται, ἐὰν ᾖ τελευταῖα τοῦ γένους εἴδη [τὸ ἀνωτέρω τούτων], οἷον τὸ ἰσοσκελὲς καὶ τὸ ἰσόπλευρον ταὐτὸ καὶ ἓν σχῆμα, ὅτι ἄμφω τρίγωνα, τρίγωνα δ' οὐ ταὐτά. ἔτι δὲ ἓν λέγεται ὅσων ὁ λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι λέγων ἀδιαίρετος πρὸς ἄλλον τὸν δηλοῦντα τί ἦν εἶναι τὸ πρᾶγμα· αὐτὸς γὰρ καθ' αὑτὸν πᾶς λόγος διαιρετός. οὕτω γὰρ καὶ τὸ ηὐξημένον καὶ φθῖνον ἕν ἐστιν, ὅτι ὁ λόγος εἷς, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐπιπέδων ὁ τοῦ εἴδους [εἷς]. ὅλως δὲ ὧν ἡ νόησις ἀδιαίρετος ἡ νοοῦσα τὸ 1016b τί ἦν εἶναι, καὶ μὴ δύναται χωρίσαι μήτε χρόνῳ μήτε τόπῳ μήτε λόγῳ, μάλιστα ταῦτα ἕν, καὶ τούτων ὅσα οὐσίαι. καθόλου γὰρ ὅσα μὴ ἔχει διαίρεσιν, ᾗ μὴ ἔχει, ταύτῃ ἓν λέγεται, οἷον εἰ ᾗ ἄνθρωπος μὴ ἔχει διαίρεσιν, εἷς ἄνθρωπος, εἰ δ' ᾗ ζῷον, ἓν ζῷον, εἰ δ' ᾗ μέγεθος, ἓν μέγεθος. τὰ μὲν οὖν πλεῖστα ἓν λέγεται τῷ ἕτερόν τι ἢ ποιεῖν ἢ ἔχειν ἢ πάσχειν ἢ πρός τι εἶναι ἕν, τὰ δὲ πρώτως λεγόμενα ἕν, ὧν ἡ οὐσία μία. μία δὲ ἢ συνεχείᾳ ἢ εἴδει ἢ λόγῳ· καὶ γὰρ ἀριθμοῦμεν ὡς πλείω ἢ τὰ μὴ συνεχῆ, ἢ ὧν μὴ ἓν τὸ εἶδος, ἢ ὧν ὁ λόγος μὴ εἷς. ἔτι δ' ἔστι μὲν ὡς ὁτιοῦν ἕν φαμεν εἶναι, ἐὰν ᾖ ποσὸν καὶ συνεχές, ἔστι δ' ὡς οὔ, ἐὰν μή τι ὅλον ᾖ, τοῦτο δ' ἐὰν μὴ τὸ εἶδος ἔχῃ ἕν· οἷον οὐκ ἂν φαῖμεν ὁμοίως ἓν ὁπωσοῦν ἰδόντες τὰ μέρη συγκείμενα τοῦ ὑποδήματος, ἐὰν μὴ διὰ τὴν συνέχειαν, ἀλλ' ἐὰν οὕτως ὥστε ὑπόδημα εἶναι καὶ εἶδός τι ἤδη ἔχειν ἕν. διὸ καὶ ἡ τοῦ κύκλου

30 τὰ ἀνωτέρω A^b E (ἀνωτέρωι E), τὸ ἀνωτέρω scripsit Alexandrum secutus Bonitz, ipse haec verba ab interpolatore addita notavi ‖ 32 ἄμφω τρίγωνον E ‖ 33 ὁ ante τὸ om. A^b ‖ 34 τὸν deleverim ‖ 35 ἀδιαίρετος A^b ‖ 36 ὁ τοῦ εἴδους addita videntur ut coniungerentur cum ὁ λόγος εἷς ‖ 1016b, 1 εἷς om. A^b ‖ 4 γὰρ A^b: δὲ E ‖ ᾗ μὴ ἔχει om. A^b ‖ 7 ἢ ἔχειν ἢ πάσχειν A^bE Alex.: ἢ πάσχειν om. Aldina, ἢ πάσχειν ἢ ἔχειν Brandis ‖ 9 ἀριθμοῦμεν] καὶ ἀριθμῷ μόνως γρ. E m. sec. ‖ καὶ πλεῖά ἐστιν γρ. E m. sec. ‖ 10 ἢ τὰ] ἢ om. A^b ‖ 10 ἢ ὧν μὴ — 11 εἷς om. A^b ‖ 11 ἢ ὧν ὁ λ. μὴ εἷς omissa testatur Alex. p. 327, 29 ‖ ἐπεὶ A^bE, ἔτι γρ. E, quod coni. Alex. et recepit Bonitz ‖ 13 τὸ E: τι A^b ‖ οἷον add. A^bE, om. edd. ante Bekkerum ‖ 14 ὁμοίως suspectum ‖ ὁπωσοῦν ἰδόντες A^b: ἰδόντες ὁπωσοῦν E ‖ 16 ἔχειν ἤδη E

μάλιστα μία τῶν γραμμῶν, ὅτι ὅλη καὶ τέλειός ἐστιν. τὸ δ' ἑνὶ εἶναι ἀρχῇ τινί ἐστιν ἀριθμοῦ εἶναι· τὸ γὰρ πρῶτον μέτρον ἀρχή· ᾧ δὲ πρώτῳ γνωρίζομεν, τοῦτο πρῶτον μέτρον ἑκάστου γένους· ἀρχὴ οὖν τοῦ γνωστοῦ περὶ ἕκαστον τὸ ἕν. οὐ ταὐτὸ δὲ ἐν πᾶσι τοῖς γένεσι τὸ ἕν. ἔνθα μὲν γὰρ δίεσις, ἔνθα δὲ τὸ φωνῆεν ἢ ἄφωνον· βάρους δ' ἕτερον καὶ κινήσεως ἄλλο. πανταχοῦ δὲ τὸ ἓν ἢ τῷ ποσῷ ἢ τῷ εἴδει ἀδιαίρετον. τὸ μὲν οὖν κατὰ τὸ ποσὸν καὶ ᾗ ποσὸν ἀδιαίρετον, τὸ μὲν πάντῃ καὶ ἄθετον λέγεται μονάς, τὸ δὲ πάντῃ καὶ θέσιν ἔχον στιγμή, τὸ δὲ μοναχῇ γραμμή, τὸ δὲ διχῇ ἐπίπεδον, τὸ δὲ πάντῃ καὶ τριχῇ διαιρετὸν κατὰ τὸ ποσὸν σῶμα. καὶ ἀντιστρέψαντι δὴ τὸ μὲν διχῇ διαιρετὸν ἐπίπεδον, τὸ δὲ μοναχῇ γραμμή, τὸ δὲ μηδαμῇ διαιρετὸν κατὰ τὸ ποσὸν στιγμὴ καὶ μονάς, ἡ μὲν ἄθετος μονάς, ἡ δὲ θετὸς στιγμή. ἔτι δὲ τὰ μὲν κατ' ἀριθμόν ἐστιν ἕν, τὰ δὲ κατ' εἶδος, τὰ δὲ κατὰ γένος, τὰ δὲ κατ' ἀναλογίαν· ἀριθμῷ μὲν ὧν ἡ ὕλη μία, εἴδει δ' ὧν ὁ λόγος εἷς, γένει δ' ὧν τὸ αὐτὸ σχῆμα τῆς κατηγορίας, κατ' ἀναλογίαν δὲ ὅσα ἔχει ὡς ἄλλο πρὸς ἄλλο. αἰεὶ δὲ τὰ ὕστερα τοῖς ἔμπροσθεν ἀκολουθεῖ, οἷον ὅσα ἀριθμῷ καὶ εἴδει ἕν, ὅσα δ' εἴδει οὐ πάντα ἀριθμῷ,
1017a *ἀλλὰ γένει πάντα ἓν ὅσαπερ καὶ εἴδει, ὅσα δὲ γένει οὐ πάντα εἴδει ἀλλ' ἀναλογίᾳ· ὅσα δὲ ἓν ἀναλογίᾳ, οὐ πάντα γένει. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι τὰ πολλὰ ἀντικειμένως λεχθήσεται τῷ ἑνί· τὰ μὲν γὰρ τῷ μὴ συνεχῆ εἶναι, τὰ δὲ τῷ διαιρετὴν ἔχειν τὴν ὕλην κατὰ τὸ εἶδος, ἢ τὴν πρώτην ἢ τὴν τελευταίαν, τὰ δὲ τῷ τοὺς λόγους πλείους τοὺς τί ἦν εἶναι λέγοντας.*

18 *ἑνὶ* E: *ἓν* A^b^ ‖ *ἀρχῇ* A^b^: *ἀρχὴ* E vulgo ‖ *ἀριθμῶι* E, equidem *ἀριθμοῦ* interpolatum esse iudico ‖ 19 *ᾧ δὲ* scripsi: *ᾧ γὰρ* A^b^ E Alex. ‖ *μέτρον ἑκάστου γένους ἀρχή* A^b^ ‖ *γνωρίζομέν τι, τοῦτο* Alex. ‖ 24 *καὶ ᾗ ποσὸν* om. A^b^ ‖ 31 *δὲ* et *ἐστιν* om. A^b^ ‖ 33 *μὲν οὖν ὧν* A^b^, *οὖν* om. E ‖ *εἷς* om. A^b^ ‖ 35 *δὴ* E ‖ 1017a, 1 *ἀριθμῷ· ἀλλὰ* vulgo, interpunctionem mutavi, sed malo *ἀριθμῷ· καὶ* ‖ 2 *ἓν* om. A^b^ ‖ 6 fort. *τοὺς τὸ τί* ‖ *λέγοντας* A^b^E, sed *τας* in A^b^ compendiosa scriptura exaratum, qua falso soluta *λέγονται* Ald. Bekk.

τὸ ὂν λέγεται τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκός, τὸ δὲ καθ' αὑτό. κατὰ συμβεβηκὸς μέν, οἷον τὸν δίκαιον μουσικὸν εἶναί φαμεν καὶ τὸν ἄνθρωπον μουσικὸν καὶ τὸν μουσικὸν ἄνθρωπον, παραπλησίως λέγοντες ὡσπερεὶ τὸν μουσικὸν οἰκοδομεῖν, ὅτι συμβέβηκε τῷ οἰκοδόμῳ μουσικῷ εἶναι ἢ τῷ μουσικῷ οἰκοδόμῳ· τὸ γὰρ τόδε εἶναι τόδε σημαίνει τὸ συμβεβηκέναι τῷδε τόδε. οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν εἰρημένων· τὸν γὰρ ἄνθρωπον ὅταν μουσικὸν λέγωμεν καὶ τὸν μουσικὸν ἄνθρωπον ἢ τὸν λευκὸν μουσικὸν ἢ τοῦτον λευκόν, τὸ μὲν ὅτι ἄμφω τῷ αὐτῷ ὄντι συμβεβήκασι, τὸ δὲ ὅτι συμβέβηκε τῷ ὄντι, τὸ δὲ μουσικὸν ἄνθρωπον ὅτι τούτῳ τὸ μουσικὸν συμβέβηκεν. οὕτω δὲ λέγεται καὶ τὸ μὴ λευκὸν εἶναι, ὅτι ᾧ συμβέβηκεν, ἐκεῖνο ἔστιν. τὰ μὲν οὖν κατὰ συμβεβηκὸς εἶναι λεγόμενα οὕτως λέγεται ἢ διότι τῷ αὐτῷ ὄντι ἄμφω ὑπάρχει, ἢ ὅτι ὄντι ἐκεῖνο ὑπάρχει, ἢ ὅτι αὐτὸ ἔστιν ᾧ ὑπάρχει οὗ αὐτὸ κατηγορεῖται. καθ' αὑτὰ δὲ εἶναι λέγεται ὅσαπερ σημαίνει τὰ σχήματα τῆς κατηγορίας· ὁσαχῶς γὰρ λέγεται τοσαυταχῶς τὸ εἶναι σημαίνει. ἐπεὶ οὖν τῶν κατηγορουμένων τὰ μὲν τί ἐστι σημαίνει, τὰ δὲ ποιόν, τὰ δὲ ποσόν, τὰ δὲ πρός τι, τὰ δὲ ποιεῖν ἢ πάσχειν, τὰ δὲ ποῦ, τὰ δὲ πότε, ἑκάστῳ τούτων τὸ εἶναι ταὐτὸ σημαίνει. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τὸ ἄνθρωπος ὑγιαίνων ἔστιν ἢ τὸ ἄνθρωπος ὑγιαίνει, οὐδὲ τὸ ἄνθρωπος βαδίζων ἔστιν ἢ τέμνων τοῦ ἄνθρωπος βαδίζει ἢ τέμνει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἔτι τὸ εἶναι σημαίνει καὶ τὸ ἔστιν ὅτι ἀληθές, τὸ δὲ μὴ εἶναι

8 μουσικὸς E ‖ 9 τὸ μουσ. Alex. p. 330, 14 ‖ 10 λέγεται E ‖ ὥσπερ εἰ τὸν A^b et fort. Alex., εἰ om. E ‖ 12 prius τόδε in τῷδε mutat m. sec., alterum τόδε om. E m. pr. add. m. sec. ‖ 13 τῶιδε τόδε E: τόδε τῷδε A^b ‖ εἰρημένων· τὸν γὰρ ἀνθ. A^b Alex.: γὰρ om. E ‖ 15 ἢ λευκὸν τὸν E, ἢ τὸ λευκὸν Alex. ‖ 16 αὐτῷ ὄντι συμβ. A^b, ὄντι om. E Alex., τῶ ὄντι συμβέβηκε E ‖ 17 τὸ δὲ — συμβέβηκεν om. A^b ‖ 18 μὴ add. A^b Alex. Ascl., om. E ‖ 19 ἐκεῖνο ex ἐκεῖνος corr. E ‖ 20 ἄμφω ὄντι A^b ‖ 21 ἐκεῖνο A^b: ἐκείνωι E ‖ 28 τὸ post ἢ om. A^b ‖ 29 οὐδὲ τὸ A^b: ἢ τὸ E ‖ τοῦ ἄνθρωπον βαδίζειν ἢ τέμνειν E

ὅτι οὐκ ἀληθὲς ἀλλὰ ψεῦδος, ὁμοίως ἐπὶ καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως, οἷον ὅτι ἔστι Σωκράτης μουσικός, ὅτι ἀληθὲς τοῦτο, ἢ ὅτι ἔστι Σωκράτης οὐ λευκός, ὅτι ἀληθές· τὸ δ' οὐκ ἔστιν ἡ διάμετρος σύμμετρος, ὅτι ψεῦδος. ἔτι τὸ εἶναι 1017b *σημαίνει καὶ τὸ ὂν τὸ μὲν δυνάμει [ῥητόν], τὸ δ' ἐντελεχείᾳ τῶν εἰρημένων τούτων. ὁρῶν τε γάρ φαμεν εἶναι καὶ τὸ δυνάμαι [ῥητῶς] ὁρῶν καὶ τὸ ἐντελεχείᾳ· καὶ [τὸ] ἐπίστασθαι ὡσαύτως καὶ τὸ δυνάμενον χρῆσθαι τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τὸ χρώμενον· καὶ [τὸ] ἠρεμοῦν καὶ ᾧ ἤδη ὑπάρχει ἠρεμία καὶ τὸ δυνάμενον ἠρεμεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν· καὶ γὰρ Ἑρμῆν ἐν τῷ λίθῳ φαμὲν εἶναι, καὶ τὸ ἥμισυ τῆς γραμμῆς, καὶ σῖτον τὸν μήπω ἁδρόν. πότε δὲ δυνατὸν καὶ πότε οὔπω, ἐν ἄλλοις διοριστέον.*

οὐσία λέγεται τά τε ἁπλᾶ σώματα, οἷον γῆ καὶ πῦρ 8 *καὶ ὕδωρ καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ ὅλως σώματα καὶ τὰ ἐκ τούτων συνεστῶτα, ζῷά τε καὶ δαιμόνια, καὶ τὰ μόρια τούτων. ἅπαντα δὲ ταῦτα λέγεται οὐσία ὅτι οὐ καθ' ὑποκειμένου λέγεται, ἀλλὰ κατὰ τούτων τἆλλα. ἄλλον δὲ τρόπον ὃ ἂν ᾖ αἴτιον τοῦ εἶναι, ἐνυπάρχον ἐν τοῖς τοιούτοις ὅσα μὴ λέγεται καθ' ὑποκειμένου, οἷον ἡ ψυχὴ τῷ ζῴῳ. ἔτι ὅσα μόρια ἐνυπάρχοντά ἐστιν ἐν τοῖς τοιούτοις ὁρίζοντά τε καὶ τόδε τι σημαίνοντα, ὧν ἀναιρουμένων ἀναιρεῖται τὸ ὅλον, οἷον ἐπιπέδου σῶμα, ὥς φασί τινες, καὶ ἐπίπεδον γραμμῆς· καὶ ὅλως ὁ ἀριθμὸς δοκεῖ τισι τοιοῦτος εἶναι·*

34 *ἔστι* add. A^b^E, om. Ald. ‖ 35 *σύμμετρος* Alex.: *ἀσύμμετρος* A^b^E Ascl. ‖ 1017b, 1 *ὂν* E: *ὂν καὶ* A^b^ ‖ *δυνάμει ῥητὸν* E, *ῥητὸν δυνάμει* A^b^, *γρ. τὸ μὲν ῥητὸν τὸ δ' ἐντελεχείᾳ. καὶ οὕτως· τὸ μὲν δυνάμει τὸ δ' ἐντελεχείᾳ* E mg., quam utramque lectionem testantur Alex. Ascl. ‖ 2 *ὁρῶντες γάρ* A^b^ ‖ *φαμεν εἶναι* A^b^: *εἶναι φαμέν* E ‖ 3 *ῥητῶς* om. A^b^ ‖ *τὸ* Alex. p. 332, 26 secutus seclusit Bonitz ‖ 5 *τὸ* om. A^b^, inclusit Bonitz ‖ *ἤδη*] *δὴ* A^b^ ‖ 7 *τῇ γραμμῆς* A^b^ ‖ 9 *ἐν ἄλλοις*] Θ 7 ‖ 11 fort. *τὰ ὅλως σώματα* ‖ 16 *τῶν ζώων* A^b^ ‖ 17 *μόρια ἔστιν* A^b^ ‖ *ἐνυπάρχοντα — τοιούτοις* om. A^b^, habent E Alex. ‖ *τε* om. A^b^, habent E Alex. ‖ 18 *ἀναιρεῖται καὶ τὸ* Alex. ‖ 20 *τισι τοιοῦτος εἶναι* A^b^: *εἶναι τισι τοι.* E

ἀναιρουμένου τε γὰρ οὐδὲν εἶναι, καὶ ὁρίζειν πάντα. ἔτι τὸ τί ἦν εἶναι οὗ ὁ λόγος ὁρισμός, καὶ τοῦτο οὐσία λέγεται ἑκάστου. συμβαίνει δὴ κατὰ δύο τρόπους τὴν οὐσίαν λέγεσθαι, τό θ᾽ ὑποκείμενον ἔσχατον, ὃ μηκέτι κατ᾽ ἄλλου λέγεται, καὶ ὃ ἂν τόδε τι ὂν καὶ χωριστὸν ᾖ· τοιοῦτον δὲ ἑκάστου ἡ μορφὴ καὶ τὸ εἶδος.

9 *ταὐτὰ λέγεται τὰ μὲν κατὰ συμβεβηκός, οἷον τὸ λευκὸν καὶ τὸ μουσικὸν τὸ αὐτό, ὅτι τῷ αὐτῷ συμβέβηκε, καὶ ἄνθρωπος καὶ μουσικόν, ὅτι θάτερον θατέρῳ συμβέβηκεν· τὸ δὲ μουσικὸν ἄνθρωπος, ὅτι τῷ ἀνθρώπῳ συμβέβηκεν. ἑκατέρῳ δὲ τοῦτο καὶ τούτῳ ἑκάτερον ἐκείνων· καὶ γὰρ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ μουσικῷ καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ μουσικὸν ταὐτὸν λέγεται, καὶ τούτοις ἐκεῖνο. διὸ καὶ πάντα ταῦτα καθόλου οὐ λέγεται· οὐ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ταὐτὸ καὶ τὸ μουσικόν· τὰ γὰρ καθόλου καθ᾽ αὑτὰ ὑπάρχει, τὰ δὲ συμβεβηκότα οὐ καθ᾽ αὑτὰ ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν καθ᾽ ἕκαστα ἁπλῶς λέγεται. ταὐτὸ γὰρ δοκεῖ Σωκράτης καὶ Σωκράτης εἶναι μουσικός· τὸ δὲ Σωκράτης οὐκ ἐπὶ πολλῶν, διὸ οὐ πᾶς Σωκράτης λέγεται ὥσπερ πᾶς ἄνθρωπος. καὶ τὰ μὲν οὕτως λέγεται ταὐτά, τὰ δὲ καθ᾽ αὑτά, ὥσπερ καὶ τὸ ἕν· καὶ γὰρ ὧν ἡ ὕλη μία ἢ εἴδει ἢ ἀριθμῷ ταὐτὰ λέγεται, καὶ ὧν ἡ οὐσία μία. ὥστε φανερὸν ὅτι ἡ ταυτότης ἑνότης τίς ἐστιν ἢ πλειόνων τοῦ εἶναι, ἢ ὅταν χρῆται ὡς πλείοσιν, οἷον ὅταν λέγῃ αὐτὸ αὑτῷ ταὐτόν· ὡς δυσὶ γὰρ χρῆται αὐτῷ. ἕτερα δὲ λέγεται ὧν ἢ τὰ εἴδη πλείω ἢ ἡ ὕλη ἢ ὁ λόγος τῆς οὐσίας· καὶ ὅλως ἀντικειμένως τῷ ταὐτῷ λέγεται τὸ ἕτερον.*

22 *οὗ λόγος ἐστὶν ὁ ὁρισμός* Alex. ‖ *ἐστὶν ὁρισμός* E ‖ 23 *κατὰ* om. Ab ‖ 25 fort. *καὶ ὁρίζον* ‖ *χωριστὸν τοιοῦτον ᾖ. τοῦτο* Ab ‖ *τοιοῦτο* E ‖ 31 *τοῦτο* AbE Alex.: fort. *τοῦτο ταὐτὸ* ‖ *τούτῳ* E: *τούτων* Ab ‖ *ἐκείνω* Ab ‖ 31. 32 *τῷ μουσικῷ ἀνθρώπῳ* Alex. in interpr. p. 337, 16, *τῶ ἀνθρώπω καὶ τῶ μουσ.* Ab ‖ 32 *καὶ ὁ* E: *τὸ* Ab ‖ 33 *ταῦτα πάντα* Alex. ‖ 35 *τὸ* add. Ab Alex., om. E ‖ 1018a, 3 *δὲ*] *γὰρ* E ‖ 4 *καὶ* om. Ab, quo omisso scribas *τὰ μὲν οὖν* ‖ 5 *ταὐτὰ δὲ* omisso *τὰ* Ab ‖ *αὐτὰ ὅσα ὥσπερ* E ‖ *τὸ* om. Ab ‖ 8 *ἢ πλ.* E, *ἢ* om. Ab ‖ *ὡς πλείοσιν* om. Ab ‖ 9 *αὐτῷ*] *αὐτὸ* E

διάφορα λέγεται ὅσ᾽ ἕτερά ἐστι τὸ αὐτό τι ὄντα, μὴ μόνον ἀριθμῷ, ἀλλ᾽ ἢ εἴδει ἢ γένει ἢ ἀναλογίᾳ. ἔτι ὧν ἕτερον τὸ γένος καὶ τὰ ἐναντία καὶ ὅσα ἔχει ἐν τῇ οὐσίᾳ τὴν ἑτερότητα. ὅμοια λέγεται τά τε πάντῃ ταὐτὸ πεπονθότα, καὶ τὰ πλείω ταὐτὰ πεπονθότα ἢ ἕτερα, καὶ ὧν ἡ ποιότης μία· καὶ καθ᾽ ὅσα ἀλλοιοῦσθαι ἐνδέχεται τῶν ἐναντίων, τούτων τὸ πλείω ἔχον ἢ κυριώτερα ὅμοιον τούτῳ. ἀντικειμένως δὲ τοῖς ὁμοίοις τὰ ἀνόμοια.

ἀντικείμενα λέγεται ἀντίφασις καὶ τἀναντία καὶ τὰ πρός 10
τι καὶ στέρησις καὶ ἕξις καὶ ἐξ ὧν καὶ εἰς ἃ ἔσχατα [οἷον] αἱ γενέσεις καὶ φθοραί· καὶ ὅσα μὴ ἐνδέχεται ἅμα παρεῖναι τῷ ἀμφοῖν δεκτικῷ, ταῦτα ἀντικεῖσθαι λέγεται, ἢ αὐτὰ ἢ ἐξ ὧν ἐστίν. φαιὸν γὰρ καὶ λευκὸν ἅμα τῷ αὐτῷ οὐχ ὑπάρχει· διὸ ἐξ ὧν ἐστὶν ἀντίκειται. ἐναντία λέγεται τά τε μὴ δυνατὰ ἅμα τῷ αὐτῷ παρεῖναι τῶν διαφερόντων κατὰ γένος, καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει, καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ἐν ταὐτῷ δεκτικῷ, καὶ τὰ πλεῖστον διαφέροντα τῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμιν, καὶ ὧν ἡ διαφορὰ μεγίστη ἢ ἁπλῶς ἢ κατὰ γένος ἢ κατ᾽ εἶδος. τὰ δ᾽ ἄλλα ἐναντία λέγεται τὰ μὲν τῷ τὰ τοιαῦτα ἔχειν, τὰ δὲ τῷ δεκτικὰ εἶναι τῶν τοιούτων, τὰ δὲ τῷ ποιητικὰ ἢ παθητικὰ εἶναι τῶν τοιούτων, ἢ ποιοῦντα ἢ πάσχοντα, ἢ ἀποβολαὶ ἢ λήψεις, ἢ ἕξεις ἢ στερήσεις εἶναι τῶν τοιούτων. ἐπεὶ δὲ τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν πολλαχῶς λέγεται, ἀκολουθεῖν ἀνάγκη καὶ τἆλλα ὅσα κατὰ ταῦτα λέγεται, ὥστε καὶ τὸ ταὐτὸν καὶ τὸ ἕτερον καὶ τὸ ἐναντίον [ὥστ᾽ εἶναι ἕτερον καθ᾽ ἑκάστην κατηγορίαν].

sed ο ex ωι corr. ‖ 12 διάφορα δὲ E et fort. Alex., δὲ om. A^b ‖ 13 μὴ A^b et Alex. in interpr.: καὶ μὴ E et Alex. in lemmate ‖ 15 πάντῃ add. A^b Alex., om. E ‖ ταὐτὸ] ταὐτὰ Alex. ‖ 16 ταὐτὰ Alex.: ταυτὸ A^{b}E ‖ 21 οἷον om. A^b Alex. ‖ 24 φαιὸν — 25 ἀντίκειται non legisse videtur Alex. ‖ 25 διὸ καὶ ἐξ Ald., fort. διὸ αὐτὰ καὶ ἐξ ‖ ἀντίκειται τούτοις. ἐν. E ‖ 28 τῶν] τῶι E ‖ 31 τὰ τοιαῦτα E: ταῦτα A^b ‖ 35 τῶν τοιούτων E: τούτων A^b ‖ fort.

ἕτερα [δὲ] τῷ εἴδει λέγεται ὅσα τε ταὐτοῦ γένους ὄντα 1018b μὴ ὑπάλληλά ἐστι, καὶ ὅσα ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὄντα διαφορὰν ἔχει, καὶ ὅσα ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐναντίωσιν ἔχει· καὶ τὰ ἐναντία ἕτερα τῷ εἴδει ἀλλήλων, ἢ πάντα ἢ τὰ λεγόμενα πρώτως, καὶ ὅσων ἐν τῷ τελευταίῳ τοῦ γένους εἴδει οἱ λόγοι ἕτεροι, οἷον ἄνθρωπος καὶ ἵππος ἄτομα τῷ γένει, οἱ δὲ λόγοι ἕτεροι αὐτῶν· καὶ ὅσα ἐν τῇ αὐτῇ οὐσίᾳ ὄντα ἔχει διαφοράν. ταὐτὰ δὲ τῷ εἴδει τὰ ἀντικειμένως λεγόμενα τούτοις.

11 πρότερα καὶ ὕστερα λέγεται ἔνια μὲν ὡς ὄντος τινὸς πρώτου καὶ ἀρχῆς ἐν ἑκάστῳ γένει τῷ ἐγγύτερον ἀρχῆς τινὸς ὡρισμένης, ἢ ἁπλῶς καὶ τῇ φύσει, ἢ πρός τι ἢ ποῦ ἢ ὑπό τινων, οἷον τὰ μὲν κατὰ τόπον τῷ εἶναι ἐγγύτερον ἢ φύσει τινὸς τόπου ὡρισμένου, οἷον τοῦ μέσου ἢ τοῦ ἐσχάτου, ἢ πρὸς τὸ τυχόν, τὸ δὲ πορρώτερον ὕστερον. τὰ δὲ κατὰ χρόνον· τὰ μὲν γὰρ τῷ πορρωτέρω τοῦ νῦν, οἷον ἐπὶ τῶν γενομένων (πρότερον γὰρ τὰ Τρωϊκὰ τῶν Μηδικῶν, ὅτι πορρώτερον ἀπέχει τοῦ νῦν), τὰ δὲ τῷ ἐγγυτέρω τοῦ νῦν, οἷον ἐπὶ τῶν μελλόντων· πρότερον γὰρ Νέμεα Πυθίων, ὅτι ἐγγύτερον τοῦ νῦν τῷ νῦν ὡς ἀρχῇ καὶ πρώτῳ χρησαμένων. τὰ δὲ κατὰ κίνησιν· τὸ γὰρ ἐγγύτερον τοῦ πρώτου κινήσαντος πρότερον, οἷον παῖς ἀνδρός· ἀρχὴ δὲ καὶ αὕτη τις ἁπλῶς. τὰ δὲ κατὰ δύναμιν· τὸ γὰρ ὑπερέχον τῇ δυνάμει πρότερον, καὶ τὸ δυνατώτερον· τοιοῦτον δ' ἐστὶν οὗ κατὰ τὴν προαίρεσιν ἀνάγκη ἀκολουθεῖν θάτερον καὶ τὸ ὕστερον, ὥστε μὴ

ἐπεὶ γὰρ ‖ 37 *ὥστ' — κατηγορίαν* non interpretatur Alex. atque vel iterata particula *ὥστε* suspecta sunt ‖ 1018 b, 1 *δὲ*] *δὴ* Alex., ipse seclusi quia novum capitulum orditur ‖ 5 *ὅσων* E: *ὅσα* A^b ‖ 7 *ἔχει*] *μὴ ἔχει* Alex. legisse opinatur Bonitz ‖ 9 *τὰ πρότερα* E ‖ 10 *γένει* om. A^b ‖ *τῷ* scripsit Bonitz cum Alex. p. 347, 5: *τὸ* codd. ‖ 11 *διωρισμένης* Alex. ‖ 15 *τῶι πορρωτέρωι* E: *τὸ πορρωτέρω* A^b ‖ 16 *πρότερον* A^bE: *πρότερα* Ald. ‖ 17 *τῶι ἐγγύτερον* E ‖ 19 *τοῦ νῦν τῶι νῦν* E, *τῷ νῦν* om. A^b Bekk. ‖ *χρησαμένων* E Alex.: *χρησάμενοι* A^b, unde conicias *χρησαμένῳ* vel *χρησαμένοις* ‖ 20 *τὸ* E: *τὰ* A^b

κινοῦντός τ' ἐκείνου μὴ κινεῖσθαι καὶ κινοῦντος κινεῖσθαι· ἡ δὲ προαίρεσις ἀρχή. τὰ δὲ κατὰ τάξιν· ταῦτα δ' ἐστὶν ὅσα πρός τι ἓν ὡρισμένον διέστηκε κατὰ τὸν λόγον, οἷον παραστάτης τριτοστάτου πρότερον, καὶ παρανήτη νήτης· ἔνθα μὲν γὰρ ὁ κορυφαῖος, ἔνθα δὲ ἡ μέση ἀρχή. ταῦτα μὲν οὖν πρότερα τοῦτον λέγεται τὸν τρόπον, ἄλλον δὲ τρόπον τὸ τῇ γνώσει πρότερον ὡς καὶ ἁπλῶς πρότερον· τούτων δὲ ἄλλως τὰ κατὰ τὸν λόγον καὶ τὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν. κατὰ μὲν γὰρ τὸν λόγον τὰ καθόλου πρότερα, κατὰ δὲ τὴν αἴσθησιν τὰ καθ' ἕκαστα. καὶ κατὰ τὸν λόγον δὲ τὸ συμβεβηκὸς τοῦ ὅλου πρότερον, οἷον τὸ μουσικὸν τοῦ μουσικοῦ ἀνθρώπου· οὐ γὰρ ἔσται ὁ λόγος ὅλος ἄνευ τοῦ μέρους· καίτοι οὐκ ἐνδέχεται μουσικὸν εἶναι μὴ ὄντος μουσικοῦ τινός. ἔτι πρότερα λέγεται τὰ τῶν προτέρων πάθη, οἷον εὐθύτης λειότητος· τὸ μὲν
1019a *γὰρ γραμμῆς καθ' αὑτὴν πάθος, τὸ δ' ἐπιφανείας. τὰ μὲν δὴ οὕτω λέγεται πρότερα καὶ ὕστερα, τὰ δὲ κατὰ φύσιν καὶ οὐσίαν, ὅσα ἐνδέχεται εἶναι ἄνευ ἄλλων, ἐκεῖνα δὲ ἄνευ ἐκείνων μή· ᾗ διαιρέσει ἐχρῆτο Πλάτων. ἐπεὶ δὲ τὸ εἶναι πολλαχῶς, πρῶτον μὲν τὸ ὑποκείμενον πρότερον, διὸ ἡ οὐσία πρότερον, ἔπειτα ἄλλως τὰ κατὰ δύναμιν καὶ κατ' ἐντελέχειαν· τὰ μὲν γὰρ κατὰ δύναμιν πρότερά ἐστι, τὰ δὲ κατ' ἐντελέχειαν, οἷον κατὰ δύναμιν μὲν ἡ ἡμίσεια τῆς ὅλης καὶ τὸ μόριον τοῦ ὅλου καὶ ἡ ὕλη τῆς οὐσίας, κατ' ἐντελέχειαν δ' ὕστερον· διαλυθέντος γὰρ κατ' ἐντελέχειαν ἔσται. τρόπον δή τινα πάντα τὰ πρότερον καὶ ὕστερον λεγόμενα*

26 *τὰ* E: *τὸ* A^b ‖ 28 *καὶ ἡ παρανήτη* E ‖ 31 *γρ. ἢ ἁπλῶς πρότερον* E in mg. m. sec. ‖ 32 *τὰ* post *καὶ* supra lin. add. E ‖ 36 *ὅλος* add. A^bE, om. Ald. ‖ 1019a, 2 *πρότερα λέγεται* Ald. ‖ 4 *ἐχρῆτο* E: *ἐχρήσατο* A^b, quod idem Alex. p. 349, 21 interpretatur; hoc de discrimine disserui in Platonische Studien p. 33 ‖ 6 fort. *καὶ τὰ κατ' ἐντ.* vel *ἢ κατ' ἐντ.* ‖ 7 *τὰ μὲν* — 10 *ὕστερον* om. A^b, legit Alex. ‖ 11 *ἔσται καὶ τρόπον* A^b ‖ *τρόπον δέ τινα π. τ. πρότερα καὶ ὕστερα λ.* Alex.; haec extrema capitis particula proxime cohaeret cum 2 *τὰ δὲ κατὰ φύσιν* — 4 *ἐκείνων μή*

κατὰ ταῦτα λέγεται· τὰ μὲν γὰρ κατὰ γένεσιν ἐνδέχεται ἄνευ τῶν ἑτέρων εἶναι, οἷον τὸ ὅλον τῶν μορίων, τὰ δὲ κατὰ φθοράν, οἷον τὸ μόριον τοῦ ὅλου. ὁμοίως δὲ καὶ τἆλλα.

12 δύναμις λέγεται ἡ μὲν ἀρχὴ κινήσεως ἢ μεταβολῆς ἡ ἐν ἑτέρῳ ἢ ᾗ ἕτερον, οἷον ἡ οἰκοδομικὴ δύναμίς ἐστιν ἣ οὐχ ὑπάρχει ἐν τῷ οἰκοδομουμένῳ· ἀλλ' ἡ ἰατρικὴ δύναμις οὖσα ὑπάρχοι ἂν ἐν τῷ ἰατρευομένῳ, ἀλλ' οὐχ ᾗ ἰατρευόμενος. ἡ μὲν οὖν ὅλως ἀρχὴ μεταβολῆς ἢ κινήσεως λέγεται δύναμις ἐν ἑτέρῳ ἢ ᾗ ἕτερον, ἡ δὲ ὑφ' ἑτέρου ἢ ᾗ ἕτερον. * καθ' ἣν γὰρ τὸ πάσχον πάσχει τι, ὁτὲ μὲν ἐὰν ὁτιοῦν, δυνατὸν αὐτό φαμεν εἶναι παθεῖν, ὁτὲ δ' οὐ κατὰ πᾶν πάθος ἀλλ' ἐὰν ἐπὶ τὸ βέλτιον. * ἔτι ἡ τοῦ καλῶς τοῦτ' ἐπιτελεῖν ἢ κατὰ προαίρεσιν· ἐνίοτε γὰρ τοὺς μόνον ἂν πορευθέντας ἢ εἰπόντας, μὴ καλῶς δὲ ἢ μὴ ὡς προείλοντο, οὔ φαμεν δύνασθαι λέγειν ἢ βαδίζειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ πάσχειν. ἔτι ὅσαι ἕξεις καθ' ἃς ἀπαθῆ ὅλως ἢ ἀμετάβλητα ἢ μὴ ῥᾳδίως ἐπὶ τὸ χεῖρον εὐμετακίνητα, δυνάμεις λέγονται· κλᾶται μὲν γὰρ καὶ συντρίβεται καὶ κάμπτεται καὶ ὅλως φθείρεται οὐ τῷ δύνασθαι, ἀλλὰ τῷ μὴ δύνασθαι καὶ ἐλλείπειν τινός· ἀπαθῆ δὲ τῶν τοιούτων ἂν μόγις καὶ ἠρέμα πάσχῃ διὰ δύναμιν καὶ τὸ δύνασθαι καὶ τὸ ἔχειν πώς. λεγομένης δὲ τῆς δυνάμεως τοσαυταχῶς, καὶ τὸ δυνατὸν ἕνα μὲν τρόπον λεχθήσεται τὸ ἔχον κινήσεως ἀρχὴν ἢ μεταβολῆς (καὶ γὰρ τὸ στατικὸν δυνατόν τι) ἐν ἑτέρῳ ἢ ᾗ ἕτερον· ἕνα δ' ἐὰν ἔχῃ
τι αὐτοῦ ἄλλο δύναμιν τοιαύτην· ἕνα δ' ἐὰν ἔχῃ μεταβάλ- 1019b

15 ἡ] ἢ E ‖ 16 ἢ ᾗ E Alex.: ᾗ A^b vulgo ante Bonitzium et sic deinceps ‖ ἡ om. A^b ‖ 20 ἢ ᾗ E: ᾗ A^b ‖ ἢ ᾗ E: ᾗ A^b ‖ 21 ὁτὲ μὲν οὖν ἐὰν Bessario et Aldina et fort. Alex. p. 352,23; verba καθ' ἣν — 23 βέλτιον transponenda fuerunt post 26 ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ πάσχειν ‖ παθεῖν ἢ δυνατόν, φαμὲν E, δυνατὸν δυνατὸν γρ. E ‖ τὸ δυνατὸν A^b ‖ 23 ἡ] ἢ E ‖ 28 fort. ἢ μὴ εὐμετακίνητα ‖ 30 καὶ E: κἂν A^b ‖ 31 ἂν — πάσχῃ A^b: ἃ — πάσχει E sed ἃ in ras., fort. ἃ ἂν ‖ μόγις A^b: μόλις E ‖ 35 ἢ ᾗ E Alex.: ᾗ A^b

λειν ἐφ' ὁτιοῦν δύναμιν, εἴτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον εἴτ' ἐπὶ τὸ βέλτιον (καὶ γὰρ τὸ φθειρόμενον δοκεῖ δυνατὸν εἶναι φθείρεσθαι, ἢ οὐκ ἂν φθαρῆναι εἰ ἦν ἀδύνατον· νῦν δ' ἔχει τινὰ διάθεσιν καὶ αἰτίαν καὶ ἀρχὴν τοῦ τοιούτου πάθους. ὁτὲ μὲν δὴ τῷ ἔχειν τι δοκεῖ, ὁτὲ δὲ τῷ ἐστερῆσθαι τοιοῦτον εἶναι· εἰ δ' ἡ στέρησίς ἐστιν ἕξις πως, πάντα τῷ ἔχειν ἂν εἴη τι, ὁμωνύμως δὲ λεγόμενον τὸ ὄν, ὥστε τῷ τε ἔχειν ἕξιν τινὰ καὶ ἀρχήν ἐστι δυνατόν, καὶ τῷ ἔχειν τὴν τούτου στέρησιν, εἰ ἐνδέχεται ἔχειν στέρησιν)· ἕνα δὲ τῷ μὴ ἔχειν αὐτοῦ δύναμιν ἢ ἀρχὴν ἄλλο ἢ ᾗ ἄλλο φθαρτικήν. ἔτι δὲ ταῦτα πάντα ἢ τῷ μόνον ἂν συμβῆναι γενέσθαι ἢ μὴ γενέσθαι, ἢ τῷ καλῶς. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀψύχοις ἔνεστιν ἡ τοιαύτη δύναμις, οἷον ἐν τοῖς ὀργάνοις· τὴν μὲν γὰρ δύνασθαί φασι φθέγγεσθαι λύραν, τὴν δ' οὐδέν, ἐὰν ᾖ μὴ εὔφωνος. ἀδυναμία δ' ἐστὶ στέρησις δυνάμεως καὶ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς [ἄρσις τις] οἷα εἴρηται, ἢ ὅλως ἢ τῷ πεφυκότι ἔχειν, ἢ καὶ ὅτε πέφυκεν ἤδη ἔχειν· οὐ γὰρ ὁμοίως ἂν φαῖμεν ἀδύνατον εἶναι γεννᾶν παῖδα καὶ ἄνδρα καὶ εὐνοῦχον. ἔτι δὲ καθ' ἑκατέραν δύναμίν ἐστιν ἀδυναμία ἀντικειμένη, τῇ τε μόνον κινητικῇ καὶ τῇ καλῶς κινητικῇ. καὶ ἀδύνατα δὴ τὰ μὲν κατὰ τὴν ἀδυναμίαν ταύτην λέγεται, τὰ δ' ἄλλον τρόπον [οἷον] δυνατόν τε καὶ ἀδύνατον. ἀδύνατον μὲν οὗ τὸ ἐναντίον ἐξ

1019b, 4 εἰ ἦν ἀδύνατον E: εἰ μὴ ἦν δυνατόν A^b ‖ 6 τῷ — τῷ A^bE Alex. Bonitz: τὸ — τὸ Bekk. ‖ 7 ἕξις om. A^b ‖ πάντα τὰ ἐστερημένα Alex. ‖ τι om. Alex. ‖ 8 ὁμωνύμως δὲ λεγόμενον τὸ ὄν E: εἰ δὲ μὴ τῷ ἔχειν ἕξιν τινὰ καὶ ἀρχήν ἐστι δυνατὸν ὁμωνύμως A^b et fort. Alex., unde conieci πάντα τῷ ἔχειν ἂν εἴη τι, εἰ δὲ μή, ὁμωνύμως, ὥστε ‖ τῶ τε A^b: τῷ E vulgo ‖ ἕξιν — 9 ἔχειν om. A^b, habet Alex. ‖ 11 ἀρχὴν ἄλλο scripsit Bonitzius Alexandrum secutus: ἀρχὴν ἄλλῳ A^b ἀρχὴν ἐν ἄλλωι E ‖ ἢ ᾗ E: ᾗ A^b ‖ 13 καλοῖς A^b ‖ ἕν ἐστιν A^b ‖ 14 φασι δύνασθαι A^b ‖ 17 ἄρσις τις om. A^b et fort. Alex., add. E, cf. commentarium Bonitzii ‖ 18 ὅτε E: ὅτι A^b ‖ 18 φαμεν A^b ‖ 19 ἄνδρα καὶ εὐνοῦχον] ἄνδρα εὐνοῦχον E fort. recte, ἄνδρα εὐνουχίαν γρ. E in marg. ‖ ἑκατέραν τὴν δυν. A^b, ἑτέραν δυν. E ‖ 21 δὲ E ‖ 22 οἷον seclusi

ἀνάγκης ἀληθές, οἷον τὸ τὴν διάμετρον σύμμετρον εἶναι ἀδύνατον, ὅτι ψεῦδος τὸ τοιοῦτον, οὗ τὸ ἐναντίον οὐ μόνον ἀληθὲς ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη ἀσύμμετρον εἶναι· τὸ ἄρα σύμμετρον οὐ μόνον ψεῦδος ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀνάγκης ψεῦδος. τὸ δ' ἐναντίον τούτῳ, τὸ δυνατόν, ὅταν μὴ ἀναγκαῖον ᾖ τὸ ἐναντίον ψεῦδος εἶναι, οἷον τὸ καθῆσθαι ἄνθρωπον δυνατόν· οὐ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τὸ μὴ καθῆσθαι ψεῦδος. τὸ μὲν οὖν δυνατὸν ἕνα μὲν τρόπον, ὥσπερ εἴρηται, τὸ μὴ ἐξ ἀνάγκης ψεῦδος σημαίνει, ἕνα δὲ τὸ ἀληθὲς εἶναι, ἕνα δὲ τὸ ἐνδεχόμενον ἀληθὲς εἶναι. κατὰ μεταφορὰν δὲ ἡ ἐν τῇ γεωμετρίᾳ λέγεται δύναμις. ταῦτα μὲν οὖν τὰ δυνατὰ οὐ κατὰ δύναμιν. τὰ δὲ λεγόμενα κατὰ δύναμιν πάντα λέγεται πρὸς τὴν πρώτην μίαν· αὕτη δ' ἐστὶν ἀρχὴ μεταβολῆς ἐν ἄλλῳ ἢ ᾗ ἄλλο. τὰ γὰρ ἄλλα λέγεται δυνατὰ τῷ τὰ μὲν ἔχειν αὐτῶν ἄλλο τι τοιαύτην δύναμιν, τὰ δὲ μὴ ἔχειν, τὰ δὲ ὡδὶ ἔχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἀδύνατα. ὥστε ὁ κύριος ὅρος τῆς πρώτης δυνάμεως ἂν εἴη ἀρχὴ μεταβλητικὴ ἐν ἄλλῳ ἢ ᾗ ἄλλο.

13 ποσὸν λέγεται τὸ διαιρετὸν εἰς ἐνυπάρχοντα, ὧν ἑκάτερον ἢ ἕκαστον ἕν τι καὶ τόδε τι πέφυκεν εἶναι. πλῆθος μὲν οὖν ποσόν τι ἐὰν ἀριθμητὸν ᾖ, μέγεθος δ' ἐὰν μετρητὸν ᾖ. λέγεται δὲ πλῆθος μὲν τὸ διαιρετὸν δυνάμει εἰς μὴ συνεχῆ, μέγεθος δὲ τὸ εἰς συνεχῆ· μεγέθους δὲ τὸ μὲν ἐφ' ἓν συνεχὲς μῆκος, τὸ δ' ἐπὶ δύο πλάτος, τὸ δ' ἐπὶ τρία βάθος. τούτων δὲ πλῆθος μὲν τὸ πεπερασμένον ἀριθμός, μῆκος δὲ γραμμή, πλάτος δὲ ἐπιφάνεια, βάθος δὲ σῶμα. ἔτι τὰ μὲν

25 οὗ] καὶ οὗ E ‖ 28 τὸ ante δυνατὸν fort. omittendum cum Alex. p. 357, 29 dicit Bonitz ‖ ᾖ om. A^b ‖ 33 εἶναι E Alex.: ἤδη A^b ‖ τῇ om. Alex. Ascl. ‖ 34 τὰ om. A^b ‖ 1020a, 1 μίαν inclusit Brandis, non interpretatur Alex., fort. μίαν τὴν πρώτην, codicum lectionem μίαν collato 1046 a, 10 stabilit Vahlen poet.[2] p. 127 ‖ 2 ἢ ᾗ E: ᾗ A^b ‖ τὰ μὲν τῷ ἔχειν T et fort. Alex. recte ‖ 3 μὴ] τῶι μὴ E et fort. Alex. Ascl. ‖ 6 ἢ ᾗ E: ᾗ A^b ‖ 8 ἕν τε E sed alterum ε in ras. ‖ 13 τὸ om. H^b recte

λέγεται καθ' αὑτὰ ποσὰ ἄττα, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός, οἷον ἡ μὲν γραμμὴ ποσόν τι καθ' ἑαυτό, τὸ δὲ μουσικὸν κατὰ συμβεβηκός. τῶν δὲ καθ' αὑτὰ τὰ μὲν κατ' οὐσίαν ἐστίν, οἷον ἡ γραμμὴ ποσόν τι (ἐν γὰρ τῷ λόγῳ τῷ τί ἐστι λέγοντι τὸ ποσὸν ἐνυπάρχει) τὰ δὲ πάθη καὶ ἕξεις τῆς τοιαύτης ἐστὶν οὐσίας, οἷον τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον, καὶ μακρὸν καὶ βραχύ, καὶ πλατὺ καὶ στενόν, καὶ βαθὺ καὶ ταπεινόν, καὶ βαρὺ καὶ κοῦφον, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα. ἔστι δὲ καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον, καὶ καθ' αὑτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα λεγόμενα, τοῦ ποσοῦ πάθη καθ' αὑτά· μεταφέρεται μέντοι καὶ ἐπ' ἄλλα ταῦτα τὰ ὀνόματα. τῶν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς λεγομένων ποσῶν τὸ μὲν οὕτως λέγεται ὥσπερ ἐλέχθη ὅτι τὸ μουσικὸν ποσὸν καὶ τὸ λευκὸν τῷ εἶναι ποσόν τι ᾧ ὑπάρχουσι, τὰ δὲ ὡς κίνησις καὶ χρόνος· καὶ γὰρ ταῦτα πόσ' ἄττα λέγεται καὶ συνεχῆ τῷ ἐκεῖνα διαιρετὰ εἶναι ὧν ἐστὶ ταῦτα πάθη. λέγω δὲ οὐ τὸ κινούμενον ἀλλ' ὃ ἐκινήθη· τῷ γὰρ ποσὸν εἶναι ἐκεῖνο καὶ ἡ κίνησις ποσή, ὁ δὲ χρόνος τῷ ταύτην.

τὸ ποιὸν λέγεται ἕνα μὲν τρόπον ἡ διαφορὰ τῆς οὐσίας, 14
οἷον ποιόν τι ἄνθρωπος ζῷον ὅτι δίπουν, ἵππος δὲ τετράπουν· καὶ κύκλος ποιόν τι σχῆμα ὅτι ἀγώνιον, ὡς τῆς διαφορᾶς
1020b τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν ποιότητος οὔσης. ἕνα μὲν δὴ τρόπον τοῦτον λέγεται ἡ ποιότης διαφορὰ οὐσίας, ἕνα δὲ ὡς τὰ ἀκίνητα καὶ τὰ μαθηματικά, ὥσπερ οἱ ἀριθμοὶ ποιοί τινες, οἷον οἱ σύνθετοι καὶ μὴ μόνον ἐφ' ἓν ὄντες ἀλλ' ὧν μίμημα

17 αὐτὸ A^b ‖ 18 ποσόν τι spuria duco ‖ 19 ποσὸν ἐνυπάρχει Alex.: ποσόν τι ὑπάρχει A^{b}E ‖ 20 τὸ post καὶ om. A^b ‖ καὶ τὸ μακρὸν A^b ‖ 21 καὶ πλατὺ — 22 βαρὺ om. E ‖ καὶ βαθὺ καὶ ταπεινὸν om. A^b, habet Ald. Bekk. ‖ 22 καὶ βαρὺ καὶ κοῦφον spuria, cf. 1020b, 10 et Alex. 364, 18 ‖ τὰ om. A^b ‖ 23 τὸ ante μεῖζον om. A^{b}E, habet Alex. et vulgata ‖ τὸ ante ἔλαττον Alex., om. A^{b}E et vulgata; καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον interpolata esse iudico ‖ 25 μεταφέροντα A^b ‖ 30 ταῦτα E: τὰ A^b ‖ 33 τὸ ante ποιὸν eiciendum esse bene monet Bonitz ‖ αἱ διαφοραὶ A^b ‖ 1020b, 2 τοῦτον om. Alex. p. 363, 14, immo διαφορὰ οὐσίας in-

τὸ ἐπίπεδον καὶ τὸ στερεόν (οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ ποσάκις ποσοὶ ἢ ποσάκις ποσάκις ποσοί), καὶ ὅλως ὃ παρὰ τὸ ποσὸν ὑπάρχει ἐν τῇ οὐσίᾳ· οὐσία γὰρ ἑκάστου τὸ ἅπαξ, οἷον τῶν ἓξ οὐχ ὃ δὶς ἢ τρὶς εἰσὶν ἀλλ' ὃ ἅπαξ· ἓξ γὰρ ἅπαξ ἕξ. ἔτι ὅσα πάθη τῶν κινουμένων οὐσιῶν, οἷον θερμότης καὶ ψυχρότης, καὶ λευκότης καὶ μελανία, καὶ βαρύτης καὶ κουφότης, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καθ' ἃ λέγονται καὶ ἀλλοιοῦσθαι τὰ σώματα μεταβαλλόντων. ἔτι κατ' ἀρετὴν καὶ κακίαν καὶ ὅλως τὸ κακὸν καὶ ἀγαθόν. σχεδὸν δὴ κατὰ δύο τρόπους λέγοιτ' ἂν τὸ ποιόν, καὶ τούτων ἕνα τὸν κυριώτατον. πρώτη μὲν γὰρ ποιότης ἡ τῆς οὐσίας διαφορά· ταύτης δέ τι καὶ ἡ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ποιότης μέρος· διαφορὰ γάρ τις οὐσιῶν, ἀλλ' ἢ οὐ κινουμένων ἢ οὐχ ᾗ κινούμενα. τὰ δὲ πάθη τῶν κινουμένων ᾗ κινούμενα καὶ τῶν κινήσεων διαφοραί. ἀρετὴ δὲ καὶ κακία τῶν παθημάτων μέρος τι· διαφορὰς γὰρ δηλοῦσι τῆς κινήσεως καὶ τῆς ἐνεργείας, καθ' ἃς ποιοῦσιν ἢ πάσχουσι καλῶς ἢ φαύλως τὰ ἐν κινήσει ὄντα· τὸ μὲν γὰρ ὡδὶ δυνάμενον κινεῖσθαι ἢ ἐνεργεῖν ἀγαθόν, τὸ δ' ὡδὶ καὶ ἐναντίως μοχθηρόν. μάλιστα δὲ τὸ ἀγαθὸν καὶ κακὸν σημαίνει τὸ ποιὸν ἐπὶ τῶν ἐμψύχων, καὶ τούτων μάλιστα ἐπὶ τοῖς ἔχουσι προαίρεσιν.

15 *πρός τι λέγεται τὰ μὲν ὡς διπλάσιον πρὸς ἥμισυ καὶ τριπλάσιον πρὸς τριτημόριον, καὶ ὅλως πολλαπλάσιον πρὸς πολλοστημόριον καὶ ὑπερέχον πρὸς ὑπερεχόμενον· τὰ δ' ὡς τὸ θερμαντικὸν πρὸς τὸ θερμαντὸν καὶ τὸ τμητικὸν πρὸς τὸ τμητόν, καὶ ὅλως τὸ ποιητικὸν πρὸς τὸ παθητικόν· τὰ δ' ὡς τὸ μετρητὸν πρὸς τὸ μέτρον καὶ ἐπιστητὸν πρὸς ἐπιστήμην καὶ αἰσθητὸν πρὸς αἴσθησιν. λέγεται δὲ τὰ μὲν πρῶτα κατ'*

terpretamentum ‖ 6 fort. *παρὰ τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ ποσὸν ὑπάρχει* scil. *τῷ ἀριθμῷ*, cf. Alex. ‖ 7 *ὃ ἅπαξ* coni. Bonitz ‖ 8 *ἓξ* alterum om. A^b ‖ 11 *ἃ* E: *ὅσα* A^b ‖ *καὶ* om. A^b, habet E et Alex. ‖ 15 *τις* A^b, *τι* ex *τις* corr. E ‖ 18 *καὶ αἱ* E Alex. vulgo, *αἱ* om. A^b ‖ 23 *καὶ τὸ κακὸν* E ‖ 26 *πρὸς τὸ ἥμισυ* A^b ‖ 27 *πρὸς τὸ πολ.* Ald. ‖ 29 *τὸ* ante *θερμαντικὸν* et *θερμὸν* et *τμητικὸν* om. E

ἀριθμὸν ἢ ἁπλῶς ἢ ὡρισμένως πρὸς αὐτοὺς ἢ πρὸς ἕν, οἷον τὸ μὲν διπλάσιον πρὸς ἓν ἀριθμὸς ὡρισμένος, τὸ δὲ πολλαπλάσιον κατ' ἀριθμὸν πρὸς ἓν οὐχ ὡρισμένον δέ, οἷον τόνδε 1021a *ἢ τόνδε· τὸ δὲ ἡμιόλιον πρὸς τὸ ὑφημιόλιον κατ' ἀριθμὸν πρὸς ἀριθμὸν ὡρισμένον· τὸ δ' ἐπιμόριον πρὸς τὸ ὑπεπιμόριον κατὰ ἀόριστον, ὥσπερ τὸ πολλαπλάσιον πρὸς τὸ ἕν· τὸ δ' ὑπερέχον πρὸς τὸ ὑπερεχόμενον ὅλως ἀόριστον κατ' ἀριθμόν· ὁ γὰρ ἀριθμὸς σύμμετρος, κατὰ μὴ σύμμετρον δὲ ἀριθμὸν λέγονται· τὸ γὰρ ὑπερέχον πρὸς τὸ ὑπερεχόμενον τοσοῦτόν τέ ἐστι καὶ ἔτι· τοῦτο δ' ἀόριστον· ὁπότερον γὰρ ἔτυχέν ἐστιν, ἢ ἴσον ἢ οὐκ ἴσον. ταῦτά τε οὖν τὰ πρός τι πάντα κατ' ἀριθμὸν λέγεται καὶ ἀριθμοῦ πάθη, καὶ ἔτι τὸ ἴσον καὶ ὅμοιον καὶ ταὐτὸ κατ' ἄλλον τρόπον· κατὰ γὰρ τὸ ἓν λέγεται πάντα. ταὐτὰ μὲν γὰρ ὧν μία ἡ οὐσία, ὅμοια δ' ὧν ἡ ποιότης μία, ἴσα δὲ ὧν τὸ ποσὸν ἕν· τὸ δ' ἓν τοῦ ἀριθμοῦ ἀρχὴ καὶ μέτρον, ὥστε ταῦτα μὲν πάντα πρός τι λέγεται κατ' ἀριθμὸν μέν, οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. τὰ δὲ ποιητικὰ καὶ παθητικὰ κατὰ δύναμιν ποιητικὴν καὶ παθητικὴν καὶ ἐνεργείας τὰς τῶν δυνάμεων, οἷον τὸ θερμαντικὸν πρὸς τὸ θερμαντόν, ὅτι δύναται, καὶ πάλιν τὸ θερμαῖνον πρὸς τὸ θερμαινόμενον καὶ τὸ τέμνον πρὸς τὸ τεμνόμενον, ὡς ἐνεργοῦντα. τῶν δὲ κατ' ἀριθμὸν οὐκ εἰσὶν ἐνέργειαι ἀλλ' ἢ ὃν τρόπον ἐν ἑτέροις εἴρηται· αἱ δὲ κατὰ κίνησιν ἐνέργειαι οὐχ ὑπάρχουσιν. τῶν δὲ κατὰ δύναμιν καὶ κατὰ χρόνους ἤδη*

33 *ὡρισμένως* Alex.: *ὡρισμένον* A^b E, sed *ως* supra *ον* scriptum in E, fort. *ἢ ὡρισμένον πρὸς ὡρισμένον καὶ αὐτὸν ἢ πρὸς ἕν* ‖ 34 *πρὸς ἓν ἀριθμὸς ὡρισμένος πρὸς ἕν* A^b, alterum *πρὸς ἓν* om. E ‖ 1021a, 2 *τὸ δ' ἐπιμ.* E, *δ'* om. A^b (?) Bekk. ‖ 3 *ἀόριστον* Alex.: *ἀορίστου* A^b, *ἀορίστους* E ‖ 5 *ἀριθμὸς σύμμετρον* A^b ‖ *ἀριθμὸν* E Alex.: *ἀριθμὸν οὐ* A^b, *ἀριθμὸν* intellege rationem ‖ 6 *λέγονται* A^bE: *λέγεται* Alex. vulgo ‖ *γὰρ* E: *δὲ* A^b ‖ 7 *τέ* om. Alex. ‖ *καὶ* om. A^b ‖ post *δ'* add. *ἐστὶν* Alex. ‖ 8 *ἢ* ante *ἴσον* om. A^b ‖ *ἅπαντα* E ‖ 10 *κατ'* om. A^b, *κατ' ἄλλον τρόπον* abesse malim ‖ 11 *πάντα ταὐτά. τὸ μὲν γὰρ ταὐτὸ ὧν* A^b ‖ *ἡ* om. A^b et Alex. ‖ *ὅμοια* — 12 *μία* post *ἕν* A^b ‖ 13 *ταῦτα* E: *ταῦτα μὲν τὰ πρός τι* A^b ‖ 20 *κίνησιν* A^b: *δύναμιν* E

λέγονται πρός τι, οἷον τὸ πεποιηκὸς πρὸς τὸ πεποιημένον καὶ τὸ ποιῆσον πρὸς τὸ ποιησόμενον. οὕτω γὰρ καὶ πατὴρ υἱοῦ λέγεται πατήρ· τὸ μὲν γὰρ πεποιηκός, τὸ δὲ πεπονθός τί ἐστιν. ἔτι ἔνια κατὰ στέρησιν δυνάμεως, ὥσπερ τὸ ἀδύνατον καὶ ὅσα οὕτω λέγεται, οἷον τὸ ἀόρατον. τὰ μὲν οὖν κατ᾽ ἀριθμὸν καὶ δύναμιν λεγόμενα πρός τι πάντα ἐστὶ πρός τι τῷ ὅπερ ἐστὶν ἄλλου λέγεσθαι αὐτὸ ὅ ἐστιν, ἀλλὰ μὴ τῷ ἄλλο πρὸς ἐκεῖνο· τὸ δὲ μετρητὸν καὶ τὸ ἐπιστητὸν καὶ τὸ διανοητὸν τῷ ἄλλο πρὸς αὐτὸ λέγεσθαι πρός τι λέγονται. τό τε γὰρ διανοητὸν σημαίνει ὅτι ἔστιν αὐτοῦ διάνοια, οὐκ ἔστι δ᾽ ἡ διάνοια πρὸς τοῦτο οὗ ἐστὶ διάνοια· δὶς γὰρ ταὐτὸν εἰρημένον ἂν εἴη. ὁμοίως δὲ καὶ τινός ἐστιν ἡ ὄψις ὄψις, οὐχ οὗ ἐστὶν ὄψις (καίτοι γ᾽ ἀληθὲς τοῦτο εἰπεῖν), ἀλλὰ πρὸς 1021b χρῶμα ἢ πρὸς ἄλλο τι τοιοῦτον. ἐκείνως δὲ δὶς ταὐτὸν λεχθήσεται, ὅτι ἐστὶν ὄψις οὗ ἐστὶν ἡ ὄψις. τὰ μὲν οὖν καθ᾽ ἑαυτὰ λεγόμενα πρός τι τὰ μὲν οὕτω λέγεται, τὰ δ᾽ ἐὰν τὰ γένη αὐτῶν ᾖ τοιαῦτα, οἷον ἡ ἰατρικὴ τῶν πρός τι ὅτι τὸ γένος αὐτῆς ἡ ἐπιστήμη δοκεῖ εἶναι τῶν πρός τι. ἔτι καθ᾽ ὅσα τὰ ἔχοντα λέγεται πρός τι, οἷον ἰσότης ὅτι τὸ ἴσον, καὶ ὁμοιότης ὅτι τὸ ὅμοιον. τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός, οἷον ἄνθρωπος πρός τι ὅτι συμβέβηκεν αὐτῷ διπλασίῳ εἶναι, τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τῶν πρός τι· ἢ τὸ λευκόν, εἰ τῷ αὐτῷ συμβέβηκε διπλασίῳ καὶ λευκῷ εἶναι.

16 τέλειον λέγεται ἓν μὲν οὗ μὴ ἔστιν ἔξω τι λαβεῖν μηδὲ ἓν μόριον, οἷον χρόνος τέλειος ἑκάστου οὗτος οὗ μὴ ἔστιν

22 *πρός τι*] *τὰ* ante *πρὸς* add. m. sec. E, *τινα* ante *πρὸς* legisse videtur Alex. ‖ 23 *ποιηθησόμενον* Alex. in interpr. ‖ 28 *αὐτὸ ὅ ἐστιν* in textu non habuisse videtur Alex. ‖ 30 *τὸ* ante *διαν.* om. E ‖ *ἄλλο αὐτὸ* omisso *πρὸς* A^b ‖ *τι ἃ λεγ.* A^b ‖ 32 *τοῦτο*] *τὸ* E, fort. recte ‖ 1021b, 1 *ἐστὶν ἡ ὄψις* Alex. ‖ *γε* add. E ‖ 2 *τὸ αὐτὸ* E ‖ 3 *ὅτι* om. A^b ‖ *ὄψις* om. A^b ‖ *ἡ* om. Alex., *ἔστιν ἡ ὄψις οὗ ἐστὶν ὄψις* coni. Bonitz ‖ 5 *ἡ* om. A^b ‖ 7 *οἷον ἡ ἰσ.* A^b ‖ 8 *οἷον ὁ ἄνθρ.* A^b ‖ 10 *εἰ* E: *ἢ* A^b ‖ 12 *τὸ τέλειον* A^b ‖ *μηδὲ ἓν*] *μηθὲν* E ‖ 13 *ὁ χρόνος* E

ἔξω λαβεῖν χρόνον τινὰ ὃς τούτου μέρος ἐστὶ τοῦ χρόνου. καὶ τὸ κατ᾽ ἀρετὴν καὶ τὸ εὖ μὴ ἔχον ὑπερβολὴν πρὸς τὸ γένος, οἷον τέλειος ἰατρὸς καὶ τέλειος αὐλητής, ὅταν κατὰ τὸ εἶδος τῆς οἰκείας ἀρετῆς μηδὲν ἐλλείπωσιν. οὕτω δὲ μεταφέροντες καὶ ἐπὶ τῶν κακῶν λέγομεν συκοφάντην τέλειον καὶ κλέπτην τέλειον, ἐπειδὴ καὶ ἀγαθοὺς λέγομεν αὐτούς, οἷον κλέπτην ἀγαθὸν καὶ συκοφάντην ἀγαθόν. καὶ ἡ ἀρετὴ τελείωσίς τις· ἕκαστον γὰρ τότε τέλειον καὶ οὐσία πᾶσα τότε τελεία, ὅταν κατὰ τὸ εἶδος τῆς οἰκείας ἀρετῆς μηδὲν ἐλλείπῃ μόριον τοῦ κατὰ φύσιν μεγέθους. ἔτι οἷς ὑπάρχει τὸ τέλος σπουδαῖον, ταῦτα λέγεται τέλεια· κατὰ γὰρ τὸ ἔχειν τὸ τέλος τέλεια. ὥστ᾽ ἐπεὶ τὸ τέλος τῶν ἐσχάτων τί ἐστι, καὶ ἐπὶ τὰ φαῦλα μεταφέροντες λέγομεν τελείως ἀπολωλέναι καὶ τελείως ἐφθάρθαι, ὅταν μηδὲν ἐλλείπῃ τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ κακοῦ ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ ἐσχάτου ᾖ. διὸ καὶ ἡ τελευτὴ κατὰ μεταφορὰν λέγεται τέλος, ὅτι ἄμφω ἔσχατα. τέλος δὲ καὶ τὸ οὗ ἕνεκα ἔσχατον. τὰ μὲν οὖν καθ᾽ αὑτὰ λεγόμενα τέλεια τοσαυταχῶς λέγεται, τὰ μὲν τῷ κατὰ τὸ εὖ μηδὲν ἐλλείπειν μηδ᾽ ἔχειν ὑπερβολὴν μηδ᾽ ἔξω τι λαβεῖν, τὰ δ᾽ ὅλως κατὰ τὸ μὴ ἔχειν ὑπερβολὴν ἐν ἑκάστῳ γένει μηδ᾽
1022a εἶναί τι ἔξω, τὰ δ᾽ ἄλλα ἤδη κατὰ ταῦτα τῷ ἢ ποιεῖν τι τοιοῦτον ἢ ἔχειν ἢ ἁρμόττειν τοιούτῳ ἢ ἁμῶς γέ πως λέγεσθαι πρὸς τὰ πρώτως λεγόμενα τέλεια.

πέρας λέγεται τὸ ἔσχατον ἑκάστου καὶ οὗ ἔξω μηδὲν 17
ἔστι λαβεῖν πρώτου, καὶ οὗ ἔσω πάντα πρώτου, καὶ ὃ ἂν ᾖ

15 τὸ E: τὰ A^b ‖ τὸ εὖ A^b et Alex.: τὸ τοῦ εὖ E ‖ μὴ ἔχοντι δ᾽ A^b ‖ 17 ἐλλίπωσιν A^b ‖ 20 καὶ ἡ — 21 τις om. A^b ‖ 21 τέλειόν τι καὶ A^b ‖ τότε om. A^b ‖ 24 τὸ post ἔχειν om. E ‖ 27 ἐλλίπῃ A^b ‖ 28 τῷ ἐσχάτῳ A^b Alex. ‖ ᾖ] δ᾽ ἥι E ‖ 33 γρ. μηδ᾽ ἔχειν ὑπερβολὴν ἐν ἑκάστῳ γένει μηδ᾽ εἶναί τι ἔξω, τὰ δὲ μεταξύ ἐστιν E marg. ‖ 1022 a, 1 ἤδη καθ᾽ αὑτὰ E ‖ 2 τοιούτωι E: τούτῳ A^b ‖ ἁμῶς coni. Bekk.: ἄλλως codd. ‖ πρώτως A^{b}E sed in E ως in ras. ‖ 4 τό τε A^b ‖ 5 καὶ — πρώτου om. E, habet Alex.

εἶδος μεγέθους ἢ ἔχοντος μέγεθος, καὶ τὸ τέλος ἑκάστου· τοιοῦτον δ' ἐφ' ὃ ἡ κίνησις καὶ ἡ πρᾶξις καὶ οὐκ ἀφ' οὗ, ὁτὲ δὲ ἄμφω καὶ ἀφ' οὗ καὶ ἐφ' ὅ. καὶ τὸ οὗ ἕνεκα, καὶ ἡ οὐσία ἡ ἑκάστου, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ· τῆς γνώσεως γὰρ τοῦτο πέρας· εἰ δὲ τῆς γνώσεως, καὶ τοῦ πράγματος. ὥστε φανερὸν ὅτι ὁσαχῶς τε ἡ ἀρχὴ λέγεται, τοσαυταχῶς καὶ τὸ πέρας, καὶ ἔτι πλεοναχῶς· ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ πέρας τι, τὸ δὲ πέρας οὐ πᾶν ἀρχή.

18 τὸ καθὸ λέγεται πολλαχῶς, ἕνα μὲν τρόπον τὸ εἶδος καὶ ἡ οὐσία ἑκάστου πράγματος, οἷον καθὸ ἀγαθὸς ὁ ἀγαθός, αὐτὸ ἀγαθόν, ἕνα δὲ ἐν ᾧ πρώτῳ πέφυκε γίγνεσθαι, οἷον τὸ χρῶμα ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ. τὸ μὲν οὖν πρώτως λεγόμενον καθὸ τὸ εἶδός ἐστι, δευτέρως δὲ ὡς ἡ ὕλη ἑκάστου καὶ τὸ ὑποκείμενον ἑκάστῳ πρῶτον. ὅλως δὲ τὸ καθὸ ἰσαχῶς καὶ τὸ αἴτιον ὑπάρξει· κατὰ τί γὰρ ἐλήλυθεν ἢ οὗ ἕνεκα ἐλήλυθε λέγεται, καὶ κατὰ τί παραλελόγισται ἢ συλλελόγισται ἢ τί τὸ αἴτιον τοῦ συλλογισμοῦ ἢ παραλογισμοῦ. ἔτι δὲ τὸ καθὸ τὸ κατὰ θέσιν λέγεται, καθὸ ἕστηκεν ἢ καθὸ βαδίζει· πάντα γὰρ ταῦτα θέσιν σημαίνει καὶ τόπον. ὥστε καὶ τὸ καθ' αὑτὸ πολλαχῶς ἀνάγκη λέγεσθαι. ἓν μὲν γὰρ καθ' αὑτὸ τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ, οἷον ὁ Καλλίας καθ' αὑτὸν Καλλίας καὶ τὸ τί ἦν εἶναι Καλλίᾳ· ἓν δὲ ὅσα ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει, οἷον ζῷον ὁ Καλλίας καθ' αὑτόν. ἐν γὰρ τῷ λόγῳ ἐνυπάρχει τὸ ζῷον· ζῷον γάρ τι ὁ Καλλίας. ἔτι δὲ εἰ ἐν αὑτῷ δέδεκται πρώτῳ ἢ τῶν αὑτοῦ τινί, οἷον ἡ

7 τοῦτο fort. Alex. ‖ καὶ οὐκ E: οὐκ A^b ‖ 9 ἡ ἑκάστου A^b E: ἡ om. Bon. ‖ 11 τε om. Alex. ‖ 14 πολλαχῶς deleverim, cf. 1023 a, 8 ‖ 15 ἀγαθὸς ὁ ἀγαθός vel ὁ ἀγαθὸς ἀγαθός Alex.: ἀγαθός A^b E vulgo ‖ 18 δεύτερον A^b ‖ ἡ ὕλη ὡς A ‖ 20 ὑπάρχει Alex. ‖ ἢ om. A^b ‖ 22 τί] ὅτι E ‖ ἔτι δὲ A^b E: ἔτι Ald. et fort. Alex. ‖ 24 τόπον σημαίνει καὶ θέσιν A^b ‖ 26 καθ' αὑτὸν (αὑτὸ Alex.) om. E, add. A^b Alex., sed Alex. non interpretatur καὶ τὸ τ. η. ε. Καλλίᾳ ‖ 29 ἔτι] ἓν A^b ‖ 30 αὑτοῦ scripsi: αὐτοῦ vulgo

ἐπιφάνεια λευκὴ καθ' αὑτήν, καὶ ζῇ ὁ ἄνθρωπος καθ' αὑτόν· ἡ γὰρ ψυχὴ μέρος τι τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾗ πρώτῃ τὸ ζῆν. ἔτι οὗ μή ἐστιν ἄλλο αἴτιον· τοῦ γὰρ ἀνθρώπου πολλὰ αἴτια, τὸ ζῷον, τὸ δίπουν· ἀλλ' ὅμως καθ' αὑτὸν ἄνθρωπος ὁ ἄνθρωπός ἐστιν. ἔτι ὅσα μόνῳ ὑπάρχει καὶ ᾗ μόνον· διὸ τὸ κεχωρισμένον καθ' αὑτό.

1022b *διάθεσις λέγεται τοῦ ἔχοντος μέρη τάξις, ἢ κατὰ τόπον ἢ κατὰ δύναμιν ἢ κατ' εἶδος· θέσιν γὰρ δεῖ τινὰ εἶναι, ὥσπερ καὶ τοὔνομα δηλοῖ ἡ διάθεσις.* 19

ἕξις δὲ λέγεται ἕνα μὲν τρόπον οἷον ἐνέργειά τις τοῦ ἔχοντος καὶ ἐχομένου, ὥσπερ πρᾶξίς τις ἢ κίνησις. ὅταν γὰρ τὸ μὲν ποιῇ τὸ δὲ ποιῆται, ἔστι ποίησις μεταξύ· οὕτω καὶ τοῦ ἔχοντος ἐσθῆτα καὶ τῆς ἐχομένης ἐσθῆτος ἔστι μεταξὺ ἕξις. ταύτην μὲν οὖν φανερὸν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἔχειν τὴν ἕξιν· εἰς ἄπειρον γὰρ βαδιεῖται, εἰ τοῦ ἐχομένου ἔσται ἔχειν τὴν ἕξιν. ἄλλον δὲ τρόπον ἕξις λέγεται διάθεσις καθ' ἣν ἢ εὖ ἢ κακῶς διάκειται τὸ διακείμενον, καὶ ἢ καθ' αὑτὸ ἢ πρὸς ἄλλο, οἷον ἡ ὑγίεια ἕξις τις· διάθεσις γάρ ἐστι τοιαύτη. ἔτι ἕξις λέγεται ἐὰν ᾖ μόριον διαθέσεως τοιαύτης· διὸ καὶ ἡ τῶν μερῶν ἀρετὴ ἕξις τίς ἐστιν. 20

πάθος λέγεται ἕνα μὲν τρόπον ποιότης καθ' ἣν ἀλλοιοῦσθαι ἐνδέχεται, οἷον τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, καὶ γλυκὺ καὶ πικρόν, καὶ βαρύτης καὶ κουφότης, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· ἕνα δὲ αἱ τούτων ἐνέργειαι καὶ ἀλλοιώσεις ἤδη. ἔτι τούτων μᾶλλον αἱ βλαβεραὶ ἀλλοιώσεις καὶ κινήσεις, καὶ 21

31 *ζῇ* A^b: *ζῶον* E, fort. *ζῶν* ‖ 33 *ἐστι τι ἄλλο* E ‖ 34 *ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπος* Ald. ‖ 35 *ᾗ μόνῳ* Bessario et Ald. ‖ *διότι ὡρισμένον γρ.* E marg., *ᾗ μόνῳ διότι* probavit Bonitz ‖ *γρ. διὸ τὸ κεχρωσμένον* Alex. ‖ 1022 b, 1 *τὸν τόπον* A^b ‖ 3 *καὶ* Alex., om. A^b E ‖ *ἡ* abesse malim ‖ 5 *ἔχοντός τε καὶ* Alex. ‖ *ἐχομένου*] *ἐχομένου μεταξύ* coni. Rassow ‖ 8 *ἔχειν τὴν ἕξιν* E: *τὴν* om. A^b vulgo ‖ 10 ante *εὖ* add. *ἢ* A^b ‖ 11 *καὶ* om. A^b ‖ 13 *τοιαύτη* A^b ‖ 16 *τὸ* ante *μέλαν* om. A^b ‖ 19 *τούτων* ex *τοιούτων* corr. E

μάλιστα αἱ λυπηραὶ βλάβαι. ἔτι τὰ μεγέθη τῶν συμφορῶν καὶ λυπηρῶν πάθη λέγεται.

22 *στέρησις λέγεται ἕνα μὲν τρόπον ἐὰν μὴ ἔχῃ τι τῶν πεφυκότων ἔχεσθαι, κἂν μὴ αὐτὸ ᾖ πεφυκὸς ἔχειν, οἷον φυτὸν ὀμμάτων ἐστερῆσθαι λέγεται. ἕνα δ' ἐὰν πεφυκὸς ἔχειν, ἢ αὐτὸ ἢ τὸ γένος, μὴ ἔχῃ, οἷον ἄλλως ἄνθρωπος ὁ τυφλὸς ὄψεως ἐστέρηται καὶ ἀσπάλαξ· τὸ μὲν κατὰ τὸ γένος, τὸ δὲ καθ' αὑτό. ἔτι ἐὰν πεφυκὸς καὶ ὅτε πέφυκεν ἔχειν μὴ ἔχῃ· ἡ γὰρ τυφλότης στέρησίς τις, τυφλὸς δ' οὐ κατὰ πᾶσαν ἡλικίαν, ἀλλ' ἐν ᾗ πέφυκεν ἔχειν, ἐὰν μὴ ἔχῃ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ᾧ [ἂν ᾖ] καὶ καθ' ὃ καὶ πρὸς ὃ καὶ ὡς ἂν μὴ ἔχῃ πεφυκός. ἔτι ἡ βιαία ἑκάστου ἀφαίρεσις στέρησις λέγεται. καὶ ὁσαχῶς δὲ αἱ ἀπὸ τοῦ ᾱ ἀποφάσεις λέγονται, τοσαυταχῶς καὶ αἱ στερήσεις λέγονται· ἄνισον μὲν γὰρ τῷ μὴ ἔχειν ἰσότητα πεφυκὸς λέγεται, ἀόρατον δὲ καὶ τῷ ὅλως μὴ ἔχειν χρῶμα καὶ τῷ φαύλως, καὶ ἄπουν καὶ τῷ μὴ ἔχειν ὅλως πόδας καὶ τῷ φαύλους. ἔτι καὶ τῷ μικρὸν ἔχειν οἷον τὸ ἀπύρηνον· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ φαύλως πως ἔχειν. ἔτι τῷ μὴ ῥᾳδίως ἢ τῷ μὴ καλῶς, οἷον τὸ ἄτμητον οὐ μόνον τῷ μὴ τέμνεσθαι ἀλλὰ καὶ τῷ μὴ ῥᾳδίως ἢ μὴ καλῶς. ἔτι τῷ πάντῃ μὴ ἔχειν· τυφλὸς γὰρ οὐ λέγεται ὁ ἑτερόφθαλμος ἀλλ' ὁ ἐν ἀμφοῖν μὴ ἔχων ὄψιν. διὸ οὐ πᾶς ἀγαθὸς ἢ κακός, ἢ δίκαιος ἢ ἄδικος, ἀλλὰ καὶ τὸ μεταξύ.*

23 *τὸ ἔχειν λέγεται πολλαχῶς, ἕνα μὲν τρόπον τὸ ἄγειν*

20 *βλάβαι* A^b: *βλαβεραὶ* E, *καὶ βλαβεραὶ* Bessarion et fort. Alex. ‖ *συμφορῶν* E Alex.: *ἡδέων* A^b ‖ 22 *τῶν μὴ πεφυκότων* T ‖ 23 *ἦν* E ‖ 24 *τὸ πεφυκὸς* fort. Alex. ‖ 26 *κατὰ γένος* A^b ‖ 27 *καὶ* om. fort. Alex. ‖ 30 *καὶ — ᾖ* om. A^b, *ἂν ᾖ* seclusi Alex. secutus, *ἂν ᾖ* coni. Bonitz ‖ *καὶ ἐὰν καθ'* omisso *ἂν* post *ὡς* A^b ‖ 34. 35 et 36 *τῷ*] *τὸ* A^b ‖ 34 *ἰσότητα* om. A^b ‖ 35 *καὶ τῷ φαύλως* om. A^b Alex., seclusit Bonitz ‖ 1023a, 1 *τὸ* ex *τῷ* corr. E ‖ *τῷ*] *τὸ* E sed *ο* in ras. ‖ 2 *ἔχον* Ascl. ‖ *τῷ*] *τὸ* ex *τωι* corr. utroque loco E ‖ 3 *ἢ*] *ἢ τῷ* E ‖ 4 *τῷ*] *τὸ* A^b E Ascl., sed in E ex *τῶι* corr. ‖ 6 *καὶ τὸ* om. A^b ‖ 8 *λέγεται* bis E ‖ *πολ-*

κατὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν ἢ κατὰ τὴν αὑτοῦ ὁρμήν, διὸ λέγεται πυρετός τε ἔχειν τὸν ἄνθρωπον καὶ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις καὶ τὴν ἐσθῆτα οἱ ἀμπεχόμενοι. ἕνα δ᾽ ἐν ᾧ ἄν τι ὑπάρχῃ ὡς δεκτικῷ, οἷον ὁ χαλκὸς ἔχει τὸ εἶδος τοῦ ἀνδριάντος καὶ τὴν νόσον τὸ σῶμα. ἕνα δ᾽ ὡς τὸ περιέχον τὰ περιεχόμενα· ἐν ᾧ γάρ ἐστι περιεχόμενόν τι, ἔχεσθαι ὑπὸ τούτου λέγεται, οἷον τὸ ἀγγεῖον ἔχειν τὸ ὑγρόν φαμεν καὶ τὴν πόλιν ἀνθρώπους καὶ τὴν ναῦν ναύτας· οὕτω δὲ καὶ τὸ ὅλον ἔχειν τὰ μέρη. ἔτι τὸ κωλῦον κατὰ τὴν αὑτοῦ ὁρμήν τι κινεῖσθαι ἢ πράττειν ἔχειν λέγεται τοῦτο αὐτό, οἷον καὶ οἱ κίονες τὰ ἐπικείμενα βάρη, καὶ ὡς οἱ ποιηταὶ τὸν Ἄτλαντα ποιοῦσι τὸν οὐρανὸν ἔχειν ὡς συμπεσόντ᾽ ἂν ἐπὶ τὴν γῆν, ὥσπερ καὶ τῶν φυσιολόγων τινές φασιν. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον καὶ τὸ συνέχον λέγεται ἃ συνέχει ἔχειν, ὡς διαχωρισθέντα ἂν κατὰ τὴν αὑτοῦ ὁρμὴν ἕκαστον. καὶ τὸ ἔν τινι δὲ εἶναι ὁμοτρόπως λέγεται καὶ ἑπομένως τῷ ἔχειν.

τὸ ἔκ τινος εἶναι λέγεται ἕνα μὲν τρόπον ἐξ οὗ ἐστὶν 2
ὡς ὕλης, καὶ τοῦτο διχῶς, ἢ κατὰ τὸ πρῶτον γένος ἢ κατὰ τὸ ὕστατον εἶδος, οἷον ἔστι μὲν ὡς ἅπαντα τὰ τηκτὰ ἐξ ὕδατος, ἔστι δ᾽ ὡς ἐκ χαλκοῦ ὁ ἀνδριάς. ἕνα δ᾽ ὡς ἐκ τῆς πρώτης κινησάσης ἀρχῆς, οἷον ἐκ τίνος ἡ μάχη; ἐκ λοιδορίας, ὅτι αὕτη ἀρχὴ τῆς μάχης. ἕνα δ᾽ ἐκ τοῦ συνθέτου ἐκ τῆς ὕλης καὶ τῆς μορφῆς, ὥσπερ ἐκ τοῦ ὅλου τὰ μέρη καὶ ἐκ τῆς Ἰλιάδος τὸ ἔπος καὶ ἐκ τῆς οἰκίας οἱ λίθοι·

λαχῶς deleverim, cf. 1022a, 14 ‖ *τρόπον* om. E ‖ *ἄγειν* E Alex.: *ἄγον* A^b ‖ 13 *τὰ περιέχοντα* A^b et fort. Alex. ‖ 14 *τὰ* E: *καὶ* A^b ‖ *περιεχόμενον*] *περιέχον* A^b ‖ 17 *ἔχει* E ‖ 18 *αὐτό* E: *ταῦτα* A^b ‖ 20 *ποιοῦσιν ἄτλαντα* A^b ‖ 21 *καὶ* add. A^b Alex., om. E ‖ post *φασιν* add. ex Hes. theog. 517 *ἄτλας δ᾽ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχει κρατερῆς ὑπ᾽ ἀνάγκης* A^b ‖ 22 *λέγεται — ἔχειν*] *ἔχειν λέγεται* A^b ‖ 24 *ὁμοτρόπως* A^b E: *ὁμοιοτρόπως* Bekker ‖ 29 *ὡς ἐκ* E: *ὥστ᾽ ἐκ* A^b ‖ *ὡς* om. E et fort. Alex. ‖ *ὡς ἐκ τοῦ πρώτου κινήσαντος οἷον* A^b, *ἐκ τοῦ πρώτως κινήσαντος* Alex. in interpr. ‖ 30 *οἷον ἐκ τῆς λοιδορίας ἡ μάχη, ὅτι* A^b et fort. Alex.

τέλος μὲν γάρ ἐστιν ἡ μορφή, τέλειον δὲ τὸ ἔχον τέλος. τὰ δὲ ὡς ἐκ τοῦ μέρους τὸ εἶδος, οἷον ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ δίποδος καὶ ἡ συλλαβὴ ἐκ τοῦ στοιχείου· ἄλλως γὰρ τοῦτο καὶ ὁ ἀνδριὰς ἐκ τοῦ χαλκοῦ· ἐκ τῆς αἰσθητῆς γὰρ ὕλης ἡ 1023b συνθέτη οὐσία, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος ἐκ τῆς τοῦ εἴδους ὕλης. τὰ μὲν οὖν οὕτω λέγεται, τὰ δ' ἐὰν κατὰ μέρος τι τούτων τις ὑπάρχῃ τῶν τρόπων, οἷον ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς τὸ τέκνον καὶ ἐκ γῆς τὰ φυτά, ὅτι ἔκ τινος μέρους αὐτῶν. ἕνα δὲ μεθ' ὃ τῷ χρόνῳ, οἷον ἐξ ἡμέρας νὺξ καὶ ἐξ εὐδίας χειμών, ὅτι τοῦτο μετὰ τοῦτο. τούτων δὲ τὰ μὲν τῷ ἔχειν μεταβολὴν εἰς ἄλληλα οὕτω λέγεται, ὥσπερ καὶ τὰ νῦν εἰρημένα, τὰ δὲ τῷ κατὰ τὸν χρόνον ἐφεξῆς μόνον, οἷον ἐξ ἰσημερίας ἐγένετο ὁ πλοῦς, ὅτι μετ' ἰσημερίαν ἐγένετο, καὶ ἐκ Διονυσίων Θαργήλια, ὅτι μετὰ τὰ Διονύσια.

25 μέρος λέγεται ἕνα μὲν τρόπον εἰς ὃ διαιρεθείη ἂν τὸ ποσὸν ὁπωσοῦν· αἰεὶ γὰρ τὸ ἀφαιρούμενον τοῦ ποσοῦ ᾗ ποσὸν μέρος λέγεται ἐκείνου, οἷον τῶν τριῶν τὰ δύο μέρος λέγεταί πως. ἄλλον δὲ τρόπον τὰ καταμετροῦντα τῶν τοιούτων μόνον· διὸ τὰ δύο τῶν τριῶν ἔστι μὲν ὡς λέγεται μέρος, ἔστι δ' ὡς οὔ. ἔτι εἰς ἃ τὸ εἶδος διαιρεθείη ἂν ἄνευ τοῦ ποσοῦ, καὶ ταῦτα μόρια λέγεται τούτου· διὸ τὰ εἴδη τοῦ γένους φασὶν εἶναι μόρια. ἔτι εἰς ἃ διαιρεῖται ἢ ἐξ ὧν σύγκειται τὸ ὅλον ἢ τὸ εἶδος ἢ τὸ ἔχον τὸ εἶδος, οἷον τῆς σφαίρας τῆς χαλκῆς ἢ τοῦ κύβου τοῦ χαλκοῦ καὶ ὁ χαλκὸς μέρος· τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ ὕλη ἐν ᾗ τὸ εἶδος· καὶ ἡ γωνία μέρος. ἔτι τὰ ἐν τῷ λόγῳ τῷ δηλοῦντι ἕκαστον, καὶ ταῦτα μόρια τοῦ ὅλου· διὸ τὸ γένος τοῦ εἴδους καὶ μέρος λέγεται, ἄλλως δὲ τὸ εἶδος τοῦ γένους μέρος.

26 ὅλον λέγεται οὗ τε μηδὲν ἄπεστι μέρος ἐξ ὧν λέγεται

36 γὰρ] malo δὲ, cf. Alex. p. 388, 26 ‖ 1023b, 1 τοῦ om. A^b Alex. ‖ 6 εὐδείας A^b ‖ 11 τὰ om. A^b ‖ 13 τὸ ποσὸν ᾗ ποσὸν fort. Alex. ‖ 17 διαιρεθῇ A^b ‖ 19 διαιρεῖταί τι ἢ E, τι om. A^b et fort. Alex. ‖ 20 τὸ post ἔχον om. Alex. ‖ 21 ἢ ὁ τοῦ A^b

ὅλον φύσει, καὶ τὸ περιέχον τὰ περιεχόμενα ὥστε ἕν τι εἶναι ἐκεῖνα· τοῦτο δὲ διχῶς· ἢ γὰρ ὡς ἕκαστον ἕν, ἢ ὡς ἐκ τούτων τὸ ἕν. τὸ μὲν γὰρ καθόλου καὶ τὸ ὅλως λεγόμενον ὡς ὅλον τι ὂν οὕτως ἐστὶ καθόλου ὡς πολλὰ περιέχον τῷ κατηγορεῖσθαι καθ᾽ ἑκάστου καὶ ἓν ἅπαντα εἶναι ὡς ἕκαστον, οἷον ἄνθρωπον, ἵππον, θεόν, ὅτι ἅπαντα ζῷα. τὸ δὲ συνεχὲς καὶ πεπερασμένον, ὅταν ἕν τι ἐκ πλειόνων ᾖ ἐνυπαρχόντων, μάλιστα μὲν δυνάμει, εἰ δὲ μή, ἐντελεχείᾳ. τούτων δ᾽ αὐτῶν μᾶλλον τὰ φύσει ἢ τέχνῃ τοιαῦτα, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ἐλέγομεν ὡς οὔσης τῆς ὁλότητος ἑνότητός τινος.
1024a ἔτι τοῦ ποσοῦ ἔχοντος ἀρχὴν καὶ μέσον καὶ ἔσχατον, ὅσων μὲν μὴ ποιεῖ ἡ θέσις διαφοράν, πᾶν λέγεται, ὅσων δὲ ποιεῖ, ὅλον· ὅσα δ᾽ ἄμφω ἐνδέχεται, καὶ ὅλα καὶ πάντα. ἔστι δὲ ταῦτα ὅσων ἡ μὲν φύσις ἡ αὐτὴ μένει τῇ μεταθέσει, ἡ δὲ μορφὴ οὔ, οἷον κηρὸς καὶ ἱμάτιον· καὶ γὰρ ὅλον καὶ πᾶν λέγεται· ἔχει γὰρ ἄμφω. ὕδωρ δὲ καὶ ὅσα ὑγρὰ καὶ ἀριθμὸς πᾶν μὲν λέγεται, ὅλος δ᾽ ἀριθμὸς καὶ ὅλον ὕδωρ οὐ λέγεται, ἐὰν μὴ μεταφορᾷ. πάντα δὲ λέγεται, ἐφ᾽ οἷς τὸ πᾶν ὡς ἐφ᾽ ἑνί, ἐπὶ τούτοις τὸ πάντα ὡς ἐπὶ διῃρημένοις· πᾶς οὗτος ὁ ἀριθμός, πᾶσαι αὗται αἱ μονάδες.

κολοβὸν δὲ λέγεται τῶν ποσῶν οὐ τὸ τυχόν, ἀλλὰ με- 27
ριστόν τε δεῖ αὐτὸ εἶναι καὶ ὅλον. τά τε γὰρ δύο οὐ κολοβὰ θατέρου ἀφαιρουμένου ἑνός (οὐ γὰρ ἴσον τὸ κολόβωμα καὶ τὸ λοιπὸν οὐδέποτ᾽ ἐστίν), οὐδ᾽ ὅλως ἀριθμὸς οὐδείς· καὶ γὰρ τὴν οὐσίαν δεῖ μένειν· εἰ κύλιξ κολοβός, ἔτι εἶναι

27 τὸ ὅλον Ald. et fort. Alex. ‖ τὰ] ἓν καὶ τὰ A^b ‖ 29 τὸ ὅλως E: ὅλον A^b ‖ 32 ὅτι E: διότι A^b ‖ 34 ἐντελεχείᾳ A^b: ἐνεργείᾳ E ‖ 36 ἐλέγομεν A^b et fort. Alex.: λέγομεν E, vide p. 1016a, 4 ‖ 1024a, 1 ἔχοντος δὲ ἀρχὴν A^b ‖ 2 ποιῇι priore loco E ‖ 3 πάντα A^b: πᾶν E ‖ 7 ὅλος δ᾽ E: ὁ δὲ πᾶς ὅλος A^b ‖ καὶ E: ἢ A^b ‖ 8 μεταφορᾶι E: κατὰ μεταφοράν A^b ‖ 8 οἷς E Alex.: ὅσοις A^b ‖ 9 τὸ πάντα Alex.: τὰ πάντα A^b, πάντα E ‖ 12 δεῖ αὐτὸ om. A^b ‖ 13 ἀφαιρουμένου A^b Alex., ἀφῃρημένου ex ἀφαιρουμένου corr. E ‖ 14 τὸ λεῖπον αὐτῷ Alex. in interpr. ‖ ὅλος A^b ‖ 15 ἔτι] ἐστιν δεῖ E

κύλικα· ὁ δ' ἀριθμὸς οὐκέτι ὁ αὐτός. πρὸς δὲ τούτοις κἂν ἀνομοιομερῆ ᾖ, οὐδὲ ταῦτα πάντα· ὁ γὰρ ἀριθμὸς ἔστιν ὡς καὶ ἀνόμοια ἔχει μέρη, οἷον δυάδα, τριάδα. ἀλλ' ὅλως ὅσων μὴ ποιεῖ ἡ θέσις διαφορὰν οὐδὲν κολοβόν, οἷον ὕδωρ ἢ πῦρ, ἀλλὰ δεῖ τοιαῦτα εἶναι ἃ κατὰ τὴν οὐσίαν θέσιν ἔχει. ἔτι συνεχῆ· ἡ γὰρ ἁρμονία ἐξ ἀνομοιομερῶν μὲν καὶ θέσιν ἔχει, κολοβὸς δὲ οὐ γίγνεται. πρὸς δὲ τούτοις οὐδ' ὅσα ὅλα, οὐδὲ ταῦτα ὁτουοῦν μορίου στερήσει κολοβά. οὐ γὰρ δεῖ οὔτε τὰ κύρια τῆς οὐσίας οὔτε τὰ ὁπουοῦν ὄντα· οἷον ἐὰν τρυπηθῇ ἡ κύλιξ, οὐ κολοβός, ἀλλ' ἐὰν τὸ οὖς ἢ ἀκρωτήριόν τι. καὶ ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἐὰν σάρκα ἢ τὸν σπλῆνα, ἀλλ' ἐὰν ἀκρωτήριον, καὶ τοῦτο οὐ πᾶν ἀλλ' ὃ μὴ ἔχει γένεσιν ἀφαιρεθὲν ὅλον. διὰ τοῦτο οἱ φαλακροὶ οὐ κολοβοί.

28 γένος λέγεται τὸ μὲν ἐὰν ᾖ ἡ γένεσις συνεχὴς τῶν τὸ εἶδος ἐχόντων τὸ αὐτό, οἷον λέγεται ἕως ἂν ἀνθρώπων γένος ᾖ, ὅτι ἕως ἂν ᾖ ἡ γένεσις συνεχὴς αὐτῶν. τὸ δὲ ἀφ' οὗ ἂν ὦσι πρώτου κινήσαντος εἰς τὸ εἶναι· οὕτω γὰρ λέγονται Ἕλληνες τὸ γένος οἱ δ' Ἴωνες, τῷ οἱ μὲν ἀπὸ Ἕλληνος οἱ δ' ἀπὸ Ἴωνος εἶναι πρώτου γεννήσαντος. καὶ μᾶλλον οἱ ἀπὸ τοῦ γεννήσαντος ἢ τῆς ὕλης· λέγονται γὰρ καὶ ἀπὸ τοῦ θήλεος τὸ γένος, οἷον οἱ ἀπὸ Πύρρας. ἔτι δὲ ὡς τὸ ἐπίπεδον τῶν σχημάτων γένος τῶν ἐπιπέδων καὶ τὸ στερεὸν τῶν στερεῶν· ἕκαστον γὰρ τῶν σχημάτων τὸ μὲν ἐπίπεδον τοιονδί, τὸ δὲ στερεόν ἐστι τοιονδί· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον ταῖς διαφοραῖς. ἔτι ὡς ἐν τοῖς λόγοις τὸ πρῶτον ἐνυπάρχον ὃ λέγεται ἐν τῷ τί ἐστι, τοῦτο γένος, οὗ διαφοραὶ λέγονται

16 καὶ ἂν ὁμοιομερῆ A^b ‖ γρ. καὶ ἀνομοιομερῆ ἢ οὐδὲ ταῦτα E mg. ‖ 17 ὡς A^b Alex.: ὃς E ‖ 18 ὅσων A^b: ὧν E ‖ 21 ἀνομοίων A^b ‖ 23 δεῖ E: δὴ A^b ‖ 26 ἀκρωτήριόν τι καὶ A^b ‖ 27 οὐ πᾶν E: οὔτ' ἂν A^b ‖ ἔχῃ A^bE ‖ 28 ὅλον spurium ‖ 29 μὲν] μὲν ἓν A^b ‖ ᾖ om. A^b ‖ 31 ὅτι E: ὁτιοῦν A^b ‖ ᾖ om. A^b ‖ ἡ om. Alex. ‖ αὐτῶν συνεχής A^b ‖ 32 λέγονται οἱ μὲν ἑλλ. A^b, οἱ μὲν om. E Alex. ‖ 36 οἱ add. A^b, om. E ‖ δὲ om. A^b ‖ 1024b, 1 τὸ γένος E ‖ 5 ὃ om. A^b

αἱ ποιότητες. τὸ μὲν οὖν γένος τοσαυταχῶς λέγεται, τὸ μὲν κατὰ γένεσιν συνεχῆ τοῦ αὐτοῦ εἴδους, τὸ δὲ κατὰ τὸ πρῶτον κινῆσαν ὁμοειδές, τὸ δ' ὡς ὕλη· οὗ γὰρ ἡ διαφορὰ καὶ ἡ ποιότης ἐστί, τοῦτ' ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον, ὃ λέγομεν ὕλην. ἕτερα δὲ τῷ γένει λέγεται ὧν ἕτερον τὸ πρῶτον ὑποκείμενον καὶ μὴ ἀναλύεται θάτερον εἰς θάτερον μηδ' ἄμφω εἰς ταὐτόν, οἷον τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη ἕτερον τῷ γένει· καὶ ὅσα καθ' ἕτερον σχῆμα κατηγορίας τοῦ ὄντος λέγεται· τὰ μὲν γὰρ τί ἐστι σημαίνει τῶν ὄντων, τὰ δὲ ποιόν τι, τὰ δ' ὡς διῄρηται πρότερον· οὐδὲ γὰρ ταῦτα ἀναλύεται οὔτ' εἰς ἄλληλα οὔτ' εἰς ἕν τι.

τὸ ψεῦδος λέγεται ἄλλον μὲν τρόπον ὡς πρᾶγμα ψεῦ- 29
δος, καὶ τούτου τὸ μὲν τῷ μὴ συγκεῖσθαι ἢ ἀδύνατον εἶναι συντεθῆναι, ὥσπερ λέγεται τὸ τὴν διάμετρον εἶναι σύμμετρον ἢ τὸ σὲ καθῆσθαι· τούτων γὰρ ψεῦδος τὸ μὲν αἰεί, τὸ δὲ ποτέ· οὕτω γὰρ οὐκ ὄντα ταῦτα. τὰ δὲ ὅσα ἐστὶ μὲν ὄντα, πέφυκε μέντοι φαίνεσθαι ἢ μὴ οἷά ἐστιν ἢ ἃ μή ἐστιν, οἷον ἡ σκιαγραφία καὶ τὰ ἐνύπνια· ταῦτα γὰρ ἔστι μέν τι, ἀλλ' οὐχ ὧν ἐμποιεῖ τὴν φαντασίαν. πράγματα μὲν οὖν ψευδῆ οὕτω λέγεται, ἢ τῷ μὴ εἶναι αὐτά, ἢ τῷ τὴν ἀπ' αὐτῶν φαντασίαν μὴ ὄντος εἶναι. λόγος δὲ ψευδὴς ὁ τῶν μὴ ὄντων ᾗ ψευδής. διὸ πᾶς λόγος ψευδὴς ἑτέρου ἢ οὗ ἐστὶν ἀληθής, οἷον ὁ τοῦ κύκλου ψευδὴς τριγώνου. ἑκάστου δὲ λόγος ἔστι μὲν ὡς εἷς, ὁ τοῦ τί ἦν εἶναι, ἔστι δ' ὡς πολλοί, ἐπεὶ ταὐτό πως αὐτὸ καὶ αὐτὸ πεπονθός, οἷον Σωκράτης καὶ Σωκράτης μουσικός. ὁ δὲ ψευδὴς λόγος οὐδενός ἐστιν ἁπλῶς λόγος. διὸ Ἀντισθένης ᾤετο εὐήθως μηδὲν ἀξιῶν λέγεσθαι πλὴν τῷ οἰκείῳ λόγῳ ἓν ἐφ' ἑνός· ἐξ ὧν

7 *τὸ* post *κατὰ* om. E ‖ 8 *ὡς ἡ ὕλη* A^b Alex. ‖ 10 *ὧν τε ἕτερον* E ‖ 22 modo *μὴ οἷά ἐστιν* modo *οἷα μή ἐστιν* Alex. ‖ 27 *ᾗ ψευδής* A^bE, *ἢ ψευδής* coni. Alex., possis quoque tentare *ἢ ὧν ἡ σύνθεσις ψευδής*, cf. p. 1027b, 19 ‖ 31 *καὶ Σωκράτης* om. A^b ‖ 32 *λόγος* om. Alex. p. 400, 16, ipse potius *ἁπλῶς* ante vel post *ψευδής* (31) transponendum duco

συνέβαινε μὴ εἶναι ἀντιλέγειν, σχεδὸν δὲ μηδὲ ψεύδεσθαι. ἔστι δ' ἕκαστον λέγειν οὐ μόνον τῷ αὐτοῦ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ ἑτέρου, ψευδῶς μὲν καὶ παντελῶς, ἔστι δ' ὡς καὶ ἀληθῶς, ὥσπερ τὰ ὀκτὼ διπλάσια τῷ τῆς δυάδος λόγῳ. τὰ μὲν οὖν 1025 a
οὕτω λέγεται ψευδῆ, ἄνθρωπος δὲ ψευδὴς ὁ εὐχερὴς καὶ προαιρετικὸς τῶν τοιούτων λόγων, μὴ δι' ἕτερόν τι ἀλλὰ δι' αὐτό, καὶ ὁ ἄλλοις ἐμποιητικὸς τῶν τοιούτων λόγων, ὥσπερ καὶ τὰ πράγματά φαμεν ψευδῆ εἶναι, ὅσα ἐμποιεῖ φαντασίαν ψευδῆ. διὸ ὁ ἐν τῷ Ἱππίᾳ λόγος παρακρούεται ὡς ὁ αὐτὸς ψευδὴς καὶ ἀληθής. τὸν δυνάμενον γὰρ ψεύσασθαι λαμβάνει ψευδῆ, οὗτος δ' ὁ εἰδὼς καὶ ὁ φρόνιμος· ἔτι τὸν ἑκόντα φαῦλον βελτίω. τοῦτο δὲ ψεῦδος λαμβάνει διὰ τῆς ἐπαγωγῆς· ὁ γὰρ ἑκὼν χωλαίνων τοῦ ἄκοντος κρείττων· τὸ χωλαίνειν τὸ μιμεῖσθαι λέγων, ἐπεὶ εἴ γε χωλὸς ἑκών, χείρων ἴσως, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἤθους, καὶ οὕτως.

30 συμβεβηκὸς λέγεται ὃ ὑπάρχει μέν τινι καὶ ἀληθὲς εἰπεῖν, οὐ μέντοι οὔτ' ἐξ ἀνάγκης οὔτ' ἐπὶ τὸ πολύ, οἷον εἴ τις ὀρύττων φυτῷ βόθρον εὗρε θησαυρόν. τοῦτο τοίνυν συμβεβηκὸς τῷ ὀρύττοντι τὸν βόθρον, τὸ εὑρεῖν θησαυρόν· οὔτε γὰρ ἐξ ἀνάγκης τοῦτο ἐκ τούτου ἢ μετὰ τοῦτο, οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐάν τις φυτεύῃ θησαυρὸν εὑρίσκει. καὶ μουσικὸς δ' ἄν τις εἴη λευκός· ἀλλ' ἐπεὶ οὔτ' ἐξ ἀνάγκης οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦτο γίγνεται, συμβεβηκὸς αὐτὸ λέγομεν. ὥστ' ἐπεὶ ἔστιν ὑπάρχον τι καὶ τινί, καὶ ἔνια τούτων καὶ ποῦ καὶ ποτέ, ὅ τι ἂν ὑπάρχῃ μέν, ἀλλὰ μὴ διότι τοδὶ

1025 a, 2 οὕτως A^b ‖ δὲ om. E ‖ 3 μὴ E: οὐ A^b ‖ 4 αὐτὸ E: αὐτά A^b ‖ 5 φαμὲν καὶ πράγματα E ‖ 6 ψευδῆ φαντασίαν A^b ‖ ὁ Alex., om. A^bE sed in E m. sec. add. ‖ Ἱππίᾳ] Plato Hipp. min. 373 sqq. ‖ 8 οὕτως A^b ‖ 9 τὸ τὸν Alex. ‖ ἑκόντα E: εἰδότα A^b ‖ φαῦλον Ald.: τὰ φαῦλα A^bE, φαῦλα πράσσοντα Alex. in interpr. ‖ 11 τὸ ante μιμ. om. A^b, unde conicias τὸ χωλαίνειν μιμεῖσθαι ‖ 13 οὕτως A^b: τοῦτο E, οὗτος fort. Alex. Bekk. ‖ 15 οὔτε δὲ ἐπὶ A^b ‖ 20 δὲ A^b et fort. Alex.: γ' E Bekk. ‖ οὐκ et 21 οὐδ' A^b ‖ 22 τι om. A^b

ἦν ἢ νῦν ἢ ἐνταῦθα, συμβεβηκὸς ἔσται. οὐδὲ δὴ αἴτιον ὡρισμένον οὐδὲν τοῦ συμβεβηκότος ἀλλὰ τὸ τυχόν· τοῦτο δ' ἀόριστον. συνέβη τῳ εἰς Αἴγιναν ἐλθεῖν, εἰ μὴ διὰ τοῦτο ἀφίκετο ὅπως ἐκεῖ ἔλθῃ, ἀλλ' ὑπὸ χειμῶνος ἐξωσθεὶς ἢ ὑπὸ ληστῶν ληφθείς. γέγονε μὲν δὴ καὶ ἔστι τὸ συμβεβηκός, ἀλλ' οὐχ ᾗ αὐτὸ ἀλλ' ᾗ ἕτερον· ὁ γὰρ χειμὼν αἴτιος τοῦ μὴ ὅπου ἔπλει ἐλθεῖν, τοῦτο δ' ἦν Αἴγινα. λέγεται δὲ καὶ ἄλλως συμβεβηκός, οἷον ὅσα ὑπάρχει ἑκάστῳ καθ' αὑτὸ μὴ ἐν τῇ οὐσίᾳ ὄντα, οἷον τῷ τριγώνῳ τὸ δύο ὀρθὰς ἔχειν. καὶ ταῦτα μὲν ἐνδέχεται ἀΐδια εἶναι, ἐκείνων δ' οὐδέν. λόγος δὲ τούτου ἐν ἑτέροις.

1025b

E.

Αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἴτια ζητεῖται τῶν ὄντων, δῆλον δὲ ὅτι ᾗ ὄντα. ἔστι γάρ τι αἴτιον ὑγιείας καὶ εὐεξίας, καὶ τῶν μαθηματικῶν εἰσὶν ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα καὶ αἴτια, καὶ ὅλως δὲ πᾶσα ἐπιστήμη διανοητικὴ ἢ μετέχουσά τι διανοίας περὶ αἰτίας καὶ ἀρχάς ἐστιν ἢ ἀκριβεστέρας ἢ ἁπλουστέρας· ἀλλὰ πᾶσαι αὗται περὶ ὄν τι καὶ γένος τι περιγραψάμεναι περὶ τούτου πραγματεύονται, ἀλλ' οὐχὶ περὶ ὄντος ἁπλῶς οὐδ' ᾗ ὄν, οὐδὲ τοῦ τί ἐστιν οὐδένα λόγον ποιοῦνται· ἀλλ' ἐκ τούτου αἱ μὲν αἰσθήσει ποιήσασαι αὐτὸ δῆλον, αἱ δ' ὑπόθεσιν λαβοῦσαι τὸ τί ἐστιν, οὕτω τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα τῷ γένει περὶ ὅ εἰσιν ἀποδεικνύουσιν ἢ ἀναγκαιότερον ἢ μαλακώτερον. *διόπερ φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις οὐσίας οὐδὲ τοῦ τί ἐστιν ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπαγωγῆς, ἀλλά τις ἄλλος τρόπος

25 ἀλλὰ om. E ‖ 26 τῳ Bekk.: τὸ A^bE ‖ 27 ἢ ὑ. λ. ληφθείς om. H^b, non interpretatur Alex. ‖ 28 καὶ E: ᾗ A^b ‖ 29 ὅπου E: οὗ A^b ‖ 30 ἦν E: εἶναι A^b et ad τοῦτο in E suprascriptum, unde ἦν atque adeo τοῦτο δ' ἦν Αἴγινα interpolatum ducas ‖ 32 οἷον E: ὥσπερ A^b ‖ γρ. καὶ ἄν τε ἀίδια εἶναι Alex. ‖ 1025b, 3 δὲ E: δὴ A^b ‖ 4 γὰρ αἴτια ὑγ. Alex. ‖ ὑγείας E ‖ 8 ὄν τι A^b Alex. et γρ. E: ἕν τι E m. pr. ‖ 14 διόπερ — 16 δηλώσεως primum afuisse duco ‖ 15 ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπαγωγῆς interpolata puto

τῆς δηλώσεως.* ὁμοίως δ' οὐδ' εἰ ἔστιν ἢ μὴ ἔστι τὸ γένος περὶ ὃ πραγματεύονται οὐδὲν λέγουσι, διὰ τὸ τῆς αὐτῆς εἶναι διανοίας τό τε τί ἐστι δῆλον ποιεῖν καὶ εἰ ἔστιν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη τυγχάνει οὖσα περὶ γένος τι τοῦ ὄντος (περὶ γὰρ τὴν τοιαύτην ἐστὶν οὐσίαν ἐν ᾗ ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως καὶ στάσεως ἐν αὐτῇ), δῆλον ὅτι οὔτε πρακτική ἐστιν οὔτε ποιητική. τῶν μὲν γὰρ ποιητικῶν ἐν τῷ ποιοῦντι ἡ ἀρχή, ἢ νοῦς ἢ τέχνη ἢ δύναμίς τις, τῶν δὲ πρακτικῶν ἐν τῷ πράττοντι, ἡ προαίρεσις· τὸ αὐτὸ γὰρ τὸ πρακτὸν καὶ τὸ προαιρετόν. ὥστ' εἰ πᾶσα διάνοια ἢ πρακτικὴ ἢ ποιητικὴ ἢ θεωρητική, ἡ φυσικὴ θεωρητική τις ἂν εἴη, ἀλλὰ θεωρητικὴ περὶ τοιοῦτον ὂν ὅ ἐστι δυνατὸν κινεῖσθαι, καὶ περὶ οὐσίαν τὴν κατὰ τὸν λόγον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὐ χωριστὴν μόνον. δεῖ δὲ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸν λόγον πῶς ἐστὶ μὴ λανθάνειν, ὡς ἄνευ γε τούτου τὸ ζητεῖν μηδέν ἐστι ποιεῖν. τῶν δ' ὁριζομένων καὶ τῶν τί ἐστι τὰ μὲν οὕτως ὑπάρχει ὡς τὸ σιμόν, τὰ δ' ὡς τὸ κοῖλον. διαφέρει δὲ ταῦτα ὅτι τὸ μὲν σιμὸν συνειλημμένον ἐστὶ μετὰ τῆς ὕλης· ἔστι γὰρ τὸ μὲν σιμὸν κοίλη ῥίς, ἡ δὲ κοιλότης ἄνευ ὕλης αἰσθητῆς. εἰ δὴ πάντα τὰ φυσικὰ ὁμοίως τῷ σιμῷ λέγονται, οἷον ῥίς, ὀφθαλμός, πρόσωπον, σάρξ, ὀστοῦν, ὅλως ζῷον· φύλλον, ῥίζα, φλοιός, ὅλως φυτόν (οὐδενὸς γὰρ ἄνευ κινήσεως ὁ λόγος αὐτῶν, ἀλλ' αἰεὶ ἔχει ὕλην), δῆλον πῶς δεῖ ἐν τοῖς φυσικοῖς τὸ τί ἐστι ζητεῖν καὶ ὁρίζεσθαι. * καὶ διότι καὶ περὶ ψυχῆς ἐνίας θεωρῆσαι τοῦ φυ-

18 τε om. A^b ‖ ἔστιν] ἔστιν τοῦτο E ‖ 21 ἑαυτῇ A^b ‖ fort. δῆλον δ' ut altera pars protasis sit et apodosis mutata dicendi forma ordiatur 1026 a, 10 ‖ 23 νοῦς ἐστὶν ἢ Alex. ‖ πρακτῶν E Alex., sed in E supra lin. ικ m. pr. add. ‖ 24 τὸ post καὶ om. A^b, idem in E pr. m. omissum ‖ 25 ἅπασα E ‖ 26 ἡ φυσικὴ θεωρητική om. A^b ‖ 27 τοιοῦτο A^bE, sed in E ν in fine eras. ‖ 28 post πολὺ comma Alex. et Bonitz ‖ οὐ] ὡς οὐ E ‖ 30 οὐδὲν Alex. ‖ ποιεῖν ἐστιν E ‖ τῶν δ'] ἔστι δὲ τῶν omisso 31 οὕτως ὑπάρχει A^b, τῶν δὴ Ald. et γρ. E ‖ 33 μὲν om. E ‖ 1026 a, 3 fort. ἄνευ τοῦ δεκτικοῦ κινήσεως ‖ αὐτῶν ὁ λόγος Alex. ‖ ἀεὶ om. A^b ‖ 5 καὶ διότι — 6 ἐστίν ut post 7 τού-

σικοῦ, ὅση μὴ ἄνευ τῆς ὕλης ἐστίν.* ὅτι μὲν οὖν ἡ φυσικὴ θεωρητική τίς ἐστι, φανερὸν ἐκ τούτων. ἀλλ' ἔστι καὶ ἡ μαθηματικὴ θεωρητική· ἀλλ' εἰ ἀκινήτων καὶ χωριστῶν ἐστί, νῦν ἄδηλον· ὅτι μέντοι ἔνια μαθήματα ᾗ ἀκίνητα καὶ ᾗ χωριστὰ θεωρεῖ, δῆλον. εἰ δέ τί ἐστιν ἀΐδιον καὶ ἀκίνητον καὶ χωριστόν, φανερὸν ὅτι θεωρητικῆς τὸ γνῶναι, οὐ μέντοι φυσικῆς γε (περὶ κινητῶν γάρ τινων ἡ φυσική) οὐδὲ μαθηματικῆς, ἀλλὰ προτέρας ἀμφοῖν. ἡ μὲν γὰρ φυσικὴ περὶ χωριστὰ μὲν ἀλλ' οὐκ ἀκίνητα, τῆς δὲ μαθηματικῆς ἔνια περὶ ἀκίνητα μὲν οὐ χωριστὰ δ' ἴσως, ἀλλ' ὡς ἐν ὕλῃ· ἡ δὲ πρώτη καὶ περὶ χωριστὰ καὶ ἀκίνητα. ἀνάγκη δὲ πάντα μὲν τὰ αἴτια ἀΐδια εἶναι, μάλιστα δὲ ταῦτα· ταῦτα γὰρ αἴτια τοῖς φανεροῖς τῶν θείων. ὥστε τρεῖς ἂν εἶεν φιλοσοφίαι θεωρητικαί, μαθηματική, φυσική, θεολογική. οὐ γὰρ ἄδηλον ὅτι εἴ που τὸ θεῖον ὑπάρχει, ἐν τῇ τοιαύτῃ φύσει ὑπάρχει, καὶ τὴν τιμιωτάτην δεῖ περὶ τὸ τιμιώτατον γένος εἶναι.* αἱ μὲν οὖν θεωρητικαὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν αἱρετώτεραι, αὕτη δὲ τῶν θεωρητικῶν.* ἀπορήσειε γὰρ ἄν τις πότερόν ποθ' ἡ πρώτη φιλοσοφία καθόλου ἐστίν, ἢ περί τι γένος καὶ φύσιν τινὰ μίαν· οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς τρόπος οὐδ' ἐν ταῖς μαθηματικαῖς, ἀλλ' ἡ μὲν γεωμετρία καὶ ἀστρολογία περί τινα φύσιν εἰσίν, ἡ δὲ καθόλου πασῶν κοινή. εἰ μὲν οὖν μή ἐστί τις ἑτέρα οὐσία παρὰ τὰς φύσει συνεστηκυίας,

των ponerentur adiecta sunt || 7 *τίς* add. A^b, om. E || 9 *μέντοι* A^b: *μὲν οὖν* E || 10 *ἀκίνητον καὶ ἀΐδιον* E || 12 *περὶ — φυσική* iuxta 13 *ἡ μὲν γὰρ φυσ.* — 14 *ἀκίνητα* suspecta || *μαθηματικῆς γε ἀλλ' ἑτέρας προτέρας* A^b, *γε* et *ἑτέρας* om. E || 14 *ἀχώριστα* codd. Alex. editt., *χωριστὰ* scripsi duce Schweglero, *ἀχώριστον* supra p. 1025 b, 28 *τὸν τῶν φυσικῶν λόγον* non physica ipsa dixit || 16 *πάντα μὲν* bis scripta sed semel linea deleta in A^b || 17 *εἶναι* om. E || 18 *θείων*] *αἰσθητῶν γρ.* Alex. et *γρ.* E || 21 post *ὑπάρχει* comma Bekk. || *δεῖ* E: *ἀεὶ* A^b || 22 post *εἶναι* primum sequebantur 27 *εἰ μὲν οὖν* || *θεωρητικαὶ καὶ τῶν* A^b || *αἱρετώταται* A^b || 23 *ἀπορήσειε* — 27 *κοινὴ* post 31 *πρώτη* collocanda esse videntur || 25 *τινα* add. A^b et fort. Alex., om. E || 27 *ἡ*] *ἐκείνη* E || *καὶ πᾶσι γρ.* E

ἡ φυσικὴ ἂν εἴη πρώτη ἐπιστήμη· εἰ δ' ἐστί τις οὐσία ἀκίνητος, αὕτη προτέρα καὶ φιλοσοφία πρώτη, καὶ καθόλου οὕτως ὅτι πρώτη. καὶ περὶ τοῦ ὄντος ᾗ ὄν, ταύτης ἂν εἴη θεωρῆσαι, καὶ τί ἐστι καὶ τὰ ὑπάρχοντα ᾗ ὄν.

2 ἀλλ' ἐπεὶ τὸ ὂν τὸ ἁπλῶς λεγόμενον λέγεται πολλαχῶς, ὧν ἓν μὲν ἦν τὸ κατὰ συμβεβηκός, ἕτερον δὲ τὸ ὡς ἀληθές, καὶ τὸ μὴ ὂν ὡς ψεῦδος, παρὰ ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ σχήματα τῆς κατηγορίας, οἷον τὸ μὲν τί, τὸ δὲ ποιόν, τὸ δὲ ποσόν, τὸ δὲ ποῦ, τὸ δὲ ποτέ, καὶ εἴ τι ἄλλο σημαίνει τὸν τρόπον τοῦτον· ἔτι παρὰ ταῦτα πάντα τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ· ἐπεὶ δὴ πολλαχῶς λέγεται τὸ ὄν, πρῶτον περὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς λεκτέον, ὅτι οὐδεμία ἐστὶ περὶ αὐτὸ θεωρία. σημεῖον δέ· οὐδεμιᾷ γὰρ ἐπιστήμῃ ἐπιμελὲς περὶ αὐτοῦ οὔτε πρακτικῇ οὔτε ποιητικῇ οὔτε θεωρητικῇ. οὔτε γὰρ ὁ ποιῶν οἰκίαν ποιεῖ ὅσα συμβαίνει ἅμα τῇ οἰκίᾳ γιγνομένῃ· ἄπειρα γάρ ἐστιν· τοῖς μὲν γὰρ ἡδεῖαν, τοῖς δὲ βλαβεράν, τοῖς δ' ὠφέλιμον οὐδὲν εἶναι κωλύει τὴν ποιηθεῖσαν, καὶ ἑτέραν ὡς εἰπεῖν πάντων τῶν ὄντων· ὧν οὐδενός ἐστιν ἡ οἰκοδομικὴ ποιητική. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον οὐδ' ὁ γεωμέτρης θεωρεῖ τὰ οὕτω συμβεβηκότα τοῖς σχήμασιν, οὐδ' εἰ ἕτερόν ἐστι τρίγωνον καὶ τρίγωνον δύο ὀρθὰς ἔχον. καὶ τοῦτο εὐλόγως συμπίπτει· ὥσπερ γὰρ ὄνομά τι μόνον τὸ συμβεβηκός ἐστιν. διὸ Πλάτων τρόπον τινὰ οὐ κακῶς τὴν σοφιστικὴν περὶ τὸ μὴ ὂν ἔταξεν. εἰσὶ γὰρ οἱ τῶν σοφιστῶν λόγοι περὶ τὸ συμβεβηκὸς ὡς εἰπεῖν μάλιστα πάντων, πότερον ἕτερον ἢ ταὐτὸν μουσικὸν καὶ γραμματικόν, καὶ μουσικὸς

30 ἡ φιλοσοφία T, fort. καὶ ἡ περὶ αὐτῆς φιλ., ἡ θεολογία coni. Luthe ‖ 31 comma post οὕτως ὅτι πρώτη olim posueram ‖ 35 ὡς τὸ A^b, τὸ om. E unde expuli, τὸ ὡς ψεῦδος suspicatur Bonitz ‖ 1026 b, 2 καὶ τὸ ἐν. A^b, τὸ om. E Alex. ‖ ἐπεὶ δὴ Bonitz: ἐπειδὴ E, ἐπειδὴ οὖν Alex., ἐπεὶ δὲ A^b Ald. ‖ 4 περὶ αὐτό ἐστι θε. E ‖ 11 οὕτως E ‖ 13 ὄνομα τι Alex.: ὀνόματι vulgo ante Bonitzium ‖ τὸ κατὰ συμβεβηκός Alex. ‖ 14 Πλάτων] in Soph. p. 237 sqq. ‖ 14. 15 περὶ τὴν σοφ. τὸ μὴ ὂν Bess. ‖ 17 καὶ γραμμ. E: ἢ γραμμ. A^b

Κορίσκος καὶ Κορίσκος, καὶ εἰ πᾶν ὃ ἂν ᾖ, μὴ αἰεὶ δέ, γέγονεν, ὥστ' εἰ μουσικὸς ὢν γραμματικὸς γέγονε, καὶ γραμματικὸς ὢν μουσικός, καὶ ὅσοι δὴ ἄλλοι τοιοῦτοι τῶν λόγων εἰσίν· φαίνεται γὰρ τὸ συμβεβηκὸς ἐγγύς τι τοῦ μὴ ὄντος. δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶν τοιούτων λόγων· τῶν μὲν γὰρ ἄλλον τρόπον ὄντων ἔστι γένεσις καὶ φθορά, τῶν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ὅμως λεκτέον ἔτι περὶ τοῦ συμβεβηκότος ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται, τίς ἡ φύσις αὐτοῦ καὶ διὰ τίν' αἰτίαν ἐστίν· ἅμα γὰρ δῆλον ἴσως ἔσται καὶ διὰ τί ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν αὐτοῦ.

ἐπεὶ οὖν ἐστὶν ἐν τοῖς οὖσι τὰ μὲν αἰεὶ ὡσαύτως ἔχοντα καὶ ἐξ ἀνάγκης, οὐ τῆς κατὰ τὸ βίαιον λεγομένης ἀλλ' ἣν λέγομεν τῷ μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλως, τὰ δ' ἐξ ἀνάγκης μὲν οὐκ ἔστιν οὐδ' αἰεί, ὡς δ' ἐπὶ τὸ πολύ, αὕτη ἀρχὴ καὶ αὕτη αἰτία ἐστὶ τοῦ εἶναι τὸ συμβεβηκός· ὃ γὰρ ἂν ᾖ μήτ' αἰεὶ μήθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τοῦτό φαμεν συμβεβηκὸς εἶναι. οἷον ἐπὶ κυνὶ ἐὰν χειμὼν γένηται καὶ ψῦχος, τοῦτο συμβῆναί φαμεν, ἀλλ' οὐκ ἐὰν πνῖγος καὶ ἀλέα, ὅτι τὸ μὲν αἰεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὸ δ' οὔ. καὶ τὸν ἄνθρωπον λευκὸν εἶναι συμβέβηκεν (οὔτε γὰρ αἰεὶ οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ), ζῷον δ' οὐ κατὰ συμβεβηκός. καὶ τὸ ὑγιάζειν δὲ τὸν οἰκοδόμον κατὰ συμβεβηκός, ὅτι οὐ πέφυκε τοῦτο ποιεῖν οἰκοδόμος ἀλλ' ἰατρός, ἀλλὰ συνέβη ἰατρὸν εἶναι τὸν οἰκοδόμον. καὶ ὀψοποιὸς ἡδονῆς στοχαζόμενος ποιήσειεν ἄν τι ὑγιεινόν, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν ὀψοποιητικήν· διὸ συνέβη φαμέν, καὶ ἔστιν ὡς ποιεῖ, ἁπλῶς δ' οὔ. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἐνίοτε δυνάμεις εἰσὶν αἱ ποιητικαί, τῶν δ' οὐδεμία τέχνη οὐδὲ δύ-

18 *καὶ Κορίσκος* om. E ‖ 21 post *γὰρ* add. *τι* m. sec. E ‖ 30 post *πολὺ* addenda conicit *τὸ δ' οὐδ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ* L. Spengel collato 1064b, 35 ‖ 37 *καὶ τὸ τὸν οἰκοδόμον ὑγείαν ποιῆσαι συμβεβηκός* E, *ὑγιάζειν* tuetur etiam Alex. ‖ 1027a, 1 *κατὰ συμβεβηκός* A^b: *συμβεβηκός* E et fort. Alex. ‖ 3 *ὁ ὀψ.* fort. Alex. ‖ *ἡδονῇ* A^b ‖ *τινι* A^b et fort. Alex. ‖ 4 *ὀψοποιητικὴν* ex *ὀψοποιικὴν* corr. E ‖ 5 *ἄλλαι* A^b ‖ *ἐνίοτε* A^bE, om. Alex. Ascl., *αἰτίαι τε καὶ* ex Alex. p. 417, 19 coni. Bonitz

ναμις ὡρισμένη· τῶν γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντων ἢ γιγνομένων καὶ τὸ αἴτιόν ἐστι κατὰ συμβεβηκός. ὥστ' ἐπειδὴ οὐ πάντα ἐστὶν ἐξ ἀνάγκης καὶ αἰεὶ ἢ ὄντα ἢ γιγνόμενα, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἀνάγκη εἶναι τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ὄν· οἷον οὔτ' αἰεὶ οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁ λευκὸς μουσικός ἐστιν, ἐπεὶ δὲ γίγνεταί ποτε, κατὰ συμβεβηκὸς ἔσται. εἰ δὲ μή, πάντ' ἔσται ἐξ ἀνάγκης. * ὥστε ἔσται ἡ ὕλη ἡ ἐνδεχομένη παρὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄλλως τοῦ συμβεβηκότος αἰτία. ἀρχὴν δὲ τηνδὶ ληπτέον, πότερον οὐδέν ἐστιν οὔτ' αἰεὶ οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἢ τοῦτο ἀδύνατον. ἔστιν ἄρα τι παρὰ ταῦτα τὸ ὁπότερ' ἔτυχε καὶ κατὰ συμβεβηκός. * ἀλλὰ πότερον ἔστι μὲν τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὸ δ' αἰεὶ οὐδενὶ ὑπάρχει, ἢ ἔστιν ἄττα ἀΐδια; περὶ μὲν οὖν τούτων ὕστερον σκεπτέον, ὅτι δ' ἐπιστήμη οὐκ ἔστι τοῦ συμβεβηκότος φανερόν· ἐπιστήμη μὲν γὰρ πᾶσα ἢ τοῦ αἰεὶ ἢ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. πῶς γὰρ ἢ μαθήσεται ἢ διδάξει ἄλλον; δεῖ γὰρ ὡρίσθαι ἢ τῷ αἰεὶ ἢ τῷ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, οἷον ὅτι ὠφέλιμον τὸ μελίκρατον τῷ πυρέττοντι ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. τὸ δὲ παρὰ τοῦτο οὐχ ἕξει λέγειν, πότε οὔ, οἷον νουμηνίᾳ· ἢ γὰρ αἰεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ τὸ τῇ νουμηνίᾳ· τὸ δὲ συμβεβηκός ἐστι παρὰ ταῦτα. τί μὲν οὖν ἐστὶ τὸ συμβεβηκὸς καὶ διὰ τίν' αἰτίαν, καὶ ὅτι ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν αὐτοῦ, εἴρηται.

3 ὅτι δ' εἰσὶν ἀρχαὶ καὶ αἴτια γεννητὰ καὶ φθαρτὰ ἄνευ τοῦ γίγνεσθαι καὶ φθείρεσθαι, φανερόν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτ',

7 γενομένων A^b ‖ 8 ἐπεὶ A^b et fort. Alex. ‖ 13 ὥστε — 16 ἀδύνατον ante 8 ὥστ' collocanda censet Bonitz, cf. Christ Studia p. 84 sqq. ‖ 13. 14 ἔσται ἡ ὕλη ἡ — συμβεβηκότος αἰτία A^b, in quo omissum ἄλλως: ἔσται ἡ ὕλη αἰτία — συμβεβηκότος E vulgo ‖ 15 τήνδε A^b ‖ 16 ἔστιν E: εἴη A^b ‖ 18 πότερον ἔστι μὲν τὸ scripsi secutus Alex. p. 418, 13: πότερον τὸ A^bE, πότερον τὸ μὲν γρ. E ‖ οὐδὲν Ascl. ‖ 22 πῶς γὰρ ἂν ἢ E ‖ 25 οὐ E, om. A^b et fort. Alex. ‖ ἢ A^bE: ἡ γρ. E ‖ 26 τὸ ante τῇ add. E, om. A^b ‖ 29 ante ἀρχαὶ supplet Alex. p. 419, 1 τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὄντων, rectius tu εἰσὶν idem quod ὑπάρχουσιν ἢ γίγνονται significare dices ‖ 30 post ἄνευ τοῦ nonnulla excidisse videntur sic restituenda: ἄνευ τοῦ προυπάρχειν ἄλλο τι αἴτιον

ἐξ ἀνάγκης πάντ' ἔσται, εἰ τοῦ γιγνομένου καὶ φθειρομένου μὴ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιόν τι ἀνάγκη εἶναι. πότερον γὰρ ἔσται τοδὶ ἢ οὔ; ἐάν γε τοδὶ γένηται· εἰ δὲ μή, οὔ. τοῦτο δ' ἐὰν ἄλλο. καὶ οὕτω δῆλον ὅτι αἰεὶ χρόνου ἀφαιρουμένου ἀπὸ πεπερασμένου χρόνου ἥξει ἐπὶ τὸ νῦν. ὥστε ὅδε ἀποθανεῖται νόσῳ ἢ βίᾳ, ἐάν γ' ἐξέλθῃ· τοῦτο δ' ἐὰν διψήσῃ· τοῦτο δ' ἐὰν ἄλλο· καὶ οὕτως ἥξει εἰς ὃ νῦν ὑπάρχει, ἢ εἰς τῶν γεγονότων τι. οἷον ἐὰν διψήσῃ· τοῦτο δ' εἰ ἐσθίει δριμέα· τοῦτο δ' ἤτοι ὑπάρχει ἢ οὔ· ὥστ' ἐξ ἀνάγκης ἀποθανεῖται ἢ οὐκ ἀποθανεῖται. ὁμοίως δὲ κἂν ὑπερπηδήσῃ τις εἰς τὰ γενόμενα, ὁ αὐτὸς λόγος· ἤδη γὰρ ὑπάρχει τοῦτο ἔν τινι, λέγω δὲ τὸ γεγονός. ἐξ ἀνάγκης ἄρα πάντα ἔσται τὰ ἐσόμενα, οἷον τὸ ἀποθανεῖν τὸν ζῶντα· ἤδη γάρ τι γέγονεν, οἷον τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ σώματι. ἀλλ' εἰ νόσῳ ἢ βίᾳ, οὔπω, ἀλλ' ἐὰν τοδὶ γένηται. δῆλον ἄρα ὅτι μέχρι τινὸς βαδίζει ἀρχῆς, αὕτη δ' οὐκέτι εἰς ἄλλο. ἔσται οὖν ἡ τοῦ ὁπότερ' ἔτυχεν αὕτη, καὶ αἴτιον τῆς γενέσεως αὐτῆς ἄλλο οὐδέν. ἀλλ' εἰς ἀρχὴν ποίαν καὶ αἴτιον ποῖον ἡ ἀναγωγὴ ἡ τοιαύτη, πότερον ὡς εἰς ὕλην ἢ ὡς εἰς τὸ οὗ ἕνεκα ἢ ὡς εἰς τὸ κινῆσαν, μάλιστα σκεπτέον.

περὶ μὲν οὖν τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος ἀφείσθω· 4
διώρισται γὰρ ἱκανῶς. τὸ δ' ὡς ἀληθὲς ὄν, καὶ μὴ ὂν ὡς ψεῦδος, ἐπειδὴ περὶ σύνθεσίν ἐστι καὶ διαίρεσιν, τὸ δὲ σύνολον περὶ μερισμὸν ἀντιφάσεως (τὸ μὲν γὰρ ἀληθὲς τὴν κατάφασιν ἐπὶ τῷ συγκειμένῳ ἔχει, τὴν δ' ἀπόφασιν ἐπὶ τῷ διῃρημένῳ, τὸ δὲ ψεῦδος τούτου τοῦ μερισμοῦ τὴν ἀντί-

τοῦ γίγνεσθαι, nisi praestat verba ἄνευ τοῦ γίγνεσθαι καὶ φθείρεσθαι aut delere aut transponere post 32 εἶναι ‖ 34 τοῦτο δὲ ἄλλο A^b E sed ἂν post δὲ add. supra lin. A^b, τούτου δὲ ἄλλο Alex. et γρ. E ‖ 1027b, 1 ἀπὸ πεπερασμένου χρόνου om. Alex. ‖ ὥστε — 6 ἀποθανεῖται dubito an ab insipido interprete addita sint ‖ 2 τοῦτο — διψήσῃ om. A^b, legit Alex. ‖ 8 fort. καὶ τὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἐσόμενα ‖ 10 σώματι om. A^b ‖ 13 αὐτῆς ἄλλο A^b, ἄλλο om. E ‖ 15 εἰς alterum om. A^b ‖ 19 περὶ Alex.: παρὰ A^b E ‖ 20 τὸ μὲν — 25 γίγνεσθαι parenthesi inclusit Bonitz

φασιν)· πῶς δὲ τὸ ἅμα ἢ τὸ χωρὶς νοεῖν συμβαίνει, ἄλλος λόγος· λέγω δὲ τὸ ἅμα καὶ τὸ χωρὶς ὥστε μὴ τὸ ἐφεξῆς ἀλλ' ἕν τι γίγνεσθαι· οὐ γάρ ἐστι τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθὲς ἐν τοῖς πράγμασιν, οἷον τὸ μὲν ἀγαθὸν ἀληθές, τὸ δὲ κακὸν εὐθὺ ψεῦδος, ἀλλ' ἐν διανοίᾳ· περὶ δὲ τὰ ἁπλᾶ καὶ τὰ τί ἐστιν οὐδ' ἐν τῇ διανοίᾳ. ὅσα μὲν οὖν δεῖ θεωρῆσαι περὶ τὸ οὕτως ὂν καὶ μὴ ὄν, ὕστερον ἐπισκεπτέον· ἐπεὶ δ' ἡ συμπλοκή ἐστιν καὶ ἡ διαίρεσις ἐν διανοίᾳ ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πράγμασι, τὸ δ' οὕτως ὂν ἕτερον ὂν τῶν κυρίως (ἢ γὰρ τὸ τί ἐστιν ἢ ὅτι ποιὸν ἢ ὅτι ποσὸν ἢ εἴ τι ἄλλο συνάπτει ἢ διαιρεῖ ἡ διάνοια), τὸ μὲν ὡς συμβεβηκὸς καὶ τὸ ὡς ἀληθὲς ὂν ἀφετέον. τὸ γὰρ αἴτιον τοῦ μὲν ἀόριστον, τοῦ δὲ τῆς διανοίας τι πάθος, καὶ ἀμφότερα περὶ τὸ λοιπὸν γένος τοῦ ὄντος, καὶ οὐκ ἔξω δηλοῦσιν οὖσάν τινα φύσιν τοῦ ὄντος. διὸ ταῦτα μὲν ἀφείσθω, σκεπτέον δὲ τοῦ ὄντος αὐτοῦ τὰ αἴτια καὶ τὰς ἀρχὰς ᾗ ὄν. φανερὸν δ' ἐν οἷς διωρισάμεθα περὶ τοῦ ποσαχῶς λέγεται ἕκαστον, ὅτι πολλαχῶς λέγεται τὸ ὄν.

Z.

Τὸ ὂν λέγεται πολλαχῶς, καθάπερ διειλόμεθα πρότερον ἐν τοῖς περὶ τοῦ ποσαχῶς· σημαίνει γὰρ τὸ μὲν τί ἐστι

23 *συμβαίνει νοεῖν* Alex. ‖ 24 *καὶ*] ἢ E ‖ *τὸ* om. A^b ‖ *τὸ* Bekk.: *τῷ* A^bE ‖ 25 *ψεῦδός τε καὶ* E ‖ 27 *εὐθὺ* A^b, om. E, *εὐθὺς* vulgo ‖ 28 *τῇ* om. A^b ‖ 29 *τὸ οὕτως ὂν* intellege *τὸ περὶ τὰ ἁπλᾶ ἀληθές*, nisi potius *ὅσα — ἐπισκεπτέον* et *ἐπεὶ δ' — ἀφείσθω* (1028a, 3) ex duplici recensione orta sunt ‖ *καὶ ἡ* A^b, *ἢ* E ‖ 30 *ἐν τῇ δ.* Alex. ‖ 31 *κυρίων* E ‖ *ἢ γὰρ — 23 διάνοια* pertinent ad 30 *ἐν διανοίᾳ* ‖ 32 *εἰ* om. A^b et fort. Alex. ‖ 33 *διαιρεῖ* Alex.: *ἀφαιρεῖ* A^bE ‖ *ἀληθῶς* A^b ‖ 1028a, 2 *τοῦ* om. A^b ‖ 4 *φανερὸν — 6 τὸ ὂν* et 10 *τὸ ὂν — 11 ποσαχῶς* in eodem opere iuxta posita fuisse ab Aristotele ipso veri dissimile est; verum mihi videntur et *φανερὸν — λέγεται τὸ ὄν* et *καθάπερ — ποσαχῶς* ab redactore addita esse ‖ 5 *ὅτι — ὄν* om. A^b, post *ὄν* add. E m. pr. *σημαίνει γὰρ τὸ μὲν τί ἐστιν*; dein E m. sec. add. in marg.: *τοῦτο δοκεῖ ἀτελὲς εἶναι* ‖ 10 simili initio huius libri et libri I comprobatur, utrumque librum simul et ni fallor primum

καὶ τόδε τι, τὸ δὲ ὅτι ποιὸν ἢ ποσὸν ἢ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν οὕτω κατηγορουμένων. τοσαυταχῶς δὲ λεγομένου τοῦ ὄντος φανερὸν ὅτι τούτων πρῶτον ὂν τὸ τί ἐστιν, ὅπερ σημαίνει τὴν οὐσίαν. ὅταν μὲν γὰρ εἴπωμεν ποῖόν τι τόδε, ἢ ἀγαθὸν λέγομεν ἢ κακόν, ἀλλ' οὐ τρίπηχυ ἢ ἄνθρωπον· ὅταν δὲ τί ἐστιν, οὐ λευκὸν οὐδὲ θερμὸν οὐδὲ τρίπηχυ, ἀλλ' ἄνθρωπον ἢ θεόν. τὰ δ' ἄλλα λέγεται ὄντα τῷ τοῦ οὕτως ὄντος τὰ μὲν ποσότητας εἶναι, τὰ δὲ ποιότητας, τὰ δὲ πάθη, τὰ δὲ ἄλλο τι τοιοῦτον. διὸ κἂν ἀπορήσειέ τις πότερον τὸ βαδίζειν καὶ τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ καθῆσθαι ἕκαστον αὐτῶν ὂν ἢ μὴ ὄν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁτουοῦν τῶν τοιούτων· οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶν οὔτε καθ' αὑτὸ πεφυκὸς οὔτε χωρίζεσθαι δυνατὸν τῆς οὐσίας, ἀλλὰ μᾶλλον, εἴπερ, τὸ βαδίζον τῶν ὄντων τι καὶ τὸ καθήμενον καὶ τὸ ὑγιαῖνον. ταῦτα δὲ μᾶλλον φαίνεται ὄντα, διότι ἐστί τι τὸ ὑποκείμενον αὐτοῖς ὡρισμένον· τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ οὐσία καὶ τὸ καθ' ἕκαστον, ὅπερ ἐμφαίνεται ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῇ τοιαύτῃ· τὸ ἀγαθὸν γὰρ ἢ τὸ καθήμενον οὐκ ἄνευ τούτου λέγεται. δῆλον οὖν ὅτι διὰ ταύτην κἀκείνων ἕκαστον ἔστιν. ὥστε τὸ πρώτως ὂν καὶ οὐ τὶ ὂν ἀλλ' ὂν ἁπλῶς ἡ οὐσία ἂν εἴη. πολλαχῶς μὲν οὖν λέγεται τὸ πρῶτον· ὅμως δὲ πάντως ἡ οὐσία πρῶτον καὶ λόγῳ καὶ γνώσει καὶ χρόνῳ. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων κατηγορημάτων οὐδὲν χωριστόν, αὕτη δὲ μόνη. καὶ τῷ λόγῳ δὲ τοῦτο πρῶτον· ἀνάγκη γὰρ ἐν τῷ ἑκάστου λόγῳ τὸν τῆς οὐσίας ἐνυπάρχειν. καὶ εἰδέναι τότ' οἰόμεθα ἕκαστον μάλιστα, ὅταν

ut seorsum ederetur destinatum fuisse; hic liber *περὶ οὐσίας καὶ περὶ τοῦ ὄντος λόγος* nominatur p. 1053b, 17 ‖ 11 *ἐν τοῖς περὶ τοῦ ποσαχῶς*] Δ 7 ‖ 12 *ὅτι* om. A^b ‖ 16 *κακὸν* E: *καλὸν* A^b ‖ *τρίπηχυ ἢ* suspecta, nisi *ἀλλ' οὐ τρίπηχυ ἢ ἄνθρωπον* delere malis ‖ 18 *ὄντα* om. fort. Alex. et deinde *εἶναι ποσότητες — ποιότητες* ‖ 20 *τοιοῦτον* om. A^b ‖ *καὶ* A^b ‖ 21 *τὸ καθῆσθαι* om. Alex. ‖ 22 *ἢ μὴ ὂν* E: *σημαίνει* A^b, fort. *ἢ μὴ ὂν σημαίνει* ‖ 25 *τι* om. A^b ‖ 27 *ὡρισμένον*] *κεχωρισμένον* coni. Luthe ‖ 28 *ἐν τῇ τοιαύτῃ κατ.* Alex. ‖ 32 *πάντως* A^b et *γρ.* E: *πάντων* E ‖ *καὶ φύσει* post *πρῶτον* add. Göbel ‖ 35 *οὐσίας λόγον ἐνυπ.* E, *λόγον* om. A^b ‖ 36 *εἰδέναι δὲ* E

τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος γνῶμεν ἢ τὸ πῦρ, μᾶλλον ἢ τὸ ποιὸν ἢ τὸ ποσὸν ἢ τὸ ποῦ, ἐπεὶ καὶ αὐτῶν τούτων τότε ἕκαστον ἴσμεν, 1028b
ὅταν τί ἐστι τὸ ποσὸν ἢ τὸ ποιὸν γνῶμεν. καὶ δὴ καὶ τὸ πάλαι τε καὶ νῦν καὶ αἰεὶ ζητούμενον καὶ αἰεὶ ἀπορούμενον, τί τὸ ὄν, τοῦτό ἐστι τίς ἡ οὐσία. τοῦτο γὰρ οἱ μὲν ἓν εἶναί φασιν, οἱ δὲ πλείω ἢ ἕν, καὶ οἱ μὲν πεπερασμένα, οἱ δὲ ἄπειρα. διὸ καὶ ἡμῖν καὶ μάλιστα καὶ πρῶτον καὶ μόνον ὡς εἰπεῖν περὶ τοῦ οὕτως ὄντος θεωρητέον τί ἐστιν.

2 δοκεῖ δ' ἡ οὐσία ὑπάρχειν φανερώτατα μὲν τοῖς σώμασιν· διὸ τά τε ζῷα καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ μόρια αὐτῶν οὐσίας εἶναί φαμεν καὶ τὰ φυσικὰ σώματα, οἷον πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ τῶν τοιούτων ἕκαστον, καὶ ὅσα ἢ μόρια τούτων ἢ ἐκ τούτων ἐστίν, ἢ μορίων ἢ πάντων, οἷον ὅ τ' οὐρανὸς καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ, ἄστρα καὶ σελήνη καὶ ἥλιος. πότερον δὲ αὗται μόναι οὐσίαι εἰσὶν ἢ καὶ ἄλλαι [ἢ τούτων τινὲς καὶ ἄλλων], ἢ τούτων μὲν οὐδὲν ἕτεραι δέ τινες, σκεπτέον. δοκεῖ δέ τισι τὰ τοῦ σώματος πέρατα, οἷον ἐπιφάνεια καὶ γραμμὴ καὶ στιγμὴ καὶ μονὰς εἶναι οὐσίαι, καὶ μᾶλλον ἢ τὸ σῶμα καὶ τὸ στερεόν. ἔτι παρὰ τὰ αἰσθητὰ οἱ μὲν οὐκ οἴονται εἶναι οὐδὲν τοιοῦτον, οἱ δὲ πλείω καὶ μᾶλλον ὄντα ἀΐδια, ὥσπερ Πλάτων τά τ' εἴδη καὶ τὰ μαθηματικὰ δύο οὐσίας, τρίτην δὲ τὴν τῶν αἰσθητῶν σωμάτων οὐσίαν. Σπεύσιππος δὲ καὶ πλείους οὐσίας ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἀρξάμενος, καὶ ἀρχὰς ἑκάστης οὐσίας ἄλλην μὲν ἀριθμῶν, ἄλλην δὲ μεγεθῶν, ἔπειτα ψυχῆς· καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἐπεκτείνει τὰς οὐσίας. ἔνιοι δὲ τὰ μὲν εἴδη καὶ τοὺς ἀριθμοὺς τὴν αὐτὴν ἔχειν φασὶ

37 τὸ ante πῦρ om. A^b ‖ 1028b, 2 ἐστιν ἢ E ‖ γνῶμεν A^b: εἰδῶμεν E ‖ 3 καὶ νῦν in marg. add. m. pr. E ‖ 6 μόνως fort. Alex. ‖ 8 μὲν ἐν τοῖς Alex. ‖ 11 ἢ E: δὴ A^b ‖ 12 μορίων] τινῶν vel ἐνίων coni. Bonitz ‖ 14 αὐταὶ E ‖ post ἄλλαι E Ascl. add.: ἢ τούτων τινὲς ἢ καὶ ἄλλων, A^b add.: ἢ τούτων τινὲς καὶ ἄλλων, quae ut non prorsus exulare volui ita ab interpolatore addita indicavi ‖ 21 πεύσιππος A^b ‖ 22 καὶ om. A^b ‖ 23 ἑκάστης οὐσίας deleverim, cf. Alex. 428, 27

φύσιν, τὰ δ' ἄλλα ἐχόμενα, γραμμὰς καὶ ἐπίπεδα, μέχρι πρὸς τὴν τοῦ οὐρανοῦ οὐσίαν καὶ τὰ αἰσθητά. περὶ δὴ τούτων τί λέγεται καλῶς ἢ μὴ καλῶς, καὶ τίνες εἰσὶν οὐσίαι, καὶ πότερον εἰσί τινες παρὰ τὰς αἰσθητὰς ἢ οὐκ εἰσί, καὶ αὗται πῶς εἰσί, καὶ πότερον ἔστι τις χωριστὴ οὐσία, καὶ διὰ τί καὶ πῶς, ἢ οὐδεμία παρὰ τὰς αἰσθητάς, σκεπτέον, ὑποτυπωσαμένοις τὴν οὐσίαν πρῶτον τί ἐστιν.

λέγεται δ' ἡ οὐσία, εἰ μὴ πλεοναχῶς, ἀλλ' ἐν τέτταρσί 3
γε μάλιστα· καὶ γὰρ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸ καθόλου καὶ τὸ γένος οὐσία δοκεῖ εἶναι ἑκάστου, καὶ τέταρτον τούτων τὸ ὑποκείμενον. τὸ δ' ὑποκείμενόν ἐστι καθ' οὗ τὰ ἄλλα λέγεται, ἐκεῖνο δ' αὐτὸ μηκέτι κατ' ἄλλου. διὸ πρῶτον περὶ τού-
1029a του διοριστέον· μάλιστα γὰρ δοκεῖ εἶναι οὐσία τὸ ὑποκείμενον πρῶτον. τοιοῦτον δὲ τρόπον μέν τινα ἡ ὕλη λέγεται, ἄλλον δὲ τρόπον ἡ μορφή, τρίτον δὲ τὸ ἐκ τούτων. λέγω δὲ τὴν μὲν ὕλην οἷον τὸν χαλκόν, τὴν δὲ μορφὴν τὸ σχῆμα τῆς ἰδέας, τὸ δ' ἐκ τούτων τὸν ἀνδριάντα τὸ σύνολον. ὥστ' εἰ τὸ εἶδος τῆς ὕλης πρότερον καὶ μᾶλλον ὄν, καὶ τοῦ ἐξ ἀμφοῖν πρότερον ἔσται διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. νῦν μὲν οὖν τύπῳ εἴρηται τί ποτ' ἐστὶν ἡ οὐσία, ὅτι τὸ μὴ καθ' ὑποκειμένου ἀλλὰ καθ' οὗ τὰ ἄλλα. δεῖ δὲ μὴ μόνον οὕτως· οὐ γὰρ ἱκανόν. αὐτό τε γὰρ τοῦτο ἄδηλον, καὶ ἔτι ἡ ὕλη οὐσία γίγνεται. εἰ γὰρ μὴ αὕτη οὐσία, τίς ἐστιν ἄλλη διαφεύγει. περιαιρουμένων γὰρ τῶν ἄλλων οὐ φαίνεται οὐδὲν ὑπομένον. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῶν σωμάτων πάθη καὶ ποιήματα καὶ δυνάμεις, τὸ δὲ μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος ποσότητές τινες ἀλλ' οὐκ οὐσίαι. τὸ γὰρ ποσὸν οὐκ οὐσία· ἀλλὰ μᾶλλον ᾧ ὑπάρχει ταῦτα πρώτῳ, ἐκεῖνό ἐστιν ἡ οὐσία. ἀλλὰ μὴν ἀφαιρουμέ-

27 δὴ A^bE: δὲ Ald. ‖ 28 τίνων A^b ‖ 32 πρῶτον fort. om. Alex. ‖ 33 δ' ἡ E: δὲ A^b ‖ 1029a, 2 λέγεται E Alex.: φαίνεται A^b ‖ 3 λέγω δὲ om. A^b ‖ 5 τὸν om. A^b ‖ 6 τοῦ ἐξ E m. pr.: τὸ ἐξ E m. sec., τὸ ἐξ A^b sed ο ex ου correctum ‖ 9 μὴ A^bE: οὐ Ald. ‖ 10 τε om. A^b ‖ 11 αὐτὴ A^b ‖ ἔσται coni. Bonitz ‖ 16 ταῦτα αὐτὰ E ‖ πρώτως E ‖ ἡ om. A^b ‖ μὴν καὶ ἀφ. A^b

νου μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους οὐδὲν ὁρῶμεν ὑπολειπόμενον, πλὴν εἴ τι ἔστι τὸ ὁριζόμενον ὑπὸ τούτων, ὥστε τὴν ὕλην ἀνάγκη φαίνεσθαι μόνην οὐσίαν οὕτω σκοπουμένοις. λέγω δ' ὕλην ἣ καθ' αὑτὴν μήτε τὶ μήτε ποσὸν μήτε ἄλλο μηδὲν λέγεται οἷς ὥρισται τὸ ὄν. ἔστι γάρ τι καθ' οὗ κατηγορεῖται τούτων ἕκαστον, ᾧ τὸ εἶναι ἕτερον καὶ τῶν κατηγοριῶν ἑκάστῃ· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς οὐσίας κατηγορεῖται, αὕτη δὲ τῆς ὕλης. ὥστε τὸ ἔσχατον καθ' αὑτὸ οὔτε τὶ οὔτε ποσὸν οὔτε ἄλλο οὐδέν ἐστιν· οὐδὲ δὴ αἱ ἀποφάσεις· καὶ γὰρ αὗται ὑπάρξουσι κατὰ συμβεβηκός. ἐκ μὲν οὖν τούτων θεωροῦσι συμβαίνει οὐσίαν εἶναι τὴν ὕλην. ἀδύνατον δέ· καὶ γὰρ τὸ χωριστὸν καὶ τὸ τόδε τι ὑπάρχειν δοκεῖ μάλιστα τῇ οὐσίᾳ. διὸ τὸ εἶδος καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν οὐσία δόξειεν ἂν εἶναι μᾶλλον τῆς ὕλης. τὴν μὲν τοίνυν ἐξ ἀμφοῖν οὐσίαν, λέγω δὲ τὴν ἔκ τε τῆς ὕλης καὶ τῆς μορφῆς, ἀφετέον· ὑστέρα γὰρ καὶ δήλη. φανερὰ δέ πως καὶ ἡ ὕλη. περὶ δὲ τῆς τρίτης σκεπτέον· αὕτη γὰρ ἀπορωτάτη. ὁμολογοῦνται δ' οὐσίαι εἶναι τῶν αἰσθητῶν τινές, ὥστ' ἐν ταύταις ζητητέον πρῶτον. πρὸ ἔργου γὰρ τὸ μεταβαίνειν εἰς τὸ γνωριμώτερον. ἡ γὰρ 1029b 3
μάθησις οὕτω γίγνεται πᾶσι διὰ τῶν ἧττον γνωρίμων φύσει εἰς τὰ γνώριμα μᾶλλον· καὶ τοῦτο ἔργον ἐστίν, ὥσπερ ἐν ταῖς πράξεσι τὸ ποιῆσαι ἐκ τῶν ἑκάστῳ ἀγαθῶν τὰ ὅλως ἀγαθὰ ἑκάστῳ ἀγαθά, οὕτως ἐκ τῶν αὑτῷ γνωριμωτέρων τὰ τῇ φύσει γνώριμα αὑτῷ γνώριμα. τὰ δ' ἑκάστοις γνώριμα καὶ πρῶτα πολλάκις ἠρέμα ἐστὶ γνώριμα, καὶ μικρὸν ἢ οὐδὲν ἔχει τοῦ ὄντος. ἀλλ' ὅμως ἐκ τῶν φαύλως μὲν γνω-

20 μήτε τὶ] μηκέτι γρ. E ‖ 22 ᾧ E: ὥστε A^b ‖ 23 ἑκάστη E ‖ 28 τὸ om. A^b ‖ 31 ἔκ τε τῆς A^b, τε om. E ‖ 1029 b, 1 ἐπεὶ — 3 αὐτοῦ post 12 τούτων αὐτῶν transposui secutus auctoritatem Bonitzii ‖ 3 plene dicendum fuit διὰ τούτων εἰς τὸ φύσει γνωρ. ‖ 4 τῶν πρώτων τῶν ἧττον γνωρίμων τῇ φύσει Alex. in interpr. ‖ 5 τοῦτο A^b Alex.: τὸ αὐτὸ E ‖ 6 ἐν ταῖς E: ἐνίαις A^b ‖ 8 αὑτῷ γνώριμα om. A^b ‖ 9 ἐστὶ add. A^b Alex., om. E ‖ 10 ὄντος ex ὄντως corr. E ‖ ὅμως δὲ Alex. ‖ γρωριστῶν Ald.

στῶν, αὑτῷ δὲ γνωστῶν, τὰ ὅλως γνωστὰ γνῶναι πειρατέον, μεταβαίνοντας, ὥσπερ εἴρηται, διὰ τούτων αὐτῶν.

ἐπεὶ δ' ἐν ἀρχῇ διειλόμεθα πόσοις ὁρίζομεν τὴν οὐσίαν, 4 καὶ τούτων ἕν τι ἐδόκει εἶναι τὸ τί ἦν εἶναι, θεωρητέον περὶ αὐτοῦ. καὶ πρῶτον εἴπωμεν ἔνια περὶ αὐτοῦ λογικῶς, ὅτι ἔστι τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ ὃ λέγεται καθ' αὑτό. οὐ γάρ ἔστι τὸ σοὶ εἶναι τὸ μουσικῷ εἶναι· οὐ γὰρ κατὰ σαυτὸν εἶ μουσικός. ὃ ἄρα κατὰ σαυτόν. οὐδὲ δὴ τοῦτο πᾶν· οὐ γὰρ τὸ οὕτως καθ' αὑτὸ ὡς ἐπιφάνεια λευκόν, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ ἐπιφανείᾳ εἶναι τὸ λευκῷ εἶναι. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἐξ ἀμφοῖν τὸ ἐπιφάνεια λευκή. διὰ τί; ὅτι πρόσεστιν αὐτό. ἐν ᾧ ἄρα μὴ ἐνέσται λόγῳ αὐτό, λέγοντι αὐτό, οὗτος ὁ λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ. ὥστ' εἰ τὸ ἐπιφανείᾳ λευκῇ εἶναί ἐστι τὸ ἐπιφάνεια εἶναι λεία, τὸ λευκῷ καὶ λείῳ εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ἕν. ἐπεὶ δ' ἔστι καὶ κατὰ τὰς ἄλλας κατηγορίας σύνθετα (ἔστι γάρ τι ὑποκείμενον ἑκάστῳ, οἷον τῷ ποιῷ καὶ τῷ ποσῷ καὶ τῷ ποτὲ καὶ τῷ ποῦ καὶ τῇ κινήσει), σκεπτέον ἆρ' ἔστι λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι ἑκάστῳ αὐτῶν, καὶ ὑπάρχει καὶ τούτοις τὸ τί ἦν εἶναι, οἷον λευκῷ ἀνθρώπῳ τί ἦν λευκῷ ἀνθρώπῳ. ἔστω δὴ ὄνομα αὐτῷ ἱμάτιον. τί ἐστι τὸ ἱματίῳ εἶναι; ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τῶν καθ' αὑτὸ λεγομένων οὐδὲ τοῦτο. ἢ τὸ οὐ καθ' αὑτὸ λέγεται διχῶς, καὶ τούτου ἐστὶ τὸ μὲν ἐκ προσθέσεως, τὸ δ' οὔ. τὸ μὲν γὰρ τῷ αὐτὸ ἄλλῳ προσκεῖσθαι λέγεται ὃ

11 αὑτῷ δὲ γνωστῶν add. m. sec. E ‖ 12 μεταβαίνοντα Ab ‖ 1 δὴ ἐν Hb ‖ 2 δοκεῖ in ἐδόκει corr. E ‖ 3 αὐτοῦ] τούτου malo ‖ 14 ἑκάστῳ coni. Bonitz: ἕκαστον Ab E, εἶναι ὃ λέγεται ἕκαστον Alex., unde locum transpositione quoque sanare poteris ‖ 16 ὃ ἄρα κ. σαυτόν om. Ab ‖ οὕτω Ab ‖ 17 ἐπιφανείαι λευκὸν E, ἐπιφανεία λευκὸν γρ. E ‖ 18 λευκὸν Ab ‖ ἐπιφάνεια λευκὴ Ab: ἐπιφανείᾳ λευκῇ εἶναι E vulgo ‖ 19 διὰ τί om. Ab ‖ αὐτό Ab Alex., αὐτῆι E et γρ. Alex. ‖ 20 ἐνέσται] ἔστι Alex. ‖ αὐτὸ post λόγῳ om. Ab ‖ 21 ὥστ' — 22 καὶ ἕν ad 19 πρόσεστιν αὐτό pertinere videntur ‖ 21 ἐπιφάνεια λευκὴ Ab, ἐπιφάνεια εἶναι λεία AbE: ἐπιφανείᾳ εἶναι λείᾳ vulgo ‖ 24 τῷ ante ποσῷ om. Alex. ‖ 26 ἑκάστῳ αὐτῶν εἶναι E ‖ 27 ἦν εἶναι λευκῷ coni. Bonitz, τί ἦν λ. ἀνθρώπῳ om. Ab ‖ 29 οὐδὲ prius om. Ab ‖ 30 ἐστί τι τὸ E ‖ 31 ὃ

ὁρίζεται, οἷον εἰ τὸ λευκῷ εἶναι ὁριζόμενος λέγοι λευκοῦ ἀνθρώπου λόγον· τὸ δὲ τῷ ἄλλο αὐτῷ, οἷον εἰ σημαίνοι τὸ ἱμάτιον λευκὸν ἄνθρωπον, ὁ δ' ὁρίζοι τὸ ἱμάτιον ὡς λευκόν· τὸ δὲ λευκὸς ἄνθρωπος ἔστι μὲν λευκόν, οὐ μέντοι τί ἦν εἶναι λευκῷ εἶναι. ἀλλὰ τὸ ἱματίῳ εἶναι ἆρα ἔστι τί ἦν εἶναί τι [ἢ] ὅλως ἢ οὔ; ὅπερ γάρ τόδε τι ἔστι τὸ τί ἦν εἶναι· ὅταν δ' ἄλλο κατ' ἄλλου λέγηται, οὐκ ἔστιν ὅπερ τόδε τι, οἷον ὁ λευκὸς ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν ὅπερ τόδε τι, εἴπερ τὸ τόδε τι ταῖς οὐσίαις ὑπάρχει μόνον. ὥστε τὸ τί ἦν εἶναί ἐστιν ὅσων ὁ λόγος ἐστὶν ὁρισμός. ὁρισμὸς δ' ἐστὶν οὐκ ἐὰν ὄνομα λόγῳ ταὐτὸ σημαίνῃ· πάντες γὰρ ἂν εἶεν οἱ λόγοι ὅροι· ἔσται γὰρ ὄνομα ὁτῳοῦν λόγῳ [ταὐτόν], ὥστε καὶ ἡ Ἰλιὰς ὁρισμὸς ἔσται· ἀλλ' ἐὰν πρώτου τινὸς ᾖ· τοιαῦτα δ' ἐστὶν ὅσα λέγεται μὴ τῷ ἄλλο κατ' ἄλλου λέγεσθαι. οὐκ ἔσται ἄρα οὐδενὶ τῶν μὴ γένους εἰδῶν ὑπάρχον τὸ τί ἦν εἶναι, ἀλλὰ τούτοις μόνον· ταῦτα γὰρ δοκεῖ οὐ κατὰ μετοχὴν λέγεσθαι καὶ πάθος, οὐδ' ὡς συμβεβηκός· ἀλλὰ λόγος μὲν ἔσται ἑκάστου καὶ τῶν ἄλλων τί σημαίνει, ἐὰν ᾖ ὄνομα, ὅτι τόδε τῷδε ὑπάρχει, ἢ ἀντὶ λόγου ἁπλοῦ ἀκριβέστερος· ὁρισμὸς δ' οὐκ ἔσται οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι. ἢ καὶ ὁ ὁρισμὸς ὥσπερ καὶ τὸ τί ἐστι πλεοναχῶς λέγεται· καὶ γὰρ τὸ τί ἐστιν ἕνα μὲν τρόπον σημαίνει τὴν οὐσίαν καὶ τὸ τόδε τι, ἄλλον δ' ἕκαστον τῶν κατηγορουμένων, ποσόν, ποιὸν καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ὥσπερ γὰρ καὶ τὸ ἔστιν ὑπάρχει πᾶσιν ἀλλ' οὐχ ὁμοίως, ἀλλὰ τῷ μὲν πρώτως τοῖς δ' ἑπομένως, οὕτω καὶ τὸ τί ἐστιν

ὁρίζεται non habuisse videtur Alex. ‖ 1030 a, 1 *τὸ δὲ* T: *τὸ δὴ* A^b E ‖ *εἶναι* inclusit Bonitz ‖ 2 ante *ἀλλὰ* punctum posuit Bonitz, vulgo ante *ἆρα* interpunctum erat ‖ *τὸ ἱματίῳ* A^{b}E: *τῷ ἱματίῳ* coni. Bonitz, *τὸ ἱμάτιον* fort. Alex. ‖ 3 *ἢ* inclusit Bonitz ‖ *τόδε τι* Bonitz secutus Alexandrum: *τι* A^b et *γρ.* E, *τι ἦν εἶναι* E ‖ 4 *οἷον* — 5 *ὅπερ τόδε τι* om. A^b ‖ 5 *τόδε* sine *τι* altero loco A^{b}E, *τόδε τι* edd. et fort. Alex. ‖ 7 *λόγος ὁρισμός ἐστιν* Alex. ‖ 9 *ταυτὸν* om. A^b et fort. Alex. ‖ 10 *ᾖ* om. A^b ‖ 11 *κατ' ἄλλου* om. A^b Alex. ‖ 13 fort. *ἢ πάθος* ‖ 17 *ὁ* om. Alex. ‖ 21 *τὸ τί ἐστιν* A^b Alex. ‖ 22 *οὕτως* E

ἁπλῶς μὲν τῇ οὐσίᾳ πῶς δὲ τοῖς ἄλλοις. καὶ γὰρ τὸ ποιὸν ἐροίμεθ' ἂν τί ἐστιν, ὥστε καὶ τὸ ποιὸν τῶν τί ἐστὶ μὲν ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος λογικῶς φασί τινες εἶναι τὸ μὴ ὂν οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ μὴ ὄν, οὕτω καὶ τὸ ποιόν. δεῖ μὲν οὖν σκοπεῖν καὶ τὸ πῶς δεῖ λέγειν περὶ ἕκαστον, οὐ μὴν μᾶλλόν γε ἢ τὸ πῶς ἔχει. διὸ καὶ νῦν ἐπεὶ τὸ λεγόμενον φανερόν, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ὁμοίως ὑπάρξει πρώτως μὲν καὶ ἁπλῶς τῇ οὐσίᾳ, εἶτα καὶ τοῖς ἄλλοις, ὥσπερ καὶ τὸ τί ἐστιν, οὐχ ἁπλῶς τί ἦν εἶναι, ἀλλὰ ποιῷ ἢ ποσῷ τί ἦν εἶναι. δεῖ γὰρ ἢ ὁμωνύμως ταῦτα φάναι εἶναι ὄντα, ἢ προστιθέντας καὶ ἀφαιροῦντας (ὥσπερ καὶ τὸ μὴ ἐπιστητὸν ἐπιστητόν), ἐπεὶ τό γ' ὀρθόν ἐστι μήτε ὁμωνύμως φάναι μήτε ὡσαύτως, ἀλλ' ὥσπερ τὸ ἰατρικὸν τῷ πρὸς τὸ αὐτὸ 1030b μὲν καὶ ἕν, οὐ τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἕν, οὐ μέντοι οὐδ' ὁμωνύμως· οὐδὲ γὰρ ἰατρικὸν σῶμα καὶ ἔργον καὶ σκεῦος λέγεται οὔτε ὁμωνύμως οὔτε καθ' ἕν, ἀλλὰ πρὸς ἕν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁποτέρως τις ἐθέλει λέγειν διαφέρει οὐδέν· ἐκεῖνο δὲ φανερὸν ὅτι ὁ πρώτως καὶ ἁπλῶς ὁρισμὸς καὶ τὸ τί ἦν εἶναι τῶν οὐσιῶν ἐστίν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων [ὁμοίως] ἐστί, πλὴν οὐ πρώτως. οὐ γὰρ ἀνάγκη, ἐὰν τοῦτο τιθῶμεν, τούτου ὁρισμὸν εἶναι ὃ ἂν λόγῳ τὸ αὐτὸ σημαίνῃ, ἀλλὰ τινὶ λόγῳ· τοῦτο δ' ἐὰν ἑνὸς ᾖ, μὴ τῷ συνεχεῖ ὥσπερ ἡ Ἰλιὰς ἢ ὅσα συνδέσμῳ, ἀλλ' ἐὰν ὁσαχῶς λέγεται τὸ ἕν· τὸ δ' ἓν λέγεται ὥσπερ τὸ ὄν· τὸ δ' ὂν τὸ μὲν τόδε τι, τὸ δὲ ποσόν, τὸ δὲ

23 τοῖς ἄλλοις et γὰρ τὸ om. A[b], unde καὶ τοῖς ἄλλοις scribendum conicias ‖ 27 τὸ om. Alex. ‖ ἕκαστα Alex. ‖ 32 εἶναι post φάναι om. Alex. ‖ 1030b, 1 οὐ μέντοι οὐδ' ὁμωνύμως in textu non habuisse videtur Alex. ‖ 2 οὐδὲ A[b]: οὐδὲν E ‖ γὰρ τὸ Alex. ‖ καὶ ἔργον fort. om. Alex. ‖ 3 ἀλλὰ ταῦτα μὲν A[b]: ταῦτα μὲν οὖν E ‖ 4 θέλει E ‖ διαφέροι A[b] ‖ 5 πρῶτος A[b] ‖ 6 ὁμοίως E: ὅμως A[b], ipse seclusi ut falso ex 1030a, 29 illatum, ubi ὁμοίως et ὥσπερ sibi respondent ‖ ἐστί, πλὴν οὐ πρώτως om. A[b] et fort. Alex. ‖ 8 ὃ ἂν ὄνομα λόγῳ fort. Alex. ‖ 9 ᾖ om. A[b] ‖ ὅσαι E ‖ 10 λέγηται E ‖ τὸ ἕν Alex. interpretatur τὸ κυρίως ἕν ‖ τὸ δ' — 12 σημαίνει non habuisse videtur Alex., nec scio an delenda sint

ποιόν τι σημαίνει. διὸ καὶ λευκοῦ ἀνθρώπου ἔσται λόγος καὶ ὁρισμός, ἄλλον δὲ τρόπον καὶ τοῦ λευκοῦ καὶ οὐσίας.

ἔχει δ' ἀπορίαν, ἐάν τις μὴ φῇ ὁρισμὸν εἶναι τὸν ἐκ προσθέσεως λόγον, τίνος ἔσται ὁρισμὸς τῶν οὐχ ἁπλῶν ἀλλὰ συνδεδυασμένων; ἐκ προσθέσεως γὰρ ἀνάγκη δηλοῦν. λέγω δ' οἷον, ἔστι ῥὶς καὶ κοιλότης, καὶ σιμότης τὸ ἐκ τῶν δυοῖν λεγόμενον, τῷ τόδε ἐν τῷδε, καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός γε οὔθ' ἡ κοιλότης οὔθ' ἡ σιμότης πάθος τῆς ῥινός, ἀλλὰ καθ' αὑτήν· οὐδ' ὡς τὸ λευκὸν Καλλίᾳ ἢ ἀνθρώπῳ, ὅτι Καλλίας λευκὸς ᾧ συμβέβηκεν ἀνθρώπῳ εἶναι, ἀλλ' ὡς τὸ ἄρρεν τῷ ζῴῳ καὶ τὸ ἴσον τῷ ποσῷ καὶ πάνθ' ὅσα λέγεται καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν. ταῦτα δ' ἐστὶν ἐν ὅσοις ὑπάρχει ἢ ὁ λόγος ἢ τοὔνομα, οὗ ἐστὶ τοῦτο τὸ πάθος, καὶ μὴ ἐνδέχεται δηλῶσαι χωρίς, ὥσπερ τὸ λευκὸν ἄνευ τοῦ ἀνθρώπου ἐνδέχεται, ἀλλ' οὐ τὸ θῆλυ ἄνευ τοῦ ζῴου. ὥστε τούτων τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ὁ ὁρισμὸς ἢ οὐκ ἔστιν οὐδενὸς ἢ εἰ ἔστιν, ἄλλως, καθάπερ εἰρήκαμεν. ἔστι δ' ἀπορία καὶ ἑτέρα περὶ αὐτῶν. εἰ μὲν γὰρ τὸ αὐτό ἐστι σιμὴ ῥὶς καὶ κοίλη ῥίς, τὸ αὐτὸ ἔσται τὸ σιμὸν καὶ τὸ κοῖλον· εἰ δὲ μὴ διὰ τὸ ἀδύνατον εἶναι εἰπεῖν τὸ σιμὸν ἄνευ τοῦ πράγματος οὗ ἐστὶ πάθος καθ' αὑτό (ἔστι γὰρ τὸ σιμὸν κοιλότης ἐν ῥινί), τὸ ῥῖνα σιμὴν εἰπεῖν ἢ οὐκ ἔστιν ἢ δὶς τὸ αὐτὸ ἔσται εἰρημένον, ῥὶς ῥὶς κοίλη· ἡ γὰρ ῥὶς ἡ σιμὴ ῥὶς ῥὶς κοίλη ἔσται. διὸ ἄτοπον τὸ ὑπάρχειν τοῖς τοιούτοις τὸ τί ἦν εἶναι· εἰ δὲ μή, εἰς ἄπειρον εἶσιν· ῥινὶ γὰρ ῥινὶ σιμῇ ἔτι ἄλλο ἐνέσται. δῆλον τοίνυν ὅτι μόνης τῆς 1031a *οὐσίας ἐστὶν ὁ ὁρισμός. εἰ γὰρ καὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν, ἀνάγκη ἐκ προσθέσεως εἶναι, οἷον τοῦ ποιοῦ καὶ περιττοῦ·*

13 *τῆς οὐσίας* fort. Alex., mihi *τοῦ λευκοῦ* post *λευκοῦ ἀνθρώπου* transponendum videtur ‖ 15 *ἔσται ὁ ὁρ.* A^b Alex., *ὁ* om. E ‖ 17 *τῶν* om. Alex. ‖ 18 *τῷ* om. E ‖ 22 *καθ' αὑτὸ* Alex. ‖ 24 *τὸ* om. Ald. recte ‖ 27 *ὁ* om. A^b ‖ *ἢ εἰ ἔστιν* E, *εἰ* om. A^b vulgo ‖ 31 *ἔστι γὰρ*] *καὶ ἔστι* E ‖ 33 *εἰρημένον σιμὴ ῥὶς εἰ ἔσται. διὸ* A^b ‖ 35 *ῥῖν γὰρ* A^b ‖ 1031a, 1 *σιμὴ* A^b E ‖ *ἔτι* om. A^b ‖ *ἄλλο ἔσται* A^b ‖ *μόνον* A^b et supra lin. E ‖ 3 *τοῦ ποιοῦ*] *τοῦ ἀρτίου*

οὐ γὰρ ἄνευ ἀριθμοῦ, οὐδὲ τὸ θῆλυ ἄνευ ζῴου. τὸ δ' ἐκ προσθέσεως λέγω ἐν οἷς συμβαίνει δὶς τὸ αὐτὸ λέγειν, ὥσπερ ἐν τούτοις. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, οὐδὲ συνδυαζομένων ἔσται, οἷον ἀριθμοῦ περιττοῦ· ἀλλὰ λανθάνει ὅτι οὐκ ἀκριβῶς λέγονται οἱ λόγοι. εἰ δ' εἰσὶ καὶ τούτων ὅροι, ἤτοι ἄλλον τρόπον εἰσὶν ἢ καθάπερ ἐλέχθη πολλαχῶς λεκτέον εἶναι τὸν ὁρισμὸν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι. ὥστε ὡδὶ μὲν οὐδενὸς ἔσται ὁρισμός, οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι οὐδενὶ ὑπάρξει πλὴν ταῖς οὐσίαις, ὡδὶ δ' ἔσται. ὅτι μὲν οὖν ἐστὶν ὁ ὁρισμὸς ὁ τοῦ τί ἦν εἶναι λόγος, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἢ μόνων τῶν οὐσιῶν ἐστὶν ἢ μάλιστα καὶ πρώτως καὶ ἁπλῶς, δῆλον.

πότερον δὲ ταὐτόν ἐστιν ἢ ἕτερον τὸ τί ἦν εἶναι καὶ 6
ἕκαστον, σκεπτέον. ἔστι γάρ τι πρὸ ἔργου πρὸς τὴν περὶ τῆς οὐσίας σκέψιν· ἕκαστόν τε γὰρ οὐκ ἄλλο δοκεῖ εἶναι τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι λέγεται εἶναι ἡ ἑκάστου οὐσία. ἐπὶ μὲν δὴ τῶν λεγομένων κατὰ συμβεβηκὸς δόξειεν ἂν ἕτερον εἶναι, οἷον λευκὸς ἄνθρωπος ἕτερον καὶ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ εἶναι. εἰ γὰρ τὸ αὐτό, καὶ τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι καὶ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ τὸ αὐτό· τὸ αὐτὸ γὰρ ἄνθρωπος καὶ λευκὸς ἄνθρωπος, ὥς φασίν, ὥστε καὶ τὸ λευκῷ ἀνθρώπῳ καὶ τὸ ἀνθρώπῳ. ἢ οὐκ ἀνάγκη, ὅσα κατὰ συμβεβηκός, εἶναι ταὐτά. οὐ γὰρ ὡσαύτως τὰ ἄκρα γίγνεται ταὐτά· ἀλλ' ἴσως γ' ἐκεῖνο δόξειεν ἂν συμβαίνειν, τὰ ἄκρα γίγνεσθαι ταὐτὰ τὰ κατὰ συμβεβηκός, οἷον τὸ λευκῷ εἶναι καὶ τὸ μουσικῷ εἶναι· δοκεῖ δ' οὔ. ἐπὶ δὲ τῶν καθ' αὑτὰ λεγομένων ἆρ' ἀνάγκη ταὐτὸν εἶναι; οἷον εἴ τινές εἰσιν οὐσίαι ὧν ἕτεραι

coni. Bonitz, πολλοῦ coni. Göbel, fortasse ποιοῦ καὶ delendum ‖ 4 τὸ θῆλυ] ὁ τοῦ θήλεος E ‖ 5 λέγομεν οἷς A^b ‖ 7 λαμβάνει E, sed β ex corr. ‖ 8 fort. οἱ τοιοῦτοι λόγοι ‖ 12 ὁ post ἐστὶν add. A^b, om. E ‖ 13 μόνον ex μόνων corr. E ‖ 17 τε om. E ‖ 21 καὶ τὸ A^b Alex., om. E ‖ 22 τὸ om. E ‖ 23 ὥστε] εἶναι A^b ‖ 23 et 24 τὸ ex τωι corr. E ‖ 26 γ' E: τ' A^b ‖ ἂν om. A^b ‖ γενέσθαι A^b ‖ 27 τὰ add. A^b, om. E vulgo ‖ 28 εἶναι om. A^b, εἶναι ὡς E sed in marg. E: καὶ χωρὶς τοῦ ὡς ‖ ἆρ' A^b Alex.: ἀεὶ E ‖ 29 ταυτὸ E ‖ οἷον suspectum

μή εἰσιν οὐσίαι μηδὲ φύσεις ἕτεραι πρότεραι, οἵας φασὶ τὰς ἰδέας εἶναί τινες. εἰ γὰρ ἔσται ἕτερον αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἀγαθῷ εἶναι, καὶ ζῷον καὶ τὸ ζῴῳ, καὶ τὸ ὄντι καὶ τὸ ὄν, ἔσονται ἄλλαι τ' οὐσίαι καὶ φύσεις καὶ ἰδέαι παρὰ τὰς λεγομένας, καὶ πρότεραι οὐσίαι ἐκεῖναι, εἰ τὸ τί ἦν εἶναι οὐσία ἐστίν. καὶ εἰ μὲν ἀπολελυμέναι ἀλλήλων, τῶν μὲν οὐκ ἔσται ἐπιστήμη, τὰ δ' οὐκ ἔσται ὄντα. λέγω δὲ τὸ ἀπολελύσθαι, εἰ μήτε τῷ ἀγαθῷ αὐτῷ ὑπάρχει τὸ εἶναι ἀγαθῷ, μήτε τούτῳ τὸ εἶναι ἀγαθόν. ἐπιστήμη γὰρ ἑκάστου ἐστὶν ὅταν τὸ τί ἦν ἐκείνῳ εἶναι γνῶμεν. καὶ ἐπὶ ἀγαθοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἔχει· ὥστ' εἰ μηδὲ τὸ ἀγαθῷ εἶναι ἀγαθόν, οὐδὲ τὸ ὄντι ὄν, οὐδὲ τὸ ἑνὶ ἕν. ὁμοίως δὲ πάντα ἔστιν ἢ οὐδὲν τὰ τί ἦν εἶναι· ὥστ' εἰ μηδὲ τὸ ὄντι ὄν, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδέν. ἔτι ᾧ μὴ ὑπάρχει ἀγαθῷ εἶναι, οὐκ ἀγαθόν. ἀνάγκη ἄρα ἓν εἶναι τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀγαθῷ εἶναι καὶ καλὸν καὶ καλῷ εἶναι, ὅσα μὴ κατ' ἄλλο λέγεται, ἀλλὰ καθ' αὑτὰ καὶ πρῶτα. καὶ γὰρ τοῦτο ἱκανὸν ἐὰν ὑπάρχῃ, κἂν μὴ ᾖ εἴδη· μᾶλλον δ' ἴσως κἂν ᾖ εἴδη. ἅμα δὲ δῆλον καὶ ὅτι εἴπερ εἰσὶν αἱ ἰδέαι οἵας τινές φασιν, οὐκ ἔσται τὸ ὑποκείμενον οὐσία· ταύτας γὰρ οὐσίας μὲν ἀναγκαῖον εἶναι, μὴ καθ' ὑποκειμένου δέ· ἔσονται γὰρ κατὰ μέθεξιν. ἔκ τε δὴ τούτων τῶν λόγων ἓν καὶ ταὐτὸ οὐ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτὸ ἕκαστον καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ ὅτι γε τὸ ἐπίστασθαι ἕκαστον τοῦτό ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι ἐπίστασθαι, ὥστε καὶ κατὰ τὴν ἔκθεσιν

30 *ἕτεραι* non legisse videtur Alex. ‖ *πρότερον οἷον* A^b ‖ 32 *τὸ ἀγαθῷ* E sed *ο* in ras. ‖ *καὶ τὸ ὄντι καὶ τὸ ὄν* invertenda aut potius eicienda ‖ 1031 b, 2 *οὐσίαι*] *καὶ οὐσίαι* A^b ‖ 3 *οὐσία* A^b Alex.: *οὐσίας* E ‖ *μέν εἰσιν ἀπ.* Alex. ‖ 4 *λέγω* — 6 *ἀγαθόν* parenthesi inclusit Bonitz ‖ 6 *ἐπιστήμη τε γὰρ* E ‖ *ἑκάστου αὕτη τὸ* mox omisso *γνῶμεν* E ‖ 7 *ἐκείνῳ εἶναι* E: *εἶναι ἐκείνω* A^b ‖ 8 *τὸ* E Alex. sed *ο* in ras. E: *τῶι* A^b ‖ 9 *τὸ — τὸ* E Alex. sed *ο* in ras. E: *τῷ — τῷ* A^b ‖ *ἔσται* coni. Bonitz ‖ 12 *τὸ ἀγαθῷ* E ‖ 13 *καὶ ὅσα* Alex. ‖ *πρῶτα καὶ καθ' αὑτά* E ‖ 14 *ἐὰν* E: *ἂν·* A^b, *ἂν ὑπάρχοι* Alex. ‖ 15 *ᾖ* om. A^b ‖ 16 *αἱ* om. Alex. ‖ *ἔστι* Alex. ‖ 17 *ἀνάγκη εἶναι* A^b ‖ 19 fort. *ταὐτὸ ὃ οὐ* ‖ 21

ἀνάγκη ἕν τι εἶναι ἄμφω. τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς λεγόμενον, οἷον τὸ μουσικὸν ἢ λευκόν, διὰ τὸ διττὸν σημαίνειν, οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς ταὐτὸ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ αὐτό· καὶ γὰρ ᾧ συμβέβηκε λευκὸν καὶ τὸ συμβεβηκός, ὥστ' ἔστι μὲν ὡς ταὐτόν, ἔστι δὲ ὡς οὐ ταὐτὸ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ αὐτό· τῷ μὲν γὰρ ἀνθρώπῳ καὶ τῷ λευκῷ ἀνθρώπῳ οὐ ταὐτό, τῷ πάθει δὲ ταὐτό. ἄτοπον δ' ἂν φανείη κἂν εἴ τις ἑκάστῳ ὄνομα θεῖτο τῶν τί ἦν εἶναι· ἔσται γὰρ καὶ παρ' ἐκεῖνο ἄλλο, οἷον τῷ τί ἦν εἶναι ἵππῳ τί ἦν εἶναι [ἵππῳ] ἕτερον. καίτοι τί κωλύει καὶ νῦν εἶναι ἔνια εὐθὺς τί ἦν εἶναι, εἴπερ οὐσία τὸ τί ἦν εἶναι; ἀλλὰ μὴν οὐ μόνον ἕν, ἀλλὰ καὶ ὁ
1032a λόγος ὁ αὐτὸς αὐτῶν, ὡς δῆλον καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων· οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς ἓν τὸ ἑνὶ εἶναι καὶ ἕν. ἔτι εἰ ἄλλο ἔσται, εἰς ἄπειρον εἶσιν· τὸ μὲν γὰρ ἔσται τί ἦν εἶναι τοῦ ἑνός, τὸ δὲ τὸ ἕν, ὥστε καὶ ἐπ' ἐκείνων ὁ αὐτὸς ἔσται λόγος. ὅτι μὲν οὖν ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ καθ' αὑτὰ λεγομένων τὸ ἑκάστῳ εἶναι καὶ ἕκαστον τὸ αὐτὸ καὶ ἕν ἐστι, δῆλον. οἱ δὲ σοφιστικοὶ ἔλεγχοι πρὸς τὴν θέσιν ταύτην φανερὸν ὅτι τῇ αὐτῇ λύονται λύσει, καὶ εἰ ταὐτὸ Σωκράτης καὶ Σωκράτει εἶναι· οὐδὲν γὰρ διαφέρει οὔτε ἐξ ὧν ἐρωτηθεὶς ἄν τις, οὔτε ἐξ ὧν λύων ἐπιτύχοι. πῶς μὲν οὖν τὸ τί ἦν εἶναι ταὐτὸν καὶ πῶς οὐ ταὐτὸν ἑκάστῳ, εἴρηται.

τῶν δὲ γιγνομένων τὰ μὲν φύσει γίγνεται, τὰ δὲ τέχνῃ, 7
τὰ δ' ἀπὸ ταὐτομάτου. πάντα δὲ τὰ γιγνόμενα ὑπό τέ τι-

post ὥστε add. καὶ A^b om. E ‖ 22 τι om. A^b ‖ 23 ἢ E: καὶ A^b ‖ 24 ὡς τὸ αὐτὸ E ‖ 25 συμβαίνει A^b ‖ λευκὸν E, om. A^b, λευκῷ T ‖ 26 ταὐτὸν] ταὐτὸ E ‖ 27 τῷ μὲν A^bE, τὸ μὲν Alex. Bonitz ‖ καὶ τῷ E: καὶ τὸ A^b Alex., ἀνθρώπῳ καὶ τῷ deleverim ‖ τὸ αὐτὸ E ‖ 29 ὄνομα τιθεῖτο A^b ‖ 30 οἷον add. A^b, om. E ‖ τωι in τὸ corr. E ‖ ἵππῳ τί] τὸ γὰρ τί E, sed γὰρ postea add. ‖ ἵππῳ alterum inclusit Bonitz ‖ 31 νῦν εὐθὺς εἶναί τινα Alex. ‖ 1032a, 2 καὶ om. A^b ‖ 3 τοῦ ἑνὸς A^b et fort. Alex.: τὸ ἑνὶ εἶναι E ‖ 4 ἔσται ὁ αὐτὸς A^b ‖ 6 καὶ ante ἓν om. A^b ‖ 8 εἰ E: εἰς A^b ‖ Σωκράτει E: Σωκράτην A^b ‖ 9 ἐρωτηθεὶς A^b: ἐρωτήσειεν E vulgo, ἐρωτηθείη H^b ‖ 10 et 11 ταυτὸ E ‖ 12 δὲ om. A^b, habet E Alex. ‖ γίνονται Alex. ‖ 13 et 29 τοῦ αὐτ. E

νος γίγνεται καὶ ἔκ τινος καὶ τί· τὸ δὲ τί λέγω καθ' ἑκάστην κατηγορίαν· ἢ γὰρ τόδε ἢ ποσὸν ἢ ποιὸν ἢ πού. αἱ δὲ γενέσεις αἱ μὲν φυσικαὶ αὗταί εἰσιν ὧν ἡ γένεσις ἐκ φύσεώς ἐστιν· τὸ δ' ἐξ οὗ γίγνεται, ἣν λέγομεν ὕλην· τὸ δ' ὑφ' οὗ, τῶν φύσει τι ὄντων· τὸ δὲ τί, ἄνθρωπος ἢ φυτὸν ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἃ δὴ μάλιστα λέγομεν οὐσίας εἶναι. ἅπαντα δὲ τὰ γιγνόμενα ἢ φύσει ἢ τέχνῃ ἔχει ὕλην· δυνατὸν γὰρ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι ἕκαστον αὐτῶν, τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ ἑκάστῳ ὕλη. καθόλου δὲ καὶ ἐξ οὗ φύσις καὶ καθ' ὃ φύσις· τὸ γὰρ γιγνόμενον ἔχει φύσιν, οἷον φυτὸν ἢ ζῷον· καὶ ὑφ' οὗ, ἡ κατὰ τὸ εἶδος λεγομένη φύσις ἡ ὁμοειδής· αὕτη δ' ἐν ἄλλῳ· ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ. οὕτω μὲν οὖν γίγνεται τὰ γιγνόμενα διὰ τὴν φύσιν, αἱ δ' ἄλλαι γενέσεις λέγονται ποιήσεις. πᾶσαι δ' εἰσὶν αἱ ποιήσεις ἢ ἀπὸ τέχνης ἢ ἀπὸ δυνάμεως ἢ ἀπὸ διανοίας. τούτων δέ τινες γίγνονται καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου καὶ ἀπὸ τύχης παραπλησίως ὥσπερ ἐν τοῖς ἀπὸ φύσεως γιγνομένοις· ἔνια γὰρ κἀκεῖ ταὐτὰ καὶ ἐκ σπέρματος γίγνεται καὶ ἄνευ σπέρματος. περὶ μὲν οὖν τούτων ὕστερον ἐπισκεπτέον, ἀπὸ τέχνης δὲ γίγνεται ὅσων τὸ εἶδος ἐν τῇ ψυχῇ. εἶδος δὲ λέγω τὸ τί 1032b
ἦν εἶναι ἑκάστου καὶ τὴν πρώτην οὐσίαν. καὶ γὰρ τῶν ἐναντίων τρόπον τινὰ τὸ αὐτὸ εἶδος· τῆς γὰρ στερήσεως οὐσία ἡ οὐσία ἡ ἀντικειμένη, οἷον ὑγίεια νόσου· ἐκείνης γὰρ ἀπουσίᾳ δηλοῦται ἡ νόσος· ἡ δ' ὑγίεια ὁ ἐν τῇ ψυχῇ λόγος καὶ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. γίγνεται δὴ τὸ ὑγιὲς νοήσαντος οὕτως· ἐπειδὴ τοδὶ ὑγίεια, ἀνάγκη, εἰ ὑγιὲς ἔσται, τοδὶ ὑπάρξαι, οἷον ὁμα-

16 δέ: fort. δὴ ‖ ἐκ: fort. ἀπὸ ‖ 18 τί] τι ὁ E ‖ 20 δύναται Alex. ‖ 22 ἡ E: ἐν A^b, ἡ ἐν T ‖ 24 ἡ post φύσις om. Alex. ‖ 27 ἢ om. A^b ‖ 28 ἀπὸ ante διαν. add. A^b, om. E ‖ 30 ἀπὸ A^b Alex.: ὑπὸ E ‖ 1032b, 2 ἑκάστου E: ἑκάστωι A^b ‖ 3. 4 οὐσία ἡ τῆι οὐσία ἀντ. (τηι expunctum) A^bE, τῇ οὐσίᾳ ἡ ἀντικειμένη γρ. E ‖ 5 δηλοῦται E Ascl., om. A^b et fort. Alex. ‖ 5. 6 καὶ ἡ ἐπιστήμη A^b ‖ 6 δὲ A^b ‖ νοήσαντος τοῦ ἰατροῦ οὕτως Alex. in interpr. ‖ 7 ἔσται om. A^b

λότητα, εἰ δὲ τοῦτο, θερμότητα· καὶ οὕτως αἰεὶ νοεῖ, ἕως ἂν ἀγάγῃ εἰς τοῦτο ὃ αὐτὸς δύναται ἔσχατον ποιεῖν. εἶτα ἤδη ἡ ἀπὸ τούτου κίνησις ποίησις καλεῖται, ἡ ἐπὶ τὸ ὑγιαίνειν. ὥστε συμβαίνει τρόπον τινὰ ἐξ ὑγιείας τὴν ὑγίειαν γίγνεσθαι καὶ τὴν οἰκίαν ἐξ οἰκίας, τῆς ἄνευ ὕλης τὴν ἔχουσαν ὕλην· ἡ γὰρ ἰατρική ἐστι καὶ ἡ οἰκοδομικὴ τὸ εἶδος τῆς ὑγιείας καὶ τῆς οἰκίας· λέγω δ' οὐσίαν ἄνευ ὕλης τὸ τί ἦν εἶναι. τῶν δὲ γενέσεων καὶ κινήσεων ἡ μὲν νόησις καλεῖται ἡ δὲ ποίησις, ἡ μὲν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ εἴδους νόησις, ἡ δ' ἀπὸ τοῦ τελευταίου τῆς νοήσεως ποίησις. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν μεταξὺ ἕκαστον γίγνεται. λέγω δ' οἷον εἰ ὑγιανεῖ, δεῖ ὁμαλυνθῆναι. τί οὖν ἐστὶ τὸ ὁμαλυνθῆναι; τοδί. τοῦτο δ' ἔσται εἰ θερμανθήσεται. τοῦτο δὲ τί ἐστι; τοδί. ὑπάρχει δὲ τοδὶ δυνάμει· τοῦτο δ' ἤδη ἐπ' αὐτῷ. τὸ δὴ ποιοῦν καὶ ὅθεν ἄρχεται ἡ κίνησις τοῦ ὑγιαίνειν, ἐὰν μὲν ἀπὸ τέχνης, τὸ εἶδός ἐστι τὸ ἐν τῇ ψυχῇ, ἐὰν δ' ἀπὸ ταὐτομάτου, ἀπὸ τούτου ὅ ποτε τοῦ ποιεῖν ἀρχὴ τῷ ποιοῦντι ἀπὸ τέχνης, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ ἰατρεύειν ἴσως ἀπὸ τοῦ θερμαίνειν ἡ ἀρχή, τοῦτο δὲ ποιεῖ τῇ τρίψει. ἡ θερμότης τοίνυν ἡ ἐν τῷ σώματι ἢ μέρος τῆς ὑγιείας ἢ ἕπεταί τι αὐτῇ τοιοῦτον ὅ ἐστι μέρος τῆς ὑγιείας, ἢ διὰ πλειόνων· τοῦτο δ' ἔσχατόν ἐστι τὸ ποιοῦν τὸ μέρος καὶ τὸ οὕτως μέρος ἐστὶ τῆς ὑγιείας καὶ τῆς

9 *εἰς τὸ αὐτὸ δύνασθαι τὸ ἔσχατον ποιεῖν* A^b ‖ 10 *τούτου* A^bE: *τούτων* ceteri codd. teste Bekkero ‖ 11 *τὴν ὑγίειαν ἐξ ὑγ.* A^b ‖ 14 *τῆς οἰκοδομίας* E ‖ 15 *τῶν δὲ* — 17 *ποίησις* primum in margine adiecta videntur, cf. Studia p. 68 ‖ 17 *καὶ ἐπὶ τῶν* E ‖ 19 *δεῖ* E Alex.: *δέοι ἂν* A^b ‖ 20 *τί* om. A^b ‖ 21 *τοδὶ* Alex. et *γρ.* E et corr. in A^b: *τωδὶ* A^b m. pr. E m. pr. ‖ 22 *τὸ* A^b ‖ 23 *τοῦ αὐτ.* E ‖ 24 *ὅ ποτε*] *ὅπερ* fort. Alex. ‖ *ἀρχὴ* T Alex. Bonitz: *ἄρχει* A^bE ‖ post *τέχνης* fortasse exciderit *οἷον τὸ θερμαίνειν* ‖ 26 *τοίνυν* E: *οὖν* A^b ‖ *ἡ* om. A^b ‖ 27 *ἢ ἕπεται* — 28 *ὑγιείας* om. A^b ‖ 28 *ἔσχατόν ἐστι τὸ* A^b, *ἐστι* om. E ‖ 29 *ποιοῦν τὸ μέρος* A^b, *τὸ μέρος* om. E vulgo ‖ *καὶ τὸ οὕτως μέρος ἐστὶν* om. A^b, *τὸ* om. fort. Alex., *ποιοῦν καὶ αὐτό πως* coni. Bonitz, ipse conieci *καὶ τὸ οὕτως μέρος ἐστὶν ὕλη* collato 1034 a, 11

οἰκίας οἷον οἱ λίθοι, καὶ τῶν ἄλλων. ὥστε καθάπερ λέγεται, ἀδύνατον γενέσθαι εἰ μηδὲν προϋπάρχοι. ὅτι μὲν οὖν τι μέρος ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξει, φανερόν· ἡ γὰρ ὕλη μέρος· ἐνυπάρχει γὰρ καὶ γίγνεται αὕτη. ἀλλ' ἆρα καὶ τῶν ἐν τῷ 1033a *λόγῳ· ἀμφοτέρως δὲ λέγομεν τοὺς χαλκοῦς κύκλους τί εἰσι, καὶ τὴν ὕλην λέγοντες ὅτι χαλκός, καὶ τὸ εἶδος ὅτι σχῆμα τοιόνδε· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ γένος εἰς ὃ πρῶτον τίθεται. ὁ δὴ χαλκοῦς κύκλος ἔχει ἐν τῷ λόγῳ τὴν ὕλην. ἐξ οὗ δὲ ὡς ὕλης γίγνεται ἔνια λέγεται, ὅταν γένηται, οὐκ ἐκεῖνο ἀλλ' ἐκείνινον, οἷον ὁ ἀνδριὰς οὐ λίθος ἀλλὰ λίθινος. ὁ δ' ἄνθρωπος ὁ ὑγιαίνων οὐ λέγεται ἐκεῖνο ἐξ οὗ· αἴτιον δ' ὅτι γίγνεται ἐκ τῆς στερήσεως καὶ τοῦ ὑποκειμένου, ὃ λέγομεν τὴν ὕλην. οἷον καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ κάμνων γίγνεται ὑγιής· μᾶλλον μέντοι λέγεται γίγνεσθαι ἐκ τῆς στερήσεως, οἷον ἐκ κάμνοντος ὑγιὴς ἢ ἐξ ἀνθρώπου. διὸ κάμνων μὲν ὁ ὑγιὴς οὐ λέγεται, ἄνθρωπος δὲ καὶ ἄνθρωπος ὑγιής. ὧν δ' ἡ στέρησις ἄδηλος καὶ ἀνώνυμος, οἷον ἐν χαλκῷ σχήματος ὁποιουοῦν ἢ ἐν πλίνθοις καὶ ξύλοις οἰκίας, ἐκ τούτων δοκεῖ γίγνεσθαι ὡς ἐκεῖ ἐκ κάμνοντος. διὸ ὥσπερ οὐδ' ἐκεῖ ἐξ οὗ τοῦτο, ἐκεῖνο οὐ λέγεται, οὐδ' ἐνταῦθα ὁ ἀνδριὰς ξύλον, ἀλλὰ παράγεται ξύλινος [οὐ ξύλον], καὶ χαλκοῦς ἀλλ' οὐ χαλκός, καὶ λίθινος ἀλλ' οὐ λίθος, καὶ ἡ οἰκία πλινθίνη ἀλλ' οὐ πλίνθοι, ἐπεὶ οὐδ' ὡς ἐκ ξύλου γίγνεται ἀνδριὰς ἢ ἐκ πλίνθων οἰκία, ἐάν τις σφόδρα ἐπιβλέπῃ, οὐκ ἂν ἁπλῶς εἴποι, διὰ τὸ δεῖν μεταβάλλοντος γίγνεσθαι ἐξ οὗ, ἀλλ' οὐχ ὑπομένοντος. διὰ μὲν οὖν τοῦτο οὕτως λέγεται.*

31 *τι*] *τὸ* E ‖ 1033a, 2 *δὲ*] *γε* coni. Bonitz ‖ *χαλκοῦς* A^b Alex. et *γρ.* E: *πολλοὺς* E m. pr. ‖ 3 *καὶ εἰ τὴν* A^b ‖ 5 *χαλκὸς* A^b ‖ 7 *ὁ* post *οἷον* om. E ‖ 8 *λέγεται ἐκεῖνο ἐξ οὗ* delenda censet Essen ‖ 9 *ὃ λέγομεν τὴν ὕλην* om. fort. Alex. ‖ 11 *ἐκ τῆς στερήσεως γίγνεσθαι* E ‖ 12 *ὁ ὑγιὴς* E, *ὁ* om. A^b Bekk. ‖ 13 *καὶ*] *καὶ ὁ* A^bE ‖ 14 *ἐκ χαλκοῦ γρ.* E ‖ *ὁποι οὖν* E sed duabus litteris inter *οι* et *ου* erasis ‖ 18 *οὐ ξύλον* delenda censeo ‖ 21 *ἐπιβλέπῃ σφόδρα* E ‖ *εἶπε* A, *εἴποιε* E

ἐπεὶ δὲ ὑπό τινός τε γίγνεται τὸ γιγνόμενον (τοῦτο δὲ 8
λέγω ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεώς ἐστι) καὶ ἔκ τινος (ἔστω δὲ μὴ ἡ στέρησις τοῦτο ἀλλ' ἡ ὕλη· ἤδη γὰρ διώρισται ὃν τρόπον τοῦτο λέγομεν) καὶ τὶ γίγνεται (τοῦτο δ' ἐστὶν ἢ σφαῖρα ἢ κύκλος ἢ ὅ τι ἔτυχε τῶν ἄλλων), ὥσπερ οὐδὲ τὸ ὑποκείμενον ποιεῖ τὸν χαλκόν, οὕτως οὐδὲ τὴν σφαῖραν, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός, ὅτι ἡ χαλκῆ σφαῖρα σφαῖρά ἐστιν, ἐκείνην δὲ ποιεῖ. τὸ γὰρ τόδε τι ποιεῖν ἐκ τοῦ ὅλως ὑποκειμένου τόδε τι ποιεῖν ἐστίν. λέγω δ' ὅτι τὸν χαλκὸν στρογγύλον ποιεῖν ἐστὶν οὐ τὸ στρογγύλον ἢ τὴν σφαῖραν ποιεῖν, ἀλλ' ἕτερόν τι, οἷον τὸ εἶδος τοῦτο ἐν ἄλλῳ. εἰ γὰρ ποιεῖ, ἔκ
1033b τινος ἂν ποιοίη ἄλλου· τοῦτο γὰρ ὑπέκειτο. οἷον ποιεῖ χαλκῆν σφαῖραν· τοῦτο δὲ οὕτως ὅτι ἐκ τουδί, ὅ ἐστι χαλκός, τοδὶ ποιεῖ, ὅ ἐστι σφαῖρα. εἰ οὖν καὶ τοῦτο ποιεῖ αὐτό, δῆλον ὅτι ὡσαύτως ποιήσει, καὶ βαδιοῦνται αἱ γενέσεις εἰς ἄπειρον. φανερὸν ἄρα ὅτι οὐδὲ τὸ εἶδος, ἢ ὁτιδήποτε χρὴ καλεῖν τὴν ἐν τῷ αἰσθητῷ μορφήν, οὐ γίγνεται, οὐδ' ἔστιν αὐτοῦ γένεσις, οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι· τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ ἐν ἄλλῳ γίγνεται ἢ ὑπὸ τέχνης ἢ ὑπὸ φύσεως ἢ δυνάμεως. τὸ δὲ χαλκῆν σφαῖραν εἶναι ποιεῖ. ποιεῖ γὰρ ἐκ χαλκοῦ καὶ σφαίρας· εἰς τοδὶ γὰρ τὸ εἶδος ποιεῖ, καὶ ἔστι τοῦτο σφαῖρα χαλκῆ. τοῦ δὲ σφαῖραν εἶναι ὅλως εἰ ἔστι γένεσις, ἔκ τινός τι ἔσται. δεήσει γὰρ διαιρετὸν εἶναι αἰεὶ τὸ γιγνόμενον, καὶ εἶναι τὸ μὲν τόδε τὸ δὲ τόδε, λέγω δ' ὅτι τὸ μὲν ὕλην τὸ δ' εἶδος. εἰ δή ἐστι σφαῖρα τὸ ἐκ τοῦ μέσου σχῆμα ἴσον, τούτου τὸ μὲν ἐν ᾧ ἔσται οὐ ποιεῖ, τὸ δ' ἐν ἐκείνῳ, τὸ δ' ἅπαν τὸ γε-

27 τὶ Alex. Bonitz: ὃ A^b E ‖ 29 fort. ποιεῖ ὁ τεχνίτης, at cf. 1044a, 29 ‖ 31 ποιεῖν om. A^b ‖ 32 τι add. A^b Alex., om. E ‖ 33 ποιεῖν ἐστὶν E: ποιῆσαι A^b ‖ 1033b, 1 ποιεῖ A^b Alex. Bonitz: ποιεῖν E ‖ 3 τόδε A^b ‖ ὃ E: ὅτι A^b ‖ 5 οὔτε E ‖ 6 οὐ om. A^b, at confer 1033a, 16 et 21 ‖ αὐτοῦ γένεσις οὐδὲ om. fort. Alex. ‖ 7 εἶναι] εἶναι τούτωι E ‖ 8 ἢ prius om. A^b ‖ 9 καὶ σφαίρας E: σφαῖραν A^b ‖ 10 τὸ] τοδὶ τὸ E ‖ 11 σφαῖραν scripsi: σφαίρᾳ seu σφαῖρα codd. edd. ‖ τι fort. om. Alex. ‖ ἔσται A^b Alex. Bonitz: ἔσται ex ἐστι corr. E ‖ 12 ἀεὶ om. A^b ‖ 13 δ' ὅτι] fort. δὲ ‖ 15 ὃ

γονός, οἷον ἡ χαλκῆ σφαῖρα. φανερὸν δὴ ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι τὸ μὲν ὡς εἶδος ἢ οὐσία λεγόμενον οὐ γίγνεται, ἡ δὲ σύνοδος ἡ κατὰ ταύτην λεγομένη γίγνεται, καὶ ὅτι ἐν παντὶ τῷ γιγνομένῳ ὕλη ἔνεστι, καὶ ἔστι τὸ μὲν τόδε τὸ δὲ τόδε. πότερον οὖν ἔστι τις σφαῖρα παρὰ τάσδε ἢ οἰκία παρὰ τὰς πλίνθους; ἢ οὐδ' ἄν ποτε ἐγίγνετο, εἰ οὕτως ἦν, τόδε τι. ἀλλὰ τὸ τοιόνδε σημαίνει, τόδε δὲ καὶ ὡρισμένον οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ ποιεῖ καὶ γεννᾷ ἐκ τοῦδε τοιόνδε· καὶ ὅταν γεννηθῇ, ἔστι τόδε τοιόνδε. τὸ δ' ἅπαν τόδε Καλλίας ἢ Σωκράτης ἐστὶν ὥσπερ ἡ σφαῖρα ἡ χαλκῆ ἡδί, ὁ δ' ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῷον ὥσπερ σφαῖρα χαλκῆ ὅλως. φανερὸν ἄρα ὅτι ἡ τῶν εἰδῶν αἰτία, ὡς εἰώθασί τινες λέγειν τὰ εἴδη, εἰ ἔστιν ἄττα παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα, πρός τε τὰς γενέσεις καὶ τὰς οὐσίας οὐδὲν χρήσιμα· οὐδ' ἂν εἶεν διά γε ταῦτα οὐσίαι καθ' ἑαυτάς. ἐπὶ μὲν δή τινων καὶ φανερὸν ὅτι τὸ γεννῶν τοιοῦτον μὲν οἷον τὸ γεννώμενον, οὐ μέντοι τὸ αὐτό γε οὐδ' ἓν τῷ ἀριθμῷ ἀλλὰ τῷ εἴδει, οἷον ἐν τοῖς φυσικοῖς· ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ, ἐὰν μή τι παρὰ φύσιν γένηται, οἷον ἵππος ἡμίονον. καὶ ταῦτα δ' ὁμοίως· ὃ γὰρ ἂν κοινὸν εἴη ἐφ' ἵππου καὶ ὄνου, οὐκ ὠνόμασται τὸ ἐγγύτατα γένος, εἴη δ' ἂν ἄμφω ἴσως 1034a οἷον ἡμίονος. ὥστε φανερὸν ὅτι οὐδὲν δεῖ ὡς παράδειγμα εἶδος κατασκευάζειν (μάλιστα γὰρ ἂν ἐν τούτοις ἐπεζητοῦντο· οὐσίαι γὰρ μάλιστα αὗται) ἀλλὰ ἱκανὸν τὸ γεννῶν ποιῆσαι καὶ τοῦ εἴδους αἴτιον εἶναι ἐν τῇ ὕλῃ. τὸ δ' ἅπαν ἤδη τὸ τοιόνδε εἶδος ἐν ταῖσδε ταῖς σαρξὶ καὶ ὀστοῖς Καλλίας καὶ Σωκράτης· καὶ ἕτερον μὲν διὰ τὴν ὕλην, ἑτέρα γάρ, ταὐτὸ δὲ τῷ εἴδει· ἄτομον γὰρ τὸ εἶδος.

E, οὐ A^b ‖ 17 ἢ] ἡ A^b, ἢ ὡς E ‖ 18 ἅπαντι E ‖ 19 γιγνομένῳ scripsi Alex. p. 463, 24 secutus, γενομένῳ codd. edd. ‖ ἔνεστι E: ἐστὶ A^b ‖ 20 τάδε E ‖ 22 ἀλλ' ὅτι τοιόνδε E ‖ 28 τὰς post καὶ add. A^b, om. E ‖ χρησίμη A^b ‖ 30 καὶ om. A^b et fort. Alex. ‖ 31 ἀλλ' ἓν τῶι E ‖ 1034a, 1 ἐγγύτατον fort. Alex., ἐγγυτάτω T ‖ 2 οὐδὲν] οὐ Alex. ‖ 4 αἱ μάλιστα E, αἱ om. A^b Alex. ‖ 8 ταυτὰ A^b

ἀπορήσειε δ᾽ ἄν τις διὰ τί τὰ μὲν γίγνεται καὶ τέχνῃ καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου, οἷον ὑγίεια, τὰ δ᾽ οὔ, οἷον οἰκία. αἴτιον δ᾽ ὅτι τῶν μὲν ἡ ὕλη ἡ ἄρχουσα τῆς γενέσεως ἐν τῷ ποιεῖν καὶ γίγνεσθαί τι τῶν ἀπὸ τέχνης, ἐν ᾗ ὑπάρχει τι μέρος τοῦ πράγματος, ἡ μὲν τοιαύτη ἐστὶν οἵα κινεῖσθαι ὑφ᾽ αὑτῆς, ἡ δ᾽ οὔ, καὶ ταύτης ἡ μὲν ὡδὶ οἵα τε, ἡ δὲ ἀδύνατος· πολλὰ γὰρ δύναται μὲν ὑφ᾽ αὑτῶν κινεῖσθαι ἀλλ᾽ οὐχ ὡδί, οἷον ὀρχήσασθαι. ὅσων οὖν τοιαύτη ἡ ὕλη, οἷον οἱ λίθοι, ἀδύνατον ὡδὶ κινηθῆναι εἰ μὴ ὑπ᾽ ἄλλου, ὡδὶ μέντοι ναί. * καὶ τὸ πῦρ. * διὰ τοῦτο τὰ μὲν οὐκ ἔσται ἄνευ τοῦ ἔχοντος τὴν τέχνην, τὰ δ᾽ ἔσται· ὑπὸ γὰρ τούτων κινηθήσεται τῶν οὐκ ἐχόντων μὲν τὴν τέχνην, κινεῖσθαι δὲ δυναμένων αὐτῶν, ἢ ὑπ᾽ ἄλλων οὐκ ἐχόντων τὴν τέχνην, ἢ ἐκ μέρους. δῆλον δ᾽ ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ὅτι τρόπον τινὰ πάντα γίγνεται ἐξ ὁμωνύμου ὥσπερ τὰ φύσει [ἢ ἐκ μέρους ὁμωνύμου], οἷον ἡ οἰκία ἐξ οἰκίας ἢ ὑπὸ νοῦ (ἡ γὰρ τέχνη τὸ εἶδος), ἢ ἐκ μέρους ὁμωνύμου ἢ ἔχοντός τι μέρος, ἐὰν μὴ κατὰ συμβεβηκὸς γίγνηται. τὸ γὰρ αἴτιον τοῦ ποιεῖν πρῶτον καθ᾽ αὑτὸ μέρος. θερμότης γὰρ ἡ ἐν τῇ κινήσει θερμότητα ἐν τῷ σώματι ἐποίησεν· αὕτη δ᾽ ἐστὶν ἤτοι ὑγίεια ἢ μέρος, ἢ ἀκολουθεῖ αὐτῇ μέρος τι τῆς ὑγιείας ἢ αὐτὴ ἡ ὑγίεια. διὸ καὶ λέγεται ποιεῖν, ὅτι ἐκεῖνο ποιεῖ τὴν ὑγίειαν ᾧ ἀκολουθεῖ καὶ συμβέβηκε θερμότης. ὥστε ὥσπερ ἐν τοῖς συλλογισμοῖς πάντων ἀρχὴ ἡ οὐσία. ἐκ γὰρ τοῦ τί ἐστιν οἱ συλλογισμοί εἰσιν· ἐνταῦθα δὲ αἱ γενέσεις. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ φύσει συνιστάμενα τούτοις ἔχει. τὸ μὲν

9 *καὶ τέχνῃ* om. A^b^ ‖ 14 et 15 et 17 *ὧδε* A^b^ ‖ 15 *δυνατὰ* E ‖ 16 *ἀδύνατοι* A^b^ ‖ 17 *μέντ᾽ εἶναι καὶ* A^b^ ‖ *καὶ τὸ πῦρ* post 16 *οἷον οἱ λίθοι* collocanda erant ‖ 20 *μὲν* om. A^b^ ‖ *ἢ* om. A^b^ ‖ 22 *ἅπαντα* E ‖ 24 *ἢ ὑπὸ νοῦ* suspecta: *τῆς ὑπὸ νοῦ* coni. Bonitz ‖ *μέρους ἢ* om. A^b^, *μέρους συνωνύμου ἢ* Alex., ipse *ὁμωνύμου* post *μέρους* de coni. addidi et v. 22 *ἢ ἐκ μέρους ὁμωνύμου* delenda notavi ‖ 25 *τι* E: *τὸ* A^b^ ‖ 26 *αἴτιον* om. A^b^ ‖ 28 *ἤτοι ὑγ.* E: *ἡ ὑγ.* A^b^ vulgo ‖ 30 *ἡ θερμότης* E, sed *ἡ* postea add., *ἡ ὑγίεια* coni. Bonitz collato Alex. p. 467, 31 ‖ 33 *δὴ* E

γὰρ σπέρμα ποιεῖ ὥσπερ τὰ ἀπὸ τέχνης· ἔχει γὰρ δυνάμει τὸ εἶδος, καὶ ἀφ' οὗ τὸ σπέρμα, ἐστί πως ὁμώνυμον — οὐ 1034b γὰρ πάντα οὕτω δεῖ ζητεῖν ὡς ἐξ ἀνθρώπου ἄνθρωπος· καὶ γὰρ γυνὴ ἐξ ἀνδρός — διὸ ἡμίονος οὐκ ἐξ ἡμιόνου, ἀλλ' ἐὰν μὴ πήρωμα ᾖ. ὅσα δ' ἀπὸ ταὐτομάτου ὥσπερ ἐκεῖ γίγνεται, ὅσων ἡ ὕλη δύναται καὶ ὑφ' αὑτῆς κινεῖσθαι ταύτην τὴν κίνησιν ἣν τὸ σπέρμα κινεῖ· ὅσων δὲ μή, ταῦτα ἀδύνατα γίγνεσθαι ἄλλως πως ἢ ἐξ αὐτῶν. οὐ μόνον δὲ περὶ τῆς οὐσίας ὁ λόγος δηλοῖ τὸ μὴ γίγνεσθαι τὸ εἶδος, ἀλλὰ περὶ πάντων ὁμοίως τῶν πρώτων κοινὸς ὁ λόγος, οἷον ποσοῦ ποιοῦ καὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. γίγνεται γὰρ ὥσπερ ἡ χαλκῆ σφαῖρα, ἀλλ' οὐ σφαῖρα οὐδὲ χαλκός, καὶ ἐπὶ χαλκοῦ, εἰ γίγνεται (αἰεὶ γὰρ δεῖ προϋπάρχειν τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος), οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ τί ἐστι καὶ ἐπὶ τοῦ ποιοῦ καὶ ποσοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως κατηγοριῶν· οὐ γὰρ γίγνεται τὸ ποιὸν ἀλλὰ τὸ ποιὸν ξύλον, οὐδὲ τὸ ποσὸν ἀλλὰ τὸ ποσὸν ξύλον ἢ ζῷον. ἀλλ' ἴδιον τῆς οὐσίας ἐκ τούτων λαβεῖν ἔστιν ὅτι ἀνάγκη προϋπάρχειν ἑτέραν οὐσίαν ἐντελεχείᾳ οὖσαν ἣ ποιεῖ, οἷον ζῷον, εἰ γίγνεται ζῷον· ποιὸν δ' ἢ ποσὸν οὐκ ἀνάγκη ἀλλ' ἢ δυνάμει μόνον.

10 ἐπεὶ δὲ ὁ ὁρισμὸς λόγος ἐστί, πᾶς δὲ λόγος μέρη ἔχει, ὡς δ' ὁ λόγος πρὸς τὸ πρᾶγμα, καὶ τὸ μέρος τοῦ λόγου πρὸς τὸ μέρος τοῦ πράγματος ὁμοίως ἔχει, ἀπορεῖται ἤδη πότερον δεῖ τὸν τῶν μερῶν λόγον ἐνυπάρχειν ἐν τῷ τοῦ ὅλου λόγῳ ἢ οὔ. ἐπ' ἐνίων μὲν γὰρ φαίνονται ἐνόντες, ἐπ' ἐνίων δ' οὔ.

34 τὰ A^b: τὸ E ‖ δύναμιν A^b ‖ 1034b, 1 πως E: πρῶτον A^b corr. in πως man. sec. ‖ 3 διὸ — ἡμιόνου post 4 πήρωμα ᾖ transponenda sunt, cf. Alex. p. 468, 25 ‖ ἀλλ' om. A^b et fort. Alex., fort. recte ‖ 4 ὅσα δὲ om. H^b, quo eiecto inseras δὲ ante ὥσπερ ‖ τοῦ αὐτ. E ‖ 5 δύναται om. A^b ‖ 6 ἀδύνατον Alex. ‖ 7 οὐ μόνον — 19 μόνον pertinent ad cap. 8 ‖ 12 ἀεὶ E: εἰ A^b ‖ 13 καὶ ἐπὶ τοῦ τί ἐστι melius abessent ‖ 17 ἀναγκαῖον A^b Alex. ‖ ἑτέραν] ἀεὶ ἑτέραν E ‖ 18 εἰ γίγνεται ζῷον om. A^b ‖ 19 ἢ om. A^b ‖ 20 δὲ ὁ A^b Alex.: ὁ om. E ‖ 21 τοῦ — 22 μέρος om. A^b ‖ 24 ἢ οὔ om. A^b ‖ ἐπ' ἐνίων A^b Alex., ἐπ' om. E ‖ ἐνόντες A^bE: ἐνόντα vulgo ‖ ἐπ'

τοῦ μὲν γὰρ κύκλου ὁ λόγος οὐκ ἔχει τὸν τῶν τμημάτων, ὁ δὲ τῆς συλλαβῆς ἔχει τὸν τῶν στοιχείων· καίτοι διαιρεῖται καὶ ὁ κύκλος εἰς τὰ τμήματα ὥσπερ καὶ ἡ συλλαβὴ εἰς τὰ στοιχεῖα. ἔτι δ' εἰ πρότερα τὰ μέρη τοῦ ὅλου, τῆς δ' ὀρθῆς ἡ ὀξεῖα μέρος καὶ ὁ δάκτυλος τοῦ ζῴου, πρότερον ἂν εἴη ἡ ὀξεῖα τῆς ὀρθῆς καὶ ὁ δάκτυλος τοῦ ἀνθρώπου. δοκεῖ δ' ἐκεῖνα εἶναι πρότερα· τῷ λόγῳ γὰρ λέγονται ἐξ ἐκείνων, καὶ τῷ εἶναι δ' ἄνευ ἀλλήλων πρότερα. ἢ πολλαχῶς λέγεται τὸ μέρος, ὧν εἷς μὲν τρόπος τὸ μετροῦν κατὰ τὸ ποσόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀφείσθω· ἐξ ὧν δ' ἡ οὐσία ὡς μερῶν, τοῦτο σκεπτέον.
1035a εἰ οὖν ἐστὶ τὸ μὲν ὕλη τὸ δ' εἶδος τὸ δ' ἐκ τούτων, καὶ οὐσία ἥ τε ὕλη καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ ἐκ τούτων, ἔστι μὲν ὡς καὶ ἡ ὕλη μέρος τινὸς λέγεται, ἔστι δ' ὡς οὔ, ἀλλ' ἐξ ὧν ὁ τοῦ εἴδους λόγος. οἷον τῆς μὲν κοιλότητος οὐκ ἔστι μέρος ἡ σάρξ (αὕτη γὰρ ἡ ὕλη ἐφ' ἧς γίγνεται), τῆς δὲ σιμότητος μέρος· καὶ τοῦ μὲν συνόλου ἀνδριάντος μέρος ὁ χαλκός, τοῦ δ' ὡς εἴδους λεγομένου ἀνδριάντος οὔ. λεκτέον γὰρ τὸ εἶδος καὶ ᾗ εἶδος ἔχει ἕκαστον, τὸ δ' ὑλικὸν οὐδέποτε καθ' αὑτὸ λεκτέον. διὸ ὁ μὲν τοῦ κύκλου λόγος οὐκ ἔχει τὸν τῶν τμημάτων, ὁ δὲ τῆς συλλαβῆς ἔχει τὸν τῶν στοιχείων· τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖα τοῦ λόγου μέρη τοῦ εἴδους καὶ οὐχ ὕλη, τὰ δὲ τμήματα οὕτως μέρη ὡς ὕλη ἐφ' οἷς ἐπιγίγνεται· ἐγγυτέρω μέντοι τοῦ εἴδους ἢ ὁ χαλκός, ὅταν ἐν χαλκῷ ἡ στρογγυλότης ἐγγένηται. ἔστι δ' ὡς οὐδὲ τὰ στοιχεῖα πάντα τῆς συλλαβῆς ἐν τῷ λόγῳ ἐνέσται, οἷον ταδὶ τὰ κήρινα ἢ τὰ ἐν τῷ ἀέρι· ἤδη γὰρ καὶ ταῦτα μέρος τῆς συλλαβῆς ὡς ὕλη αἰσθητή. καὶ γὰρ ἡ γραμμὴ οὐκ εἰ διαιρουμένη εἰς

ἐνίων Alex.: ἐνίων A^bE ‖ 25 τῶν corr. ex τοῦ A^b ‖ 26 καίτοι καὶ A^b, καὶ fort. Alex. ‖ 27 καὶ om. Alex. ‖ 28 πρότερον A^b ‖ 29 τὸ μέρος A^b ‖ 29 τοῦ — 30 δάκτυλος om. A^b ‖ 34 ὡς] ἐστὶ Alex. ‖ 1035a, 2 ἡ οὐσία Alex. ‖ 4. 5 ἡ σὰρξ μέρος A^b ‖ 5 ἡ om. A^b ‖ ἀφ' ἧς E ‖ 6 μέρος τι. καὶ E ‖ 10 συλλαβῆς ἔχει τὸν A^b, ἔχει om. E ‖ 11 ὡς οὐχ ὕλη γρ. E ‖ 12 τμήματα τούτων οὕτως E ‖ 14 ἅπαντα A^b

τὰ ἡμίση φθείρεται, ἢ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ ὀστᾶ καὶ νεῦρα καὶ σάρκας, διὰ τοῦτο καὶ εἰσὶν ἐκ τούτων οὕτως ὡς ὄντων τῆς οὐσίας μερῶν, ἀλλ' ὡς ἐξ ὕλης, καὶ τοῦ μὲν συνόλου μέρη, τοῦ εἴδους δὲ καὶ οὗ ὁ λόγος οὐκέτι· διόπερ οὐδ' ἐν τοῖς λόγοις. τῶν μὲν οὖν ἐνέσται ὁ τῶν τοιούτων μερῶν λόγος, τῶν δ' οὐ δεῖ ἐνεῖναι, ἐὰν μὴ ᾖ τοῦ συνειλημμένου. διὰ γὰρ τοῦτο ἔνια μὲν ἐκ τούτων ὡς ἀρχῶν ἐστὶν εἰς ἃ φθείρονται, ἔνια δ' οὔκ ἐστιν. ὅσα μὲν οὖν συνειλημμένα τὸ εἶδος καὶ ἡ ὕλη ἐστίν, οἷον τὸ σιμὸν ἢ ὁ χαλκοῦς κύκλος, ταῦτα μὲν φθείρεται εἰς ταῦτα καὶ μέρος αὐτῶν ἡ ὕλη· ὅσα δὲ μὴ συνείληπται τῇ ὕλῃ ἀλλ' ἄνευ ὕλης, ὧν οἱ λόγοι τοῦ εἴδους μόνον, ταῦτα δ' οὐ φθείρεται, ἢ ὅλως ἢ οὔτοι οὕτω γε. ὥστ' ἐκείνων μὲν ἀρχαὶ καὶ μέρη ταῦτα, τοῦ δ' εἴδους οὔτε μέρη οὔτ' ἀρχαί. καὶ διὰ τοῦτο φθείρεται ὁ πήλινος ἀνδριὰς εἰς πηλὸν καὶ ἡ χαλκῆ σφαῖρα εἰς χαλκὸν καὶ ὁ Καλλίας εἰς σάρκα καὶ ὀστᾶ, ἔτι δὲ ὁ κύκλος εἰς τὰ τμήματα· ἔστι γάρ τι ὃ συνείληπται τῇ ὕλῃ. ὁμωνύμως γὰρ λέγεται κύκλος ὅ τε ἁπλῶς λεγόμενος καὶ ὁ καθ' 1035b ἕκαστα, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἴδιον ὄνομα τοῖς καθ' ἕκαστον.

εἴρηται μὲν οὖν καὶ νῦν τἀληθές, ὅμως δ' ἔτι σαφέστε-

18 ὁ om. Alex. ‖ 19 εἰσὶν] ἐκεῖν' A^b ‖ 22 οὐδ' E: καὶ A^b ‖ 22 τῶν — 23 ἐνεῖναι] διόπερ τοῖς μὲν ἐνέσται ὁ τῶν τοιούτων μερῶν λόγος τοῖς δ' οὐ δεῖ ἐνεῖναι γρ. E et fort. Alex., unde duas recensiones, alteram διόπερ οὐδ' ἐν τοῖς λόγοις, ἐὰν μὴ τοῦ συνειλημμένου, alteram διόπερ τῶν μὲν ἐνέσται ὁ τῶν τοιούτων μερῶν λόγος, τῶν δ' οὐ δεῖ ἐνεῖναι in codicibus confusas esse sentio ‖ οὖν om. A^b ‖ οὐκ ἐνέσται E ‖ 23 ᾖ om. A^b ‖ 24 ὡς om. A^b ‖ 25 ὅσα] ἔνια A^b sed suprascriptum ὅσα ‖ 28 ἄνευ τῆς ὕλης οἷον λόγοι E, in A^b ὧν corr. ex οἷον ‖ 29.30 ἢ οὐ τοιούτω γε A^b, ἢ οὔτε οὕτω γε E et A^b m. sec. supr. lin. ‖ 30. 31 ταῦτα A^b: τὰ ὑφ' αὐτὰ E, τὰ ὑλικὰ coni. Bonitz collato Alex. p. 474, 15; ipse codicem A^b secutus τὰ ὑφ' αὐτά glossema esse duxi ‖ 31 ἀρχαὶ ταῦτα E vulgo, ταῦτα om. A^b ‖ 32 ἡ χαλκῆ σφαῖρα Bonitz ex Alex. p. 474, 17, χαλκῆ om. A^bE ‖ 33 σάρκας A^b ‖ δὲ ὁμοίως ὁ A^b ‖ δὲ καὶ ὁ E sed καὶ add. m. sec. ‖ 34 τις ὃς E ‖ 1035b, 1 λεγόμενος om. Alex. ‖ ὁ] οἱ E ‖ 2 καθ' ἕκαστον Alex.

ρον εἴπωμεν ἐπαναλαβόντες. ὅσα μὲν γὰρ τοῦ λόγου μέρη καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται ὁ λόγος, ταῦτα πρότερα, ἢ πάντα ἢ ἔνια. ὁ δὲ τῆς ὀρθῆς λόγος οὐ διαιρεῖται εἰς ὀξείας λόγον, ἀλλὰ τῆς ὀξείας εἰς ὀρθήν· χρῆται γὰρ ὁ ὁριζόμενος τὴν ὀξεῖαν τῇ ὀρθῇ· ἐλάττων γὰρ ὀρθῆς ἡ ὀξεῖα. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ κύκλος καὶ τὸ ἡμικύκλιον ἔχουσιν· τὸ γὰρ ἡμικύκλιον τῷ κύκλῳ ὁρίζεται καὶ ὁ δάκτυλος τῷ ὅλῳ· τὸ γὰρ τοιόνδε μέρος ἀνθρώπου δάκτυλος. ὥσθ' ὅσα μὲν μέρη ὡς ὕλη καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται ὡς ὕλην, ὕστερα· ὅσα δὲ ὡς τοῦ λόγου καὶ τῆς οὐσίας τῆς κατὰ τὸν λόγον, πρότερα, ἢ πάντα ἢ ἔνια. ἐπεὶ δὲ ἡ τῶν ζῴων ψυχή (τοῦτο γὰρ οὐσία τοῦ ἐμψύχου) ἡ κατὰ τὸν λόγον οὐσία καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι τῷ τοιῷδε σώματι· ἕκαστον γοῦν τὸ μέρος ἐὰν ὁρίζηται καλῶς, οὐκ ἄνευ τοῦ ἔργου ὁριεῖται, ὃ οὐχ ὑπάρξει ἄνευ αἰσθήσεως· ὥστε τὰ ταύτης μέρη πρότερα, ἢ πάντα ἢ ἔνια, τοῦ συνόλου ζῴου, καὶ καθ' ἕκαστον δὴ ὁμοίως· τὸ δὲ σῶμα καὶ τὰ τούτου μόρια ὕστερα ταύτης τῆς οὐσίας, καὶ διαιρεῖται εἰς ταῦτα ὡς εἰς ὕλην οὐχ ἡ οὐσία ἀλλὰ τὸ σύνολον. τοῦ μὲν οὖν συνόλου πρότερα ταῦτ' ἔστιν ὥς, ἔστι δ' ὡς οὔ. οὐδὲ γὰρ εἶναι δύναται χωριζόμενα· οὐδὲ γὰρ ὁ πάντως ἔχων δάκτυλος ζῴου, ἀλλ' ὁμώνυμος ὁ τεθνεώς. ἔνια δ' ἅμα, ὅσα κύρια καὶ ἐν ᾧ πρώτῳ ὁ λόγος καὶ ἡ οὐσία, οἷον εἰ τοῦτο καρδία ἢ ἐγκέφαλος· διαφέρει γὰρ οὐδὲν πότερον τοιοῦτον. ὁ δ' ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος καὶ τὰ οὕτως ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα, καθόλου δέ, οὐκ ἐστὶν οὐσία, ἀλλὰ σύνολόν τι ἐκ τουδὶ τοῦ λόγου καὶ τησδὶ τῆς ὕλης ὡς καθόλου· καθ' ἕκαστον δ' ἐκ τῆς ἐσχάτης ὕλης ὁ Σωκράτης ἤδη ἐστίν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. μέρος μὲν οὖν ἐστὶ

8. 9 ὁ et τὸ prius om. E ‖ 12 ὡς εἰς ὕλην E ‖ 16 τοιῷδε A^b: τοιούτωι E ‖ ἑκάστου E, fort. ἕκαστος ‖ 17 καλῶς E: τὸ μέρος καλῶς A^b, καλῶς τὸ μέρος fort. Alex. ‖ 21 οὐχ ἡ οὐσία E: οὐκ οὐσίαν A^b ‖ 23 οὐ γὰρ ὁ E ‖ 24 ὁ πάντως E: ἄλλως πως A^b ‖ 27 πότερον τὸ τοιοῦτον A^b ‖ ὁ δὲ καθόλου ἄνθρ. Alex. ‖ καὶ ὁ E, ὁ om. A^b ‖ 28 τὰ] ταῦτα A^b

καὶ τοῦ εἴδους (εἶδος δὲ λέγω τὸ τί ἦν εἶναι) καὶ τοῦ συνόλου τοῦ ἐκ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ὕλης καὶ τῆς ὕλης αὐτῆς. ἀλλὰ τοῦ λόγου μέρη τὰ τοῦ εἴδους μόνον ἐστίν, ὁ δὲ λόγος ἐστὶ τοῦ καθόλου· τὸ γὰρ κύκλῳ εἶναι καὶ κύκλος καὶ ψυχῇ εἶναι 1036a *καὶ ψυχὴ ταὐτό. τοῦ δὲ συνόλου ἤδη, οἷον κύκλου τουδί, τῶν καθ' ἕκαστά τινος ἢ αἰσθητοῦ ἢ νοητοῦ (λέγω δὲ νοητοὺς μὲν οἷον τοὺς μαθηματικούς, αἰσθητοὺς δὲ οἷον τοὺς χαλκοῦς καὶ τοὺς ξυλίνους), τούτων δ' οὐκ ἔστιν ὁρισμός, ἀλλὰ μετὰ νοήσεως ἢ αἰσθήσεως γνωρίζονται· ἀπελθόντες δ' ἐκ τῆς ἐντελεχείας οὐ δῆλον πότερόν ποτέ εἰσιν ἢ οὐκ εἰσίν, ἀλλ' αἰεὶ λέγονται καὶ γνωρίζονται τῷ καθόλου λόγῳ. ἡ δ' ὕλη ἄγνωστος καθ' αὑτήν. ὕλη δ' ἡ μὲν αἰσθητή ἐστιν ἡ δὲ νοητή, αἰσθητὴ μὲν οἷον χαλκὸς καὶ ξύλον καὶ ὅση κινητὴ ὕλη, νοητὴ δὲ ἡ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὑπάρχουσα μὴ ᾗ αἰσθητά, οἷον τὰ μαθηματικά. πῶς μὲν οὖν ἔχει περὶ ὅλου καὶ μέρους, καὶ περὶ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου, εἴρηται. πρὸς δὲ τὴν ἐρώτησιν ἀνάγκη ἀπαντᾶν, ὅταν τις ἔρηται πότερον ἡ ὀρθὴ καὶ ὁ κύκλος καὶ τὸ ζῷον πρότερον, ἢ εἰς ἃ διαιροῦνται καὶ ἐξ ὧν εἰσί, τὰ μέρη, ὅτι οὐχ ἁπλῶς. εἰ μὲν γάρ ἐστι καὶ ἡ ψυχὴ ζῷον ᾗ ἔμψυχον ἢ ἕκαστον ἡ ἑκάστου, καὶ κύκλος τὸ κύκλῳ εἶναι, καὶ ἡ ὀρθὴ τὸ ὀρθῇ εἶναι καὶ ἡ οὐσία ἡ τῆς ὀρθῆς, τὶ μὲν καὶ τινὸς φατέον ὕστερον, οἷον τῶν ἐν τῷ λόγῳ καὶ τινὸς ὀρθῆς (καὶ γὰρ ἡ μετὰ τῆς ὕλης ἡ χαλκῆ ὀρθή, καὶ ἡ ἐν ταῖς γραμμαῖς ταῖς καθ'*

32 *εἶναι ὡς τοῦ συν.* A^b^ ‖ 33 *καὶ τῆς ὕλης* add. Bonitz ‖ 34 modo *τὸ καθ.* modo *τοῦ καθ.* Alex. ‖ 1036 a, 2 *ἤδη*] *ἢ* E ‖ *τουδὶ καὶ τῶν* A^b^E ‖ 3 *ἢ* post *τινος* om. E ‖ 5 *τοὺς* om. E ‖ 6 *ἀπελθόντες* A^b^E: *ἀπελθόντα* Bessarion Bonitz, *ἀπελθόντας* Ald. Bekk. ‖ 7 *ποτέ* om. A^b^ ‖ 10 *ὅσα κινεῖται* A^b^ ‖ 11 *νοητὴ* E: *ἡ* A^b^ ‖ 12 *οἷον* E: *ὄντα* A^b^ ‖ *ὅλου καὶ περὶ μέρους* A^b^, *περὶ μέρους καὶ ὅλου* Alex. ‖ 13 *περὶ τοῦ* om. Alex. ‖ 15 *πρότερα* E ‖ *διαιρεῖται* A^b^ ‖ 16 *τὰ μέρη* fort. om. Alex. ‖ 17 *ἡ ψυχὴ τὸ ζῷον* Alex. ‖ *ᾗ ἔμψυχον* scripsi: *ἢ ἔμψυχον* A^b^ Alex. *ἢ ἔμψυχος* E, *ἢ* om. Bekk. Bonitz ‖ *ἡ ἑκάστου* E m. pr. Alex. Bonitz: *ἢ ἑκ.* A^b^ et *γρ.* E ‖ *καὶ ὁ κύκλος* Alex., *ὁ* om. A^b^E ‖ 18 *καὶ ἡ* om. A^b^ ‖ 20 an *τὶς ὀρθή*?

ἕκαστα)· ἡ δ' ἄνευ ὕλης τῶν μὲν ἐν τῷ λόγῳ ὑστέρα, τῶν δ' ἐν τῷ καθ' ἕκαστα μορίων προτέρα. ἁπλῶς δ' οὐ φατέον. εἰ δ' ἑτέρα καὶ μή ἐστιν ἡ ψυχὴ ζῷον, καὶ οὕτω τὰ μὲν φατέον τὰ δ' οὐ φατέον, ὥσπερ εἴρηται.

ἀπορεῖται δ' εἰκότως καὶ ποῖα τοῦ εἴδους μέρη καὶ ποῖα 11
οὔ, ἀλλὰ τοῦ συνειλημμένου. καίτοι τούτου μὴ δήλου ὄντος οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι ἕκαστον· τοῦ γὰρ καθόλου καὶ τοῦ εἴδους ὁ ὁρισμός· ποῖα οὖν ἐστὶ τῶν μερῶν ὡς ὕλη καὶ ποῖα οὔ, ἐὰν μὴ ᾖ φανερά, οὐδὲ ὁ λόγος ἔσται φανερὸς ὁ τοῦ πράγματος. ὅσα μὲν οὖν φαίνεται ἐπιγιγνόμενα ἐφ' ἑτέρων τῷ εἴδει, οἷον κύκλος ἐν χαλκῷ καὶ λίθῳ καὶ ξύλῳ, ταῦτα μὲν δῆλα εἶναι δοκεῖ ὅτι οὐδὲν τῆς τοῦ κύκλου οὐσίας ὁ χαλκὸς οὐδ' ὁ λίθος διὰ τὸ χωρίζεσθαι αὐτῶν. ὅσα δὲ μὴ ὁρᾶται χωριζόμενα, οὐδὲν μὲν κωλύει ὁμοίως ἔχειν τού-
1036b τοις, ὥσπερ κἂν εἰ οἱ κύκλοι πάντες ἑωρῶντο χαλκοῖ (οὐδὲν γὰρ ἂν ἧττον ἦν ὁ χαλκὸς οὐδὲν τοῦ εἴδους), χαλεπὸν δ' ἀφελεῖν τοῦτο τῇ διανοίᾳ. οἷον τὸ τοῦ ἀνθρώπου εἶδος αἰεὶ ἐν σαρξὶ φαίνεται καὶ ὀστοῖς καὶ τοῖς τοιούτοις μέρεσιν· ἆρ' οὖν καὶ ἐστὶ ταῦτα μέρη τοῦ εἴδους καὶ τοῦ λόγου; ἢ οὔ, ἀλλ' ὕλη, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ καὶ ἐπ' ἄλλων ἐπιγίγνεσθαι ἀδυνατοῦμεν χωρίσαι. ἐπεὶ δὲ τοῦτο δοκεῖ μὲν ἐνδέχεσθαι, ἄδηλον δὲ πότε, ἀποροῦσί τινες ἤδη καὶ ἐπὶ τοῦ κύκλου καὶ τοῦ τριγώνου, ὡς οὐ προσῆκον γραμμαῖς ὁρίζεσθαι καὶ τῷ συνεχεῖ, ἀλλὰ πάντα ταῦτα ὁμοίως λέγεσθαι ὡσανεὶ σάρκες ἢ ὀστᾶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ χαλκὸς καὶ λίθος τοῦ ἀνδριάντος· καὶ ἀνάγουσι πάντα εἰς τοὺς ἀριθμούς, καὶ γραμμῆς τὸν λόγον τὸν τῶν δύο εἶναί φασιν. καὶ τῶν τὰς ἰδέας λεγόντων οἱ μὲν αὐτογραμμὴν τὴν δυάδα, οἱ δὲ τὸ εἶδος

26 τοῦ] ἔσται τοῦ A^b ‖ 29 ἢ ποῖα οὖν A^b ‖ 1036b, 1 εἰ om. A^b ‖ 2 οὐδὲν ante τοῦ om. E ‖ 3 τοῦτον A^b ‖ 5 μέρη ταῦτα E ‖ 6 ἄλλω A^b ‖ 8 καὶ ἐπὶ τοῦ τρ. E ‖ 10 πάντα καὶ ταῦτα A^b ‖ 11 τοῦ ἀνδριάντος A^b Alex. et γρ. E: κύκλου E ‖ 12 πάντα] πάντας γρ. E ‖ 14 γρ. καὶ αὐτὸ E

τῆς γραμμῆς· ἔνια μὲν γὰρ εἶναι ταὐτὰ τὸ εἶδος καὶ οὗ τὸ εἶδος, οἷον δυάδα καὶ τὸ εἶδος δυάδος· ἐπὶ γραμμῆς δ' οὐκέτι. συμβαίνει δὴ ἕν τε πολλῶν εἶδος εἶναι, ὧν τὸ εἶδος φαίνεται ἕτερον, ὅπερ καὶ τοῖς Πυθαγορείοις συνέβαινεν· καὶ ἐνδέχεται ἓν πάντων ποιεῖν αὐτὸ εἶδος, τὰ δ' ἄλλα μὴ εἴδη· καίτοι οὕτως ἓν πάντα ἔσται.

ὅτι μὲν οὖν ἔχει τινὰ ἀπορίαν τὰ περὶ τοὺς ὁρισμούς, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν, εἴρηται. διὸ καὶ τὸ πάντ' ἀνάγειν οὕτω καὶ ἀφαιρεῖν τὴν ὕλην περίεργον· ἔνια γὰρ ἴσως τόδ' ἐν τῷδ' ἐστίν, ἢ ὡδὶ ταδὶ ἔχοντα. καὶ ἡ παραβολὴ ἡ ἐπὶ τοῦ ζῴου, ἣν εἰώθει λέγειν Σωκράτης ὁ νεώτερος, οὐ καλῶς ἔχει· ἀπάγει γὰρ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς, καὶ ποιεῖ ὑπολαμβάνειν ὡς ἐνδεχόμενον εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἄνευ τῶν μερῶν, ὥσπερ ἄνευ τοῦ χαλκοῦ τὸν κύκλον. τὸ δ' οὐχ ὅμοιον· αἰσθητὸν γάρ τι τὸ ζῷον, καὶ ἄνευ κινήσεως οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι, διὸ οὐδ' ἄνευ τῶν μερῶν ἐχόντων πως. οὐ γὰρ πάντως τοῦ ἀνθρώπου μέρος ἡ χείρ, ἀλλ' ἡ δυναμένη τὸ ἔργον ἀποτελεῖν, ὥστε ἔμψυχος οὖσα· μὴ ἔμψυχος δὲ οὐ μέρος. περὶ δὲ τὰ μαθηματικὰ διὰ τί οὐκ εἰσὶ μέρη οἱ λόγοι τῶν λόγων, οἷον τοῦ κύκλου τὰ ἡμικύκλια; οὐ γάρ ἐστιν αἰσθητὰ ταῦτα. ἢ οὐδὲν διαφέρει; ἔσται γὰρ ὕλη ἐνίων καὶ μὴ αἰσθητῶν· καὶ παντὸς γὰρ ὕλη τίς ἐστιν ὃ μή ἐστι τί ἦν εἶναι καὶ 1037a
εἶδος αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἀλλὰ τόδε τι. κύκλου μὲν οὖν οὐκ ἔσται τοῦ καθόλου, τῶν δὲ καθ' ἕκαστα ἔσται μέρη ταῦτα, ὥσπερ εἴρηται πρότερον· ἔστι γὰρ ἡ ὕλη ἡ μὲν αἰσθητὴ ἡ

15 τὸ αὐτὸ A^b ‖ 16 τὸ post καὶ om. A^b ‖ 17 οὐκέτι A^b Ascl. Bonitz: οὐκ ἔστιν E Bekk. ‖ ἓν τῶν πολλῶν Alex. ‖ 21 ἀπορίαν τινὰ E ‖ 22 τὸ om. A^b ‖ 24 ταδὶ om. Alex. ‖ 29 τι] τι ἴσως E ‖ 30 οὐδ' om. A^b ‖ 31 ἡ ante χείρ om. A^b Alex. ‖ 32 περὶ — 1037a, 5 νοητὴ incommode intrusa esse docent Alex. et Bonitz ‖ 33 plene dicendum fuit οἱ τῶν μερῶν λόγοι, sed Aristoteles, ni fallor, scripsit διὰ τί εἰσι μέρη, οἷον ‖ 34 τοῦ add. A^b et fort. Alex., om. E ‖ 1037a, 1 γὰρ ὕλη τίς ἐστιν et καὶ — 2 τόδε τι om. E, add. A^b et fort. Alex. et Brandis ‖ 2 κύκλου — 3 καθόλου] τοῦ μὲν καθόλου κύκλου οὐκ ἔσται μέρη καθόλου A^b

δὲ νοητή. δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ οὐσία ἡ πρώτη, τὸ δὲ σῶμα ὕλη, ὁ δ' ἄνθρωπος ἢ τὸ ζῷον τὸ ἐξ ἀμφοῖν ὡς καθόλου· Σωκράτης δὲ καὶ Κορίσκος, εἰ μὲν καὶ ἡ ψυχή, διττόν (οἱ μὲν γὰρ ὡς ψυχήν, οἱ δ' ὡς τὸ σύνολον), εἰ δ' ἁπλῶς, ἡ ψυχὴ ἥδε καὶ σῶμα τόδε, ὥσπερ τὸ καθόλου [τε] καὶ τὸ καθ' ἕκαστον. πότερον δ' ἔστι παρὰ τὴν ὕλην τῶν τοιούτων οὐσιῶν τις ἄλλη, καὶ δεῖ ζητεῖν οὐσίαν αὐτῶν ἑτέραν τινὰ οἷον ἀριθμοὺς ἤ τι τοιοῦτον, σκεπτέον ὕστερον. τούτου γὰρ χάριν καὶ περὶ τῶν αἰσθητῶν οὐσιῶν πειρώμεθα διορίζειν, ἐπεὶ τρόπον τινὰ τῆς φυσικῆς καὶ δευτέρας φιλοσοφίας ἔργον ἡ περὶ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας θεωρία· οὐ γὰρ μόνον περὶ τῆς ὕλης δεῖ γνωρίζειν τὸν φυσικόν, ἀλλὰ καὶ τῆς κατὰ τὸν λόγον, καὶ μᾶλλον. ἐπὶ δὲ τῶν ὁρισμῶν πῶς μέρη τὰ ἐν τῷ λόγῳ, καὶ διὰ τί εἷς λόγος ὁ ὁρισμός (δῆλον γὰρ ὅτι τὸ πρᾶγμα ἕν, τὸ δὲ πρᾶγμα τίνι ἕν, μέρη γε ἔχον) σκεπτέον ὕστερον.

τί μὲν οὖν ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ πῶς αὐτὸ καθ' αὑτό, καθόλου περὶ παντὸς εἴρηται, καὶ διὰ τί τῶν μὲν ὁ λόγος ὁ τοῦ τί ἦν εἶναι ἔχει τὰ μόρια τοῦ ὁριζομένου, τῶν δ' οὔ, καὶ ὅτι ἐν μὲν τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ τὰ οὕτω μόρια ὡς ὕλη οὐκ ἐνέσται· οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἐκείνης μόρια τῆς οὐσίας ἀλλὰ τῆς συνόλου. ταύτης δέ γ' ἔστι πως λόγος καὶ οὐκ ἔστιν. μετὰ μὲν γὰρ τῆς ὕλης οὐκ ἔστιν, ἀόριστον γάρ, κατὰ τὴν πρώτην δ' οὐσίαν ἔστιν, οἷον ἀνθρώπου ὁ τῆς ψυχῆς λόγος. ἡ οὐσία γάρ ἐστι τὸ εἶδος τὸ ἐνόν, ἐξ οὗ καὶ τῆς

5 καὶ om. A^b ‖ 7 καὶ ἡ A^b Alex., καὶ om. E ‖ 8 ψυχὴ Σωκράτης διττόν A^b ‖ 9 post ἁπλῶς distinxi ‖ καὶ om. A^b ‖ τόδε E: τὰ δὲ A^b ‖ τὰ A^b ‖ 10 τε eiecit Bonitz cum Alex. Ald. ‖ ἔστι τι παρὰ E Alex. ‖ 11 τις ante οὐσιῶν E, om. Alex. ‖ τὴν οὐσίαν A^b ‖ 12 αὐτῶν om. A^b ‖ 14 ἐπεὶ E: ἢ ἐπεὶ A^b ‖ 16 fort. τῆς ὑλικῆς ‖ 17 ἐπὶ E: εἰ A^b, ἔτι coni. Brandis ‖ 19 ὁ add. m. sec. E ‖ τίνι A^b et E m. pr. Alex. Ascl. Bonitz: τινὶ γρ. E Bekk. ‖ 20 γε E: δὲ A^b ‖ 21 τί μὲν — 1037b, 7 interrumpunt disputandi ordinem ‖ 23 ὁ om. A^b ‖ 26 συνόλου T: συνόλης A^bE vulgo, συνόλου vel συνόδου Alex. ‖ 29 ἡ γὰρ οὐσία E

ὕλης ἡ σύνολος λέγεται οὐσία, οἷον ἡ κοιλότης· ἐκ γὰρ ταύτης καὶ τῆς ῥινὸς σιμὴ ῥὶς καὶ ἡ σιμότης ἐστί. δὶς γὰρ ἐν τούτοις ὑπάρξει ἡ ῥίς. ἐν δὲ τῇ συνόλῳ οὐσίᾳ, οἷον ῥινὶ σιμῇ ἢ Καλλίᾳ, ἐνέσται καὶ ἡ ὕλη. καὶ ὅτι τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἕκαστον ἐπὶ τινῶν μὲν ταὐτόν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν πρώτων οὐσιῶν, οἷον καμπυλότης καὶ καμπυλότητι εἶναι, εἰ πρώτη ἐστίν. λέγω δὲ πρώτην ἣ μὴ λέγεται τῷ ἄλλο ἐν ἄλλῳ εἶναι καὶ ὑποκειμένῳ ὡς ὕλῃ. ὅσα δ᾽ ὡς ὕλη ἢ ὡς συνειλημμένα τῇ ὕλῃ, οὐ ταὐτό, οὐδὲ ὅσα κατὰ συμβεβηκὸς ἕν, οἷον ὁ Σωκράτης καὶ τὸ μουσικόν· ταῦτα γὰρ ταὐτὰ κατὰ συμβεβηκός.

12 νῦν δὲ λέγωμεν πρῶτον, ἐφ᾽ ὅσον ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς περὶ ὁρισμοῦ μὴ εἴρηται· ἡ γὰρ ἐν ἐκείνοις ἀπορία λεχθεῖσα πρὸ ἔργου τοῖς περὶ τῆς οὐσίας ἐστὶ λόγοις. λέγω δὲ ταύτην τὴν ἀπορίαν, διὰ τί ποτε ἕν ἐστιν οὗ τὸν λόγον ὁρισμὸν εἶναι φαμέν, οἷον τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῷον δίπουν· ἔστω γὰρ οὗτος αὐτοῦ λόγος. διὰ τί δὴ τοῦτο ἕν ἐστιν ἀλλ᾽ οὐ πολλά, ζῷον καὶ δίπουν; ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ ἄνθρωπος καὶ λευκὸν πολλὰ μέν ἐστιν, ὅταν μὴ ὑπάρχῃ θατέρῳ θάτερον, ἓν δέ, ὅταν ὑπάρχῃ καὶ πάθῃ τι τὸ ὑποκείμενον ὁ ἄνθρωπος· τότε γὰρ ἓν γίγνεται καὶ ἔστιν ὁ λευκὸς ἄνθρωπος. ἐνταῦθα δ᾽ οὐ μετέχει θατέρου θάτερον· τὸ γὰρ γένος οὐ δοκεῖ μετέχειν τῶν διαφορῶν· ἅμα γὰρ ἂν τῶν ἐναντίων τὸ αὐτὸ μετεῖχεν· αἱ γὰρ διαφοραὶ ἐναντίαι, αἷς διαφέρει τὸ γένος. εἰ δὲ καὶ μετέχει, ὁ αὐτὸς λόγος, εἴπερ εἰσὶν αἱ διαφοραὶ πλείους, οἷον πεζόν, δίπουν, ἄπτερον. διὰ τί

30 σύνολος E Alex.: σύνοδος A^b ‖ 31 δὶς E: δι᾽ ἃ A^b, fort. διὸ δὶς ἐν ‖ 33 τὸ τί om. A^b ‖ 1037b, 1 καὶ ἕκαστον E Alex., καὶ om. A^b Bekk. ‖ ταυτὸ E ‖ 2 καμπυλότης καὶ om. A^b ‖ εἰ E sed in ras.: ἡ A^b ‖ 3 πρῶτον ἣ A^b ‖ τὸ A^b ‖ 4 ὕλῃ E Bonitz: ὕλη A^b ‖ 5 ὡς τὰ συν. A^b ‖ ὅσα post οὐδὲ inseruit Bonitz, facilius emendes οὐδ᾽ ἐὰν ‖ 6 οἷον σωκράτης καὶ μουσικός A^b ‖ ταὐτὰ καὶ κατὰ E ‖ 9 ἐν ἐκείνοις] an. post. II 6 ‖ 10 λόγοις ἐστί A^b ‖ 11 ἓν om. A^b ‖ 12 ὁ τοῦ E ‖ 12 ἔστω — 14 δίπουν om. A^b ‖ 16 ἓν E: εἰ A^b ‖ 19 ἂν om. A^b ‖ 22 αἱ om. E

γὰρ ταῦθ' ἓν ἀλλ' οὐ πολλά; οὐ γὰρ ὅτι ἐνυπάρχει· οὕτω μὲν γὰρ ἐξ ἁπάντων ἔσται ἕν. δεῖ δέ γ' ἓν εἶναι ὅσα ἐν τῷ ὁρισμῷ· ὁ γὰρ ὁρισμὸς λόγος τίς ἐστιν εἷς καὶ οὐσίας, ὥσθ' ἑνός τινος δεῖ αὐτὸν εἶναι λόγον· καὶ γὰρ ἡ οὐσία ἕν τι καὶ τόδε τι σημαίνει, ὡς φαμέν. δεῖ δ' ἐπισκοπεῖν πρῶτον περὶ τῶν κατὰ τὰς διαιρέσεις ὁρισμῶν. οὐδὲν γὰρ ἕτερόν ἐστιν ἐν τῷ ὁρισμῷ πλὴν τό τε πρῶτον λεγόμενον γένος καὶ αἱ διαφοραί. τὰ δ' ἄλλα γένη ἐστὶ τό τε πρῶτον καὶ μετὰ τούτου αἱ συλλαμβανόμεναι διαφοραί, οἷον τὸ πρῶτον ζῷον, τὸ δ' ἐχόμενον ζῷον δίπουν, καὶ πάλιν ζῷον δίπουν ἄπτερον· ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν
1038a διὰ πλειόνων λέγηται. ὅλως δ' οὐδὲν διαφέρει διὰ πολλῶν ἢ δι' ὀλίγων λέγεσθαι, ὥστ' οὐδὲ δι' ὀλίγων ἢ διὰ δυοῖν· τοῖν δυοῖν δὲ τὸ μὲν διαφορὰ τὸ δὲ γένος, οἷον τοῦ ζῷον δίπουν τὸ μὲν ζῷον γένος, διαφορὰ δὲ θάτερον. εἰ οὖν τὸ γένος ἁπλῶς μὴ ἔστι παρὰ τὰ ὡς γένους εἴδη, ἢ εἰ ἔστι μὲν ὡς ὕλη δ' ἐστίν (ἡ μὲν γὰρ φωνὴ γένος καὶ ὕλη, αἱ δὲ διαφοραὶ τὰ εἴδη καὶ τὰ στοιχεῖα ἐκ ταύτης ποιοῦσιν), φανερὸν ὅτι ὁ ὁρισμός ἐστιν ὁ ἐκ τῶν διαφορῶν λόγος. ἀλλὰ μὴν καὶ δεῖ γε διαιρεῖσθαι τὴν τῆς διαφορᾶς διαφοράν, οἷον ζῴου διαφορὰ τὸ ὑπόπουν· πάλιν τοῦ ζῴου τοῦ ὑπόποδος τὴν διαφορὰν δεῖ εἰδέναι ᾗ ὑπόπουν. ὥστ' οὐ λεκτέον τοῦ ὑπόποδος τὸ μὲν πτερωτὸν τὸ δὲ ἄπτερον, ἐάνπερ λέγῃ καλῶς, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀδυνατεῖν ποιήσει τοῦτο· ἀλλ' ἢ τὸ μὲν σχιζόπουν τὸ δ' ἄσχιστον· αὗται γὰρ διαφοραὶ ποδός· ἡ γὰρ σχιζοποδία ποδότης τις. καὶ οὕτως αἰεὶ βούλεται βαδίζειν ἕως ἂν ἔλθῃ εἰς τὰ ἀδιάφορα. τότε

23 ἐνυπάρχει τῷ γένει interpretatur Alex. ‖ 26 οὐσία E ‖ καὶ E: εἰ Ab ‖ 29 τε om. Ab ‖ 30 καὶ διαφοραί Ab, καὶ ἡ διαφορὰ γρ. E, καὶ ἡ τελευταία διαφορά Alex. in interpr. ‖ 33 καὶ ἐὰν Ab: κἂν E ‖ 1038a, 2 δι' prius om. Ab ‖ 4 τοῦ AbE: τὸ T ‖ 7 ἐκ] δ' ἐκ E ‖ 9 γε om. Alex. ‖ 11 εἰδέναι E: εἶναι Ab, διαιρεῖν Alex. in interpr., διελεῖν coni. Bonitz ‖ 13 δυνατεῖν Ab ‖ 14 ἢ] ἡ Ab, εἰ E

δ' ἔσονται τοσαῦτα εἴδη ποδὸς ὅσαιπερ αἱ διαφοραί, καὶ τὰ ὑπόποδα ζῷα ἴσα ταῖς διαφοραῖς. εἰ δὴ ταῦτα οὕτως ἔχει, φανερὸν ὅτι ἡ τελευταία διαφορὰ ἡ οὐσία τοῦ πράγματος ἔσται καὶ ὁ ὁρισμός, εἴπερ μὴ δεῖ πολλάκις ταὐτὰ λέγειν ἐν τοῖς ὅροις· περίεργον γάρ. συμβαίνει δέ γε τοῦτο· ὅταν γὰρ εἴπῃ ζῷον ὑπόπουν δίπουν, οὐδὲν ἄλλο εἴρηκεν ἢ ζῷον πόδας ἔχον, δύο πόδας ἔχον· κἂν τοῦτο διαιρῇ τῇ οἰκείᾳ διαιρέσει, πλεονάκις ἐρεῖ καὶ ἰσάκις ταῖς διαφοραῖς. ἐὰν μὲν δὴ διαφορᾶς διαφορὰ γίγνηται, μία ἔσται ἡ τελευταία τὸ εἶδος καὶ ἡ οὐσία· ἐὰν δὲ κατὰ συμβεβηκός, οἷον εἰ διαιροῖ τοῦ ὑπόποδος τὸ μὲν λευκὸν τὸ δὲ μέλαν, τοσαῦται ὅσαι ἂν αἱ τομαὶ ὦσιν. ὥστε φανερὸν ὅτι ὁ ὁρισμὸς λόγος ἐστὶν ὁ ἐκ τῶν διαφορῶν, καὶ τούτων τῆς τελευταίας κατά γε τὸ ὀρθόν. δῆλον δ' ἂν εἴη, εἴ τις μετατάξειε τοὺς τοιούτους ὁρισμούς, οἷον τὸν τοῦ ἀνθρώπου, λέγων ζῷον δίπουν ὑπόπουν· περίεργον γὰρ τὸ ὑπόπουν εἰρημένου τοῦ δίποδος. τάξις δ' οὐκ ἔστιν ἐν τῇ οὐσίᾳ· πῶς γὰρ δεῖ νοῆσαι τὸ μὲν ὕστερον τὸ δὲ πρότερον; περὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ τὰς διαιρέσεις ὁρισμῶν τοσαῦτα εἰρήσθω τὴν πρώτην, ποῖοί τινές εἰσιν.

13 ἐπεὶ δὲ περὶ τῆς οὐσίας ἡ σκέψις ἐστί, πάλιν ἐπανέλ- 1038b
θωμεν. λέγεται δ' ὥσπερ τὸ ὑποκείμενον οὐσία εἶναι καὶ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸ ἐκ τούτων, καὶ τὸ καθόλου. περὶ μὲν οὖν τοῖν δυοῖν εἴρηται· καὶ γὰρ περὶ τοῦ τί ἦν εἶναι καὶ τοῦ ὑποκειμένου, ὅτι διχῶς ὑπόκειται, ἢ τόδε τι ὄν, ὥσπερ τὸ ζῷον τοῖς πάθεσιν, ἢ ὡς ἡ ὕλη τῇ ἐντελεχείᾳ. δοκεῖ δὲ καὶ τὸ καθόλου αἴτιόν τισιν εἶναι μάλιστα, καὶ εἶναι ἀρχὴ τὸ καθόλου· διὸ ἐπέλθωμεν καὶ περὶ τούτου. ἔοικε γὰρ ἀδύνατον εἶναι οὐσίαν εἶναι ὁτιοῦν τῶν καθόλου λεγομένων. πρώτη μὲν γὰρ οὐσία ἡ ἴδιος ἑκάστου ἣ οὐχ ὑπάρχει ἄλλῳ,

20 ταῦτα E, τὸ αὐτὸ fort. Alex. ‖ 23 ἢ E: εἰ μὴ A^{b}' ‖ πόδας post ζῷον om. E ‖ 27 διαιρεῖ A^{b} ‖ 28 τοσαῦτα A^{b} ‖ 34 πρῶτον Alex. ‖ 35 ὁποῖοί Alex. ‖ 1038b, 3 καὶ τὸ ἐκ τούτων del. Essen ‖ 5 ἢ om. A^{b} ‖ 9 ἀδύνατον εἶναι E, εἶναι om. A^{b} Alex. ‖ 10 γὰρ ἡ οὐσ. A^{b}, quo probato scribendum πρῶτον ‖ ἴδιος ἑκά-

τὸ δὲ καθόλου κοινόν· τοῦτο γὰρ λέγεται καθόλου ὃ πλείοσιν ὑπάρχειν πέφυκεν. τίνος οὖν οὐσία τοῦτ' ἔσται; ἢ γὰρ ἁπάντων ἢ οὐδενός. ἁπάντων δ' οὐχ οἷόν τε· ἑνὸς δ' εἰ ἔσται, καὶ τἆλλα τοῦτ' ἔσται· ὧν γὰρ μία ἡ οὐσία καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἕν, καὶ αὐτὰ ἕν. ἔτι οὐσία λέγεται τὸ μὴ καθ' ὑποκειμένου, τὸ δὲ καθόλου καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται αἰεί. ἀλλ' ἆρα οὕτω μὲν οὐκ ἐνδέχεται ὡς τὸ τί ἦν εἶναι, ἐν τούτῳ δὲ ἐνυπάρχειν, οἷον τὸ ζῷον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ; οὐκοῦν δῆλον ὅτι ἔστι τις αὐτοῦ λόγος. διαφέρει δ' οὐδὲν οὐδ' εἰ μὴ πάντων λόγος ἔστι τῶν ἐν τῇ οὐσίᾳ· οὐδὲν γὰρ ἧττον οὐσία τοῦτ' ἔσται τινός, ὡς ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἀνθρώπου ἐν ᾧ ὑπάρχει. ὥστε τὸ αὐτὸ συμβήσεται πάλιν· ἔσται γὰρ οὐσία ἐκείνου οὐσία, οἷον τὸ ζῷον, ἐν ᾧ [εἴδει] ὡς ἴδιον ὑπάρχει. ἔτι δὲ καὶ ἀδύνατον καὶ ἄτοπον τὸ τόδε καὶ οὐσίαν, εἰ ἔστιν ἔκ τινων, μὴ ἐξ οὐσιῶν εἶναι μηδ' ἐκ τοῦ τόδε τι, ἀλλ' ἐκ ποιοῦ· πρότερον γὰρ ἔσται μὴ οὐσία τε καὶ τὸ ποιὸν οὐσίας τε καὶ τοῦ τόδε. ὅπερ ἀδύνατον· οὔτε λόγῳ γὰρ οὔτε χρόνῳ οὔτε γενέσει οἷόν τε τὰ πάθη τῆς οὐσίας εἶναι πρότερα· ἔσται γὰρ χωριστά. ἔτι τῷ Σωκράτει οὐσίᾳ ἐνυπάρξει οὐσία, ὥστε δυοῖν ἔσται οὐσία. ὅλως δὲ συμβαίνει, εἰ ἔστιν οὐσία ὁ ἄνθρωπος καὶ ὅσα οὕτω λέγεται, μηδὲν τῶν ἐν τῷ λόγῳ εἶναι μηδενὸς οὐσίαν, μηδὲ χωρὶς ὑπάρχειν αὐτῶν μηδ' ἐν ἄλλῳ, λέγω δ' οἷον οὐκ εἶναί τι ζῷον παρὰ τὰ τινά, οὐδ' ἄλλο τῶν ἐν τοῖς λόγοις οὐδέν. ἔκ τε δὴ τούτων θεωροῦσι

στου A^b, ἡ ἑκάστου ἴδιος ἑκάστου E Ascl., ἴδιος ἑκάστῳ vulgo ‖ 12 et 13 πάντων E ‖ 13 ἑνὸς δὴ ἔστω γρ. E ‖ ἑνὸς — 14 ἔσται primum afuisse suspicatus sum Stud. p. 69 sq. ‖ 17 ἆρα] ἄρα Ald., ipse recepto ἆρα interrogandi signum posui post 18 ἵππῳ ‖ αὐτῷ E ‖ ἐν αὐτοῖς ἤτοι τοῖς ὑποκειμένοις γρ. E ‖ 22 οὐσία inclusit Bonitz ‖ 23 ᾧ εἴδει A^bE, εἴδει delet Brandis ‖ 24 τὸ τόδε τι καὶ τὴν οὐσίαν Alex. ‖ 26 τε prius om. A^b ‖ 27 τοῦ τόδε E: τοῦτο δὲ A^b ‖ 29 γὰρ καὶ χωριστά A^b ‖ Σωκράτει οὐσίᾳ Bekk. et fort. Alex., post οὐσία ponit οὐσίᾳ T et γρ. E, οὐσίᾳ om. A^bE ‖ 30 ἔσται ὁ Σωκράτης οὐσία Alex. ‖ ὅλως E Alex.: ἄλλως A^b ‖ ὁ om. Alex. ‖ 33 δ'] δὴ Alex. ‖ 34 οὐδὲν γάρ. ἔκ A^b

φανερὸν ὅτι οὐδὲν τῶν καθόλου ὑπαρχόντων οὐσία ἐστί, καὶ ὅτι οὐδὲν σημαίνει τῶν κοινῇ κατηγορουμένων τόδε τι, ἀλλὰ 1039a τοιόνδε. εἰ δὲ μή, ἄλλα τε πολλὰ συμβαίνει καὶ ὁ τρίτος ἄνθρωπος. ἔτι δὲ καὶ ὧδε δῆλον. ἀδύνατον γὰρ οὐσίαν ἐξ οὐσιῶν εἶναι ἐνυπαρχουσῶν ὡς ἐντελεχείᾳ· τὰ γὰρ δύο οὕτως ἐντελεχείᾳ οὐδέποτε ἓν ἐντελεχείᾳ, ἀλλ' ἐὰν δυνάμει δύο ᾖ, ἔσται ἕν, οἷον ἡ διπλασία ἐκ δύο ἡμίσεων δυνάμει γε· ἡ γὰρ ἐντελέχεια χωρίζει. ὥστε εἰ ἡ οὐσία ἕν, οὐκ ἔσται ἐξ οὐσιῶν ἐνυπαρχουσῶν· καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ὃν λέγει Δημόκριτος ὀρθῶς· ἀδύνατον γὰρ εἶναί φησιν ἐκ δύο ἓν ἢ ἐξ ἑνὸς δύο γενέσθαι· τὰ γὰρ μεγέθη τὰ ἄτομα τὰς οὐσίας ποιεῖ. ὁμοίως τοίνυν δῆλον ὅτι καὶ ἐπ' ἀριθμοῦ ἕξει, εἴπερ ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς σύνθεσις μονάδων, ὥσπερ λέγεται ὑπό τινων· ἢ γὰρ οὐχ ἓν ἡ δυάς, ἢ οὐκ ἔνεστι μονὰς ἐν αὐτῇ ἐντελεχείᾳ. ἔχει δὲ τὸ συμβαῖνον ἀπορίαν. εἰ γὰρ μήτε ἐκ τῶν καθόλου οἷόν τ' εἶναι μηδεμίαν οὐσίαν διὰ τὸ τοιόνδε ἀλλὰ μὴ τόδε τι σημαίνειν, μήτ' ἐξ οὐσιῶν ἐνδέχεται ἐντελεχείᾳ εἶναι μηδεμίαν οὐσίαν σύνθετον, ἀσύνθετον ἂν εἴη οὐσία πᾶσα, ὥστ' οὐδὲ λόγος ἂν εἴη οὐδεμιᾶς οὐσίας. ἀλλὰ μὴν δοκεῖ γε πᾶσι καὶ ἐλέχθη πάλαι ἢ μόνον οὐσίας εἶναι ὅρον ἢ μάλιστα· νῦν δ' οὐδὲ ταύτης. οὐδενὸς ἄρ' ἔσται ὁρισμός· ἢ τρόπον μέν τινα ἔσται, τρόπον δέ τινα οὔ. δῆλον δ' ἔσται τὸ λεγόμενον ἐκ τῶν ὕστερον μᾶλλον.

14 φανερὸν δ' ἐξ αὐτῶν τούτων τὸ συμβαῖνον καὶ τοῖς τὰς ἰδέας λέγουσιν οὐσίας τε καὶ χωριστὰς εἶναι, καὶ ἅμα τὸ εἶδος ἐκ τοῦ γένους ποιοῦσι καὶ τῶν διαφορῶν. εἰ γάρ ἐστι τὰ εἴδη καὶ τὸ ζῷον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ, ἤτοι

1039a, 3 γὰρ om. A^b ‖ 5 οὕτως ὡς E, sed ὡς add. m. sec. ‖ 6 ἡ E: εἰ A^b ‖ 7 εἰ om. E ‖ 8 ἐντελεχείᾳ post ἐνυπαρχουσῶν addendum ‖ 11 τὰς rectius abesset ‖ 12 ὁ om. A^b ‖ σύνθεσις om. A^b ‖ 13 ἔνεστι E: ἔστι A^b vulgo ‖ 17 σύνθετον om. E ‖ 19 πᾶσα A^b ‖ 20 οὐσίας εἶναι A^b: εἶναι οὐσίας E ‖ 25 οὐσίας τε χωρ. A^b ‖ χωριστὰς εἶναι ἅμα γρ. E ‖ 26 τὸ A^b: καὶ τὸ E ‖ 27 τὰ εἴδη καὶ

ἓν καὶ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ ἐστὶν ἢ ἕτερον. τῷ μὲν γὰρ λόγῳ δῆλον ὅτι ἕν· τὸν γὰρ αὐτὸν διέξεισι λόγον ὁ λέγων ἐν ἑκατέρῳ. εἰ οὖν ἔστι τις ἄνθρωπος αὐτὸς καθ' αὑτὸν τόδε τι καὶ κεχωρισμένον, ἀνάγκη καὶ ἐξ ὧν, οἷον τὸ ζῷον καὶ τὸ δίπουν, τόδε τι σημαίνειν καὶ εἶναι χωριστὰ καὶ οὐσίας· ὥστε καὶ τὸ ζῷον. εἰ μὲν οὖν τὸ αὐτὸ καὶ ἓν τὸ ἐν τῷ ἵππῳ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ, ὥσπερ σὺ σαυτῷ, πῶς τὸ ἓν ἐν
1039b τοῖς οὖσι χωρὶς ἓν ἔσται, καὶ διὰ τί οὐ καὶ χωρὶς αὑτοῦ ἔσται τὸ ζῷον τοῦτο; ἔπειτα εἰ μὲν μεθέξει τοῦ δίποδος καὶ τοῦ πολύποδος, ἀδύνατόν τι συμβαίνει· τἀναντία γὰρ ἅμα ὑπάρξει αὐτῷ ἑνὶ καὶ τῷδέ τινι ὄντι. εἰ δὲ μή, τίς ὁ τρόπος ὅταν εἴπῃ τις τὸ ζῷον εἶναι δίπουν ἢ πεζόν; ἀλλ' ἴσως σύγκειται καὶ ἅπτεται ἢ μέμικται. ἀλλὰ πάντα ἄτοπα. ἀλλ' ἕτερον ἐν ἑκάστῳ. οὐκοῦν ἄπειρα ὡς ἔπος εἰπεῖν ἔσται ὧν ἡ οὐσία ζῷον· οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς ἐκ ζῴου ὁ ἄνθρωπος. ἔτι πολλὰ ἔσται αὐτὸ τὸ ζῷον. οὐσία τε γὰρ τὸ ἐν ἑκάστῳ ζῷον· οὐ γὰρ κατ' ἄλλο λέγεται· εἰ δὲ μή, ἐξ ἐκείνου ἔσται ὁ ἄνθρωπος καὶ γένος αὐτοῦ ἐκεῖνο. καὶ ἔτι ἰδέαι ἅπαντα ἐξ ὧν ὁ ἄνθρωπος. οὐκοῦν οὐκ ἄλλου μὲν ἰδέα ἔσται ἄλλου δ' οὐσία· ἀδύνατον γάρ. αὐτὸ ἄρα ζῷον ἕκαστον ἔσται τῶν ἐν τοῖς ζῴοις. ἔτι ἐκ τίνος τοῦτο καὶ πῶς ἐξ αὐτοῦ ζῷον; ἢ πῶς οἷόν τ' εἶναι τὸ ζῷον ὃ οὐσία,

abesse malo ‖ 28 γὰρ om. A^b ‖ 29 ὁ λέγων διέξεισι λόγον A^b ‖ 30 αὐτὸ καθ' αὑτὸ E ‖ 30. 31 καὶ τόδε τι κεχ. Alex. in interpr. ‖ 33 ὥστε καὶ τὸ ζῷον quae non interpretatur Alex. spuria sunt ‖ ἓν τὸ ἐν om. E, καὶ ἓν add. γρ. E ‖ 34 καὶ τῷ ἀνθρώπῳ add. A^b Alex., om. E ‖ σὺ σαυτῷ E: αὐτὸς αὑτῷ A^b ‖ πῶς om. A^b ‖ τὸ ἓν add. A^b Alex., om. E ‖ 1039 b, 1 ἐν χωρὶς οὖσιν E ‖ χωρὶς αὑτοῦ E: αὐτὸ omisso χωρὶς A^b ‖ 2 τοῦτο E: ἑαυτοῦ A^b ‖ 4 τινι add. A^b et fort. Alex., om. E m. pr. ‖ ὁ om. A^b ‖ 5 τίς E: τί A^b ‖ post πεζὸν fort. legit Alex. ἢ ἄπουν ‖ 7 ἔπος om. Alex. ‖ 8 ὁ om. A^b ‖ 12 γρ. ἰδέα E ‖ 13 ἆρα E m. pr., ἄρα γρ. E ‖ ἓν ἕκαστον A^b ‖ 14 ἔσται ἕκαστον E ‖ τούτου E ‖ 15 αὐτοῦ ζῷον Brandis: αὐτοῦ ζῴου E, αὐτοζῴου Alex. et γρ. E ‖ τὸ ζῷον] γρ. οὐσία E ‖ ὃ om. A^b, ζῷον, ᾧ οὐσία τοῦτο αὐτό, παρ' coni. Bonitz

τοῦτο αὐτὸ παρ' αὐτὸ τὸ ζῷον; ἔτι δ' ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν ταὐτά τε συμβαίνει καὶ τούτων ἀτοπώτερα. εἰ δὴ ἀδύνατον οὕτως ἔχειν, δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν εἴδη αὐτῶν οὕτως ὥς τινές φασιν.

ἐπεὶ δ' [ἡ] οὐσία ἑτέρα τό τε σύνολον καὶ ὁ λόγος· λέγω δ' ὅτι ἡ μὲν οὕτως ἐστὶν οὐσία σὺν τῇ ὕλῃ συνειλημμένος ὁ λόγος, ἡ δὲ ὁ λόγος ὅλως· ὅσαι μὲν οὖν οὕτω λέγονται, τούτων μὲν ἔστι φθορά· καὶ γὰρ γένεσις· τοῦ δὲ λόγου οὐκ ἔστιν οὕτως ὥστε φθείρεσθαι· οὐδὲ γὰρ γένεσις (οὐ γὰρ γίγνεται τὸ οἰκίᾳ εἶναι ἀλλὰ τὸ τῇδε τῇ οἰκίᾳ), ἀλλ' ἄνευ γενέσεως καὶ φθορᾶς εἰσὶ καὶ οὐκ εἰσίν· δέδεικται γὰρ ὅτι οὐδεὶς ταῦτα γεννᾷ οὐδὲ ποιεῖ. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τῶν οὐσιῶν τῶν αἰσθητῶν τῶν καθ' ἕκαστα οὔθ' ὁρισμὸς οὔτ' ἀπόδειξίς ἐστιν, ὅτι ἔχουσιν ὕλην ἧς ἡ φύσις τοιαύτη ὥστ' ἐνδέχεσθαι καὶ εἶναι καὶ μή· διὸ φθαρτὰ πάντα τὰ καθ' ἕκαστα αὐτῶν. εἰ οὖν ἥ τ' ἀπόδειξις τῶν ἀναγκαίων καὶ ὁ ὁρισμὸς ἐπιστημονικός, καὶ οὐκ ἐνδέχεται, ὥσπερ οὐδ' ἐπιστήμην ὁτὲ μὲν ἐπιστήμην ὁτὲ δ' ἄγνοιαν εἶναι, ἀλλὰ δόξα τὸ τοιοῦτόν ἐστιν, οὕτως οὐδ' ἀπόδειξιν οὐδ' ὁρισμόν, ἀλλὰ δόξα ἐστὶ τοῦ ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη αὐτῶν οὔτε ὁρισμὸς οὔτε ἀπόδειξις. ἄδηλά τε γὰρ τὰ φθειρόμενα τοῖς ἔχουσι τὴν ἐπιστήμην, ὅταν ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἀπέλθῃ· καὶ σωζομένων τῶν λόγων ἐν τῇ ψυχῇ τῶν αὐτῶν οὐκ ἔσται οὔτε ὁρισμὸς ἔτι οὔτε ἀπόδειξις. διὸ δεῖ τῶν πρὸς ὅρον, ὅταν τις ὁρίζηταί τι τῶν καθ' ἕκαστον, μὴ ἀγνοεῖν ὅτι αἰεὶ ἀναιρεῖν ἔστιν· οὐ γὰρ ἐνδέχεται ὁρίσασθαι. οὐδὲ δὴ ἰδέαν οὐδεμίαν ἔστιν ὁρίσασθαι. τῶν γὰρ καθ' ἕκαστον ἡ ἰδέα, ὥς φασί, καὶ χωριστή· ἀναγκαῖον δ' ἐξ ὀνο-

18 εἴδη] ἰδέα an ἰδέαι habeat E difficile dictu ‖ 20 ἡ om. Ald., recte ‖ 22 ὅλως om. A^b, habet Alex., ὅλως ex ὅλος corr. E ‖ 23 ἔστι καὶ φθορά A^b ‖ 24 οὐ Bekk.: οὐδὲ A^b, οὐδὲν E ‖ 33 ὁτὲ μὲν ἐπιστήμην om. A^b habet Alex. ‖ 34 ἀπόδειξις οὐδ' ὁρισμὸς A^b ‖ 1040 a, 3 τὴν om. Alex. ‖ 6 καθ' ἕκαστον A^b E: καθ' ἕκαστα vulgo ‖ 7 ἀεὶ om. E

μάτων εἶναι τὸν λόγον· ὄνομα δ' οὐ ποιήσει ὁ ὁριζόμενος· ἄγνωστον γὰρ ἔσται· τὰ δὲ κείμενα κοινὰ πᾶσιν· ἀνάγκη ἄρα ὑπάρχειν καὶ ἄλλῳ ταῦτα· οἷον εἴ τις σὲ ὁρίσαιτο, ζῷον ἐρεῖ ἰσχνὸν [ἢ] λευκὸν ἢ ἕτερόν τι ὃ καὶ ἄλλῳ ὑπάρξει. εἰ δέ τις φαίη μηδὲν κωλύειν χωρὶς μὲν πάντα πολλοῖς, ἅμα δὲ μόνῳ τούτῳ ὑπάρχειν, λεκτέον πρῶτον μὲν ὅτι καὶ ἀμφοῖν, οἷον τὸ ζῷον δίπουν τῷ ζῴῳ καὶ τῷ δίποδι. καὶ τοῦτο ἐπὶ μὲν τῶν ἀϊδίων καὶ ἀνάγκη εἶναι, πρότερά γ' ὄντα καὶ μέρη τοῦ συνθέτου· ἀλλὰ μὴν καὶ χωριστά, εἴπερ τὸ ἄνθρωπος χωριστόν. ἢ γὰρ οὐδὲν ἢ ἄμφω. εἰ μὲν οὖν μηδέν, οὐκ ἔσται τὸ γένος παρὰ τὰ εἴδη· εἰ δ' ἔσται, καὶ ἡ διαφορά. εἶθ' ὅτι πρότερα τῷ εἶναι· ταῦτα δ' οὐκ ἀνταναιρεῖται. ἔτι δ' εἰ ἐξ ἰδεῶν αἱ ἰδέαι (ἀσυνθετώτερα γὰρ τὰ ἐξ ὧν), [ἔτι] ἐπὶ πολλῶν δεήσει κἀκεῖνα κατηγορεῖσθαι ἐξ ὧν ἡ ἰδέα, οἷον τὸ ζῷον καὶ τὸ δίπουν. εἰ δὲ μή, πῶς γνωρισθήσεται; ἔσται γὰρ ἰδέα τις ἣν ἀδύνατον ἐπὶ πλειόνων κατηγορῆσαι ἢ ἑνός· οὐ δοκεῖ δέ, ἀλλὰ πᾶσα ἰδέα εἶναι μεθεκτή. ὥσπερ οὖν εἴρηται, λανθάνει ὅτι ἀδύνατον ὁρίσασθαι ἐν τοῖς ἀϊδίοις, μάλιστα δὲ ὅσα μοναχά, οἷον ἥλιος ἢ σελήνη. οὐ μόνον γὰρ διαμαρτάνουσι τῷ προστιθέναι τοιαῦτα ὧν ἀφαιρουμένων ἔτι ἔσται ἥλιος, ὥσπερ τὸ περὶ γῆν ἰὸν ἢ νυκτικρυφές (ἂν γὰρ στῇ ἢ ἀεὶ φανῇ, οὐκέτι ἔσται ἥλιος· ἀλλ' ἄτοπον εἰ μή· ὁ γὰρ ἥλιος οὐσίαν τινὰ σημαίνει)· ἔτι ὅσα ἐπ' ἄλλου ἐνδέχεται· οἷον ἐὰν ἕτερος γένηται τοιοῦτος, δῆλον ὅτι ἥλιος ἔσται· κοι-

12 *οἷον* A^b Alex. Ascl. et *γρ.* E: *καὶ* E ‖ 13 *ἢ* non legisse videtur Alex. ‖ 15 *λεκτέον* add. A^b Alex. et *γρ.* E ‖ 16 *ὅτι καὶ* E Alex.: *ὅτι τὸ* A^b ‖ 17 fort. *ταῦτα* ‖ *ἀνάγκη γε εἶναι* E, *γε* om. A^b ‖ 21 *διαφορὰ ἔσται, ὅτι* coni. Bonitz ‖ 22 *ἔτι δ' εἰ γρ.* E, quod recepi secluso *ἔτι* quod codd. et Alex. habent in versu 23: *ἔτι* Alex., *ἔπειτα εἰ* A^b, *ἔπειτα δὲ εἰ* E ‖ 29 *γὰρ*] *δὲ* E ‖ *δὴ ἁμαρτάνουσι* E ‖ 31 *ἐὰν* — 33 *σημαίνει* in parenthesi posui, ut 33 *ὅσα* pendeat ab 30 *προστιθέναι* ‖ *ἄνδρες τῆι* E ‖ 32 *ἀεὶ* H^b om. A^{b}E Bekk., possis quoque conicere *νυκτὸς φανῇ*

νὸς ἄρα ὁ λόγος. ἀλλ᾽ ἦν τῶν καθ᾽ ἕκαστα ὁ ἥλιος, ὥσπερ Κλέων ἢ Σωκράτης, ἐπεὶ διὰ τί οὐδεὶς ὅρον ἐκφέρει αὐτῶν ἰδέας; γένοιτο γὰρ ἂν δῆλον πειρωμένων ὅτι ἀληθὲς τὸ νῦν εἰρημένον. 1040 b

16 φανερὸν δ᾽ ὅτι καὶ τῶν δοκουσῶν εἶναι οὐσιῶν αἱ πλεῖσται δυνάμεις εἰσί, τά τε μόρια τῶν ζῴων (οὐδὲν γὰρ κεχωρισμένον αὐτῶν ἐστίν· ὅταν δὲ χωρισθῇ, καὶ τότε ὄντα ὡς ὕλη πάντα), καὶ γῆ καὶ πῦρ καὶ ἀήρ· οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἕν ἐστιν, ἀλλ᾽ οἷον ὁ ὀρρὸς πρὶν ἢ πεφθῇ καὶ γένηταί τι ἐξ αὐτῶν ἕν. μάλιστα δ᾽ ἄν τις τὰ τῶν ἐμψύχων ὑπολάβοι μόρια καὶ τὰ τῆς ψυχῆς πάρεγγυς ἄμφω γίγνεσθαι ὄντα καὶ ἐντελεχείᾳ καὶ δυνάμει, τῷ ἀρχὰς ἔχειν κινήσεως ἀπό τινος ἐν ταῖς καμπαῖς· διὸ ἔνια ζῷα διαιρούμενα ζῇ. ἀλλ᾽ ὅμως δυνάμει πάντ᾽ ἔσται, ὅταν ᾖ ἓν καὶ συνεχὲς φύσει, ἀλλὰ μὴ βίᾳ ἢ καὶ συμφύσει· τὸ γὰρ τοιοῦτον πήρωσις. ἐπεὶ δὲ τὸ ἓν λέγεται ὥσπερ καὶ τὸ ὄν, καὶ ἡ οὐσία ἡ τοῦ ἑνὸς μία καὶ ὧν μία ἀριθμῷ ἓν ἀριθμῷ, φανερὸν ὅτι οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ὂν ἐνδέχεται οὐσίαν εἶναι τῶν πραγμάτων, ὥσπερ οὐδὲ τὸ στοιχείῳ εἶναι ἢ ἀρχῇ, ἀλλὰ ζητοῦμεν τίς οὖν ἡ ἀρχή, ἵνα εἰς γνωριμώτερον ἀναγάγωμεν. μᾶλλον μὲν οὖν τούτων οὐσία τὸ ὂν καὶ ἓν ἢ ἥ τε ἀρχὴ καὶ τὸ στοιχεῖον καὶ τὸ αἴτιον, οὔπω δὲ οὐδὲ ταῦτα, εἴπερ μηδ᾽ ἄλλο κοινὸν μηδὲν οὐσία· οὐδενὶ γὰρ ὑπάρχει ἡ οὐσία ἀλλ᾽ ἢ αὐτῇ τε καὶ τῷ ἔχοντι αὐτήν, οὗ ἐστὶν οὐσία.

1040 b, 5 *οὐσιῶν εἶναι* E Ascl. ‖ 7 aut *καὶ* delendum aut *ἀλλὰ* post *ὄντα* inserendum ‖ 8 post *πάντα* comma sustulit Bonitz, equidem *τά τε μόρια* et *καὶ γῆ* sibi respondere indicavi ‖ 9 *ὀρρὸς γρ.* E et *γρ.* Alex., *ὁ σωρὸς* A^b Alex., *σωρὸς* E Ascl. ‖ 10 *ἐμψύχων*] *ἐντόμων* coni. Schwegler ‖ 11 comma ante *ὄντα* sustulit Bonitz, *πάρεγγυς ὄντα, ἄμφω γίγνεσθαι* conieci Stud. p. 47 ‖ 14 *ἔσται ὅταν ᾖ*] plura ante haec verba excidisse videntur ‖ 19 *τὸ* ex *τωι* corr. E ‖ 20 *γνωριμωτέραν* A^b ‖ 24 *ἢ* add. A^b, om. E ‖ *αὔτη* E m. pr., *αὐτὴ αὐτῇ* fort. Alex., *αὐτῇ* vulgo

ἔτι τὸ ἓν πολλαχῇ οὐκ ἂν εἴη ἅμα, τὸ δὲ κοινὸν ἅμα πολλαχῇ ὑπάρχει· ὥστε δῆλον ὅτι οὐδὲν τῶν καθόλου ὑπάρχει παρὰ τὰ καθ᾿ ἕκαστα χωρίς. ἀλλ᾿ οἱ τὰ εἴδη λέγοντες εἶναι τῇ μὲν ὀρθῶς λέγουσι χωρίζοντες αὐτά, εἴπερ οὐσίαι εἰσί, τῇ δ᾿ οὐκ ὀρθῶς, ὅτι τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν εἶδος λέγουσιν. αἴτιον δ᾿ ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀποδοῦναι τίνες αἱ τοιαῦται οὐσίαι αἱ ἄφθαρτοι παρὰ τὰς καθ᾿ ἕκαστα καὶ αἰσθητάς. ποιοῦσιν οὖν τὰς αὐτὰς τῷ εἴδει τοῖς φθαρτοῖς (ταύτας γὰρ ἴσμεν) αὐτοάνθρωπον καὶ αὐτόϊππον, προστιθέντες τοῖς αἰσθητοῖς τὸ ῥῆμα [τὸ] αὐτό. καίτοι κἂν εἰ μὴ 1041a ἑωράκειμεν τὰ ἄστρα, οὐδὲν ἂν ἧττον οἶμαι ἦσαν οὐσίαι ἀΐδιοι παρ᾿ ἃς ἡμεῖς ᾔδειμεν· ὥστε καὶ νῦν εἰ μὴ ἔχομεν τίνες εἰσίν, ἀλλ᾿ εἶναί γέ τινας ἴσως ἀναγκαῖον. ὅτι μὲν οὖν οὔτε τῶν καθόλου λεγομένων οὐδὲν οὐσία, οὔτ᾿ ἐστὶν οὐσία οὐδεμία ἐξ οὐσιῶν, δῆλον.

τί δὲ χρὴ λέγειν καὶ ὁποῖόν τι τὴν οὐσίαν, πάλιν ἄλ- 17
λην οἷον ἀρχὴν ποιησάμενοι λέγωμεν· ἴσως γὰρ ἐκ τούτων ἔσται δῆλον καὶ περὶ ἐκείνης τῆς οὐσίας ἥτις ἐστὶ κεχωρισμένη τῶν αἰσθητῶν οὐσιῶν. ἐπεὶ οὖν ἡ οὐσία ἀρχὴ καὶ αἰτία τις ἐστίν, ἐντεῦθεν μετιτέον. ζητεῖται δὲ τὸ διὰ τί αἰεὶ οὕτως, διὰ τί ἄλλο ἄλλῳ τινὶ ὑπάρχει. τὸ γὰρ ζητεῖν διὰ τί ὁ μουσικὸς ἄνθρωπος ἄνθρωπος μουσικός ἐστιν, ἤτοι ἐστὶ τὸ εἰρημένον ζητεῖν διὰ τί ὁ ἄνθρωπος μουσικὸς ἄνθρωπος μουσικός ἐστιν, ἢ ἄλλο. τὸ μὲν οὖν διὰ τί αὐτό ἐστιν αὐτό, οὐδέν ἐστι ζητεῖν (δεῖ γὰρ τὸ ὅτι καὶ τὸ εἶναι ὑπάρχειν δῆλα ὄντα· λέγω δ᾿ οἷον ὅτι ἡ σελήνη ἐκλείπει· αὐτὸ δὲ ὅτι αὐτό,

25 ἓν E: ὂν A^b et γρ. Alex. ‖ 27 χωρὶς om. A^b ‖ λέγοντες εἶναι A^b: εἶναι om. E ‖ 32 ποιοῦντες αὐτὰς A^b ‖ 32. 33 φθαρτοῖς τὰς αὐτάς. τὸ μὲν γὰρ αὐτοάνθρωπον τὸ δὲ αὐτοίππον A^b ‖ 1041 a, 2 ἃς E: ἃ A^b ‖ ἔχομεν A^b E et fort. Alex.: ἔχοιμεν Bekk. ‖ 3 γέ E: τε A^b ‖ 5 ἐξ ἐνεργείᾳ οὐσιῶν Alex. in interpr. ‖ 10 ἀεὶ om. A^b et fort. Alex. ‖ 11 ἄλλο τι E ‖ 12 μουσικὸς ἄνθρωπός ἐστιν E ‖ 13 εἰρημένον] διῃρημένον coni. Essen ‖ ἄνθρωπος μουσικός bis de coni. posui Alexandrum secutus ‖ 16 αὐτοῦ δὲ E

εἷς λόγος καὶ μία αἰτία ἐπὶ πάντων, διὰ τί ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπος ἢ ὁ μουσικὸς μουσικός), πλὴν εἴ τις λέγοι ὅτι ἀδιαίρετον πρὸς αὑτὸ ἕκαστον· τοῦτο δ' ἦν τὸ ἑνὶ εἶναι. ἀλλὰ τοῦτο κοινόν τε κατὰ πάντων καὶ σύντομον. ζητήσειε δ' ἄν τις διὰ τί ὁ ἄνθρωπός ἐστι ζῷον τοιονδί. τοῦτο μὲν τοίνυν δῆλον ὅτι οὐ ζητεῖ διὰ τί ὅς ἐστιν ἄνθρωπος ἄνθρωπός ἐστιν. τὶ ἄρα κατά τινος ζητεῖ διὰ τί ὑπάρχει· ὅτι δ' ὑπάρχει, δεῖ δῆλον εἶναι· εἰ γὰρ μὴ οὕτως, οὐδὲν ζητεῖ. οἷον διὰ τί βροντᾷ; διὰ τί ψόφος γίγνεται ἐν τοῖς νέφεσιν· ἄλλο γὰρ οὕτως κατ' ἄλλου ἐστὶ τὸ ζητούμενον. καὶ διὰ τί ταδί, οἷον πλίνθοι καὶ λίθοι, οἰκία ἐστίν; φανερὸν τοίνυν ὅτι ζητεῖ τὸ αἴτιον· τοῦτο δ' [ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι, ὡς εἰπεῖν λογικῶς. ὃ] ἐπ' ἐνίων μέν ἐστι τίνος ἕνεκα, οἷον ἴσως ἐπ' οἰκίας ἢ κλίνης, ἐπ' ἐνίων δὲ τί ἐκίνησε πρῶτον· αἴτιον γὰρ καὶ τοῦτο. ἀλλὰ τὸ μὲν τοιοῦτον αἴτιον ἐπὶ τοῦ γίγνεσθαι ζητεῖται καὶ φθείρεσθαι, θάτερον δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ εἶναι. λανθάνει δὲ μάλιστα τὸ ζητούμενον ἐν τοῖς μὴ καταλλήλως λεγομένοις, οἷον ἄνθρωπος διὰ τί ἐστι ζητεῖται, διὰ τὸ ἁπλῶς λέγεσθαι, ἀλλὰ μὴ διορίζειν ὅτι τάδε τόδε. ἀλλὰ δεῖ διαρθρώσαντας ζητεῖν· εἰ δὲ μή, κοινὸν τοῦ μηδὲν ζητεῖν [καὶ τοῦ ζητεῖν τι] γίγνεται. ἐπεὶ δὲ δεῖ ἔχειν τε καὶ ὑπάρχειν τὸ εἶναι, δῆλον δὴ ὅτι τὴν ὕλην ζητεῖ διὰ τί τὶ ἔστιν· οἷον οἰκία

18 ὁ μουσικός om. A^b ‖ πλὴν — 20 σύντομον pertinere ad 15 οὐδέν ἐστι ζητεῖν parenthesis signis indicavi ‖ 19 ἑνὶ] ἓν E ‖ 21 ὁ om. A^b ‖ 22 διὰ τί om. A^b ‖ 25 διὰ τί ψ. A^b Alex.: διότι E ‖ 26 τοδὶ A^b, fortasse ταδὶ τοδί virgula post λίθοι eiecta ‖ 27 λίθοι καὶ πλίνθοι A^b ‖ 28 τοῦτο — λογικῶς Alex. spuria esse iudicat, recte ‖ 33 τοῖς κατ' ἀλλήλων γρ. Alex., τοῖς μὴ κατ' ἄλλων μένοις E, ἐν τοῖς μὴ κατ' ἀλλήλων καὶ ἔτι ἐν τοῖς μὴ κατ' ἄλλων in marg. E ‖ 1041b, 1 διὰ τί γρ. E quod scribendum fuisse dicit Alex.: τί A^b E vulgo; οἷον — ζητεῖται interpolata sunt aut ἂν ἄνθρ. scribendum est ‖ 2 τάδε ἢ τόδε E, ἢ om. A^b Alex. ‖ διορθώσαντας E ‖ 3 καὶ τοῦ ζητεῖν τι om. A^b, habet Alex. ‖ 4 τε om. A^b ‖ 5 ζειτεῖ E ‖ διὰ τί τὶ scripsi: διὰ τί A^bE, ταδὶ διὰ τί coni. Bonitz

ταδὶ διὰ τί; ὅτι ὑπάρχει ὃ ἦν οἰκίᾳ εἶναι. καὶ ἄνθρωπος τοδὶ ἢ τὸ σῶμα τοῦτο ὡδὶ ἔχον. ὥστε τὸ αἴτιον ζητεῖται τῆς ὕλης [τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ εἶδος] ᾧ τί ἐστιν· τοῦτο δ' ἡ οὐσία. φανερὸν τοίνυν ὅτι ἐπὶ τῶν ἁπλῶν οὐκ ἔστι ζήτησις οὐδὲ δίδαξις, ἀλλ' ἕτερος τρόπος τῆς ζητήσεως τῶν τοιούτων. ἐπεὶ δὲ τὸ ἔκ τινος σύνθετον οὕτως ὥστε ἓν εἶναι τὸ πᾶν, ἀλλὰ μὴ ὡς σωρὸς ἀλλ' ὡς ἡ συλλαβή· ἡ δὲ συλλαβὴ οὐκ ἔστι τὰ στοιχεῖα, οὐδὲ τὸ $\overline{\beta\alpha}$ ταὐτὸ τῷ $\overline{\beta}$ καὶ $\overline{\alpha}$, οὐδ' ἡ σὰρξ πῦρ καὶ γῆ· διαλυθέντων γὰρ τὰ μὲν οὐκέτι ἐστίν, οἷον ἡ σὰρξ καὶ ἡ συλλαβή, τὰ δὲ στοιχεῖα ἔστι, καὶ τὸ πῦρ καὶ ἡ γῆ. ἔστιν ἄρα τι ἡ συλλαβή, οὐ μόνον τὰ στοιχεῖα τὸ φωνῆεν καὶ ἄφωνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι· καὶ ἡ σὰρξ οὐ μόνον πῦρ καὶ γῆ ἢ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρόν, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι. εἰ τοίνυν ἀνάγκη κἀκεῖνο ἢ στοιχεῖον ἢ ἐκ στοιχείων εἶναι, εἰ μὲν στοιχεῖον, πάλιν ὁ αὐτὸς ἔσται λόγος· ἐκ τούτου γὰρ καὶ πυρὸς καὶ γῆς ἔσται ἡ σὰρξ καὶ ἔτι ἄλλου, ὥστ' εἰς ἄπειρον βαδιεῖται· εἰ δ' ἐκ στοιχείου, δῆλον ὅτι οὐχ ἑνὸς ἀλλὰ πλειόνων [ἢ] ἐκεῖνο αὐτὸ ἔσται, ὥστε πάλιν ἐπὶ τούτου τὸν αὐτὸν ἐροῦμεν λόγον καὶ ἐπὶ τῆς σαρκὸς ἢ συλλαβῆς. δόξειε δ' ἂν εἶναι τὶ τοῦτο καὶ οὐ στοιχεῖον, καὶ αἴτιόν γε τοῦ εἶναι τοδὶ μὲν σάρκα τοδὶ

6 ὅτι E: διότι A^b ‖ ταδὶ ὑπάρχει ὃ ἦν E, ταδὶ et ὃ ἦν om. A^b, unde ταδὶ delevi ‖ 7 τοδὶ ἢ A^b Alex.: ὁδὶ ἢ E ‖ τοῦτο om. A^b, τουτὶ fort. Alex. ‖ ὡδὶ Alex.: τοδὶ A^{b}E ‖ 8 τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ εἶδος varia lectio verborum τοῦτο δ' ἡ οὐσία videtur, unde ea inclusimus ‖ 9 fort. ἡ αὐτὴ ζητ. ‖ 11 ἐστὶν οὕτως Alex. in interpr. ‖ 12 ἀλλὰ μὴ E: ἂν μὴ A^b, fort. τὸ πᾶν μὴ ‖ δὲ E: τε A^b ‖ 13 ἔσται A^b ‖ οὐδὲ τῶ $\overline{\beta\alpha}$ αὐτὸ τῶ $\overline{\beta}$ καὶ $\overline{\alpha}$ A^b, οὐδὲ ταυτὸ τὸ $\overline{\beta}$ καὶ $\overline{\alpha}$ E ‖ 14 τὸ A^b ‖ 16 ἄρα τι ἡ συλλαβή E: δὲ τῆς συλλαβῆς A^b ‖ 19 εἰ] ἔτι S et fort. Alex. ‖ 20. 21 λόγος ἔσται E ‖ 22 ἔτι ἄλλου E: εἴ τι ἄλλο A^b ‖ στοιχείων Alex. in interpr. ‖ 23 ἢ codd. et Alex., ipse eieci, quia ἐκεῖνο τοῦτο ad ἔσται ita trahendum, ut praedicati vim obtineat ‖ 25 δ' om. A^b, fort. δόξειεν ἄρ' ἂν vel δόξειε δὴ ἂν ‖ τι vulgo, accentu notavi, nisi ἕτερόν τι scribere mavis

δὲ συλλαβήν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. οὐσία δ' ἑκάστου μὲν τοῦτο· τοῦτο γὰρ αἴτιον πρῶτον τοῦ εἶναι· ἐπεὶ δ' ἔνια οὐκ οὐσίαι τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ὅσαι οὐσίαι κατὰ φύσιν καὶ φύσει συνεστήκασι, φανείη ἂν αὕτη ἡ φύσις οὐσία, ἥ ἐστιν οὐ στοιχεῖον ἀλλ' ἀρχή. στοιχεῖον δ' ἐστὶν εἰς ὃ διαιρεῖται ἐνυπάρχον ὡς ὕλην, οἷον τῆς συλλαβῆς τὸ ᾱ καὶ τὸ β̄.

H. 1042a

Ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων συλλογίσασθαι δεῖ, καὶ συναγαγόντα τὸ κεφάλαιον τέλος ἐπιθεῖναι. εἴρηται δὴ ὅτι τῶν οὐσιῶν ζητεῖται τὰ αἴτια καὶ αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ στοιχεῖα. οὐσίαι δὲ αἱ μὲν ὁμολογούμεναί εἰσιν ὑπὸ πάντων, περὶ δ' ἐνίων ἰδίᾳ τινὲς ἀπεφήναντο. ὁμολογούμεναι μὲν αἱ φυσικαί, οἷον πῦρ γῆ ὕδωρ ἀὴρ καὶ τἆλλα τὰ ἁπλᾶ σώματα, ἔπειτα τὰ φυτὰ καὶ τὰ μόρια αὐτῶν, καὶ τὰ ζῷα καὶ τὰ μόρια τῶν ζῴων, καὶ τέλος ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ μόρια τοῦ οὐρανοῦ· ἰδίᾳ δέ τινες οὐσίας λέγουσιν εἶναι τά τ' εἴδη καὶ τὰ μαθηματικά. ἄλλας δὲ δὴ συμβαίνει ἐκ τῶν λόγων οὐσίας εἶναι τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸ ὑποκείμενον. ἔτι ἄλλως τὸ γένος μᾶλλον τῶν εἰδῶν καὶ τὸ καθόλου τῶν καθ' ἕκαστα. τῷ δὲ καθόλου καὶ τῷ γένει καὶ αἱ ἰδέαι συνάπτουσιν· κατὰ τὸν αὐτὸν γὰρ λόγον οὐσίαι δοκοῦσιν εἶναι. ἐπεὶ δὲ τὸ τί ἦν εἶναι οὐσία, τούτου δὲ λόγος ὁ ὁρισμός, διὰ τοῦτο περὶ ὁρισμοῦ καὶ περὶ τοῦ καθ' αὑτὸ διώρισται. ἐπεὶ δὲ ὁ ὁρισμὸς λόγος, ὁ δὲ λόγος μέρη ἔχει, ἀναγκαῖον καὶ περὶ μέρους ἦν ἰδεῖν, ποῖα τῆς οὐσίας μέρη καὶ ποῖα

28 *τοῦ εἶναι πρῶτον* A^b ‖ 29 *ὅσαι* E: *αἱ* A^b, *οὐσίαι ὅσα* Alex. legisse videtur ‖ *κατὰ φύσιν καὶ* om. A^b, habet Alex., *καὶ φύσει* om. E ‖ 30 *ἄν τισι* E ‖ *αὕτη* E: *ὅτι αὕτη* A^b et fort. Alex. ‖ 33 *τὸ* om. A^b ‖ 1042a, 3 *συλλογίζεσθαι* E ‖ *συναγαγόντα* A^b: *συνάγοντας* E sed ς in ras., *συναγαγόντας* vulgo ‖ 4 *γρ. δὲ* E ‖ 5 *τὰ* om. A^b ‖ 10 *ὁ* om. A^b ‖ 11 *δέ* E: *τε* A^b ‖ *τινες* A^b sed correctum ex *τινας* ‖ 12 *ἄλλας*] *ἄλλως* exspectes ‖ 17 *ὁ λόγος ὁρισμὸς* Alex. in interpr. ‖ 20 *περὶ μερῶν* Alex. in interpr.

οὔ, καὶ εἰ ταῦτα καὶ τοῦ ὁρισμοῦ. ἔστι τοίνυν οὔτε τὸ καθόλου οὐσία οὔτε τὸ γένος· περὶ δὲ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν μαθηματικῶν ὕστερον σκεπτέον· παρὰ γὰρ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας ταύτας λέγουσί τινες εἶναι. νῦν δὲ περὶ τῶν ὁμολογουμένων οὐσιῶν ἐπέλθωμεν. αὗται δ' εἰσὶν αἱ αἰσθηταί· αἱ δ' αἰσθηταὶ οὐσίαι πᾶσαι ὕλην ἔχουσιν. ἔστι δ' οὐσία [τὸ ὑποκείμενον] ἄλλως μὲν ἡ ὕλη (ὕλην δὲ λέγω ἣ μὴ τόδε τι οὖσα ἐνεργείᾳ δυνάμει ἐστὶ τόδε τι), ἄλλως δ' ὁ λόγος καὶ ἡ μορφή, ὃ τόδε τι ὂν τῷ λόγῳ χωριστόν ἐστιν· τρίτον δὲ τὸ ἐκ τούτων, οὗ γένεσις μόνου καὶ φθορά ἐστι, καὶ χωριστὸν ἁπλῶς· τῶν γὰρ κατὰ τὸν λόγον οὐσιῶν αἱ μὲν αἱ δ' οὔ. ὅτι δ' ἐστὶν οὐσία καὶ ἡ ὕλη, δῆλον· ἐν πάσαις γὰρ ταῖς ἀντικειμέναις μεταβολαῖς ἐστί τι τὸ ὑποκείμενον ταῖς μεταβολαῖς, οἷον κατὰ τόπον τὸ νῦν μὲν ἐνταῦθα, πάλιν δ' ἄλλοθι, καὶ κατ' αὔξησιν ὃ νῦν μὲν τηλικόνδε, πάλιν δ' ἔλαττον ἢ μεῖζον, καὶ κατ' ἀλλοίωσιν ὃ νῦν μὲν ὑγιές,
1042b πάλιν δὲ κάμνον· ὁμοίως δὲ καὶ κατ' οὐσίαν ὃ νῦν μὲν ἐν γενέσει, πάλιν δ' ἐν φθορᾷ, καὶ νῦν μὲν ὑποκείμενον ὡς τόδε τι, πάλιν δ' ὑποκείμενον ὡς κατὰ στέρησιν. καὶ ἀκολουθοῦσι δὴ ταύτῃ αἱ ἄλλαι μεταβολαί. τῶν δ' ἄλλων ἢ μιᾷ ἢ δυοῖν αὕτη οὐκ ἀκολουθεῖ· οὐ γὰρ ἀνάγκη, εἴ τι ὕλην ἔχει τοπικήν, τοῦτο καὶ γεννητὴν καὶ φθαρτὴν ἔχειν.

21 *καὶ* ante *εἰ* om. A^b ‖ *ταῦτα, καὶ* vulgo, *ταυτὰ* legisse videtur Alex., *καὶ εἰ ταὐτὰ τοῦ ὁρισμοῦ καὶ τοῦ ὡρισμένου* Alexandrum legisse duxit Bonitz ‖ *ὁρισμοῦ*] *ὁρισμοῦ δὴ* sed *η* in ras. E, *ὡρισμένου γρ.* E ‖ *ἔτι* vulgo ‖ 22 *δὲ ἰδ.* omisso *τῶν* A^b ‖ 23 *ὕστερον*] in libris *M* et *N* ‖ 24 *νῦν* — 25 *αἰστηταί* om. E, habent A^b et Alex. ‖ 26 *οὖσαι* A^b ‖ *τὰ ὑποκείμενα γρ.* E, equidem *τὸ ὑποκείμενον* aut eiciendum aut post *ἄλλως μὲν* subiuncta particula *καὶ* transponendum censeo ‖ 28 *ἄλλως δὲ ὁ λόγος* ante *ὕλην δὲ λέγω* et iterum post *τόδε τι* A^b et fort. legit Alex., *ἄλλως δὲ ὁ λόγος* ante *ὕλην* collocari iubet *γρ.* E ‖ 28 *τι* om. Alex. ‖ 29 *ὃ* om. A^b ‖ 32 *ἡ* erasum in E ‖ 1042b, 2 *μὲν* add. E Alex., om A^b ‖ 6 *ἔχει ὕλην* E

2 τίς μὲν οὖν διαφορὰ τοῦ ἁπλῶς γίγνεσθαι καὶ μὴ ἁπλῶς, ἐν τοῖς φυσικοῖς εἴρηται. ἐπεὶ δ' ἡ μὲν ὡς ὑποκειμένη καὶ ὡς ὕλη οὐσία ὁμολογεῖται, αὕτη δ' ἐστὶν ἡ δυνάμει, λοιπὸν τὴν ὡς ἐνέργειαν οὐσίαν τῶν αἰσθητῶν εἰπεῖν τίς ἐστιν. Δημόκριτος μὲν οὖν τρεῖς διαφορὰς ἔοικεν οἰομένῳ εἶναι· τὸ μὲν γὰρ ὑποκείμενον σῶμα τὴν ὕλην ἓν καὶ ταὐτόν, διαφέρειν δὲ ἢ ῥυσμῷ, ὅ ἐστι σχῆμα, ἢ τροπῇ, ὅ ἐστι θέσις, ἢ διαθιγῇ, ὅ ἐστι τάξις. φαίνονται δὲ πολλαὶ διαφοραὶ οὖσαι, οἷον τὰ μὲν συνθέσει λέγεται τῆς ὕλης, ὥσπερ ὅσα κράσει καθάπερ μελίκρατον, τὰ δὲ δεσμῷ οἷον φάκελος, τὰ δὲ κόλλῃ οἷον βιβλίον, τὰ δὲ γόμφῳ οἷον κιβώτιον, τὰ δὲ πλείοσι τούτων· τὰ δὲ θέσει οἷον οὐδὸς καὶ ὑπέρθυρον (ταῦτα γὰρ τῷ κεῖσθαί πως διαφέρει), τὰ δὲ χρόνῳ οἷον δεῖπνον καὶ ἄριστον, τὰ δὲ τόπῳ οἷον τὰ πνεύματα, τὰ δὲ τοῖς τῶν αἰσθητῶν πάθεσιν οἷον σκληρότητι καὶ μαλακότητι καὶ πυκνότητι καὶ μανότητι καὶ ξηρότητι καὶ ὑγρότητι· καὶ τὰ μὲν ἐνίοις τούτων τὰ δὲ πᾶσι τούτοις, καὶ ὅλως τὰ μὲν ὑπεροχῇ τὰ δ' ἐλλείψει. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἔστι τοσαυταχῶς λέγεται· οὐδὸς γάρ ἐστιν ὅτι οὕτως κεῖται, καὶ τὸ εἶναι τὸ οὕτως αὐτὸ κεῖσθαι σημαίνει, καὶ τὸ κρυστάλλῳ εἶναι τὸ οὕτω πεπυκνῶσθαι. ἐνίων δὲ τὸ εἶναι καὶ πᾶσι τούτοις ὁρισθήσεται, τῷ τὰ μὲν μεμῖχθαι, τὰ δὲ κεκρᾶσθαι, τὰ δὲ δεδέσθαι, τὰ δὲ πεπυκνῶσθαι, τὰ δὲ ταῖς

8 καὶ τοῦ μὴ Alex. ‖ 9 ἐν τοῖς φυσικοῖς] phys. V 1 et de gen. et corr. I 7 ‖ ab ἐπεὶ vulgo alterum caput incipiunt ‖ 10 ὁμολογεῖται εἶναι οὐσία Alex. ‖ 11 ἐνέργειαν E: ἐνεργεία A^b, ἐνεργείᾳ Alex. ‖ 14 διαφέρει A^b ‖ 15 ἄλλαι πλείους Alex. in interpr. ‖ 16 ὥσπερ om. A^b et fort. Alex. ‖ 18 φάκελος in φακελλος corr. E ‖ 19 δὲ ἐν πλ. A^b ‖ 23 μανότητι E: ἀραιότητι A^b ‖ 27 τὸ εἶναι αὐτῷ τὸ οὕτως coni. Bonitz collato Alex. p. 518, 3 ‖ 28 κρυστάλλῳ ex Alex. Bonitz: κρύσταλλον A^bE ‖ ἐνίων δὲ] καὶ ἁπλῶς πᾶσι τούτοις ὁρισθήσεται τὸ εἶναι Alex. p. 518, 4 ‖ τὸ sed ο in ras. E ‖ εἶναι E: εἶδος A^b ‖ 29 τὰ δὲ κεκρᾶσθαι om. Alex.; aut haec aut τὰ μὲν μεμῖχθαι eicienda videntur

ἄλλαις διαφοραῖς κεχρῆσθαι, ὥσπερ χεὶρ ἢ πούς. ληπτέον οὖν τὰ γένη τῶν διαφορῶν (αὗται γὰρ ἀρχαὶ ἔσονται τοῦ εἶναι), οἷον τὰ τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον ἢ πυκνῷ καὶ μανῷ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις· πάντα γὰρ ταῦτα ὑπεροχῇ καὶ ἐλλείψει ἐστίν. εἰ δέ τι σχήματι ἢ λειότητι καὶ τραχύτητι, πάντα εὐθεῖ καὶ καμπύλῳ. τοῖς δὲ τὸ 1043a *εἶναι τὸ μεμῖχθαι ἔσται, ἀντικειμένως δὲ τὸ μὴ εἶναι. φανερὸν δὴ ἐκ τούτων ὅτι εἴπερ ἡ οὐσία αἰτία τοῦ εἶναι ἕκαστον, ὅτι ἐν τούτοις ζητητέον τί τὸ αἴτιον τοῦ εἶναι τούτων ἕκαστον. οὐσία μὲν οὖν οὐδὲν τούτων οὐδὲ συνδυαζόμενον, ὅμως δὲ τὸ ἀνάλογον ἐν ἑκάστῳ· καὶ ὡς ἐν ταῖς οὐσίαις τὸ τῆς ὕλης κατηγορούμενον αὐτὴ ἡ ἐνέργεια, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὁρισμοῖς μάλιστα. οἷον εἰ οὐδὸν δέοι ὁρίσασθαι, ξύλον ἢ λίθον ὡδὶ κείμενον ἐροῦμεν, καὶ οἰκίαν πλίνθους καὶ ξύλα ὡδὶ κείμενα (ἢ ἔτι καὶ τὸ οὗ ἕνεκα ἐπ' ἐνίων ἐστίν), εἰ δὲ κρύσταλλον, ὕδωρ πεπηγὸς ἢ πεπυκνωμένον ὡδί· συμφωνία δὲ ὀξέος καὶ βαρέος μῖξις τοιαδί· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. φανερὸν δὴ ἐκ τούτων ὅτι ἡ ἐνέργεια ἄλλη ἄλλης ὕλης καὶ ὁ λόγος· τῶν μὲν γὰρ ἡ σύνθεσις, τῶν δ' ἡ μῖξις, τῶν δ' ἄλλο τι τῶν εἰρημένων. διὸ τῶν ὁριζομένων οἱ μὲν λέγοντες τί ἐστιν οἰκία, ὅτι λίθοι πλίνθοι ξύλα, τὴν δυνάμει οἰκίαν λέγουσιν, ὕλη γὰρ ταῦτα· οἱ δὲ ἀγγεῖον σκεπαστικὸν σωμάτων καὶ χρημάτων, ἤ τι ἄλλο τοιοῦτο [προσθέντες], τὴν ἐνεργείᾳ λέγουσιν· οἱ δ' ἄμφω ταῦτα συντιθέντες τὴν τρίτην καὶ τὴν ἐκ τούτων οὐσίαν. ἔοικε γὰρ ὁ μὲν διὰ*

31 *χεὶρ* A^b: *ἡ χεὶρ* E, *ἢ χεὶρ* vulgo ‖ *ληπτέα* A^b, *ληπτέον* E quo vitatur hiatus ‖ 34 *γὰρ* abesse malo ‖ 35 *ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις* E vulgo ‖ 1043 a, 4 *οὐσία* — 7 *μάλιστα* in parenthesi adnotata esse puto, ut referrentur ad res arte factas *μελίκρατον βιβλίον κιβώτιον* ab naturalibus substantiis distinguendas ‖ 15 *τὴν δυνάμει* Alex.: *τῇ δυνάμει* A^b E ‖ 17 *χρημάτων καὶ σωμάτων* E ‖ *τι ἄλλο* A^b E et fort. Alex.: *τι καὶ ἄλλο* vulgo ‖ *προστιθέντες* T ‖ 18 *τὴν ἐνεργείᾳ* Bekker: *τὴν ἐνέργειαν* codd. Alex. Bonitz ‖ *τιθέντες* S

τῶν διαφορῶν λόγος τοῦ εἴδους καὶ τῆς ἐνεργείας εἶναι, ὁ δ' ἐκ τῶν ἐνυπαρχόντων τῆς ὕλης μᾶλλον. ὁμοίως δὲ καὶ οἵους Ἀρχύτας ἀπεδέχετο ὅρους· τοῦ συνάμφω γάρ εἰσιν. οἷον τί ἐστι νηνεμία; ἠρεμία ἐν πλήθει ἀέρος· ὕλη μὲν γὰρ ὁ ἀήρ, ἐνέργεια δὲ καὶ οὐσία ἡ ἠρεμία. τί ἐστι γαλήνη; ὁμαλότης θαλάττης· τὸ μὲν ὑποκείμενον ὡς ὕλη ἡ θάλαττα, ἡ δ' ἐνέργεια καὶ ἡ μορφὴ ἡ ὁμαλότης. φανερὸν δὴ ἐκ τῶν εἰρημένων τίς ἡ αἰσθητὴ οὐσία ἐστὶ καὶ πῶς· ἡ μὲν γὰρ ὡς ὕλη, ἡ δ' ὡς μορφὴ καὶ ἐνέργεια· ἡ δὲ τρίτη ἡ ἐκ τούτων.

3 δεῖ δὲ μὴ ἀγνοεῖν ὅτι ἐνίοτε λανθάνει πότερον σημαίνει τὸ ὄνομα τὴν σύνθετον οὐσίαν ἢ τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν μορφήν, οἷον ἡ οἰκία πότερον σημεῖον τοῦ κοινοῦ ὅτι σκέπασμα ἐκ πλίνθων καὶ λίθων ὡδὶ κειμένων, ἢ τῆς ἐνεργείας καὶ τοῦ εἴδους ὅτι σκέπασμα, καὶ γραμμὴ πότερον δυὰς ἐν μήκει ἢ ὅτι δυάς, καὶ ζῷον πότερον ψυχὴ ἐν σώματι ἢ ψυχή. αὕτη γὰρ οὐσία καὶ ἐνέργεια σώματός τινος· εἴη δ' ἂν καὶ ἐπ' ἀμφοτέροις τὸ ζῷον, οὐχ ὡς ἑνὶ λόγῳ λεγόμενον ἀλλ' ὡς πρὸς ἕν. ἀλλὰ ταῦτα πρὸς μέν τι ἄλλο διαφέρει, πρὸς δὲ τὴν ζήτησιν τῆς οὐσίας τῆς αἰσθητῆς οὐδέν· τὸ γὰρ τί ἦν εἶναι τῷ εἴδει καὶ τῇ ἐνεργείᾳ ὑπάρχει. ψυχὴ μὲν γὰρ καὶ ψυχῇ εἶναι ταὐτόν, ἀνθρώπῳ δὲ καὶ ἄνθρωπος οὐ ταὐτόν, εἰ μὴ καὶ ἡ ψυχὴ ἄνθρωπος λεχθήσεται· οὕτω δὲ τινὶ μὲν τινὶ δ' οὔ.

οὐ φαίνεται δὴ ζητοῦσιν ἡ συλλαβὴ ἐκ τῶν στοιχείων οὖσα καὶ συνθέσεως, οὐδ' ἡ οἰκία πλίνθοι τε καὶ σύνθεσις. καὶ τοῦτο ὀρθῶς· οὐ γάρ ἐστιν ἡ σύνθεσις οὐδ' ἡ μῖξις ἐκ

21 ὁμοίως] fort. *ἀμφοῖν* collato Alex. p. 520, 11 ‖ 22 οὓς E sed *οἵους γρ.* E ‖ 23 post *μὲν* add. *γὰρ* A[b] Alex., om. E ‖ 25 *θαλάσσης* A[b] ‖ 26 *ἡ* utrumque om. A[b] ‖ 28 *καὶ* Bonitz secutus Alexandrum p. 520, 18: *ὅτι* A[b] E ‖ *ἐνεργείαι* E ‖ *ἡ* ante *ἐκ* fort. om. Alex. ‖ 36 *τὸ* om. E ‖ 37 fort. *ἀλλὰ τοῦτο*, scil. *πότερον σημαίνει τὸ ὄνομα* ‖ 1043b, 2 *ψυχῇ* — *ψυχὴ* omisso *εἶναι* A[b] ‖ 4 *δὲ* E: *δ' ἐπὶ* A[b] ‖ 6 *τῆς συνθέσεως* A[b] ‖ 7 *οὐδ'*] *καὶ* E

τούτων ὧν ἐστὶ σύνθεσις ἢ μῖξις. ὁμοίως δὲ οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδέν, οἷον εἰ ὁ οὐδὸς θέσει, οὐκ ἐκ τοῦ οὐδοῦ ἡ θέσις, ἀλλὰ μᾶλλον οὗτος ἐξ ἐκείνης. οὐδὲ δὴ ὁ ἄνθρωπός ἐστι τὸ ζῷον καὶ δίπουν, ἀλλά τι δεῖ εἶναι ὃ παρὰ ταῦτά ἐστιν, εἰ ταῦθ' ὕλη, οὔτε δὲ στοιχεῖον οὔτ' ἐκ στοιχείου [ἀλλ' ἡ οὐσία], ὃ ἐξαιροῦντες τὴν ὕλην λέγουσιν. εἰ οὖν τοῦτ' αἴτιον τοῦ εἶναι καὶ οὐσίας, τοῦτο αὐτὴν ἂν τὴν οὐσίαν λέγοιεν. ἀνάγκη δὴ ταύτην ἢ ἀΐδιον εἶναι ἢ φθαρτὴν ἄνευ τοῦ φθείρεσθαι καὶ γεγονέναι ἄνευ τοῦ γίγνεσθαι. δέδεικται δὲ καὶ δεδήλωται ἐν ἄλλοις ὅτι τὸ εἶδος οὐδεὶς ποιεῖ οὐδὲ γεννᾷ, ἀλλὰ ποιεῖται τόδε, γίγνεται δὲ τὸ ἐκ τούτων. εἰ δ' εἰσὶ τῶν φθαρτῶν αἱ οὐσίαι χωρισταί, οὐδέν πω δῆλον· πλὴν ὅτι γ' ἐνίων οὐκ ἐνδέχεται δῆλον, ὅσα μὴ οἷόν τε παρὰ τὰ τινὰ εἶναι, οἷον οἰκίαν ἢ σκεῦος. ἴσως μὲν οὖν οὐδ' οὐσίαι εἰσὶν οὔτ' αὐτὰ ταῦτα οὔτε τι τῶν ἄλλων ὅσα μὴ φύσει συνέστηκεν· τὴν γὰρ φύσιν μόνην ἄν τις θείη τὴν ἐν τοῖς φθαρτοῖς οὐσίαν. ὥστε ἡ ἀπορία, ἣν οἱ Ἀντισθένειοι καὶ οἱ οὕτως ἀπαίδευτοι ἠπόρουν, ἔχει τινὰ καιρόν, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ τί ἐστιν ὁρίσασθαι· τὸν γὰρ ὅρον λόγον εἶναι μακρόν· ἀλλὰ ποῖον μέν τί ἐστιν ἐνδέχεσθαι καὶ διδάξαι, ὥσπερ ἄργυρον, τί μέν ἐστιν, οὔ, ὅτι δὲ οἷον καττίτερος. ὥστ' οὐσίας ἔστι μὲν ἧς ἐνδέχεται εἶναι ὅρον καὶ λόγον, οἷον τῆς συνθέτου, ἐάν τε αἰσθητὴ

8 ἡ σύνθεσις A^b Bekk., ἡ om. E Bonitz ‖ 9 οἷον οὐδὸς θέσει E sed in marg. γρ. οἷον εἰ ὁ οὐδὸς θέσει ‖ 11 ταῦτά E: τὰ ἄλλα A^b ‖ 12 οὔτε δὲ E sed ante οὔτε erasum ο: ὃ οὔτε A^b et γρ. E ‖ ἀλλ' ἡ οὐσία interpolata duco ‖ 14 οὐσίας coni. Bonitz Alex. p. 522, 21 secutus, οὐσία A^b E, οὐσία τοῦτο, αὐτὴν ἂν vulgo ante Bonitzium ‖ λέγοιεν E sed erasum antea οὐ, οὐ λέγοιεν γρ. E ‖ 17 ἐν ἄλλοις] Z 8 vel de gen. et corr. I 4 ‖ γεννᾶται E ‖ ποιεῖται] ποιεῖ εἰς coni. Bonitz collato 1033b, 10 ‖ 19 ἐπ' ἐνίων Alex. in interpr. ‖ 21 οὔτ' αὐτὰ Alex. legisse videtur: οὐδὲ αὐτὰ A^b et γρ. E, οὐδέ τι αὐτὰ E ‖ 23 μόνον γρ. E ‖ τὴν Bessario: τῶν A^b E Bekk. ‖ 26 μέν τι in μέντοι corr. E ‖ 27 ἐνδέχεσθαι A^b: ἐνδέχεται E vulgo; at Aristotelis sententia verbis ὥστ' (28) — μορφήν (32) explicatur ‖ καὶ fort. om. Alex. ‖ 28 οὐσία E m. pr. ‖ 29. 30 αἰσθητῆς — νοητῆς Alex.

ἐάν τε νοητὴ ᾖ· ἐξ ὧν δ' αὕτη πρώτων, οὐκ ἔστιν, εἴπερ τι κατά τινος σημαίνει ὁ λόγος ὁ ὁριστικός, καὶ δεῖ τὸ μὲν ὥσπερ ὕλην εἶναι, τὸ δὲ ὡς μορφήν. φανερὸν δὲ καὶ διότι, εἴπερ εἰσί πως ἀριθμοὶ αἱ οὐσίαι, οὕτως εἰσὶ καὶ οὐχ ὥς τινες λέγουσι μονάδων. ὅ τε γὰρ ὁρισμὸς ἀριθμός τις· διαιρετός τε γὰρ καὶ εἰς ἀδιαίρετα· οὐ γὰρ ἄπειροι οἱ λόγοι· καὶ ὁ ἀριθμὸς δὲ τοιοῦτος. καὶ ὥσπερ οὐδ' ἀπ' ἀριθμοῦ ἀφαιρεθέντος τινὸς ἢ προστεθέντος, ἐξ ὧν ὁ ἀριθμός ἐστιν, οὐκέτι ὁ αὐτὸς ἀριθμός ἐστιν ἀλλ' ἕτερος, κἂν τοὐλάχιστον ἀφαιρεθῇ ἢ προστεθῇ, οὕτως οὐδ' ὁ ὁρισμὸς οὐδὲ τὸ 1044a τί ἦν εἶναι οὐκέτι ἔσται ἀφαιρεθέντος τινὸς ἢ προστεθέντος. καὶ τῷ ἀριθμῷ δεῖ εἶναί τι ᾧ εἷς, ὃ νῦν οὐκ ἔχουσι λέγειν τίνι εἷς, εἴπερ ἐστὶν εἷς. ἢ γὰρ οὔκ ἐστιν ἀλλ' οἷον σωρός, ἢ εἴπερ ἐστί, λεκτέον τί τὸ ποιοῦν ἓν ἐκ πολλῶν. καὶ ὁ ὁρισμὸς εἷς ἐστίν· ὁμοίως δὲ οὐδὲ τοῦτον ἔχουσι λέγειν. καὶ τοῦτ' εἰκότως συμβαίνει· τοῦ αὐτοῦ γὰρ λόγου, καὶ ἡ οὐσία ἓν οὕτως, ἀλλ' οὐχ ὡς λέγουσί τινες οἷον μονάς τις οὖσα ἢ στιγμή, ἀλλ' ἐντελέχεια καὶ φύσις τις ἑκάστη. καὶ ὥσπερ οὐδὲ ὁ ἀριθμὸς ἔχει τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, οὐδ' ἡ κατὰ τὸ εἶδος οὐσία, ἀλλ' εἴπερ, ἡ μετὰ τῆς ὕλης. περὶ μὲν οὖν γενέσεως καὶ φθορᾶς τῶν λεγομένων οὐσιῶν, πῶς τ' ἐνδέχεται καὶ πῶς ἀδύνατον, καὶ περὶ τῆς εἰς τὸν ἀριθμὸν ἀναγωγῆς, ἔστω μέχρι τούτων διωρισμένον.

4 περὶ δὲ τῆς ὑλικῆς οὐσίας δεῖ μὴ λανθάνειν ὅτι εἰ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πάντα πρώτου ἢ τῶν αὐτῶν ὡς πρώτων καὶ ἡ αὐτὴ ὕλη ὡς ἀρχὴ τοῖς γιγνομένοις, ὅμως ἔστι τις οἰκεία

30 ᾗ om. Ab ‖ 32 ὡς om. Ab ‖ 36 *τοιοῦτον* E ‖ 38 *ἐστιν* ante *ἀλλ'* om. Ab ‖ 1044a, 3 *τῷ ἀριθμῷ*] *καὶ τὸν ἀριθμὸν* AbE, *τὸ τὸν ἀριθμὸν ἑνοῦν* Alex. p. 524, 25; aut hoc aut *τῷ ἀριθμῷ* scribendum censet Bonitz ‖ *τι ᾧ*] *αἰτίωι* Ab ‖ ὃ — 4 *εἷς* om. E, habet Alex. ‖ 4 *εἷς. εἷς γὰρ οὐκ* omissis *εἴπερ ἐστὶν* et ἢ Ab ‖ 6 fortasse post *λέγειν* exciderit *τίνι εἷς* ‖ 12 *τ'* add. Ab, om. E ‖ 13 ante *εἷς* quatuor fere litterae erasae in E ‖ *τὸν ἀριθμὸν* E sed utrumque *o* in ras. ‖ 17 ἡ om. Ab

ἑκάστου, οἷον φλέγματος [ἐστι πρώτη ὕλη] τὰ γλυκέα ἢ λιπαρά, χολῆς δὲ τὰ πικρὰ ἢ ἄλλ' ἄττα· ἴσως δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ αὐτοῦ. γίγνονται δὲ πλείους ὗλαι τοῦ αὐτοῦ, ὅταν θατέρου ἡ ἑτέρα ᾖ, οἷον φλέγμα ἐκ λιπαροῦ καὶ γλυκέος, εἰ τὸ λιπαρὸν ἐκ τοῦ γλυκέος· ἐκ δὲ χολῆς τῷ ἀναλύεσθαι εἰς τὴν πρώτην ὕλην τὴν χολήν. διχῶς γὰρ τόδ' ἐκ τοῦδε, ἢ ὅτι πρὸ ὁδοῦ ἔσται ἢ ὅτι ἀναλυθέντος εἰς τὴν ἀρχήν. ἐνδέχεται δὲ μιᾶς τῆς ὕλης οὔσης ἕτερα γίγνεσθαι διὰ τὴν κινοῦσαν αἰτίαν, οἷον ἐκ ξύλου καὶ κιβωτὸς καὶ κλίνη. ἐνίων δ' ἑτέρα ἡ ὕλη ἐξ ἀνάγκης ἑτέρων ὄντων, οἷον πρίων οὐκ ἂν γένοιτο ἐκ ξύλου, οὐδ' ἐπὶ τῇ κινούσῃ αἰτίᾳ τοῦτο· οὐ γὰρ ποιήσει πρίονα ἐξ ἐρίου ἢ ξύλου. εἰ δ' ἄρα τὸ αὐτὸ ἐνδέχεται ἐξ ἄλλης ὕλης ποιῆσαι, δῆλον ὅτι ἡ τέχνη καὶ ἡ ἀρχὴ ἡ ὡς κινοῦσα ἡ αὐτή· εἰ γὰρ καὶ ἡ ὕλη ἑτέρα καὶ τὸ κινοῦν, καὶ τὸ γεγονός.

ὅταν δή τις ζητῇ τί τὸ αἴτιον, ἐπεὶ πλεοναχῶς τὰ αἴτια λέγεται, πάσας δεῖ λέγειν τὰς ἐνδεχομένας αἰτίας. οἷον ἀνθρώπου τίς αἰτία ὡς ὕλη; ἆρα τὰ καταμήνια. τί δ' ὡς κινοῦν; ἆρα τὸ σπέρμα. τί δ' ὡς εἶδος; τὸ τί ἦν εἶναι. τί δ' ὡς οὗ ἕνεκα; τὸ τέλος. ἴσως δὲ ταῦτα ἄμφω τὸ αὐτό. δεῖ δὲ τὰ ἐγγύτατα αἴτια λέγειν. τίς ἡ ὕλη; μὴ πῦρ ἢ γῆν, ἀλλὰ τὴν ἴδιον. περὶ μὲν οὖν τὰς φυσικὰς οὐσίας καὶ γεννητὰς ἀνάγκη οὕτω μετιέναι, εἴ τις μέτεισιν ὀρθῶς, εἴπερ ἄρα αἴτιά τε ταῦτα καὶ τοσαῦτα καὶ δεῖ τὰ αἴτια γνωρίζειν. ἐπὶ δὲ τῶν φυσικῶν μὲν ἀϊδίων δὲ οὐσιῶν ἄλλος λόγος. ἴσως γὰρ ἔνια οὐκ ἔχει ὕλην, ἢ οὐ τοιαύτην ἀλλὰ μόνον

18 ἐστι πρώτη ὕλη om. A^b, habet E Alex., ipse inclusi cum diversa significatio τοῦ πρώτου offensioni sit ‖ 26 καὶ post ξύλου om. A^b ‖ 29 ἢ ἐκ ξύλου A^b ‖ εἰ E: τι A^b ‖ 30 ὕλης om. A^b ‖ 31 ἡ ante ὡς add. E ‖ 33 τί om. A^b ‖ 36 ὡς τὸ οὗ ἕνεκα Alex. ‖ 1044b, 2 ἡ E: ὡς A^b ‖ 3 οὐσίας] αἰτίας Alex. et γρ. A^b ‖ 4 ἄρα om. A^b et fort. Alex.; ante εἴπερ punctum habuit Alex. ‖ 5 καὶ — γνωρίζειν dubito an sint orta ex nota marginali ‖ 6 περὶ Alex. in interpr.

κατὰ τόπον κινητήν. οὐδ' ὅσα δὴ φύσει μὲν μὴ οὐσίαι δέ, οὐκ ἔστι τούτοις ὕλη, ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενον ἡ οὐσία. οἷον τί αἴτιον ἐκλείψεως, τίς ὕλη; οὐ γάρ ἔστιν, ἀλλ' ἡ σελήνη τὸ πάσχον. τί δ' αἴτιον ὡς κινῆσαν καὶ φθεῖραν τὸ φῶς; ἡ γῆ. τὸ δ' οὗ ἕνεκα ἴσως οὐκ ἔστιν. τὸ δ' ὡς εἶδος ὁ λόγος, ἀλλ' ἄδηλος, ἐὰν μὴ μετὰ τῆς αἰτίας ᾖ ὁ λόγος· οἷον τί ἔκλειψις; στέρησις φωτός. ἐὰν δὲ προστεθῇ τὸ ὑπὸ γῆς ἐν μέσῳ γιγνομένης, ὁ σὺν τῷ αἰτίῳ λόγος οὗτος. ὕπνου δ' ἄδηλον τί τὸ πρῶτον πάσχον. ἄλλο τι τὸ ζῷον; ναί, ἀλλὰ τοῦτο κατὰ τί, καὶ τί πρῶτον; καρδία ἢ ἄλλο τι. εἶτα ὑπὸ τίνος; εἶτα τί τὸ πάθος τὸ ἐκείνου καὶ μὴ τοῦ ὅλου; ὅτι ἀκινησία τοιαδί; ναί, ἀλλ' αὕτη τῷ τί πάσχειν τὸ πρῶτον;

5 ἐπεὶ δ' ἔνια ἄνευ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἔστι καὶ οὐκ ἔστιν, οἷον αἱ στιγμαί, εἴπερ εἰσί, καὶ ὅλως τὰ εἴδη καὶ αἱ μορφαί (οὐ γὰρ τὸ λευκὸν γίγνεται ἀλλὰ τὸ ξύλον λευκόν, εἰ ἔκ τινος καὶ τὶ πᾶν τὸ γιγνόμενον γίγνεται), οὐ πάντα ἂν τἀναντία γίγνοιτο ἐξ ἀλλήλων, ἀλλ' ἑτέρως λευκὸς ἄνθρωπος ἐκ μέλανος ἀνθρώπου καὶ λευκὸν ἐκ μέλανος. οὐδὲ παντὸς ὕλη ἐστὶν ἀλλ' ὅσων γένεσίς ἐστι καὶ μεταβολὴ εἰς ἄλληλα. ὅσα δ' ἄνευ τοῦ μεταβάλλειν ἔστιν ἢ μή, οὐκ ἔστι τούτων ὕλη. ἔχει δ' ἀπορίαν πῶς πρὸς τἀναντία ἡ ὕλη ἡ ἑκάστου ἔχει. οἷον εἰ τὸ σῶμα δυνάμει ὑγιεινόν, ἐναντίον δὲ νόσος ὑγιείᾳ, ἆρα ἄμφω δυνάμει; καὶ τὸ ὕδωρ δυνάμει οἶνος καὶ ὄξος; ἢ τοῦ μὲν καθ' ἕξιν καὶ

8 *οὐσίαι* scripsi quod interpretatur Bessario: *οὐσίᾳ* vulgo ‖ 9 *ἡ ὕλη* A^b ‖ 10 *ἢ* E ‖ 11 *δ'* om. E ‖ 14 *τὸ* om. E ‖ 16 *ἄλλο τι* coni. Bonitz: *ἀλλ' ὅτι* codd. edd. ‖ 18 *εἶτα ὑπὸ τίνος* spuria ‖ 19 *τοιάδ' εἶναι ἀλλ'* A^b ‖ *ἀλλ'*] *καὶ* Alex. ‖ 21 *ἐπειδὴ δ'* Alex. ‖ *εἰσὶ καὶ οὐκ εἰσίν* Alex. ‖ 22 *καὶ αἱ μορφαί* om. E ‖ 23 *λευκὸν ξύλον* Alex. ‖ 24 parenthesin ante *εἰ* claudit Bonitz ‖ *εἰ*] *ἢ* E m. pr., *εἰ γρ.* E ‖ 25 *γίγνοιντο* A^b Alex. ‖ fort. *ἀλλ' εἰ, ἑτέρως* ‖ 30 *ὑγιαῖνον* E ‖ 32 *ἕξιν ἡ* (corrigas *ἢ*) *κατὰ* A^b

κατὰ τὸ εἶδος ὕλη, τοῦ δὲ κατὰ στέρησιν καὶ φθορὰν τὴν παρὰ φύσιν; ἀπορία δέ τις ἔστι καὶ διὰ τί ὁ οἶνος οὐχ ὕλη τοῦ ὄξους οὐδὲ δυνάμει ὄξος· καίτοι γίγνεται ἐξ αὐτοῦ ὄξος· καὶ ὁ ζῶν δυνάμει νεκρός. ἢ οὔ, ἀλλὰ κατὰ συμ-
1045 a βεβηκὸς αἱ φθοραί, ἡ δὲ τοῦ ζῴου ὕλη αὑτὴ κατὰ φθορὰν νεκροῦ δύναμις καὶ ὕλη, καὶ τὸ ὕδωρ ὄξους. γίγνεται γὰρ ἐκ τούτων ὥσπερ ἐξ ἡμέρας νύξ. καὶ ὅσα δὴ οὕτω μεταβάλλει εἰς ἄλληλα, εἰς τὴν ὕλην δεῖ ἐπανελθεῖν, οἷον εἰ ἐκ νεκροῦ ζῷον, εἰς τὴν ὕλην πρῶτον, εἶθ' οὕτω ζῷον· καὶ τὸ ὄξος εἰς ὕδωρ, εἶθ' οὕτως οἶνος.

περὶ δὲ τῆς ἀπορίας τῆς εἰρημένης περί τε τοὺς ὁρισμοὺς 6
καὶ περὶ τοὺς ἀριθμούς, τί αἴτιον τοῦ ἓν εἶναι; πάντων γὰρ ὅσα πλείω μέρη ἔχει καὶ μή ἐστιν οἷον σωρὸς τὸ πᾶν ἀλλ' ἔστι τι τὸ ὅλον παρὰ τὰ μόρια, ἔστι τι αἴτιον, ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς σώμασι τοῖς μὲν ἁφὴ αἰτία τοῦ ἓν εἶναι, τοῖς δὲ γλισχότης ἤ τι πάθος ἕτερον τοιοῦτον. ὁ δ' ὁρισμὸς λόγος ἐστὶν εἷς οὐ συνδέσμῳ καθάπερ ἡ Ἰλιάς, ἀλλὰ τῷ ἑνὸς εἶναι. τί οὖν ἐστὶν ὃ ποιεῖ ἓν τὸν ἄνθρωπον, καὶ διὰ τί ἓν ἀλλ' οὐ πολλά, οἷον τό τε ζῷον καὶ τὸ δίπουν, ἄλλως τε δὴ καὶ εἰ ἔστιν, ὥσπερ φασί τινες, αὐτό τι ζῷον καὶ αὐτὸ δίπουν. διὰ τί γὰρ οὐκ ἐκεῖνα αὐτὰ ὁ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ἔσονται κατὰ μέθεξιν οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἀνθρώπου οὐδ' ἑνὸς ἀλλὰ δυοῖν, ζῴου καὶ δίποδος; καὶ ὅλως δὴ οὐκ ἂν εἴη ὁ ἄνθρωπος ἓν ἀλλὰ πλείω, ζῷον καὶ δίπουν. φανερὸν δὴ ὅτι οὕτω μὲν μετιοῦσιν ὡς εἰώθασιν ὁρίζεσθαι καὶ λέγειν, οὐκ ἐνδέχεται ἀποδοῦναι καὶ λῦσαι τὴν ἀπορίαν. εἰ

33 καὶ κατὰ φθορὰν E ‖ 34 δέ τις E: δ' ἔτι A^b ‖ 35 post καίτοι add. γε E ‖ 1045a, 1 αὑτὴ scripsi: αὐτὴ vulgo ‖ 4 εἰ ἐκ vulgo ut Alex. legisse videtur, εἰ om. E fort. recte, εἰ ἐκ om. A^b ‖ 5 οὕτως E ‖ 8 τί τὸ Alex. ‖ πάντων Alex.: πάντα A^b E ‖ 9 πᾶν E: ἅπαν A^b ‖ 10 τὸ om. γρ. E ‖ 16 δὴ om. A^b et fort. Alex. ‖ 17 αὐτοάνθρωπός A^b, αὐτὰ αὐτοάνθρωπος Alex. in interpr. ‖ 18 οἱ E: οἷον A^b ‖ οὐδ' ἑνὸς E Bonitz, οὐδενὸς Bekk. ‖ 19 fort. κἂν οὕτως, ὅλως, nisi καὶ ὅλως — δίπουν nota fuit marginalis

δ' ἐστίν, ὥσπερ λέγομεν, τὸ μὲν ὕλη τὸ δὲ μορφή, καὶ τὸ μὲν δυνάμει τὸ δ' ἐνεργείᾳ, οὐκέτι ἀπορία δόξειεν ἂν εἶναι τὸ ζητούμενον. ἔστι γὰρ αὕτη ἡ ἀπορία ἡ αὐτὴ κἂν εἰ ὅρος εἴη ἱματίου [ὁ] στρογγύλος χαλκός· εἴη γὰρ ἂν σημεῖον τοὔνομα τοῦτο τοῦ λόγου, ὥστε τὸ ζητούμενόν ἐστι τί αἴτιον τοῦ ἓν εἶναι τὸ στρογγύλον καὶ τὸν χαλκόν. οὐκέτι δὴ ἀπορία φαίνεται, ὅτι τὸ μὲν ὕλη τὸ δὲ μορφή. τί οὖν τούτου τὸ αἴτιον τοῦ τὸ δυνάμει ὂν ἐνεργείᾳ εἶναι, παρὰ τὸ ποιῆσαν, ἐν ὅσοις ἐστὶ γένεσις; οὐδὲν γάρ ἐστιν αἴτιον ἕτερον τοῦ τὴν δυνάμει σφαῖραν ἐνεργείᾳ εἶναι σφαῖραν, ἀλλὰ τοῦτ' ἦν τὸ τί ἦν εἶναι ἑκατέρῳ. ἔστι δὲ τῆς ὕλης ἡ μὲν νοητὴ ἡ δ' αἰσθητή, καὶ αἰεὶ τοῦ λόγου τὸ μὲν ὕλη τὸ δ' ἐνέργειά ἐστιν, οἷον ὁ κύκλος σχῆμα ἐπίπεδον. ὅσα δὲ μὴ ἔχει ὕλην, μήτε νοητὴν μήτε αἰσθητήν, εὐθὺς ὅπερ ἕν τι [εἶναί] ἐστιν ἕκαστον, ὥσπερ καὶ ὅπερ ὄν τι, τὸ 1045b *τόδε, τὸ ποιόν, τὸ ποσόν. διὸ καὶ οὐκ ἔνεστιν ἐν τοῖς ὁρισμοῖς οὔτε τὸ ὂν οὔτε τὸ ἕν, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι εὐθὺς ἕν τί ἐστιν ὥσπερ καὶ ὄν τι. διὸ καὶ οὐκ ἔστιν ἑτερόν τι αἴτιον τοῦ ἓν εἶναι οὐδενὶ τούτων, οὐδὲ τοῦ ὄν τι εἶναι· εὐθὺς γὰρ ἕκαστόν ἐστιν ὄν τι καὶ ἕν τι, οὐχ ὡς ἐν γένει τῷ ὄντι καὶ τῷ ἑνί, οὐδ' ὡς χωριστῶν ὄντων παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα. διὰ ταύτην δὲ τὴν ἀπορίαν οἱ μὲν μέθεξιν λέγουσι, καὶ αἴτιον τί τῆς μεθέξεως καὶ τί τὸ μετέχειν ἀποροῦσιν· οἱ δὲ συνουσίαν ψυχῆς, ὥσπερ Λυκόφρων φησὶν εἶναι τὴν ἐπιστήμην τοῦ ἐπίστασθαι καὶ ψυχῆς· οἱ δὲ σύνθεσιν ἢ σύνδεσμον ψυχῆς*

26 ὁ ὅρος E, ὁ om. A^b Alex. ‖ alterum ὁ om. E ‖ 28 *τὸ χαλκὸς γρ.* E ‖ 29 *δὴ* E: *δ' ἡ* A^b vulgo ‖ 30 *τούτου τὸ αἴτιον* A^b, *τὸ* om. E vulgo ‖ *τοῦτο* in *τοῦ* corr. E ‖ 35 *ἐνεργείαι* E ‖ *οἷον — ἐπίπεδον* fort. om. Alex. recte ‖ *ὁ* om. A^b ‖ 1045b, 1 *ἕκαστόν ἐστιν ὅπερ ἕν τι* Alex., *εἶναι* inclusit Bonitz ‖ 2 *τόδε* in *τὸ τόδε* suppl. E, *τὸ τοῦτο γρ.* E ‖ *καὶ* om. Alex. ‖ *ἔστιν* Alex. ‖ 4 *διὸ* — 7 *ἕκαστα* post *ποσόν* 2 collocanda censet Schwegler, mihi duae recensiones confusae videntur ‖ *καὶ* post *διὸ* add. E ‖ 5 *οὐδὲ ἑνὶ* A^b ‖ 10 *ψυχῆς* inclusit Bonitz, habent codd. et Alex.

σώματι τὸ ζῆν. καίτοι ὁ αὐτὸς λόγος ἐπὶ πάντων· καὶ γὰρ τὸ ὑγιαίνειν ἔσται ἢ συνουσία ἢ σύνδεσμος ἢ σύνθεσις ψυχῆς καὶ ὑγιείας, καὶ τὸ τὸν χαλκὸν εἶναι τρίγωνον σύνθεσις χαλκοῦ καὶ τριγώνου, καὶ τὸ λευκὸν εἶναι σύνθεσις ἐπιφανείας καὶ λευκότητος. αἴτιον δ' ὅτι δυνάμεως καὶ ἐντελεχείας ζητοῦσι λόγον ἑνοποιὸν καὶ διαφοράν. ἔστι δ', ὥσπερ εἴρηται, ἡ ἐσχάτη ὕλη καὶ ἡ μορφὴ ταὐτὸ καὶ ἕν, τὸ μὲν δυνάμει, τὸ δ' ἐνεργείᾳ. ὥστε ὅμοιον τὸ ζητεῖν τοῦ ἑνὸς τί αἴτιον καὶ τοῦ ἓν εἶναι· ἓν γάρ τι ἕκαστον, καὶ τὸ δυνάμει καὶ τὸ ἐνεργείᾳ ἕν πώς ἐστιν. ὥστ' αἴτιον οὐδὲν ἄλλο πλὴν εἴ τι ὡς κινῆσαν ἐκ δυνάμεως εἰς ἐνέργειαν. ὅσα δὲ μὴ ἔχει ὕλην, πάντα ἁπλῶς ὅπερ ἕν τι.

Θ.

Περὶ μὲν οὖν τοῦ πρώτως ὄντος καὶ πρὸς ὃ πᾶσαι αἱ ἄλλαι κατηγορίαι τοῦ ὄντος ἀναφέρονται εἴρηται, περὶ τῆς οὐσίας. κατὰ γὰρ τὸν τῆς οὐσίας λόγον λέγεται τἆλλα ὄντα, τό τε ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν καὶ τἆλλα τὰ οὕτω λεγόμενα· πάντα γὰρ ἕξει τὸν τῆς οὐσίας λόγον, ὥσπερ εἴπομεν ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις. ἐπεὶ δὲ λέγεται τὸ ὂν τὸ μὲν τὸ τί ἢ ποιὸν ἢ ποσόν, τὸ δὲ κατὰ δύναμιν καὶ ἐντελέχειαν καὶ κατὰ τὸ ἔργον, διορίσωμεν καὶ περὶ δυνάμεως

12 ζῆν] ζῶον Alex. ‖ 14 ψυχῆς corruptum, fort. σώματος ‖ 15 ante λευκὸν ex Alex. τὴν ἐπιφάνειαν addi iubet Bonitz ‖ ἓν εἶναι γρ. E ‖ συνθέσεις A^b ‖ 17 λόγον om. E ‖ τὸ ἑνοποιὸν E sed λόγον ἑνοποιόν γρ. E ‖ ἕν· ἐστι A^b ‖ 18 εἴρηται καὶ E vulgo, καὶ om. A^b ‖ 18. 19 καὶ ἕν· A^b et γρ. E: καὶ E ‖ 19 τὸ μὲν addi iussit Bonitz, om. codd. edd. ‖ δυνάμει — 21 πώς ἐστιν om. A^b et fort. Alex., huc traho notam marginalem cod. E ταῦτα ἐν πολλοῖς οὐ φέρεται ‖ 22 τι] τὸ E ‖ 23 ἕν τι A^b Alex.: ὄντα τι E ‖ 27 Περὶ — 29 οὐσίας bis scriptum in A^b ‖ 27 πᾶσαι om. primo loco A^b ‖ 30 οὕτως Bekk. ‖ 32 ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις] v. *Γ* 2, λόγοις om. Alex. ‖ 33 fort. τὸ μὲν τί omisso altero τὸ ‖ το τί ex τῶι τι corr. E ‖ ποσὸν ἢ ποιόν A^b

καὶ ἐντελεχείας· καὶ πρῶτον περὶ δυνάμεως ἣ λέγεται μὲν μάλιστα κυρίως, οὐ μὴν χρησίμη γ' ἐστὶ πρὸς ὃ βουλόμεθα νῦν. ἐπὶ πλέον γάρ ἐστιν ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν 1046 a μόνον λεγομένων κατὰ κίνησιν. ἀλλ' εἰπόντες περὶ ταύτης, ἐν τοῖς περὶ τῆς ἐνεργείας διορισμοῖς δηλώσομεν καὶ περὶ τῶν ἄλλων. ὅτι μὲν οὖν πολλαχῶς λέγεται ἡ δύναμις καὶ τὸ δύνασθαι, διώρισται ἡμῖν ἐν ἄλλοις. τούτων δ' ὅσαι μὲν ὁμωνύμως λέγονται δυνάμεις ἀφείσθωσαν. ἔνιαι γὰρ ὁμοιότητί τινι λέγονται, καθάπερ ἐν γεωμετρίᾳ καὶ δυνατὰ καὶ ἀδύνατα λέγομεν τῷ εἶναί πως ἢ μὴ εἶναι. ὅσαι δὲ πρὸς τὸ αὐτὸ εἶδος, πᾶσαι ἀρχαί τινές εἰσι, καὶ πρὸς πρώτην μίαν λέγονται, ἥ ἐστιν ἀρχὴ μεταβολῆς ἐν ἄλλῳ ἢ ᾗ ἄλλο. ἡ μὲν γὰρ τοῦ παθεῖν ἐστὶ δύναμις, ἡ ἐν αὐτῷ τῷ πάσχοντι ἀρχὴ μεταβολῆς παθητικῆς ὑπ' ἄλλου ἢ ᾗ ἄλλο· ἡ δὲ ἕξις ἀπαθείας τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ φθορᾶς τῆς ὑπ' ἄλλου ἢ ᾗ ἄλλο ὑπ' ἀρχῆς μεταβλητικῆς. ἐν γὰρ τούτοις ἔνεστι πᾶσι τοῖς ὅροις ὁ τῆς πρώτης δυνάμεως λόγος. πάλιν δ' αὗται λέγονται δυνάμεις ἢ τοῦ μόνον ποιῆσαι ἢ [τοῦ] παθεῖν ἢ τοῦ καλῶς, ὥστε καὶ ἐν τοῖς τούτων λόγοις ἐνυπάρχουσί πως οἱ τῶν προτέρων δυνάμεων λόγοι. φανερὸν οὖν ὅτι ἔστι μὲν ὡς μία δύναμις τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν (δυνατὸν γάρ ἐστι καὶ τῷ ἔχειν αὐτὸ δύναμιν τοῦ παθεῖν καὶ τῷ ἄλλο ὑπ' αὐτοῦ), ἔστι δ' ὡς ἄλλη. ἡ μὲν γὰρ ἐν τῷ πάσχοντι· διὰ γὰρ τὸ ἔχειν τινὰ ἀρχήν, καὶ εἶναι καὶ τὴν ὕλην ἀρχήν τινα, πάσχει τὸ πάσχον καὶ ἄλλο ὑπ' ἄλλου· τὸ λιπαρὸν μὲν γὰρ καυστόν,

36 χρησίμη E: χρησιμωτάτη A^b Alex. ‖ 1046a, 1 πλεῖον A^b, fort. recte, cf. 1055a, 4 ‖ 2 μόνων A^b ‖ 4 λέγεται πολλαχῶς E ‖ 5 ἐν ἄλλοις] Δ 12 ‖ 11 ἢ ᾗ E: ᾗ A^b ‖ 13 ἢ ᾗ E: ᾗ A^b ‖ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον] scil. μεταβολῆς quod nescio an addendum sit ‖ 14 ἢ ᾗ E: ᾗ A^b ‖ ὑπ' om. A^b ‖ 16 αὗται λέγονται αἱ δυν. A^b, αὗται δυν. λέγονται E, unde αἱ delevi ut hiatum vitarem ‖ 17 τοῦ inclusit Bonitz, cf. 1046 b, 25 ¦ 21 παθεῖν ὑπ' ἄλλου Alex. in interpr. ‖ 23 καὶ — τινα om. A^b, habet Alex.

τὸ δ' ὑπεῖκον ὡδὶ θλαστόν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἡ δ' ἐν τῷ ποιοῦντι, οἷον τὸ θερμὸν καὶ ἡ οἰκοδομική, ἡ μὲν ἐν τῷ θερμαντικῷ, ἡ δ' ἐν τῷ οἰκοδομικῷ. διὸ ᾗ συμπέφυκεν, οὐδὲν πάσχει αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ· ἓν γὰρ καὶ οὐκ ἄλλο. καὶ ἡ ἀδυναμία καὶ τὸ ἀδύνατον ἡ τῇ τοιαύτῃ δυνάμει ἐναντία στέρησίς ἐστιν, ὥστε τοῦ αὐτοῦ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ πᾶσα δύναμις ἀδυναμίᾳ. ἡ δὲ στέρησις λέγεται πολλαχῶς· καὶ γὰρ τὸ μὴ ἔχον καὶ τὸ πεφυκὸς ἐὰν μὴ ἔχῃ, ἢ ὅλως ἢ ὅτε πέφυκεν, καὶ ἢ ὡδί, οἷον παντελῶς, ἢ κἂν ὁπωσοῦν. ἐπ' ἐνίων δ' ἐὰν πεφυκότα ἔχειν μὴ ἔχῃ βίᾳ, ἐστερῆσθαι ταῦτα λέγομεν.

ἐπεὶ δ' αἱ μὲν ἐν τοῖς ἀψύχοις ἐνυπάρχουσιν ἀρχαὶ 2
τοιαῦται, αἱ δ' ἐν τοῖς ἐμψύχοις καὶ ἐν ψυχῇ καὶ τῆς
1046b ψυχῆς ἐν τῷ λόγον ἔχοντι, δῆλον ὅτι καὶ τῶν δυνάμεων αἱ μὲν ἔσονται ἄλογοι αἱ δὲ μετὰ λόγου. διὸ πᾶσαι αἱ τέχναι καὶ αἱ ποιητικαὶ ἐπιστῆμαι δυνάμεις εἰσίν· ἀρχαὶ γὰρ μεταβλητικαί εἰσιν ἐν ἄλλῳ ἢ ᾗ ἄλλο. καὶ αἱ μὲν μετὰ λόγου πᾶσαι τῶν ἐναντίων αἱ αὐταί, αἱ δ' ἄλογοι μία ἑνός, οἷον τὸ θερμὸν τοῦ θερμαίνειν μόνον, ἡ δ' ἰατρικὴ νόσου καὶ ὑγιείας. αἴτιον δὲ ὅτι λόγος ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη, ὁ δὲ λόγος ὁ αὐτὸς δηλοῖ τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν στέρησιν, πλὴν οὐχ ὡσαύτως, καὶ ἔστιν ὡς ἀμφοῖν, ἔστι δ' ὡς τοῦ ὑπάρχοντος μᾶλλον. ὥστ' ἀνάγκη καὶ τὰς τοιαύτας ἐπιστήμας εἶναι μὲν τῶν ἐναντίων, εἶναι δὲ τοῦ μὲν καθ' αὑτὰς τοῦ δὲ μὴ καθ' αὑτάς· καὶ γὰρ ὁ λόγος τοῦ μὲν καθ' αὑτό, τοῦ δὲ τρόπον τινὰ κατὰ συμβεβηκός. ἀποφάσει γὰρ καὶ ἀποφορᾷ δηλοῖ τὸ ἐναντίον· ἡ γὰρ στέρησις

29 ἡ A^b: καὶ ἡ E ‖ 31 ἀδυναμία A^bE Alex.: ἀδυναμίᾳ vulgo ‖ 33 καὶ ἢ ὡδὶ A^bE, καὶ om. Alex. vulgo ‖ 34 ἔχει A^b ‖ 37 αἱ om. A^b ‖ 1046b, 2 ἄλογοι] λόγοι γρ. E ‖ 3 αἱ ποιητικαὶ ἐπιστ. A^bE Bonitz: αἱ ποιητικαὶ καὶ ἐπιστ. Bekk., αἱ ἐπιστ. Alex. ‖ 4 εἰσιν om. E ‖ ἢ ᾗ coni. Bonitz: ᾗ A^bE ‖ 7 ὁ λόγος Alex., ὁ supra lin. add. E ‖ 9 ὡσαύ A^b m. pr., τως add. m. sec. ‖ fort. ἔστι μὲν ὡς, cf. Alex. p. 538, 30 ‖ 14 στέρησίς ἐστιν Alex.

ἡ πρώτη τὸ ἐναντίον, αὕτη δ' ἀποφορὰ θατέρου. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐναντία οὐκ ἐγγίγνεται ἐν τῷ αὐτῷ, ἡ δ' ἐπιστήμη δύναμις τῷ λόγον ἔχειν, καὶ ἡ ψυχὴ κινήσεως ἔχει ἀρχήν, τὸ μὲν ὑγιεινὸν ὑγίειαν μόνον ποιεῖ καὶ τὸ θερμαντικὸν θερμότητα καὶ τὸ ψυκτικὸν ψυχρότητα, ὁ δ' ἐπιστήμων ἄμφω. λόγος γάρ ἐστιν ἀμφοῖν μέν, οὐχ ὁμοίως δέ, καὶ ἐν ψυχῇ ἣ ἔχει κινήσεως ἀρχήν· ὥστ' ἄμφω ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς κινήσει πρὸς τὸ αὐτὸ συνάψασα. διὸ τὰ κατὰ λόγον δυνατὰ τοῖς ἄνευ λόγου δυνατοῖς ποιεῖ τἀναντία· μιᾷ γὰρ ἀρχῇ περιέχεται, τῷ λόγῳ. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι τῇ μὲν τοῦ εὖ δυνάμει ἀκολουθεῖ ἡ τοῦ μόνον ποιῆσαι ἢ παθεῖν δύναμις, ταύτῃ δ' ἐκείνη οὐκ αἰεί· ἀνάγκη γὰρ τὸν εὖ ποιοῦντα καὶ ποιεῖν, τὸν δὲ μόνον ποιοῦντα οὐκ ἀνάγκη καὶ εὖ ποιεῖν.

3 εἰσὶ δέ τινες οἵ φασιν, οἷον οἱ Μεγαρικοί, ὅταν ἐνεργῇ μόνον δύνασθαι, ὅταν δὲ μὴ ἐνεργῇ οὐ δύνασθαι, οἷον τὸν μὴ οἰκοδομοῦντα οὐ δύνασθαι οἰκοδομεῖν, ἀλλὰ τὸν οἰκοδομοῦντα ὅταν οἰκοδομῇ· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. οἷς τὰ συμβαίνοντα ἄτοπα οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν. δῆλον γὰρ ὅτι οὔτ' οἰκοδόμος ἔσται ἐὰν μὴ οἰκοδομῇ. τὸ γὰρ οἰκοδόμῳ εἶναι τὸ δυνατῷ εἶναί ἐστιν οἰκοδομεῖν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν. εἰ οὖν ἀδύνατον τὰς τοιαύτας ἔχειν τέχνας μὴ μανθάνοντά ποτε καὶ λαβόντα, καὶ μὴ ἔχειν μὴ ἀποβαλόντα ποτέ (ἢ γὰρ λήθῃ ἢ πάθει τινὶ ἢ χρόνῳ· 1047a
οὐ γὰρ δὴ τοῦ γε πράγματος φθαρέντος, ἀεὶ γάρ ἐστιν), ὅταν παύσηται, οὐχ ἕξει τὴν τέχνην, πάλιν δ' εὐθὺς οἰκοδομήσει πῶς λαβών; καὶ τὰ ἄψυχα δὴ ὁμοίως· οὔτε γὰρ

21 ἣ] ἧι E sed in ras., ᾗ ἣ A^b ‖ 22 τὸ αὐτὸ Alex.: αὐτὸ A^b ET ‖ 24 μιᾷ γὰρ ἀρχῇ E Alex. Bonitz: μία γὰρ ἀρχὴ A^b Bekk. ‖ 26 ἢ παθεῖν om. Alex. ‖ 29 οἵ om. A^b ‖ 30 οὐ A^b: μὴ E ‖ 31 οὐ] μὴ E ‖ 34 οὔτ' referas ad 1047 a, 4 ‖ ἔσται A^b: ἐστὶν E ‖ 37 μαθόντα Alex. in interpr. ‖ 1047 a, 2 ἀεὶ A^bE: εἰ Alex. ‖ 3 πῶς ante ὅταν addendum ducit Bonitz collato Alex. p. 540, 29 ‖ punctum ante πάλιν vulgo, veriora docuit Bonitz

ψυχρὸν οὔτε θερμὸν οὔτε γλυκὺ οὔτε ὅλως αἰσθητὸν οὐδὲν ἔσται μὴ αἰσθανομένων· ὥστε τὸν Πρωταγόρου λόγον συμβήσεται λέγειν αὐτοῖς. ἀλλὰ μὴν οὐδ' αἴσθησιν ἕξει οὐδὲν ἐὰν μὴ αἰσθάνηται μηδ' ἐνεργῇ. εἰ οὖν τυφλὸν τὸ μὴ ἔχον ὄψιν, πεφυκὸς δὲ καὶ ὅτε πέφυκε [καὶ] ἔτι ὄν, οἱ αὐτοὶ τυφλοὶ ἔσονται πολλάκις τῆς ἡμέρας καὶ κωφοί. ἔτι εἰ ἀδύνατον τὸ ἐστερημένον δυνάμεως, τὸ μὴ γενόμενον ἀδύνατον ἔσται γενέσθαι, τὸ δ' ἀδύνατον γενέσθαι ὁ λέγων ἢ εἶναι ἢ ἔσεσθαι ψεύσεται· τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦτο ἐσήμαινεν. ὥστε οὗτοι οἱ λόγοι ἐξαιροῦσι καὶ κίνησιν καὶ γένεσιν. αἰεὶ γὰρ τό τε ἑστηκὸς ἑστήξεται καὶ τὸ καθήμενον καθεδεῖται· οὐ γὰρ ἀναστήσεται ἐὰν καθέζηται· ἀδύνατον γὰρ ἔσται ἀναστῆναι ὅ γε μὴ δύναται ἀναστῆναι. εἰ οὖν μὴ ἐνδέχεται ταῦτα λέγειν, φανερὸν ὅτι δύναμις καὶ ἐνέργεια ἕτερόν ἐστιν· ἐκεῖνοι δ' οἱ λόγοι δύναμιν καὶ ἐνέργειαν ταὐτὸ ποιοῦσιν, διὸ καὶ οὐ μικρόν τι ζητοῦσιν ἀναιρεῖν. ὥστ' ἐνδέχεται δυνατὸν μέν τι εἶναι μὴ εἶναι δέ, καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι εἶναι δέ, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν δυνατὸν βαδίζειν ὂν μὴ βαδίζειν, καὶ μὴ βαδίζον δυνατὸν εἶναι βαδίζειν. ἔστι δὲ δυνατὸν τοῦτο, ᾧ ἐὰν ὑπάρξῃ ἡ ἐνέργεια οὗ λέγεται ἔχειν τὴν δύναμιν, οὐδὲν ἔσται ἀδύνατον. λέγω δ' οἷον, εἰ δυνατὸν καθῆσθαι καὶ ἐνδέχεται καθῆσθαι, τούτῳ ἐὰν ὑπάρξῃ τὸ καθῆσθαι, οὐδὲν ἔσται ἀδύνατον· καὶ εἰ κινηθῆναί τι ἢ κινῆσαι ἢ στῆναι ἢ στῆσαι ἢ εἶναι ἢ γίγνεσθαι, ἢ μὴ εἶναι ἢ μὴ γίγνεσθαι, ὁμοίως. ἐλήλυθε δ' ἡ ἐνέργεια τοὔνομα, ἡ πρὸς τὴν ἐντελέχειαν συντιθεμένη, καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα ἐκ τῶν κινήσεων μάλιστα·

6 *αἰσθανομένων* A^b E Bonitz: *αἰσθανόμενον* Bekk. ‖ 9 *καὶ ἔτι ὁρῶν* Göbel, *καὶ ἔτι ὡς* T ‖ 10 *καὶ κωφοὶ* non interpr. Alex. ‖ 11 *γενόμενον* E: *γινόμενον* A^b Alex. ‖ 14 *οὗτοι* E: *οὔτε* A^b ‖ 21 *καὶ* — 22 *εἶναι δὲ* om. T, non interpret. Alex. ‖ 22 *ἐπὶ* add. E, om. A^b ‖ 23 *καὶ* E: *δὲ καὶ* A^b ‖ 25 *οὗ*] *ἧς* Alex. ‖ 27 *ὑπάρχῃ* A^b ‖ 28 *τι* add. m. sec. E ‖ 29 *γενέσθαι* priore loco E ‖ 31 *συντεθειμένη* Alex.

δοκεῖ γὰρ [ἡ] ἐνέργεια μάλιστα ἡ κίνησις εἶναι. διὸ καὶ τοῖς μὴ οὖσιν οὐκ ἀποδιδόασι τὸ κινεῖσθαι, ἄλλας δέ τινας κατηγορίας, οἷον διανοητὰ καὶ ἐπιθυμητὰ εἶναι τὰ μὴ ὄντα, κινούμενα δ' οὔ. τοῦτο δὲ ὅτι οὐκ ὄντα ἐνεργείᾳ ἔσονται ἐνεργείᾳ. τῶν γὰρ μὴ ὄντων ἔνια δυνάμει ἐστίν· οὐκ ἔστι 1047b *δέ, ὅτι οὐκ ἐντελεχείᾳ ἐστίν.*

4 *εἰ δ' ἐστὶ τὸ εἰρημένον δυνατὸν ᾗ ἀκολουθεῖ, φανερὸν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἀληθὲς εἶναι τὸ εἰπεῖν ὅτι δυνατὸν μὲν τοδί, οὐκ ἔσται δέ· ὥστε τὰ ἀδύνατα εἶναι ταύτῃ διαφεύγει. λέγω δὲ οἷον εἴ τις φαίη δυνατὸν τὴν διάμετρον μετρηθῆναι οὐ μέντοι μετρηθήσεσθαι, ὁ μὴ λογιζόμενος τὸ ἀδύνατον εἶναι, ὅτι οὐδὲν κωλύει δυνατόν τι ὂν εἶναι ἢ γενέσθαι μὴ εἶναι μηδ' ἔσεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνο ἀνάγκη ἐκ τῶν κειμένων εἶναι, εἰ καὶ ὑποθοίμεθα εἶναι ἢ γεγονέναι ὃ οὐκ ἔστι μὲν δυνατὸν δέ, ὅτι οὐδὲν ἔσται ἀδύνατον· συμβήσεται δέ γε, τὸ γὰρ μετρεῖσθαι ἀδύνατον. οὐ γὰρ δή ἐστι ταὐτὸ τὸ [τε] ψεῦδος καὶ τὸ ἀδύνατον· τὸ γάρ σε ἑστάναι νῦν ψεῦδος μέν, οὐκ ἀδύνατον δέ. ἅμα δὲ δῆλον καὶ ὅτι, εἰ τοῦ A ὄντος ἀνάγκη τὸ B εἶναι, καὶ δυνατοῦ ὄντος τοῦ εἶναι A καὶ τὸ B ἀνάγκη εἶναι δυνατόν. εἰ γὰρ μὴ ἀνάγκη δυνατὸν εἶναι, οὐδὲν κωλύει μὴ εἶναι δυνατὸν εἶναι. ἔστω δὴ τὸ A δυνατόν. οὐκοῦν ὅτε τὸ A δυνατὸν εἴη εἶναι, εἰ*

32 *γὰρ*] *δὲ* Alex. ‖ *ἡ* ante *ἐν.* omitti iussit Bonitz ‖ 35 *τοῦτο δὲ* om. A^b ‖ 1047b, 1 *οὐκ ἔστι δέ* om. A^b, habet Alex. ‖ 2 *διότι* A^b ‖ *εἰσίν* A^b ‖ 3 *τὸ εἰρημένον τὸ δυνατὸν* A^b, unde vel *κατὰ τὸ εἰρημένον* vel *τὸ δυνατὸν ᾗ ἀκολουθεῖ* expellenda conieci Stud. p. 86 sq. ‖ 4 *τὸ* A^b: *τι* E ‖ 5 *διαφεύγει* A^b: *διαφεύγειν* E ‖ 7 *μέντοι*] *μὲν* A^b ‖ *μετρηθήσεται* E ‖ *ὁ* om. T Bonitz, habet Alex. ‖ 8 *δυνατόν τι* E: *ἀδύνατόν τι* A^b ‖ 9 *εἶναι* A^b: *εἶναι δὲ* E, *δὲ* inclusit Bonitz ‖ post *ἔσεσθαι* punctum vulgo ‖ 10 *εἶναι εἰ καὶ* E, sed *ναι εἰ* in ras. m. sec.: *εἰ εἴη καὶ* A^b et *γρ.* E, *εἴη εἰ καὶ* Brandis, *εἶναι* om. Bekk. ‖ 11 *συμβήσεται* — 12 *ἀδύνατον* om. E, habet Alex., add. in marg. E his verbis: *πρόσκειται ἔν τισι συμβ.* ‖ 12 *δή* add. E, om. A^b ‖ 13 *τε* om. E recte, cf. 1045b, 18 ‖ 15 *ὄντος εἶναι τοῦ ᾱ* A^b E: *ὄντος τοῦ ᾱ εἶναι* Bekk. Bonitz

τεθείη τὸ *A*, οὐδὲν ἀδύνατον εἶναι συνέβαινεν· τὸ δέ γε *B* ἀνάγκη εἶναι. ἀλλ' ἦν ἀδύνατον. ἔστω δὴ ἀδύνατον. εἰ δὴ ἀδύνατον [ἀνάγκη] εἶναι τὸ *B*, ἀνάγκη καὶ τὸ *A* εἶναι. ἀλλ' ἦν ἄρα τὸ *A* δυνατόν· καὶ τὸ *B* ἄρα. ἐὰν ἄρα ᾖ τὸ *A* δυνατόν, καὶ τὸ *B* ἔσται δυνατόν, εἴ περ οὕτως εἶχον ὥστε τοῦ *A* ὄντος ἀνάγκη εἶναι τὸ *B*. ἐὰν δὴ οὕτως ἐχόντων τοῦ *AB* μὴ ᾖ δυνατὸν τὸ *B* οὕτως, οὐδὲ τὸ *AB* ἕξει ὡς ἐτέθη· καὶ εἰ τοῦ *A* δυνατοῦ ὄντος ἀνάγκη τὸ *B* δυνατὸν εἶναι, εἰ ἔστι τὸ *A*, ἀνάγκη εἶναι καὶ τὸ *B*. τὸ γὰρ δυνατὸν εἶναι ἐξ ἀνάγκης τὸ *B* εἶναι, εἰ τὸ *A* δυνατόν, τοῦτο σημαίνει, ἐὰν ᾖ τὸ *A* καὶ ὅτε καὶ ὡς ἦν δυνατὸν εἶναι, κἀκεῖνο τότε καὶ οὕτως εἶναι ἀναγκαῖον.

ἁπασῶν δὲ τῶν δυνάμεων οὐσῶν τῶν μὲν συγγενῶν 5
οἷον τῶν αἰσθήσεων, τῶν δ' ἔθει οἷον τῆς τοῦ αὐλεῖν, τῶν δὲ μαθήσει οἷον τῆς τῶν τεχνῶν, τὰς μὲν ἀνάγκη προενεργήσαντας ἔχειν ὅσαι ἔθει καὶ λόγῳ, τὰς δὲ μὴ τοιαύτας καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ πάσχειν οὐκ ἀνάγκη. ἐπεὶ δὲ τὸ δυνατὸν
1048a τὶ δυνατὸν καὶ ποτὲ καὶ πῶς καὶ ὅσα ἄλλα ἀνάγκη προσεῖναι ἐν τῷ διορισμῷ, καὶ τὰ μὲν κατὰ λόγον δύναται κινεῖν καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν μετὰ λόγου, τὰ δ' ἄλογα καὶ αἱ δυνάμεις ἄλογοι, κἀκείνας μὲν ἀνάγκη ἐν ἐμψύχῳ εἶναι, ταύτας δ' ἐν ἀμφοῖν, τὰς μὲν τοιαύτας δυνάμεις ἀνάγκη, ὅταν ὡς δύνανται τὸ ποιητικὸν καὶ τὸ παθητικὸν πλησιάζωσι, τὸ μὲν ποιεῖν τὸ δὲ πάσχειν, ἐκείνας δ' οὐκ

19 *A* A^b Alex. Bonitz: *AB* codd. ‖ 20 ἔστω — 22 *B* ἄρα om. A^b et fort. Alex. ‖ 21 ἀνάγκη inclusit Bonitz ‖ *B* — *A* coni. Bonitz: *A* — *B* codd. ‖ 22 *A* et *B*] πρῶτον et δεύτερον E ‖ ἄρα prius om. E ‖ 24 ἀνάγκη καὶ τὸ β εἶναι Alex. ‖ 25 μὴ — τὸ *B* om. A^b ‖ οὐδὲ τὰ E ‖ 27 καὶ om. E ‖ 28 prius εἶναι om. Alex. ‖ 29 τὸ ᾱ τὸ ᾱ καὶ ὅτε A^b ‖ 30 εἶναι E: εἶναι ἦν A^b ‖ ἀνάγκη E ‖ 33 τεχνῶν E: τεχνιτῶν A^b ‖ 35 καὶ τὰς ἐ. τ. πάσχειν] εἴτε τοῦ ἐνεργεῖν εἴτε καὶ τοῦ πάσχειν interpr. Alex., ante καὶ sex fere litterae erasae in E ‖ ἀδύνατον A^b ‖ 1048a, 6 δύνωνται E, cf. v. 12 ‖ τὸ παθ. κ. τ. ποι. E

ἀνάγκη. αὗται μὲν γὰρ πᾶσαι μία ἑνὸς ποιητική, ἐκεῖναι δὲ τῶν ἐναντίων, ὥστε ἅμα ποιήσει τἀναντία· τοῦτο δὲ ἀδύνατον. ἀνάγκη ἄρα ἕτερόν τι εἶναι τὸ κύριον· λέγω δὲ τοῦτο ὄρεξιν ἢ προαίρεσιν. ὁποτέρου γὰρ ἂν ὀρέγηται κυρίως, τοῦτο ποιήσει, ὅταν ὡς δύναται ὑπάρχῃ καὶ πλησιάζῃ τῷ παθητικῷ. ὥστε τὸ δυνατὸν κατὰ λόγον ἅπαν ἀνάγκη, ὅταν ὀρέγηται, οὗ τ' ἔχει τὴν δύναμιν καὶ ὡς ἔχει, τοῦτο ποιεῖν. ἔχει δὲ παρόντος τοῦ παθητικοῦ καὶ ὡδὶ ἔχοντος [ποιεῖν]. εἰ δὲ μή, ποιεῖν οὐ δυνήσεται. τὸ γὰρ μηδενὸς τῶν ἔξω κωλύοντος προσδιορίζεσθαι οὐδὲν ἔτι δεῖ· τὴν γὰρ δύναμιν ἔχει ὡς ἔστι δύναμις τοῦ ποιεῖν, ἔστι δ' οὐ πάντως ἀλλ' ἐχόντων πως, ἐν οἷς ἀφορισθήσεται καὶ τὰ ἔξω κωλύοντα· ἀφαιρεῖται γὰρ ταῦτα τῶν ἐν τῷ διορισμῷ προσόντων ἔνια. διὸ οὐδ' ἐὰν ἅμα βούληται ἢ ἐπιθυμῇ ποιεῖν δύο ἢ τἀναντία, οὐ ποιήσει· οὐ γὰρ οὕτως ἔχει αὐτῶν τὴν δύναμιν οὐδ' ἔστι τοῦ ἅμα ποιεῖν ἡ δύναμις, ἐπεὶ ὧν ἔστιν οὕτως ποιήσει.

6 *ἐπεὶ δὲ περὶ τῆς κατὰ κίνησιν λεγομένης δυνάμεως εἴρηται, περὶ ἐνεργείας διορίσωμεν τί τέ ἐστιν ἡ ἐνέργεια καὶ ποῖόν τι. καὶ γὰρ τὸ δυνατὸν ἅμα δῆλον ἔσται διαιροῦσιν, ὅτι οὐ μόνον τοῦτο λέγομεν δυνατὸν ὃ πέφυκε κινεῖν ἄλλο ἢ κινεῖσθαι ὑπ' ἄλλου, ἢ ἁπλῶς ἢ τρόπον τινά, ἀλλὰ καὶ ἑτέρως, δι' ὃ ζητοῦντες καὶ περὶ τούτων διήλθομεν. ἔστι δ' ἡ ἐνέργεια τὸ ὑπάρχειν τὸ πρᾶγμα, μὴ οὕτως ὥσπερ λέγομεν δυνάμει· λέγομεν δὲ δυνάμει οἷον ἐν τῷ ξύλῳ Ἑρμῆν καὶ ἐν τῇ ὅλῃ τὴν ἡμίσειαν, ὅτι ἀφαιρεθείη ἄν, καὶ ἐπιστήμονα καὶ τὸν μὴ θεωροῦντα, ἐὰν δυνατὸς ᾖ θεω-*

11 *δὲ τοῦτο* E: *δ' εἴτε* A^b ‖ 14 *οὗ τ'* Bekk.: *οὗ* E et fort. Alex., *ὅτ'* A^b ‖ 16 *ποιεῖν* prius fort. om. Alex. ‖ *μὴ ποιεῖ* A^b ‖ 18 *δύναμις* E Alex. Brandis: *δυνάμει* A^b ‖ 21 *ἐπιθυμεῖν* A^b ‖ 23 *ἔστιν ἅμα τοῦ ἅμα* A^b ‖ *ὧν* A^bE Alex., fort. *ὡς* ‖ 28 *δυνατὸν* om. A^b ‖ 31 *δ' ἡ*] *δὴ* A^bE ‖ 32 *λέγομεν* — 34 *θεωρῆσαι* parenthesi inclusit Bonitz ‖ 33 *ὅλῃ*] *διαμέτρῳ* Alex. ‖ 34 *καὶ τὸν*] *τὸν θεωροῦντα καὶ τὸν* E ‖ *ᾖ* om. E

ρῆσαι· τὸ δὲ ἐνεργείᾳ. δῆλον δ' ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα τῇ ἐπαγωγῇ ὃ βουλόμεθα λέγειν, καὶ οὐ δεῖ παντὸς ὅρον ζητεῖν ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνάλογον συνορᾶν, ὅτι ὡς τὸ οἰκοδομοῦν πρὸς τὸ οἰκοδομικόν, καὶ τὸ ἐγρηγορὸς πρὸς τὸ καθεῦδον, καὶ τὸ ὁρῶν πρὸς τὸ μύον μὲν ὄψιν δ' ἔχον, καὶ τὸ ἀποκεκριμένον ἐκ τῆς ὕλης πρὸς τὴν ὕλην, καὶ τὸ ἀπειργασμένον πρὸς τὸ ἀνέργαστον. ταύτης δὲ τῆς διαφορᾶς θατέρῳ μορίῳ ἔστω ἡ ἐνέργεια ἀφωρισμένη, θατέρῳ δὲ τὸ δυνατόν. λέγεται δ' ἐνεργείᾳ οὐ πάντα ὁμοίως, ἀλλ' ἢ τῷ ἀνάλογον, ὡς τοῦτο ἐν τούτῳ ἢ πρὸς τοῦτο, τόδ' ἐν τῷδε ἢ πρὸς τόδε· τὰ μὲν γὰρ ὡς κίνησις πρὸς δύναμιν, τὰ δ' ὡς οὐσία πρός τινα ὕλην. ἄλλως δὲ τὸ ἄπειρον καὶ τὸ κενὸν καὶ ὅσα τοιαῦτα λέγεται δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ πολλοῖς τῶν ὄντων, οἷον τῷ ὁρῶντι καὶ βαδίζοντι καὶ ὁρωμένῳ. ταῦτα μὲν γὰρ ἐνδέχεται καὶ ἁπλῶς ἀληθεύεσθαί ποτε· τὸ μὲν γὰρ ὁρώμενον ὅτι ὁρᾶται, τὸ δὲ ὅτι ὁρᾶσθαι δυνατόν. τὸ δ' ἄπειρον οὐχ οὕτω δυνάμει ἐστὶν ὡς ἐνεργείᾳ ἐσόμενον χωριστόν, ἀλλὰ γνώσει. τὸ γὰρ μὴ ὑπολείπειν τὴν διαίρεσιν ἀποδίδωσι τὸ εἶναι δυνάμει ταύτην τὴν ἐνέργειαν, τὸ δὲ χωρίζεσθαι οὔ.

ἐπεὶ δὲ τῶν πράξεων ὧν ἐστὶ πέρας οὐδεμία τέλος ἀλλὰ τῶν περὶ τὸ τέλος, οἷον τοῦ ἰσχναίνειν ἡ ἰσχνασία [αὐτό], αὐτὰ δὲ ὅταν ἰσχναίνῃ οὕτως ἐστὶν ἐν κινήσει, μὴ

35 τὸ δ' ἐνεργείᾳ δῆλον ἐπὶ coni. Bonitz ‖ 37 ὅτι om. A^b, eoque facile careas ‖ 1048 b, 4 ταύτης — διαφορᾶς] ἔστι τέ τι καὶ ταύτης τῆς διαφορᾶς E et supra lin. ad τι add. γρ. ἔστι τοῦτο E ‖ θατέρῳ μορίῳ E: θάτερον μόριον A^b et fort. Alex. ‖ 5 ἔσται A^b ‖ θάτερον fort. Alex. ‖ 6 ἐνέργεια A^b ‖ τῷ A^b Alex. Bonitz: τὸ ex τωι corr. E, τὸ Bekk. ‖ τόδ' Alex. Bonitz: τὸ δ' vulgo ante Bon. ‖ ἀλλ' ἢ Alex. non habuisse et τῷ ἀνάλογον — πρὸς τόδε ad τὰ μὲν — ὕλην in margine adiecta esse probabam Stud. p. 72 ‖ 9 δὲ καὶ τὸ E, καὶ om. A^b Alex. ‖ τὸ alterum add. A^b, om. E ‖ 12 ταῦτα E: εἰ ταῦτα A^b ‖ 13 γὰρ om. T ‖ 15 τὸ A^b Alex.: τῷ E ‖ 17 τὸ restitui ex Alex. p. 551, 19: τῷ A^bE vulgo ‖ 18 ἐπεὶ — 35 κίνησιν om. E Alex. ‖ 19 ἰσχνανσία A^b ‖ 20 αὐτό et αὐτὰ variae lectiones esse videntur

ὑπάρχοντα ὧν ἕνεκα ἡ κίνησις, οὐκ ἔστι ταῦτα πρᾶξις ἢ οὐ τελεία γε· οὐ γὰρ τέλος. ἀλλ' ἐκείνῃ ἐνυπάρχει τὸ τέλος καὶ ἡ πρᾶξις. οἷον ὁρᾷ ἅμα καὶ ἑώρακε, φρονεῖ καὶ πεφρόνηκε, νοεῖ καὶ νενόηκεν· ἀλλ' οὐ μανθάνει καὶ μεμάθηκεν, οὐδ' ὑγιάζεται καὶ ὑγίασται. εὖ ζῇ καὶ εὖ ἔζηκεν ἅμα καὶ εὐδαιμονεῖ καὶ εὐδαιμόνηκεν. εἰ δὲ μή, ἔδει ἄν ποτε παύεσθαι, ὥσπερ ὅταν ἰσχναίνῃ, νῦν δ' οὔ, ἀλλὰ ζῇ καὶ ἔζηκεν. τούτων δὴ δεῖ τὰς μὲν κινήσεις λέγειν, τὰς δ' ἐνεργείας. πᾶσα γὰρ κίνησις ἀτελής, ἰσχνασία, μάθησις, βάδισις, οἰκοδόμησις· αὗται δὲ κινήσεις, καὶ ἀτελεῖς γε. οὐ γὰρ ἅμα βαδίζει καὶ βεβάδικεν, οὐδ' οἰκοδομεῖ καὶ ᾠκοδόμηκεν, οὐδὲ γίγνεται καὶ γέγονεν, ἢ κινεῖται καὶ κεκίνηται, ἀλλ' ἕτερον καὶ κινεῖ καὶ κεκίνηκεν. ἑώρακε δὲ καὶ ὁρᾷ ἅμα τὸ αὐτό, καὶ νοεῖ καὶ νενόηκεν. τὴν μὲν οὖν τοιαύτην ἐνέργειαν λέγω, ἐκείνην δὲ κίνησιν.

7 τὸ μὲν οὖν ἐνεργείᾳ τί τ' ἐστὶ καὶ ποῖον, ἐκ τούτων καὶ τῶν τοιούτων δῆλον ἡμῖν ἔστω. πότε δὲ δυνάμει ἐστὶν ἕκαστον καὶ πότε οὔ, διοριστέον· οὐ γὰρ ὁποτεοῦν. οἷον ἡ γῆ ἆρ' ἐστὶν ἄνθρωπος δυνάμει; ἢ οὔ, ἀλλὰ μᾶλλον ὅταν ἤδη γένηται σπέρμα, καὶ οὐδὲ τότε ἴσως. ὥσπερ οὖν οὐδὲ ὑπὸ ἰατρικῆς ἅπαν ἂν ὑγιασθείη οὐδ' ἀπὸ τύχης, ἀλλ' ἔστι τι ὃ δυνατόν ἐστι, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὑγιαῖνον δυνάμει· ὅρος δὲ τοῦ μὲν ἀπὸ διανοίας ἐντελεχείᾳ γιγνομέ-

22 ἐκείνῃ, ᾗ coni. Bonitz ‖ οἷον — ὑγίασται et εὖ ζῇ — ἔζηκεν ex duplici recensione coniuncta sunt ‖ 23 ἅμα coni. Bonitz: ἀλλὰ codd. ‖ ἑώρακε et πεφρόνηκε add. Bonitz ‖ 25 ἅμα coni. Bonitz: ἀλλὰ codd. ‖ 28 τούτων — 35 κίνησιν linea perducta delenda significat A^b ‖ 28 δὴ δεῖ coni. Bonitz: δὴ A^b E ‖ 30 δὲ] δὴ coni. Bonitz ‖ 31 ᾠκοδόμησεν A^b ‖ 32 κινεῖ τε καὶ κεκίνηκε coni. Bonitz ‖ κεκίνηται A^b: κεκίνηκεν vulgo ‖ ἀλλ' ἕτερον post κεκίνηκεν transponenda ‖ 33 κεκίνηκεν A^b: κινεῖται Ald. Bekk. ‖ 35 ἐνεργεῖν A^b ‖ τι add. E m. sec. ‖ 36 ἔστω A^b: ἔσται E ‖ 1049 a, 1 δυνάμει ἄνθρωπος E ‖ 2 τότε A^b: τοῦτό πως E, τοῦτο sine πως γρ. E, modo τότε modo τοῦτο Alex. ‖ οὖν om. Bessarion, seclusit Bonitz, commate posito post ἴσως; apodosis incipit ab 12 καὶ ὅσων δὴ ‖ 3 ἂν E: δὴ A^b ‖ 5 δὲ] μὲν Alex.

νου ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος, ὅταν βουληθέντος γίγνηται μηδενὸς κωλύοντος τῶν ἐκτός, ἐκεῖ δ' ἐν τῷ ὑγιαζομένῳ, ὅταν μηδὲν κωλύῃ τῶν ἐν αὐτῷ· ὁμοίως δὲ [δυνάμει] καὶ οἰκία, εἰ μηδὲν κωλύει τῶν ἐν τούτῳ καὶ τῇ ὕλῃ τοῦ γίγνεσθαι οἰκίαν, οὐδ' ἔστιν ὃ δεῖ προσγενέσθαι ἢ ἀπογενέσθαι ἢ μεταβαλεῖν, τοῦτο δυνάμει οἰκία· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως, ὅσων ἔξωθεν ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως· καὶ ὅσων δὴ ἐν αὐτῷ τῷ ἔχοντι, ὅσα μηδενὸς τῶν ἔξωθεν ἐμποδίζοντος ἔσται δι' αὑτοῦ. οἷον τὸ σπέρμα οὔπω· δεῖ γὰρ ἐν ἄλλῳ καὶ μεταβάλλειν. ὅταν δ' ἤδη διὰ τῆς αὑτοῦ ἀρχῆς ᾖ τοιοῦτον, ἤδη τοῦτο δυνάμει· ἐκεῖνο δὲ ἑτέρας ἀρχῆς δεῖται. ὥσπερ ἡ γῆ οὔπω ἀνδριὰς δυνάμει· μεταβαλοῦσα γὰρ ἔσται χαλκός. ἔοικε δὲ ὃ λέγομεν εἶναι οὐ τόδε ἀλλ' ἐκείνινον, οἷον τὸ κιβώτιον οὐ ξύλον ἀλλὰ ξύλινον, οὐδὲ τὸ ξύλον γῆ ἀλλὰ γήϊνον, πάλιν ἡ γῆ, εἰ οὕτως, μὴ ἄλλο ἀλλ' ἐκείνινον· ἀεὶ δὲ ἐκεῖνο δυνάμει ἁπλῶς τὸ ὕστερόν ἐστιν. οἷον τὸ κιβώτιον οὐ γήϊνον οὐδὲ γῆ, ἀλλὰ ξύλινον· τοῦτο γὰρ δυνάμει κιβώτιον καὶ ὕλη κιβωτίου αὕτη, ἁπλῶς μὲν τοῦ ἁπλῶς, τουδὶ δὲ τοδὶ τὸ ξύλον. εἰ δέ τί ἐστι πρῶτον, ὃ μηκέτι κατ' ἄλλο λέγεται ἐκείνινον, τοῦτο πρώτη ὕλη· οἷον εἰ ἡ γῆ ἀερίνη, ὁ δ' ἀὴρ μὴ πῦρ ἀλλὰ πύρινος, τὸ πῦρ ὕλη πρώτη, εἰ δὲ τόδε τι, οὐσία. τούτῳ γὰρ διαφέρει τὸ καθόλου καὶ τὸ ὑποκείμενον τῷ εἶναι τόδε τι ἢ μὴ εἶναι·

6 *βουληθέντος* sc. *διάνοια* ‖ 8 *τῶν* A^b: *τῶι* E ‖ *δυνάμει* inclusi ‖ 9 *εἰ* — 10 *οἰκίαν* om. A^b, habet Alex. ‖ 15 *μεταβάλλειν* A^b: *μεταβαλεῖν* ex *μεταβάλλειν* corr. E ‖ 16 *ἐκεῖνα* E ‖ 17 *μεταβαλοῦσα* E m. pr.: *μεταβάλλουσα* A^b et E m. sec. ‖ 20 post *γῆ* interpungendum esse censuit Trendelenburg de an. p. 300 ‖ *ἀλλ' ἐκείνινον ἀεὶ* om. A^b ‖ 21 *ἀεὶ ἐκεῖνο δὲ δυνάμει* E, om. *γρ.* E, *δὲ δυνάμει* om. A^b, *δὲ* vulgo omittunt, ipse transposui ‖ *τὸ ὕστερον*] *γρ. ὃ τὸ προσεχὲς καὶ τελευταῖον* E marg. ‖ 24 *τὸ* add. A^bE, deerat ante Bekk. ‖ *εἰ* — 27 *πρώτη* nescio an in parenthesi ponenda sint ‖ 25 *ἄλλο* A^b Alex. et *γρ.* E: *ἄλλου* E ‖ *ἐκεῖνο ὂν τοῦτο* A^b ‖ 26 *μὴ πῦρ ἀλλὰ* deleverim et post *πύρινος* addiderim *τὸ δὲ πῦρ μὴ κατ' ἄλλο* ‖ 27 *εἰ δὲ* A^b: *οὐ* T, quod idem scriptum fuit sed erasum est in E, *ὡς* vulgo ‖ *οὐσία* A^b: *οὖσα* E Alex., *καὶ οὐσία* vulgo ‖ 28

οἷον τοῖς πάθεσι τὸ ὑποκείμενον ἄνθρωπος καὶ σῶμα καὶ ψυχή, πάθος δὲ τὸ μουσικὸν καὶ λευκόν. λέγεται δὲ τῆς μουσικῆς ἐγγενομένης ἐκεῖνο οὐ μουσικὴ ἀλλὰ μουσικόν, καὶ οὐ λευκότης ὁ ἄνθρωπος ἀλλὰ λευκόν, οὐδὲ βάδισις ἢ κίνησις ἀλλὰ βαδίζον ἢ κινούμενον, ὡς τὸ ἐκείνινον. ὅσα μὲν οὖν οὕτω, τὸ ἔσχατον οὐσία· ὅσα δὲ μὴ οὕτως ἀλλ' εἶδός τι καὶ τόδε τι τὸ κατηγορούμενον, τὸ ἔσχατον ὕλη καὶ οὐσία ὑλική. καὶ ὀρθῶς δὴ συμβαίνει τὸ ἐκείνινον λέγεσθαι κατὰ τὴν ὕλην καὶ τὰ πάθη· ἄμφω 1049b
γὰρ ἀόριστα. πότε μὲν οὖν λεκτέον δυνάμει καὶ πότε οὔ, εἴρηται.

8 ἐπεὶ δὲ τὸ πρότερον διώρισται ποσαχῶς λέγεται, φανερὸν ὅτι πρότερον ἐνέργεια δυνάμεώς ἐστιν. λέγω δὲ δυνάμεως οὐ μόνον τῆς ὡρισμένης ἣ λέγεται ἀρχὴ μεταβλητικὴ ἐν ἄλλῳ ἢ ᾗ ἄλλο, ἀλλ' ὅλως πάσης ἀρχῆς κινητικῆς ἢ στατικῆς. καὶ γὰρ ἡ φύσις ἐν ταὐτῷ [γίγνεται· δυνάμει· ἐν ταὐτῷ γὰρ] γένει τῇ δυνάμει· ἀρχὴ γὰρ κινητική, ἀλλ' οὐκ ἐν ἄλλῳ ἀλλ' ἐν αὐτῷ ᾗ αὐτό. πάσης δὴ τῆς τοιαύτης προτέρα ἐστὶν ἡ ἐνέργεια καὶ λόγῳ καὶ τῇ οὐσίᾳ· χρόνῳ δ' ἔστι μὲν ὥς, ἔστι δ' ὡς οὔ. τῷ λόγῳ μὲν οὖν ὅτι προτέρα, δῆλον· τῷ γὰρ ἐνδέχεσθαι ἐνεργῆσαι δυνατόν ἐστι τὸ πρώτως δυνατόν, οἷον λέγω οἰκοδομικὸν τὸ δυνάμενον οἰκοδομεῖν, καὶ ὁρατικὸν τὸ ὁρᾶν, καὶ ὁρατὸν τὸ δυνατὸν ὁρᾶσθαι. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὥστ' ἀνάγκη τὸν λόγον προϋπάρχειν καὶ τὴν γνῶσιν τῆς γνώσεως. τῷ δὲ χρόνῳ πρότερον ὧδε· τὸ τῷ εἴδει τὸ αὐτὸ ἐνεργοῦν πρότερον, ἀριθμῷ δ' οὔ. λέγω δὲ τοῦτο ὅτι τοῦδε μὲν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἤδη ὄντος κατ' ἐνέργειαν καὶ τοῦ σίτου καὶ τοῦ

εἶναι add. m. sec. E ‖ 29 σῶμα τῇ ψυχῇ coni. Essen ‖ 31 ἐγγινομένης E sed ι in ras. ‖ ἐκείνω A^b ‖ 32 βάδισις οὐδὲ κίνησις A^b ‖ 33 τὸ] τε A^b ‖ 1049b, 4 διώρισται] v. Δ 11 ‖ ὁσαχῶς E ‖ 7 ἣ ᾗ E, ᾗ A^b vulgo ‖ 8 γίγνεται δυνάμει· ἐν ταυτῶι γὰρ E, om. A^b Alex., inclusit Bonitz ‖ 13 τῷ A^b: τὸ E ‖ 15 δυνάμενον ὁρᾶν Ald. ‖ 17 γνώσεως: ἐνεργείας Göbel ‖ 18 ὧδε add. A^b Alex., om. E m. pr.

ὁρῶντος πρότερον τῷ χρόνῳ ἡ ὕλη καὶ τὸ σπέρμα καὶ τὸ ὁρατικόν, ἃ δυνάμει μέν ἐστιν ἄνθρωπος καὶ σῖτος καὶ ὁρῶν, ἐνεργείᾳ δ' οὔπω· ἀλλὰ τούτων πρότερα τῷ χρόνῳ ἕτερα ὄντα ἐνεργείᾳ, ἐξ ὧν ταῦτα ἐγένετο. αἰεὶ γὰρ ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος γίγνεται τὸ ἐνεργείᾳ ὂν ὑπὸ ἐνεργείᾳ ὄντος, οἷον ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου, μουσικὸς ὑπὸ μουσικοῦ, αἰεὶ κινοῦντός τινος πρώτου· τὸ δὲ κινοῦν ἐνεργείᾳ ἤδη ἐστίν. εἴρηται δ' ἐν τοῖς περὶ τῆς οὐσίας λόγοις ὅτι πᾶν τὸ γιγνόμενον γίγνεται ἔκ τινός τι καὶ ὑπό τινος, καὶ τοῦτο τῷ εἴδει τὸ αὐτό. διὸ καὶ δοκεῖ ἀδύνατον εἶναι οἰκοδόμον εἶναι μὴ οἰκοδομήσαντα μηδὲν ἢ κιθαριστὴν μηδὲν κιθαρίσαντα· ὁ γὰρ μανθάνων κιθαρίζειν κιθαρίζων μανθάνει κιθαρίζειν, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι. ὅθεν ὁ σοφιστικὸς ἔλεγχος ἐγίγνετο ὅτι οὐκ ἔχων τις τὴν ἐπιστήμην ποιήσει οὗ ἡ ἐπιστήμη· ὁ γὰρ μανθάνων οὐκ ἔχει, ἀλλὰ διὰ τὸ τοῦ γιγνομένου γεγενῆσθαί τι καὶ τοῦ ὅλως κινουμένου κεκινῆσθαί τι (δῆλον δ' ἐν τοῖς περὶ κινήσεως
1050a τοῦτο) καὶ τὸν μανθάνοντα ἀνάγκη ἔχειν τι τῆς ἐπιστήμης ἴσως. ἀλλ' οὖν καὶ ταύτῃ γε δῆλον ὅτι ἡ ἐνέργεια καὶ οὕτω προτέρα τῆς δυνάμεως κατὰ γένεσιν καὶ χρόνον. ἀλλὰ μὴν καὶ οὐσίᾳ γε, πρῶτον μὲν ὅτι τὰ τῇ γενέσει ὕστερα τῷ εἴδει καὶ τῇ οὐσίᾳ πρότερα, οἷον ἀνὴρ παιδὸς καὶ ἄνθρωπος σπέρματος· τὸ μὲν γὰρ ἤδη ἔχει τὸ εἶδος, τὸ δ' οὔ. καὶ ὅτι ἅπαν ἐπ' ἀρχὴν βαδίζει τὸ γιγνόμενον καὶ τέλος. ἀρχὴ γὰρ τὸ οὗ ἕνεκα, τοῦ τέλους δ' ἕνεκα ἡ γένεσις· τέλος δ' ἡ ἐνέργεια, καὶ τούτου χάριν ἡ δύναμις λαμβάνεται. οὐ γὰρ ἵνα ὄψιν ἔχωσιν ὁρῶσι τὰ ζῷα, ἀλλ' ὅπως ὁρῶσιν ὄψιν ἔχουσιν. ὁμοίως δὲ καὶ οἰκοδομικὴν ἵνα οἰκοδομῶσι, καὶ τὴν θεωρητικὴν ἵνα θεωρῶσιν· ἀλλ' οὐ θεωροῦσιν ἵνα θεωρητικὴν ἔχωσιν, εἰ μὴ οἱ μελετῶντες· οὗ-

22 ἃ om. A^b ∥ ἔσται A^b ∥ 23 τῶ χρόνω πρότερα E ∥ 25 τὸ om. A^b ∥ ὑπὸ ἐνεργείᾳ E Alex.: ὑπὸ — ὄντος om. A^b ∥ 27 εἴρηται] v. Z 8 ∥ 28 πᾶν A^b: ἅπαν E ∥ 36 ἐν τοῖς π. κ.] phys. VI 6 ∥ 1050a, 7 ἀρχὴν] fort. ἀρετὴν et 8 ἀρετὴ = τελείωσις, cf. 1021b, 20 ∥ 8 τὸ οὗ E: ὅτου A^b ∥ 13 θεωρητικὴν om. A^b

τοι δ᾽ οὐχὶ θεωροῦσιν ἀλλ᾽ ἢ ὡδὶ ἢ ὅτι οὐδὲν δέονται θεωρεῖν. ἔτι ἡ ὕλη ἐστὶ δυνάμει, ὅτι ἔλθοι ἂν εἰς τὸ εἶδος· ὅταν δέ γ᾽ ἐνεργείᾳ ᾖ, τότε ἐν τῷ εἴδει ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων καὶ ὧν κίνησις τὸ τέλος. διὸ ὥσπερ οἱ διδάσκοντες ἐνεργοῦντα ἐπιδείξαντες οἴονται τὸ τέλος ἀποδεδωκέναι, καὶ ἡ φύσις ὁμοίως. εἰ γὰρ μὴ οὕτω γίγνεται, ὁ Παύσωνος Ἑρμῆς ἔσται· ἄδηλος γὰρ καὶ ἡ ἐπιστήμη εἰ ἔσω ἢ ἔξω, ὥσπερ κἀκεῖνος· τὸ γὰρ ἔργον τέλος, ἡ δ᾽ ἐνέργεια τὸ ἔργον. διὸ καὶ τοὔνομα ἐνέργεια λέγεται κατὰ τὸ ἔργον, καὶ συντείνει πρὸς τὴν ἐντελέχειαν. ἐπεὶ δ᾽ ἐστὶ τῶν μὲν ἔσχατον ἡ χρῆσις, οἷον ὄψεως ἡ ὅρασις, καὶ οὐδὲν γίγνεται παρὰ ταύτην ἕτερον ἀπὸ τῆς ὄψεως ἔργον, ἀπ᾽ ἐνίων δὲ γίγνεταί τι, οἷον ἀπὸ τῆς οἰκοδομικῆς οἰκία παρὰ τὴν οἰκοδόμησιν, ὅμως οὐδὲν ἧττον ἔνθα μὲν τέλος ἔνθα δὲ μᾶλλον τέλος τῆς δυνάμεώς ἐστιν. ἡ γὰρ οἰκοδόμησις ἐν τῷ οἰκοδομουμένῳ, καὶ ἅμα γίγνεται καὶ ἔστι τῇ οἰκίᾳ. ὅσων μὲν οὖν ἕτερόν τί ἐστι παρὰ τὴν χρῆσιν τὸ γιγνόμενον, τούτων μὲν ἡ ἐνέργεια ἐν τῷ ποιουμένῳ ἐστίν, οἷον ἥ τε οἰκοδόμησις ἐν τῷ οἰκοδομουμένῳ καὶ ἡ ὕφανσις ἐν τῷ ὑφαινομένῳ, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, καὶ ὅλως ἡ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ· ὅσων δὲ μή ἐστιν ἄλλο τι ἔργον παρὰ τὴν ἐνέργειαν, ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει ἡ ἐνέργεια, οἷον ἡ ὅρασις ἐν τῷ ὁρῶντι καὶ ἡ θεωρία ἐν τῷ θεωροῦντι καὶ ἡ ζωὴ ἐν τῇ ψυχῇ, διὸ καὶ ἡ εὐδαιμονία· ζωὴ γὰρ ποιά τις 1050b ἐστίν. ὥστε φανερὸν ὅτι ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶδος ἐνέργειά ἐστιν.

κατά τε δὴ τοῦτον τὸν λόγον φανερὸν ὅτι πρότερον τῇ

14 οὐχὶ A^b et γρ. E: οὐχ ἥ E ‖ ἀλλ᾽ ἧι E ‖ ἢ post ὡδὶ om. A^b, habet Alex. ‖ ὅτι οὐδὲ δέονται τοῦ θεωρεῖν Alex. in interpret., οὐδὲν nescio an delendum sit ‖ 16 δέ γ᾽] δὲ E sed ε in maiore rasura ‖ 17 διὸ — 18 τέλος om. E, add. margo E, habent A^b Alex. ‖ 19 γένηται Alex. ‖ 20 Παύσωνος E: Πάσωνος A^b Alex. et E mg. ‖ ἑρμῆς ἔσται E: ἔσται ἑρμῆς A^b ‖ καὶ om. A^b ‖ 22 λέγεται ἐνέργεια E ‖ 24 ἐσχάτων A^b ‖ ἡ post ὄψεως om. E ‖ 25 ἔργον om. A^b ‖ ἀπ᾽ A^b: ἐπ᾽ E ‖ 35 ἡ δ᾽ ἐνέργεια A^b

οὐσίᾳ ἐνέργεια δυνάμεως· καὶ ὥσπερ εἴπομεν, τοῦ χρόνου αἰεὶ προλαμβάνει ἐνέργεια ἑτέρα πρὸ ἑτέρας ἕως τῆς τοῦ αἰεὶ κινοῦντος πρώτως. ἀλλὰ μὴν καὶ κυριωτέρως· τὰ μὲν γὰρ ἀΐδια πρότερα τῇ οὐσίᾳ τῶν φθαρτῶν, ἔστι δ' οὐδὲν δυνάμει ἀΐδιον. λόγος δὲ ὅδε. πᾶσα δύναμις ἅμα τῆς ἀντιφάσεώς ἐστιν· τὸ μὲν γὰρ μὴ δυνατὸν ὑπάρχειν οὐκ ἂν ὑπάρξειεν οὐδενί, τὸ δυνατὸν δὲ πᾶν ἐνδέχεται μὴ ἐνεργεῖν. τὸ ἄρα δυνατὸν εἶναι ἐνδέχεται καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι· τὸ αὐτὸ ἄρα δυνατὸν καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. τὸ δὲ δυνατὸν μὴ εἶναι ἐνδέχεται μὴ εἶναι· τὸ δ' ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι φθαρτόν, ἢ ἁπλῶς, ἢ τοῦτο αὐτὸ ὃ λέγεται ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι, ἢ κατὰ τόπον ἢ κατὰ ποσὸν ἢ ποιόν· ἁπλῶς δὲ τὸ κατ' οὐσίαν. οὐδὲν ἄρα τῶν ἀφθάρτων ἁπλῶς δυνάμει ἐστὶν ὂν ἁπλῶς· κατὰ τὶ δ' οὐδὲν κωλύει, οἷον ποιὸν ἢ ποῦ· ἐνεργείᾳ ἄρα ταῦτα· οὐδὲ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων· καίτοι ταῦτα πρῶτα· εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἦν, οὐδὲν ἂν ἦν. οὐδὲ δὴ κίνησις, εἴ τίς ἐστιν ἀΐδιος· οὐδ' εἴ τι κινούμενον ἀΐδιον, οὐκ ἔστι κατὰ δύναμιν κινούμενον ἀλλ' ἢ πόθεν ποῖ· τούτου δ' ὕλην οὐδὲν κωλύει ὑπάρχειν. διὸ αἰεὶ ἐνεργεῖ ἥλιος καὶ ἄστρα καὶ ὅλος ὁ οὐρανός, καὶ οὐ φοβερὸν μή ποτε στῇ, ὃ φοβοῦνται οἱ περὶ φύσεως. οὐδὲ κάμνει τοῦτο δρῶντα· οὐ γὰρ περὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀντιφάσεως αὐτοῖς, οἷον τοῖς φθαρτοῖς, ἡ κίνησις, ὥστε ἐπίπονον εἶναι τὴν συνέχειαν τῆς κινήσεως· ἡ γὰρ οὐσία ὕλη καὶ δύναμις οὖσα, οὐκ ἐνέργεια, αἰτία τούτου. μιμεῖται δὲ τὰ ἄφθαρτα καὶ τὰ ἐν μεταβολῇ ὄντα, οἷον γῆ καὶ πῦρ. καὶ γὰρ ταῦτα αἰεὶ ἐνεργεῖ· καθ' αὑτὰ γὰρ καὶ ἐν αὑτοῖς ἔχει τὴν κίνησιν. αἱ δ' ἄλλαι

1050b, 4 ἡ ἐνέργεια Alex. ‖ 10 ὑπάρξη ἐν οὐδ' A^b ‖ 11 ἐνδέχεται εἶναι omisso καὶ A^b ‖ 15 κατὰ τὸ ποσὸν A^b ‖ 16 ἀφθάρτων A^b: φθαρτῶν E ‖ 17 ὂν om. A^b ‖ κατὰ om. E m. pr. ‖ 18 ταῦτα A^b: πάντα E vulgo ‖ 19 αὐτὰ μὴ A^b Alex. ‖ 22 τοῦτο A^b ‖ 25 περὶ A^b Alex.: ὑπὲρ E, κατὰ T, οὐ γὰρ εἶναι τὴν δύναμιν γρ. E ‖ 27 δύναμις A^b: δυνάμει E ‖ οὖσα om. E, habent A^b et Alex. ‖ οὐδ' Alex. ‖ ἐνεργείαι E ‖ 28 φθαρτὰ A^b Alex. ‖ 30 αὐτὸ E

δυνάμεις, ἐξ ὧν διώρισται, πᾶσαι τῆς ἀντιφάσεώς εἰσιν· τὸ γὰρ δυνάμενον ὡδὶ κινεῖν δύναται καὶ μὴ ὡδί, ὅσα γε κατὰ λόγον. αἱ δ' ἄλογοι τῷ παρεῖναι καὶ μὴ τῆς ἀντιφάσεως ἔσονται αἱ αὐταί. εἰ ἄρα τινές εἰσι φύσεις τοιαῦται ἢ οὐσίαι οἵας λέγουσιν οἱ ἐν τοῖς λόγοις τὰς ἰδέας, πολὺ μᾶλλον ἐπιστῆμον ἄν τι εἴη ἢ αὐτοεπιστήμη καὶ κινούμενον ἢ κίνησις· ταῦτα γὰρ ἐνέργειαι μᾶλλον, ἐκεῖναι δὲ δυνάμεις τούτων. ὅτι μὲν οὖν πρότερον ἡ ἐνέργεια καὶ δυνάμεως καὶ πάσης ἀρχῆς μεταβλητικῆς φανερόν.

9 ὅτι δὲ καὶ βελτίων καὶ τιμιωτέρα τῆς σπουδαίας δυνάμεως ἡ ἐνέργεια, ἐκ τῶνδε δῆλον. ὅσα γὰρ κατὰ τὸ δύνασθαι λέγεται, ταὐτόν ἐστι δυνατὸν τἀναντία, οἷον τὸ δύνασθαι λεγόμενον ὑγιαίνειν ταὐτόν ἐστι καὶ τὸ νοσεῖν καὶ ἅμα· ἡ αὐτὴ γὰρ δύναμις τοῦ ὑγιαίνειν καὶ κάμνειν, καὶ ἠρεμεῖν καὶ κινεῖσθαι, καὶ οἰκοδομεῖν καὶ καταβάλλειν, καὶ οἰκοδομεῖσθαι καὶ καταπίπτειν. τὸ μὲν οὖν δύνασθαι τἀναντία ἅμα ὑπάρχει, τὰ δ' ἐναντία ἅμα ἀδύνατον· καὶ τὰς ἐνεργείας δὲ ἅμα ἀδύνατον ὑπάρχειν, οἷον ὑγιαίνειν καὶ κάμνειν. ὥστ' ἀνάγκη τούτων θάτερον εἶναι τἀγαθόν, τὸ δὲ δύνασθαι ὁμοίως ἀμφότερον ἢ οὐδέτερον· ἡ ἄρα ἐνέργεια βελτίων. ἀνάγκη δὲ καὶ ἐπὶ τῶν κακῶν τὸ τέλος καὶ τὴν ἐνέργειαν εἶναι χεῖρον τῆς δυνάμεως· τὸ γὰρ δυνάμενον ταὐτὸ ἄμφω τἀναντία. δῆλον ἄρα ὅτι οὐκ ἔστι τὸ κακὸν παρὰ τὰ πράγματα· ὕστερον γὰρ τῇ φύσει τὸ

32 ὅσαι E sed suprascriptum γρ. ὅσα ‖ 34 αὗται Ab quod scribas αὐταί ‖ 35 οἱ ἐν E Alex., οἱ om. Ab, fort. recte ‖ 36 αὐτὸ ἐπιστήμη Bekk. ‖ 1051 a, 2 ἡ om. Alex. ‖ καὶ ante δυν. om. Alex. ‖ 4 καὶ post δὲ om. Ab Alex. ‖ 5 ἡ ἐνέργεια et ipsa σπουδαία intellegenda est ‖ 7 δύνασθαι τὸ λεγόμενον Ab ‖ τὸ νοσοῦν Ab E, νοσεῖν ex Alex. restituit Bonitz; idem τὸ eiecit, praeter necessitatem, supple τὸ δύν. λεγόμενον ‖ 8 καὶ ante ἅμα om. T Bonitz et fort. Alex ‖ 11 ὑπάρχει ἅμα Ab ‖ ἅμα ἀδυν. — 12 ἅμα om. E, habent Ab Alex. ‖ 13 modo τἀγαθόν modo ἀγαθόν Alex. ‖ 15 βελτίων ex βέλτιον corr. E ‖ 17 ταὐτὸ ex ταὐτὸν ut videtur corr. E ‖ 18 τὸ] τι τὸ E

κακὸν τῆς δυνάμεως. οὐκ ἄρα οὐδ' ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς καὶ τοῖς ἀϊδίοις οὐδέν ἐστιν οὔτε κακὸν οὔτε ἁμάρτημα οὔτε διεφθαρμένον· καὶ γὰρ ἡ διαφθορὰ τῶν κακῶν ἐστίν. εὑρίσκεται δὲ καὶ τὰ διαγράμματα ἐνεργείᾳ· διαιροῦντες γὰρ εὑρίσκουσιν. εἰ δ' ἦν διῃρημένα, φανερὰ ἂν ἦν· νῦν δ' ἐνυπάρχει δυνάμει. διὰ τί δύο ὀρθαὶ τὸ τρίγωνον; ὅτι αἱ περὶ μίαν στιγμὴν γωνίαι ἴσαι δύο ὀρθαῖς. εἰ οὖν ἀνῆκτο ἡ παρὰ τὴν πλευράν, ἰδόντι ἂν ἦν εὐθὺς δῆλον. διὰ τί ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ ὀρθὴ καθόλου; διότι ἐὰν ἴσαι τρεῖς, ἥ τε βάσις δύο καὶ ἡ ἐκ μέσου ἐπισταθεῖσα ὀρθή, ἰδόντι δῆλον τῷ ἐκεῖνο εἰδότι. ὥστε φανερὸν ὅτι τὰ δυνάμει ὄντα εἰς ἐνέργειαν ἀναγόμενα εὑρίσκεται. αἴτιον δ' ὅτι νόησις ἡ ἐνέργεια. ὥστ' ἐξ ἐνεργείας ἡ δύναμις· καὶ διὰ τοῦτο ποιοῦντες γιγνώσκουσιν· ὕστερον γὰρ γενέσει ἡ ἐνέργεια ἡ κατ' ἀριθμόν.

ἐπεὶ δὲ τὸ ὂν λέγεται καὶ τὸ μὴ ὂν τὸ μὲν κατὰ τὰ 10
σχήματα τῶν κατηγοριῶν, τὸ δὲ κατὰ δύναμιν ἢ ἐνέργειαν τούτων ἢ τἀναντία, τὸ δὲ κυριώτατα ὂν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος, τοῦτο δ' ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐστὶ τῷ συγκεῖσθαι ἢ διῃρῆσθαι, ὥστ' ἀληθεύει μὲν ὁ τὸ διῃρημένον οἰόμενος διῃρῆσθαι καὶ τὸ συγκείμενον συγκεῖσθαι, ἔψευσται δὲ ὁ ἐναντίως ἔχων ἢ τὰ πράγματα, πότ' ἔστιν ἢ οὐκ ἔστι τὸ ἀληθὲς λεγόμενον ἢ ψεῦδος; τοῦτο γὰρ σκεπτέον τί λέγομεν. οὐ γὰρ διὰ τὸ ἡμᾶς οἴεσθαι ἀληθῶς σε λευκὸν εἶναι εἶ σὺ

21 *ἐστίν* om. E ‖ 23 *δ' ἦν* E: *δ' ᾖ* A^b ‖ 24 *τὸ* om. Alex. ‖ 27 *ἡ ἐν* Bonitz: *ἡ* om. A^b E, *ἡ* modo add., modo om. Alex. ‖ *διότι* Ald.: *διὰ τί* A^b E ‖ 28 fort. *ἐπισταθεῖσα, ὀρθή· ἰδόντι δὴ* ‖ 30 fort. *εὑρίσκεται· καὶ διὰ τοῦτο ποιοῦντες γιγνώσκουσιν· ὥστε κτλ.* ‖ 32 *ἡ κατ'*] *ἡ* om. A^b ‖ 34 huius capitis decimi summa male huic libro inserta esse videtur ab eodem redactore qui 1028 b, 28 *ὅσα — ἐπισκεπτέον* interpolavit ‖ *ἐπειδὴ δὲ* Alex. in lemm. ‖ *τὰ μὲν* A^b Alex. ‖ 35 *τὸ*] *τὰ* A^b Alex. ‖ 1051 b, 1 *κυριώτατον* E m. pr. ‖ *ὂν* A^b: *εἰ* E ‖ 2 *δ' ἐπὶ* E: *δὴ ἔτι* A^b ‖ *τῷ* A^b: *τὸ* E ‖ 3 *ἀληθεύειν* A^b ‖ *διῃρῆσθαι* E: *διαιρεῖσθαι* A^b ‖ 5 *τὸ* A^b: *ὡς τὸ* E quod corrigas in *τὸ ὡς* ‖ 6 *τοῦτο — λέγομεν* fort. om. Alex. ‖ 7 *σε ἀληθῶς* E ‖ *εἶ — 8 ἡμεῖς* om. A^b, habet Alex.

λευκός, ἀλλὰ διὰ τὸ σὲ εἶναι λευκὸν ἡμεῖς οἱ φάντες τοῦτο ἀληθεύομεν. εἰ δὴ τὰ μὲν αἰεὶ σύγκειται καὶ ἀδύνατα διαιρεθῆναι, τὰ δ' αἰεὶ διῄρηται καὶ ἀδύνατα συντεθῆναι, τὰ δ' ἐνδέχεται τἀναντία (τὸ μὲν εἶναί ἐστι τὸ συγκεῖσθαι καὶ ἓν εἶναι, τὸ δὲ μὴ εἶναι τὸ μὴ συγκεῖσθαι ἀλλὰ πλείω εἶναι)· περὶ μὲν οὖν τὰ ἐνδεχόμενα ἡ αὐτὴ γίγνεται ψευδὴς καὶ ἀληθὴς δόξα καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός, καὶ ἐνδέχεται ὁτὲ μὲν ἀληθεύειν ὁτὲ δὲ ψεύδεσθαι· περὶ δὲ τὰ ἀδύνατα ἄλλως ἔχειν οὐ γίγνεται ὁτὲ μὲν ἀληθὲς ὁτὲ δὲ ψεῦδος, ἀλλ' αἰεὶ ταὐτὰ ἀληθῆ καὶ ψευδῆ. περὶ δὲ δὴ τὰ ἀσύνθετα τί τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι καὶ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος; οὐ γάρ ἐστι σύνθετον, ὥστ' εἶναι μὲν ὅταν συγκέηται, μὴ εἶναι δ' ἐὰν διῃρημένον ᾖ, ὥσπερ τὸ λευκὸν ξύλον ἢ τὸ ἀσύμμετρον τὴν διάμετρον· οὐδὲ τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος ὁμοίως ἔτι ὑπάρξει καὶ ἐπ' ἐκείνων. ἢ ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἀληθὲς ἐπὶ τούτων τὸ αὐτό, οὕτως οὐδὲ τὸ εἶναι· ἀλλ' ἔστι τὸ μὲν ἀληθὲς [ἢ ψεῦδος, τὸ μὲν] θιγεῖν καὶ φάναι [ἀληθές] (οὐ γὰρ ταὐτὸ κατάφασις καὶ φάσις), τὸ δ' ἀγνοεῖν μὴ θιγγάνειν. ἀπατηθῆναι γὰρ περὶ τὸ τί ἐστιν οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς μὴ συνθετὰς οὐσίας· οὐ γὰρ ἔστιν ἀπατηθῆναι. καὶ πᾶσαί εἰσιν ἐνεργείᾳ, οὐ δυνάμει· ἐγίγνοντο γὰρ ἂν καὶ ἐφθείροντο· νῦν δὲ τὸ ὂν αὐτὸ οὐ γίγνεται οὐδὲ φθείρεται· ἔκ τινος γὰρ ἂν ἐγίγνετο. ὅσα δή ἐστιν ὅπερ εἶναί τι καὶ ἐνεργείᾳ, περὶ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἀπατηθῆναι ἀλλ' ἢ νοεῖν ἢ μή. ἀλλὰ τὸ [τί] ἔστι ζητεῖται περὶ αὐτῶν, εἰ τοι-

10 *συντεθεῖναι* A^b ‖ 11 *καὶ* ante *τὸ μὲν* add. Bonitz ‖ 14 *καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός* fort. om. Alex., *καὶ λόγος* omisso *ὁ* A^b ‖ 16 *γίγνεται οὐδὲ ὁτὲ* A^b ‖ 17 *ταὐτὰ* Bonitz: *ταῦτα* Bekk. ‖ 18 *τὸ* ante *ψεῦδος* om. T ‖ 19 *ὅταν* E: *ἐὰν* A^b ‖ *σύγκειται* E ‖ 21 *καὶ τὸ ψεῦδος* E ‖ 22 *ἀληθὲς ἓν ἐπὶ* E ‖ fort. *οὐδὲ τὸ εἶναι ἐπὶ τούτων τὸ αὐτό, οὕτως οὐδὲ τὸ ἀληθές* ‖ 23 *ἔσται* fort. Alex. ‖ *ἢ* A^{b}E: *τὸ δὲ* Alex. vulgo, *ἢ ψεῦδος τὸ μὲν* et 24 *ἀληθὲς* eicienda censeo, nisi mavis *ἄλλο τι τὸ μὲν ἀληθὲς ἢ θιγεῖν* ‖ 25 *καὶ φάσις* om. E m. pr. ‖ 27 *μὴ* supra lin. add. E, *συνθέτους* E, unde *τὰς ἀσυνθέτους* Ald. ‖ 28 *ἐνέργειαι* A^{b}Alex. ‖ 32 *τί* om. A^b ‖ *εἰ*]

αὐτά ἐστιν ἢ μή. τὸ δ' εἶναι ὡς τὸ ἀληθές, καὶ τὸ μὴ εἶναι ὡς τὸ ψεῦδος, ἓν μέν ἐστιν, εἰ σύγκειται, ἀληθές, τὸ δ' εἰ μὴ σύγκειται, ψεῦδος· τὸ δὲ ἕν, εἴπερ ὂν οὕτως, ἔστιν·
1052a εἰ δὲ μὴ οὕτως, οὐκ ἔστιν· τὸ δ' ἀληθὲς τὸ νοεῖν αὐτά· τὸ δὲ ψεῦδος οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἀπάτη, ἀλλ' ἄγνοια, οὐχ οἵα ἡ τυφλότης· ἡ μὲν γὰρ τυφλότης ἐστὶν ὡς ἂν εἰ τὸ νοητικὸν ὅλως μὴ ἔχοι τις. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι περὶ τῶν ἀκινήτων οὐκ ἔστιν ἀπάτη κατὰ τὸ ποτέ, εἴ τις ὑπολαμβάνει ἀκίνητα. οἷον τὸ τρίγωνον εἰ μὴ μεταβάλλειν οἴεται, οὐκ οἰήσεται ποτὲ μὲν δύο ὀρθὰς ἔχειν ποτὲ δ' οὔ (μεταβάλλοι γὰρ ἄν), ἀλλὰ τὶ μὲν τὶ δ' οὔ, οἷον ἄρτιον ἀριθμὸν πρῶτον εἶναι μηδένα, ἢ τινὰς μὲν τινὰς δ' οὔ. ἀριθμῷ δὲ περὶ ἕνα οὐδὲ τοῦτο· οὐ γὰρ ἔτι τινὰ μὲν τινὰ δ' οὐκ οἰήσεται, ἀλλ' ἀληθεύσει ἢ ψεύσεται ὡς αἰεὶ οὕτως ἔχοντος.

I.

Τὸ ἓν ὅτι μὲν λέγεται πολλαχῶς, ἐν τοῖς περὶ τοῦ ποσαχῶς διῃρημένοις εἴρηται πρότερον· πλεοναχῶς δὲ λεγομένου, οἱ συγκεφαλαιούμενοι τρόποι εἰσὶ τέτταρες τῶν πρώτων καὶ καθ' αὑτὰ λεγομένων ἕν, ἀλλὰ μὴ κατὰ συμβεβη-

οὐκ εἰ coni. Bonitz ‖ 33 fort. *τὸ δὴ εἶναι* ‖ 34 *ὡς τὸ* ex *τὸ ὡς* mut. E: *τὸ ὡς* A^b ‖ 1052a, 1 *αὐτὰ* E: *ταῦτα* A^b ‖ 2 *οἷον* A^b ‖ 3 *ἡ μὲν γὰρ τυφλότης* om. A^b ‖ 4 *ὅτι καὶ* A^b ‖ 6 *οἴηται* A^b ‖ 10 *ἔτι*] *ἔστι* E ‖ *οὐκ*] *οὐ* A^b et *γρ.* E ‖ 12 utrum hunc librum *I* an libros *M N* post libros *B — Θ* collocatos voluerit Aristoteles, in ambiguo est; licet enim utrique libri *ἀπορήματα* libri *B* respiciant et multa de natura unitatis communia inter se habeant, tamen ita in utrisque disputatio instituta est, tamquam nihil de eadem re antea dictum sit. Quae cum ita sint, nescio an Aristoteles hunc librum similiter atque librum Z seorsum primum composuerit ‖ 15 *πλεοναχῶς* fort. Alex. ‖ *τὸ ἓν ὅτι λέγεται πολλαχῶς*] de simili initio libri Z vide ad p. 1028a, 10 ‖ 16 *εἴρηται*] v. *Δ* 6 ‖ 17 *τέσσαρες* E sed *εσσ* in ras. ‖ 18 *πρώτως* Sylb. ‖ *αὐτὸ* E sed *ο* in ras.

κός. τό τε γὰρ συνεχὲς ἢ ἁπλῶς ἢ μάλιστά γε τὸ φύσει καὶ μὴ ἁφῇ μηδὲ δεσμῷ· καὶ τούτων μᾶλλον ἓν καὶ πρότερον, ὧν ἀδιαιρετωτέρα ἡ κίνησις καὶ μᾶλλον ἁπλῆ. ἔτι τοιοῦτον καὶ μᾶλλον τὸ ὅλον καὶ ἔχον τινὰ μορφὴν καὶ εἶδος· μάλιστα δ' εἴ τι φύσει τοιοῦτον καὶ μὴ βίᾳ, ὥσπερ ὅσα κόλλῃ ἢ γόμφῳ ἢ συνδέσμῳ, ἀλλ' ἔχει τι ἐν αὑτῷ τὸ αἴτιον αὑτῷ τοῦ συνεχὲς εἶναι. τοιοῦτον δὲ τῷ μίαν τὴν κίνησιν εἶναι καὶ ἀδιαίρετον τόπῳ καὶ χρόνῳ· ὥστε φανερόν, εἴ τι φύσει κινήσεως ἀρχὴν ἔχει τῆς πρώτης τὴν πρώτην, οἷον λέγω φορᾶς κυκλοφορίαν, ὅτι τοῦτο πρῶτον μέγεθος ἕν. τὰ μὲν δὴ οὕτως ἓν ᾗ συνεχὲς ἢ ὅλον, τὰ δὲ ὧν ἂν ὁ λόγος εἷς ᾖ. τοιαῦτα δὲ ὧν ἡ νόησις μία· τοιαῦτα δὲ ὧν ἀδιαίρετος· ἀδιαίρετος δὲ τοῦ ἀδιαιρέτου εἴδει ἢ ἀριθμῷ. ἀριθμῷ μὲν οὖν τὸ καθ' ἕκαστον ἀδιαίρετον, εἴδει δὲ τὸ τῷ γνωστῷ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ, ὥσθ' ἓν ἂν εἴη πρῶτον τὸ ταῖς οὐσίαις αἴτιον τοῦ ἑνός. λέγεται μὲν οὖν τὸ ἓν τοσαυταχῶς, τό τε συνεχὲς φύσει καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ καθ' ἕκαστον καὶ τὸ καθόλου. πάντα δὲ ταῦτα ἓν τῷ ἀδιαίρετον εἶναι τῶν μὲν
τὴν κίνησιν, τῶν δὲ τὴν νόησιν ἢ τὸν λόγον. δεῖ δὲ κατα- 1052b
νοεῖν ὅτι οὐχ ὡσαύτως ληπτέον λέγεσθαι ποῖά τε ἓν λέγεται, καὶ τί ἐστι τὸ ἑνὶ εἶναι, καὶ τίς αὐτοῦ λόγος. λέγεται μὲν γὰρ τὸ ἓν τοσαυταχῶς, καὶ ἕκαστον ἔσται ἓν τούτων, ᾧ ἂν ὑπάρχῃ τις τούτων τῶν τρόπων· τὸ δ' ἑνὶ εἶναι ὁτὲ μὲν τούτων τινὶ ἔσται, ὁτὲ δ' ἄλλῳ, ὃ καὶ μᾶλλον ἐγγὺς τῷ ὀνόματί ἐστι, τῇ δυνάμει δ' ἐκεῖνα· ὥσπερ καὶ περὶ στοι-

21 ὧν A^b: οὗ E ‖ 22 aut καὶ delendum aut scribendum καὶ μᾶλλον ἓν ‖ 23 τῇ φύσει E ‖ τοιοῦτόν ἐστι Alex. ‖ 24 τι ἐν A^b, τι om. E ‖ 25 τῷ] τὸ E ‖ τοιοῦτον — 28 ἕν cohaerere videntur cum 21 ἁπλῆ ‖ 29 ᾗ συν. scripsi: ἢ συν. A^b, συν. E addito ἢ m. sec. ‖ τὸ συνεχὲς ἢ τὸ fort. Alex. ‖ ὧν om. E ‖ 32 ἀδιαίρετον expulerim ‖ τὸ om. A^b ‖ 1052b, 3 ἑνὶ E: ἓν A^b ‖ λέγεται — 7 ἐκεῖνα parenthesi inclusit Bonitz ‖ 4 τὸ om. A^b ‖ τούτων] τῶν ὄντων fort. Alex., quod recipiendum aut alterum τούτων delendum censet Bonitz ‖ 5 ὑπάρξῃ Alex. ‖ 6 τὸ τούτων A^b ‖ 7 ἐστι τῇ E: ᾗ A^b

χείου καὶ αἰτίου, εἰ δέοι λέγειν ἐπί τε τοῖς πράγμασι διορίζοντα καὶ τοῦ ὀνόματος ὅρον ἀποδιδόντα. ἔστι μὲν γὰρ ὡς στοιχεῖον τὸ πῦρ (ἔστι δ' ἴσως καθ' αὑτὸ τὸ ἄπειρον ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον), ἔστι δ' ὡς οὔ· οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ πυρὶ καὶ στοιχείῳ εἶναι, ἀλλ' ὡς μὲν πρᾶγμά τι καὶ φύσις τὸ πῦρ στοιχεῖον, τὸ δ' ὄνομα σημαίνει τὸ τοδὶ συμβεβηκέναι αὐτῷ, ὅτι ἔστι τι ἐκ τούτου ὡς πρώτου ἐνυπάρχοντος. οὕτω καὶ ἐπὶ αἰτίου καὶ ἑνὸς καὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων. διὸ καὶ τὸ ἑνὶ εἶναι τὸ ἀδιαιρέτῳ ἐστὶν εἶναι ὅπερ τῷδε ὄντι καὶ ἰδίᾳ χωριστῷ ἢ τόπῳ ἢ εἴδει ἢ διανοίᾳ, ἢ καὶ τὸ ὅλῳ καὶ ἀδιαιρέτῳ, μάλιστα δὲ τὸ μέτρῳ εἶναι πρώτῳ ἑκάστου γένους καὶ κυριώτατα τοῦ ποσοῦ· ἐντεῦθεν γὰρ ἐπὶ τἆλλα ἐλήλυθεν. μέτρον γάρ ἐστιν ᾧ τὸ ποσὸν γιγνώσκεται· γιγνώσκεται δ' ἢ ἑνὶ ἢ ἀριθμῷ τὸ ποσὸν ᾗ ποσόν, ὁ δ' ἀριθμὸς ἅπας ἑνί. ὥστε πᾶν τὸ ποσὸν γιγνώσκεται ᾗ ποσὸν τῷ ἑνί, καὶ ᾧ πρώτῳ ποσὰ γιγνώσκεται, τοῦτο αὐτὸ ἕν· διὸ τὸ ἓν ἀριθμοῦ ἀρχὴ ᾗ ἀριθμός. ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις λέγεται μέτρον τε ᾧ ἕκαστον πρώτῳ γιγνώσκεται, καὶ τὸ μέτρον ἑκάστου ἓν ἐν μήκει, ἐν πλάτει, ἐν βάθει, ἐν βάρει, ἐν τάχει. τὸ γὰρ βάρος καὶ τάχος κοινὸν ἐν τοῖς ἐναντίοις· διττὸν γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν, οἷον βάρος τό τε ὁποσηνοῦν ἔχον ῥοπὴν καὶ τὸ ἔχον ὑπεροχὴν ῥοπῆς, καὶ τάχος τό τε ὁποσηνοῦν κίνησιν ἔχον καὶ τὸ ὑπεροχὴν κινήσεως· ἔστι γάρ τι τάχος καὶ τοῦ βραδέος καὶ βάρος τοῦ κουφοτέρου. ἐν πᾶσι

12 *πράγματι καὶ φύσει* E ‖ 13 *ὄνομα ὅλον συμβ.* E ‖ *τὸ* E sed *o* in ras. ‖ 14 *οὕτως* E ‖ 16 *τὸ ἀδ.* E sed *o* in ras. ‖ *τόδε* E ‖ 16. 17 *ἰδίᾳ χωριστῶ* A^b: *ἀχωρίστῳ* E, *ἀδιαχώριστον* Alex., quod in *ἰδίᾳ χωριστὸν* correxit Bonitz ‖ 17 *καὶ* post *ἢ τῶ* A^b: *ἢ καὶ τῶ* E ‖ *τὸ* coni. Bonitz: *τῷ* codd. ‖ *ἀδιαιρέτῳ* A^b Alex.: *διωρισμένωι* E ‖ 18 *τὸ μέτρῳ ε. πρώτῳ* scripsi: *τὸ μέτρον ε. πρῶτον* A^b E et fort. Alex., sed in E prius *o* in ras. ‖ 19 *καὶ* post *γὰρ* add. Alex. ‖ 21 *ἢ* alterum in marg. add. A^b ‖ 23 *ποσὰ γιγν.* A^b, *ποσὰ* om. E ‖ 25 *τε ᾧ ἕκαστον πρώτω* A^b: *ᾧ πρώτῳ τε ἕκαστον* E vulgo ‖ 26 *ἓν* in marg. add. A^b ‖ 28 *ὁσηνοῦν* A^b ‖ 29 *καὶ τὸ τάχος* A^b ‖ 30 *τι* om. A^b

δὴ τούτοις μέτρον καὶ ἀρχὴ ἕν τι καὶ ἀδιαίρετον, ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς γραμμαῖς χρῶνται ὡς ἀτόμῳ τῇ ποδιαίᾳ. πανταχοῦ γὰρ τὸ μέτρον ἕν τι ζητοῦσι καὶ ἀδιαίρετον· τοῦτο δὲ τὸ ἁπλοῦν ἢ τῷ ποιῷ ἢ τῷ ποσῷ. ὅπου μὲν οὖν δοκεῖ μὴ εἶναι ἀφελεῖν ἢ προσθεῖναι, τοῦτο ἀκριβὲς τὸ μέτρον· διὸ τὸ τοῦ ἀριθμοῦ ἀκριβέστατον· τὴν γὰρ μονάδα τιθέασι πάντη ἀδιαίρετον· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις μιμοῦνται τὸ τοιοῦτον. ἀπὸ γὰρ σταδίου καὶ ταλάντου καὶ αἰεὶ τοῦ μείζονος λάθοι ἂν καὶ προστεθέν τι καὶ ἀφαιρεθὲν μᾶλλον ἢ ἀπὸ ἐλάττονος· ὥστ' ἀφ' οὗ πρώτου κατὰ τὴν αἴσθησιν μὴ ἐνδέχεται, τοῦτο πάντες ποιοῦνται μέτρον καὶ ὑγρῶν καὶ ξηρῶν καὶ βάρους καὶ μεγέθους· καὶ τότ' οἴονται εἰδέναι τὸ ποσόν, ὅταν εἰδῶσι διὰ τούτου τοῦ μέτρου. καὶ δὴ καὶ κίνησιν τῇ ἁπλῇ κινήσει καὶ τῇ ταχίστῃ· ὀλίγιστον γὰρ αὕτη ἔχει χρόνον. διὸ ἐν τῇ ἀστρολογίᾳ τὸ τοιοῦτον ἓν ἀρχὴ καὶ μέτρον· τὴν κίνησιν γὰρ ὁμαλὴν ὑποτίθενται καὶ ταχίστην τὴν τοῦ οὐρανοῦ, πρὸς ἣν κρίνουσι τὰς ἄλλας. καὶ ἐν μουσικῇ δίεσις, ὅτι ἐλάχιστον, καὶ ἐν φωνῇ στοιχεῖον. καὶ ταῦτα πάντα ἕν τι οὕτως, οὐχ ὡς κοινόν τι τὸ ἕν, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται. οὐκ αἰεὶ δὲ τῷ ἀριθμῷ ἓν τὸ μέτρον, ἀλλ' ἐνίοτε πλείω, οἷον αἱ διέσεις δύο, αἱ μὴ κατὰ τὴν ἀκοὴν ἀλλ' ἐν τοῖς λόγοις, καὶ αἱ φωναὶ πλείους αἷς μετροῦμεν, καὶ ἡ διάμετρος δυσὶ μετρεῖται καὶ ἡ πλευρὰ καὶ τὰ μεγέθη πάντα. οὕτω δὴ πάντων μέτρον τὸ ἕν, ὅτι γνωρίζομεν ἐξ ὧν ἐστὶν ἡ οὐσία διαιροῦντες ἢ κατὰ τὸ ποσὸν ἢ κατὰ τὸ εἶδος. διὰ τοῦτο τὸ ἓν ἀδιαίρετον, ὅτι τὸ πρῶτον ἑκάστων ἀδιαίρετον. οὐχ ὁμοίως δὲ πᾶν ἀδιαίρετον, οἷον ποὺς καὶ μονάς, ἀλλὰ τὸ μὲν πάντῃ,

32 δὲ E ‖ *ἀδιαίρετον* E sed *αδ* m. sec. add. ‖ 36 *προστιθέναι* E sed *προσθεῖναι* γρ. E ‖ 1053 a, 1 *τὸ* om. E ‖ *τοὺς ἀριθμοὺς* E ‖ 7 *τότ'* E: *τὸ τοιόνδε* A^b ‖ *ἴδωσι* A^b ‖ 9 *ὀλιγοστὸν* A^b ‖ 10 *τοιοῦτο μὲν* A^b ‖ 16 *δύο αἱ* om. T ‖ 17 *αἱ* om. A^b ‖ 18 *πλευρὰ μεγέθη τινὰ ὄντα δῆλον δὴ* A^b et fort. Alex. ‖ 20 *διὰ τοῦτο* A^b E, sed *καὶ* ante *διὰ* add. E m. sec., *καὶ διὰ τοῦτο* Ald. ‖ 22 *πάντῃ* E: *πάντως* A^b, *πάντῃ πάντως* fort. Alex.

τὸ δ' εἶναι ἀδιαίρετον πρὸς τὴν αἴσθησιν ἐθέλει, ὥσπερ εἴρηται ἤδη· ἴσως γὰρ πᾶν συνεχὲς διαιρετόν. αἰεὶ δὲ συγγενὲς τὸ μέτρον· μεγεθῶν μὲν γὰρ μέγεθος, καὶ καθ' ἕκαστον μήκους μῆκος, πλάτους πλάτος, φωνῶν φωνή, βάρους βάρος, μονάδων μονάς. οὕτω γὰρ δεῖ λαμβάνειν, ἀλλ' οὐχ ὅτι ἀριθμῶν ἀριθμός· καίτοι ἔδει, εἰ ὁμοίως· ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἀξιοῖ, ἀλλ' ὥσπερ εἰ μονάδων μονάδας ἀξιώσειε μέτρον ἀλλὰ μὴ μονάδα· ὁ δ' ἀριθμὸς πλῆθος μονάδων. καὶ τὴν ἐπιστήμην δὲ μέτρον τῶν πραγμάτων λέγομεν καὶ τὴν αἴσθησιν διὰ τὸ αὐτό, ὅτι γνωρίζομέν τι αὐταῖς, ἐπεὶ μετροῦνται μᾶλλον ἢ μετροῦσιν. ἀλλὰ συμβαίνει ἡμῖν ὥσπερ ἂν εἰ ἄλλου ἡμᾶς μετροῦντος ἐγνωρίσαμεν πηλίκοι ἐσμὲν τῷ τὸν πῆχυν ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν ἐπιβάλλειν. Πρωταγόρας δ' ἄνθρωπόν φησι πάντων εἶναι μέτρον, ὥσπερ ἂν εἰ τὸν
1053b *ἐπιστήμονα εἰπὼν ἢ τὸν αἰσθανόμενον· τούτους δ' ὅτι ἔχουσιν ὁ μὲν αἴσθησιν ὁ δ' ἐπιστήμην, ἅ φαμεν εἶναι μέτρα τῶν ὑποκειμένων. οὐδὲν δὴ λέγων περιττὸν φαίνεταί τι λέγειν. ὅτι μὲν οὖν τὸ ἑνὶ εἶναι μάλιστά ἐστι κατὰ τὸ ὄνομα ἀφορίζοντι μέτρον τι, καὶ κυριώτατα τοῦ ποσοῦ, εἶτα τοῦ ποιοῦ, φανερόν. ἔσται δὲ τοιοῦτον τὸ μὲν ἐὰν ᾖ ἀδιαίρετον κατὰ τὸ ποσόν, τὸ δ' ἐὰν κατὰ τὸ ποιόν· διόπερ ἀδιαίρετον τὸ ἓν ἢ ἁπλῶς ἢ ᾗ ἕν.*

κατὰ δὲ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν ζητητέον ποτέρως 2
ἔχει, καθάπερ ἐν τοῖς διαπορήμασιν ἐπήλθομεν, τί τὸ ἕν ἐστι καὶ πῶς δεῖ περὶ αὐτοῦ λαβεῖν, πότερον ὡς οὐσίας τινὸς οὔσης αὐτοῦ τοῦ ἑνός, καθάπερ οἵ τε Πυθαγόρειοί φασι πρότερον καὶ Πλάτων ὕστερον, ἢ μᾶλλον ὑπόκειταί τις φύσις, καὶ [πῶς] δεῖ γνωριμωτέρως λεχθῆναι καὶ μᾶλλον ὥσπερ οἱ

23 *εἶναι ἀδιαίρετον* coni. Bonitz: *εἰς ἀδιαίρετα* A^b^E ‖ *θέλει* A^b^ ‖ 26 *φωνῶν*] *φωνῆς* E ‖ 32 *αὐταῖς* A^b^E: *αὐτοῖς* Bekk. ‖ 35 *ἡμῶν* E ‖ 1053b, 1 *ἴσχουσιν* A^b^ ‖ 2 *ἅ* om. A^b^ ‖ 3 *λέγοντες* A^b^, *λέγων* ex *λέγοντες* corr. E ‖ *φαίνονται* A^b^ ‖ 4 *ἑνὶ* E Alex.: *ἓν* A^b^ et *γρ.* E ‖ 5 *ἀφορίζοντι* A^b^ et *γρ.* E, *ὃ ἀφορίζουσιν* E ‖ 10 *ἐν τοῖς διαπορήμασιν*] v. *B* 4 p. 1001a, 4 sqq. ‖ 14 *καὶ πῶς δεῖ*]

περὶ φύσεως· ἐκείνων γὰρ ὁ μέν τις φιλίαν εἶναί φησι τὸ ἕν, ὁ δ' ἀέρα, ὁ δὲ τὸ ἄπειρον. εἰ δὴ μηδὲν τῶν καθόλου δυνατὸν οὐσίαν εἶναι, καθάπερ ἐν τοῖς περὶ οὐσίας καὶ περὶ τοῦ ὄντος εἴρηται λόγοις, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο οὐσίαν ὡς ἕν τι παρὰ τὰ πολλὰ δυνατὸν εἶναι (κοινὸν γάρ) ἀλλ' ἢ κατηγόρημα μόνον, δῆλον ὡς οὐδὲ τὸ ἕν· τὸ γὰρ ὂν καὶ τὸ ἓν καθόλου κατηγορεῖται μάλιστα πάντων. ὥστ' οὔτε τὰ γένη φύσεις τινὲς καὶ οὐσίαι χωρισταὶ τῶν ἄλλων εἰσίν, οὔτε τὸ ἓν γένος ἐνδέχεται εἶναι διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας δι' ἅσπερ οὐδὲ τὸ ὂν οὐδὲ τὴν οὐσίαν. ἔτι δ' ὁμοίως ἐπὶ πάντων ἀναγκαῖον ἔχειν. λέγεται δ' ἰσαχῶς τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν· ὥστ' ἐπείπερ ἐν τοῖς ποιοῖς ἐστί τι τὸ ἓν καί τις φύσις, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς ποσοῖς, δῆλον ὅτι καὶ ὅλως ζητητέον τί τὸ ἕν, ὥσπερ καὶ τί τὸ ὄν, ὡς οὐχ ἱκανὸν ὅτι τοῦτο αὐτὸ ἡ φύσις αὐτοῦ. ἀλλὰ μὴν ἔν γε χρώμασίν ἐστι τὸ ἓν χρῶμα, οἷον τὸ λευκόν, εἰ τἆλλα ἐκ τούτου καὶ τοῦ μέλανος φαίνεται γιγνόμενα, τὸ δὲ μέλαν στέρησις λευκοῦ, ὥσπερ καὶ φωτὸς σκότος· τοῦτο δ' ἐστὶ στέρησις φωτός. ὥστ' εἰ τὰ ὄντα ἦν χρώματα, ἦν ἂν ἀριθμός τις τὰ ὄντα, ἀλλὰ τινῶν, δῆλον δὴ ὅτι χρωμάτων· καὶ τὸ ἓν ἦν ἄν τι ἕν, οἷον τὸ λευκόν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μέλη τὰ ὄντα ἦν, ἀριθμὸς ἂν ἦν, διέσεων μέντοι, ἀλλ' οὐκ ἀριθμὸς ἡ οὐσία αὐτῶν· καὶ τὸ ἓν ἦν ἄν τι οὗ ἡ οὐσία οὐ τὸ ἓν ἀλλὰ δίεσις. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν φθόγγων, στοι- 1054 a
χείων ἂν ἦν τὰ ὄντα ἀριθμός, καὶ τὸ ἓν στοιχεῖον φωνῆεν.

καὶ προσδεῖ γνωριμωτέρως, ἤτοι ἐλλείπει ἐνδέχεται γρ. E in marg., aut προσδεῖ recipiendum aut πῶς delendum ‖ καὶ μ.] ἆρα μ. fort. Alex., ἢ μ. coni. Bonitz ‖ 15. 16 τὸ ἕν φησιν A^b ‖ 16 δὴ E Alex.: δὲ A^b vulgo ‖ 17 ἐν τοῖς περὶ οὐσίας] vide Z 13 ‖ 18 οὐσίαν γρ. E: οὐσία A^b et γρ. E ‖ fort. ὡς ὄν τι ‖ 22 φύσει A^b ‖ 25 τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν T et fort. Alex. ‖ 26 τι add. m. eadem E ‖ 28 οὐχὶ E ‖ 29 ἔστι τι E, ἐστι A^b vulgo, magis exspectes χρῶμά τι ‖ 32 γάρ ἐστι cum Alex. scripserim ‖ 33 ὄντα. ἀλλὰ τίνων; vulgo ‖ 35 διέσεως A^b ‖ 1054 a, 1 post φθόγγων interpunxi Alexandrum secutus ‖ 2 φωνῆεν ἢ σύμφωνον fort. Alex.

καὶ εἰ σχήματα εὐθύγραμμα, σχημάτων ἂν ἦν ἀριθμός, καὶ τὸ ἓν τὸ τρίγωνον. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γενῶν. ὥστ' εἴπερ καὶ ἐν τοῖς πάθεσι καὶ ἐν τοῖς ποιοῖς καὶ ἐν τοῖς ποσοῖς καὶ ἐν κινήσει ἀριθμῶν ὄντων καὶ ἑνός τινος ἐν ἅπασιν ὅ τ' ἀριθμὸς τινῶν καὶ τὸ ἕν τι ἕν, ἀλλ' οὐχὶ τοῦτο αὐτοῦ ἡ οὐσία, καὶ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν ἀνάγκη ὡσαύτως ἔχειν· ὁμοίως γὰρ ἔχει ἐπὶ πάντων. ὅτι μὲν οὖν τὸ ἓν ἐν παντὶ γένει ἐστί τις φύσις, καὶ οὐδενὸς τοῦτό γ' αὐτὸ ἡ φύσις τὸ ἕν, φανερόν· ἀλλ' ὥσπερ ἐν χρώμασι χρῶμα ἓν ζητητέον αὐτὸ τὸ ἕν, οὕτω καὶ ἐν οὐσίᾳ οὐσίαν μίαν αὐτὸ τὸ ἕν. ὅτι δὲ ταὐτὸ σημαίνει πως τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν, δῆλον τῷ τε παρακολουθεῖν ἰσαχῶς ταῖς κατηγορίαις καὶ μὴ εἶναι ἐν μηδεμιᾷ, οἷον οὔτ' ἐν τῇ τί ἐστιν οὔτ' ἐν τῇ ποῖον, ἀλλ' ὁμοίως ἔχει ὥσπερ τὸ ὄν, καὶ τῷ μὴ προσκατηγορεῖσθαι ἕτερόν τι τὸ εἷς ἄνθρωπος τοῦ ἄνθρωπος, ὥσπερ οὐδὲ τὸ εἶναι παρὰ τὸ τί ἢ ποιὸν ἢ ποσόν, καὶ τῷ τὸ ἑνὶ εἶναι τὸ ἑκάστῳ εἶναι.

ἀντίκειται δὲ τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ κατὰ πλείους τρόπους, ὧν ἕνα τὸ ἓν καὶ τὸ πλῆθος ὡς ἀδιαίρετον καὶ διαιρετόν· τὸ μὲν γὰρ ἢ διῃρημένον ἢ διαιρετὸν πλῆθός τι λέγεται, τὸ δ' ἀδιαίρετον ἢ μὴ διῃρημένον ἕν. ἐπεὶ οὖν αἱ ἀντιθέσεις τετραχῶς, καὶ τούτων κατὰ στέρησιν λέγεται θάτερον, ἐναντία ἂν εἴη, καὶ οὔτε ὡς ἀντίφασις οὔτε ὡς τὰ πρός τι λεγόμενα. λέγεται δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ δηλοῦται τὸ ἕν, ἐκ τοῦ διαιρετοῦ τὸ ἀδιαίρετον, διὰ τὸ μᾶλλον αἰσθητὸν τὸ πλῆ-

6 *ἐν τοῖς*] *ἐν* om. E ‖ 7 *τὶ ἕν* E: *τι ὄν* A^b ‖ 8 *αὐτοῦ* E: *αὐτὸ* A^b, *αὐτὸ αὐτοῦ* coni. Bonitz ‖ 10 *ἅπαντι* A^b Alex. ‖ 12 *οὐσίαν μίαν* E: *οὐσία μία* A^b et *γρ.* E ‖ *αὐτὸ* E: *αὐτό τε* A^b ‖ 13 *τὸ* post *καὶ* om. E ‖ 15 *ἐν μηδεμιᾷ* in *ἓν μηδὲ μιᾷ* corr. E, fort. *ἐν μηδεμιᾷ μιᾷ* ‖ *τί* om. A^b ‖ 16 *γρ. καὶ οὐ τῷ προσκατηγορεῖσθαι* E marg. ‖ 18 *ἢ* post *τί* om. A^b ‖ *τῷ τὸ* scripsi: *τὸ* codd. edd. ‖ 20 *τὰ* om. A^b ‖ 24 *τούτων* E: *οὔτε* A^b et fort. Alex., quod corrigas in *οὐδέ*, confer tamen p. 1004 b, 27 et 1055 b, 26 ‖ 26 *λεγόμενα* om. A^b

θος εἶναι καὶ τὸ διαιρετὸν ἢ τὸ ἀδιαίρετον, ὥστε τῷ λόγῳ πρότερον τὸ πλῆθος τοῦ ἀδιαιρέτου διὰ τὴν αἴσθησιν. ἔστι δὲ τοῦ μὲν ἑνός, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ διαιρέσει τῶν ἐναντίων διεγράψαμεν, τὸ αὐτὸ καὶ ὅμοιον καὶ ἴσον, τοῦ δὲ πλήθους τὸ ἕτερον καὶ ἀνόμοιον καὶ ἄνισον. λεγομένου δὲ ταὐτοῦ πολλαχῶς, ἕνα μὲν τρόπον κατ' ἀριθμὸν λέγομεν ἐνίοτε αὐτό· τὸ δ' ἐὰν καὶ λόγῳ καὶ ἀριθμῷ ἓν ᾖ, οἷον σὺ σαυτῷ καὶ τῷ εἴδει καὶ τῇ ὕλῃ ἕν· ἔτι δ' ἐὰν ὁ λόγος ὁ τῆς πρώτης οὐσίας εἷς ᾖ, οἷον αἱ ἴσαι γραμμαὶ εὐθεῖαι αἱ αὐταί, καὶ τὰ ἴσα καὶ [τὰ] ἰσογώνια τετράγωνα, καίτοι πλείω· ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ ἰσότης ἑνότης. ὅμοια δὲ ἐὰν μὴ ταὐτὰ ἁπλῶς ὄντα, μηδὲ κατὰ τὴν οὐσίαν ἀδιάφορα τὴν συγκειμένην, κατὰ τὸ εἶδος ταὐτὰ ᾖ, οἷον τὸ μεῖζον τετράγωνον τῷ μικρῷ ὅμοιον, καὶ αἱ ἄνισοι εὐθεῖαι· αὗται γὰρ ὅμοιαι μέν, αἱ αὐταὶ δ' ἁπλῶς οὔ. τὰ δ' ἐὰν τὸ αὐτὸ εἶδος ἔχοντα, ἐν οἷς τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐγγίγνεται, μήτε μᾶλλον ᾖ μήτε ἧττον. τὰ δ' ἐὰν ᾖ τὸ αὐτὸ πάθος καὶ ἓν τῷ εἴδει, οἷον τὸ λευκόν, σφόδρα καὶ ἧττον, ὅμοιά φασιν εἶναι ὅτι ἓν τὸ εἶδος αὐτῶν. τὰ δ' ἐὰν πλείω ἔχῃ ταὐτὰ ἢ ἕτερα, ἢ ἁπλῶς ἢ τὰ πρόχειρα, οἷον καττίτερος ἀργύρῳ [ἢ χρυσῷ], χρυσὸς δὲ πυρὶ ᾗ ξανθὸν καὶ πυρρόν. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἕτερον καὶ τὸ ἀνόμοιον πολλαχῶς λέγεται. καὶ

29 ἔτι A^b ‖ 32 τοῦ αὐτοῦ A^b, ταυτοῦ E, τοῦ ταὐτοῦ vulgo ‖ 33 ἕνα E Bonitz: καὶ ἕνα A^b Bekk. ‖ λέγομεν] ὃ λέγομεν E Alex., ὃ om. A^b Bonitz ‖ 34 ταὐτό Alex. ‖ τοῦτο· τὸ δ' Alex. ut videtur, τὸ τοῦτο δ' A^b, τὸ δ' E, γρ. ἔν τισιν αὐτὸ τοῦτο E marg., τὸ δ' et τοῦτο δ' variae lectiones fuisse videntur ‖ 1054b, 2 τὰ ante ἰσογ. om. Alex. in interpr. et Bonitz ‖ 5 συγκειμένην A^b et γρ. E: ὑποκειμένην E ‖ ᾖ οἷον E: ὥσπερ A^b ‖ 7 οὐ. τὰ δ' vulgo, equidem comma posui ut τὰ intellegantur τὰ αὐτά ‖ δ' om. A^b ‖ 9 μᾶλλον ἢ μήτε A^b ‖ 11 ἐὰν τὰ πλείω fort. Alex. ‖ 12 τὰ ἕτερα E, ἢ ἕτερα ἢ ἁπλῶς fort. om. Alex. ‖ 13 ἢ χρυσῷ non interpretatur Alex., inclusit Bonitz ‖ χρυσὸς δὲ om. E ‖ πῦρ ἢ ξανθὸν E sed η in ras. ‖ καὶ πυρρόν A^b: καὶ τὸ πυρρόν E, ἢ πυρρόν Alex. ‖ 14 fort. καὶ τὸ ἄλλο καὶ τὸ ἕτ.

τὸ μὲν ἄλλο ἀντικειμένως καὶ τὸ ταὐτό, διὸ ἅπαν πρὸς ἅπαν ἢ ταὐτὸ ἢ ἄλλο. τὸ δ' ἐὰν μὴ καὶ ἡ ὕλη καὶ ὁ λόγος εἷς, διὸ σὺ καὶ ὁ πλησίον ἕτερος. τὸ δὲ τρίτον ὡς τὰ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς. τὸ μὲν οὖν ἕτερον ἢ ταὐτὸ διὰ τοῦτο πᾶν πρὸς πᾶν λέγεται, ὅσα λέγεται ἓν καὶ ὄν. οὐ γὰρ ἀντίφασίς ἐστι τοῦ ταὐτοῦ· διὸ οὐ λέγεται ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων (τὸ δὲ μὴ ταὐτὸ λέγεται), ἐπὶ δὲ τῶν ὄντων πάντων· ἢ γὰρ ἓν ἢ οὐχ ἓν πεφυκὸς καὶ ὂν καὶ ἕν. τὸ μὲν οὖν ἕτερον καὶ ταὐτὸν οὕτως ἀντίκειται, διαφορὰ δὲ καὶ ἑτερότης ἄλλο. τὸ μὲν γὰρ ἕτερον καὶ οὗ ἕτερον οὐκ ἀνάγκη εἶναί τινι ἕτερον· πᾶν γὰρ ἢ ἕτερον ἢ ταὐτὸ ὅ τι ἂν ᾖ ὄν· τὸ δὲ διάφορον τινὸς τινὶ διάφορον, ὥστ' ἀνάγκη ταὐτό τι εἶναι ᾧ διαφέρουσιν. τοῦτο δὲ τὸ ταὐτὸ γένος ἢ εἶδος· πᾶν γὰρ τὸ διαφέρον διαφέρει ἢ γένει ἢ εἴδει, γένει μὲν ὧν μή ἐστι κοινὴ ἡ ὕλη μηδὲ γένεσις εἰς ἄλληλα [οἷον ὅσων ἄλλο σχῆμα τῆς κατηγορίας], εἴδει δὲ ὧν τὸ αὐτὸ γένος. λέγεται δὲ γένος ὃ ἄμφω ταὐτὸ λέγεται κατὰ τὴν οὐσίαν τὰ διάφορα. τὰ δ' ἐναντία διάφορα, καὶ ἡ ἐναντίωσις διαφορά τις. ὅτι δὲ καλῶς τοῦτο ὑποτιθέμεθα, δῆλον ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς· πάντα γὰρ διαφέροντα [τε] φαίνεται καὶ ταὐτά, οὐ μόνον ἕτερα ὄντα, ἀλλὰ τὰ μὲν τὸ γένος ἕτερα, τὰ δ' ἐν τῇ αὐτῇ συ-
1055a *στοιχίᾳ τῆς κατηγορίας, ὥστ' ἐν ταὐτῷ γένει καὶ ταὐτὰ τῷ γένει. διώρισται δ' ἐν ἄλλοις ποῖα τῷ γένει ταὐτὰ ἢ ἕτερα.*

15 *ἅπαν* A[b] Alex.: *πᾶν* E vulgo ‖ 17 *λόγος εἷς· διὸ σὺ καὶ ὁ πλησίον ἕτερος* E: *λόγος ἴδιος καὶ τὸ πλησιαίτερον. τὸ* A[b] Alex., *γρ. τὸ καὶ ἴδιος* E marg. ‖ *ἕτερον* Ald. Bekk. ‖ 18 *διὰ τοῦτο* spuria ‖ 19 *πρὸς ἅπαν* A[b] ‖ *ὅσα καὶ ἓν* Alex. ‖ *οὐ* E Alex.: *οὐδὲ* A[b] vulgo ‖ 21 *πάντων τῶν ὄντων* A[b] ‖ 22 *καὶ* ante *ὂν* in ras. E ‖ 26 *τὸ αὐτὸ* E sed *γρ. ταυτὸ* suprascriptum ‖ 27 *τὸ ταὐτὸ* E Alex. Bonitz: *τὸ αὐτὸ* A[b] Bekk. ‖ *ἢ γένος* Alex. in interpret. et Bonitz, *ἢ* om. A[b] E vulgo ‖ 29 *οἷον — κατηγορίας* non quadrant cum 35 *τὰ δὲ — κατηγορίας*, unde ea seclusimus ‖ 31 *λέγεται* A[b]: *λέγονται* E ‖ *κατὰ τὴν* bis scriptum in E ‖ 34 *τε* et *ταὐτὰ* om. A[b], *φαίνεται, καὶ ταῦτα* vulgo, *τὰ διαφέροντα φαίνεται καὶ ταὐτά* coni. Bonitz collato Alex. p. 591,8 ‖ 35 *τὸ γένος*] fort. *τὸ εἶδος* ‖ 1055 a, 1 *τῷ γένει* A[b] E Alex. Bonitz: *τῷ εἴδει*

4 ἐπεὶ δὲ διαφέρειν ἐνδέχεται ἀλλήλων τὰ διαφέροντα πλεῖον καὶ ἔλαττον, ἔστι τις καὶ μεγίστη διαφορά, καὶ ταύτην λέγω ἐναντίωσιν. ὅτι δ' ἡ μεγίστη ἐστὶ διαφορά, δῆλον ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. τὰ μὲν γὰρ γένει διαφέροντα οὐκ ἔχει ὁδὸν εἰς ἄλληλα, ἀλλ' ἀπέχει πλέον καὶ ἀσύμβλητα· τοῖς δ' εἴδει διαφέρουσιν αἱ γενέσεις ἐκ τῶν ἐναντίων εἰσὶν ὡς ἐσχάτων· τὸ δὲ τῶν ἐσχάτων διάστημα μέγιστον, ὥστε καὶ τὸ τῶν ἐναντίων. ἀλλὰ μὴν τό γε μέγιστον ἐν ἑκάστῳ γένει τέλειον. μέγιστόν τε γὰρ οὗ μή ἐστιν ὑπερβολή, καὶ τέλειον οὗ μή ἐστιν ἔξω λαβεῖν τι δυνατόν. τέλος γὰρ ἔχει ἡ τελεία διαφορά, ὥσπερ καὶ τἆλλα τῷ τέλος ἔχειν λέγεται τέλεια, τοῦ δὲ τέλους οὐδὲν ἔξω· ἔσχατον γὰρ ἐν παντὶ καὶ περιέχει· διὸ οὐδὲν ἔξω τοῦ τέλους, οὐδὲ προσδεῖται οὐδενὸς τὸ τέλειον. ὅτι μὲν οὖν ἡ ἐναντιότης ἐστὶ διαφορὰ τέλειος, ἐκ τούτων δῆλον· πολλαχῶς δὲ λεγομένων τῶν ἐναντίων, ἀκολουθήσει τὸ τελείως οὕτως ὡς ἂν καὶ τὸ ἐναντίοις εἶναι ὑπάρχῃ αὐτοῖς. τούτων δ' ὄντων φανερὸν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἑνὶ πλείω ἐναντία εἶναι· οὔτε γὰρ τοῦ ἐσχάτου ἐσχατώτερον εἴη ἄν τι, οὔτε τοῦ ἑνὸς διαστήματος πλείω δυοῖν ἔσχατα. ὅλως τε εἰ ἔστιν ἡ ἐναντιότης διαφορά, ἡ δὲ διαφορὰ δυοῖν, ὥστε καὶ ἡ τέλειος. ἀνάγκη δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ὅρους ἀληθεῖς εἶναι τῶν ἐναντίων. καὶ γὰρ πλεῖστον διαφέρει ἡ τέλειος διαφορά. τῶν τε γὰρ γένει διαφερόντων οὐκ ἔστιν ἐξωτέρω λαβεῖν καὶ τῶν εἴδει· δέδεικται γὰρ ὅτι πρὸς τὰ ἔξω τοῦ γένους οὐκ ἔστι διαφορά· τούτων δ' αὕτη μεγίστη, καὶ τὰ ἐν ταὐτῷ γένει πλεῖστον διαφέροντα ἐναντία· μεγίστη γὰρ διαφορὰ τούτων ἡ τέλειος. καὶ τὰ ἐν ταὐτῷ δεκτικῷ πλεῖστον διαφέροντα ἐναντία. ἡ γὰρ ὕλη ἡ αὐτὴ τοῖς ἐναντίοις, καὶ τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν δύναμιν πλεῖστον διαφέροντα· καὶ

Ald. Bekk. ‖ 2 διώρισται] v. Δ 9 ‖ 4 ἔστι E: καὶ ἔστι A^b ‖ 6 οὐδὲ A^b ‖ 7 πλεῖστον fort. Alex. ‖ 18 τοῦ τελ. A^b ‖ 20 τοῦ om. m. pr. E ‖ 22 τε E: δὲ A^b et fort. Alex. ‖ 23 ὥστε fort. om. Alex. ‖ 28 ἐναντία A^b et fort. Alex., ταναντία in ἐναντία corr. E ‖ 30 ἐν-

γὰρ ἡ ἐπιστήμη περὶ ἓν γένος ἡ μία, ἐν οἷς ἡ τελεία διαφορὰ μεγίστη. πρώτη δὲ ἐναντίωσις ἕξις καὶ στέρησίς ἐστιν, οὐ πᾶσα δὲ στέρησις (πολλαχῶς γὰρ λέγεται ἡ στέρησις), ἀλλ' ἥτις ἂν τελεία ᾖ. τὰ δ' ἄλλα ἐναντία κατὰ ταῦτα λεχθήσεται, τὰ μὲν τῷ ἔχειν, τὰ δὲ τῷ ποιεῖν ἢ ποιητικὰ εἶναι, τὰ δὲ τῷ λήψεις εἶναι καὶ ἀποβολαὶ τούτων ἢ ἄλλων ἐναντίων. εἰ δὴ ἀντίκειται μὲν ἀντίφασις καὶ στέρησις καὶ
1055b ἐναντιότης καὶ τὰ πρός τι, τούτων δὲ πρῶτον ἀντίφασις, ἀντιφάσεως δὲ μηδέν ἐστι μεταξύ, τῶν δ' ἐναντίων ἐνδέχεται, ὅτι μὲν οὐ ταὐτὸν ἀντίφασις καὶ τἀναντία δῆλον. ἡ δὲ στέρησις ἀντίφασίς τίς ἐστιν· ἢ γὰρ τὸ ἀδύνατον ὅλως ἔχειν, ἢ ὃ ἂν πεφυκὸς ἔχειν μὴ ἔχῃ, ἐστέρηται ἢ ὅλως ἢ πῶς ἀφορισθέν· πολλαχῶς γὰρ ἤδη τοῦτο λέγομεν, ὥσπερ διήρηται ἡμῖν ἐν ἄλλοις. ὥστ' ἔστιν ἡ στέρησις ἀντίφασίς τις ἢ ἀδυναμία διορισθεῖσα ἢ συνειλημμένη τῷ δεκτικῷ. διὸ ἀντιφάσεως μὲν οὐκ ἔστι μεταξύ, στερήσεως δέ τινος ἔστιν· ἴσον μὲν γὰρ ἢ οὐκ ἴσον πᾶν, ἴσον δ' ἢ ἄνισον οὐ πᾶν, ἀλλ' εἴπερ, μόνον ἐν τῷ δεκτικῷ τοῦ ἴσου. εἰ δὴ αἱ γενέσεις τῇ ὕλῃ ἐκ τῶν ἐναντίων, γίγνονται δὲ ἢ ἐκ τοῦ εἴδους καὶ τῆς τοῦ εἴδους ἕξεως ἢ ἐκ στερήσεώς τινος τοῦ εἴδους καὶ τῆς μορφῆς, δῆλον ὅτι ἡ μὲν ἐναντίωσις στέρησις ἄν τις εἴη πᾶσα, ἡ δὲ στέρησις ἴσως οὐ πᾶσα ἐναντιότης. αἴτιον δ' ὅτι πολλαχῶς ἐνδέχεται ἐστερῆσθαι τὸ ἐστερημένον. ἐξ ὧν γὰρ αἱ μεταβολαὶ ἐσχάτων, ἐναντία ταῦτα. φανερὸν δὲ καὶ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς. πᾶσα γὰρ ἐναντίωσις ἔχει στέρησιν θατέρου τῶν ἐναντίων. ἀλλ' οὐχ ὁμοίως πάντα· ἀνισότης μὲν γὰρ ἰσότητος, ἀνομοιότης δὲ ὁμοιότητος, κακία δὲ ἀρετῆς. διαφέρει δὲ ὥσπερ εἴρηται· τὸ μὲν γὰρ ἐὰν μόνον ᾖ ἐστερημένον, τὸ δ' ἐὰν ᾖ ποτὲ ἢ ἔν τινι, οἷον ἐὰν ἐν ἡλικίᾳ τινὶ ἢ τῷ κυρίῳ ἢ πάντῃ. διὸ τῶν μὲν ἔστι μεταξύ, καὶ ἔστιν οὔτε ἀγαθὸς

αντία om. E ‖ 37 *λείψεις* T ‖ 1055b, 3 *μὲν* om. Alex. in interpr. ‖ 6 *ἤδη* om. Alex. ‖ *λέγεται* Alex. ‖ *διήρηται*] v. Δ 22 ‖ 13 *ἐκ* om. E ‖ 14 *τις* om. A^b ‖ 18 *ἐναντιότης* fort. Alex. ‖ 22 *ἐὰν* alterum om. A^b ‖ *θάτερον* A^b et fort. Alex.

ἄνθρωπος οὔτε κακός, τῶν δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἀνάγκη εἶναι ἢ περιττὸν ἢ ἄρτιον. ἔτι τὰ μὲν ἔχει τὸ ὑποκείμενον ὡρισμένον, τὰ δ' οὔ. ὥστε φανερὸν ὅτι αἰεὶ θάτερον τῶν ἐναντίων λέγεται κατὰ στέρησιν· ἀπόχρη δὲ κἂν τὰ πρῶτα καὶ τὰ γένη τῶν ἐναντίων, οἷον τὸ ἓν καὶ τὰ πολλά· τὰ γὰρ ἄλλα εἰς ταῦτα ἀνάγεται.

5 ἐπεὶ δ' ἓν ἑνί ἐστιν ἐναντίον, ἀπορήσειεν ἄν τις πῶς ἀντίκειται τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ καὶ τὸ ἴσον τῷ μεγάλῳ καὶ τῷ μικρῷ. τὸ γὰρ πότερον αἰεὶ ἐν ἀντιθέσει λέγομεν, οἷον πότερον λευκὸν ἢ μέλαν, καὶ πότερον λευκὸν ἢ οὐ λευκόν· πότερον δ' ἄνθρωπος ἢ λευκὸν οὐ λέγομεν, ἐὰν μὴ ἐξ ὑποθέσεως καὶ ζητοῦντες, οἷον πότερον ἦλθε Κλέων ἢ Σωκράτης. ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη ἐν οὐδενὶ γένει τοῦτο. ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐκεῖθεν ἐλήλυθεν· τὰ γὰρ ἀντικείμενα μόνα οὐκ ἐνδέχεται ἅμα ὑπάρχειν· ᾧ καὶ ἐνταῦθα χρῆται ἐν τῷ πότερος ἦλθεν· εἰ γὰρ ἅμα ἐνεδέχετο, γελοῖον τὸ ἐρώτημα. εἰ δέ, καὶ οὕτως ὁμοίως ἐμπίπτει εἰς ἀντίθεσιν, εἰς τὸ ἓν ἢ πολλά, οἷον πότερον ἀμφότεροι ἦλθον ἢ ἅτερος. εἰ δὴ ἐν τοῖς ἀντικειμένοις αἰεὶ τοῦ ποτέρου ἡ ζήτησις, λέγεται δὲ πότερον μεῖζον ἢ ἔλαττον ἢ ἴσον, τίς ἐστιν ἡ ἀντίθεσις πρὸς ταῦτα τοῦ ἴσου; οὔτε γὰρ θατέρῳ μόνῳ ἐναντίον οὔτ' ἀμφοῖν· τί γὰρ μᾶλλον τῷ μείζονι ἢ τῷ ἐλάττονι; ἔτι τῷ ἀνίσῳ ἐναντίον τὸ ἴσον. ὥστε πλείοσιν ἔσται ἢ ἑνί. εἰ δὲ τὸ ἄνισον σημαίνει τὸ αὐτὸ ἅμα ἀμφοῖν, εἴη μὲν ἂν ἀντικείμενον ἀμφοῖν· καὶ ἡ ἀπορία βοηθεῖ τοῖς φάσκουσι τὸ ἄνισον δυάδα

25 ἔτι] ὅτι ex Alex. coni. Bonitz ‖ ὡρισμένον bis scriptum in E ‖ 30 ἐστιν om. A^b ‖ 31 τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ καὶ ex cap. 6 interpolata videntur ‖ 32 τῷ om. A^b ‖ τὸ γὰρ E: εἰ γὰρ τὸ A^b et γρ. E et fort. Alex. ‖ λέγομεν ex λεγόμενον corr. E ‖ 36 οὐ κατ' ἀνάγκην γρ. E ‖ ἀλλ' οὐκ — γένει τοῦτο spuria ‖ 38 ἦλθεν E: ἐλθεῖν A^b ‖ 1056a, 1 εἰ δὲ καὶ οὕτως, ὁμ. Bekk., interpunctionem correxit Bonitz ‖ 2 ὅμως E ‖ ἐκπίπτει A^b ‖ 7 μᾶλλον ἢ τῶι E, ἢ om. A^b et γρ. E ‖ 8 ὥστε πλ. A^b, ὥστ' ἐν πλ. E ‖ ἢ ἑνί A^b, ἢ ἐν ἑνί E, fort. ὥστε εἰ τὸ ἄνισον eiectis πλείοσιν ἔσται ἢ ἑνί ‖ 9 ἅμα om. A^b, fort. recte ‖ ἂν add. E ‖ 10 βοήθεια A^b

εἶναι. ἀλλὰ συμβαίνει ἓν δυοῖν ἐναντίον· ὅπερ ἀδύνατον. ἔτι τὸ μὲν ἴσον μεταξὺ φαίνεται μεγάλου καὶ μικροῦ, ἐναντίωσις δὲ μεταξὺ οὔτε φαίνεται οὔτε ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ δυνατόν· οὐ γὰρ ἂν εἴη τελεία μεταξύ τινος οὖσα, ἀλλὰ μᾶλλον ἔχει ἀεὶ ἑαυτῆς τι μεταξύ. λείπεται δὴ ἢ ὡς ἀπόφασιν ἀντικεῖσθαι ἢ ὡς στέρησιν. θατέρου μὲν δὴ οὐκ ἐνδέχεται· τί γὰρ μᾶλλον τοῦ μεγάλου ἢ μικροῦ; ἀμφοῖν ἄρα ἀπόφασις στερητική. διὸ καὶ πρὸς ἀμφότερα τὸ πότερον λέγεται, πρὸς δὲ θάτερον οὔ, οἷον πότερον μεῖζον ἢ ἴσον, ἢ πότερον ἴσον ἢ ἔλαττον· ἀλλ' αἰεὶ τρία. οὐ στέρησις δ' ἐξ ἀνάγκης· οὐ γὰρ πᾶν ἴσον ὃ μὴ μεῖζον ἢ ἔλαττον, ἀλλ' ἐν οἷς πέφυκεν ἐκεῖνα. ἔστι δὴ τὸ ἴσον τὸ μήτε μέγα μήτε μικρόν, πεφυκὸς δὲ ἢ μέγα ἢ μικρὸν εἶναι· καὶ ἀντίκειται ἀμφοῖν ὡς ἀπόφασις στερητική, διὸ καὶ μεταξύ ἐστιν. καὶ τὸ μήτ' ἀγαθὸν μήτε κακὸν ἀντίκειται ἀμφοῖν, ἀλλ' ἀνώνυμον· πολλαχῶς γὰρ λέγεται ἑκάτερον καὶ οὐκ ἔστιν ἓν τὸ δεκτικόν· ἀλλὰ μᾶλλον τὸ μήτε λευκὸν μήτε μέλαν. ἓν δὲ οὐδὲ τοῦτο λέγεται, ἀλλ' ὡρισμένα πως τὰ χρώματα ἐφ' ὧν λέγεται στερητικῶς ἡ ἀπόφασις αὕτη· ἀνάγκη γὰρ ἢ φαιὸν ἢ ὠχρὸν εἶναι ἢ τοιοῦτόν τι ἄλλο. ὥστε οὐκ ὀρθῶς ἐπιτιμῶσιν οἱ νομίζοντες ὁμοίως λέγεσθαι πάντα, ὥστ' ἔσεσθαι ὑποδήματος καὶ χειρὸς μεταξὺ τὸ μήτε ὑπόδημα μήτε χεῖρα, εἴπερ καὶ τὸ μήτ' ἀγαθὸν μήτε κακὸν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὡς πάντων ἐσομένου τινὸς μεταξύ. οὐκ ἀνάγκη δὲ τοῦτο συμβαίνειν. ἡ μὲν γὰρ ἀντικειμένων συναπόφασις ἔστιν ὧν ἔστι μεταξύ τι καὶ διάστημά τι πέφυκεν εἶναι· τῶν δ'
1056b οὐκ ἔστι διαφορά· ἐν ἄλλῳ γὰρ γένει ὧν αἱ συναποφάσεις, ὥστ' οὐχ ἓν τὸ ὑποκείμενον.

13 δὲ οὐδεμία μετ. A^b ‖ 15 ἀεὶ om. γρ. E ‖ αὑτῆ A^b ‖ μεταξύ τινος οὖσα E ‖ 21 ὃ μὴ E: μὴ Alex. ‖ 23 post δὲ add. ἢ A^b ‖ 24 ἀποφ. στ.] στερητικὴ στέρησις γρ. Alex. ‖ 24. 25 μήτε κακὸν μήτε ἀγαθὸν E ‖ 27 οὐ E ‖ 28 τὰ χρώματα om. A^b, habet Alex. ‖ 30 ἄλλο E Alex.: ἄλλο ὡρισμένον A^b ‖ 31 ἔσεσθαι] λέγεσθαι γρ. E ‖ 32 ἐπείπερ A^b ‖ 33 τοῦ om. A^b ‖ 36 ὧν] καὶ

6 *ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν πολλῶν ἀπορήσειεν ἄν τις. εἰ γὰρ τὰ πολλὰ τῷ ἑνὶ ἁπλῶς ἀντίκειται, συμβαίνει ἔνια ἀδύνατα. τὸ γὰρ ἓν ὀλίγον ἢ ὀλίγα ἔσται· τὰ γὰρ πολλὰ καὶ τοῖς ὀλίγοις ἀντίκειται. ἔτι τὰ δύο πολλά, εἴπερ τὸ διπλάσιον πολλαπλάσιον, λέγεται δὲ κατὰ τὰ δύο διπλάσια· ὥστε τὸ ἓν ὀλίγον· πρὸς τί γὰρ πολλὰ τὰ δύο εἰ μὴ πρὸς ἕν τε καὶ τὸ ὀλίγον; οὐδὲν γάρ ἐστιν ἔλαττον. ἔτι ὡς ἐν μήκει τὸ μακρὸν καὶ βραχύ, οὕτως ἐν πλήθει τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον, καὶ ὃ ἂν ᾖ πολὺ καὶ πολλά, καὶ τὰ πολλὰ πολύ. εἰ μή τι ἄρα διαφέρει ἐν συνεχεῖ εὐορίστῳ, τὸ ὀλίγον πλῆθός τι ἔσται. ὥστε τὸ ἓν πλῆθός τι, εἴπερ καὶ ὀλίγον· τοῦτο δ᾽ ἀνάγκη, εἰ τὰ δύο πολλά. ἀλλ᾽ ἴσως τὰ πολλὰ λέγεται μέν πως καὶ [τὸ] πολύ, ἀλλ᾽ ὡς διαφέρον, οἷον ὕδωρ πολύ, πολλὰ δ᾽ οὔ. ἀλλ᾽ ὅσα διαιρετά, ἐν τούτοις λέγεται, ἕνα μὲν τρόπον ἐὰν ᾖ πλῆθος ἔχον ὑπεροχὴν ἢ ἁπλῶς ἢ πρός τι, καὶ τὸ ὀλίγον ὡσαύτως πλῆθος ἔχον ἔλλειψιν, τὸ δὲ ὡς ἀριθμός, ὃ καὶ ἀντίκειται τῷ ἑνὶ μόνον. οὕτως γὰρ λέγομεν ἓν ἢ πολλά, ὥσπερ εἴ τις εἴποι ἓν καὶ ἕνα ἢ λευκὸν καὶ λευκά, καὶ τὰ μεμετρημένα πρὸς τὸ μέτρον καὶ τὸ μετρητόν. οὕτως καὶ τὰ πολλαπλάσια λέγεται. πολλὰ γὰρ ἕκαστος ἀριθμὸς ὅτι ἕνα καὶ ὅτι μετρητὸς ἑνὶ ἕκαστος, καὶ ὡς τὸ ἀντικείμενον τῷ ἑνί, οὐ τῷ ὀλίγῳ. οὕτω μὲν οὖν ἐστὶ πολλὰ καὶ τὰ δύο, ὡς δὲ πλῆθος ἔχον ὑπεροχὴν ἢ πρός τι ἢ ἁπλῶς οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ πρῶτον. ὀλίγα δ᾽ ἁπλῶς τὰ δύο· πλῆθος γάρ ἐστιν ἔλλειψιν*

ὧν fort. Alex. ‖ 1056b, 1 post *συναπ.* add. *εἰσίν* Alex. ‖ 4 *ἀντίκεινται* E ‖ 7. 8 *κατὰ τὰ* E et fort. Alex. Bonitz: *καὶ τὰ* A^b Bekk. ‖ 8 *διπλάσια* om. E ‖ 9 *καὶ πρὸς τὸ* A^b ‖ 10 *ἔτι* A^b Alex.: *ἔτι εἰ* E ‖ *καὶ τὸ βρ.* Alex. ‖ 12 *ἐν*] *ἐπὶ* Alex. ‖ 13 *ἀορίστῳ* Alex. γρ. E et T ‖ ante *τὸ ὀλίγον* distinxit Alex. Bonitz, post *τὸ ὀλίγον* Bekk. ‖ *πλῆθός τι ἔσται εἴπερ* E ‖ 15 *πως*] *ὡς* E ‖ *τὸ* cum Alex. seclusit Bonitz ‖ 18 *ἢ* ante *ἁπλῶς* om. A^b ‖ 22 *πρὸς*] *καὶ* Alex. in interpr., *τὰ μεμετρημένα καὶ τὸ μετρητὸν πρὸς τὸ μέτρον* coni. Bonitz ‖ 23 *λέγεται πολλὰ* A^b quod probat Bonitz ‖ *ὁ ἀριθμὸς* E ‖ *ἓν* E

ἔχον πρῶτον (διὸ καὶ [οὐκ] ὀρθῶς ἀπέστη Ἀναξαγόρας εἰπὼν ὅτι ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν ἄπειρα καὶ πλήθει καὶ μικρότητι· ἔδει δ' εἰπεῖν ἀντὶ τοῦ καὶ μικρότητι, καὶ ὀλιγότητι. οὐ γὰρ ἄπειρα), ἐπεὶ τὸ ὀλίγον οὐ διὰ τὸ ἕν, ὥσπερ τινές φασιν, ἀλλὰ διὰ τὰ δύο. ἀντίκειται δὴ τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ τὰ ἐν ἀριθμοῖς ὡς μέτρον μετρητῷ· ταῦτα δὲ ὡς τὰ πρός τι, ὅσα μὴ καθ' αὑτὰ τῶν πρός τι. διῄρηται δ' ἡμῖν ἐν ἄλλοις ὅτι διχῶς λέγεται τὰ πρός τι, τὰ μὲν ὡς ἐναντία, τὰ δ' ὡς ἐπιστήμη πρὸς ἐπιστητόν, τῷ λέγεσθαί τι ἄλλο
1057a πρὸς αὐτό. τὸ δὲ ἓν ἔλαττον εἶναι τινός, οἷον τοῖν δυοῖν, οὐδὲν κωλύει· οὐ γὰρ εἰ ἔλαττον, καὶ ὀλίγον. τὸ δὲ πλῆθος οἷον γένος ἐστὶ τοῦ ἀριθμοῦ· ἔστι γὰρ ἀριθμὸς πλῆθος ἑνὶ μετρητόν. καὶ ἀντίκειταί πως τὸ ἓν καὶ ἀριθμός, οὐχ ὡς ἐναντίον, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται τῶν πρός τι ἔνια· ᾗ γὰρ μέτρον, τὸ δὲ μετρητόν, ταύτῃ ἀντίκειται. διὸ οὐ πᾶν ὃ ἂν ᾖ ἕν [ἀριθμός ἐστιν], οἷον εἴ τι ἀδιαίρετόν ἐστιν. ὁμοίως δὲ λεγομένη ἡ ἐπιστήμη πρὸς τὸ ἐπιστητὸν οὐχ ὁμοίως ἀποδίδωσιν· δόξειε μὲν γὰρ ἂν μέτρον ἡ ἐπιστήμη εἶναι, τὸ δ' ἐπιστητὸν τὸ μετρούμενον, συμβαίνει δ' ἐπιστήμην μὲν πᾶσαν ἐπιστητὸν εἶναι, τὸ δ' ἐπιστητὸν μὴ πᾶν ἐπιστήμην, ὅτι τρόπον τινὰ ἡ ἐπιστήμη μετρεῖται τῷ ἐπιστητῷ. τὸ δὲ πλῆθος οὔτε τῷ ὀλίγῳ ἐναντίον, ἀλλὰ τούτῳ μὲν τὸ πολὺ ὡς ὑπερέχον πλῆθος ὑπερεχομένῳ πλήθει, οὔτε τῷ ἑνὶ πάντως· ἀλλὰ τὸ μὲν ὥσπερ εἴρηται, ὅτι διαιρετὸν τὸ δ' ἀδιαίρετον, τὸ δ' ὡς πρός τι, ὥσπερ ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητῷ, ἐὰν ᾖ ἀριθμός, τὸ δ' ἓν μέτρον.

28 καὶ om. E ‖ οὐκ inclusi ‖ διὸ — ἄπειρα in parenthesi posita esse significavi ‖ 32. 33 τὸ ἓν τοῖς πολλοῖς ὡς μ. E ‖ τὸ πολὺ Alex. ‖ 33 ταῦτα] τὰ E sed ταῦτα γρ. E ‖ 34 ὅσα — τι om. A^b, habet Alex. ‖ ἐν ἄλλοις] Δ 15 ‖ 1057 a, 3 οἷον] οἷον ὡς E ‖ 5 fort. ἐναντία, ut interpretatur Alex. ‖ 7 ἓν καὶ ἀδιαίρετον ἀριθμός ἐστιν Alex. legisse videtur; ἀριθμός ἐστι seclusi tamquam ex perversa interpolatione ortum, supplendum enim erat ἀριθμῷ ἀντίκειται, v. infra 15 ‖ 8 ἡ om. E m. pr. ‖ 11 ἐπιστητὸν] ἐπιστητὴν A^b ‖ 15 μὲν E : μὲν ἓν A^b et γρ. E ‖ δ' prius om. E sed add. marg. E ‖ 17 ἓν

7 ἐπεὶ δὲ τῶν ἐναντίων ἐνδέχεται εἶναί τι μεταξὺ καὶ ἐνίων ἔστιν, ἀνάγκη ἐκ τῶν ἐναντίων εἶναι τὰ μεταξύ. πάντα γὰρ τὰ μεταξὺ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐστὶ καὶ ὧν ἐστὶ μεταξύ. μεταξὺ μὲν γὰρ ταῦτα λέγομεν εἰς ὅσα μεταβάλλειν ἀνάγκη πρότερον τὸ μεταβάλλον· οἷον ἀπὸ τῆς ὑπάτης ἐπὶ τὴν νήτην εἰ μεταβαίνοι τῷ ὀλιγίστῳ, ἥξει πρότερον εἰς τοὺς μεταξὺ φθόγγους, καὶ ἐν χρώμασιν εἰ [ἥξει] ἐκ τοῦ λευκοῦ εἰς τὸ μέλαν, πρότερον ἥξει εἰς τὸ φοινικοῦν καὶ φαιὸν ἢ εἰς τὸ μέλαν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. μεταβάλλειν δ᾽ ἐξ ἄλλου γένους εἰς ἄλλο γένος οὐκ ἔστιν ἀλλ᾽ ἢ κατὰ συμβεβηκός, οἷον ἐκ χρώματος εἰς σχῆμα. ἀνάγκη ἄρα τὰ μεταξὺ καὶ αὐτοῖς καὶ ὧν μεταξύ εἰσιν ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι. ἀλλὰ μὴν πάντα γε τὰ μεταξύ ἐστιν ἀντικειμένων τινῶν· ἐκ τούτων γὰρ μόνων καθ᾽ αὑτὰ ἔστι μεταβάλλειν. διὸ ἀδύνατον εἶναι μεταξὺ μὴ ἀντικειμένων· εἴη γὰρ ἂν μεταβολὴ καὶ μὴ ἐξ ἀντικειμένων. τῶν δ᾽ ἀντικειμένων ἀντιφάσεως μὲν οὐκ ἔστι μεταξύ· τοῦτο γάρ ἐστιν ἀντίφασις, ἀντίθεσις ἧς ὁτῳοῦν θάτερον μόριον πάρεστιν, οὐκ ἐχούσης οὐδὲν μεταξύ. τῶν δὲ λοιπῶν τὰ μὲν πρός τι, τὰ δὲ στέρησις, τὰ δ᾽ ἐναντία ἐστίν. τῶν δὲ πρός τι ὅσα μὴ ἐναντία, οὐκ ἔχει μεταξύ. αἴτιον δ᾽ ὅτι οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐστίν. τί γὰρ ἐπιστήμης καὶ ἐπιστητοῦ μεταξύ; ἀλλὰ μεγάλου καὶ μικροῦ. εἰ δ᾽ ἐστὶν ἐν ταὐτῷ γένει τὰ μεταξύ, ὥσπερ δέδεικται, καὶ μεταξὺ ἐναντίων, ἀνάγκη αὐτὰ συγκεῖσθαι ἐκ τούτων τῶν ἐναντίων. ἢ γὰρ ἔσται τι γένος αὐτῶν ἢ οὐδέν. καὶ εἰ μὲν γένος ἔσται οὕτως ὥστ᾽ εἶναι πρότερόν τι τῶν ἐναντίων, αἱ διαφοραὶ πρότεραι ἐναντίαι ἔσονται αἱ ποιήσασαι τὰ ἐναντία εἴδη ὡς γένους· ἐκ γὰρ τοῦ γένους καὶ τῶν διαφορῶν

καὶ μέτρον Alex. ‖ 18 τι om. A^b ‖ 22 πρότερον ἀνάγκη E ‖ 23 ὀλιγίστῳ] ὀλιγίστῳ λόγῳ E ‖ 24 ἥξει inclusi, supplendum fuit μεταβαίνοι ‖ 29 καὶ ante αὐτοῖς om. A^b ‖ 31 μόνον A^b ‖ 38 τὰ μεταξύ E ‖ 1057b, 1 post μικροῦ excidisse videntur, quibus τὰ μεταξὺ non esse τῶν ἀντικειμένων κατὰ στέρησιν ἁπλῶς demonstratum fuit ‖ 5 ἔσται] ἔστιν coni. Bonitz ‖ 6 πρότεραι A^b et γρ. E: πρότερον E

τὰ εἴδη. οἷον εἰ τὸ λευκὸν καὶ μέλαν ἐναντία, ἔστι δὲ τὸ μὲν διακριτικὸν χρῶμα τὸ δὲ συγκριτικὸν χρῶμα, αὗται αἱ διαφοραὶ τὸ διακριτικὸν καὶ συγκριτικὸν πρότεραι· ὥστε ταῦτα ἐναντία ἀλλήλοις πρότερα — ἀλλὰ μὴν τά γ' ἐναντίως διαφέροντα μᾶλλον ἐναντία — καὶ τὰ λοιπὰ καὶ τὰ μεταξὺ ἐκ τοῦ γένους ἔσται καὶ τῶν διαφορῶν. οἷον ὅσα χρώματα τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανός ἐστι μεταξύ, ταῦτα δεῖ ἐκ τοῦ γένους λέγεσθαι (ἔστι δὲ γένος τὸ χρῶμα) καὶ ἐκ διαφορῶν τινῶν. αὗται δ' οὐκ ἔσονται τὰ πρῶτα ἐναντία· εἰ δὲ μή, ἔσται ἕκαστον ἢ λευκὸν ἢ μέλαν. ἕτεραι ἄρα· μεταξὺ ἄρα τῶν πρώτων ἐναντίων αὗται ἔσονται· αἱ πρῶται δὲ διαφοραὶ τὸ διακριτικὸν καὶ συγκριτικόν. ὥστε ταῦτα πρῶτα ζητητέον ὅσα ἐναντία μὴ ἐν γένει, ἐκ τίνος τὰ μεταξὺ αὐτῶν. ἀνάγκη γὰρ τὰ ἐν ταὐτῷ γένει ἐκ τῶν ἀσυνθέτων τῷ γένει συγκεῖσθαι ἢ ἀσύνθετα εἶναι. τὰ μὲν οὖν ἐναντία ἀσύνθετα ἐξ ἀλλήλων, ὥστ' ἀρχαί· τὰ δὲ μεταξὺ ἢ πάντα ἢ οὐδέν. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων γίγνεταί τι, ὥστ' ἔσται μεταβολὴ εἰς τοῦτο πρὶν ἢ εἰς αὐτά· ἑκατέρου γὰρ καὶ ἧττον ἔσται καὶ μᾶλλον. μεταξὺ ἄρα ἔσται καὶ τοῦτο τῶν ἐναντίων. καὶ τἆλλα ἄρα πάντα σύνθετα τὰ μεταξύ· τὸ γὰρ τοῦ μὲν μᾶλλον τοῦ δ' ἧττον σύνθετόν πως ἐξ ἐκείνων ὧν λέγεται εἶναι τοῦ μὲν μᾶλλον τοῦ δ' ἧττον. ἐπεὶ δ' οὐκ ἔστιν ἕτερα πρότερα ὁμογενῆ τῶν ἐναντίων, ἅπαντ' ἂν ἐκ τῶν ἐναντίων εἴη τὰ μεταξύ. ὥστε καὶ τὰ κάτω πάντα, καὶ τἀναντία καὶ τὰ μεταξύ, ἐκ τῶν πρώτων ἐναντίων ἔσονται. ὅτι μὲν οὖν τὰ μεταξὺ ἔν τε ταὐτῷ γένει πάντα καὶ μεταξὺ ἐναντίων καὶ σύγκειται ἐκ τῶν ἐναντίων ἅπαντα, δῆλον.

τὸ δ' ἕτερον τῷ εἴδει τινὸς τί ἕτερόν ἐστι, καὶ δεῖ τοῦτο 8

8 ἐναντία A^b: τὰ ἐναντία E ‖ 11 πρότερα A^b: πρότερον suprascripto πρότερα E ‖ ἀλλὰ — ἐναντία in parenthesi dicta esse significavi ‖ 18 δὲ om. γρ. E ‖ 20 ἀνάγκη — 22 εἶναι vel potius ὥστε (19) — εἶναι cum interrumpant argumentationis ordinem, primum afuisse videntur ‖ 23 ὡς ἀρχαὶ fort. Bessarion ‖ 29 δ' οὐκ A^b: οὖν οὐκ E ‖ 34 πάντα E

ἀμφοῖν ὑπάρχειν· οἷον εἰ ζῷον ἕτερον τῷ εἴδει, ἄμφω ζῷα. ἀνάγκη ἄρα ἐν γένει τῷ αὐτῷ εἶναι τὰ ἕτερα τῷ εἴδει. τὸ γὰρ τοιοῦτον γένος καλῶ, ὃ ἄμφω ἓν ταὐτὸ λέγεται μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἔχον διαφοράν, εἴθ᾽ ὡς ὕλη ὂν εἴτ᾽ ἄλλως. 1058 a οὐ μόνον γὰρ δεῖ τὸ κοινὸν ὑπάρχειν, οἷον ἄμφω ζῷα, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἑκατέρῳ τοῦτο αὐτὸ τὸ ζῷον, οἷον τὸ μὲν ἵππον τὸ δὲ ἄνθρωπον, δι᾽ ὃ τοῦτο τὸ κοινὸν ἕτερον ἀλλήλων ἐστὶ τῷ εἴδει. ἔσται δὴ καθ᾽ αὑτὰ τὸ μὲν τοιονδὶ ζῷον τὸ δὲ τοιονδί, οἷον τὸ μὲν ἵππος τὸ δ᾽ ἄνθρωπος. ἀνάγκη ἄρα τὴν διαφορὰν ταύτην ἑτερότητα τοῦ γένους εἶναι. λέγω γὰρ γένους διαφορὰν ἑτερότητα ἢ ἕτερον ποιεῖ τοῦτο αὐτό. ἐναντίωσις τοίνυν ἔσται αὕτη. δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. πάντα γὰρ διαιρεῖται τοῖς ἀντικειμένοις, καὶ ὅτι τἀναντία ἐν ταὐτῷ γένει, δέδεικται. ἡ γὰρ ἐναντιότης ἦν διαφορὰ τελεία· ἡ δὲ διαφορὰ ἡ εἴδει πᾶσα τινός τι· ὥστε τοῦτο τὸ αὐτό τε καὶ γένος ἐπ᾽ ἀμφοῖν. διὸ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ συστοιχίᾳ πάντα τὰ ἐναντία τῆς κατηγορίας, ὅσα εἴδει διάφορα καὶ μὴ γένει, ἕτερά τ᾽ ἀλλήλων μάλιστα· τελεία γὰρ ἡ διαφορά, καὶ ἅμα ἀλλήλοις οὐ γίγνεται. ἡ ἄρα διαφορὰ ἐναντίωσίς ἐστιν. τοῦτο ἄρα ἐστὶ τὸ ἑτέροις εἶναι τῷ εἴδει, τὸ ἐν ταὐτῷ γένει ὄντα ἐναντίωσιν ἔχειν ἄτομα ὄντα. ταὐτὰ δὲ τῷ εἴδει, ὅσα μὴ ἔχει ἐναντίωσιν ἄτομα ὄντα· ἐν γὰρ τῇ διαιρέσει καὶ ἐν τοῖς μεταξὺ γίγνονται ἐναντιώσεις πρὶν εἰς τὰ ἄτομα ἐλθεῖν. ὥστε φανερὸν ὅτι πρὸς τὸ καλούμενον γένος οὔτε ταὐτὸν οὔτε ἕτερον τῷ εἴδει οὐδέν ἐστι τῶν ὡς γένους εἰδῶν (προσηκόντως· ἡ γὰρ ὕλη ἀποφάσει δηλοῦται, τὸ δὲ γένος

37 ἄρα E: καὶ A^b ‖ 38 τοιοῦτο E ‖ ὃ E Bonitz collato 1054b, 30: ᾧ A^b ‖ 1058a, 1 εἴθ᾽ ὡς ἄλλως A^b ‖ 4 διὸ A^b E Bonitz: διὰ Ald. Bekk. ‖ 5 αὐτὸ E ‖ 6 fort. τὴν ἑτερότητα ταύτην διαφορὰν ‖ 9 καὶ om. A^b ‖ 11 ἡ δὲ διαφορὰ ἡ τέλειος τινός τι γρ. E ‖ 17 ἄρα] γὰρ E ‖ τῷ αὐτῷ E ‖ 18 ἄτομα ὄντα suspectum hoc loco ‖ ταυτὰ — 19 ὄντα add. in marg. m. pr. E ‖ 21 καλούμενον E, καλούμενον ὂν A^b, καθόλου ὂν vel κατηγορούμενον coni. Bonitz, posterius probo ‖ 23 προσηκόντως E: προσηκόν-

ὕλη οὗ λέγεται γένος, μὴ ὡς τὸ τῶν Ἡρακλειδῶν, ἀλλ' ὡς τὸ ἐν τῇ φύσει), οὐδὲ πρὸς τὰ μὴ ἐν ταὐτῷ γένει, ἀλλὰ διοίσει τῷ γένει ἐκείνων, εἴδει δὲ τῶν ἐν ταὐτῷ γένει. ἐναντίωσιν γὰρ ἀνάγκη εἶναι τὴν διαφορὰν οὗ διαφέρει εἴδει· αὕτη δ' ὑπάρχει τοῖς ἐν ταὐτῷ γένει οὖσι μόνοις.

ἀπορήσειε δ' ἄν τις διὰ τί ἀνδρὸς γυνὴ οὐκ εἴδει δια- 9
φέρει, ἐναντίου τοῦ θήλεος καὶ τοῦ ἄρρενος ὄντος, τῆς δὲ διαφορᾶς ἐναντιώσεως· οὐδὲ ζῷον θῆλυ καὶ ἄρρεν ἕτερον τῷ εἴδει. καίτοι καθ' αὑτὸ τοῦ ζῴου αὕτη ἡ διαφορὰ καὶ οὐχ ὡς λευκότης ἢ μελανία, ἀλλ' ᾗ ζῷον καὶ τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν ὑπάρχει. ἔστι δ' ἡ ἀπορία αὕτη σχεδὸν ἡ αὐτὴ καὶ διὰ τί ἡ μὲν ποιεῖ τῷ εἴδει ἕτερα ἐναντίωσις, ἡ δ' οὔ, οἷον τὸ πεζὸν καὶ τὸ πτερωτόν, λευκότης δὲ καὶ μελανία οὔ. ἢ ὅτι τὰ μὲν οἰκεῖα πάθη τοῦ γένους, τὰ δ' ἧττον; καὶ ἐπειδή ἐστι 1058b τὸ μὲν λόγος τὸ δ' ὕλη, ὅσαι μὲν ἐν τῷ λόγῳ εἰσὶν ἐναντιότητες εἴδει ποιοῦσι διαφοράν, ὅσαι δ' ἐν τῷ συνειλημμένῳ τῇ ὕλῃ οὐ ποιοῦσιν. διὸ ἀνθρώπου λευκότης οὐ ποιεῖ οὐδὲ μελανία, οὐδὲ τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ διαφορὰ κατ' εἶδος πρὸς μέλανα ἄνθρωπον, οὐδ' ἐὰν ὄνομα ἓν τεθῇ. ὡς ὕλη γὰρ ὁ ἄνθρωπος, οὐ ποιεῖ δὲ διαφορὰν ἡ ὕλη· οὐκ ἀνθρώπου γὰρ εἴδη εἰσὶν οἱ ἄνθρωποι διὰ τοῦτο. καίτοι ἕτεραι αἱ σάρκες καὶ τὰ ὀστᾶ ἐξ ὧν ὅδε καὶ ὅδε· ἀλλὰ τὸ σύνολον ἕτερον μέν, εἴδει δ' οὐχ ἕτερον, ὅτι ἐν τῷ λόγῳ οὐκ ἔστιν ἐναντίωσις, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἔσχατον ἄτομον. ὁ δὲ Καλλίας ἐστὶν ὁ λόγος μετὰ τῆς ὕλης· καὶ ὁ λευκὸς δὴ ἄνθρωπος ὅτι Καλλίας λευκός· κατὰ συμβεβηκὸς οὖν ὁ ἄνθρωπος λευκός. οὐδὲ χαλκοῦς δὴ

των A^b vulgo ‖ 24 οὗ E vulgo: ὃ A^b et γρ. E ‖ 26 ἐκείνων E: ἐκεῖνα A^b ‖ τῶν E: τὰ A^b ‖ 27 οὗ] requiro τούτων ἃ ‖ 29 ἀνδρὸς γυνὴ A^b: γυνὴ ἀνδρὸς E ‖ 32 αὐτὰ A^b ‖ 33 ἡ λευκότης A^b ‖ 37 καὶ] ἢ E idque postea additum ‖ 1058b, 6 οὐκ E: οὐδὲν A^b ‖ 7 εἴδη E: ὕλη A^b ‖ 9 ante τοῦτο vulgo maior interpunctio; minorem posui, ut hoc quoque enunciatum pendeat ab ὅτι ‖ 10 τὸ om. E ‖ 12 λευκὸς om. A^b ‖ οὐδ' ὁ χ. E sed ο supra lin.

κύκλος καὶ ξύλινον τρίγωνον, οὐδὲ τρίγωνον χαλκοῦν καὶ κύκλος ξύλινος, οὐ διὰ τὴν ὕλην εἴδει διαφέρουσιν, ἀλλ' ὅτι ἐν τῷ λόγῳ ἔνεστιν ἐναντίωσις. πότερον δ' ἡ ὕλη οὐ ποιεῖ ἕτερα τῷ εἴδει, οὖσά πως ἑτέρα, ἢ ἔστιν ὡς ποιεῖ; διὰ τί γὰρ ὁδὶ ὁ ἵππος τουδὶ ἀνθρώπου ἕτερος τῷ εἴδει; καίτοι σὺν τῇ ὕλῃ οἱ λόγοι αὐτῶν. ἢ ὅτι ἔνεστιν ἐν τῷ λόγῳ ἐναντίωσις; καὶ γὰρ τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου καὶ μέλανος ἵππου. καὶ ἔστι γε εἴδει, ἀλλ' οὐχ ᾗ ὁ μὲν λευκὸς ὁ δὲ μέλας, ἐπεὶ καὶ εἰ ἄμφω λευκὰ ἦν, ὅμως ἂν ἦν εἴδει ἕτερα. τὸ δὲ ἄρρεν καὶ θῆλυ τοῦ ζῴου οἰκεῖα μὲν πάθη, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν ἀλλ' ἐν τῇ ὕλῃ καὶ τῷ σώματι. διὸ τὸ αὐτὸ σπέρμα θῆλυ ἢ ἄρρεν γίγνεται παθόν τι πάθος. τί μὲν οὖν ἐστὶ τὸ τῷ εἴδει ἕτερον εἶναι, καὶ διὰ τί τὰ μὲν διαφέρει εἴδει τὰ δ' οὔ, εἴρηται.

10 ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐναντία ἕτερα τῷ εἴδει, τὸ δὲ φθαρτὸν καὶ τὸ ἄφθαρτον ἐναντία (στέρησις γὰρ ἀδυναμίᾳ διωρισμένη), ἀνάγκη ἕτερον εἶναι τῷ γένει τὸ φθαρτὸν καὶ τὸ ἄφθαρτον. νῦν μὲν οὖν ἐπ' αὐτῶν εἰρήκαμεν τῶν καθόλου ὀνομάτων, ὥστε δόξειεν ἂν οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι ὁτιοῦν ἄφθαρτον καὶ φθαρτὸν ἕτερα εἶναι τῷ εἴδει, ὥσπερ οὐδὲ λευκὸν καὶ μέλαν. τὸ γὰρ αὐτὸ ἐνδέχεται εἶναι καὶ ἅμα, ἐὰν ᾖ τῶν καθόλου, ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος εἴη ἂν καὶ λευκὸς καὶ μέλας· καὶ τῶν καθ' ἕκαστον· εἴη γὰρ ἄν, μὴ ἅμα, ὁ αὐτὸς λευκὸς καὶ μέλας. καίτοι ἐναντίον τὸ λευκὸν τῷ μέλανι. ἀλλὰ τῶν ἐναντίων τὰ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει ἐνίοις, οἷον καὶ τὰ νῦν εἰρημένα καὶ ἄλλα πολλά, τὰ δὲ ἀδύνατον, ὧν ἐστὶ καὶ τὸ φθαρτὸν καὶ τὸ ἄφθαρτον· οὐδὲν 1059a

13 καὶ ξύλινον τρίγωνον coni. Bonitz: καὶ ξύλινος codd. ‖ 13.14 κύκλος ξύλινος A^bE: ξύλινος κύκλος T ‖ 15 οὐ supra lin. add. E ‖ 16 οὐσαπῶς in οὖσα ἁπλῶς corr. E ‖ ἑτέρα om. T et m. pr. E ‖ ὅδε A^b ‖ 19 μέλανος om. A^b ‖ 20 fort. εἴδει ἕτερα ‖ 21 ὅμως ex ὁμοίως corr. E ‖ 24 τί] ὅτι E ‖ 26 δὲ post τὸ om. A^b et E m. pr. ‖ 27 τὸ om. A^b ‖ ἀδυναμία διωρισμένη codd. Bekk. Bonitz ‖ 28 γένει] εἴδει coni. Bonitz, vide 1059a, 10 ‖ τὸ post καὶ om. A^b ‖ 30 ὥστε γρ. E: ὡς δὲ A^bE ‖ 34 fort. τῶν καθ' ἕκαστον εἴη ἂν μὴ ἅμα ὁ αὐτὸς

γάρ ἐστι φθαρτὸν κατὰ συμβεβηκός. τὸ μὲν γὰρ συμβεβηκὸς ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ φθαρτὸν τῶν ἐξ ἀνάγκης ὑπαρχόντων ἐστὶν οἷς ὑπάρχει· ἢ ἔσται ταὐτὸ καὶ ἓν φθαρτὸν καὶ ἄφθαρτον, εἰ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν αὐτῷ τὸ φθαρτόν. ἢ τὴν οὐσίαν ἄρα ἢ ἐν τῇ οὐσίᾳ ἀνάγκη ὑπάρχειν τὸ φθαρτὸν ἑκάστῳ τῶν φθαρτῶν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ ἀφθάρτου· τῶν γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὑπαρχόντων ἄμφω. ᾗ ἄρα καὶ καθ' ὃ πρῶτον τὸ μὲν φθαρτὸν τὸ δ' ἄφθαρτον, ἔχει ἀντίθεσιν, ὥστ' ἀνάγκη γένει ἕτερα εἶναι. φανερὸν τοίνυν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται εἶναι εἴδη τοιαῦτα οἷα λέγουσί τινες· ἔσται γὰρ ἄνθρωπος ὁ μὲν φθαρτὸς ὁ δ' ἄφθαρτος. καίτοι τῷ εἴδει ταὐτὰ λέγεται εἶναι τὰ εἴδη τοῖς τισὶ καὶ οὐχ ὁμώνυμα· τὰ δὲ γένει ἕτερα πλεῖον διέστηκεν ἢ τὰ εἴδει.

[K.]

Ὅτι μὲν ἡ σοφία περὶ ἀρχὰς ἐπιστήμη τίς ἐστι, δῆλον ἐκ τῶν πρώτων ἐν οἷς διηπόρηται πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων εἰρημένα περὶ τῶν ἀρχῶν· ἀπορήσειε δ' ἄν τις πότερον μίαν ὑπολαβεῖν εἶναι δεῖ τὴν σοφίαν ἐπιστήμην ἢ πολλάς. εἰ μὲν γὰρ μίαν, μία γ' ἐστὶν αἰεὶ τῶν ἐναντίων· αἱ δ' ἀρχαὶ οὐκ

1059a, 4 τὸ αὐτὸ καὶ ἓν E, καὶ om. A^b ‖ 7 ὁ αὐτὸς δὲ A^b, quod ortum ex αὐτὸς δὲ ‖ 9 καθ' ὃ Bonitz: καθὸ Bekk. ‖ 12 γὰρ καὶ A^b vulgo, καὶ om. E ‖ 14 εἴδει ὅτι δὲ ἡ σοφία περὶ ἀρχὰς ἐπιστήμη A^b ita ut extrema verba in initio sequentis libri iterentur ‖ 18 Liber hic decimus, cuius prior pars ex metaph. *ΒΓΕ*, altera ex physicis excerpta est, num ab Aristotele conscriptus sit ita viri docti dubitant, ut L. Spengelius totum librum damnet, siquidem γε μήν (1060a, 5. 17. 20 etc.) in genuinis libris Aristotelis non inveniatur, Bonitzius posteriorem eius partem inde ab 1065a, 26 ab inepto compilatore additam, priorem a philosopho ipso ante libros *ΒΓΕ* adumbratam esse dicat. Equidem neque video, cur Aristoteles quae in hoc libro p. 1059b, 15—21 de materie mathematicorum adumbrasse dicitur, postea in plena expositione plane abiecerit, et duas partes huius libri arcte inter se cohaerere et eadem neglegentia disputandi et hiantis orationis similes esse iudico. Inde ad Spengelii sententiam ita inclino, ut auctorem huius libri unum ex Aristotelis discipulis fuisse necdum librum *Δ* metaphysicis

ἐναντίαι. εἰ δὲ μὴ μία, ποίας δεῖ θεῖναι ταύτας; ἔτι τὰς ἀποδεικτικὰς ἀρχὰς θεωρῆσαι μιᾶς ἢ πλειόνων; εἰ μὲν γὰρ μιᾶς, τί μᾶλλον ταύτης ἢ ὁποιασοῦν; εἰ δὲ πλειόνων, ποίας δεῖ ταύτας θεῖναι; ἔτι πότερον πασῶν τῶν οὐσιῶν ἢ οὔ; εἰ μὲν γὰρ μὴ πασῶν, ποίων χαλεπὸν ἀποδοῦναι· εἰ δὲ πασῶν μία, ἄδηλον πῶς ἐνδέχεται πλειόνων τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην εἶναι. ἔτι πότερον περὶ τὰς οὐσίας μόνον ἢ καὶ τὰ συμβεβηκότα [ἀπόδειξίς ἐστιν]; εἰ γάρ, περί γε τὰ συμβεβηκότα ἀπόδειξις ἔστιν, περὶ τὰς οὐσίας οὐκ ἔστιν. εἰ δ' ἑτέρα, τίς ἑκατέρα καὶ ποτέρα σοφία; ἡ μὲν γὰρ ἀποδεικτική [σοφία] ἡ περὶ τὰ συμβεβηκότα, ἡ δὲ περὶ τὰ πρῶτα ἡ τῶν οὐσιῶν. ἀλλ' οὐδὲ περὶ τὰς ἐν τοῖς φυσικοῖς εἰρημένας αἰτίας τὴν ζητουμένην ἐπιστήμην θετέον. οὐδὲ γὰρ περὶ τὸ οὗ ἕνεκεν· τοιοῦτον γὰρ τἀγαθόν, τοῦτο δ' ἐν τοῖς πρακτοῖς ὑπάρχει καὶ τοῖς οὖσιν ἐν κινήσει· καὶ τοῦτο πρῶτον κινεῖ (τοιοῦτον γὰρ τὸ τέλος), τὸ δὲ πρῶτον κινῆσαν οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς ἀκινήτοις. ὅλως δ' ἀπορίαν ἔχει πότερόν ποτε περὶ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας ἐστὶν ἡ ζητουμένη νῦν ἐπιστήμη ἢ οὔ, περὶ δέ τινας ἑτέρας. εἰ γὰρ περὶ ἄλλας, ἢ περὶ τὰ εἴδη εἴη ἂν ἢ περὶ τὰ μαθηματικά. τὰ μὲν οὖν εἴδη ὅτι οὐκ ἔστι, δῆλον. ὅμως δ' ἀπορίαν ἔχει, κἂν εἶναί τις αὐτὰ θῇ, διὰ τί ποτ' οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν μαθηματικῶν, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὧν ἔστιν εἴδη. λέγω δ' ὅτι τὰ μαθηματικὰ μὲν μεταξύ τε τῶν εἰδῶν τιθέασι καὶ τῶν αἰσθητῶν οἷον τρίτα τινὰ παρὰ τὰ εἴδη τε καὶ τὰ δεῦρο· τρίτος δ' ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν οὐδ' ἵππος παρ' αὐτόν τε καὶ τοὺς καθ' ἕκαστον. εἰ δ' αὖ μή ἐστιν ὡς λέγουσι,

insertum invenisse putem ‖ 18 *τις* om. E ‖ 22 *γ'* A^b: *δ'* E ‖ 26 *τιθέναι* A^b ‖ post *πασῶν* addendum *μία* ex Alex. et Arist. p. 997a, 16 coni. Bonitz ‖ 28 *αὐτὴν* om. E ‖ 30 *ἀπόδειξίς ἐστιν* om. A^b et Bonitz, add. E ‖ *γε* om. E ‖ 32 *σοφία* inclusi, supplendum est *ἐπιστήμη* ‖ 33 *ἡ* ante *περὶ* om. A^b Alex. ‖ 34 *ἀλλ'* — 38 *ἀκινήτοις* suspecta Bonitzio ‖ 35 *ἐπιζητουμένην* A^b ‖ *οὐδὲ* coni. Bonitz: *οὔτε* codd. vulgo ‖ *οὗ ἕνεκεν* E: *ἕνεκεν τινὸς* A^b Alex. ‖ 36 *πρακτοῖς* E Alex.: *πρακτικοῖς* A^b ‖ 1059b, 3 *διότι* A^b ‖ *ὅμως* E: *ὅλως* A^b ‖ 6 *τε* om. E ‖ 9 *ἕκαστα* ex *ἕκαστον* corr. E

περὶ ποῖα θετέον πραγματεύεσθαι τὸν μαθηματικόν; οὐ γὰρ δὴ περὶ τὰ δεῦρο· τούτων γὰρ οὐδέν ἐστιν οἷον αἱ μαθηματικαὶ ζητοῦσι τῶν ἐπιστημῶν. οὐδὲ μὴν περὶ τὰ μαθηματικὰ ἡ ζητουμένη νῦν ἐστὶν ἐπιστήμη· χωριστὸν γὰρ αὐτῶν οὐδέν. ἀλλ' οὐδὲ τῶν αἰσθητῶν οὐσιῶν· φθαρταὶ γάρ. ὅλως δ' ἀπορήσειέ τις ἂν ποίας ἐστὶν ἐπιστήμης τὸ διαπορῆσαι περὶ τῆς τῶν μαθηματικῶν ὕλης. οὔτε γὰρ τῆς φυσικῆς, διὰ τὸ περὶ τὰ ἔχοντα ἐν ἑαυτοῖς ἀρχὴν κινήσεως καὶ στάσεως τὴν τοῦ φυσικοῦ πᾶσαν εἶναι πραγματείαν, οὐδὲ μὴν τῆς σκοπούσης περὶ ἀποδείξεώς τε καὶ ἐπιστήμης· περὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ γένος τὴν ζήτησιν ποιεῖται. λείπεται τοίνυν τὴν προκειμένην φιλοσοφίαν περὶ αὐτῶν τὴν σκέψιν ποιεῖσθαι. διαπορήσειε δ' ἄν τις εἰ δεῖ θεῖναι τὴν ζητουμένην ἐπιστήμην περὶ τὰς ἀρχὰς τὰ καλούμενα ὑπό τινων στοιχεῖα. ταῦτα δὲ πάντες ἐνυπάρχοντα τοῖς συνθέτοις τιθέασιν· μᾶλλον δ' ἂν δόξειε τῶν καθόλου δεῖν εἶναι τὴν ζητουμένην ἐπιστήμην· πᾶς γὰρ λόγος καὶ πᾶσα ἐπιστήμη τῶν καθόλου καὶ οὐ τῶν ἐσχάτων, ὥστ' εἴη ἂν οὕτω τῶν πρώτων γενῶν. ταῦτα δὲ γίγνοιτ' ἂν τό τε ὂν καὶ τὸ ἕν· ταῦτα γὰρ μάλιστ' ἂν ὑποληφθείη περιέχειν τὰ ὄντα πάντα καὶ μάλιστα ἀρχαῖς ἐοικέναι διὰ τὸ εἶναι πρῶτα τῇ φύσει· φθαρέντων γὰρ αὐτῶν συναναιρεῖται καὶ τὰ λοιπά· πάντα γὰρ ὂν καὶ ἕν. ᾗ δὲ τὰς διαφορὰς αὐτῶν ἀνάγκη μετέχειν εἰ θήσει τις αὐτὰ γένη, διαφορὰ δ' οὐδεμία τοῦ γένους μετέχει, ταύτῃ δ' οὐκ ἂν δόξειε δεῖν αὐτὰ τιθέναι γένη οὐδ' ἀρχάς. ἔτι δ' εἰ μᾶλλον ἀρχὴ τὸ ἁπλούστερον τοῦ ἧττον τοιούτου, τὰ δ' ἔσχατα τῶν ἐκ τοῦ γένους ἁπλούστερα τῶν γενῶν (ἄτομα γάρ, τὰ γένη δ' εἰς εἴδη πλείω καὶ διαφέροντα διαιρεῖται), μᾶλλον ἂν ἀρχὴ δόξειεν εἶναι τὰ εἴδη τῶν γενῶν. ᾗ δὲ συναναιρεῖται τοῖς

11. 12 ζητοῦσιν αἱ μαθηματικαὶ A^b ‖ 15 ἂν om. E m. pr. ‖ 23 τὰ καλούμενα in τὰς καλουμένας corr. E ‖ 27 γίγνοιντ' E ‖ 31 πάντα E: πᾶν A^b ‖ 32 εἰ θείη — 33 μετέχει bis scripta in E ‖ 33 fort. ταύτῃ γ' ‖ 38 εἴδη om. E ‖ συναιρεῖται A^b

γένεσι τὰ εἴδη, τὰ γένη ταῖς ἀρχαῖς ἔοικε μᾶλλον· ἀρχὴ γὰρ τὸ συναναιροῦν. τὰ μὲν οὖν τὴν ἀπορίαν ἔχοντα ταῦτα 1060 a καὶ τοιαῦτ' ἐστὶν ἕτερα.

2 ἔτι πότερον δεῖ τιθέναι τι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα ἢ οὔ, ἀλλὰ τούτων ἡ ζητουμένη ἐπιστήμη. ἀλλὰ ταῦτα ἄπειρα. τά γε μὴν παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα γένη ἢ εἴδη ἐστίν· ἀλλ' οὐδετέρου τούτων ἡ ζητουμένη νῦν ἐπιστήμη. διότι γὰρ ἀδύνατον τοῦτο, εἴρηται. καὶ γὰρ ὅλως ἀπορίαν ἔχει πότερον δεῖ τινὰ ὑπολαβεῖν οὐσίαν εἶναι χωριστὴν παρὰ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας καὶ τὰς δεῦρο, ἢ οὔ, ἀλλὰ ταῦτ' εἶναι τὰ ὄντα καὶ περὶ ταῦτα τὴν σοφίαν ὑπάρχειν. ζητεῖν μὲν γὰρ ἐοίκαμεν ἄλλην τινά, καὶ τὸ προκείμενον τοῦτ' ἐστὶν ἡμῖν, λέγω δὲ τὸ ἰδεῖν εἴ τι χωριστὸν καθ' ἑαυτὸ καὶ μηδενὶ τῶν αἰσθητῶν ὑπάρχον. ἔτι δ' εἰ παρὰ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας ἔστι τις ἑτέρα οὐσία, παρὰ ποίας τῶν αἰσθητῶν δεῖ τιθέναι ταύτην εἶναι; τί γὰρ μᾶλλον παρὰ τοὺς ἀνθρώπους ἢ τοὺς ἵππους ἢ τῶν ἄλλων ζῴων θήσει τις αὐτὴν ἢ καὶ τῶν ἀψύχων ὅλως; τό γε μὴν ἴσας ταῖς αἰσθηταῖς καὶ φθαρταῖς οὐσίας ἀϊδίους ἑτέρας κατασκευάζειν ἐκτὸς τῶν εὐλόγων δόξειεν ἂν πίπτειν. εἰ δὲ μὴ χωριστὴ τῶν σωμάτων ἡ ζητουμένη νῦν ἐστὶν ἀρχή, τίνα ἄν τις ἄλλην μᾶλλον θείη τῆς ὕλης; αὕτη γε μὴν ἐνεργείᾳ μὲν οὐκ ἔστι, δυνάμει δ' ἔστιν· μᾶλλόν τ' ἂν ἀρχὴ κυριωτέρα ταύτης δόξειεν εἶναι τὸ εἶδος καὶ ἡ μορφή· τοῦτο δὲ φθαρτόν, ὥσθ' ὅλως οὐκ ἔστιν ἀΐδιος οὐσία χωριστὴ καὶ καθ' αὑτήν. ἀλλ' ἄτοπον· ἔοικε γὰρ καὶ ζητεῖται σχεδὸν ὑπὸ τῶν χαριεστάτων ὡς οὖσά τις ἀρχὴ καὶ οὐσία τοιαύτη· πῶς γὰρ ἔσται τάξις μή τινος ὄντος ἀϊδίου καὶ χωριστοῦ καὶ μένοντος; ἔτι δ' εἴπερ ἔστι τις οὐσία καὶ ἀρχὴ τοιαύτη τὴν φύσιν οἵαν νῦν ζητοῦμεν, καὶ αὕτη μία πάντων καὶ ἡ αὐτὴ

1060 a, 3 θεῖναι Alex. ‖ 4 ἄπειρα] φθαρτά Alex. ‖ 6 διότι A^b: δι' ὃ E ‖ 8 τινὰ om. Alex. ‖ 12 ἰδεῖν E: δεῖν A^b ‖ 19 ἐστιν om. A^b ‖ 20 ἄλλην τις A^b ‖ θείη μᾶλλον E ‖ 22 fort. καὶ κυρ. ‖ καὶ ἡ μορφή fort. illatum ex 1060b, 26 ‖ 26 καὶ ante μένοντος om. E ‖ 28 ἡ αὐτὴ E: αὕτη A^b quod corrigas in αὐτή

τῶν ἀϊδίων τε καὶ φθαρτῶν, ἀπορίαν ἔχει διὰ τί ποτε τῆς αὐτῆς ἀρχῆς οὔσης τὰ μέν ἐστιν ἀΐδια τῶν ὑπὸ τὴν ἀρχήν, τὰ δ' οὐκ ἀΐδια· τοῦτο γὰρ ἄτοπον. εἰ δ' ἄλλη μέν ἐστιν ἀρχὴ τῶν φθαρτῶν ἄλλη δὲ τῶν ἀϊδίων, εἰ μὲν ἀΐδιος καὶ ἡ τῶν φθαρτῶν, ὁμοίως ἀπορήσομεν· διὰ τί γὰρ οὐκ ἀϊδίου τῆς ἀρχῆς οὔσης καὶ τὰ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν ἀΐδια; φθαρτῆς δ' οὔσης ἄλλη τις ἀρχὴ γίγνεται ταύτης κἀκείνης ἑτέρα, καὶ τοῦτ' εἰς ἄπειρον πρόεισιν. εἰ δ' αὖ τις τὰς δοκούσας μάλιστ' ἀρχὰς ἀκινήτους εἶναι, τό τε ὂν καὶ τὸ ἓν θήσει, πρῶτον
1060b μὲν εἰ μὴ τόδε τι καὶ οὐσίαν ἑκάτερον αὐτῶν σημαίνει, πῶς ἔσονται χωρισταὶ καὶ καθ' αὑτάς; τοιαύτας δὲ ζητοῦμεν τὰς ἀϊδίους τε καὶ πρώτας ἀρχάς. εἴ γε μὴν τόδε τι καὶ οὐσίαν ἑκάτερον αὐτῶν δηλοῖ, πάντ' ἐστὶν οὐσίαι τὰ ὄντα· κατὰ πάντων γὰρ τὸ ὂν κατηγορεῖται, κατ' ἐνίων δὲ καὶ τὸ ἕν· οὐσίαν δ' εἶναι πάντα τὰ ὄντα ψεῦδος. ἔτι δὲ τοῖς τὴν πρώτην ἀρχὴν τὸ ἓν λέγουσι καὶ τοῦτο οὐσίαν, ἐκ δὲ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ὕλης τὸν ἀριθμὸν γεννῶσι πρῶτον, καὶ τοῦτον οὐσίαν φάσκουσιν εἶναι, πῶς ἐνδέχεται τὸ λεγόμενον ἀληθὲς εἶναι; τὴν γὰρ δυάδα καὶ τῶν λοιπῶν ἕκαστον ἀριθμῶν τῶν συνθέτων πῶς ἓν δεῖ νοῆσαι; περὶ τούτου γὰρ οὔτε λέγουσιν οὐδὲν οὔτε ῥᾴδιον εἰπεῖν. εἴ γε μὴν γραμμὰς ἢ τὰ τούτων ἐχόμενα (λέγω δ' ἐπιφανείας τὰς πρώτας) θήσει τις ἀρχάς, ταῦτα γ' οὐκ εἰσὶν οὐσίαι χωρισταί, τομαὶ δὲ καὶ διαιρέσεις αἱ μὲν ἐπιφανειῶν αἱ δὲ σωμάτων (αἱ δὲ στιγμαὶ γραμμῶν), ἔτι δὲ πέρατα τῶν αὐτῶν τούτων· πάντα δὲ ταῦτα ἐν ἄλλοις ὑπάρχει καὶ χωριστὸν οὐδέν ἐστιν. ἔτι πῶς οὐσίαν ὑπολαβεῖν εἶναι δεῖ τοῦ ἑνὸς καὶ στιγμῆς; οὐσίας μὲν γὰρ πάσης γέ-

31 τὰ δ' οὐκ. καὶ τοῦτο A^b ‖ 33 ἀΐδια A^b ‖ 34 τὴν ἀρχὴν οὐκ ἀΐδια E, τὴν ἀΐδιον omisso ἀρχὴν A^b ‖ 36 ἄπειρον πρόεισιν sed ρον πρὸ in ras. ‖ 1060b, 3 τε om. A^b ‖ οὐσίαν καὶ τόδε τι A^b ‖ 4 ἔστιν E: εἰσὶν A^b, ἔσται ex Alex. coni. Bonitz ‖ 5 καὶ add. A^b E Alex. ‖ 8 τὸν ex των corr. E ‖ 10 ἀριθμὸν E m. pr. ‖ 14 γ' coni. Bonitz: γὰρ A^b, δ' E ‖ 15 μὲν γὰρ ἐπ. A^b ‖ 16 ἅπαντα A^b

νεσις ἔστι, στιγμῆς δ' οὐκ ἔστιν· διαίρεσις γὰρ ἡ στιγμή. παρέχει δ' ἀπορίαν καὶ τὸ πᾶσαν μὲν ἐπιστήμην εἶναι τῶν καθόλου καὶ τοῦ τοιουδί, τὴν δ' οὐσίαν μὴ τῶν καθόλου εἶναι, μᾶλλον δὲ τόδε τι καὶ χωριστόν, ὥστ' εἰ περὶ τὰς ἀρχάς ἐστιν ἐπιστήμη, πῶς δεῖ τὴν ἀρχὴν ὑπολαβεῖν οὐσίαν εἶναι; ἔτι πότερον ἔστι τι παρὰ τὸ σύνολον ἢ οὔ; λέγω δὲ τὴν ὕλην καὶ τὸ μετὰ ταύτης. εἰ μὲν γὰρ μή, τά γ' ἐν ὕλῃ φθαρτὰ πάντα. εἰ δ' ἔστι τι, τὸ εἶδος ἂν εἴη καὶ ἡ μορφή. τοῦτ' οὖν ἐπὶ τίνων ἐστὶ καὶ ἐπὶ τίνων οὔ, χαλεπὸν ἀφορίσαι· ἐπ' ἐνίων γὰρ δῆλον οὐκ ὂν χωριστὸν τὸ εἶδος, οἷον οἰκίας. ἔτι πότερον αἱ ἀρχαὶ εἴδει ἢ ἀριθμῷ αἱ αὐταί; εἰ γὰρ ἀριθμῷ, πάντ' ἔσται ταὐτά.

3 *ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἡ τοῦ φιλοσόφου ἐπιστήμη τοῦ ὄντος ᾗ ὂν καθόλου καὶ οὐ κατὰ μέρος, τὸ δ' ὂν πολλαχῶς καὶ οὐ καθ' ἕνα λέγεται τρόπον· εἰ μὲν οὖν ὁμωνύμως κατὰ δὲ κοινὸν μηδέν, οὐκ ἔστιν ὑπὸ μίαν ἐπιστήμην (οὐ γὰρ ἓν γένος τῶν τοιούτων)· εἰ δὲ κατά τι κοινόν, εἴη ἂν ὑπὸ μίαν ἐπιστήμην. ἔοικε δὴ τὸν εἰρημένον λέγεσθαι τρόπον, καθάπερ τό τε ἰατρικὸν καὶ ὑγιεινόν. καὶ γὰρ τούτων ἑκάτερον πολλαχῶς λέγομεν· λέγεται δὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἕκαστον τῷ τὸ μὲν πρὸς τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην ἀνάγεσθαί πως, τὸ δὲ πρὸς ὑγίειαν, τὸ δ' ἄλλως, πρὸς ταὐτὸ δ' ἕκαστον. ἰατρικὸς γὰρ λόγος καὶ μαχαίριον λέγεται τῷ τὸ μὲν ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης εἶναι, τὸ δὲ ταύτῃ χρήσιμον. ὁμοίως δὲ καὶ ὑγιεινόν· τὸ μὲν γὰρ ὅτι σημαντικὸν ὑγιείας, τὸ δ' ὅτι ποιητικόν. ὁ δ' αὐτὸς τρόπος καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τὸ ὂν ἅπαν λέγεται· τῷ γὰρ τοῦ ὄντος ᾗ ὂν πάθος ἢ ἕξις ἢ διάθεσις ἢ κίνησις ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων εἶναι λέγεται ἕκαστον αὐτῶν ὄν. ἐπεὶ δὲ παντὸς τοῦ*

21 *τοιοῦ δὲ* E ‖ *δ'* om. A^b ‖ 28 *οὐκ ὂν*] *κἂν* A^b ‖ 29 *ἀριθμῷ, ἓν* A^b ‖ 30 *ταὐτά*] *ταυτα* A^b, *τοιαῦτα* E ‖ 34 *γὰρ ἂν ἓν* Ald., *ἂν* om. A^b E ‖ 37 *τε* om. A^b ‖ *καὶ τὸ ὑγ.* A^b ‖ 1061a, 1 *λεγόμενον* A^b ‖ *δὴ* A^b ‖ *δὲ τῶν τρόπων* E ‖ 8 *τοῦ γὰρ ὄντος* A^b ‖ 10 *λέγεται εἶναι* A^b

ὄντος πρὸς ἕν τι καὶ κοινὸν ἡ ἀναγωγὴ γίγνεται, καὶ τῶν ἐναντιώσεων ἑκάστη πρὸς τὰς πρώτας διαφορὰς καὶ ἐναντιώσεις ἀναχθήσεται τοῦ ὄντος, εἴτε πλῆθος καὶ ἓν εἴθ' ὁμοιότης καὶ ἀνομοιότης αἱ πρῶται τοῦ ὄντος εἰσὶ διαφοραί, εἴτ' ἄλλαι τινές· ἔστωσαν γὰρ αὗται τεθεωρημέναι. διαφέρει δ' οὐδὲν τὴν τοῦ ὄντος ἀναγωγὴν πρὸς τὸ ὂν ἢ πρὸς τὸ ἓν γίγνεσθαι. καὶ γὰρ εἰ μὴ ταὐτὸν ἄλλο δ' ἐστίν, ἀντιστρέφει γε· τό τε γὰρ ἓν καὶ ὄν πως, τό τε ὂν ἕν. ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὰ ἐναντία πάντα τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς ἐπιστήμης θεωρῆσαι, λέγεται δ' ἕκαστον αὐτῶν κατὰ στέρησιν (καίτοι γ' ἔνια ἀπορήσειέ τις ἂν πῶς λέγεται κατὰ στέρησιν, ὧν ἔστιν ἀνὰ μέσον τι, καθάπερ ἀδίκου καὶ δικαίου· περὶ πάντα δὴ τὰ τοιαῦτα τὴν στέρησιν δεῖ τιθέναι μὴ τοῦ ὅλου λόγου, τοῦ τελευταίου δὲ εἴδους· οἷον εἰ ἔστιν ὁ δίκαιος καθ' ἕξιν τινὰ πειθαρχικὸς τοῖς νόμοις, οὐ πάντως ὁ ἄδικος ἔσται τοῦ ὅλου στερούμενος λόγου, περὶ δὲ τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις ἐκλείπων πῇ, καὶ ταύτῃ ἡ στέρησις ὑπάρξει αὐτῷ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων)· καθάπερ δ' ὁ μαθηματικὸς περὶ τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως τὴν θεωρίαν ποιεῖται· περιελὼν γὰρ πάντα τὰ αἰσθητὰ θεωρεῖ, οἷον βάρος καὶ κουφότητα καὶ σκληρότητα καὶ τοὐναντίον, ἔτι δὲ καὶ θερμότητα καὶ ψυχρότητα καὶ τὰς ἄλλας τὰς αἰσθητὰς ἐναντιώσεις, μόνον δὲ καταλείπει τὸ ποσὸν καὶ συνεχές, τῶν μὲν ἐφ' ἓν τῶν δ' ἐπὶ δύο τῶν δ' ἐπὶ τρία, καὶ τὰ πάθη τὰ τούτων ᾗ ποσά ἐστι καὶ συνεχῆ, καὶ οὐ καθ' ἕτερόν τι θεωρεῖ, καὶ τῶν μὲν τὰς

11 καὶ κοινὴ ἀναγωγὴ A^b^ || 12 καὶ τὰς ἐν. E || 14 καὶ ἀνομοιότης bis scriptum in E || 18 ὂν ἕν A^b^ et E m. pr. sed καὶ ante ἓν add. m. sec. E || ἐπεὶ δ' ἐστὶ] ἔσται δὴ Luthe, at apodosis paulo neglegentius incipit ab καίτοι γε et enuntiato λέγεται — στέρησις causa cur contrariorum eadem scientia sit indicatur || 21 ἄν τις γρ. Alex. || 24 ὁ δίκαιος ὁ Alex. p. 617, 24 || καθ' ἕξιν E Alex.: μέθεξιν A^b^ || 25 τοῦ A^b^: ὁ τοῦ E || 27 ἡ om. A^b^ || αὐτῷ ὑπάρξει A^b^ || 29 περιελὼν — 1061b, 3 γεωμετρικήν parenthesi inclusit Bekker || 31 καὶ post δὲ om. E || 32 post ἄλλας add. τὰς E || 35 τῶν μὲν γὰρ τὰς Alex.

πρὸς ἄλληλα θέσεις σκοπεῖ καὶ τὰ ταύταις ὑπάρχοντα, τῶν δὲ τὰς συμμετρίας καὶ ἀσυμμετρίας, τῶν δὲ τοὺς λόγους, 1061b ἀλλ' ὅμως μίαν πάντων καὶ τὴν αὐτὴν τίθεμεν ἐπιστήμην τὴν γεωμετρικήν· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον ἔχει καὶ περὶ τὸ ὄν. τὰ γὰρ τούτῳ συμβεβηκότα καθ' ὅσον ἐστὶν ὄν, καὶ τὰς ἐναντιώσεις αὐτοῦ ᾗ ὄν, οὐκ ἄλλης ἐπιστήμης ἢ φιλοσοφίας θεωρῆσαι. τῇ φυσικῇ μὲν γὰρ οὐχ ᾗ ὄντα, μᾶλλον δ' ᾗ κινήσεως μετέχει, τὴν θεωρίαν τις ἀπονείμειεν ἄν. ἥ γε μὴν διαλεκτικὴ καὶ ἡ σοφιστικὴ τῶν συμβεβηκότων μέν εἰσι τοῖς οὖσιν, οὐχ ᾗ δ' ὄντα, οὐδὲ περὶ τὸ ὂν αὐτὸ καθ' ὅσον ὄν ἐστιν. ὥστε λείπεται τὸν φιλόσοφον, καθ' ὅσον ὄντ' ἐστίν, εἶναι περὶ τὰ λεχθέντα θεωρητικόν. ἐπεὶ δὲ τό τε ὂν ἅπαν καθ' ἕν τι καὶ κοινὸν λέγεται πολλαχῶς λεγόμενον, καὶ τἀναντία τὸν αὐτὸν τρόπον (εἰς τὰς πρώτας γὰρ ἐναντιώσεις καὶ διαφορὰς τοῦ ὄντος ἀνάγεται), τὰ δὲ τοιαῦτα δυνατὸν ὑπὸ μίαν ἐπιστήμην εἶναι, διαλύοιτ' ἂν ἡ κατ' ἀρχὰς ἀπορία λεχθεῖσα, λέγω δ' ἐν ᾗ διηπορεῖτο πῶς ἔσται πολλῶν καὶ διαφόρων ὄντων τῷ γένει μία τις ἐπιστήμη.

4 ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ μαθηματικὸς χρῆται τοῖς κοινοῖς ἰδίως, καὶ τὰς τούτων ἀρχὰς ἂν εἴη θεωρῆσαι τῆς πρώτης φιλοσοφίας. ὅτι γὰρ ἀπὸ τῶν ἴσων ἴσων ἀφαιρεθέντων ἴσα τὰ λειπόμενα, κοινὸν μέν ἐστιν πάντων τῶν ποσῶν, ἡ μαθηματικὴ δ' ἀπολαβοῦσα περί τι μέρος τῆς οἰκείας ὕλης ποιεῖται τὴν θεωρίαν, οἷον περὶ γραμμὰς ἢ γωνίας ἢ ἀριθμοὺς ἢ τῶν λοιπῶν τι ποσῶν, οὐχ ᾗ δ' ὄντα ἀλλ' ᾗ συνεχὲς αὐτῶν ἕκαστον ἐφ' ἓν ἢ δύο ἢ τρία· ἡ δὲ φιλοσοφία περὶ τῶν ἐν μέρει μέν, ᾗ τούτων ἑκάστῳ τι συμβέβηκεν, οὐ σκοπεῖ, περὶ τὸ ὂν δ' ᾗ ὂν τῶν τοιούτων ἕκαστον θεωρεῖ. τὸν αὐτὸν δ' ἔχει τρόπον

1061b, 2 ὅλως A^b ‖ 3 δὴ add. A^b, om. E ‖ 7 ἔχει A^b ‖ ἀπονέμειεν A^b ‖ 8 ἡ om. E ‖ 10 ὄν] γρ. ὄντως E ‖ ὄντ'] οὗτος A^b, ὄντ' E sed duae litterae post τ' eras. ‖ 20 alterum ἴσων add. E Alex., om. A^b ‖ 21 τῶν ποσῶν non interpretatur Alex. p. 619, 18 ‖ 26 ἑκάστων A^b

καὶ περὶ τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην τῇ μαθηματικῇ· τὰ συμβεβηκότα γὰρ ἡ φυσικὴ καὶ τὰς ἀρχὰς θεωρεῖ τὰς τῶν ὄντων ᾗ κινούμενα καὶ οὐχ ᾗ ὄντα. τὴν δὲ πρώτην εἰρήκαμεν ἐπιστήμην τούτων εἶναι καθ' ὅσον ὄντα τὰ ὑποκείμενά ἐστιν, ἀλλ' οὐχ ᾗ ἕτερόν τι. διὸ καὶ ταύτην καὶ τὴν μαθηματικὴν ἐπιστήμην μέρη τῆς σοφίας εἶναι θετέον.

ἔστι δέ τις ἐν τοῖς οὖσιν ἀρχὴ περὶ ἣν οὐκ ἔστι διεψεῦ- 5
σθαι, τοὐναντίον δ' ἀναγκαῖον αἰεὶ ποιεῖν, λέγω δὲ ἀληθεύειν, οἷον ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ καθ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον
1062a *εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ τἆλλα τὰ τοῦτον αὐτοῖς ἀντικείμενα τὸν τρόπον. καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἁπλῶς μὲν οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, πρὸς τόνδε δ' ἔστιν. οὐ γὰρ ἔστιν ἐκ πιστοτέρας ἀρχῆς αὐτοῦ τούτου ποιήσασθαι τὸν συλλογισμόν, δεῖ δέ γ', εἴπερ ἔσται τὸ ἁπλῶς ἀποδεδεῖχθαι. πρὸς δὲ τὸν λέγοντα τὰς ἀντικειμένας φάσεις τῷ δεικνύντι διότι ψεῦδος ληπτέον τι τοιοῦτον ὃ ταὐτὸ μὲν ἔσται τῷ [μὴ] ἐνδέχεσθαι ταὐτὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι καθ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, μὴ δόξει δ' εἶναι ταὐτόν· οὕτω γὰρ μόνως ἂν ἀποδειχθείη πρὸς τὸν φάσκοντα ἐνδέχεσθαι τὰς ἀντικειμένας φάσεις ἀληθεύεσθαι κατὰ τοῦ αὐτοῦ. τοὺς δὴ μέλλοντας ἀλλήλοις λόγου κοινωνήσειν δεῖ τι συνιέναι αὑτῶν· μὴ γιγνομένου γὰρ τούτου πῶς ἔσται κοινωνία τούτοις πρὸς ἀλλήλους λόγου; δεῖ τοίνυν τῶν ὀνομάτων ἕκαστον εἶναι γνώριμον καὶ δηλοῦν τι, καὶ μὴ πολλά, μόνον δ' ἕν· ἐὰν δὲ πλείω σημαίνῃ, φανερὸν ποιεῖν ἐφ' ὃ φέρει τοὔνομα τούτων. ὁ δὴ λέγων εἶναι τοῦτο καὶ μὴ εἶναι, τοῦτο ὅ φησιν οὔ φησιν, ὥσθ' ὃ σημαίνει τοὔνομα τοῦτ' οὔ φησι σημαίνειν· τοῦτο δ' ἀδύνατον. ὥστ' εἴπερ σημαίνει τι τὸ εἶναι τόδε, τὴν ἀντίφασιν ἀδύνατον ἀληθεύειν*

31 *τὰ* om. A^b ‖ 32 *ᾗ* om. E m. pr. ‖ *ἕτερ' ἄττα γρ.* E ‖ 34 *οὐκ ἔσται* A^b ‖ 1062a, 1 *αὐτοῖς* E ‖ 4 *τὸν* om. A^b Alex. ‖ 7 *μὴ* delendum censeo ‖ 8 *δόξει* E m. pr.: *δόξῃ* A^b, *δόξειε γρ.* E ‖ 9 *οὕτως* A^b ‖ *μόνος* A^b ‖ 12 *αὑτῶν* Bonitz: *αὐτῶν* vulgo ‖ 13 *ἔσται* fort. Alex.: *ἔστι* A^{b}E ‖ 15 *πλείονα* E ‖ 17 *ὅ φησιν* A^b: *ὃ ὅλως εἶναί φησιν* E ‖ 19 *ἀληθεύειν ἀδύνατον* E

κατὰ τοῦ αὐτοῦ. ἔτι δ' εἴ τι σημαίνει τοὔνομα καὶ τοῦτ' ἀληθεύεται, δεῖ τοῦτ' ἐξ ἀνάγκης εἶναι· τὸ δ' ἐξ ἀνάγκης ὂν οὐκ ἐνδέχεταί ποτε μὴ εἶναι· τὰς ἀντικειμένας ἄρα οὐκ ἐνδέχεται φάσεις ἀληθεύειν κατὰ τοῦ αὐτοῦ. ἔτι δ' εἰ μηδὲν μᾶλλον ἡ φάσις ἢ ἡ ἀπόφασις ἀληθεύεται, ὁ λέγων ἄνθρωπον ἢ οὐκ ἄνθρωπον οὐδὲν μᾶλλον ἀληθεύσει. δόξειε δὲ κἂν οὐχ ἵππον εἶναι φάσκων τὸν ἄνθρωπον ἢ μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον ἀληθεύειν ἢ οὐκ ἄνθρωπον, ὥστε καὶ ἵππον φάσκων εἶναι τὸν αὐτὸν ἀληθεύσει· τὰς γὰρ ἀντικειμένας ὁμοίως ἦν ἀληθεύειν. συμβαίνει τοίνυν τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον εἶναι καὶ ἵππον ἢ τῶν ἄλλων τι ζῴων. ἀπόδειξις μὲν οὖν οὐδεμία τούτων ἐστὶν ἁπλῶς, πρὸς μέντοι τὸν ταῦτα τιθέμενον ἀπόδειξις. ταχέως δ' ἄν τις καὶ αὐτὸν τὸν Ἡράκλειτον τοῦτον ἐρωτήσας τὸν τρόπον ἠνάγκασεν ὁμολογεῖν μηδέποτε τὰς ἀντικειμένας φάσεις δυνατὸν εἶναι κατὰ τῶν αὐτῶν ἀληθεύεσθαι· νῦν δ' οὐ συνεὶς ἑαυτοῦ τί ποτε λέγει, ταύτην ἔλαβε τὴν δόξαν. ὅλως δ' εἰ τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ ἐστὶν ἀληθές, οὐδ' ἂν αὐτὸ τοῦτο ἀληθὲς εἴη, λέγω δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι τὸ αὐτὸ καθ' 1062b
ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι. καθάπερ γὰρ καὶ διῃρημένων αὐτῶν οὐδὲν μᾶλλον ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις ἀληθεύεται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοῦ συναμφοτέρου καὶ τοῦ συμπεπλεγμένου καθάπερ μιᾶς τινὸς καταφάσεως οὔσης οὐδὲν μᾶλλον ἡ ἀπόφασις ἢ τὸ ὅλον ὡς ἐν καταφάσει τιθέμενον ἀληθεύσεται. ἔτι δ' εἰ μηδὲν ἔστιν ἀληθῶς καταφῆσαι, κἂν αὐτὸ τοῦτο ψεῦδος εἴη τὸ φάναι μηδεμίαν ἀληθῆ κατάφασιν ὑπάρχειν. εἰ δ' ἔστι τι, λύοιτ' ἂν τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν τὰ τοιαῦτα ἐνισταμένων καὶ παντελῶς ἀναιρούντων τὸ διαλέγεσθαι.

20 κατὰ τοῦ αὐτοῦ om. A^b, habet E ‖ 21 δεῖ καὶ τοῦτ' E ‖ 22 τότε E ‖ τὰς ἀντ. ἄρα οὐκ ἐνδ. τότε μὴ εἶναι τὰς ἀντ. ἄρα οὐκ ἐνδ. φάσεις E ‖ 23 φάσεις καὶ ἀποφάσεις ἀλ. E ‖ 27 ἢ om. E m. pr. ‖ 32 ἐρωτῶν A^b ‖ 35 συνιεὶς A^b et γρ. E et fort. Alex. ‖ 1062 b, 1 ἀληθὲς εἴη E: εἴη ἀληθὲς A^b vulgo ‖ 5 τινος μιᾶς A^b ‖ 7 ἀληθεύσεται A^b: ἀληθὲς ἔσται E ‖ ἀληθῶς] ἀληθὲς Alex.

παραπλήσιον δὲ τοῖς εἰρημένοις ἐστὶ καὶ τὸ λεχθὲν ὑπὸ 6
τοῦ Πρωταγόρου· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔφη πάντων χρημάτων εἶναι μέτρον ἄνθρωπον, οὐδὲν ἕτερον λέγων ἢ τὸ δοκοῦν ἑκάστῳ τοῦτο καὶ εἶναι παγίως. τούτου δὲ γιγνομένου τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ κακὸν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ τἆλλα τὰ κατὰ τὰς ἀντικειμένας λεγόμενα φάσεις, διὰ τὸ πολλάκις τοισδὶ μὲν φαίνεσθαι τόδ' εἶναι καλὸν τοισδὶ δὲ τοὐναντίον, μέτρον δ' εἶναι τὸ φαινόμενον ἑκάστῳ. λύοιτο δ' ἂν αὕτη ἡ ἀπορία θεωρήσασι πόθεν ἐλήλυθεν ἡ ἀρχὴ τῆς ὑπολήψεως ταύτης. ἔοικε γὰρ ἐνίοις μὲν ἐκ τῆς τῶν φυσιολόγων δόξης γεγενῆσθαι, τοῖς δ' ἐκ τοῦ μὴ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἅπαντας γιγνώσκειν, ἀλλὰ τοῖσδε μὲν ἡδὺ τόδε φαίνεσθαι τοῖσδε δὲ τοὐναντίον. τὸ γὰρ μηδὲν ἐκ μὴ ὄντος γίγνεσθαι πᾶν δ' ἐξ ὄντος, σχεδὸν ἁπάντων κοινόν ἐστι δόγμα τῶν περὶ φύσεως. ἐπεὶ οὖν οὐ λευκὸν γίγνεται λευκοῦ τελέως ὄντος καὶ οὐδαμῇ μὴ λευκοῦ [νῦν δὲ γεγενημένον μὴ λευκόν], γίγνοιτ' ἂν ἐκ μὴ ὄντος λευκοῦ τὸ γιγνόμενον μὴ λευκόν· ὥστε ἐκ μὴ ὄντος γίγνοιτ' ἂν κατ' ἐκείνους, εἰ μὴ ὑπῆρχε μὴ λευκὸν τὸ αὐτὸ καὶ λευκόν. οὐ χαλεπὸν δὲ διαλύειν τὴν ἀπορίαν ταύτην· εἴρηται γὰρ ἐν τοῖς φυσικοῖς πῶς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίγνεται τὰ γιγνόμενα καὶ πῶς ἐξ ὄντος. τό γε μὴν ὁμοίως προσέχειν ταῖς δόξαις καὶ ταῖς φαντασίαις τῶν πρὸς αὐτοὺς διαμφισβητούντων εὔηθες· δῆλον γὰρ ὅτι τοὺς ἑτέρους αὐτῶν ἀνάγκη διεψεῦσθαι. φανερὸν

13. 14 εἶναι χρημάτων μέτρον E ‖ 14 τὸν ἄνθρωπον E ‖ 17 φάσεις λεγόμενα E ‖ 20 πόθεν ἐλήλυθεν ἡ E, ἐλήλυθε om. A^b Bekk., cf. 1009 a, 22 ‖ 23 ἅπαντας E: ἅπαντα A^b ‖ τοῖσδε A^b: τοισδὶ E ‖ 24 τοῖσδε A^b: τοῖς E ‖ 25 κοινόν ἐστι A^b: ἐστι κοινόν E ‖ 26 ἐκ λευκοῦ fort. Alex. ‖ 27 τελείως E ‖ μηδαμῇ Alex. ‖ νῦν δὲ γεγενημένον μὴ λευκόν inclusi, possis quoque conicere ἐκ λευκοῦ πρότερον τελέως ὄντος κ. ο. μ. λ. νῦν δὲ γεγενημένου μὴ λευκοῦ ‖ 28 ἐκ μὴ ὄντος μὴ λευκοῦ γρ. E ‖ 30 μὴ λευκὸν τὸ αὐτὸ καὶ λευκὸν E: λευκὸν τ. α. κ. μὴ λευκόν A^b, τὸ λευκὸν τὸ αὐτὸ καὶ μὴ λευκόν Alex. ‖ 33 προσέχειν ἀμφοτέραις E ‖ 34 διαμφισβητούντων E Alex.: ἀμφ. A^b

δὲ τοῦτ' ἐκ τῶν γιγνομένων κατὰ τὴν αἴσθησιν· οὐδέποτε γὰρ τὸ αὐτὸ φαίνεται τοῖς μὲν γλυκὺ τοῖς δὲ τοὐναντίον, μὴ 1063a διεφθαρμένων καὶ λελωβημένων τῶν ἑτέρων τὸ αἰσθητήριον καὶ κριτήριον τῶν λεχθέντων χυμῶν. τούτου δ' ὄντος τοιούτου τοὺς ἑτέρους μὲν ὑποληπτέον μέτρον εἶναι, τοὺς δ' ἑτέρους οὐχ ὑποληπτέον. ὁμοίως δὲ τοῦτο λέγω καὶ ἐπὶ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τοῦτ' ἀξιοῦν ἢ τὰ φαινόμενα τοῖς ὑπὸ τὴν ὄψιν ὑποβάλλουσι τὸν δάκτυλον καὶ ποιοῦσιν ἐκ τοῦ ἑνὸς φαίνεσθαι δύο, δύο [δ'] εἶναι διὰ τὸ φαίνεσθαι τοσαῦτα, καὶ πάλιν ἕν· τοῖς γὰρ μὴ κινοῦσι τὴν ὄψιν ἓν φαίνεται τὸ ἕν. ὅλως δ' ἄτοπον ἐκ τοῦ φαίνεσθαι τὰ δεῦρο μεταβάλλοντα καὶ μηδέποτε διαμένοντα ἐν τοῖς αὐτοῖς, ἐκ τούτου περὶ τῆς ἀληθείας τὴν κρίσιν ποιεῖσθαι. δεῖ γὰρ ἐκ τῶν αἰεὶ κατὰ ταὐτὰ ἐχόντων καὶ μηδεμίαν μεταβολὴν ποιουμένων τἀληθὲς θηρεύειν. τοιαῦτα δ' ἐστὶ τὰ κατὰ τὸν κόσμον· ταῦτα γὰρ οὐχ ὁτὲ μὲν τοιαδὶ πάλιν δ' ἀλλοῖα φαίνεται, ταὐτὰ δ' αἰεὶ καὶ μεταβολῆς οὐδεμιᾶς κοινωνοῦντα. ἔτι δ' εἰ κίνησις ἔστι, καὶ κινούμενόν τι, κινεῖται δὲ πᾶν ἔκ τινος καὶ εἴς τι· δεῖ ἄρα τὸ κινούμενον εἶναι ἐν ἐκείνῳ ἐξ οὗ κινήσεται [καὶ οὐκ εἶναι ἐν αὐτῷ] καὶ εἰς τοδὶ κινεῖσθαι καὶ γίγνεσθαι ἐν τούτῳ, τὸ δὲ κατὰ τὴν ἀντίφασιν μὴ συναληθεύεσθαι κατ' αὐτοῦ. καὶ εἰ κατὰ τὸ ποσὸν συνεχῶς τὰ δεῦρο ῥεῖ καὶ κινεῖται, καί τις τοῦτο θείη καίπερ οὐκ ἀληθὲς ὄν, διὰ τί κατὰ τὸ ποιὸν οὐ μένει; φαίνονται γὰρ οὐχ ἥκιστα τὰ κατὰ τὰς ἀντιφάσεις ταὐτοῦ κατηγορεῖν ἐκ τοῦ τὸ ποσὸν ὑπειληφέναι μὴ μένειν ἐπὶ τῶν σωμάτων, διὸ καὶ εἶναι τετράπηχυ τὸ αὐτὸ

1063a, 1 μηδὲ A^b ‖ 4 ἑτέρους E: ἄλλους A^b ‖ 7 τοῦτ' E: τοῦ A^b ‖ 9 δ' eiciendum duxi, τ' coni. Bonitz ‖ 10 ἕν om. A^b ‖ ὄψιν ἐμφαίνεται A^b ‖ 14 ἐχόντων E: ὄντων A^b ‖ 16 τοιάδε E ‖ 17 fort. ἔστιν, ἔστι, saltem comma ante ἔστι ponendum fuit ‖ 19 εἶναι ἔτι ἐν E ‖ οὐκ E: μὴ A^b, καὶ οὐκ εἶναι ἐν αὐτῷ interpolata videntur ‖ 20 τόδε A^b ‖ 21 συναληθεύεσθαι A^b: ἀληθ. E ‖ 25 αὐτούς E ‖ 26 διὸ A^b: διὰ τὸ E vulgo; totam senten-

καὶ οὐκ εἶναι. ἡ δ' οὐσία κατὰ τὸ ποιόν, τοῦτο δὲ τῆς ὡρισμένης φύσεως, τὸ δὲ ποσὸν τῆς ἀορίστου. ἔτι διὰ τί προστάττοντος τοῦ ἰατροῦ τοδὶ τὸ σιτίον προσενέγκασθαι προσφέρονται; τί γὰρ μᾶλλον τοῦτο ἄρτος ἐστὶν ἢ οὔκ ἐστιν, ὥστ' οὐδὲν ἂν διέχοι φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν; νῦν δ' ὡς ἀληθεύοντες περὶ αὐτὸ καὶ ὄντος τοῦ προσαχθέντος σιτίου τούτου προσφέρονται τοῦτο. καίτοι γ' οὐκ ἔδει μὴ διαμενούσης παγίως μηδεμιᾶς φύσεως ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, ἀλλ' αἰεὶ πασῶν κινουμένων καὶ ῥεουσῶν. ἔτι δ' εἰ μὲν ἀλλοιούμεθα αἰεὶ καὶ μηδέποτε διαμένομεν οἱ αὐτοί, τί καὶ θαυμαστὸν εἰ μηδέποθ' ἡμῖν ταὐτὰ φαίνεται καθάπερ τοῖς κάμνουσιν; καὶ γὰρ τούτοις διὰ τὸ μὴ ὁμοίως διακεῖσθαι τὴν ἕξιν καὶ ὅθ' ὑγίαινον, οὐχ ὅμοια φαίνεται τὰ κατὰ τὰς αἰσθήσεις, αὐτὰ μὲν οὐδεμιᾶς διά γε τοῦτο μεταβολῆς κοινωνοῦντα τὰ αἰσθητά, αἰσθήματα δ' ἕτερα ποιοῦντα τοῖς κάμνουσι καὶ μὴ ταὐτά. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον ἔχειν καὶ τῆς εἰρημένης μεταβολῆς γιγνομένης ἴσως ἀναγκαῖόν ἐστιν. εἰ δὲ μὴ μεταβάλλομεν ἀλλ' οἱ αὐτοὶ διατελοῦμεν ὄντες, εἴη ἄν τι μένον.

πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐκ λόγου τὰς εἰρημένας ἀπορίας ἔχοντας οὐ ῥᾴδιον διαλῦσαι μὴ τιθέντων τι καὶ τούτου λόγον μηκέτι ἀπαιτούντων· οὕτω γὰρ πᾶς λόγος καὶ πᾶσα ἀπόδειξις γίγνεται· μηδὲν γὰρ τιθέντες ἀναιροῦσι τὸ διαλέγεσθαι καὶ ὅλως λόγον. ὥστε πρὸς μὲν τοὺς τοιούτους οὐκ ἔστι λόγος. πρὸς δὲ τοὺς διαποροῦντας ἐκ τῶν παραδεδομένων ἀποριῶν ῥᾴδιον ἀπαντᾶν καὶ διαλύειν τὰ ποιοῦντα τὴν ἀπορίαν ἐν αὐτοῖς. δῆλον δ' ἐκ τῶν εἰρημένων. ὥστε φανερὸν ἐκ τούτων

tiam διὸ — 27 εἶναι non interpretatur Alex. ‖ 27 δὲ E: γὰρ A^b ‖ 30 τοῦτο om. E ‖ 31 διέχοι A^b: τι ἔχοι E ‖ ἀληθεύοντος A^b ‖ 32 τοῦ προσαχθέντος spurium ‖ 33 γ' om. A^b Alex. ‖ 35 αἰεὶ om. A^b ‖ 36 διαμένωμεν E ‖ καὶ om. A^b ‖ 1063b, 1 τὴν ἕξιν διακεῖσθαι A^b ‖ 3 διά γε E sed α γε in ras. ‖ 4 καὶ μὴ ταὐτά om. A^b ‖ 5 καὶ om. A^b ‖ 6 γενομένης A^b ‖ 7 τι ἂν E ‖ 9. 10 λόγον μηκέτι A^b vulgo: μηκέτι λόγον E

ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὰς ἀντικειμένας φάσεις περὶ ταὐτοῦ καθ' ἕνα χρόνον ἀληθεύειν, οὐδὲ τἀναντία, διὰ τὸ λέγεσθαι κατὰ στέρησιν πᾶσαν ἐναντιότητα. δῆλον δὲ τοῦτ' ἐπ' ἀρχὴν τοὺς λόγους ἀναλύουσι τοὺς τῶν ἐναντίων. ὁμοίως δ' οὐδὲ τῶν ἀνὰ μέσον οὐδὲν οἷόν τε κατηγορεῖσθαι καθ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ. λευκοῦ γὰρ ὄντος τοῦ ὑποκειμένου λέγοντες αὐτὸ εἶναι οὔτε λευκὸν οὔτε μέλαν ψευσόμεθα· συμβαίνει γὰρ εἶναι λευκὸν αὐτὸ καὶ μὴ εἶναι· θάτερον γὰρ τῶν συμπεπλεγμένων ἀληθεύσεται κατ' αὐτοῦ, τοῦτο δ' ἐστὶν ἀντίφασις τοῦ λευκοῦ. οὔτε δὴ καθ' Ἡράκλειτον ἐνδέχεται λέγοντας ἀληθεύειν, οὔτε κατ' Ἀναξαγόραν. εἰ δὲ μή, συμβήσεται τἀναντία τοῦ αὐτοῦ κατηγορεῖν· ὅταν γὰρ ἐν παντὶ φῇ παντὸς εἶναι μοῖραν, οὐδὲν μᾶλλον εἶναί φησι γλυκὺ ἢ πικρὸν ἢ τῶν λοιπῶν ὁποιανοῦν ἐναντιώσεων, εἴπερ ἐν ἅπαντι πᾶν ὑπάρχει μὴ δυνάμει μόνον ἀλλ' ἐνεργείᾳ καὶ ἀποκεκριμένον. ὁμοίως δὲ οὐδὲ πάσας ψευδεῖς οὐδ' ἀληθεῖς τὰς φάσεις δυνατὸν εἶναι, δι' ἄλλα τε πολλὰ τῶν συναχθέντων ἂν δυσχερῶν διὰ ταύτην τὴν θέσιν, καὶ διότι ψευδῶν μὲν οὐσῶν πασῶν οὐδ' αὐτὸ τοῦτό τις φάσκων ἀληθεύσει, ἀληθῶν δὲ ψευδεῖς εἶναι πάσας λέγων οὐ ψεύσεται.

7 πᾶσα δ' ἐπιστήμη ζητεῖ τινὰς ἀρχὰς καὶ αἰτίας περὶ ἕκαστον τῶν ὑφ' ἑαυτὴν ἐπιστητῶν, οἷον ἰατρικὴ καὶ γυμναστικὴ καὶ τῶν λοιπῶν ἑκάστη τῶν ποιητικῶν καὶ μαθηματικῶν. 1064a
ἑκάστη γὰρ τούτων περιγραψαμένη τι γένος αὐτῇ περὶ τοῦτο πραγματεύεται ὡς ὑπάρχον καὶ ὄν, οὐχ ᾗ δὲ ὄν, ἀλλ' ἑτέρα τις αὕτη παρὰ ταύτας τὰς ἐπιστήμας ἐστὶν ἐπιστήμη. τῶν δὲ λεχθεισῶν ἐπιστημῶν ἑκάστη λαβοῦσά πως τὸ τί ἐστιν ἐν ἑκάστῳ γένει πειρᾶται δεικνύναι τὰ λοιπὰ μαλακώτερον ἢ

18 πᾶσαν ἐναντιότητα E: τὰ ἐναντία Ab ‖ δὲ τοῦτ' E: δ' ὅτ' Ab ‖ 19 λύουσι E ‖ 22 οὔτε μέλαν οὔτε λευκὸν Ab ‖ 24 ἀληθεύεται Ald. ‖ 25 λέγοντας ἐνδέχεται Alex. ‖ 29 πᾶν E: πάντα Ab ‖ 33 τις τοῦτο Ab ‖ 37 ὑπ' αὐτὴν Alex. ‖ 1064a, 2 αὐτὴ Ab et E m. pr.

ἀκριβέστερον. λαμβάνουσι δὲ τὸ τί ἐστιν αἱ μὲν διὰ τῆς αἰσθήσεως αἱ δ' ὑποτιθέμεναι· διὸ καὶ δῆλον ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπαγωγῆς ὅτι τῆς οὐσίας καὶ τοῦ τί ἐστιν οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις. ἐπεὶ δ' ἔστι τις ἡ περὶ φύσεως ἐπιστήμη, δῆλον ὅτι καὶ πρακτικῆς ἑτέρα καὶ ποιητικῆς ἔσται. ποιητικῆς μὲν γὰρ ἐν τῷ ποιοῦντι καὶ οὐ τῷ ποιουμένῳ τῆς ποιήσεως ἡ ἀρχή, καὶ τοῦτ' ἐστὶν εἴτε τέχνη τις εἴτ' ἄλλη τις δύναμις. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς πρακτικῆς οὐκ ἐν τῷ πρακτῷ, μᾶλλον δ' ἐν τοῖς πράττουσιν ἡ κίνησις. ἡ δὲ τοῦ φυσικοῦ περὶ τὰ ἔχοντ' ἐν ἑαυτοῖς κινήσεως ἀρχήν ἐστιν. ὅτι μὲν τοίνυν οὔτε πρακτικὴν οὔτε ποιητικὴν ἀλλὰ θεωρητικὴν ἀναγκαῖον εἶναι τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην, δῆλον ἐκ τούτων· εἰς ἓν γάρ τι τούτων τῶν γενῶν ἀνάγκη πίπτειν αὐτήν. ἐπεὶ δὲ τὸ τί ἐστιν ἀναγκαῖον ἑκάστῃ πως τῶν ἐπιστημῶν εἰδέναι καὶ τούτῳ χρῆσθαι ἀρχῇ, δεῖ μὴ λανθάνειν πῶς ὁριστέον τῷ φυσικῷ καὶ πῶς ὁ τῆς οὐσίας λόγος ληπτέος, πότερον ὡς τὸ σιμὸν ἢ μᾶλλον ὡς τὸ κοῖλον. τούτων γὰρ ὁ μὲν τοῦ σιμοῦ λόγος μετὰ τῆς ὕλης λέγεται τῆς τοῦ πράγματος, ὁ δὲ τοῦ κοίλου χωρὶς τῆς ὕλης· ἡ γὰρ σιμότης ἐν ῥινὶ γίγνεται, διὸ καὶ ὁ λόγος αὐτῆς μετὰ ταύτης θεωρεῖται· τὸ σιμὸν γάρ ἐστι ῥὶς κοίλη. φανερὸν οὖν ὅτι καὶ σαρκὸς καὶ ὀφθαλμοῦ καὶ τῶν λοιπῶν μορίων μετὰ τῆς ὕλης αἰεὶ τὸν λόγον ἀποδοτέον. ἐπεὶ δ' ἔστι τις ἐπιστήμη τοῦ ὄντος ᾗ ὂν καὶ χωριστόν, σκεπτέον πότερόν ποτε τῇ φυσικῇ τὴν αὐτὴν θετέον ταύτην εἶναι ἢ μᾶλλον ἑτέραν. ἡ μὲν οὖν φυσικὴ περὶ τὰ κινήσεως ἔχοντ' ἀρχὴν ἐν αὐτοῖς ἐστίν, ἡ δὲ μαθηματικὴ θεωρητικὴ μὲν καὶ περὶ μένοντά τις αὕτη, ἀλλ' οὐ χωριστά. περὶ τὸ χωριστὸν ἄρα ὂν καὶ τὸ ἀκίνητον ἑτέρα τούτων ἀμφοτέρων τῶν ἐπιστημῶν ἔστι τις, εἴπερ ὑπάρχει τις οὐσία τοιαύτη, λέγω δὲ χωριστὴ καὶ ἀκίνητος,

7 τῆς om. A^b ‖ 11 ἔσται] fort. ἐστίν ‖ 19 αὐτήν om. A^b ‖ 26 θεωρεῖται A^b et γρ. E: εἴρηται E ‖ 28 ἐπεὶ δ'] εἴπερ coni. Luthe ‖ 30 εἶναι ταύτην E ‖ 33 τὸ post καὶ om. A^b ‖ 34 τις om. A^b

ὅπερ πειρασόμεθα δεικνύναι. καὶ εἴπερ ἔστι τις τοιαύτη φύσις ἐν τοῖς οὖσιν, ἐνταῦθ᾽ ἂν εἴη που καὶ τὸ θεῖον, καὶ αὕτη ἂν εἴη πρώτη καὶ κυριωτάτη ἀρχή. δῆλον τοίνυν ὅτι τρία 1064b
γένη τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν ἐστί, φυσική, μαθηματική, θεολογική. βέλτιστον μὲν οὖν τὸ τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν γένος, τούτων δ᾽ αὐτῶν ἡ τελευταία λεχθεῖσα· περὶ τὸ τιμιώτατον γάρ ἐστι τῶν ὄντων, βελτίων δὲ καὶ χείρων ἑκάστη λέγεται κατὰ τὸ οἰκεῖον ἐπιστητόν. ἀπορήσειε δ᾽ ἄν τις πότερόν ποτε τὴν τοῦ ὄντος ᾗ ὂν ἐπιστήμην καθόλου δεῖ θεῖναι ἢ οὔ. τῶν μὲν γὰρ μαθηματικῶν ἑκάστη περὶ ἕν τι γένος ἀφωρισμένον ἐστίν, ἡ δὲ καθόλου κοινὴ περὶ πάντων. εἰ μὲν οὖν αἱ φυσικαὶ οὐσίαι πρῶται τῶν ὄντων εἰσί, κἂν ἡ φυσικὴ πρώτη τῶν ἐπιστημῶν εἴη· εἰ δ᾽ ἔστιν ἑτέρα φύσις καὶ οὐσία χωριστὴ καὶ ἀκίνητος, ἑτέραν ἀνάγκη καὶ τὴν ἐπιστήμην αὐτῆς εἶναι καὶ προτέραν τῆς φυσικῆς καὶ καθόλου τῷ προτέραν.

8 ἐπεὶ δὲ τὸ ἁπλῶς ὂν κατὰ πλείους λέγεται τρόπους, ὧν εἷς ἐστὶν ὁ κατὰ συμβεβηκὸς λεγόμενος, σκεπτέον πρῶτον περὶ τοῦ οὕτως ὄντος. ὅτι μὲν οὖν οὐδεμία τῶν παραδεδομένων ἐπιστημῶν πραγματεύεται περὶ τὸ συμβεβηκός, δῆλον. οὔτε γὰρ οἰκοδομικὴ σκοπεῖ τὸ συμβησόμενον τοῖς τῇ οἰκίᾳ χρησομένοις, οἷον εἰ λυπηρῶς ἢ τοὐναντίον οἰκήσουσιν, οὔθ᾽ ὑφαντικὴ οὔτε σκυτοτομικὴ οὔτε ὀψοποιική· τὸ δὲ καθ᾽ ἑαυτὴν ἴδιον ἑκάστη τούτων σκοπεῖ τῶν ἐπιστημῶν μόνον· τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τὸ οἰκεῖον τέλος. οὐδὲ [μουσικὸν καὶ γραμματικόν, οὐδὲ] τὸν ὄντα μουσικὸν ὅτι γενόμενος γραμματικὸς τὰ ἀμ-

1064b, 1 ἂν om. A^b ‖ εἴη ἡ πρ. coni. Bonitz ‖ 3 μὲν om. A^b ‖ ἐπιστημῶν om. E ‖ 5 τιμιώτατον E: κυριώτατον A^b ‖ 8 μὲν om. A^b, fort. recte ‖ 10 κἂν] καὶ γρ. E ‖ 14 τῷ om. A^b, habet Alex. ‖ 15 πλείους εἶναι λέγ. A^b, εἶναι om. E ‖ 16 συμβεβηκὸς εἶναι λεγ. A^b Alex., εἶναι om. E ‖ 17 οὕτως] ὄντως E ‖ 20 εἰ A^b: ἢ E ‖ 21 ὀψοποιητική A^b ‖ 23 μουσικὸν καὶ γρ. οὐδὲ om. Alex., eicienda vel οὐδ᾽ εἰ μ. κ. γ. scribendum censet Bonitz, in E ante μουσ. ras., in qua τωι fuisse videtur, unde conicias τὸ ‖ 24. 25 ἅμα ἔσται τὰ ἀμφότερα E

φότερα ἅμα ἔσται, πρότερον οὐκ ὤν, ὃ δὲ μὴ αἰεὶ ὂν ἔστιν, ἐγίγνετο τοῦτο, ὥσθ᾽ ἅμα μουσικὸς ἐγίγνετο καὶ γραμματικός, τοῦτο [δὲ] οὐδεμία ζητεῖ τῶν ὁμολογουμένως οὐσῶν ἐπιστημῶν πλὴν ἡ σοφιστική· περὶ τὸ συμβεβηκὸς γὰρ αὕτη μόνη πραγματεύεται, διὸ Πλάτων οὐ κακῶς εἴρηκε φήσας τὸν σοφιστὴν περὶ τὸ μὴ ὂν διατρίβειν. ὅτι δ᾽ οὐδ᾽ ἐνδεχόμενόν ἐστιν εἶναι τοῦ συμβεβηκότος ἐπιστήμην, φανερὸν ἔσται πειραθεῖσιν ἰδεῖν τί ποτ᾽ ἐστὶ τὸ συμβεβηκός. πᾶν δή φαμεν εἶναι τὸ μὲν αἰεὶ καὶ ἐξ ἀνάγκης (ἀνάγκης δ᾽ οὐ τῆς κατὰ τὸ βίαιον λεγομένης, ἀλλ᾽ ᾗ χρώμεθα ἐν τοῖς κατὰ τὰς ἀποδείξεις), τὸ δ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὸ δ᾽ οὔθ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὔτ᾽ αἰεὶ καὶ ἐξ ἀνάγκης· ἀλλ᾽ ὅπως ἔτυχεν· οἷον ἐπὶ κυνὶ γένοιτ᾽ ἂν ψῦχος, ἀλλὰ τοῦτ᾽ οὔθ᾽ ὡς αἰεὶ καὶ ἐξ ἀνάγκης οὔθ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ
1065a πολὺ γίγνεται, συμβαίη δέ ποτ᾽ ἄν. ἔστι δὴ τὸ συμβεβηκὸς ὃ γίγνεται μέν, οὐκ αἰεὶ δ᾽ οὐδ᾽ ἐξ ἀνάγκης οὐδ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. τί μὲν οὖν ἐστὶ τὸ συμβεβηκός, εἴρηται, διότι δ᾽ οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη τοῦ τοιούτου, δῆλον· ἐπιστήμη μὲν γὰρ πᾶσα τοῦ αἰεὶ ὄντος ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὸ δὲ συμβεβηκὸς ἐν οὐδετέρῳ τούτων ἐστίν. ὅτι δὲ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὄντος οὐκ εἰσὶν αἰτίαι καὶ ἀρχαὶ τοιαῦται οἷαίπερ τοῦ καθ᾽ αὑτὸ ὄντος, δῆλον· ἔσται γὰρ ἅπαντ᾽ ἐξ ἀνάγκης. εἰ γὰρ τόδε μέν ἐστι τοῦδε ὄντος, τόδε δὲ τοῦδε, τοῦτο δὲ μὴ ὅπως ἔτυχεν ἀλλ᾽ ἐξ ἀνάγκης, ἐξ ἀνάγκης ἔσται καὶ οὗ τοῦτ᾽ ἦν αἴτιον ἕως τοῦ τελευταίου λεγομένου αἰτιατοῦ· τοῦτο δ᾽ ἦν κατὰ συμβεβηκός. ὥστ᾽ ἐξ ἀνάγκης ἅπαντ᾽ ἔσται, καὶ τὸ ὁποτέρως ἔτυχε καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι καὶ γίγνεσθαι καὶ μὴ παντελῶς ἐκ τῶν γιγνομένων ἀναιρεῖται. κἂν μὴ ὂν δὲ ἀλλὰ γιγνόμενον τὸ αἴτιον

26 ἐγίγνετο A^b, ἐγένετο E sed ε alterum et ο in ras.: ἐγένετο vulgo ‖ ἐγίγνετο A^b, ἐγένετο E sed alterum ε in ras.: ἐγένετο vulgo ‖ γραμματικός, τοῦτο δὲ A^bE vulgo, δὲ inclusit Bonitz collato Alex. p. 637, 20 ‖ 30 οὐδ᾽ A^b: οὐκ ex οὐδ᾽ corr. E ‖ 33 τὸ βίαιον E: βίαν A^b Alex. ‖ 35 οὔθ᾽ E: οὐδὲ A^b ‖ 37 καὶ add. E Alex. ‖ ὡς om. E ‖ 1065a, 2 δ᾽ om. A^b ‖ 5 ἐν om. A^b ‖ 10 ἕως E: ὡς A^b ‖ 12 ὁπότερ᾽ A^b ‖ 13 γενέσθαι E ‖ 14 δὲ om. E

ὑποτεθῇ, ταὐτὰ συμβήσεται· πᾶν γὰρ ἐξ ἀνάγκης γενήσεται. ἡ γὰρ αὔριον ἔκλειψις γενήσεται ἐὰν τόδε γένηται, τοῦτο δ' ἐὰν ἕτερόν τι, καὶ τοῦτ' ἐὰν ἄλλο· καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἀπὸ πεπερασμένου χρόνου τοῦ ἀπὸ τοῦ νῦν μέχρι αὔριον ἀφαιρουμένου χρόνου ἥξει ποτὲ εἰς τὸ ὑπάρχον. ὥστ' ἐπεὶ τοῦτ' ἔστιν, ἅπαντ' ἐξ ἀνάγκης τὰ μετὰ τοῦτο γενήσεται, ὥστε πάντα ἐξ ἀνάγκης γίγνεσθαι. τὸ δ' ὡς ἀληθὲς ὂν καὶ [μὴ] κατὰ συμβεβηκὸς τὸ μὲν ἔστιν ἐν συμπλοκῇ τῆς διανοίας καὶ πάθος ἐν ταύτῃ· διὸ περὶ μὲν τὸ οὕτως ὂν οὐ ζητοῦνται αἱ ἀρχαί, περὶ δὲ τὸ ἔξω ὂν καὶ χωριστόν· τὸ δ' οὐκ ἀναγκαῖον ἀλλ' ἀόριστον, λέγω δὲ τὸ κατὰ συμβεβηκός· τοῦ τοιούτου δ' ἄτακτα καὶ ἄπειρα τὰ αἴτια.

τὸ δ' ἕνεκά του ἐν τοῖς φύσει γιγνομένοις ἢ ἀπὸ διανοίας ἐστίν. τύχη δ' ἐστὶν ὅταν τι τούτων γένηται κατὰ συμβεβηκός. ὥσπερ γὰρ καὶ ὄν ἐστι τὸ μὲν καθ' αὑτὸ τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός, οὕτω καὶ αἴτιον. ἡ τύχη δ' αἴτιον κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσιν τῶν ἕνεκά του γιγνομένοις. διὸ περὶ ταὐτὸ τύχη καὶ διάνοια· προαίρεσις γὰρ οὐ χωρὶς διανοίας. τὰ δ' αἴτια ἀόριστα ἀφ' ὧν ἂν γένοιτο τὰ ἀπὸ τύχης· διὸ ἄδηλος ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ καὶ αἴτιον κατὰ συμβεβηκός, ἁπλῶς δ' οὐδενός. ἀγαθὴ δὲ τύχη καὶ κακὴ ὅταν ἀγαθὸν ἢ φαῦλον ἀποβῇ· εὐτυχία δὲ καὶ δυστυχία περὶ μέγεθος τούτων. ἐπεὶ 1065b
δ' οὐδὲν κατὰ συμβεβηκὸς πρότερον τῶν καθ' αὑτό, οὐδ' ἄρ' αἴτια. εἰ ἄρα τύχη ἢ τὸ αὐτόματον αἴτιον τοῦ οὐρανοῦ, πρότερον νοῦς αἴτιος καὶ φύσις.

9 ἔστι δὲ τὸ μὲν ἐνεργείᾳ μόνον, τὸ δὲ δυνάμει, τὸ δὲ

15 ταὐτά A^b: ταῦτα E vulgo ‖ 16 ἡ A^b: εἰ E ‖ 18 τοῦ — 19 χρόνου om. A^b ‖ 21 ἀληθὲς A^b: ἀληθῶς E, cf. 1027b, 8 ‖ 22 μὴ A^b et γρ. E et Alex., om. E, τὸ aut μὴ καὶ τὸ corr. Bonitz, lacunam statuit Bullinger ‖ τῆς om. A^b; ipse aut μὴ cum cod. E aut τὸ μὲν eicienda censeo ‖ 27 — 1065b, 4: phys. *B* 5 et 6 ‖ 30 δ' αἰτία E ‖ 31 ταὐτὰ E ‖ 33 τὸ E ‖ 1065b, 1 εὐτυχία A^bE: ἀτυχία T Ald. ‖ 3 ἢ καὶ τὸ A^b, καὶ om. E ‖ 4 αἴτιος A^bET: αἴτιον vulgo ‖ 5 — 1066a, 7: phys. *Γ* 1 ‖ 5 τὸ δὲ δυνάμει om. A^b et

δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, τὸ μὲν τόδε τι ὄν, τὸ δὲ ποσόν, τὸ δὲ τῶν λοιπῶν. οὐκ ἔστι δὲ κίνησις παρὰ τὰ πράγματα· μεταβάλλει γὰρ αἰεὶ κατὰ τὰς τοῦ ὄντος κατηγορίας· κοινὸν δ' ἐπὶ τούτων οὐδέν ἐστιν ὃ οὐδ' ἐν μιᾷ κατηγορίᾳ. ἕκαστον δὲ διχῶς ὑπάρχει πᾶσιν, οἷον τὸ τόδε· τὸ μὲν γὰρ μορφὴ αὐτοῦ, τὸ δὲ στέρησις. καὶ κατὰ τὸ ποιὸν τὸ μὲν λευκὸν τὸ δὲ μέλαν, καὶ κατὰ τὸ ποσὸν τὸ μὲν τέλειον τὸ δ' ἀτελές, καὶ κατὰ φορὰν τὸ μὲν ἄνω τὸ δὲ κάτω, ἢ κοῦφον καὶ βαρύ. ὥστε κινήσεως καὶ μεταβολῆς τοσαῦτ' εἴδη ὅσα τοῦ ὄντος. διῃρημένου δὲ καθ' ἕκαστον γένος τοῦ μὲν δυνάμει τοῦ δ' ἐντελεχείᾳ, τὴν τοῦ δυνάμει ᾗ τοιοῦτόν ἐστιν ἐνέργειαν λέγω κίνησιν. ὅτι δ' ἀληθῆ λέγομεν, ἐνθένδε δῆλον. ὅταν γὰρ τὸ οἰκοδομητόν, ᾗ τοιοῦτον αὐτὸ λέγομεν εἶναι, ἐνεργείᾳ ᾖ, οἰκοδομεῖται, καὶ ἔστι τοῦτο οἰκοδόμησις. ὁμοίως μάθησις, ἰάτρευσις καὶ κύλισις, βάδισις, ἅλσις, γήρανσις, ἅδρυνσις. συμβαίνει δὲ κινεῖσθαι ὅταν ἡ ἐντελέχεια ᾖ αὐτή, καὶ οὔτε πρότερον οὔθ' ὕστερον. ἡ δὴ τοῦ δυνάμει ὄντος ἐντελέχεια, ὅταν ἐντελεχείᾳ ὂν ἐνεργῇ, οὐχ ᾗ αὐτὸ ἀλλ' ᾗ κινητόν, κίνησίς ἐστιν. λέγω δὲ τὸ ᾗ ὧδε. ἔστι γὰρ ὁ χαλκὸς δυνάμει ἀνδριάς· ἀλλ' ὅμως οὐχ ἡ τοῦ χαλκοῦ ἐντελέχεια, ᾗ χαλκός, κίνησίς ἐστιν. οὐ γὰρ ταὐτὸν χαλκῷ εἶναι καὶ δυνάμει τινί, ἐπεὶ εἰ ταὐτὸν ἦν ἁπλῶς κατὰ τὸν λόγον, ἦν ἂν ἡ τοῦ χαλκοῦ ἐντελέχεια κίνησίς τις. οὐκ ἔστι δὲ ταὐτό. δῆλον δ' ἐπὶ τῶν ἐναντίων· τὸ μὲν γὰρ

phys. ‖ 6 *τόδε τι* om. codd. edd., addidi ex phys. ‖ 7 *δὲ* A^b: *δέ τις* E ‖ 9 *ὃ* add. E phys. Bonitz, om. A^b Bekk. ‖ 13 *καὶ* A^b: *τὸ δὲ* E phys. ‖ 15 *τοῦ μὲν* om. A^b ‖ 18 *ᾗ τοιοῦτον* E phys. Bonitz: *ἡ τοιοῦτον* A^b ‖ 19 *ἔστι τι τοῦτο* E ‖ 20 *καὶ κύλισις* om. E, habent A^b et phys. ‖ *βάδισις* om. A^b phys. ‖ *ἁδρ.* E ‖ 21 *ἡ ἐντελέχεια ᾖ* E m. pr. phys. Bonitz: *ᾗ ἐντελέχεια ἡ* A^b E m. sec. vulgo, cf. 35 ‖ *αὐτή* A^bE: *αὕτη* vulgo ‖ 22 *ἡ δὴ* E: *ἤδη* A^b ‖ *ἐντελέχεια* om. A^b E phys., ex Bessarione et Aldina add. Bonitz ‖ 23 *οὐχ ᾗ αὐτὸ ἀλλ' ᾗ κινητόν* E et v. l. phys.: *ᾗ ἄλλ' ᾗ ἄλλο ᾗ κιν.* A^b vulgo, quod in *ᾗ αὐτὸ ᾗ ἄλλ' ᾗ κιν.* emendandum fuit ‖ *ἡ κίνησις* E sed *ἡ* postea additum ‖ 25 *ταυτὸ* E ‖ 26 post *τινί* add. *κινητῷ* phys., cf. 33 ‖ 27 *καὶ κατὰ* phys. ‖ 28 *δῆλον* — 32 *ἕν* argumentationi interiecta sunt

δύνασθαι ὑγιαίνειν καὶ δύνασθαι κάμνειν οὐ ταὐτόν· καὶ γὰρ ἂν τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ κάμνειν ταὐτὸν ἦν· τὸ δ' ὑποκείμενον καὶ ὑγιαῖνον καὶ νοσοῦν, εἴθ' ὑγρότης εἴθ' αἷμα, ταὐτὸ καὶ ἕν. ἐπεὶ δ' οὐ ταὐτόν, ὥσπερ οὐδὲ χρῶμα ταὐτὸ καὶ ὁρατόν, ἡ τοῦ δυνατοῦ ᾗ δυνατὸν ἐντελέχεια κίνησίς ἐστιν. ὅτι μὲν οὖν ἐστιν αὕτη, καὶ ὅτι συμβαίνει τότε κινεῖσθαι ὅταν ἡ ἐντελέχεια ᾖ αὐτή, καὶ οὔτε πρότερον οὔθ' ὕστερον, δῆλον. ἐνδέχεται γὰρ ἕκαστον ὁτὲ μὲν ἐνεργεῖν ὁτὲ δὲ μή, οἷον τὸ 1066 a
οἰκοδομητὸν ᾗ οἰκοδομητόν· καὶ ἡ τοῦ οἰκοδομητοῦ ἐνέργεια ᾗ οἰκοδομητόν, οἰκοδόμησίς ἐστιν. ἢ γὰρ τοῦτό ἐστιν ἡ οἰκοδόμησις ἡ ἐνέργεια ἢ ἡ οἰκία. ἀλλ' ὅταν οἰκία ᾖ, οὐκέτι οἰκοδομητόν ἐστιν· οἰκοδομεῖται δὲ τὸ οἰκοδομητόν. ἀνάγκη ἄρα οἰκοδόμησιν τὴν ἐνέργειαν εἶναι, ἡ δ' οἰκοδόμησις κίνησίς τις. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κινήσεων.

ὅτι δὲ καλῶς εἴρηται, δῆλον ἐξ ὧν οἱ ἄλλοι λέγουσι περὶ αὐτῆς, καὶ ἐκ τοῦ μὴ ῥᾴδιον εἶναι διορίσαι ἄλλως αὐτήν. οὔτε γὰρ ἐν ἄλλῳ τις γένει δύναιτ' ἂν θεῖναι αὐτήν. δῆλον δ' ἐξ ὧν λέγουσιν οἱ μὲν ἑτερότητα καὶ ἀνισότητα καὶ τὸ μὴ ὄν, ὧν οὐδὲν ἀνάγκη κινεῖσθαι. ἀλλ' οὐδ' ἡ μεταβολὴ οὔτ' εἰς ταῦτα οὔτ' ἐκ τούτων μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν ἀντικειμένων. αἴτιον δὲ τοῦ εἰς ταῦτα τιθέναι ὅτι ἀόριστόν τι δοκεῖ εἶναι ἡ κίνησις, τῆς δ' ἑτέρας συστοιχίας αἱ ἀρχαὶ διὰ τὸ στερητικαὶ εἶναι ἀόριστοι· οὔτε γὰρ τόδε οὔτε τοιόνδε οὐδεμία αὐτῶν οὔτε τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν. τοῦ δὲ δοκεῖν ἀόριστον εἶναι

29 *ταυτὸ* A^b ‖ 30 *τὸ* post *καὶ* om. E ‖ 31 *καὶ τὸ ὑγ. καὶ τὸ νοσ.* phys. ‖ 32 *οὐ τὸ αὐτό* E ‖ *ταυτὸ* A^b: *ταυτὸν* E ‖ 33 *ᾗ* E: *καὶ ἡ* A^b ‖ fort. *δυνατὸν κινεῖσθαι*, cf. 26 ‖ 34 *οὖν* A^b phys.: *γὰρ* E ‖ *ὅτι* E: *ὅτε* A^b ‖ 35 *ἡ ἐντελεχείαι αὕτη* E, *ἡ ἐντελέχεια ᾗ αὕτη* A^b vulgo, cf. 21 ‖ 1066 a, 2 *ᾗ οἰκοδομητόν* om. phys., recte ut videtur ‖ 3 *ἢ* A^b et *γρ.* E: *εἰ* E ‖ *τοῦτο*] *τούτου* coni. Bonitz; at *ἡ οἰκοδόμησις* quid *τοῦτο* sit explicat ‖ *ἐστιν*] *οἰκία ἐστὶν* E ‖ 4 *ἡ* ante *ἐν.* om. E ‖ *ἢ ἡ οἰκία* om. A^bE, habet phys. ‖ 5 *ἐστιν* phys., om. A^b, *ἔσται* E vulgo ‖ 8—27: phys. *Γ* 2 ‖ 11 *λέγουσιν, οἱ μὲν γὰρ* A^b ‖ fort. *οἱ δὲ τὸ* ‖ 13 *ἐκ* post *ἢ* om. E m. pr. ‖ 17. 18 *τὴν κίνησιν εἶναι* A^b

τὴν κίνησιν αἴτιον ὅτι οὔτ' εἰς δύναμιν τῶν ὄντων οὔτ' εἰς ἐνέργειαν ἔστι τιθέναι αὐτήν· οὔτε γὰρ τὸ δυνατὸν ποσὸν εἶναι κινεῖται ἐξ ἀνάγκης, οὔτε τὸ ἐνεργείᾳ ποσόν. ἥ τε κίνησις ἐνέργεια μὲν εἶναι δοκεῖ τις, ἀτελὴς δέ· αἴτιον δ' ὅτι ἀτελὲς τὸ δυνατὸν οὗ ἐστὶν ἐνέργεια. καὶ διὰ τοῦτο χαλεπὸν αὐτὴν λαβεῖν τί ἐστιν· ἢ γὰρ εἰς στέρησιν ἀνάγκη θεῖναι ἢ εἰς δύναμιν ἢ εἰς ἐνέργειαν ἁπλῆν, τούτων δ' οὐδὲν φαίνεται ἐνδεχόμενον. ὥστε λείπεται τὸ λεχθὲν εἶναι καὶ ἐνέργειαν καὶ μὴ ἐνέργειαν τὴν εἰρημένην, ἰδεῖν μὲν χαλεπὴν ἐνδεχομένην δ' εἶναι. καὶ ὅτι ἔστιν ἡ κίνησις ἐν τῷ κινητῷ, δῆλον· ἐντελέχεια γάρ ἐστι τούτου ὑπὸ τοῦ κινητικοῦ. καὶ ἡ τοῦ κινητικοῦ ἐνέργεια οὐκ ἄλλη ἐστίν. δεῖ μὲν γὰρ εἶναι ἐντελέχειαν ἀμφοῖν. κινητικὸν μὲν γάρ ἐστι τῷ δύνασθαι, κινοῦν δὲ τῷ ἐνεργεῖν, ἀλλ' ἐστὶν ἐνεργητικὸν τοῦ κινητοῦ, ὥσθ' ὁμοίως μία ἡ ἀμφοῖν ἐνέργεια ὥσπερ τὸ αὐτὸ διάστημα ἓν πρὸς δύο καὶ δύο πρὸς ἕν, καὶ τὸ ἄναντες καὶ τὸ κάταντες, ἀλλὰ τὸ εἶναι οὐχ ἕν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ κινοῦντος καὶ κινουμένου.

τὸ δ' ἄπειρον ἢ τὸ ἀδύνατον διελθεῖν τῷ μὴ πεφυκέναι 10
διιέναι, καθάπερ ἡ φωνὴ ἀόρατος, ἢ τὸ διέξοδον ἔχον ἀτελεύτητον ἢ ὃ μόλις, ἢ ὃ πεφυκὸς ἔχειν μὴ ἔχει διέξοδον ἢ
1066b πέρας· ἔτι προσθέσει ἢ ἀφαιρέσει ἢ ἄμφω. χωριστὸν μὲν δὴ αὐτό τι ὂν [αἰσθητὸν δ'] οὐχ οἷόν τ' εἶναι. εἰ γὰρ μήτε μέγεθός ἐστι μήτε πλῆθος, οὐσία δ' αὐτοῦ αὐτὸ τὸ ἄπειρον καὶ μὴ συμβεβηκός, ἀδιαίρετον ἔσται· τὸ γὰρ διαιρετὸν ἢ μέγεθος ἢ πλῆθος. εἰ δ' ἀδιαίρετον, οὐκ ἄπειρον, εἰ μὴ

19 *θεῖναι* A^b: *τιθέναι* E ‖ *αὐτὴν ἁπλῶς* E phys. ‖ 23 *ἢ γὰρ* ex *εἰ γὰρ* corr. E ‖ 25. 26 *καὶ μὴ ἐνέργειαν* om. A^b, *μὴ* eicere cogitabat Bonitz, equidem malo *τὸ λεχθὲν καὶ εἶναι ἐνέργειαν καὶ μὴ ἐνέργειαν τὴν εἰρημένην* ‖ 27—31: phys. *Γ* 3 ‖ 28 *ὑπὸ*] *καὶ ὑπὸ* phys. ‖ 31 *ἐνεργεῖν. ἀλλ' ἔστιν* vulgo ‖ 31 *ἡ* add. E phys, om. A^b ‖ 32 *τὸ διάστημα τὸ αὐτὸ* A^b ‖ 35 — 1066b, 21: phys. 204a, 3—35 ‖ 35 *δ'* om. A^b ‖ 1066b, 1 *ἀμφοτέρως* phys. ‖ 2 *αἰσθητὸν δ'* om. E, recte, nisi praeferas *αἰσθητόν τ'* ‖ 3 *ἐστι* om. A^b ‖ *αὐτοῦ αὐτὸ* scripsi: *αὐτοῦ* A^b *αὐτὸ* E ‖ 5 *μὴ ἀδ.* A^b, sed *μὴ* punctis notatum

καθάπερ ἡ φωνὴ ἀόρατος· ἀλλ' οὐχ οὕτω λέγουσιν οὐδ' ἡμεῖς ζητοῦμεν, ἀλλ' ὡς ἀδιέξοδον. ἔτι πῶς ἐνδέχεται καθ' αὑτὸ εἶναι ἄπειρον, εἰ μὴ καὶ ἀριθμὸς καὶ μέγεθος, ὧν πάθος τὸ ἄπειρον; ἔτι εἰ κατὰ συμβεβηκός, οὐκ ἂν εἴη στοιχεῖον τῶν ὄντων ᾗ ἄπειρον, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἀόρατον τῆς διαλέκτου, καίτοι ἡ φωνὴ ἀόρατος. καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐνεργείᾳ εἶναι τὸ ἄπειρον, δῆλον. ἔσται γὰρ ὁτιοῦν αὐτοῦ ἄπειρον μέρος τὸ λαμβανόμενον· τὸ γὰρ ἀπείρῳ εἶναι καὶ ἄπειρον ταὐτό, εἴπερ οὐσία τὸ ἄπειρον καὶ μὴ καθ' ὑποκειμένου. ὥστε ἢ ἀδιαίρετον, ἢ εἰς αἰεὶ διαιρετὰ διαιρετόν, εἰ μεριστόν· πολλὰ δ' εἶναι τὸ αὐτὸ ἀδύνατον ἄπειρα· ὥσπερ δ' ἀέρος ἀὴρ μέρος, οὕτως ἄπειρον ἀπείρου, εἰ ἔστιν οὐσία καὶ ἀρχή. ἀμέριστον ἄρα καὶ ἀδιαίρετον. ἀλλ' ἀδύνατον τὸ ἐντελεχείᾳ ὂν ἄπειρον· ποσὸν γὰρ εἶναι ἀνάγκη. κατὰ συμβεβηκὸς ἄρα ὑπάρχει. ἀλλ' εἰ οὕτως, εἴρηται ὅτι οὐκ ἐνδέχεται εἶναι ἀρχὴν ἀλλ' ἐκεῖνο ᾧ συμβέβηκε, τὸν ἀέρα ἢ τὸ ἄρτιον.

αὕτη μὲν οὖν ἡ ζήτησις καθόλου· ὅτι δ' ἐν τοῖς αἰσθητοῖς οὐκ ἔστιν, ἐνθένδε δῆλον. εἰ γὰρ σώματος λόγος τὸ ἐπιπέδοις ὡρισμένον, οὐκ εἴη ἂν ἄπειρον σῶμα οὔτ' αἰσθητὸν οὔτε νοητόν· οὐδ' ἀριθμὸς ὡς κεχωρισμένος καὶ ἄπειρος· ἀριθμητὸν γὰρ ὁ ἀριθμὸς ἢ τὸ ἔχον ἀριθμόν. φυσικῶς δ' ἐκ τῶνδε δῆλον. οὔτε γὰρ σύνθετον οἷόν τ' εἶναι οὔθ' ἁπλοῦν. σύνθετον μὲν γὰρ οὐκ ἔσται σῶμα, ἐπείπερ πεπέρανται τῷ πλήθει τὰ στοιχεῖα. δεῖ γὰρ ἰσάζειν τἀναντία καὶ μὴ εἶναι ἓν αὐτῶν ἄπειρον· εἰ γὰρ ὁπωσοῦν λείπεται ἡ θατέρου σώματος

6 οὐδ' A^b: οὔθ' E ‖ 8 ἀριθμὸν phys. ‖ 9 ἔτι εἰ] fort. εἰ δὲ ‖ 10 ᾗ E: ἢ A^b ‖ 12 αὐτοῦ ὁτιοῦν A^b ‖ 15 εἰς ἀεὶ διαιρετὰ διαιρετόν A^b: εἰς ἄπειρα διαιρετόν E phys. ‖ 16 ὥσπερ δ' scripsi: ὥσπερ γὰρ codd. edd., ἀλλὰ μὴν ὥσπερ phys. ‖ μέρος ἀὴρ ἀέρος E ‖ 18 fort. ἄπειρον εἶναι ‖ 20 εἰ om. A^b ‖ 22. 23 δ' οὐδ' ἐν . . οὐκ ἔστιν A^b ‖ 23—1067a, 7: phys. 200a, 34—205a, 7 ‖ 24 οὔτ' αἰσθ. οὔτε νοητὸν ex phys. falso illata ‖ 25 οὐδ'] οὔτ' E ‖ 28 ἔσται E: ἔνι A^b ‖ τὸ ἄπειρον σῶμα phys. quod recipiendum aut σῶμα delendum ‖ ἐπείπερ A^b: εἰ E phys. ‖ 30 ὁπωσοῦν A^b: ὁτῳοῦν E, ὁποσῳοῦν phys. Bonitz

δύναμις, φθαρήσεται ὑπὸ τοῦ ἀπείρου τὸ πεπερασμένον. ἕκαστον δ' ἄπειρον εἶναι ἀδύνατον. σῶμα γάρ ἐστι τὸ πάντῃ ἔχον διάστασιν, ἄπειρον δὲ τὸ ἀπεράντως διεστηκός, ὥστε τὸ ἄπειρον σῶμα πάντῃ ἔσται ἄπειρον. οὐδὲ ἓν δὲ καὶ ἁπλοῦν ἐνδέχεται τὸ ἄπειρον εἶναι σῶμα, οὔθ' ὡς λέγουσί τινες, παρὰ τὰ στοιχεῖα ἐξ οὗ γεννῶσι ταῦτα· οὐκ ἔστι γὰρ τὸ τοιοῦτο σῶμα παρὰ τὰ στοιχεῖα· ἅπαντα γὰρ ἐξ ὧν ἔστι καὶ διαλύεται εἰς ταῦτα, οὐ φαί- 1067a νεται δὲ τοῦτο παρὰ τὰ ἁπλᾶ σώματα. οὐδὲ πῦρ οὐδ' ἄλλο τι τῶν στοιχείων οὐδέν. χωρὶς γὰρ τοῦ ἄπειρον εἶναί τι αὐτῶν, ἀδύνατον τὸ πᾶν, κἂν ᾖ πεπερασμένον, ἢ εἶναι ἢ γίγνεσθαι ἕν τι αὐτῶν, ὥσπερ Ἡράκλειτός φησιν ἅπαντα γίγνεσθαί ποτε πῦρ. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ ἑνός, ὃ ποιοῦσι παρὰ τὰ στοιχεῖα οἱ φυσικοί. πᾶν γὰρ μεταβάλλει ἐξ ἐναντίου, οἷον ἐκ θερμοῦ εἰς ψυχρόν. ἔτι τὸ αἰσθητὸν σῶμα ποῦ, καὶ ὁ αὐτὸς τόπος ὅλου καὶ μορίου, οἷον τῆς γῆς. ὥστ' εἰ μὲν ὁμοειδές, ἀκίνητον ἔσται ἢ αἰεὶ οἰσθήσεται. τοῦτο δ' ἀδύνατον· τί γὰρ μᾶλλον κάτω ἢ ἄνω ἢ ὁπουοῦν; οἷον εἰ βῶλος εἴη, ποῦ αὕτη κινήσεται ἢ μενεῖ; ὁ γὰρ τόπος αὐτῆς τοῦ συγγενοῦς σώματος ἄπειρος. καθέξει οὖν τὸν ὅλον τόπον; καὶ πῶς; τίς οὖν μονὴ καὶ κίνησις; ἢ πανταχοῦ μενεῖ· οὐ κινήσεται ἄρα. ἢ πανταχοῦ κινήσεται· οὐκ ἄρα στήσεται. εἰ δ' ἀνόμοιον τὸ πᾶν, ἀνόμοιοι καὶ οἱ

33 ὥστε E phys. Bonitz: ὥστ' εἰ A^b vulgo ‖ 34 πανταχῇ ἔσται διεστηκὸς εἰς ἄπειρον phys. ‖ οὐδὲ ἓν καὶ ἁπλ. A^b, οὐδὲ ἓν δὲ ἁπλ. E ‖ τὸ om. E ‖ 36 τὸ om. E phys. ‖ τὸ παρὰ phys. ‖ 37 ὧν — ταῦτα A^b: οὗ — τοῦτο E phys. ‖ ἅπαν E ‖ τοῦτο E phys. ‖ 1067 a, 1 παρὰ A^b: περὶ E, fort. τοιοῦτο παρὰ ‖ 2 τι om. A^b, exspectaveris οὔτε πῦρ ἢ ἄλλο τι, οὐδὲ δὴ — ἐνδέχεται εἶναι phys. ‖ 3 πᾶν A^b: ἅπαν E vulgo ‖ 5 ὃ] οἷον phys. ‖ 7 ἐξ ἐναντίου εἰς ἐναντίον phys. ‖ 7—23: phys. 205 a, 10—32 ‖ 9 post γῆς ex phys. καὶ βώλου μιᾶς addi iubet Bonitz, ipse supplendum puto οἷον τῆς γῆς μορίου ὁ αὐτὸς τόπος ‖ 12 τοῦ συγγενοῦς αὐτῇ e phys. coni. Bonitz ‖ 13 post τόπον punctum posuit Bekk., correxit ex phys. Bonitz; idem interrogandi signum posuit post κινεῖ et κινήσεται ‖ τόπον ex τρόπον corr. E ‖ ἡ μονὴ καὶ ἡ κιν. E vulgo ‖ 14 κινήσεται posterius om. A^b, κινηθήσεται utroque loco E

τόποι, καὶ πρῶτον μὲν οὐχ ἓν τὸ σῶμα τοῦ παντὸς ἀλλ' ἢ τῷ ἅπτεσθαι, εἶτα ἢ πεπερασμένα ταῦτ' ἔσται ἢ ἄπειρα εἴδει. πεπερασμένα μὲν οὖν οὐχ οἷόν τε· ἔσται γὰρ τὰ μὲν ἄπειρα τὰ δ' οὔ, εἰ τὸ πᾶν ἄπειρον, οἷον πῦρ ἢ ὕδωρ· φθορὰ δὲ τὸ τοιοῦτον τοῖς ἐναντίοις. εἰ δ' ἄπειρα καὶ ἁπλᾶ, καὶ οἱ τόποι ἄπειροι καὶ ἔσται ἄπειρα τὰ στοιχεῖα· εἰ δὲ τοῦτ' ἀδύνατον, καὶ οἱ τόποι πεπερασμένοι, καὶ τὸ πᾶν ἀνάγκη πεπεράνθαι. ὅλως δ' ἀδύνατον ἄπειρον εἶναι σῶμα καὶ τόπον τοῖς σώμασιν, εἰ πᾶν σῶμα αἰσθητὸν ἢ βάρος ἔχει ἢ κουφότητα. ἢ γὰρ ἐπὶ τὸ μέσον ἢ ἄνω οἰσθήσεται, ἀδύνατον δὲ τὸ ἄπειρον ἢ πᾶν ἢ τὸ ἥμισυ ὁποτερονοῦν πεπονθέναι· πῶς γὰρ διελεῖς; ἢ πῶς τοῦ ἀπείρου ἔσται τὸ μὲν κάτω τὸ δ' ἄνω, ἢ ἔσχατον καὶ μέσον; ἔτι πᾶν σῶμα αἰσθητὸν ἐν τόπῳ, τόπου δ' εἴδη ἕξ, ἀδύνατον δ' ἐν τῷ ἀπείρῳ σώματι ταῦτ' εἶναι. ὅλως δ' εἰ ἀδύνατον τόπον ἄπειρον εἶναι, καὶ σῶμα ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἐν τόπῳ ποῦ, τοῦτο δὲ σημαίνει ἢ ἄνω ἢ κάτω ἢ τῶν λοιπῶν τι, τούτων δ' ἕκαστον πέρας τι. τὸ δ' ἄπειρον οὐ ταὐτὸν ἐν μεγέθει καὶ κινήσει καὶ χρόνῳ ὡς μία τις φύσις, ἀλλὰ τὸ ὕστερον λέγεται κατὰ τὸ πρότερον, οἷον κίνησις κατὰ τὸ μέγεθος ἐφ' οὗ κινεῖται ἢ ἀλλοιοῦται ἢ αὔξεται, χρόνος δὲ διὰ τὴν κίνησιν.

11 μεταβάλλει δὲ τὸ μεταβάλλον τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκός, 1067b ὡς τὸ μουσικὸν βαδίζει, τὸ δὲ τῷ τούτου τι μεταβάλλειν ἁπλῶς λέγεται μεταβάλλειν, οἷον ὅσα κατὰ μέρη· ὑγιάζεται γὰρ τὸ σῶμα, ὅτι ὁ ὀφθαλμός. ἔστι δέ τι ὃ καθ' ἑαυτὸ

18 ἐν τισι λείπει τὸ εἴδει γρ. E ‖ καὶ πεπ. A^b ‖ 19 εἰ E: ἢ A^b ‖ 21 τὰ om. A^b ‖ 23—33: phys. 205b, 24 — 206a, 7 ‖ 24 ἢ om. A^b ‖ 26 ἢ post ἥμισυ add. A^b, om. E ‖ 27 διέλῃς A^b ‖ τὸ μὲν om. A^b ‖ 28 αἰσθητὸν σῶμα E ‖ 32 δὲ E: δὲ δὴ A^b ‖ 33—37: phys. 207b, 21—25 ‖ 35 κατὰ μὲν τὸ μέγ. A^b ‖ 1067b, 1—1068a, 7 = phys. E 1 ‖ 2 βαδίζει A^b et E ex corr.: βαδίζειν E m. pr. Bekk., οἷον ὅταν λέγωμεν τ. μ. βαδίζειν phys. ‖ 4 ὃ καθ' A^b: καὶ ὃ E

πρῶτον κινεῖται, καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ καθ' αὑτὸ κινητόν. ἔστι δὲ [τι] καὶ ἐπὶ τοῦ κινοῦντος ὡσαύτως· κινεῖ γὰρ τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς τὸ δὲ κατὰ μέρος τὸ δὲ καθ' αὑτό. ἔστι δέ τι τὸ κινοῦν πρῶτον· ἔστι δέ τι τὸ κινούμενον, ἔτι ἐν ᾧ, χρόνος, καὶ ἐξ οὗ καὶ εἰς ὅ. τὰ δ' εἴδη καὶ τὰ πάθη καὶ ὁ τόπος, εἰς ἃ κινοῦνται τὰ κινούμενα, ἀκίνητά ἐστιν, οἷον ἐπιστήμη καὶ θερμότης· ἔστι δ' οὐχ ἡ θερμότης κίνησις ἀλλ' ἡ θέρμανσις. ἡ δὲ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς μεταβολὴ οὐκ ἐν ἅπασιν ὑπάρχει, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐναντίοις καὶ μεταξὺ καὶ ἐν ἀντιφάσει. τούτου δὲ πίστις ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. μεταβάλλει δὲ τὸ μεταβάλλον ἢ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον, ἢ οὐκ ἐξ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον, ἢ ἐξ ὑποκειμένου εἰς οὐχ ὑποκείμενον, ἢ οὐκ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον. λέγω δὲ ὑποκείμενον τὸ καταφάσει δηλούμενον. ὥστ' ἀνάγκη τρεῖς εἶναι μεταβολάς· ἡ γὰρ ἐξ οὐχ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκείμενον οὐκ ἔστι μεταβολή· οὔτε γὰρ ἐναντία οὔτε ἀντίφασίς ἐστιν, ὅτι οὐκ ἀντίθεσις. ἡ μὲν οὖν οὐκ ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον κατ' ἀντίφασιν γένεσίς ἐστιν, ἡ μὲν ἁπλῶς ἁπλῆ, ἡ δὲ τινὸς τίς· ἡ δ' ἐξ ὑποκειμένου εἰς μὴ ὑποκείμενον φθορά, ἡ μὲν ἁπλῶς ἁπλῆ, ἡ δὲ τινὸς τίς. εἰ δὴ τὸ μὴ ὂν λέγεται πλεοναχῶς, καὶ μήτε τὸ κατὰ σύνθεσιν ἢ διαίρεσιν ἐνδέχεται κινεῖσθαι, μήτε τὸ κατὰ δύναμιν τὸ τῷ ἁπλῶς ὄντι ἀντικείμενον (τὸ γὰρ μὴ λευκὸν ἢ μὴ ἀγαθὸν ὅμως ἐνδέχεται κινεῖσθαι κατὰ συμβεβηκός· εἴη γὰρ ἂν ἄνθρωπος τὸ μὴ λευκόν· τὸ δ' ἁπλῶς μὴ τόδε οὐδαμῶς), ἀδύνατον [γὰρ] τὸ μὴ ὂν κινεῖσθαι· εἰ δὲ τοῦτο,

6 *τι* om. phys., seclusit Bonitz ‖ *τὸ μὲν* ex phys. add. Bessario Bonitz, om. A^b E ‖ 7 *τὸ δὲ κατὰ* A^b: *τὸ μὲν κατὰ* E ‖ 8 *δέ* alterum om. E in ras. ‖ *ἔτι ἐν ᾧ* E: *ἔν τινι* A^b ‖ 9 *χρόνῳ* A^b E, *ὁ χρόνος* phys., unde *χρόνος* scripsi ‖ 9 *τὰ* alterum om. E ‖ 15 *ἢ οὐκ* — 18 *ὑποκείμενον* om. A^b ‖ 17 *ἢ* — *εἰς ὑποκείμενον* add. E ‖ 21 *ὅτι οὐκ ἀντίθεσις* cum phys. ante *οὔτε γὰρ* ponenda erant ‖ 23 *τινὸς τίς* A^bE: *τὶς τινός* phys. ‖ 24 *ἁπλῆ* om. A^b ‖ *τινὸς τίς* E: *τίς, τινός* A^b et *γρ.* E ‖ 27 *ὄντι* om. A^b ‖ *τὸ γὰρ* — 30 *οὐδαμῶς* parenthesi inclusi ‖ 29 *ἂν* om. A^b ‖ 30 *γὰρ* om. T, seclusi, licet

καὶ τὴν γένεσιν κίνησιν εἶναι· γίγνεται γὰρ τὸ μὴ ὄν. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα κατὰ συμβεβηκὸς γίγνεται, ἀλλ' ὅμως ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ὑπάρχει τὸ μὴ ὂν κατὰ τοῦ γιγνομένου ἁπλῶς. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἠρεμεῖν. ταῦτά τε δὴ συμβαίνει δυσχερῆ, καὶ εἰ πᾶν τὸ κινούμενον ἐν τόπῳ, τὸ δὲ μὴ ὂν οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ· εἴη γὰρ ἄν που. οὐδὲ δὴ ἡ φθορὰ κίνησις· ἐναντίον γὰρ κινήσει κίνησις ἢ ἠρεμία, φθορὰ δὲ γενέσει. ἐπεὶ δὲ πᾶσα κίνησις μεταβολή τις, μεταβολαὶ 1068a *δὲ τρεῖς αἱ εἰρημέναι, τούτων δ' αἱ κατὰ γένεσιν καὶ φθορὰν οὐ κινήσεις, αὗται δ' εἰσὶν αἱ κατ' ἀντίφασιν, ἀνάγκη τὴν ἐξ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον κίνησιν εἶναι μόνην. τὰ δ' ὑποκείμενα ἢ ἐναντία ἢ μεταξύ· καὶ γὰρ ἡ στέρησις κείσθω ἐναντίον, καὶ δηλοῦται καταφάσει, οἷον τὸ γυμνὸν καὶ νωδὸν καὶ μέλαν.*

12 *εἰ οὖν αἱ κατηγορίαι διῄρηνται οὐσίᾳ, ποιότητι, τόπῳ, τῷ ποιεῖν ἢ πάσχειν, τῷ πρός τι, τῷ ποσῷ, ἀνάγκη τρεῖς εἶναι κινήσεις, ποιοῦ, ποσοῦ, τόπου. κατ' οὐσίαν δ' οὔ, διὰ τὸ μηδὲν εἶναι οὐσίᾳ ἐναντίον. οὐδὲ τοῦ πρός τι· ἔστι γὰρ θατέρου μεταβάλλοντος μηδὲν ἀληθεύεσθαι θάτερον μηδὲν μεταβάλλον, ὥστε κατὰ συμβεβηκὸς ἡ κίνησις αὐτῶν. οὐδὲ ποιοῦντος καὶ πάσχοντος, ἢ κινοῦντος καὶ κινουμένου, ὅτι οὐκ ἔστι κινήσεως κίνησις οὐδὲ γενέσεως γένεσις, οὐδ' ὅλως μεταβολῆς μεταβολή. διχῶς γὰρ ἐνδέχεται κινήσεως εἶναι κίνησιν, ἢ ὡς ὑποκειμένου, οἷον ὁ ἄνθρωπος κινεῖται ὅτι ἐκ λευκοῦ εἰς μέλαν μεταβάλλει, ὥστε οὕτω καὶ ἡ κίνησις ἢ θερμαίνεται ἢ ψύχεται ἢ τόπον ἀλλάττει ἢ αὔξεται. τοῦτο*

in phys. quoque exstet ‖ 34 *τε δὴ* E, *δὲ δὴ* A^b ‖ 36 *ἡ* om. E ‖ 1068a, 2 *δὲ μὲν κατὰ* A^b ‖ 5 *ἢ* prius om. A^b ‖ 7 *νωδὸν* E: *λευκὸν* A^b phys. ‖ *τὸ μέλαν* E, *τὸ* om. A^b phys. ‖ 8 — 1068b, 25: phys. *E* p. 225a, 5 — 226b, 16 ‖ 9 *τῷ* primum tertiumque om. A^b ‖ *ἢ* om. A^b ‖ 11 *τοῦ* om. E, *τῷ* phys. ‖ 12 *μεταβάλλοντος μηδὲν* A^b, *μηθὲν μεταβάλλοντος* E vulgo, *μηδὲν* om. phys., fort. *μὴ* vel *μηκέτι* ‖ *μηδὲ* A^b ‖ 14 *καὶ πάσχοντος* E: *ἢ πάσχοντος* A^b ‖ 16 *μεταβολὴ μεταβολῆς* E et phys. ‖ 16. 17 *κίνησιν εἶναι* A^b

δ' ἀδύνατον· οὐ γὰρ τῶν ὑποκειμένων τι ἡ μεταβολή. ἢ τῷ ἕτερόν τι ὑποκείμενον ἐκ μεταβολῆς μεταβάλλειν εἰς ἄλλο εἶδος, οἷον ἄνθρωπον ἐκ νόσου εἰς ὑγίειαν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δυνατὸν πλὴν κατὰ συμβεβηκός. πᾶσα γὰρ κίνησις ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλο ἐστὶ μεταβολή. καὶ γένεσις καὶ φθορὰ ὡσαύτως· πλὴν αἱ μὲν εἰς ἀντικείμενα ὡδὶ ἢ ὡδὶ κινήσεις, αἱ δ' οὐ κινήσεις. ἅμα οὖν μεταβάλλει ἐξ ὑγιείας εἰς νόσον, καὶ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς μεταβολῆς εἰς ἄλλην. δῆλον δ' ὅτι ἂν νοσήσῃ, μεταβεβληκὸς ἔσται εἰς ὁποιανοῦν (ἐνδέχεται γὰρ ἠρεμεῖν) καὶ ἔτι εἰς μὴ τὴν τυχοῦσαν αἰεί· κἀκείνη ἔκ τινος εἴς τι ἄλλο ἔσται· ὥσθ' ἡ ἀντικειμένη ἔσται ὑγίανσις. ἀλλὰ τῷ συμβεβηκέναι, οἷον ἐξ ἀναμνήσεως εἰς λήθην μεταβάλλει, ὅτι ᾧ ὑπάρχει ἐκεῖνο μεταβάλλει, ὁτὲ μὲν εἰς ἐπιστήμην ὁτὲ δὲ εἰς ὑγίειαν. ἔτι εἰς ἄπειρον βαδιεῖται, εἰ ἔσται μεταβολῆς μεταβολὴ καὶ γενέσεως γένεσις. ἀνάγκη δὴ καὶ τὴν προτέραν, εἰ ἡ ὑστέρα· οἷον εἰ ἡ ἁπλῆ γένεσις ἐγίγνετό
1068b ποτε, καὶ τὸ γιγνόμενον ἁπλῶς ἐγίγνετο· ὥστε οὔπω ἦν τὸ γιγνόμενον ἁπλῶς, ἀλλά τι γιγνόμενον ἢ γενόμενον ἤδη. καὶ τοῦτ' ἐγίγνετό ποτε, ὥστ' οὐκ ἦν πω τότε γιγνόμενον. ἐπεὶ δὲ τῶν ἀπείρων οὐκ ἔστι τι πρῶτον, οὐκ ἔσται τὸ

22 *ἄνθρωπος* phys. ‖ 23 *πᾶσα γὰρ* E: *ἅπασι γὰρ ἡ* A^b, *αὕτη γὰρ ἡ* phys. ‖ *ἄλλου εἴδους* phys. ‖ 25 *ἡ δ' ὡδὶ* A^b, *ἢ ὡδὶ* E, om. phys. ‖ *κινήσεις, αἱ δ'* (sc. *γένεσις καὶ φθορὰ*) *οὐ κινήσεις* scripsi: *οὐ κινήσεις* E, *ἡ κίνησις* A^b, *ἡ δὲ κίνησις οὐχ ὁμοίως* phys. ‖ 27 *δῆλον* — 30 *ὑγίανσις* in parenthesi dicta sunt ‖ *δ'* E: *δὴ* A^b et v. l. in phys. ‖ 28 *νοσήσῃ* ex *νοσῆι* corr. E ‖ 30 *ἔσται* alterum om. E m. pr. et codd. aliquot phys.; in marg. E: *γρ. ἔν τισιν ὥστε ἔσται* ‖ 35 *ἁπλῆ ἐγένετό ποτε* A^b quod supplendum in *γένεσις ἐγένετό ποτε* ‖ 1068b, 1 *ἁπλῶς* om. E et phys. ‖ *ἦν τὸ* A^b: *τὸ* om. E et codd. aliquot phys. ‖ 2 *τὶ γιγνόμενον* E: *γιγνόμενόν τι* A^b ‖ *ἢ γινόμενον* A^b, *ἢ γενόμενον* E, *γιγνόμενον* coni. Bonitz, *καὶ γινόμενον* phys. ‖ 2. 3 *ἤδη. καὶ* A^b: *εἰ δὴ καὶ* E Bekk., *ἤδη. εἰ δὴ καὶ* Ald. ‖ 3 post *τοῦτ'* comma Brandis, post *ποτε* Bonitz ‖ *ὥστ'*] *διὰ τί* Bessario Ald. ‖ *τότε* E: *ποτε* A^b, fort. *ποτε τό τι γιγνόμενον* ‖ 4 *τι* om. E ‖ *οὐκ ἔσται τὸ πρῶτον* om. A^b

πρῶτον, ὥστ' οὐδὲ τὸ ἐχόμενον. οὔτε γίγνεσθαι οὖν οὔτε κινεῖσθαι οἷόν τε οὔτε μεταβάλλειν οὐδέν. ἔτι τοῦ αὐτοῦ κίνησις ἡ ἐναντία καὶ ἠρέμησις, καὶ γένεσις καὶ φθορά. ὥστε τὸ γιγνόμενον ὅταν γένηται γιγνόμενον, τότε φθείρεται· οὔτε γὰρ εὐθὺς γιγνόμενον οὔθ' ὕστερον· εἶναι γὰρ δεῖ τὸ φθειρόμενον. ἔτι δεῖ ὕλην ὑπεῖναι τῷ γιγνομένῳ καὶ μεταβάλλοντι. τίς οὖν ἔσται, ὥσπερ τὸ ἀλλοιωτὸν σῶμα ἢ ψυχή, οὕτω τί τὸ γιγνόμενον κίνησις ἢ γένεσις; καὶ ἔτι τί εἰς ὃ κινοῦνται; δεῖ γὰρ εἶναι τὴν τοῦδε ἐκ τοῦδε εἰς τόδε κίνησιν μὴ κίνησιν. πῶς οὖν; οὐ γὰρ ἔσται μάθησις ἡ τῆς μαθήσεως γένεσις, ὥστ' οὐδὲ γένεσις γενέσεως. ἐπεὶ δ' οὔτ' οὐσίας οὔτε τοῦ πρός τι οὔτε τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, λείπεται κατὰ τὸ ποιὸν καὶ ποσὸν καὶ τόπον κίνησιν εἶναι· τούτων γὰρ ἑκάστῳ ἐναντίωσίς ἐστιν. λέγω δὲ τὸ ποιὸν οὐ τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ (καὶ γὰρ καὶ ἡ διαφορὰ ποιόν) ἀλλὰ τὸ παθητικόν, καθ' ὃ λέγεται πάσχειν ἢ ἀπαθὲς εἶναι. τὸ δ' ἀκίνητον τό τε ὅλως ἀδύνατον κινηθῆναι καὶ τὸ μόγις ἐν χρόνῳ πολλῷ ἢ βραδέως ἀρχόμενον, καὶ τὸ πεφυκὸς μὲν κινεῖσθαι, μὴ δυνάμενον δὲ ὅτε πέφυκε καὶ οὗ καὶ ὥς. ὃ καλῶ ἠρεμεῖν τῶν ἀκινήτων μόνον· ἐναντίον γὰρ ἠρεμία κινήσει, ὥστε στέρησις ἂν εἴη τοῦ δεκτικοῦ.

5 οὖν in οὖν αὗται corr. E ‖ 7 καὶ ἔτι ἠρέμησις phys. ‖ καὶ ἡ γένεσις A^b, equidem καὶ γένεσις delendum puto ‖ 9 γινόμενον E et phys.: γενόμενον A^b ‖ 11 μεταβάλλοντι A^bE: μεταβάλλειν τι T ‖ 12 τί A^b: τί καὶ E sed καὶ eras., τι om. codd. aliquot phys. ‖ ἢ κιν. A^b ‖ ἔτι om. E ‖ 13 εἶναί τι τὴν E phys. ‖ 14 μὴ κιν.] καὶ μὴ κιν. phys. ‖ μάθησις ἡ τῆς μαθήσεως γένεσις A^b phys.: μάθησις τῆς μαθήσεως E vulgo ‖ 15 οὐδὲ γένεσις γενέσεως A^b: οὐδὲ τῆς γενέσεως E, οὐδὲ γενέσεως γένεσις phys., οὐδὲ γενέσεως γένεσις γένεσις coni. Prantl ad phys. ‖ 17 καὶ τὸ ποσὸν A^b et phys. ‖ post εἶναι add. μόνον phys. ‖ 19 οὐσίᾳ καὶ τῇ διαφορᾷ A^b ‖ 20 καθ' ὃ Bonitz: καθὸ vulgo ‖ 21 μόγις A^b: μόλις E vulgo ‖ 22 ἢ om. E ‖ 22. 23 μὴ δυνάμενον δὲ] καὶ δυνάμενον μὴ κινούμενον δὲ e phys. Bonitz ‖ 23 οὗ] οὐ πέφυκε A^b

ἅμα κατὰ τόπον ὅσα ἐν ἑνὶ τόπῳ πρώτῳ, καὶ χωρὶς ὅσα ἐν ἄλλῳ. ἅπτεσθαι δὲ ὧν τὰ ἄκρα ἅμα. μεταξὺ δ' εἰς ὃ πέφυκε πρότερον ἀφικνεῖσθαι τὸ μεταβάλλον ἢ εἰς ὃ ἔσχατον μεταβάλλει κατὰ φύσιν συνεχῶς μεταβάλλον. ἐναντίον κατὰ τόπον τὸ κατ' εὐθεῖαν ἀπέχον πλεῖστον. ἑξῆς δὲ οὗ μετὰ τὴν ἀρχὴν ὄντος, θέσει ἢ εἴδει ἢ ἄλλως πως ἀφορισθέντος, μηδὲν μεταξύ ἐστι τῶν ἐν ταὐτῷ γένει καὶ οὗ ἐφεξῆς ἐστίν, οἷον γραμμαὶ γραμμῆς ἢ μονάδες μονάδος ἢ οἰκίας οἰκία. ἄλλο δ' οὐδὲν κωλύει μεταξὺ εἶναι. τὸ γὰρ ἑξῆς τινὸς ἐφεξῆς καὶ ὕστερόν τι· οὐ γὰρ τὸ ἓν ἑξῆς τῶν δύο, 1069a οὐδ' ἡ νουμηνία τῆς δευτέρας. ἐχόμενον δὲ ὃ ἂν ἑξῆς ὂν ἅπτηται. ἐπεὶ δὲ πᾶσα μεταβολὴ ἐν τοῖς ἀντικειμένοις, ταῦτα δὲ ἐναντία καὶ ἀντίφασις, ἀντιφάσεως δ' οὐδὲν ἀνὰ μέσον, δῆλον ὡς ἐν τοῖς ἐναντίοις τὸ μεταξύ. τὸ δὲ συνεχὲς ὅπερ ἐχόμενόν τι ἢ ἁπτόμενον· λέγεται δὲ συνεχὲς ὅταν ταὐτὸ γένηται καὶ ἓν τὸ ἑκατέρου πέρας οἷς ἅπτονται καὶ συνέχονται, ὥστε δῆλον ὅτι τὸ συνεχὲς ἐν τούτοις ἐξ ὧν ἕν τι πέφυκε γίγνεσθαι κατὰ τὴν σύναψιν. καὶ ὅτι πρῶτον τὸ ἐφεξῆς, δῆλον· τὸ γὰρ ἑξῆς οὐχ ἅπτεται, τοῦτο δ' ἐφεξῆς. καὶ εἰ συνεχές, ἅπτεται, εἰ δ' ἅπτεται, οὔπω συνεχές· ἐν οἷς δὲ μή ἐστιν ἁφή, οὐκ ἔστι σύμφυσις ἐν τούτοις. ὥστ' οὐκ ἔστι στιγμὴ μονάδι ταὐτόν· ταῖς μὲν γὰρ ὑπάρχει τὸ ἅπτεσθαι, ταῖς δ' οὔ, ἀλλὰ τὸ ἐφεξῆς· καὶ τῶν μὲν μεταξύ τι, τῶν δ' οὔ.

26—1069a, 14: phys. *E* 3 p. 226b, 21—227a, 31 ‖ 26 *ἐν* om. A^b ‖ *πρῶτον* A^b ‖ 27 *δὲ* om. A^b ‖ 29 *τὸ συνεχῶς* A^b, *τὸ* om. E et phys. ‖ 30 et 35 sq. *ἑξῆς*] *ἐφεξῆς* ubique phys. ‖ 33 *οὗ* E: *ὃ* A^b ‖ *ἑξῆς* E ‖ *γραμμὴ γραμμῆς ἢ γραμμαί, ἢ μονάδος μονὰς ἢ μονάδες* phys. ‖ 35 *τινὸς* E: *τινὶ* A^b ‖ 1069 a, 1. 2 *ἑξῆς ἀνάπτηται* A^b ‖ 3 *δὲ ἐναντία* A^b: *δὲ τὰ ἐναντ.* E, *δὲ τά τ' ἐν.* E m. sec. Bekk. ‖ 5 *ἢ ἁπτόμενον* A^b: om. E et phys. ‖ *λέγεται* A^b: *λέγω* E ‖ 10 *ἐφεξῆς* A^b: *ἑξῆς* E vulgo ‖ *εἰ* A^b: *εἰς* E ‖ 12 *ταυτὸ* A^b E ‖ 13 *ἀλλὰ πρὸς τὸ* E

15 Liber *Λ* ut libros *ΑΒΓΕΖΗΘΜΝ* exciperet et operi coronam imponeret primum destinatus fuisse videtur, neque

Λ.

Περὶ τῆς οὐσίας ἡ θεωρία· τῶν γὰρ οὐσιῶν αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἴτια ζητοῦνται. καὶ γὰρ εἰ ὡς ὅλον τι τὸ πᾶν, ἡ οὐσία πρῶτον μέρος· καὶ εἰ τῷ ἐφεξῆς, κἂν οὕτω πρῶτον ἡ οὐσία, εἶτα τὸ ποιόν, εἶτα τὸ ποσόν. ἅμα δ' οὐδ' ὄντα ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ταῦτα, ἀλλὰ ποιότητες καὶ κινήσεις, ἢ καὶ τὸ οὐ λευκὸν καὶ τὸ οὐκ εὐθύ· λέγομεν γοῦν εἶναι καὶ ταῦτα, οἷον ἔστιν οὐ λευκόν. ἔτι οὐδὲν τῶν ἄλλων χωριστόν. μαρτυροῦσι δὲ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἔργῳ· τῆς γὰρ οὐσίας ἐζήτουν ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα καὶ αἴτια. οἱ μὲν οὖν νῦν τὰ καθόλου οὐσίας μᾶλλον τιθέασιν· τὰ γὰρ γένη καθόλου, ἅ φασιν ἀρχὰς καὶ οὐσίας εἶναι μᾶλλον διὰ τὸ λογικῶς ζητεῖν· οἱ δὲ πάλαι τὰ καθ' ἕκαστον, οἷον πῦρ καὶ γῆν, ἀλλ' οὐ τὸ κοινὸν σῶμα. οὐσίαι δὲ τρεῖς, μία μὲν αἰσθητή, ἧς ἡ μὲν ἀΐδιος ἡ δὲ φθαρτή, ἣν πάντες ὁμολογοῦσιν, οἷον τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα [ἡ δ' ἀΐδιος], ἧς ἀνάγκη τὰ στοιχεῖα λαβεῖν, εἴτε ἓν εἴτε πολλά· ἄλλη δὲ ἀκίνητος, καὶ ταύτην τινὲς εἶναί φασι χωριστήν, οἱ μὲν εἰς δύο διαιροῦντες, οἱ δὲ εἰς μίαν φύσιν τιθέντες τὰ εἴδη καὶ τὰ μαθηματικά, οἱ δὲ τὰ μαθηματικὰ μόνον τούτων. ἐκεῖναι μὲν δὴ φυσικῆς·

tamen philosopho ad hunc librum perpoliendum tempus suppetiit, unde prior certe pars (c. 1—5) primis lineamentis adumbrata notisque marginalibus turbata est; altera ut perfectior videatur, inde factum existimo, quod eius summam iam ante in dialogo *περὶ φιλοσοφίας* tractaverat ‖ 20 *κἂν* A^b: *καὶ* E ‖ 21 *εἶτα τὸ ποσόν* A^b Alex.: *ἢ ποσόν* E ‖ 22 *ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν* A^b: *ὡς εἰπεῖν ἁπλῶς* E, *ἁπλῶς ὡς εἰπεῖν* Alex. ‖ *ταῦτα, ἀλλὰ* E: *τἆλλα ἀλλὰ* A^b et *γρ.* E, *ταῦτα οἷον* Alex. ‖ *καὶ* om. Alex. ‖ *ἢ* Ald. Bonitz: *ᾗ* Bekk. ‖ 23 *τὸ* alterum om. E Alex. ‖ *καὶ ταῦτα εἶναι* A^b ‖ 27 *τὰ* in ras. E ‖ 29 *ἕκαστα* A^b ‖ 30 *αἰσθητή, ἧς ἡ μὲν ἀΐδιος ἡ δὲ φθαρτή, ἣν πάντες ὁμολογοῦσιν* A^bE: *αἰσθητή, ἣν πάντες ὁμολογοῦσιν, ἧς ἡ μὲν φθαρτή, οἷον* ex Alex. et Them. coni. Bonitz, *ἡ δ' ἀίδιος* seclusit lectionem Arabici Alexandri secutus Freudenthal ‖ 33 *ἄλλη δὲ ἀκίνητος*] *νοητὴ ἀΐδιος οὖσα καὶ ἀκίνητος* Alex. in interpr. ‖ *καὶ* add. A^b Alex., om. E ‖ 34 *φασί τινες εἶναι* E ‖ 36 *οἱ δὲ τὰ μαθηματικὰ* om. E

1069 b μετὰ κινήσεως γάρ· αὕτη δ’ ἑτέρας, εἰ μηδεμία αὐτοῖς ἀρχὴ κοινή.

ἡ δ’ αἰσθητὴ οὐσία μεταβλητή. εἰ δ’ ἡ μεταβολὴ ἐκ τῶν ἀντικειμένων ἢ τῶν μεταξύ, ἀντικειμένων δὲ μὴ πάντων (οὐ λευκὸν γὰρ καὶ ἡ φωνή) ἀλλ’ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἀνάγκη ὑπεῖναί τι τὸ μεταβάλλον εἰς τὴν ἐναντίωσιν· οὐ γὰρ τὰ ἐναντία μεταβάλλει. ἔτι τὸ μὲν ὑπομένει, τὸ δ’ 2
ἐναντίον οὐχ ὑπομένει· ἔστιν ἄρα τι τρίτον παρὰ τὰ ἐναντία, ἡ ὕλη. εἰ δὴ αἱ μεταβολαὶ τέτταρες, ἢ κατὰ τὸ τί ἢ κατὰ τὸ ποιὸν ἢ ποσὸν ἢ ποῦ, καὶ γένεσις μὲν ἡ ἁπλῆ καὶ φθορὰ ἡ κατὰ τόδε, αὔξησις δὲ καὶ φθίσις ἡ κατὰ τὸ ποσόν, ἀλλοίωσις δὲ ἡ κατὰ τὸ πάθος, φορὰ δὲ ἡ κατὰ τόπον, εἰς ἐναντιώσεις ἂν εἶεν τὰς καθ’ ἕκαστον αἱ μεταβολαί. ἀνάγκη δὴ μεταβάλλειν τὴν ὕλην δυναμένην ἄμφω. ἐπεὶ δὲ διττὸν τὸ ὄν, μεταβάλλει πᾶν ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος εἰς τὸ ἐνεργείᾳ ὄν, οἷον ἐκ λευκοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ λευκόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπ’ αὐξήσεως καὶ φθίσεως. ὥστ’ οὐ μόνον κατὰ συμβεβηκὸς ἐνδέχεται γίγνεσθαι ἐκ μὴ ὄντος, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὄντος γίγνεται πάντα, δυνάμει μέντοι ὄντος, ἐκ μὴ ὄντος δὲ ἐνεργείᾳ. καὶ τοῦτ’ ἐστὶ τὸ Ἀναξαγόρου ἕν (βέλτιον γὰρ ἢ ὁμοῦ πάντα) καὶ Ἐμπεδοκλέους τὸ μῖγμα καὶ Ἀναξιμάνδρου, καὶ ὡς Δημόκριτός φησιν, ἦν ὁμοῦ πάντα, δυνάμει, ἐνεργείᾳ δ’ οὔ. ὥστε τῆς ὕλης ἂν εἶεν ἡμμένοι. πάντα δ’ ὕλην ἔχει ὅσα μεταβάλλει, ἀλλ’ ἕτερα ἑτέραν· καὶ τῶν ἀϊδίων ὅσα μὴ γεννητὰ κινητὰ δὲ

1069b, 3 δ’ ἡ] δὴ ἡ E sed prius η in ras. ‖ 5 γὰρ ἡ codd., καὶ addidit Essen, cf. Alex. p. 644, 29 ‖ 7 μεταβάλλει ex μεταβάλλειν corr. E ‖ 9 τὸ supra lin. add. E ‖ 11 ἡ post φθορὰ om. E ‖ τὸ ante τόδε supra lin. add. E ‖ 12 φθορά E ‖ 14 ἀνάγκη — 24 ἡμμένοι post 24 πάντα — 34 ὕλη transposuit Essen ‖ 19 fort. ἐξ ὄντος μὲν ‖ 20 ἐκ fort. om. Alex. ‖ μὴ ὄντος in ras. E ‖ 21 ἢ A^{b}E, ἢ ἦν ex Alex. coni. Bonitz ‖ γὰρ om. γρ. E ‖ 22 καὶ Ἀναξιμάνδρου fort. om. Alex. ‖ 23 ὁμοῦ Alex. et γρ. E: ἡμῖν A^{b}E ‖ 25 ἕτερα ἑτέραν coni. Bonitz: ἑτέραν codd., possis quoque eiectis verbis ἀλλ’ ἑτέραν locum sanare

φορᾷ, ἀλλ' οὐ γεννητήν, ἀλλὰ πόθεν ποῖ. * ἀπορήσειε δ' ἄν τις ἐκ ποίου μὴ ὄντος ἡ γένεσις· τριχῶς γὰρ τὸ μὴ ὄν.* εἰ δή τί ἐστι δυνάμει, ἀλλ' ὅμως οὐ τοῦ τυχόντος, ἀλλ' ἕτερον ἐξ ἑτέρου· οὐδ' ἱκανὸν ὅτι ὁμοῦ πάντα χρήματα· διαφέρει γὰρ τῇ ὕλῃ, ἐπεὶ διὰ τί ἄπειρα ἐγένετο ἀλλ' οὐχ ἕν; ὁ γὰρ νοῦς εἷς, ὥστ' εἰ καὶ ἡ ὕλη μία, ἐκεῖνο ἐγένετο ἐνεργείᾳ ὃ ἡ ὕλη ἦν δυνάμει. τρία δὴ τὰ αἴτια καὶ τρεῖς αἱ ἀρχαί, δύο μὲν ἡ ἐναντίωσις, ἧς τὸ μὲν λόγος καὶ εἶδος τὸ δὲ στέρησις, τὸ δὲ τρίτον ἡ ὕλη.

3 μετὰ ταῦτα ὅτι οὐ γίγνεται οὔτε ἡ ὕλη οὔτε τὸ εἶδος, λέγω δὲ τὰ ἔσχατα. πᾶν γὰρ μεταβάλλει τὶ καὶ ὑπό τινος καὶ εἴς τι. ὑφ' οὗ μέν, τοῦ πρώτου κινοῦντος· ὃ δέ, ἡ ὕλη· εἰς ὃ δέ, τὸ εἶδος. εἰς ἄπειρον οὖν εἶσιν, εἰ μὴ μόνον ὁ χαλκὸς γίγνεται στρογγύλος ἀλλὰ καὶ τὸ στρογγύλον ἢ ὁ χαλκός· ἀνάγκη δὴ στῆναι.

μετὰ ταῦτα ὅτι ἑκάστη ἐκ συνωνύμου γίγνεται οὐσία *τὰ γὰρ φύσει οὐσίαι καὶ τἆλλα*. ἢ γὰρ τέχνῃ ἢ φύσει γίγνεται ἢ τύχῃ ἢ τῷ αὐτομάτῳ. ἡ μὲν οὖν τέχνη ἀρχὴ ἐν ἄλλῳ, ἡ δὲ φύσις ἀρχὴ ἐν αὐτῷ, *ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ*, αἱ δὲ λοιπαὶ αἰτίαι στερήσεις τούτων. οὐσίαι δὲ τρεῖς ἡ μὲν ὕλη τόδε τι οὖσα τῷ φαίνεσθαι (ὅσα γάρ ἐστιν ἁφῇ καὶ μὴ συμφύσει, ὕλη καὶ ὑποκείμενον)· ἡ δὲ φύσις καὶ τόδε τι, εἰς ἥν, καὶ ἕξις τις· ἔτι τρίτη ἡ ἐκ τού-

26 *γενητήν* E ‖ *δ'*] *γὰρ* fort. Alex.; *ἀπορήσειε* — 27 *ὄν* pertinent ad 18—20 ‖ 31 *καὶ* om. A^b ‖ fort. *ἓν ἐκεῖνο* vel *ἐκεῖνο μόνον* ‖ 32 *ὃ* coni. Bonitz: *οὗ* A^bE ‖ 33 *αἱ* om. A^b ‖ 35 *μετὰ ταῦτα* — 1070a, 30 *ἐστίν* post librum *N* collocanda censet Essen ‖ 1070a, 1 post *τι* add. A^b *καὶ ἐξ οὗ* ‖ 5 *οὐσία* E Alex.: *ἡ οὐσία* A^b ‖ 6 *τὰ γὰρ* — *τἆλλα* ex nota marginali orta puto ‖ 8 *αὐτῷ*] *ἑαυτῷ* A^b ‖ *ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ* ad 5 *ἐκ συνωνύμου γίγνεται οὐσία* pertinere intellexit Alex. ‖ 10 *ὕλη μὴ τόδε τι* coni. Schwegler ‖ fort. *τῷ φθάνειν γίγνεσθαι* vel *τῷ ἐμφαίνεσθαι* ‖ 11 *ἐστιν* om. Alex. p. 650, 23 ‖ 12 *φύσις καὶ* A^b, *καὶ* om. E, *φύσις τόδε τι οὖσα* Alex. in interpret. ‖ *καὶ ἕξις τις εἰς ἣν* fort. Alex.

των ἢ καθ' ἕκαστα, οἷον Σωκράτης ἢ Καλλίας. ἐπὶ μὲν οὖν τινῶν τὸ τόδε τι οὐκ ἔστι παρὰ τὴν συνθέτην οὐσίαν, οἷον οἰκίας τὸ εἶδος, εἰ μὴ ἡ τέχνη (οὐδ' ἔστι γένεσις καὶ φθορὰ τούτων, ἀλλ' ἄλλον τρόπον εἰσὶ καὶ οὐκ εἰσὶν οἰκία τε ἡ ἄνευ ὕλης καὶ ὑγίεια καὶ πᾶν τὸ κατὰ τέχνην), ἀλλ' εἴπερ, ἐπὶ τῶν φύσει. διὸ δὴ οὐ κακῶς ὁ Πλάτων ἔφη ὅτι εἴδη ἐστὶν ὁπόσα φύσει, εἴπερ ἔστιν εἴδη, ἀλλά γ' οὐ τούτων, οἷον πῦρ, σάρξ, κεφαλή· ἅπαντα γὰρ ὕλη ἐστί, καὶ τῆς μάλιστ' οὐσίας ἡ τελευταία. τὰ μὲν οὖν κινοῦντα αἴτια ὡς προγεγενημένα ὄντα, τὰ δ' ὡς ὁ λόγος ἅμα. ὅτε γὰρ ὑγιαίνει ὁ ἄνθρωπος, τότε καὶ ἡ ὑγίειά ἐστιν, καὶ τὸ σχῆμα τῆς χαλκῆς σφαίρας ἅμα καὶ ἡ χαλκῆ σφαῖρα. εἰ δὲ καὶ ὕστερόν τι ὑπομένει, σκεπτέον. ἐπ' ἐνίων γὰρ οὐδὲν κωλύει, οἷον εἰ ἡ ψυχὴ τοιοῦτον, μὴ πᾶσα ἀλλ' ὁ νοῦς· πᾶσαν γὰρ ἀδύνατον ἴσως. φανερὸν δὴ ὅτι οὐδὲν δεῖ διά γε ταῦτ' εἶναι τὰς ἰδέας. ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ, ὁ καθ' ἕκαστον τὸν τινά· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν· ἡ γὰρ ἰατρικὴ τέχνη ὁ λόγος τῆς ὑγιείας ἐστίν.

τὰ δ' αἴτια καὶ αἱ ἀρχαὶ ἄλλα ἄλλων ἔστιν ὥς, ἔστι δ' 4
ὥς, ἂν καθόλου λέγῃ τις καὶ κατ' ἀναλογίαν, ταὐτὰ πάντων. ἀπορήσειε γὰρ ἄν τις πότερον ἕτεραι ἢ αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν πρός τι, καὶ καθ' ἑκάστην δὴ τῶν κατηγοριῶν ὁμοίως. ἀλλ' ἄτοπον εἰ ταὐτὰ πάντων. ἐκ τῶν αὐτῶν γὰρ ἔσται τὰ πρός τι καὶ ἡ οὐσία.
1070b *τί οὖν τοῦτ' ἔσται; παρὰ γὰρ τὴν οὐσίαν καὶ τἆλλα τὰ κα-*

13 *ἡ καθ'* E: *ἢ καὶ καθ'* A^b ‖ 14 *τι* om. E ‖ 15 *οὐδ'* — 17 *τέχνην* parenthesi inclusimus ‖ 16 *καὶ οὐκ εἰσὶν* om. T ‖ 17 *τε* om. E ‖ 18 *δὴ* om. A^b ‖ *ὁ* om. E ‖ 19 *ἀλλὰ* E et A^b m. pr. ‖ 20 *οἷον* — 21 *τελευταία* post 11 *ὑποκείμενον* transponenda putat Alex. ‖ *ἀλλά γ' οὐ τούτων* scripsi: *ἄλλα τούτων* codd. edd. ‖ 23 *ἡ* om. A^b ‖ 26 *ἡ* om. A^b ‖ 28 *ὁ καθέκαστος* A^b ‖ 30 *ὁ* om. A^b ‖ *ἐστίν* om. A^b ‖ 31 *τὰ δ'* E: *ἔστι δὲ τὰ* altero *ἔστιν* omisso A^b ‖ 32 *λέγοι* A^b ‖ 33 *πάντα* A^b ‖ 35 *δὴ κατηγορίαν* A^b ‖ 36 *τὰ* E: *τὸ* A^b ‖ *ἡ οὐσία* A^b: *αἱ οὐσίαι* E sed *αἱ* supra lin. m. sec. add.

*τηγορούμενα οὐδέν ἐστι κοινόν, πρότερον δὲ τὸ στοιχεῖον ἢ ὧν στοιχεῖον. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἡ οὐσία στοιχεῖον τῶν πρός τι, οὐδὲ τούτων οὐδὲν τῆς οὐσίας. ἔτι πῶς ἐνδέχεται πάντων εἶναι ταὐτὰ στοιχεῖα; οὐδὲν γὰρ οἷόν τ' εἶναι τῶν στοιχείων τῷ ἐκ τῶν στοιχείων συγκειμένῳ τὸ αὐτό, οἷον τῷ ΒΑ τὸ Β ἢ Α. * οὐδὲ δὴ τῶν νοητῶν στοιχεῖόν ἐστιν, οἷον τὸ ἓν ἢ τὸ ὄν· ὑπάρχει γὰρ ταῦθ' ἑκάστῳ καὶ τῶν συνθέτων *. οὐδὲν ἄρ' ἔσται αὐτῶν οὔτ' οὐσία οὔτε πρός τι· ἀλλ' ἀναγκαῖον. οὐκ ἔστιν ἄρα πάντων ταὐτὰ στοιχεῖα. ἢ ὥσπερ λέγομεν, ἔστι μὲν ὥς, ἔστι δ' ὡς οὔ· οἷον ἴσως τῶν αἰσθητῶν σωμάτων ὡς μὲν εἶδος τὸ θερμὸν καὶ ἄλλον τρόπον τὸ ψυχρὸν ἡ στέρησις, ὕλη δὲ τὸ δυνάμει ταῦτα πρῶτον καθ' ἑαυτό, οὐσίαι δὲ ταῦτά τε καὶ τὰ ἐκ τούτων ὧν ἀρχαὶ ταῦτα, ἢ εἴ τι ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ γίγνεται ἕν, οἷον σὰρξ ἢ ὀστοῦν· ἕτερον γὰρ ἀνάγκη ἐκείνων εἶναι τὸ γενόμενον· τούτων μὲν οὖν ταῦτα στοιχεῖα καὶ ἀρχαί, ἄλλων δ' ἄλλα, πάντων δὲ οὕτω μὲν εἰπεῖν οὐκ ἔστιν, τῷ ἀνάλογον δέ, ὥσπερ εἴ τις εἴποι ὅτι ἀρχαί εἰσι τρεῖς, τὸ εἶδος καὶ ἡ στέρησις καὶ ἡ ὕλη. ἀλλ' ἕκαστον τούτων ἕτερον περὶ ἕκαστον γένος ἐστίν, οἷον ἐν χρώματι λευκὸν μέλαν ἐπιφάνεια, φῶς σκότος ἀήρ· ἐκ δὲ τούτων ἡμέρα καὶ νύξ.*

ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον τὰ ἐνυπάρχοντα αἴτια, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκτὸς οἷον τὸ κινοῦν, δῆλον ὅτι ἕτερον ἀρχὴ καὶ στοιχεῖον αἴτια δ' ἄμφω [καὶ εἰς ταῦτα διαιρεῖται ἡ ἀρχή], τὸ δ' ὡς κινοῦν ἢ ἱστὰν ἀρχή τις καὶ οὐσία. ὥστε στοιχεῖα μὲν

1070 b, 3 *ἐστι τὸ στ.* E, *ἐστι τὸ* om. A^b, *τὸ* om. Alex. ‖ 4 *δὲν τῆς οὐσίας* in ras. E ‖ 6 *τῶν* om. A^b ‖ 7 *οὐδὲ* — 8 *συνθέτων* interrumpunt argumentationis ordinem et ex additamento marginali orta videntur ‖ *στοιχείων* E ‖ *ἐστιν* om. E ‖ 7. 8 *ὂν ἢ τὸ ἕν* A^b ‖ 8 *ἐν ἑκάστῳ* Alex. ‖ 12 *ἡ ὕλη* E ‖ 14 *ψυχροῦ καὶ θερμοῦ* A^b ‖ 15 *ἕτερον* — 16 *γενόμενον* post *πρός τι* 9 ponenda arbitratur Alex. ‖ 16 *ταῦτα* E: *ταὐτὰ* A^b Brandis ‖ 17 fort. *ἔστιν ταὐτά* ‖ *τῷ* E: *τὸ* A^b ‖ 18 *εἴποιεν* A^b ‖ 20 *χρώματι* E: *χρώμασι* A^b ‖ 21 *καὶ* om. E ‖ 24 *καὶ* — *ἀρχὴ* ex nota marginali ad 26 et hic et infra 29 irrepsisse videntur, sed hoc loco minus etiam quam infra ferri possunt ‖ 25 *ἱστᾶν* E: *ἱστῶν* A^b Alex. ‖

κατ᾽ ἀναλογίαν τρία, αἰτίαι δὲ καὶ ἀρχαὶ τέτταρες· ἄλλο δ᾽ ἐν ἄλλῳ, καὶ τὸ πρῶτον αἴτιον ὡς κινοῦν ἄλλο ἄλλῳ. ὑγίεια, νόσος, σῶμα· τὸ κινοῦν ἰατρική. εἶδος, ἀταξία τοιαδί, πλίνθοι· τὸ κινοῦν οἰκοδομική· καὶ εἰς ταῦτα διαιρεῖται ἡ ἀρχή. ἐπεὶ δὲ τὸ κινοῦν ἐν μὲν τοῖς φυσικοῖς ἄνθρωπος, ἐν δὲ τοῖς ἀπὸ διανοίας τὸ εἶδος ἢ τὸ ἐναντίον, τρόπον τινὰ τρία αἴτια ἂν εἴη, ὡδὶ δὲ τέτταρα. ὑγίεια γάρ πως ἡ ἰατρική, καὶ οἰκίας εἶδος ἡ οἰκοδομική, καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπον γεννᾷ· ἔτι παρὰ ταῦτα τὸ ὡς πρῶτον πάντων κινοῦν πάντα.

ἐπεὶ δ᾽ ἐστὶ τὰ μὲν χωριστὰ τὰ δ᾽ οὐ χωριστά, οὐσίαι
1071a *ἐκεῖνα. καὶ διὰ τοῦτο πάντων αἴτια ταῦτα, ὅτι τῶν οὐσιῶν ἄνευ οὐκ ἔστι τὰ πάθη καὶ αἱ κινήσεις. *ἔπειτα ἔσται ταῦτα ψυχὴ ἴσως καὶ σῶμα, ἢ νοῦς καὶ ὄρεξις καὶ σῶμα.**

ἔτι δ᾽ ἄλλον τρόπον τῷ ἀνάλογον ἀρχαὶ αἱ αὐταί, οἷον ἐνέργεια καὶ δύναμις· ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἄλλα τε ἄλλοις καὶ ἄλλως. ἐν ἐνίοις μὲν γὰρ τὸ αὐτὸ ὁτὲ μὲν ἐνεργείᾳ ἐστὶν ὁτὲ δὲ δυνάμει, οἷον οἶνος ἢ σὰρξ ἢ ἄνθρωπος. πίπτει δὲ καὶ ταῦτα εἰς τὰ εἰρημένα αἴτια. ἐνεργείᾳ μὲν γὰρ τὸ εἶδος, ἐὰν ᾖ χωριστόν, καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν, στέρησις δὲ οἷον σκότος ἢ κάμνον. δυνάμει δὲ ἡ ὕλη· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ

καὶ οὐσία] *οὖσα* E, *καὶ αἰτία* coni. Bonitz ‖ 26 fort. *ἄλλα* sc. *στοιχεῖα ἐνυπάρχοντα* ‖ 27 *πρῶτον*] *ποιητικὸν* coni. Bonitz ‖ 28 *τάξις* post *εἶδος* add. m. sec. E ‖ 29 *καὶ* — 30 *ἀρχή* om. A^b Alex., seclusit Bonitz ‖ 31 *ἀνθρώποις ἄνθρωπος* E Alex., *ἀνθρώποις* om. A^b, *ἄνθρωπος ἄνθρωπος γρ.* E, *ἀνθρώπῳ ἄνθρωπος* coni. Bonitz, ipse malo *τὸ ὁμοειδὲς οἷον ἄνθρωπος* ‖ 34 *τὸ ὡς* coni. Bonitz: *ὡς τὸ* A^{b}E ‖ 35 *πάντα*] huc pertinet exemplum causarum hominis infra 13—17 *ὥσπερ ἀνθρ.— κινοῦντα* ‖ 36 *οὐσία γρ.* E ‖ 1071 a, 1 *ἐκεῖναι* E m. pr. ‖ *καὶ* om. A^b ‖ *ταὐτά* malo ‖ 2 *ἔσται*] *ἔστι* Alex. ‖ *ἔπειτα* — 3 *σῶμα* pertinent ad 13. 14 *ὥσπερ* — *ἴδιον εἶδος* ‖ 3 *ἢ νοῦς καὶ σῶμα καὶ ὄρεξις ἢ σῶμα καὶ ὄρεξις* fort. Alex. ‖ 4 *αἱ* supra lin. add. E ‖ 5 *ἐνέργεια* — 6 *ἄλλως* in marg. add. m. pr. E ‖ 5 *ἄλλα τε*] *ἄλλοτε* Alex. Them. ‖ 6 *ἐν* om. Alex. ‖ 7 *ἢ ἄνθρωπος* spurium ‖ 9 *ᾖ τὸ χωρ.* A^b ‖ *καὶ*] *ἢ γρ.* E ‖ *στέρησις* — *κάμνον* spuria

δυνάμενον γίγνεσθαι ἄμφω. ἄλλως δ' ἐνεργείᾳ καὶ δυνάμει διαφέρει, ὧν μή ἐστιν ἡ αὐτὴ ὕλη, ὧν οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ εἶδος ἀλλ' ἕτερον. * ὥσπερ ἀνθρώπου αἴτιον τά τε στοιχεῖα, πῦρ καὶ γῆ ὡς ὕλη, καὶ τὸ ἴδιον εἶδος, καὶ εἴ τι ἄλλο ἔξω, οἷον ὁ πατήρ, καὶ παρὰ ταῦτα ὁ ἥλιος καὶ ὁ λοξὸς κύκλος, οὔτε ὕλη ὄντα οὔτ' εἶδος οὔτε στέρησις οὔτε ὁμοειδές, ἀλλὰ κινοῦντα*. ἔτι δὲ ὁρᾶν δεῖ ὅτι τὰ μὲν καθόλου ἔστιν εἰπεῖν, τὰ δ' οὔ.* πάντων δὴ πρῶται ἀρχαὶ τὸ ἐνεργείᾳ πρῶτον τοδί, καὶ ἄλλο ὃ δυνάμει*. ἐκεῖνα μὲν οὖν τὰ καθόλου οὐκ ἔστιν. ἀρχὴ γὰρ τὸ καθ' ἕκαστον τῶν καθ' ἕκαστον. ἄνθρωπος μὲν γὰρ ἀνθρώπου καθόλου· ἀλλ' οὐκ ἔστιν οὐδείς· ἀλλὰ Πηλεὺς Ἀχιλλέως, σοῦ δὲ ὁ πατήρ, καὶ τοδὶ τὸ *Β* τουδὶ τοῦ *ΒΑ*, ὅλως δὲ τὸ *Β* τοῦ ἁπλῶς *ΒΑ*. ἔπειτα τὰ εἴδη τὰ τῶν οὐσιῶν. ἄλλα δὲ ἄλλων αἴτια καὶ στοιχεῖα, ὥσπερ ἐλέχθη, τῶν μὴ ἐν ταὐτῷ γένει, χρωμάτων ψόφων οὐσιῶν ποσότητος, πλὴν τῷ ἀνάλογον· καὶ τῶν ἐν ταὐτῷ εἴδει ἕτερα, οὐκ εἴδει, ἀλλ' ὅτι τῶν καθ' ἕκαστον ἄλλο, ἥ τε σὴ ὕλη καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ κινῆσαν καὶ ἡ ἐμή, τῷ καθόλου δὲ λόγῳ ταὐτά. τὸ δὴ ζητεῖν τίνες ἀρχαὶ ἢ στοιχεῖα τῶν οὐσιῶν καὶ πρός τι καὶ ποιῶν, πότερον αἱ αὐταὶ ἢ ἕτεραι, δῆλον ὅτι πολλαχῶς γε λεγομένων ἔστιν ἑκάστου, διαιρεθέντων δὲ οὐ ταὐτὰ ἀλλ' ἕτερα,

11 ἄλλως δ'] ἄλλως δ' ἢ coni. Trendelenburg ‖ 12 καὶ ὧν οὐκ γρ. E, ἢ ὧν Zeller ‖ 13 ἕτερον, ὥσπερ vulgo; ipse verba diremi, siquidem ὥσπερ — 17 κινοῦντα ad 1070 b, 35 pertinent, et post ἕτερον collocanda erant 18 — 19 πάντων — δυνάμει ‖ 14 ἀίδιον E ‖ τι E: ἔτι A^b ‖ 17 δὲ om. A^b ‖ 18 πάντων δὴ — 19 δυνάμει ponenda sunt post 13 ἕτερον, vel δὴ in δὲ correcto post 20 οὐκ ἔστιν ‖ 19 τοδὶ E Alex. Bonitz: τῷ εἴδει A^b, τὸ εἴδει Bekk. ‖ 20 τὰ om. A^b ‖ 21 τῶν καθ' ἕκαστον om. A^b ‖ 23 τὸ post δὲ om. E ‖ 24 ἔπειτα τὰ scripsi: ἔπειτα codd. edd. ‖ δὲ A^b E: δὴ Ald. fort. recte ‖ 27 τῶν A^b: τω E sed littera post ω erasa ‖ 28 καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ κινῆσαν E Alex.: καὶ τὸ κινῆσαν καὶ τὸ εἶδος A^b vulgo ‖ 29 δὴ E Alex. Bonitz: δὲ A^b Bekk. ‖ 30 ἢ] καὶ Alex. ‖ 31 γε scripsi: τε codd. edd. ‖ 32 ἑκάστου post ἕτερα transponendum censeo

πλὴν ὡδὶ καὶ πάντων. ὡδὶ μὲν ταὐτὰ [ᾗ] τῷ ἀνάλογον, ὅτι ὕλη εἶδος στέρησις τὸ κινοῦν, καὶ ὡδὶ τὰ τῶν οὐσιῶν αἴτια ὡς αἴτια πάντων, ὅτι ἀναιρεῖται ἀναιρουμένων· ἔτι τὸ πρῶτον ἐντελεχείᾳ. ὡδὶ δὲ ἕτερα πρῶτα ὅσα τὰ ἐναντία, ἃ μήτε ὡς γένη λέγεται μήτε πολλαχῶς λέγεται· καὶ ἔτι αἱ 1071b *ὕλαι. τίνες μὲν οὖν αἱ ἀρχαὶ τῶν αἰσθητῶν καὶ πόσαι, καὶ πῶς αἱ αὐταὶ καὶ πῶς ἕτεραι, εἴρηται.*

6 *ἐπεὶ δ' ἦσαν τρεῖς οὐσίαι, δύο μὲν αἱ φυσικαί, μία δ' ἡ ἀκίνητος, περὶ ταύτης λεκτέον, ὅτι ἀνάγκη εἶναί τινα ἀΐδιον οὐσίαν ἀκίνητον. αἵ τε γὰρ οὐσίαι πρῶται τῶν ὄντων, καὶ εἰ πᾶσαι φθαρταί, πάντα φθαρτά. ἀλλ' ἀδύνατον κίνησιν ἢ γενέσθαι ἢ φθαρῆναι· αἰεὶ γὰρ ἦν. οὐδὲ χρόνον· οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ πρότερον καὶ ὕστερον εἶναι μὴ ὄντος χρόνου. καὶ ἡ κίνησις ἄρα οὕτω συνεχὴς ὥσπερ καὶ ὁ χρόνος· ἢ γὰρ τὸ αὐτὸ ἢ κινήσεώς τι πάθος. κίνησις δ' οὐκ ἔστι συνεχὴς ἀλλ' ἢ ἡ κατὰ τόπον, καὶ ταύτης ἡ κύκλῳ. ἀλλὰ μὴν εἰ ἔσται κινητικὸν ἢ ποιητικόν, μὴ ἐνεργοῦν δέ τι, οὐκ ἔσται κίνησις· ἐνδέχεται γὰρ τὸ δύναμιν ἔχον μὴ ἐνεργεῖν. οὐδὲν ἄρα ὄφελος οὐδ' ἐὰν οὐσίας ποιήσωμεν ἀϊδίους, ὥσπερ οἱ τὰ εἴδη, εἰ μή τις δυναμένη ἐνέσται ἀρχὴ μεταβάλλειν· οὐ τοίνυν οὐδ' αὕτη ἱκανή, οὐδ' ἄλλη οὐσία παρὰ τὰ εἴδη· εἰ γὰρ μὴ ἐνεργήσει, οὐκ ἔσται κίνησις. ἔτι οὐδ' εἰ ἐνεργήσει, ἡ δ' οὐσία αὐτῆς δύναμις· οὐ γὰρ ἔσται κίνησις ἀΐδιος· ἐνδέχεται γὰρ τὸ δυνάμει ὂν μὴ εἶναι. δεῖ ἄρα εἶναι ἀρχὴν τοιαύτην ἧς ἡ οὐσία ἐνέργεια. ἔτι τοίνυν ταύτας δεῖ τὰς οὐσίας εἶναι ἄνευ ὕλης· ἀϊδίους γὰρ δεῖ,*

33 *μὲν* E: *δὲ* A^b ‖ *ᾗ* om. Alex., expelli iussit Bonitz ‖ 34 *ὡδὶ*] *ὅτι* e Them. coni. Bonitz ‖ 36 fort. *πρῶτον κινοῦν ἐντ.* ‖ 37 fort. *καὶ ἃ* ‖ 1071b, 1 *αἱ* post *οὖν* om. E ‖ *καὶ πόσαι* bis scriptum in E ‖ 2 *πῶς* alterum om. A^b ‖ 3 *τρεῖς αἱ οὐσίαι* Alex. ‖ 4. 5 *ἀΐδιόν τινα* E ‖ 9 *ἄρα*] *γὰρ γρ.* E ‖ *οὕτως* A^b ‖ 11 *ἄλλη ἢ ἡ* fort. Alex., *ἢ* om. A^bE ‖ 12 *ἔσται* E sed *αι* in ras.: *ἔστι* A^b Alex. ‖ 13 *ἔσται* coni. Bonitz: *ἔστι* A^bE ‖ 17 *ἐνεργήσῃ οὐκ ἔστι* A^b ‖ 21 *τὰς* om. A^b

εἴ πέρ γε καὶ ἄλλο τι ἀΐδιον. ἐνεργείᾳ ἄρα. καίτοι ἀπορία· δοκεῖ γὰρ τὸ μὲν ἐνεργοῦν πᾶν δύνασθαι, τὸ δὲ δυνάμενον οὐ πᾶν ἐνεργεῖν, ὥστε πρότερον εἶναι τὴν δύναμιν. ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτο, οὐδὲν ἔσται τῶν ὄντων· ἐνδέχεται γὰρ δύνασθαι μὲν εἶναι μήπω δ' εἶναι. καίτοι εἰ ὡς λέγουσιν οἱ θεολόγοι οἱ ἐκ νυκτὸς γεννῶντες, ἢ ὡς οἱ φυσικοὶ ἦν ὁμοῦ πάντα χρήματα φασί, τὸ αὐτὸ ἀδύνατον. πῶς γὰρ κινηθήσεται, εἰ μηδὲν ἔσται ἐνεργείᾳ αἴτιον; οὐ γὰρ ἥ γε ὕλη κινήσει αὐτὴ ἑαυτήν, ἀλλὰ τεκτονική, οὐδὲ τὰ ἐπιμήνια οὐδ' ἡ γῆ, ἀλλὰ τὰ σπέρματα καὶ ἡ γονή. διὸ ἔνιοι ποιοῦσιν αἰεὶ ἐνέργειαν, οἷον Λεύκιππος καὶ Πλάτων· αἰεὶ γὰρ εἶναί φασι κίνησιν. ἀλλὰ διὰ τί καὶ τίνα οὐ λέγουσιν, οὐδὲ ὡδί, οὐδὲ τὴν αἰτίαν. οὐδὲν γὰρ ὡς ἔτυχε κινεῖται, ἀλλὰ δεῖ τι αἰεὶ ὑπάρχειν, ὥσπερ νῦν φύσει μὲν ὡδί, βίᾳ δὲ ἢ ὑπὸ νοῦ ἢ ἄλλου ὡδί. εἶτα ποία πρώτη; διαφέρει γὰρ ἀμήχανον ὅσον. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ Πλάτωνί γ' οἷόν τε λέγειν ἣν οἴεται ἐνίοτε ἀρχὴν εἶναι, τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ κινοῦν· ὕστερον γὰρ καὶ ἅμα τῷ οὐρανῷ ἡ ψυχή, ὡς φησίν. τὸ μὲν δὴ δύναμιν οἴεσθαι ἐνεργείας πρότερον ἔστι μὲν ὡς καλῶς, ἔστι δ' ὡς οὔ· εἴρηται δὲ πῶς. ὅτι δ' ἐνέργεια πρότερον, μαρτυρεῖ Ἀναξαγόρας (ὁ γὰρ νοῦς ἐνεργείᾳ) καὶ Ἐμπεδοκλῆς φιλίαν καὶ νεῖκος, καὶ οἱ αἰεὶ λέγοντες κίνησιν εἶναι, ὥσπερ Λεύκιππος. ὥστ' οὐκ ἦν ἄπειρον χρόνον χάος ἢ νύξ, ἀλλὰ ταὐτὰ αἰεὶ ἢ περιόδῳ ἢ ἄλλως, εἴπερ

22 *γε* om. A^b ‖ *ἐνέργεια* A^b, *ἐνέργειαι γρ.* E, ante *ἐνεργείᾳ ἄρα* homoioteleuto excidisse videntur *ἡ δὲ ὕλη τοῦ γενέσθαι καὶ φθαρῆναι αἴτιον* ‖ 27 *ὡς* om. E m. pr., *ἢ ὡς φυσικοὶ γρ.* E ‖ *ἦν* om. E ‖ 29 *μὴ ἔσται ἐνεργείᾳ τι αἴτιον* E ‖ 30 *ἀλλ' ἡ* Alex. ‖ 32 *Πλάτων*] in Timaeo p. 34 B ‖ 34 fort. *οὐδὲ τοῦ ὡδὶ τὴν αἰτίαν*, cf. Alex. p. 664, 20 ‖ 35 *δεῖ αἰεί τι* A^b ‖ 36 *διαφέρειν* A^b ‖ 37 *ὅσον* om. A^b ‖ *πλάτων εἰ* A^b ‖ 1072 a, 1 *ἣν* om. A^b ‖ 2 *φησίν*] in Timaeo p. 34 B ‖ 4 *ται δὲ πῶς* in ras. E, respicere videtur 1071 b, 24 ‖ 5 *ἐνέργεια* malo ‖ 6 *καὶ τὸ νεῖκος* E, quo de vide Vahlen poet.³ p. 105; accus. *φιλίαν καὶ νεῖκος* pendent a *λέγων* ex *οἱ λέγοντες* supplendo ‖ 7 *χρόνου* A^b

πρότερον ἐνέργεια δυνάμεως. εἰ δὴ τὸ αὐτὸ αἰεὶ περιόδῳ, δεῖ τι αἰεὶ μένειν ὡσαύτως ἐνεργοῦν. εἰ δὲ μέλλει γένεσις καὶ φθορὰ εἶναι, ἄλλο δεῖ εἶναι αἰεὶ ἐνεργοῦν ἄλλως καὶ ἄλλως. ἀνάγκη ἄρα ὡδὶ μὲν καθ' αὑτὸ ἐνεργεῖν, ὡδὶ δὲ κατ' ἄλλο· ἤτοι ἄρα καθ' ἕτερον ἢ κατὰ τὸ πρῶτον. ἀνάγκη δὴ κατὰ τοῦτο· πάλιν γὰρ ἐκεῖνο αὑτῷ τε αἴτιον κἀκείνῳ. οὐκοῦν βέλτιον τὸ πρῶτον. καὶ γὰρ αἴτιον ἦν ἐκεῖνο τοῦ αἰεὶ ὡσαύτως· τοῦ δ' ἄλλως ἕτερον, τοῦ δ' αἰεὶ ἄλλως ἄμφω δηλονότι. οὐκοῦν οὕτως καὶ ἔχουσιν αἱ κινήσεις. τί οὖν ἄλλας δεῖ ζητεῖν ἀρχάς;

7 *ἐπεὶ δ' οὕτως τ' ἐνδέχεται, καὶ εἰ μὴ οὕτως, ἐκ νυκτὸς ἔσται καὶ ὁμοῦ πάντων καὶ ἐκ μὴ ὄντος, λύοιτ' ἂν ταῦτα, καὶ ἔστι τι αἰεὶ κινούμενον κίνησιν ἄπαυστον, αὕτη δ' ἡ κύκλῳ· καὶ τοῦτο οὐ λόγῳ μόνον ἀλλ' ἔργῳ δῆλον. ὥστ' ἀΐδιος ἂν εἴη ὁ πρῶτος οὐρανός. ἔστι τοίνυν τι καὶ ὃ κινεῖ. ἐπεὶ δὲ τὸ κινούμενον καὶ κινοῦν, καὶ μέσον τοίνυν ἐστί τι ὃ οὐ κινούμενον κινεῖ, ἀΐδιον καὶ οὐσία καὶ ἐνέργεια οὖσα. κινεῖ δὲ ὧδε τὸ ὀρεκτὸν καὶ τὸ νοητόν [κινεῖ οὐ κινούμενα]. τούτων τὰ πρῶτα τὰ αὐτά. ἐπιθυμητὸν μὲν γὰρ τὸ φαινόμενον καλόν, βουλητὸν δὲ πρῶτον τὸ ὂν καλόν. ὀρεγόμεθα δὲ διότι δοκεῖ μᾶλλον ἢ δοκεῖ διότι ὀρεγόμεθα· ἀρχὴ γὰρ ἡ νόησις. νοῦς δὲ ὑπὸ τοῦ νοητοῦ κινεῖται, νοητὴ*

9 *περιόδῳ* in quo interpretando frustra laborat Alex. inclusi ‖ 11 *ἐνεργοῦν εἶναι* omisso *αἰεὶ* E ‖ 14 *αὑτῷ* Bonitz: *αὐτῷ* Bekk. ‖ 16 *τοῦ δ'* E: *οὐδ'* A^b sed *τ* in initio versus supplendum fuit ‖ 19 *τ'* fort. om. Alex. ‖ 22 *μόνον λόγῳ* A^b ‖ 23 fort. *ἐπεὶ γὰρ* ‖ 24 *τὸ* supra lin. E ‖ post *μέσον* distinxit Alex. ‖ *καὶ* ante *μέσον* punctis notatum in A^b, *ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν κινούμενον καὶ μὴ κινοῦν, τὸ δὲ κινούμενον καὶ κινοῦν, καὶ τρίτον τοίνυν ἔστι τι* coni. Bonitz, fortasse *ἐπεὶ δὲ τὸ κινούμενον καὶ τὸ κινούμενον καὶ κινοῦν* ‖ 26 *κινεῖ* fortasse om. Alex., *κινεῖ οὐ κινούμενα* tamquam interpretamentum seclusi ‖ *κινούμενα* E Alex.: *κινούμενον* A^b ‖ 27 *τούτων δὲ τὰ πρ.* Sylb. ‖ *γὰρ μὲν* A^b ‖ 29 *ὅτι* E, sed *διότι γρ.* E ‖ *μᾶλλον* A^b et *γρ.* E et Alex.: *καλὸν* E sed *καλ* in ras. ‖ 30 *γὰρ* E Alex.: *δὲ* A^b et *γρ.* E ‖ *κινεῖται* om. A^b

δὲ ἡ ἑτέρα συστοιχία καθ' ἑαυτήν· καὶ ταύτης ἡ οὐσία πρώτη, καὶ ταύτης ἡ ἁπλῆ καὶ κατ' ἐνέργειαν. ἔστι δὲ τὸ ἓν καὶ τὸ ἁπλοῦν οὐ τὸ αὐτό· τὸ μὲν γὰρ ἓν μέτρον σημαίνει, τὸ δ' ἁπλοῦν πῶς ἔχον αὐτό. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ δι' αὑτὸ αἱρετὸν ἐν τῇ αὐτῇ συστοιχίᾳ· καὶ ἔστιν ἄριστον αἰεὶ ἢ ἀνάλογον τὸ πρῶτον. ὅτι δ' ἔστι τὸ οὗ ἕνεκα ἐν τοῖς 1072b
ἀκινήτοις, ἡ διαίρεσις δηλοῖ. ἔστι γὰρ τινὶ τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τινός, ὧν τὸ μέν ἐστι τὸ δ' οὔκ ἐστι· κινεῖ δὲ ὡς ἐρώμενον, κινουμένῳ δὲ τἆλλα κινεῖ. εἰ μὲν οὖν τι κινεῖται, ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν. ὥστ' εἰ ἡ φορὰ ἡ πρώτη [καὶ] ἐνέργειά ἐστιν ᾗ κινεῖται, ταύτῃ γ' ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν κατὰ τόπον, καὶ εἰ μὴ κατ' οὐσίαν. ἐπεὶ δ' ἐστί τι κινοῦν αὐτὸ ἀκίνητον ὄν, ἐνεργείᾳ ὄν, τοῦτο οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν οὐδαμῶς. φορὰ γὰρ ἡ πρώτη τῶν μεταβολῶν, ταύτης δὲ ἡ κύκλῳ· ταύτην δὲ τοῦτο κινεῖ. ἐξ ἀνάγκης ἄρα ἐστὶν ὄν· καὶ ᾗ ἀνάγκῃ, καλῶς, καὶ οὕτως ἀρχή. τὸ γὰρ ἀναγκαῖον τοσαυταχῶς, τὸ μὲν βίᾳ ὅτι παρὰ τὴν ὁρμήν, τὸ δὲ οὗ οὐκ ἄνευ τὸ εὖ, τὸ δὲ μὴ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἀλλ' ἁπλῶς.

ἐκ τοιαύτης ἄρα ἀρχῆς ἤρτηται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ φύσις. διαγωγὴ δ' ἐστὶν οἵα ἡ ἀρίστη μικρὸν χρόνον ἡμῖν. οὕτως γὰρ αἰεὶ ἐκεῖνο (ἡμῖν μὲν γὰρ ἀδύνατον), ἐπεὶ καὶ

31 ἡ ante *οὐσία* in initio versus nondum adpictum in Ab ‖ *συστοιχία* E sed *ι* alterum in ras. ‖ 32 *ταύτης ἡ* om. Ab ‖ 33 *τὸ* ante *ἁπλοῦν* om. E ‖ *γὰρ* om. Ab ‖ 35 *αὐτῆι* in *τοιαύτηι* corr. E ‖ *συστοιχεία* Ab, *συστοιχίαι* E sed alterum *ι* in ras. ‖ 1072b, 1 *ἢ* om. *γρ.* E ‖ 2 *τινὶ*] *διττὸν* coni. Schwegler ‖ *ἕνεκα καὶ τινός* scripsi: *ἕνεκα τινός* Ab, *ἕνεκα* E vulgo ‖ 3 *δὲ*] *δὴ* Ab ‖ 4 *κινουμένωι* E et Ab m. pr., *κινούμενον* Ab ex corr. Alex. vulgo, *τὸ δὲ κινούμενον* suspicatur Bonitz, *κινούμενος δ' ὁ οὐρανὸς* interpretatur Alex. ‖ 5 *καὶ* om. E Alex. ‖ *εἰ* om. E m. pr., add. in textu ante *καὶ*, in marg. ante *ἡ φορὰ* m. sec. ‖ *ἡ φορὰ ἡ πρώτη* E: *φορὰ ἡ πρώτη* Alex. Bonitz, *ἡ φορὰ πρώτη* Ab et *γρ.* E ‖ *καὶ* om. Alex. Bonitz ‖ 6 *ταύτῃ* E Alex. Bonitz: *ταύτην* Ab ‖ *γε* vel *δὴ* coni. Bonitz: *δὲ* Ab E, om. Alex. ‖ 7 *ἀκίνητον* ex *κίνητον* corr. E ‖ 15 *οἷά τε* E ‖ *οὕτω* vulgo ‖ 16 *ἐκεῖνο* Ab: *ἐκεῖνο ἐστι* E, fort. *ἐκείνῳ* ‖ *ἡ μὲν* in *ἡμῖν* corr. E

ἡδονὴ ἡ ἐνέργεια τούτου· καὶ διὰ τοῦτο ἐγρήγορσις αἴσθησις νόησις ἥδιστον, ἐλπίδες δὲ καὶ μνῆμαι διὰ ταῦτα. ἡ δὲ νόησις ἡ καθ' ἑαυτὴν τοῦ καθ' ἑαυτὸ ἀρίστου, καὶ ἡ μάλιστα τοῦ μάλιστα. ἑαυτὸν δὲ νοεῖ ὁ νοῦς κατὰ μετάληψιν τοῦ νοητοῦ· νοητὸς γὰρ γίγνεται θιγγάνων καὶ νοῶν, ὥστε ταὐτὸν νοῦς καὶ νοητόν. τὸ γὰρ δεκτικὸν τοῦ νοητοῦ καὶ τῆς οὐσίας νοῦς. ἐνεργεῖ δὲ ἔχων. ὥστ' ἐκεῖνο μᾶλλον τούτου ὃ δοκεῖ ὁ νοῦς θεῖον ἔχειν, καὶ ἡ θεωρία τὸ ἥδιστον καὶ ἄριστον. εἰ οὖν οὕτως εὖ ἔχει, ὡς ἡμεῖς ποτέ, ὁ θεὸς αἰεί, θαυμαστόν· εἰ δὲ μᾶλλον, ἔτι θαυμασιώτερον. ἔχει δὲ ὧδε. καὶ ζωὴ δέ γ' ὑπάρχει· ἡ γὰρ νοῦ ἐνέργεια ζωή, ἐκεῖνος δὲ ἡ ἐνέργεια· ἐνέργεια δὲ ἡ καθ' αὑτὴν ἐκείνου ζωὴ ἀρίστη καὶ ἀΐδιος. φαμὲν δὲ τὸν θεὸν εἶναι ζῷον ἀΐδιον ἄριστον, ὥστε ζωὴ καὶ αἰὼν συνεχὴς καὶ ἀΐδιος ὑπάρχει τῷ θεῷ· τοῦτο γὰρ ὁ θεός. ὅσοι δὲ ὑπολαμβάνουσιν, ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι καὶ Σπεύσιππος, τὸ κάλλιστον καὶ ἄριστον μὴ ἐν ἀρχῇ εἶναι, διὰ τὸ καὶ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων τὰς ἀρχὰς αἴτια μὲν εἶναι, τὸ δὲ καλὸν καὶ τέλειον ἐν τοῖς ἐκ τούτων, οὐκ ὀρθῶς οἴονται. τὸ γὰρ σπέρμα ἐξ ἑτέρων ἐστὶ προτέρων τελείων, καὶ τὸ πρῶτον οὐ σπέρμα ἐστίν, ἀλλὰ τὸ τέλειον· οἷον πρότερον ἄνθρωπον ἂν φαίη τις εἶναι τοῦ σπέρματος, οὐ τὸν ἐκ τούτου γενόμενον, ἀλλ' ἕτερον ἐξ οὗ τὸ σπέρμα. ὅτι μὲν οὖν ἔστιν οὐσία τις ἀΐδιος καὶ ἀκίνητος καὶ κεχωρισμένη τῶν αἰσθητῶν, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. δέδεικται δὲ καὶ ὅτι μέγεθος οὐδὲν ἔχειν ἐνδέχεται ταύτην τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ἀμερὴς καὶ ἀδιαίρετός ἐστιν. κινεῖ γὰρ τὸν ἄπειρον χρόνον, οὐδὲν δ' ἔχει δύναμιν ἄπειρον πεπερασμένον. ἐπεὶ δὲ πᾶν μέγεθος ἢ ἄπειρον ἢ πεπερασμένον, πεπερασμένον μὲν διὰ τοῦτο οὐκ

17 *ἡδονὴ ἡ ἐν. γρ.* E et fort. Alex. Them.: *ἡ ἡδονὴ ἐν.* A^b E ‖ 18 *κνῆμαι* E ‖ 22 *καὶ* post *νοῦς* om. A^b ‖ 23 modo *ἐκεῖνο μᾶλλον τούτου* modo *ἐκείνου μᾶλλον τοῦτο* Alex. ‖ 24 *ἀόριστον* E ‖ 26 *ὧδε* E: *ὡδί* A^b vulgo ‖ 27 *ἐκεῖνο* E Alex., *ἡ* et 28 *ἐκείνου* delenda censeo ‖ 28 *δὲ*] *δὴ* coni. Bonitz ‖ 30 *καὶ* om. E m. pr. ‖ 35 *προτέρων ἐστὶ* A^b ‖ 1073 a, 1 *οἷόν τε* A^b

ἂν ἔχοι μέγεθος, ἄπειρον δ' ὅτι ὅλως οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἄπειρον μέγεθος. ἀλλὰ μὴν καὶ ὅτι ἀπαθὲς καὶ ἀναλλοίωτον· πᾶσαι γὰρ αἱ ἄλλαι κινήσεις ὕστεραι τῆς κατὰ τόπον. ταῦτα μὲν οὖν δῆλα διότι τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.

8 *πότερον δὲ μίαν θετέον τὴν τοιαύτην οὐσίαν ἢ πλείους, καὶ πόσας, δεῖ μὴ λανθάνειν, ἀλλὰ μεμνῆσθαι καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἀποφάσεις, ὅτι περὶ πλήθους οὐδὲν εἰρήκασιν, ὅ τι καὶ σαφὲς εἰπεῖν. ἡ μὲν γὰρ περὶ τὰς ἰδέας ὑπόληψις οὐδεμίαν ἔχει σκέψιν ἰδίαν· ἀριθμοὺς γὰρ λέγουσι τὰς ἰδέας οἱ λέγοντες ἰδέας, περὶ δὲ τῶν ἀριθμῶν ὁτὲ μὲν ὡς περὶ ἀπείρων λέγουσιν, ὁτὲ δ' ὡς μέχρι τῆς δεκάδος ὡρισμένων· δι' ἣν δ' αἰτίαν τοσοῦτον τὸ πλῆθος τῶν ἀριθμῶν, οὐδὲν λέγεται μετὰ σπουδῆς ἀποδεικτικῆς. ἡμῖν δ' ἐκ τῶν ὑποκειμένων καὶ διωρισμένων λεκτέον. ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ καὶ τὸ πρῶτον τῶν ὄντων ἀκίνητον καὶ καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ συμβεβηκός, κινοῦν δὲ τὴν πρώτην ἀΐδιον καὶ μίαν κίνησιν. ἐπεὶ δὲ τὸ κινούμενον ἀνάγκη ὑπό τινος κινεῖσθαι, καὶ τὸ πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον εἶναι καθ' αὑτό, καὶ τὴν ἀΐδιον κίνησιν ὑπὸ ἀϊδίου κινεῖσθαι καὶ τὴν μίαν ὑφ' ἑνός, ὁρῶμεν δὲ παρὰ τὴν τοῦ παντὸς τὴν ἁπλῆν φοράν, ἣν κινεῖν φαμὲν τὴν πρώτην οὐσίαν καὶ ἀκίνητον, ἄλλας φορὰς οὔσας τὰς τῶν πλανήτων ἀϊδίους (ἀΐδιον γὰρ καὶ ἄστατον τὸ κύκλῳ σῶμα· δέδεικται δ' ἐν τοῖς φυσικοῖς περὶ τούτων), ἀνάγκη καὶ τούτων ἑκάστην τῶν φορῶν ὑπ' ἀκινήτου τε κινεῖσθαι καθ' αὑτὴν καὶ ἀϊδίου οὐσίας. ἥ τε γὰρ τῶν ἄστρων φύσις ἀΐδιος οὐσία τις οὖσα, καὶ τὸ κινοῦν ἀΐδιον καὶ πρότερον τοῦ κινουμένου, καὶ τὸ πρότερον οὐσίας οὐσίαν ἀναγκαῖον εἶναι. φανερὸν τοίνυν ὅτι τοσαύτας τ' οὐσίας ἀναγκαῖον εἶναι τήν*

10 ad *ἄπειρον δ'* suppleas *οὐκ ἂν ἔχοι*, quod nescio an interciderit ‖ 23 *καὶ δεδειγμένων* Alex. ‖ 26 *ἀνάγκη*] *ἀναγκαῖον* susp. Blass Rh. M. 30, 487 ‖ 32 *φυσικοῖς*] phys. VIII 8, de coelo II 3 ‖ 34 *καὶ καθ'* E ‖ *αὑτὴν* E Alex.: *αὑτὸ* A[b] et *γρ.* Alex. ‖ *ἀϊδίου φύσεως* susp. Blass l. l. ‖ 37 *τε* om. Sylb. et addubitat Bonitz, fort. *οὐσίας τοσαύτας τ'*

τε φύσιν ἀϊδίους καὶ ἀκινήτους καθ᾽ αὑτὰς καὶ ἄνευ μεγέ- 1073b θους, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν πρότερον. ὅτι μὲν οὖν εἰσὶν οὐσίαι, καὶ τούτων τὶς πρώτη καὶ δευτέρα κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν ταῖς φοραῖς τῶν ἄστρων, φανερόν. τὸ δὲ πλῆθος ἤδη τῶν φορῶν ἐκ τῆς οἰκειοτάτης φιλοσοφίᾳ τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν δεῖ σκοπεῖν, ἐκ τῆς ἀστρολογίας· αὕτη γὰρ περὶ οὐσίας αἰσθητῆς μὲν ἀϊδίου δὲ ποιεῖται τὴν θεωρίαν, αἱ δ᾽ ἄλλαι περὶ οὐδεμιᾶς οὐσίας, οἷον ἥ τε περὶ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὴν γεωμετρίαν. ὅτι μὲν οὖν πλείους τῶν φερομένων αἱ φοραί, φανερὸν τοῖς καὶ μετρίως ἡμμένοις· πλείους γὰρ ἕκαστον φέρεται μιᾶς τῶν πλανωμένων ἄστρων. πόσαι δ᾽ αὗται τυγχάνουσιν οὖσαι, νῦν μὲν ἡμεῖς ἃ λέγουσι τῶν μαθηματικῶν τινὲς ἐννοίας χάριν λέγομεν, ὅπως ᾖ τι τῇ διανοίᾳ πλῆθος ὡρισμένον ὑπολαβεῖν· τὸ δὲ λοιπὸν τὰ μὲν ζητοῦντας αὐτοὺς δεῖ, τὰ δὲ πυνθανομένους παρὰ τῶν ζητούντων, ἐάν τι φαίνηται παρὰ τὰ νῦν εἰρημένα τοῖς ταῦτα πραγματευομένοις, φιλεῖν μὲν ἀμφοτέρους, πείθεσθαι δὲ τοῖς ἀκριβεστέροις.

Εὔδοξος μὲν οὖν ἡλίου καὶ σελήνης ἑκατέρου τὴν φορὰν ἐν τρισὶν ἐτίθετ᾽ εἶναι σφαίραις, ὧν τὴν μὲν πρώτην τὴν τῶν ἀπλανῶν ἄστρων εἶναι, τὴν δὲ δευτέραν κατὰ τὸν διὰ μέσων τῶν ζῳδίων, τὴν δὲ τρίτην κατὰ τὸν λελοξωμένον ἐν τῷ πλάτει τῶν ζῳδίων· ἐν μείζονι δὲ πλάτει λελοξῶσθαι καθ᾽ ὃν ἡ σελήνη φέρεται ἢ καθ᾽ ὃν ὁ ἥλιος. τῶν δὲ πλανωμένων ἄστρων ἐν τέτταρσιν ἑκάστου σφαίραις, καὶ τούτων δὲ τὴν μὲν πρώτην καὶ δευτέραν τὴν αὐτὴν εἶναι ἐκείναις (τήν τε γὰρ τῶν ἀπλανῶν τὴν ἁπάσας φέρουσαν εἶναι, καὶ τὴν ὑπὸ ταύτῃ τεταγμένην καὶ κατὰ τὸν διὰ μέσων τῶν ζῳδίων τὴν φορὰν ἔχουσαν κοινὴν ἁπασῶν εἶναι),

1073b, 2 *τίς* vulgo ‖ 4 *σφαιρῶν* Alex. ‖ *φιλοσοφίᾳ* Alex. Them. Bonitz: *φιλοσοφίας* A^{b} E Bekk. ‖ 14 *τῶν ζητούντων* bis scriptum in E ‖ 19 *τὸν* A^{b}E: *τὸ* Ald. ‖ 26 *εἶναι* om. Them. ‖ *ταύτῃ* A^{b} E: *ταύτην* vulgo

τῆς δὲ τρίτης ἁπάντων τοὺς πόλους ἐν τῷ διὰ μέσων τῶν ζῳδίων εἶναι, τῆς δὲ τετάρτης τὴν φορὰν κατὰ τὸν λελοξωμένον πρὸς τὸν μέσον ταύτης· εἶναι δὲ τῆς τρίτης σφαίρας τοὺς πόλους τῶν μὲν ἄλλων ἰδίους, τοὺς δὲ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἑρμοῦ τοὺς αὐτούς. Κάλλιππος δὲ τὴν μὲν θέσιν τῶν σφαιρῶν τὴν αὐτὴν ἐτίθετο Εὐδόξῳ, τοῦτ' ἔστι τῶν ἀποστημάτων τὴν τάξιν, τὸ δὲ πλῆθος τῷ μὲν τοῦ Διὸς καὶ τῷ τοῦ Κρόνου τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ ἀπεδίδου, τῷ δ' ἡλίῳ καὶ τῇ σελήνῃ δύο ᾤετο ἔτι προσθετέας εἶναι σφαίρας, τὰ φαινόμενα εἰ μέλλει τις ἀποδώσειν, τοῖς δὲ λοιποῖς τῶν πλανήτων ἑκάστῳ μίαν. ἀναγκαῖον δέ, εἰ μέλλουσι συντεθεῖσαι πᾶσαι τὰ φαινόμενα ἀποδώσειν, καθ' ἕκαστον τῶν πλανωμένων ἑτέρας σφαίρας μιᾷ ἐλάττονας εἶναι τὰς ἀνελιττούσας καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ἀποκαθιστάσας τῇ θέσει τὴν πρώτην σφαῖραν αἰεὶ τοῦ ὑποκάτω τεταγμένου ἄστρου· οὕτω γὰρ μόνως ἐνδέχεται τὴν τῶν πλανητῶν φορὰν ἅπαντα ποιεῖσθαι. ἐπεὶ οὖν ἐν αἷς μὲν αὐτὰ φέρεται σφαίραις αἱ μὲν ὀκτὼ αἱ δὲ πέντε καὶ εἴκοσίν εἰσιν, τούτων δὲ μόνας οὐ δεῖ ἀνελιχθῆναι ἐν αἷς τὸ κατωτάτω τεταγμένον φέρεται, αἱ μὲν τὰς τῶν πρώτων δύο ἀνελίττουσαι ἓξ ἔσονται, αἱ δὲ τὰς τῶν ὑστέρων τεττάρων ἑκκαίδεκα, ὁ δὲ ἁπασῶν ἀριθμὸς τῶν τε φερουσῶν καὶ τῶν ἀνελιττουσῶν ταύτας πεντήκοντά τε καὶ πέντε. εἰ δὲ τῇ σελήνῃ τε καὶ τῷ ἡλίῳ μὴ προστιθείη τις ἃς εἴπομεν κινήσεις, αἱ πᾶσαι σφαῖραι ἔσονται ἑπτά τε καὶ τετταράκοντα. τὸ μὲν οὖν πλῆθος τῶν σφαιρῶν ἔστω το-

31 *τοῦ δὲ* E ‖ 33 *τοῦτ'* — 34 *τάξιν* om. E, *τάξιν* solum legisse videtur Alex., unde totum glossema esse colligas ‖ 35 *ἐκεῖνο* A^b ‖ 35. 36 *ἡλίῳ καὶ τῇ σελήνῃ* A^bE: *ἡλίου καὶ τῷ σελήνης* Ald. ‖ 36 *ἔτι* om. Alex. ‖ 37 *μέλλει* A^b: *μέλλοι* ex *μέλλει* corr. E ‖ 1074a, 3 *ἀποκαθιστώσας* A^b Simpl. ‖ 4 *οὕτως* E ‖ 5 *ἅπαντα* suspectum ‖ 10 *ὑστέρων* A^bE: *ὕστερον* vulgo ‖ *δὲ* A^b sed *ε* in ras.: *δὴ* E ‖ 12 *τῇ* ex *τῆς* corr. A^b ‖ *τε* om. Simpl. ‖ *προσθείη* Alex. Simpl. ‖ 13 *ἑπτά*] *ἐννέα* fuerunt qui recte conicerent apud Alex. p. 681, 13 ‖ 14 *τεσσαρ.* A^bE vulgo ‖ *σφαιρῶν*] *φορῶν* coni. Krische

σοῦτον, ὥστε καὶ τὰς οὐσίας καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς ἀκινήτους καὶ τὰς αἰσθητὰς τοσαύτας εὔλογον ὑπολαβεῖν· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ἀφείσθω τοῖς ἰσχυροτέροις λέγειν.

εἰ δὲ μηδεμίαν οἷόν τ' εἶναι φορὰν μὴ συντείνουσαν πρὸς ἄστρου φοράν, ἔτι δὲ πᾶσαν φύσιν καὶ πᾶσαν οὐσίαν ἀπαθῆ καὶ καθ' αὑτὴν τοῦ ἀρίστου τετυχηκυῖαν τέλος εἶναι δεῖ νομίζειν, οὐδεμία ἂν εἴη παρὰ ταύτας ἑτέρα φύσις, ἀλλὰ τοῦτον ἀνάγκη τὸν ἀριθμὸν εἶναι τῶν οὐσιῶν. εἴτε γὰρ εἰσιν ἕτεραι, κινοῖεν ἂν ὡς τέλος οὖσαι φορᾶς· ἀλλ' εἶναί γ' ἄλλας φορὰς ἀδύνατον παρὰ τὰς εἰρημένας. τοῦτο δ' εὔλογον ἐκ τῶν φερομένων ὑπολαβεῖν. εἰ γὰρ πᾶν τὸ φέρον τοῦ φερομένου χάριν πέφυκε καὶ φορὰ πᾶσα φερομένου τινός ἐστιν, οὐδεμία φορὰ αὑτῆς ἂν ἕνεκα εἴη οὐδ' ἄλλης φορᾶς, ἀλλὰ τῶν ἄστρων ἕνεκα. εἰ γὰρ ἔσται φορὰ φορᾶς ἕνεκα, καὶ ἐκείνην ἑτέρου δεήσει χάριν εἶναι· ὥστ' ἐπειδὴ οὐχ οἷόν τ' εἰς ἄπειρον, τέλος ἔσται πάσης φορᾶς τῶν φερομένων τι θείων σωμάτων κατὰ τὸν οὐρανόν. ὅτι δὲ εἷς οὐρανός, φανερόν. εἰ γὰρ πλείους οὐρανοὶ ὥσπερ ἄνθρωποι, ἔσται εἴδει μία ἡ περὶ ἕκαστον ἀρχή, ἀριθμῷ δέ γε πολλαί. ἀλλ' ὅσα ἀριθμῷ πολλά, ὕλην ἔχει. εἷς γὰρ λόγος καὶ ὁ αὐτὸς πολλῶν, οἷον ἀνθρώπου, Σωκράτης δὲ εἷς. τὸ δὲ τί ἦν εἶναι οὐκ ἔχει ὕλην τὸ πρῶτον· ἐντελέχεια γάρ. ἓν ἄρα καὶ λόγῳ καὶ ἀριθμῷ τὸ πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον ὄν· καὶ τὸ κινούμενον ἄρα αἰεὶ καὶ συνεχῶς ἓν μόνον· εἷς ἄρα οὐρανὸς μόνος.

1074b παραδέδοται δὲ παρὰ τῶν ἀρχαίων καὶ παμπαλαίων ἐν μύθου σχήματι καταλελειμμένα τοῖς ὕστερον ὅτι θεοί τ' εἰσὶν οὗτοι

20 *τέλος γρ.* E, quod idem coni. Bonitz collato Alex. p. 683, 7: *τέλους* A^{b}E ‖ 22 *εἴτε* A^{b}E, sed in E in ras., *εἰ* Alex. p. 683, 31; recte, ni praefers *εἴ γε*; praeterea *εἶεν* non *εἰσιν* exspectes ‖ 27 *ἂν* om. E ‖ 29 *ἑτέρων* A^b ‖ 31 *ὁ* ante *οὐρανὸς* add. m. sec. E ‖ 35 *σωκράτης δὲ οὐχ εἷς γρ.* E, *εἷς γὰρ — Σωκράτης δὲ εἷς* nescio an sint interpretamentum versui 32 subiunctum ‖ 38 *ἓν μόνον* om. A^b, fort. recte ‖ 1074b, 1 *παρὰ* in ras. E, *ὑπὸ* Ald.

καὶ περιέχει τὸ θεῖον τὴν ὅλην φύσιν. τὰ δὲ λοιπὰ μυθικῶς ἤδη προσῆκται πρὸς τὴν πειθὼ τῶν πολλῶν καὶ πρὸς τὴν εἰς τοὺς νόμους καὶ τὸ συμφέρον χρῆσιν· ἀνθρωποειδεῖς τε γὰρ τούτους καὶ τῶν ἄλλων ζῴων ὁμοίους τισὶ λέγουσι, καὶ τούτοις ἕτερα ἀκόλουθα καὶ παραπλήσια τοῖς εἰρημένοις. ὧν εἴ τις χωρίσας αὐτὸ λάβοι μόνον τὸ πρῶτον, ὅτι θεοὺς ᾤοντο τὰς πρώτας οὐσίας εἶναι, θείως ἂν εἰρῆσθαι νομίσειεν, καὶ κατὰ τὸ εἰκὸς πολλάκις εὑρημένης εἰς τὸ δυνατὸν ἑκάστης καὶ τέχνης καὶ φιλοσοφίας καὶ πάλιν φθειρομένων καὶ ταύτας τὰς δόξας ἐκείνων οἷον λείψανα περισεσῶσθαι μέχρι τοῦ νῦν. ἡ μὲν οὖν πάτριος δόξα καὶ ἡ παρὰ τῶν πρώτων ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν φανερὰ μόνον.

9 τὰ δὲ περὶ τὸν νοῦν ἔχει τινὰς ἀπορίας· δοκεῖ μὲν γὰρ εἶναι τῶν φαινομένων θειότατον, πῶς δ' ἔχων τοιοῦτος ἂν εἴη, ἔχει τινὰς δυσκολίας. εἴτε γὰρ μηδὲν νοεῖ, τί ἂν εἴη τὸ σεμνόν, ἀλλ' ἔχει ὥσπερ ἂν εἰ ὁ καθεύδων· εἴτε νοεῖ, τούτου δ' ἄλλο κύριον (οὐ γάρ ἐστι τοῦτο ὅ ἐστιν αὐτοῦ ἡ οὐσία νόησις, ἀλλὰ δύναμις), οὐκ ἂν ἡ ἀρίστη οὐσία εἴη· διὰ γὰρ τοῦ νοεῖν τὸ τίμιον αὐτῷ ὑπάρχει. ἔτι δὲ εἴτε νοῦς ἡ οὐσία αὐτοῦ εἴτε νόησίς ἐστι, τί νοεῖ; ἢ γὰρ αὐτὸς αὑτὸν ἢ ἕτερόν τι· καὶ εἰ ἕτερόν τι, ἢ τὸ αὐτὸ αἰεὶ ἢ ἄλλο. πότερον οὖν διαφέρει τι ἢ οὐδὲν τὸ νοεῖν τὸ καλὸν ἢ τὸ τυχόν; ἢ καὶ ἄτοπον τὸ διανοεῖσθαι περὶ ἐνίων; δῆλον τοίνυν ὅτι τὸ θειότατον καὶ τιμιώτατον νοεῖ, καὶ οὐ μεταβάλλει· εἰς χεῖρον γὰρ ἡ μεταβολή, καὶ κίνησίς τις ἤδη τὸ τοιοῦτον. πρῶτον μὲν οὖν εἰ μὴ νόησίς ἐστιν ἀλλὰ δύναμις, εὔλογον ἐπίπονον εἶναι τὸ συνεχὲς αὐτῷ τῆς νοήσεως. ἔπειτα δῆλον ὅτι ἄλλο τι ἂν εἴη τὸ τιμιώτερον ἢ ὁ νοῦς, τὸ νοούμενον. καὶ γὰρ τὸ νοεῖν καὶ ἡ νόησις ὑπάρξει καὶ τὸ χείριστον νο-

4 *ἤδη* om. Alex. ‖ *προῆκται* Alex. ‖ 17 *μηδ' ἐννοεῖ* A^b ‖ 19 *ἔσται τοῦτο* Bessario; tota sententia *οὐ γάρ ἐστι — δύναμις* aptior esset post *εἴη* (20) transposita ‖ 29 post *ἔπειτα* intercidisse videntur *εἰ νόησίς ἐστιν ἕτερον δέ τι νοεῖ* ‖ 31 *τὸ* post *γὰρ* om. Alex. ‖ *ἡ* om. Alex.

οὖντι. ὥστ' εἰ φευκτὸν τοῦτο (καὶ γὰρ μὴ ὁρᾶν ἔνια κρεῖττον ἢ ὁρᾶν), οὐκ ἂν εἴη τὸ ἄριστον ἡ νόησις. αὑτὸν ἄρα νοεῖ, εἴπερ ἐστὶ τὸ κράτιστον, καὶ ἔστιν ἡ νόησις νοήσεως νόησις. φαίνεται δ' αἰεὶ ἄλλου ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ αἴσθησις καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ διάνοια, ἑαυτῆς δ' ἐν παρέργῳ. ἔτι εἰ ἄλλο τὸ νοεῖν καὶ τὸ νοεῖσθαι, κατὰ πότερον αὐτῷ τὸ εὖ ὑπάρχει; οὐδὲ γὰρ ταὐτὸ τὸ εἶναι νοήσει καὶ νοουμένῳ. ἢ ἐπ'
1075a ἐνίων ἡ ἐπιστήμη τὸ πρᾶγμα; ἐπὶ μὲν τῶν ποιητικῶν ἄνευ ὕλης ἡ οὐσία καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, ἐπὶ δὲ τῶν θεωρητικῶν ὁ λόγος [τὸ πρᾶγμα] καὶ ἡ νόησις. οὐχ ἑτέρου οὖν ὄντος τοῦ νοουμένου καὶ τοῦ νοῦ, ὅσα μὴ ὕλην ἔχει, τὸ αὐτὸ ἔσται καὶ ἡ νόησις τῷ νοουμένῳ μία. ἔτι δὴ λείπεται ἀπορία, εἰ σύνθετον τὸ νοούμενον· μεταβάλλοι γὰρ ἂν ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ ὅλου. ἢ ἀδιαίρετον πᾶν τὸ μὴ ἔχον ὕλην; ὥσπερ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ἢ ὅ γε τῶν συνθέτων, ἔχει ἔν τινι χρόνῳ· οὐ γὰρ ἔχει τὸ εὖ ἐν τῳδὶ ἢ ἐν τῳδί, ἀλλ' ἐν ὅλῳ τινὶ τὸ ἄριστον, ὂν ἄλλο τι· οὕτως δ' ἔχει αὐτὴ αὑτῆς ἡ νόησις τὸν ἅπαντα αἰῶνα.

ἐπισκεπτέον δὲ καὶ ποτέρως ἔχει ἡ τοῦ ὅλου φύσις τὸ 10
ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον, πότερον κεχωρισμένον τι καὶ αὐτὸ καθ' αὑτό, ἢ τὴν τάξιν, ἢ ἀμφοτέρως ὥσπερ στράτευμα. καὶ γὰρ ἐν τῇ τάξει τὸ εὖ καὶ ὁ στρατηγός, καὶ μᾶλλον οὗτος· οὐ γὰρ οὗτος διὰ τὴν τάξιν ἀλλ' ἐκείνη διὰ τοῦτόν ἐστιν. πάντα δὲ συντέτακταί πως, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως, καὶ πλωτὰ καὶ

32 *εἰ*] *εἴ ἐστι* E ‖ 35 *ἡ* post *καὶ* om. E ‖ 36 *ἑαυτῆς* Alex.: *αὑτῆς* A^b E vulgo ‖ 1075a, 3 *τὸ πρᾶγμα* ab interpolatore additum videtur ‖ 4 *καὶ τοῦ νοῦ* — 5 *μία* in marg. m. sec. add. E ‖ 5 *τῷ νοουμένῳ* ex Alex. Bonitz: *τοῦ νοουμένου* A^bE Bekk. ‖ *ἀπορία*] *ζητῆσαι* Alex. ‖ 6 *μεταβάλοι* A^b sed ante *λ* alterum *λ* erasum ‖ 7 *ὥσπερ γὰρ* ex Alex. Bonitz, *γὰρ* om. A^b et E m. pr. ‖ 8 *ἢ* inclusit Bonitz, *ἢ ὁ τῶν* sine *γε* Alex. ‖ 10 *ὂν*] *νοῶν* *γρ.* E ‖ *δ'* A^bE, om. Alex., *δὴ* coni. Bonitz, locus gravius corruptus et transpositione sanandus, ut aut *οὕτως δ'* — *αἰῶνα* ante *ὥσπερ ὁ ἀνθ.* aut *οὐ γὰρ ἔχει* — *ἄλλο τι* ante *ὥσπερ* — *χρόνῳ*, *οὕτως ἔχει* — *αἰῶνα* collocentur ‖ *ἡ* ante *αὐτὴ* add. m. sec. E

*πτηνὰ καὶ φυτά· καὶ οὐχ οὕτως ἔχει ὥστε μὴ εἶναι θατέρῳ πρὸς θάτερον μηδέν, ἀλλ' ἔστι τι. πρὸς μὲν γὰρ ἓν ἅπαντα συντέτακται. * ἀλλ' ὥσπερ ἐν οἰκίᾳ τοῖς ἐλευθέροις ἥκιστα ἔξεστιν ὅ τι ἔτυχε ποιεῖν, ἀλλὰ πάντα ἢ τὰ πλεῖστα τέτακται, τοῖς δ' ἀνδραπόδοις καὶ τοῖς θηρίοις μικρὸν τὸ εἰς τὸ κοινόν, τὸ δὲ πολὺ ὅ τι ἔτυχεν· τοιαύτη γὰρ ἑκάστου ἀρχὴ αὐτῶν ἡ φύσις ἐστίν*. λέγω δ' οἷον εἴς γε τὸ διακριθῆναι ἀνάγκη ἅπασιν ἐλθεῖν, καὶ ἄλλα οὕτως ἐστὶν ὧν κοινωνεῖ ἅπαντα εἰς τὸ ὅλον.*

ὅσα δ' ἀδύνατα συμβαίνει ἢ ἄτοπα τοῖς ἄλλως λέγουσι, καὶ ποῖα οἱ χαριεστέρως λέγοντες, καὶ ἐπὶ ποίων ἐλάχισται ἀπορίαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. πάντες γὰρ ἐξ ἐναντίων ποιοῦσι πάντα. οὔτε δὲ τὸ πάντα οὔτε τὸ ἐξ ἐναντίων ὀρθῶς· οὔτ' ἐν ὅσοις τὰ ἐναντία ὑπάρχει, πῶς ἐκ τῶν ἐναντίων ἔσται, οὐ λέγουσιν· ἀπαθῆ γὰρ τὰ ἐναντία ὑπ' ἀλλήλων. ἡμῖν δὲ λύεται τοῦτο εὐλόγως τῷ τρίτον τι εἶναι. οἱ δὲ τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ὕλην ποιοῦσιν, ὥσπερ οἱ τὸ ἄνισον τῷ ἴσῳ ἢ τῷ ἑνὶ τὰ πολλά. λύεται δὲ καὶ τοῦτο τὸν αὐτὸν τρόπον· ἡ γὰρ ὕλη ἡ μία οὐδενὶ ἐναντίον. ἔτι ἅπαντα τοῦ φαύλου μεθέξει ἔξω τοῦ ἑνός· τὸ γὰρ κακὸν αὐτὸ θάτερον τῶν στοιχείων. οἱ δ' ἄλλοι οὐδ' ἀρχὰς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν· καίτοι ἐν ἅπασι μάλιστα τὸ ἀγαθὸν ἀρχή. οἱ δὲ τοῦτο μὲν ὀρθῶς ὅτι ἀρχή, ἀλλὰ πῶς τὸ ἀγαθὸν ἀρχὴ οὐ λέγουσιν, πότερον ὡς τέλος ἢ ὡς κινῆσαν ἢ ὡς εἶδος. ἀτό- 1075 b
πως δὲ καὶ Ἐμπεδοκλῆς· τὴν γὰρ φιλίαν ποιεῖ τὸ ἀγαθόν. αὕτη δ' ἀρχὴ καὶ ὡς κινοῦσα· συνάγει γάρ· καὶ ὡς ὕλη· μόριον γὰρ τοῦ μίγματος. εἰ δὴ καὶ τῷ αὐτῷ συμβέβηκε καὶ ὡς ὕλη ἀρχῇ εἶναι καὶ ὡς κινοῦντι, ἀλλὰ τό γ' εἶναι οὐ

19 *ἀλλ'* — 23 *φύσις ἐστίν* pertinent ad verba *ἀλλ' οὐχ ὁμοίως* (16) illustranda ‖ 20 *ὅ τι ἔτυχε* A[b] et *γρ.* E: *ὁτιοῦν* E ‖ 34 *ἡ μία* A[b]E et *γρ.* Alex., *ἡμῖν* Alex. ‖ 38 *ὅτι ἀρχὴ* E: *ὅτι ἀρχὴν* A[b] vulgo ‖ 1075 b, 5 *καὶ ὡς ὕλη ἀρχῇ* ex Alexandri interpretatione Bonitz: *ὡς ὕλη καὶ ἀρχὴ* A[b]E

ταὐτό. κατὰ πότερον οὖν φιλία; ἄτοπον δὲ καὶ τὸ ἄφθαρτον εἶναι τὸ νεῖκος· τοῦτο δ' ἐστὶν αὐτὸ ἡ τοῦ κακοῦ φύσις. Ἀναξαγόρας δὲ ὡς κινοῦν τὸ ἀγαθὸν ἀρχήν· ὁ γὰρ νοῦς κινεῖ, ἀλλὰ κινεῖ ἕνεκά τινος· ὥστε ἕτερον, πλὴν ὡς ἡμεῖς λέγομεν· ἡ γὰρ ἰατρική ἐστί πως ἡ ὑγίεια. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ ἐναντίον μὴ ποιῆσαι τῷ ἀγαθῷ καὶ τῷ νῷ. πάντες δ' οἱ τἀναντία λέγοντες οὐ χρῶνται τοῖς ἐναντίοις, ἐὰν μὴ ῥυθμίσῃ τις. καὶ διὰ τί τὰ μὲν φθαρτὰ τὰ δ' ἄφθαρτα, οὐδεὶς λέγει· πάντα γὰρ τὰ ὄντα ποιοῦσιν ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν. ἔτι οἱ μὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ποιοῦσι τὰ ὄντα· οἱ δ' ἵνα μὴ τοῦτο ἀναγκασθῶσιν, ἓν πάντα ποιοῦσιν. ἔτι διὰ τί αἰεὶ ἔσται γένεσις καὶ τί αἴτιον γενέσεως, οὐδεὶς λέγει. καὶ τοῖς δύο ἀρχὰς ποιοῦσιν ἄλλην ἀνάγκη ἀρχὴν κυριωτέραν εἶναι, καὶ τοῖς τὰ εἴδη [ὅτι ἄλλη ἀρχὴ κυριωτέρα]. διὰ τί γὰρ μετέσχεν ἢ μετέχει; καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀνάγκη τῇ σοφίᾳ καὶ τῇ τιμιωτάτῃ ἐπιστήμῃ εἶναί τι ἐναντίον, ἡμῖν δ' οὔ· οὐ γάρ ἐστιν ἐναντίον τῷ πρώτῳ οὐδέν. πάντα γὰρ τὰ ἐναντία ὕλην ἔχει καὶ δυνάμει ταὐτά ἐστιν. ἡ δὲ ἐναντία ἄγνοια εἰς τὸ ἐναντίον· τῷ δὲ πρώτῳ ἐναντίον οὐδέν. εἴ τε μὴ ἔσται παρὰ τὰ αἰσθητὰ ἄλλα, οὐκ ἔσται ἀρχὴ καὶ τάξις καὶ γένεσις καὶ τὰ οὐράνια, ἀλλ' αἰεὶ τῆς ἀρχῆς ἀρχή, ὥσπερ τοῖς θεολόγοις καὶ τοῖς φυσικοῖς πᾶσιν. εἰ δ' ἔσται τὰ εἴδη ἢ ἀριθμοί, οὐδενὸς αἴτια· εἰ δὲ μή, οὔτι κινήσεώς γε. ἔτι πῶς ἔσται ἐξ ἀμεγεθῶν μέγεθος καὶ συνεχές; ὁ γὰρ ἀριθμὸς οὐ ποιήσει συνεχές, οὔτε ὡς κινοῦν οὔτε ὡς εἶδος. ἀλλὰ μὴν οὐδέν γ' ἔσται τῶν ἐναντίων ὅπερ καὶ ποιητικὸν καὶ κινητικόν· ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν μὴ εἶναι. ἀλλὰ μὴν ὕστερόν γε τὸ ποιεῖν

12 ῥυθμίσῃ A^bE: ῥαθυμήσῃ Alex. et γρ. E ‖ 14 πάντα A^b et γρ. E: πάντες E ‖ 19 ὅτι — κυριωτέρα om. Alex., pro ὅτι scribendum ἔτι vel ἔσται censet Bonitz, ab interprete ad διὰ τί — μετέχει addita videntur ‖ μετίσχει E ‖ 23 ταὐτά] ταῦτα Bonitz ‖ ἡ A^bE: εἰ T, ᾗ Schwegler, equidem nescio an ἡ δ' ἐν. — 24 οὐδὲν interpolata sint ‖ εἰ δὲ Bullinger ‖ οἱ ἀριθμοὶ ex Alex. Bonitz, οἱ om. A^bE ‖ 28 οὔτε A^b ‖ 32 ἂν om. E

δυνάμεως. οὐκ ἄρα ἀΐδια τὰ ὄντα. ἀλλ' ἔστιν· ἀναιρετέον ἄρα τούτων τι. τοῦτο δ' εἴρηται πῶς. ἔτι τίνι οἱ ἀριθμοὶ ἓν ἢ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα καὶ ὅλως τὸ εἶδος καὶ τὸ πρᾶγμα, οὐδὲν λέγει οὐδείς· οὐδ' ἐνδέχεται εἰπεῖν, ἐὰν μὴ ὡς ἡμεῖς εἴπῃ, ὡς τὸ κινοῦν ποιεῖ. οἱ δὲ λέγοντες τὸν ἀριθμὸν πρῶτον τὸν μαθηματικὸν καὶ οὕτως αἰεὶ ἄλλην ἐχομένην οὐσίαν καὶ ἀρχὰς ἑκάστης ἄλλας, ἐπεισοδιώδη τὴν τοῦ παντὸς οὐ- 1076a *σίαν ποιοῦσιν (οὐδὲν γὰρ ἡ ἑτέρα τῇ ἑτέρᾳ συμβάλλεται οὖσα ἢ μὴ οὖσα) καὶ ἀρχὰς πολλάς· τὰ δὲ ὄντα οὐ βούλεται πολιτεύεσθαι κακῶς. „οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω.“*

M.

Περὶ μὲν οὖν τῆς τῶν αἰσθητῶν οὐσίας εἴρηται τίς ἐστιν, ἐν μὲν τῇ μεθόδῳ τῇ τῶν φυσικῶν περὶ τῆς ὕλης, ὕστερον δὲ περὶ τῆς κατ' ἐνέργειαν. ἐπεὶ δ' ἡ σκέψις ἐστὶ πότερον ἔστι τις παρὰ τὰς αἰσθητὰς οὐσίας ἀκίνητος καὶ ἀΐδιος ἢ οὐκ ἔστι, καὶ εἴ ἐστι τίς ἐστι, πρῶτον τὰ παρὰ τῶν ἄλλων λεγόμενα θεωρητέον, ὅπως εἴτε τι μὴ καλῶς λέγουσι, μὴ τοῖς αὐτοῖς ἔνοχοι ὦμεν, καὶ εἴ τι δόγμα κοινὸν ἡμῖν κἀκείνοις, τοῦτ' ἰδίᾳ μὴ καθ' ἡμῶν δυσχεραίνωμεν· ἀγαπητὸν γὰρ εἴ τις τὰ μὲν κάλλιον λέγοι τὰ δὲ μὴ χεῖρον. δύο δ' εἰσὶ δόξαι περὶ τούτων· τά τε γὰρ μαθηματικά φασιν οὐσίας εἶναί

34 *πῶς* coni. Bonitz collato 1072a, 4: *ὡς* A^b E vulgo || 1076a, 5 *κοίρανος ἔστω* E, *ἔστω* om. A^b et fort. Alex. qui supplet *ἐστι* || 8 libros *M N* ut post libros *B Θ*, quippe quos haud semel (1076b, 1. 1077a, 1. 1086b, 15. 1088b, 24) respiciant, ita ante librum *Λ*, quem p. 1078b, 5 se scripturum Arist. promittere videtur, compositos esse existimo; id unum dubito, utrum auctor eos post *I* an post *Θ* (cf. ad 1076a, 9) positos voluerit || 8 *τίς*] *τί* E || 9 *ἐν μὲν* vel 8 *περὶ μὲν* — 10 *ἐνέργειαν* dubito an a Peripateticis sint addita, qui duos hos libros hoc loco posuerunt || *ὕστερον* — *ἐνέργειαν* respicere videtur diasceuasta libros *H Θ* (v. p. 1042b, 10 et 1046a, 3 et 1048a, 26) pel potius omnes libros metaphysicos antecedentes et inprimis libri *Λ* alteram partem, falso interpretatus locos velut 1071b, 12. 20. 1072a, 10. 32 || 14 *εἴ τι* E: *εἴ τε* A^b || 15 fort. *δυσχεραίνωσιν*

τινες, οἷον ἀριθμοὺς καὶ γραμμὰς καὶ τὰ συγγενῆ τούτοις, καὶ πάλιν τὰς ἰδέας. ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν δύο ταῦτα γένη ποιοῦσι, τάς τ' ἰδέας καὶ τοὺς μαθηματικοὺς ἀριθμούς, οἱ δὲ μίαν φύσιν ἀμφοτέρων, ἕτεροι δέ τινες τὰς μαθηματικὰς μόνον οὐσίας εἶναί φασι, σκεπτέον πρῶτον μὲν περὶ τῶν μαθηματικῶν, μηδεμίαν προστιθέντας φύσιν ἄλλην αὐτοῖς, οἷον πότερον ἰδέαι τυγχάνουσιν οὖσαι ἢ οὔ, καὶ πότερον ἀρχαὶ καὶ οὐσίαι τῶν ὄντων ἢ οὔ, ἀλλ' ὡς περὶ μαθηματικῶν μόνον εἴτ' εἰσὶν εἴτε μή εἰσι, καὶ εἴ εἰσι πῶς εἰσίν· ἔπειτα μετὰ ταῦτα χωρὶς περὶ τῶν ἰδεῶν αὐτῶν ἁπλῶς καὶ ὅσον νόμου χάριν· τεθρύλληται γὰρ τὰ πολλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἐξωτερικῶν λόγων. ἔτι δὲ πρὸς ἐκείνην δεῖ τὴν σκέψιν ἀπαντᾶν τὸν πλείω λόγον, ὅταν ἐπισκοπῶμεν εἰ αἱ οὐσίαι καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν ὄντων ἀριθμοὶ καὶ ἰδέαι εἰσίν· μετὰ γὰρ τὰς ἰδέας αὕτη λείπεται τρίτη σκέψις. ἀνάγκη δ', εἴπερ ἔστι τὰ μαθηματικά, ἢ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶναι αὐτά, καθάπερ λέγουσί τινες, ἢ κεχωρισμένα τῶν αἰσθητῶν (λέγουσι δὲ καὶ οὕτω τινές)· ἢ εἰ μηδετέρως, ἢ οὐκ εἰσὶν ἢ ἄλλον τρόπον εἰσίν. ὥσθ' ἡ ἀμφισβήτησις ἡμῖν ἔσται οὐ περὶ τοῦ εἶναι ἀλλὰ περὶ τοῦ τρόπου.

ὅτι μὲν τοίνυν ἔν γε τοῖς αἰσθητοῖς ἀδύνατον εἶναι 2
καὶ ἅμα πλασματίας ὁ λόγος, εἴρηται μὲν καὶ ἐν τοῖς
1076b διαπορήμασιν, ὅτι ἅμα δύο στερεὰ εἶναι ἀδύνατον, ἔτι δὲ καὶ ὅτι τοῦ αὐτοῦ λόγου καὶ τὰς ἄλλας δυνάμεις καὶ φύσεις ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἶναι καὶ μηδεμίαν κεχωρισμένην. ταῦτα μὲν οὖν εἴρηται πρότερον. ἀλλὰ πρὸς τούτοις φανερὸν ὅτι ἀδύνατον διαιρεθῆναι ὁτιοῦν σῶμα· κατ' ἐπίπεδον γὰρ διαιρεθήσεται, καὶ τοῦτο κατὰ γραμμήν, καὶ αὕτη κατὰ στιγμήν, ὥστ' εἰ τὴν στιγμὴν διελεῖν ἀδύνατον, καὶ τὴν γραμμήν, εἰ

19 γένη ταῦτα A^b ‖ 29 ἐξωτερικῶν λόγων] spectare videtur ad libros περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ‖ 32 fort. ἀνάγκη δὴ ut ab his verbis alterum caput incipiat ‖ 1076b, 1 ἐν τοῖς διαπορήμασι] v. *B* 1 p. 998a, 7—19 ‖ ἅμα δύο A^b: δύο ἅμαι E ‖ 2 αὐτοῦ om. A^b

δὲ ταύτην, καὶ τἆλλα. τί οὖν διαφέρει ἢ ταύτας εἶναι τοιαύτας φύσεις, ἢ αὐτὰς μὲν μή, εἶναι δ' ἐν αὐταῖς τοιαύτας φύσεις; τὸ αὐτὸ γὰρ συμβήσεται· διαιρουμένων γὰρ τῶν αἰσθητῶν διαιρεθήσονται, ἢ οὐδὲ αἱ αἰσθηταί. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κεχωρισμένας γ' εἶναι φύσεις τοιαύτας δυνατόν. εἰ γὰρ ἔσται στερεὰ παρὰ τὰ αἰσθητὰ κεχωρισμένα τούτων ἕτερα καὶ πρότερα τῶν αἰσθητῶν, δῆλον ὅτι καὶ παρὰ τὰ ἐπίπεδα ἕτερα ἀναγκαῖον εἶναι ἐπίπεδα κεχωρισμένα καὶ στιγμὰς καὶ γραμμάς· τοῦ γὰρ αὐτοῦ λόγου. εἰ δὲ ταῦτα, πάλιν παρὰ τὰ τοῦ στερεοῦ τοῦ μαθηματικοῦ ἐπίπεδα καὶ γραμμὰς καὶ στιγμὰς ἕτερα κεχωρισμένα. πρότερα γὰρ τῶν συγκειμένων ἐστὶ τὰ ἀσύνθετα· καὶ εἴπερ τῶν αἰσθητῶν πρότερα σώματα μὴ αἰσθητά, τῷ αὐτῷ λόγῳ καὶ τῶν ἐπιπέδων τῶν ἐν τοῖς ἀκινήτοις στερεοῖς τὰ αὐτὰ καθ' αὑτά. ὥστε ἕτερα ταῦτα ἐπίπεδα καὶ γραμμαὶ τῶν ἅμα τοῖς στερεοῖς τοῖς κεχωρισμένοις· τὰ μὲν γὰρ ἅμα τοῖς μαθηματικοῖς στερεοῖς, τὰ δὲ πρότερα τῶν μαθηματικῶν στερεῶν. πάλιν τοίνυν τούτων τῶν ἐπιπέδων ἔσονται γραμμαί, ὧν πρότερον δεήσει ἑτέρας γραμμὰς καὶ στιγμὰς εἶναι διὰ τὸν αὐτὸν λόγον· καὶ τῶν ἐν ταῖς προτέραις γραμμαῖς ἑτέρας προτέρας στιγμάς, ὧν οὐκέτι πρότεραι ἕτεραι. ἄτοπός τε δὴ γίγνεται ἡ σώρευσις· συμβαίνει γὰρ στερεὰ μὲν μοναχὰ παρὰ τὰ αἰσθητά, ἐπίπεδα δὲ τριττὰ παρὰ τὰ αἰσθητά, τά τε παρὰ τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς στερεοῖς καὶ τὰ παρὰ τὰ ἐν τούτοις, γραμμαὶ δὲ τετραξαί, στιγμαὶ δὲ πενταξαί. ὥστε περὶ ποῖα αἱ ἐπιστῆμαι ἔσονται αἱ μαθηματικαὶ τούτων; οὐ γὰρ δὴ περὶ τὰ ἐν τῷ στερεῷ τῷ ἀκινήτῳ

8 ταύτας] modo ταύτας modo αὐτὰς Alex. ‖ 13 ἔσται] εἰσὶν Alex. ‖ 19. 20 σώματα τὰ μὴ E: τὰ om. A^b et fort. Alex. ‖ 27 τῶν coni. Bonitz: τούτων A^bE vulgo, aut τῶν aut τούτων τῶν scribendum fuit ‖ στιγμάς E: γραμμάς A^b ‖ ἄτοπος E sed ς in ras. ‖ 30 ἐπίπεδα — αἰσθητά om. E, habet Alex. ‖ 31 τὰ post καὶ om. A^b ‖ τὰ post καὶ alterum ex Alex. addidit Bonitz, om. A^bE vulgo

ἐπίπεδα καὶ γραμμὰς καὶ στιγμάς· αἰεὶ γὰρ περὶ τὰ πρότερα ἡ ἐπιστήμη. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν ἀριθμῶν· παρ' ἑκάστας γὰρ τὰς στιγμὰς ἕτεραι ἔσονται μονάδες, καὶ παρ' ἕκαστα τὰ ὄντα αἰσθητά, εἶτα τὰ νοητά, ὥστ' ἔσται γένη ἄπειρα τῶν μαθηματικῶν ἀριθμῶν. ἔτι ἅπερ καὶ ἐν τοῖς 1077a ἀπορήμασιν ἐπήλθομεν, πῶς ἐνδέχεται λύειν; περὶ ἃ γὰρ ἡ ἀστρολογία ἐστίν, ὁμοίως ἔσται παρὰ τὰ αἰσθητά, καὶ περὶ ἃ ἡ γεωμετρία· εἶναι δ' οὐρανὸν καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ πῶς δυνατόν, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν ἔχον κίνησιν; ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ὀπτικὰ καὶ τὰ ἁρμονικά· ἔσται γὰρ φωνή τε καὶ ὄψις παρὰ τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ καθ' ἕκαστα. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ αἱ ἄλλαι αἰσθήσεις καὶ τὰ ἄλλα αἰσθητά· τί γὰρ μᾶλλον τάδε ἢ τάδε; εἰ δὲ ταῦτα, καὶ ζῷα ἔσονται, εἴπερ καὶ αἰσθήσεις. ἔτι γράφεται ἔνια καθόλου ὑπὸ τῶν μαθηματικῶν παρὰ ταύτας τὰς οὐσίας· ἔσται οὖν καὶ αὕτη τις ἄλλη οὐσία μεταξὺ κεχωρισμένη τῶν τ' ἰδεῶν καὶ τῶν μεταξύ, ἣ οὔτε ἀριθμός ἐστιν οὔτε στιγμαὶ οὔτε μέγεθος οὔτε χρόνος. εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, δῆλον ὅτι κἀκεῖνα ἀδύνατον εἶναι κεχωρισμένα τῶν αἰσθητῶν. ὅλως δὲ τοὐναντίον συμβαίνει καὶ τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ εἰωθότος ὑπολαμβάνεσθαι, εἴ τις θήσει οὕτως εἶναι τὰ μαθηματικὰ ὡς κεχωρισμένας τινὰς φύσεις. ἀνάγκη γὰρ διὰ τὸ μὲν οὕτως εἶναι αὐτὰς προτέρας εἶναι τῶν αἰσθητῶν μεγεθῶν, κατὰ τὸ ἀληθὲς δὲ ὑστέρας· τὸ γὰρ ἀτελὲς μέγεθος γενέσει μὲν πρότερόν ἐστι, τῇ οὐσίᾳ δ' ὕστερον, οἷον ἄψυχον ἐμψύχου. ἔτι τίνι καὶ πότ' ἔσται ἓν τὰ μαθηματικὰ μεγέθη; τὰ μὲν γὰρ ἐνταῦθα ψυχῇ ἢ μέρει ψυχῆς ἢ ἄλλῳ τινὶ εὐλόγῳ· εἰ δὲ μή, πολλά, καὶ διαλύεται. ἐκείνοις δὲ διαιρετοῖς καὶ ποσοῖς οὖσι τί αἴτιον τοῦ

39 ἄπειρα om. A^b ET, add. Ald., habet Alex. ‖ 1077a, 1 ἀπορήμασιν A^bE: διαπορήμασιν Alex., v. *B.* 2 p. 997b, 12—34 ‖ 2 ἔσται ex Alex. restituit Bonitz, ἐστὶ A^bE vulgo ‖ 9 γράφεται interpretatur δείκνυται Alex. ‖ 11 τ' om. Alex. ‖ ἣ] ἢ A^b ‖ 12 στιγμαὶ] στιγμὴ ex recentibus codd. G^b I^b recepit Bonitz ‖ 20 ἔτι ἔν τινι E ‖ καί ποτ' E Bonitz.

ἓν εἶναι καὶ συμμένειν; ἔτι αἱ γενέσεις δηλοῦσιν. πρῶτον μὲν γὰρ ἐπὶ μῆκος γίγνεται, εἶτα ἐπὶ πλάτος, τελευταῖον δ' εἰς βάθος, καὶ τέλος ἔσχεν. εἰ οὖν τὸ τῇ γενέσει ὕστερον τῇ οὐσίᾳ πρότερον, τὸ σῶμα πρότερον ἂν εἴη ἐπιπέδου καὶ μήκους· καὶ ταύτῃ καὶ τέλειον καὶ ὅλον μᾶλλον, ὅτι ἔμψυχον γίγνεται· γραμμὴ δ' ἔμψυχος ἢ ἐπίπεδον πῶς ἂν εἴη; ὑπὲρ γὰρ τὰς αἰσθήσεις τὰς ἡμετέρας ἂν εἴη τὸ ἀξίωμα. ἔτι τὸ μὲν σῶμα οὐσία τις· ἤδη γὰρ ἔχει πως τὸ τέλειον· αἱ δὲ γραμμαὶ πῶς οὐσίαι; οὔτε γὰρ ὡς εἶδος καὶ μορφή τις, οἷον εἰ ἄρα ἡ ψυχὴ τοιοῦτον, οὔτε ὡς ἡ ὕλη, οἷον τὸ σῶμα· οὐδὲν γὰρ ἐκ γραμμῶν οὐδ' ἐπιπέδων οὐδὲ στιγμῶν φαίνεται συνίστασθαι δυνάμενον· εἰ δ' ἦν οὐσία τις ὑλική, τοῦτ' ἂν ἐφαίνετο δυνάμενα πάσχειν. τῷ μὲν οὖν λόγῳ ἔστω πρότερα. ἀλλ' οὐ πάντα ὅσα τῷ λόγῳ πρότερα, καὶ τῇ οὐσίᾳ πρότερα. τῇ μὲν γὰρ οὐσίᾳ πρότερα ὅσα χωριζόμενα τῷ εἶναι ὑπερβάλλει, τῷ λόγῳ δὲ ὅσων οἱ λόγοι ἐκ τῶν λόγων· ταῦτα δ' οὐχ ἅμα ὑπάρχει. εἰ γὰρ μὴ ἔστι τὰ πάθη παρὰ τὰς οὐσίας, οἷον κινούμενόν τι ἢ λευκόν, τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου τὸ λευκὸν πρότερον κατὰ τὸν λόγον, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν· οὐ γὰρ ἐνδέχεται εἶναι κεχωρισμένον, ἀλλ' αἰεὶ ἅμα τῷ συνόλῳ ἐστίν· σύνολον δὲ λέγω τὸν ἄνθρωπον τὸν λευκόν. ὥστε φανερὸν ὅτι οὔτε τὸ ἐξ ἀφαιρέσεως πρότερον οὔτε τὸ ἐκ προσθέσεως ὕστερον· ἐκ προσθέσεως γὰρ τῷ λευκῷ ὁ λευκὸς ἄνθρωπος λέγεται.

ὅτι μὲν οὖν οὔτε οὐσίαι μᾶλλον τῶν σωμάτων εἰσίν, οὔτε πρότερα τῷ εἶναι τῶν αἰσθητῶν, ἀλλὰ τῷ λόγῳ μόνον, οὔτε κεχωρισμένα που εἶναι δυνατόν, εἴρηται ἱκανῶς. ἐπεὶ δ' οὐδ' ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐνεδέχετο αὐτὰ εἶναι, φανερὸν ὅτι ἢ ὅλως

24 *ἔτι* — 31 *ἀξίωμα* post 36 *πάσχειν* dubito an transponenda sint ‖ 31 *τις* Bonitz: *τίς* Bekk. ‖ *ἔχει* om. A^b ‖ 36 *δυνάμενα* om. Alex. ‖ 1077b, 5 *τι* om. Alex. ‖ 9 *ἄνθρωπον καὶ τὸ λευκόν* Alex. ‖ *τὸ* om. A^b ‖ 10 *προθέσεως* utroque loco A^b ‖ 11 *τοῦ λευκοῦ* Alex. ‖ 14. 15 *δ' οὐδὲν τοῖς* A^b

οὐκ ἔστιν ἢ τρόπον τινὰ ἔστι καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς ἔστιν. πολλαχῶς γὰρ τὸ εἶναι λέγομεν. ὥσπερ γὰρ καὶ τὰ καθόλου 3
ἐν τοῖς μαθήμασιν οὐ περὶ κεχωρισμένων ἐστὶ παρὰ τὰ μεγέθη καὶ τοὺς ἀριθμούς, ἀλλὰ περὶ τούτων μέν, οὐχ ᾗ δὲ τοιαῦτα οἷα ἔχειν μέγεθος ἢ εἶναι διαιρετά, δῆλον ὅτι ἐνδέχεται καὶ περὶ τῶν αἰσθητῶν μεγεθῶν εἶναι καὶ λόγους καὶ ἀποδείξεις, μὴ ᾗ δὲ αἰσθητά, ἀλλ' ᾗ τοιαδί. ὥσπερ γὰρ καὶ ᾗ κινούμενα μόνον πολλοὶ λόγοι εἰσί, χωρὶς τοῦ τί ἕκαστόν ἐστι τῶν τοιούτων καὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἀνάγκη διὰ ταῦτα ἢ κεχωρισμένον τι εἶναι κινούμενον τῶν αἰσθητῶν ἢ ἐν τούτοις τινὰ φύσιν εἶναι ἀφωρισμένην, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν κινουμένων ἔσονται λόγοι καὶ ἐπιστῆμαι, οὐχ ᾗ κινούμενα δὲ ἀλλ' ᾗ σώματα μόνον, καὶ πάλιν ᾗ ἐπίπεδα μόνον καὶ ᾗ μήκη μόνον, καὶ ᾗ διαιρετὰ καὶ ᾗ ἀδιαίρετα ἔχοντα δὲ θέσιν, καὶ ᾗ ἀδιαίρετα μόνον. ὥστ' ἐπεὶ ἁπλῶς λέγειν ἀληθὲς μὴ μόνον τὰ χωριστὰ εἶναι ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ χωριστά, οἷον κινούμενα εἶναι, καὶ τὰ μαθηματικὰ ὅτι ἔστιν ἁπλῶς ἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ τοιαῦτά γε οἷα λέγουσιν. καὶ ὥσπερ καὶ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας ἁπλῶς ἀληθὲς εἰπεῖν τούτου εἶναι, οὐχὶ τοῦ συμβεβηκότος, οἷον ὅτι λευκοῦ, εἰ τὸ ὑγιεινὸν λευκόν, ἡ δ' ἔστιν ὑγιεινοῦ, ἀλλ' ἐκείνου
1078a ᾗ ἐστὶν ἑκάστου, εἰ ᾗ ὑγιεινὸν ὑγιεινοῦ, εἰ δ' ᾗ ἄνθρωπος ἀνθρώπου, οὕτω καὶ τὴν γεωμετρίαν· οὐκ εἰ συμβέβηκεν αἰσθητὰ εἶναι ὧν ἐστί, μή ἐστι δ' ᾗ αἰσθητά, οὐ τῶν αἰσθητῶν ἔσονται αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι, οὐ μέντοι οὐδὲ παρὰ ταῦτα ἄλλων κεχωρισμένων. πολλὰ δὲ συμβέβηκε καθ' αὑτὰ τοῖς πράγμασιν ᾗ ἕκαστον ὑπάρχει τῶν τοιούτων, ἐπεὶ καὶ ᾗ θῆλυ

17 τὰ] τὸ Alex. ‖ 18 παρὰ τὰ Alex. Bonitz: περὶ τὰ A^{b}E ‖ 28 οὐχὶ E ‖ 30 ἔχοντα δὲ E, δὲ om. A^b ‖ 36 εἰ τὸ ὑγιεινὸν λευκόν Alex.: εἰ ὑγιεινὸν τὸ λευκόν A^{b}E ‖ ἡ coni. Bonitz: ᾗ A^{b}E vulgo ‖ ὑγιεινοῦ γρ. E Alex. Bonitz: ὑγιεινόν A^{b}E vulgo ‖ 1078a, 1 ᾗ ἐστὶν ἑκάστου A^{b}E Bonitz: οὗ ἐστὶν ἑκάστη Alex. Bekk. ‖ εἰ ᾗ add. Bonitz, om. A^{b}E, εἰ Alex. Ald. et T ut videtur

τὸ ζῷον καὶ ᾗ ἄρρεν, ἴδια πάθη ἐστίν, καίτοι οὐκ ἔστι τι θῆλυ οὐδ' ἄρρεν κεχωρισμένον τῶν ζῴων· ὥστε καὶ ᾗ μήκη μόνον καὶ ᾗ ἐπίπεδα. καὶ ὅσῳ δὴ ἂν περὶ προτέρων τῷ λόγῳ καὶ ἁπλουστέρων, τοσούτῳ μᾶλλον ἔχει τἀκριβές· τοῦτο δὲ τὸ ἁπλοῦν ἐστίν. ὥστε ἄνευ τε μεγέθους μᾶλλον ἢ μετὰ μεγέθους, καὶ μάλιστα ἄνευ κινήσεως. ἐὰν δὲ κίνησιν, μάλιστα τὴν πρώτην· ἁπλουστάτη γάρ, καὶ ταύτης ἡ ὁμαλή. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ ἁρμονικῆς καὶ ὀπτικῆς· οὐδετέρα γὰρ ᾗ ὄψις ἢ ᾗ φωνὴ θεωρεῖ, ἀλλ' ᾗ γραμμαὶ καὶ ἀριθμοί· οἰκεῖα μέντοι ταῦτα πάθη ἐκείνων. καὶ ἡ μηχανικὴ δὲ ὡσαύτως. ὥστ' εἴ τις θέμενος κεχωρισμένα τῶν συμβεβηκότων σκοπεῖ τι περὶ τούτων ᾗ τοιαῦτα, οὐδὲν διὰ τοῦτο ψεῦδος ψεύσεται, ὥσπερ οὐδ' ὅταν ἐν τῇ γῇ γράφῃ καὶ ποδιαίαν φῇ τὴν μὴ ποδιαίαν· οὐ γὰρ ἐν ταῖς προτάσεσι τὸ ψεῦδος. ἄριστα δ' ἂν οὕτω θεωρηθείη ἕκαστον, εἴ τις τὸ μὴ κεχωρισμένον θείη χωρίσας, ὅπερ ὁ ἀριθμητικὸς ποιεῖ καὶ ὁ γεωμέτρης. ἓν μὲν γὰρ καὶ ἀδιαίρετον ὁ ἄνθρωπος ᾗ ἄνθρωπος· ὁ δ' ἔθετο ἓν ἀδιαίρετον, εἶτ' ἐθεώρησεν εἴ τι τῷ ἀνθρώπῳ συμβέβηκεν ᾗ ἀδιαίρετος. ὁ δὲ γεωμέτρης οὔθ' ᾗ ἄνθρωπος οὔθ' ᾗ ἀδιαίρετος, ἀλλ' ᾗ στερεόν. ἃ γὰρ κἂν εἰ μή που ἦν ἀδιαίρετος ὑπῆρχεν αὐτῷ, δῆλον ὅτι καὶ ἄνευ τούτων ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν, τὸ δυνατόν. ὥστε διὰ τοῦτο ὀρθῶς οἱ γεωμέτραι λέγουσι, καὶ περὶ ὄντων διαλέγονται, καὶ ὄντα ἐστίν· διττὸν γὰρ τὸ ὄν, τὸ μὲν ἐντελεχείᾳ τὸ δ' ὑλικῶς. ἐπεὶ δὲ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν ἕτερον (τὸ μὲν γὰρ αἰεὶ ἐν πράξει, τὸ δὲ καλὸν καὶ ἐν τοῖς ἀκινήτοις), οἱ φάσκοντες οὐδὲν λέγειν τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας περὶ καλοῦ ἢ ἀγαθοῦ ψεύδονται. λέγουσι γὰρ καὶ δεικνύουσι

8 *κεχωρισμένων* A^b ‖ *μήκη μόνον*] *μὴ κινούμενον* Alex. ‖ 11 *τε*] *τοῦ* A^b et *γρ.* E ‖ 13 *ὁμαλῆς* E Alex. ‖ 20 *τὴν ποδιαίαν φῇ μὴ ποδ.* A^bE, *τὴν μὴ ποδιαίαν ὡς ποδιαίαν γράφων* Alex., *ποδιαίαν φῇ τὴν μὴ ποδ.* Bonitz ‖ 25 fort. *εἴ τι τούτῳ συμβέβηκεν ᾗ ἀδιαίρετον*, cf. Alex. 715,30 ‖ 28 *τὸ δυνατόν* suspectum

μάλιστα· οὐ γὰρ εἰ μὴ ὀνομάζουσι, τὰ δ' ἔργα καὶ τοὺς λόγους δεικνύουσιν, οὐ λέγουσι περὶ αὐτῶν. τοῦ δὲ καλοῦ μέγιστα
1078b εἴδη τάξις καὶ συμμετρία καὶ τὸ ὡρισμένον, ἃ μάλιστα δεικνύουσιν αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι. καὶ ἐπεί γε πολλῶν αἴτια φαίνεται ταῦτα (λέγω δ' οἷον ἡ τάξις καὶ τὸ ὡρισμένον), δῆλον ὅτι λέγοιεν ἂν καὶ τὴν τοιαύτην αἰτίαν τὴν ὡς τὸ καλὸν αἴτιον τρόπον τινά. μᾶλλον δὲ γνωρίμως ἐν ἄλλοις περὶ αὐτῶν ἐροῦμεν.

περὶ μὲν οὖν τῶν μαθηματικῶν, ὅτι τ' ὄντα ἐστὶ καὶ 4
πῶς ὄντα, καὶ πῶς πρότερα καὶ πῶς οὐ πρότερα, τοσαῦτα εἰρήσθω. περὶ δὲ τῶν ἰδεῶν πρῶτον αὐτὴν τὴν κατὰ τὴν ἰδέαν δόξαν ἐπισκεπτέον, μηδὲν συνάπτοντας πρὸς τὴν τῶν ἀριθμῶν φύσιν, ἀλλ' ὡς ὑπέλαβον ἐξ ἀρχῆς οἱ πρῶτοι τὰς ἰδέας φήσαντες εἶναι. συνέβη δ' ἡ περὶ τῶν εἰδῶν δόξα τοῖς εἰποῦσι διὰ τὸ πεισθῆναι περὶ τῆς ἀληθείας τοῖς Ἡρακλειτείοις λόγοις ὡς πάντων τῶν αἰσθητῶν αἰεὶ ῥεόντων, ὥστ' εἴπερ ἐπιστήμη τινὸς ἔσται καὶ φρόνησις, ἑτέρας δεῖν τινὰς φύσεις εἶναι παρὰ τὰς αἰσθητὰς μενούσας· οὐ γὰρ εἶναι τῶν ῥεόντων ἐπιστήμην. Σωκράτους δὲ περὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς πραγματευομένου καὶ περὶ τούτων ὁρίζεσθαι καθόλου ζητοῦντος πρώτου — τῶν μὲν γὰρ φυσικῶν ἐπὶ μικρὸν Δημόκριτος ἥψατο μόνον καὶ ὡρίσατό πως τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν· οἱ δὲ Πυθαγόρειοι πρότερον περί τινων ὀλίγων, ὧν τοὺς λόγους εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἀνῆπτον, οἷον τί ἐστι καιρὸς ἢ τὸ δίκαιον ἢ γάμος· ἐκεῖνος δ' εὐλόγως ἐζήτει τὸ

35 *εἰ γὰρ καὶ μὴ* Alex. ‖ 1078b, 6 *ἐν ἄλλοις*] spectare videtur neque ad peculiarem librum *περὶ καλοῦ* in indice Diogeniano commemoratum neque libros de coelo aut met. *N* 4, sed ad metaph. *Λ* capp. 8 et 10, *ἐν τοῖς ἔμπροσθεν καὶ ἐν τῷ περὶ τἀγαθοῦ γρ.* E ‖ 8 *καὶ πῶς οὐ πρότερα* om. A et fort. Alex., supra lin. add. m. sec. E, unde nescio an interpolata sint ‖ 12—25 cf. p. 987a, 32—b, 7 ‖ 22 *ἀνῆπτον* A^bE: *ἀνῆγον* Alex. et *γρ.* E ‖ 23 *ἐκεῖνος δ'* A^bE: *δ'* del. Sylburg Bonitz in parenthesi positis *τῶν* (19) — *γάμος* (23); at apodosis incipit ab *ἀλλ' ὁ μὲν* (30)

τί ἐστιν. συλλογίζεσθαι γὰρ ἐζήτει, ἀρχὴ δὲ τῶν συλλογισμῶν τὸ τί ἐστιν. διαλεκτικὴ γὰρ ἰσχὺς οὔπω τότ' ἦν, ὥστε δύνασθαι καὶ χωρὶς τοῦ τί ἐστι τἀναντία ἐπισκοπεῖν, καὶ τῶν ἐναντίων εἰ ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη. δύο γάρ ἐστιν ἅ τις ἂν ἀποδοίη Σωκράτει δικαίως, τούς τ' ἐπακτικοὺς λόγους καὶ τὸ ὁρίζεσθαι καθόλου· ταῦτα γάρ ἐστιν ἄμφω περὶ ἀρχὴν ἐπιστήμης. ἀλλ' ὁ μὲν Σωκράτης τὰ καθόλου οὐ χωριστὰ ἐποίει οὐδὲ τοὺς ὁρισμούς· οἱ δ' ἐχώρισαν, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ὄντων ἰδέας προσηγόρευσαν. ὥστε συνέβαινεν αὐτοῖς σχεδὸν τῷ αὐτῷ λόγῳ πάντων ἰδέας εἶναι τῶν καθόλου λεγομένων, καὶ παραπλήσιον ὥσπερ ἂν εἴ τις ἀριθμῆσαι βουλόμενος ἐλαττόνων μὲν ὄντων οἴοιτο μὴ δυνήσεσθαι, πλείω δὲ ποιήσας ἀριθμοίη· πλείω γάρ ἐστι τῶν καθ' ἕκαστα αἰσθητῶν ὡς εἰπεῖν τὰ εἴδη, περὶ ὧν ζητοῦντες τὰς αἰτίας ἐκ τούτων ἐκεῖ προῆλθον. καθ' ἕκαστόν τε γὰρ ὁμώνυμόν ἐστι καὶ παρὰ τὰς οὐσίας τῶν [τε] ἄλλων ἕν ἐστιν ἐπὶ πολλῶν, καὶ ἐπὶ τοῖσδε καὶ ἐπὶ τοῖς ἀϊδίοις. ἔτι καθ' οὓς τρόπους δείκνυται ὅτι ἔστι τὰ εἴδη, κατ' οὐδένα φαίνεται τούτων· ἐξ ἐνίων μὲν γὰρ οὐκ ἀνάγκη γίγνεσθαι συλλογισμόν, ἐξ ἐνίων δὲ καὶ οὐχ ὧν οἴονται τούτων εἴδη γίγνεται. κατά τε γὰρ τοὺς λόγους τοὺς ἐκ τῶν ἐπιστημῶν ἔσται εἴδη πάντων ὅσων ἐπιστῆμαί εἰσιν, καὶ κατὰ τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν καὶ τῶν ἀποφάσεων, κατὰ δὲ τὸ νοεῖν τι φθαρέντος τῶν φθαρτῶν· φάντασμα γάρ τι τούτων ἐστίν. ἔτι δὲ οἱ ἀκριβέστατοι τῶν λόγων οἱ μὲν τῶν πρός τι ποιοῦσιν ἰδέας, ὧν οὔ φασιν

24 *συλλογίζεσθαι* — 27 *ἐπιστήμη* primum afuisse susp. Blass Rh. M. 30, 491 ‖ 27 *εἰ ἡ*] *ἢ ἡ* A[b] ‖ *ἀποδῴη* A[b]E ‖ 29 *ὁρίζεσθαι τὰ καθόλου* Alex. ‖ 32 — 1080a, 11 = *A* 9 p. 989b, 34 — 991b, 9 ‖ 35 *δυνήσεσθαι* A[b]E: *δύνασθαι* Ald., cf. 990b, 2 ‖ 36 *ἕκαστον* E sed *α* supra *ον* scriptum ‖ 1079a, 2 *καθ'*] *παρ'* Syr. ‖ *τε* deest p. 990b, 6 ‖ 3 *ἄλλων ὧν* p. 990b, 7 ‖ 5 *δείκνυμεν* et 7 *οἰόμεθα* p. 990b, 9. 11; cf. 1079a, 12. 20 et 1080a, 6 ‖ 11 *τούτων* A[b]: *τοῦτ'* E ‖ *ἀκριβέστεροι* p. 990b, 15 ‖ 12 *φαμεν* p. 990b, 16, quod hic quoque dubito an probandum sit

εἶναι καθ' αὑτὸ γένος, οἱ δὲ τὸν τρίτον ἄνθρωπον λέγουσιν. ὅλως τ' ἀναιροῦσιν οἱ περὶ τῶν εἰδῶν λόγοι ἃ μᾶλλον βούλονται εἶναι οἱ λέγοντες εἴδη τοῦ τὰς ἰδέας εἶναι· συμβαίνει γὰρ μὴ εἶναι πρῶτον τὴν δυάδα ἀλλὰ τὸν ἀριθμόν, καὶ [τούτου] τὸ πρός τι [καὶ τοῦτο] τοῦ καθ' αὑτό, καὶ πάνθ' ὅσα τινὲς ἀκολουθήσαντες ταῖς περὶ τῶν εἰδῶν δόξαις ἠναντιώθησαν ταῖς ἀρχαῖς. ἔτι κατὰ μὲν τὴν ὑπόληψιν, καθ' ἣν φασιν εἶναι τὰς ἰδέας, οὐ μόνον τῶν οὐσιῶν ἔσονται εἴδη ἀλλὰ καὶ ἄλλων πολλῶν· τὸ γὰρ νόημα ἓν οὐ μόνον περὶ τὰς οὐσίας ἀλλὰ καὶ κατὰ μὴ οὐσιῶν ἐστί, καὶ ἐπιστῆμαι οὐ μόνον τῆς οὐσίας εἰσί· συμβαίνει δὲ καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα. κατὰ δὲ τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὰς δόξας τὰς περὶ αὐτῶν, εἰ ἔστι μεθεκτὰ τὰ εἴδη, τῶν οὐσιῶν ἀναγκαῖον ἰδέας εἶναι μόνον· οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς μετέχονται, ἀλλὰ δεῖ ταύτῃ ἑκάστου μετέχειν ᾗ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεται. λέγω δ' οἷον εἴ τι αὐτοῦ διπλασίου μετέχει, τοῦτο καὶ ἀϊδίου μετέχει, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· συμβέβηκε γὰρ τῷ διπλασίῳ ἀϊδίῳ εἶναι. ὥστε ἔσται οὐσία τὰ εἴδη. ταὐτὰ δ' ἐνταῦθα οὐσίαν σημαίνει κἀκεῖ· ἢ τί ἔσται τὸ εἶναι φάναι τι παρὰ ταῦτα τὸ ἓν ἐπὶ πολλῶν; καὶ εἰ μὲν ταὐτὸ εἶδος τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν μετεχόντων, ἔσται τι κοινόν· τί γὰρ μᾶλλον ἐπὶ τῶν φθαρτῶν δυάδων, καὶ τῶν δυάδων τῶν πολλῶν μὲν ἀϊδίων δέ, τὸ δυὰς εἶναι ἓν καὶ ταὐτόν, ἢ ἐπ' αὐτῆς καὶ τῆς τινός; εἰ δὲ μὴ τὸ αὐτὸ εἶδος,

16 *δυάδα πρώτην* p. 990b, 20 ‖ 17 *καὶ τοῦτο πρός τι καὶ καθ' αὑτὸ γρ.* E ‖ *καὶ τὸ καθ'* A^b, *τούτου* et *καὶ τοῦτο* seclusi cum p. 990b, 20 ‖ 18 *ἰδεῶν* p. 990b, 22 ‖ 20 *εἶναί φαμεν* p. 990 b, 23 ‖ *οὐ μόνον τῶν οὐσιῶν* et 21 *ἀλλὰ καὶ* om. E m. pr. ‖ *ἔσται* p. 990b, 24 ‖ 21 *ἄλλων* E: *ἑτέρων* A^b, cf. p. 990b, 24 ‖ 22 *ἐστί* A^b et p. 990b, 26: *ἔσται* E sed *αι* in ras. ‖ *καὶ αἱ* E, *αἱ* om. A^b et 990b, 26 ‖ 23 *εἰσὶ* ex p. 990 b, 26 Bonitz: *ἔσονται* A^bE ‖ 27 *ταύτην* A^b ‖ 28 *λέγεται* p. 990b, 31: *λέγονται* A^bE ‖ *αὐτοδιπλασίου γρ.* E et 990b, 32 ‖ 30 *ἀιδίωι* A^bE, *τὸ ἀίδιον* Ald. ‖ 31 *οὐσία*] *οὐσίας* vel *οὐσιῶν* coni. Bonitz ‖ 35 *τὸ δυὰς εἶναι* p. 991a, 5: *εἶναι* hic om. A^bE ‖ 36 *ἐπί τ' αὐτῆς* ex p. 991a, 5 hic quoque restituit Bonitz

ὁμώνυμα ἂν εἴη, καὶ ὅμοιον ὥσπερ ἂν εἴ τις καλοῖ ἄνθρωπον τόν τε Καλλίαν καὶ τὸ ξύλον, μηδεμίαν κοινωνίαν ἐπιβλέψας αὐτῶν. εἰ δὲ τὰ μὲν ἄλλα τοὺς κοινοὺς λόγους ἐφαρμόττειν θήσομεν τοῖς εἴδεσιν, οἷον ἐπ' αὐτὸν τὸν κύκλον σχῆμα ἐπίπεδον καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ λόγου, τὸ δ' οὗ ἐστὶ προστεθήσεται, σκοπεῖν δεῖ μὴ κενὸν ᾖ τοῦτο παντελῶς. τίνι τε γὰρ προστεθήσεται; τῷ μέσῳ ἢ τῷ ἐπιπέδῳ ἢ πᾶσιν; πάντα γὰρ τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ ἰδέαι, οἷον τὸ ζῷον καὶ τὸ δίπουν· ἔτι δῆλον ὅτι ἀνάγκη αὐτὸ εἶναί τι, ὥσπερ τὸ ἐπίπεδον φύσιν τινὰ ἢ πᾶσιν ἐνυπάρξει τοῖς εἴδεσιν ὡς γένος. 1079 b

5 πάντων δὲ μάλιστα διαπορήσειεν ἄν τις τί ποτε συμβάλλονται τὰ εἴδη ἢ τοῖς ἀϊδίοις τῶν αἰσθητῶν ἢ τοῖς γιγνομένοις καὶ [τοῖς] φθειρομένοις· οὔτε γὰρ κινήσεώς ἐστιν οὔτε μεταβολῆς οὐδεμιᾶς αἴτια αὐτοῖς. ἀλλὰ μὴν οὔτε πρὸς τὴν ἐπιστήμην οὐδὲν βοηθεῖ τὴν τῶν ἄλλων (οὐδὲ γὰρ οὐσία ἐκεῖνα τούτων· ἐν τούτοις γὰρ ἂν ἦν), οὔτ' εἰς τὸ εἶναι, μὴ ἐνυπάρχοντά γε τοῖς μετέχουσιν· οὕτω μὲν γὰρ ἴσως αἴτια δόξειεν ἂν εἶναι ὡς τὸ λευκὸν μεμιγμένον τῷ λευκῷ. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος λίαν εὐκίνητος, ὃν Ἀναξαγόρας μὲν πρότερος Εὔδοξος δ' ὕστερος ἔλεγε διαπορῶν καὶ ἕτεροί τινες· ῥᾴδιον γὰρ πολλὰ συναγαγεῖν καὶ ἀδύνατα πρὸς τὴν τοιαύτην δόξαν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκ τῶν εἰδῶν ἔστι τἆλλα κατ' οὐδένα τρόπον τῶν εἰωθότων λέγεσθαι. τὸ δὲ λέγειν παραδείγματα εἶναι καὶ μετέχειν αὐτῶν τἆλλα κενολογεῖν ἐστὶ καὶ μεταφορὰς λέγειν ποιητικάς. τί γάρ ἐστι τὸ ἐργαζόμενον πρὸς τὰς ἰδέας ἀποβλέπον; ἐνδέχεται

1079 b, 1 *καλοῖ* E: *καλοίοι* A^b ‖ 3 *εἰ* — 11 *γένος* desunt in libro primo ‖ 4 *κύκλον*] ὃ A^b ‖ 6 *οὗ ἐστὶ* A^bE: *οὐκέτι* T ‖ 7 *τε* om. E in loco eraso ‖ 9 *τι* deleverim ‖ 10 *ὑπάρξει* Alex. ‖ 12 *συμβάλλεται* p. 991 a, 9 ‖ 14 *τοῖς* om. 991 a, 10, unde seclusit Bonitz ‖ 15 *αἰτία* E ‖ *οὔτε* coni. Bonitz: *οὐδὲ* A^bE ‖ 16 *οὐδὲ* p. 991 a, 13 Bonitz: *οὔτε* A^bE vulgo, quae lectio emendata particulae *οὐδὲ* v. 15 esse videtur ‖ 19 *ἂν* om. A^b ‖ *ὡς* om. A^bE, add. p. 991 a, 15 ‖ 21 *διαπορῶν* om. p. 981 a, 17 ‖ 27 *ἀποβλέπων* A^b

τε καὶ εἶναι καὶ γίγνεσθαι ὅμοιον ὁτιοῦν καὶ μὴ εἰκαζόμενον, ὥστε καὶ ὄντος Σωκράτους καὶ μὴ ὄντος γένοιτ' ἂν οἷον Σωκράτης. ὁμοίως δὲ δῆλον ὅτι κἂν εἰ ἦν ὁ Σωκράτης ἀΐδιος. ἔσται τε πλείω παραδείγματα τοῦ αὐτοῦ, ὥστε καὶ εἴδη, οἷον τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῷον καὶ τὸ δίπουν, ἅμα δὲ καὶ αὐτοάνθρωπος. ἔτι οὐ μόνον τῶν αἰσθητῶν παραδείγματα τὰ εἴδη, ἀλλὰ καὶ αὑτῶν, οἷον τὸ γένος τῶν ὡς γένους εἰδῶν· ὥστε τὸ αὐτὸ ἔσται παράδειγμα καὶ εἰκών. ἔτι δόξειεν ἂν ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τὴν οὐσίαν καὶ οὗ ἡ οὐσία·
1080a ὥστε πῶς ἂν αἱ ἰδέαι οὐσίαι τῶν πραγμάτων οὖσαι χωρὶς εἶεν; ἐν δὲ τῷ Φαίδωνι τοῦτον λέγεται τὸν τρόπον, ὡς καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ γίγνεσθαι αἴτια τὰ εἴδη ἐστίν. καίτοι τῶν εἰδῶν ὄντων ὅμως οὐ γίγνεται, ἐὰν μὴ ᾖ τὸ κινῆσον, καὶ πολλὰ γίγνεται ἕτερα, οἷον οἰκία καὶ δακτύλιος, ὧν οὔ φασιν εἶναι εἴδη. ὥστε δῆλον ὅτι ἐνδέχεται κἀκεῖνα, ὧν φασὶν ἰδέας εἶναι, καὶ εἶναι καὶ γίγνεσθαι διὰ τοιαύτας αἰτίας οἵας καὶ τὰ ῥηθέντα νῦν, ἀλλ' οὐ διὰ τὰ εἴδη. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἰδεῶν καὶ τοῦτον τὸν τρόπον καὶ διὰ λογικωτέρων καὶ ἀκριβεστέρων λόγων ἔστι πολλὰ συναγαγεῖν ὅμοια τοῖς τεθεωρημένοις.

6 ἐπεὶ δὲ διώρισται περὶ τούτων, καλῶς ἔχει πάλιν θεωρῆσαι τὰ περὶ τοὺς ἀριθμοὺς συμβαίνοντα τοῖς λέγουσιν οὐσίας αὐτοὺς εἶναι χωριστὰς καὶ τῶν ὄντων αἰτίας πρώτας. ἀνάγκη δ', εἴπερ ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς φύσις τις καὶ μὴ ἄλλη τίς ἐστιν αὐτοῦ ἡ οὐσία ἀλλὰ τοῦτ' αὐτό, ὥσπερ φασί τινες, ἤτοι εἶναι τὸ μὲν πρῶτον τὶ αὐτοῦ τὸ δ' ἐχόμενον, ἕτερον ὂν τῷ εἴδει ἕκαστον. καὶ τοῦτο ἢ ἐπὶ τῶν μονάδων εὐθὺς

28 τε] *γὰρ* Bonitz collato 991a, 23 ‖ *γίγνεσθαι ὅμοιον* ex 991a, 24 Bonitz, *ὅμοιον* hic om. A^b E ‖ 29 *οἷον*] *οἷόσπερ* 991a, 26, unde *οἷος* coni. Bonitz ‖ 30 *εἰ ἦν* ex 991a, 26 restituit Bonitz: *εἴη* A^b E ‖ *ὁ* om. E ‖ 34 *τῶν* om. 991a, 31, *ὡς γένος* ibid. ‖ 1080a, 4 *γίγνεται τὰ μετέχοντα* 991b, 5 ‖ 6 *φαμεν* 991b, 7 ‖ 10 *καὶ διαλεκτικωτέρων* E sed *εκτ* in ras. ‖ 14 *αὐτοῖς* E ‖ 17 *τὶ* accentu notavi ut praedicati vice fungatur

ὑπάρχει καὶ ἔστιν ἀσύμβλητος ὁποιαοῦν μονὰς ὁποιαοῦν μονάδι· ἢ εὐθὺς ἐφεξῆς πᾶσαι καὶ συμβληταὶ ὁποιαιοῦν ὁποιαισοῦν, οἷον λέγουσιν εἶναι τὸν μαθηματικὸν ἀριθμόν· ἐν γὰρ τῷ μαθηματικῷ οὐδὲν διαφέρει οὐδεμία μονὰς ἑτέρα ἑτέρας. ἢ τὰς μὲν συμβλητὰς τὰς δὲ μή, οἷον εἰ ἔστι μετὰ τὸ ἓν πρώτη ἡ δυάς, ἔπειτα ἡ τριὰς καὶ οὕτω δὴ ὁ ἄλλος ἀριθμός, εἰσὶ δὲ συμβληταὶ αἱ ἐν ἑκάστῳ ἀριθμῷ μονάδες, οἷον αἱ ἐν τῇ δυάδι τῇ πρώτῃ αὑταῖς, καὶ αἱ ἐν τῇ τριάδι τῇ πρώτῃ αὑταῖς, καὶ οὕτω δὴ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν· αἱ δ' ἐν τῇ δυάδι αὐτῇ πρὸς τὰς ἐν τῇ τριάδι αὐτῇ ἀσύμβλητοι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐφεξῆς ἀριθμῶν. διὸ καὶ ὁ μὲν μαθηματικὸς ἀριθμεῖται μετὰ τὸ ἓν δύο, πρὸς τῷ ἔμπροσθεν ἑνὶ ἄλλο ἕν, καὶ τὰ τρία πρὸς τοῖς δυσὶ τούτοις ἄλλο ἕν, καὶ ὁ λοιπὸς δὲ ὡσαύτως· οὗτος δὲ μετὰ τὸ ἓν δύο ἕτερα ἄνευ τοῦ ἑνὸς τοῦ πρώτου, καὶ ἡ τριὰς ἄνευ τῆς δυάδος, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἄλλος ἀριθμός. ἢ τὸν μὲν εἶναι τῶν ἀριθμῶν οἷος ὁ πρῶτος ἐλέχθη, τὸν δ' οἷον οἱ μαθηματικοὶ λέγουσι, τρίτον δὲ τὸν ῥηθέντα τελευταῖον. ἔτι τούτους ἢ χωριστοὺς εἶναι τοὺς ἀριθμοὺς τῶν πραγμάτων, ἢ οὐ χωριστοὺς ἀλλ' ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, οὐχ οὕτως δ' ὡς τὸ πρῶτον ἐπεσκοποῦμεν, ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν ἀριθμῶν ἐνυπαρχόντων ὄντα τὰ αἰσθητά· ἢ τὸν μὲν αὐτῶν εἶναι τὸν δὲ μὴ [ἢ πάντας] εἶναι. οἱ μὲν οὖν τρόποι καθ' οὓς ἐνδέχεται αὐτοὺς εἶναι οὗτοί εἰσιν ἐξ ἀνάγκης μόνοι. σχεδὸν δὲ καὶ οἱ λέγοντες τὸ ἓν ἀρχὴν εἶναι καὶ οὐσίαν καὶ στοιχεῖον πάντων, καὶ ἐκ τούτου καὶ ἄλλου τινὸς εἶναι τὸν ἀριθμόν, ἕκαστος τούτων τινὰ τῶν τρόπων εἴρηκε, πλὴν τοῦ πάσας τὰς μονάδας εἶναι ἀσυμβλήτους. καὶ τοῦτο συμ-

20 *εὐθὺς* fort. om. Alex. ‖ *ὁποῖαι ὁποιαισοῦν* A^b ‖ 24 *πρώτη* aut delendum aut transponendum *ἡ πρώτη δυάς* vel *ἡ δυὰς ἡ πρώτη* ‖ 25 *συμβληταὶ ἐν* A^b ‖ *αἱ μονάδες* A^b ‖ 26 *καὶ αἱ ἐν* A^b, *αἱ* om. E vulgo ‖ 31 fort. *τὰ δύο* ‖ 36 *οἱ* om. A^b ‖ 1080b, 2 *ἐπεσκόπουν* A^b, spectat ad *M* 2 ‖ 4 *αὐτὸν* E ‖ *ἢ πάντας* A^b E Alex., om. G^b I^b Bonitz ‖ 9 *εἶναι* om. A^b

βέβηκεν εὐλόγως· οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἔτι ἄλλον τρόπον εἶναι παρὰ τοὺς εἰρημένους. οἱ μὲν οὖν ἀμφοτέρους φασὶν εἶναι τοὺς ἀριθμούς, τὸν μὲν ἔχοντα τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τὰς ἰδέας, τὸν δὲ μαθηματικὸν παρὰ τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθητά, καὶ χωριστοὺς ἀμφοτέρους τῶν αἰσθητῶν· οἱ δὲ τὸν μαθηματικὸν μόνον ἀριθμὸν εἶναι τὸν πρῶτον τῶν ὄντων κεχωρισμένον τῶν αἰσθητῶν. καὶ οἱ Πυθαγόρειοι δ' ἕνα, τὸν μαθηματικόν, πλὴν οὐ κεχωρισμένον ἀλλ' ἐκ τούτου τὰς αἰσθητὰς οὐσίας συνεστάναι φασίν· τὸν γὰρ ὅλον οὐρανὸν κατασκευάζουσιν ἐξ ἀριθμῶν, πλὴν οὐ μοναδικῶν, ἀλλὰ τὰς μονάδας ὑπολαμβάνουσιν ἔχειν μέγεθος· ὅπως δὲ τὸ πρῶτον ἓν συνέστη ἔχον μέγεθος, ἀπορεῖν ἐοίκασιν. ἄλλος δέ τις τὸν πρῶτον ἀριθμὸν τὸν τῶν εἰδῶν ἕνα εἶναι, ἔνιοι δὲ καὶ τὸν μαθηματικὸν τὸν αὐτὸν τοῦτον εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰ μήκη καὶ περὶ τὰ ἐπίπεδα καὶ περὶ τὰ στερεά. οἱ μὲν γὰρ ἕτερα τὰ μαθηματικὰ καὶ τὰ μετὰ τὰς ἰδέας· τῶν δ' ἄλλως λεγόντων οἱ μὲν τὰ μαθηματικὰ καὶ μαθηματικῶς λέγουσιν, ὅσοι μὴ ποιοῦσι τὰς ἰδέας ἀριθμοὺς μηδὲ εἶναί φασιν ἰδέας, οἱ δὲ τὰ μαθηματικά, οὐ μαθηματικῶς δέ· οὐ γὰρ τέμνεσθαι οὔτε μέγεθος πᾶν εἰς μεγέθη, οὔθ' ὁποιασοῦν μονάδας δυάδα εἶναι. μοναδικοὺς δὲ τοὺς ἀριθμοὺς εἶναι πάντες τιθέασι, πλὴν τῶν Πυθαγορείων, ὅσοι τὸ ἓν στοιχεῖον καὶ ἀρχήν φασιν εἶναι τῶν ὄντων· ἐκεῖνοι δ' ἔχοντας μέγεθος, καθάπερ εἴρηται πρότερον. ὁσαχῶς μὲν οὖν ἐνδέχεται λεχθῆναι περὶ αὐτῶν, καὶ ὅτι πάντες εἰσὶν εἰρημένοι οἱ τρόποι, φανερὸν ἐκ τούτων· ἔστι δὲ πάντα μὲν ἀδύνατα, μᾶλλον δ' ἴσως θάτερα τῶν ἑτέρων.

πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον εἰ συμβληταὶ αἱ μονάδες ἢ 7
1081 a *ἀσύμβλητοι, καὶ εἰ ἀσύμβλητοι, ποτέρως ὥσπερ διείλομεν. ἔστι μὲν γὰρ ὁποιανοῦν εἶναι ὁποιᾳοῦν μονάδι ἀσύμβλητον,*

15 *τὸν πρῶτον*] *καὶ πρῶτον* fort. Alex. ‖ *κεχωρισμένων* A^b ‖ 23 *αὐτὸν τοῦ τοῦτον* A^b ‖ 31 *ὅσοι — ὄντων* ante *πλὴν τῶν Πυθαγορείων* rectius posita essent ‖ 33 *ἔχοντας* E sed ς supra lin.: *ἔχοντα* A^bE et fort. Alex.

ἔστι δὲ τὰς ἐν αὐτῇ τῇ δυάδι πρὸς τὰς ἐν αὐτῇ τῇ τριάδι, καὶ οὕτως δὴ ἀσυμβλήτους εἶναι τὰς ἐν ἑκάστῳ τῷ πρώτῳ ἀριθμῷ πρὸς ἀλλήλας. εἰ μὲν οὖν πᾶσαι συμβληταὶ καὶ ἀδιάφοροι αἱ μονάδες, ὁ μαθηματικὸς γίγνεται ἀριθμὸς καὶ εἷς μόνος, καὶ τὰς ἰδέας οὐκ ἐνδέχεται εἶναι [τοὺς] ἀριθμούς. ποῖος γὰρ ἔσται ἀριθμὸς αὐτοάνθρωπος ἢ ζῷον ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν εἰδῶν; ἰδέα μὲν γὰρ μία ἑκάστου, οἷον αὐτοῦ ἀνθρώπου μία καὶ αὐτοῦ ζῴου ἄλλη μία· οἱ δ' ὅμοιοι καὶ ἀδιάφοροι ἄπειροι, ὥστ' οὐδὲν μᾶλλον ἥδε ἡ τριὰς αὐτοάνθρωπος ἢ ὁποιαοῦν. εἰ δὲ μή εἰσιν ἀριθμοὶ αἱ ἰδέαι, οὐδ' ὅλως οἷόν τε αὐτὰς εἶναι. ἐκ τίνων γὰρ ἔσονται ἀρχῶν αἱ ἰδέαι; ὁ γὰρ ἀριθμός ἐστιν ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς δυάδος τῆς ἀορίστου, καὶ αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ στοιχεῖα λέγονται τοῦ ἀριθμοῦ εἶναι, τάξαι τε οὔτε προτέρας ἐνδέχεται τῶν ἀριθμῶν αὐτὰς οὔθ' ὑστέρας. εἰ δ' ἀσύμβλητοι αἱ μονάδες, καὶ οὕτως ἀσύμβλητοι ὥστε ἡτισοῦν ἡτινιοῦν, οὔτε τὸν μαθηματικὸν ἐνδέχεται εἶναι τοῦτον τὸν ἀριθμόν (ὁ μὲν γὰρ μαθηματικὸς ἐξ ἀδιαφόρων, καὶ τὰ δεικνύμενα κατ' αὐτοῦ ὡς ἐπὶ τοιούτου ἁρμόττει) οὔτε τὸν τῶν εἰδῶν. οὐ γὰρ ἔσται ἡ δυὰς πρώτη ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος, ἔπειτα οἱ ἑξῆς ἀριθμοὶ ὡς λέγεται, δυάς, τριάς, τετράς· ἅμα γὰρ αἱ ἐν τῇ δυάδι τῇ πρώτῃ μονάδες γεννῶνται, εἴτε ὥσπερ ὁ πρῶτος εἰπὼν ἐξ ἀνίσων (ἰσασθέντων γὰρ ἐγένοντο) εἴτε ἄλλως. ἔπειτα εἰ ἔσται ἡ ἑτέρα μονὰς τῆς ἑτέρας προτέρα, καὶ τῆς δυάδος τῆς ἐκ τούτων ἔσται προτέρα· ὅταν γὰρ ᾖ τι τὸ μὲν πρότερον τὸ δ' ὕστερον, καὶ τὸ ἐκ τούτων τοῦ μὲν ἔσται πρότερον τοῦ δ' ὕστερον. ἔτι ἐπειδή ἐστι πρῶτον μὲν αὐτὸ τὸ ἕν, ἔπειτα τῶν ἄλλων ἐστί τι πρῶτον ἓν δεύτερον δὲ μετ'

1081a, 6 μαθητικός Ab ‖ 7 τοὺς ἀριθμούς codd. Alex., τοὺς recte delebat Bonitz ‖ 9. 10 αὐτοανθρώπου μία καὶ αὐτοζωίου E sed τὸ utroque loco ex του corr. ‖ 23 δυὰς τριὰς τετράς interpolationis suspecta ‖ ἢ γὰρ ἅμα dicendum fuisse putat Alex.; fort. ἅμα γὰρ αἱ ἐν τῇ δυάδι πρώτῃ καὶ αἱ ἐν τῇ τριάδι μονάδες ‖ 25 ἀνίσων γὰρ ἰσασθέντων Alex. ‖ 30 τι om. Ab

ἐκεῖνο, καὶ πάλιν τρίτον τὸ δεύτερον μὲν μετὰ τὸ δεύτερον τρίτον δὲ μετὰ τὸ πρῶτον ἕν· ὥστε πρότεραι ἂν εἶεν αἱ μονάδες ἢ οἱ ἀριθμοὶ ἐξ ὧν πλέκονται, οἷον ἐν τῇ δυάδι τρίτη μονὰς ἔσται πρὶν τὰ τρία εἶναι, καὶ ἐν τῇ τριάδι τετάρτη καὶ ἡ πέμπτη πρὶν τοὺς ἀριθμοὺς τούτους. οὐδεὶς μὲν οὖν τὸν τρόπον τοῦτον εἴρηκεν αὐτῶν τὰς μονάδας ἀσυμβλήτους, ἔστι δὲ κατὰ μὲν τὰς ἐκείνων ἀρχὰς εὔλογον καὶ
1081b *οὕτως, κατὰ μέντοι τὴν ἀλήθειαν ἀδύνατον. τάς τε γὰρ μονάδας προτέρας καὶ ὑστέρας εἶναι εὔλογον, εἴπερ καὶ πρώτη τίς ἐστι μονὰς καὶ ἓν πρῶτον, ὁμοίως δὲ καὶ δυάδας, εἴπερ καὶ δυὰς πρώτη ἐστίν· μετὰ γὰρ τὸ πρῶτον εὔλογον καὶ ἀναγκαῖον δεύτερόν τι εἶναι, καὶ εἰ δεύτερον, τρίτον, καὶ οὕτω δὴ τἆλλα ἐφεξῆς. ἅμα δ' ἀμφότερα λέγειν, μονάδα τε μετὰ τὸ ἓν πρώτην εἶναι καὶ δευτέραν, καὶ δυάδα πρώτην, ἀδύνατον. οἱ δὲ ποιοῦσι μονάδα μὲν καὶ ἓν πρῶτον, δεύτερον δὲ καὶ τρίτον οὐκέτι, καὶ δυάδα πρώτην, δευτέραν δὲ καὶ τρίτην οὐκέτι. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἐνδέχεται, εἰ ἀσύμβλητοι πᾶσαι αἱ μονάδες, δυάδα εἶναι αὐτὴν καὶ τριάδα καὶ οὕτω τοὺς ἄλλους ἀριθμούς. ἐάν τε γὰρ ὦσιν ἀδιάφοροι αἱ μονάδες ἐάν τε διαφέρουσαι ἑκάστη ἑκάστης, ἀνάγκη ἀριθμεῖσθαι τὸν ἀριθμὸν κατὰ πρόσθεσιν, οἷον τὴν δυάδα πρὸς τῷ ἑνὶ ἄλλου ἑνὸς προστεθέντος, καὶ τὴν τριάδα ἄλλου ἑνὸς πρὸς τοῖς δυσὶ προστεθέντος, καὶ τὴν τετράδα ὡσαύτως. τούτων δὲ ὄντων ἀδύνατον τὴν γένεσιν εἶναι τῶν ἀριθμῶν, ὡς γεννῶσιν ἐκ τῆς δυάδος καὶ τοῦ ἑνός· μόριον γὰρ γίγνεται ἡ δυὰς τῆς τριάδος καὶ αὕτη τῆς τετράδος· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ἐχομένων. ἀλλ' ἐκ τῆς δυάδος τῆς πρώτης καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος ἐγίγνετο*

31 *τρίτον* supple *ἕν* ‖ 33 *πλέκονται* A^b et *γρ.* E: *λέγονται* E ‖ 1081b, 3 *καὶ δυάδας δὲ ὁμοίως* A^b ‖ 6 *ἅμα δ'*] fort. *ἅμα τ'* ‖ *ἅμα* — 8 *ἀδύνατον* in parenthesi dicta sunt; conf. Alex. p. 729, 31 ‖ 7 *καὶ δευτέραν* fort. om. Alex. ‖ 12 *οὕτως* A^b E ‖ 14 *πρόθεσιν* A^b ‖ 15 et 16 *προτεθέντος* A^b

ἡ τετράς, δύο δυάδες παρ' αὐτὴν τὴν δυάδα· εἰ δὲ μή, μόριον ἔσται αὕτη ἡ δυάς, ἑτέρα δὲ προσέσται μία δυάς, καὶ ἡ δυὰς ἔσται ἐκ τοῦ ἑνὸς αὐτοῦ καὶ ἄλλου ἑνός. εἰ δὲ τοῦτο, οὐχ οἷόν τ' εἶναι τὸ ἕτερον στοιχεῖον δυάδα ἀόριστον· μονάδα γὰρ μίαν γεννᾷ, ἀλλ' οὐ δυάδα ὡρισμένην. ἔτι παρ' αὐτὴν τὴν τριάδα καὶ αὐτὴν τὴν δυάδα πῶς ἔσονται ἄλλαι τριάδες καὶ δυάδες; καὶ τίνα τρόπον ἐκ προτέρων μονάδων καὶ ὑστέρων σύγκεινται; πάντα γὰρ ταῦτ' ἐστὶ καὶ πλασματώδη, καὶ ἀδύνατον εἶναι πρώτην δυάδα, εἶτ' αὐτὴν τριάδα. ἀνάγκη δ', ἐπείπερ ἔσται τὸ ἓν καὶ ἡ ἀόριστος δυὰς στοιχεῖα. εἰ δ' ἀδύνατα τὰ συμβαίνοντα, καὶ τὰς ἀρχὰς εἶναι ταύτας ἀδύνατον.

εἰ μὲν οὖν διάφοροι αἱ μονάδες ὁποιαιοῦν ὁποιαισοῦν, ταῦτα καὶ τοιαῦθ' ἕτερα συμβαίνει ἐξ ἀνάγκης. εἰ δ' αἱ μὲν ἐν ἄλλῳ διάφοροι, αἱ δ' ἐν τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ ἀδιάφοροι ἀλλήλαις μόναι, καὶ οὕτως οὐδὲν ἔλαττω συμβαίνει τὰ δυσχερῆ. οἷον γὰρ ἐν τῇ δεκάδι αὐτῇ ἔνεισι δέκα μονάδες, σύγκειται 1082a δὲ καὶ ἐκ τούτων καὶ ἐκ δύο πεντάδων ἡ δεκάς. ἐπεὶ δ' οὐχ ὁ τυχὼν ἀριθμὸς αὕτη ἡ δεκὰς οὐδὲ σύγκειται ἐκ τῶν τυχουσῶν πεντάδων, ὥσπερ οὐδὲ μονάδων, ἀνάγκη διαφέρειν τὰς μονάδας τὰς ἐν τῇ δεκάδι ταύτῃ. ἐὰν γὰρ μὴ διαφέρωσιν, οὐδ' αἱ πεντάδες διοίσουσιν ἐξ ὧν ἐστὶν ἡ δεκάς· ἐπεὶ δὲ διαφέρουσι, καὶ αἱ μονάδες διοίσουσιν. εἰ δὲ διαφέρουσι, πότερον οὐκ ἐνέσονται πεντάδες ἄλλαι ἀλλὰ μόνον αὗται αἱ δύο, ἢ ἔσονται; εἴτε δὲ μὴ ἐνέσονται, ἄτοπον· εἴτ' ἐνέσονται, ποία ἔσται δεκὰς ἐξ ἐκείνων; οὐ γάρ ἐστιν ἑτέρα δεκὰς ἐν τῇ δεκάδι παρ' αὐτήν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀνάγκη γε μὴ ἐκ τῶν τυχουσῶν δυάδων τὴν τετράδα συγκεῖσθαι· ἡ

23 αὕτη E: αὐτὴ A^b Alex. Syr. Bonitz, cf. 1082 b, 3 ‖ 29 εἰσὶ A^b ‖ 1082 a, 1 γὰρ delendum ‖ fort. αὐτῇ δεκάδι Alex. p. 732, 18 ‖ 3 αὕτη E: αὐτὴ A^b Alex. Bonitz, cf. 1081 b, 23 ‖ 5 τὰς ante ἐν om. A^b ‖ 6 πεμπάδες E ‖ 8. 9. 10 ἐνέσονται A^b E: ἔσονται Alexandri interpretationem secutus Bonitz ‖ 8 πεμτάδες A^b E sed in A^b μτ in ras. ‖ 9 αἱ om. E ‖ ἢ ἔσονται in ἐνέσονται corr. m. sec. E

γὰρ ἀόριστος δυάς, ὥς φασί, λαβοῦσα τὴν ὡρισμένην δυάδα δύο δυάδας ἐποίησεν· τοῦ γὰρ ληφθέντος ἦν δυοποιός. ἔτι τὸ εἶναι παρὰ τὰς δύο μονάδας τὴν δυάδα φύσιν τινά, καὶ τὴν τριάδα παρὰ τὰς τρεῖς μονάδας, πῶς ἐνδέχεται; ἢ γὰρ μεθέξει [θατέρου θάτερον], ὥσπερ λευκὸς ἄνθρωπος παρὰ λευκὸν καὶ ἄνθρωπον (μετέχει γὰρ τούτων), ἢ ὅταν ᾖ θατέρου θάτερον διαφορά τις, ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος παρὰ ζῷον καὶ δίπουν. ἔτι τὰ μὲν ἁφῇ ἐστὶν ἕν, τὰ δὲ μίξει, τὰ δὲ θέσει· ὧν οὐδὲν ἐνδέχεται ὑπάρχειν ταῖς μονάσιν ἐξ ὧν ἡ δυὰς καὶ ἡ τριάς· ἀλλ᾽ ὥσπερ οἱ δύο ἄνθρωποι οὐχ ἕν τι παρ᾽ ἀμφοτέρους, οὕτως ἀνάγκη καὶ τὰς μονάδας. καὶ οὐχ ὅτι ἀδιαίρετοι, διοίσουσι διὰ τοῦτο· καὶ γὰρ αἱ στιγμαὶ ἀδιαίρετοι, ἀλλ᾽ ὅμως παρὰ τὰς δύο οὐδὲν ἕτερον ἡ δυὰς αὐτῶν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦτο δεῖ λανθάνειν, ὅτι συμβαίνει προτέρας καὶ ὑστέρας εἶναι δυάδας, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀριθμούς. αἱ μὲν γὰρ ἐν τῇ τετράδι δυάδες ἔστωσαν ἀλλήλαις ἅμα· ἀλλ᾽ αὗται τῶν ἐν τῇ ὀκτάδι πρότεραί εἰσι, καὶ ἐγέννησαν, ὥσπερ ἡ δυὰς ταύτας, αὗται τὰς τετράδας τὰς ἐν τῇ ὀκτάδι αὐτῇ. ὥστε εἰ καὶ ἡ πρώτη δυὰς ἰδέα, καὶ αὗται ἰδέαι τινὲς ἔσονται. ὁ δ᾽ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν μονάδων· αἱ γὰρ ἐν τῇ δυάδι τῇ πρώτῃ μονάδες γεννῶσι τὰς τέτταρας τὰς ἐν τῇ τετράδι, ὥστε πᾶσαι αἱ μονάδες ἰδέαι γίγνονται καὶ συγκείσεται ἰδέα ἐξ ἰδεῶν. ὥστε δῆλον ὅτι κἀκεῖνα, ὧν ἰδέαι αὗται τυγχάνουσιν οὖσαι, συγκείμενα ἔσται, οἷον εἰ τὰ ζῷα φαίη τις συγκεῖσθαι ἐκ
1082b *ζῴων, εἰ τούτων ἰδέαι εἰσίν.*

ὅλως δὲ τὸ ποιεῖν τὰς μονάδας διαφόρους ὁπωσοῦν ἄτοπον

17 *θατέρου θάτερον* A^b E vulgo, at *μεθέξει* dativo nominis non tempore verbi dictum videtur, unde aut *θατέρου θατέρου* scribendum aut *θατέρου θάτερον* delendum fuit ‖ 25 *ἀδιαίρετον* A^b ‖ 31 *ὀκτάδη* E ‖ *ἡ πρώτη* Alex.: *ἡ* om. A^b E sed add. m. sec. E ‖ 32 *ἰδέα*] *ἰδέαι* A^b ‖ 1082 b, 1 *ἐκ ζῴων εἰ τούτων ἐκ ζῴων ἰδέαι* A^b, *αἱ ἰδέαι* Alex. p. 736, 31; *εἰ τούτων ἰδέαι εἰσίν* interpolata videntur, cf. Studia p. 61

καὶ πλασματῶδες· λέγω δὲ πλασματῶδες τὸ πρὸς ὑπόθεσιν βεβιασμένον. οὔτε γὰρ κατὰ τὸ ποσὸν οὔτε κατὰ τὸ ποιὸν ὁρῶμεν διαφέρουσαν μονάδα μονάδος, ἀνάγκη τε ἢ ἴσον ἢ ἄνισον εἶναι ἀριθμόν, πάντα μὲν ἀλλὰ μάλιστα τὸν μοναδικόν, ὥστ' εἰ μήτε πλείων μήτ' ἐλάττων, ἴσος· τὰ δ' ἴσα καὶ ὅλως ἀδιάφορα ταὐτὰ ὑπολαμβάνομεν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς. εἰ δὲ μή, οὐδ' αἱ ἐν ταύτῃ τῇ δεκάδι δυάδες ἀδιάφοροι ἔσονται ἴσαι οὖσαι· τίνα γὰρ αἰτίαν ἕξει λέγειν ὁ φάσκων ἀδιαφόρους εἶναι; ἔτι εἰ ἅπασα μονὰς καὶ μονὰς ἄλλη δύο, ἡ ἐκ τῆς δυάδος αὐτῆς μονὰς καὶ ἡ ἐκ τῆς τριάδος αὐτῆς δυὰς ἔσται ἐκ διαφερουσῶν τε, καὶ πότερον προτέρα τῆς τριάδος ἢ ὑστέρα; μᾶλλον γὰρ ἔοικε προτέραν ἀναγκαῖον εἶναι· ἡ μὲν γὰρ ἅμα τῇ τριάδι, ἡ δ' ἅμα τῇ δυάδι τῶν μονάδων. καὶ ἡμεῖς μὲν ὑπολαμβάνομεν ὅλως ἓν καὶ ἕν, καὶ ἐὰν ᾖ ἴσα ἢ ἄνισα, δύο εἶναι, οἷον τἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, καὶ ἄνθρωπον καὶ ἵππον· οἱ δ' οὕτως λέγοντες οὐδὲ τὰς μονάδας. εἴτε δὲ μή ἐστι πλείων ἀριθμὸς ὁ τῆς τριάδος αὐτῆς ἢ ὁ τῆς δυάδος, θαυμαστόν· εἴτε ἐστὶ πλείων, δῆλον ὅτι καὶ ἴσος ἔνεστι τῇ δυάδι, ὥστε οὗτος ἀδιάφορος αὐτῇ τῇ δυάδι. ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται, εἰ πρῶτός τίς ἐστιν ἀριθμὸς καὶ δεύτερος. οὐδὲ ἔσονται αἱ ἰδέαι ἀριθμοί. τοῦτο μὲν γὰρ αὐτὸ ὀρθῶς λέγουσιν οἱ διαφόρους τὰς μονάδας ἀξιοῦντες εἶναι, εἴπερ ἰδέαι ἔσονται, ὥσπερ εἴρηται πρότερον· ἓν γὰρ τὸ εἶδος. αἱ δὲ μονάδες εἰ ἀδιάφοροι, καὶ αἱ δυάδες καὶ αἱ τριάδες ἔσονται ἀδιάφοροι. διὸ καὶ τὸ ἀριθμεῖσθαι οὕτως, ἓν δύο, μὴ προσλαμβανομένου πρὸς τῷ ὑπάρχοντι ἀναγκαῖον αὐτοῖς λέγειν· οὔτε γὰρ ἡ γένεσις ἔσται ἐκ τῆς ἀορίστου δυάδος, οὔτ' ἰδέαν ἐνδέχεται εἶναι· ἐνυπάρξει γὰρ ἑτέρα ἰδέα ἐν ἑτέρᾳ,

5 *μονάδα* om. A^b ‖ 8 fort. *τὰ ὅλως ἀδ.* ‖ 9 *αὐτῇ* coni. Bonitz, male, idem enim hic valet *ταύτῃ* quod *τῇδε* ‖ 12 *ἡ ἐκ* A^b Bonitz: *ἡ δ' ἐκ* E Bekk. ‖ 14 *μᾶλλον* — 15 *εἶναι* media interiecta sunt ‖ 18 *οἱ* A^bE: *οὐ* T ‖ 21 *πλείω* E

καὶ πάντα τὰ εἴδη ἑνὸς μέρη. διὸ πρὸς μὲν τὴν ὑπόθεσιν ὀρθῶς λέγουσιν, ὅλως δ' οὐκ ὀρθῶς· πολλὰ γὰρ ἀναιροῦσιν, ἐπεὶ τοῦτό γ' αὐτὸ ἔχειν τινὰ φήσουσιν ἀπορίαν, πότερον, ὅταν ἀριθμῶμεν καὶ εἴπωμεν ἓν δύο τρία, προσλαμβάνοντες ἀριθμοῦμεν ἢ κατὰ μερίδας. ποιοῦμεν δὲ ἀμφοτέρως· διὸ γελοῖον ταύτην εἰς τηλικαύτην τῆς οὐσίας ἀνάγειν διαφοράν.

1083a *πάντων δὲ πρῶτον καλῶς ἔχει διορίσασθαι τίς ἀριθμοῦ δια-* 8
φορὰ καὶ μονάδος, εἰ ἔστιν. ἀνάγκη δ' ἢ κατὰ τὸ ποσὸν ἢ κατὰ τὸ ποιὸν διαφέρειν· τούτων δ' οὐδέτερον φαίνεται ἐνδέχεσθαι ὑπάρχον. ἀλλ' ᾗ ἀριθμός, κατὰ τὸ ποσόν. εἰ δὲ δὴ καὶ αἱ μονάδες τῷ ποσῷ διέφερον, κἂν ἀριθμὸς ἀριθμοῦ διέφερεν ὁ ἴσος τῷ πλήθει τῶν μονάδων. ἔτι πότερον αἱ πρῶται [μείζους ἢ] ἐλάττους, καὶ αἱ ὕστερον ἐπιδιδόασιν ἢ τοὐναντίον; πάντα γὰρ ταῦτα ἄλογα. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κατὰ τὸ ποιὸν διαφέρειν ἐνδέχεται. οὐδὲν γὰρ αὐταῖς οἷόν τε ὑπάρχειν πάθος· ὕστερον γὰρ καὶ τοῖς ἀριθμοῖς φασὶν ὑπάρχειν τὸ ποιὸν τοῦ ποσοῦ. ἔτι οὔτ' ἂν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τοῦτ' αὐταῖς γένοιτο οὔτ' ἂν ἀπὸ τῆς δυάδος· τὸ μὲν γὰρ οὐ ποιόν, ἡ δὲ ποσοποιόν· τοῦ γὰρ πολλὰ τὰ ὄντα εἶναι αἰτία αὐτῆς ἡ φύσις. εἰ δ' ἄρα ἔχει πως ἄλλως, λεκτέον ἐν ἀρχῇ μάλιστα τοῦτο καὶ διοριστέον περὶ μονάδος διαφορᾶς, μάλιστα μὲν καὶ διότι ἀνάγκη ὑπάρχειν, εἰ δὲ μή, τίνα λέγουσιν;

ὅτι μὲν οὖν, εἴπερ εἰσὶν ἀριθμοὶ αἱ ἰδέαι, οὔτε συμβλητὰς τὰς μονάδας ἁπάσας ἐνδέχεται εἶναι, φανερόν, οὔτε ἀσυμβλήτους ἀλλήλαις οὐδέτερον τῶν τρόπων. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὡς

36 *ποιοῦμεν δὲ ἀμφοτέρως*] plura in textu habuisse Alexandrum iudicat Bonitz ‖ 1083a, 1 *δὲ* E Alex.: *τε* A^b ‖ 2 *δ' ἢ* A^bE: *δὴ ἢ* Ald. ‖ 4 *ἐνδεχόμενον ὑπάρχειν* Alex., saltem *ὑπάρχειν* probandum ‖ *ὁ ἀριθμὸς ᾗ ἀριθμός* Alex. quod merito probavit Bonitz ‖ *τὸ* om. E ‖ 7 *μείζους ἢ* eicienda notavi ‖ *αἱ* post *καὶ* om. Alex. ‖ 13 *ποσοποιόν* ex *ποσονποιον* corr. E Bonitz, *ποσὸν ποιὸν* A^b Alex. ‖ 14 *αὐτῆς* E: *αὕτη* A^b ‖ 20 *τῶν* A^b: *τὸν* E

ἕτεροί τινες λέγουσι περὶ τῶν ἀριθμῶν λέγεται καλῶς. εἰσὶ δ' οὗτοι ὅσοι ἰδέας μὲν οὐκ οἴονται εἶναι οὔθ' ἁπλῶς οὔτε ὡς ἀριθμούς τινας οὔσας, τὰ δὲ μαθηματικὰ εἶναι καὶ τοὺς ἀριθμοὺς πρώτους τῶν ὄντων, καὶ ἀρχὴν αὐτῶν εἶναι αὐτὸ τὸ ἕν. ἄτοπον γὰρ τὸ ἓν μὲν εἶναί τι πρῶτον τῶν ἑνῶν, ὥσπερ ἐκεῖνοί φασι, δυάδα δὲ τῶν δυάδων μή, μηδὲ τριάδα τῶν τριάδων· τοῦ γὰρ αὐτοῦ λόγου πάντα ἐστίν. εἰ μὲν οὖν οὕτως ἔχει τὰ περὶ τὸν ἀριθμὸν καὶ θήσει τις εἶναι τὸν μαθηματικὸν μόνον, οὐκ ἔσται τὸ ἓν ἀρχή. ἀνάγκη γὰρ διαφέρειν τὸ ἓν τὸ τοιοῦτο τῶν ἄλλων μονάδων· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ δυάδα τινὰ πρώτην τῶν δυάδων, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀριθμοὺς τοὺς ἐφεξῆς. εἰ δ' ἐστὶ τὸ ἓν ἀρχή, ἀνάγκη μᾶλλον ὥσπερ Πλάτων ἔλεγεν ἔχειν τὰ περὶ τοὺς ἀριθμούς, καὶ εἶναί τινα δυάδα πρώτην καὶ τριάδα, καὶ οὐ συμβλητοὺς εἶναι τοὺς ἀριθμοὺς πρὸς ἀλλήλους. ἐὰν δ' αὖ πάλιν τις τιθῇ ταῦτα, εἴρηται ὅτι ἀδύνατα πολλὰ συμβαίνει. ἀλλὰ μὴν ἀνάγκη γε ἢ οὕτως ἢ ἐκείνως ἔχειν, ὥστ' εἰ μηδετέρως, οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο εἶναι τὸν ἀριθμὸν χωριστόν. φανερὸν δ' ἐκ τούτων καὶ ὅτι χείριστα λέγεται ὁ τρίτος τρόπος, τὸ εἶναι τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν τὸν τῶν εἰδῶν καὶ τὸν μαθηματικόν. ἀνάγκη γὰρ εἰς μίαν δόξαν συμβαίνειν δύο ἁμαρτίας. οὔτε γὰρ μαθηματικὸν ἀριθμὸν ἐνδέχεται τοῦτον εἶναι τὸν τρόπον, ἀλλ' ἰδίας ὑποθέσεις ὑποθέμενον ἀνάγκη μηκύνειν. ὅσα τε τοῖς ὡς εἴδη τὸν ἀριθμὸν λέγουσι συμβαίνει, καὶ ταῦτα ἀναγκαῖον λέγειν. ὁ δὲ τῶν Πυθαγορείων τρόπος τῇ μὲν ἐλάττους ἔχει δυσχερείας τῶν πρότερον εἰρημένων, τῇ δὲ ἰδίας ἑτέρας. τὸ μὲν γὰρ μὴ χωριστὸν ποιεῖν τὸν ἀριθμὸν ἀφαιρεῖται πολλὰ τῶν ἀδυνάτων· τὸ δὲ τὰ σώματα ἐξ ἀριθμῶν εἶναι

22 post *ἁπλῶς* rasura fere decem litterarum A^{b} ‖ 23 *μαθητικὰ* A^{b} ‖ 25 *τὸ* incluseram ‖ *ἕνων* A^{b}E ‖ 29 *ἔσται* Alex. p. 743, 28: *ἔστι* A^{b}E vulgo ‖ 33 *τινα* om. A^{b} ‖ 1083b, 2 *χείριστος* an *χείριστα* scriptum sit in A^{b} dubium ‖ 4 *δύο συμβαίνειν* Alex. ‖ 9 *ἔχει τὰς δυσχερείας* Alex.

συγκείμενα, καὶ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον εἶναι μαθηματικόν, ἀδύνατόν ἐστιν. οὔτε γὰρ ἄτομα μεγέθη λέγειν ἀληθές· εἴ θ' ὅτι μάλιστα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, οὐχ αἵ γε μονάδες μέγεθος ἔχουσιν· μέγεθος δ' ἐξ ἀδιαιρέτων συγκεῖσθαι πῶς δυνατόν; ἀλλὰ μὴν ὅ γ' ἀριθμητικὸς ἀριθμὸς μοναδικός ἐστιν, ἐκεῖνοι δὲ τὸν ἀριθμὸν τὰ ὄντα λέγουσιν· τὰ γοῦν θεωρήματα προσάπτουσι τοῖς σώμασιν ὡς ἐξ ἐκείνων ὄντων τῶν ἀριθμῶν.

εἰ τοίνυν ἀνάγκη μέν, εἴπερ ἐστὶν ἀριθμὸς τῶν ὄντων τι καθ' αὑτό, τούτων εἶναί τινα τῶν εἰρημένων τρόπων, οὐδένα δὲ τούτων ἐνδέχεται, φανερὸν ὡς οὐκ ἔστιν ἀριθμοῦ τις τοιαύτη φύσις οἵαν κατασκευάζουσιν οἱ χωριστὸν ποιοῦντες αὐτόν. ἔτι πότερον ἑκάστη μονὰς ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ ἰσασθέντων ἐστίν, ἢ ἡ μὲν ἐκ τοῦ μικροῦ ἡ δ' ἐκ τοῦ μεγάλου; εἰ μὲν δὴ οὕτως, οὔτε ἐκ πάντων τῶν στοιχείων ἕκαστον, οὔτε ἀδιάφοροι αἱ μονάδες· ἐν τῇ μὲν γὰρ τὸ μέγα ἐν τῇ δὲ τὸ μικρὸν ὑπάρξει, ἐναντίον τῇ φύσει ὄν. ἔτι αἱ ἐν τῇ τριάδι αὐτῇ πῶς; μία γὰρ περιττή. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἴσως αὐτὸ τὸ ἓν ποιοῦσιν ἐν τῷ περιττῷ μέσον. εἰ δ' ἑκατέρα τῶν μονάδων ἐξ ἀμφοτέρων ἐστὶν ἰσασθέντων, ἡ δυὰς πῶς ἔσται μία τις οὖσα φύσις ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ; ἢ τί διοίσει τῆς μονάδος; ἔτι προτέρα ἡ μονὰς τῆς δυάδος· ἀναιρουμένης γὰρ ἀναιρεῖται ἡ δυάς. ἰδέαν οὖν ἰδέας ἀναγκαῖον αὐτὴν εἶναι, προτέραν γ' οὖσαν ἰδέας, καὶ γεγονέναι προτέραν. ἐκ τίνος οὖν; ἡ γὰρ ἀόριστος δυὰς δυοποιὸς ἦν.

ἔτι ἀνάγκη ἤτοι ἄπειρον τὸν ἀριθμὸν εἶναι ἢ πεπερασμένον· χωριστὸν γὰρ ποιοῦσι τὸν ἀριθμόν, ὥστ' οὐχ οἷόν
1084a τε μὴ οὐχὶ τούτων θάτερον ὑπάρχειν. ὅτι μὲν τοίνυν

15 ἕξουσιν Alex. ‖ 25 τῶν om. E ‖ 27 ὑπάρξει scripsi: ὑπάρχει codd. Alex., sed idem recte futurum interpretatur ‖ 35 προτέραν. ἐκ τίνος οὖν; A[b] Alex. Bonitz: προτέραν ἐκτινοσοῦν E Bekk.

ἄπειρον οὐκ ἐνδέχεται, δῆλον· οὔτε γὰρ περιττὸς ὁ ἄπειρός ἐστιν οὔτ' ἄρτιος, ἡ δὲ γένεσις τῶν ἀριθμῶν ἢ περιττοῦ ἀριθμοῦ ἢ ἀρτίου αἰεί ἐστιν, ὡδὶ μὲν τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄρτιον πίπτοντος περιττός, ὡδὶ δὲ τῆς μὲν δυάδος ἐμπιπτούσης ὁ ἀφ' ἑνὸς διπλασιαζόμενος, ὡδὶ δὲ τῶν περιττῶν ὁ ἄλλος ἄρτιος. ἔτι εἰ πᾶσα ἰδέα τινός, οἱ δ' ἀριθμοὶ ἰδέαι, καὶ ὁ ἄπειρος ἔσται ἰδέα τινός, ἢ τῶν αἰσθητῶν ἢ ἄλλου τινός. καίτοι οὔτε κατὰ τὴν θέσιν ἐνδέχεται οὔτε κατὰ λόγον, τάττουσι δ' οὕτω τὰς ἰδέας. εἰ δὲ πεπερασμένος, μέχρι πόσου; τοῦτο γὰρ δεῖ λέγεσθαι οὐ μόνον ὅτι, ἀλλὰ καὶ διότι. ἀλλὰ μὴν εἰ μέχρι τῆς δεκάδος ὁ ἀριθμός, ὥσπερ τινές φασιν, πρῶτον μὲν ταχὺ ἐπιλείψει τὰ εἴδη· οἷον εἰ ἔστιν ἡ τριὰς αὐτοάνθρωπος, τίς ἔσται ἀριθμὸς αὐτόιππος; αὐτὸ γὰρ ἕκαστος ἀριθμὸς μέχρι δεκάδος. ἀνάγκη δὴ τῶν ἐν τούτοις ἀριθμῶν τινα εἶναι· οὐσίαι γὰρ καὶ ἰδέαι οὗτοι. ἀλλ' ὅμως ἐπιλείψει· τὰ τοῦ ζῴου γὰρ εἴδη ὑπερέξει. ἅμα δὲ δῆλον ὅτι εἰ οὕτως ἡ τριὰς αὐτοάνθρωπος, καὶ αἱ ἄλλαι τριάδες· ὅμοιαι γὰρ αἱ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀριθμοῖς, ὥστ' ἄπειροι ἔσονται ἄνθρωποι, εἰ μὲν ἰδέα ἑκάστη τριάς, αὐτὸ ἕκαστος ἄνθρωπος· εἰ δὲ μή, ἀλλ' ἄνθρωποί γε. καὶ εἰ μέρος ὁ ἐλάττων τοῦ μείζονος, ὁ ἐκ τῶν συμβλητῶν μονάδων τῶν ἐν τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ, εἰ δὴ ἡ τετρὰς αὐτὴ ἰδέα τινός ἐστιν, οἷον ἵππου ἢ λευκοῦ, ὁ ἄνθρωπος ἔσται μέρος ἵππου, εἰ δυὰς ὁ ἄνθρωπος. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τῆς μὲν δεκάδος εἶναι ἰδέαν, ἑνδεκάδος δὲ μή, μηδὲ τῶν ἐχομένων ἀριθμῶν. ἔτι δὲ καὶ ἔστι καὶ γίγνεται ἔνια καὶ ὧν εἴδη

8 *ἔσται εἰ ἰδέα* A^b ‖ 10 *πεπαρασμένος* E sed inter *ο* et *σ* una littera erasa ‖ 14 *εἰ* om. A^b ‖ 16 *ἐν τούτοις*] *ἐντὸς τούτων* γρ. E ‖ *τινα* ex Alex. restituit Bonitz: *τινας* A^bE ‖ 18 *ἅμα* — 21 *ἄνθρωποί γε* post 21 *καὶ* — 25 *ἄνθρωπος* collocanda sunt, ut *οὕτως* referatur ad 22 *ὁ ἐκ τῶν συμβλητῶν μονάδων* ‖ 20. 21 *αὐτὸ ἕκαστος* Bonitz: *αὐτοέκαστος* vulgo ‖ 21 ante *ἄνθρωπος* add. *ἂν* E ‖ 23 *εἰ δὴ ἡ* ex Alex. restituit Bonitz: *εἰ δ' ἡ* A^bE ‖ *αὐτὴ* Alex. Bonitz: *αὕτη* A^bE ‖ 25 *δυάς*] requiro *τριάς* ‖ *δὲ*]

οὐκ ἔστιν, ὥστε διὰ τί οὐ κἀκείνων εἴδη ἐστίν; οὐκ ἄρα αἴτια τὰ εἴδη ἐστίν. ἔτι ἄτοπον εἰ ὁ ἀριθμὸς [ὁ] μέχρι τῆς δεκάδος, μᾶλλόν τι ὂν τὸ ἓν καὶ εἶδος αὐτῆς τῆς δεκάδος. καίτοι τοῦ μὲν οὐκ ἔστι γένεσις ὡς ἑνός, τῆς δ' ἔστιν. πειρῶνται δ' ὡς τοῦ μέχρι τῆς δεκάδος τελείου ὄντος ἀριθμοῦ. γεννῶσι γοῦν τὰ ἑπόμενα, οἷον τὸ κενόν, ἀναλογίαν, τὸ περιττόν, τἆλλα τὰ τοιαῦτα ἐντὸς τῆς δεκάδος. τὰ μὲν γὰρ ταῖς ἀρχαῖς ἀποδιδόασιν, οἷον κίνησιν, στάσιν, ἀγαθόν, κακόν, τὰ δ' ἄλλα τοῖς ἀριθμοῖς. διὸ τὸ ἓν τὸ περιττόν· εἰ γὰρ ἐν τῇ τριάδι, πῶς ἡ πεντὰς περιττόν; ἔτι τὰ μεγέθη καὶ ὅσα
1084b τοιαῦτα μέχρι ποσοῦ, οἷον ἡ πρώτη γραμμὴ ἄτομος, εἶτα δυάς, εἶτα καὶ ταῦτα μέχρι δεκάδος.

ἔτι εἰ ἔστι χωριστὸς ὁ ἀριθμός, ἀπορήσειεν ἄν τις πότερον πρότερον τὸ ἓν ἢ ἡ τριὰς καὶ ἡ δυάς. ᾗ μὲν δὴ σύνθετος ὁ ἀριθμός, τὸ ἕν, ᾗ δὲ τὸ καθόλου πρότερον καὶ τὸ εἶδος, ὁ ἀριθμός· ἑκάστη γὰρ τῶν μονάδων μόριον τοῦ ἀριθμοῦ ὡς ὕλη, ὁ δ' ὡς εἶδος. καὶ ἔστι μὲν ὡς ἡ ὀρθὴ προτέρα τῆς ὀξείας, ὅτι ὥρισται καὶ τῷ λόγῳ· ἔστι δ' ὡς ἡ ὀξεῖα, ὅτι μέρος καὶ εἰς ταύτην διαιρεῖται. ὡς μὲν δὴ ὕλη ἡ ὀξεῖα καὶ τὸ στοιχεῖον καὶ ἡ μονὰς πρότερον, ὡς δὲ κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν οὐσίαν τὴν κατὰ τὸν λόγον ἡ ὀρθὴ καὶ τὸ ὅλον τὸ ἐκ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους· ἐγγύτερον γὰρ τοῦ εἴδους καὶ οὗ ὁ λόγος τὸ ἄμφω, γενέσει δ' ὕστερον. πῶς οὖν ἀρχὴ τὸ ἕν; ὅτι οὐ διαιρετόν, φασίν. ἀλλ' ἀδιαίρετον καὶ τὸ καθόλου καὶ τὸ ἐπὶ μέρους καὶ τὸ στοιχεῖον, ἀλλὰ τρόπον ἄλλον, τὸ μὲν κατὰ λόγον τὸ δὲ κατὰ χρόνον. ποτέρως οὖν τὸ ἓν ἀρχή; ὥσπερ γὰρ εἴρηται, καὶ ἡ ὀρθὴ τῆς ὀξείας καὶ αὕτη ἐκείνης

γὰρ γρ. E ‖ 29 ὁ ante μέχρι om. Alex., aut ὁ omitti aut οὐ μέχρι τῆς ἑνδεκάδος e Syr. scribi iussit Bonitz ‖ 30 ὂν τὸ ἓν coni. Bonitz collato Alex. p. 749, 30: τὸ ἓν om. A^bE ‖ 37 τὰ μεγέθη E sed μεγε in ras., τὰ μετὰ πάθη A^b ‖ 1084b, 1 ποσοῦ Bonitz: πόσον A^bE ‖ 2 fort. δυὰς ἐν μήκει collato p. 1043a, 34 ‖ 8 καὶ post ὥρισται om. G^b, interpretatur Alex.

δοκεῖ προτέρα εἶναι καὶ ἑκατέρα μία. ἀμφοτέρως δὴ ποιοῦσι τὸ ἓν ἀρχήν. ἔστι δὲ ἀδύνατον. τὸ μὲν γὰρ ὡς εἶδος καὶ ἡ οὐσία, τὸ δ' ὡς μέρος καὶ ὡς ὕλη. ἔστι γάρ πως ἓν ἑκάτερον, τῇ μὲν ἀληθείᾳ δυνάμει, εἴ γ' ὁ ἀριθμὸς ἕν τι καὶ μὴ ὡς σωρός, ἀλλ' ἕτερος ἐξ ἑτέρων μονάδων, ὥσπερ φασίν· ἐντελεχείᾳ δ' οὐκ ἔστι μονὰς ἑκατέρα. αἴτιον δὲ τῆς συμβαινούσης ἁμαρτίας ὅτι ἅμα ἐκ τῶν μαθημάτων ἐθήρευον καὶ ἐκ τῶν λόγων τῶν καθόλου, ὥστ' ἐξ ἐκείνων μὲν ὡς στιγμὴν τὸ ἓν καὶ τὴν ἀρχὴν ἔθηκαν· ἡ γὰρ μονὰς στιγμὴ ἄθετός ἐστιν. καθάπερ οὖν καὶ ἕτεροί τινες ἐκ τοῦ ἐλαχίστου τὰ ὄντα συνετίθεσαν καὶ οὗτοι. ὥστε γίγνεται ἡ μονὰς ὕλη τῶν ἀριθμῶν καὶ ἅμα προτέρα τῆς δυάδος· πάλιν δ' ὑστέρα ὡς ὅλου τινὸς καὶ ἑνὸς καὶ εἴδους τῆς δυάδος οὔσης. διὰ δὲ τὸ καθόλου ζητεῖν τὸ κατηγορούμενον ἓν καὶ οὕτως ὡς μέρος ἔλεγον. ταῦτα δ' ἅμα τῷ αὐτῷ ἀδύνατον ὑπάρχειν. εἰ δὲ τὸ ἓν αὐτὸ δεῖ μόνον ἄθετον εἶναι (οὐδενὶ γὰρ διαφέρει ἢ ὅτι ἀρχή), καὶ ἡ μὲν δυὰς διαιρετὴ ἡ δὲ μονὰς οὔ, ὁμοιοτέρα ἂν εἴη τῷ ἑνὶ αὐτῷ ἡ μονάς. εἰ δ' ἡ μονάς, κἀκεῖνο τῇ μονάδι ἢ τῇ δυάδι· ὥστε προτέρα ἂν εἴη ἑκατέρα ἡ μονὰς τῆς δυάδος. οὔ φασι δέ· γεννῶσι γοῦν τὴν δυάδα πρῶτον. ἔτι εἰ ἔστιν ἡ δυὰς ἕν τι αὐτὴ καὶ ἡ τριὰς αὐτή, 1085a

9 ἄμφω δυάς. ἐκ τίνος οὖν αὕτη ἡ δυάς; ἀπορήσειε δ' ἄν τις καὶ ἐπεὶ ἁφὴ μὲν οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς, τὸ δ' ἐφεξῆς, ὅσων μή ἐστι μεταξὺ μονάδων, οἷον τῶν ἐν τῇ δυάδι ἢ τῇ τριάδι, πότερον ἐφεξῆς τῷ ἑνὶ αὐτῷ ἢ οὔ, καὶ πότερον ἡ δυὰς προτέρα τῶν ἐφεξῆς ἢ τῶν μονάδων ὁποτεραοῦν.

ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ὕστερον γενῶν τοῦ ἀριθμοῦ

19 ἔστι AᵇE Alex. Bonitz: ἔτι Ald. Bekk. ‖ 20 καὶ om. E ‖ 22 ἕτερος] ἕτερον Aᵇ ‖ 26 ἀρχὴν] ἀρχικὴν δυάδα interpretatur Alex. ‖ 33 ἄθετον] ἀδιαίρετον coni. Schwegler ‖ 1085a, 1 πρώτην E ‖ fort. ἕν τι ἡ δυὰς αὐτή, ‖ 2 αὐτὴ E ‖ 4 τῶν Aᵇ: τὸν E ‖ 6 τῶν ἐφ. AᵇE: τῷ ἐφ. Alex. Bonitz ‖ ὁποτεραοῦν AᵇE Alex. Bonitz: ὁποτερᾳοῦν Bekk. ‖ 7 ὁμοίως — 19 ἐπίπεδον cf. *A* 9 p. 992b, 10—19

συμβαίνει τὰ δυσχερῆ, γραμμῆς τε καὶ ἐπιπέδου καὶ σώματος. οἱ μὲν γὰρ ἐκ τῶν εἰδῶν τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ μικροῦ ποιοῦσιν, οἷον ἐκ μακροῦ μὲν καὶ βραχέος τὰ μήκη, πλατέος δὲ καὶ στενοῦ τὰ ἐπίπεδα, ἐκ βαθέος δὲ καὶ ταπεινοῦ τοὺς ὄγκους· ταῦτα δ' ἔστιν εἴδη τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ. τὴν δὲ κατὰ τὸ ἓν ἀρχὴν ἄλλοι ἄλλως τιθέασι τῶν τοιούτων. καὶ ἐν τούτοις δὲ μυρία φαίνεται τά τ' ἀδύνατα καὶ τὰ πλασματώδη καὶ τὰ ὑπεναντία πᾶσι τοῖς εὐλόγοις. ἀπολελυμένα τε γὰρ ἀλλήλων συμβαίνει, εἰ μὴ συνακολουθοῦσι καὶ αἱ ἀρχαί, ὥστ' εἶναι τὸ πλατὺ καὶ στενὸν καὶ μακρὸν καὶ βραχύ· εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται τὸ ἐπίπεδον γραμμὴ καὶ τὸ στερεὸν ἐπίπεδον. ἔτι δὲ γωνίαι καὶ σχήματα καὶ τὰ τοιαῦτα πῶς ἀποδοθήσεται; ταὐτό τε συμβαίνει τοῖς περὶ τὸν ἀριθμόν· ταῦτα γὰρ πάθη μεγέθους ἐστίν, ἀλλ' οὐκ ἐκ τούτων τὸ μέγεθος, ὥσπερ οὐδ' ἐξ εὐθέος καὶ καμπύλου τὸ μῆκος, οὐδ' ἐκ λείου καὶ τραχέος τὰ στερεά. πάντων δὲ κοινὸν τούτων ὅπερ ἐπὶ τῶν εἰδῶν τῶν ὡς γένους συμβαίνει διαπορεῖν, ὅταν τις θῇ τὰ καθόλου, πότερον τὸ ζῷον αὐτὸ ἐν τῷ ζῴῳ ἢ ἕτερον αὐτοῦ ζῴου. τοῦτο γὰρ μὴ χωριστοῦ μὲν ὄντος οὐδεμίαν ποιήσει ἀπορίαν· χωριστοῦ δ', ὥσπερ οἱ ταῦτα λέγοντές φασι, τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν ἀριθμῶν οὐ ῥάδιον λῦσαι, εἰ μὴ ῥᾴδιον δεῖ λέγειν τὸ ἀδύνατον. ὅταν γὰρ νοῇ τις ἐν τῇ δυάδι τὸ ἓν καὶ ὅλως ἐν ἀριθμῷ, πότερον αὐτὸ νοεῖ [τι] ἢ ἕτερόν τι;

οἱ μὲν οὖν τὰ μεγέθη γεννῶσιν ἐκ τοιαύτης ὕλης, ἕτεροι δ' ἐκ τῆς στιγμῆς (ἡ δὲ στιγμὴ αὐτοῖς δοκεῖ εἶναι οὐχ ἓν ἀλλ' οἷον τὸ ἕν) καὶ ἄλλης ὕλης οἵας τὸ πλῆθος, ἀλλ' οὐ πλήθους· περὶ ὧν οὐδὲν ἧττον συμβαίνει ταὐτὰ ἀπορεῖν. εἰ μὲν γὰρ μία ἡ ὕλη, ταὐτὸ γραμμὴ καὶ ἐπίπεδον καὶ

31 τι spurium dixit Bonitz ‖ τι post ἕτερον addidi Alexandrum p. 578, 20 secutus ‖ 33 *οἷον τὸ πλῆθος ἀλλ' οὐ πλῆθος* dicere debuisse Aristotelem ait Alex. ‖ 34 τὰ αὐτὰ ex ταυτὰ corr. E

στερεόν· ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ἔσται. εἰ δὲ
πλείους αἱ ὗλαι, καὶ ἑτέρα μὲν γραμμῆς ἑτέρα δὲ τοῦ ἐπι- 1085b
πέδου καὶ ἄλλη τοῦ στερεοῦ, ἤτοι ἀκολουθοῦσιν ἀλλήλαις
ἢ οὔ, ὥστε ταὐτὰ συμβήσεται καὶ οὕτως· ἢ γὰρ οὐχ ἕξει
τὸ ἐπίπεδον γραμμὴν ἢ ἔσται γραμμή.

ἔτι πῶς μὲν ἐνδέχεται εἶναι ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ πλήθους τὸν ἀριθμὸν οὐδὲν ἐπιχειρεῖται· ὅπως δ᾽ οὖν λέγουσι, ταὐτὰ συμβαίνει δυσχερῆ ἅπερ καὶ τοῖς ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ ἐκ τῆς δυάδος τῆς ἀορίστου. ὁ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ κατηγορουμένου καθόλου γεννᾷ τὸν ἀριθμὸν καὶ οὐ τινὸς πλήθους, ὁ δ᾽ ἐκ τινὸς πλήθους, τοῦ πρώτου δέ· τὴν γὰρ δυάδα πρῶτόν τι εἶναι πλῆθος. ὥστε διαφέρει οὐδὲν ὡς εἰπεῖν, ἀλλ᾽ αἱ ἀπορίαι αὐταὶ ἀκολουθήσουσι, μῖξις ἢ θέσις ἢ κρᾶσις ἢ γένεσις καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. μάλιστα δ᾽ ἄν τις ἐπιζητήσειεν, εἰ μία ἑκάστη μονάς, ἐκ τίνος ἐστίν· οὐ γὰρ δὴ αὐτό γε τὸ ἓν ἑκάστη. ἀνάγκη δὴ ἐκ τοῦ ἑνὸς αὐτοῦ εἶναι καὶ πλήθους, ἢ μορίου τοῦ πλήθους. τὸ μὲν οὖν πλῆθός τι εἶναι φάναι τὴν μονάδα ἀδύνατον, ἀδιαίρετόν γ᾽ οὖσαν· τὸ δ᾽ ἐκ μορίου ἄλλας ἔχει πολλὰς δυσχερείας· ἀδιαίρετόν τε γὰρ ἕκαστον ἀναγκαῖον εἶναι τῶν μορίων ἢ πλῆθος εἶναι καὶ τὴν μονάδα διαιρετήν, καὶ μὴ στοιχεῖον εἶναι τὸ ἓν καὶ τὸ πλῆθος· ἡ γὰρ μονὰς ἑκάστη οὐκ ἐκ πλήθους καὶ ἑνός. ἔτι οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ ὁ τοῦτο λέγων ἀλλ᾽ ἢ ἀριθμὸν ἕτερον· τὸ γὰρ πλῆθος ἀδιαιρέτων ἐστὶν ἀριθμός. ἔτι ζητητέον καὶ παρὰ τοὺς οὕτω λέγοντας, πότερον ἄπειρος ὁ ἀριθμὸς ἢ πεπερασμένος. ὑπῆρχε γάρ, ὡς ἔοικε, καὶ πεπερασμένον πλῆθος, ἐξ οὗ αἱ πεπερασμέναι μονάδες καὶ τοῦ ἑνός· ἔστι τε ἕτερον αὐτὸ πλῆθος καὶ πλῆθος ἄπειρον. ποῖον

1085b, 3 ταῦτα A^b ‖ 9 ὁ δ᾽ A^b: οὐδ᾽ E ‖ 11 αἱ αὐταὶ Bonitz, quod αὐταὶ scripsi: αὗται A^b E ‖ 14 δὴ E: δ᾽ ἢ A^b, δ᾽ ἡ vulgo ‖ 15 ἢ ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ μορίου τοῦ πλήθους interpretatur Alex. ‖ 16 ἀδιαίρετον A^b: ἀδιόριστον E ‖ 19 πλῆθος εἶναι suspectum ‖ 21 ἔτι—22 ἀριθμὸς non interpretatur Alex. ‖ 23 οὕτως E ‖ 26 ἔστι τε] ἔτι τε Alex. ‖ αὐτὸ om. vel τὸ legit Alex., unde perperam locum interpretatus est

οὖν πλῆθος στοιχεῖόν ἐστι καὶ τὸ ἕν; ὁμοίως δὲ καὶ περὶ στιγμῆς ἄν τις ζητήσειε καὶ τοῦ στοιχείου ἐξ οὗ ποιοῦσι τὰ μεγέθη· οὐ γὰρ μία γε μόνον στιγμή ἐστιν αὕτη. τῶν γοῦν ἄλλων στιγμῶν ἑκάστη ἐκ τίνος; οὐ γὰρ δὴ ἔκ γε διαστήματος τινὸς καὶ αὐτῆς στιγμῆς. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ μόρια ἀδιαίρετα ἐνδέχεται τοῦ διαστήματος εἶναι μόρια, ὥσπερ τοῦ πλήθους ἐξ ὧν αἱ μονάδες· ὁ μὲν γὰρ ἀριθμὸς ἐξ ἀδιαιρέτων σύγκειται, τὰ δὲ μεγέθη οὔ.

πάντα δὴ ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα φανερὸν ποιεῖ ὅτι ἀδύνατον εἶναι τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰ μεγέθη χωριστά. ἔτι δὲ τὸ διαφωνεῖν τοὺς πρώτους περὶ τῶν ἀριθμῶν σημεῖον
1086a *ὅτι τὰ πράγματα αὐτὰ οὐκ ὄντα ἀληθῆ παρέχει τὴν ταραχὴν αὐτοῖς. οἱ μὲν γὰρ τὰ μαθηματικὰ μόνον ποιοῦντες παρὰ τὰ αἰσθητά, ὁρῶντες τὴν περὶ τὰ εἴδη δυσχέρειαν καὶ πλάσιν, ἀπέστησαν ἀπὸ τοῦ εἰδητικοῦ ἀριθμοῦ καὶ τὸν μαθηματικὸν ἐποίησαν· οἱ δὲ τὰ εἴδη βουλόμενοι ἅμα καὶ ἀριθμοὺς ποιεῖν, οὐχ ὁρῶντες δέ, εἰ τὰς ἀρχάς τις ταὐτὰς θήσεται, πῶς ἔσται ὁ μαθηματικὸς ἀριθμὸς παρὰ τὸν εἰδητικόν, τὸν αὐτὸν εἰδητικὸν καὶ μαθηματικὸν ἐποίησαν ἀριθμὸν τῷ λόγῳ, ἐπεὶ ἔργῳ γ' ἀνῄρηται ὁ μαθηματικός· ἰδίας γὰρ καὶ οὐ μαθηματικὰς ὑποθέσεις λέγουσιν. ὁ δὲ πρῶτος θέμενος τὰ εἴδη εἶναι καὶ ἀριθμοὺς τὰ εἴδη καὶ τὰ μαθηματικὰ εἶναι εὐλόγως ἐχώρισεν. ὥστε πάντας συμβαίνει κατὰ μέν τι λέγειν ὀρθῶς, ὅλως δ' οὐκ ὀρθῶς. καὶ αὐτοὶ δὲ ὁμολογοῦσιν οὐ ταὐτὰ λέγοντες ἀλλὰ τἀναντία. αἴτιον δ' ὅτι αἱ ὑποθέσεις καὶ αἱ ἀρχαὶ ψευδεῖς. χαλεπὸν δ' ἐκ μὴ καλῶς ἐχόντων λέγειν καλῶς, κατ' Ἐπίχαρμον· ἀρτίως τε γὰρ λέλεκται, καὶ εὐθέως φαίνεται οὐ καλῶς ἔχον. ἀλλὰ*

31 *διαστήματος ἤτοι πλήθους τινός* Alex. ‖ 37 *πρώτους* A^b: *τρόπους* E et *γρ.* Alex. ‖ 1086a, 1 *αὐτὰ* E: *ταῦτα* A^b vulgo ‖ 6 *εἰ* A^b: *εἰς* E ‖ *ταύτας* codd. edd., *ταὐτὰς* emendavi ‖ 9 *ἰδίας* A^b: *ἰδέας* E ‖ 10 *καὶ* om. A^b ‖ 11 *τὰ εἴδη* alterum A^bE: *τά τ' εἴδη* ex $G^b I^b$ Bekker ‖ 12 *εἶναι* eiecerim

περὶ μὲν τῶν ἀριθμῶν ἱκανὰ τὰ διηπορημένα καὶ διωρισμένα· μᾶλλον γὰρ ἐκ πλειόνων ἂν ἔτι πεισθείη τις πεπεισμένος, πρὸς δὲ τὸ πεισθῆναι μὴ πεπεισμένον οὐδὲν μᾶλλον.

Περὶ δὲ τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ τῶν πρώτων αἰτίων καὶ στοιχείων ὅσα μὲν λέγουσιν οἱ περὶ μόνης τῆς αἰσθητῆς οὐσίας διορίζοντες, τὰ μὲν ἐν τοῖς περὶ φύσεως εἴρηται, τὰ δ᾿ οὐκ ἔστι τῆς μεθόδου τῆς νῦν· ὅσα δὲ οἱ φάσκοντες εἶναι παρὰ τὰς αἰσθητὰς ἑτέρας οὐσίας, ἐχόμενόν ἐστι θεωρῆσαι τῶν εἰρημένων. ἐπεὶ οὖν λέγουσί τινες τοιαύτας εἶναι τὰς ἰδέας καὶ τοὺς ἀριθμούς, καὶ τὰ τούτων στοιχεῖα τῶν ὄντων εἶναι στοιχεῖα καὶ ἀρχάς, σκεπτέον περὶ τούτων τί λέγουσι καὶ πῶς λέγουσιν. οἱ μὲν οὖν ἀριθμοὺς ποιοῦντες μόνον καὶ τούτους μαθηματικοὺς ὕστερον ἐπισκεπτέοι· τῶν δὲ τὰς ἰδέας λεγόντων ἅμα τόν τε τρόπον θεάσαιτ᾿ ἄν τις καὶ τὴν ἀπορίαν τὴν περὶ αὐτῶν. ἅμα γὰρ καθόλου τε ὡς οὐσίας ποιοῦσι τὰς ἰδέας καὶ πάλιν ὡς χωριστὰς καὶ τῶν καθ᾿ ἕκαστον. ταῦτα δ᾿ ὅτι οὐκ ἐνδέχεται διηπόρηται πρότερον. αἴτιον δὲ τοῦ συνάψαι ταῦτα εἰς ταὐτὸν τοῖς λέγουσι τὰς ἰδέας καθόλου, ὅτι τοῖς αἰσθητοῖς οὐ τὰς αὐτὰς οὐσίας ἐποίουν. τὰ μὲν οὖν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς καθ᾿ ἕκαστα ῥεῖν ἐνόμιζον καὶ μένειν οὐδὲν αὐτῶν, τὸ δὲ καθόλου παρὰ ταῦτα εἶναί τε καὶ ἕτερόν τι εἶναι. τοῦτο δ᾿, ὥσπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ἐκίνησε μὲν Σωκράτης διὰ τοὺς ὁρισμούς, οὐ μὴν ἐχώρισέ γε τῶν καθ᾿ ἕκαστον· καὶ τοῦτο ὀρθῶς ἐνόησεν οὐ χωρίσας. δηλοῖ δ᾿ ἐκ τῶν ἔργων· ἄνευ μὲν γὰρ τοῦ καθόλου οὐκ ἔστιν ἐπιστήμην λαβεῖν, τὸ δὲ χωρίζειν

20 *μὴ πεπεισμένος* A^bE, *μὴ πεπεισμένον* vel *πεπεισμένους* coni. Bonitz ‖ 21 ab *περὶ δὲ τῶν πρώτων ἀρχῶν* librum *N* incipiendum nonnullis placuisse testis est Syrianus ‖ 21 — 1087 a, 25 ab redactoribus operis interposita esse iudicat Schwegler; recte ille quidem, nisi quod Aristotelem haec aut omnia aut saltem cap. 10 ipsum postea intercalasse veri similius est; cf. p. 1087 a, 29 ‖ 32. 33 *τε ὡς* Bekker: *τέως* A^bE ‖ 32 *ἅμα τε γὰρ καθόλου ὡς οὐσίας* Alex. ‖ 35 *τοῦ* ex *τὸ* corr. E ‖ 36 *καθόλου* delendum censeo ‖ 1086 b, 3 *ἔμπροσθεν*] *M* 4 ‖ 5 fort. *δῆλον*

αἴτιον τῶν συμβαινόντων δυσχερῶν περὶ τὰς ἰδέας ἐστίν. οἱ δ' ὡς ἀναγκαῖον, εἴπερ ἔσονταί τινες οὐσίαι παρὰ τὰς αἰσθητὰς καὶ ῥεούσας, χωριστὰς εἶναι, ἄλλας μὲν οὐκ εἶχον, ταύτας δὲ τὰς καθόλου λεγομένας ἐξέθεσαν, ὥστε συμβαίνειν σχεδὸν τὰς αὐτὰς φύσεις εἶναι τὰς καθόλου καὶ τὰς καθ' ἕκαστον. αὕτη μὲν οὖν αὐτὴ καθ' αὑτὴν εἴη τις ἂν δυσχέρεια τῶν εἰρημένων.

ὃ δὲ καὶ τοῖς λέγουσι τὰς ἰδέας ἔχει τινὰ ἀπορίαν καὶ τοῖς μὴ λέγουσιν, καὶ κατ' ἀρχὰς ἐν τοῖς διαπορήμασιν ἐλέχθη πρότερον, λέγωμεν νῦν. εἰ μὲν γάρ τις μὴ θήσει τὰς οὐσίας εἶναι κεχωρισμένας, καὶ τὸν τρόπον τοῦτον ὡς λέγεται τὰ καθ' ἕκαστα τῶν ὄντων, ἀναιρήσει τὴν οὐσίαν, ὡς βουλόμεθα λέγειν· ἐὰν δέ τις θῇ τὰς οὐσίας χωριστάς, πῶς θήσει τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν; εἰ μὲν γὰρ καθ' ἕκαστον καὶ μὴ καθόλου, τοσαῦτ' ἔσται τὰ ὄντα ὅσαπερ τὰ στοιχεῖα, καὶ οὐκ ἐπιστητὰ τὰ στοιχεῖα. ἔστωσαν γὰρ αἱ μὲν ἐν τῇ φωνῇ συλλαβαὶ οὐσίαι, τὰ δὲ στοιχεῖα αὐτῶν στοιχεῖα τῶν οὐσιῶν· ἀνάγκη δὴ τὸ ΒΑ ἓν εἶναι καὶ ἑκάστην τῶν συλλαβῶν μίαν, εἴπερ μὴ καθόλου καὶ τῷ εἴδει αἱ αὐταί, ἀλλὰ μία ἑκάστη τῷ ἀριθμῷ καὶ τόδε τι καὶ μὴ ὁμώνυμον (ἔτι δ' αὐτὸ ὅ ἐστιν ἓν ἕκαστον τιθέασιν)· εἰ δ' αἱ συλλαβαί, οὕτω καὶ ἐξ ὧν εἰσίν· οὐκ ἔσται ἄρα πλείω ἄλφα ἑνός, οὐδὲ τῶν ἄλλων στοιχείων οὐδὲν κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὅνπερ οὐδὲ τῶν ἄλλων συλλαβῶν ἡ αὐτὴ ἄλλη καὶ ἄλλη. ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτο, οὐκ ἔσται παρὰ τὰ στοιχεῖα ἕτερα ὄντα, ἀλλὰ μόνον τὰ στοιχεῖα. ἔτι δὲ οὐδ' ἐπιστητὰ τὰ στοιχεῖα· οὐ γὰρ καθόλου, ἡ δ' ἐπιστήμη τῶν καθόλου. δῆλον δ' ἔκ τε τῶν ἀποδείξεων καὶ τῶν ὁρισμῶν· οὐ γὰρ γίγνεται

15 *ἐν τοῖς διαπορήμασιν*] *B* 4. 6 p. 999b, 24 et 1003a, 6, cf. *K* 2 p. 1060b, 19. 29 ‖ 16 *λέγομεν* E sed ο ex ω corr. ‖ *μὴ θήσει τις* Alex. ‖ 17 *τοῦτον τὸν τρόπον* Alex. ‖ 19 *ὅπερ οὐ βουλόμεθα* Alex. in interpr. ‖ *τις τιθῆι* E ‖ 24 *δὲ* A[b] ‖ *ἓν* om. A[b] ‖ 27 *ἔτι — τιθέασιν* in parenthesi interiecta sunt ‖ 34 *τε* om. A[b]

συλλογισμὸς ὅτι τόδε τὸ τρίγωνον δύο ὀρθαῖς, εἰ μὴ πᾶν τρίγωνον δύο ὀρθαῖς, οὐδ' ὅτι ὁδὶ ὁ ἄνθρωπος ζῷον, εἰ μὴ πᾶς ἄνθρωπος ζῷον. ἀλλὰ μὴν εἴγε καθόλου αἱ ἀρχαὶ ἢ καὶ αἱ ἐκ τούτων οὐσίαι καθόλου, ἔσται μὴ οὐσία πρότερον 1087 a
οὐσίας· τὸ μὲν γὰρ καθόλου οὐκ οὐσία, τὸ δὲ στοιχεῖον καὶ ἡ ἀρχὴ καθόλου, πρότερον δὲ τὸ στοιχεῖον καὶ ἡ ἀρχὴ ὧν ἀρχὴ καὶ στοιχεῖόν ἐστιν. ταῦτά τε δὴ πάντα συμβαίνει εὐλόγως, ὅταν ἐκ στοιχείων τε ποιῶσι τὰς ἰδέας καὶ παρὰ τὰς τὸ αὐτὸ εἶδος ἐχούσας οὐσίας [καὶ ἰδέας] ἕν τι ἀξιῶσιν εἶναι κεχωρισμένον. εἰ δὲ μηδὲν κωλύει ὥσπερ ἐπὶ τῶν τῆς φωνῆς στοιχείων πολλὰ εἶναι τὰ ἄλφα καὶ τὰ βῆτα καὶ μηδὲν εἶναι παρὰ τὰ πολλὰ αὐτὸ ἄλφα καὶ αὐτὸ βῆτα, ἔσονται ἕνεκά γε τούτου ἄπειροι αἱ ὅμοιαι συλλαβαί. τὸ δὲ τὴν ἐπιστήμην εἶναι καθόλου πᾶσαν, ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὰς τῶν ὄντων ἀρχὰς καθόλου εἶναι καὶ μὴ οὐσίας κεχωρισμένας, ἔχει μὲν μάλιστ' ἀπορίαν τῶν λεχθέντων, οὐ μὴν ἀλλ' ἔστι μὲν ὡς ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, ἔστι δ' ὡς οὐκ ἀληθές. ἡ γὰρ ἐπιστήμη, ὥσπερ καὶ τὸ ἐπίστασθαι, διττόν, ὧν τὸ μὲν δυνάμει τὸ δ' ἐνεργείᾳ. ἡ μὲν οὖν δύναμις ὡς ὕλη [τοῦ] καθόλου οὖσα καὶ ἀόριστος τοῦ καθόλου καὶ ἀορίστου ἐστίν, ἡ δ' ἐνέργεια ὡρισμένη καὶ ὡρισμένου τόδε τι οὖσα τοῦδέ τινος. ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἡ ὄψις τὸ καθόλου χρῶμα ὁρᾷ, ὅτι τόδε τὸ χρῶμα ὃ ὁρᾷ χρῶμά ἐστιν· καὶ ὃ θεωρεῖ ὁ γραμματικός, τόδε τὸ ἄλφα ἄλφα· ἐπεὶ εἰ ἀνάγκη τὰς ἀρχὰς καθόλου εἶναι, ἀνάγκη καὶ τὰ ἐκ τούτων καθόλου, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀποδείξεων· εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἔσται χωριστὸν οὐδὲν οὐδ' οὐσία. ἀλλὰ δῆλον ὅτι ἔστι μὲν ὡς ἐπιστήμη καθόλου, ἔστι δ' ὡς οὔ.

36 τρίγωνον om. A^b ‖ ὀρθαῖς Bekk.: ὀρθαὶ A^{b}E ‖ 1087 a, 1 καὶ αἱ A^b, αἱ om. E Alex. ‖ οὐσίαι αἱ καθόλου E ‖ 6 τὸ αὐτοεῖδος Alex. ‖ καὶ ἰδέας seclusi, Alex. ea omittit p. 770, 4, legit p. 770, 12 ‖ 10 post συλλαβαί addendum fuisse καὶ ἄνθρωποι ἄρα μὴ ὄντος αὐτοανθρώπου scite monuit Alex. ‖ 12 οὔσας A^b ‖ 13 μὲν om. A^b ‖ 17 τοῦ inclusit Bonitz ‖ 18 ἐνεργείᾳ Alex.

N.

Περὶ μὲν οὖν τῆς οὐσίας ταύτης εἰρήσθω τοσαῦτα, πάντες δὲ ποιοῦσι τὰς ἀρχὰς ἐναντίας, ὥσπερ ἐν τοῖς φυσικοῖς, καὶ περὶ τὰς ἀκινήτους οὐσίας ὁμοίως. εἰ δὲ τῆς τῶν ἁπάντων ἀρχῆς μὴ ἐνδέχεται πρότερόν τι εἶναι, ἀδύνατον ἂν εἴη τὴν ἀρχὴν ἕτερόν τι οὖσαν εἶναι ἀρχήν, οἷον εἴ τις λέγοι τὸ λευκὸν ἀρχὴν εἶναι οὐχ ᾗ ἕτερον ἀλλ' ᾗ λευκόν, εἶναι μέντοι καθ' ὑποκειμένου, καὶ ἕτερόν τι ὂν λευκὸν εἶναι· ἐκεῖνο γὰρ πρότερον ἔσται. ἀλλὰ μὴν γίγνεται πάντα ἐξ ἐναντίων ὡς ὑποκειμένου τινός· ἀνάγκη ἄρα μάλιστα τοῖς ἐναντίοις
1087b *τοῦθ' ὑπάρχειν. αἰεὶ ἄρα πάντα τἀναντία καθ' ὑποκειμένου, καὶ οὐδὲν χωριστόν. ἀλλ' ὥσπερ καὶ φαίνεται, οὐδὲν οὐσίᾳ ἐναντίον, καὶ ὁ λόγος μαρτυρεῖ. οὐδὲν ἄρα τῶν ἐναντίων κυρίως ἀρχὴ πάντων ἀλλ' ἑτέρα. οἱ δὲ τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ὕλην ποιοῦσιν, οἱ μὲν τῷ ἑνὶ τῷ ἴσῳ τὸ ἄνισον, ὡς τοῦτο τὴν τοῦ πλήθους οὖσαν φύσιν, οἱ δὲ τῷ ἑνὶ τὸ πλῆθος. γεννῶνται γὰρ οἱ ἀριθμοὶ τοῖς μὲν ἐκ τῆς τοῦ ἀνίσου δυάδος τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ, τῷ δ' ἐκ τοῦ πλήθους, ὑπὸ τῆς τοῦ ἑνὸς δὲ οὐσίας ἀμφοῖν· καὶ γὰρ ὁ τὸ ἄνισον καὶ ἓν λέγων τὰ στοιχεῖα, τὸ δ' ἄνισον ἐκ μεγάλου καὶ μικροῦ δυάδα, ὡς ἓν ὄντα τὸ ἄνισον καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν λέγει, καὶ οὐ διορίζει ὅτι λόγῳ, ἀριθμῷ δ' οὔ. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς ἀρ-*

27 liber *N* cum libro *M* arctissime cohaeret, sed primum a p. 1086 a, 21 incepisse existimandus est ‖ 29 *ταύτης* spurium, *οὐσίας τῆς νοητῆς* interpretatur Alex., fort. *αὐτῆς*; verum *πάντες δὲ ποιοῦσι* primum excepisse videntur 1086 a, 26 *ἐχόμενόν ἐστι θεωρῆσαι τῶν εἰρημένων* ‖ 31 *τῶν ὄντων πάντων* Alex. ‖ 33 *τὸ* add. E Alex., om. A^b ‖ 37 *ὡς ἐξ ὑπ.* Alex. ‖ *ἄρα τοῖς μάλιστα ἐν.* Alex. ‖ 1087 b, 6 *οἱ*] *ὁ* E ‖ 12 *ἀριθμῷ λόγῳ δ'* interpretatur Alex.

χὰς ἃς στοιχεῖα καλοῦσιν, οὐ καλῶς ἀποδιδόασιν, οἱ μὲν τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν λέγοντες μετὰ τοῦ ἑνὸς τρία ταῦτα στοιχεῖα τῶν ἀριθμῶν, τὰ μὲν δύο ὕλην, τὸ δ' ἓν τὴν μορφήν, οἱ δὲ τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον, ὅτι τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν μεγέθους οἰκειότερα τὴν φύσιν, οἱ δὲ τὸ καθόλου μᾶλλον ἐπὶ τούτων τὸ ὑπερέχον καὶ τὸ ὑπερεχόμενον. διαφέρει δὲ τούτων οὐδὲν ὡς εἰπεῖν πρὸς ἔνια τῶν συμβαινόντων, ἀλλὰ πρὸς τὰς λογικὰς μόνον δυσχερείας, ἃς φυλάττονται διὰ τὸ καὶ αὐτοὶ λογικὰς φέρειν τὰς ἀποδείξεις. πλὴν τοῦ αὐτοῦ γε λόγου ἐστὶ τὸ ὑπερέχον καὶ ὑπερεχόμενον εἶναι ἀρχὰς ἀλλὰ μὴ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, καὶ τὸν ἀριθμὸν πρότερον τῆς δυάδος ἐκ τῶν στοιχείων· καθόλου γὰρ ἀμφότερα μᾶλλόν ἐστιν. νῦν δὲ τὸ μὲν λέγουσι τὸ δ' οὐ λέγουσιν. οἱ δὲ τὸ ἕτερον καὶ τὸ ἄλλο πρὸς τὸ ἓν ἀντιτιθέασιν, οἱ δὲ πλῆθος καὶ τὸ ἕν. εἰ δ' ἐστίν, ὥσπερ βούλονται, τὰ ὄντα ἐξ ἐναντίων, τῷ δ' ἑνὶ ἢ οὐδὲν ἐναντίον, ἢ εἴπερ ἄρα μέλλει, τὸ πλῆθος, τὸ δ' ἄνισον τῷ ἴσῳ καὶ τὸ ἕτερον τῷ ταὐτῷ καὶ τὸ ἄλλο τῷ αὐτῷ, μάλιστα μὲν οἱ τὸ ἓν τῷ πλήθει ἀντιτιθέντες ἔχονταί τινος δόξης, οὐ μὴν οὐδ' οὗτοι ἱκανῶς· ἔσται γὰρ τὸ ἓν ὀλίγον· πλῆθος μὲν γὰρ ὀλιγότητι, τὸ δὲ πολὺ τῷ ὀλίγῳ ἀντίκειται. τὸ δ' ἓν ὅτι μέτρον σημαίνει, φανερόν. καὶ ἐν παντί ἐστί τι ἕτερον ὑποκείμενον, οἷον ἐν ἁρμονίᾳ δίεσις, ἐν δὲ μεγέθει δάκτυλος ἢ πούς ἤ τι τοιοῦτον, ἐν δὲ ῥυθμοῖς βάσις ἢ συλλαβή· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν βάρει σταθμός τις ὡρισμένος· καὶ κατὰ πάντων δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐν μὲν τοῖς ποιοῖς ποιόν τι, ἐν δὲ τοῖς ποσοῖς πο- 1088 a
σόν τι (καὶ ἀδιαίρετον τὸ μέτρον, τὸ μὲν κατὰ τὸ εἶδος τὸ

13 fort. οὐχ ἁπλῶς vel οὐχ ὁμολογουμένως ‖ 14 τοῦ ἑνὸς μετὰ A^b ‖ 22 καὶ ὑπερεχ. A^bE et fort. Alex., τὸ add. Ald. ‖ 24 fort. πρότερον τῆς δυάδος γενέσθαι ἐκ τῶν στοιχείων | 28 μέλλει E: ἀμέλει A^b ‖ 30 ἄλλῳ A^b ‖ τῷ αὐτῷ scripsi: τὸ αὐτῶ A^b, αὐτῷ E Bonitz, ταὐτῷ Bekk. ‖ 37 ὡρισμένος ἐστίν A^b, ἐστιν om. E et fort. Alex. ‖ 1088 a, 2 καὶ — 3 αἴσθησιν parenthesi inclusi

δὲ πρὸς τὴν αἴσθησιν), ὡς οὐκ ὄντος τινὸς τοῦ ἑνὸς καθ' αὑτὸ οὐσίας. καὶ τοῦτο κατὰ λόγον· σημαίνει γὰρ τὸ ἓν ὅτι μέτρον πλήθους τινός, καὶ ὁ ἀριθμὸς ὅτι πλῆθος μεμετρημένον καὶ πλῆθος μέτρων. διὸ καὶ εὐλόγως οὐκ ἔστι τὸ ἓν ἀριθμός· οὐδὲ γὰρ τὸ μέτρον μέτρα, ἀλλ' ἀρχὴ καὶ τὸ μέτρον καὶ τὸ ἕν. δεῖ δ' αἰεὶ τὸ αὐτό τι ὑπάρχειν πᾶσι τὸ μέτρον, οἷον εἰ ἵππος τὸ μέτρον, ἵππους, καὶ εἰ ἄνθρωπος, ἀνθρώπους. εἰ δ' ἄνθρωπος καὶ ἵππος καὶ θεός, ζῷον ἴσως, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἔσται ζῷα. εἰ δ' ἄνθρωπος καὶ λευκὸν καὶ βαδίζον, ἥκιστα μὲν ἀριθμὸς τούτων διὰ τὸ ταὐτῷ πάνθ' ὑπάρχειν καὶ ἑνὶ κατὰ τὸν ἀριθμόν, ὅμως δὲ γενῶν ἔσται ὁ ἀριθμὸς ὁ τούτων, ἤ τινος ἄλλης τοιαύτης προσηγορίας.

οἱ δὲ τὸ ἄνισον ὥς ἕν τι, τὴν δυάδα δ' ἀόριστον ποιοῦντες μεγάλου καὶ μικροῦ, πόρρω λίαν τῶν δοκούντων καὶ δυνατῶν λέγουσιν. πάθη τε γὰρ ταῦτα καὶ συμβεβηκότα μᾶλλον ἢ ὑποκείμενα τοῖς ἀριθμοῖς καὶ τοῖς μεγέθεσίν ἐστι, τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον ἀριθμοῦ, καὶ μέγα καὶ μικρὸν μεγέθους, ὥσπερ ἄρτιον καὶ περιττόν, καὶ λεῖον καὶ τραχύ, καὶ εὐθὺ καὶ καμπύλον. ἔτι δὲ πρὸς ταύτῃ τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ πρός τι ἀνάγκη εἶναι τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν καὶ ὅσα τοιαῦτα· τὸ δὲ πρός τι πάντων ἥκιστα φύσις τις ἢ οὐσία τῶν κατηγοριῶν ἐστί, καὶ ὑστέρα τοῦ ποιοῦ καὶ ποσοῦ· καὶ πάθος τι τοῦ ποσοῦ τὸ πρός τι, ὥσπερ ἐλέχθη, ἀλλ' οὐχ ὕλη, εἴ τι ἕτερον καὶ τῷ ὅλως κοινῷ πρός τι, καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ καὶ εἴδεσιν. οὐδὲν γάρ ἐστιν οὔτε μέγα οὔτε μικρόν, οὔτε πολὺ οὔτε ὀλίγον, οὔθ' ὅλως πρός τι, ὃ οὐχ ἕτερόν τι ὂν πολὺ ἢ ὀλίγον ἢ μέγα ἢ μικρὸν ἢ πρός τι ἐστίν. σημεῖον δ' ὅτι

5 ὁ om. A^b ‖ 9 εἰ ἵπποι, τὸ μέτρον ἵππος, καὶ εἰ ἄνθρωποι, ἄνθρωπος coni. Bonitz ‖ 13 τὸν om. E ‖ 15 τι om. E ‖ τὴν δὲ δυάδα Alex. ‖ 15. 16 ποιοῦντες ἐκ μεγ. fort. Alex. ‖ 24 fort. ὕστερον ‖ καὶ τοῦ ποσοῦ A^b ‖ 25 εἰ] ἢ Alex. ‖ ἕτερον. καὶ Bekker, interpunctionem removit Bonitz; equidem ὑπόκειται vel tale quid inter ἕτερον et καὶ intercidisse duco ‖ 29 ἢ πρός] ἃ πρός E

ἥκιστα οὐσία τις καὶ ὄν τι τὸ πρός τι τὸ μόνον μὴ εἶναι γένεσιν αὐτοῦ μηδὲ φθορὰν μηδὲ κίνησιν, ὥσπερ κατὰ τὸ ποσὸν αὔξησις καὶ φθίσις, κατὰ τὸ ποιὸν ἀλλοίωσις, κατὰ τόπον φορά, κατὰ τὴν οὐσίαν ἡ ἁπλῆ γένεσις καὶ φθορά. ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ πρός τι· ἄνευ γὰρ τοῦ κινηθῆναι ὁτὲ μὲν μεῖζον ὁτὲ δὲ ἔλαττον ἢ ἴσον ἔσται θατέρου κινηθέντος κατὰ τὸ ποσόν. ἀνάγκη τε ἑκάστου ὕλην εἶναι τὸ δυνάμει τοιοῦτον, ὥστε καὶ οὐσίας· τὸ δὲ πρός τι οὔτε δυνάμει οὐσία οὔτε ἐνεργείᾳ. ἄτοπον οὖν, μᾶλλον δ' ἀδύνατον, τὸ οὐσίας μὴ οὐσίαν ποιεῖν στοιχεῖον καὶ πρότερον· ὕστερον γὰρ πᾶσαι αἱ κατηγορίαι. ἔτι δὲ τὰ στοιχεῖα οὐ κατηγορεῖται καθ' ὧν στοιχεῖα, τὸ δὲ πολὺ καὶ ὀλίγον καὶ χωρὶς καὶ ἅμα κατηγορεῖται ἀριθμοῦ, καὶ τὸ μακρὸν καὶ τὸ βραχὺ γραμμῆς, καὶ ἐπίπεδόν ἐστι καὶ πλατὺ καὶ στενόν. εἰ δὲ δὴ καὶ ἔστι τι πλῆθος οὗ τὸ μὲν αἰεὶ ὀλίγον, οἷον ἡ δυάς (εἰ γὰρ πολύ, τὸ ἓν ἂν ὀλίγον εἴη), κἂν πολὺ ἁπλῶς εἴη, οἷον ἡ δεκὰς πολύ, [καὶ] εἰ ταύτης μή ἐστι πλεῖον, ἢ τὰ μύρια. πῶς οὖν ἔσται οὕτως ἐξ ὀλίγου καὶ πολλοῦ ὁ ἀριθμός; ἢ γὰρ ἄμφω ἔδει κατηγορεῖσθαι ἢ μηδέτερον· νῦν δὲ τὸ ἕτερον μόνον κατηγορεῖται.

2 ἁπλῶς δὲ δεῖ σκοπεῖν, ἆρα δυνατὸν τὰ ἀΐδια ἐκ στοιχείων συγκεῖσθαι; ὕλην γὰρ ἕξει· σύνθετον γὰρ πᾶν τὸ ἐκ στοιχείων. εἰ τοίνυν ἀνάγκη, ἐξ οὗ ἐστίν, εἰ καὶ αἰεί ἐστι κἂν εἰ ἐγένετο, ἐκ τούτου γίγνεσθαι, γίγνεται δὲ πᾶν ἐκ τοῦ δυνάμει ὄντος τοῦτο ὃ γίγνεται (οὐ γὰρ ἂν ἐγίγνετο ἐκ τοῦ ἀδυνάτου οὐδὲ ἦν), τὸ δὲ δυνατὸν ἐνδέχεται καὶ ἐνεργεῖν καὶ μή, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα αἰεί ἐστιν ὁ ἀριθμὸς ἢ ὁτιοῦν ἄλλο ὕλην ἔχον, ἐνδέχοιτ' ἂν μὴ εἶναι, ὥσπερ καὶ τὸ μίαν ἡμέραν ἔχον καὶ τὸ ὁποσαοῦν ἔτη· εἰ δ' οὕτω, καὶ τὸ

30 *μόνου* E ‖ 35 *ἔλασσον* A^{b}E, *ἧττον* Alex. ‖ *ἐστὶν* E ‖ 1088 b, 6 *ἀριθμῶν* A^b ‖ 8 *οὐ* E ‖ 10 *καὶ* inclusit Bonitz, *καὶ ταύτης μὴ ἔστω πλεῖον μηδὲ τὰ μύρια* legisse videtur Alex. ‖ 11 *οὗτος* E ‖ 16 *εἰ τοίνυν* E: *οὐ τοίνυν* A^b ‖ 18. 19 *ἐκ τοῦ* E: *εἰς* A^b m. pr., *τὸ* add. m. sec. ‖ 19 *ἐγένετο* A^b: *ἐγίγνετο* E ‖ 21 *ἄλλο* E: *ἄλλον* A^b ‖ 22. 23 *καὶ τοσ.* omisso *τὸ* A^b

τοσοῦτον χρόνον οὗ μή ἐστι πέρας. οὐκ ἂν τοίνυν εἴη ἀΐδια, εἴπερ μὴ ἀΐδιον τὸ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι, καθάπερ ἐν ἄλλοις λόγοις συνέβη πραγματευθῆναι. εἰ δ' ἐστὶ τὸ λεγόμενον νῦν ἀληθὲς καθόλου, ὅτι οὐδεμία ἐστὶν ἀΐδιος οὐσία ἐὰν μὴ ᾖ ἐνέργεια, τὰ δὲ στοιχεῖα ὕλη τῆς οὐσίας, οὐδεμιᾶς ἂν εἴη ἀϊδίου οὐσίας στοιχεῖα ἐξ ὧν ἐστὶν ἐνυπαρχόντων. εἰσὶ δέ τινες οἳ δυάδα μὲν ἀόριστον ποιοῦσι τὸ μετὰ τοῦ ἑνὸς στοιχεῖον, τὸ δ' ἄνισον δυσχεραίνουσιν εὐλόγως διὰ τὰ συμβαίνοντα ἀδύνατα· οἷς τοσαῦτα μόνον ἀφῄρηται τῶν δυσχερῶν, ὅσα διὰ τὸ ποιεῖν τὸ ἄνισον καὶ τὸ πρός τι στοιχεῖον ἀναγκαῖα συμβαίνειν τοῖς λέγουσιν· ὅσα δὲ χωρὶς ταύτης τῆς δόξης, ταῦτα κἀκείνοις ὑπάρχειν ἀναγκαῖον, ἐάν τε τὸν εἰδητικὸν ἀριθμὸν ἐξ αὐτῶν ποιῶσιν, ἐάν τε τὸν μαθηματικόν.

πολλὰ μὲν οὖν τὰ αἴτια τῆς ἐπὶ ταύτας τὰς αἰτίας ἐκ-
1089 a *τροπῆς, μάλιστα δὲ τὸ ἀπορῆσαι ἀρχαϊκῶς. ἔδοξε γὰρ αὐτοῖς πάντ' ἔσεσθαι ἓν τὰ ὄντα, αὐτὸ τὸ ὄν, εἰ μή τις λύσει καὶ ὁμόσε βαδιεῖται τῷ Παρμενίδου λόγῳ „οὐ γὰρ μήποτε τοῦτο δαῇς εἶναι μὴ ἐόντα," ἀλλ' ἀνάγκην εἶναι τὸ μὴ ὂν δεῖξαι ὅτι ἔστιν· οὕτω γὰρ ἐκ τοῦ ὄντος καὶ ἄλλου τινὸς τὰ ὄντα ἔσεσθαι, εἰ πολλά ἐστιν. καίτοι πρῶτον μέν, εἰ τὸ ὂν πολλαχῶς (τὸ μὲν γὰρ ὅτι οὐσίαν σημαίνει, τὸ δ' ὅτι ποιόν, τὸ δ' ὅτι ποσόν, καὶ τὰς ἄλλας δὴ κατηγορίας), ποῖον οὖν τὰ ὄντα πάντα ἕν, εἰ μὴ τὸ μὴ ὂν ἔσται; πότερον αἱ οὐσίαι ἢ τὰ πάθη καὶ τἆλλα δὴ ὁμοίως ἢ ἅπαντα καὶ ἔσται ἓν τὸ*

24 *ἐν ἄλλοις λόγοις* A^b: *λόγοις* om. E Alex., v. de coelo I 7 sq. ‖ 27 *ἐνέργεια* A^bE Alex.: *ἐνεργείᾳ* vulgo, utramque lectionem interpretatur Syr. ‖ 28 *εἰσὶ* — 35 *μαθηματικόν* pertinent ad posteriorem partem capitis 1 ‖ 32 *τὸ* post *καὶ* om. A^b ‖ 32. 33 *ἀναγκαῖον συμβαίνειν* coni. Bonitz, *ἀναγκαῖα συμβαίνει* A^b E ‖ 34 *εἰδικὸν* ex *εἰδητικὸν* correctum in A^b ‖ 1089 a, 1 *μάλι δὲ* A^b ‖ 4 *δαῇς* Plato soph. p. 237 A: *δαμῇ* E, *οὐδαμῇ* A^b, *μηδαμῇ* Alex. ‖ *ἐῶντα* ex *ἐόντα* corr. A^b ‖ 4 *ἀνάγκην* coni. Bonitz: *ἀνάγκη* A^bE ‖ 5 *ὄντος*] *ὄντως* E ‖ 6 *ἔστιν*] *ἔσται* coni. Bonitz ‖ 8 *ποῖον* A^bE: *ποῖα* coni. Bonitz ‖ 10 *ἢ ἅπαντα* G^b Bonitz et fort. Alex., *ἢ* om. A^bE Bekk.

τόδε καὶ τὸ τοιόνδε καὶ τὸ τοσόνδε καὶ τἆλλα ὅσα ἕν τι σημαίνει; ἀλλ' ἄτοπον, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον, τὸ μίαν φύσιν τινὰ γενομένην αἰτίαν εἶναι τοῦ τοῦ ὄντος τὸ μὲν τόδε εἶναι, τὸ δὲ τοιόνδε, τὸ δὲ τοσόνδε, τὸ δὲ ποῦ. ἔπειτα ἐκ ποίου μὴ ὄντος καὶ ὄντος τὰ ὄντα; πολλαχῶς γὰρ καὶ τὸ μὴ ὄν, ἐπειδὴ καὶ τὸ ὄν· καὶ τὸ μὲν μὴ ἄνθρωπον σημαίνει τὸ μὴ εἶναι τοδί, τὸ δὲ μὴ εὐθὺ τὸ μὴ εἶναι τοιονδί, τὸ δὲ μὴ τρίπηχυ τὸ μὴ εἶναι τοσονδί. ἐκ ποίου οὖν ὄντος καὶ μὴ ὄντος πολλὰ τὰ ὄντα; βούλεται μὲν δὴ τὸ ψεῦδος καὶ ταύτην τὴν φύσιν λέγει τὸ οὐκ ὄν, ἐξ οὗ καὶ τοῦ ὄντος πολλὰ τὰ ὄντα. διὸ καὶ ἐλέγετο ὅτι δεῖ ψεῦδός τι ὑποθέσθαι, ὥσπερ καὶ οἱ γεωμέτραι τὸ ποδιαίαν εἶναι τὴν μὴ ποδιαίαν. ἀδύνατον δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχειν. οὔτε γὰρ οἱ γεωμέτραι ψεῦδος οὐδὲν ὑποτίθενται (οὐ γὰρ ἐν τῷ συλλογισμῷ ἡ πρότασις), οὔτ' ἐκ τοῦ οὕτω μὴ ὄντος τὰ ὄντα γίγνεται οὐδὲ φθείρεται. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μὲν κατὰ τὰς πτώσεις μὴ ὂν ἰσαχῶς ταῖς κατηγορίαις λέγεται, παρὰ τοῦτο δὲ τὸ ὡς ψεῦδος λέγεται [τὸ] μὴ ὂν καὶ τὸ κατὰ δύναμιν, ἐκ τούτου ἡ γένεσίς ἐστιν, ἐκ τοῦ μὴ ἀνθρώπου δυνάμει δὲ ἀνθρώπου ἄνθρωπος, καὶ ἐκ τοῦ μὴ λευκοῦ δυνάμει δὲ λευκοῦ λευκόν, ὁμοίως ἐάν τε ἕν τι γίγνηται ἐάν τε πολλά. φαίνεται δὲ ἡ ζήτησις πῶς πολλὰ τὸ ὂν τὸ κατὰ τὰς οὐσίας λεγόμενον· ἀριθμοὶ γὰρ καὶ μήκη καὶ σώματα τὰ γεννώμενά ἐστιν. ἄτοπον δὴ τὸ ὅπως μὲν πολλὰ τὸ ὂν τὸ τί ἐστι ζητῆσαι, πῶς δὲ ἢ ποιὰ ἢ ποσά, μή. οὐ γὰρ δὴ ἡ δυὰς ἡ ἀόριστος αἰτία οὐδὲ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν τοῦ δύο λευκὰ ἢ πολλὰ εἶναι χρώματα ἢ χυμοὺς ἢ σχήματα· ἀριθμοὶ γὰρ ἂν καὶ ταῦτα ἦσαν καὶ μονάδες. 1089b
ἀλλὰ μὴν εἴ γε ταῦτ' ἐπῆλθον, εἶδον ἂν τὸ αἴτιον καὶ τὸ

11 ἕν] ὄν coni. Bonitz, fort. recte ‖ 13 τοῦ τοῦ] καὶ τούτου καὶ ὄντος εἶναι τοῦ A^b ‖ 13. 14 τόδε τοιόνδε om. A^b ‖ 16 ἄνθρωπος coni. Bonitz ‖ 20 λέγει cum Alex. scripsit Bonitz: λέγειν A^bE, v. Plato soph. p. 240 ‖ 21 δεῖ om. A^b(?) E ‖ 27 τὸ μὴ ὂν A^bE, τὸ om. T Alex. Bonitz ‖ 28 τῶν E ‖ 30 τι om. Ald. ‖ 34 fort. τὸ τόδε τί ἐστι, cf. 1089b, 30 ‖ 1089b, 2 ἐπῆλθεν E

ἐν ἐκείνοις· τὸ γὰρ αὐτὸ καὶ τὸ ἀνάλογον αἴτιον. αὕτη γὰρ ἡ παρέκβασις αἰτία καὶ τοῦ τὸ ἀντικείμενον ζητοῦντας τῷ ὄντι καὶ τῷ ἑνί, ἐξ οὗ καὶ τούτων τὰ ὄντα, τὸ πρός τι καὶ τὸ ἄνισον ὑποθεῖναι, ὃ οὔτ' ἐναντίον οὔτ' ἀπόφασις ἐκείνων, μία τε φύσις τῶν ὄντων ὥσπερ καὶ τὸ τί καὶ τὸ ποιόν. καὶ ζητεῖν ἔδει καὶ τοῦτο, πῶς πολλὰ τὸ πρός τι ἀλλ' οὐχ ἕν. νῦν δὲ πῶς μὲν πολλαὶ μονάδες παρὰ τὸ πρῶτον ἓν ζητεῖται, πῶς δὲ πολλὰ ἄνισα παρὰ τὸ ἄνισον οὐκέτι. καίτοι χρῶνται καὶ λέγουσι μέγα μικρόν, πολὺ ὀλίγον, ἐξ ὧν οἱ ἀριθμοί, μακρὸν βραχύ, ἐξ ὧν τὸ μῆκος, πλατὺ στενόν, ἐξ ὧν τὸ ἐπίπεδον, βαθὺ ταπεινόν, ἐξ ὧν οἱ ὄγκοι· καὶ ἔτι δὴ πλείω εἴδη λέγουσι τοῦ πρός τι. τούτοις δὴ τί αἴτιον τοῦ πολλὰ εἶναι;

ἀνάγκη μὲν οὖν, ὥσπερ λέγομεν, ὑποθεῖναι τὸ δυνάμει ὂν ἑκάστῳ· τοῦτο δὲ προσαπεφήνατο ὁ ταῦτα λέγων, τί τὸ δυνάμει τόδε καὶ οὐσία μὴ ὂν δὲ καθ' αὑτό, ὅτι τὸ πρός τι, ὥσπερ εἰ εἶπε τὸ ποιόν, ὃ οὔτε δυνάμει ἐστὶ τὸ ἓν ἢ τὸ ὄν, οὔτε ἀπόφασις τοῦ ἑνὸς οὐδὲ τοῦ ὄντος, ἀλλ' ἕν τι τῶν ὄντων· πολύ τε μᾶλλον, ὥσπερ ἐλέχθη, εἰ ἐζήτει πῶς πολλὰ τὰ ὄντα, μὴ τὰ ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ ζητεῖν, πῶς πολλαὶ οὐσίαι ἢ πολλὰ ποιά, ἀλλὰ πῶς πολλὰ τὰ ὄντα· τὰ μὲν γὰρ οὐσίαι, τὰ δὲ πάθη, τὰ δὲ πρός τι. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἔχει τινὰ καὶ ἄλλην ἐπίστασιν πῶς πολλά· διὰ γὰρ τὸ μὴ χωριστὰ εἶναι τῷ τὸ ὑποκείμενον πολλὰ γίγνεσθαι καὶ εἶναι ποιά τε πολλὰ εἶναι καὶ ποσά. καίτοι δεῖ γέ τινα εἶναι ὕλην ἑκάστῳ γένει· πλὴν χωριστὴν ἀδύνατον τῶν οὐσιῶν. ἀλλ' ἐπὶ τῶν τόδε τι ἔχει τινὰ λόγον, πῶς πολλὰ τὸ τόδε τι, εἰ μή τι ἔσται καὶ τόδε τι καὶ φύ-

3 τὸ ante *ἀνάλογον* om. Alex. ‖ 4 τὸ τὸ E ‖ 7 fort. *μία δὲ* ‖ 8 τὸ A^b: τὰ E ‖ 10 *αὐτοάνισον* fort. Alex. p. 788, 15; equidem *πρῶτον ἄνισον* malo ‖ 18 *οὐσία* A^b Alex. Bonitz: *οὐσίᾳ* E Bekk. ‖ 20 *οὐδὲ* Bekk.: *οὔτε* A^b E ‖ 21 *κάλλιον* fort. Alex. ‖ *ἐζήτει* A^b: *ἐζητεῖτο* E, *ἐζήτει τὸ* Bonitz ‖ 25 *ἐπίστασιν*] fort. *ἐπιστάσεως λύσιν*

σις τις τοιαύτη. αὕτη δέ ἐστιν ἐκεῖθεν μᾶλλον ἡ ἀπορία, πῶς πολλαὶ ἐνεργείᾳ οὐσίαι ἀλλ' οὐ μία. ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ μὴ ταὐτόν ἐστι τὸ τόδε καὶ τὸ ποσόν, οὐ λέγεται πῶς καὶ διὰ τί πολλὰ τὰ ὄντα, ἀλλὰ πῶς ποσὰ πολλά. ὁ γὰρ ἀριθμὸς πᾶς ποσόν τι σημαίνει· καὶ ἡ μονάς, εἰ μὴ μέτρον, ὅτι τὸ κατὰ τὸ ποσὸν ἀδιαίρετον. εἰ μὲν οὖν ἕτερον τὸ ποσὸν καὶ τὸ τί ἐστιν, οὐ λέγεται τὸ τί ἐστιν ἐκ τίνος οὐδὲ πῶς 1090a πολλά· εἰ δὲ ταὐτό, πολλὰς ὑπομένει ὁ λέγων ἐναντιώσεις.

ἐπιστήσειε δ' ἄν τις τὴν σκέψιν καὶ περὶ τῶν ἀριθμῶν πόθεν δεῖ λαβεῖν τὴν πίστιν ὡς εἰσίν. τῷ μὲν γὰρ ἰδέας τιθεμένῳ παρέχονταί τιν' αἰτίαν τοῖς οὖσιν, εἴπερ ἕκαστος τῶν ἀριθμῶν ἰδέα τις, ἡ δ' ἰδέα τοῖς ἄλλοις αἰτία τοῦ εἶναι ὃν δή ποτε τρόπον· ἔστω γὰρ ὑποκείμενον αὐτοῖς τοῦτο. τῷ δὲ τοῦτον μὲν τὸν τρόπον οὐκ οἰομένῳ διὰ τὸ τὰς ἐνούσας δυσχερείας ὁρᾶν περὶ τὰς ἰδέας ὥστε διά γε ταῦτα μὴ ποιεῖν ἀριθμούς, ποιοῦντι δὲ ἀριθμὸν τὸν μαθηματικόν, πόθεν τε χρὴ πιστεῦσαι ὡς ἔστι τοιοῦτος ἀριθμός, καὶ τί τοῖς ἄλλοις χρήσιμος; οὐδενὸς γὰρ οὔτε φησὶν ὁ λέγων αὐτὸν εἶναι, ἀλλ' ὡς αὐτήν τινα λέγει καθ' αὑτὴν φύσιν οὖσαν, οὔτε φαίνεται ὢν αἴτιος· τὰ γὰρ θεωρήματα τῶν ἀριθμητικῶν πάντα καὶ κατὰ τῶν αἰσθητῶν ὑπάρξει, καθάπερ ἐλέχθη.

3 οἱ μὲν οὖν τιθέμενοι τὰς ἰδέας εἶναι καὶ ἀριθμοὺς αὐτὰς εἶναι, κατὰ τὴν ἔκθεσιν ἑκάστου παρὰ τὰ πολλὰ λαμβάνειν τὸ ἕν τι ἕκαστον πειρῶνταί γε λέγειν πῶς καὶ διὰ τί ἐστιν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ οὔτε ἀναγκαῖα οὔτε δυνατὰ ταῦτα, οὐδὲ τὸν ἀριθμὸν διά γε ταῦτα εἶναι λεκτέον. οἱ δὲ Πυθαγόρειοι διὰ τὸ ὁρᾶν πολλὰ τῶν ἀριθμῶν πάθη ὑπάρχοντα τοῖς αἰσθητοῖς σώμασιν, εἶναι μὲν ἀριθμοὺς ἐποίησαν τὰ ὄντα, οὐ

32 *οὐσίαι* A^b: *οὖσαι* E ‖ 1090 a, 4 *πόθεν*] *πόθεν καὶ ἐκ ποίας ἀνάγκης* interpretatur Alex. ‖ 7 *ὑποκείμενον*] i. e. *συγκεχωρημένον ὑποτίθεσθαι* ‖ 13 *ὡς* om. E ‖ 17 *κατὰ τὸ ἔκθεσιν* coni. Bonitz, nos potius *λαμβάνειν*, quod non interpretatur Alex., vel *λέγειν* eiciendum censemus ‖ 18 *καὶ* om. A^b E

χωριστοὺς δέ, ἀλλ' ἐξ ἀριθμῶν τὰ ὄντα· διὰ τί δέ; ὅτι τὰ πάθη τὰ τῶν ἀριθμῶν ἐν ἁρμονίᾳ ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις. τοῖς δὲ τὸν μαθηματικὸν μόνον λέγουσιν εἶναι ἀριθμὸν οὐδὲν τοιοῦτον ἐνδέχεται λέγειν κατὰ τὰς ὑποθέσεις, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔσονται αὐτῶν αἱ ἐπιστῆμαι ἐλέγετο. ἡμεῖς δέ φαμεν εἶναι, καθάπερ εἴπομεν πρότερον. καὶ δῆλον ὅτι οὐ κεχώρισται τὰ μαθηματικά· οὐ γὰρ ἂν κεχωρισμένων τὰ πάθη ὑπῆρχεν ἐν τοῖς σώμασιν. οἱ μὲν οὖν Πυθαγόρειοι κατὰ μὲν τὸ τοιοῦτον οὐδενὶ ἔνοχοί εἰσιν· κατὰ μέντοι τὸ ποιεῖν ἐξ ἀριθμῶν τὰ φυσικὰ σώματα, ἐκ μὴ ἐχόντων βάρος μηδὲ κουφότητα ἔχοντα κουφότητα καὶ βάρος, ἐοίκασι περὶ ἄλλου οὐρανοῦ λέγειν καὶ σωμάτων ἀλλ' οὐ τῶν αἰσθητῶν. οἱ δὲ χωριστὸν ποιοῦντες, ὅτι ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν οὐκ ἔσται τὰ ἀξιώματα, ἀληθῆ δὲ τὰ λεγόμενα καὶ σαίνει τὴν ψυχήν, εἶναί τε ὑπολαμβάνουσι καὶ χωριστὰ
1090b εἶναι· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ μεγέθη τὰ μαθηματικά. δῆλον οὖν ὅτι καὶ ὁ ἐναντιούμενος λόγος τἀναντία ἐρεῖ· καὶ ὃ ἄρτι ἠπορήθη λυτέον τοῖς οὕτω λέγουσι, διὰ τί οὐδαμῶς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὑπαρχόντων τὰ πάθη ὑπάρχει αὐτῶν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς. εἰσὶ δέ τινες οἳ ἐκ τοῦ πέρατα εἶναι καὶ ἔσχατα τὴν στιγμὴν μὲν γραμμῆς, ταύτην δ' ἐπιπέδου, τοῦτο δὲ τοῦ στερεοῦ, οἴονται εἶναι ἀνάγκην τοιαύτας φύσεις εἶναι. δεῖ δὴ καὶ τοῦτον ὁρᾶν τὸν λόγον, μὴ λίαν ᾖ μαλακός. οὔτε γὰρ οὐσίαι εἰσὶ τὰ ἔσχατα ἀλλὰ μᾶλλον πάντα ταῦτα πέρατα, ἐπεὶ καὶ τῆς βαδίσεως καὶ ὅλως κινήσεώς ἐστί τι πέρας. τοῦτ' οὖν ἔσται τόδε τι καὶ οὐσία τις. ἀλλ' ἄτοπον. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ εἰσί, τῶνδε τῶν αἰσθητῶν ἔσονται πάντα· ἐπὶ τούτων γὰρ ὁ λόγος εἴρηκεν. διὰ τί οὖν χωριστά ἐστιν; ἔτι

23 διὰ τί δέ;] διὰ τί — 25 ἄλλοις post 21 διὰ τὸ — 22 σώμασιν parum commode dicta esse videntur ‖ 24 ἐναρμόνια A^b ‖ 33 μηδὲ A^b: οὐδὲ E ‖ 37 χωριστὸν coni. Bonitz ‖ 1090b, 3 λύεται A^b ‖ 9 ταῦτα πάντα A^b ‖ 11 ἔσται A^b: ἐστὶ E ‖ 13 ἐστιν E Alex.: ἔσται A^b

δὲ ἐπιζητήσειεν ἄν τις μὴ λίαν εὐχερὴς ὢν περὶ μὲν τοῦ ἀριθμοῦ παντὸς καὶ τῶν μαθηματικῶν τὸ μηδὲν συμβάλλεσθαι ἀλλήλοις τὰ πρότερα τοῖς ὕστερον· μὴ ὄντος γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ οὐδὲν ἧττον τὰ μεγέθη ἔσται τοῖς τὰ μαθηματικὰ μόνον εἶναι φαμένοις, καὶ τούτων μὴ ὄντων ἡ ψυχὴ καὶ τὰ σώματα τὰ αἰσθητά. οὐκ ἔοικε δ' ἡ φύσις ἐπεισοδιώδης οὖσα ἐκ τῶν φαινομένων, ὥσπερ μοχθηρὰ τραγῳδία. τοῖς δὲ τὰς ἰδέας τιθεμένοις τοῦτο μὲν ἐκφεύγει· ποιοῦσι γὰρ τὰ μεγέθη ἐκ τῆς ὕλης καὶ ἀριθμοῦ, ἐκ μὲν τῆς δυάδος τὰ μήκη, ἐκ τριάδος δ' ἴσως τὰ ἐπίπεδα, ἐκ δὲ τῆς τετράδος τὰ στερεὰ ἢ καὶ ἐξ ἄλλων ἀριθμῶν· διαφέρει γὰρ οὐδέν. ἀλλὰ ταῦτά γε πότερον ἰδέαι ἔσονται, ἢ τίς ὁ τρόπος αὐτῶν, καὶ τί συμβάλλονται τοῖς οὖσιν; οὐδὲν γάρ, ὥσπερ οὐδὲ τὰ μαθηματικά, οὐδὲ ταῦτα συμβάλλεται. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὑπάρχει γε κατ' αὐτῶν οὐδὲν θεώρημα, ἐὰν μή τις βούληται κινεῖν τὰ μαθηματικὰ καὶ ποιεῖν ἰδίας τινὰς δόξας. ἔστι δ' οὐ χαλεπὸν ὁποιασοῦν ὑποθέσεις λαμβάνοντας μακροποιεῖν καὶ συνείρειν. οὗτοι μὲν οὖν ταύτῃ προσγλιχόμενοι ταῖς ἰδέαις τὰ μαθηματικὰ διαμαρτάνουσιν· οἱ δὲ πρῶτοι δύο τοὺς ἀριθμοὺς ποιήσαντες, τόν τε τῶν εἰδῶν καὶ τὸν μαθηματικὸν ἄλλον, οὐδαμῶς οὔτ' εἰρήκασιν οὔτ' ἔχοιεν ἂν εἰπεῖν πῶς καὶ ἐκ τίνος ἔσται ὁ μαθηματικός. ποιοῦσι γὰρ αὐτὸν μεταξὺ τοῦ εἰδητικοῦ καὶ τοῦ αἰσθητοῦ. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ, ὁ αὐτὸς ἐκείνῳ ἔσται τῷ τῶν ἰδεῶν (ἐξ ἄλλου δέ τινος μικροῦ καὶ μεγάλου· τὰ γὰρ μεγέθη ποιεῖ)· εἰ δ' 1091 a
ἕτερόν τι ἐρεῖ, πλείω τὰ στοιχεῖα ἐρεῖ· καὶ εἰ ἕν τι ἑκατέρου ἡ ἀρχή, κοινόν τι ἐπὶ τούτων ἔσται τὸ ἕν. ζητητέον τε πῶς καὶ ταῦτα πολλὰ τὸ ἕν, καὶ ἅμα τὸν ἀριθμὸν γενέσθαι ἀλ-

18 τὰ ante *αἰσθητά* om. E ‖ 28 *κατ' αὐτῶν*] *τούτων* E ‖ 30 *μακρὸν ποιεῖν* E ‖ 33 *ἰδεῶν* E ‖ *μαθηματικῶν* A^b ‖ 34 *οὐδαμῶς* om. E ‖ 36 *εἰδικοῦ* A^b ‖ 1091 a, 1 *γὰρ* seclusit Bonitz puncto post *μεγάλου* sublato, ipse *οὐ* post *μεγάλου* excidisse et *ἐξ ἄλλου — ποιεῖ* ex nota marginali irrepsisse puto ‖ 4 fort. *τοῦτο πολλὰ τὸ ἕν* ‖ *τὸ* E: *τὰ* A^b

λως ἢ ἐξ ἑνὸς καὶ δυάδος ἀορίστου ἀδύνατον κατ᾽ ἐκεῖνον. πάντα δὴ ταῦτα ἄλογα, καὶ μάχεται καὶ αὐτὰ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς εὐλόγοις, καὶ ἔοικεν ἐν αὐτοῖς εἶναι ὁ Σιμωνίδου μακρὸς λόγος· γίγνεται γὰρ ὁ μακρὸς λόγος ὥσπερ ὁ τῶν δούλων, ὅταν μηδὲν ὑγιὲς λέγωσιν. φαίνεται δὲ καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν βοᾶν ὡς ἑλκόμενα· οὐ δύναται γὰρ οὐδαμῶς γεννῆσαι τὸν ἀριθμὸν ἀλλ᾽ ἢ τὸν ἀφ᾽ ἑνὸς διπλασιαζόμενον.

ἄτοπον δὲ καὶ γένεσιν ποιεῖν ἀϊδίων ὄντων, μᾶλλον δ᾽ ἕν τι τῶν ἀδυνάτων. οἱ μὲν οὖν Πυθαγόρειοι πότερον οὐ ποιοῦσιν ἢ ποιοῦσι γένεσιν οὐδὲν δεῖ διστάζειν· φανερῶς γὰρ λέγουσιν ὡς τοῦ ἑνὸς συσταθέντος, εἴτ᾽ ἐξ ἐπιπέδων εἴτ᾽ ἐκ χροιᾶς εἴτ᾽ ἐκ σπέρματος εἴτ᾽ ἐξ ὧν ἀποροῦσιν εἰπεῖν, εὐθὺς τὸ ἔγγιστα τοῦ ἀπείρου [ὅτι] εἵλκετο καὶ ἐπεραίνετο ὑπὸ τοῦ πέρατος. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ κοσμοποιοῦσι καὶ φυσικῶς βούλονται λέγειν, δίκαιον αὐτοὺς ἐξετάζειν τι περὶ φύσεως, ἐκ δὲ τῆς νῦν ἀφεῖναι μεθόδου· τὰς γὰρ ἐν τοῖς ἀκινήτοις ζητοῦμεν ἀρχάς, ὥστε καὶ τῶν ἀριθμῶν τῶν τοιούτων ἐπισκεπτέον τὴν γένεσιν. τοῦ μὲν οὖν περιττοῦ γένεσιν οὔ 4
φασιν, ὡς δῆλον ὅτι τοῦ ἀρτίου οὔσης γενέσεως· τὸν δ᾽ ἄρτιον πρῶτον ἐξ ἀνίσων τινὲς κατασκευάζουσι τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ ἰσασθέντων. ἀνάγκη οὖν πρότερον ὑπάρχειν τὴν ἀνισότητα αὐτοῖς τοῦ ἰσασθῆναι. εἰ δ᾽ αἰεὶ ἦσαν ἰσασμένα, οὐκ ἂν ἦσαν ἄνισα πρότερον· τοῦ γὰρ αἰεὶ οὐκ ἔστι πρότερον οὐδέν. ὥστε φανερὸν ὅτι οὐ τοῦ θεωρῆσαι ἕνεκεν ποιοῦσι τὴν γένεσιν τῶν ἀριθμῶν.

ἔχει δ᾽ ἀπορίαν καὶ εὐπορήσαντι ἐπιτίμησιν, πῶς ἔχει πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ ἀρχαί· ἀπορίαν μὲν ταύτην, πότερόν ἐστί τι ἐκείνων οἷον βουλόμεθα

6 *ταῦτα δὴ πάντα* Alex. ‖ *καὶ* ante *αὐτὰ* om. Alex. ‖ 17 *ὅτι* superfluum antecedente *ὡς* ‖ 19 *τι*] *τοὺς* Alex., *ἐν τοῖς* coni. Schwegler, fort. *τῇ* sc. *μεθόδῳ* ‖ 28 *οὐ τοῦ θεωρῆσαι ἕνεκεν* expedit Alex. p. 799, 10 ‖ 30 *ἐπιστήμησιν* E ‖ 33 *λέγειν* spurium

λέγειν αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον, ἢ οὔ, ἀλλ' ὑστερογενῆ. παρὰ μὲν γὰρ τῶν θεολόγων ἔοικεν ὁμολογεῖσθαι τῶν νῦν τισίν, οἳ οὔ φασιν, ἀλλὰ προελθούσης τῆς τῶν ὄντων φύσεως καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν ἐμφαίνεσθαι. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν εὐλαβούμενοι ἀληθινὴν δυσχέρειαν, ἣ συμβαίνει τοῖς λέγουσιν, ὥσπερ ἔνιοι, τὸ ἓν ἀρχήν. ἔστι δ' ἡ δυσχέρεια οὐ διὰ τὸ τῇ 1091b *ἀρχῇ τὸ εὖ ἀποδιδόναι ὡς ὑπάρχον, ἀλλὰ διὰ τὸ τὸ ἓν ἀρχὴν καὶ ἀρχὴν ὡς στοιχεῖον καὶ τὸν ἀριθμὸν ἐκ τοῦ ἑνός. οἱ δὲ ποιηταὶ οἱ ἀρχαῖοι ταύτῃ ὁμοίως, ᾗ βασιλεύειν καὶ ἄρχειν φασὶν οὐ τοὺς πρώτους, οἷον Νύκτα καὶ Οὐρανὸν ἢ Χάος ἢ Ὠκεανόν, ἀλλὰ τὸν Δία. οὐ μὴν ἀλλὰ τούτοις μὲν διὰ τὸ μεταβάλλειν τοὺς ἄρχοντας τῶν ὄντων συμβαίνει τοιαῦτα λέγειν, ἐπεὶ οἵ γε μεμιγμένοι αὐτῶν καὶ τῷ μὴ μυθικῶς ἅπαντα λέγειν, οἷον Φερεκύδης καὶ ἕτεροί τινες, τὸ γεννῆσαν πρῶτον ἄριστον τιθέασι, καὶ οἱ Μάγοι, καὶ τῶν ὑστέρων δὲ σοφῶν, οἷον Ἐμπεδοκλῆς τε καὶ Ἀναξαγόρας, ὁ μὲν τὴν φιλίαν στοιχεῖον, ὁ δὲ τὸν νοῦν ἀρχὴν ποιήσας. τῶν δὲ τὰς ἀκινήτους οὐσίας εἶναι λεγόντων οἱ μέν φασιν αὐτὸ τὸ ἓν τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι· οὐσίαν μέντοι τὸ ἓν αὐτοῦ ᾤοντο εἶναι μάλιστα. ἡ μὲν οὖν ἀπορία αὕτη, ποτέρως δεῖ λέγειν. θαυμαστὸν δ' εἰ τῷ πρώτῳ καὶ ἀϊδίῳ καὶ αὐταρκεστάτῳ τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον οὐχ ὡς ἀγαθὸν ὑπάρχει τὸ αὔταρκες καὶ ἡ σωτηρία. ἀλλὰ μὴν οὐ δι' ἄλλο τι ἄφθαρτον ἢ διότι εὖ ἔχει, οὐδ' αὔταρκες. ὥστε τὸ μὲν φάναι τὴν ἀρχὴν τοιαύτην εἶναι εὔλογον ἀληθὲς εἶναι· τὸ μέντοι ταύτην εἶναι τὸ ἕν, ἢ εἰ μὴ τοῦτο, στοιχεῖόν τε καὶ στοιχεῖον ἀριθμῶν, ἀδύνατον. συμβαίνει γὰρ πολλὴ δυσχέρεια, ἣν ἔνιοι φεύγοντες ἀπειρήκασιν, οἱ τὸ ἓν μὲν ὁμολογοῦντες ἀρχὴν*

1091b, 2 *εὖ*] *ἓν* E ‖ 4 *βασιλεῦον* E ‖ 8 *καὶ* del. Bonitz, quod nescio an illatum sit ex interpolatis verbis *καὶ οἱ Μάγοι* (10) ‖ 9 *πάντα* E ‖ 11 *ὕστερον* E ‖ 13 *εἶναι* om. Alex. ‖ *οἱ μὲν* alterum enuntiati membrum, quod a verbis *οἱ δὲ* ordiatur, addi iubet Zeller, at vide Bonitzium in comm. p. 586 ‖ 21 fort. *στοιχεῖόν γε*

εἶναι πρώτην καὶ στοιχεῖον, τοῦ ἀριθμοῦ δὲ τοῦ μαθηματικοῦ. ἅπασαι γὰρ αἱ μονάδες γίγνονται ὅπερ ἀγαθόν τι, καὶ πολλή τις εὐπορία ἀγαθῶν. ἔτι εἰ τὰ εἴδη ἀριθμοί, τὰ εἴδη πάντα ὅπερ ἀγαθόν τι. ἀλλὰ μὴν ὅτου βούλεται τιθέτω τις εἶναι ἰδέας. εἰ μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν μόνον, οὐκ ἔσονται οὐσίαι αἱ ἰδέαι· εἰ δὲ καὶ τῶν οὐσιῶν, πάντα τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ μετέχοντα. ταῦτά τε δὴ συμβαίνει ἄτοπα, καὶ τὸ ἐναντίον στοιχεῖον, εἴτε πλῆθος ὂν εἴτε τὸ ἄνισον καὶ μέγα καὶ μικρόν, τὸ κακὸν αὐτό. διόπερ ὁ μὲν ἔφευγε τὸ ἀγαθὸν προσάπτειν τῷ ἑνὶ ὡς ἀναγκαῖον ὄν, ἐπειδὴ ἐξ ἐναντίων ἡ γένεσις, τὸ κακὸν τὴν τοῦ πλήθους φύσιν εἶναι. οἱ δὲ λέγουσι τὸ ἄνισον τὴν τοῦ κακοῦ φύσιν· συμβαίνει δὴ πάντα τὰ ὄντα μετέχειν τοῦ κακοῦ ἔξω ἑνὸς αὐτοῦ τοῦ ἑνός, καὶ μᾶλλον ἀκράτου μετέχειν τοὺς ἀριθμοὺς ἢ τὰ 1092 a μεγέθη, καὶ τὸ κακὸν τοῦ ἀγαθοῦ χώραν εἶναι, καὶ μετέχειν καὶ ὀρέγεσθαι τοῦ φθαρτικοῦ· φθαρτικὸν γὰρ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον. καὶ εἰ ὥσπερ ἐλέγομεν ὅτι ἡ ὕλη ἐστὶ τὸ δυνάμει ἕκαστον, οἷον πυρὸς τοῦ ἐνεργείᾳ τὸ δυνάμει πῦρ, τὸ κακὸν ἔσται αὐτὸ τὸ δυνάμει ἀγαθόν. ταῦτα δὴ πάντα συμβαίνει, τὸ μὲν ὅτι ἀρχὴν πᾶσαν στοιχεῖον ποιοῦσι, τὸ δ' ὅτι τἀναντία ἀρχάς, τὸ δ' ὅτι τὸ ἓν ἀρχήν, τὸ δ' ὅτι τοὺς ἀριθμοὺς τὰς πρώτας οὐσίας καὶ χωριστὰς καὶ εἴδη.

5 εἰ οὖν καὶ τὸ μὴ τιθέναι τὸ ἀγαθὸν ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ τὸ τιθέναι οὕτως ἀδύνατον, δῆλον ὅτι αἱ ἀρχαὶ οὐκ ὀρθῶς ἀποδίδονται οὐδὲ αἱ πρῶται οὐσίαι. οὐκ ὀρθῶς δ' ὑπολαμβάνει οὐδ' εἴ τις παρεικάζει τὰς τοῦ ὅλου ἀρχὰς τῇ τῶν ζῴων καὶ φυτῶν, ὅτι ἐξ ἀορίστων ἀτελῶν δὲ αἰεὶ τὰ τελειότερα, διὸ καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων οὕτως ἔχειν φησίν, ὥστε μηδὲ ὄν τι εἶναι τὸ ἓν αὐτό. εἰσὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα τέλειαι

26 εἰ om. A^b ‖ 27 ἀγαθόν τι E ‖ 32 ὁ μὲν] i. e. Σπεύσιππος, cf. Alex. p. 802, 6 ‖ 1092 a, 8 χωριστὰ E ‖ 11 αἱ om. E ‖ 12 τῇ A^b: τι E ‖ 14 φησίν A^bE: φασίν Ald. et fort. Alex., cf. 1091 b, 32 et 1072 b, 31

αἱ ἀρχαὶ ἐξ ὧν ταῦτα· ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον γεννᾷ, καὶ οὐκ ἔστι τὸ σπέρμα πρῶτον. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τόπον ἅμα τοῖς στερεοῖς καὶ τοῖς μαθηματικοῖς ποιῆσαι (ὁ μὲν γὰρ τόπος τῶν καθ' ἕκαστον ἴδιος, διὸ χωριστὰ τόπῳ, τὰ δὲ μαθηματικὰ οὐ ποῦ), καὶ τὸ εἰπεῖν μὲν ὅτι ποῦ ἔσται, τί δέ ἐστιν ὁ τόπος, μή.

ἔδει δὲ τοὺς λέγοντας ἐκ στοιχείων εἶναι τὰ ὄντα καὶ τῶν ὄντων τὰ πρῶτα τοὺς ἀριθμούς, διελομένους πῶς ἄλλο ἐξ ἄλλου ἐστίν, οὕτω λέγειν τίνα τρόπον ὁ ἀριθμός ἐστιν ἐκ τῶν ἀρχῶν. πότερον μίξει; ἀλλ' οὔτε πᾶν μικτόν, τό τε γιγνόμενον ἕτερον, οὐκ ἔσται τε χωριστὸν τὸ ἓν οὐδ' ἑτέρα φύσις· οἱ δὲ βούλονται. ἀλλὰ συνθέσει, ὥσπερ συλλαβή; ἀλλὰ θέσιν τε ἀνάγκη ὑπάρχειν, καὶ χωρὶς ὁ νοῶν νοήσει τὸ ἓν καὶ τὸ πλῆθος. τοῦτ' οὖν ἔσται ὁ ἀριθμός, μονὰς καὶ πλῆθος, ἢ τὸ ἓν καὶ ἄνισον. καὶ ἐπεὶ τὸ ἐκ τινῶν εἶναι ἔστι μὲν ὡς ἐνυπαρχόντων ἔστι δὲ ὡς οὔ, ποτέρως ὁ ἀριθμός; οὕτως γὰρ ὡς ἐνυπαρχόντων οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἢ ὧν γένεσίς ἐστιν. ἀλλ' ὡς ἀπὸ σπέρματος; ἀλλ' οὐχ οἷόν τε τοῦ ἀδιαιρέτου τι ἀπελθεῖν. ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ ἐναντίου μὴ ὑπομένοντος; ἀλλ' ὅσα οὕτως ἐστί, καὶ ἐξ ἄλλου τινός ἐστιν ὑπομένοντος. ἐπεὶ τοίνυν τὸ ἓν ὁ μὲν τῷ πλήθει ὡς ἐναντίον τίθησιν, ὁ δὲ τῷ ἀνίσῳ, ὡς ἴσῳ τῷ ἑνὶ χρώμενος, ὡς 1092b ἐξ ἐναντίων εἴη ἂν ὁ ἀριθμός. ἔσται ἄρα τι ἕτερον ἐξ οὗ ὑπομένοντος καὶ θατέρου ἐστὶν ἢ γέγονεν. ἔτι τί δή ποτε τὰ μὲν ἄλλ' ὅσα ἐξ ἐναντίων ἢ οἷς ἐστὶν ἐναντία φθείρεται, κἂν ἐκ παντὸς ᾖ, ὁ δ' ἀριθμὸς οὔ; περὶ τούτου γὰρ οὐδὲν λέγεται. καίτοι καὶ ἐνυπάρχον καὶ μὴ ἐνυπάρχον φθείρει τὸ ἐναντίον, οἷον τὸ νεῖκος τὸ μῖγμα (καίτοι γε οὐκ ἔδει· οὐ

17 *καὶ τὸν τόπον* E ‖ 18 *καὶ* om. A^b Alex. Bonitz ‖ 20 *ἔσται*] fort. *ἔστι* ‖ 25 *γεννόμενον* E quod corrigas in *γεννώμενον* ‖ 26 *συλλαβὴ* E: *συλλαβήν* A^b vulgo ‖ 27 *τε* om. E ‖ 28 *ἔσται οὖν* A^b ‖ 33 *οἷόν τέ τι τοῦ ἀδ.* Alex. ‖ 1092b, 2 *ἔσται* coni. Bonitz: *ἔστιν* A^b E ‖ 6 *καὶ μὴ ἐνυπάρχον* om. E ‖ 7 *καίτοι γε* A^b E Alex. Bonitz, *γε* om. Ald. Bekk. ‖ *καίτοι* — 8 *ἐναντίον* paren-

γὰρ ἐκείνῳ γε ἐναντίον). οὐδὲν δὲ διώρισται οὐδὲ ὁποτέρως οἱ ἀριθμοὶ αἴτιοι τῶν οὐσιῶν καὶ τοῦ εἶναι, πότερον ὡς ὅροι, οἷον αἱ στιγμαὶ τῶν μεγεθῶν, καὶ ὡς Εὔρυτος ἔταττε τίς ἀριθμὸς τίνος, οἷον ὁδὶ μὲν ἀνθρώπου, ὁδὶ δὲ ἵππου, ὥσπερ οἱ τοὺς ἀριθμοὺς ἄγοντες εἰς τὰ σχήματα τρίγωνον καὶ τετράγωνον, οὕτως ἀφομοιῶν ταῖς ψήφοις τὰς μορφὰς τῶν φυτῶν. ἢ ὅτι [ὁ] λόγος ἡ συμφωνία ἀριθμῶν, ὁμοίως δὲ καὶ ἄνθρωπος καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον; τὰ δὲ δὴ πάθη πῶς ἀριθμοί, τὸ λευκὸν καὶ γλυκὺ καὶ τὸ θερμόν; ὅτι δ' οὐχ οἱ ἀριθμοὶ οὐσίαι οὐδὲ τῆς μορφῆς αἴτιοι, δῆλον· ὁ γὰρ λόγος ἡ οὐσία, ὁ δ' ἀριθμὸς ὕλη. οἷον σαρκὸς ἢ ὀστοῦ ἀριθμὸς ἡ οὐσία οὕτω, τρία πυρὸς γῆς δὲ δύο. καὶ αἰεὶ ὁ ἀριθμὸς ὃς ἂν ᾖ τινῶν ἐστίν, ἢ πύρινος ἢ γήϊνος ἢ μοναδικός· ἀλλ' ἡ οὐσία τὸ τοσόνδ' εἶναι πρὸς τοσόνδε κατὰ τὴν μῖξιν· τοῦτο δ' οὐκέτι ἀριθμὸς ἀλλὰ λόγος μίξεως ἀριθμῶν σωματικῶν ἢ ὁποιωνοῦν. οὔτε οὖν τῷ ποιῆσαι αἴτιος ὁ ἀριθμός, οὔτε ὅλως ὁ ἀριθμὸς οὔτε ὁ μοναδικός, οὔτε ὕλη οὔτε λόγος καὶ εἶδος τῶν πραγμάτων. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὡς τὸ οὗ ἕνεκα.

ἀπορήσειε δ' ἄν τις καὶ τί τὸ εὖ ἐστὶ τὸ ἀπὸ τῶν ἀριθ- 6
μῶν τῷ ἐν ἀριθμῷ εἶναι τὴν μῖξιν, ἢ ἐν εὐλογίστῳ ἢ ἐν περιττῷ. νυνὶ γὰρ οὐδὲν ὑγιεινότερον τρὶς τρία ἂν ᾖ τὸ μελίκρατον κεκραμένον, ἀλλὰ μᾶλλον ὠφελήσειεν ἂν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ὂν ὑδαρὲς δὲ ἢ ἐν ἀριθμῷ ἄκρατον ὄν. ἔτι οἱ λόγοι ἐν προσθέσει ἀριθμῶν εἰσὶν οἱ τῶν μίξεων, οὐκ ἐν ἀριθμοῖς, οἷον τρία πρὸς δύο, ἀλλ' οὐ τρὶς δύο. τὸ γὰρ αὐτὸ δεῖ γένος εἶναι ἐν ταῖς πολλαπλασιώσεσιν· ὥστε δεῖ

thesi inclusi ‖ 8 ἐκείνῳ A^b Alex.: ἐκεῖνο E vulgo ‖ 9 ὅροι A^b: ὅρος E ‖ 10 αἱ om. A^b ‖ μεγεθῶν] γραμμῶν fort. Alex. Syr., μηκῶν coni. sed postea reiecit Bonitz ‖ 13. 14 fort. τῶν ζῴων καὶ φυτῶν ‖ 14 ὁ eiecit Bonitz ‖ ἡ Alex. Bonitz: ἢ A^b vulgo ‖ τῶν ἀρ. Alex. ‖ 17 οὐσίαι] οὐσία A^b E ‖ ἡ om. E, add. A^b (?) Bekk. ‖ 18 ὕλης coni. Schwegler ‖ 19 ἡ οὐσία] ἢ οὐσία A^b, ἡ δ' οὐσία E, ἢ om. Alex. ‖ 22 οὐκ ἔστιν E ‖ 23 τῷ] τοῦ Alex. ‖ 24 ὅλως ἀρ. omisso ὁ A^b ‖ 27 τῷ Alex. Bonitz: τὸ A^b E ‖ εὐλογίστῳ ἢ E ‖ 33 πολλαπλασιάσεσιν Alex.

μετρεῖσθαι τῷ τε *Α* τὸν στοῖχον ἐφ᾽ οὗ *ΑΒΓ* καὶ τῷ *Δ* τὸν *ΔΕΖ*· ὥστε τῷ αὐτῷ πάντα. οὔκουν ἔσται πυρὸς *ΒΕΓΖ*, καὶ ὕδατος ἀριθμὸς δὶς τρία. εἰ δ᾽ ἀνάγκη πάντα ἀριθμοῦ 1093a κοινωνεῖν, ἀνάγκη πολλὰ συμβαίνειν τὰ αὐτά, καὶ ἀριθμὸν τὸν αὐτὸν τῷδε καὶ ἄλλῳ. ἆρ᾽ οὖν τοῦτ᾽ αἴτιον καὶ διὰ τοῦτό ἐστι τὸ πρᾶγμα ἢ ἄδηλον; οἷον ἔστι τις τῶν τοῦ ἡλίου φορῶν ἀριθμός, καὶ πάλιν τῶν τῆς σελήνης, καὶ τῶν ζῴων γ᾽ ἑκάστου τοῦ βίου καὶ ἡλικίας· τί οὖν κωλύει ἐνίους μὲν τούτων τετραγώνους εἶναι, ἐνίους δὲ κύβους, καὶ ἴσους, τοὺς δὲ διπλασίους; οὐδὲν γὰρ κωλύει, ἀλλ᾽ ἀνάγκη ἐν τούτοις στρέφεσθαι, εἰ ἀριθμοῦ πάντα ἐκοινώνει ἐνεδέχετό τε τὰ διαφέροντα ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν πίπτειν. ὥστ᾽ εἴ τισιν ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς συνεβεβήκει, ταὐτὰ ἂν ἦν ἀλλήλοις ἐκεῖνα τὸ αὐτὸ εἶδος ἀριθμοῦ ἔχοντα, οἷον ἥλιος καὶ σελήνη τὰ αὐτά. ἀλλὰ διὰ τί αἴτια ταῦτα; ἑπτὰ μὲν φωνήεντα, ἑπτὰ δὲ χορδαὶ ἢ ἁρμονίαι, ἑπτὰ δὲ αἱ πλειάδες, ἐν ἑπτὰ δὲ ὀδόντας βάλλει (ἔνιά γε, ἔνια δ᾽ οὔ), ἑπτὰ δὲ οἱ ἐπὶ Θήβας. ἆρ᾽ οὖν ὅτι τοιοσδὶ ὁ ἀριθμὸς πέφυκεν, διὰ τοῦτο ἢ ἐκεῖνοι ἐγένοντο ἑπτὰ ἢ ἡ πλειὰς ἑπτὰ ἀστέρων ἐστίν; ἢ οἱ μὲν διὰ τὰς πύλας ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν, τὴν δὲ ἡμεῖς οὕτως ἀριθμοῦμεν, τὴν δ᾽ ἄρκτον γε δώδεκα, οἱ δὲ πλείους. ἐπεὶ καὶ τὸ *ΞΨΖ* συμφωνίας φασὶν εἶναι, [καὶ] ὅτι ἐκεῖναι τρεῖς, καὶ ταῦτα τρία. ὅτι δὲ μυρία ἂν εἴη τοιαῦτα, οὐδὲν μέλει· τῷ γὰρ *Γ* καὶ *Ρ* εἴη ἂν ἓν σημεῖον. εἰ δ᾽ ὅτι διπλάσιον τῶν ἄλλων ἕκαστον, ἄλλο δ᾽ οὔ, αἴτιον δ᾽ ὅτι τριῶν ὄντων τόπων ἓν ἐφ᾽ ἑκάστου ἐπιφέρεται τὸ σίγμα, διὰ τοῦτο τρία μόνον ἐστίν, ἀλλ᾽ οὐχ ὅτι αἱ συμφωνίαι τρεῖς, ἐπεὶ

35 *οὔκουν* Bonitz in comm., *οὐκοῦν* vulgo, verum Bonitzii scriptura recepta exspectamus *οὐδ᾽* (non *καὶ*) *ὕδατος* ‖ 1003 a, 7 *τετραγόνους* E ‖ 11 *συνεβεβήκει* A^b: *συμβεβήκει* E vulgo ‖ *ταῦτα* A^b ‖ 14 *ἡ ἁρμονία* E ‖ 15 *ἔνιά γε* om. E ‖ 19 *οἱ δὲ* corruptum, fort. *τὰς δὲ* vel *ὠρίωνα δὲ* ‖ 20 *καὶ* seclusi, possis quoque traicere *ὅτι καὶ* ‖ 22 *μέλλει* E ‖ *τῷ* A^bE: *τὸ* Bekk. ‖ 24 *ἀφ᾽* E ‖ *τὸ* G^b Alex. et *γρ.* Cas., *τῷ* A^bE vulgo ‖ 25 *ὅθ᾽* A^b

πλείους γ' αἱ συμφωνίαι· ἐνταῦθα δ' οὐκέτι δύναται. ὅμοιοι δὴ καὶ οὗτοι τοῖς ἀρχαίοις Ὁμηρικοῖς, οἳ μικρὰς ὁμοιότητας ὁρῶσι, μεγάλας δὲ παρορῶσιν. λέγουσι δέ τινες ἔτι πολλὰ τοιαῦτα, οἷον αἵ τε μέσαι ἡ μὲν ἐννέα ἡ δ' ὀκτώ, καὶ τὸ ἔπος δεκαεπτά, ἰσάριθμον τούτοις· βαίνεται δ' ἐν μὲν τῷ
1093b δεξιῷ ἐννέα συλλαβαῖς, ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ ὀκτώ. καὶ ὅτι ἴσον τὸ διάστημα ἔν τε τοῖς γράμμασιν ἀπὸ τοῦ *A* πρὸς τὸ Ω, καὶ ἀπὸ τοῦ βόμβυκος ἐπὶ τὴν ὀξυτάτην νεάτην ἐν αὐλοῖς, ἧς ὁ ἀριθμὸς ἴσος τῇ οὐλομελείᾳ τοῦ οὐρανοῦ. ὁρᾶν δὲ δεῖ μὴ τοιαῦτα οὐδεὶς ἂν ἀπορήσειεν οὔτε λέγειν οὔθ' εὑρίσκειν ἐν τοῖς ἀϊδίοις, ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς φθαρτοῖς. ἀλλ' αἱ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς φύσεις αἱ ἐπαινούμεναι καὶ τὰ τούτοις ἐναντία καὶ ὅλως τὰ ἐν τοῖς μαθήμασιν, ὡς μὲν λέγουσί τινες καὶ αἴτια ποιοῦσι τῆς φύσεως, ἔοικεν οὑτωσί γε σκοπουμένοις διαφεύγειν· κατ' οὐδένα γὰρ τρόπον τῶν διωρισμένων περὶ τὰς ἀρχὰς οὐδὲν αὐτῶν αἴτιόν ἐστιν. ὡς μέντοι ποιοῦσι, φανερὸν ὅτι τὸ εὖ ὑπάρχει καὶ τῆς συστοιχίας ἐστὶ τῆς τοῦ καλοῦ τὸ περιττόν, τὸ εὐθύ, τὸ ἴσον, αἱ δυνάμεις ἐνίων ἀριθμῶν. ἅμα γὰρ ὧραι καὶ ἀριθμὸς τοιοσδί· καὶ τἆλλα δὴ ὅσα συνάγουσιν ἐκ τῶν μαθηματικῶν θεωρημάτων πάντα ταύτην ἔχει τὴν δύναμιν. διὸ καὶ ἔοικε συμπτώμασιν. ἔστι γὰρ συμβεβηκότα μέν, ἀλλ' οἰκεῖα ἀλλήλοις πάντα, ἓν δὲ τῷ ἀνάλογον. ἐν ἑκάστῃ γὰρ τοῦ ὄντος κατηγορίᾳ ἐστὶ τὸ ἀνάλογον, ὡς εὐθὺ ἐν μήκει, οὕτως ἐν πλάτει τὸ ὁμαλόν, ἴσως ἐν ἀριθμῷ τὸ περιττόν, ἐν δὲ

28 ἔτι coni. Bonitz: ὅτι A^{b}E ‖ 1093b, 1 συλλαβαί E ‖ 2 γράμμασιν A^b: πράγμασιν E ‖ 4 ἴσος Brandis et fort. Alex.: ἰσότης A^{b}E ‖ τοῦ] τε τοῦ E ‖ 5 δεῖ A^b: δὴ E ‖ 11 οὐθὲν E: ἓν A^b ‖ ὡς A^b Alex., om. E, ἐκεῖνο Brandis Bonitz ‖ 12 εὖ] ἓν Alex. ‖ fortasse ὑπάρχει καὶ τοῖς ἀριθμοῖς ‖ καὶ et συστοιχίας om. E ‖ 13 ἴσον A^b: ἰσάριθμον E, ἰσάκις· ἴσον Alex. ‖ 18 τῷ E Alex. Bonitz: τὸ sed ο in ras. A^b ‖ 20 ante ἴσως interpunxi codicem A^b et Bessarionem interpretem secutus

χροίᾳ τὸ λευκόν. ἔτι οὐχ οἱ ἐν τοῖς εἴδεσιν ἀριθμοὶ αἴτιοι τῶν ἁρμονικῶν καὶ τῶν τοιούτων· διαφέρουσι γὰρ ἐκεῖνοι ἀλλήλων οἱ ἴσοι εἴδει· καὶ γὰρ αἱ μονάδες· ὥστε διά γε ταῦτα εἴδη οὐ ποιητέον. τὰ μὲν οὖν συμβαίνοντα ταῦτά τε κἂν ἔτι πλείω συναχθείη. ἔοικε δὲ τεκμήριον εἶναι τὸ πολλὰ κακοπαθεῖν περὶ τὴν γένεσιν αὐτῶν καὶ μηδένα τρόπον δύνασθαι συνεῖραι τοῦ μὴ χωριστὰ εἶναι τὰ μαθηματικὰ τῶν αἰσθητῶν, ὥς ἔνιοι λέγουσι, μηδὲ ταύτας εἶναι τὰς ἀρχάς.

21 *χροίαι* A[b]: *χρόᾳ* E ‖ 22 *ἁρμονικῶν* A[b] E: *ἁρμονιῶν* ex Alex. interpretatione Bonitz ‖ 23 *διὰ* om. E ‖ 26 *τρόπον* A[b]: *λλοιπὸν* E ‖ 27 *συνεῖραι* A[b]: *συιδεῖν* E.

INDEX.

paginas edit. Bekkeri brevius ita indicavi, ut pro 981, 1032 al. scriberem 81, 032 al.

	M. ₰
Homers Ilias von *La Roche.*	
Teil I. Ges. 1 — 4. 3. Aufl.	1.50
— II. — 5 — 8. 3. Aufl.	1.50
— III. — 9 —12. 3. Aufl.	1.50
— IV. — 13—16. 3. Aufl.	1.50
— V. — 17—20. 2. Aufl.	1.50
— VI. — 21—24. 2. Aufl.	1.50
Horaz' Oden von *Nauck.* 13. Aufl.	2.25
—— **Satiren u. Episteln** v. *Krüger.*	
I. Satiren. 13. Aufl.	1.80
II. Episteln. 12. Aufl.	1.50
—— **Sermonen** von *Fritzsche.* I. .	2.40
—— —— —— II.	2.—
Jacoby, Anthol. a. d. Eleg. d. Röm.	1.80
—— —— 2. Aufl. I. Catull. . . .	—.90
—— —— —— II. Tibull	—.60
Isokrates v. *Schneider.* 1. Bd. 3. Aufl.	1.20
—— —— II. Bändchen. 3. Aufl. .	1.80
Livius ab urbe cond. libri.	
Buch 1 (2. Aufl.). 2 von *M. Müller* je	1.50
Buch 3—10 von *Luterbacher.* . je	1.20
Buch 21 von *Wölfflin.* 4. Aufl. von *Luterbacher*	1.20
Buch 22 von *Wölfflin.* 3. Aufl.. .	1.20
Buch 23 v. *Wölfflin-Luterbacher.* .	1.20
Buch 24 von *H. J. Müller.* . . .	1.—
Buch 25 von *H. J. Müller.* . . .	1.20
Buch 26—28 von *Friedersdorff* je	1.20
Buch 29. 30 von *Luterbacher* . je	1.20
Lucian v. *Jacobitz.*	
I. u. II. Bändchen. 2. Aufl. . . je	1.20
III. —	1.20
Lykurgs Rede g. Leokrat. v. *Rehdantz*	2.25
Lysias' Reden v. *Frohberger.*	
I. Band. 2. Aufl. v. *Gebauer.* .	4.50
II. u. III. Band . . . . je	1.50
—— —— kleinere Ausgabe. 2 Hfte.	
Heft 1. 2. Aufl. von *Gebauer* .	1.50
— 2. 2. Aufl. von *Thalheim* .	1.80
Orationes ex Sallusti, Livi, Curti, Taciti libris selectae. Ed. *Vogel*	2.40
Ovids Metamorphosen v. *Siebelis* u. *Polle.*	
I. Hft. 15. Afl. II. Hft. 12. Afl. je	1.50
—— **Fasten** von *Peter.* I. 3. Aufl.	2.70
—— —— —— II. 3. Aufl. . . .	—.90
Phaedrus v. *Siebelis-Polle.* 6. Aufl.	—.75
Platons Schriften v. *Cron* u. *Deuschle.*	
I. Bdchn.: Die Verteidigungsrede d. Sokrates u. Kriton. 9. Aufl. .	1.—
II. — Gorgias. 4. Aufl. .	2.10
II. — Anhang	—.90
III. — 1. Laches. 5. Aufl.	—.75
III. — 2. Euthyphron v. *Wohlrab.* 3. Aufl. .	—.45
IV. — Protagoras. 4. Aufl.	1.50
V. — Symposion v. *Hug.* 2. Aufl.	3.—
VI. — Phaedon v. *Wohlrab.* 2. Aufl.	1.50
VII. — d. Staat v. *Wohlrab*	—.60
Plautus' Komöd. von *E. J. Brix.*	
I. Bdchn. Trinumm. 4. Aufl.	1.20
II. — Captivi. 4. Aufl. .	1.—
III. — Menaechmi. 4. Afl.	1.—
IV. — Miles glor. 2. Aufl.	1.50
Plinius ausgew. Briefe v. *Kreuser*	1.50
Plutarchs Biographien.	
I. Philopoemen u. Flamininus v. *Siefert.* 2. Aufl. von *Blafs*	—.90
II. Timoleon u. Pyrrhos 2. Aufl. von *Blafs*	1.50
III. Themistokles und Perikles von *Blafs.* 2. Aufl.	1.50
IV. Aristides und Cato von *Blafs*	—.90
V. Agis und Kleomenes v. *Blafs*	—.90
VI. Tiberius u. Gajus Gracchus von *Blafs*	—.90
Quintilian. X. Buch. Von *G. T. A. Krüger.* 3. Aufl	1.—
Sallust v. *Opitz.* I. Catilina . . .	—.60
Sophokles v. *Wolff* u. *Bellermann.*	
I. Ajax. 4. Aufl.	1.50
II. Electra. 4. Aufl.	1.50
III. Antigone. 5. Aufl.	1.50
IV. König Oidipus. 4. Aufl. . . .	1.50
V. Oidipus auf Kolonos.	1.50
Supplement. lect. graec. v. *Hoffmann*	1.50
Tacitus Histor. v. *Heraeus.*	
I. Bd. 4. Aufl. II. Bd. 3. Aufl. je	1.80
—— **Annalen** v. *Draeger.* I. 5. Aufl.	2.40
—— —— —— II. 3. Aufl.	2.25
—— **Agricola** von *Draeger.* 5. Aufl.	—.60
—— **dialogus** von *Andresen.* 3. Aufl.	—.90
Terentius Phorm. v. *Dziatzko.* 2. Afl.	1.50
—— **Adelphoe** von *Dziatzko* . . .	1.50
Testamentum, novum, graece, von *Zelle.*	
I. Matthäus von *Zelle*	1.80
IV. Johannes von *Wohlfahrt* . .	1.50
V. Apostelgesch. v. *Wohlfahrt* .	1.80
Theokrit v. *Fritzsche.* 3. Aufl. . .	2.70
Thukydides v. *Böhme* u. *Widmann.*	
Heft 1 u. 2. 6. Aufl. . . . . je	1.20
— 3 bis 9. 5. Aufl. . . . . je	1.20
Vergils Aeneis von *Kappes.*	
I. Hft. 5. Aufl. (Ges. 1— 3.)	1.20
II. — 3. Aufl. (Ges. 4— 6.)	1.20
III. — 3. Aufl. (Ges. 7— 9.)	1.20
IV. — 2. Aufl. (Ges. 10—12.)	1.20
—— **Bucolica u. Georgica** v. *Kappes*	1.50
Xenophons Anabasis v. *Vollbrecht.*	
1. Bdchn. 8., 2. Bdchn. 7. Aufl. je	1.50
—— **Memorabilien** von *R. Kühner.* 5. Aufl.	1.50
—— **Cyropädie** von *Breitenbach.*	
1. Heft. 4. Aufl. v. *Büchsenschütz*	1.50
2. — 3. Aufl.	1.50
—— **Griechische Geschichte** von *Büchsenschütz.* I. Bdchn. 5. Aufl. II. Bdchn. 4. Aufl. . . . . . je	1.50
—— **Agesilaus** v. *Güthling*	1.50